

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

900000131689

AENLEIDING
Tot de Kennisse van het
VERHEVENE DEEL
DER
NEDERDUITSCH
SPRAKE.

BEHELZENDE

Den GRONDSLAG beneffens TWEE PROEVEN VAN
GEREGELDE AFLEIDING.

DOOR

LAMBERT TEN KATE Hermanfz.

TWEDE DEEL.

Nederl. Literat.
Geschied.

Tot A M S T E R D A M,
By RUDOLPH EN GERARD WETSTEIN.
M D C C X X I I I.

INHO

VAN HET

TWEEDE

INHOUD

Van den

GRONDSLAG

Van

Digitized by

Google

*De
n
n
Van*

INHOUD

VAN HET

TWEEDE DEEL.

INHOUD

Van den

GRONDSLAG

VAN

GEREGELDE AFLEIDING.

I. Verhandeling.

I.
*Waerdigheid, Vrugt, en Vermaak van
de Konst van Afleiding.* pag: 3

II.
*Van de goede vordering die 'er reeds ge-
daen is, in 't Afleiden van de Ei-
gen-namen van Personen en Plaet-
sen.* 4

III.
*Van de weinige Vordering in de Gemeene
Zaek- en Beweeg-woorden; en
de algemeene Misslagen daer om-
trent.* 4

IV.
*Van ons Oogmerk in de Afleiding',
en den weg daer toe ingeslagen.* 5

V.
*Van de Voorzigtigheid in 't Afleiden,
met elke Letter rekenſchap schul-*

*dig te agten, en op den accent
en 't zakelijkſte deel der Woorden
te paſſen.* 6

VI.
*Van onze Middelen tot Vordering, in 't
algemeen.* 7

VII.
*Van de Verdeeling der Zaek- en Be-
weeg-woorden in zesderhande ſoor-
ten.* 7

VIII.
*Van twee Trappen van Afleiding, die
vrij hoog loopen en vermacklijk zijn.* 8

IX.
Vereijſch van nog een hooger trap. 10

X.
*Waerom een onoorſpronklijk Verbum
voor den opperſten trap van Aflei-
ding te houden is. En met een
van de Natuerlijke Grondlegginge
eener Tale.* 11

XI.
*Waerom de ONGELYKVLOEYEN-
DE VERBA voor de alleroudſte
en onoorſpronkelijke Eerſtelingen
van den Oud-Duiſſchen Stam-booms
te houden zijn; en waerom in de-
zen de opperſte top van Afleiding
te vinden is.* 12

XII.
*Hoe uit de ONGELYKVLOEYENDE
VERBA Naemwoorden ontſprui-
ten, en daer uit wederom Werk-
* 2 woor-*

I N H O U D

woorden van de I. Classis. 16

XIII.
*Waerom we de ONGELYKVLOETEN-
 DE VERBA tot het onderwerp
 onzer PROEVE verkiezen.* 17

XIV.
*Wederkeering tot de Middelen van Vor-
 dering, in 't bijzonder.* 17

XV.
*Wegens den Oorspronk der Onderschei-
 dene Dialecten, en wegens de nut-
 tigheid van die te kennen.* 18

XVI.
*Onderscheid tusschen Uit- en In-landsche
 Dialect-kennis.* 19

XVII.
*Van de Dialect-kennis wegens het Uit-
 landsche Gelijkstammige.* 19
Eerste Dialect-regel van de Vocalen. 19
*Tweede Dialect-regel van de Consonan-
 ten.* 19

XVIII.
*Waerom de Uitlandsche Dialect-regels
 allernetst aen de ONGELYK-
 VLOETENDE VERBA te be-
 proeven zyn.* 20

XIX.
*Gewigtige waerschouwing omtrent eenig
 verloop of Schyn-verloop hier in.* 20

XX.
*Van de Inlandsche Dialect-kennis, tot
 de Schryftael behoorende, en van
 de onverschilligheid van sommige
 Dialecten.* 22

XXI.
*Van eenige Dialecten, die wel op de
 Tong, maer niet in de Schryftael,
 verschil maken.* 24

XXII.
Van de Overdragt van zsm 25

XXIII.
Van de Eëphonie. 28
En van de Inkrimping der Vocalen. 29

XXIV.
Van de Letterverzetting. 30

XXV.
Van 't Verlies eeniger Woorden. 31

XXVI.
*Welk lid van Verbuiging onder de Ver-
 ba voor het oudste te schatten zy.* 32

II. Verhandeling.

Berigt van de Woord-ontleding.

I.
*Van de Woord-ontleding in 't alge-
 meen.* 34

II.
*Van het Onderscheid tusschen 't Zake-
 lijke of Worteldeel, en tusschen de
 Toevallige Voor- en Agter-voeg-
 sels.* 34

III.
*Het Kenteeken van het Zakelijke Deel
 der zuiver-eigene woorden.* 34

IV.
*Van de Onveranderlijke Zaek- of Wor-
 tel-deelen.* 35

V.
*Van de Vocaetwisselende Wortel-deelen
 in 't Algemeen.* 35

Van

VAN HET TWEEDE DEEL.

Van de Verandering der
Wortel-vocalen in 't
bijzonder.

VI.	<i>Van de Vocael-wisseling bij de Verba van de II. CL: 1.</i>	35
VII.	<i>Van de Vocael-wisseling bij de Verba van de II. CL: 2 en 3.</i>	36
VIII.	<i>Van de Vocael-wisseling bij de Verba van de II. CL: 4.</i>	38
IX.	<i>Van de Vocael-verandering bij onze Verba van de II. CL: 5 en 6.</i>	39
X.	<i>Van de Vocael-ruiling bij onze Verba van de III. CL: 1.</i>	41
XI.	<i>Van de Vocael-verandering bij de Verba van de III. CL: 2, 4, 5 en 6.</i>	43
XII.	<i>Van de Vocael-wisseling bij de Verba van de III. CL: 3.</i>	43
XIII.	<i>Van de Vocael-verwandeling bij onze Verba van de IV. CL: 1.</i>	44
XIV.	<i>Vocael-wisseling van de Verba in de IV. CL: 2.</i>	46
XV.	<i>Vocael-verandering van onze Verba van de IV. CL: 3.</i>	48
XVI.	<i>Van de Vocael-wisseling bij de Verba van de IV. CL: 4.</i>	50

XVII.

Besluit wegens de Vocael-wisseling, en Rede van het overlaen van die der V, en VI. CL: en der Onregelmatigen. 51

Van de Voor- en Agterleden der Woorden.

XVIII.

Aenmerking omtrent de Voor- en Agterleden. 51

XIX.

Van de Voorvoegfels in 't algemeen. 52

XX.

Van ons Voorvoegsel BE. 52

XXI.

Van ons Voorvoegsel GE. 52

XXII.

Van het Voorvoegsel VER. 53

XXIII.

Van ons Voorvoegsel ONT. 55

XXIV.

Van ons Voorvoegsel ER. 57

XXV.

Van ons Voorvoegsel HER. 58

XXVI.

Van ons Voorvoegsel ON. 58

XXVII.

Van de Silbelooze Voorvoegfels. 59

XXVIII.

Van onze Voorvoegfels B, P, F, G, K, J, Q. 59

XXIX.

Van de Voorgevoegde S, en SCH. 60

XXX.

Van onze Voorgevoegde T, en ST. 61

* 3

XXXI.

I N H O U D

<p>XXXI. <i>Van ons Voor-voegfel Z.</i></p> <p>XXXII. <i>Van ons Voorvoegfel H.</i></p> <p>XXXIII. <i>Van onze Voorvoegfels V, of W.</i></p> <p>XXXIV. <i>Van ons Voorvoegfel N.</i></p> <p>XXXV. <i>Bedenking omtrent de Oudheid van 't gebruik der Toevoegfels of Terminatien.</i></p> <p>XXXVI. <i>Van 't onderscheid tusschen de Uitgangen in 't Declineren en Conjugeren, en die van de Afleiding.</i></p> <p>XXXVII. <i>Van de Silbelooze Uitgangen.</i></p> <p>XXXVIII. <i>Van de drierhande soorten van Aflei-Terminatien, als Zagt- en Onzagt- en Vol-op-Klem-staertigen.</i></p> <p>XXXIX. <i>Van de Zagt-staertige Aflei-Terminatien.</i></p> <p>XL. <i>Van den Uitgang E, als Substant:.</i></p> <p>XLI. <i>Van den Uitgang E, als Adjectivum.</i></p> <p>XLII. <i>Van ons ER, als Substantivum.</i></p> <p>XLIII. <i>Van ons ER, als Adjectivum.</i></p> <p>XLIV. <i>Van onze Substant: Neutra op ER.</i></p> <p>XLV. <i>Van ER bij de Præposit: en Adverbia.</i></p> <p>XLVI. <i>Van ERS, agter de Adverbia.</i></p>	<p>61</p> <p>62</p> <p>63</p> <p>63</p> <p>63</p> <p>64</p> <p>64</p> <p>65</p> <p>65</p> <p>65</p> <p>66</p> <p>66</p> <p>67</p> <p>67</p> <p>67</p> <p>67</p> <p>68</p>	<p>XLVII. <i>Van onze Gentilia in ER.</i></p> <p>XLVIII. <i>Van ons STER, en ERSCHÉ.</i></p> <p>XLIX. <i>Van ons DE (of D), en TE (of T), ou-links ook IDE of EDE.</i></p> <p>L. <i>Van onzen Uitgang EL, als Substant:.</i></p> <p>LI. <i>Van ons EL, als Adjectivum.</i></p> <p>LII. <i>Van onzen Uitgang EM, bij inkrimping M.</i></p> <p>LIII. <i>Van onzen Uitgang SEL.</i></p> <p>LIV. <i>Van onzen Uitgang SEM.</i></p> <p>LV. <i>Van onzen Uitgang STE.</i></p> <p>LVI. <i>Van onzen Uitgang SE (of S), als Substantivum.</i></p> <p>LVII. <i>Van onzen Uitgang UWE (bij inkrimp: UW of WE of VE, of F).</i></p> <p>LVIII. <i>Van onze Verklein- en Vlei-Terminatien TJE of JE, en KEN of SKEN, en LYN.</i></p> <p>LIX. <i>Van ons TJES en KENS.</i></p> <p>LX. <i>Van onze Adjectivale Uitgangen ISCH en IG, bij inkrimpinge ook SCHE of SE of S voor ISCH.</i></p> <p>LXI. <i>Van onzen Uitgang EN, als Substant:, als Adjectivum, als Adverb:, als, Præposit:, en als Conjunctio.</i></p> <p>LXII.</p>	<p>68</p> <p>68</p> <p>68</p> <p>69</p> <p>70</p> <p>70</p> <p>70</p> <p>71</p> <p>72</p> <p>72</p> <p>72</p> <p>72</p> <p>72</p> <p>72</p> <p>73</p> <p>74</p> <p>74</p> <p>75</p> <p>LXII.</p>
--	---	---	--

VAN HET TWEEDE DEEL.

LXII.	<i>Van onze Terminatie ENDE, als Adjectivum, en van ons AND, OND of END als Substant: Masculinum.</i>	77	LXXVI.	<i>Van onzen Uitgang BAER.</i>	86
LXIII.	<i>Van ons ENDS of ENS, als Adverb: of Præpos: spruitende uit END en S.</i>	78	LXXVII.	<i>Van ons LYK en ZAEM (of SAEM).</i>	87
LXIV.	<i>Van de Kragt en dienst van onze Terminatiën TIEN, en TIG, en LF, agter de Tel-woorden.</i>	78	LXXVIII.	<i>Van ons HANDE en LEY.</i>	88
LXV.	<i>Van de Onzaagt-staertige Aflei-Terminatiën.</i>	79	LXXIX.	<i>Van ons LÓOS.</i>	89
LXVI.	<i>Van onzen Uitgang AER.</i>	80	LXXX.	<i>Van onze, Agtervoegfels HALVEN, WEGEN, en WILLE.</i>	89
LXVII.	<i>Van onzen Uitgang AERD of AERT (bij inkrimp: ERD of ERT).</i>	80	LXXXI.	<i>Van bet oude VOL, FEST (of VEST of VAST), en ZAL (of ZAEL).</i>	90
LXVIII.	<i>Van onzen Uitgang DOM.</i>	80	LXXXII.	<i>Van ons TIER.</i>	91
LXIX.	<i>Van onzen Uitgang HEID.</i>	81	LXXXIII.	<i>Van onze Vol-op-Klemstaertige Aflei-Terminatiën.</i>	91
LXX.	<i>Van onzen Uitgang INGE, bij inkortinge ING.</i>	81	LXXXIV.	<i>Van ons YE (of Y of ERY).</i>	91
LXXI.	<i>Van onzen Uitgang NISSE (bij inkort: NIS).</i>	82	LXXXV.	<i>Van ons TEIT, en ons EYE of EY of EI.</i>	92
LXXII.	<i>Van onzen Uitgang LING, als Substant: Mascul:.</i>	84	LXXXVI.	<i>Van onze Bastaerd-Terminatie ÈREN.</i>	92
LXXIII.	<i>Van ons LING en LINGS, als Adjectiv: en Adverbium.</i>	84	LXXXVII.	<i>Van ons ÉÉL.</i>	92
LXXIV.	<i>Van onzen Uitgang SCHAP, en daer uit vloeyende SCHAPPYE.</i>	85	LXXXVIII.	<i>Van ons ÉSSE.</i>	92
LXXV.	<i>Van ons ACHTIG en HAFTIG.</i>	86	LXXXIX.	<i>Van ons IER.</i>	92
			XC.	<i>Van ons ÉT.</i>	93
			XCI.	<i>Van ons INNE, bij inkort: IN.</i>	93
			XCII.	<i>Van ons AEN, EIN, IST, IET (of YT), AGIE, en OEN.</i>	93
			XCIII.		

INHOUD VAN HET EERSTE DEEL.

XCIH.

*Beknopte herhaling van den Dienst onzer
Voornaemste Uitgangen.*

94

XCIV.

*Besluit over onzen Grondslag van Gere-
gelde Afleiding.*

95

*EERSTE PROEVE van Geregelde
Afleiding. van p: 97, tot p: 579.*

*TWEEDE PROEVE van Geregelde
Afleiding. van p: 579, tot het Einde.*

GROND-SLAG
V A N
GEREGELDE AFLEIDING.

II. Deel.

A

V A N

GEREGELDE AFL

1714.

Eerste Verhandelin

Oe onzeker tot nog toe de V.
men zij geweest, nochtans vord
de Letteroeffeningen in bloey tij
bers, en daer onder van de to
men niet behoef te twiffelen,
t gene de gedagten streect en
wonder: men

GROND-SLAG

V A N

GEREGELDE AFLEIDING.

1714².

Eerste Verhandeling.

Oe onzeker tot nog toe de Konst van Afleiding' genomen zij geweest, nochtans vond ze t'aller uere, zo lang de Letteroeffeningen in bloey stonden, zo vele Liefhebbers, en daer onder van de schranderste Geesten, dat men niet behoeft te twijffelen, of die stoffe heeft iets in, 't gene de gedagten streelt en kittelt. En waerlijk geen wonder; want dewijl ze de Benamingen niet in haere uiterlijke schors beziet, maer de inwendige kracht en oorspronk zoekt te ontdekken, zo kan ze zelf vermaken, schoon ze flegts niet meerder mogte leeren, dan eenigfints aerdiglijk giffen: hoe veel te meer, zo ze wel gerigt is; aengezien ze dan niet alleen den waren grond en aerd der dingen, beneffens het sprekende merkteeken, dat de eene zaek van de andere onderscheid (waer op de eerste Naemgevers, om hare woorden verstaenbaer te maken en te doen gelden, naeukeurig hebben moeten agt geven) ons klaerlijk kan vertoonem; maer ook onder 't naesporen van de Wijsheid en Natuerkennis onzer Voorvaderen, ons met die, als of ze herleefden, doet verkeerem; terwijl daerenboven de Afleiding zelf onzen Geest met verandering van stoffe vermaekt, en onderrigt van de Opkomst en Voortgang, en van 't Verlies en Verloop der Woorden; leerende ons

I.
Waerdig-
heid, Vrugt
en Ver-
maek van
de Konst
van Aflei-
ding.

met een het vervallene te kunnen onderschragen, en de Rijkdom der Taale vermeerderen: kort om, 't is de Pop, en 't allerverhevenste deel van de Letterkunde.

Maer gelijk een Geregelde Behandeling deze Vrucht ons aenbrengt, zo kan men van de andere zijde niet ontkennen, dat het aenleggen van zijn vernuft, het spillen van zijn tijd, en 't besteden van zijn moeilijken arbeid op een lossen voet, hoe konstig, hoe geestig het zij, iets onsmakelijks heeft, dat wanvoeglijk is voor menschen van oordeel.

II. Van de goede vordering, die 'er reeds gedaen is, in 't Afscheiden van de Eigen-Namen van Personen, en Plaetsen. Onder de drierhande stoffen, die deze Kennis tot haer onderwerp heeft, zijn 'er twee, waer in men reeds niet ongelukkiglijk gevordert is; dus heeft men te prijzen den arbeid van die genen, die de beteekenis onzer Oud-Duitsche Eigen-namen tot de Gemoedsdriften t'huis brengen, als ook ten tweede van de zulken, die den Oorspronk van de Namen onzer Landen, Steden, Dorpen, en Wateren, niet uit Troyaensche verdragtselen, maar uit haer bijzonderen aert, Grond, en Geleghentheid, of uit bekende Geschiedenissen ten opzichte van hare eerste Bouwers of Bezitters, of anders uit een vergelijking van Ouder en Nieuwer benaming, zonder veel met in- en af-lating van Letters te spelen, zoeken nae te vorschen.

III. Van de weinige vordering in de Gemeene Zaek- en beweegwoorden; en de algemeene Misflagen daer omtrent. Maer in de derde Stoffe, naemlijk in de Gemeene Zaek- en Beweegwoorden, die verre 't grootste Wezen van de Taal uit maken, is men vrij wat minder gevordert.

Ik zie in dezen vooreerst op de twee voorname misflagen van de voorgaende Eeuw, bij welken eerstelijk sommigen alles tot zig trokken, en anderen sedert alles op een ander wezen. Die van de eerste soort hebben zig bevljigt en aengematigt om den oorspronk van alle andere Talen, zelfs van die gantsch vreemd, of van de allerverste maegschap zijn, tot ons Duitisch te betrekken met allerhande wringen en draeien; ontziende hier in niet, schoon tegen den aerd van alle Oud- en Nieuwer-Duitisch aen, met allen veel, *Onzakelijke Deelen van een woord voor Zakelijken op te dissen*; zulks, dat al haer hoofdbreken, en ongelooflijke Werklijkheid meerder toegeleit schijnt te wezen, om lachen te verwekken, of Geestigheid te vertoonen, dan om Waerheid te vinden: Maer die van de tweede en later soort, even of ze een wrok op hunne Moedertaal hadden, of dat ze enkelijk schreven om hunne behendigheit en geleertheit in vreemde talen te toonen, riepen allerhande *Metaplasmata* of onwettige Verminkingen te hulp, om, teffens met de weinige Basterd-woorden, alle onze Eigen-oorspronkelijke tot het Latijn of Grieksch of Hebreeusch, of eenige andere diergelijke Taal t'huis te wijzen, schoon ze uit die gevallen zelf, daer ze nog de minste kromme sprongen maken, en de overeenkomst op het allerbloodste ligt, niet verder konden besluiten, dan dat 'er een gemeenschap is; welke gemeenschap, voor zo veel de Geschiedenis-kunde ons berigten kan van de Verspreidinge der Volkeren, eerder bewijzen zoude, dat we, zo de een als de ander van zulke Gelijkvormige Woor-

Woorden, voor Verouderde en wel eer van eenen stonk afkomstige Maegschap, dan dat wij de haren of zij de onzen voor Moeder te erkennen hebben.

Maer ten anderen en wel voornaemlijk heb ik het oog op de nog later foort van Afleiders, die, hoewel ze de twee gemelde Hoofdclippen doorgaends vermijden, niettemin omtrent Woorden, die wat naedenken vereischen en van duisteren oorspronk zijn, gewoonlijk hunne toevlugt nemen tot *Af- en Aen- In- en Uit- en Om-werping van Letters.*; zaken, die, hoe gemeen ze mogen wezen bij andere Volkeren, welke uit een mengel hoop van ongelijkaerdige Volk-plantingen bestaan, of welke zorgeloos en niet net van tongbeweging zijn, egter zoodanig strijden met onzen Duitschen Taelstam, dat men niet dan zelden die ontmoet, gelijk de Oude en Gelijkstammige Talen, vergeleken tegen onze Huidendaegsche, elk na den aert van ijdere *Dialekt* of Tongeslag, ons onwederspreeklijk daer van overtuigen kunnen, behalven dat ook al dat Ledebreken der Woorden de Afleiding gantschelijk op losse schroeven zet; ik zwijge verder van de oude onzekere behandeling om te weten, of men een stam voor een tak, of een tak voor een stam te boek stelt.

In 't korte kan ik wegens de Zaek- en Beweeg-Woorden zeggen, dat 'er, mijnes agtens, tot eene *Geregelde Afleiding*, niet slegts eenige Verbetering, of Hervorming, maer een Nieuw en wel-beheit Gebouw vereischt word, indien m'er een wil hebben, dat op goede Gronden rust. Om nu van lid tot lid aen te toonen, hoe verre tot nog toe in dit stuk gemist zij, bij wien, of waer, is onnoodig, en zou mij ook geensints lusten; als die mijne zo wel als des Lezers tijd te waardig ken, om zig op te houden met de Mistastingen van anderen, terwijl we altijd genoeg te verzorgen en op te passen hebben, om die te vermijden in ons zelve.

Maer, op dat we niet, volgens het meer dan al te gemeene beloop der zaken, door het schouwen van Klippen, in geen-min-gevaerlijke draeistroomen vervallen, hebben we getragt na eenvoudiger, na voorzigtiger en zekerder gronden. Dog dewijl elk aepje zijn jongen lief heeft, en de gekheid van Eigen-welbehagen zo diep gewortelt is onder 't menschelijke geslacht, dat men reden heeft om allesints zig zelf te mistrouwen, zo zullen we onzen arbeid niet hooger opgeven dan voor eene *Proeve* en niet voor eene *Voltrekking van Geregelde Afleiding*. Of we nu mis of raek slaen, willen we lieft aen 't onzijdige oordeel van verstandigen, die ons nogte beminnen, nogte haten of benijden, overgeven: niettemin, om regt te krijgen op dit geding, is het billijk, dat we rekenschap geven van het Oogmerk en den Weg die wij ons voorgesteld hebben.

Het Oogmerk is, om niet het Onwis door het Onwisse te bewijzen, om zig niet te behelpen met waschen' neuzen, die allerhande Vorming aennemen, maer om de Afleiding natuerlijker of minder gewrongen en tevens voorzigtiger te behandelen; op hope, of we die Leiding mogten treffen, volgens welke wel eer waerlijk het eene woord uit het andere

gesproken zij geweest. Hier toe heb ik dien weg ingeslagen, die de opmerking van de Eigenschap onzer tegenwoordige Taale, en de Kennis van de Oude en gelijkstammige Spraken, beneffens den Aert der Zaken zelf mij hebben aangewezen.

V. Om nu op het allervoorzigtigste te wandelen, heb ik mij voorgesteld van *Geen eene Zakelijke Letter te veranderen, zonder daer toe een Overtuiglijke Regel, of ontwijffelbare blijk van den Zin en Kragt der Woorden te hebben.* 't Is immers ons nu niet vrij met de Zakelijke Letters in de uitspraak te spelen, of deze voor gene in 't wilde heen te gebruiken? O neen! Elk zo we 't deden, zou ons, of bespotten, of niet verstaan; dezelfde rede was 'er voor onze Voorouders, zo drae en zo lang ze veel en verspreid zijn geweest.

Maer, O! al te voorzichtig! dunkt mij dat de *Etymologisten* mij toeroepen; wie is 'er die in eenige Tael aen zo streng een Wet van Afleiding zig immer gebonden heeft? Hoe zal men vorderen op dat spoor? Is 't niet beter, een sprong over een sloot of gruppel gedaen, om ruimte te winnen, dan zig zelfs op zo klein een Eilandtje gevangen te zetten?

Het schijnt in 't eerst wel zo, maer is nogtans heel anders gelegen. Hooge sprongen maken Breke-beenen. 't Is immers beter weinige zaken overtuiglijk nae te speuren, dan vele aen anderen op te dringen, die men zelf niet gelooven zou kunnen? Maer de zaken zullen niet schaers zijn: ik meene mij laeg te houden, of niet als bij trappen of geregelde opleiding te klimmen, en nogtans een Weg aen te toonen, die zo verre en wijd zig uitstrekt, dat ze nogte van mij, nogte van niemand mijner Tijdgenooten ten uiteinde zal bewandelt worden: en dat, niet tegenstaende ik mij nog enger zal bepalen, met *Alle Accent-silben voor zakelijke Silben aen te zien, en den nadruk op die lettergreep in al de Afleiding en verbuiging te laten blijven*; uitgezondert in Bastaerd-woorden of Basterdstaertigen, die den wispeltuerigen trant van hare Moedertael meest altijd daer in naevolgen. Tot dezen band heeft mij genootzackt de Opmerking van die nooit genoeg te prijzende Eigenschap onzer Duitsche Taeltakken, *dat ze altoos den Klemtoon op het Zakelijke deel der Woorden laten vallen.* Door welke heerlijke, en, in 't stuk van Afleiding, zeer gewigtige Wet niet alleen de Welsprektheid in top rackt, en de aerdigste zin-onderscheidingen kunnen uitgedrukt worden, maer 't is ook daer door, dat onze Voorvaderen op eene allerzekerste wijze verhoed hebben, dat onze Tael eeuw in eeuw uit van haren eersten en alleroudsten Grondslag niet ontaerd is geworden, nogte ook niet wel ontaerden kan, zo lang als die Wet onderhouden word. Want men spele vrij met de stille en zagte Voor- en Agtervoegfels, zo men will', zo lange het Zakelijke voogd blijft en boven klinkt, kan het wezendlijke van de Tael geene kreuk lijden.

Terwijl ik dus van deze Regel roem, zoek ik egter niet meer dan de rechte waerde ten toon te stellen, waerom ik ook niet verzwijgen mag, aen welk woord deze Regel wankelt, naemlijk, dat juist ons woord *Ordentlijk* thans onordentelijk op de Onzakelijke Silb den *Accent* neemt, en dat insge-

insgelijks de Hoogduitscher zeld **Lebendig** voor ons **LÉVENDIG**. Men zou zeggen, hoe komen dog zulke misgrepen tegens den algemeenen Grond onzer Tale in gebruik? Mooglijk eveneens als die quade manieren, die men eerst spotsgewijze eenen ander naebootst, en die daer nae, door dikwijls naedoen, ons zelfs ongevoelig aenkleven. Dog zulke enkele Voorbeelden, die van vele duizenden naeulijks eens komen, geven hier niet: Eens is Geens in dit stuk: wat vermag een stofje in een groote Weegschael? In tegendeel, dat men zig te verwonderen heeft, hoe zulk enkel hier onderkomt, bevestigt de kracht van onze Regel.

Dat ik dus, om voorzigtig te gaen, elke Letter rekenschap schuldig **VI.**
agt, en op den *Accent* en 't *Zakelijke* deel der Woorden naeukeurig zoek **Van onze**
te paffen, zal mij ligtlijk iemand kunnen toestaen, dog ook met eene **Middelen**
mooglijk vragen, welke dan mijne Hulpmiddelen tot vordering zijn? Hier **tot Vorde-**
van heb ik te zeggen, dat ze voornaemlijk bestaen in 't naelooopen **ring, in 't**
van den Aert, en Aenwasch, en Veranderingen der Woorden, als (1) eens- **algemeen-**
deels in de *Dialect*-kennis van het Oud en Nieuw; (2) anderdeels in de
Woord-ontleding, waer in de Kennis van de geregelde Wortelverande-
ring der Ongelijkvloeiende *Verba* ten uiterste te paffe komt; ten derde
(3) in de Overweging van de Overdragt van zin; en ten vierde (4) in
de orde van de *Euphonia*, of Klankspeling om 't gemak of om 't wel-
luiden; terwijl we onder dit alles, tot te meerder ligt en verzekering,
met de Oudheid en vermaegtschape Talen te rade zullen gaen, om de
woorden te nader aen haren oorspronk, en in hare eenvoudiger, en door-
de tijd minst verloopene gedaente, te beschouwen.

Maer eer we van deze Hulpmiddelen in 't bezonder spreken, zo laet **VII.**
ons, tot voorbereiding en te netter onderscheid der Gedagten, vooraf wat **Van de**
stil staen op het Onderwerp der Stoffe, en de Zaek- en Beweeg-woorden **Verdee-**
in zesderhande soorten verdeelen, om 'er, na overleg van zaken, 't on- **ling der**
derwerp van onze Verhandeling uit te kiezen. **Zaek- en**
Beweeg-

I. Eenvoudig Afgeleiden, die van een of ander bekend woord, na de **Woorden**
gemeene Letterkundige Regels, hare afkomst rekenen, en voor elk ge- **in zesder-**
maklijk op te lossen zijn; als **BELYDENIS** van **BELYDEN**, **LOOPER** van **soorten.**
LOOPEN, **STRYDIG** van **STRYD**, enz.

II. Overdragtigen, die geen oorspronkelijke maer ontleende beteekenis
hebben; dus reken ik ons **VRY** (*Liber*) overdragtelijk ontleent te zijn
van ons Oude **VRYEN**, **VREE**, **GEVREDEN** (*olim Amare, nunc Blandi-*
mentis deprecari) als zijnde de Vrijheid een staet bij uitstek van elk
bemint en gelieft: van welk **VRY** weder ons **VRYEN**, I. CL: (*liberare*):
gekomen is.

III. Manier-woorden, die uit eenig Gebruik van doen of levenswijze, 't
zij nieuw of oud, haren oorspronk nemen; als **VIER-SCHAER** (*Tribunal,*
forum Judiciale) spruitende uit een Oud-Duitsche wet of gebruik, dat
tot het Vonnis vereischt wierden, Schout en drie Schepenen; gelijk
Kiliaen, in zijn Woordenboek van 1599, hier toe dit volgende bijbrengt,
Requi-

Requiruntur enim (secundum leges Saxon: Magdeburg: parte I. cap. 2. Dist. I.) tres Scabini, quorum primus adinvenit sive concipit, reliqui duo assentiuntur, Judex sive Prætor sententiam pronunciat. Hoewel sommigen deze Schaer van Vieren opmaken, uit den Eischer, Gedaegden, Regters, en Schout; dog de Schout kan of moet onder een van de drie anderen behooren, zo zou het dan een Drie- en geen Vier-schaer zijn.

IV. Klank-nabootzenden, wanneer eenig ding of Schepsel den naem krijgt wan 't geluid, dat het maekt; met welk soort onze Tale zeer rijkelyk is opgeschikt; als KIEVIT (*Vanellus*). KOEKKOEK (*Cuculus*) BLEETEN (*Balare*) PIEPEN (*Pipire*) enz.

V. Basterd-woorden, ontleent van Tael, Zeden, of Wetenschappen van andere Volkeren; als *Terminatie*, *Condemneren*, enz: waer in niet zake lijks met ons gemeen is.

VI. Half-bastaerden, of Verbasterden, die in 't Zakelyke Deel tot ons behooren, dog bij toeval (waerschijnlijk toen ons Graeffschap onder den Huize van Bourgonje geraekte, en vrij wat basterd in onze Tael' insloop) een Walsche staert agter aen gekregen hebben, als WAERDEREN, voor 't oude WAERDEN (*æstimare*), welks Stam-deel ons WAERD (*Dignus*) is; waer in de Walsche staert het Zakelyke Deel in nadruk overkraeit: dus ook REDENEREN in steê van REDENEN; en zoo nog eenige anderen.

VIII.
Van twee
trappen
van Aflei-
ding' die
vrij hoog
loopen, en
vermaek-
lijk zijn.

Als men bij de eerste en tweede soort de Oudheid te hulp' roept, kan men in de Afleiding' twee trappen beklimmen, die vrij hoog loopen en vermaeklijk zijn.

I. Eerstelyk, om den zin te vinden van een samengezet Woord, welks eene of andere Lid op zig zelf niet meer in gebruik nogte van bekende beteekenis is: gelijk ons BAK, in BAK-BOORD, A-S, *Boort-boord* (*Navigii sinistra pars*) en in AGTER-BAKS (*post tergum*), bij ons reets versleten is, dog zig vertoont in 't A-S, *Boort* / *Boorte* (*tergum*); zo dat ons BAK-BOORD zo veel is als de *Rug-boord*, naemlyk die zijde van 't Schip, daer de Stuerman, terwijl hij het Roer in den regterarm houdt, den rug na toe keert, voerende ondertussen de regter zijde van 't schip den naem van STIER-BOORD; en ons AGTER-BAKS beteekent *iets agter den rug verborgen*. Dus is ook nu op zig zelf in onbruik ons GOM, GOME, dat bij ons BRUIDEGOM, F-TH, *Brütigomo* / A-S, *Bybdaguma* en *Bredguman* / H-D, *Bräutigam* / *Bridgam* / Yl: *Budgume* (*Sponsus*) komt; dog het M-G, en *Kimbr: Guma* / en het F-TH, *Gomo* / *Gomman* (*Homo, vir, maritus*) en 't A-S, *Guma* (*homo, vir, & vigilans*) en 't A-S, *Gyman* / *Geomnian* / *Begman* (*Curare, observare, gubernare*) en 't H-D, *Gaumen* / (*Observare*) leeren ons, dat de oorspronkelijke zin is, *Bruids Oppasser, Man, en Bestierder*. Het M-G, *Bud-fathg* (*Sponsus*) heeft dezelfde kracht, want het M-G, *Fadg* of *Fathg* / beduid, in agterlaffing, *een Bezorger, Bestierder*: dus M-G, *Hunda-fadg* (*Centurio, Overste over honderd*) M-G, *Thusun-di-fathg* (*tribunus, Overste over Duizend*) M-G, *Sunagoga-fadg* (*Archi-*

(*Archisynagogus*), en Kimbr: *ad fada* / I. CL: (*ornare, ordinare*), A-S, *fadan* / *fadian* / *gefadian* / *gefedian* / I. CL: (*ordinare, moderare, apparare, dispensare, disponere*), 't welk, in onze *Dialect* herstelt zijnde, maekt † *VADEN*, I. CL: waer van ons *VADER*, A-S, *fader* / F-TH, en Alam: *fater* / *Watter* / *Wader*; H-D, *Water* / Angl: *father* / Ysl: *fader*; Schotfch, Noorweegfch, Deenfch, en Zweedfch, *fæder* (*Pater*), betcekenende eigentlijk *Opperfte Bestierder van den Huize*, als ziende op het Bewind, dat tot den Man, en niet op 't Voortbrengen, dat tot de Ouders te samen behoort. Hierom is 't ook dat de Bestiervoerenden mede dien naem ontfangen, als ons *GEVADER*; A-S, *Ge-fæder* (*Susceptor, cui cura, sive educationis, sive gubernationis addicatur*) en *VADERSE*, f: (*Mater Spiritualis*), M-G, *fadrein* (*parentes*), M-G, *fadreins* (*familia, genus ex patre*), A-S, *fædera* (*Patruus, frater Patris*), A-S, *fæthra* (*Patruelis, patruorum filij*), A-S, *fæthe* / *fæthu* (*amita, patris soror*), Sax: Sicambr: en Friis: *VEDDER* (*Patruus, avunculus, consanguineus à parte patris*). In gelijken zin van Opperstierders noemt men ook de Regenten van Stad en Land *VADEREN* (*Patres*), en *VADEREN DES VADERLANDS* (*Patres Patriæ*). Aen dit ons Duitsch-stammige *VADER*, *father* / &c. gelijkt vrij nae het Griekfche *Πατήρ* en 't Latijnsche *Pater* (waer van het Ital: Sp: en Portug: *Padre*), welke Worteltak in die Talen met groote moeite en omhalinge gezocht is, en nog t'zoek blijft, immers zo verre ik uit *Vossii Etymologicum* kan bespeuren. Onze Afleiding heb ik hier ongewrongen vertoont; en, zo deze Overeenkomst niet toevallig is, naer de oorspronk dezelfde, gelijk hij schijnt, zo heeft men die Gemeenschap al te rekenen van voor de Europifche Volkverspreidinge af.

II. De tweede trap is, om uit twee of meer Woorden, die een gelijkvormig Worteldeel vertoon, en in zin verschillig zijn, den oorspronkelijken of oudsten zin uit de Overdragt of uit de Oudheid nae te speuren, als bij voorbeeld; het A-S *Herfest* / F-TH, *Heribist* / bij ons *HERFST* (*autumnus*), en ons *HARING*, A-S, *Hæring* (*Hallex*), en ons *HAER*, A-S, *Hær* (*Crines*), hebben elk omtrent eenerleijen Wortelklank, en kunnen gezamentlijk zo 't schijnt t'huis gebragt worden tot het A-S, *Hæran* (*Congregare*), vermits de zin van *Vergaderen* bij ijder doorspeelt; als *HERFST*, om 't vergaderen van den Oogst, en *HARING* om dat hij op de Vangtijd bij schoolen vergadert, of om dat hij als een voornamē spijsvervulling tot voorraad verzamelt word; en ons *HAER*, vermits bij vlegting of lokken vergadert. Dus mede, het bovengemelde † *VADEN*, of *fadan* &c. (*Ordinare, disponere* &c.) ook voor Beschermen, Bevatten, Omvatten, en Bezitten genomen zijnde, (gelijk het Kimbr: *fadur* / *qui multa possidet*, het Kimbr: *Gulle fader* / *auro ditatus*, en 't M-G, *fatha* of *fatho*, *Sepes*, alzo de Heiningen de afgeperkte plaetsen omvatten en bewaren) zo vind men tevens hier in den oorspronk van ons *VADEM*, A-S, *fædem* / *fæthme* / *fæth* (*utriusque manus extensa complexus*) waer van ons *VADEMEN*, I. CL: A-S, *fædmian* I. CL: (*utraque manu extensa completi*). Behalven dit, steekt 'er ook vermaek

en met in 't naefpeuren van den Oorspronk der Woorden, die uit zekere oude of verloopenen gebruiken zijn voortgekomen, als bij Voorbeeld, het H-D *Mess* / *messe* / F, F-TH, *Missa*, F, bij ons *Mis*, *Misse* *f*: (*Cæna Domini, Discus sacer secundum Ecclesiæ Romanæ ritus, unde vulgò Missa*), zijnde van den Oud-Duitschen Tak in 't Middel-eeuwse Monnike-Latijn ingesloopen, en ontleent van 't Oud-Duitsche *Misse* voor Tafel, als M-G *Mesa* / F (*Discus, patina; & Mensa*), A-S, *Messe* / *Messe* / F (*Mensa*), en oud-Alam: *Mias* / *miasse* / F (*Mensa*), gelijk ook *Angl: Messe* (*Ferculum*). Anderen, onkundig van dit oude Woord, of bij gebrek van opmerking, hebben dit Middel-eeuwse *Missa*, met den Monnik *Kero*, van het Latijnsche *Missus* afgeleid, *quia mittitur populus*; dog behalven dat dit een kinderlijke en tevens een belachelijke naemgeving van zulk een eerbiedige zaak zou geweest zijn, zo heeft dan dit *Fœminin*, dat bij elk gevonden word, alhier geen schik. Wijders komt ook dit *MISSE*, *f*: in ons † *KERST-MIS*, nu *Euphon: KERS-MIS*, *f*: (*Natalis Christi solenne festum*), en in 't Roomsche gebruik van *ZIEL-MISSE*, *f*: H-D, *Seel-messe* / F (*Mortuale sacrum*), als ziende op de Priesterlijke Tafel-bediening. En is niet alleen, als bij uitstek, op de Roomsche *Mis*-dienst, maer ook op andere Burgelijke Zaken deze oude naem van *Mis* toegepast, en nog sedert in gebruik gebleven, naemelijk voor een toefstel van Tafel, *Disch*, of *Banken* op de Jaermarkten (gelijk ook al in 't M-G, *Mesa* *Skattjane* / *Mensas Nummulariorum*, bij *Marc: XI. 15.* toen *Christus* de *Wisselaers* en *Markthouders* uit den *Tempel* dreef), en dus ook nog de vermaerde *FRANKPORTER* en *LEIP-SIGER Mis*, *f*: (*Nundine Francofurtienses & Lipsienses*), en voorts alle de *Hoofd-jaermarkten* onzer *Steden* en *Dorpen*, nae de inwijding van ijder *Parochie Kerk*, wel eer † *KERK-MIS* genaemt, nu *Euphon: KERMIS*, H-D, *Kirms* F, (*Nundine Paganalia*); en vermits de gemeene man gewoon is op dien tijd zig in drank en buitensporigheden te verloopen, zo komt hier van de spreekwijze van *KERMIS HOUDEN* (*Baccho iussa persolvere, Encœnia celebrare*). Verder, gelijk 't ook van ouds, voornamelijk onder de *Roomschgezinden*, een gebruik was, van zijne *Vrienden* en *Magen* of *Naebekenden* op dien tijd een klein geschenk aen te bieden, zo sproot hier uit bij overdragt het zeggen van *EENE KERMIS GEVEN* (*Xenium Apophoretum præbere*).

IX.
Vereisch
van een
hooger
trap.

Maer aen dit alles schort nog ietwes van hooger uitkijk. Schoon we dus wel de *Gelijkaerdigheid* van oorspronk tussen een of ander Woord en eenig *GELYKVLOEYEND VERBUM* van de I. CL: ontdekken, 't is egter niet meer als een *Comparative Afleiding*, en, welk tog van die woorden is de *stam*, welk is de *Tak*? Komt bij dit A-S, *Hor* / en *Horan*; en *Guma* / en *Guman* / het *Nomen* uit het *Verbum*, of dit uit dat? Eene *Vrage* die gewigtiger is, als ze in 't eerst gelijkt. 't Is wel zeker genoeg, dat 'er uit de *ONGELYKVLOEYENDE VERBA* Naemwoorden gesproten zijn, als *VOER* (*onus vehendum*) afkomstig van 't *præterit*: van *VAREN*, *VOER*; *GEVAREN*, III. CL: (*Navigare, olim Ire, progredi, Vehi, profi-*

proficisci) enz. Gelijk 't wederom van de andere zijde niet minder zeker is, dat zulke *Nomina* GELYKVLOEYENDE *VERBA* van de I. CL: hebben voortgebracht, als VOEREN I. CL: (*Vehere*) zijnde zo veel als DOEN VAREN, van 't bovengemelde VOER, enz: van welke beide foorten we in gevolge breeder zullen handelen: daerenboven hebben we ook stoffelijke *Nomina*, als BLAEUW (*Ceruleus*), waer van BLAEUWEN, I. CL: (*inficere caeruleo colore*) enz: bij welken niet te twijffelen valt, of 't *Nomen* is de bron van 't *Verbum*, om dat de stoffe vooraf moet gaen voor de bewerkinge. Gelijk ook onze Dubbelstaertige *Verba*, die alle van de I. CL: zijn, tot Enkelstaertige *Nomina*, zijn t'huis te wijzen, als STEIGEREN van STEIGER enz: Dus blijkt wel, dat velerhande *Verba* van de I. CL: uit *Nomina* spruiten; maer, dat eenig *Nomen*, 't welk, zonder een verder voor- of agter-voegsel, niet meer vervat dan het Onveranderlijke Deel van een *Verbum* van de I. CL: ooit van zulk een Werkwoord afkomt, is gantsch onzeker; immers 't is mij nergens gebleken, en onder de ontalijken die ik ontmoet heb; is mij 't waerschijnlijkste geweest, dat zulk *Nomen* den stam inhield.

Maer, al is het dat we, om te vorderen, dit waerschijnlijke voor waer veronderstellen, niettemin, zo lang we voor zulk Naemwoord geen ONGELYKVLOEYEND *Verbum* tot wortelstam weten, blijft 'er nog al wettige rede om te vragen, van waer het komt. Hoe, dunkt mij, hoor ik ik hier op inbrengen, waer toe dit nieuws? Zou dan alle *Nomen* haren allereersten oorspronk van eenig *Verbum* hebben? en zouden dan de ONGELYKVLOEYENDE *Verba*, die bij de vorige *Grammatici* als buitensporige Verschovelingen gehandelt zijn, den egtsten en alleroudsten Wortelstam vervatten?

Wat het eerste belangt, 't is op geen lossen voet, dat we den Oorsprong der *Nomina*, indien niet van allen, ten minste van verre de meesten aen een of ander *Verbum*, 't zij jong of oud, 't zij bekend, of versleten, of gantschelijk verloren, willen toeschrijven: want, hoewel 't waer is, dat de weinige Overblijffels van de Oudheid, en het nog gebruikelijke onder onze Taelverwanten beiden te kort schieten, om al 't verlorene en bedolvene, wat moeite men doen moge, te herstellen, en al onze Woorden tot zulk een toppunt van Afleiding te brengen; niettemin, het beloop van het reets bekende en door opmerking gevondene, dat niet gering is, schijnt genoeg voor 'ons, om geen ander soort van Oorspronk aen de Onbekenden te begiffen. Maer, om verder te gaen, daer is nog een' andere gewigtige rede, die mij den Wortel in de *Verba's* doet zoeken. Immers konden de eerste Naemgevers hunne bewoordingen niet anders ontleenen, dan uit het bekendste onderscheid der zaken? En, waer uit anders konden wij mensche-kinderen de Lichaemlijke, Zienlijke, en Tastelijke dingen van elkander onderscheiden, dan, of uit de Gestalte of Gedante, die wij, in 't naelooopen en ommewandelen van haren omtrek en verandering van die, beschouwen; of uit haren Aert of Mate of Veelheid van beweging' of bestaenlijkheid; of uit de Innerlijke kragt, die in de uitwer-

X.
 Waerom een Onoorspronkelijk *Verbum* voor den oppersten trap van Afleiding te houden is: en met eenen van de Natuurlijke Grondleggingeener Tale.

king bespeurt word; of uit haren dienst; of iet diergelijks? Dog bij alle dezen bestaet het merkteecken van onderscheid in de eene of andere Beweging of Soorte van Zijn, welker eigenschap door *Verba's* uitgebeeld word. En tot uitdrukking van de Gemoeds-bewegingen en Ontastelijke dingen heeft men zig niet beter kunnen behelpen, dan, met de namen van Tafelike of Zienlike zaken, na 't vereisch van Gelijkredigheid, op dezen over te brengen; gelijk ook elke Tale van zulke Overdragen overvloedige Voorbeelden uitlevert: zo dat, tot een natuerlijke Grondlegginge eener Tale, mijnes achtens, vereischt word, dat 'er eerstelijk eenige weinige Klanken gevonden moeten worden, om de Algemeene onderscheidene Bewegingen en de bijzondere wijzen van Zijn te kunnen uitdrukken, dat niet anders is als *Verba's* uitvinden, en dat daer uit verder de Namen ontleent moeten worden voor de Zaken, voor zo verre derzelver Aert door deze of gene Beweging' of manier van Zijn onderkent word; om alzoo op een' gemaklike en redelijke wijze zig verstaenbaer te maken: gelijk ook wijders, mijnes oordeels, vereischt word, dat zulk een eerste Grondlegging geschiede in een enkel Huishouden, of ten minste onder zeer weinig volk, en dat ten eenemaal eenvoudig van Levenswijze zonder veel omslag zij; vermits het van ouds zo min mooglijk was als 't nu is, om vele Hoofden en zinnen tot zulk een overeenkomst en zulk een nieuws te brengen. In dusdanig een enkel Huishouden is nu de eerste en opperste Huisvader vrije Keurmeester en Voogd van 't eerste naemgeven, mits dat het, om wel te gelukken, door weinige en duidelijk onderscheidene klanken, zo eenvoudig als hij bedenken kan, geschiede, en dat voor eerst slegts op de allergemeenzaamste en meest te pas komende zaken. Daer nae, bij vermeerdering van 't Geslagt, en gevolglijken aenwach van bijzondere bedrijven en behoefte van Woorden, zal die Huisvader ook gehouden zijn zig te schikken na de gemeenste bevattingen van die reets groot geworden en eigen' keur en oordeel hebbende onderhoorige Leden. Voorts het Huishouden door lankheid van tijd in een groote Gemeente of Landvolk verandert zijnde, zal de ingeplante tael geen ander beloop krijgen, dan zoo als 't mengsel van 't onderlinge nut dit ongevoelig zal komen te schikken. Daerenboven, indien 'er door Volkplanting of Overwinning van geweldiger hand eenig Volk van verscheidene Tael onder een vermengt rackt, zo zal 't Vermengsel van Woorden en Tael-aerd zoodanig veranderen, als de sterkste stroom van 't vermengde belang voor die tijd dan mede brengt. Of, blijft 'er eenig Volk zonder overstroming of vermenging, die Tael zal dan ook niet ligtelijk haer vorigen aerd en Grondslag kunnen verliezen. Zulk een natuerlijk beloop vermoede ik dat alle Talen gevolgt hebben, en dat ze voor zo verre alle natuerlijk en redelijk mogen genaemt worden, hoe zeer ze thans van elkander in de uitkomst mogen verschillen: Immers, dat alle onze Duitschen talen op die leeft geschoeit zijn, heb ik al te klaer door opmerking bevonden, om 'er aen te kunnen twijfelen, en zal zeker genoeg blijken uit onze volgende PROEVEN.

XI.
Wacrom

Wat het tweede belangt; de Rede wacrom ik de ONGELYKVLÖEYENDE.

DE WERKWOORDEN voor mijn opperiten top van Afleiding rekene, is om dat ik bij die alleen voldoende blijk van Over-oudheid en van een aller-egtiten Wortelstam vond, terwijl geen GELYKVLOEYEND *VERBUM* mij immer daer van eenig teeken gaf. Deze blijk van Oudheid ruft op meer als eene zeer gewigtige beweegrede:

I. Eerftelijk, om dat de ONGELYKVLOEYENDEN onder alle onze Taelverwanten als 't Ylandfch, Mœfo-Gottifch, Frank-Theuts, Angel-Saxifch, Hoog-Duitsch, en 't Onze, volgens inhoud mijner *Regelmaet en Rangfchikking* zig eenstemmig en geregeld vertoonen; uit welke Overeenkomfte blijkt, dat hare Grondlegging overoud en ouder is dan de *Verspreiding dier Takken*; terwijl deze Verwanten in de GELYKVLOEYENDEN menigmael verschillen, ter zake dat de eene Tak sedert de Verspreiding van dit, en de andere van dat woord de Afleiding en Overdragt genomen heeft.

II. Ten andere blijkt ook uit die gemelde eenstemmige Geregeltheid dat die ONGELYKVLOEYENDHEID met voordagt zoo ingeftelt is geweest, en niet flegts uit een toevallig verloop gefproten is: maer wanneer tog? Na de Ver-*verspreiding* der Takken vastelijk niet, als gezegt, vermits de verandering dan onmooglijk cenparig en eveneens (te rekenen na ijdern *Dialeët*) kon gevallen zijn. Het was derhalven voor die *Verspreiding*: maer toen 't Lichaem al groot was geworden, schoon voor de *Verspreiding*, kan 't even min geweest zijn, vermits onder vele Hoofden en Huishoudens en verspreide Buerten of Steden zulk nieuws cenparig in te voeren ondoenlijk was, toen zo wel als nu. Men denke vrij eens op LEZEN, LAS, GELEZEN (*legere*) en BREKEN, BRAK, GEBROKEN (*frangere*), wie zou nu die *Præterita's* verftaen, indien zulks gantschelijk nieuw was? immers zo min als of iemand nu voor 't *Præter*: van LEVEN (*Vivere*) *Maef*/ en in *Præter*: *Partic*: *Geleven* of *Geloven*/ zeide? daerenboven, hoe zou men de verwarring verhoeden, om niet in *Præter*: *Part*: *Gelozen* voor GELEZEN, en *Gebroken* voor GEBROKEN te zeggen? Dit invoeren der ONGELYKVLOEYENDEN is derhalven al lang voor de *Verspreiding* gefchied, toen 't Lichaem nog zeer klein was, en buiten twijffel, onder dat aller-eerfte Voorvaderlijke Huishouden, waer uit de gantsche Duitfche en Kimbrifche stam gefproten is geweest. Maer, zal men ligtelijk vragen, dewijl die Vocael-verandering zo ongemaklijk komt, waerom tog de eerfte Huisvader dit zodanig mag ingeftelt hebben? Ik antwoorde, dat daer toe zeer gewigtige rede was; want vermits in 't eerfte maken van nieuwe Woord-klanken de tong onbedreven is, zo bleef door dit groote verschil de uitting der klanken te beter onderscheiden; waer uit verder een ander en groot nut ontspruiten kon, namentlijk, dat van deze Verbogene *Præterita's* wederom *Substantiva's*, en van die wederom andere GELYKVLOEYENDE *Verba's* gevormt zijnde, aldus in gevolg van tijd de Tael op eene duidelijke, redelijke, en gemakkelijke wijze, tot in 't ontallijke, om zo te fpreken, kon verrijkt worden, gelijk ze ook op die wijze zo uitnemende rijk geworden is,

de ONGELYKVLOEYENDE *VERBA* voor de alleroudste en onoorspronkelijke Eerftelingen van den Oud-Duitschen Stamboom te houden zijn; en waerom in dezen de opperfte top van Afleiding te vinden is.

waer van de volgende PROEVEN ONZER AFLEIDING klaer bewijs zullengeven. Dit redelijke Gebruik van *Alle nieuw Verbum, 't gene men van eenig Substantivum of Adjectivum of eenig ander woord ontleenen wil, Gelykvloeyend te nemen, even als de onzen van de I. CL:* is sedert de Verspreiding zo bestendig en onwrikbaer onder alle de Nazaeten, en dat zonder zulks te merken (want nooit las ik eenig Schryver en nooit hoorde ik iemand die daer van sprak) zo ongevoelig ingeplant, dat elk van de reets verstorvene of nog in leven zijnde Duitsche Taelstronken zulks in alle nieuw ontleende *Verba* standvastiglijk opvolgt. Hierom is het dat *Alle onze Dubbelstaertige, als mede alle Bastaerd-Werkwoorden, bij ons en andre van Duitschen stamme, niet anders als Gelykvloeyend en van de I. CL: zijn.* En hier uit vloeijen ook deze twee allergewigtigste Opmerkingen, bij de Geleerden tot nog toe geheel en al overgeslagen; als (1) eerteljk, dat geen Ongelykvloeyend Verbum onder onze *Duitsche Taelstronken* voor een *Basterd-woord* moet aengezien worden. En (2) ten tweeden, dat elk Ongelykvloeyend Verbum, dat zig bij den eenen *Taelstronk* vertoont en bij den anderen verstorven schijnt, zo het ordentlijk na ieders *Dialekt* vervormt word, voor een wettige herstelling van Oudheid, en geregelden Grondslag van Afleiding te rekenen is.

- III. Ten Derde, tot bewijs van de Oudheid voege men hier bij dit aenmerkelyke, te weten, dat de ONGELYKVLOEYENDE *VERBA* genoegsaem alle bedrijf uitbeelden, dat tot het Oud-vaderlyke Leven en Beschouwing vereischt wierd, en dat ze nog huden in ons spreken en schrijven meerder te passe komen, als alle de andere *Verba* te zamen, schoon tienvoudigmael hooger in getal. En, om dit nader aen te toonen, zullen we onze ONGELYKVLOEYENDEN na den rang van haren dienst hier eens bij-een-schikken.

Om de Bestaenlykheid en Natuer der dingen uit te drukken, hebben we, WORDEN, ZYN (of WEZEN), BESTAEN, BLYVEN, SPRUITEN, WASSEN (*Crescere*), QUYNEN, ZWYMBEN, BEZWYKEN, VERDWINEN, STERVEN; en verder DYEN, ZWELLEN, RYZEN, ZIEDEN, STUIVEN, ZWEEREN (*ulcerare*), BERSTEN, SPLYTEN, BEKLINKEN (*Solidescere*), SLYTEN, SLINKEN, KRIMPEN, SCHRINKEN, SMELTEN; VLIETEN, DRUIPEN, ZYGEN, ZINKEN, WAEYEN, VRIEZEN, STINKEN (*putere, olim Olere*), KLINKEN (*sonare*); BLYKEN, SCHYNEN, LYKEN of GELYKEN, BLINKEN, en GLIMMEN.

Tot Gemoedsbewegingen en Uitdruk van die, eerstelijc die op een Mensch in zig zelf zien, als DENKEN (*cogitare*), DUNKEN (*putare*) ZOEKEN, VINDEN, BEZINNEN, KIEZEN, BELYDEN (*Confiteri*), WETEN, KUNNEN of KONNEN (*posse & olim Noscere*), VERGETEN, WILLEN, MOGEN (*Licere, & olim Possere*), MOETEN, DEUGEN, DURVEN, zig QUYTEN, VERMETEN, SPYTEN; en ten andere die in de Gemoedsgeftalte betreklijk zijn tot iemand anders of ict anders, als PRYZEN, VRYEN (*olim Amare, nunc Blandiri*), WYTEN, 't verouderde BELGEN † (*irasci*, waer van nog ons VERBOLGEN, *iratus*), BENYDEN,

TE
fre
ri)
verg
MEN
PEN
BOUW
VEN,
(occu
PEN
VEN
DEN,
MELK
LEN,
derdeels
ZEN,
GEN,
SCHRYD
LEN, Y
GEN, BR
STELW
VERSLINDE
WERPEN,
TEN, KL
SLAEN; c
DELVEN, L
kerare, nunc
't die daer e
BA, rijk van
bijna verdubbe

DEN, BEDRIEGEN, LIEGEN, VERDRIETEN, WREKEN, EN ZWEEREN (*jurare*).

Om de Bezitting en verandering van die uit te drukken; HEBBEN, HOUDEN, BEZITTEN, GENIETEN, VERLIEZEN, GEVEN, AENBIEDEN, SCHENKEN, BRENGEN, ZENDEN, ONTFANGEN, EN AENNEMEN.

Tot de Dierlijke Bewegingen en onderhoud van dezelve; ETEN, DRINKEN, SLAPEN, ZIEN, KYKEN; RUIKEN, ZUIGEN, SPYGEN, SPUIGEN, GRYNEN, KRYTEN, HYGEN, BLAZEN, SNUIVEN, SNUITEN; EN ZWELGEN, ZUIPEN, VRETEN, VYSTEN, MYGEN, DRYTEN, EN SCHYTEN.

Tot den Menschelijken ommegang is 'er nog grooter getal; als Eerftelijk in 't Algemeen; BEWEGEN, WERKEN, BEDRYVEN, DOEN, LATEN, BEGINNEN, ONDERNEMEN, ONDERWINDEN, PLEGEN (*af-fuefcere*), ONDERHOUDEN, ENSCHEPPEN (*formare*). Ten tweeden, in 't Bijzonder, en dat eensdeels Middelmatigen, tot Plaets-gebruik of tot Standwiffeling, als GAEN, KOMEN, TREDEN, LIGGEN, STAEN, ZIT- TEN, HANGEN, VAREN (*olim Ire, nunc Navigare*), † LYDEN (*olim Ire, quin etiam Narrare; waci van ons Overlyden, Transire, Mori*): voorts RYDEN, EN TYGEN; TINGEN OF TUIGEN (*trahere, tendere, vergere*), ZWENKEN, WERVEN (*olim Vertere, convertere*), ZWEM- MEN, KLIMMEN, STYGEN, GLYDEN, KRUIPEN, SCHUIVEN, SLUI- PEN, SCHUILEN, SLUIKEN, DUKEN: en tot Hof- Huis- en Land- bouw, LEZEN (*olim Colligere, nunc legere*), METEN, WEGEN, WE- VEN, SPINNEN, SCHEEREN, WASSCHEN (*lavare*), BERGEN, HELEN (*occultare*), SLUITEN, LUIKEN (*claudere*), ONTLUIKEN (*aperire*), SLY- PEN, STRYKEN, TREKKEN, PLUIZEN, VRYVEN, RYVEN, SCHRY- VEN (*olim variatim Radere, nunc Scribere*), NYGEN, BUIGEN, BIN- DEN, WINDEN, VLEGTEN, RYGEN; MALEN, BAKKEN, BRADEN, MELKEN; wydets SPREKEN, ZWYGEN, VRAGEN, BIDDEN, BEVE- LEN, BIEDEN, GEBIEDEN, KOOPEN, GELDEN, VERGELDEN. An- derdeels, Behulplijke, Minlijke, en Vrolijke, als HELPEN, GENE- ZEN, RADEN, TREFFEN, WYZEN, ONDERWYZEN, LACCHEN, ZIN- GEN, EN SPRINGEN. En ten derde Onrustige of Geweldige, als SCHRYDEN (*Varicari*), LOOPEN, RENNEN, JAGEN, VLIEGEN, VAL- LEN, VLIEDEN, WYKEN, ZWERVEN; DINGEN, DRINGEN, DWIN- GEN, BREKEN, STYVEN; NEMEN, VANGEN, GRYPEN, KRYGEN, STELEN; ROEPEN, KYVEN, SCHENDEN, SCHELDEN, BEDERVEN, VERSLINDEN; als mede STRYDEN, VEGTEN, SCHIETEN, STOOTEN, WERPEN, SMYTEN, STEKEN, HOUWEN, SNYDEN, KERVEN, RY- TEN, KLIEVEN, KLUIVEN, BYTEN, NYPEN, KNYPEN, WRINGEN, SLAEN; en eindeling, GIETEN, HEFFEN, HYSCHEN, GRAVEN, DELVEN, DRAGEN, LADEN, LYDEN (*pasi*), EN WINNEN (*olim La- borare, nunc Vincere*).

Zie daer eene reeks van omtrent 200 ONGELYKVLŒYENDE *VER- BA*, rijk van zin, en wijd van uitftrekking, welker getal nogtans bijna verdubbelen zou, indien ik 'er alle onze Verftetene, die ik uit de

de Oudheid na de Dialectregel herstellen kan, en elk in zijn soort bij onze *Regelmaet en Rangschikking* te vinden zijn, hier bij voegde; aengezien 'er, gelijk bij Ons, alzo mede bij elk der Gelijkstammige Talen, etliken in 't bijzonder in gebruik gebleven zijn, van welken meest al nog eenige Affpruitelingen bij Ons zig zien laten. Maer, nog ongelijk grooter wierd het getal, zo we alle dezen met hare *Composita* verzelden; want voor geen ander soort als deze gebruikt men zo vele en menigvuldige Voorzetsels. Voornaemlijk bij deze meest te pas komende *Verba*, als BRENGEN, BREKEN, DOEN, DRAGEN, GAEN, GRYPEN, HOUDEN, KOMEN, LATEN, LOOPEN, NEMEN, SCHIETEN, STOOTEN, STEKEN, SLAEN, STAEN, VALLEN, VANGEN, WERPEN, en ZIEN; waer van ijder met alle of meest alle deze volgende Voorzetsels in gebruik zijn; als met ACHTER-, ACHTERAEN-, ACHTERAF-, ACHTEROM-, ACHTEROP-, ACHTEROVER-, MET AEN- of AN-, MET AF-, BE-, BY-, BINNEN-, TE BINNEN-, BINNENOM-, BOVEN-, TE BOVEN-, BOVENOP-, BUITEN-, BUITENUIT-, DOOR- of DEUR-, GE-, HER-, IN-, MEDE- of MET-, MIS-, NAE-, OM-, ONDER-, VAN ONDEREN-, OP-, ONT-, OVER-, TOE-, VER-, VOOR-, VOOROP-, VOOROVER-, VOORT-, VOORUIT-, WEDER- of WEDEROM-, en UIT-; waer door 't getal der ONGELYKVLOEYENDEN bijzonderlijk vergroot word, en zoo velerhande aerdige onderscheidingen van zin daer uit ontstaen, dat zulks wel degelijk opmerking verdient. 't Is ook in 't *Latyn* dat de *Verba* van deze betekenis de allermeeeste *Præpositiones* voorop aennemen. Eindelijk, neme de Lezer al eens, dat die Oudheid der ONGELYKVLOEYENDE *VERBA* slegts een Onderstelling ware, of dat alle deze redenen niet verder bewezen dan de Mooglijkheid en Waerschijnlijkheid, en stelle alzo zijne volle verzekering of toestemming nog wat uit, tot dat de Proeven zulks doen blijken, eensdeels om dat al wat mooglijk en waerschijnlijk is, daerom juist niet waer is, en anderdeels, om dat de kragt van een redenering, zonder ervarentheid van de zaken, ons zelden ten volle treffen kan, zulk een opschorting van besluit kan ik ligtelijk toestaen, vermits ik geruft ben, dat de PROEVEN van AFLEIDINGZELF, hem zo wel als de Bevinding het mij gedaen heeft, van agteren overtuüglyk zullen leeren, dat alle Onze ONGELYKVLOEYENDE *VERBA* gantsch egte *primitive* Wortelstammen zijn, en verder dan wel overtuigen van de waerheid dezer Redenering, bij aldien hij, na 't onderzoek der PROEVEN, dit Vertoog wederom naeziet. Ondertusschen zullen we onze verdere Beschouwingen over deze ONGELYKVLOEYENDEN vervolgen, dewijl ze 't onderwerp onzer Verhandeling staen te worden.

XII) Nog kragtiger zal de Waerde en Dienst dezer ONGELYKVLOEYENDEN Hoe uit de in 't verrijken der 'Tael' uitligten, als men zig erinnert; hoe niet alleen uit het *Præteritum* ter zake van hare Wortel-verandering, maer ook uit het *Præsens* onderscheidene *Nomina's* kunnen ontleent worden, en van die

die dikwils wederom GELYKVLOEYENDE *VERBA*; welke dan, gelijk alle andere Afgeleiden, ('t gene reeds gezegt en niet te vergeten is) altoos van onze *I. Classis* zijn. Dus van *KRYGEN*, II. CL: (*Capere, accipere*), uit het *Præsens*, ons *KRYG* (*Raptus, Bellum*), en daer van *KRYGEN*, I. CL: (*Bellum gerere*); dus van ons *DRINKEN*, onlinks ook *DRENKEN*, II. CL: (*Bibere, Potare*, gelijk ook *A-S, Drinken* en *Drenten* II. CL: *Potare*), uit het oude *Præs:* ons *DRENKE* * (*Aquarium*), en daer van *DRENKEN*, I. CL: (*Aquare, Bestiis potum dare*); dus van *DRUIPEN*, II. CL: uit het *Præter: Indic:* het verouderde *DRÓOP* ** nu *DRÓP* (*Stilla*), en daer van ons *DRÖOPEN*, I. CL: (*Conspere pingui ac stillante liquore*); dus van *GEVEN*, III. CL: (*Dare*), uit het *Præterit: Subj:* *GAVE* (*Donum*), en daer van ons *BEGAVEN*, I. CL: (*donare*); dus van *METEN*, III. CL: (*Mesire*), uit het *Præt: Subj:* *MATE* (*Mensura, modus, moderatio*), waer van *MATIG* (*temperatus, modestus*), en daer van *MATTIGEN*, I. CL: (*temperare*); enz.

Een even diergelijk Gebruik heb ik ook opgemerkt in 't *Latijn*; als, van *Fugere* (3. *Conj.*) komt *Fuga*, en daer van *Fugare* (1. *Conjug.*). Van *Fulgere* (2. *Conj.*) *Fulgur*, en daer van *Fulgurare* (1. *Conj.*). Van *Macerare* (2. *C.*) *Macer*, en daer van *Macerare* (1. *C.*). Van *Acuere* (3. *C.*) *Acumen*, en daer van *Acuminare* (1. *C.*). Van *Afficere* (3. *C.*) *Affectus*, en daer van *Affectare* (1. *C.*). Van *Affligere* (3. *C.*) *Afflictus*, en daer van *Afflictare* (1. *C.*). Van *Alligere* (2. *C.*) *Allectus*, en daer van *Alectare* (1. *C.*). Van *Facere* (3. *C.*) *Factum*, en daer van *Facitare* (1. *C.*) en zoo velen meer. Wat dienst nu deze mijne Opmerking in de *Latijnsche* Afleiding zou kunnen toebrengen, laet ik over voor anderen, die werk maken van hare kragten op die 'Tael' in te spannen.

't Is nu lang genoeg, agt ik, op deze Stoffe stil gestaen, en daer uit blijkbaer genoeg, dat we, dewijle een Volledige *Lexicon Etymologicum* te verre buiten 't bestek van een Proeve loopt, en ons geen Onbepaelt werk geluft te ondernemen, dat we, zeg ik, geen waardiger Onderwerp kunnen verkiesen; dan de ONGELYKVLOEYENDE *VERBA*, overmits bij die alleenlijk het groote Vermogen, de Rijk- en Geregeldheid van Afleiding, en de Oud-egte Wortelstam op het allervolledigst kan aengetoont worden: zo dat, onder de Zesderhande deeling der Zaek- en Beweeg-Woorden, op de Twee eerste soorten bijzonderlijk onze Verhandeling zien zal, en de Derde en Zesde soort geen verder deel daer aen hebben zullen, dan voor zo veel ze daer onder te pas mogten komen; terwijl de Vierde soort genoegsaem gantschelijk niet, en de Vijfde niet ligtelijk hier beurt kunnen krijgen.

Het Onderwerp dus uitgekozen zijnde, laet ons nu wederom keeren tot het beschouwen van den Aert, Opwasch, en Verandering der Woorden, waer in onze Middelen van vordering' bestaan, als (1.) *Dialect-kennis*, (2) *Woord-ontleding*, (3) *Overdragt*, en (4) *Euphonie*, met vergelijk en toetsing van de Oudheid en het Verwantte; om alzoo onder 't vorderen tevens onzen Grondslag meer en meer sterk te maken. Van elk middel zullen we in 't bijzonder spreken; eerst van de *Dialect-kennis*, dan van de *Overdragt*, en daer nae van de *Euphonie*; dog van de *Woord-ontleding*, vermits deswe-

II. Deel

C

gen

XIII.

Waerom we de Ongelykvloeyende *VERBA* tot het Onderwerp onzer Proeve verkiesen.

XIV.

Wederkeering tot de Middelen van vordering in 't bijzonder.

gen meer van belang te zeggen valt, dan van al het andere te zamen, zullen we agten dit verhoog een Berigt en Verhandeling op zig zelf maken, om door de Veelheid en verandering van die stoffe den draed van dit werk niet te doen verliezen.

XV.
Wegens
den Oor-
sprong van
de onder-
scheidene
Dialecten,
en wegens
de nuttig-
heid van
die te ken-
nen.

De *Dialect-kennis* overweegt het verschil van Tongeslag en van Schrijftant, om het regte gebruik van de Oudheid te kunnen maken; op dat men niet in 't wilde scherme, 't eene woord voor 't andre neem', en misflag op misflag begae: immers zonder de Oudheid en derzelve Schrijf-*dialect* te kennen, kan men in de Afleiding niet ten volle voorzigtig zijn.

Schoon in de eerste Grondlegging van ieder Tael slegts eenerleije *Dialect* (of Wijze van Uitspraak) geweest zij, niet te min, bij 't verre verspreiden der Volkeren, 't bewoonen van andere Lugtstreken, 't gebruiken van andere Kruiden en Voedsel, en 't aannemen van andere Zeden, moest niet alleen een verandering van Aert, van Gemoedsdriften, van Gestalte en van Wezen ontstaen, zulks dat men veeltijds of gemeenlijk uit het aengezicht oerigsints den Landaerd vernemen kan, maer ook gevolglijk een andere Evenredigheid van de Werktuigen der Sprake, en daer door een Verschil van Tongeslag; in die voege dat het eene Volk zig meest kennelijk laet hooren in de Keelklanken, het andere in de Verhemelte Letters, en het derde in de Tong-Tand- en Lip-Letters; 't eene zal de Hardigheid van Uitspraak, en 't andere de Zoetvlooyendheid beminnen en betragten; en elk zijn eigenschap overbrengen op een en 't zelfde Woord: waer door dan verscheidene *Dialecten* van een' zelfde Tael ontspruiten moeten; gelijk men ook vind dat 'er geene Tael daer van vrij is: in zoo verre zelf dat onder eenerleij Volk niet alleen de eene nabuerige Stad van de andere daer in verschilt, maer ook in groote Steden, vind men eenig onderscheid in dat stuk tusschen Hooge, Middelhare, en Lage Gemeente. Hoe vrijer nu van Aert de Volkeren zijn, of hoe minder overheert, hoe ze oertijds meerder elk op zig zelve stonden, zulks dat ieder Dorp zijn' eigene Oppermagt genoegsaem onder de zijnen hebbende, ook gevolglijk te meerder op zig zelve leefde. Hier door is 't geen wonder dat men op ons kleine stukje Gronds, naemlijk in deze Zeventien Nederlandse Provincien, zo velerhande, en daer onder eenige merkelijk verschillende *Dialecten* ontmoet; hoewel ze elk malkander verstaen kunnen, uitgenomen het *Land-friesch*, welks draeying van Tongeslag zig onkenbaer maekt voor al de anderen: Dus vind men in het Landfriesch *Cjerk* voor ons KERK, *Chinffen* voor ons DENKEN, *Aidsett* voor ons LIGGEN, *Huton* voor ons HOND, en op die wijze vele anderen: gelijk 't omtrent even mislijk is, dat de Spanjaerden bij zeer vele Woorden, welke in 't Latijn met F, beginnen voor een Vocael, daer voor een H in de plaats zetten, hoewel in de uitspraak de H. zig niet duidelijk laet hooren, als Lat: *Fava*, Hisp: *Hava*; L: *Facere*, H: *Hazer*; L: *Factum*, H: *el Hecho*; L: *Factura*, H: *Hechura*; L: *Farina*, H: *Harina*; L: *Fames*, H: *Hambre*; L: *Foemina*, H: *Hembra*; L: *Filius*, H: *Hijo*, enz: van welke soort ik een geheele lijst zou kunnen opmaken: verdraeyingen zeker die te vreemd klinken om 'er eenigsints met voorzigtigheid op te kunnen bouwen, zo 'er geen *Dialect-regel* op was. Dog onder 't M-Gottisch, Frank-Duitsch, Angel-Saxisch, Hoog-Duitsch, Yf-landsch,

REGEL, van de VOCALEN.

F-TH: en AL:	A-S.	Hoog-Duitsch.
ei.	æ / of a.	ei / of eh.
i / of e.	ɪ / of i / of e / of eo.	e.
ii / of ij.	i / of eo / of p.	ei.
AL: au / F-TH, ou.	ea.	oh / of o'.
o / of u.	o / of u / of p.	o.
u / of o.	u / of o.	u / of ii.
AL: ua / F-TH, uo.	o / of e / of oe.	u / of ii'.
u / of uu.	u / of io / of p.	au / of eu' / of ie.
iu.	eo / of io.	ie.

g / &c.

Armon: *Versio Theotisca*, die on-
de netste is, vind men O
ntschelijk streek houdende, dog
aphrasin in Cant: Cantic., die
flagen is, vertoont zig mede
maer dan eens wederom O / of
nets U / in 't zelfde geval;
rschillig op een en 't zelfde
stendigheit ik voornaemlijk aen
chrijven, dewijl die zelfde *Am-*

shour, even als bij *Tasiann*, de U tegen onze
 O heeft. *Osfrid*, die na de *Zwabische* en *Zwis-*
serche of *Almannische* tong helt, gebruikt U te-
gen onze óó , en wederom U tegen onze oo .
Wijders, tegen onze korte harde ó vind men in
't *Alam:* en *Frank-Duitsch* dikwijls a .

3. De H-D, u klinkt als oo , en de H-D, u ,
als onze v .

4. De H-D, zu klinkt als onze vr .

5. In 't H-D, te mets ook au en ó / welke
laetste als onze zv klinkt,

Neder .

Onze d .
Onze { Sci
 { Za.
Onze k { e
 { v
Onze p .
 PL.
 PR.
Onze scha
Onze zagt
Onze sch
Onze sl .
 SM.
 SN.
 ZW, C
Onze r, v
Onze r w .
Onze d w .
Onze w (

i. Der Ou
woord eigentl
nu in 't AL
kander gehou
scherpe en z
siansche F-T
Uit deze sch
't H-D, ge
en ook wel te
onze rs, klin
stammigen, c
aen een Silb
te wisselen,
andere spreke
heid niet tot

landſch, en ons Eigen, heb ik zulke verdraaide Tongefprongen niet ontmoet.

Deze *Dialekt-Kennis* ziet dan eensdeels op het *Uitlandſch*, hoedanig de Letters van de Oude en verſtorvene of van de nog levende Gelijkſtammige Talen, in de Uitspraak of in 't Schrijven, de Onzen beantwoorden; en anderdeels op het *Inlandſch*, voor zo veel in de eene of andere Oort of Stad deze of gene *Dialekt* bijzonderlijk heeft, en tot oploſſing van eenige Duiftheid in Schrijf- of Spreek-gebruik voor ligt verſtrekken kan. De Kennis van 't Oude en Uitlandſch vond ik wel verre gewigtigſt om 't verlorene weer in te boeten, en de wettigheid der Afleidinge te bekrachtigen, dog die van 't Inlandſch heeft ook zijne nuttigheid, als bevestigende doorgaends, en vervullende ſomtjds 't gene aen de Oudheid ontbrak.

XVI.
Onderſcheid inſen Uit- en Inlandſche *Dialekt-Kennis*.

In onze Negende Redewiſſeling §. XI. even voor mijn *Lijſte van Vergelijking*, *tuffchen Onze en de Oude met ons Vermaagſchapte Talen*, heb ik van mijne Streekhoudende *Dialekt-regel* wegens de *Accent-Vocalen* eenig berigt gegeven, hoewel niet meer dan daer vereiſcht wierd: dog om onzen meer gemelden Grondſlag van Voorzigtigheid te voldoen, zullen we dat Berigt bij dezen vergrooten, en uitbreiden zo wel over de *Conſonanten*, als over de *Vocalen*; alles te rekenen na ijdere Letterspelling, zonder dat men daer uitten opzigte van het Uitlandſch de ware volſtrekte Gelijkheid der Klanken in allen deele kan of moet beſluiten; maer alleen den doorgaenden Schrijftrant. Hier toe heb ik, om de grootheid der regels, dit bijzondere Blad laten invoegen, hebbende aen weerszijde eene *Dialekt-Regel*, de Eerſte naemlijk aen de eene zijde, ſprekende van de *Vocalen*, en de Tweede aen de andere zijde, handelende van de *Conſonanten*, elk met hare bijzondere Aenteekeningen; waer bij men nog voegen kan deze Vier volgende Opmerkingen.

XVII.
Van de *Dialekt-Kennis* wegens het Uitlandſche Gelijkſtammige.

I. Dat de M-G. *H*. ten einde eener lettergreep ſtaende, te lezen is als onze G. of CH, heb ik in mijn brief wegens de Gottiſche Sprake pag. 5. reets vermeld gehad; als M-G, *Ahtau* (ACHT), M-G, *Garahhtitha* (GERECHTIGHEID) enz: Onder 't *A-Saxiſch* & *Alam*: vind men 't zelfde, als A-S, *Cahta* / & AL: *Aht* / (by ons ACHT). Dog dit zou men eerder voor een verſchil van Spelling als van Uitspraak mogen aenzien.

II. Maer ten opzigte van Spelling en Uitspraak is als iet bijzonders te rekenen, dat men in 't M-G, A-S, en Yſl: de *H*. voor aen voor een *Conſonant* gebruikt; als M-G, *Hlahjan* / Yſl: *Hloja* / A-S, *Hlochan* / *Hlahan* (bij ons LACCHEN); M-G, *Hlaupan* / Yſl: *Hlaupa* / A-S, *Hleapan* (bij ons LOOPEN); M-G, *Hneitwan* / Yſl: *Hnyga* / A-S, *Hnigan* (bij ons NYGEN). Van de *Hn* / vind men ook voetſtappen in 't *Alam*: als M-G, *Hnaigian* / *Alam*: *Hneigan* (bij ons NEYGEN). Wijders M-G, *Hrains* / Yſl: *Hreinn* (bij ons REIN); M-G, *Hropfan* (bij ons ROEPEN); Yſl: *Hroop* (bij ons GEROEP); A-S, *Hraſen* en *Hæfen* / Yſl: *Hraſn* (bij ons RAVEN); M-G, *Qa* / A-S, *Hwæt* (bij ons WAT), en M-G, *Qar* / A-S, *Hwar* / Yſl: *Hvar* (bij ons WAER), en zoo voort etlijke anderen. Dit M-G, *Q* / 't gene *Junnus* in zijn *Glossarium Gothicum* agter de P in rang ſtelt, in de plaets van de *Q*, ſchijnt mij eigenlijk de *H* te willen verbeelden.

III. In 't gebruik van de Oudheid moet de *Dialekt*-kennis ons bewaren, om niet dit voor dat, of Goed voor Quaed op te nemen: zie daer een staeltje ter sneê; het *AL: Cuat* / (*bōnum*) gelijkt, als of het uit eene moeder quame, na ons *QUAED*; en nogtans beteekent het *GOED*. Dus, gelijk we vermaent hebben, vind men veeltijds in 't *Alam: C* of *H* / voor onze *G*, haer *C* voor onze *D*, en haer *ua* / voor onze *oe*.

IV. Voorts, dat onder onze Gelijkstammige Talende Volkeren van scherpen en zwaren Tongeflag, als de Oostenrijkers, eenige Zwitfers, Zwaben enz.; onze zagte Medeklinkers *B*, *D*, *V*, en *Z*, in hare naest bestaende harde, als *P*, *T*, *F*, en *S*, verwijselen; en dat ook, het gene aenmerklijk is, de *Harden* bij na nimmer, nogte bij *Haer*, nogte bij *Ons* in *Zagten* veranderen, kan ons leeren, dat onze *Zagten* uit geene *Harden* gesproten zijn, maer dat die *Zagtheit* en dit *Onderscheid* in de *Uitspraak* van *Ouds* her, bij de eerste geboorte onzer algemeene Oud-Duitsche Moedertael reets gegrondvest, en sedert, zulk een reeks van eeuwen lang, op de tong onzer tusschenkomende *Voorzaten* tot verwondering toe naeukeurig, zonder verwarring, moet onderhouden geweest zijn; schoon in 't schrijven de bijzondere *Letterteekenen* voor 't zagt en scherp, van langfamer hand eerst stand gegrepen hebben. En, dewijl in de *Afleiding*, 't meeste licht moet gehaelt worden uit die *Dialecten*, welke de tederste *Klankonderscheidingen* hebben, zo volgt hier uit, dat het *Hoogduitsch* in dit stuk verre voor 't *Onze* moet wijken.

Dit is van 't *Voornaemste*, dat ik in de *Dialecten* van het Oude en *Uitlandsche* waer te nemen vond; zijnde zulks door mij opgemerkt en opgemaakt, niet uit eenige weinige woorden van hier en van daer, maer uit een doorgaende rooi en streck, die ik onder dezelve bespeurde.

Voorbeeldén tot bewijs van ijder lid heb ik onnoodig geagt hier bij te voegen, om dat eenige weinigen tog geen verzekering konden geven aen een *Dialekt* die vaste streck houd, en velen van elk geval op te halen, mij te lastig en te wijlduchtig zijn zou; behalven dat ook de *Waerheid*, van 't gene ik hier ter nederstel, genoeg te zien is uit mijn meergemelde *Lijstje van Vergelijking* agter onze 9: *Redewiss*; en uit mijne vorige *Regelmaten en Rangschikkingen der VERBA*, zo drae men de *Gelijk-footigten* tegen elkander beproeft; of anders, uit al 't gene nog volgen zal.

XVIII.

Waerom de *Uitlandsche Dialekt* regels allernest aen de *ONGELYK-VLOEYENDE VERBA* te beproeven zijn.

Dat nu deze onze *Dialekt-regel* nergens netter dan aen de *ONGELYK-VLOEYENDE VERBA*, vermits hare verwijseling van *Wortelvoael*, te beproeven is, leert de *Rede* en *ondervinding* tefens. Dog in dit beproeven moet men eensdeels bedagt zijn op een eenigfints waerlijk *Verloop* van *Dialekt*, uit lankheid van tijd ontstaen, en anderdeels op een *Schijn-Verloop*, dat uit gebrek van goede opmerking spruit, en wel ingezien zijnde van onze *Regel* niet afwijkt.

XIX.
Gewigtige waer-

Dusdanig een eenigfints waer *Verloop*, hoewel anderfints zelden, vertoont zig voornaemlijk bij eenige *Verba* van de II. CL: in den *Sing*: van 't *Præter*:

Im-

Imperf: Indicat:, waer in wij thans geene andere Wisseling van Wortelvo- schouwing-
cael nemen, dan bij haren *Plur:* of bij 't *Imperf: Subj:*; 't gene eertijds, e- omtrent
ven als bij de Oude Gelijkstammige Talen, anders was, gelijk onze Sprui- eenig ver-
telingen van die *Präterita* nog aenwijzen: dus eertijds bij ons LÉÉD of LEID loop of
in steê van ons tegenwoordige *Imperf: LRED*; dus ook eertijds DRÓOP, nu schijn-ver-
DROOP; en dus ook oulinks BAND, in plaetse van 't hedendaegsche *Præt:* loop hier
Imperf: BOND, en zoo verder; van welk soort wij in ons Berigt van de Woord- in.

ontleding, wanneer we van de Verandering der Zakelijke Worteldeelen han-
delen, elk op zijn plaets zullen spreken; terwijl ik mij, ten opzigte van 't
vereichte en oud-egte Klanks-Onderscheid tusschen ÉE & EE, en tusschen
óó en oo, gedrage aen Onze derde Verhandeling van de *Nederduitsehe Letter-*
klanken.

Dog, behalven dit eenigfints Waerlijke, doet 'er zig te mets een Schijn van
Verloop op, die eenen ongeoeffenden, en een schielijk besluiteer, in bedracit-
heid zou helpen; voornaemlijk in deze drie volgende Gevallen.

I. Als 'er tweederhande *Dialeët* bij een of ander plaets heeft of oulinks
had; als bij voorbeeld, ons SMILTEN en SMÉLTEN, ons SLINKEN en
SLÉNKEN, ons RINNEN en RENNEN, ons BINDEN, oul: ook BÉNDEN
(gelijk ook A-S, *Bindan* en *Bendan*) / enz. Zo mede ons RUIKEN
en RIEKEN, ons BUIGEN oul: ook BIEGEN; gelijk ook DYDEN,
DYEN en oul: ook DYGEN, en zo verder eenig ander van diergelijken
trant.

II. Ten tweeden als bij den eenen Taelverwant de Benaming van dezen,
en bij den ander van dien Tak van een ONGELYKVLOEYEND *VERBUM*
de Afleidig genomen is, gelijk sedert de Volkverspreiding menigmaal
geschied moet zijn, en ook geschied is, naer uitwijs van de stukken; en
hierom doet ook allermeeft dit verschil zig op bij de Afgeleide Naem-
woorden en bij de *Verba* van de I. CL: Dus heeft men uit het M-G,
Drangh zijnde het *Präterit:* van 't M-G, *Dringhan* II. CL: (*bibere*),
gemaakt het M-G, *Drangh* (*potus*), en daer van het M-G, *Drankhan*
I. CL: (*potum dare*), terwijl bij ons uit het *Præsens*, of uit den *Infinit:*
(dat in dezen evenveel is, vermits derzelve Worteldeel overeenkomt)
ons DRINKEN oul: ook DRÉNKEN, II. CL: (*bibere*) ontleent is ons
DRÉNKE, (*aquarium*), en daer van ons DRÉNKEN, I. CL: (*aquare*,
potum dare), even gelijk ook in 't A-S, *Dyncan* / *Dyncan* / *Dyncan* /
II. CL: *Bibere*, *potare*, (hebbende in *Præt:* *Dranc*) / uit het *Præs:* ge-
sprotenis het A-S, *Drenc* (*potus*), en daervan 't A-S, *Drencan* / I. CL:
(*aquare*, *mergere*); dus ook van 't M-G, *Sat* / zijnde het *Präter:* van 't
M-G, *Sitan* / III. CL: (*sedere*), komt het M-G, *Satjan* / I. CL: (*positu-*
ram facere, *ponere*), dog bij ons, van ZITTEN oul: ook ZETEN,
uit welks *Præsens* komt ons ZEET, ZETE, ZÉT (*pastura*, *positio*), is
ontleent ons ZÉTTEN, I. CL: (*ponere*): en zoo meer anderen, die in 't
vervolg zig vertoonen zullen.

III. Ten Derden, wanneer de eene reeds een Afgeleid GELYKVLOEYEND
VERBUM, en de andere nog het ONGELYKVLOEYENDE, waer uit het
eersf-genoemde ontleent is, in gebruik heeft: als bij voorbeeld, ons BEIDEN

(*morari, expectare*), is GELYKVLOEYEND en van de I. CL.; als BEIDEN, BEIDE, GEBIDT: dog men heeft in het A-S, *Bidan / Bād / Bīdan / (expectare)*, III. CL: en 't F-TH, *Biidan* of *Biitan* / in *Præt: Beid* of *Beit* / in *Part: Pass: Gebiden (expectare)*, II. CL: i. gelijk ook in 't M-G, *Beidan* / II. CL: i. (*morari*), die allen volgens de *Dialekt-regel* onze Y en niet onze EI of EY beantwoorden, en ONGELYKVLOEYEND zijn; zo dat hier wel een hapering in de regel schijnt; dog inder daed en is 'er geen: want, gelijk ook al voor vele eeuwen uit het Frankduitsche *Præter: Beit* / ontleent is geweest het F-TH, *Beiton / beitota / gebeitot* / I. CL: (*expectare*), zo is mede uit het oude *Præterit: van ons verlorene BYDEN*, II. CL: onstegenwoordige BEIDEN I. CL: gefproten, en in gebruik gebleven: op gelijke wijze als de *Italianen* eertijds uit het *Gottische Præter: haer Baddro (morari)* ontleent hebben.

Aldus kan de kennis van de Oudheid de gebrokene schakels dikwijls herstellen, en met één leeren, dat de Verandering van *Dialekt*, en van de *Classes der Verba*, juist uit geen wispelkuerig of los verloop en spruit. Dog om niet te lang te worden, zullen we ons tot de *Inlandsche Dialekt-kennis* keeren.

XX.

Van de Inlandsche *Dialekt-kennis*, tot de Schrijftael behoorende; en van de onverschilligheid van sommige *Dialekten*.

Als men in de *Dialekt-kennis* van het *Uitlandsche* wat bedreven is, kan men van het *Inlandsche* allerbest oordeelen. Ik zie in dezen op het *Spraek-verschil* tusschen de eene of de andere plaets van ons *Nederditschers*; voor zo verre die letterverandering tot de *Gemeene Schrijftael* behoort, om daer uit verzekering of ligt te ontfangen.

Voornaemlijk kan in dit stuk te stede komen deze of gene *Land-Dialekt*; aengezien op 't platte land de oude trant nog langer in wezen blijft dan in de Steden.

Dus vind men, dat 'er in sommige Dorpen van 't *Stigt van Utrecht*; als te *Brucelen* enz: gezegd word *Beukighe* in steê van *BOEKJE*, *Beukighe* in steê van *KOEKJE*, *Brewt* voor *BROER*, *Beuren* voor *ROEREN*, enz. Waer uit te leeren is, dat de EU en OE wel eer van eenen zelfden oorspronk waren; gelijk men ook hierom bij nog eenigen onzer woorden, zo wel de EU als OE, onverschillig spreekt en schrijft; als *BEUKEN- en BOKKEN-HOUT*, *GENEUGTE*, *GENOEGTE*, enz: met welke EU de Hoogd: *Dialekt* in haere ō niet qua-lijk overeenkomt. Maar nog gemeenzamer is het, dat niet alleen op 't land, dog ook in de Steden, en zelf veel al in *Schrijftael* de EU en zagte lange oo, vermits mede van eenerleije afkomst, onverschillig gebruikt worden: dus *DOOR* en *DEUR*; *VOOR* en *VEUR*; *BOGEL* en *BEUGEL*; *DOGEN* en *DEUGEN*; *KNOKEL* en *KNEUKEL*; *KOZE*, *KEUZE*, en *oul: ook KORE*, nu *KEURE (E-letio)*, *KOZELEN* en *KRUZELEN*, *MOLEN*, *MEULEN*; *MÖGEN*, *MEULEN*; *LOGEN*, *LEUGEN*; *SCHOOT*, *SCHÉUT*; *TÖGE*, *TOOG* en *TEUG* enz. Voorts *OVERMAN*, waer voor men ook zegt, dog niet en schrijft, *Euberman*; zo mede *ZOON* en *Zenn* / enz: zie verder onze I. en II. regel wegens onze o.

En dat insgelijks menigwerf onze *Zagte lange EE* in een korte scherpe é, en onze *zagte lange oo* in een korte o verwisselen, of deze in die, is te zien uit

uit de Lijst van onze III. Regel wegens de e, en van onze III. Regel wegens de o, als BENEVENS, BENEFFENS; EVEN, EFFEN; VREEMD, VRÉMD, enz: als ook BELÓFTE VAN BELGVEN, BOTER en BOTTER, GRÓF oul: GROVE, waer van VERGROVEN I. CL: enz:

In de plaets van onze eu of o vind men ook te mets bij inkorting de u, als DRÓP, en DRUP van 't *Præt:* van DRUIPEN, II. CL: NUT, en GENÓT van 't *Præt:* van 't oude NIETEN nu GENIETEN, II. CL: SCHUT en SCHÓT van 't *Præt:* van SCHIETEN; zoo mede SCHOT·L, SCHOFFEL en SCHÜTTEL; voorts SNOF en SNUF van 't *Præt:* van SNUIVEN, II. CL:; wijders BOTER, BOTTER, BRUTER en BUTTER; PREUTELen, PRUTTELEn, enz:

Onze korte a, en é, op een r stuitende, worden met allen veel onverschillig, zo in 't Schrijven als Spreken, gebruikt; als BARG en BÉRG (*Majalis*), BARK en BÉRK (*navigium actuarium*); BARM, ook BAERMEN en BÉRM (*agger*), BARM- en BÉRM-HARTIG; BARST, BÉRST en ook BORST; DARDE, DÉRDE; DARRY, DÉRRY; DARF, DÉRF; DWARL- en DWÉRL-WIND, DWARS en DWÉRS; GARD, GÉRD; GARST, GÉRST; GARVE, GERVE; HARD, HÉRD (*durè*); HARK, HÉRK; HARP, HÉRP; HARDST, HÉRST, HARS, HÉRS; HART en HÉRT (*Cor: & Cervus*); KARS, KÉRS; MARG, MÉRG (*Medulla*); MARGE, MÉRGE en ook MÓRGE LANDS (*Jagerum*), MARGEN, MÉRGEN, en ook MÓRGEN (*Cras*), 's MARGENS, 's MÉRGENS, en ook 's MÓRGENS (*tempore matutino*); MARKT, MÉRKT; PARK, PÉRK; PARS, PÉRS; SMART, SMÉRT; SCHARP, SCHÉRP; STAR, STÉR; START, STÉRT (ook STAERT en STÉERT); STARK, STÉRK; VARKEN, VÉRKEN; VARS, VÉRS; WARM, WÉRM; WARREN, WÉRREN; WARSCH en WÉRSCH, enz: Op sommige plaetsen van Zuidholland neemt men dikwijls de harde ó, in steê van deze a of é; als PÓRS voor PARS of PÉRS, enz: dog dit is geen gemeene Schrijf-dialect, hoewel men ook schrijft en zegt MARGEN, MÉRGEN en MÓRGEN, als mede ÉRTEN en ÓRTEN.

't Was ook van gelijke natuer, dat men bij de *Verba*, die wij onder onze IV. CL: 3. gefchikt hebben, en in *Præt:* op ie of o veranderen, certijds mede de a in steê van de o vond: als STERVEN in *Præt:* STIERF en STORF, ook oul: STARF; dus ook BERSTEN in *Præt:* BORST, en oul: BARST, II. CL: 6. enz: gelijk de Schriften, van ruim honderd jaren oud, ons daer van overvloedige voorbeelden uitleveren.

In dezer voege is 'er ook tweederhande *Dialect* omtrent onze lange a of aa (of ae) als ze tegen r stuit, in plaets van welke men dikwijls in 't spreken en ook wel in 't schrijven gebruikt de éé, onder zulk een geluid, dat overeenkomt met het gebléet der schapen, of, 't gene het zelfde is, met de Grieksche η, zoodanig als die in onze Scholen geleert word uit te spreken; welke klank sommige door de Latijnsche æ verkiesen uit te beelden; zijnde een middel-geluid tusschen onze aa en zagte ee in. Dus schrijft en spreekt men AÉRDE, ook wel ÉÉRDE; AÉRS, en ÉÉRS; AÉRZELen, ÉÉRZELen; LAÉRZE, LÉÉRZE; MAERT, MÉÉRT; NAÉRSTIG, NÉÉRSTIG; PAÉRSCH en PÉÉRSCH; PAÉRL en PÉÉRL; SCHAER, SCHÉER; STAERT, STÉERT; TAÉRTE, TÉÉRTE; TAÉRLING, TÉÉRLING; VAÉRDIG, VEÉRDIG; VAÉRS, VEÉRS ook VÉRS; WAÉRELD of WAÉRLD, WÉÉRLD ook WÉRLD; WAÉRD

en

en WÉÉRD (*Dignus*; & *Hofpes*) en ZWAERD, ZWÉÉRD, enz: Dus ook schrijft men in 't algemeen BAERD, BAERS, DAER, HAER of HAIR (*Crines*), KAREL, WAER en ZWAER, waer voor men met het zelfde geluid in Amsterdamsche *Stract-dialekt* insgelijks zegt *Bard* / *Bars* / *Dar* / *Dar* / *Karl* / *Dar* / en *Zwar*: Ik gebruik hier de *α* / vermits die even zo min in 't Nederduitsch schrijven gebruikt word, als deze *Stract-Dialekt*.

Men kan 't ook tot tweederhande *Dialekt* betrekken, dat de *D* tusschen *Y* en *E* komende, meest al weg smelt, terwijl nogtans de *Y* en *E* tweefilbig gescheiden blijven; van de insmelting van twee filben tot één en spreek ik hier niet, alzo die meer tot de *Euphonie* als tot de *Dialekt-kennis* behoort, hoewel men ook dit tweefilbige zelf tot de *Euphonie* kan betrekken, om dat ze 'er waerschiynlijk de moeder van is. Dus DYDEN, BEDYDEN, BEDIYEN; BELYDEN, BELYEN; BENYDEN, BENYEN; GLYDEN, GLYEN, en zoo voort vele anderen; onder alle welken 'er twee zijn, die ook wel de *G* in steê van de *D* nemen, als DYGEN, en TYGEN. Wijders, die de *D*, agter de lange *O* of *OE* of *AE* hebben, nemen 'er wel de *Y* voor in de plaets, als BRAEDEN, BRAEYEN (*assare*), RODEN, ROYEN (*extirpare*; & *olim jácere, impellere*), RODE, ROEDE, ROEYE (*virga*); en RODEN, ROEDEN, ROYEN, ROEYEN (*dolji capacitatem virgulá tentare*), enz.

Dit is van 't Voornaemste waer aen ik gevonden heb dat de Voorzigtigheid omtrent de *Dialekt*-behandeling ons verbind; het overige van die natuer zal de oefening genoegsaem leeren.

XXI.

Van eenige *Dialecten*, die wel op de tong, maer niet in de schrijftael, verschil maken.

Men zou ook verder kunnen aentoonen het tedere onderscheid van Klank, dat 'er tusschen de *Dialecten* van ijder Stad of *Provincie* gemaekt word; naemlijk hoe de Haerlemmers, in vergelijking van Ons, en van ook meest alle de andere Nederlanders, aen de *A* een geluid geven, dat een geheele trap of kennis nader aen den Klank van de harde *E* komt; in dier voege, dat zo wanneer men het verschil of tusschen geluid tusschen de zagte *E* en *A*, en tusschen *A* en de zagte *O*, bij elk in vier graden verdeelt, zo zal onze harde *E* (als in SCHÉL en DÉÉL) eenen graed nader komen aen de *A*; en dat geluid, het welk met den 2. graed overeenkomt, zal het midden beslaen, en gelijk zijn aen de voorgedagte *Æ*, als bij ZWÉÉRD; en de 3. graed zal nettelijk passen op het geluid van de Haerlemsche *A*: terwijl de vierde trap door onze *A* zelf beslagen word.

Wederom, indien men van de zagte *O*, opwaerts klimt na de *A*, zo komt voor den eersten trap onze harde *O* (als in HÓP, en KÓÓL (*Caulis, brassica*): in den 2. of middelgraed valt de Brabandsche *A*; en in den derden der Westphaligen of Plat-Duitschen *A*: terwijl de vierde de onze zelf is: en tusschen den derden en Onzen in, zou men de Rotterdamsche korte *A*, mogen rekenen.

't Is tusschen deze drie *Vocalen* *E*, *A*, en *O*, dat 'er groote tusschen graden van Klank kunnen vallen, en daerom verschilt het eene Volk van 't ander zo veel in de uitspraek van deze Letters, dat is, in den waeren trap van ijdere Geluid: dog het verschil tusschen *I* en de zagte *E*; tusschen de zagte *O* en *EU*; en tusschen *UE*, en *OE*, en lijd zo geene tusschenverdeling.

Deze

Deze vier-graedsche verdeeling zou men ook door stippen kunnen aenwijzen; als

ε voor de zachte ε.

é voor onze harde é. 1e: graed.

ε̄ (of ä) voor de æ, 2e: graed.

ā, voor der Haerlemiten a, 3e: graed.

α, voor onze a, 4e: graed.

α, voor de Westfaelsche a, 1e: graed.

ä (of ö) voor de Brabandsche a, 2e: graed.

ó, voor onze harde ó, 3e: graed.

o, voor onze zachte o, 4e: graed.

Dog dit deel van de *Dialekt-kennis*, beneffens de middelen om die uit te beelden, kan wel vermaken, en in andere gevallen ook zijne nuttigheid toebrengen, maer is ten opzigte van onze Afsceiding van weinig of geen belang; alzo de gedaente van de Algemeene Schrijftael daer door geensints verandert, waerom we ons ook hier in niet langer zullen ophouden, maer overgaen tot de *Zins-overdragt* der Woorden.

In alle Talen, hoe rijk ze van Wortelklanken zijn, schieten de Bewoordingen nog verre te kort bij de gedagten. Tot behulp in deze armoede zijn 'er voornacmlijk tweederhande middelen gebruikt, als de Zins-overdragt, en de Woord-koppeling. Het laetste, zijnde het edelste, kragtigste, cierlijkste, en wettigste middel tot verrijking, is minst gemeen. Men vind het wel bij uitstek overvloedig en gemaklijk in 't vermaerde Grieksch en onder alle onze takken van den Duitschen en Noordschen taelstam; maer schaers en als oneigen vertoont het zig in 't Latijn, en in alle zijne Bastaert-kinderen. Het eerste behulp, zijnde in alle talen gemeen, en onder de Oudheid allermeest gebruikt, en zonder 't welke de velerleije Afsceiding niet is nae te gaen, reken ik voor 't alleroudste; zijnde een middel niet zo zeer tot verrijking eener Tael, als tot vervulling van 't gebrek; om alzo, uit overweging van de Gelykacrdigheid der dingen, met een enkel woord te mets velerleije zaken, en elk nogtans klaer genoeg aen te duiden, als men bij die Zinspeling en Naems-overdragt slegts bezorgde, dat de omstandigheden, en bijvoegingen de meening genoegsaem ophelderden: een werk dat veel al eigen was aen de geestige vindingen der Digtters.

Die in de Overdragt op het voorzigtigst handelden, deden het volgens dezelfde wet die in 't eerste naemgeven der dingen vereischt wierd; latende de Overdragt rusten, niet alleenlijk op een kennelijke, maer ook op een zeer

II. Deel.

D

aenmer-

XXII:
van de O's
verdragt
van Zins

aanmerkelijke Gelijkheid en Overeenkomst tusschen de Zaken; 't zij in *Gelijkvormigheid van Gedaente*, 't zij in *Eenerleije Beweging*, 't zij in *Overeenkomst van Aert, of van Vrugt, of Uitkomst, of van Dienst*; of ook in *Gelijkredigheid der Dingen*. Dit laatste quam voornaemlijk te pas in de Overdragt van *Tastelijke, stoffelijke, of Lichaemlijke Zaken*, tot *Bezielde, Gemoedelijke of Onlichaemlijke*, of van dezen tot genen; als bij voorbeeld HET PIT DER ZAKEN, alwaer het woord PIT, dat een tastelijk ding beteekent, hier voor 't *Innerlijke Wezen en de Kragt* genomen word; gelijk ook DE HAND DES HEBEREN voor *Zijne Kragt, en Mogendheid*; enz.

Maer de Overdragt ging niet altijd zo voorzigtig; men bediende zig ook van schielijke en drijfge, die de zaken vergrooten of verkleinen, of, om een voornaeme Gemeenschap, Dit voor Dat aenzien, nemende, *Het Deel voor een Geheel; de Soort voor een Geslagt; het Omvattende voor den Inhoud; den Bezitter voor 't Bezetene*; en dit ook omgekeert: Wijders bij het *Onderwerp der Beweginge, het Werktuig, het Uitwerksel, den Werker, en de Werking*, dikwijls het eene voor het andere. En, hoewel men mooglijk werk zou hebben, om talen te vinden, die daer minder of zo weinig meê behebt zijn, als onze Duitfche en Noordsche Taeltakken; niettemin ontmoet men 'er zulke Overdragten nog zo dikwijls, dat in de Afleiding naeukeurig daer op te passen is. Van zulk soort is ons woord DE SCHRIFT, VOOT DE HEILIGE SCHRIFT, als bij uitstek het Voornaemste; zo mede GOTE, GEUTE VOOR *eene Uitgietinge*, en ook voor *eene Buize, Pijp, of Waterleidinge*; gelijk ook KNIP, voor *een Knipping, voortgebracht door een schielijke afspringing van een Vinger, door den Duim beknepen of te rug gebouden*; en overdragtelijk KNIP, voor een Valknip (*Decipulum*), en ook KNIP, voor *een insnijding met een Knip-schaer gedaen*; zoo mede RAED (*Consilium; & transitivè Senatus Consultus*), enz. Dit heeft niet alleen bij de Naem-, maer ook bij de Werk-woorden plaets, als DRAGEN (*ferre*), dat, even als in 't Latijn, eigenlijk *iets van de eene op de andere plaets brengen* of *iets onderschragen* beteekent, en overdragtelijk mede voor *Lijden, Verdragen, Overbrengen, en Voortbrengen* genomen word: en zoo verder vele anderen, waer van ons volgende werk een toevloed van Proeven zal aen de hand geven.

Sommige Overdragten, waer uit overloop van Zin ontspruit, zijn ook toevallig, en daer onder zijn 'er, die, van wegen onze Onkunde in de waerlijk gebeurde schakeling, grillig schijnen; als HOONEN, certijds voor *Gunstig zijn*, nu voor *ont-eeren*; en STINKEN, nu voor *binderlijke reuk van zig geven*, dog certijds in 't Angelsaxifch en Frank-Duitfch *Stincan* / voor *Lieffelijk ruiken*: en in 't algemeen heb ik meer Overloop van Zin, dan Verloop van de Gedaente der Woorden ontmoet, hoewel het minst zo buitenfpoorig geschied, als bij deze aengehaelde Voorbeelden.

Wonderlijk schijnt het ook, dat men een geringen bijlooper van een Metfelaer, die niet anders als den slegten dienst van 't aenbrengen van Kalk en Steen moet waer nemen, en nergens over te zeggen heeft, den agtbaren naem van OPPERMAN geeft, daer OPPER (*superior*) even gelijk ons OPPERSTE (*Supremus*), van OP (*super, supra*), komt. Dog als men overweegt dat

dat van OPPER ook gekomen is OPPEREN, I. CL: voor *na boven- op- en aen-brengen*, en dat men zulk een Man van geringen dagloon, tot verlichtinge van kouten, den Metselaer heeft toegevoegt, zo komt de Ontleeninge van OPPERMAN wederom eigen: en van dezen onderdanigen Opper-of Aenbrengh-dienst komt overdragtelijk wederom ons OPPEREN, I. CL:, voor *ten dienste van een ander eens zaak in- of aen-brengen, of gaande maken*.

Wijders is het niet te denken, dat, in den allereersten aenleg der Tale, aen een en 't zelfde Woord meer als eenerhande beteekenis toegepast zij geweest, aengezien zulks verwarring zou gegeven hebben; dog dat het sedert door Overdragt of Overloop van Zin, of Toevallige Overeenkomst van tweederhande spruiten ontfaen is. Uit deze velerhande of vreemde Beteekenissen van een woord moet de Eenvoudigste en eerst Oorspronkelijkste zin vooraf uitgezocht en naegevorcht worden, en dan de anderen, die na de Geregelde Overdragt daer uit gesproten zijn: in welk stuk de Vinding en 't Oordeel te pas komt. Dus komen toevallig in gedaente overéén, schoon in zin onderscheiden gebleven, ons VERGETEN (*oblivius*), en ons VERGETEN (*Comestis consumptus*), zijnde *Participia* van bijzondere stammen; 't eerste naemlijk van VER-GETEN (*oblivisci*), en 't laetste van VER-ETEN (*Comestis consumere*).

Voor zulk een toevallige Overeenkomst van Spruiten, of anders voor een voorbedagtelijk twee-stammig woord kan men ook rekenen ons WET (*Lex*), 't gene volgens de Regelen bij inkorting en Overdragt gesproten kan zijn uit WETE (*scientia, notificatio*), dat van WETEN (*scire*) komt; want de Landwetten moeten openbaerlijk afgekondigt zijn, eer ze Gemeene Wetten worden: maer ook, met gelijk Regt, van 't oude WEET, WETE (*incusatio adscriptio*), afkomstig van 't *Præ:* van WYTEN, II. CL: (*incusare, adscribere*); want de Wet verstrekt voor een aengescreven bevel, op welks Grondslag de overtreder betigt word: immers, 't was niet ongerijmt, dat de eerste Naemgevers zulk een Woord hier toe verkoren, 't gene de eigenschap van bekend gemaekte pligt en schuld te gelijkelijc aenwijst. Dog, wanneer nu eenig woord aldus of diergelijc, ter zake van de Overdragt, zo wel van dezen als van genen tak kan afgeleid worden, zo vereischt de Voorzigtigheid, dat men op de minst gewrongene beteekenis lette, en in duistere gevallen met de Oudheid te rade gae, om te zien, of die volgens de *Dialect-regels* met onze giffing overeenstemt. Bij aldien nu, na behoerlijke toeverzigt, geen overwigt zig opdoet, en elke Afleiding even egt schijnt, zo kunnen we niet misdoen met de keure onverschillig, of het woord als twee-stammig te rekenen.

Maer dewijl de Overdragten veelvuldig zijn, en dit dikwijls, door 't groote Verloop van tijd en het toevallige Woordverlies, eene gaping van schakels zeer moeilijk om te herstellen geeft, zo zal 'er altijd in de Afleiding' ten opzichte van de Overdragt hier en daer nog al iets op de gis moeten gehandelt worden: in welke gevallen we door 't eene of 't andere bijgevoegde woord onze gedagten van de min of meerder zekerheid zullen tragten aen te duiden.

In breede Getuigenissen wegens de velerhande wijzen van Overdragt ons
D 2 hier

hier op te houden, agten we onnoodig; dewijl we in 't werk zelf de schikking, en plaetsing der Woorden in diervoege zullen pogen te stellen, dat meest overal de overdragtelijke zin, door den voorafgaenden als bij de hand geleid word, en gemakkelijk te begrijpen is; alleenlijk zo 'er zeldsame sprongen zijn, waer in de overeenkomst wat moeilijker te ontdekken schijnt, zullen we de aenwijzing van de Gemeenschap na onze naeste gedagten of gissing daer bij voegen: Want, zo we al die soorten hier eerst afhandelden, en dan daer nae in 't werk zelf stil-zwegen, of, in elk geval den lezer herwaerts wezen om de uitlegging te vinden, zo zouden we ons en hem te bijster moeilijk vallen; of zo we 't hier nogte daer oplosten, niet verstaen worden; of zo we 't hier en daer te gelijk deden, in dubbeld werk vervallen, dat alles tegen ons oogmerk is. Maer laet ons nu eens de *Euphonia* overwegen.

XXIII.
Van de *Euphonia*.

Men kan niet ontkennen dat de *Euphonia* onder ons eenig vermogen heeft, dog dewijl ze niet gantsch in 't wilde gaet, nogte ook zonder regels is, zo past het ons, dat men in de Afleiding hare magt niet verder erkenne, dan voor zo veel ze de regels volgt, ten ware de Kragt, Zin, en Gedaente der Woorden het zo overtuiglijk aenwijzen, dat zulks de waerde van 'een Regel evennaren kan, of dat het Ligt van de Oudheid klaer genoeg uitstak, om ons vrij te pleiten van Onvoorzigtigheid.

De *Euphonia* heeft meest te zeggen bij de Uitgangen en Agtervoegfels, voornaemlijk bij onzaeklijke, en te mets ook bij de Voorvoegfels.

De gemeenste Regel en Grondslag van de *Euphonia* is, den moeilijken tongesprong te verbuigen na 't gemak van de Uitspraak, waer uit Wel-luidentheid en Rolling van Klank volgt.

Hier door verkiezen Zagte Medeklinkers bij Zagte, Harde bij Harde te staen; en Gelykaerdige willen gaerne bij elkander: dus worden veel al de zagte d, v, en z, elk in hare scherpe r, f, en s, ten einde van een Silb, of wanneer 'er onmiddelijk een harde of scharpe *Consonant* voor of agter komt, verandert, om dat zonder stramme tusschenpoozing een Zagte niet op een Harde volgen kan: dog de scherpe verwandelen niet in zagte, om dat daer toe geen nootzaak is, als kunnende overal uitgesproken worden. Dus zwigt het zwakste voor het sterkste.

De Bevalligheid van Verandering en Trek tot helderder afstooting heeft bij ons in gebruik gebragt, dat bij de *Verbalia* en *Comparativa* op er agter l, n, en r, de d tusschen in komt, hoewel ze ook agter l en n, wel uitgelaten word; dus de *Verbalia* DEELER en DEELDER, van DEELEN; HEELER en HEELDER, van HELEN (*occultare*); MEENER en MEENDER, van MEENEN; KENNER en KENDER, van KENNEN; en STEURDER van STEUREN, enz: en dus de *Comparativa* KOELDER en KOELER, van KOEL; KLEINDER en KLEINER, van KLEIN; en ZUERDER van ZUER, enz.

Om dezelfde rede van Duideljkheid komt ook de t, agter onze *Præter-Part*: van de ONGELYKVLOEYENDE *VERBA*, als ze HEID agter opnemen; dus GENEGENTHEID, GELEGENTHEID, ERVARENTHEID, enz.

De

Zie ook
het 17e.
Lid van
onze Aen-
merkingen
over de
Critique
Spelkun-
de.

De *Euphonia* en *Dialect-regels* loopen te mets op een en 't zelfde onderwerp: of men 't nu onder deze of gene betrekken wil, dat BRADEN in BRAYEN, dat DYDEN en DYGEN in DYEN, en het Oude ALD, OLD of ALT bij ons in OUD of OUT verwisselt, schijnt evenveel; dus HOUDEN (oul: HOLDEN en HALDEN) in *Præt:* HIELD, in *Præt: Part:* GEHOUDEN (oul: GEHOLDEN en GEHALDEN): dus mede ZOUT voor 't oude ZALT; GOUD voor 't oude GOLD en GULD; waervan-ons † GOLDEN, GULDENE, en VERGULDEN de L nog behouden hebben, om dat de L, agter de U, minder gewoon is te veranderen.

In onze vijfde *Dialect-regel* wegens de EY of EF, hebben we ook aengetoont, hoe te mets onze G, agter E komende, en op een andre *Consonant* overrollende, om 't gemak van de Uitspraak in een Y of I verwisselt, als † DWEGEL, † DWEGL, DWEIL (*Peniculus*), van 't verouderde DWEGEN (*lavare*); het oude † ZEGEL, † ZEGL, nu ZEIL (*Velum*); KEGEL, KEGELE, KEGLE, KEILE (*flex*); ZEGT, ENZEIT (*dicit*); LEGT, ENLEIT (*jacet*); voorts ons REGEN (*pluvia*), waer voor de Vlaming, Geldersman en Vriesch ook REIN zegt; gelijk ook in 't F-TH of oud-Duitsch *Treit* in steê van *Tregit* (*portat*) zie *Winsbek: ad Filiam pag: 327. §. 9. Parænet. Vöter:*

Onze NG en NK worden somtijds hoewel zelden onverschillig gebruikt, als OORSPONK en OORSPRONG, BEDWANK en BEDWANG, en in steê van ons KLINKEN zeggen de Gelderschen, volgens *Kiliaens Woordenboek*, KLINGEN (*sonare*), enz: De Gemeenschap van Klank tusschen NG en NK is zo groot, dat men 'er niet dan weinig onderscheid in vermerken kan, als 'er agter elk een T, gezet word; dus DRINGT (*Premitt*), en DRINKT (*bibit*), klinken bij na even eens. Evenwel, om voorzigtig te gaen, moet men met dit zeldsame niet loffelrijk spelen, zonder dat 'er de zin ons toe aenvoert of toe dringt.

Laet ons ook bij de *Euphonia* voegen de toevallige Verandering, die 'er door *Vocael*-krimping of-rekking, en door Letter-verzet somtijds gebeurt; zijnde toevalligheden, welke al te gereed in 't Afleiden misbruikt worden, zonder rooij en zonder regels, die ze onderworpen zijn.

De Inkrimping van Lange *Vocalen* ontmoet men al nu en dan, dog ten opzichte van de lange E en O meest bij de zachte, en niet ligtelijk bij de harde EE en OO, mooglijk om hare gelijke geboorte met EY en AU.

Van de In-
krimping
der *Vocalen*.

De Inkrimping is vrij wat gemeenzaemer dan de Rekking; zelden gae men over van Korte tot Lange *Vocalen*.

Bij de Inkrimping en Insmelting blijft de *Accent* op het Zakelijke Deel, dog hij springt niet over op het Onzakelijke. Als 'er tusschen 't lijf en de staert maer eene D is, zo smelt 'er de staert wel in, als TREEN voor TREDEN, BEE voor BEDE, RAEN voor RADEN, BOOM voor BODEM, DOON voor DOODEN, enz: dog als 'er twee *Consonanten* tusschen zijn, versmelten ze niet; uitgenomen bij ons GAEN voor 't oude GANGEN, en STAEN voor 't oude STANDEN.

Maer in 't algemeen moet men bedagt zijn, dat men in 't Afleiden zig van den naem van Insmelting niet ligtveerdig bediene; want hoewel nergens en nooit de Inkortingen en Insmeltingen eigender en gemeenzaemer

zijn, bij welke Tael men wil, dan omtrent de Eigen-namen; als *Tys* vóór *Matsbys*, *Tryntje* vóór *Cataryntje*, *Mia* vóór *Maria*, enz: ter zake dat dit soort zeer dikwijls over de tong komt, en te mets met een half woord verstaan kan worden, waer door de driftigheid van den Geest altoos haest maekt, om die voortgebragt te hebben; en hoewel ook om die zelfde Rede onze ONGELYKVLOEYENDE *VERBA*, die doorgaends nog al meer in 't spreken als onze Eigen-namen, en in vergelijking van andre Woorden, genoegsaem alle oogenblik over de tong rollen, alle Inkrimping en Versmetting moesten geleden hebben, die de eigenschap onzer Tale, na 't oordeel onzer Voorouderen, velen kon of mogt; niettemin houden zig bij ons alle die *Verba*, zo men ons allergeemeenzaamste GAEN, STAEN, en DOEN uitzondert, gantschelijk volledig: waer uit blijkt dat de wettigste Rede zelf onze Voorouderen niet ligtelijk heeft kunnen bewegen tot dat babbelend inkorten en afbijten, dat bij alle Basterdtalen zo gemeen is.

XXIV.
Van de
Letter-
verzetting.

En, belangende de Letterverzetting of plaets-ruilung van *Consonanten*, 't is waer, men vind haer ook niet alleen onder 't oude Vermaegtschapte en de tegenwoordig gebruiklijke Talen, maer ook onder ons zelf, dus M-G *Brusts* / *Kimbr*: *Briost* / A-S, *Breost* / AL: *Brust* / *Þrust* / & *Burst* / *Dan*: *Brepst* / *Angl*: *Breast* / H-D *Brust* / en bij ons BORST (*pectus*); H-D, *kruste*, bij ons KORST (*Crusta*); A-S, *Carse* / *Cerse* / & *Cressen* / H-D, *Kress* / bij ons KÉRS & KORS (*Nasturtium*): A-S, *Dierstig* / bij ons DRIESTIG (*audacter*); A-S, *Graes* / *Gars* & *Gers* / bij ons GRAS (*Gramen*); A-S, *Frotta* / *Frogga* / *Frocy* (*Rana*), bij ons KIK-VÓRSCHÉ en KIK-FRÓSCH; A-S, *Frost* & *Forst* (*gelu*), bij ons VÓRST & VRÓST, afkomstig van VROOS het *Prat*: van VRIEZEN II. CL: en M-G, *Brunna* (*Fons*), A-S, *Born* / *Brunna* & *Burna* / AL: *Brunno* / *Þrunno* / *Kimbr*: *Brumm* / bij ons BORNE, BRONNE; en nog eenige weinige anderen. Maer zeer zeldsaem en nauwlijks van de 1000 woorden ontmoet men 'er een; en als 't gefchied, zo is 't altijd of meest altijd de R, voor of agter een andere *Consonant* komende, die verwandelt, om dat die in zulk geval, door zijne kragtige trilling, volgens de *Euphonie* eene enkele *Silbe* als in tweeën verdeelt; want of men BORRON, BORREN of BORN zaid, zulks zal weinig onderscheid maken. Om nu niet te zondigen tegen de Voorzigtigheid, zo moeten we ook ons nergens met dit Letterverzetten tot Oplossing behelpen, dan daer de Oudheid, of Verwante talen, of de ontwijffelbare Zin der Woorden ons daer van overtuigen kunnen.

Dus verre onze voornaemste bedenkingen over drie onzer Middelen tot vordering, als de *Dialekt-kennis*, *Overdragt*, en *Euphonie*, hebbende voorgesteld, staen we nu tot ons overige en allervoornaemste Middel, te weten, de *Woord-ontleding*, in een Bericht op zig zelf, over te gaen. Dog eer we deze onze Verhandeling besluiten, zullen we van twee Zaken nog een weinig voor af zeggen; eerstelijk wegens het Verlies eeniger Woorden; en ten andere, 't gene minder gewigtig is, wegens 't eerste Worteldeel van een *Verbum*.

Ten

Ten opzichte van het Eerste, dewijle in de eene tijd dit, en in de andere dat woord, door de toevallige Wisseling der dingen, meerder in zwang gaet, zo is daer uit noodzaeklijk gevolgt, dat te mets eenig woord gantschelijk versleten of in onbruik geraekt is, terwijl een ander, dat sedert afgeleid is, wederom op het tooneel komt. Niet alleen dat de Oudheid ons velen van zulke Verouderden toont, maer in ons zelven hebben we nog sommigen, die bij nae op sterven liggen, als wordende niet dan zeer zelden gehoord, en schaerfelijk inschrift gevonden. Sommige *Verba* zijn 'er, die niet meer enkel maer wel met een Voorzetsel in gebruik zijn, als **BE-TALEN**, **BE-REIDEN**, **OMRINGEN**, **ONT-LEDEN**, **VER-LANGEN**, enz: vele anderen. Sommige zijn 'er die in hare verbuigingen voetstappen naegelaten hebben, waer van 't *Præterit*: of *Participium* nog overig en gemeenzaem is, terwijl de *Infinit*: naauwelijks meer gekent word, als **GE-BOREN**, **ONVER-TOGEN**, **ONBE-SUIST**, **ONVER-SCHROKKEN**, enz. Sommige afgeleide *Nomina* leven nog, waer van het stamdeel bij ons al vergeten is, als **BILLYK** (*æquus*) van 't verlorene **BIL**, dat in 't Hoogduitsch zig nog vertoont, als **H-D**, **Bill** (*fas, æquum, jus*). Van sommigen onzer *Verba* van de I. CL.: door middel van *Nomina* uit **ONGELYKVLOEYENDE WERKWOORDEN** ontleent, missen we al dikwijls 't *Nomen*; gelijk **DROOPEN** van 't verouderde **DRÓOP**, nu bij inkortinge **DRÓP**, afkomstig van 't *Præterit*: van **DRUIPEN**, II. CL.: En sommigen onzer *Nomina* zijn nog in haer volle kragt, waer van de *Verba* bij ons verstorven, en dikwijls onder de Oudheid of Naebuer nog te vinden zijn; als ons **LOT**, **LOTE** (*Surculus*), van 't verstorvene **LUITEN**, **LOOT**, **GELOTEN**, II. CL.: **A-S**, **Lutan** / **Leat** / **Loten** II. CL.: (*Procumbere*), en **Yfl**: **Lutan** / **Laut** / **Lotem** (*deorsum curvare*), II. CL.: welke eigenschappen de kragt van ons woordtje **LOTE** zeer kennelijk afbeelden; want men noemt bij ons alleenlijk zulke uitscheuten en takjes **LOTEN**, die door haer eigen gewigt, om hare jongte of dunte en buigsaemheid genoegsaem van zelf zig krommen. Maer gelijk ons in zulke Afleiding het Uitlandsch hier te regt helpt, zo leert ook de Rede, dat 'er nog vele Woorden zullen moeten zijn en blijven, welker stamwortel, beneffens vele andere Oudheid, gantschelijk vernietigt en nergens meer te vinden is. Dat nu ondertusschen om de gapende schakelbreuken, zo verre mogelijk is, weder in te boeten en te vervullen, de Kennis van de Oudheid, van de Vermaegschapte Talen, en van de Regelmaet en Rangschikking der Werkwoorden, na den eisch van ijdere *Dialect*, beneffens de Kennis van de *Overdragt* ten uiterste dienstig zijn, spreekt van zelf. En, onder alle deze Vervullingen is 'er geene van meerder waerde, als die, daer het Uitlandsch de bij ons verstorvene **ONGELYKVLOEYENDE VERBA**, welker getal ik weinig minder bevonden heb, dan dat van de nog Levende, herstellen kan. Hierom zijn we voornemens onze *Proeve van Afleidinge* intweeën te verdeelen; zullende wy in de **BERSTE PROEVE** handelen van de Wortels en Takken der nog levende **ONGELYKVLOEYENDE WERKWOORDEN**, en daer nae in de **TWEDE PROEVE** spreken van de Wortels der bij ons Verstorvene, dog door 't Uitlandsch wederherstelde **ONGELYK-VLOEYENDE VERBA**; op dat ijder dien 't lust op onzen voet de *Afleiding* nog verder op te bouwen, een voorraad van egte Wortel-

dee-

XXV.
Van 't Ver-
lies eeniger
Woorden.

deelen vinde; gelijk ook wij vele Takken en Telgen, die daer van onder ons nog in gebruik of bekend zijn, tot aenleiding van zulk voornemen, agter elk zullen bijvoegen.

XXVI.
Welk lid
van Ver-
buiging
onder de
Verba voor
het oudste
te schatten
zij.

Dog ten aanzien van onze tweede zaak, naemlijk de Overweging welk lid van Verbuiging de eerste Wortel of Oorspronk van het *Verbum* zij, hoe- wel die wezendlijk ten opzichte van de Geregeldheid in 't Afleiden niet veel doet, niettemin kan ze, verkeert zijnde, valsche denkbeelden, en daer uit sprui- tende verwarring geven. Sommigen, en zelf de zulken die een aanzienlijke plaats onder de Letterkundigen verdienen, nemen den *Imperativus* voor den eersten Oorspronk, om dat die, zo ze zeggen, de kortste is en zonder *terminatie*. Is dan de korthed het eenigste daer men in dezen op zien moet? Waerom zijn 't dan de *Præterita* van de Ongelykvloeyende *Verba* niet? die zijn even kort als de *Imperat:*. Zeid men, dat die Wortelvocael anders is, dat geeft in dezen niet; want bleek het uit de Natuer der zaken, dat in 't *Præterit:* de Wortel zat, men zou even ligt kunnen stellen, dat de *Infinitiv:* veranderde, als nu, dat zulks bij 't *Præterit:* of *Particip:* gebeurt. Of, schoon ik hier van vrijwillig aftapte, waerom niet even lief, of liever de eerste Persoon van 't *Præsens Indicat:* voor den Wortel genomen? Deze is zonder Vocaelwisseling, en ook in 't gebruik even kort als de *Imperativus*; gelijk DEËL (*divide*), en, Ik DEËL (*divido*); of stoot men zig aen 't voor- woordje *Ik*? bij den *Imperativus* word ook de Persoon of bijgedaen of onder verstaen: en, eertijds gebruikte men onze 1: *Pers:* van 't *Præsens* ook door- gaends zonder *Ik*, dat in 't M-Gottisch, en Frank-Duitsch, en ook nog onder ons bij den Koopman in 't schrijven gemeen is, als BEKENNE voor IK BEKEN, DOE voor IK DOE, enz: Maer al het pleiten voor den *Impera- tivus* rust tog enkelijk op de Gedaente en op de Korthed, en hier in word ook gedwaelt: want de Oudheid die 't minste verloop heeft, en de oorspron- kelijke Gedaente volledigst vertoont, kan ons leeren dat de *Imperativus* ook wel een staert heeft, die niet korter is, als die van 't *Præsens*; dus bij de GELYKVLOEYENDE *VERBA* in 't M-G, *fastai* (*Serva BEWAER*) en *Dailai* (*divide*, DEËL) gelijk ook in 't F-TH, *Teile* / of *Teile thu* / in 't A-S, *Deila* / of *Deila thu* / en in 't H-D, *Teile du* (*divide*). En, 't zijn al- leenlijk de ONGELYKVLOEYENDE WERKWOORDEN die van ouds bij elk der bovengenoemden, even als nu nog bij Ons, den *Imperativus* hebben son- der staert en ten vollen overeenkomende met het Zakelijke Worteldeel.

Dog om verder uit dien Maclstroom te geraken, laet ons de Natuer der Zaken overwegen. Hoe kan, 't gene laetst in de gedagten moet komen, als moeder gestelt worden van 't vroegere? Zal het toeval oorzaak zijn van een Zaek waer van het een toeval word? Zal men op het Bevelgeven van een Werking, en op den Persoon, die werken moet, kunnen denken, en zulk een Werknaem allereerst zoeken te maken, zonder vooraf de Werking zelt in de gedagten te kennen, of eenigen naem daer voor te hebben? dat zou immers strijden tegen alle goede leiding der gedagten, en niet minder mislijk zijn, dan dat men stelde dat de Verbogene *Casus* van een Naemwoord (als *Gemitivus* of *Dativus* enz:) eerder geboren waren dan de *Nominativus*, of de

Plura-

Pluralis eerder als de *Singularis*: O! neen; Bij alle Verbuiglijk Woord is het minst bepaelde en ontoevallige voor het oudste van geboorte te schatten; en dit is bij de *Verba's* alleenlijk de *Infinitivus*, die op zig zelven bestaet, zonder opzigt van Personen, of getal, en zonder opzigt van tijd. Hierom houde ik alleenlijk den *Infinitivus* voor den natuerlijken oorspronk of eerstgeboornen van alle de andere Vervoegingen van Tijd, Wijzen, en Personen. En, zou men hier op vragen, hoe dan de *Imperativus* zo kort en zonder staert komt; die Rede is ligtelijk te vinden; want in 't gebieden is de drift gewoonlijk op haer sterkit en nadruklijkst; dies is 't eigen, dat ze alles zo kort en scherp neme als doenlijk is, en, zig alleenlijk met het Zakelijke bemoeijende, den staert van den *Infinitivus* agter afbijte; gelijk zulks van ouds al bij de ONGELYKVLÖEYENDE *VERBA*, die de alleroud-egtste stamwoorden zijn, plaets heeft gehad. Of, indien iemand (en dat niet zonder rede) zou mogen gissen, dat bij de eerste Grondlegging zo wel van onze als andere Talen, al de Staerten der Woorden; om de Vloeyendheid en tot meerder Onderscheiding, later als de Worteldeelen bedagt zijn geweest, zo zal men die verlanging om gelijke rede van drift, bij den *Imperativus* hebben agtergelaten gehad. Vóordiendie oordeel heeft, agt ik genoeg gezeit te hebben; anderen zal 't even nut zijn, gis ik, wat zijde zij hier van kiezen: immers ik vind geene rede, om ons hierom van gewigtiger stoffe, ik meene ons *Berigt wegens de Woord-ontleding*, langer af te houden.

GROND-SLAG

V A N

GEREGELDE AFLEIDING.

1714¹²_m

Tweede Verhandeling.

Berigt van de Woord-ontleding.

I.
Van de
Woord-
ontleding
in 't alge-
meen.

OM den weg van agteren nae te sporen, die de Woorden in haren aenwasch geloopen hebben, is de Kennis van de *Woord-ontleding* of *Ontworteling* zo gewigtig, dat men, als bij uitstek, de gantsche *Aflei-kunde* met dien naem zou mogen doopen: zijnde een stoffe, die, van wegen hare uitnemende rijklijkheid en tevens om hare nieuwigheid, in geen klein verhoog na vereisch is af te handelen; waerom we die voor dit Berigt in 't bezonder gespaert hebben.

II.
Van het
Onder-
scheid tuf-
schen 'tZa-
kelijke-of
Wortel-
deel, en
tussen de
Toevalli-
ge Voor-
en Agter-
voegfels.

In de Woorden zijn aen te merken, elks *Wortel-* en elks *Toevallig-Deel*. *Wortel-* of *Zakelijk-Deel* noem ik dat gene, waer door het eene Woord van het andere, zonder aemerking van Voorvoegfels of Uitgangen, onderscheiden word, en *Toevallige Deelen* de zulkendie Voor- of agter-aengelafcht worden, 't zij bij verbuiging 't zij bij Afleidinge. Tusschen ons *Wortel-* en *Zakelijk-deel* kan men ook nog eenig onderscheid maken, noemende bij uitstek het *Wortel-deel*, die *Accent-silbe*, welke bij de Ongelijkvl: *Verba*, in 't *Præf:* van den *Indic: Subj: Infin:* en 't *Partic:* heerscht, vermits Moeder of de Wortel van de anderen; wordende, om de korthed, bij ons gemeenlijk 't Worteldeel van 't *Præf:* of den *Infin:* genaemt: en de *Zakelijke Deelen* van de *Præterita* zo in *Ind:* als *Subj: & Part:* kan men aenzien als voorname Stammen of Veranderde Worteldeel. Dog dit naeukeurig onderscheid van namen kan ons weinig baten in 't gebruik van de Afleiding, en zou dikwijls meer lastig als dienstig zijn; waerom we somtijds, om de korthed, en om de gedagten niet te verstrooijen, den naem slegts van Worteldeel in den algemeenen en meestbekenden zin, als iet *generaels* meenen te gebruiken,

III.
Het Ken-
teeken van
't Zakelij-
keDeel der

Bij de Woorden die zuiverlijk de onzen en geene Basterden zijn, nogte in 't hart, nogte in den nasleep, valt, gelijk we meermalen gezeid hebben, altoos de Klemtoon op het *Zakelijke Deel*; en zo het te *Zaemgezette* zijn,

zijn; dringt op ieders *Zaeklijk* lid een Nadruk, dog wel de sterkste op het voorste lid, dat de soort aenwijst, als *RÉGT-BANK*, enz: alwaer *BANK* het *generael* is, en *RÉGT-BANK* een *Speciael* daer van. zuiver-ei-
gene
woorden.

Onder de *Zaeklijke Deelen* zijn 'er eenigen die in 't *Conjugeren* Verandering van Wortelvocaël onderworpen zijn; dog dewijl de meesten onzer *Verba* van onze eerste *Classis* zijn, vind men den meesten hoop Onveranderlijk.

Van de Onveranderlijke Worteldeelen der *GELYKVLÖEYENDE VERBA*, vermits zij en alle hare Afgeleide Naemwoorden in 't *Conjugeren* & *Declinieren* eveneens blijven, valt ten dezen opzigte weinig te zeggen; waerom we maer een enkel Voorbeeld daer van geven zullen; als, ons *DEÉL* of *DEIL* vervat het *Wortel-* of *Zaeklijke-Deel* van den *Infini:* *DEELEN* of *DEILEN*; en van hare Verbuigingen, als *DEÉLT*, *DEELE*, *DEÉLDE*, *DEÉLDEN*, *DEELENDE*, *GEDÉÉLT*, *GEDÉÉLDE*, *GEDÉÉLDEN*; als mede van hare Afgeleiden *DEÉL-BAER*, *VERDEÉLTHEID* enz.; blijvende dit *Zaeklijke Deel* allesints zonder kreuk: deze tweederhande *Dialect* van *EI* en *ÉE* strijd hier niet tegen, vermits ze ook in alle de Verbuigingen en Afleidingen plaets heeft. IV.
Van de
Onveran-
derlijke
Zaek- of
Wortel-
deelen,

Dog de Wortelverandering der *ONGELYKVLÖEYENDE WERKWOORDEN*, die, om gewigtige redenen in onzen Grondslag hier voor ter neder gestelt, het onderwerp onzer Verhandeling zijn zullen, is, benevens de Kennisse van 't geregelde Beloop van die Verandering, schoon tot nog toe van anderen verzuimt, van 't uiterste belang in de Afleiding', en verdient dat we die nettelijk van Lid tot Lid naelooopen, *dewijl men, ten opzigte van de Vocaelwiffeling, en ieders Dialect-verschil, uit de Verba van de eene Classis, tot die van de andere niets ter wereld besluiten mag nogte kan, met eenige voorzigtigheid;* waerom we van ijder *Classis* en hare soorten elk bijzonder zullen handelen, al eer we tot de *Voor-* en *Agter-voegfels* van *Afsciding* overgaen. V.
Van de
Vocael-
wiffelende
Wortel-
deelen in 't
algemeen,

Van de Verandering der Wortelvocalen in 't bijzonder.

Onder de *Verba* van onze II. CL: I. verwisselt de *y* (als in *LYDEN*, *pati*) bij 't *Præter: Indicat: & Subj.*, en bij 't *Præterit: Partic:* in onze zachte lange *E* of *EE*. Voormaels had men in *Sing:* van 't *Imperf: Indic:* mede de harde *ÉE* of *EI*; waer voor de Land-Frieschen wederom *IE*, en de Waterlanders *ABI* hadden; en deze harde lange *ÉE* verliep bij sommiger *Dialect*, gelijk ook in 't A-Saxisch, te mets wel in zijne naest verwante *A* of *AE*. Dog bij den *Plur:* van 't *Imperf: Indic:*, en bij den *Sing: & Plur:* van 't *Imperf: Subjunct:* ging eertijds, even als nu, de zachte lange *E* in zwang; hoewel in 't M-Gottisch te mets ook *AI* en *I*, waer van de eerste de harde *ÉE*, en de laetste de zachte *EE* beantwoord, gevonden word. Van dit gezeide kunnen ons, zo wel de Oudheid, in het toetsen der Gelijkstammige Talen tegen onze *Dialect-regel*, als onze eigene afgesprotene en nog levende Telgen verzekering geven. Dus zeggen het M-G, *Oriban* / het F-TH, *Oriban* / het A-S, *Oriban* / VI.
Van de
Vocael-
wiffeling
bij de VER-
BA van de
II. CL: I.

en het Ysl: **Dryfa** / het zelfde als ons **DRYVEN**: dus geven ook in het *Imperf: Ind:* 't M-G, ik **Draib** / het F-TH, ich **Treib** / het A-S, ic **Draf** / en het Ysl: **Eg Dreif** / het zelfde te kennen, volgens de streekhoudende *Dialect-regel*, als ons verouderde IK **DRÉEF** of **DREIF**, waer voor nu, IK **DREEF**. Dus wederom in *Plur:* het M-G, **Weis Dribum** / het F-TH, **Wir Tribun** / het A-S, **We Drifun** / en het Ysl: **Dier Drifum** / beantwoorden ten volle **WY DREVEN**: en dus ook in 't *Imperf: Subj:* het M-G, ik **Dribau** / het F-TH, ich **Tribi** / het A-S, ic **Drife** / en 't Ysl: **Eg Drife** / volkomentlijk ons **IK DREVE**. Dus ook verder met allen van dit soort, waer van ten einde onzer *Negende Redrissel*: als mede in onze *Verhandeling van de Regelmaat en Rangschikking van Onze en onzer Met-verwanten VERBA* menigte van Voorbeelden zijn bijgebracht. Wijders, ten opzichte van onze eigene afgesprotenen Telgen, die de bovengemelde **ÉE** en **EI**, in 't oude *Præter: Imperf:* aenwijzen, zal ik slegts eenige weinigen hier ter plaetse aenroeren; dus uit het oude *Præter:* van **BLYKEN II. CL: I.** (*lucidum esse, patere*), is ontleent ons nog levende *Adjectivum* **BLÉEK**, **BLEIK** (*lucidus, candidus & pallidus*), en ons *Substant:* **BLÉEK**, **BLEIK** (*dealbatorium*); waer van wederom gesproten is ons *Verbum* van de **I. CL: BLEEKEN**, **BLEIKEN** (*Palescere, infolare*); even als van 't A-S, **Blac** (*pallidus*), het A-S, **Blacian** / **I. CL: (palescere)**. Zie verder ons **LÉED**, **LEID** (*Dolor*), van **LYDEN II. CL: I.** (*pati*), en ons **REIS** (*iter profectio*), van **RYZEN II. CL: I.** (*surgere, assurgere, exoriri*), enz: bij onze Bijlage N^o: 3, de **I:** *Regel* wegens onze zagte lange **E**, ter welker plaetse zig ook zeer vele *Nomina* zullen opdoen, die van 't *Præterit: Subjunct:* gesproten zijnde op de zagte lange **E** *accenteren*, en daerenboven volledig, even als de *Subj:* zelf, de korte zagte **E**, agter aen in den staert voeren; als **DREVE** (*iter, ictus, actus &c.*), van **DRYVEN II. CL: I.** (*agere, &c.*), en **GREPE** (*manipulus*) van **GRYPEN II. CL: I.** (*prehendere*), enz:

De **A** op den A-Saxifchen trant, vertoont zig in ons **GLAD** (*labilis, lubricus*; & tr: *Politus*) en 't A-S, **Glade** (*Lapsus*), van 't *Præterit:* van ons **GLYDEN, II. CL: I.**, A-S, **Glidan** / **III. CL: I.** in *Præter:* **Glad** (*Labi, prolabi*); als mede in ons **LADDER**, **LEEDER** en † **LEIDER** (*Scala*), van 't oude *Præter:* van † **LYDEN, II. CL: I.** (*ire*); enz.

De **Y** in ons *Præsens* verwandelt ook bij *Inkrimping* in **I**, als **DRIFTE**, **DRIFT** (*affectio; appulsus; & Armentum*), en **DRIFZAND**, **DRYFZAND** (*Arena mobilis, &c.*) van **DRYVEN II. CL: I.** (*agere; supernatare; & pastorum agere, &c.*): wijders **GEBIT** (*frænum; & potentia mordendi, &c.*) van **BYTEN II. CL: I.** (*mordere*): als mede **BLIK** (*splendor, lux micans, &c.*), van **BLYKEN II. CL: I.** (*splendere*); gelijk wederom van dit **BLIK**, komt **BLIKSEM** (*fulgur, fulmen*), waer van ons **BLIKSEMEN, I. CL: (fulgurare)**. Of, zo men verkiest, dat deze **I**, in steel van de **E** bij den *Subjunct:* gekomen zij, gelijk bij ander soort van *Verba* dikwijls geschied is, zulks zal wel verandering van **Tak**, maer niet van *Stam* veronderstellen.

VII.
Van de
Vocael-
wisseling
bij **DEVEER**

't Gene ik hier zo even te voren van de *Verwisseling* onzer **Y**, in **EE**, dog ook oulinks in **ÉE**, gezcit heb, is in gelijke betrekking over te dragen op onze *Verba* van de **II. CL: 2.** en **3.**, die hunne **VI** of **IE**, op welken zij in *Infinit:*

Infinit: accenteren, bij 't *Imperf: Indic: & Subj:* en bij 't *Præter: Partic:* nu in *BA van de* de zachte lange oo of o, dog ook eertijds bij den *Sing:* van 't *Imperf: Indic:* II. CL: 2. en 3. in de harde lange óó, verwisselen.

Dus bij ons, **BIEDEN** II. CL: 3. (*jubere, offerre*) in *Imperf: Indic:* **BOOD** (oul: in *Sing:* **BÓÓD**) en in *Imperf: Subj:* **BODE**; waer voor in 't M-G, **Biu- dan / Baud** (in *Subj:* **Budau**) II. CL: 4, in 't F-TH, **Buidan / Boud** & **Buod** (in *Subj:* **Budi**) II. CL: 2, in 't A-S, **Bedan / Bead** (in *Subj:* **Bude**) II. CL: 1, in 't Yfl: **Bioda / Baud**, II. CL: 2, en in 't H-D, **Bieten / Bot of Boht** (in *Subj:* **Büte**) II. CL: 2. Uit onzen *Subj:* komt ons **BODE** (*nuncius, famulus*), A-S, **Boda** (*Nuncius*), & **Bode** (*Nuncium*), Yfl: **Böd** (*nuncius*) als een Aenbrenger van Bevel of Aenbiedinge, &c. gelijk ook van dit *Verbum* ons **Bód** (*oblatio pretii*), en ons † **Bód**, **gebód** (*Man- datum*), A-S, **Bod / bebod** & **gebod**; en van 't A-S, **Boda** (*nuncius*) of **Bode** (*Nuncium*) komt het A-S, **Bodian / Bodigau** I. CL: (*predi- care*).

Dus ook bij ons **DRUIPEN** II. CL: 2. (*Stillare*), in *Imperf: Indic:* **DROOP** (oul: in *Sing:* **DRÓOP**), en in *Imperf: Subj:* **DROPE**; waer voor in 't A-S, **Dreopan / Driopan / Dreap** (in *Subj:* **Drupe**) II. CL: 1. in 't F-TH, **Driuphan / Drouph & Druoph** (in *Subj:* **Druphi**) II. CL: 2. in 't H-D, **Trieffen / Troff** (in *Subj:* **Tröffe**) II. CL: 2. en in Yfl: **Driupa / Draup** II. CL: 2. Uit ons verouderde *Præterit:* komt het versletene **DRÓOP** (*Stilla*), dat bij *Kiliaen* nog te vinden is, waer van ons **DROOPEN**, I. CL: (*insilla- re, aspergere pingui liquore*). Dog van ons tegenwoordige *Imperf:* ontspruit ons **DROE**, **DRUP** (*Stilla*), A-S, **Dropa / Droppe** (*Gutta*).

Zoo mede bij ons **RUIKEN** en **RIEKEN** (*Olfacere, Rerum vapore & ex- halationibus affici*), A-S, **Ruoran / Rucau** II. CL: 1. (*exhalare, suffire*), H-D, **Riechen** II. CL: 2. (*olere*), & Yfl: **Riuka / rauk / rokenn** II. CL: 2. (*defumare*): Uit ons tegenwoordige *Imperf:* komt ons *Subj:* **ROOK**, **REUK** (*odor*), en van het verouderde komt ons **Róók** (*Fumus, Vapor*), en daer van wederom ons **ROOKEN**, I. CL. (*fumare*).

Wijders van ons verouderde **TUIGEN**, **TIEGEN** (*trahere, ducere; Vergere, &c.*), M-G, **Tiuhan** II. CL: 4. F-TH, **Tiuhan / Ziugan / Ziohan** II. CL: 2, A-S, **Teogan / Teon** II. CL: 1. & H-D, **Ziehen** II. CL: 2, is nog in *Imperf: Indic:* in gebruik ons **TOOG**, in *Imperf: Subj:* **TOGÉ**: gelijk ook in *Præter: Part:* **GETOGEN**. In 't *Præter: Imperf: Ind:* is de oorspronk te vinden van ons **HER-TOOG**, *contr:* **HERTÓG** (*Dux*), A-S, **Toga** (*Dux, ductor*), en in 't *Imperf: Subj:* ons **TOGÉ**, **TEUGE** (*hausus*), en met agteraen- werping van den uitgang **-TE**, ons **TÓGTE**, **TÓGT** (*tractus, tractio, iter, profectio, & tr: Incile, aqueductus*), en **LEEF-TÓGT** (*usus-fructus*), waer van ons **LEEF-TÓGTEN**, I. CL: (*usufructuarium facere*), als mede ons **TUG- TE**, **TUGT** (*disciplina, ductus morum*), waer van ons **TUGTIG** (*modestus*), en **TUGTIGEN**, I. CL: (*domare*). Voorts met agteraenwerping van den **Uit- gang-EL** hebben wij ook ons † **Togel**, **TEUGEL** (*Frænum, retinaculum*), waer van wederom ons **TEUGELEN**, I. CL: (*frænare*); dog uit het Verou- derde *Imperf:* komt ons **Tóóg**, **BETóóg**, **VERTóóg** (*ductus, demonstratio*); en daer van ons *Verbum* I. CL: **TOOGEN**, **BETOOGEN**, **VERTOOGEN** (*of- tendere*,

tendere, demonstrare), enz.; Uit het *Præfens* komt ons **TUIG**, H-D, **Zaug/ Sax: Tugh** (*Materia, cum qua trahitur, vel que ducitur*), en **TUIGE**, **GETUIGE** (*Testis, discursus rerum narrator*), en daer van ons **TUIGEN**, **GETUIGEN**, I. CL: (*Testari*).

Voorts van ons **ZUIGEN** (*sugere*), F-TH, **Stugan/ II. CL: 2. A-S, Stugan/ II. CL: 1. Yfl: Siuga/ Saug/ Sogenn/ II. CL: 2. (Sorbere)** komt uit het *Imperf: Subj: ZIGE, ZIGE, Contr: ZOG (sus, porca)*, als bij uitstek alles uit Modder en drek opzuigende en opslobberende, of ook om't veel zuigen der Jongen: dog van het oude *Imperf: Indic: ons reets in onbruik zijnde Zóóg nu contr: Zóg (succus lacteus)*, en daer uit ons nog in wesen zijnde **ZOOGEN**, I. CL: (*lactare*), enz: meer anderen; zie verder in onze Bijlage N°. 3. de I^e. Regel van onze zagte lange o.

Ik heb hier meer als een Voorbeeld aengehaelt, om aen te toonen, dat bij deze *Classis* de **UI** & **IE** verwisselen in **óó, oo, ó, o, u, & vu**. En ten opzichte van de **UI**, & **IE**, in *Infini:*, valt ook aen te merken, dat, gelijk beider Wortelverandering even eens gaet, also mede een en ander, bij 't M-Gottisch en Frankduitsch met **U** / bij 't A-S, met **U** of **U** of **U** / bij 't H-D met **U** / en bij 't Yfl: met **U** of **U** / of **U** / nu dus dan zoo beantwoord word; waer uit genoeg te gissen is, dat dit verschil tusschen **UI** & **IE** bij ons slegts uit een tweederleije *Dialect*, en niet uit een tweederhande bron gefproten is; gelijk ook nog heden zo wel **UI** als **IE** bij eenige woorden onverfchillig gebruikt worden, als **RUIKEN** & **RIEKEN** enz: waer van de Oudheid ons nog meer anderen van gelijke natuer verthoont: om welke redenen wij derhalven de Verwiffeling van 't eene voor 't andere, zo de zin en verdere gedaente der Woorden zulks aen de hand geven, voor geen ongeregelden pas in de Afleiding hebben te houden.

VIII.

Van de
Vocael-
wiffeling
bij de **VER-**
BA van de
II. CL: 4.

De Wortelvocael onzer Werkwoorden van de II. CL: 4. welke in 't *Præf: & in Infin:* is **E**, gaet over in *Imperf:* tot de zagte lange o, of ook wel **OE** (en **oul:** ook **AE** of **A**) als mede in *Præf: partic:* in o.

Dus ons **WEGEN**, woog en woeg, **GEWOGEN** (*trutinare, olim Movere & moveri*), in 't M-G, **Wigan/ gatwigan/ Wag/ gatwag/ Wigans/ gatwigans/ III. CL: 3. (Concutere, conflagere, &c:), in 't F-TH, **Wegan/ twetan/ Wag & wat/ Gewogen (ponderare) II. CL: 5. in 't A-S, Wegan/ Weg/ Wegen of gewegen/ III. CL: 3, (vebere, trahere, trutinare)**, in 't Yfl: **Wega/ Wo/ III. CL: 2. (trutinare)**, en in 't H-D, **Wegen** (en ook, volgens *Bödiker, Wiegen*) / **Wog** (of **Wug**) / **gewogen/ II. CL: 3. (Librare)**. Bij deze Verwantten vind men bevestiging van 't oude *Præf: Imperf:* in **A**: waer van nog bij ons leeft het *Substant: WAG, GEWAG (Mentio, Motio)*, en **WAGE, WAEG (Libra publica)**, A-S, **Waga & Wage (trutina)**, & **Wage/ (pondus, massa)**, & **Wog (pensum & stultus & iter)**, en daer van wederom ons **WAGEN, GEWAGEN, I. CL: (Movere, & Mentionem facere)**, en bij overdragt ons **WAGEN, I. CL: (fortunam tentare, spem boni timoremque mali fortune bilanci committere)** waer toe ook **WAEGHALS (homo audax)**, gelijk ook van dit ons **WAG, WAGE, gemackt zijnde het****

het *Substant.*: WAGGEL (*res motitans*, & tr: *homo vacillans*) ons *Frequentativum* WAGGELEN, I. CL: A-S, *Wagian* / I. CL: (*Motitare*, *Vacillare*) daer in zijn oorspronk vind.

Het *Præfens* van dit ons *Verbum* WEGEN, BEWEGEN, II. CL: (*Movere*, & *Moveri*) heeft ook meer als eene Telg uitgelevert. Hier toe ons verouderde † WEGE (*Ratio*, *motus*, & *Via*); in de Verbogene *Casus* gebruikt men nu nog dit WEGE, dog in *Nominat.*: WÉG, ook A-S, *Weg* & *Wig* (*Via*): dus zeit men ZYNES WEEGS (*illuc, quod eundum est ipsi*), en IN DE WEEG, of ook IN DE WÉG (*quod obstaculo est*), ALLERWEEGE (*passim*), DER WEEGE (*eo modo*), VAN WEEGE (*ob, propter*), ZYNENTWEGEN of VAN ZYNENTWEEGE (*ejus causa*); en voor den *Plur.*: van WÉG (*Via*), neemt men ook alints WEGEN, niet WÉGGEN. Wijders van † WEGE, † BEWEGE (*Motio*), komt mede ons *Verbum* I. CL: BE-WEGEN, BEWEGDE, BEWEEGT (*Movere*), gelijk ook F-TH, *Wegan* / I. CL: (*agitare, movere*), en A-S, *awegan* / I. CL: (*auferre*); als mede behoort tot ons *Præf.*: ons WEEG-SCHALE, A-S, *Weg-Scala* (*Lanx*), en A-S, *Weg* & *Wege* (*Statera*).

Dat men voormaels bij dit *Verbum* WEGEN in steê van E, ook I en IE heeft gebruikt gehad, geven niet alleenlijk het bovengemelde M-G, *Wigan* / *gatoigan* / en A-S, *Wig* (*Via*) & *Wigar* (*Lancea, propter cuspidis vacillationem*), aen de hand, maer ook onze eigene telgen wijzen 't aen, als WIGT, GEWIGT, A-S, *Wijt* (*pondus*), en ons WIGTIG, GEWIGTIG (*ponderosus, magni momenti*), en ons WIGGE, WEGGE (*Cuneus, affula cuneiformis*), A-S, *Wecg* / *Wegc* (*Cuneus*), als zijnde de WIGGEN, van wegen de aenwassende dikte bequaem, om door slag of wiggeling tusschen geprangde deelen in te schieten en van langfamer hand een kloving of opdrang te verwekken; en hier uit is wederom gesproten ons WIGGELEN, I. CL: A-S, *Wicellan* / I. CL: (*motitare, vacillare*).

Voor WIGGE gebruikte men ook wel WIKKE, de G met een Hoogduitschen Tongslag tot een K vedraeit zijnde, evengelijk ook in het gemelde F-TH, *Wat* / en A-S, *Wicellan* / &c: waer in dan ons WIKKEN, I. CL: (*librare, ponderare*) zijn oorspronk vind, en waer toe ook ons WIKKELEN, INWIKKELEN, I. CL: (*Volvere, involvere*).

Wederom, van de lange zagte IE geven blijk ons WIEKE (*ala*) om 't gestadig op- en neêr-gaen in 't vliegen, en ons WIEGE (*incunabula*): want het zij dat die naem van WIEGE uit de Wig-agtige gedaente van de Wieg-voeten (even als 't Latijnsche *incunabula* met *Cuneus* & *Conus* gemeenschap heeft), het zij die uit de gedurige heen- en weêr-slingering der Wiegen ontleent zij geweest, het behoort nochtans hier t'huis; en van dit WIEGE komt ons WIEGEN, I. CL: (*Motare; Movere cunas; & Ventilare*), en zoo voort.

Dus verwandelt dan bij deze soort de zagte lange Wortelvocael E, in É, in A en AE, in O, en OE, en in I en IE; gelijk ook wel de G in K.

Onze Werkwoorden van de II. CL: 5, en 6. die tot Wortelvocael hebben de korte é of i, tegen een *Consonant* sluitende, verwisselen dezelve, in 't

IX.
Van de
Vocael-
verande-
Præf.

ting bij on-
ze VERBA
van de II.
CL: 5, & 6.

Prat. Imp: Indic: & Subj: en in 't *Præs. Partic:* in de zagte korte o; dog ook eertijds in *Sing:* van 't *Imperf: Indic:* in A.

Dus M-G, Bindan / Band (in *Subj: Bundau*) Bundans / II. CL: 2. F-TH, Bindan & Bintan / Band & Bant (in *Subj: Bundi / Bunti*) gibundan / gibuntan / II. CL: 3, A-S, Bindan of Bendan / Band (in *Subj: Bunde*) / Bunden of gebunden / II. CL: 2, H-D, Binden / Band (in *Subj: Binde*) / gebunden of III. CL: 1. Yfl: Binda / Batt / Bundenn; II. CL: 3. en bij ons BINDEN, BOND, GEBONDEN, II. CL: 5. (*ligare*), dog oulinks in *Sing:* van 't *Imperf:* ook BAND, dat ontwijffelijk te vinden is in de Oudheid, en in ons *Substant:* BAND (*ligamen, vinculum*); behalven dat dit gebruik nog zodanig niet versleten is, of in schriften, die nog naeulijks honderd jaer bereiken, ontmoet men 't niet zelden: dus ook ons VERBAND (*obligatio; & vulneris religatio*); gelijk wederom de thans gebruikelijke o komt in ons VERBOND (*pactum*), en de o of u, in ons BONDEL, BUNDEL (*fascis*). Zoo spruit ook uit ons DRINGEN II. CL: 5. (*premere*), DRANG, GEDRANG (*pressura*), en daer van wederom het reets versletene DRANGEN, I. CL: (*Comprimere*), waer van nog in wezen is ons DRANGER (*Compressor*); zoo mede van KLINKEN II. CL: 5. (*sonare*), KLANK (*sonus*), eenen KLONK (*alapa clangorem edens*); van KRIMPEN II. CL: 5. (*Contrahere*), KRAMP (*Contractio membrorum*); van SCHENDEN II. CL: 6. (*vitare*), SCHAND (*ignominia*); van ZINGEN II. CL: 5. (*Cantare*), ZANG (*cantio*); en van BERSTEN II. CL: 6. (*Rumpere*), BARST & BORST (*ruptura*), en zoo voort.

Van 't *Præsens* of van den *Infin:* van ons BINDEN daelt af ons BINDSEL (*ligamen*), enz.

Voormaels heeft ook bij dezen *Infin:* of 't *Præs:* deze korte i en harde korte é, alstweederhande *Dialekt* gegolden; even als bij ons SLINKEN en SLÉNKEN; en wederom van de andere zijde SCHÉNKEN, oul: ook SCHINKEN; SMÉLTEN ook SMILTEN; VÉGTEN, oul: ook VIGTEN; VLÉGTEN, oul: ook VLIGHTEN; ZWÉLGEN, oul: ook ZWILGEN; ZWÉLLEN, oul: ook ZWILLEN; ZWÉMMEN, oul: ook ZWIMMEN; zie *Kiliaen*; en dus ook van ons BINDEN, oul: ook BÉNDEN, ons BÉNDE (*fascia*), en BÉNDE (*turma*), alseen te saemverbondene troep; dus ook van DRINKEN, oul: ook DRÉNKEN, II. CL: (*bibere*), ons *Subst:* DRÉNKE (*aquarium*), waer van ons DRÉNKEN, I. CL: (*potum dare*); dus mede van ons BLINKEN, oul: ook BLÉNKEN, II. CL: (*splendere, micare*) ons BLÉNK (*Mica splendoris*); en van ons SPRINGEN, ook oul: SPRÉNGEN, II. CL: (*Saltare, assultare*), ons SPRÉNGE (*sparsio*), waer van ons SPRÉNGEN, BESPRÉNGEN, I. CL: (*aspergere*), enz.

Ik heb wel eer getwijffelt, of niet deze é, in steê van de oude A in *Imperf:* gekomen was; eensdeels om dat die verandering zig onverschillig vertoont, in ons KÉMMEN en KAMMEN, en in ons IK KÉN en IK KAN, enz.; even gelijk ook bij ons DÉNKEN, DACHT, GEDACHT (*cogitare*), dat in plaets van 't oude DANKEN gebleven is, waer van nog ons DANK (*Mentis recordatio, gratias*), en daer van wederom ons huidendaegsche DANKEN, I. CL: (*gratias agere*): dit oude vind men nog volledig in 't M-G, Chankjan / Chakta / Chaktans / V. CL: (*Cogitare*); dog het F-TH, Chenkan / en 't A-S, Chenkan / en 't H-D, Dencken (*Cogitare*), wijzen aen, dat die verandering van A, in é, al oud is. Ten andere wierd ik tot die giffing' geleid,

leid, door dien dat eenigen dezer *Verba*, die deze veranderde é hadden, Gelijkvloeiend waren, als DRÉNKEN, KLÉMMEN, BESPRÉNGEN, I. CL: dat haer als spruitelingen doet schijnen. Maer dewijl ik bij nader overweging bespeurde, dat eerlijk in geen van de Vermaegschapte talen deze é in *Imperf*: komt, en dat ten 2e: de Vlaemsche *Dialect*, volgens aénwijzing van *Kiliaens* Woordenboek, nog bij velen van deze Woorden de e, in steé van onze korte i voert, zo rakte ik uit die twijffeling: dus 't Vlaemsche KLÉMMEN (*scandere*) voor ons KLIMMEN; BLEND (*Cæcus*) voor ons BLIND; KRÉMPEN, voor ons KRIMPEN (*Contrabere*); RÈBBE (*Cofsa*) voor ons RIBBE; RÈNDVLÉÉSCH (*Caro bovilla*) voor ons RINDVLÉÉSCH; SLÉPPE (*lacinia*) voor ons SLIPPE; SPÉTTE (*fodere*) voor ons SPITTEN; STÉPPEN (*pusgere*) voor ons STIPPEN; STRÉK (*laqueus*) voor ons STRIK; WÈGGÈ (*Cuneus*), voor ons WIGGE, enz.: En wederom in tegendeel de i, in plaetse van onze é, als 't Vlaemsche LINGEN voor ons LENGEN, SLICHT voor ons SLÉCHT, en DINKEN voor ons DÉNKEN, enz.: Gelijk ook daerenboven bij ons zelf onverschillig nog in zwang gaet, ons HINNE, HÈNNE; HITTE, HÈTTE; KRÈBBE, KRIBBE; LÈKKEN, LIKKEN; MÈNGELE, MINGELE; MÈST, MIST; PENCEEL, PINCEEL; RÉGTEN, RIGTEN; SCHÈLLE, SCHILLE; SCHÈLFER, SCHILFER; SCHÈNKEL, SCHINKEL; SLÈNKEN, SLINKEN; SPRÈNKEL, SPRINKEL; STRÈNGE, STRINGE; VÈNKEL, VINKEK; WÈNKEN, WINKEN, enz.: en uit zulk een grond is het verschil gesproten tussen ons VÈL (*Cusis*), en VILLEN (*Cutem detrabere*). Uit dit alles bleek mij klaer genoeg, dat deze i en e, hier uit tweederhande *Dialect*, en niet uit tweederhande Takken gesproten zijn; gelijk ook de Oudheid daer van al proeven geeft, als 't A-S, *Bindan & Bendan* / II. CL: (*ligare*), en 't A-S, *Drincan en Drencan* / II. CL: (*potare*). Zo dat mij geene rede van twijffeling meer overbleef: want dat ons DRÉNKEN (*potum dare, aquare*), ons KLEMMEN (*artè comprimere*), en ons BESPRÉNGEN (*aspergere*), nu van de I. CL: zijn, kon mij niet te rug houden; dewijl ik meer gevallen wist, en hier voor ook al aengehaelt heb, bij welken uit het *Præsens* een *Substant*: ontleent was, dat (voornaemlijk als 't een overdragtelijken zingekregen had) wederom een *Verbum* van de I. CL: voortbracht; gelijk ook de zin van ijder van dezen overdragtelijk is.

De *accent-é*, voor r komende, verandert ook wel in ie, u, o en oul: A; als STÉRVEN, STIERF, STURF, STORF (en oul: ook STARF) GESTORVEN.

Dus dan is bij deze soort onze korte é en i verwandelt in a, o, u en ie. Met welk soort nu onze II. CL: ten einde loopt.

De Werkwoorden van onze III. CL: daer we nu van spreken zullen, hebben in *Imperf*: *Indic*: & *Subj*: verwisseling van Wortelklinker, dog niet in *Præter*: *Partit*:

Bij die van onze III. CL: i, gaet de lange zachte *accent-e*, in *Infinitiv*: over op de korte a in *Sing*: en op de lange a in *Plur*: van 't *Imperf*: *Indicat*: als mede op dezelve lange a in *Sing*: & *Plur*: van 't *Imperf*: *Subj*:. Bij alle de oude naestverwante Taelstronken heb ik opgemerkt, dat doorgaends in alle II. Deel.

X.
Van de
Vocaelrui-
ling bij on-
ze *Verba*
van de III.
CL: i.

de *Classes* bij den *Sing.* & *Plur.* van 't *Imperf.* *Subj.* dezelfde *Accent-Vooaal* als bij den *Plur.* van 't *Imperf.* *Indicat.* word aengenomen; 't gene ook altijd onder ons plaets heeft, en zig kennelijk vertoont in deze soort, daer de *Sing.* & *Plur.* *Indicat.* verschillen. Dus bij ons **GEVEN** (*dare*), in *Imperf.* *Ind.* **GAF** (in *Plur.* **GAVEN**) in *Subj.* **GAVE**, in *Præt.* *Part.* **GEGEVEN**: M-G, **Givan / Gab** (in *Plur.* **Gebum**) in *Subj.* **Gebi / Gibang** / III. CL: 3, F-TH, **Geban / Giban of Givan; Gab of Gaf** (in *Pl.* **Gabun of Gabun**) in *Subj.* **Gabi of Gavi / Gigeban / III. CL: 1, A-S, Gisan of Gpfan / Gaf of Geaf** (in *Pl.* **Gafon of Geafon**) in *Subj.* **Gafe of Geafe / Gifen of gegifen**: III. CL: 1. H-D, **Geben / Gab** (in *Pl.* **Gaben**) in *Subj.* **Gäbe / gegeben** / IV. CL: 4. Van ons *Præt.* *Subj.* komt ons **GAVE** (*donum*), en daer van 't *Verbum* I. CL: **BE-GAVEN** (*donis ornare*). Onze **E**, uit het *Præs.* vind men in ons **GEVER** (*dator*), en **TE GEEF** (*donò*), enz. De lange zagte **i** / in 't *Præsens* of in den *Infin.* der Ouden, laet zig, in de korte **i** verwisselt zijnde, ook hooren in eenigen onzer *Affspruitelingen*, als **GIFTE**, *f: g: (donum)*; waer van **BE-GIFTEN**, I. CL: en **BE-GIFTIGEN**, I. CL: (*donare*), gelijk als van **VER-GEVEN**, III. CL: 1. (*Condonare*) **A-S, forgifan** / III. CL: 1. (*dare, & condonare*), ons **VERGIFNISSE**, **A-S, forgifennisse** (*remissio*): maer dit voorzetsel **VER** komt te mets ook in een andren zin, naemlijk voor een overmatige beschadiging; als bij ons **VER-GEVEN**, mede III. CL: 1. (*inficere veneno*), waer van ons **VERGIFT** *n: g: (Venenum)*, voor 't welke, bij voorafslating, wel eer slegts **GIFT**, *n: g: (Venenum)*, gebruikt is geweest, even als nog bij ons **TEGEN-VERGIFT**, en **TEGEN-GIFT** (*antidoton*).

Diergelijk een verandering van de lange zagte **E**, in de korte **i**, is mede te beurt gevallen den *Infin.* en 't *Præs.* *Indic.* & *Subj.* van ons **LIGGEN**, **BIDDEN**, **ZITTEN** (oulinks **LEGEN**, **BEDEN**, **ZETEN**) in *Imperf.* **LAG**, **BAD** en **ZAT**, in *Præt.* *Part.* **GELEGEN**, **GEBEDEN**, **GEZETEN**: waerom we deze drie *Verba*, vermits ijder in 't verbuigen nu drierhande *Accent-klinker* krijgt, onder onze IV. CL: 2. geplaetst hebben, terwijl ze van ouds bij dezen van de III. CL: 1. paffen.

Wijders van ons **TREDEN**, **TRAD**, **GE-TREDEN**, komt uit het *Præsens* *Subj.* **TREDE**, *f: g: (Gradus, passus)*, en *Indicativi* **TRÉD**, *m: g:* voor **TREED** (*Gressus*). Dat ook de Oudheid een tweede *Dialect* voor 't *Præsens*, of *Imperf.* of *Infin.* gehad heeft, geven niet alleen het *Yfl.* **Troda / trad / trodenn** (*terere*), in 't *Præs.* **Eg Tred** (*tero*), het M-G, **Trudan / Traud / Trudans** / III. CL: 7. (*Calcare*), en 't Eng: te **Tread / trod / troden** (*Calcare*), maer ook eenigen onzer *Afkomelingen* te kennen: dus het *Vlaemsche* **TRÓDT** (*Cursus, gressus, succussatio*), waer van het *Verb.* I. CL: **TRÓDTEN** (*Cursare, succussare, & gradi*): gelijk mede in 't H-D, **Trotte** (*torcular*), en **Tróttten** / I. CL: (*Calcare & uvas exprimere, sc: calcando*); en tot het *Vlaemsche* **TRÓDTEN** behoort het *Subst.* **TRÓDSE**, **TRÓTSE** (*insultatio, irritatio*), en daer van ons **TRÓDSEN**, **TRÓTSEN**, I. CL: (*insultare, lacerare, mimari*), en ons *Adject.* **TRÓPSCH**, **TRÓTSIG**, **TRÓTSIGLYK** (*fastosus, alterum quasi pedibus subigens*), en daer van wederom met een *Walschen* *basstertstact* ons *Verb.* I. CL: **TRÓTSÈREN** (*jaetitare, irritare, proflare fastum*).

Bij

Bij deze soort verwisselt dan de lange zachte e, die in *Inf:* is, in a, en ook wel in i, en o.

Ten opzichte van de Vocaelwisseling onzer *Verba* van deze III. CL: 2, 4, 5, en 6, als BLAZEN, BLIES, GEBLAZEN, III. CL: 2, BAKKEN, oul: BIEK EN BOEK (nu BAKTE), GEBAKKEN; WASSCHEN, WIESCH of WOSCH, GEWASCHEN; VALLËN, VIEL, GEVALLEN, III. CL: 4. VANGEN, VING of VONG, GEVANGEN, III. CL: 5. HÓUWEN, HIEUW, GEHÓUWEN; LÓOPEN, LIEP, GELOOPEN; ROEPEN, RIEP, GEROEPEN, III. CL: 6. heb ik in dezen weinig anders van gewigt te waerschouwen, dan 't gene men met een Opflag hier ziet: alleenlijk agt ik niet onnut, dat men ten aenzien van deze III. CL: 5, zig indagtig make, hoe ons VINGER (*digitus*), zijn oorspronk vind in 't *Præf: Imperf:* van ons VANGEN (*Capere*), als waer mede men de dingen vat en bevat, en daer van wederom ons BE-VINGEN, I. CL: (*digitis quid inquinare*), als mede VINGERLING (*annulus digitalis*), enz: Daerenboven gedenke men, dat deze NG bij dit soort mede wel in NK haer gebuer verwisselt, als uit het *Præf:* komende VANG EN VANK (*Captura, captus, & decipulum &c.*), en bij overdragt VANG EN VANK (*pars pinguidior bovis, que manu capitur ad explorandum bovis pinguedinem*), gelijk ook van 't *Præf: Part:* ons GEVANGENISSE EN GEVANKENISSE (*Carcer*): Zoo mede HANG EN HANK (*Carnarium, fumarium*), van HANGEN, III. CL: 5. (*pendere*); en GANG, GANK, (*gressus, gradus, & Angiportus*), van 't oude GANGEN, nu bij inkortinge GAEN, (*ire*) III. CL: 5, enz. En deze verwisseling van NG in NK, kan ons oplossen, hoe dat ons VINKE (*Scapus lateris infumibuli*), als den schoorsteen ondervangende, in 't *Præf: Subj:* ligtelijk zijn oorspronk vind.

XI.
Van de
Vocael-
verande-
ring bij de
Verba van
de III. CL:
2, 4, 5, en 6:

Dog onze Werkwoorden van de III. CL: 3. die hunne a, in *Præf: Imperf:* in oe; laten overgaen, als VAREN, VOER, GEVAREN (*navigare, procedere, valere, & olim Ire*), verdienen eenige meerder opmerking: Dus ook M-G, **f**aran/ **f**or/ **f**arans/ III. CL: 4. (*ire, proficisci*), F-TH, **f**aran/ **f**uor/ **f**ifaran/ III. CL: 3. (*ire, proficisci*), A-S, **f**aran of **f**eran/ **f**or/ **f**aren of **f**efaren/ III. CL: 2. (*ire, fluctuare, habere, & obire*), H-D, **f**ahren/ **f**uhre (in *Subj: fuhre*)/ **f**efahren (*Vehi, aliquid tendi*), IV. CL: 1. en Yll: **f**ara/ **f**oor/ **f**arenn/ III. CL: 2 (*ire*).

XII.
Van de
Vocael-
wisseling
bij de *Ver-
ba* van de
III. CL: 3:

Tot het *Præfens* behoort ons VAERT (*fossa navigio adequata*), en VAERD, VAERDE, VEÉRD (*motus expeditus; & olim iter, expeditio*), waer van ons VAERDIG, VEÉRDIG (*celer, expeditus*), en daer van weder VER-VAERDIGEN, VERVEÉRDIGEN, I. CL: (*expedire*), en BÉDE-VAERD, BEE-VAERD (*iter precationum gratia*), gelijk ook van UIT-VAREN, III. CL: 3 (*Evehi, & Exire*) ons UITVAERD (*exequiæ*).

In de bovenstaenden hebben we proeven, hoe de ae in éé verloopt; dog bij anderen van dit soort word de lange a verkort, als van JAGEN, III. CL: 3, komt JAÉT, van GRAVEN, III. CL: 3, komt GRAFT (*fossa*), en GRAF (*Sepulchrum*), en van DRAGEN, III. CL: 3. ons DRAGT, enz:

En dat ook wel eer in *Præsens* en in *Infin.*: de zagte lange E, of scherpe korte É, in plaets van A gegolden hebben, toonen niet alleen het A-S, **Feran** *ire*, *portare*, *succedere*, en ons oude DREGEN *portare*, in *Præt. Part.*: GEDREGEN. Maer ook onze Telgen van VAREN gefproten, als VAR, VARRE, VARDE, en VÉR, VÉRRE, VERDE, en VEER, *Longinquus*, *longè*, als van ons afgaende; en ons VEER, oul: ook VAER *trajectus*, als waer men overvaert; en ons oude †VEREND, *Annus præteritus*, en †VEREN, *Ire*, *vebi*; als mede ons VER-VÉRREN, *procul abire*, *Et olim ablegare*, enz.

Wijders uit het *Præter. Partic.*: is ontleent ons *Adject.*: ERVAREN, *expertus*, als een die de dingen doorgaen en doorwandelt heeft.

Maer van ons *Præter. Imperf.*: komt ons *Subst.*: VOER, *Onus vehiculo vel navis vehendum*, en daer van ons VOEREN, I. CL: *Vehere*, *ducere*, *agere*, dat tot velerhande zegwijzen gebruikt word, als óórlóg VOEREN, *bellum gerere*, EEN REDE VOEREN, *orationem agere*, *dicere*, *recitare*, IETS UIT VOEREN *aliquid agere*, *expedire*, EEN SCHIP VOEREN, *navem agere*. Dus ook in 't H-D, **Führen** / I. CL: *ducere*, *vehere*, uit zijn *Præt. Subj.*: van **Fahren** / IV. CL: 1. gelijk mede in 't F-TH, **Arfuran** / *erfuran* / I. CL: *auferre*; terwijl wederom het A-S, **Ferian** / I. CL: *Vehere*, en 't Ysl: **Fara** / **Farde** / I. CL: *loco movere*, elk uit zijn *Præs.*: ontleent is. Wijders in het *Imperf. Subj.*: van ons VAREN, *tr. se habere*, *procedere*, of in het *Præsens* van ons VOEREN, *tr. agere*, *ducere*, (waer van 't eene of 't andere geen verandering van zin of gedaente toebrenge) ligt opgesloten ons verouderde VOERE, *Actus*, *actio*, *gestus*, *mos*, waer van 't oude VOER-LOÓs *immodestus*, welke woorden nog in *Kiliaen* te vinden zijn; en hier toe onze spreekwijze ZYN' VOEREN GAEN *Mores servare*.

Indien men daerenboven in de plaets van deze OE in *Imperf.*: de zagte lange o of EU, of de korte o, neemt, die, volgens onze aenwijzing in de *Dialektkennis*, van eenerleijen oorspronk zijn, en ook hier bij eenigen van de Oudheid in *Præt.*: zig vertoonen, zo vinden we bij dit *Imperf.*: den Wortel van ons VOOR, VEUR, *præ*, *ante*, *propter*, *Et c.*, VOORT *ulterius*, VOORTS, *præterea*, en VÓRDER, VOORDER, *plus*, *ultra*, waer van wederom ons VÓRDEREN, VOORDEREN, I. CL: H-D, **Furderen** / I. CL: *Exigere*, *promovere*, enz. Dit stuk was verder uit te halen, zo we ons hier niet met een stael te geven vergenoegden.

In deze soort hebben we nu de Verandering aengetoont van de lange A of AE, in de korte A, en ÉÉ, in de lange zagte E, in de scherpe korte É; in OE, in de lange zagte o, in de korte ó, en in EU.

XIII.
Van de
Vocael-
verwande-
ling bij on-
ze *Verba*
van de
IV. CL: 1.

Onze IV. CL: levert tweederhande Vocaelwisseling uit, eene bijzondere naemlijk in 't *Imperf.*: en nog eene andere in 't *Præt. Partic.*: als ons BREKEN, BRAK, GEBROKEN, *frangere*, *Et c.*, waer uit ons ONTBREKEN, GEBREKEN *deficere*, elk van deze IV. CL: 1. Dus ook M-G, **Brihan** / **Brak** (in *Subj.*: **Brehau**) **Bruhans** / II. CL: 3. F-TH, **Brechan** / **Brehhan** / **Brach** (in *Subj.*: **Brach**) **gibrochan** / II. CL: 5. A-S, **Bretan** / **Bret** (of **Bret**) **Brocen** en **gebrocen** / II. CL: 5, in 't *Engelsch*, **To Breac** / **Braht**

ke (of Broke) Broken: in 't H-D, Breche/ Brach (in Subj: Bröche/ en Bräche gebrochen/ III. CL: 2, *frangere*.

Tot het *Præfens* behoort ons BREEK-of BRÉK-YZER, *aries ferreus*, BREEK-of BRÉK-SPEL, *lusus interruptor*, en GEBRÉK, oul: GEBREEK, *n. g. egestas* &c., hebbende nog heden in *Plur*: GEBREKEN; gelijk ook ons † BREKE *Egestas*, & *Fractura*, en A-S, Brite/ *ruptura*, enz:

Geen minder rijkelijkheid van Takken vertoont zig bij het *Præt: Indicat:* & *Subj*: als BRAKE, *f. g. Fractura, Eruptio*, & *tr: Nausea, Vomitus*: van den eersten zin komt ons BRAKEN HET VLAS, I. CL: *Linum comminuere*, en tot den overdragtelijken behoort ons BRAKEN, I. CL: *Vomere*, gelijk wederom tot den eersten zin ons BRAKEN, NACHT-BRAKEN, I. CL: *membra vigiliis rumpere*; wijders BRAKE *Lupatum*, zijnde een Muilband of fcherp gebit om de woedende kragt van 't beest te breken, of, om dat die wel eer, gelijk ook nog wel, uit gebrokene stukken bestond, om te vinniger te knellen; en verder ook BRAKE, *Malleus stuparius, lini frangibula*, en BRAKEMAER, BRAEK-VÉLLER, *Ensis falcatus*; VOORTS INBRAEK, *m. g. Infractio, irruptio*, en BRAEK-LAND, *agger novalis, requiescens*, als blijvende voor een zekere tijd zonder bezaying gebroken liggen; waertoe ons *Adject*: BRAEK, *incultus*, en ons BRAEK-JAER, *annus novalis*, in 't welke het Bouwland onbearbeid blijft; en daer toe mede bij ons DEN AKKER BRAKEN, I. CL: *agrum novare*. In 't A-S, heeft men ook Bratan, I. CL: *conterere*; en zo verder meer anderen.

Nog is 'er een groote Tak van dit *Verbum* BREKEN, waer bij de zagte o, of eu, of oe, 't gebied voert; als BREUKE, BROKE, BRÓK, enz. In den eersten opslag schijnt men den oorspronk van die in 't *Præt: Partic*: te moeten zoeken; te meer om dat ook het M-G, F-TH, en A-S, in 't *Præt: Indic:* & *Subj*: geen e nog u hebben; Niettemin, schoon ik voor dezen hier in ook geen nader toevlugt wist te nemen als tot het *Præter: Part*: zo stiet het mij egter altijd, dat ik bij die Affpruitelingen het *Charactèr* miste van dit *Præt: Part*: naemlijk EN, of N, en, ten opzichte van onsook, de GE, voor aen: Waerom ik sedert, zo drae ik bevond, dat het H-D, in *Præt: Subj*: de ð (die als onze eu klinkt) en dat het Engelsch mede in *Imperf*: de o / zo wel als a / voert, ligtelijk daer uit vermerken kon, dat eertijds ook bij Ons zulk een *Dialect* eenigermate gegolden heeft, en dat uit dien hoofde deze onze eu, en o, en oe gesproken zijn. Dus dan tot dat oude *Præt: Imperf*: ons BREUKE, *f. g. Fractura, ruptura*; & *Enterocèle*; en BREUKE, † BROKE, *f. g. Hernia*, H-D, Bruch/ M, *hernia, rima, ruptura, Enterocèle*; wijders ons † BROKE *Curvatura*, † BROKE, † BREUKE *Bulla, ornamentum Colli*, &c., en 't oude *Verbum* I. CL: BROKEN *scætere*, als mede ons BRÓK, *m. g. Frustum, Bolus*, M-G, Sabruko *Fragmentum*, en H-D, Broche/ Brocken/ M. *bolus, frustum*; en daer van 't *Verbum* BRÓKKEN, I. CL: in 't H-D, Brocken/ I. CL: *in bolos frangere, in frustula comminuere*, en IN-BRÓKKEN, V. CL: *infricare*; & *tr: interere*, & *devorare*; gelijk ook het oude *Adject*: BRÓKKEL, BROKEL, nu BRÓKKELIG *friabilis*, waer van ons BRÓKKELLEN, I. CL: *in micis frangere*; Wijders BREUKE, BROKE, *f. g. Legirupionis multa*, waer toe BREUK-GELD, *pecunia multitia*, en BREUKIG, BROKIG *multam incurrens*.

rens. Ook weet ik niet nader als tot dezen oorspronk thuis te wijzen ons BROEK, *m:* BROEK-LAND, *n: g:* H-D, *Bruch*, N. *Palus*, vermits geteelt wordende in de laegtens, alwaer tusschen de kleine gebrokene hoogtens, het water van de hooger landen af, en van uitlekkingtjes van Rivieren te zamen-vloeiende, en daer stiel slaende, een kolk en vergaderplaets maakt van allerhande afgespoelde ruigte, die daer komt te rotten en te gisten.

Geene minder Vocaelverandering vertoont zig in ons *Verbum* STEKEN, *Pungere*, mede van de IV. CL: 1, als uit het *Præsens* ons STEEK, *m: g:* *Punctio*; STEK, *m:* *Affula aculea*, *stipes*; STEEK, STEKE, *f: g:* *Punctura*; STEEK-PENNING, *m:* *Donum illex*, als welken men ijmānd tot een geschenk in de hand steekt; en ons BE-STEK, *n:* *Septum operis*, & *delineatio*.

Wijders de E, in I verwisselt zijnde, even als bij sommigen van de II. CL: 4. & III. CL: 1, ons STIK, *n:* *Frustrum*, *membrum*, *pars*, & *tr: res*, *factum* & olim *Stipes*, & *Punctum*, waer van ons STIKKEN, I. CL: *suffocare*, als blijvende in de brokken steken; en ons STIK-VOL *refertus*, en ons STIKKEN, I. CL: *acupingere*, waer van STIKSEL, *n:* *Acupictum opus*, en ons STIK-ZIENDE, *Myops*, vermits de oogen digt aen 't Stik houdende; enz.

Wijders uit het *Imperf:* ons STAEK, *m: stipes*, waer van STAKEN, I. CL: *palare*, *stabilire*; Dog gelijk men in 't overzien en naelezen einiger zaken, wanneer die lang van duer zijn en een verpoozing vereischen, een stip of spelde, tot aanwijzing waer men gebleven zij, te mets daer bij steekt, en alzoo hier uit niet ongevoeglijk gesproten is onze Spreekwijze van EEN SPELD 'ER BY TE STEKEN, *desistere ab opere*, zo gebruiken wij ook op dezelfde wijze van overdragt ons STAKEN, I. CL: *desistere ab opere*.

Onze O, uit het oude *Præterit.* doet zig op in ons STOK, *m: Stipes*, *Baculus*, *Hasta*, waer van STOKEN, I. CL: *instigare*, *incitare*, *stimulare*, als mede STOK-BLIND, *omnino cæcus*, *baculo viam dirigens*, en bij overdragt ons † STOK *stirps*, *genus*, even als verscheidene stokken of Takfscheuten uit eenen stam voortkomende; waer toe ook STOK-GOEDEREN, *Bona avital*. Voorders onze U, in ons STUK, *n: Frustrum*, *membrum*, *pars designata*, & *tr: res*, *factum*, en zoo voort.

Dus dan verandert bij dit soort de lange zagte Wortel-E, in É, in A & AE, in EV, in de lange zagte o, en de korte scharpe o, in OG, en U.

XIV.
Vocael-
wisseling
van de
Verba in de
IV. CL: 2.

Dat onze *Verba* LIGGEN, LAG, GBLEGEN; BIDDEN, BAD, GEBEDEN; en ZITTEN, ZAT, GEZETEN, die wij, om hare tegenwoordige drierhande Vocaelwisseling, onder deze onze IV. CL: 2, geschikt hebben, eertijds in *Infinis:* de zagte lange E, voerden, als oul: BEDEN, LEGEN, en ZETEN, hebben we reets in onze I: Regel wegens de zagte lange E vermeld; en zulks door sommigen van onze oude naeste Taelverwanten, als mede door onze eigenē afgesprotene telgen bevestigt: Dus M-G, *Bidjan* / *Bad* / *Bidans* / III. CL: 3. *orare*, *petere*; F-TH, *Beton* / *Betan* & *bidan* / (*Alam: Beton* of *Bitten*) *had* / *gibdan* / III. CL: 1. *petere*; A-S, *Bedan* / *Bod* / *Beden* en *gebeden* / II. of III. CL: *orare*; H-D, *Bitten* / *Bat* (*in Subj: Bäte*) *Gebetn* / *petere*; Yl: *Bidia* / *bad* / *bedem* / *precari*; als mede

de *Dan.* *Bede* / *precari*, *petere*: Voorts M-G, *Ligan* / *lag* / *ligans* III. CL: 3. *jacere*; F-TH, *Legan* of *ligan* / *lag* / *gilegan* / *jacere*, A-S, *Legan* of *liggan* / *log* / *legen* of *gelegen* / *jacere*, *cubare*; H-D, *Ligen* of *Liegen* / *Lag* / *gelegen* / *jacere*; Yfl: *Liggia* / *Laa* (voor *Lag*) *legenn* / *cubare*; gelijk ook M-G, *Sitan* / *Sat* / *Sitans* / III. CL: 3. *sedere*; F-TH, *Sizan* of *Sizzan* / *Saz* / *gifezzan* / III. CL: 1. *sedere*; A-S, *Sittan* / *Sat* / *seten* of *geseten* / *sedere*; H-D, *Sitzen* / *Sas* / *gesessen* / *sedere*; Yfl: *Sitta* / *Sat* / en gevolglijk ook *Setenn* / *sedere*; van welk *Uitlandfch* afgeleid zijn uit het *Præf. Indic.* het M-G, *Lagjan* / I. CL: *ponere*, en 't M-G, *Satjan*, I. CL: *ponere*, en uit het *Præf. Subj.* het H-D, *Bâten* / I. CL: *preces fundere*; en uit het *Præfens* het F-TH, *Beton* / I. CL: *adorare*, & H-D, *Beten* / I. CL: *orare Deum*; het F-TH, *Legan* / I. CL: & H-D, *Legen* / I. CL: *ponere*, en het F-TH, *Sezzan* / V. & I. CL: A-S, *Settan* / I. CL: H-D, *Setzen* / I. CL: Yfl: *Setta* / I. CL: *ponere*. Deze lange zagte *i* onder de Ouden, als hare *Silb* geen *Consonant* agter haar heeft, komt, volgens het geregelde *Dialect*-beloop, over een met onze zagte lange *e*. Van zulk een verandering onzer *e*, in een korte *i*, hebben we in de vorige *Classes* meê al etlijke proeven gegeven; en in 't bijzonder bij de *Vocaelwiffeling* van de III. CL: *i*, alwaer we van *GEVEN*, *GAF*, *GEGEVEN*, spraken, onder welke *Classis* ook deze drie *Verba*, zo ze hare oude gedaente nog behouden hadden, ten volle behooren zouden.

Onze *Telgen* van den ouden *Infinit.* of *Præfens* zijn, ons *BEDE*, *f. precatio*, *exactio*, *census*, en *GE-BEED* †, nu *GEBED*, *n. preces*, *oratio*, in *Plur.* als nog *GEBEDEN*; en 't *Frequentativum* *BEDELEN*, I. CL: *mendicare*; ons *LEGER*, *n. Lustrum*, *Stratum*, *Castra*, *statio*, Yfl: *Legur Castra*; en van 't ONZE ons *LEGEREN*, I. CL: *Castra metari*, *ponere*, &c., en *BE-LEGEREN*, I. CL: *obsidere*: voorts het oude *LIGE*, *GELEGE*, *contr. LÈG*, *GE-LÈG*, *Postura*, *Situs*, waer van ons *LÈGGEN*, I. CL: *ponere*, voor welks *LÈG-DE*, *GELEGT*, men nu veel al *Euphonice* *LEYDE*, *GELEYT* zegt, door welke wiffeling van *G*, in *Y*, dit *Verbum* onder de *Uitregeligen* kan getelt worden: en wijders ons *ZETE*, *ZEET*, *sedes*, *statio*, *habitatatio*, en 't oude *ZEET*, nu *ZÈT*, *positura*; waer van ons *ZÈTTEN*, I. CL: *ponere*, als mede verder ons *ZETEL sedile*, en nog meer anderen.

Onder de *Afpruitelingen* zijn 'er ook, hoewel weinigen, die de korte *i* van den hedendaegfchen *Infinit.* of *Præfens* hebben; waer onder is *BID-BRIEF*, *libellus supplex*, en op eenige plaetsen zaid men ook *BIDDER* tegens een *Aenpreker*, die de *Vrinden* en *Bekenden* ter uitvaert van een *Lijk*, of *Gift* op een *Maeltijd* noodigt; voorts *BIDDINGE*, *precatio*, *rogatio*: en bij *Kiliaen* vind men ook *LIGGER*, *Cubile ferarum*; & *Hospes assiduus*; & *Liber qui in usum servatur*; en *ZITTE*, *sedes*, waer toe onze *Composita* van *ZIT*, als *ZIT-BANK*, *ZITKUSSEN*, enz.

Bij het *Verbum* *LIGGEN* word thans in de daeglijkfche *Spreektael*, en zelf ook al in *Schrijftael*, de korte *i* meest al weder in de *e* verwiffelt, als *LÈGGEN* voor *LIGGEN*, *jacere*, *positum esse*, en *HY LEYT*, voor *HY LIGT jacet*, waer door dit ons *Ongelijkyloeiende Verbum* *LIGGEN* in 't *Præf.* en den *Infinit.* niet onderscheiden gehouden word van ons *LÈGGEN*, I. CL: *ponere*.

Uit

ing van
onze Verba
van de
IV. CL: 3.

voor A, bij die op ER, en in
Dus komt van ons HÉLPEN *juvare*, ons HULPE, *f*: BEHULP, *n*: & oul:
ook HÉLPE, *f*: *Auxilium*, enz: van STERVEN, *mori*, ons STÉRF-TE, *f*: *Mor-*
bus epidemicus; Lues, pestis; & mortuorum numerus, en STÉRF-HUIS *domus*
feralis, Domicilium defuncti, en STÉRF-PUT, *puteus, in quo aqua perit*,
&c. van WÉRPEN *projicere, ejicere*, ons WÉRP, WÉRPTE, WÉRP-
DRAED, WÉRP-GAREN, *stamen*, en WORP, WURP, *m: jaetus, bolus;*
& *bestiarum faetus*, en † WÉRPTEL, † WORPEL, *tessera, alea*, en WORPE-
LING, *m: & f: Catulus, catellus, &c. & Rejiculus*, enz: Wijders van WÉR-
VEN, *Vertere, convertere, conquirere, & olim Agere, &c:* ons WÉRVE,
WÉRF *Actus, actio, Acta, Crepido littoris, &c.*, en 't *Adverb: postpositivum*
WÉRF, *vices*, als EEN WÉRF *semel*; en WÉRVEL, oul: ook WÓRVEL, *Ver-*
ticulum, Vertebra, Gyrus, & Vortex, waer van 't *Verb: I. CL: WÉRVELEN*,
oul: ook WÓRVELEN, *Vertere, gyros agere*, en ons WÉRVEL-ZIEK oul: ook
WÓRVEL-ZIEK *Appiosus*, gelijk het Rundervee, dat, van den Bolwurm ge-
quelt zijnde, als een Wervel zig rondom draeit. Voorts zou men uit ons
WÉRDEN of WORDEN, *fieri*, afkomstig gissen kunnen ons verouderde WOR-
tel, welk bij *Kiliaen* nog gevonden word, nu bij ons WORTEL,

TEL, SCH (of s), STE, STEL, en
is uit het *Præs: & Imperf:* gekomen ons oude
waer van ons WORTELEN, I. CL: *radicare*, ter
zels der Wortelhaertjes; waer mede dan zo wel
die der Verwanten zonder Zin- of Letter-ken
ons WERTE, WORTE *Cerevisia mustea*, als be
mengelmoes van Haver, Mout, of ander Brouw
den, waer van het Bier gemaakt word: even ge
nica, zijnde een verwarde mengeling van gehak
nog ook het Vlaemsche WORTE, oul: ook † W
TE, H-D, *Wartze / Wratze* | Sax & Angl. Y
Letterverzet WRATTE, *Verruca*, om hare
groeying: Wijders ons WERS, WÉRSCH, W
† WIRS, *Contrarius, adversus, contentiosus, ma-*
se / Wortse Nequam, waer van ons † WERSEL
max, en † WERSELEN, WORSELEN. I. CL.
Zins-overdragt ook en H

ren zou; waerom niet alleen te twijffelen is aen de egtheid van deze Afleiding, maer het onderzoek van die ONGELYKVL: *Verba* onzer Taelverwanten, welke bij ons reets versleten zijn, kan ons overtuigen van de On-egtheid: Want het H-D, *Vertwirren* / *Vertwor* / *Vertworren* / II. CL: 3. *intricare*, in onze *Dialect* overgebragt zijnde, herstelt ons versletene WERREN, WOR (of WIER of WAR), GEWORREN *intricare*, behoorende mede tot deze onze IV. CL: 3, waer van we nu spreken; uit welks *Præs*: gesproten is ons WER, WERRE, en uit het *Imperf*: ons WAR, WARRE, *Trica*; & *tr*: *Contentio*, *Bellum*; waer van ook 't middel-eeuwsche Latijn *Werra*, *Guerra*, voor *Gewerra*; en daer uit het Italiaensche en Spaensche *Guerra*, en 't-Franche *Guerre*, Angl: *Warre* / *Bellum*. Van ons WER, WAR komt ons tegenwoordige *Verbum* WERREN, WARREN, VERWERREN, VERWARREN, I. CL: ook in 't H-D, *Vertwirren* / I. CL: *turbare*, *intricare*, *confundere*, *contendere*; en ons Koppelwoord, WAR-MOES *olus coctivum*, *Herbarum esculentarium commixtura*; als zijnde een Rommelzode van allerhande Spijs-groente onder-één gehakt of gekurven. Wijders agter ons Worteldeel de gewoone *terminatien* TE, TEL, SCH (of s), STE, STEL, en EM (of M), gevoegt zijnde, is uit het *Præs*: & *Imperf*: gekomen ons oude WORTE nu WORTEL *radix*, waer van ons WORTELEN, I. CL: *radicare*, ter oorzake van de warrige vezels der Wortelhaertjes; waer mede dan zo wel onze Woord-gedaente, als die der Verwanten zonder Zin- of Letter-kreuk overeenstemt: en verder ons WERTE, WORTE *Cerevisia mustea*, als bestaende uit het omgeroerde mengelmoes van Haver, Mout, of ander Brouw-graen in warm water gezoden, waer van het Bier gemaakt word: even gelijk ook ons WORSTE *lucanica*, zijnde een verwarde mengeling van gehakt vleesch en kruid onder-één: nog ook het Vlaemsche WORTE, oul: ook † WERTE, † WARTE & † WAERTE, H-D, *Wartze* / *Wratze* / *Sax* & *Angl*: *Warte* / nu bij ons met een Letterverzet WRATTE, *Verruca*, om hare Vezel- en Wortel-agtige uitgroeying: Wijders ons WERS, WERSCH, WARSCH, WARS en oul: ook † WIRS, *Contrarius*, *adversus*, *contentiosus*, *malus*; & *nequam*, Angl: *Warfse* / *Worste Nequam*, waer van ons † WERSEL-HOÓFD, *refractarius*, *contumax*, en † WERSELEN, WORSELEN, I. CL: *reluctari*, *obniti*: en in gelijke Zins-overdragt ook ons WORSTEL *luctatio*, als zijnde een verwarde strengeling van twee strijdende partijen; en daer van ons WORSTELLEN, I. CL: *Lucitari*: Voeg hier bij ons WORM, WURM *Vermis*, H-D, *Wurm* / *Angl*: *Worm* / om zijn verwarde krinkeling; waer van bij overdragt ons WURMEN, I. CL: *laboribus vel negotiis vel nugis se intricare*. Tot ons andere *Imperf*: met IE, behoort ons WIER, ZEE-GRAS, *Alga*, *fucus marinus*, zijnde bij uitstek haerig en verwart; als mede het oude Vlaemsche WIER, *nodus*, *calus*, om de draedige inéénvlegtinge; en zoo nog eenige anderen meer.

Ik heb dit Voorbeeld wat breeder uitgehaelt, eensdeels om een' Proeve te geven van den Dienst, die de kennis van 't Uitlandsch beneffens de geregeld-*Dialect*-herstelling in de Afleiding kan toebrengen, en ten andere om deze spruitelingen te doen getuigen van de A (ook wel AE), de É, de I, en IE, de O, en de U, die bij 't Zakelijke deel van deze 3. soort van onze IV. CL: zig vertoonen.

II. Deel.

G

Onze

XVI.
Van de
Vocael-
wisseling
bij de VER-
BA van de
IV. CL: 4.

Onze *Verba* van de IV. CL: 4. hebbende in *Infini*: de harde en zachte lange EE, van beids, voor weike harde ook eertijds de A gediënt heeft, verruilen die in *Imperf*: voor de OE of O; als ons SCHEREN of SCHEEREN, (oul: ook SCHAREN), SCHOER (of SCHOOR), GESCHOREN, (*Tondere*, *Radere*; als mede *Arctè extendere*, gelijk EEN TOUW SCHEREN; voorts *Ordinare*, *Parare* & *Agere*, als BE-SCHEREN, *Adordinare*; en wijders *Ludere*, *Nugari*, *Pecuniis emungere*, als DE GEK SCHEREN, &c.) F-TH, *Sceran* / *Scor* / *gestoran* / II. CL: *tondere*; A-S, *Sceran* & *scaran* / *scor* / *gestoren* / II. CL: *tondere*, *scindere*; H-D, *Scheren* / *schor* & *schur* (in *Subj*: *schöre*) *geschoren* / II. CL: 3. *tondere*; en ook H-D, *Scharren* / *schorr* / *geschoren* / II. CL: 3, *radere*, *scalpere*; en Yfl: *Skera* / in *Pret*: *Skar* / *tondere*, II. CL: 3. Gelijk mede bij ons ZWEREN en ZWEEREN (oul: ook ZWARREN), ZWOER (of ZWOOR), GEZWOREN, *jurare* & *ulcerare*; M-G, *Stwaran* / *Stwor* / *Stwarans* / III. CL: 4. *jurare*, F-TH, *Suetan* & *Suaran* / *Stwor* / *gestoran* / II. CL: *jurare*; A-S, *Stwaran* / *Stwor* / *gestwoeren* / II. CL: *jurare*; H-D, *Schwären* / *Schwor* / *geschwoeren* / II. CL: 3. *ulcerosum fieri*; en *Schwoeren* / *Schwor* of *Schtour* (in *Subj*: *Schwoüre*) *geschwoeren* / II. CL: 3. *jurare*.

Velerleijc Telgen zijn 'er uit ons SCHEREN gesproten, waer van we eenige staeltjes geven zullen. Van het oude, en 't nog levende *Præs*: van ons SCHEEREN, *radere*, *tondere*, komt SCHEER-, SCHARE, SCHAER *forfex*; en SCHARE, SCHAERDE *Crena*, al een zaegwijzige inkerving zijnde in de scherpte van eenig snij-tuig; waer van ons *Verbum* I. CL: SCHAREN *Crenis subiectum esse*, *ferræ modo denticulari*. En tot het Oude *Præsens* van SCHEEREN *ordinare*, *parare*, &c., behoort ons SCHARE, *Res ordinata*, *Cobors*, *ordinata* & *collecta multitudo*; en bij overdragt uit gelijkheid van de menigte, *Quævis Grex*, *Turma*, *Collectio*, waer van ons oude SCHAREN, I. CL: *Congregare*, en 't nog gebruikelijke BE-SCHAREN, I. CL: *Suppeditare*, *adordinare*; H-D, *Schehren* / *beschehren* / I. CL: *largiri*.

Uit ons *Imperf*: vind men de EU en O, die zig vertoonen in ons SCHEURE, oul: ook SCHORE *rima*, & *ruptura*, als die niet alleen uit inkerving, maer ook uit strakke Spanning ontfaet, waer van ons SCHEUREN, I. CL: oul: ook SCHOREN *rumpere*; als mede in ons SCHORE, SCHORRE, ook wel SCHARE, *Ruptura*, *Rupes*, *Cautes*; *Scopulus*, zijnde niet oneigentlijk (even als 't Latijnsche *Rupes*, & *Ruptura*, van *Rumpo* eertijds *Rupo*, zie *Voss*: *Etymol*:) al zoo genaemt, 't zij om der Klippen rouwebrokkelgheid, en oneffene Schilfers, 't zij om dat ze de Watergolven en de aendrijvende schepen doen scheuren en breken: en tot denzelfden tak behoort ons *Adjectiv*: SCHOR *rudis*, om de ruwheid uit te beelden, waer toe ons EEN SCHORRE STEM *Vox rudis* & *intermittens*, zijnde ten opzichte van 't geluid een zelfde gebrek, als de scharen in een Snij-tuig. Wijders tot het *Imperf*: van SCHEEREN *arctè tendere*, is betrekkelijk ons SCHORE, ook SCHOORE *fulcimen*, want tot sterke ondersteuning word strakke spanning vereischt; waer van ons SCHOREN, SCHOOREN, I. CL: *suffulcire*, waer toe ons SCHOOR-STEEN, *Caminus*, als door zuil of ijzeren band, of iets van gelijke

lijke kragt, ondersteunt wordende; en zoo voort meer anderen; waer van we zwijgen, om niet verder te gaen, als tot eenige schetsgewijze Voorbeelden, en om niet alhier af te handelen, 't gene onder onze voorgenomene Proeve van Afleiding behoort.

De velerhande *Vocalen*, die zig bij dit soort in 't Vervoegen en Afleiden laten zien, zijn EE, ÉÉ, AE of A; OO of O, en OE, gelijk ook óó: waer mede dan deze IV. CL: ten einde loopt.

Aengezien nu dit voorverhandelde genoeg is tot bewijs van onze Voorzigtigheid, en hoe we ons van 't Licht der Oudheid bedienen, om van de eene zijde de Overeenkomst en veeltijds onverwagte Overeenkomst der Tellingen aen te toonen, en van de andere zijde de schijnbare Ongelijkheid der zelve, zo ten opzichte van den Zin als van de Gedachte, uit de weg te nemen, als mede om teffens te doen zien, hoe onze Oude Voorvaderen, in de Afleidinge en in 't verrijken hunner Tale, niet wispeltuerg met de Letterklanken gespeelt hebben, maer, tot verwondering toe, voorzigtig geweest zijn; zo agten we 't onnoodig, dat we ons wegens de verdere weinige Vocaelwifeling bij die van de andere *Classes* nog langer zouden ophouden: te meer om dat de *Verba* van de V. CL: als BRÉNGEN, BRACHT, GEBRACHT, enz: geene aanzienlijke Hoofdtakken uitleveren; en dat die van de VI. CL: als, BAKKEN, BAKTE (oul: BIEK), GEBAKKEN, welk soort eertijds onder de III. CL: behoorde, geene verandering van Wortelvocael onderworpen zijn dan onder de Oudheid; en om dat de Onregelmatige *Verba* alleenlijk van dien of dezen der vorige *Classes* verschillen in eenige Afwijkingen, door lang verloop van tijd ontsaen. Weshalven we dan het Weinige, daer in de reeds bijgebragte Voorbeelden tot vervulling te kort mogten schieten, voor onze Proeve zelf zullen sparen; en ondertusschen de tweede Hoofd-deeling onzer *Woord-ontleding* vervolgen, naemlijk ons Verflag van de toegevoegde *Voor- en Agter-Voegfels*.

XVII.
Besluit wegens de Vocaelwifeling, en rede van het overflaen der V. en VI. CL: en der Onregelmatigen.

Van de Voor- en Agter-Leden der Woorden.

De Onzakelijke of Toegevoegde Deelen onzer Woorden bestaen in *Voor- en Agter-voegfels*; ten opzichte van de *Agter-voegfels* hebben wij 't oog hier niet op de Verbuig- of Vervoeg-staerten in 't Declineren & Conjugeren, alzoo wij ter behoortlijker plaetse van die gehandelt hebben, maer in 't algemeen op zulke *Voor- en Agter-voegfels*, die tot de Afleiding behooren, die doorgaends verandering van Zin aen 't Zakelijke Deel toebrengen, zonder dat men om hare Agterlasching het Woord voor een Koppel-woord of *Compositum* hebbe te schatten.

XVIII.
Aenmerking omtrent de Voor- en Agter-leden.

In 't beschouwen van de *Voor- en Agter-voegfels* zullen we eensdeels en wel voornaemlijk agt geven op haer' Betcekenis en Dienst, als in dezen van 't grootste belang zijnde, terwijl we ook anderdeels, uit een vergelijking van de Oudheid, hare eerste Gedachte, Ouderdom, en Geboorte,

na onze naefte kennis en gifling hier zullen bijvoegen; welk laetste, schoon niet onnut, nog ongevallig voor 't Veritand, egter van minder gewigt is, dewijl we 'er niet op te bouwen hebben; waerom ook het giften hier in volftaen kan.

XIX.
Van de
Voor-
voegfels in
't alge-
meen.

Van de *Voorvoegfels* zullen we eerstelijc handelen. Onder deze zijn de voornaemsten onze Klemlooze Voorzetfels BE, GE, VER, ER, en ONT, als mede 't eenigsints naedruk ontvangende ON, gelijk ook HER, dat min of meer *accent* krijgt na mate van de tegenoverftelling: alle welken doorgaends elk op zig zelf een Silb uitmaken: Maer nog een ander foort van Voorzetfels hebben onze Voorouders gebruikt, die nu slegts uit *Consonanten* bestaende, aen het Zakelijke Deel geene Silb bijzetten; als B, G, H, J, K, N, P, QU (of KW), S, SCH, T, V (of W): welker velen uit een *Dialekt* verfhil, of toevallige *Euphonia*-behandeling gefproten schijnen, dewijl ze, elk aen zijn woord, weinig of geen verandering van zin toebrengen.

XX.
Van ons
Voor-
voegfel
BE.

Ons Voorvoegfel BE, waer voor in 't M-G *Bi*/ (als M-G, *Bi-niman*/ bij ons BE-NEMEN), in 't A-S, en F-TH, doorgaends *Be*/ te mets ook *Bi* (als A-S, *Be-leoran*/ *Migrare*, & *Bi-leoran*/ *transire*; F-TH, *Be-kennan*/ *Cognoscere*; en *Bi-jihan*/ *Be-jan*/ *Confiteri*), in 't *Alam*: somtijds ook *Bi*/ (als *Bi-luchan*/ *Claudere*); in 't H-D, *Be*/ (als *Be-dencken*, *perpendere*), houde ik, bij verzagting van uitspraek, voor 't zelfde als ons oude *Bi*/ nu BY *apud*, *circum*, *circa*, gelijk ook *Bi*/ die zelfde beteekenis heeft in 't M-G, F-TH, en A-S.

De Zin, dien het aen de *Verba* toebrengt, is in 't algemeen een kragtige stijving van de Werking, en zo veel als *ten volle*, of als *van alle zijden rondom*; gelijk LOOPEN, *Currere*, dog BE-LOOPEN, *Concurrere*, *circumcurrere*, *incurfare*, & *conferre*; dus ook DENKEN *Cogitare*, en BE-DENKEN *Perpendere*, zijnde zo veel als van alle zijden eene zaak met gedagten naegaen en overwegen; enz:

Ons BE vereent wel, schoon niet dikwijls, met het Zakelijke deel tot eene Silb; als BARMHERTIG VOOR BE-ARMHERTIG *misericors*, M-G, *Arma-hairtitha Misericordia*; en ons BLYVEN, II. CL: voor ons oude BE-LYVEN II. CL:; *manere*, A-S, *lisan*/ *Be-lisan*/ III. CL: I. *manere*, *superesse*; zo mede F-TH, *Bi-linnan*/ dog A-S, *Blinnan*/ *cessare*; en ons BIECHTE *Confessio*, voor BE-JIECHTE, van 't verouderde JIECHEN; F-TH, *Ie-rhan*/ *jihan*/ *bi-jihan*/ *contr: Be-jan Confiteri*; dus ook in steê van ons RANKE *ramus tenuis*, het Vlaemsche BRANKE voor *Be-ranke*/ zijnde op gelijke wijze het Fransche *Branche*, uit het oude Frank-duitsch gefproten.

XXI.
Van ons
Voorv:
GE.

In steê van ons Voorvoegfel GE, word in 't M-G, *Ge*/ in 't F-TH, *Ge* of *Gi*/ te mets ook *Je*/ in 't *Alam*: *Gi*/ of ook wel *He*/ *Hi* en *Chi*/ en *Ha*, in 't H-D, *Ge*/ gevonden.

Dit

Dit Voorvoegfel dat onder de Oud-vermaegfchapte Spraken zeer gemeen is, voornaemlijk in 't M-G, doet weinig tot de verandering van Zin, dan dat het hem eenigfints ftijft, dog merkelyk minder als ons BE.

Ook werpt het wel de E af, om in zijn volgende Silb te fmelten, hoewel niet dikwijls; als GLUK voor GELUK *felicitas*, GUNNEN, *favere*, voor 't verouderde GE-UNNEN, (gelijk A-S, Unnan *Concedere*, Yfl: Unna *favere*): GLOEDTE, LOEDTE, *Rutabulum*; GLOEME, LOEME, *Apertura glaciei*; GLUIPEN, LUIPEN *insidiari*; GRIMPEN, GE-RIMPEN, *scruta, orum*; en ons GLYDEN, II. CL: *labi, prolabi*, A-S, Ge-lidan, & Glidan / III. CL: *labi, tabescere*; en ons IN-GLYDEN *introire*, M-G, inga-leithan / II. CL: 1. *introire*; komende alzo ons GLYDEN gelijkaerdig met GE-LYDEN, van 't verouderde LYDEN, II. CL: *ire*.

In plaetfe van ons Voorzetsel VER, dat zeer veel te pas komt, vind men in 't M-G, *fra* / (als M-G, *fra-bairan* / *portare*; *fra-giban* / *tradere, desponsare*; *fra-kunnan* / *contemnere*; *fra-letan* / *dimittere*; *fra-liusan* / *perdere*; *fra-niman* / *accipere*; enz.) ook wel *fair* / (als M-G, *fair-greipen* / *apprehendere, prebendere*), en *far* (als M-G, *far-swaran* / *perjurare*); in 't A-S, *foz* (als *foz-gifan* / *dare, condonare*, enz.); in 't F-TH, *fer* / en *Der* / (als F-TH, *fer-triban* & *Der-driban* / *proruere, expellere*; *Der-suulan* / *sordescere, putrescere, corrumpi*; *Der-nimen* / *percipere*; *Der-thruzan* / *tedere*); en *fir* / *foz* / *fur* / (als F-TH, *fir-chnuffan* / *contere-re*, bij ons VER-KNEUZEN; F-TH, *foz-nitheran* / *foz-nidiran* / *fur-nidaron* / *damnare, condemnare*; *fur-werdan* / *periri*; *fur-themfan* / *suffocare*; *foz-kiusan* & *Der-kiusen* / *spernere*; enz.). In 't H-D, heeft men *Der* / gelijk bij ons, dus H-D, *Der-geben* / IV. CL: 4. *Condonare*; & *veneno interficere*; *Der-laffen* / IV. CL: 2. *relinquere*; *Der-greiffen* / II. CL: 1. *abuti, unum pro altero arripere*; *Der-lieren* / *perdere*, enz.

Uit het voorverhaelde zou men met geen quaden fchijn mogen giften, of niet ons VER, bij verzagting, vermits zonder naedruk komende, de plaets bekleedde van ons VEUR of VOOR; te meer om dat het A-S, *fora* / *foz* / *pro, propter, per, prae, & ante*, en 't F-TH, *fora* / *furi* / *fuori* / *apud, coram, ante, propter*, zo nae overeenkomen met hare Voorzetsels *foz* & *fur*. Maer, niet tegenstaende deze Gelijkvormigheid, ben ik van andere gedagten; want niet alleen, dat men in 't F-TH, en A-S, als de Silb zonder klemtoon is, op den aert der *Vocalen* gantsch niet naew en ziet, maer men vind ook meest altoos in 't F-TH, en A-S, *fora* / of *fore* / wanneer ze ons VOOR of VEUR zullenaenduiden: behalven dat ook ons VER, schoon in zijn eigen gebruik zeer ongelijk van zin, nog doorgaends vrij veel van de beteekenis van ons VOOR of VEUR verfehilt; gelijk mede het H-D, *Der* / van zijn *fur* of *foz* / *pro, prae, ante*; zo wel als het M-G, *fra* / *far* / of *fair* / van zijn *faur* of *faura* / *ante, prae*; zo dat ons VER en VOOR zig in Zin en gedaente nog kenlijk onderscheiden houden.

Het zou wel nader met de Zin-kragt overeenkomen, indien men stellen wilde, dat ons OVER de moeder waer', vermits velen onzer Woorden met

VER niet onaerdig op dien zin kunnen geschoeit worden: dog dit ook kan mij op verre nae nog niet voldoen; eensdeels, ter zake dat het oneigen aen onzen Duitschen Tael-tak is, de sprekende Silb of *accent-vocaal* (als O, in OVER) te verwerpen, veel min het stille te behouden; en anderdeels, aen-gezien dit ons VER; in vergelijking van ons OVER, ongelijk meer verandering van Zin aen de Woorden toebrenge: zijnde de kragt daer van zo velerhande en verscheiden, dat het wel degelijk opmerking verdient: dus

ons

VER-DEELEN, *dividere*, VOOR DEELEN.

VER-BREIDEN, *extendere*, VOOR UITBREIDEN.

VER-HÉFFEN, *sublevare*; VOOR HOOG OP-HÉFFEN.

VER-GODEN, *referre inter Deos*, VOOR TOT EENEN GOD MAKEN.

VER-HOOREN, *Exaudire*; VOOR GUNSTIG HOOREN.

VER-BIDDEN, *precibus flectere*; VOOR OVERHALEN DOOR BIDDEN.

VER-EENEN, *Conciliare*; VOOR EENIG MAKEN OF WORDEN.

VER-ANDEREN, *mutare*; VOOR ANDERS WORDEN OF MAKEN.

VER-BIEDEN, *inhibere*; VOOR ANDERS OF HET TEGENDEEL GEBIEDEN.

VER-AERDEN, *degenerare*; VOOR ONT-AERDEN, OF TOT EEN ANDREN AERT OVERGAEN.

VER-AGTEN, *vituperare*; VOOR TEN QUADE DOEN AGTEN,

VER-DENKEN, *suspicione infauſtâ affici*; VOOR TEN ARGSTE OF TEN QUADE DENKEN.

VER-LEEREN, *dedocere, dediscere*; VOOR AF- OF AGTERUIT-LEEREN.

VER-BREKEN, *Confringere*; VOOR TE NIETE BREKEN.

VER-BOUWEN zijn geld, *edificando consumere pecuniâ*, VOOR DOOR BOUWEN VERSPILLEN.

VER-BOUWEN zijn Huis, *reficere Aedes*; VOOR HER-BOUWEN, OF ANDERS BOUWEN.

VER-DOEN zijn geld of goed, *Consumere nummos &c.*, VOOR TE NIETE DOEN, VERSPILLEN.

VER-DOEN een zaak, *iterum facere*, VOOR HER-DOEN OF ANDERS DOEN TOT VERBETERING.

Schuld VER-GEVEN, *Condonare*, VOOR DEN SCHULD OF MISDAED QUIT SCHELDEN, OF TOEGEVEN.

en VER-GEVEN mensch of beest, *veneno interficere*, VOOR TER DOOD OF TEN QUADE IETS INGEVEN.

En zoo verder meer anderen.

Zie daer velerhande kragt van dit VER, en daer onder ook tegenstrijdige, waer van de minste hoop overeenkomst heeft met de gemeene kragt-beschrijving van ons VER, dat men gewoonlijk een *Privativum* noemt; want wat berooving vertoont zig tog in ons VER-DEELEN meer als in ons DEELEN? in ons VER-DOEN, *reficere*, meer als in ons DOEN of HER-DOEN? in ons VER-GEVEN, *Condonare*, meer als in ons GEVEN? in ons VER-ANDEREN meer als in ons ANDEREN? wat berooving is 'er tog in ons VERBREIDEN, VERHÉFFEN, VERGODEN, VERBIDDEN, VERHOOREN, VEREENEN? enz. Niet-

Niettemin is 't ook waer, dat men thans niet gewoon is dit Voorvoegfel VER voor eenig *Verbum*, waer bij 't nog in geen vast gebruik is, anders te plaetsen dan in deze 2 volgende Zin-beteekenissen, naemlijk (1) of tot Vernietiging of berooving (*Privativum*), (2) of tot Hervatting (*Iterativum*).

Maer, om alle deze oude en voorlang geveste beteekenissen tot een gemeenen Welbron te brengen, zo weet ik 'er als nog niet nader op te begifsen, dan dat ons VÉR, in steê van VEUR, VEER, VÉRDER, TE VÉR, of EEN VÉRDERMAEL, den oorspronk vervat, dog niet *Emphaticè*, waerom ook nu ons Voorzetfel VER de korte zagte e, voert. Dus dan, wanneer ons VER den Zin stijft, als in VER-DEELEN, VER-BREIDEN, VER-HÉFFEN, VER-GEVEN, *condonare*, VER-HOOREN, VER-KIEZEN, *eligere*, VER-BIDDEN, VER-EENEN, VER-GODEN, VER-ANDEREN, enz., zo vind ik zulks door VER in steê van VÉRDER, VEER, *longè*, *remotius*, aengewezen; en zo de Vernietiging of Vereringering in de beteekenis doorschijnt, als bij 't genoemde VER-DOEN, *consumere*, VER-DÉNKEN, VER-AERDEN, VER-LEEREN, VER-GEVEN, *vehemè interficere*, en 't F-TH, *Der-huisen / spernere*, enz: zo wijst mij ons VER voor TE VÉRRE of VÉRRE WÉG, *nimis longè*, *ultra modum remotus*, die overmatigheid aen; en de Hervatting van doen, als bij VER-DOEN, *reficere*, enz: vind men in ons VER voor VERDERMAEL *iterum*, aangedurd; dog alles, als gezet, zonder nadruk op de Ver-heid. Ons VEUR en VER nu behooren tot een zelfden Stamboom, gelijk we reeds in deze *Verband.* §. XII. hebben vermeld; hier door vind men ook etlijke Verouderde Woorden met VEUR, waer voor wij nu VER gebruiken, als †VEUR-BEELDEN, nu VERBEELDEN, *imaginare*, †VUER-BIDDEN nu VERBIDDEN, *deprecari*; †VEUR-BY, nu nog VOOR-BY, en VERBY, *Trans, Præter, ultra*, †VEUR-JAGEN, nu VER-JAGEN, *fugare*, †VEUR-LEDEN, nu VERLEDEN, *Præteritus*, †VEURLOOPEN nu VERLOOPEN, *terga dare, fugere*, GELD VEURSCHIETEN †, nu GELD VERSCHIETEN, *Erogare pecuniam*; †VEURZORGEN nu VERZORGEN, *procurare*, en †VEURWEREN nu VERWEREN, *propugnare*; en als men aenmerkt dat dit VEUR, bij deze *Verba* als een *Præpos: insepar:* komt, zonder *Accent* en zonder GE tusschen in bij 't *Præter: Part:*, zo verandert bij een vaerdige uitspraak dit VEUR van zelf in VER.

Door uitwerping van de e, word ook wel, schoon zelden, ons VER tot zijn volgende Silb ingetrokken, als ons VRETEN, *vorare*, voor VER-ETEN, of OVERMATIG ETEN; gelijk ook M-G, *Itan / Etan / Fzetan / Edere, comedere*, F-TH, *Fzezan / Fzezzan / edere, & immodicè comedere*, A-S, *Fzetan Vorare*, H-D, *Fzezzan Vorare*.

Ons Voorzetfel ONT word beantwoord door het M-G, *And / anda / in*, XXIII:
Van ons *contra, per*, dat mede in Samenzetting gebruikt word, als M-G, *And-bin-* Voor- *dan solvere*, *And-huljan / I. CL. detegere*, *And-standan resistere*, & *And-* voegfel *nitman / assumere, recipere*, enz: of door 't M-G, *And / usque, usque ad,* ONT. *pro*, als M-G, *And-greipan / Capere, præbendere*: en door het F-TH, & AL: *Ant of ant of unt / als F-TH, Ant-thehan revelare*, ook AL: *Ant-* dhehan /

dhechan; en F-TH, **Unt-duon** *aperire*; en **Int-fangan** / **Int- & Unt-fahan** *accipere*, enz.: als ook door het A-S, **And** / of ook wel **End** of **on** of **un** / als A-S, **And-fon** *accipere*, **And-standan** / *pasi, resistere*, **End-wear-dan** *respondere*, & **And-wprd** *responsum*, en **And- & ond-wprd** *Præsens*, en **On- & un-don** *aperire*, **On- & un-bunden** *solutus*, **End-fenga** / & **on-feng** *acceptor*, **On-gpnnan** *incipere*, enz.; hoewel dit A-S, **On** / ook voor ons AEN of IN gebruikt word, als A-S, **On-blawan** / bij ons AEN of IN-BLAZEN, *inflare, inspirare*, A-S, **On-clpfian** / bij ons AEN-KLEVEN *inherere*, en A-S, **On-bitan** / *delibare, mordendo gustare*, bij ons oul: ook AEN-BYT en IN-BYT, *esca, jentaculum* (zie Kil:), nu **ONT-BYT** *jentaculum*, enz.: Wijders in 't H-D, heeft men **Ent** / als H-D, **Ent-binden** / III. CL: I. *dissolvere*, bij ons ONT-BINDEN; H-D, **Ent-decken** / bij ons ONT-DÉKKEN *detegere*; H-D, **Ent-pfahen** / bij ons ONT-FANGEN *accipere*; H-D, **Ent-gelden** / bij ons ONT-GÉLDEN *persolvere*; H-D, **Ent-ledigen** / bij ons ONT-LEDIGEN *evacuare*; H-D, **Ent-lehren** / bij ons ONT-LEEREN *dediscere*; H-D, **Ent-schlaffen** / bij ons ONT-SLAPEN *obdormire*; H-D, **Ent-schlagen** / bij ons ONT-SLAEN, *relaxare, extricare*; H-D, **Ent-wachen** / bij ons ONT-WAKEN *expergisci*; H-D, **Ent-stechen** / *Initium sumere, exoriri*, bij ons ONT-STEKEN; H-D, **Ent-behren** / bij ons ONT-BEEREN *Carere*; H-D, **Ent-halten** / bij ons ONT-HOUDEN *abstinere & continere*, enz.

De Beteckenis van ons ONT is meestentijds een Berooving, en omtrent even zo veel als ons WÉG, of UIT, *de, di-, dis-, ex, contrariè*; dog te mets ook den Zin stijvende, als ONT-BRANDEN *exardere*, GEMOETEN en ONT-MOETEN *obviare*, ONTBLOOTEN *denudare*, GEBREKEN en ONTBREKEN *deficere*, DOOYEN en ONTDOOYEN *regulare*, SPAREN en ONTSPAREN *parcere*, ONTFANGEN *accipere*; zo mede ons ONTGINNEN *incipere*, ONT-STEKEN *exoriri, inflammare*, ONT-WAKEN, *exurgere, expergisci*, enz. De Berooving gelijkt naest aen het M-G, **And** / en de Zin-stijving aen het M-G, **Und**. In 't Deensh en Zweedsch beteekent **Ont** &c. het kwaade, of dat tegen ons is, als in 't Deensh **Man fræls of fra ont**; d: i: *Maer verlos ons van 't quade*: waer voor in 't Zweedsch **Utan fræls of fra ondo**; en in 't Noorweegs: **Man fræls of fra onet**.

Van ons Oude AND is nog een overblijffel in ons AND-WOORD, ANT-WOORD, M-G, **Anda-waurd** / F-TH, **Antwurt** / A-S, **Andwprd** / & **ond-weard** / H-D, **Antwozt** *responsum*, zijnde zo veel als een *Weder- of tegenwoord*.

Dit oude AND is *Euphonicè* bij ons en anderen mede verlopen in AM of **Em** / als ons AM-BACHT, bij Inkorting AMBT, AMPT of AMT, A-S, **Embicht** / *Officium, munus, ministerium*; M-G, **And-bahts** *Minister*; & M-G, **And-bahtjan** / F-TH, **Ambahtan** / *ambachtan* / A-S, **Embichtan** *ministrare*; en Yl: **Ambaat** *ancilla*. Van dit **And-bahts** of **Ambaht** / is in de Middel-eeuwen gesproten **AMBASCIARE**, **AMBASSIARE**, *legationi fungere*, als zijnes Vorsten bediening waernemen; en daer van wederom in een bastertkleed **AMBASCIATOR**, **AMBASSIATOR**, bij ons en in 't Fransh **AMBASSADEUR**, *Legatus*.

Onze Voorzetfels **BE**, **GE**, **VER**, en **ONT**, elk voor het onveranderde

de of veranderde Zaeklijke deel van een *Verbum* gestelt zijnde, zonder verder staert daer agter, maken dat Worteldeel tot een *Substantivum Neutrum*, van gelijke waarde als de *Infinitivus*, wanneer die tot een *Subst. Neutr.* genomen word. Dus van LOOPEN, *Currere*, HET LOOPEN *Cursus generatis*, en HET GE-LOOP *Cursus iterativus*, HET BE-LOOP *Rerum conditio, status*, HET VER-LOOP *defluxus, defectus rerum, decursus*; en van ZIG GE-DRAGEN *Se gerere*, HET GE-DRAG *gestus*; en van ONTZIEN, oul: ONT-ZICHEN *Revereri*; HET ONT-ZIEN, HET ONT-ZICH, HET ONT-ZACH *Roverentia*, enz. Zie verder onze Aenmerkingen op de Regels der Geslagten bij de XII. *Redewiss.* §. XLVI. en XLVII.

Belangende ons Voorzetsel ER; men vind wel onder de oude gelijkstammige Talen **𐌺𐌹** of **𐌺𐌰** of **𐌸𐌹** of **𐌸𐌰** / als M-G, *Ur-riisan* *Resurgere*; in 't A-S, **𐌸𐌰**-deel / *genus examinis, sive purgationis*, **𐌸𐌰**-geworden *in-creatus*, **𐌸𐌰**-motte *immensus*, **𐌸𐌰**-mod *desperatus*, **𐌸𐌰**-sochte *incuriosus, immunis*, **𐌸𐌰**-vald *valde senex*; in 't F-TH, & *Alam.*: *Er-koren electus*, *Ar- & Er-augan ostendere*, *Er-leschan restringere*, *Er- & Ar-losan liberare*, *Er- & Ar-welan eligere*, *Ar-deilan arbitrari, Judicare*, *Ur-idalan / Ar-italan exanire*, *Ar-stumman obmutescere*, *Ur-lustan tedere*, *Ur-drinzzigiu molesta*, enz.; Dog dit **𐌺𐌹** of **𐌸𐌹** / schijnt somtijds van een andren zin te zijn als ons ER, voornaemlijk in 't A-S, alwaer **𐌸𐌹** eensdeels voor een *Privativum* komt, anderdeels voor iet overmatigs als ons OVER, en ten derde voor een Koppel-lid, beteekenende het A-S, **𐌸𐌹** / *initium, principium*, even als ons oude OOR, waer voor mede in 't H-D, **𐌺𐌹** / als 't bovengemelde A-S, **𐌸𐌰**-deel / in 't H-D, *Ur-theil* / bij ons OORDEEL *Judicium*. Maer het F-TH, **𐌺𐌹** / **𐌸𐌹** / of **𐌸𐌰** / gelijkt beter aen ons ER, en aen 't H-D, **𐌸𐌹** / dat nog zeer gemeen is, en vrij gemeender als het onze.

Van ons ER viad men nu niet dan weinige Overblijfsels; als ons ER-BARMEN, H-D, *Er-barmen Misereri*; ons ER-VAREN, H-D, *Er-fahren Comperire, Experiri*; ons ER-VINDEN, H-D, *Er-finden Comperire*; ons ER-LANGEN, H-D, *Er-langen / assequi, impetrare*; dog bij ons VER-LANGEN, H-D, *Ver-langen Exoptare*; wijders ons ER-DICHTEN en VER-DICHTEN, H-D, *Er-dichten & Ver-dichten / fingere, excogitare*; en ons ER-KAEUWEN, HER-KAEUWEN, en VER-KAEUWEN *ruminare*; en ER-KENNEN *agnoscere*; en ER-INNEREN, *Commonefacere, & reminisci*: zo dat ons ER doorgaends den zin van VER vervat, 't zij als den zin stijvende of als hervattende; en ten opzichte van de andere Woorden bij welken het in 't Hoogduitsch nog in gebruik is, zo worden bij ons velen met VER in de plaets gevonden; als H-D, *Er-armen labi facultatibus*, bij ons VER-ARMEN; in 't H-D, *Er-folgen subsequi*, bij ons VER-VOLGEN; in 't H-D, *Er-grimmen irritari*, bij ons VER-GRIMMEN; enz.

Kiliaen zet in zijn Woordenboek dat de Brabanders HER zeggen, bij woorden daer de Vlamingen en wij ons van ER bedienen.

II. Deel.

H

Ons

XXIV.
Van ons
Voor-
voegsel-
ER.

XXV.
Van ons
Voor-
voegfel
HER.

Ons Voorvoegfel HER, dat al-aen zo veel als WEDEROM te kennen geeft, als HER-MAKEN *Reficere*, enz: even gelijk het Latijnsche *Re*, schijnt van jonge geboorte, en laet zig onder de Oud-vermaegschapte Talen, als in 't M-G, F-TH, A-S, &c; niet vinden. Het heeft egter gene gedaente om zijn oorspronk bij eenigen Bastaerd of vremden stonk te zoeken: want te willen dat het Latijnsche *Re*, bij omkeering in *er*, en bij voorwerping van een H, in *Her* verwisselt zij geweest, is onderstellen, 't gene niet alleen gants onzeker is, maer ook oneigen aen ons Taelwerk, en voornaemlijk hier, om dat in onze Oudheid geene Voorbeelden van het onverdraeide *Re*, dat voor af moest gegaen zijn, zig opdoet. Het M-G, *id*/ het A-S, *ed*/ en 't AL: *it* of *itu*/ bekleeden van ouds dezelfde plaets als ons HER, dus M-G, *Ed-weetjan*/ A-S, *ed-witan*/ AL: *it-wizon*/*reprobare*, *exprobrare*; en AL: *it-lonefdaag*/*retributionis dies*; en AL: *It-poran*/*wirbit renascitur*; en A-S, *Ed-gpildan*/*Ed-leanan remunerari*; als mede AL: *Itu-ruchint ruminant*; waer toe ons oude EDE-RIKKEN, E-RIKKEN *Ruminare*, dat bij *Kiliaen* gevonden word: maer dit *Ed*/ *id*/ of *it*/ of *itu*/ scheelen te veel van gedaente om met ons HER van eene afkomst te zijn. In 't Hoogduitsch vertoont zig *Her* gelijkvormig aen 't onze, maer steeds in een andren zin, naemlijk als ons ER voornemt, als H-D, *Her-dichten*/ bij ons ER-DICHTEN, en zoo meer anderen: Evenwel schijnen mij die van gelijke geboorte, te meer om dat ons ER ook wel het zelfde wil als ons HER, gelijk in HER-KAEUWEN en ER-KAEUWEN.

Dit ons Voorvoegfel HER kan en moet ook onderscheiden worden van ons HER, dat in steê van HEYR, A-S, *Here* (*exercitus*) komt, als in ons HÉR-TÓG, A-S, *Here-toga*/ H-D, *Hereg dux*; en ons HÉR-BÉRG, H-D, *Here-berg*/*hospitium*, *diversorium*, A-S, *Here-berga statio*; als mede van ons HÉR, dat voor ons HIER, A-S, *Here*/ H-D, *Her hic*, of voor ons HIERVOOR, HIER-UIT dient, als HER-WAERTS *huc*, HÉR-KOMSTE, *origo*, *progenies*, of HÉR-KOMEN, H-D, *Her-kommen*/*Consuetudo*, *genus*; want bij de zulken verstrekt HÉR tot koppeling, genietende ook sterker nadruk als 't aengevoegde woord zelf, 't gene bij ons Voorzetsel HER gene plaets heeft.

XXVI.
Van ons
Voor-
voegfel
ON.

Ons Voorvoegfel ON laet zig niet voor de *Verba* vinden, maer word voor de *Nomina*, of voor de *Präterita Participii*, bij nae in den zelfden Zin als ons beroovende ONT voor de *Verba* gebruikt; gelijk ons ON-DANK, H-D, *Un-danck*/*Mala gratia*, dog zig ONT-DANKEN *indolescere*, *pœnitere*; en ON-GEWYD, H-D, *Un-getweihet*/*nondum imitatus*, *profanus*, dog ONT-WYDEN, H-D, *Ent-weihen*/*profanare*, *polluere*, en ONT-WYDT, H-D, *Ent-weihet*/*profanus*, *pollutus*; terwijl ons ONT, niet alleen bij de *Verba*, en *Præt: Part:* maer ook wel bij de *Nomina* blijft, als ons ONT-zach *reverentia*, ONT-HIET *promissum*, enz. In 't A-S, word *On* meê voor de *Verba* gebruikt, omtrent op gelijke wijze als haer *Ont* of *and*/ als A-S, *On-sengan*/*suscipere*, *Ongebiringan*/ IV. CL: *ingerere*; *On-doen*/*ingerere*, *On-*

On-don / *aperire, & facere*; enz. Men zou ligtelijk hier uit denken dat ons ON, in stêe van ONT quam; dog hier valt op te zeggen, Ik: Dat ons ONT niet altijd een berooving beteekent, dog ons eigentlijke ON nooit anders dan een ontbreking of gebrek; en ten opzichte van de Berooving is 'er nog dit onderscheid, dat ons ONT voornaemelijk ziet op een Verbreking van iet dat 'er is, als ONT-WYDT, dat is, *Ontheiligt het gene gewijdt was*, dog ON-GEWYDT verbeeld iet, *dat nog niet geheiligt geweest is, of daer de heiliging nog aen ontbreekt*. Ten tweede, het A-S, **On** / beantwoord het A-S, **On** doorgaends dan alleen, wanneer 't geen *Privativum* is, en beteekent zo veel als ons IN, AEN, of OP. Maer 't gene eigentlijk op ons ON slaet, is (1) het A-S, **Un** / als A-S, **Un-blicke tristis**, **Un-gebunden solutus**, **Un-fæst infirmus**, **Un-frith / discordia, bellum**, **Un-gebrocen infractus**, enz. (2) het M-G, **Un** / als M-G, **Un-mahtigss impossibilis**, **Un-hails infirmus**, **Un-hraiss impurus**, en **Un-werjan indignari**, enz. (3) Het F-TH, **Un** / als F-TH, **Un-kraft / un-maht infirmitas**, **Und-huldi infidelitas**, **Un-dhancpar ingratus**, **Un-thankeß invitus**, enz. (4) Het Yl: **Ø** / als Yl: **Ø-bedem** / bij ons ON-GEBEDEN *non rogatus*, **Ø-mak** / bij ons ON-GEMAK *molestia*, enz. En (5) het H-D, **Un** / of **ohn** / als H-D, **Un-bedacht inconsideratus**, **Un-bill nefas**, **Un-billich iniquus**, **Un-eben inequalis**, **Un-gelegen incommodus**, & **Øhn-macht deliquium animi**, enz. Welk H-D, **Un** / of **ohn** / zeer kenlijk in gedaente onderscheiden is van 't H-D, **Ent** / dat eigentlijk ons ONT beantwoord: zo dat waerschijnlijk ons ON, en ONT, in geboorte verschillen, vertoonende zig de beteekenis en oorspronk van ON niet duijster in een ouden Wortel, die in 't H-D, **ohn** / *sine*, te vinden is.

Wanneer onze Voorvoegfels HER en ON in tegenstelling komen, dat te mets, dog meest bij ON gebeurt, verkrijgen ze ruim zo veel nadruk als het Zakelijke deel zelf, dus HÉR-TRÉD, in tegenstelling van Tred, of Voortgang; en ON-DEUGD in tegenstelling van Deugd, anders hebben ze weinig meerder *accent*, dan BE, GE, VER, of ER. Zelf GE en VER, schoon anders zagt, ontfangen wel, als ze tegen elkander over gezet worden, een klemtoon, als GE-BIEDEN en VER-BIEDEN.

Dus verre van de Oudheid en Kragt onzer Silbmakende Voorvoegfels BE, GE, VER, ER, HER, ONT, en ON. De vijf eersten van dezen behooren niet tot den Kimbrischen Tak. Laet ons nu eens de Silbelooze Voorvoegfels beschouwen.

De Silbelooze Voorzetsfels geven genoegsaem geene verandering van Zin. Die ik door opmerking gevonden en aengeteekent heb, zijn B, F, P, G, K, J, Q voor U (of K voor W); wijders S, SCH, T, ST, Z, H, V (of W), en N.

XXVII.

Van de

Silbelooze

Voor-

voegfels;

Hoe onze Voorvoegfels BE en GE, in B en G, veranderen, en dat de *Alam: Dialekt* de B wel in P, en de G wel in K of CH doet overgaen, heb ik hier voor al vermeld en met Voorbeelden aengetoont, waer uit het niet

XXVIII.

Van onze

Voor-

voegfels

B, P, F, G;

onwaer-K, J, Q.

onwaerschijnlijk is, dat onze voorgeworpene P (of in een andre *Allem. Dialect* ook wel F) als mede K, welke zig vertoonen bij eenige woorden van oud gebruik, in *Kiliaens* Woordenboek of bij onze Taelverwanten nog te vinden, de plaets bekleeden van onze Voorwerpsels BE, en GE; als ons oude ONT-PLUIKEN, II. CL: *aperire*, en ons ONT-LUIKEN, II. CL: *aperire*; en ons LAP, Klap, en FLABBE, H-D, *Schlappe* / *Alapa, colaphus*; en PLOMP en LOMP *Stupidus*, PLOMPAERD, LOMPAERD, *Homo rudis, stupidus*; als ook A-S, *Pleggan incumbere*, en A-S, *Uetgan jacere*. Wijders ons KNYPEN en NYPEN, H-D, *Kneipen* / *premere, comprimere*, A-S, *Quipan Concidere*; ons KLEEM, en LEEM *Limus*; ons KRIMPEN, A-S, *Primpan & Rimpan Rugare*, gelijk ook bij ons RIMPEL *Ruga*; ons LÉK, H-D, *Kleck Rimofus*; ons KLOMPE, *Massa, gleba*, en LOMPE, (*frustrum, massa, Angl. Lompe / Lumpe*); ons KNIKKEN, H-D, *Picken nuere*; en ons NÉK, NEKKE, A-S, *Uecca & Pecca / Cervix, collum*; ons KNAGEN, H-D, *Gnagen & Pagen* / A-S, *Gnagan / Gnagan Rodere*; ons KNEDEN *depsere*, A-S, *Gnidan Confricare*. Voorts ons KRING en RING, A-S, *Bring & Ring / Circulus, annulus*; ons KNORREN, GNORREN *Grunnere, &c.* en oulinks ook † NORREN, waer van ons NORSCH *Morosus*, en A-S, *Snornian / Murmurare, gemere*; ons KRAPPE, Gall: *Grappe*, H-D, *Kapff* / A-S, *Cropp / Uva, racemus*; ons RAVEN, A-S, *Brasen / Rösen corvus*; ons KROLLEN, KRULLEN, *Crispare, flectere*, en RÖLLEN, *Volvere, rotare*, enz.: Of, zo we die Frankduitsche of A-Saxische *Dialect* volgen, welke de J, in steê van G gebruikt, gelijk de uitspraek der Pomerfchen en Pruißischen daer heen trekt, zo vinden we ook onze zeldsamen voorwerping van J; als bij ons oude † JENIGEN VOOR ENIGEN, † JIMMER VOOR IMMER, † JERGENS VOOR ERGENS, en † JIET VOOR IET. Of, zo men onze gewoone spelling van QU, in zijn waere klankverbeeldende KW herstelt, zo heeft men ook 't Onze & 't H-D, QUÉNDÉL of KWÉNDÉL *Serpillum*, en WÉNDÉL, *involutrum, cochlea*; en ons WELLE, WÉL, A-S, *Welle / Will / Wpfl / Weal* & H-D, *Quelle / Scatebra, fons*; als mede ons WALM en KWALM of QUALM *Vapor*. Onze F vertoont zig in de gedaente van een Voorwerpsel bij 't gemelde FLABBECLAPPE, *Alapa, colaphus*; FLAEUW, *debilis, remissus & languidus*, en LAEUW *tepidus, languidus*; FLIKKEN, *sarcire, consuere*, en LIKKEN, OP-LIKKEN, OPFLIKKEN, *Polire, resarcire*; FLOKKE, VLOKKE, en LOKKE *Villus*; FLORE *homo vilis*, en LORE *Res & homo vilis*; FLUITE en LUTE, *Talea, surculus*; FRONSELEN en RONSELEN, *Rugare*. Of nu *Dialects*-gewijze de F, in steê van de V, of van de B of P komt, dunkt mij twijffelagtig te zijn: mooglijk te mets van de eene, te mets van de andere.

XXIX.
Van de
Voorge-
voegde S,
en SCH.

Daerenboven vind men S voor aen voor de CH in plaets van K gestelt; als ons KRABBen, *Scalpere, lacerare unguibus*, en SCHRABBen, *Scalpere, incidere unguibus*; ons oude KRAPPEN en RAPPEN, *decerpere, abscindere*, nu SCHRAPPEN, SCHRAPEN, *Scarificare, abradere*; ons KRATSEN, H-D, *Kratzen* / *Angl. Crathe & Scrathe Scabere*; ons KLAPPE, H-D, *Schlappe* / *Alapa, colaphus*; ons KRIMPEN, oul: ook RIMPEN, II. CL: *Rugare, contrahi*, als mede † ROMPEN en † ROMPELEN, I. CL: nu RIMPELEN, SCHRIMPELEN,

PELEN, SCHROMPELEN, I. CL: *Rugare*, *contrahi*; ons SCHRAEL, en 't oude RAEI, *tenuis*, *exilis*; ons SCHROOPEN *dirumpere*, en ROOPEN, *Vellere*, *Vellicare*: Waer toe ook te betrekken is ons RYVEN, II. CL: *Radere*, oul: ook † GE-RYVEN, † GRYVEN, waer van ons GRIFFIE, GRIFF en GRIFFT, *Graphium*, *stilus*; en wijders, met voorzetting van S of SCH, ons SCHRYVEN, II. CL: *olim Radere*, *nunc Scribere*, gelijk ook A-S, *Scriban* / *refecare*, & tr: *Delictorum confessiones exigere*, & A-S, *For-scriban* *Corradere*; Want van ouds schreef men met Griffien in Wasch of Steen; waer van nog bij ons 's Lands-Schrijver den naem van GRIFFIER draegt, van welk SCHRYVEN wij nog meerder zullen zeggen in onze PROEVE zelf.

De Voorwerping van S, laet zig ook zien bij andere Letters; als ons LINKS, SLINKS, *Laevus*, *sinister*, LINKERHAND, SLINKERHAND *Manus leva*; ons SLABEN, ook oul: LABEN, A-S, *Lappian* / *Lambere*, *lingere*; ons SLYM, LYM *Limus*; ons SLUIMEN, *testè prorepere*, & *limis intueri oculis*, en LUIMEN *Retortis* & *insidiantibus oculis intueri*; ons SLUIMEREN, oul: ook LUIMEREN *dormitare*; ons LUIKEN, II. CL: *Claudere*, en SLUIKEN, II. CL: *Clandestine aliquid inducere vel adducere*, *cenfubus non solutis*; ons LOOF, LOOVE, *umbraculum*, *frondes*, en SLOOF, SLOOVE, *Velum*, *tegmen exuvia*, en SLOOVEN, *Velare*, *tegere*; LUYER, en SLUYER, *lorum*, *fascia*; ons SMILTEN, SMELTEN, II. CL: A-S, *Miltan* / *Meltan liquefacere*, en ons MALTSCH, en oul: SMALTSCH, *liquidus*, *fluidus*; ons MERLIN, SMERLIN *esalo*; MUIL, SMUIL en SMOEL *Bucca*; NEBBE, SNEBBE *Rostrum*; NOKKEN, SNOKKEN *singultire*; gelijk mede het L-F, *Polche* / *belle*, *venuste*, en 't L-F, *op-snoelche* *exornatus*; en ons STRONK, TRONK *Truncus*; en ons STRÓT *Jugulus*, Ital: *Strozza*, & A-S, *throt* / *throtu* / Angl: *Throate* / *Throte* *Guttur*; en uit zulk eene voorwerping van S, schijnt mede de gemeenschap van Zin gesproten te zijn, die 'er is tusschen ons TYGEN, II. CL: *tendere*, *Vergere*, &c., en STYGEN, II. CL: *scandere*; want het op- en af-klimmen gaet met een kragtige toefstrekking verzelt.

Wijders om den dienst van dit Voorwerpsel S nog verder te kennen, word vereischt, dat we de Voorvoeging van T vooraf aenwijzen, om de verdere van ST daer uit te vinden; als ons RUK, ROK, *Flandr: TROK* *Tractus*, gelijk ook ons, RÉKKEN, *tendere*, *extendere*, en TRÉKKEN, *trahere*, *tendere*, &c.; ons ROMMELEN *strepere*, *insonare*, en TROMMELEN *tympanizare*. En wederom de S, voor aen geschikt zijnde, zou ook hier uit konnen gesproten zijn onze ST voor op, bij RÉKKEN, STREKKEN, *extendere*, *tendere*; en bij ROOPEN, *Vellere*, *vellicare*, en STROOPEN, *Stringere*, *deglubere*.

Eindeling, onze S gaet over tot hare zachte Z, wanneer ze voor de W komt, als ons WAK, ook Angl: *Weak*, en ons ZWAK, *debilis*, *imbecillis*, & *lentus*; ons WIKKEN, ZWIKKEN en ZWAKKEN, *librare*, *vacillare*; ons WADDEN, WADEN *Vadare*, en ZWADDEN, ZWADDEREN *turbare aquas*; ons WAEDSEM, WAESSEM, en † ZWADSEM *Vapor*, zijnde onze Uitgangen SEM en EM van eenerleije kragt; ons WANKEN, WANKELN, ZWANKEN,

XXX.

Van onze
voorge-
voegde
T, en ST.

XXXI.

Van onze
Voor-
voegfel Z.

† ZWANKELEN, *vacillare*; ons WENKEN, *nutare, nuere*, en ZWENKEN, *nutare, vacillare*; ons WENK en ZWENK oul: ook WANK en ZWANK, *libratio, nutus*, & tr: *momentum temporis*; ons ZWETSCHEN, *Saxon: Wesschen / nugari, garrere, proflare fastum*; gelijk 'er ook gemeenschap is tusschen ons WYKEN, II. CL: *Cedere*, en ons oude ZWYKEN, nu BE-ZWYKEN, II. CL: *deficere, decidere*. Uit al dit bovenstaende blijkt dat de Voorwerping van S, al zeer dikmaels zig vertoont.

XXXII.
Van ons
Voor-
voegsel H.

Ligtelijk, en met geen quaden schijn, zou men geen der Voorvoegfels gemeenzamer schatten als onze H, vermits die bij na alleenig onder de Liefhebbers van onze Tael voor een Silbeloos Voorzetsel bekend gaet: te meer om dat de Zeelanders en ook Vlamingen in dit stuk van Ons en andre Nederlandsche Provincien gantschelijk in de uitspraek verschillen, als zeggende voor ons HEËR (*Dominus*) *Eer* / en voor ons EËR (*honor*) wederom *Heer* / voor ons ONTFANGER, *Hondfanger* / en zoo verder. Maer, dit haer *Dialekt*-verschil bestaet alleenlijk op de Tong, en niet in de Schrijftael, als waer in ze 't gebruik van ons en andren opvolgen: en, dat te verwonderen is, niet tegenstaende bij na in alle Talen, zo verstorvene als levendige, zulk een tweederhande *Dialekt*, na de verscheidene Landstreken, ten minste in 't praten, zig opdoet, egter laet deze Voorlassing van H voor een *Vocael*, zig niet alleen bij ons, maer ook zelf bij de Duitsche en Noordsche Oudvermaegschap-te Talen, in schrift zo schaerselijk vinden, dat ze voor een van de zeldsaemste Voorwerpsels te houden is: *Kiliaen*, die niet ligtelijk zulke Woorden van tweederlei gebruik, wanneer ze voor Schrijftael gangbaer zijn, overlaet, levert in zijn keurlijke Woordenboek ons slegts eenige weinige Voorbeelden, als HACHTE en ACHTE *proscriptio*; HADIK, ADIK, H-D, *Attich obulus*; HANGEL en ANGEL *hamus*; HAVERYE, AVERYE *jacitura sive damnum in mari*, *Saxon: Haverne*, Gall: *Avaris*; ons HEGDISSE en EGDISSE *Lacerta*; HEINZE, EINZE *ansa*; HEISCHEN en EISCHEN *postulare*; HEYSELIK en EYSELIK *horridus*; HERMYNE, ERMYNE *Mus Armenius*; HEREMYT, EREMYT *Eremita*; HEESTER en EESTER, *fructus*, & *Flandr: hortus, pomarium*; HIEKEN, HYKEN *Flandr.*; bij ons IEKEN, YKEN *mensuram in vase designare*; HYZEL, YZEL *gelicidium*; HOKS-HÓÓT en OKS-HÓÓT *Dolium*; 't oude HOEKER en OEKER nu WOEKER *fanus*; *Flandr: Hoor* bij ons OOR *Heres*; & *Flandr: Hóóre* bij ons ÓÓR *auris*; ons HOOZEN oul: ook OOZEN *haurire*; het oude Vlaemsche HÓRS en ÓRS *equus*; ons URE, *Flandr: Hure bora*; ons ERIKKEN, *Fl: Huerikken Ruminare*; ons HUIDER en UIDER, *Uber, mamma bestiarum*; UIE en HUIL *Ulula*; zijnde dit al de genen die ik onder zijn letter H vond; waer onder sommigen zijn van de Vlaemsche Spreek-*Dialekt* in de Schrijftael ingeslopen; andren zijn Bastaertstruiken, als HEINZE en EINZE *ansa*; HERMYNE en ERMYNE *Mus Armenius*, enz: en anderen van tweederhande afkomst, die toevallig de gedaente hebben als of de H ware toegeworpen, als ons HANGEL en HENGEL *hamus*, dat ik van ons HANGEN, *pendere*, afkomstig zou rekenen, en ANGEL *hamus*, van 't Latijnsche *Angulus*, om den hoekigen weerhaek alzo genaemt: zo dat een onbetwistbare Voorwerping van H voor een *Vocael* onder Ons schier met Lantaerens te zoeken

zoeken is. Dog, hoe de **D** wel eer in 't M-G, F-TH (of AL:) en A-S, voor de *Consonanten*, **I** / **D** / **S** / en **D** / geplactst zij geweest (als wanneer ze te mets onze Voorwerping van G of K, beantwoord) heb ik al, agter onze Uitlandsche *Dialekt-regel* in de voorige Verhandeling van onzen *Grand-flag*, vermeld gehad.

Men vind ook, schoon zelden, onze V of W voor de R geworpen, als ^{XXXIII:} Van onze bij ons VREKEN, of WREKEN, WROOK, GEWROKEN, enz: *vindicare*, dog Voor-voegfels in 't H-D, *Rechen* / *Rach* (of *Roch*) *gerochen* / *Vindictam sumere*; ons V of W. RYVEN, II. CL., *fricare*, *radere*; en VRYVEN, WRYVEN, II. CL: *fricare*; zo mede ons oude RINGEN, *annulo circumdare*; & *olim Domare*, *Luçtari*, hedendaegs ons VRINGEN, WRINGEN *torquere* & *luçtari*; en onze tweederhande *Dialekt* van V en W voor de R hebben we verder in VRÉED en WRÉED *torvus*; VRYTEN, WRYTEN, *torquere*, *tornare*; VRONG, WRONG *Spira*; VRAK, WRAK *improbus*; VRAKEN, WRAKEN, I. CL: *rejicere*; en VRATTE, WRATTE *Verruca*. Mooglijk komt deze Voorwerping van V, in plaets van VER, als den zin stijvende, even gelijk ook ons VRETEN voor VER-BTEN, daer ons VER voor overmatig komt, dog in 't M-G, *Etan* / *fretan Comedere* verstrekt het M-G, *Fra* / dat ons VER beantwoord, slegt tot Zinstijving.

Eindelijk heb ik nog een Voorwerping, naemlijk die van N, onder ons ^{XXXIV:} Van onze ontmoet; dog van tweederhande kragt: eerstelijk als een *Negativum* in steê van Voor-voegfel **N** 't oude **Ne** / als eertijds *Ik ne wil dat* / voor *Ik wil dat niet*; waer van ons NIET komt voor **Ne** *iet* / NIEMAND voor **Ne** *iemand* / NERGENS voor **Ne** *ergens* / NIMMER voor **Ne** *immer* / NEGEEN voor het Oud-Duitsche *Nich-ein* / en, bij voorafating, ons EGÉEN en GÉEN, H-D, *Nein nullus*. Maer ten tweede, zonder Zin-verandering, als ons AERS, NAERS *podex*; ADDER, NADDER, *bydrus*, *vipera*, *natrix*, H-D, *Patter* / & *Atter*; ons AKE, NAKE, *Cymba*, *scapba*; AST, ERST, NAST, NEEST *ufrina*; AVEGER, E-VEGER, NAVEGER, NEVEGER *terebra*; ERE, NERE *Area*; ERVE, NERVE, *Cicatrix*, *stigma*, *grana in coriis*; EGLANTIER, NEGLANTIER *Cynosbaton*; OEST en NOEST *Nodus in arbore*; OCHTEND en NOCHTEND *tempus matutinum*, ORK en NORK, *Contumax*, *praefractus*; YVER en NYVER *Zelus*, enz: Deze voorgeworpene N mag men gissen ontleent te zijn uit den *Articulus* EEN of DEN; zo dat NAERS zou komen voor EEN AERS; en zoo mede DE NAERS voor DEN AERS, enz.

Dus verre van de Voorvoegfels; laet ons nu de Agtervoegfels overwegen.

Hoe oud het gebruik zij der Uitgangen zoo van Vervoeging als van Afleiding, of ze te gelijk met de Worteldeel en of later geboren zijn, schijnt onzeker; niettemin, aengezien de Woorden altoos te kort schieten bij de zaken ^{XXXV:} Bedenking omtrent de Oudheid van 't Ge- en

bruik der
Toevoeg-
fels of *Ter-*
minatiën.

en gedagten, zo volgt dat de Tael in hare eerste Grondlegging, toen ons Voorvaderlijke Geslagt in een enkele huishouding of kleine Gemeente bestond, naer eisch van de geringe behoefte en eenvoudigen levenstrant, ook schaers van Woorden en van opschik moet geweest zijn: waer uit niet ongerijmt te gissen is, dat in 't allereerst ijder Woord slegts uit zijn Zakelijk Worteldeel bestaen hebbe, en enkel-silbig zij geweest; dog dat sedert, om de Vloeiendheid en tot beter onderscheid, de Zagte uitgangen daer bij geraekt zijn: het gene te waerschijnlijker is, niet alleen, om dat alle onze Woorden, die niet te zaem gezet zijn, nog heden niet meer als eene enkele *Accent-silb* of Zakelijk deel hebben, maer ook om dat bij na elke Natie, sedert de verspreiding der Volkeren, bijzondere Uiteindeas in 't Verbuigen, Vervoegen, en Afleiden der Woorden genomen heeft, schoon 'er velen van die bij 't Zakelijke deel in zin en gedaente nog zeer nae overeenkomen; zelf onze oude en nog levende Gelijkstammige Takken, zo Kimbrische als Duitsche, verschillen eenigfints in de Uitgangen. Voeg hier bij dat ook de Kinderen, wanneer ze eerst aen 't spreken komen, in welken staet ze ons den eersten aengroei eener Tale natuerlijkst afbeelden, hare opmerking nemen op de *Accent-silb*, en daerom die alleen gebruiken in alle Verbuiging en Vervoeging zonder Uitgangen, zeggende Loop in steê van LOOPEN, enz. Maer, dewijl we op deze bedenking hier niet bouwen zullen, behoeven we ook de nette waerde van zekerheid hier in niet uit te pluizen.

XXXVI.
Van 't on-
derscheid
tusfchen de
Uitgangen
in 't *Declina-*
ren en *Con-*
jugeren, en
die van Af-
leiding'.

Tweederleije Uitgangen zijn 'er aen de Woorden, als (1) Verbuig-Staerten, waer van we in ons vorige werk gehandelt hebben, en (2) ten andere Uitgangen of Staerten van Afceiding, die we ook Agtervoegfels en Toevoegfels noemen, waer van we nu ingevolge staen te spreken: en dezen vereischen nog meerder werk en opmerking dan de afgehandelde Voorvoegfels, vermits ze grooter in getal en kragt zijn.

XXXVII.
Van de Sil-
belooze
Uitgan-
gen.

Onder de Afgeleide naemen zijn 'er ook wel Staerteloozen, bestaende alleenlijk uit het Worteldeel van ONGELYKVLOEYENDE *VERBA*, 't zij verandert of onverandert, als BAND van BINDEN, en BLYK van BLYKEN, enz: of uit het Worteldeel met een Voorwerpsel, als BE-LOOP, en VER-LOOP, van LOOPEN, enz: welke soorten onder onze verhandelde Worteldeel behoreen; Maer, zo 'er eenige *Consonant* agter 't Zakelijke deel de plaets van een Uitgang bekleed, zo krijgen we dikwijls daer door zulk een *Silbelooze Uitgang*, die meest uit een Inkrumping of Agterafwerping van de zagte *Vocael* ontstaet, als HULP' VOOR HULPE, LIEFD' VOOR LIEFDE, WINST' VOOR WINSTE, VREUGD' VOOR VREUGDE, VÉRF VOOR VÉRVE of VÉRWE, gelijk ook MÉNSCH, voor 't oude MENNISCH: dog bij dezen verliest zig de zagte Silb in de harde: maer een eigentlijke Silbelooze Uitgang is onze S, als die agter eenig naemwoord geschikt word, om het tot een *Adverbium* te maken, als RÉGTS van RÉGT, EENS van EÉN, enz.

Onze

Onze Volledige Uitgangen zullen we in drierhande verdeelen, als (1) in *Zagt-Staertigen*, als DE, en EL enz: gelijk LIEFDE, BUNDEL, enz. (2) in *Onzagt-Staertigen*, of *Zagt-Klemmenden* die weinig minder nadruk ontfangen dan het Zakelijke deel, gelijk AER, BAER, DOM, enz., als LBERAER, DRINKBAER, HEILIGDOM, enz. En (3) in *Vol-op- of Ten-Volle-Klemstaertigen*, als YE, ESSE, TEIT, in ons ABDYE, ZONDARÉSSE, QUANTITEIT, enz.

Onder de Schriften van de Oude Taelverwanten vertoonen zig niet alle onze hedendaegse Uitgangen, zo dat men die ook in Ouder en Jonger zou kunnen verdeelen; maer het onderscheid van Zagt- en Klem-staertigen brengt meer toe tot het nette denkbeeld van ieders eigenschap, waerom we ons aen de bovengenoemde verdeling zullen houden.

XXXVIII:

Van de drierhande soorten van Affeet-*termination*; als Zagt-Onzagt-en Vol-op-Klemstaertigen.

Onze *Zagt-Staertigen* zijn, E, ER, STER, en ERSCHÉ; DE (of D) en TE (of T); EL, EM (of M); SEL, SEM, STE (of ST), SE (of S); UWE (of UW, of WE, of VE, of F); TJE, en KEN; ISCH, en IG: EN (of N, of NE); ENDE (oul: AND, OND of END), en ENDS (of ENS); TIEN en TIG; LF (oul: LIF of LEF). En de verdere Dubbelstaertigen ENEN, EREN, ELEN, EMEN, & IGEN, zijnde de Uitgangen van *Infinitivi*, die uit woorden gesproken zijn, welke EN, ER, EL, EM, of IG, reets agterop hadden, en welke *Infinitivi* mede voor *Substant: Neutra* gebruikt worden. Sommigen van deze uitgangen dienen bij *Substant*; sommigen bij *Adject*; sommigen bij *Adverb*; en wederom sommigen bij een en ander te gelijk.

XXXIX:

Van de Zagtstaertige Affeet-*terminatien*.

Onze Uitgang E, welke plaets heeft bij onze *Substant: Faemina*, die een zaek en geen Persoon beteekenen, en geboren worden uit het *Praef*: of *Praeter: Subj*: van eenig *Verbum*, als GREPE, *prensatio*, & *manipulus*, en GAVE, *Donatio, donum*, waer voor ook onder de Oud-vermaegschapten de A of O gevonden word, is oud van gebruik, zo wel onder den Kimbrischen Tak, als onder den Oud-Duitschen; dog is eigentlijk geen Toevoegsel, vermits alreede onder de Vervoeving van 't *Verbum* begrepen zijnde.

XL:

Van den Uitgang E, als *Substantivum*.

Eertijds hadden we ook een E, als Toevoegsel, om een werkende Persoon aen te duiden, in dezelfde plaets als tegenwoordig ons ER; waer voor in 't M-G, *fishja* / in 't F-TH, *Weyndrunkja* / of *Weyndrunkja* / in 't A-S, *Weyndrunkja* / of *Weyndrunkja* / gevonden word, als M-G, *fishja* / VISSCHER; M-G, *Weyndrunkja* / F-TH, *Weyndrunkja* / (*Tar: p: 122.*) WYNDRINKER; M-G, *Weyndrunkja* / VRATE; F-TH, *Weyndrunkja* / HERDERS, (*Tar: p: 18.*) A-S, *Weyndrunkja* / LOOT-GIETER; A-S, *Weyndrunkja* / GEVER; A-S, *Weyndrunkja* / ONTFANGER; A-S, *Weyndrunkja* / BÓRGER, *Creditor*; A-S, *Weyndrunkja* / BREKER; enz.: Van deze Oudheid zijn onder ons nog in wezen ons BODE, A-S, *Bode* / *Boda* / Yf: *Bød* / *Nuncius*; ons VOOR-SPRAKE, A-S, *Fore-spæta* / *Causfidicus*; ons BÓRGE *fidejussor*; HER-TOGE, *Dux*; VRATE *Helluo*; WACHTE, WACHT *vigil*; ERVE *Hares*;
II. Dcecl. I VliegE

VLIEGE *Musca*; en oulinks ook AEN-SPRAKE *actor*, (zie *Kiliaen*), enz.
Deze bovengemelde E, in beide gevallen, word thans gemeenlijk onder ons van zijne woorden agteraf gelaten, uitgenomen bij ons BODE en ERVE.

XLI.
Van den **Uitgang E,** als *Substant*: te gebruiken, is bij mij zeer bedenkelijk, dewijl bij ijder van de bovengemelde Taelverwanten ook *Adjectiva* in gelijke form zig vertoonen. Dog van deze E, als *Adjectivum*, vermits een Verbuig-teeken zijnde, hebben we hier niet te spreken.

XLII.
Van ons **ER,** als *Substantivum*: Van ons thans gewoonlijke ER, ook in 't H-D, *er* / dat, agter 't Zakelijke deel gevoegt zijnde, een Werker maekt (als GEVER, H-D, *Geber* / van GEVEN, H-D, *Geben*) en, zo 't agter aen N, L, of R moet sluiten, weluidens-halven gemeenlijk in DER verwisselt (als SPEELDER VAN SPELEN; KÉNDER VAN KÉNNEN; VERWEERDER VAN VERWEEREN) vind men al gelijkaerdige Voorbeelden onder 't Frank-Duitsch en Angel-Saxisch, als F-TH, *Doperi* / AL: *Coufar Baptista*; en F-TH, *Buoner pacificus*; A-S, *Crope-re Serpens*; *Bidder Procus*, *Bodere Seminator*; en zoo meer anderen. Dog in 't M-G, is zulk een uitgang in die kragt niet gebruikelijk, ten ware men het M-G, *Brothar frater*, *Stwistar soror*, & *Dauhtar filia*, daer toe betrekken wilde; maer dit heeft geen goeden schijn, dewijl 'er twee van deze drie *Fæmin*: zijn, komende in geslagt en oorspronk overeen met ons ER, dat men heeft bij ons VEDER, *f*: A-S, *fethere* / F, H-D, *feder* / F, Yll: *Fidur F*, *Calamus*; en ons BAKER *Puerpera & infantis fomentatrix*, voor *Baekster* of *Bakere* / te meer om dat 'er eigenlijk andre M-G *Terminatien* zijn van dezen dienst, als M-G, *Hairdeis* (bij ons HERDER), van *Hairdjon* (bij ons WEIDEN); en M-G, *Daura-wards* (bij ons DEUR-WAERDER), van 't M-G, *Daur* / (DEUR), & *Wardjan* / (BEWAREN).

Zie *Commelins Beschrijv. van Amsterd. in fol. II, Deel, p. 915.*

Toen ik in een *Ordinantie* van 't Jaer 1475. meer als eenmael gestelt vond *Schip-beer* voor SCHIPPER, viel mij een bedenking in, of ons ER niet wel bij insmelting voor HER of HEER quam; dog hier tegen overwoog ik, dat dit zeldsamen Voorbeeld, toevallig mogelijk, zulk een verdraeying gekregen had, door toedoen van den Schrijver of uitschrijver, uit verbeelding dat hij de ware Afleiding hier door trof, om dat de zin van *Heer* of *Meeſter* hier zo wel ter snee schijnt: ten andere vond ik dat de eenvoudige Oudheid in 't F-TH, en A-S, die verandering van *Heer* gantschelijk niet begunstigde; en verder schoot mij te binnen, dat bij de meesten Woorden met ER, de zin van *Heer*, of niet toepasselijk, of gantschelijk strijdig komt. Oncigentlijk komt hij bij ons LOOPER *Cursor*, DRINKER *potor*, enz: bij ons HAMMER *Malleus*, LIGTER, *Navicula*, *qui navibus onerariis subservit, easque exonerat*, BOENDER, *scopuli genus, abstergendis maculis*, AVEGER *terebra*, AKER, *Glan*, & *Abena*, BLAKER, *Candelabrum, candore nitens*, als mede A-S, *Sreatwere & Sreatere speculum*, 't eerste van 't A-S, *Sreatwan videre*, en 't laetste van 't A-S, *Sreatwan formare*, enz: welker meesten overdragte-

dragtelijk genomen schijnen, naemlijk een Werktuig of Onderwerp van beweging in plaats van een Persoon. Maer, gantsch strijdig van Zin vertoont zig ons **BIDDER**, **GRAVER**, **KRUYER**, enz: want zekerlijk is het te belachelijk, dat men dit voor *Bid-beer* zou willen nemen. Door deze overweging verviel dan mijne invallende bedenking. Maer, of niet (1) de Latijnsche *Terminatie* **OR** (in 't Grieksch *ος*), waer van het hedendaegse Fransche *eur* ontleent is, voordien bron van ons **ER** te houden zij, dewijl de kragt daer van dezelfde is, en 't gebruik van dit **ER** onder de Duitfche Taeltakken niet ouder zig vertoont, als 't invoeren van 't Kristendom; dan (2) of ons **ER** gesproken zij uit het oude en meermaels aengeroerde **WER**, waer voor in 't M-G, **Wair** / in 't A-S, en F-TH, **Wier** / *Vir*; of (3) andersints ontleent uit de oude *Adjectivale terminatie* **er** /- komt mij twijfelachtig te voren: tot versterking van het laetste kan men bijbrengen dat de Ysl: *terminatie* **ur** / die bij 't *Adject: Masc:* plaats heeft, ook dikwijls bij de *Substant:* zig vertoont: en, wat behoeven we 't Kimbrisch hier toe? want niet alleen in 't A-S, als **Snotter Sapiens**, **Slaport somnolentus**, maer ook bij ons zelf hebben we nog *Adjectiva's* op **ER**, als **LÉKKER**, *lautus, delicatus*, van **LÉKKEN**, **LIKKEN**, *lambere, lingere*; en **ZWANGER Gravidus**, van 't versletene **ZWINGEN**, **ZWANG**, **GEZWONGEN**, *Vibrare, nutare, Vacillare, laborare*; als waggelende van wegen de **Vrugt**; en ons **ANDER alius**, van 't verouderde **AND**, *iter-jestivum, contra*, dat nog in ons **AND-woord Responsum**, gevonden word; gelijk ook **ANDERMAEL** en **WEDEROM** het zelfde beteekenen. Dit soort op **ER**, zou iemand ook wel kunnen aenzien als van *Comparativa* ontleent; dog schoon dit toegestaan wierd, de overdragt van de eene soort tot de andere word dan mede onderstelt, terwijl de Zin ook wat gewrongen komt.

XLIII.

Van ons
ER als *Ad-*
jectiv:

We hebben ook eenige zeer weinige *Subst:* op **ER**, welke *Neutra* zijn, als **LEGER** *n: Cubile, Castra*, in 't H-D, **Läger** / *N*; ons **LEDER**, *n: H-D, Leder* / *N*, Ysl: **Ledur** / *N*, *Corium*; ons **VOEDER** *n: H-D, Futter* / *N*, *pabulum*. Dat hier een verloop van geslagt plaats had, zou men ligtlijk denken, zo niet het H-D, en Ysl: dit eveneens hadden: uit de oude *Adjectiva's* kan dit **ER** niet wel ontleent zijn, dewijle de *Adject:* op **er** in 't H-D, en die op **ur** in 't Ysl: *Mascul:* zijn. Dog de *Comparativa* zo in 't H-D, als bij ons, behouden **ER** agtereen door al de Geslagten, zo dat 'er die wel 't naest toe zouden schijnen; maer 't Ysl: spreekt hier wederom tegen, dewijl die *Comparativus*, schoon hij mede in alle de Geslagten de **r** behoud, niet en is **ur** / na vereisch van het gemelde Yslandsche Voorbeeld **Ledur** / maer **are** / of **ara**: als Ysl: **Bjodur** / *blyd* / **Bjodur Letus, a, um**, **Bjodare Letior**, & **Bjodara Letius**: Zo dat ik den oorspronk van dit *Neutrum* op **ER**, nog niet vinden, nogte begiffen kan.

XLIV.

Van onze
Subst: *Neu-*
tra op **ER**

Deze zelfde uitgang **ER** laet zig ook zien onder de *Præpositiones & Adverbia*, als **ACHTER** of **AFTER**, **OVER** (oul: **AVER**) **ONDER**, **VÉRDER**, **EÉRDER**, enz:, welker kragt en zin in dezen niet qualijk overeenstemt met die van de *Comparativa*, zo men den oorspronk en zin van de zakelijke deelen naegaet.

XLV.

Van **ER** bij
de *Præposi-*
& *Adverb:*

XLVI. Indien men S, agter dit VÉRDER, en ANDER enz: voegt, maakt men Van ERS, het tot een *Adverbium*, dat uit een *Genitivus* ontleent word, als VÉRDERS, agter de *Adverb:* plus, ad hæc, præterea, ANDERS aliter; enz.

XLVII. Onze *Gentilia* in ER neemt men *Substantivè* of *Adjectivè*, al na 't de zaak Van onze vereischt, als EEN AMSTERDAMMER *Persona Amstedamensis*, en EEN AMSTERDAMMER SCHUIT *Navicula Amstedamensis*. Het gebruik van dit ER tot *Gentilia* in ER. zulk een dienst weet ik niet onder de Oudheid ontmoet te hebben, hoewel in het tegenwoordige Yfl: heeft men het al, als Yfl: **Chijster** (bij ons DUITSCHER), enz. niettemin bevestigt het den overgang van een *Adjectivum* tot een *Substantivum*.

XLVIII. Tot ons *Fœmininum* van ons bovengenoemde ER, als *Substant: Personale* Van ons STER en MAScul: hebben we eigenlijk STER in steê van ER, agter het Worteldeel; agter de ERSCHEN. als WÉRK-STER, LÓOP-STER, NAEI-STER, enz: of ook wel agter de harde *Terminatie* IE, als TUINIERSTER. Dit ons STER word in 't A-S, beantwoord met **Estre** of **Istre** of **Ster** / als A-S, **Spongestre** (ZANGSTER), **Bæcestre** (BAKSTER), **foster** (VOEDSTER), enz.

Dat men ook te mets SCHE of SE agter de *Terminatie* ER zet, in plaetse van ons STER, als MÉESTERSE *Magistra*, enz. klinkt meer na de Hoogduit-sche *Dialect*, die de SCHE bemint, als na de onze, hoewel de oorspronk ligtelijk en zonder wringing uit het *Fœminin* van ons *Adjectivale* SCHE (*Euphon: SE*) te halen is.

XLIX. Onze Uitgang DE (bij inkrimping D), of ook (Welluidenshalven agter Van ons DE (of D) Medeklinkers die de D in T verwisselen) ons TE (bij inkrimping T) is oud en TE (of T) oulinks van geboorte, makende, indien hij agter een Worteldeel van een *Verbum* ook IDE of EDE. komt, de beteekenis van een *Beweging*, even gelijk ons INGE, als LIEFDE *Amor*, van LIEVEN *amare*, & GEFTE *donum, donatio*, van 't oude † GIVEN nu GEVEN *dare*; of, indien hij agter een *Adjectivum* komt, heeft hij dezelfde kragt als ons Toevoegsel HEID, als, GROOTTE en GROOTHEID *magnitudo*, van GROOT *Magnus*; en overdragtelijk voor een Perfoon komt hij bij ons GEFZANDTE *Nuncius*.

In steê van dit vind men in 't M-G, **Itha** / **tha** / of **da** / als M-G, **Diepitha** (DIEPTE), **Hooghitha** (HOOGTE), **Gebaurtha** (GEBORTE); in 't A-S, meest al **T** / of **to** / **tu** / **ta** / of **th** / **the** / **tho** / als A-S, **Gifsta** / **gifta** / **giftu** / **gift** (*Donum, & tr: Nuptie*), **Magth** (*Potestas, MAGT*), **Chiefthe** *furtum*, **Geslight** *interfectio*, **Heagtho** (*Culmen, altitudo, HOOGTE*), **Gespnto** / (*Salubritas, GEZONDHEID*, **Heasenteaste** *inopia*, van **Heasenteaste** (*inops, pauper*, bij ons HAVEN-LÓÓS), enz. Gelijk mede de *terminatien*, **Uth** / of **oth** / of **ed** / als AS-, **Deuguth** (DEUGDE), **Jeoguth** / **Jogoth** (JEUGD); & **Haled** / (*Dux, vir excellens*, bij ons HÉLD), van gelijke waerde zijn, en tot den zelfden oorspronk kunnen thuis gewezen worden;

worden; want bij een en ander is de *th* of *d* / alhier de sprekende *Consonant* welker voor- of agter-gevoegde *Vocael* zagt heen vloeit, zonder *accent*. Met deze bovengemelden komt overeen het *l*-*TH*, *Brothe* (BROSHEID); *Dugeth* (DEUGD); *Bilette* / *Bilidi* / *AL*: *Diladi* (BEELD, VOORBEELD); *Erlösida* / (*liberatio, redemptio*, bij ons VERLOSSING); *fride* (VREDE); *Suhri* (ZUCHE); *Hitze* (HITTE); *Salida* (*beatitudo, ZALIGHEID*); *Gaverda* (GEVAERTE, *Moles*); als mede ons oude *WAYRIDE*, *Veritas, testimonium veritatis*, (dat cenige malen in een *Privilegie* van onzen Graef Willem IV. van A°. 1340 gevonden word, in het Dientboek der Stad Leiden, uitgegeven A°. 1602 door *Jan van Hout, Secretaris*); gelijk ook het *Yl*: *frpgo* / (VREUGDE, *libido*); *Dugd* / (DEUGD, *Virtus*); en *Digurd* / (DIKTE, *Craffiti*), van 't *Yl*: *Digue*, (*Dik, Craffus*); als mede het *Alam*: *Ant-fangida* / *Ant-fenkidu* (*acceptio*); enz.

Ten opzigte van den oorspronk van dit ons *DE* of *TE*, schijnt het met den eersten opslag, van wegen de gelijkheid der gedaente, als of die uit het *Præteritum* der GELYKVLOEYENDE *VERBA* ontleent zij geweest, even gelijk de *Præterita* der ONGELYKVLOEYENDEN meest al in *Substantiva* verwandelt zijn: dog, nader ingezien zijnde, vervalt zulks, dewijl deze toegevoegde *Uitgang* zig ook laet zien bij de *Spruitelingen* van ONGELYKVLOEYENDE *VERBA*, als in 't *M-G*, *Gabaurtha* (bij ons *GEBOORTE*), van 't *M-G*, *Gabairan* / *Gabar* / *Gabaurans* / *IL. CL.*: *γ*, *parere*; en verder bij ons *STERFTE* VAN *STERVEN*; *GIFTE* VAN *GEVEN* (oul: ook *GIVEN*); *DRAGT* VAN *DRAGEN*, en zoo meer anderen. 't Is derhalven waerfchijnlijker dat het een oude *terminatie* zij, die op zig zelf geene andere beteekenis gehad hebbende, alleenlijk ingevoert is geweest, om zulke *Substantiva* toe te stellen, gelijk ze ook, vermits geen *Koppelwoord* makende, gantschelijk zagt en zonder *accent* over de tong loopt.

Gemeenlijk verstrekt onze *Uitgang EL*, agter 't veranderde of onveranderde *Worteldeel* van een *Verbum* komende, tot aanwijzing van een *Substantivum*, en dat tweezints, als eerstelijk (1) in de beteekenis van een *Middel* of *Werktuig* van beweging; als *VLEUGEL*, *H-D*, *flügel* / *Ala*, zijnde een *Werktuig* om te vliegen; *GORDEL*, *H-D*, *Gürtel* *Cingulum*, van *GORDEN* *Cingere*; *STEGEL*, *Fulcrum, Stapia*, van *STYGEN* *Scandere*; *SLEUTEL* *Clavis*, van *SLUITEN* *Claudere*; *SCHOFFEL*, *H-D*, *Schauffel* *Pala*, van *SCHUIVEN* *protrudere*; *KETEL* *Cacabus*, *H-D*, *Kessel* / *A-S*, *Cetil* / *Cetil* / van 't verouderde *KETEN* en *KEETEN*, *focillare, purgare*, waer van nog overig is ons *ZOUT-KETE*, *ZOUT-KEETE*, *Salina, æ*, een plaets daer 't *Zout* gezuivert en opgekookt word; enz: of (2) ten andere in de beteekenis van een *Onderwerp* van beweging, of iet door beweging voortgebracht; als *ZETEL* *Sedile*, van *ZITTEN*; *BUNDEL*, *A-S*, *Bindel* / *Byndel*, *Fascis, sarcina*, van *BINDEN* *Ligare*; *DRÉMPEL* *Limen*, van 't verouderde *DRÉMPEN* *Calcare*; *GRUWEL*, *Horror, Monstrum*, van *GRUWEN* *horrere*; enz.

L:
Van onzer
Uitgang
EL, als
Substantivum.

Ll.
Van ons
EL, als
Adjecti-
vum.

Dat deze Uitgang EL wel eer ook als *Adjectivum* gebruikt wierd, toonen eenige weinigen onzer Overblijfselen, onder welken zijn ons KREUPEL, †KROPEL *Claudus*; SCHAMEL (*Pudicus*, & tr: *Pauper*, *Verecundus*); KRIEGEL, KRYGEL, *Perinax*, *Obstinatus*, *Iracundus*, & *Zelotypia motus*; EUVEL, EVEL, H-D, *libel Malus*; ENKEL *Solus*; LUTTEL, *Paululum*, *parvus*; ADEL, EDEL *Nobilis*; enz. Hoewel ons KRIEGEL, KREGEL, M. *Zelotypia*, EUVEL, N, *Malum*, en ADEL, M, *Nobilitas*, elk ook als *Substantivum* in gebruik zijn.

Onder 't M-Gottisch is 'er deze *Terminatie* wel, dog zeer schaers; maer al zeer menigvuldig vind men haer onder 't A-Saxisch, en dat zo wel *Adjectivè* als *Substantivè*; als M-G, *Gibla* (*Fastigium*, bij ons GEVEL); M-G, *Katils* (*Aeramentum*, bij ons KETEL); M-G, *Swtibla* (*Sulphur*, bij ons ZWEVEL, ZWAVEL); en M-G, *æthla* (*Acus*, bij ons NETEL, *urtica*, en NAELDE, H-D, *ædel* / *Acus*); en in 't A-S, *Bytle* (*Malleus*, bij ons BRITEL, *Cuneus*); A-S, *Gaffe* (*Furca*, *Vestis*, bij ons GAFFEL); en A-S, *Gafel tributum*; *Gæfol Hostia*; *Gærdl* / *Girdl* / *Gerdle* (*Cingulum*; *Zona*, bij ons GORDEL); *Stigele Scala*; *Chersfel flagellum*; *æthel Patria*; enz: en *Adjectivè* A-S, *æthel* (*Nobilis*, bij ons EDEL), *Gefol Gratosus*; *Gifule Liberalis*; *Etol Edax*; *Hatol Odiosus*; *Uptel* (*Parvus*, *modicus*, bij ons LUTTEL ook F-TH & *Alam*: *Muzzil* / *Muzilo* / & Yfl: *Mitell*); en A-S, *Slapol Somnolentus*, *Sprecol Loquax*; *Chiccol Corpulentus*; en zoo meer anderen.

Dewijl men nu dezen Uitgang al in 't M-G, vind, zo schijnt het dat hij voor een oud-eigen behoort gerekent te worden; dog evenwel, aengezien dit EL bij onze Bastaertwoorden, die uit een diergelijke Latijnsche *terminatie*, *Elus*, *ulus*, *ula*, *ulum*, of *Olas* & *ilis*, gesproten zijn, even eens komt, (als ENGEL *Angelus*; DUIVEL *Diabolus*; NEVEL *Nebula*; TAFEL *Tabula*; TEMPTEL *Templum*; SPIEGEL *Speculum*; NOBEL *Nobilis*, enz:) zo komt van de andere zijde bedenkelijk voor, of het niet door de Monniken, met het uitbreiden van het Christendom, verder doorgedrongen en gemeenzamer gemaakt zij geweest, te meer om dat de Zin van ieder soort volkomenlijk op ons EL toepaslijk is, en in zagtheid van *accent* overeenkomt.

LII.
Van onzen
Uitgang
EM, bij in-
krimping
M.

Onze *Masculine* Uitgang op EM, (waer voor wel bij inkrimping agter L en R slegts M, in steê van EM, gebruikt word) is omtrent van dezelfde kragt als onze gemelde Uitgang op EL. Dus hebben we ADEM, *Spiritus*, *anbelitus*, M-G, *Ahma Spiritus*; A-S, *æthm Vapor*, H-D, *Athem Spiritus*; waer van het A-S, *æthmian* / I. CL: *exæstquare*, en het H-D, *Athemien* / en ons ADEMEN, I. CL: *Spirare*: Dus ons BEZEM, H-D, *Besem* / A-S, *Bis-me* / *Besem Scopæ*; ons BODEM, H-D, *Bodem* / A-S, *Botm Fundum*; ons BOEZEM, A-S, *Bosme* / *Bosm* / *Besma* / *Besim Sinus*; gelijk ook F-TH, *Buosum* / H-D; *Busen Sinus*; ons GALM, H-D, *Gell* / *Gellen Sonus resultans*, van 't verouderde GAL; gelijk als nog Yfl: *Giell Vocifero*, in *Præter*: *Gall*; 't welk, overgebracht zijnde in onze *Dialect*, was † GIL-

LEN,

LEN, † GAL (of † GOL) † GEGOLLEN, II. CL: *sonum edere vehementem*, waer van het Yfl: **Gala** / I. CL: *Vociferari*, in *Præt*: **Galade**, en waer toe ook het A-S, **Galán** / **Galian** / I. CL: *incantare*, en A-S, **Gale** / **Percegale** / & **Rehtorgale** / **nichtgale** *Lucinia*, bij ons NACHTE-GAEL, als vroeg in de Morgenstond, en laet op den avond zingende; en van ouds wierd de Avond onder den Nagt betrokken, dat ook nog bij anderen Duitschen plaets heeft: en dus mede van 't *Præter*: † GAL OIS GALM; waer van ons GALMEN, I. CL: *Resonare*, gelijk van 't oude *Præf*: komt ons GILLEN, I. CL: H-D, **Gellen** / I. CL: *Clamare, ut aures tinniant*; even gelijk als van 't A-S, **Cwelan** / **ctwal** / **ctwollen** / II. CL: 3. *Mori*; komt het A-S, **Cwealm** / **Cwælm** / ook **Cwoete** / **Cwale** / *Mors*. Dus vind wijders ons STÓRM, A-S, **Storm** / Yfl: **Stormur** / H-D, **Sturm** / *Rumor, Strepitus, tempestas, impetus, turba, nimbus*, zijn oorspronk in STOR, het Zakelijke deel van ons STOREN, I. CL: *turbare*; en van ons STÓRM komt wederom STÓRMEN, I. CL: *tumultuare, strepere, impressionem facere*. Gelijk ook ons WALM, WALLEM *Vapor*, van 't verouderde † WELLEN, † WAL of † WOL, † GEWOLLEN, II. CL: *Ebullire*, als ook A-S, **Deallan** / **Deol** of **Woll** / **Deallen** *ebullire*, III. CL: 4; en Yfl: **Deil** *ebullio*, in *Præt*: **Dall**; en van ons WALM komt ons *Verbum* WALMEN, I. CL: *Evaporare*. Dus ook ons BLOEM, BLOEME *flos*, van BLOE, het Worteldeel van BLOEYEN, oul: ook BLOEDEN *florere*, bij insmelting BLOEN.

Tot deze *Terminatie* EM of M, is ook te betrekken het F-TH, **Wahs-**
mo incrementum, van 't F-TH, **Wahsan** / III. CL: 4. *Crescere*; waer mede zeer nae overeenkomt het M-G, **Wahstm** *Statura*, en A-S, **Wostm** / **Westm** / *fructus, incrementum, Statura*, waer van het A-S, **Wostmian** / I. CL: *fructificare*. Hoewel deze *Uitgang* EM of M, weinig gebruikt word, nogtans vertoont hij zig eenpariglijk onder al de oude Stammen, zo dat ik hem voor eene eigene en geen ontleende *Terminatie* schatte.

Onze zachte *Uitgang* SEL, die bij ons *Neutr*: *Gen*: is, maakt de beteekenis, of van een Zaek door de beweging, die het *Verbum* uitdrukt, voortgebragt, als **BAKSEL** *Cultura*, **BEREIDSEL** *apparatus*; of van een Onderwerp of Werktuig van beweging, als **BINDSEL** *Ligamentum*, en **DEKSEL** *Oporculum*. Men vind hem, hoewel schaers, ook onder de Oudheid, als bij het M-G, **Stwumfl** *Natatorium*, (dat zijn oorspronk heeft uit een veranderd Worteldeel van een *Verbum*, dat gelijkstammig is met ons ZWEMMEN, ZWOM, GEZWOMMEN, II. CL: *natare*,) en bij het F-TH, **Wopifli** *Baptifmum*, bij ons DOOPSEL. En, dewijl ik geene Vreemdigheid of Bastaerdij in de gedaente van dezen onzen *Uitgang* bespeure, zo houde ik hem voor ons eigen; en mogelijk wel, gesproken uit onzen *Uitgang* EL, als *Adjectivum Neutrum*, dog *Substantivè* genomen zijnde, mits dat de S, die voor *Genitivus* dient, eerst agter 't woord gevoegt zij, en dus met den *Uitgang* EL tot eene Silbe smelte.

LIII.
Van onzen
Uitgang
SEL.

Met

XLVI. Indien men S, agter dit VÉRDER, en ANDER enz: voegt, maakt men Van ERS, agter de Adverb: het tot een *Adverbium*, dat uit een *Genitivus* ontleent word, als VÉRDERS, plus, ad hæc, præterea, ANDERS aliter; enz.

XLVII. Onze *Genilia* in ER neemt men *Substantivè* of *Adjectivè*, al na 't de zaak Van onze *Genilia* in ER. vereischt, als EEN AMSTERDAMMER *Persona Amstelædamensis*, en EEN AMSTERDAMMER SCHUIT *Navicula Amstelædamensis*. Het gebruik van dit ER tot zulk een dienst weet ik niet onder de Oudheid ontmoet te hebben, hoewel in het tegenwoordige Ysl: heeft men het al, als Ysl: **Chisker** (bij ons DUITSCHER), enz. niettemin bevestigt het den overgang van een *Adjectivum* tot een *Substantivum*.

XLVIII. Tot ons *Fæmininum* van ons bovengenoemde ER, als *Substant: Personale* Van ons STER en ERSCHER. *Mascul:* hebben we eigenlijk STER in steê van ER, agter het Worteldeel; als WÉRK-STER, LÓOP-STER, NAEI-STER, enz: of ook wel agter de harde *Terminatie* IE, als TUINIERSTER. Dit ons STER word in 't A-S, beantwoord met **Estre** of **Istre** of **Ster** / als A-S, **Spingestre** (ZANGSTER), **Bæcestre** (BAKSTER), **Foster** (VOEDSTER), enz.

Dat men ook te mets SCHE of SE agter de *Terminatie* ER zet, in plaetse van ons STER, als MEËSTERSE *Magistra*, enz. klinkt meer na de Hoogduit-sche *Dialekt*, die de SCHE bemint, als na de onze, hoewel de oorspronk ligtelijk en zonder wringing uit het *Fæminin* van ons *Adjectivale* SCHE (*Euphon: SE*) te halen is.

XLIX. Onze Uitgang DE (bij inkrimping D), of ook (Welluidenshalven agter Van ons DE (of D) en TE (of T) oulinks ook IDE of EDE. Medeklinkers die de D in T verwisselen) ons TE (bij inkrimping T) is oud van geboorte, makende, indien hij agter een Worteldeel van een *Verbum* komt, de beteekenis van een *Beweging*, even gelijk ons INGE, als LIEFDE *Amor*, van LIEVEN *amare*, & GEFTE *donum, donatio*, van 't oude † GIVEN nu GEVEN *dare*; of, indien hij agter een *Adjectivum* komt, heeft hij dezelfde kragt als ons Toevoegsel HEID, als, GROOTTE en GROOTHEID *magnitudo*, van GROOT *Magnus*; en overdragtelijk voor een Persoon komt hij bij ons GEZANDTE *Nuncius*.

In steê van dit vind men in 't M-G, **Itha** / **tha** / of **da** / als M-G, **Diepitha** (DIEPTE), **Hoogitha** (HOOGTE), **Gebaurtha** (GEBOORTE); in 't A-S, meest al **T** / of **to** / **tu** / **ta** / of **th** / **the** / **tho** / als A-S, **Giftha** / **gifta** / **giftu** / **gift** (*Donum, & tr: Nuptiæ*), **Magth** (*Potestas, MAGT*), **Chiesthe** *furtum*, **Geslight** *interfectio*, **Heagtho** (*Culmen, altitudo, HOOGTE*), **Gespinto** / (*Salubritas, GEZONDHEID*, **Heafenleaste** *inopia*, van **Heafenleas** (*inops, pauper*, bij ons HAVEN-LÓÓS), enz. Gelijk mede de *terminatien*, **Uth** / of **oth** / of **ed** / als AS-, **Deuguth** (DEUGDE), **Jeoguth** / **Jogoth** (JEUGD); & **Hæled** / (*Dux, vir excellens*, bij ons HÉLD), van gelijke waerde zijn, en tot den zelfden oorspronk kunnen thuis gewezen worden;

LIV.
Van onzen
Uitgang
SEM.

Met den voorgaenden Uitgang SEL, komt genoegsaem in kracht overeen ons SEM; dog deze is altoos van 't Manlijke geslagt. Dus ons BLIKSEM *fulmen*, van 't oude BLIKKEN *fulgurare*; ons BLOEISEM, BLÓSSEM, BLOESEM *flos*, van BLOEYEN *florere*; en DEEGSEM, DEESSEM *fermentum*, van ons DEEG het oude *Prat*: van DYGEN, II. CL: *intumescere*; enz.: Dus mede het F-TH, *Chesmen* / A-S, *Chosina fermentum*; en 't A-S, *Blosin* / *Blosina flos*, afkomstig van 't A-S, *Blowan* / en F-TH, *Bluopan* / *florere*.

Ten opzigte van den oorspronk zou ik het zelfde gissen, als wegens ons SEL, namelijk eene koppeling van den Uitgang EM, agter de S in *Genitivo*.

LV.
Van onzen
Uitgang
STE.

Eene evendiergelijke geboorte kan men aen onzen Uitgang STE (bij inkrimping ST) toeschrijven, als bestaende uit S vooraen voor onze voorbeschrevene *terminatie* TE verbonden zijnde; gelijk ook de Zin en 't Geslagt overeenkomt, beiden naemlijk *Fæminin*. Dus ons KONSTE, *Ars*, *potentia*, van KONNEN, KUNNEN *Posse*; KOMSTE van KOMEN; GUNSTE van GUNNEN; DIENSTE van DIENEN; enz. In 't Hoogduitsch heeft men dezelfde *SC* / als H-D, *Kunst Ars*, *Gunst favor*, *Dienst officium*, *Winst Lucrum*, enz.; dog ook wel daer voor hunne *FC* / als H-D, *Zukunft* / bij ons TOEKOMSTE; dus mede verder met *SC* / het F-TH, *Cuomst Adventus*; en 't H-D, *Bunst Ardor*, gelijk mede M-G, *Abjunct holocausta*, van 't M-G, *Binnan* / *Bjann* (in *Subj*: *Bjunnau*) / *Bjunnang* / II. CL: *Urere, exaf-tuare*: Zoo dat ook deze Uitgang, hoewel schaers, al in 't Oude gevonden word, Dog ten opzigte van 't geslagte van ons woord DIENST valt te berigten, dat het gewoonlijk *Masculin* gebruik word, 't gene aen een Verloop toe te schrijven is.

LVI.
Van onzen
Uitgang
SE of S, als
Substanti-
vum.

Ons SE (bij inkorting S) dat een *Fæminine Terminatie* is, en een Onderwerp of Werktuig van beweging, en overdragtelijk ook een Werkster aenduid, word in 't Hoogduitsch beantwoord met *§*. Dus bij ons SLONDSE, SLONDS, en SLETSE, SLÉTS, *Lixteum tritum*, & tr: *Ambubaia, Mulier inculta vestibus tritis*), afkomstig van ons SLOND, en SLEET, SLETE (bij inkrimping SLET) zijnde de *Præterita* van ons SLINDEN, II. CL: en SLYTEN, II. CL: beteekenende beiden, *Terere, scindere, &c.* Dus ook in 't H-D, *Schlitte* / *fissura, rima*, van 't H-D, *Schleissen* / II. *deterere*: Dus mede ons SPLITSE, van SPLYTEN, II. CL: gelijk ook ons MEÉSTERSE *magistra*, van MEÉSTER *Magister*, en zoo voort.

LVII.
Van onzen
Uitgang
UWE, bij
inkr: UW,
of WE, of
VE, of F.

Wel eer heeft men ook onder ons tot een zagten Uitgang gebruikt, zo wel voor *Adjectivum* als *Substantivum*, ons UWE (bij inkrimping UW, bij UW of WE of VE of bij verscherping F); waer van nog cenige Woorden onder ons overig zijn: als, ons GELUWE, GEELUWE *morbus ietherus*,

rus, ook eertijds GELUWE *luteus*, en A-S, *Geoletwe* / *Gelutwe* / *Geolu flavus*; als mede A-S, *Meolowe* / *Meleto* / *Melutwe* / (*farina*, bij ons MEEL), en bij ons ook MELUWE, MILWE *Acarus*, zijnde een Wormtje dat het hout vermoltent en als tot MEEL maakt: Dus ook ons MURW, MORW, *Morbidus*, *mitis*, *mollis*, gelijkstammig met het verouderde MURREN, MIRREN *Mordere*, gelijk ook in 't Yfl: *Mit Mordeo*, in *Præter: Murde*. Tot het Worteldeel van 't zelfde *Verbum* behoort ons MURVE, MURF, MORF, *Os cum maxillis*, gelijk daer van weder ons oude MORFEN, I. CL: en MORFELLEN, I. CL: *remandere*, *ruminare instar caprae*. Wijders ons SCHELUW, *Obliquus*, *perversus*, *à recto differens*, en SCHELUWE, SCHELWE *Strabo*, van ons *Verbum* SCHELEN *differre*; als mede SCHELVE, SCHELF, *Cortex*, *putamen*, van 't zelfde *Verbum*, of anders van 't Worteldeel van SCHELLEN, SCHILLEN, I. CL: *decorticare*, *deglubere*, *stringere*, *radere*. Dus mede ons SCHADUWE, oulinks ook †SCHADE (zie *Kiliaen*) gelijk mede F-TH, *Stada* / *Umbra*, (*Willer*: p: 24, en 68), en A-S, *Stade* / *Stadu* / & *Stadutwe Umbra*, afkomstig van het oude SCHADEN, nu SCHEIDEN; gelijk ook A-S, *Stadan distinguere*: Want door de Schaduwe worden de Dingen voor 't Gezicht onderscheiden. En zoo meer anderen.

De Zin van dezen Uitgang is dezelfde als onze *terminatie E*; dus zeit het *Adjectivum* GEELE, GEEL en 't oude GELUWE, GEELUWE het zelfde; zoo mede SCHELE en SCHELUWE; en voor 't *Substant*: MURF, MORF, MORVE *Os cum maxillis*, wierd ook eertijds MORRE, MOR (zie *Kiliaen*) in den zelfden zin gebruikt: gelijk ook het A-S, *Melutwe* & *Mele farina*, het zelfde als ons MEEL, en 't A-S, *Smertwe* / *Smere* / *Adeps*, *pinguedo*, het zelfde als ons SMEER beteekent.

De gedaente van dezen Uitgang WE behoort bijzonderlijk tot onzen Duitschen Stam, vermits de W hem bijzonderlijk eigen is, zo dat men geen ongeten oorspronk daer van behoeft te verdenken.

Onze algemeene Verklein- of Vlei-*terminatie* is in 't Hollands TJE, als STEÉNTJE, of, agter Medeklinkers daer de T ons te zwaarmoedig zou klinken, slegts JE, als SCHAEPE, enz: dog bij den Brabander, en meer andere *Provincien*, KEN, als STEENKEN, SCHAEPKEN, of, zo de voorgaende *Consonant* een K of G ware, word tot duidelijkheid en om 't welklinken de S tusschen beiden gevoegt, als DOEKSKEN, JONGSKEN, in steê van ons DOEKJE, JONGETJE, enz. Met dit KEN, komt het H-D, *Chen* / overeen; als H-D, *Hundchen Caniculus*.

Maer ook nog een ander vrindelijk *Diminutivum* is bij de Hoogduitsers gemeen, namelijk *lein* / dus 't H-D, *Mundlein* / van *Mund* / *Os*, *oris*, enz: waer voor wij ook eertijds LYN gebruikten als bij ons MAEGDELYN van MAEGD, *virgo*, *puella*. Van dit foort heeft men in 't Frankduitsch al Voorbeelden, als F-TH, *Zwei Tubielin duos pullos columbarum*, twee jonge of kleene Duiven, (*Tat*: p: 21.), *Gerbillon fasciculis*, (*Tat*: p: 135.), *Hindilin Filioli*, (*Tat*: p: 149), en *Boumelin* / *Arbusculus*, (*Willer*: p: 74).

Ten opzigte vanden oorspronk van ons KEN, zo vind men in 't *Vocabular*:
II. Deel. K

LVIII.
Van onze
Verklein-
en Vle-
*termina-
tion* TJE
of JE, en
KEN of
SKEN, en
LYN.

bular: Anglo-Saxonicum Thom: Bensonis, kpn Diminutivorum terminatio. Maer men heeft ook in 't A-S, **Cm** / **Cin** / *Genus, propago*, en de **C** is de eigentlijk gewoone Letter in 't Angel-Saxifch dog niet de **k**; zo dat dit **kpn** of **Cpn** in de A-S, en KEN in onze, en **Chen** in de Hoogd: *Dialeët*, zo veel als *iet van zulk geflagt* zou beteekenen konnen.

Maer met ons TJE ftaen we alleenig in het veld, zonder makkers: ik zou gifsen dat het uit een Vlei-klank en een vriendelijke Nabootfing van een geluid, dat bij jonge kindertjes en praet-kleutertjes gemeen is, gefproten zij: en 't zelfde zou men ook wel konnen gifsen van ons KEN, dat aen dien Vlei-klank even nae komt.

LIX. Van onze TIES en KENS. De S, agter deze Uitgangen maekt hen tot *Adverbia*; als ZOETJES, KLEINTJES, ZAGTKENS, enz. Mits dat TJE en KEN agter *Adjectiva* gefchikt ftaen.

LX. Van onze *Adjectivale* Uitgangen ISCH, en IG; bij inkrimp: ook SCHE of SE of S voor ISCH. Onder de Zagftaertigen hebben wij nog tweederhande Uitgangen, om een Bijnaemlijken of *Adjectivale* Zin aen een Woord te geven; naemlijk, (1) ISCH of ISCHE (bij inkrimping SCHE of SCH, en, na 't gemak van de uitspraek, in Spreek- en Lees-tael flegts SE of S), als GRÓÓTSCH of GRÓÓTS, *Magnificus, superbus*, van GRÓÓT *Magnus*; AERDSCH *terrenus*, van AERD *terra*. Bij oude Landvolksche Namen is dit ISCH nog gemeen, als GALLISCH, WALLISCH, BRITTANNISCH, KELTSCH, enz: voornamelijk om dat de Landnaem op IE uitgaet, als GALLIë, enz. In 't Moefo-Gottifch heeft men ook *Haithja Ager*, en *Haithitwifch Agrefsis*; en in 't A-S, *Weterifc aqueus*: van welken aerd ook is ons Verouderde, en van *Adject*: in *Subst*: veranderde MÉNNISCHE, MÉNNISCH, nu MÉNSCHE of MÉNSCH of MÉNS, *olim Humanus, nunc transl: Homo*; gelijk mede in 't A-S, *Mennifc/Homo, & Humanus*, en F-TH, *ther Mennifcho Homo*, (*Willer: p: 141. 144, & 155*), zijnde ontleent van het oude *Mann / Menn / Homo, Homines*: en dat MAN of MÉN, zo wel voor Vrouw, als Mans-perfoon eertijds gold, leert ons het A-S, *Wif-man & Wif-manna / faemina, Uxor*, als of het ware WYF-MÉNSCH; en 't A-S, *Weden-man Virgo*, als of 't ware MAEGDE-MÉNSCH, als mede 't A-S, *Wif-hades-man faemina*; enz. (2) De tweede *terminatie*, daer we op zien, is IG of IGE, als bij MENIG, MÉNNIG *Multi*, van het bovengenoemde MÉN; en bij DOORNIG *Spinofus*, van DOORN *Spina*: dus mede ons GENADIG *benignus*, F-TH, *Ginathig Gratiofus*, van GENADE, F-TH, *Ginathia gratia*; ons WAERDIG, F-TH, *Wurdig dignus*, van WAERD *dignus*; en wijders ons SCHULDIG, A-S, *Schuldig Reus*; ons EENIG, A-S, *enig ullus*; ons ZALIG, A-S, *Gefchelig felix*; enz. Beiden zijn ze ook in 't Hoogduitsch; als 't H-D, *Wurdig Dignus*, van *Wurde dignitas*; en H-D, *Herrifch / Superbus, elatus*, van *Herr Dominus*; enz. Beiden hebben ze ook eenerleije kragt, als befchrijvende 't Hebben van de eigenschap der dingen.

Tot den Oorfpronk van ISCH heb ik tot nog toe geen Wortelwoord na mijn Zin konnen begifsen, en IG zou ik voor 't naefte vermoeden, dat uit het

het oude M-G, *Wigan* / F-TH, *eigan* / Ki: & Yfl: *eiga* / A-S, *agan* / *agan* / *Habere*, zal ontleent geweest zijn, 't zij bij verloop van EIG in IG, 't zij uit een verloren tak, daer de I in steê van EI plaets had, vermits deze *Verba* onder de Verloopene *Classes* behooren; even gelijk ook de H-D, en A-S, *terminatie* *Acht* / voor 't A-S, *echt* en ons ACHT (in de *termin*: ACHTIG), die mede tot den Stam van *Eigan* toepasselijk zijn, reeds de I voor EI voeren; als 't H-D, *Adericht* & *Aderig Venofus*, van 't H-D, *Ader Vena*; en *Bergicht Montofus*, van *Berg Mons*; waer voor ook in 't A-Saxifch komt *Eht* & *Aht*; als A-S, *Flefecht* / *Carneus, carnofus*, van 't A-S, *Flefe Caro*; en 't A-S, *Wariht Crimofus*, van 't A-S, *Wax Crimes*. Dog van deze *Acht* & *Eht* / vermits, mijns agtens, allernetst onze ACHT of ACHTIG beantwoordende, zullen we hier nae onder de Onzagt-staertigen breeder spreken.

Maer onder alle de zagte Uitgangen is 'er geen ons gemeenzamer dan EN. Men heeft hem bij ons als *Substantivum*, als *Adjectivum*, en als *Adverbium*, *Prapof*: & *Conjunctio*: behalven dat hij in 't *Declineren* & *Conjugeren* veel te pas komt, daer we hier nu niet op zien.

I. Als *Substant*:, vermits alle onze *Infinitivi* tot *Subst: Neutra* kunnen overgaen, en zoodanig in gebruik zijn: dus van LOOPEN *Currere*, maekt men HET LOOPEN; hebbende omtrent dezelve beteekenis als onze *Substant*: met INGE agter, of met GE voor het Worteldeel van het *Verbum*, als LOOPINGE, en GELÓÓP; alleenlijk met dat onderscheid, dat die met INGE meerder een tegenwoordige dadelijkheid, die met GE een onbepaelder tijd en menigvuldiger werking, en die met EN een geduerzamer werking verbeelden; als LOOPINGE, *Cursus, cursitatio*, HET LOOPEN *Cursitatio quodammodo continuans*, en HET GELÓÓP *Cursitatio aliquatenus frequens*, enz. Wijders als dit EN gelascht word agter *Nomina* die reets een zagten staert (als EL, EM, EN, ER of IG) agter zig hebben, zo spruiten daer uit de zagte dubbelstaertigen, ELEN, EMEN, ENEN, EREN, en IGEN; in welken gevalle dit zagte EREN, (als bij HINDEREN) wel moet onderscheiden worden van onze Klem-Staertige *Bastaerd-terminatie* EREN, als bij BRAVEREN, enz.

II. Als *Substant*:, ons EN, (bij inkorting N, of bij omkeeringe NE) agter eenigen onzer *Nomina*; als VEULEN *Pullus equinus*, M-G, *Fula pullus asinae*, A-S, *Fola* / *Fole Pullus equinus*; ons MEULEN, MOLEN *Mola*, A-S, *Mollen Molendinum*, & A-S, *Moll Mola*; ons VARKEN *Porcus*; ons WAGEN *Currus*, A-S, *Wagen* / *Currus, plaustrum*; ons KOORN, KOREN *Frumentum*, A-S, *Corn Granum*; ons KERNE, KERN, KORNE, KORN, A-S, *Cerni* / *Corni Nucleus*; ons KARNE, AS, *Cerni Sinum*; ons HOORNE, HOREN, M-G, *Hauru* / A-S, *Horn* / *Hpru* / AL: *Dan: Angl: & H-D, Horn* / Yfl: *Horn Cornu*; ons DOREN, DOORNE, M-G, *Thauru* / A-S, *Thorn* / *Thpru* / H-D, *Doorn* / Yfl: *Thorn* / *Spina, fibula dumis*; ons TORNE, TARNE, TERNE *Scissura*, van 't oude TEREN, TAR, GETOREN, gelijk ook A-S, *Caran* /

ran of teran / *Tar* of *Tar* / *Toren* of *getoren* / II. CL: 5. *lacerare*, *rumpere*, als mede M-G, *Tairan* / II. CL: 6. *rumpere*; en van 't onze komt wederom ons *Verbum* TARNEN, TORNEN, I. CL: *disrumpere*; zoo vind men ook verder in 't A-S, *Carcern Carcer*, *Ge-stanc-ne odoratus*, enz. Dat nu deze soort, hoewel oud van geboorte, wel eer ontleent zij geweest van de volgende *Adject*: *Terminatie* EN, is bij mij zeer bedenkelijk; gelijk ook ons MOLEN een werktuig beteekent, dat tot MALEN (oul: III. CL. in *Præt*: MOOL of MOEL of MEUL, en nu nog in *Partic*: GEMALEN) behoort, en ons WAGEN, een werktuig, dat tot WEGEN, BEWEGEN, (II. CL: oul: in *Præter*: WAG) behoort.

III. Als *Adjectivum*; om den Aerd en de stoflijkheid aen te wijzen, in gelijke beteekenis als ons VAN; dus wil ons AERDEN, AERDENE, *Terreus*, het zelfde als ons VAN AERDE. Met dezen Uitgang komt gelijkvormig het M-G, *Chaurneing Spineus*, F-TH, *Chornine* (*Willer*: p: 55) A-S, *Chyrnen* / bij ons DOORNEN; en 't A-S, *Glaesen Vitreus*, H-D, *Gläsern* / bij ons GLAZEN, GLAZENE; en 't A-S, *Golden* / *gplden aureus*, F-TH, *Guldine* / (*Will*: p: 50, 102, 103) bij ons GULDENE, GOUDENE, H-D, *Guldne*; en 't M-G, *Eisarneing ferreus*, bij ons YZEREN, H-D, *Eisern* / afkomstig van ons YZER, H-D, *Eiser* / A-S, *Ifern* / *Ifen* / M-G, *Eisarn ferrum*; en 't F-TH, *Beinine Offeus*, (*Willer*: p: 103), H-D, *Beinern* / bij ons BEENENE; en 't F-TH, *Marmorine* (*Will*: p: 103, *Marmoreus*), bij ons MARMEREN', en 't F-TH, *Silberine argenteus*, (*Will*: p: 51 en 157), A-S, *Seolstren* / bij ons ZILVEREN', van ons ZILVER *argentum*, M-G, *Silubr* / F-TH, *Silbar* / *Silber* / A-S, *Seolser*; en zoo meer anderen. Deze onze *Terminatie* EN of NE word thans veeltijds agterwege gelaten, voornaemlijk bij Woorden, die reets een zagten staert hadden, als YZERE VOOR YZEREN', en ZILVERE VOOR ZILVEREN', enz.

Wijders als *Adjectivum* zou men ook hier onder wel kunnen betrekken onze *Præter*: *Partic*: op EN, dewijle die mede voor *Adjectiva*'s dienen.

IV. Als *Adverbium*, *Præpositio*, & *Conjunctio* komt dit ons EN bij niet weinige woorden; dus ons TE ZAMEN *und*, F-TH, *Zi samane* / (*Tat*: p: 15); ons VAN BOVEN, VAN BOVENE *de sursum*, F-TH, *fon Obana* / (*Tat*: p: 52); ons TEGEN EN JEGEN *contra*, F-TH, *In jegin* / (*Tat*: p: 98 en 99); ons ONDERTUSSCHEN *interim*, F-TH, *Untar-zuisgen ad invicem*, (*Tat*: p: 97); ons BINNEN *intus*, F-TH, *Innan*; ons VAN VEREN' *de longè*, F-TH, *Ferranu* / A-S, *Feorrene*: Voeg hier bij ons GAEREN, GAERNE, GÉERNE *Libenter*, van GEEREN *Cupere*; enz. Agter dit ons EN word dikwijls de algemeene S gevoegt, zonder Zinverandering; als TEGEN en TEGENS *contra*; VAN WEGEN, en WEGENS, *propter*, *in nomine*; BENEVEN en BENEVENS, BENÉFFENS, *Cum*, *juxta*; enz.

Eertijds diende deze Uitgang EN ook bij ons om de *Adjectiv*:, met LYK agter zig, tot *Adverb*: te maken, dat nu buiten gebruik is; dus eertijds

certijds DEUGDELYKEN, daer na DEUGDELYKE, nu DEUGDELYK *virtuose*, enz. In 't A-Saxifch had men hier voor *Uite* / in 't F-TH, *Uicho* / *Uiche*; als A-S, *Rihtlice Rehte*, *Gesæliglice feliciter*; F-TH, *Gerlich* / *erlich* / *erliche honeste*; enz. Dog zulke *Adverbia* zijn niet anders als *Adjectiva*, die men in steê van *Adverbia's* gebruikt.

In alle deze voorgemelde gevallen komt de kragt en dienst van de *Terminatie* EN omtrent over een met den Zin van ons VAN bij de *Genitivi*. 't Is geen wonder dan dat onze Oude Voorouderen dezen Uitgang EN, mede voor een gemeene verbuiging van den *Genitivus* gebruikt gehad hebben, zo wel bij 't *Mascul.*: als *Fœminin*; waer van nog overblijffels zijn, DES HEEREN, (*S. S. Domini*), en ONZER L. VROUWEN, *B. Virginis Mariæ*. En, zoo men de reden zoekt van ons EN, om den *Nomin. Plur.*: aen te wijzen, men zal mooglijk geene nader oorzaak als dit EN, in de beteekenis van VAN, daer voor kunnen opspeuren; zulks dat door dit EN zo veel zou aangeduid worden als *Velen* of *meer dan een van dat soort*; gelijk met het zelfde regt ook de Latijnen doorgaends haren *Nomin. Plur.*: gelijkvormig hebbenaen hun-*Genitiv. Sing.*: En, immers vind men mede bij de Franschen in gelijke beteekenis haer *en* (dat ze van de Oude-Franken behouden hebben); waer voor wij DAER VAN of 'ER VAN gebruiken, als *je n'en ai rien*, IK HEB DAER VAN NIETS, ENZ.

De *Terminatie* van ons *Participium Praesens* in ENDE, zou onder deze voorten van Uitgang niet behooren, was het niet, dat deze *Participia's* mede voor *Adjectiva* gebruikt wierden; en bij overdragt, ook wel eer als *Subst.*: met agterlating van E.

Als *Adjectiva* zijn ze al te bekend, om voorbeelden van nooden te hebben; dog als *Subst.*: en dat somtijds in de beteekenis van ons ER, hebben we daer van nog eenige overblijffels; hoewel die doorgaends deze *terminatie* op den M-Gottifchen en ouden F-Thuirfchen trant voeren, naemlijk AND en OND voor END; 't welk, vermits de Zagtheid van dezen uitgang, niet dan een zeer klein *Dialect*-verschil maekt, dog met eenen ook aenwijft, dat onzer Voorvaderen *Dialect* eertijds nader aen de Oud-vermaegschapte Talen quam dan nu. Deze overblijffelen zijn, ons VYAND, M-G, *fiant* / *fijands* / AL: & F-TH, *fiant* / *Diende* / A-S, *feond* / *fjnd* / H-D, *feind* / Kimbr: *fiant* / Yil: *fjande* / Dan: *fjende* / *Hofis, inimicus*; zijnde allen uit het *Part. Praes.*: van het M-G, *fijan* / F-TH, & AL: *fien* / A-S, *feogan* / *fean* / *fian* / en ons Oude VYEN, VYDEN, *odio habere*. Ten andere ons HEILAND, F-TH, *Heilant* / A-S, *Heilend* / H-D, *Heiland Salvator*, van ons HEELEN, HEILEN, F-TH, & AL: & H-D, *Heilen* / A-S, *Heilan* / M-G, *Hailjan* / *gahailjan* / *Curare, ad sanitatem redigere*: Als mede ons AVOND, AVEND, F-TH, *Abant* / H-D, *Abend Vesper*; van ons verouderde AVEN, *deficere, abire*, als 't vertrek en afwezen van den dag willende aenduiden; gelijk ook het A-S, *æfen* / *æben* / en 't Yil: *Aftan Vesper*, uit een zelfde Worteldeel gefproten zijn, met gelijke beteekenis; zulks dat de *terminatie* en of an / aldaer 't zelfde doet en doen kan als ons ENDE. Wijders ons UCHTEND, OCHTEND

LXII:

Van onze
Terminatie
ENDE, als
Adjecti-
vum; en

van ons
AND,
OND of
END als
Subst. Mas-
cul.

tempus matutinum, dog in 't M-G, *Uhtwo* / & A-S, *Uhtu tid* & *Uht*. In 't M-G, *Ogan* / in *Præ*: *Ohta* & *Uhta metuere*, ligt een gelijkheid van gedaente, dog met eenen ook een Zin, die leerzaam is; want, zo dit *Verbum* den oorspronk vervat, dan zou ons **OCHTEND**, den tijd van de Morgensche Bede-ure, en betamelijke Oeffening van Godsdiensf en Godvreezendheid verbeelden. Onder de Oudheid, als in 't A-S, kan men meer voorbeelden van deze *terminatie* **END** bijbrengen, als, A-S, *Riddend* & *Ridda Eques*, *Wel-donde benefactor*, *Sceppend Conditior*, *Demende Judex*, *Delend* & *Delere divisor*, enz.

LXIII.

Van ons **ENDS** of **ENS**, als *Adverb*: of *Præpos*: spruitende uit **END**, en **S**. Als men deze *Terminatie* **END** met eene agtervoeging van **S**, in de gedaente van een *Genitivus* maekt, spruit ook daer uit een *Adverbium* of *Præpos*: als **AL WILLENS**, A-S, *Willes Volens*; **VOLGENDS** *secundum*; 's **OCHTENDS** *Manè*; enz. Gemeenlijk word in de uitspraek, en zelf ook wel in 't schrijven, de **D** hier overgeslagen; als **WILLENS**, **VOLGENS**, enz.

LXIV.

Van de **LF**, agter de Telwoorden. Ons **TIEN** (voor **TIGEN**, **TIËN**) als mede ons **TIG**, dienen agter de Telwoorden, om een voltrokkene Telbeurt of Verhael aen te wijzen: want de eerste **TIEN** is een Telrye daer men weder op begint, ende telling hervat; en zo mede detweede **TIËN**, waer voor we **TWINTIG** zeggen, en voor de derde **TIEN**, **DERTIG**; blijvende de *terminatie* van **TIEN** tusschen de 12 en 20 in, en die van **TIG** van de 20 tot 100 toe. Den oorspronk van **TIEN** en **TIG** reken ik beiden van ons **TYGEN**, **TYEN**, II. CL: (*tendere*, *trabere*, & olim *narrare*); gelijk ook in 't M-G, *Trihan* / *Gatrihan* / II. CL: 1. *Narrare*, H-D, *Zehen* / II. CL: 1. F-TH, *Zihan* / *Zichan* / II. CL: 1. *Trabere*; waer toe dan ook het M-G, *Caithun* / *Yfl*: *Cpu* / F-TH, en H-D, *Zehen* / A-S, *Cpn* / Kimbr: *Çi* of *Çiu* / *Decem*; als mede het M-G, *Chreinstig* / *Çrijatig* / A-S, *Chrittig* / F-TH, *Chritzug*, H-D, *Dreiffig* / bij ons **DERTIG**, oul: **DRYTIG** *Triginta*, enz.

Ondertussen schijnt het mij opmerking waerdig te zijn, dat we, terwijl we in alle onze tellingen zo dra we de **TIG** agter aen krijgen, namelijk van 20 af, die blijven behouden tot aen 100 toe, nochtans de 11 en 12 met de *terminatie* **LF**, als (**ELF** voor **EËN-EN-TIEN**, **TWAEF** voor **TWEE-EN-TIEN**) nemen, niettegenstaende wij de agterzetting van den **Uitgang TIEN**, van **DERTIEN** enz: tot **NEGENTIEN** daer onder, vervolgen. Dog tot oplossing hier van, zullen we eerstelijk den **Uitgang LF**, overwegen; en dan de **Gevoeglijkheid** van deszelfs dienst. Dit **LF**, bij **ELF** *Undecim*, en **TWAEF** *duodecim*, komt voor **LIF**, of **LEF**, als **EËN-LIF**, en **TWEE-** of **TWAE-LIF**, gelijk ook *Alam*: **Ein-lif** / A-S, **End-leof** / *Yfl*: **Ellefu**, *undecim*, en M-G, **Twalib** / **Twalif**, A-S, **Twelf** / F-TH, & *Alam*: **Zue-lif** *duodecim*, bij ons ook wel eer **TWEEF** en **TWELF** (zie *Kiliaen*). Dit **LIF** of **LEF** nu is afkomstig van ons oude **LYVEN**, **BE-LYVEN**, nu **BLYVEN** II. CL: *restare*, *manere*, *superesse*, gelijk ook A-S, **Lifan** / **Be-lifan** / III. CL: 1. *manere*. Dus beteekent dan ons **EËN-LIF** of **ELF**, eigentlijk *één overig* naemlijk *één boven het elk bekende Tiental*, en ons **TWEE-LIF**, **TWAE-LIF** of **TWAEF**, *twee boven het Tiental*.

Tiental, zo dat ook hier in de Rye van Telling daer we hier boven van zeiden, ten eenemaal bevestigd word; blijkende met eenen, dat eertijds ook TWAB voor TWÉE bij ons in gebruik is geweest, gelijk mede in 't M-G, *¶wa/* en A-S, *¶wa & ¶wegen duo.* Dog, ten opzigte van de Gevoeglijkheid van dienst, kan ik twee redenen uitdenken. Ik: Om dat de Tellingen met TIEN agter aen niet gewoon zijn het Koppelwoordje EN tusschen in te laten, gelijk die met TIG; dus zegt men DÉRTIEN of oul: DRYTIEN, en VEÉRTIEN of ook oul: VIERTIEN, dog niet *¶Dri-en-tien/¶Dier-en-tien/* terwijl men nogtans zegt DRY-EN-TWINTIG, VIER-EN-TWINTIG, enz: maer nooit *¶Dri-twintig/* enz. En op dien voet zou men dan, voor ons *één en twee boven de tien*, moeten gezeid hebben *¶Een-tien/* en *¶Twee-tien/* dat ligtelijk voor *Eenmaal- en tweemaal-tien* zou genomen, en daer uit verwarring gesproten geweest zijn: welke zwarigheid door de *terminatie* LIF, LEF, of LF verhoed is. (2). Ten tweede, om dat geen een onder alle de Telryen gemaklijker deeling en vermenigvuldiging heeft dan het *Tien-* en *Twaelf-tal*: van ouds gebruikte men zeer veel dat van 12, om 't gerief van gemeenschap, als zijnde 't eerste getal, dat zig op zo verscheidene wijzen laet deelen; (want in de 12 mag de 2, de 3, de 4, en de 6; en geen van de lager getallen heeft meer dan tweederleij deelen), waer van nu nog overig is de *Dozyn-telling* van zo velerhande kleene Koopmanschappen: en aldus wierd dan met dit EÉN-LIF (nu bij insmelting ÉLF), en met dit TWELIF of TWALIF (nu TWAELEF), deze Dozintelling voltrokken, en onderscheiden gehouden van de verdere Telling, die met agtervoeging van TIEN vervolgde, als DÉRTIEN, VEÉRTIEN enz. Dat wijders, op het voltrekken van ons tweede *Tiental*, in steê van TIEN, eene andere gelijkwaardige agtervoeging TIG, bij onze Voorouderen genomen is geweest, had ook zijne nuttigheid; want hadden ze *¶Twee-tien* voor TWINTIG en *¶Drie-tien* voor DERTIG enz: gezeid, men zou ligtelijk in 't onderscheid van 12 en 20, van 13 en 30 enz: zig verzonnen, en stoffe van verschil gekregen hebben; 't gene nu door dit TIG is voorgekomen. Zie verder ook wegens den naem van HONDERD onze volgende bedenking bij de *terminatie* HANDE.

Dus verre van de Zagtvloeiende *Terminatien* van Afleiding.

Onze *Onzagt-Staertige* of *Zagt-klemmende Aflei-terminatien* zijn, ons AER, ons AERD (of AERT of ERD of ERT) ons DOM; HEID, INGE (of ING), NISSE (of NIS), LING en LINGS, SCHAP, ACHTIG en HAFTIG, BAER, LYK (of LIK), en ZAEM (of SAEM), HANDE en LEY, LOOS, HALVEN, WEGEN, WILLE, VOL, ZAL (of ZAEL), FEST (of VEST), en TIER. Dit soort, dat eenigen nadruk, hoewel iets minder dan 't Zakelijke lasch-woord ontfangt (als bij DRINKBAER, enz:), staet eenigermate met de Koppelwoorden gelijk, aengezien ook dezen uit een Worteldeel van eenige beteekenis op zig zelf ontleent zijn, schoon van sommigen van die de ware Wortel onbekent, of verloren zij, of onder 't Stof van de Oudheid begraven ligge; dog ze verschillen daer in van de Koppelwoorden, dat de Toelassing bij die gewoonlijk vooraen geschied, en meerder klem dan 't Zakelijke Deel zelf geniet, om dat aldaer de Kragt van Zin-onderscheiding op het voorgevoegde Deel nederkomt, als bij REGTBANK, enz.

Onzen

LXV.

Van de:
Onzagt-
staertige
Afei-Ter-
minatien.

LXVI.
Van onzen
Uitgang
AER.

Onzen Uitgang AER, (als bij LEERAER, en MAKELAER van MAKELEN, F-TH, ~~Mahelan~~ / ~~Mahalan~~ / I. CL.: *Conciliare, conjungere*, LESSENAER, SCHULDENAER, enz.), die een Bedrijver, of overdragtelijk een Werktuig van Dienst beduid, mag men wel, dunkt mij, voor het zelfde aenzien, als onze zagte *Terminatie* ER, vermits de gelijkheid van zin, hoewel ze in nadruk verschillen: te meer, om dat men in 't F-THuytsch zo wel *Ari* & *Ar* / als *eri* / *ere* en *er* / in steê van ons ER vind, als F-TH, *Aerari* / bij ons LEERAER; en F-TH, *Dooperi* & *Cooufar* / bij ons DOOPER, enz: gelijk mede in 't Ysl: *Bakare* / bij ons BAKKER; *Skrifare* / bij ons SCHRYVER; en Ysl: *Bruggare* / bij ons BROUWER, enz. Want zoo het F-TH, *Ari* of *Ar* / en 't Ysl: *Are* / tegen ons ER, en niet tevens tegen ons AER te stellen was, zo stonden we met dit laetste zonder Makkers, en zonder voorbeelden van Oudheid; zulks dat het jong van geboorte zou zijn, 't gene niet te denken is, vermits onder ons van dit jong geen' bijzondere Wortel beruft, om zulk een Uitspruitfel op te leveren. 't Is wel waer dat de *accent* tusschen AER en ER eenigfints verschilt, dog het schijnt mij toe, dat AER, de oudste geweest zijnde, door verloop van tijd en algemeene bekendheid van zin, wat korter over de tong heeft gerolt, en in de zagte ER verwisselt is geweest; even als ons LYK in LIK, en ons AERD of AERT in ERT.

LXVII.
Van onzen
Uitgang
AERD of
AERT (bij
inkrimpin-
ge ERD of
ERT).

Ons AERD of AERT, als bij DRONK-AERT (of bij inkrimping' en verzagting' ERD of ERT als DRONKERT, in welken gevalle het zonder klem komt en zagtsaertig word) verstrekt, om den Land-aert, of gewoonte, of heerschende eigenschap van iemand te verbeelden; en vind zijnen oorspronk, kragt en gedaente ten volle in ons AERD of AERT, *Genus, natura, indoles*. Dus LUI-AERD, GRYZ-AERD (of GRYZERD), BAST-AERD (of BASTERD), SPANJAERD (of SPANJERD), enz.

Bij onze Taelverwanten is het geene gewoonte dit woord tot een *Terminatie* te gebruiken, maer in steê van dat den Uitgang ER, als H-D, *Crincker* / *Sauffer Potator*, in plaetse van ons DRONKAERD; terwijl ons DRINKER *potor*, zeer fraei van dat in Zin onderscheiden word; als beteekenende dit laetste slegts, *iemand die dadelijk drinkt*, en dat eerste, *iemand die zijn gewoonte maekt van zig dronken te drinken*, zulks dat zelf op dien tijd, wanneer hij niet metter daed en drinkt, die naem egter op hem toepasselijk is, uit hoofde van zijn' Aert en gewoonte.

LXVIII.
Van onzen
Uitgang
DOM.

Onze Uitgang in DOM vind men dat plaets heeft gehad sedert het invoeren van het Krijtendom, niet alleên bij Ons, maer ook in 't F-THuytsch, A-Saxifsch, en H-Duitsch, als F-TH, *Wisduom* & *Wisduom Sapientia*, *Jungarduom Status discipuli ad Magistrum*, & *juventus*, *Herduom Principes*, *Richtduom Imperium*; *Gewasduom Statura*, bij ons WASDOM, enz: A-S, *Witceopdome Munus Episcopale*, bij ons BISCHOPDOM; *Cyndome* of *Cpningdom regnum*;

gnum; *Wisdom prudentia*; *egenedom liberum arbitrium*, *freedom / Libertas*, bij ons VRYDOM; *Haligdom Sanctimonia*, bij ons HEILIGDOM; enz. en H-D, *Cit-genthumb Proprium Dominium*, bij ons EIGENDOM; *Magdthum virginitas*, bij ons MAEGDOM; *Reichtthum Divitiae*, bij ons RYKDOM; *Bischtthum /* bij ons BIS-DOM *Episcopatus*; enz.

Tweederhande soort is 'er van dezen; de zulken naemlijk die *den Staet*, *Magt*, of *Gestelttheid* verbeelden, welken bij ons van 't Manlijke Gellagt zijn, als DE EIGENDOM, VRYDOM, OUDERDOM, WASDOM, WEEDOM, MAEGDOM, RYKDOM, enz. en ten tweede zulken die *een Ampt of Gemeenschap of Staet van bestiering* beteekenen, als HET CHRISTENDOM, JODENDOM, HEIDENDOM, MENSCHDOM, HEILIGDOM, PAUSDOM, BISCHOPDOM, PRIESTERDOM, VORSTENDOM, HERTOGDOM, enz.: welken bij ons *Neutra* zijn, als afkomstig van 't Latijnsche *Dominium*; terwijl ik de eerste soort van ons oude DOM, DOEM afkomstig reken, dat *Masc: Gen:* is, en een *Magt van Oordeel* beteekent, waer van ons DOEMEN, I. CL: *olim Judicare, nunc Dam-nare*; gelijk ook A-S, *Dom / Dome / M. Judicium, sententia, finis, examen.*

Ons HEID of HEYD (cetijs ook HEDE, waer van in *Plur:* en in *Casu Obliquo* nog HEDEN en HEDE) dat agter de *Adjectiva's* en *Præter: Partic:* gevoegt word, om den Zin van haer Lafch-woord tot een denkbeeldelijke of *figuerlijke Persoon*, en om alzo het Hoedanige tot een Hoedanigheid over te brengen, heb ik niet ouder in gebruik gevonden als onder het F-THuitsch en A-Saksisch: want onder 't M-Gottisch, nogte onder 't oude Kimbrisch of hedendaegsche Yslandsch vertoonde het zig niet. Dus A-S, *Wif-had Sexus Muliebris*; *Knigthade Pueritia*; en A-S, *Maegt-haden / Maeden-had / F-TH, Magath-heiti Virginitas*; F-TH, *Scon-heit / Pulcritudo*, bij ons SCHÓONHEID; F-TH, *Jugut-hedi Juventus*; en H-D, *Argheit / Nequitia*, bij ons ARGHEID; H-D, *Arglistigheit / Astutia*, bij ons ARGLISTIGHEID; en H-D, *Hoehheit / Celsitudo*, bij ons HÓOGHEID; enz. Zo dat in 't A-S, komt *Had*, *Hade* / in 't F-TH, *Heiti / Heit / & Hedi*; en in 't H-D, *Heit & Heit*.

Dit ons HEID of HEDE heeft wel eer op zig zelf een beteekenis gehad, gelijk ons leeren kan het A-S, *Had / Hade / Sexus, persona, qualitas*, en 't A-S, *Hadian ordinare & consecrare*; als mede het F-TH, *Heid / Heit Persona*; dus heeft men in 't *Fragm: Ifid: Hispal:* agter *Tat: p: 251*. *Zwene dhero Heido* (TWE EDER PERSONEN), en *Dher Dhritto Heit* (DE DERDE PERSONEN), in welke soort van beteekenis de figuerlijke kragt van ons HEID begrepen ligt. Het A-S, *Had* / wierd zelf ook in vooraenzetting gebruikt, als A-S, *Had-breca, Sacrorum ordinum, sc: Personalitatum, Violator*.

Deze *Uitgang* is altoos bij Ons en de andere *Vermaegschapten* van 't *Vrouwelijke Gellagt*; en als hij agter de *Præter: Part:* van de ONGELYKVL: *VERBA* komt, begeert hij *Euphonicè* de T tusschen beiden, als GELEGENTHEID, GENEAGENTHEID, enz.

Onder de allergemeenzaemsten onzer *Uitgangen* behoort ons INGE (bij in- II. Deel. L kort:

LXIX.
Van onzen
Uitgang
HEID.

LXX.
Van onzen
Uitgang

INGE bij
inkort:
ING,

kort: ING) dat, agter het Worteldeel der *Verba* gevoegt zijnde, een *Substant: Femininum* uitmaekt, om de dadelijke Werking te verbeeldē; als DOENINGE, DOENING *Actio*, van DOEN *agere*. Zoo mede in 't F-TH, *Ylung*/ bij ons YLINGE, *festinatio*, van 't F-TH, *Plan festinare*, en F-TH, *Prilizing salutato*, van 't F-TH, *Heilizan Salutare*; enz: en in 't A-Saxisch heeft men Unge & Ung & Ing; als A-S, *Wilmunge desiderium*, van 't A-S, *Wilmian desiderare*; A-S, *Ceaping & Ceapung Emptio*, van 't A-S, *Ceapan omere*; A-S, *For-goging transgressio*, van 't A-S, *For-gogean praeterire*; A-S, *Intoumunge inhabitatio*, van 't A-S, *Intoumian inhabitare*; enz. En, in 't Hoogd: komt de Ung zoo gemeen als bij ons de ING; dus in 't H-D, *Belohnung Merces*, bij ons BLOONING; enz.

Van ouder tijd dan 't A-Saksisch en F-THuitsch ken ik geene voorbeelden of medegetuigen van dezen uitgang. Bij 't M-Gottisch, en 't Oude Kimbrisch, nogte ook in de *Grammatica* van het tegenwoordige Ylandsch laet hij zig niet zien. In het Engelsch gaet het *Participium Praesens Adjectiv:* op Ing in steê van ENDE, dat bij ons en anderen van Duitche en Kimbrische afkomst zig vertoont; als Eng: *Loving* bij ons LIEVENDE in 't H-D, *Liebende*. Dog voor 't Eng: *Love amare*, heeft men in 't Zweedsch, Deensch, en Ysl: *Eliska Amare*, welks *Partic: Praes: Activ:* is in 't Zweedsch, *Eliskande* / in 't Deensch *Eliskendis* / en in 't Ysl: *Eliskende amans*; enz. Uit welken hoek nu, of uit wat voor een eigen stam, ons INGE gesproten zij, heb ik nog niet tot mijn genoegen kunnen opspuren. Zo men 't van ons INNIGE *intimum*, zou willen afleiden, zo blijft de zin nog te gewrongen; behalven dit, zo ken ik geene Oudheid daer dit INNIG in steê van ons ING zig vertoont, niet tegenstaende de Volledigheid onder 't Oude minst gekreukt is. De M-Gottische *terminatio* AINS of EINS of ONS, als M-G, *Libans* (LEVING), *fodeins* (VOEDING), en *Salbans* (ZALVING), enz: zijnde van gelijk geslagt gebruik en zin, zou wel met IN, of un / of on / of an / beantwoord schijnen, dog de agterste G ontbreekt 'er dan nog; en zou 'er federt in steê van IG moeten bij gekomen zijn; maer met deze onderstelling zag ik dit op ons voorgemelde INNIG wederom uitdraeijen; 't gene om de bij gebragte rede niet aennemelijk is. Ik staek dan liever het verder giffen, zo lang ik nog niets bedenken kan, dat op een' goeden schijn rust, ofte proeven van overweging' mag uitstaen.

LXXI.
Van onzen
Uitgang
NISSE (bij
inkortinge
NIS).

De Wortel van ons NISSE (bij inkort: NIS) dat ook *Femin:* en omtrent van gelijke kracht en gebruik is als ons INGE, is niet minder duister en verborgen. 't Is wel waer dat men al in 't M-Gottisch, *Rassus* of *Rassus* vind, als M-G, *Porinaffus meretricium*, van 't M-G, *Porinan Machari*; en M-G, *Ufarassus abundantia*, van 't M-G, *Ufar / Super*, bij ons OVER; enz. Maer, zo dit al 't zelfde ware als ons NISSE (waer aen mij de onzekerheid wegens de N, en 't beantwoorden van a tegens onze I, doen twiiffelen) zo was 'er slegts een blijk van hooger Oudheid, maer nog niet van Wortel. Onder al de nalatenschap van de verstorvene Taelgenooten, nogte ook onder de Levende ken ik dit NIS of NISSE niet voor een woord op zig zelve; en nogtrans-
geeft

geeft ons de *accent* van deze *terminatie* schijnbaer genoeg aen de hand, dat het 'er eertijds een was.

Bij 't A-Saksisch vind men dezen Uitgang *Þesse* / of *Þisse* / of *Þuffe* zeer menigvuldig, en zelf gemeenzamer dan *Þing* of *Þing* of *Þunge*; en in 't F-TH, heeft men *Þesse* / *Þessi*. Dus A-S, *Þisnes* & *Þisfednesse* / F-TH, *Þriofnesse* *Liberatio* (bij ons VER-LÖSSING of † VERLÖSNISSE, of, na 't gemak der Uitsprake † VERLÖSSENIS); en A-S, *Þorempnesse* *Natiuita*, *Þemampnesse* *Communio*, *Þor-demednesse* *Condemnatio*, *Þieternesse* *Amaritudo*, *Þifgodnesse* *idololatria*, *Þigenpnesse* *proprietas*, *Þu-nesse* *Unitas*, en A-S, *Þelicung* / F-TH, *Þelicnesse* *Similitudo*, bij ons GELYKNISSE; en F-TH, *Þolnessi* *Plenitudo*, & F-TH, *Þozlaz-nessi* *remissio*; enz. In 't H-Duitsch gebruikt men *Þis* & *Þuis* / als H-D, *Þeheimnis* / & *Þeheimnis* *Arcanum*, *Þedächtnis* & *Þedächtnis* *recordatio*; enz. Eigenlijk behoort deze Uitgang tot den Duitschen Taelstronk.

Uit het bijgebragte blijkt, dat hij in 't A-Saxisch agter *Subst.* & *Adject.* en agter *Præter. Partic. Pass.* gezet word; dog bij ons is hij mede agter *Subst.* & *Adject.* als GEBOORTE-NIS & GEHEIM-NIS; maer ten opzigte van onze *Verba* is de eigentlijke gewoonte drierhande, I. Eerstelijk, dat hij, agter het Worteldeel geplacft word; als KEN-NISSE, GEHEUG-NISSE, en GETUIG-NISSE (ook *Euphon.* GETUIGENIS); dus mede ons LAEFNISSE, van LAEVEN, welks Worteldeel is LAEV, zo 'er geen Medeklinker agter op volgt, of LAEF, zo 'er al een komt; gelijk mede BEGRAEFNISSE van BEGRAVEN, en BEVINDNISSE (of *Euphon.* BEVINTNIS) van BEVINDEN, voor welken wederom, tot meerder vloeying', sedert in gebruik zijn geraect ons BEGRAEFFENIS (bij inkort: BEGRAFFENIS), als mede ons BEVINTENIS, enz. Indien nu onze Voorvaderen, bij het eerste invoeren van dezen Uitgang NISSE, de E in deze gevallen voor de N hadden willen voegen, ze zouden ongetwijffelt dan 't Worteldeel met de zagte agter-letter genomen, en LAVENISSE, BEGRAVENISSE, enz.; ingevoert hebben; aen-gezien ze de zagtigheid beminden, en als dan, de verscherping van D in T, en V in F, niet noodig, ja zelf buiten rede, was geweest, maer nu, door dien ze hier alleenlijk op het Worteldeel doelden zonder tusschenlaffing, vervielen ze nootzacklijk tot deze verharding, welke van hand tot hand zoodanig bestendig ons is overgelevert, dat de verzagting (als bij BEGRAVENISSE, enz.) thans op geene tong komt, dan die zig tot een' eigen gemaktheid, en niet tot een gebruikelijke uitspraak overgeeft. Ik heb te breeder hier in uitgeweid, om dat ik rede wilde geven van deze niet ongewichtige verscherping van letter, die zelf een schrander mensch (gelijk 't ook geschied is) zou kunnen doen struikelen en meenen, als of ons BEVINDEN, II. CL: & BEGRAVEN, III. CL: wel eer in *Præter. Partic.* *Þevindet* / & *Þegrabet* (*Contr.* *Þevint* & *Þegraeft*) mogten gehad hebben, en aldus dit NISSE daer agter gezet geweest zijn: dog dit is gantschelijk mis, en tegen de natuer van onze ONGELYKVLOEYENDE *VERBA*, onder welken dezen behooren; gelijk ook alle de verwante talen, en alle proeven van Oudheid daer tegen strijden, en ons verzekeren konnen, dat die *Præterita* altoos geweest zijn BEGRAVEN en BEVONDEN. II. De Tweede soort van onze agtervoeging van NISSE is agter 't *Præteritum Participii*, als BEKËNT-NISSE, ERKËNT-NISSE (*Euphon.* BEKËN-

TENIS, ETKÉNTENIS). En III. de derde soort schijnt agter de eerste persoon van 't *Præsens Indic:* of *Subj:* te komen, als VERRYZE-NISSE, zonder verfeharping van Z in S.

Dat de beteekenis dezer *Terminatie* NISSE eene lijdende beweging zou aenduiden, terwijl ons INGE de dadelijke aenwees, als BEGRAEFNI-, voor *bet. Begraven worden*, en BEGRAVING voor *bet. dadelijke Begraven*, is wel geen onaerdig onderscheid, 't gene te wenschen was dat doorging', dog dat meer op een eigen goeddunken, dan op een waerlijk vasten grondslag rust; want, alhoewel dit woord die Zinverdeeling lijden kan, de kragt niettemin van de meesten anderen in 't Verstorvene en nog Levende is 'er gantschelijk tegen, alzoze doorgaends eene dadelijke Werking verbeelden, even als met INGE; gelijk ook in 't A-Saxisch dezelfde Woorden, die INGE bij ons hebben, zig meesten tijd met *Pisse* of *Pisse* vertoon; en zoovind men mede het F-TH, *Pidarung* / *Tat: p: 203, Damnatio*, en 't F-TH, *Pidarnessi* / *Tat: p: 220 Damnatio*; in gelijker voege als ons BEKÉNTENIS, en BEKÉNNING, en ons ERKÉNTENIS en ERKÉNNING in kragt overeenkomen, en volstrektelijk Werkende en niet Lijdende zijn.

LXXII.
Van onzen
Uitgang
LING als
Subst: Masc:
culi:

't Is meê al van geen ouder tijd als van de VIII. en IX. Eeuw, dat we 't gebruik van onzen Manl: Uitgang LING of LINK, kunnen aentoonen: hij wijst ons zo veel aen als *den oorspronkelijken Aert of Afkomst van iet*, en ziet meest op Perfoonen, minst op Zaken. Dus VONDELING of VONDLING voor *Een Persoon die gevonden is*, LÉERLING, *een Persoon die leert of onderwezen word*; en JONGELING, *een Persoon die in zijne bloeiende jonge jeugd is*; en GUNSTELING voor *een Persoon die begunstigt word*; enz. Gelijk mede in 't A-S, *Earth-ling* / of *Eorthing* / *Colonus, Agricola*, en A-S, *Fosterling* / *Alumnus*, bij ons VOESTERLING; A-S, *In-bredling Civis*; A-S, *æthelling* / *Clita, juvenis regius*; A-S, *Concepting Adolescens*, *Feorthing Quadrans*, *Lit-ling* / *Upling Parvulus*; in 't H-D, *Seugling infans lactens*, bij ons ZUIGLING, ZUIGELING, of liever ZOOGELING, enz. In 't A-Saxisch nu beteekent *Ung imago*. Endit zo wel als 'tonze kan men t'huis wijzen tot ons verletene † LINGEN, † LANG (of † LONG) † GELONGEN, voor *zig medeschikken, nevens voegen*, of *zig gelijkaerdig toonen*; waer voor in 't H-Duitsch nog gebruikelijk is, *Gelingen* / *Gelang* / *Gelungen bene succedere*; gelijk ook van ons *Præter*: nog overig is ons BELANG, GELANG, *quod alicui quid refert, successus*, en daer van ons BE-LANGEN, I. CL: *Spektare ad aliquid*; enz: Zulks dat ons LING ('t gene tot het onveranderde Worteldeel behoort) zo veel zou zeggen, als, *Imand of iet van dat soort, of daer toe betrekking hebbende*.

LXXIII.
Van ons
LING en
LINGS,
als Adject:
en Adverb:

En hier mede stemt zeer wel overeen, dat men dit LING ook bij onze *Adject: & Adverb:* gebruikt, als ZONDER-LING, *peculiaris, & peculiariter*; LINGS, en MONDELING *Viva voce*; gelijk ook A-S, *Grundlunga* / *Grundlung* als *Adject: funditus*: welke onze Uitgang in 't bijzonder tot een *Adverb:* gemaekt word, met het agtervoegen van S, als SCHRYDELINGS en SCHRYDELING *divaricatis*

tis & *distentis pedibus*, en RUGGELINGS *retrosum*, die ook wederom als *Adjectiva* gebruikt kunnen worden; als EEN SCHRYDELINGSE GANG; EEN RUGGELINKSE SPRONG, enz.

Dat het gebruik van ons SCHAP van den zelfden ouderdom is als de voor- LXXIV. Van onzen
gaende Uitgang, kunnen ons de volgende Getuigen leeren. Dus vind men Uitgang
in 't A-S, *Deorth-scepe Dignitas*; A-S, *Bod-scip / Jussio, legatio*; F-TH, SCHAP,
Gibod-scip / & Gibod-skepi / Mandatum, bij ons BOOD-SCHAP, H-D, *Bot-* en daer uit
schaft; A-S, *Thegn-scipe / Thani dignitas*, bij ons DEKEN-SCHAP; A-S, SCHAP- vloeijende
Ge-bed-scipe Concubitus; A-S, *Dol-scipe / Error, stultitia*; en F-TH, *Land-* PYE.
skepi / Lant-scheffi / Land-scaf / regio, bij ons LAND-SCHAP; F-TH, *Gitwiz-*
scaf & Gitwit-schaf Testimonium.

De kracht en beteekenis van dezen Uitgang strekt om den Aert en geschapenheid der dingen als in een vergadert Lichaem te vertoonen, en is mede vervat in het A-S, *Scepp / Scepe / Praefectura, munus, negotium, occupatio, & dignitas*, dat zijn wortel vind in 't A-S, *Sceapan / Sceop / Sceapen / 't* F-TH, *Scafan / Sceof / Gefcafen / 't* H-D, *Schaffen / Schuff / Geschaf-*
fen / 't Ysl. *Skapa / Skoop / Skapenn*; bij ons oul. † SCHAPEN of † SCHE-
PEN (nu SCHEPPEN) SCHIEP, GESCHAPEN, *formare, condere*.

De Woorden met dezen Uitgang zijn bij ons of *Fæmin:* of *Neutr:*, als; HET GEZÉLSCHAP *Sodalitium*, en DE VROEDSCHAP *Senatus*, enz. Zelf-
twee-slachtig is ons BURGERSCHAP, naemlijk *Fæm:* als het *eene Vergadering*
van Burgers; en *Neutr:* als 't *Het Voorregt van Burger te zijn* beteekent. Dog
welke Regel dit Vrouwlijke van 't Onzijdige onderscheid is duister om uit te
vinden; schoon 't klaer genoeg is dat de zulken, daer SCHAP agter een *Ad-*
ject: komt, als bij BLYD-SCHAP, GRAM-SCHAP, VROED-SCHAP, enz: zig
Fæmin: vertoonen, gelijk *Mooien* ook heeft aengeteekeft: Maer 't gebrek
van Regel ziet op die genen, welke SCHAP agter een *Substant:* hebben. De
naeste Regel die ik 'er op weet uit te vinden, is 't *Fæminin* voor de zulken,
alwaer SCHAP de beteekenis van een vergadert gezelschap van Personen be-
bleed, als de MAN-SCHAP, RIDDERSCHAP, BURGERSCHAP (*Cives*,) allen
Fæmin:, dog *Neutrum* daer SCHAP den Zin van een Staet, Waerdigheid of
bediening toebrengeft, als HET GRAEFSCHAP, MARTELAERSCHAP, BUR-
GERMEESTERSCHAP, MEESTERSCHAP, APOSTELSCHAP, BONDGENOOTS-
SCHAP, MAEGSCHAP (*affinitas*,) VERWANTSCHAP, LANDSCHAP, HEER-
SCHAP (*Persona Dominium representans*,) & GEZÉLSCHAP *Sodalitium*, welk
laetste wel een vergadering beteekent, dog uit hoofde van 't woord GEZÉL,
en niet van wegen de *termin:* SCHAP, die anders *Fæmin:* zou moeten ge-
weest zijn, gelijk ook ons MAEGSCHAP, *f: Affines*, voor vergaderde bloed-
vrienden en niet voor het Bloedverwantschap komende; ingelijks het *Fæmin:*
inneemt: Ons BOODSCHAP *Mandatum*, is *Fæmin:* dog BODESCHAP *Tabella-*
rii munus, is *Neutr:* gen:

Ons woord HEERSCHAP, *n: Dominus*; alwaer overdragtelijk de Persoon
in steef van de bediening komt, neemt ook het Klem-Staertige YE agter zig,
om de Persoon weder tot een bestier te doen overgaen, als HEERSCHAP

PYE, *Dominatio, imperium*; en dus ook van MAETSCHAP, ons MAETSCHAPPY; enz.

LXXV.
Van ons
ACHTIG
en HAF-
TIG.

Onze Bijvoeglijke Uitgangen ACHTIG, en HAFTIG, welke eerste bij ons zeer gemeen, en laetite zeer zeldsaem komt, bestaen ijder uit twee aen-ééngevoegde Uitgangen.

Ons ACHT vind zijn oorspronk in 't Verouderde † AGEN, † EIGEN, in *Præter*: † ACHTE; gelijk 't M-G, *Agan/ aihsta/ aihstans habere*; en 't F-TH, *Eigan/ Ki: & Yl: Eiga/ A-S, agan/ agan habere*; en ons HAFT in 't verouderde † HAVEN, † HABEN (nu HEBBEN), in *Præter*: † HABEDE, † HAVEDE, *Euph: † HAFTE* (nu HAD), gelijk ook M-G, *Haban/ habida/ habitus/ in 't F-TH, haban/ haban/ in Præter: Hafde & Hadde*; en A-S, *Hafan/ in Præter: Hafde habere*, enz. Dewijle nu elks wortel, schoon verschillig vande daente, in beteekenis overeenkomt, zo is 't geen wonder dat ons ACHTIG en HAFTIG van eenerhande kragt zijn, willende elk zo veel zeggen, als *iets van dat hebbende*; alleenlijk brengt het gebruik meê, dat het eerste de *Schaersheid*, en het laatste, bij woorden van roem komende, de *Rijkslijkheid* aenduid. Dus STERK-ACHTIG is zo veel, als *iet van 't sterke hebbende*; dog MAN-HAFTIG, DEUGD-HAFTIG en ÉRNST-HAFTIG is zo veel als *Rijk van Man-moedigheid, Deugd, en Ernst*.

Ons ACHTIG en HAFTIG vind men veeltijds onder de Verwante Talen zonder IG daer agter, als A-S, *Flæst-icht/ H-D, Fleisch-icht/ Carneus*, bij ons VLEÉSCH-ACHTIG; A-S, *Hor-icht/ Crinosus*, bij ons HAER-ACHTIG; H-D, *flamm-icht/ Flammeus*, bij ons VLAM-ACHTIG; H-D, *Berg-icht/ Montosus*, bij ons BERG-ACHTIG; en F-TH, *Freuhast/ fidelis; Erchast/ inclutus; Sloz-hast/ conclusus*; dog ook wel met IG daer agter, als F-TH, *Mium-hastig/ Celebris, famosus*; H-D, *Fleck-icht/ Fleck-hastig/ en Flekrechtig/ Maculosus*, bij ons VLAK-ACHTIG; en H-D, *Mangel-hastig/ vitiosus*; van 't H-D, *Mangel/ vitium*; enz.

LXXVI.
Van den
Uitgang
BAER.

Ons BAER (waer voor in 't A-S, *Bære/ of Ber/ H-D, Bar/ als A-S, Lust-bære/ H-D, Lust-bar/* bij ons LUSTBAER, *delectans*; en A-S, *Sloepber/ Somnifer*; en in 't Alam: *Bære/ als Al: Unthanc-pære/ ingratus*, dat in 't F-TH, *Bar of Ber* word) is afkomstig van het oude † BEREN, † BAR (of † BOR) GEBOREN, A-S, *Beran/ II. CL: 5. F-TH, Beran/ II. CL: 5. ferre, proferre, gignere*; en beteekent bij ons zo veel als *iet dragende of voortbrengende*, als het agter *Substantiva* komt; dus VRUGT-BAER *fertilis*, WONDER-BAER, *Admirabilis*, en DIENST-BAER, *officiosus, & servituti obnoxius*; dog 't beteekent een *mooglijkheid en gevoeglijke verdraeglijkheid*, als het agter eenig zaeklijk deel van een bedrijvend *Verbum* komt, als EET-BAER, *dat gevoeglijk gegeten mag of kan worden*; LEVER-BAER, *dat goed is om te leveren*; en ZIGT-BAER, *dat gezien kan worden*; enz. Maer ons OPEN-BAER *Publicus*, kan men aenmerken als tot de eerste soort behoorende, even of het ware vooral de wereld in 't opene gebragt; of ook, als afkomstig van het oude
BAER

BAER^R *nudus*, als of het ware *naektelijk open, onbedekt*: welk BAER *nudus*, vermits de onbezwalkte naektheid bijzonderlijk eigen is aen de eerste geboorte der dingen, bij zinspeling, mede geen en anderen oorspronk te erkennen heeft als 't bovengemelde BAREN of † BEREN.

Agter dezen Uitgang voegt men dikwijls onze *terminatie* HEID, als DIENST-BAER-HEID *famulitium*; en ons LYK of LIK, als WONDER-BAERLYK *mirificè*; enz.

Ons LYK (bij verzagtinge LIK), en ons ZAEM (of agter scherpe *Consonanten* SAEM) zijn nunog, en waren van oude tijden van eenerleij kragt. Dus M-G, *Samaleikis Similis*; F-TH, *Eges-lij* / A-S, *Eges-lic* / bij ons EYS-LYK *horribilis*; F-TH, *Gotelich* / *Divinus*, bij ons GÖDDELYK; A-S, *e-lic* / *Legitimus*, bij ons ECHELYK; A-S, *Chroster-lic* / bij ons DUIS-TERLYK, *tenebrosus*, enz. Agter welke foort, om die tot *Adverbia* 's te maken, men zet in 't M-G, o. in 't A-S, e / en bij ons eertijds EN of E, als M-G, *Samateiko similiter*; A-S, *Gemanlice Communiter*, bij ons oulinks GEMEÉNLYKEN of GEMEÉNLYKE, nu GEMEÉNLYK; enz. Wyders F-TH, *Geniht-sam* / *Copiosus*, bij ons GENOEG-SAEM; A-S, *Prith-sum*, *Pacificus*, bij ons VREEDZAEM; en A-S, *Gemanfum* bij ons GEMEÉNZAEM; enz.

De Grondbeteekenis van ons ZAEM of SAEM (zo wel als LYK, dat van ons LYKEN, II. CL: *smilem esse*, komt) wil een *Gelijkheid* en *Overeenkomst* zeggen; dus M-G, *Samo idem ipsum*, en M-G, *Sums* / *unus*, *alius similis*, *quidam*, en F-TH, *Samo Sicut*, en A-S, *Samo* / *Samod* / *Somod simul*, en A-S, *Som* / *Some Concordia*, en bij ons SAEMEN voor TE ZAMEN / *Simul*, *una*. Dat nu de A-Saxifche *Terminatie* Sum en niet Sam is, terwijl het A-S, *Sum* / *Sume* / *Aliqui* beteekent, even gelijk ons SOM (waer van ons SOMMIGEN *Aliqui*) geeft in dezen geen zwaarigheid, dewijle dit slegts aenwijst, niet, dat men u voor a / of dit voor dat, zo los heen maer nemen mag, maer dat *Sum* en *Sam* / beiden uit zulk een oud ONGELYKVL: *Verbum* gesproten zijn geweest, dat in *Infinitiv*: de A, en in *Prater*: de O of U voerde, en *Overeenkomen* beteekende; 't gene ook bevestigt word van 't Yfl: *Samenn* / zijnde het *Part: Prater*: van het thans ongeregelde *Senn* / (*lites dirimo*, als doende partijen overeenkomen), in *Prater*: *Sambe* / zijnde de Yfl: *terminatie* *enn* / even gelijk ons EN bij de *Prater: Part:*, alleenlijk eigen zen de ONGELYKVLOEYENDE *VERBA*; zo dat uit dit Yfl: en uit onze Overblijffels klaar genoeg blijkt, dat certijds ZAMEN (of SAMEN) in *Prater: Zom* of *Som*: in *Prater: Part: GEZAMEN Convenire*, voor *Overeenkomen, te zamen gaen*, in gebruik is geweest.

In 't A-Saxifch ontmoet men mede Werkwoorden die van zulke *Adject:*, met *Sum* agter aen, ontleent zijn, als A-S, *Gehprsumian* / I. CL: *obedire*, *Gemanfumian* / I. CL: *Communicare*; enz: gelijk ook bij ons, GEHOORSAMEN, I. CL: *Obedire*.

Agter

LXXVII.
Van ons
LYK, en
ZAEM (of
SAEM).

Agter ons ZAEM of SAEM, voegt men te mets, voornaemlijk om een *Adverbium* te maken, ons LYK, als VREEDZAEMLYK, enz.

LXXVIII.

Van ons
HANDE
en LEY.

Om de *Hoeveelheid als in soorten verdeelt* aen te wijzen, hebben wij tweederhande Uitgangen, die in 't gebruik volkomentlijk dezelfde kragt hebben, en voornaemlijk onder ons Nederlanders plaets vinden: dus ALLERHANDE en ALLERLEYE *Omnigenus*, EENERHANDE, EENERLEYE *uniusmodi*, TWEEDERHANDE, TWEEDERLEYE *bifariam*, en zoo verder door al de getallen: in welke samenlaffing altoos ER of DER (om zo veel als den *Genitivus* van 't voorgaende Woord aen te wijzen) daer tuschen komt.

Dat nu ons Agterzetsfel LEY (evengelyk in 't Yfl: *Λεπδ Via*, bij ons oul: LEYDE, *ductus*), wel eer zo veel als *de gang*, 't *beloop*, en *geleij der dingen* beteekende, en den zelfden wortel heeft als ons LEYDEN, LEYEN, I. CL: *ducere*, is niet van 't moeilijkste om te begrijpen. Maer uit welken bron dit ons HANDE gesproten zij, is vrij wat duisterder om op te lossen; te meer om dat de gebruikelijke kragt van ons HAND *Manus*, hier in geen genoegsame handreiking schijnt te kunnen doen. Dog indien men den oorspronkelijken en allereersten zin stelt ontleent geweest te zijn van een ONGELYKVLOEYEND *VERBUM*, als †HINDEN, †HAND (of †HOND) †GEHONDEN, II. CL: dat *Begrijpen*, *bevatten*, en *houden* beteekende, zo zoude dit Toevoegfel HANDE de voortdeeling der dingen niet onbequaemlijk in *Grepen* aenwijzen, even als in ons Woord LETTER-GREPE *Syllabus*, het onderscheid der Letter-Leden bij *Grepen* vergeleken word. Maer, dit Ongelykvloeyende Wortel-woord, kan men zeggen, is maer onderstelling; dat ontken ik niet, dewijl ik onder de Oudheid zulk een *Verbum* niet weet aen te toonen; dog, dewijl de Vermaegschapte Woorden en de Onzen, die HIND of HAND of HOND voor haar Worteldeel hebben, tot zulk eene gemeene grond-beteekenis, gelyk ik aentoonen zal, schijnen samen te vloeijen, zo; kan men dit nog voor geene gantsch losse en ongegronde onderstellinge of gissing rekenen. Ons Worteldeel HIND vertoont zig in 't M-G, *Hindar* & *Hindana* / A-S, *Hindan* & *Hinda* / H-D, *Hindan* & *Hinden* / *trans*, *seorsim*, *à tergo*, *retro*, *post*, *pone*, waer toe 't H-D, *Hinter* / bij ons HINDERSTE, *pars adversa*, *anus*; en 't A-S, *Hint* / *Hinth* *impedimentum*, bij ons HINDER, als zinspelende op iets dat gegrepen of te rug gehouden word; en wederom A-S, *Hindene Societas*, alseen Samengaring en begriip van een vereend lichaem. Het Zakelijke deel HAND vind men in ons HAND, M-G, *Handus* / A-S, *Hand* & *Hond* / H-D, *Hand* *Manus*, als om te vatten, grijpen, houden; in 't M-G, *Handugeins* *Sapientia*, als het begriip en de bevassing van 't Verstand: in ons gemelde agtervoegfel HANDE, om 't bevatten der voortdeelingen, en in ons HANDEL, beteekenende het gantsche begriip van ons bedrijf. Het Zakelijke deel HOND heeft men in ons HOND, A-S, *Hunde* / H-D, *Hund* *Canis*, als om te Grijpen, vangen, en bewaren; waer toe het A-S, *Hunta* *Venator*, waer van 't A-S, *Huntian* / I. CL;

I. CL: *Venari*, en ons †HOND, *thesaurus reconditus*, aut in terra defofus, 't gene bij *Kiliaen* gevonden word; gelijk ook F-TH, *Derhundeta Captiva*: wijders vind men 't in ons HONDERD, A-S, *Hund* / H-D, *Hundert Centum*, voor een bevassing van een groot voltrokken Tel-getal, even gelijk ons voorgemelde TIEN en TIG zulks zijn van de kleen: en dat het eertijds slegts een Zameling van eenige getallen beteekende, zonder zelf door zijne voorvoeging het getal te vergrooten, kan men leeren uit het A-Saxifche gebruik; want in 't A-S, heeft men van N°. 70 tot 120, *Hund* voor een, als overtollig zonder Zinverandering, niettegenstaende het op zig zelf, of alleen, of ook agtergevoegt zijnde, even gelijk ons HONDERD, *Centum* beteekende, dus A-S, *Sirtig* / *Sexaginta*, bij ons SESTIG; A-S, *Hund-sefontig*, *Septuaginta*, bij ons SEVENTIG; A-S, *Hund-achtatig* / *Octoginta*, bij ons TACHTIG; A-S, *Hund-nigontig* / *Nonaginta*, bij ons NEGENTIG; A-S, *Hund-teontig* / en ook *Hund* / *Centum*, bij ons HONDERD; en A-S, *Hund-twelvig* / *Centum & viginti*, bij ons HONDERD-EN-TWINTIG: dog wanneer het agter staet, zo vermeerdert het getal, als bij ons en anderen, dus A-S, *Fif-hund* / gelijk ook M-G. *Fimf-hund* / *Quingentum*, bij ons VYFHONDERD; en A-S, *Seofon-hund* / *Septingentum*, bij ons ZEVENHONDERD; ENZ.

Ons beroovend Toevoegfel Lóós is een van de alleroudsten, voor 't welke LXXIX: Van onzen
 zig in 't M-G, *Laug* / F-TH, of AL: *Loſ* / A-S, *Leag* / en H-D, *Uitgang*
Loſz vertoont; als M-G, *Akrana-laug fructuum expers*, van 't M-G, *M-* LOOS.
hran fructus; Alam: *Hulpilog* / *Inops auxilii*, bij ons HULPELÓÓS; A-S,
Doſen-leag / *Inops, incultus*, bij ons HAVELÓÓS; H-D, *Gott-loſz* bij ons
 GODDELÓÓS, *impius*.

Het vind zijn' oorspronk in ons oude Lóós, *expers, vacuus, inanis, solutus*, M-G, *Kimbr*: & Yfl: *Laug* / A-S, *Leag* / Alam: *Loſ* / *Loes* / H-D, *Loſz*; zijnde allen afkomstig van 't *Prater*: van het M-G, *Liuſan* / *fraliuſan* / in *Prat*: *Laug* / *fralaug* / II. CL: 4. *perdere*; F-TH, & AL: *Liuſan* en *Luiran* / *forliuſan* en *forliofan* / in *Prat*: *Loſ* / *forloſ* / II. CL: 2; A-S, *Leofan* en *leoran* / *forloſan* en *forloſan* / in *Prat*: *Leag* & *forleag* / &c., II. CL: 1, H-D, *Derlieren* / in *Prat*: *Derlohr* / II. CL: 2. en bij ons eertijds LIEZEN en LIEREN en nu VERLIEZEN, oul: ook VERLIEREN; in *Prat*: eertijds ook Lóós, Lóór en VERLÓÓS, nu alleenlijk VERLOOR, II. CL: 3, *Perdere*.

Bij de voorgemelde Uitgangen kan men nog voegen ons WEGEN, LXXX: Van onze
 HALVEN, en WILLE, die, bij wijze van *Adverbia's*, agter de *Pronom*: Agter-
Poſſeſſiva met T tuſſchen in, of ook wel agter de *Subſt*: met S tuſſchen voegfels
 in, geſchikt worden. Dus MYNENT-WEGEN, MYNENT-HALVEN *propter* HAL-
me, en MYNENT-WILLE *mei cauſa*, zijnde allen van eenerhande Grond- WEGEN
 beteekenis; en DEUGDS-HALVEN *Virtutis gratia*, enz.

Dat nu dit ons WEGEN van WEGEN, BEWEGEN *movere*, en dit
 II. Deel. M ons

ons WILLE van WILLEN *velle*, komt, behoeft geene beduiding'; maer ten opzichte van ons HALF, HALVE, HALVEN heb ik te zeggen, dat het voormaels *een deel*, *een zijde* beteekende; gelijk ook A-S, *Half/pars, latus, & dimidium*; zo dat ons MYNENTHALVEN eigenlijk, en ook volgens 't gebruik, zo veel zegt als *Voor mijn deel*, *voor mijne zijde*; en ons HALF *semi*, zo veel als *in gelijken gedeelt*; waer van dan verder ons DE HÉLFT', oul: HALFTE *dimidium*, als mede ons HALVEREN, I. CL: *equalibus partibus dividere*, hebbende dit laetste een' Walschen Klem-staert agterop gekregen.

LXXXI.

Van het
oude
VOL,
FEST of
VEST, of
VAST, en
ZAL of
ZAEL.

Onder de Oudheid en Verwante Talen waren 'er nog drie Klem-Terminatien, van welken ook eenige weinige overblijffels onder Ons beruften; als VOL, ZAL (of ZAEL), en FEST (of VEST of VAST). Dus A-S, *Mar-full docilis*; A-S, *Lust-full Cupidus*; F-TH, *Ungiloub-full* / A-S, *Ungaleaf-ful* / *incredulus*; enz. De beteekenis is een *Vol- en Rijklijk-beid*: deze zijn allen *Adjectiva*: Dog wij hebben 'er nog een als *Substant*: namelijk EEN HAND-VOL *Manipulus*. Voorts A-S, *Weger-fast* / *egrotans, cubans*; A-S, *Morgen-fast potens*; A-S, *Lif-fast vivificus*; F-TH, *War-fast Verax*; en bij ons EEREND-VEST, bij inkrimp: ERNFEST, *Honorificus, Amplissimus, Honestus*, A-S, *Ar-fast honestus*, en A-S, *er-festus pietas*, H-D, *Ehren-vest Amplissimus*; gelijk ook als *Substant*: het A-S, *Gif-fast* / *Acceptor, & Raptor*; en ons HAND-VESTEN, dat certijds *Handschriften* beteekende (zie *Kil*:), en nu in 't bijzonder *Zulken, die de Voorregten en Algemeene bevelen van een Stád of Land behelzen*; welke Zin ook al in 't A-Saxisch te vinden is, als A-S, *Hand-fastnung* / *Mandatum*, en A-S, *Hand-fastan fidem dare*. De Wortel vertoont zig in ons VAST ook oul: VEST *firmus*, waer van ons VASTEN, VESTEN *firmare*. De Hoogduitsers gebruiken dit woord in een' anderen zin als wij, hoewel met gelijk regt ten opzichte van de Afleiding; als H-D, *Hand-fest* / *strenuus, fortis*, bij ons HAND-VAST of VAST IN DE HAND; en H-D, *Hand-fest* / of *Hand-vest* / *Captus, vincus, detentus*; in welken zin het oude HAND voor *Houden, bevatten* (waer van we in ons voorgaende Artikel wegens de termin: HANDE gesproken hebben) schijnt door te spelen; even gelijk ook eenigzints in ons HANDVESTEN; niet alleenlijk om dat ze door *Handteekening* gevestigd worden, maer ook om dat elk daer aen verbonden is om die te onderhouden; als mede in het Sax: & Fris: HAND-VREDE *pax per Magistratum indicta*, zijnde zo veel als eene Vrede, welks Voorwaerde wereldkundig gemaekt word, op dat wederzijds elks Onderzaten weten, waer aen zij zig te houden hebben. Wijders vind men in 't H-D, *Crub, turbidus*; en daer van 't H-D, *Crub-sal Calamitas*; waer van wederom 't H-D, *Crub-selig Calamitosus*; even gelijk ook in 't H-D, *Arm-selig* / *Miser, inops*, en bij ons RAMP-ZALIG *Miser*: 't welk ik aenhael om aen te toonen, dat ons ZALIG, gelijk mede het H-D, *Selich* / *felix, beatus*, dat op zig zelf staende, nu niet anders als een *overmatig geluk* te kennen geeft, certijds zo wel op quaed als goed is toegepast geweest; zijnde afkomstig van ZAL of SAL, ZEL.

ZEL of SEL; welks eerste Grondbetekenis mij toefchijnt zijne Naemrede te kunnen vinden in het Worteldeel van 't F-TH, *Selan* / in *Præf. Salta* / V. CL: *dare, tradere*; zo dat dit ons ZAL dan oulinks zo veel zou beteekent hebben, als *hier of daer toe overgegeven*; 't gene daerom ook zo wel op quaed als goed betrekkelijk is; dog dat sedert dit, alleenlijk in een gunstigen Zin genomen zijnde, nu niet anders dan den Gelukkigen staet aenwijft: en dat het dien goeden Zin al vroeg gekregen heeft, kan men besluiten uit het M-G, *Sel* / *Selja bonus*, A-S, *Sel bonus*, en A-S, *Sæl oportunitas*, waer toe het A-S, *Selan* / *geselan* / *accidere, plerumque in bonam partem*, en A-S, *Sæltja* / *gesæltja res prosperæ*; waer van dan 't A-S, *Sælig* / *gesælig* / *Alam: & Dan: Sælig* / H-D, *Selich* / bij ons ZALIG, *beatus, felix*: Dog van dit ZAELIG heb ik ook nog eene andere bedenking, te lang om hier te plaetsen, welke ik bij ons Worteldeel ZICH, in de volgende I. PROEVE meene in te brengen.

Dat ons zeldfame TIER (als bij 't woord EGELEN-TIER, *Rosa silvestris odorata*) schoon nu alleenlijk voor een *Terminatie* dienende, wel eer een Lid van Samenzetting en een Woord op zig zelf was, leert ons de Oudheid duidelijk; want dit TIER is, onder een Letterverzet, van den zelfden oorspronk als het *Alam: Tera & Tre* / *Kimbr: Trie* / *Yfl. Trie* / *Angl: Tree*; *Dan: Træ* / & M-G, *Triu Arbor*: gelijk ook *Alam: & F-TH, Appel-tera & Appel-tre* / A-S, *appel-tre Malus arbor*; zo dat ons EGELEN-TIER eigentlijk een EGEL-BÓOM beteekent, dat is een *Roozen-boom, vol Egel- of Doorn-stekels*, en 't oud-vlaemsche ALLER-TIER *omnigenus*, dat bij *Killaen* gevonden word, zo veel wil zeggen, als *Allerstammig, Allerleijsje*, en ons GOEDER-TIEREN *Benignus*, zo veel als *van goeden Aert*.

Hier mede zullen we van de *Zagt-Klemmende Uitgangen* afscheiden, en tot de *Vol-op-Klem-Staertigen* overgaen.

Onze *Vol-op-Klem-Staertigen*, die 't Zakelijke deel zelf in nadruk overschreeuwen, zijn YE (of Y, of ERY), TEIT, EREN, EEL, ESSE, IER, ET & INNE, waer bij men voegen kan ons AEN, en EYN IST, IET, AGIE, en OEN; welken ik gezamentlijk voor *Basterdkinderen* aenzie, niet alleen ter zake van hare gedaente, maer ook om dat ze zelf kragtiger nadruk ontfangen dan de Zakelijke deelen agter welken zij gevoegt worden; terwijl het in tegendeel aen ons en andren van *Duitschen Stamme* evendragtelijk eigen is bij hare egte spruiten den Hoofdklem op het Zakelijke of Zakelijkste lid te geven, en niet op den *Uitgang*.

Ons YE, bij inkort: Y, als *ABDYE, ABDY, Abbatis*, en *HOOVAERDYE, HOOVAERDY, Superbia*, 't gene agter *Nomina* komende, die de *zachte terminatio* ER reets agteraen hebben, ERY maekt als *WEVERY, H-D,*

LXXXII:
Van ons
TIER.

LXXXIII:
Van onze
Vol-op-
Klemstaer-
tigen Aftel-
termina-
tione.

LXXXIV:
Van ons
YE (of Y;
of ERY),

Weberey / *Textura, Textrina, Ars textrina*, strekt om een algemeene bediening, staet, of werking aen te duiden: het komt in stee van 't Fransche *le*, 't gene wederom van de Latijnsche *terminatie* IA ontleent schijnt te zijn; gelijk ik bij mijne IV. Dialect regel wegens onze Y heb aengemerkt.

LXXXV.
Van ons **TEIT**; en **EYE** of **EY** of **El.** Dat ook onze *Terminatie* **TEIT** als bij **MAJESTEIT**, *Majestas*, Gall: *Majestè*, in plaats van 't Fransche *tè* komt, dat van 't Latijnsche *Tas* gesproten is, behoeft geene beduiding: 't vertoont zig alleenlijk bij Bastaerdwoorden. Ons **EYE** of **EY** of **El**, beantwoord het Fransche of Walsche *èe* als ons **LIVREYE**, Gall: *Livrèe*: van gelijken aert is ons **RAMMEYE**, *Vcctis, Aries nuncupatus*. In onze VI. Regel wegens de **El** (of **EY**) heb ik hier van ook vermeld.

LXXXVI.
Van onze bastaert-terminatie **EREN.** Zoo sprak ik ook in onze V. Regel wegens de E, van onzen Uitgang **EREN** (als bij *Failjèren, H-D, Falliren / Cedere foro*), bestaende uit **EN**, onze eigene en gewoone *terminatie* der Werkwoorden, agter het Klemstaertige Walsche of Fransche *èr* gevoegt.

LXXXVII.
EEL. En van onzen Uitgang **EEL** (als ons **RONDEÉL**, *Magis, vulgo Rondellum*, Gall: *Rondeau*), dat in stee van 't Latijnsche *illum* of *illum* of Fransche *eau* komt, sprak ik in onze IX. Regel wegens de **ÉE**: zijnde dit **YE**, **TEIT**, **EREN**, en **EEL**, allen bij ons klem-tonig, om dat zulks plaats heeft bij den bron waer van ze ontleent zijn. In 't M-Gotisch, nogte in 't A-Saxisch en F-THuitsch, nogte in 't Kimbr: en Hedendaegsche Yslandsch vertoonen zig deze *terminaties* niet; zo dat ik haren Ouderdom onder ons niet hooger stel dan sedert het jaer Duizend, toen de Monniken alhier meester waren van de Pen. Onze Geslagten zijn ook even als de oorspronkelijke, namelijk **YE** en **TEIT** Vrouwlijk, en **EEL** onzijdig.

LXXXVIII.
Van onzen Uitgang **ESSE.** Zoo is het ook gelegen met ons **ESSE**, 't gene agter Namen van Manlijk bedrijf gevoegt word, om die tot Vrouwelijke te doen overgaen, als **ZONDARÉSSE** van **ZONDAER**, **MÉÉSTERÉSSE** van **MÉÉSTER**, **PROPHE-TÉSSE** van **PROPHEET**. De ontleening van deszelfs oorspronk is klaer genoeg in 't Latijnsche *Propheta, M. & Prophetissa*, F; alwaer *issa* met ons **ESSE** in nadruk net overeenkomt:

LXXXIX.
Van ons **IER.** Dat we ons **IER**, 't gene, gelijk het Fransche *ier*, een *Masculine* Bedrijver beteekent (als **TUINIER**, **HOVENIER**, enz.) door het Fransche *Canael* gekregen hebben, schijnt de gedaente, benevens de gelijkheid van Zin en van *Accent* aen te wijzen. Maer of niet wel eer de Franschen dit van het

het oude Frankisch ontleent hebben (gelijk in 't M-G, *Wair* / in 't A-S, *Wer* / in 't Kimbr: *Wirdar Vir*, het zelfde als ons MAN beteekenen) is zeer bedenkelijk: niettemin vertoont zig zulk een Uitgang IER niet onder 't M-G, Kimbr.; F-THuitsch nogte A-Saksisch; maer wel in 't H-Duitsch *Ir* of *Ier* / als H-D, *Gartenier Hortulanus*, & *Hellebardir / Bipennifer*, bij ons HELLEBARDIER; enz. Agter ons IER voegt men wel onze zagte *femin: Termin: STER*, als *TUINIERSTER Hortulana*.

Ons ET (als *BANKÉT*, H-D, *Bancket* / Gall: *Banquet*), dat thans bij weinig Woorden, en dat in *Neutr: gen:* bij ons gebruikt word, wil zo veel aenwijzen, als een middel of onderwerp van beweging, of ook wel een Verkleining of een *frequentativum*. Het schijnt ons uit den Franschen hoek aengewacit te zijn; hoewel het ook door de Monniken kon ingevoerd geweest, en uit het Latijnsche *Frequentativum* ontleent zijn, gelijk in 't Lat: *itare* van *ire*, *Facitare* van *Facere* &c. Onder de Oudheid vind men in 't A-Saxische *Vocabularium*, *Bernette Ustio*, van *Bernan Urere*; als mede *Stommettan / balbutire*, *mutire*, van 't A-S, *Stomm balbus*; en A-S, *Bliccettan* / I. CL: *Stupefacere*, van 't A-S, *Blic attonitus*, enz. Maer mij is nog niet gebleken of deze soort wel den *accent* op et ontfangen hebben; zo dat nog iets onzeker is, of dit wel 't zelfde zij als ons ET.

XC.
Van ons

ET.

En aengaende onzen Uitgang INNE of IN, (als *VRIENDINNE. Amica*, enz.), men vind hem niet alleen in 't H-Duitsch, als H-D, *Mohrinn* bij ons *MOORINNE*; H-D, *Burgerinn* / bij ons *BURGERINNE*, of *BURGERÉSSE*; enz: maer ook in 't F-TH, *Mepsterinne Magistra*, *Friundinna Amica*, *Coninginne Regina*, enz: als mede in 't A-Sax: *Vocabul: Mennine Famula*, *Goden Dea*, *Freundpne Amica*. De kracht en beteekenis is de zelfde als van ons ESSE. Uit de Oudheid schijnt hij wel een eigen kind, dog hij heeft een zo starken *Klemtoon* als de *Bastaerdwoorden*, en dat zelf eveneens als de Latijnsche *terminatie Inus*, & *ina*; zo die 'er de Moeder van is, houde ik de Monniken voor de Vaders.

XCI.
Van ons
INNE (bij
inkorting
IN).

Onzen Uitgang AEN hebben we uit het Latijn, als *EEN AFRIKAEN homo Africanus*. De Franschen veranderen dit Latijnsche in *Ain*, als *Chattelain (Castellanus)*; voor 't welke wij wederom, als we 't door dien weg krijgen, ons *EIN* of *EYN* gebruiken; als bij ons *KASTELAIN Castellanus*. Zoo hebben we mede door 't Munnike-Latijn gekregen onze *Terminatie IST*, als S. JOH. BAPTIST (*S: Jób: Baptista*, *Gr: Ιωάννης ο Βαπτιστής*); *ORGANIST*, *ORGELIST Organicus* vulgò *Organista*; *HARPENIST* ook H-D, *Harpffenist Citharædus*; ingelijkerwoege als ons *IET* (of *YT*) bij *SODOMIET* of *SODOMYT*, *Pæderastes*, *Sodomita*; enz. Ons *AGIE*, ontleent van het Fransche *age*, spreken we ook op de Fransche wijze uit, even of het ware bij ons *Agie* / als *HERITAGIE* Gall: *Heritage*, enz. Onder de Voogdij-

XCII.
Van ons
AEN,
EYN,
IST, IET,
(of YT),
AGIE, en
OEN.

tijd van 't Bourgondische huis schijnt het ook agter onze eigene woorden geraekt te zijn, als ons LASTAGIE *Saburra*, afkomstig van ons LAST *onus*. Het Franische *age* kan men afleiden van 't Latijnsche Werkwoord *Agere*. De beteekenis en dienst van dit *age* is omtrent dezelfde als ons INGE en NISSE. Onze Uitgang OEN vind men in ons LATOEN, *n*: (*Aurichalcum*, vulgò *Latonium*, Gall: *Leton*, Ital: *Latone*, en Ysl: *Laatum Nes*); VENIZOEN, (*Caro ferina*, Gall: *Venaison*, ontleent van 't Latijnsche *Venari*); en BLAZOEN, (*Præconium*, *buccina*, *tuba*; *Symbolum heroicum*, *Emblema*, *Pictura scuti*, vulgò *Blasonium*, Gall: *Blason*), ontleent van ons BLAZEN, als den lof van iemand uitrompettende. Dat deze *terminatie* door den Franschen wegtot ons gekomen is, leeren mij de *accent* en de bijgebrachte getuigen: en die hebben 't mogelijk van de Italianen, want deze bedienen zig van *One* om iets, dat zeer groot is, uit te beelden, als Ital: *Casa* bij ons HUIS, *Casina* bij ons HUISJE, & *Casone* bij ons EEN GROOT HUIS. Dog dewijl de Latijnen dit gebruik niet hadden, zo schijnt het met de komste der Gotthen en Lombarden ingekropen geweest te zijn; evenwel volgens 't M-Gottische *Evangelium* was dit bij de Gotthen geen gewoone *terminatie*; alleenlijk in *Tacitus*, schrijvende van de Duitsche Volkeren, vind ik vermeld van GOTHINEN, en GOTHONEN; de eersten als geringer soort, die ook schattingen gaven aen de *Sarmaten* en *Quaden*; en de laetsten als magtiger, die van Koningen beheerscht wierden: zodat mogelijk deze *terminatie* ONE weleer in den Duitschen of Noordschen hoek, hoewel schaerfelijk, bekend is geweest, voor dat ze in *Italien* doordrong.

Men zou bij dezen nog wel meer *Bastard-terminaties* kunnen voegen, als MENT, bij DOCUMENT, *Documentum*, ATIE, bij DENUNCIATIE, *Denunciatio*, ENT, bij STUDÉNT, *Studens*, enz. Dog in dezen en de zulken, vermits alleen bij *Bastard-woorden* gebruikelijk, en daer voor al te wel bekend, verdienen niet, dat we ons daer in verder zouden ophouden.

XIII.
Beknopte
herhaling
van den
dicast on-
zer voor-
naemste
Uitgan-
gen.

Dus verre van de voornaemsten onzer Uitgangen, welker minste gedeelte vroeger of ouder gevonden word, dan bij 't F-THuitsch of A-Sakfisch; 't gene men tot bevestiging moet nemen van mijne vorige bedenking omtrent de Oudheid van 't gebruik der *Terminaties*, naemlijk dat ze jonger zouden zijn dan de Worteldeelen; vermits dezen in de verspreide Takken minder verschillen dan die. Om nu het nut van dit in 't lang verhandelde kortelijk bij een te hebben, zullen we den dienst onzer voornaemste Uitgangen hier beknoptelijk herhalen.

Onder de *Substantiva* hebben we ons AER, ER (of DER), IER, en oul: ook AND (of END), en E, om een' Werker uit te beelden; STER, ESSE, SE, en INNE, om een Werkster; AERD (of ERD of ERT) voor de natuer van een Werker; LING, tot den oorspronkelijken aerd; en AEN en EYN, tot de Afkomst of bedieninge van iemand.

Ons

Ons EL, EM, EYE en ET, voor een Werktuig of middel van Beweging'.

Ons INGE en NISSE, en 't gebruik van 't *Verbum* in *Infin*: als *Subst*: , voor de Werking of Beweginge zelf; en oulinks ook E, in den zelfden dienst.

Ons SEL, SEM, EEL, en NE (of EN) voor een Onderwerp of Vrugt van Beweging, of iets door Beweginge voortgebragt.

Ons TE (of D), DE (of D), UWE (of WE of VE, of F), HEID, TEIT, DOM, SCHAP, YE (of ERY) om tastelijke Zaker of ook Deugden en Ondeugden onder een Denkbeeldelijke Persoon of gedaente te betrekken.

Ons TJE, JE, KEN of SKEN, tot een Verkleining' of tot Vleying'.

Onder de *Adjectiva's* hebben we ons ISCH (of SCH, of S), IG, ACHTIG, HAFTIG, ZAEM (of SAEM), LYK (of LIK), en BAER, en oul: ook EL, en E, om de gelijkaerdigheid aen te wijzen.

Ons ENDE, voor de Werking.

Ons EN, voor den Aert en Stoflijkheid.

Ons FEST of VEST, voor de Zekerheid.

Ons HANDE, en LEY voor de Veel-soortigheid.

Ons LOOS, voor de berooving' of 't Gebrek.

Onder de *Adverb: Praepos: & Conjunct:* ons ER, EN, LYK (oul LYKEN, LYKE), END, LINGS, en voornaemlijk ons S agter velerhande soort van Woorden, als mede agter velen van de voornoemde Uitgangen; waer uit spruiten ERS, ENS, LINGS, TJES, JES en KENS, enz.

In dit ons Berigt van de *Voor- en Agter-leden* hebben we de thans gebruikelijke kragt en dienst voornaemlijk gezogt aen te toonen; en onder tusschen onze gedagten omtrent de Afleidinge en Oudheid tot opheldering' van ons Denkbeeld daer bij gevoegt: schoon nu in dit laetste ware misgetaft, de ramp is van geen gevolg, dewijl 'er niets op gebouwt staet te worden.

Zie daer dan rekenfchap gegeven van het oogmerk en den weg die wij ons voorgestelt hebben; waer in ik alleenlijk bouwe op zulke gronden, en met zulke hulpmiddelen', die allen genoegsaem van anderen verzuimt zijn, en waer op ze ook niet konden bouwen bij gebrek (1) van de Oudheid-kunde, (2) van de *Regelmaet en Rangfchikking der Verba*, en (3) van de *Regelen van Voorzigtigheid* daer uit vloeyende. En als we nu, gelijk regt is, onze ONGELYKVLOEYENDE VERBA voor de *Wortels* of *Stammen* aenmerken; de daer van Afgeleide *Nomina* voor *Stamdeelen* of *Hoofdtakken*; de *Verba* daer uit voortgefchoten voor *Kloeke Armspruiten*, en de *Nomina* van dezen weder afkomstig voor *Minder telgen of Loten*, zo zullen

XCIV:
Besluit o-
ver onzen
Grondflag
van Gere-
gelde Af-
leiding.

zullen we in de Afsleidinge een overgroot Veld bewandelen, begroeit met Verwonderlijke Boomen; een Veld, dat van wegen 't verloop zo veler Eeuwen verwildert ligt, en overal bezet en bestrooit met oude dorre of atgescheurde Takken, onder welken zig wederom nieuwe Uitscheuten uit verborgene Wortels vertoonen. Hier hebben we gezocht een weg te banen, om onbelemmert daer deur te mogen gaen, om 't Gebrokene hier en daer te herstellen; om Verstrooide Takken en Telgen ijder tot zijn eigen Boom of Plant te mogen brengen; om de Gapingen te heelen; om ruimte van Doorzigt, om toegang tot de Vruchten te maken; en eindeling om eene Beplanting', die ons eerst als cen' over hoop liggende Woesteyne te voren quam, in een Lusthof verandert te zien. Die geduld heeft, en smaek in zulke stoffe, keere zig tot onze PROEVEN zelf.

1715 $\frac{1}{2}$.

EERSTE PROEVE

Van

GEREGELDE AFLEIDING,

Hebbende tot Onderwerp onze

GEMEENZAEMSTE

ONGELYKVLOEYENDE

V E R B A.

II. Deel.

N

EER-

EERSTE PROEVE

Van

GEREGELDE AFLEIDING,

Hebbende tot Onderwerp onze

GEMEENZAEMSTE

ONGELYKVLOEYENDE *VERBA.*1716¹/₂

V O O R - B E R I C H T.

Weederhande schikking verdient 'er in dit stuk overwogen te worden, namelijk (1) de orde van de *Classes*, of (2) de orde van 't A-Bee, gerekent na de voorste Letter der Worteldeel. Als men (1) de orde van de *Classes* opvolgt, zo komt de Streckhouding der Vocaelveranderingen te duidelijker, en gevolglijk de Egtheid van de Afleiding te krachtiger voor; dog met dit naedeel, dat weinigen kunnen weten, en nog veel minder in 't hoofd hebben, onder welke *Classis* een of ander ONGELYKVLOEYEND *VERBUM* behoore of te zoeken zij; zulks dat 'er op nieuws, tot vergoeding van dit ongemak, agter aen een groote Naemlijst van alle de verhandelde Woorden vereischt zou worden, dat lastig zou vallen voor den Lezer of Zoeker, en moeilijk voor mij om die te maken; behalven dat ook het Boek tegens mijne keure en wil dan nog al meerder stond uit te dijen. Dog, bijaldien men (2) de A-Bee-wyze orde waarneemt, te rekenen na de voorste Letter van yder *Verbum's* Worteldeel, zo mist men wel iets van de kracht der Overeenkomst, maer aen de andere zijde neemt deze schikking al de moeite en zwaarigheid van de eerstgenoemde orde weg, verstrekkende zig zelf voor een Naemlijst; want het Wortel-of Zakelyke-Deel van eenig Woord te kennen, is by ons NEDERDUITSCH zeer gemaklijk, dewijl'er de *Accent-silb* het Worteldeel aenwijst.

Na overweging van elks voor-en nae-deel, verkiezen wij dan ons te schikken na de voorste Letters der Wortel-of Zakelijke-deelen, volgens den trant van 't A-Bee, niet alleen om dat daar bij het voordeel ons merkelyk grooter toeschijnt dan het nae-

N 2

deel

deel, maar ook vermits alhier dit verlies voor geen verlies te rekenen is, aangezien we alreede schets-gewyzig in onze *Lijsten wegens de harde en zachte Lange EE en OO*, en nog vollediger in onzen *Grondslag van geregelde Afleiding. II. Verband: van § VI. tot § XVII. inclus*, de orde van de *Classes* agtervolgt, en de kracht daar van aange-toont hebben.

By de Woorden, die een ouderwetsche Wortelverandering, of ook die een duisteren overloop van zin mogten onderworpen zyn, zullen we eenige oplossing voegen tot Uytlegging, en verslag doen van de Wettigheid onzer Afleiding, 't zy met de getuigenisse der oude Voorbeelden, 't zy met eene aanwijzing van de plaats in onzen verhandelenden *Grondslag*, waar bij reeds zulk een bewijs volbragt is.

Den weg der Afleidinge zullen we menigmael als een Doolhof bevinden, daer men, zonder netjes den draed op te speuren, niet uit zou kunnen geraken. Uit eenen zelfden Stam zullen fommige Uitspruitsels, door een' zagten, en ongevoeligen overloop van zin, te mets verwonderlijk vele en velerhande, ja ook wel een tegenstrijdige beteekenis en kracht ontfangen: dat, zonder voorzigtiglijk het spoor der Afleidinge nae te gaen, nogte uit te vinden, nogte te gelooven zou zyn. Men lette dan naeuwkeurig op, en zie toe, of men hier ook verkeerdelyk geleid werde.

Zo men onzen voorgaanden *Grondslag* niet wel mogt' hebben doorlezen, en daer by onze *Dialektregels* niet regt in gedachten gehouden, zal men de waarde, kracht, en voorzigtigheid omtrent deze PROEVEN niet ligtelyk volkomen begrijpen.

De Afleidinge van de ongemeenzame ONGELYKVLOEYENDE VERBA zal onze TWEEDE PROEVE vervatten.

Tot gemak van 't opzoeken van alle de Woorden, welke in de I. en II. PROEVE verhandelt worden, zullen we van hunne Wortel-of-Zakelyke-Deelen hier ook aanwijzing doen, na den rang van 't A-Bee, onder welken Stam die te vinden zyn: waerom deze EERSTE PROEVE voor de Zoek-lyst van beiden zal verstrekken.

Wyders, dewyl het niet waerschyndlyk is, dat men in 't oudste en allereerste Grondleggen onzer Tale, gelijkvormige Worteldeelen van gantsch ongelijken aert en verschillige kracht zal gebruikt hebben, vermits dat te bijster verwarrend, te strijdig met de Rede, en te moeilijk om in te voeren zou geweest zyn; zo spruit hier uit met regt een vermoeden, dat gelijkvormige Wortel-of-Zakelyke-deelen, welke men in onze Taal vind, schoon thans ongelijkaerdig van zin, wel eer door eenige Overdragt van eenen zelfden Stam mogten gesproten zyn: maer, dewyl met eenen doorlankheid van tijd en toevallig verloop, of verschil van *Dialekt* een overeenkomst van gedaente kan ontstaen zyn by Woorden, die wezendlyk van byzondere Stammen afkomen, gelyk we daer van proeven in gevolge ontmoeten zullen; behalven dat ook de Verbuiging van eenig oud Ongelykvloeyend *Verbum*, dat nu gantschelyk onder ons en de Gelykstammige Talen, zelf ook onder de Oudheid al, t'zoek geraekt is, de ware en tevens nu onbekende Oorspronk van zulk een Gelykvormig Zakelyk-Deel kan geweest zyn; zo is derhalven uit de Overeenkomst van gedaente, de regte gelijkheid van afkomst wel nog niet zeker te besluiten, dog egter zo vermoedelyk, dat die zaak overweging verdient; waerom we voorgenomen hebben de Gelykvormige Zakelyke Deelen, schoon mooglyk van elders afkomstig, op hunne plaets niet over te slaen, en onze meening of gissing wegens derzelve Afleiding daer by te voegen; op dat

dat dit wettige vermoeden voldaan werde, en men teffens eene vollediger vergaering der Worteldeelcn by een vinde.

Myn eerste voornemen en verkiezing was wel geweest, van zig niet verder als met ontwyffelbare Takken te bemoeien; om dat de Onzekerheid myn doelwit niet is; maer alzo, ter zake van de toevallige Overdragten, de volle Wisheid, schoon men de Waarheid in 't giffen al aentrof, niet mooglyk is altoos net te doorgronden nogte aen te toonen; en dat myne invallende bedenkingen onder dezen arbeid my zo slegt niet voorquamen, of ik wilde lieft haer niet vergeten, zo heb ik, meest om my zelfs will', die elk op haar plaets hier onder laten vloeyen. Het Giffen, daer men wis kan zyn, is wel een gebrek, dog daer men niet verder als tot waerschynlykheid opklimmen kan, blyft ook 't Giffen een konst van Nuttigheid; het meeste Levensbedryf der Menschen gaet op de Gis: maer, daer men van het Zekere en van het Twyffelagtige elk in zyne regte waerde van voorzigtigheid spreekt, gaet men, schoon giffende, ook op zyn allerzekerst, en in zoo verre ook zonder dwalen.

Rakende onze Verouderde Afgeleide Woorden, welken wy gewoonlyk met dit Kruisteeken † voorop zullen onderscheiden, beroep ik my voornamentlyk op *Kiliaens Dictionarium*, den druk van A°. 1599. En, ten opzigte van het Hoog-Duitsch, op den meergemelden *Dictionarium Regium, a Francfort sur le Mein* A°. 1709 gedrukt, als mede op de *Sprachschatz* van *von dem Spaten*, die my korts geleden ter hand gestelt is. Het Kimbrisch laet zig vinden, of in *Olai Wormii Lexicon Runicum*, of onder 't *Glossarium Gothicum* van *Junius*, dat agter het *Codex Argenteus* of *Euangelium Gothicum* staet.

De Teekenen van Verkortinge zyn

M.G: Moeso-Gotthisch.
F-TH: Frank-THeutsch.
A-S: Angel-Saksisch.
Yfl: Yflandsch.
Dan: Deensch.
Zw: Zweedfch.
Ki: Kimbrisch, of Oud-Noordsch.
AL: Alamannisch.
O-F: Oud-Friesch.
L-F: Land-Friesch.
Oud N-D. Oud Neder-Duitsch.
H-D: Hoogduitsch.
Angl: Engelsch.

† voor Oud of Verouderd van Gebruik.

M. of *m*: voor *Mascul*:

F. of *f*: voor *Fæmin*:

N. of *n*: voor *Neutrum*.

CL. voor *Classis*, of Rankfchikking der *Verba's*.

E E R-

EERSTE PROEVE

Van

GEREGELDE AFLEIDING.

A.

A.

De Wortel-of Zaak-deelen.

ACH! *Vab, va!* zie daer van by **ÓCH**, in de II. Proeve.

ACHT of **AGT**, in onze *Terminatie* **ACHTIG**; in ons **ACHT**, *astimatio, respectus, observatio, cura*; **ACHTEN**, *astimare, in pretio habere, curam habere*; **VER-ACHTEN**, *spernere, contemnere*; en **†ACHT**, *proscriptio, citatio, &c*; **†ACHTEN**, *citare rem ad purgandum*; en **†ACHT**, *nodus, manubrium*; en **ACHTER**, *post, retro*; en **ACHT**, *ocho*; en **AMBACHT**, *ministerium, functio*; enzt: zie daar van bij **EIG**, in de II. Proeve.

AEK, in **AEK**, *ake, cymba oblonga*; zie by **AEK**, in de II. Proeve: en in **AKER**, **A-KEL**, *glans*; zie by **ÓOK**, in de II. Proeve.

AEL, in **AEL**, *anguilla*; **AEL-GEER**, *fascina, tridens*; **AELKE**, *graculus*; **†AELMAGTIG**, *impotens*; **†AEL-WITTE**, *mulier ignava, &c*; **AEL-WEERIG**, *protervus*; **AEL-BE ZIËN**, *acinus ribis*; **†AEL**, *fabula*; **AELMOES**, *Eleemosyna*; zie daer van bij **AEL**, in de II. Proeve.

A.

AER, in **†AREN**, *arare &c*; **AREND**, *aquila*; **†ARENE**, *arum*; zie daer van by **ÉR**, in de II. Proeve.

AERD, in **AERDE**, *terra, & Flandr: forum*; **AERDEN**, *naturam sequi*; **AERD**, *indoles*; **AERDIG**, *venustus*; enzt: zie daer van by **ÉR**, in de II. Proeve.

AES of **AEZ**, in **AES**, *esca, allicium, & monas*; en **AZEN**, **OVER-AZEN**, enzt: by **EET**, in deze Proeve.

†AET, in **†AET**, **†ATE**, *esca*; **†AET-MAEL**, *dies naturalis*; **†ÓR-of OOR-ATE**, *esca superflua*; **†OVER-ATE**, **†OVER-AETHEID**, *ingluvies*, zie by **EET**, in deze Proeve.

AEZ, zie by **AES**.

AGT, zie by **ACHT**.

AM, **AMB**, **AMP**, & **AMT**, in ons **AMBACHT**, *ministerium, functio, &c*. **AMBACHTS-HEEREN**, *Ambacti, &c*; **AMBACHTS-LUIDEN**, *opifices*; **AMBT**, **AMPT**, **AMT**, *officium*; **AMPTENAER**, **AMPTMAN**, **AMMAN**. *Praefectus*; en **AMBASADEUR**, *Legatus*; zie daer van bij **EIG**, in de II. Proeve: en in **AMME**, *pascaum*; zie

A.

zie daer van by HÉM, in de II. Proeve.

ANG, in ons ANGEL, *banus*; en ANGELEN, *bamo piscari*; enz: zie daer van bij HANG, in deze Proeve.

ANK, in ons † ANKEN, *figere*, en ANKER, *anchora*; zie daer van bij HANG, in deze Proeve.

AR, in ARBEIDEN, *laborare*; en † ARREN, *errare*; † WYN-ARRENT, *vindemia*; IN ARREN MOEDE, *animo necessitate coacta*; † ARRIG, *malus, miser*; zie bij ÉR, en

A.

by BYD, in de II. Proeve.

ARG, in ARG, *malus, miser*, & *astutus*; ARGEREN, *ingravescere*; enz: zie daer van bij ÉR, in de II. Proeve.

ARM, in ARM, *brachium*; en ARM, *pauper, miser*; ARMOEDE, ARMOEDE, *pauperies*; † ARMEN, *misereri*; enz: zie daer van bij ÉR, in de II. Proeve.

† ARN, in † ARNE, *messis, seges*; † ARNEN, *metere segetem*; zie daer van bij ÉR, in de II. Proeve.

B.

BA.

De Wortel-of Zaak-deelen.

BAD, of BAED, als in BAD, *Balneum*; en BADEN, *Lavare, rigare*; zie daer van bij 't Worteldeel BID; in deze I. Proeve; dog voornaemlijk bij 't Worteldeel BYD in de II. Proeve. En, in 't Geldersche † BADEN, *citare*; zie bij ons volgende Worteldeel BIED, in deze Pr.

BAEY, in BAYEN, *lavare*; & BAEY, *sinus maris*; zie daer van bij BYD, in de II. Pr.

BAEK, als in † BAEK, *Nucleus*; † BAEK, *truncus Corporis*; BAKE, *specula, pharus*; BAKENEN, AF-BAKENEN, *signis determinare*; BAKEREN, *satis superque calefacere, fovere, nutrire; infantem fovere ad ignem*; en † BAKE, *Porcus*; en BAKELEN, *stetare*; en BAKELAER, *Baccalauri*; zie daer van bij 't volgende Worteldeel BAK, in deze Pr:

BAEL, in BAEL, BALIE, enz.; zie BÉLL, in de II. Proeve.

BAEN, als in BAEN, BANE, *Via plana, trita, platea, via aperta*, & *olim campus*,

BA.

ager; en BAEN, KAETS-BAEN, *locus planus, quo luditur pilo*; en BANEN, *visum reddere planam*; zie bij 't volgende Worteldeel BAN in deze Pr.; en insgelijks aldaer ons † BANE-DOEK, † BAENDOEK, pleister, *Malagma, Cerotum*.

BAER, in BAER, *arsus*; en † BAREN, *uti, &c*; OOR-BAER, *utilitas, &c*; † OOR-BAREN, *utilitatem capere alicujus rei*; VOOR-BAERIG, *promptitudine praeclens*; & *praestans, & nimis promptus*; † BARE, GEBARE, *gestus*; † BAEREN, *gestire*; † GEBAEER-DIENSTEN *ceremonia*; MIS-BAER, *gestus vel vox indecens*; HAND-GEBAER, *exercitatio, occupatio*; en BAE-REN, GEBAEEREN, *barritum edere, &c*; † BARENTÉREN, *perterrere*; en BAER, *feretrum*; & *olim Obex, vestis*; BARE, *unda*; en † BAERE, *fructus, partus*; † GEBAEER, *partus*, BAREN, GEBAREN, *parere, &c*; BAER-MOEDER, *matrix*; en BAER, *nudus*; OPEN-BAER, *manifestus*; † BAER-VOET, *nudipes*; † BAER-HOOFDS, *nudo capite*; BAER-BLYKELYK, *manifestus*; † BAREN, *ostendere*; BAER-GÉLD, *praesens pecunia*; BLYK-BAER, *manifestus*; VRUGT-BAER, *ferax*; en † BAREN-SPEL, *ludus gymnicus* enz: zie daer van bij BEER, in de II. Proeve: en

BA.

en in † ODE-BAER, *ciconia*; bij VAER, in deze Proeve.

BAERD, in GEBARDEN, *gestus*; en BAERD, *barba*; † *arista*; BAERDEN, *pubescere*; zie daer van bij BEER, in de II. Proeve.

BAERG, in † BAERG, *majalis*; bij BEER, in de II. Pr:

BAERM, in BAERM, *fax*, † *Agger*; † BAERM, *factus*, *unda*; † *nunc Agger*, *crepido*; † *Congeries*, † *Agger*; zie daer van bij BEER, in de II. Pr.

BAERS, in BAERS, *perca*; en BAERSEN, BAERSTEN, *parere*, *gignere*; zie daer van by BEER, in de II. Proeve.

BAG, in ons BAGGE, *monile*; zie bij ons Worteldeel BUIG, in deze Pr.

BAIL, in BAILLIU, *Prator* † *Agger*; zie daer van bij BÉLL, in de II. Pr:

't Worteldeel.

BAK, in ons BAKKEN, nu in *Prat*; BAKTE (oulinks † BIEK en † BOEK of † BEUK), en in *Prat*: *Part*: GEBAKKEN, *Pinserere*, *panem facere*, *panem coquere*; † *frigere*, *torrere*; zynde nu van onze VI. CL. en behoorende eertijds onder onze III. CL. Dus ook A-S, *Bacan* of *Bocan* / *Beoc* of *Boc* / *gebacen* / III. CL. 2., *Coquere*; en H-D. *Bachen* / *buch* / *gebachten*. IV. CL. 1., *coquere panem*, *pinserere*; dog Yfl: *Baha* I. CL. *pinserere*. Hiertoe ons AAN-BAKKEN, VI. CL. en 't H-D, an-bachten IV. CL. 1. *appinserere*, *conglutinari*. De grondbeteekenis van ons BAKKEN ziet zo wel op het Kneden, kneuzen, *pinserere*, als op het Gaer-maken bij 't vier, *coquere*; schoon men thans dit *Verbium* in 't bijzonder toepast op 't gene in eene Pann' of in den oven word gaergemaekt. Overdragtelijk gebruikt men ook dit BAKKEN voor *iets met moeite en omzigtigheid*, en dat niet zonder konst, te verrigten; dus zaid men HY HEEFT DAT WEL GEBAKKEN, *optimè rem ad effectum adduxit*: gelyk men ook figuerlyk zig bedient van ons VERBAKKEN VI. CL. II. Deel.

BA.

Commutare, *reficere*, *reformare*, *reconcinnare*, *interpolare*.

Tot het Worteldeel van den *Infinitivus* of van het *Prasens* (die bij ons in dit stuk altoos overeenkomen, waerom we een van die beiden doorgaends maer zullen noemen) behoort voor eerst ons BAKTE, f: BAKSEL, n: en GEBAK, n:; *Coctura panis*; H-D, *Bach* M, *pistura*; ons BAKKER, m: H-D, *Becker* / M. Yfl. *Bakare*, M., *pistor*; ons BAKSTER, BAKKERSE, f: A-S, *Becestre* / F. *pistrix*, ons BAKKERY, f:; in 't H-D, *Bacheten* / F. *Pistrinum*; ons BAK-HUIS, n: H-D, *Bachhaus* / N. *Pistrinum*; ons SUIKER-BAKKER, m. H-D. *Zucker-becker* / M., *Cupediarius*; ons TWÉE-BAK, m., *Panis biscoctus*; als wordende tweemaal gebakken, om lang te kunnen dueren; en ons BAK-PANNE, f:; *Testus*, als waer in men meel of vleesch enz. roost of bakt in steel van in den oven; gelyk ook zulk roosten in eene Pann' den naem van BAKKEN bij ons voert; en zulke diergelijken meer; bij alle welken de zin van 't Gaer-maken doorsteekt. Dog de beteekenis van 't Kneden en Kneuzen vertoont zig eenigfints in ons † BAK, † BAKKE, nu KINNE-BAKKEN, m: † n: H-D, *Kinn-bach* / M. *Alam*; *Chinni-bah-hon* / *Bucca*, *Maxilla*; als waer in en waer mede de spijs gekneet en gekneust word; en bij verwisseling van A, in E, bij zekere Dialect-verandering, (gelyk mede bij 't bovengemelde H-D, *Becker* / *gebcurtis*) ons BÉK, m., *Animalium Bucca*, *Maxilla*, *rostrum*, vulgo *Beccus*, Gall. *Becq*, Ital. *Becco*, Hijs. *Pico*; waer van ons GEBÉKT ZYN, *rostrum habere*; en ons † BEKKEN, nu PIKKEN, I. CL. & † BIKKEN I. CL. *rostro istum facere*: en ons † HER-BÉKKEN, I. CL., *Contendere verbis*, *contumacius se erigere*, unde Gall: *rebecquer*. Voorts tot ons BAK, *Maxilla*, behoort ons BAK-HUIS, in straet-dialect BAKKES n: H-D, *Bache* / *Bachen* / M. *Mala*, *gena*, *bucca*, os; ons BAK-SLAG, KINNE-BAKSLAG, m: H-D, *bachten-schlag* / M. *Alapa*; ons BAK-TAND, m: H-D, *bachtzâne* / *Bachten-zahn*, M., *Dens molaris*; als bij uitslek de kneus- en mael-tand; wijders het Vlaemsche BAK-KRUID, n., *Herba esculenta*, *Olus*; als of 't ware Eet-of kneuskruid; waer mede gelyk staet het Geldersche BAER, by ons Kerne, *Nucleus*; hebbende de verlangde A in

O

BA.

in steel van de korte. Maer ook schuilt de zin van 't Kneden in ons BAK, *m*: BAK-TROG, *m*: *Ḓ n*, *Mactra*, *linter*, *alveus*; als waer in het deeg gekneet word; gelyk ook, uit de overeenkomst van gedaente zo 't schijnt, verder alle vlak of platagtig-hol vastwerk, 't zij van hout, steen, of metael, dat bequaem is omiet meê op te schoppen, of'er in te kneden, of te dragen, den naam van een BAK by ons heeft, vertoonende zig ook andermak met eenen overloop van A in E, dezelfde zinspeling van holligheid in ons † BAK, *m*: nu BEKER *m*: H-D, *Bach* / *M*, en *Becken* / *M*, *poculum*; A-S, *Bacering* / *Cranzicula*; en *Yl*: *Bauur* / *Lagena*, en ons BEKKEN, *m*: H-D, *Becken* / *N*. (*Pelvis*, vulgo *Bacinum*, Gall: *Bassin*, Ital: *Bacino*, Hijs: *Bacin*, Angl: *Basin*); waer van ons BEKKENÉEL, *n*: *Cranium*, *galea*. Omdezelfde gelykvormigheid van gedaente heeft mogelijk deze beteekenis zig ook al van ouds uitgestrekt op groote en niet ligtelijk tilbare dingen, als ons † BAK, *m*: schuife, *scapha*; waer van ook 't Fransche *Bac*, (*scapha*); en ons BAKWAGEN, *m*, *Currus alveatus*; en WATERBAK, *cisterna*. Het zelfde regt van overdragt schijnen wel eer onze Voorouders gebruikt te hebben in ons verouderde † BAK, *Tergum*, *dorsum*; ter zake van de flaeuwe holte of verheventheid van den agterromp; gelyk ook A-S, *Bac* / *bac* / *Ḓ* Angl. *Bach* / *Tergum*; waer toe ook 't H-D, *argbacken* / *Nates*; en ons BAK-BOORD, A-S, *bac-board* / *Navigii sinistra pars*; niet, gelyk *Kiliaen* meende, als of oven en haerd aen de linkerzijde van 't schip stonden; want zulks houd gantsch geen streek; maer om dat de stierman het roer gewoonlijk aan zijne regterhand hebbende, met den rug na de linkerzijde van het schip keert is; beteekenende derhalven zo veel als *Rugge-boord*, gelyk het tegen overstaende woord is *STUER-BOORD*, *navigii dextra pars*; als de regterzyde van den stierman bekleedende, hoewel de stierstok zelf in 't midden van de beide zijden even ver af is: zo dat deze benamingen hare betrekking op den stand van den stierman hebben, of ten minste hadden in de tijd van haer geboorte, van ouds, toen 't vaertuig nog klein was. Van dit zelfde woord † BAK, *tergum*; is wederom ontleent ons *Adverbium* ACHTER-BAKS, *Post tergum re-*

BA.

motum; als ware het agter den rug weggestopt. En verder, 't kloekste deel voor een geheel genomen zynde, met een verlanging van den *Khaker*, zo vind men ook hier uit ons † BAK, nu *Romp*, *Truncus corporis*. Deze verlanging van de A, laet zig ook zien in ons † BAK, † BAKKE, † BAEKE, *m*: H-D, *Bach* / en *Bachte* / *M*. nu by ons *Varken*, *Porcus*; als of het ware *Bak-beest*, mooglyk onder een zinspeling op den trog of Bak, waer in hen de spijsze toegeschikt word; immers nog huiden gebruikt men dit woord BAK-BÉEST, om iets af te schilderen, dat grof, plomp, en onhandelbaer is gelyk een *Varken*; en van dit BAKE komt het Vlaemsche BAKEN-VLÉESCH. *n*, *Caro porcina*; als mede ons † BAKELEN I. CL., *fovere*; vermits bij uitstek aen de *Varkens* eigen is, rijkelyk jongen te werpen. Het zelfde verlangde Worteldeel vertoont zig mede in ons BAEKE, *f*; *Signum sive vas littorale*; en ons BAKE, *vier-bake*, *specula*, *Pharus*; als of men zeide een *VIER-BAK*, vermits men op hoogteas en uithoeken van de stranden die BAKENS gewoonlyk stelt, om 'er 's nagts groote vueren op aan te stoken, ten dienste der nabij-zijnde schepen: en wederom van dit BAKE *f*: en BAKEN, *n*: *signum* *Ḓ c*; komt ons BAKENEN, *af-bakenen*, I. CL.; *signis determinare*; gelyk mede, zo men op het heete afschijnfel der *Vuerbakens*, voor die daar bij zijn, of liever op de algemeenbekende broeiende hitte in de *Bakkerij* en bij de *Bak-ovens*, zijne gedachten vest, zo schijnt ook hier zijn oorspronk aen te wijzen ons BAKEREN, I. CL.: (*satis superque calefacere, fovere, nutrire; curare corpus; atque infantem fovere ad ignem*). H-D, *Bâhen* / I. CL.; *Torrere, fovere*; waer toe mede ons BAKER, *f*; *Puerpera* *Ḓ infantis fomentatrix*; komende in steel van BAKSTER of BAKERE. Gelykvormig aen de voorgemelde *Zaeklijke* deelen heeft men ook nog, het Geldersche BAK, bij ons BEKE, *f*: *Torrentis, rivus, amnis*; A-S, *becc* / *Rivulus*; H-D, *Bach* / *M* & *F*, *rivus, fluvius*; *Yl*: *Bache* / *Ripa*, & *Yl*: *Bechur* / *rivus*; als mede ons BAKELAER, *Bacca Lauri*; welk laetste voor een basterdkind van 't Latijn te houden is: dog ten opzigte van dit BAK, BEKE, zo is het wel niet waerschynlyk dat onze Eerste Voorouders en Taclplanters.

BA.

ters gelijkvormige Wortel-deelen van gantsch verschilligen zin in gebruik zullen gehad hebben, waerom men dan niet t'onregt vermoeden zou mogen, dat ook dit door overdragt van ons Wortel-deel BAK ontleent zij geweest; maer die gemeenschap, waer op de overdragt van zin zou moeten rusten, is mij nog te duister verholten: ons BAK, *Alvens*, komt wel met het Ysl: *Bakke / Ripa*, in de schutting en 't vervangen van het water overeen, dog dan moest wederom, met eene tweede overdragt, het vervangene in steê van den vervanger genomen geweest zijn, om aen de BEKE zelf dien naem te geven; en de grondbetekenis van dit † BAK, BEKE, zou dan eigentlijkst zien op de uitgeholde goot- of bak-agtigheid van den grond, waer door het Beekwater afvloeit; dog, ik beken 't, het is nog te veer gehaelt om mij te voldoen. Dus verre van de Takken, die omtrent het Wortel-deel van ons *Præfens* iets te zeggen hebben.

Het Zakelijke- of veranderde Wortel-deel bij ons oude *Præteritum* op IE word met het A-S, *beoc* / en dat op OE (of in onze gelijkwaardige *Dialect* op EU, zie onze *Grondsl. I. Verband: §. 20.*) met het A-S, *boe* / en 't H-D, *Buch* / volkomenlijk nayders *Dialect* beantwoord. Van ons eerste soort op IE vertoonzen zig bij ons geene Afspuitelingen; dog in 't A-Saxifsch heeft men overeenstemmig met het *Præfens* het A-S, *Botce / bece / fagus*, en met ons oude *Præteritum* op IE, het A-S, *beotte / fagus*, en met het *Præteritum* op OE, het A-S, *boe / botce* / en *Boc-trotwe* / H-D, *Buche* / F., *fagus*; waer voor bij ons BOEKE, BEUKE, f., *Fagus*, & *glans faginea*; waer van ons *Adject.*: BOEKEN, A-S, *buccene* / H-D, *Buchen* / *fagineus*. Maer schoon de gedaente van dit BOEKE, BEUKE, zig zo netjes vlijt met het Worteldeel uit het oude *Præteritum*, de zin nochtans schijnt niet gemaklijk om op te lossen, ten zij men aenmerke, dat het BOEKEN-HOUT, om zijn kragtigen gestadig branden, met regt voor het beste brandhout gehouden word, en daerom den naem van BAK-HOUT als bij uitstek wel verdient; niettemin, een nog wettiger rede schat ik moeder van deze Benaming te zijn, naemlijk deze, dat de BOEKE, BEUKE, zijnde de vrugt van dezen boom, bij de Oud-duitsche Voorvade-

BA.

ren, gelijk ook bij andere Volkeren, gedroogt en sijn gekneust zijnde, in steê van koren in 't Bakken, tot spijsze gebruikt is geweest; even gelijk ook by 't *Etymologicum Vossii* het Latynsche *Fagus*, en 't Griekische *Φαγος* van 't Griekische *Φαγαιν*, *Edere*, vermits een spijsze der Ouden geweest zijnde, word afgeleid; zo dat dit BOEKE dus eigentlijkst bij ons een BAK-VRUGT en SPYZE zou beteekenen. Van dit oude gebruik der BEUKEN tot spijsze, eer men van de koorzaeijing nog wist, gedenkt ook *Manting* in zijne *Beschrijving der Aerdgewassen*, p: 93. voegende daer bij, dat die vrugt, die aengenaem van smaek, voedzaam, en niet ongezond is, nog hedendaegs van vele arme lieden tot onderhoud des lichaems genuttigt word, hoewel ze onder ons en onze geburen nu gewoonlyk tot voedsel van wilde en tamme zwijnen verstrekt. De waarde en dienst van dezen Boom is onder 't Heidendom hoog geschat; hij was geheiligd aen *Jupiter*, men gaf 'er Godspraken uit; *Herkules* wierd 'er mee bekranst; men maekte daer ook Bekers, Kroezen, en Lampen af. (*) Sedert verstrekte hij nog tot ander gebruik; men bediende zig van het Hout of den Bast of de Bladen, even gelijk ook van de schille van het Berkenhout, tot een schrijfstoffe in steê van Papier of Parchment; waerom in 't A-S, *boe-leaf / Charta*; beteekenende eigentlijk BOEKEN-LOF.

Sedert een Eeuw of twee te rug, met het inbinden van de beschrevene en gedrukte werken, is het BOEKEN-HOUT tot omslagen, om met leder overtrokken te worden, menigvuldig gebruikt: en van *Laurens Koster*, den besaemden vinder van de Drukkonst, getuigt *Adrian: Junius* in zyn *Batavia*, p. 255. Cap. XVII. dat zijne eerste Letterfsnijding op BEUKEN-SCHORSSEN geweest is. 't Is derhalven geen wonder dat hier uit gesproten zij onze naem van BOEK n: H-D, *Buch* / N. A-S, *boe* / *boet* / F-TH, *Buch* / AL: *Buach* / Ysl: *Book* / *Liber*, *codex*, *volumen*, en A-S, *boe* / M-G, *Bokos* / *Libri*, en Ysl: *Boclingur* / *Libellus*: waer van ons *Compositum* BOEK-STAEP, f., *Litera*, A-S, *boctaf* / AL: *Buach-staba* / *Litera*, *Epistola*: voorts ons BOEK-HOUDEN, *Scribam agere*; en zoo verder 't gene tot het Boekwerk behoort.

(*) Zie *Gaberna's* Friesche Lust-gaerde, p. 92 &c.

BA.

hoort: wijders noemt men ook een BOEK PAPIERS, *Volumen papyraceum, viginti quinque membrana Papyri*, een Bundel van 25 Vellen: en alzoo het Zwiik tot overtrekfel van de Schrijf- of Comptoir-boeken gebruikt word, ook hier van, dog met een bastertstaert, ons BOEKE-RAEL, BOKKERAEL. *n.*: *Tela cannabina levigata*, unde Gall: *bougrain* & Ital: *bouberamo*.

Maer uit de gelijkheid van gedaente is deze naem van BOEKE, BEUKE, *fagus*, ook overgedragen op het Graen, dat we BOEK-WEIT, *f.*, *Fagotriticum*, noemen, beteekenende zo veel als Tarwe of Weite, welker gedaente en dienst, aen de driekantige Vrucht van den Beukenboom gelyk is.

Wijders tot de beteekenis van ons BAKKEN en Roosten wederkeerende, zo schijnt ook in dit oude Prater: BOEK of BOK of BUK zijn oorspronk te vinden ons BOKKING, BUKRING, *f.*, (*balex infumata, fumo durata*) als zijnde eigentlijk BAK-OF PAN-HARING, diet tot te beter duerzaamheid door 't vier berookt en geroost word: ten ware het van ons BOK, *Hircus*, gelyk anderen willen, mogte ontleent zijn, dat my mindergevalt; dog zie daer van bij ons volgende Worteldeel BUIG, &c.

Daerenboven hebben we ook nog gelijkvormig aen dit Zakelijke deel van 't oude Prater: ons † BEUK, † BOKE, nu BUIK *m.* (*Venter, alvus; Gremium Templi, Navis Concavitas; Truncus corporis; Thorax, & Tunica sine manibus & collari*) en ons BEUKE *f.*, *Concavitas*; en BEUK, *m.* *ictus*, naemlyk zo geweldig een grove slag dat zij Beuken of Holtens in de dingen veroorzaekt; waer van ons BEUKEN, † BOKEN, I. CL., *batuere*; als mede ons BEUKELER, BOEKELER, *m.* *Clypeus*; welker aller beteekenis geen ongevoeglijke Zinspeling op de Holligheid, even gelyk bij ons voorgemelde BAK, *mastra, linter, alveus*, vertoont; nogtans heb ik reden om die liever aen een andren oorspronk toe te schrijven; zie verder deswegen bij ons volgende BUIG &c.

Eindeling, van 't Prater: *Participii* komt ons *Adject.*: HALF-BAKKEN (*nondum bene coctus*; & *transl.*: *Immaturus, nondum adultus*).

BA.

Het Worteldeel.

BAL, als in ons BALLING, *exul*; enz., zie bij ons volgende BAN, in deze Proeve.

BAL, als in ons BAL, *Pila &c.*, en BALDAED, *maleficium*, en BALLAST, *saburra*, & BALD, *audax*, en BALK, *Trabs*, & in BALJU, *Prator &c.*; zie daer van bij BÉLL in de II. Proeve.

BALG, zie BÉLG in de II. Proeve.

Het Worteldeel.

BAN, in ons BANNEN, BANDE, GEBANNEN, VI. CL. (*Edicere, denuntiare; proscribere; Multare exilio; & execrari, diris devovere, vulgo Bannire*; Gall: *Bannir*, Ital: *Bandire & Sbandire*, Angl: *Bannish*.) De eigentlijke oudste grondbeteekenis agt ik te zijn, *Gerechtelijke zitting houden, (statuere, proclamere)*; welke zin nog doorsteekt in ons BANNEN DE VIERSCHAER (*Tribunal denuntiare; edicere conventum Senatorum, dare Senatoribus diebus juridicis dicendi juris auctoritatem; hinc Banniti, ut inquit Kiliannus, in Specul: Sax: dicuntur Scabini sive Senatores, & eorum nati atque posterii; eorumque sedes, Bannitorum sedes vocatur*). Dat van ouds dit *Verbum* Ongelykvlouijend is geweest, bewijst ons het Prater: *Partic.*: GEBANNEN, met EN agterop, dat alleenlyk bij zulk soort eigen is. Het behoorde ook eertijds onder de onzen van de III. CL: vermits de *Vocael* in *Infinit.*: & in Prater: *Partic.*: eveneens is. Maer, die van de III. CL: op de korte A, nemen in *Imperf.*: of de I of O, of de IE, of OE, of EU, aen, zo dat hier uit op te maken is, dat wel eer het *Imperf.*: op eene dier Letters *accenteerd* of aensloeg. Onder de Oudheid, bij onze meergemelde *Antheuren* der Verwante Talen, als by 't *Evang: Gothicum & A-Saxonicum*, *Tatian: & Willeram*: heb ik dit woord niet ontmoet: zo dat my de medegetuigenissen van 't Ongelykvlouijen ontbreken. Men heeft in 't *Vocabul: A-Saxonicum* het A-S, *geban / gebann / Edictum, decretum*, en daer van 't A-S, *gebanntian*. I. CL., *proclamare, statuere*,

BA.

tuere, als mede in 't H-D, **Bann** / *Proscriptio*, *Exilium*, en daer van 't H-D, **Bannen** I. CL.: *Excommunicare*, & *Demonas ejicere*. Evenwel vind men ook het A-S, **gebun** / *incola*, als onder eenen BAN of Landgerecht behoorende; gelijk ook bij Kiliaen ons † BONNE, *Vicus*, *regio urbis*, en † BONNE-MEESTER, *vici praefectus*, en † BONNE-GEZETEN, *vicum urbis inhabitans*; welke de oude Vocaelwiffeling dus mede aenwijzen.

Tot het Worteldeel van den *Infin*: of ons *Præfens* behoort ons BAN, *m*: H-D, **Ban** / *M. (Auctoritas Judicialis, Judicium, Jus; Jurisdictio; ditio Suburbana; Territorium, vulgò Bannus, Bannum)* als, zo verre het Gerichtelijke gebied strekt: waer van ons BANMOLEN *m. Mola publica intra terminos jurisdictionis*; BANOVEN, *m*: *furnus jurisdictionis*, en ons BANFOREEST, *n*: en BANWÓUD, *n*: H-D, **Ban**-foest (*Saltus jurisdictionis*; *Lucus, nemus Regium sive Imperiale, in quo nemo sine gravi multa venari aut feras capere potest*) en 't H-D, **Wild-ban**, *M.*, *forestalis jurisdictio*; en, met een Walschen Basterstaert, ons BANIERE, *f*: *signum militare, Vexillum*; A-S, **ban-segn**, *Vexillum*; als aenwyzende onder welks bewind yder Krijgstroepo behoort. Wijders, het regt tot zijn gebruik gebragt zijnde, komt daer uit ons BAN, BAN DES KEIZERS, *denunciatio publica, proclamatio, edictum publicum*; en ons HEER-BAN, HEIR-BAN, (*Vocatio ad exercitum; & tr. multa absentis & emanentis*; vulgò *Heribannus*); en in een quader zin ons BAN, *m*. H-D, **Bann** / *M. (proscriptio; exilium; relegatio, exterminatio, vulgò Bannum, Bannus)* en Yll: **Bann** / *N.*, *damnium*; & *Excommunicatio*; waer toe ons BANMYLE, *f*: *Lapis primus; Miliare circumscriptum territorio sive jurisdictione*; zijnde door de Vorsten of Hooge Overigheid gewoonlijk aan de Steden een voorrecht vergunt van een Mijle ver buiten der Stede omnetrek te mogen uithannen, schoon 't eigentlijke gebied der Stad zo veer niet reiken mogte; gelijk dit bij ons Amsterdam ook plaats heeft. Van dit BAN komt verder ons BANNELING, BANLING, *Euphon*: BALLING, *m*: H-D, **Banning** *M. Exul*; en daer van weder ons BANNELINGSCHAP, *Euphon*: BALLING-SCHAP,

BA.

f: & *n*: *Exilium*; en zoo dit recht door Geestelijken gepleegt word, beteekent ons BAN, *m*: VERBAN; *n*: een Vervloeking, en Uitbonzing uit de Gemeente, *dira Proscriptio, Anathema*; waer toe ons IN DEN BAN DOEN (*anathemate ferire, á cætu collegioque abigere, excommunicare*); waer van ons † BANNIG, *excommunicatus*, en 't walschtaertige BANNISSEMENT *n*: *Exilium*, Gall: *Bannissement*; en met eene *Euphonische* verwiffeling van N of NN in ND (zie daer van onze Grondsl: I. Verhand: §. 23.) ons half-Basterwoord BANDYT, *Exul*, Ital: *Bandito*, Gall: *Banny, Bandy*: welke verwiffeling ook al plaats heeft in 't Ital: *Bandire, Sbandire & Sbanire, (exterminare)*; en in ons BANDEN EN BANNEN DE VIERSCHAAR, *Tribunal denuntiariæ &c*; en in ons BANER-HÉÉR, BANDER-HÉÉR, BANNERHÉÉR *m*: (*Baro, Dynastes; inter Nobiles opibus & potentia antecellens; homo generosus & insignis, merum mistumque imperium in aliquo castro aut oppido consensu Principis habens, quem Satrapem Persæ appellabant*) en BANERYE, BANDERYE *f*: (vulgò *Baronia, Baroniatu, Banderia, Baronis ditio*): hoewel, indien van ouds de BANDERHEEREN Wapen-of Vaendel-dragers der Vorsten geweest zijn, gelijk sommigen met hune vertaling van *Bandophorus, quasi Dominus Bandæ sive præcipui signi*, willen aenduiden, 't welk mij egter nog nergens gebleken is, zo zou dit woord in 't oude *Præt*: van ons BINDEN zijnen oorspronk moeten zoeken; zie daer van in ons volgende BIND, &c.

En, of niet ons BANE, BAEN, *f*: (*Via plana, platea, via aperta, & olim Campus, ager*) bij uitrekking in steel van ons BAN, *jurisdictio*, komt, als behoorende aen niemand bijzonder, maer aen 't recht van den BAN, en wordende ook op BANS of gemeene kosten effen gehouden, is zeer bedenkelijk: ten minste tot dit BANE behoort ons IET OF DE BAEN BRENGEN, *coram proferre; in more ponere*; en ons BANEN, I. CL: DEN WEG BANEN, *viam reddere planam*, en ons BAEN, BANE *f*: *locus planus quo luditur*; als in ons KAETS-BAEN, KLÓS-BAEN, TUISCH-BAEN; maer ons † BANE-DOEK, † BAEN-DOEK *m*: *Pleister, Cerotum, Malagma viatorium*, dat bij Kiliaen gevonden word, en gelijkstammig is met het M-G, **Banja** *F.*, *Ulcus, plaga*,
O 3 Yll:

BA.

BA.

Yfl: **Bane** / M., *Cades*, Angl. **Bane** / A-S, **Bana**, *interfector*, & *exitium*; & Angl: **Band** / Dan: **Banche**, *Pulsare*, *percutere*, beteekent eigenlijk een *Wond-doek*, en ver- toont zo luttel overeenkomst van zin, dat ik hier geen verblijf- regt daer voor uitrekenen kan.

Dit zelfde Worteldeel **BAN**, in zijne oude betekenis van *Gerechtelijke Zitting*, doet mij niet ongerijmdelijk gissen, of niet wel eer, met eene agterlaffing van **KE** of **K**, in steê van den uitgang **ICHE**, of 't korter ingedrongene **CHE**, hier uitgesproken zij ons **BANKE**, **BANK**, f: **RÉCHT-BANK**, f: *Tribunal*, *confessus Judicum*, *sedes Judicum*, *subsellia*; & *transl.*: *Jurisdicchio*, *forum*, als een verhevene zitplaats der Rigteren: en verder dit soort van zittingen tot gemeender gebruik overgegaen zijnde, ons **BANK**, f: **H-D**, **banck** F. Angl: **Bench** (*scannum*, *sedile oblongum*, vulgò *Banca*; Gall: *Banc*, It: *Banco*, *banca*, Hisp. *Banco*). Deze Engelsche uitgang **che** / die afdaelt van ons oude **ICHE**, bevestigt onze bovengenoemde gissing: Voorts **A-S**, **Benc** / *scannum*, *sponda*; en **A-S**, **bonc**-*selma*, *sponda*, (dit laetste **Bonc** / past ook op ons oude *Præ*:), en Yfl: **Bechur** voor **Benkur**, *scannum*: waertoe het Geldersche en **H-D**, **BANKAERD** (*spurius*, *nothus*, vulgò *Banchardus*, *quasi quovis scamno sortuito à matre conceptus*); waer op zinspeelt het **H-D**, spreekwoord **Mit einem Wettsbild von der bank fallen**, *stuprare virginem*; en verder † **BANK-LAKEN**, † **BANK-WÉRK**, Tapijt. (*Tapes*, *Tapetum*, *opus polymitum*, vulgò *Bancalia*, *scannalia*; Hisp: *Bancal*, *subsellii fragulum*); als wordende over lage Voerbanken verspreid: en † **BANK-ARM-BORST** (*Catapulta*, *balista major*, *tormentum bellicum in scamno collocari solitum*). Wijders ons **BANKE**, **PYN-BANK** f: *Equalens*, *fiducial*; waer toe **TER BANKE BRENGEN**, *questioni suo soritura subijcere*; als mede ons **BANK**, f: **ZAND-BANK**, f: *Plaete*, *Pulvinus*, Angl: **Banche**; **A-S**, **Banc** / *cumulus*; waer toe ons **BANKIG**, *cumulofus*, *scopulofus*. Daerenboven ons **BANKE**, **BANK**, **WINKEL-BANK** f: *Mensa*, *trapeza*, *taberna argentaria*; en ons **TÓÓN-BANK** f: *Mensa*, *qua merces exposita offeruntur*; *expositorium*, *projectum taberne*. Voormaels, toen al de Koophandel meest op de openbare Jaermarkten geschiedde,

plagten ook de Wisselaers, als andere Kooplieden, aldaer hunne Banken, Tafels en Zitplaatsen te hebben, tot gerief van de Vremdelingen, die bij hen hun geld bragten, en, als 't noodig was, in andre munt verwisselden, of voor Waren deden betalen; waer van ons † **BANK-HÓUDER** nu met een Walschen staert **BANKIER** m: *Wisselaer* (*Mensarius*, *argentarius*, Gall: *Banquier*, It: *Banchiero*, Hisp: *Banchero*). Het Opgeld, 't gene de Wisselaer trok voor de moeite en 't bedrijf, noemde men met een *Ital.*: *Basterdwoord* **Agio** van 't Latijnsche *Agere*. Wanneer nu eenig Koopman of Wisselaer ter sluip doorging met de schulden, en alzo zijne Bank in roete hielp, noemde men zulk een daed **BANKEROET** f: & n: **BANKRÓT** n: (*Argentaria dissoluta*, vulgò *Banca rupta*, Gall: *Banquerotte*, It: *Bancorotto*, Hisp: *Bancorosa*, Angl: *Banqueroute*); zulk een doen, † **BANKEROTEN**, I. CL: **BANKEROET-SPELEN**, (*Argentariam dissolvere*, *cedere foro*, *fraudare Creditores*, vulgò *Rumpere Bancam*); en zulk een Dader **BANKROTIER** m: (*decoctor*, *conturbator*). Sedert bij 't bloeijen van den Handel heeft men in eenigen der allervoornaemste Koopsteden, als Amsterdam, Venetien, Genua enz: tot gemak van Beurs en Wissel, een algemeene Wisselbank opgericht, die, bij uitteek, den naem van **BANK** voert, en van 't Gezag der Hooge Overheid gedekt word: waer van ons **BANK-GÉLD**, naemlijk Geld in Bank staende, en ons **BANCO & AGIO** voor Bankgeld met zijn opgeld. Behalven meer andere uitscheuten en Ent-telgen behooren ook tot dezen Tak ons **RUST-BANK** f: *Thorale*, *lectulus inoperatus*, *postmeridiana requiei accommodatus*; **A-S**, **Bance** / *sedile*, *lectus*, en ons **BANKE**, **RÉCHT-BANK**, **GERÉCHT-BANK** f: *Abacus*, *repositorium*; zijnde een Bank of Tafel tot keukengerief, om spijsgerechten of iet anders op te zetten; en ons **BIER-BANK** f: *Sedila potorium*; als daer de Drinkbroets in de kroegen op zitten, als of ze 'er op vast gepikt waren. Tot een en ander behoort ons **BANKEN**, I. CL: *Comessari*; waer van ons **BANKER**, **BANK-BROEDER**, **BANK-GEZÉL** m: *Compotor*, *epulo*, *comessator*, en **BANKBOEVE**, m: *Potator assiduus*, *comessator*, *epulo*, *lurco*, *calicum remex*, *decoctor*; en wijders met een Walschen staert ons † **BANKÉT**

BA.

KÉT *n.*; *Convivium*, *comessatio*, *compositio*, *symposium*, vulgò *Banquetum* Gall: & Angl: *Banquet*; waer van ons **BANKÉTTEREN**. I. CL.: *Agitare convivium*, *Comessari*, *epulari*; en nu bij ons in 't speciaal **BANKÉT**, *n.*, Droog-suiker-naegerecht, *Bellaria arida*; waer van ons **BANKÉT-BARKER** *m.*: *Salgamaris*, *Tragematopala*. Verder onze spreekwijze van **NERGENS TE MOGEN BANKEN**, I. CL.: *ubicunque removeri*; als nergens mogende zitplaats of verblijf houden, en zinspelende op de zulken, die op de Jaerwerkten geveert wierden en niet vrij mochten Banken: als mede onze spreekwijze **DOOR DE BANK**, gewoonlijk, gemeenlijk, vulgò, *solito more*; als opzigt hebbende op de Oudtijdsche Zittingen bij de Recht-dagen, alwaer door onze Voorvaderen de geschillen afgehandelt wierden, niet volgens beschrevene Wetten, maer volgens van ouds-her gestaefde Gewoontens; of anders zinspelende op de Winkel-banken bij de groote Jaermarkten, wanneer de Koopwaren haer gewoonen prijs na den meest-gemeenen afrek-ontfangen. Dus verre van ons **BANK** en de **BANKELINGEN** of spruiten daer van. Zoo ik al misgetaft mogt hebben met deze **BANK** onder dezen **BAN** te plaetsen, ik heb 'er egter stoffe bij opgedischt, die eenen Liefhebber van de Woord-queckenij niet behoorde verdrotten te hebben.

De Wortel-en Zaak-deelen.

BAND voor **BANN**, in ons † **BANDEN** DE **VIERSCHARE**, *Tribunal denunciare*; en **BANDERHEÉR**, *Baro*, *Dynastes*; en **BANDERYE**, *Baronis ditio*; en **BANDYT**, *exul*; zie hier voor bij 't Worteldeel **BAN**: en ook bij 't volgende **BIND**, in deze Pr.

BAND, in ons **BAND**, *Vinculum* &c.; **BANDELIER**, *Balsheus sclopetarii*; † **BANDELEN**, *devincire* &c.; † **BANDE**, *Turma*, *sodalitium* &c.; † **BANDEN**, *Colligi in turmas*; **BANDYT**, *Exul*; en † **BANDEN** *Euph.*: † **BANNEN**, *obligare*; † **BANDIG**, *vinctus*; & *cicur*; † **BANDIGEN**, *vincire*, *domare*; **VERBAND**, *obligatio*; & *religatio vulneris*; en † **VERBANDEN**,

BA.

Obligare: zie in 't volgende Worteldeel **BIND**, in deze Pr.

BANK, in ons **BANKE**, *Tribunal*; *scannum*; *equalens*; *pubvinus*, *sumulus*, *Mensa*, *Trapeza*; **BANK-AERD**, *Spirins*, *Nothus* &c.; **BANK-LAKEN**, **BANKWEAK**, *Tapetum*; † **BANK-ARM-BORST**, *Catapulta*; **BANKIG**, *Cumulafus*; **BANKHOUDER**, **BANKIER**, *Mensarius*, *argentarius*, **BANKEROETE**, *Mensaria dissoluta*, &c. **BANK-GÉLD**, **BANCO & AGIO**. **RUST-BANK**, *Tborale*, &c.; **RÉCHTBANK**, *Tribunal*; en **RÉCHTBANK**, *abacus*, *repositorium*; **BIER-BANK**, *sedile potorium*; **BANKEN**, *Comessari*; † **BANKER**, **BANK-BROEDER**, **BANK-GEZÉL**, *Comptor*, *Epulo*; **BANKÉT**, *Convivium*; & *Bellaria arida*; en **BANKÉTTEREN**, *Comessari*; **BANKEN**, *mansione frui*; **DOOR DE BANK**, vulgò: zie daer van in ons voorgaende Worteldeel **BAN**, &c.

BAR, in **BARG**, *majalis* &c.; **BARGIE**, **BARR**, **BARM**, **BARM-HÉRTIG**, en in † **BARN**, *infans* &c.; en **BARMER**, *nullus barbarus*, enz.: zie in **BEER** en **ER** bij de II. Proeve.

† **BARG**, het oude *Prater*: van ons **BÉRGEN**: zie in 't volgende **BÉRG**, in deze Pr.

BARN, in **BARNEN**, *urere*, &c.: zie in **BÉRN** bij de II. Proeve.

BARS, **BARSCH**: zie **BEER** bij de II. Proeve.

BARST, als in ons **BARST**, *fractura*; en **BARSTIG**, **WEER-BARSTIG**, *repugnans*, *rebellis*, *stomachosus*; en in 't Vlaemsche **BARSTEN**, *perere*: zie bij ons volgende **BÉRST**, in deze Pr.

BE.

BÉD, *Lebus*: zie daer van in **BYD** bij de II. Proeve.

BEED,

BE.

BEED, *contr.* BÉD, in ons BEDE, GEBÉD, *precatio* &c; BEDE-VAERT, *peregrinatio religionis ergo*; BEDELEN, *medicare*; enz.; zie bij ons volgende Worteldeel BID, in deze Pr.

BEEK, als in BEKE, BEEK, *Torrentis*; BEKER, *Poculum*: zie daer van bij ons vorige Worteldeel BAK, in deze Pr.

BEELD, &c, bij † BÉLL, in de II. Pr.

† **BEEN**, zie daer van bij WEEZ, in deze Proeve.

BEER, zie in de II. Proeve.

BEEET en BÉÉT, in ons BEET, BETE, *Morsio*, & *Morsus*; † GEBETE, *Morsus* & *frannum*; EEN BEET-JE, *Paululum*, BETIG, GEBETIG, *Mordax*; BÉÉT-WATER *mansea*; BEETEN, *præparare coria*; BEETE, *sedile avium*; BEETEN, *fidere*: zie bij ons volgende Worteldeel BYT, in deze Pr.

BEID, in ons BEIDEN, *expectare*; en ARBEIDEN, *laborare*: zie in de II. Pr: bij BYD.

BEIT, in ons BEITEL, *Cuneus*, & *Pristis*; en KLÓS-BEITEL, *Vola*, *flagellum*: zie bij ons volgende Worteldeel BYT, in deze Pr.

BÉK, als in BÉK, *Rostrum*, *os*; † BÉKKEN, *Rostrum icium facere*; BÉKKEN, *Pelvis*; en BÉKKENÉÉL, *Cranium*: zie daervan bij ons vorige Worteldeel BAK, in deze Pr.

† **BÉLD**, in † BÉLD, *imago*: zie daer van bij BÉLL, in de II. Proeve.

BÉLG, zie bij de II. Proeve.

BÉLL of BÉL: zie bij de II. Proeve.

BÉN, in IK BÉN, *Sum*; en GY BÉNT, *es*; bij WEEZ, in deze Pr.

BE.

BÉND, in ons BÉNDE, † BÉNDEL, *fascia* &c; en BÉNDE, *Turma* enz.: zie bij 't volgende Worteldeel BIND, in deze Proeve.

BÉNN, in ons BÉNNE, *Mastra*, *corbis* &c; zie daer van by 't volgende Worteldeel BIND, in deze Pr.

BÉR, in ons BÉRG, *Majalis* &c; BÉRGIE, *Navigium actuarium*; BÉRIE, BÉRIE, *Feretrum*, *Tbensa*; BÉRK, *navigium actuarium*, & *Betula*; en, in BÉRM, *agger*, *congeries*; *sinus*, *gremium* &c; en BÉRM-HÉRTIG, *misericos*; ER-BÉRMEN, *misereri*; † BÉRN, *infaus*, & *bordeum*; wijders in † BÉRSCH, *Propertio* &c; en † BÉRSCHEN, *properare*; en † BÉRSCH, *Colluvies* &c; en † BÉRSCHEN, *Confluere*: zie daer van bij BEER in de II. Proeve.

Het Worteldeel.

BÉRG, in ons BÉRGEN, BORG of BURG (oul: ook BARG), GEBORGEN en GEBURGEN, II. CL: 6. (*Condere*, *in tutum recipere*, *abscondere*, *servare*). M-G, *Bairgan* (*gabairgan*) / *Barg* / *Bairgang* II. CL: 6., *servare*, *conservare*; F-TH, *Bergan* / *Barg* (*in subj: Buirge*) / *giborgan* & *giburgan* II. CL: 4. en F-TH, *gebergan* / *Al: pi-potagen* / *pi-poggan* & *he-pozhan* / *Chj-bergan* / *Hi-paragan* / *Hi-patgan*; II. CL: 4., *abscondere*; A-S, *Bergan* of *Beorgan* / *Borg* of *Beorgh* / *geborgen* / II. CL: 4., *Cavere*, *protegere*; H-D, *Bergen* / *Barg* (*in subj: Buirge*) / *geborgen*, *Celare* III. CL: 2., en bij ons VERBÉRGEN, II. CL: 6., F-TH, *Der-bergan* II. CL: 4., *abscondere*. De Grondbeteekenis, gelijk uit de Oudheid blijkt, is, *set bedekt houden*, *beschermen*, *bewaren*, *of in bewaring brengen*.

- Van het Worteldeel van het *Præsens* of den *Infm*: komt ons BÉRG m: M-G, *Bairgs* / M. F-TH & H-D, *Berg* / M. A-S, *Berg* / *Mons*, & A-S, *Beorgh*, *Collis*; als waerin, al voor vele eeuwen, de beste en waardigste goederen onzer Voorouderen ter bewaringe, en

BE.

BE.

en de Lijken ter begravinge geschikt wierden; want Steden te bewonen was bij der Romeinen tijd nog ongewoon onder de Duitschen. Immers dat dit woord op de bewaring en niet op de grootheid wel eer gezien heeft, blijkt ook uit onzen naem BÉRG, HOOF-BÉRG, *m.*, *Promptuarium*, *foenarium*; als waer in een hoop hoois onder eene opgeschovene kap geburgen en bewaert word; als mede uit het oude † BÉRG, *m.*: Haven, *Portus*, *statio navium*; en ons HÉR-BÉRG, HÉR-BERG *f.*: H-D, Herberg *F.*, *Diverforium*; F-TH, Hère-berga (*Tentoria*, *multitudo Tentorium*, *Castrorum ordo*) *Will.*: p. 113, als een Bergplaats voor den Krijgsman en den Reiziger: waer van ons HÉR-BÉRG. I. CL.: *Hospitari aliquem*; & *diversari in taberna meritoria*; waer toe met een Walschen staert ons HÉR-BÉRGIER *m.*: *Tabernarius*; en in ons BÉRG-LOON, *n.*: BÉRG-GÉLD, *n.*: H-D, Berggelt. *N.*, *Pretium pro bonis naufragorum*. Wijders tot ons BÉRG Mons, behoort ons GE-BÉRGTE, *n.*: H-D, Gebirge. *N. Montes*, *Mons Contiguus*; BÉRG-BLAEUW, *n.*: *Caruleus*; BÉRG-DÉLLINGE, *f.*, *Convallis*; BÉRG-GÉEL, *Ochra*; BÉRG-GROEN, *n.*, *Chrysocolla*, *auri gluten*, *terra viridis*; BÉRG-RÓOD, *n.*, *Sandyx*; en 200 VOORT.

Tot het veranderde Worteldeel van ons *Præter: Imperfect.* behoort ons TE BÓRG, *Mutuo*; en ons BÓRGE, WAER-BÓRGE *m.*: H-D, Bürge *M.*, *fidejussor*; A-S, Borge, *Mutuum*; *fidejussor*; & *Creditor*; & A-S, Borgea / *sequester*, *fidei commissarius*; als wiens opregtigheid men toevertrouwt, en met wien men zig, ten opzichte van den schuld, bewaert agt: hier van ons BÓRGEN, I. CL.: H-D, Borgen I. CL.: A-S boragan & Boragan / I. CL.: *Mutuarum*, *credere debitum*; & *mutuari*; waer van ons BÓRGER, *m.*: H-D, Borger / *M.* A-S, Borgea, *Creditor*, *commodatarius*; en ons BÓRGE BLYVEN, *Vadari*; en BÓRG-TÓGT, *f.*: H-D, Bürgerschaft / *F.*, *Vadimonium*; en H-D, Borgen, I. CL.: *Vadari*; en F-TH, boragan / *Al.* Boragan / *pt-poragan* / I. CL.: *Carere*.

Nog is 'er een andere tak uit het *Præter: Imperfect.* II. Deel.

perf.: spruitende, met de zachte O of U, en mede op het bewaren ziende, te weten ons BURG, BORG, BURGT & BORG, *f.*: H-D. Burg / *F.*, *olim Civitas*, *nunc Castrum elevatum*; M-G, Baurgs / *F.*, F-TH, Burg / *F.* A-S, burg / Burge / Bprig / Bprig *F.*, Yfl: Bogg / *F.*, *Urbs*, *civitas*; als zijnde weerbaer gemaekt tot berging en bewaring van menschen, vee, en goederen, tegens tijden van nood; & VOORBURG, VEURBORG, *suburbium*, *propugnaculum*, vulgo *antemurale* Gall: *faux-bourg*; en hier van ons BURG-GRAVE *m.*: *Arcis Comes*, *Vicecomes*; & BURG-WAL *m.*: *fossamunitenti*, & *propriet similitudinem rei*, *Fossa Urbis*; BORGZAET *m.*: *incola Castri*. Voorts ons BÓRGER, BURGER, *m.*: H-D, Burget / *M.*, *Cives*, *Municeps*; waer van de BURGERYE, *f.*: BURGERSCHAP, *f.*: H-D, Bürgererschaft / *F.*, *Cives*, *civitas*, *civium corpus*; en het BURGERSCHAP, *n.*: BURGER-RÉCHT, *n.*: *Jus* & *preferentia civium*; BURGER-MÉÉSTER, BÓRGER-MÉÉSTER, *m.*: *Consul*, *Tribunus Plebis*; en BÓRGERLYK, BURGERLYK, *Civilis*, *civicus*, *politicus*.

Wijders ziet ook op het Verbergen ons † BORG-SPÉL *n.*: *Apodidrasinda*; zijnde, volgens *Kiliaen*, een Kinderspel; waer bij, terwijl een van hen geblindhokt in 't midden zit, de anderen zig verschuilen; waer nae, het teeken van zoeken gegeven zijnde, elk van hen, terwijl de geblinde de verborgenen zoekt, zig, om den zoeker te voorkomen, verhaelt na den stoel, die tot een toegeschikte honk of eindpaal verstrekt.

In 't A-Saxisch heeft men ook uit dezen Stam een tak ontleent, om 'er de Begraefen Berg-plaetsen der doode Lichamen mede te benoemen; dus A-S, Burgen / Bprigene / Bprigels / Bprigels, *Sepulcrum*, *Sepultura*; waer toe het A-S, Bprigan / Bprigan / Bprigan / I. CL.: *Sepelire*; en A-S, Bpriged, *Sepultus*; waer van 't A-S, Bprigunisse / Bprigunge, *Sepultura*; en A-S Bprigen-stowe, *Sepulcretum*; enz.

Uit het *Præter: Participii* van ons VERBERGEN, II. CL.: 6., *abscondere*; komt ons *Adject.* VERBÓRGEN, *absconditus*, *latens*; en daer van *Euphor.* met de gewoone tusschen-

P

schen-

BE.

schenwerping van T, ons VERBÓRGENTHEID, *f*: *Mysterium, arcanum*.

De Wortel-of Zack-deelen.

BÉRG, in BÉRG, *Majalis &c.*; & BÉRGIE, *Navigium Actuarium*; zie daer van bij BEER in de II. Pr.

BÉRK, in BÉRK, *navigium actuarium*; en BÉRK, BERKEN-BOOM, *Betula*: ziedaer van bij BEER in de II. Proeve.

BERM enz.: zie daer van bij BEER in de II. Proeve.

BÉRN, in BÉRN, *infans, & Hordeum*: zie daer van bij BEER, in de II. Pr.

BÉRN, in BÉRNEN, *urere*; zie bij de II. Pr.

BÉRSCH, zie daer van by BEER, in de II. Proeve.

Het Wortel-deel.

BÉRST, in ons BÉRSTEN of BARSTEN, BORST of BORST oulings ook BARST; GEBORSTEN, II. CL: 6., *rumpere, frangere, crepare*; A-S, *Berstan* of *Beozstan* / *Borst* / *gebozsten & bozsten* / *frangere, rumpere*; II. CL: 4. H-D, *Bersten* / *Borst* of *Bozst* (*in subj: Bürste*) / *gebozsten* / *dirumpi*, III. CL: 2.; waertoe onze spreekwijze BÉRSTEN VAN SPYT, *invidia rumpi*: en bij *Kiliaen* vind men overdragtelijk het Vlaemsche BARSTEN voor Baren, *Parere*. Wijders, ten volle gelijkwaardig aen dit ons BÉRSTEN, dog met een letter verzet van de R, (zie deswegen *Grondsl. I. Verband: § XXIV*) vertoont zig het F-TH, *Brestan* & *gebrestan* / *Braest* & *Bruft* (*in subj: Bruft*) / *Gebraesten* & *gebruften*, II. CL: 4., *Rumpere*; & *tr: Deficere*. Deze letterverschikking laet zig ook zien bij eenige A-S, en H-D Takken, 't gene we straks zullen aenhalen. De overdragtelijke zin van dit F-TH, *Brestan* / *Deficere*, heeft daer even eens plaats gekregen, als by ons BREKEN,

BE.

frangere; & † BREKEN, NUGEBREKEN, ONTBREKEN, *deficere*, en zinnespeelt op de onbruikbaarheid der Gebrokene dingen, of op den verbroken' Geest der Gebrekkigen of Behoeftigen.

Het spreekt van zelf, dat tot deze Wortels behoort ons BÉRST, BARST, en BORST *m*: H-D, *Berft*, *M.*, *Fractura, fragor, crepitus, rima fragore facta*; zo wel uit het Worteldeel van het *Prasens* als van 't *Prater*: ontleent: waer van ons *Adject*: BARSTIG, WEER-BARSTIG & WEER-BORSTIG, *repugnans, rebellis, stomachosus*: En, met de verschuiving van de R, het A-S, *Braest* / *fractura, crepitus*; waer van het A-S, *Braestlian* / I. CL: , *frangere, crepere*; en 't A-S, *Braestlung* / *braestlung* / *braestlung* / *crepitus*; en, met den zin van Gebreken, het F-TH, *Bresta* / *defectus*; & F-TH *Bruft* / *manens, deficiens*; en ons oude † BÉRST, & † BRÉST, *pennria, defectus*; H-D, *Brest* / *gebrest* / *gebresten* / N., *Vitium, indigentia, defectus*; waer van 't H-D, *Bresten* / *bristen* / *gebresten* / I. CL: , *deesse, defectum pati*: voorts het H-D, *Braest* / *M.*, *Tristitia*; naemlijk droefheid uit eenigerhande gebrek ontsaende.

Hier toe kan men mede betrekken het A-S, *Bruft* / H-D, *Bürste* / *bozste* / F., *seta, pecten setaceus*; & H-D, *Burstein* / N., *Penicillus*; bij ons met agtsetting van den uitgang EL, BORSTEL, *m*: & *f*: , *seta, pecten setaceus*; en met een zeldsamen uitlating van de R, ons BOSTEL, *seta, pecten setaceus*; ook Yl: *Buust* / M., *muscarium setaceum*; waer van ons BORSTELN, AF-BORSTELN, I. CL: ook BOSTELN, I. CL: , *Peniculo abstergere*; en 't H-D, *Bürsten* / I. CL: *Pectere*; als zinspelende, of op de grof en weerbarstigheid van 't hair, of op het ligtelijk splijten, dat bijzonder aen 't Verkens-hair eigen is.

Wijders ons BORST, *f*: M-G, *Bruft* / F. F-TH *Burft* & *bruft* / F., en H-D, *Bruft* / F., *Pectus, Thorax, Mamma*; is wel ten volle gelijkvormig aen dezen Tak; dog dat de Borst-scheiding oorzaak tot deze benaming zou gegeven hebben, wil mij nog niet gevallen: Ons BORST, *Fractura &c.*; ver-

BE.

vermits uit het Zakelijke of Wortel-deel van een *Præs*: of *Præter*: *Indic*: (ziedeswegen onze XII. Redew.) is *Mascul*: , dog dit BORST, *Pectus* , is *Fœmin*: , dat met de *terminatie* ST (zie daer van onze *Grondsl*: II. *Verband*: § LV.) overeenkomt; zo dat ik niet alleenlijk hier uit , maer ook uit den verderen zin en gedaente, ons BORST, *Pectus* , veel gevoeglijker afkomstig reken van ons verouderde † BEREN, BAR, GEBOREN, IV. CL: I., *Portare* , *ferre* , *proferre* ; als zinspelende op het gedrag der Menschen, die in 't min of meerder vooruitsteken van de Borst hunnen moed te kennen geven; even gelijk ook van 't H-D, *Büßt* / , *Pectus* ; het H-D, *Büßten* / I. CL: , *superbire* , *efflare* , *intumescere* ; welke zinspelinge bevestigt word in ons BORST, H-D, *Bursch* / *Juvenis* , en ons EEN JONG BORST, H-D, ein *Junger Bursch* / *Juvenis* , *adolescens* ; en ons EEN BRAEF BORST, *Juvenis bonis moribus* , voor eenen Jongeling van goed gedrag, enz.: immers de beteekenis van ons BÉRSTEN, *frangere* , komt bij dit BORST, *Juvenis* , niet te pas: waerom we dit BORST, *Pectus* ; & *Juvenis* , zullen plaetsen by ons Worteldeel BÉER, in de II. Proeve.

De Zaek-of Wortel-deelen.

BÉRV, &c; zie in BEER, bij de II. Pr.

BÉT voor BEET, in ons † GEBÉT, † GEBÉTE, *morfus* , *frenum*; zie bij ons volgende BYT, in deze Pr.

BEUD, in ons † BEUDEL; zie daer van bij 't volgende BIED, in deze Pr.

BEUG, als in ons BEUGEL, *Hemicyclus* &c; BEUGELEN, *arcuare* &c., en † BEUGE, *Junctura artuum* ; zie bij ons volgende Worteldeel BUIG, in deze Proeve.

BEUK, als in ons BEUKE, *fagus*; & *glans faginea* : zie bij ons Worteldeel BAK, in deze Pr.

BE.

BEUK, als in ons † BEUK, *Venter* , *alvus* &c; en BEUKE, *Concavitas* ; & BEUK, *ictus* , en BEUKEN, *batuere* ; en BEUKELER, *Clypeus* : zie daer van bij ons vorige Worteldeel BAK, dog voornaemlijk bij ons volgende BUIG, in deze Proeve.

BEUL, in ons BEUL voor † BEUDEL, *carnifex* &c : zie daer van in 't volgende BIED, in deze Proeve.

BEUR, als in ons BEUREN, GEBEUREN, & BEURTE &c; zie bij BEER in de II. Proeve.

BEURS; zie daer van bij BEER in de II. Proeve.

BI.

† BICHT, in † BICHTEN, *confiteri* ; zie bij JIECH, in de II. Pr.

De Wortel-of Zaek-deelen.

BID, in ons BIDDEN, oulinks BEDEN, BAD, GEBEDEN, IV. CL: 2. *precari* , *invitare* , M-G, *Bidjan* / *Bad* / *bidang* / III. CL: 2., *orare* , *petere* , AL: *Betan* / F-TH, *Bedan* en *bidдон* / *Bad* / *gibedan* &c, III. CL: 1., *Petere* , A-S, *Bidan* & *abedan* / *hæd* / *heden* of *gebeden* / (*orare*) : zie agter de II. CL: en H-D, *Bitten* / *bat* (*in subj*: *bâte*) / *gebeten* (*Petere*) ; zie bij de Onregelm: N^o: 3. Yll: *Bidia* / *bad* (*in subj*: *hæde*) / *bedenn* / II. CL: 4., *precari* : waer toe onze *composita* AEN-BIDDEN, IV. CL: 2., *Adorare* ; en AF-BIDDEN IV. CL: 2., H-D, *abbitten* / *deprecari*; en onze oude spreekwijze van † OP-BIDDEN AL DE VRINDEN (*corrogare necessarios omnes* , *ad cœnam* , *ad nuptias* &c) ; en ons VERBIDDEN, IV. CL: 2., H-D, *erbitten* (*precibus flectere* , *impetrare* , *deprecari*) ; waer toe ons ONVERBIDDELYK, *inexorabilis*.

Tot het Worteldeel van ons hedendaegsche *Præsens* of *Infin*: behoort ons BIDDER, *m.*
P 2 Ro-

BI.

(Rogator), A-S, **Biddet**, M, *procus*, en ons **BIDDING**, f; , *precatio*, en **BID-BRIEF**, m: *Libellus supplicis*; zie verder onze *Grondsl: II. Verband: § XIV*. En H-D, **bitte** / F, *precatio*.

Het Worteldeel van het oude *Præf*: laet zig vinden in ons **BEDE**, f: M-G, **Bida** / F. Yñ: **Beidne** / F. F-TH, **Bita** / beta / AL: **Bet** / **Bete**, *Precatio*, *preces*, *petitio*; en 't H-D **Beede** / **behte** / F, bij ons **BEDE**, f: **BEDE-GÉLD**, n: (*Contributio*, *oblatio*, *subsidia*, &c. *Exactiones Principum*, *Rogationes sive petitiones primò dicta*; *Urgenti enim principum preces*; *Cogit rogando qui rogat potentior*. *Est orare Ducum species violandi jubendi*, & *quasi nudato supplicat esse potens*. *Vide Kiliaen*); en H-D, **Landbeeden** / *Collecta ex possessionibus mobilium*; en H-D, **Ohbeeden**, *Oblatio*, *seu charitativum subsidium*; en A-S, **Bedde** / *Exactum*, en ons † **BEDEZETTER**, *Censor*, en 't A-S, **bedel** / **hpedel** Angl: **bedle** / **beadle** / H-D, **buttel** / Sax: **Detel** / *Præco*, *nuncius*, *ergastularius*, *exactor*; waer door, sedert het verval van 't Latijn in de Middel-eeuwen, de bode van de Hooge Scholen genoemt is *Bedellus* & *Petellus*, Ital. *Bedello*, Gall: *Bedeau*; en door dien weg ook bij ons volgens den bastert-accent **BEDEL**, *apparitor Academia*, *viator*. Verder ons oude † **GE-BEED**, nu bij inkortinge **BEDEL**, n: &, H-D, **gebet** N, *Precatio*, *preces*; hebbende bij ons nog in *Plur*: **GEBEDEN**; en bij verheven *Stijl* ook in *Casu Obl*: **GEBEDE**: gelijk ook A-S, **Bead** / **gebede** / **gebæde** / AL: **Ita-pet** / **Ita-pete** / *Oratio*. Ondertusschen is van ons **BEDE** & F-TH. **beta** / gesproten het F-TH. **Beton**, I. CL: & 't H-D, **Beten** / I. CL: , *adorare Deum*; *preces fundere*; en 't H-D, **Beter** / M, *Pre-cator*; en verder ons † **BEDEL**, m: *Rogator publicus*, en 't genoemde A-S, **Bedel** / *Præco*, en ons **BEDELEN**, I. CL: H-D, **bettin** / I. CL: *mendicare*, en daer van ons **BEDELAER**, m: H-D, **Betteler** / M, *mendicus*, en **BEDELZAK**, m: , *mantica mendici*, *mendicabulum*; waer van onze spreekwijze, **OP DEN BEDELZAK LOOPEN**, *mendicando questum quaerere*, en voorts ons *Compositum* **BEDEVAERT**, **BEEVAERT**, f: *Peregrinatio Religionis ergo*.

BI.

De bovengemelde A-S, **Bead** / **boæde** / **gebæde** / & **bedel** / schijnen mij spruitelingen van 't A-S, *præter*: te zijn. Dog van 't onze met A, ken ik geene kinderen; hoewel ons **BAD**, n: , *Balneum*, waer toe ons **BADEN**, I. CL: , *madidare*, *lavare*, *rigare*, in gedaente daer mede overeenstemt; maer de gemeenschap van zin is verre te zoeken, even als ook bij 't M-G, **Badi** / N, bij ons **BÊD**, n: , *Lectus*; welker Afleidingen beter uitkomen bij het Worteldeel **BYD** in de II. Pr.

Het Zaek-of Wortel-deel.

BIECH, in **BIECHTEN**, *confiteri*: zie bij **JIECH**, in de II. Pr.

Het Worteldeel.

BIED, enz.: in ons **BIEDEN**, **BOOD**, **GEBODEN**, II. CL: 3, *offerre*, *præbere*, *prestare*, *porrigere*; & *olim Mandare*, *jubere*; waer toe ons, **GELUK BIEDEN**, II. CL: 3; *gratulari*; **DE HAND BIEDEN**, *dextram porrigere*; & ti: *adjuvare*; en **BIEDEN OM TE KOOPEN**, *Licitari*. Onder de Oudheid heeft men, het M-G **Biudan** (& **ana-biudan**) / **baud** (*in subj: Budau*) / **Budans** / II. CL: 4. *jubere*; AL: **ke-peotan** / F-TH **biudan** & **gibiutan** / **bod** & **gibot** / **gibodan** & **gibotan** II. CL: 2, *mandare*, *imperare*; A-S, **Beodan** / **head** (*in subj: Bude*) / **geboden** / II. CL: 1. *jubere*, *mandare*; H-D, **Bieten** / **bot** of **boht** / **geboden** II. CL: 2, *Licere*, *provocatione certare*, *licitare*, *offerre*, *porrigere*; Yñ: **Biuda** of **bioda** / **baud** / **bodenn** / II. CL: 2, *offerre*; Land-Friesch **Biede** / **bea** / **beane** of **bean** / *jubere*.

De M-G, F-TH, en A-S, stammen drukken een **Bevel** uit; dog de H-D, Yñ: en de **Onze**, eene **Toereikinge** of **Aenbiedinge**; hoewel ook de **Onzen** van ouds een **Bevel**; 't welk nog overig is in de **Afspruitfels**, en in ons **GEBIEDEN**, II. CL: 3. (*jubere*): welke nu der tweederhande **Beteekenissen**, of het **Aenbieden**, of het **Bevelen**, de oudste mag zijn, is van weinig belang wat men kieze; hoewel ik de **Toereiking** of **Aanbieding** voor de oudste aanzie, vermits uitgestrekter van zin.

Hier

BIE.

Hier toe onze *Composita* van dezelfde *Claf-
s.*, als GEBIEDEN, AL: *ke-peotan* / F-TH, *gi-biutan* / H-D, *gebieten* / *jubere, imperare, denunciare*; ons AEN-BIEDEN, H-D, *andieten* / *offerre*: ons ONTBIEDEN, olim *Nunciare, denunciare, & renunciare*; *nunc Advocare, evocare, mandato vel postulatione arcessere*; en ons VERBIEDEN, A-S, *foz-beo-dan* / *foz-biodan* / F-TH, *far-biutan* / H-D *verbieten* / *vetare, interdicere, prohibere*; en H-D, *ent-bieten* / *denunciare, & annunciare*; en A-S, *a-beodan* / *minari, & referre*; en ons † UIT-BIEDEN, II. CL: I, *provocare, posere in praelia*, ymand aenbieden, dat hij uitkome om te vegen.

Van het Worteldeel van den *Infinis*: of het *Præfens* zijn afkomstig ons GEBIED, *n: Imperium*; GEBIED VOEREN, *imperare*; GEBIEDER, *m: Mandator, Imperator*; AENBIEDINGE, *f: Præsentatio*; GEBIEDENISSE, *f: benefa oblatio officii*; EERBIED, *m: EERBIEDIGHEID, f: reverentia*; en ZOO VOOF.

Uit het *Præter*: spruit ons ingekorte GEBÓD, *n:*, oulinks ook † BÓD, & † GEBOOD, *mandatum*; nu nog *in casu obliquo* GEBODE, & in *Plur*: GEBODEN; 't zelfde heeft plaets bij ons VER-BÓD, *n: interdichum, in Plur*: VERBODEN: dus ook F-TH, *gibot* N. AL: *ki-pot* / A-S, *gebod* / N. H-D, *gebod* / N. *Edictum, jussio, mandatum*; en F-TH / *ge-bode* / *mandato*; F-TH, *bi-borun* / *mandata*, AL: *ke-pote* / *imperio*; en A-S, *foz-bode* / *prohibitio*. Verder ons BODE, *m: A-S, boda* / H-D, *bote* / M, Yl: *Bod* / N, *Nuncius, legatus, tabellarius*; F-TH, *bote* / *Bode* / AL: *poto* / *Nuncius, Apostolus*; als een Aenbieder van Dienst en Bevel: en A-S, *bode* / *Nuncium*; en ons BODE, DIENST-BODE, *m: & f: Famulus, & famula*, als de Bevelen of Aenbiedingen ontfangende of overbringende. Uit het A-S, *Bode* is wederom een kloeke Tak geschoten, als A-S, *Bodian* / *gebodian* / *bodigan* / I. CL: *prædicare*; waer van 't A-S, *Bodare* / *Bodere* / *Bodlend* / *Bodigend* / M. *Prædicator & Præceptor*; en A-S, *foz-boda* / *prænuincia*; en F-TH, *fora-bodon* / I. CL: *prænuinciare*. En uit ons BODE wederom ons BODEN-BRÓÓD, BODEN-LÓÓN, *n: H-D, Botten-brot, N, munus*, eene gifte,

BIE.

die men aen Blijde - boodschap - bringers schenkt; voorts ons BOOD-SCHAP, † BODE-SCHAP, *f: Nuncium, mandatum*; A-S, *bodscip* / *gebod-scipe* / *jussio, legatio*; H-D, *Bot-schafft* / F, *Nuncium*; & *tr: persona pro re, Legatus, Orator*; waer van ons BOODSCHAPPEN, I. CL. (*Nunciare, annunciare*): In 't M-Gotthisch vertoont zig ook met A, het M-G, *Faura-Bathjig* / M, *Princeps*, als of het zeide een *Opperste*, of *Voorgebieder*: en bij *Kiliaen* vind men ook Sax: *Bade* / *Nuncius*; & Sax: *Bade-moene* / (*Obstetrix*) als eene ontbodene hulp-vrouw; met welke *Dialekt* overeenkomt het Oud-Gelderfche † BADEN, I. CL: nu BODEN, I. CL: *citare*; die beiden zig vertoon in *Prunks Opmerkingen over 't Landrecht van Veluwe*, p. 3, 4, 27. &c. Ook behoort hier toe het oude *Bodten*. I. CL: *generale judicium convocare*, waer van het Oud-Friesche *Bodting* / *generale judicium*; gelijk in de Friesche Wetten *Artic: 32. Bot is riocht / dat di Brevwa / der hje Wan latz / des fiarda jeer Bodting halda moet / jus est, ut Comes, qui hic Bannum exercet vel convocat, quarto anno Generale judicium exercebit*; zie *Siccama in Leges Frisiorum* p. 121.

Van 't *Præter*: van ons BIEDEN, *præbere, licitari*, hebben wij nog een uitfcheute overig, als ons BÓD, *n: Oblatio pretii, Licitatio*; H-D, *Bot* / N, *indicatio*; en H-D, *Bot* / M, & *gebod* / N, *Licitatio ab em-tore*; waer toe ons Koopmans spreekwoord TE LÓF EN TE BÓD ZYN, *Negotiationem agere, Res inter se contrahere indicando & licitando*. Een Naeuwkeurige omtrent de Geslagten zou met rede mögen oploffing wenschen, waerom dit ons BÓD, zonder 't voorvoegfel GE, van 't onzijdige geslagt zij, dewijl andersints zulke Afspruitelingen gemeenlijk of Manlijk of Vrouwelijk zijn; dog hoe zulks, mijnes agtens, door den Vrieschen koker, bij de middel-eeuwfche tijd, in Aek van GE-BÓD kan stand gegrepen hebben, is in onze XII. *Redew: § XLVI*: aengewezen; gelijk ook hier in verder tot bevestiging kan strekken het bovengenoemde H-D, *Bot* / N, & *ge-bot* / N: als mede 't H-D *schandgebod* / N. *Licitatio vilissima*, bij ons EEN-SCHANDELYK BÓD, *n:*

BIE.

Het zelfde veranderde Worteldeel BOD of BOOD, komt ook over-een met dat van ons † BODELE, † BEUDEL, *contr.*: † BOLE, BEUL *m.*: *Lictor, Carnifex*, Ital. *Boia*; en ons BODEM, *contr.*: BODM, *m.*: H-D, *Bodem* / & *Boden* M; A-S, *Botm* / & *Bphtne*, & Angl: *bottom* / *fundum, fundus; contignatio, Navis carina; & Vasis fundum*; waer van 't H-D, *Bodemen* / I. CL: *Contignare, fundare*; en daer van 't H-D, *Bodemung* / F, *Contignatio, tignorum conjunctio*; en ons BODEMERY, BODMERY, *f.*: *Foenus nauticum navis fundo superstiti obligatum*. Of nu ons † BODEL gekomen zij voor een Dienaer of Bode van Gericht-straffe, en ons BODEM voor iets waer op men den Last vertrouwt, of aen welks sterkte en deugd al 't bewaren van het het in-of op-gefortene word aenbevolen, schijnt mij nog niet klaer nog eenvoudig genoeg van overdragt, om zulks te verzekeren, schoon 'er wonderlijker overdragten zijn, aen welcher egtheid nogtans niet te twyffelen valt. Mij dunkt het ook tot bevestiging van het eerste te strekken, dat dit ingekortene BEUL zig mede vertoont in ons † BOLINK, BEULINK *m.*: *oul.*: † BODELE, & † BODELING, *intestinum fartum, unde vulgò Bodellus*, Ital: *Bodello*, Gall: *Boudin*, & Angl: *Boding*; en ons † BEULING-DEIL, *n.*: *visceratio, distributio farciminum vel carniun, cum mactantur boves vel sues*; also men van ouds al gewoon geweest is bij den Slacht-tijd elkander uit vriendschap Beulingen aen te bieden of toete zenden, waer uit men nog gemeenlijk, van Menschen, die in onmin leven, zegt, dat ze den anderen geen Beulingen zullen t'huis brengen: en verder overdragtelijk HOOFD-BEULINK *m.*: *Cestillacus, occipitii cirrus in formam intestini farti; & cervical, pulvinarium*.

Tot het *Prat. part.*: ONS GEBODENE VIERDAG, *indicta feria*; en GEBODEN VASTENDAG, bij inkorting gewoonlijk BOD-VASTEN, *indicta jejunia*.

De Zaek-of Wortel-deelen.

BIEG voor BIECH, zie bij JIECH, in de II. Proeve.

BIE.

BIEG, in † BIEGEN, *flexere, &c.*, zie bij BUIG, in deze Pr.

BIEK, zie in 't vorige BAK, in deze Pr.

† BIEND, zie bij BIND, in deze Pr.

BIER, zie daer van bij † BEER in de II. Proeve.

BIES of BIEZ, zie BIND, in deze Pr.

BIET, zie bij BOOT, in de II. Pr.

† BIEW, zie bij BÓUW, in de II. Pr.

BIEZ of BIES, zie bij BIND, in deze Pr.

BYD, in ons † BYDEN, *morari, expectare*, zie bij BYD, in de II. Pr.

† BYN, zie daer van bij WEEZ, in deze Proeve.

Het Worteldeel.

BYT, in ons BYTEN, in *Imp. Indic.*: BEET (*oul.*: ook BÉÉT & BEIT) in *Imperf.*: *Subj.*: BÊTE, in *Prat. part.*: GEBETEN, II. CL: I, *mordere, gustare, pungere, dolore officere, urere, vellicare linguam; & prurire, & erodere aqua forti, incidere in as.* H-D, *Beissen* / *Bisz* / *gebissen* II. CL: I, *mordere*; Yll: *Bpta* / *beit* / *bitenn* II. CL: I, *mordere*; A-S, *Bitan* / *bat* / *biten* III. CL: I, *mordere, gustare*; Angl: *Bite* / *bit* / *biten* / *mordere*; L-Fr: *Bytte* / *biet* / *bptten* of *bptne* / *mordere*. In eene boertige spreekwijze zeit men, IET IN 'T OOR BYTEN, *in aurem aliquid dicere*, als zo dicht met den mond aen 't Oor ymand iets inluisteren, als of het op een beet gemunt was. Wijders het *in-eten, ver-teren, beledigen, en ontbinden*, dat door sterk-bijtende Zoutdeelen en Vocht-geesten geschied, noemt men ook bij ons BYTEN: van welk soort mede is ons BYTEN OP DE TONGE, *urere linguá, mordere linguam*; HET VÉL OP-BYTEN, *Exulcerare*; en DE RÓOK BYT IN DE OOGEN, *fumus infestat oculos*; en ZOO VOORT.

Tot

BY.

Tot dit *Verbum* behoort ons *Compositum* † AENBYTEN, † INBYTEN, nu ONTBYTEN, II. CL: I, *Fentaculum sumere*; waer van ons ONTBYT, *n*: † AENBYT, † INBYT, *n*: *Fentaculum*; AL: *imbiz / refectio*, & *imbizsan / reficere*; en A-S, *on-bitan / delibare*, *mordendo gustare*: welk A-Saxifch en Alam: den eigentlijken zin van ons ONTBYT niet qua-lijck uitdrukken, als strekkende niet voor eene gantfche Maeltijd, maer slegts tot eene ont-nuchtering. Van deze zeldfame kragt van dit ons Voorzetfel ONT, zie onze *Grondfl: II. Verband: § XXI. III.* Wijders ons VERBYTEN, II. CL: I, *Inescare, morsu necare*; & *demordere*; en overdragtelijk zig VERBYTEN, II. CL: I, *se continere mordicus*, als zinspe- lende op ymand die met alle kragt zijne toor- ne binnen houd, sluitende zijnen mond met de tanden op zijne onderlip, na den aerd der vergramden. Voorts ons TOE-BYTEN, II. CL: I, *dentibus apprehendere*; & *tr: avi- dè quid petere*; en IET SCHÉRPELYK TOE-BY- TEN, *procaci linguâ quid proferre*; met wel- ken zin zig overeenstemt het M-G, *and-bet- tan / and-bait / and-bitang* / II. CL: I, *In- crepare*. Wijders ons AF-BYTEN, II. CL: I, *demordere*; en, overdragtelijk, DE WOOR- DEN TE KORT AF-BYTEN, *Verba non satis profixè proferre*.

Uit ons Worteldeel van het *Præfens* spuit ons BYT, BYTE, *f: apertura glaciei, cuneo vel securi facta*, ter zake van de inkerving; en hier van ons BYTEN, I. CL: *Glaciem frangere securi*. Wijders ons GEBYT, *n*: *Morsio frequens*; en 't H-D, *Gebetisse / N, Morsus, altercatio, pruritus*; H-D, *Beiffig / Beif- ficht / mordax*; en H-D, *Beiffertich / Rixofus*: en ons BYTEBAEUW, BIETEBAUW, *manducus, larva spectrum*, als met gapende mombakkeffen toegetakelt.

Deze lange Y ingekort zijnde tot I, (waer van zie onze *Grondfl: II. Verb: § VI.*) ver- toont zig in ons GEBIT *n*: *mordendi potestas*, en E-N GOED GEBIT, *n*: H-D, *ein gud ge- bitz / N, dentes validi*; als mede in ons BIT, *n*: GEBIT, *n*: & *Flandr: GE-BÉT, n*: H-D, *ge- bitz / N, frenum*; als waer op de Paerden babbelen en bijten. Voorts ons BITS; H-D, *Biffig / mordax*. Ook zoude ik hier toe be- trekken ons BITTER, H-D, *Bitter / amarus*,

BY.

om de bijt-agtige te-famentrekking die'er bij plaats heet; en daer van ons BITTERHEID, *f: Yfl: Bitra, amaritudo*. Overdragtelijk ge- bruikt men ook BITTER voor alles wat on- aengenaem en fmertelijk voor 't gevoel en de zinnen komt: dus ons, BITTERE WOOR- DEN, *Verba acerba*; BITTERE KOUDE, *Yfl: bitra / frigus intensissimum, rigidum*; en BIT- TERE HAET, *odium acre* &c. Van 't H-D, *Bitter* is gevormt het H-D, *Bittern / I. CL: amarescere*; en bij ons VER-BITTEREN, I. CL: H-D, *erbittern / & verbittern / I. CL: exacerbecere, irritare crabrones, bilem alicui mo- vere, excitare iracundiam*.

In 't Wortel-of Zakelijke-deel van ons hedendaegfche *Imperf: Indic*: vertoont zig de oorspronk, van ons BEET, *m: Morsio*; F-TH, *Bizz / M, Buccella*; A-S, *bita / M, offa*; *Yfl: Bite / M, Bolus*; H-D, *Biffen / M, Bolus, frustum*; en *Yfl: Bit / N, H-D, Biff / M, morsus, prurigo*. En in 't *Præt: Imperf: Subj*: ons BETE, BEET, *f: Morsus, frustum, bucca, bolus*; waer van afkomstig zijn ons † BETIG, † GEBETIG, *mordax, dentatus, in- festus*; en † GEBETIGE WOORDEN, *Verba aculeata*; en ons verouderde † GEBETE, *contr: † GEBÉT, n*: nu GEBIT, *n: morsus; fræ- num*.

Wijders bij Overdragt (spruitende uit de ge- lijkheid van 't weinige dateen BEET, *frustum, morsus*, in vergelijking van ons vereifchte E- ten is) komt hier van ons NIET EEN BEET, *Nibil, ne frustum quidem*; en EEN BEET-JE, EEN KLEIN BEET-JE, *frustulum, paululum*; H-D, *Bifflein / parum*; waer van 't H-D, *Bifflein / I. CL: minutim solvere, morari, tardare*. Dit woord BEET, BEET-JE past men zelf ook toe op alle weinigheid; als EEN BEET-JE BIER, *paululum cervisia*, en is in spreektael zeer ge- meen geworden onder Grooten en Kleinen, onder Deftigen en Geringe Liederen; dog in fchrijftaël vind men 't nog fchaers: de alge- meenheid van 't gebruik zal 't mooglijk eer- lang dus in de penne ook wel doen gelden; want zoo gaet het met de Overdragt der woor- den, hoe oneigen zelf, als ze bij elk over de tong loopen; *Verba valent usu*.

Tot het Zakelijk-of Wortel-deel van het oude *Imperf: Indic*: voerende de harde lange êê of El in *Sing*:, behoort ons BÉÉT, *m: mor-*

BY.

morsus, infectus; waertoe ons **BEÉT-WATER**, *n: Nantea, aqua coriariorum*, als door kalk &c, scherp-bijtig geworden: hier van ons **BEETEN**, I. CL: H-D, **Beitzen** / I. CL: *macerare*; & *præparare coria, vulgo Tannare*; A-S, **bætan** / I. CL: *parare*; & H-D, **Beitzen** / I. CL: *rodere, abrodere; præparare coria*. Wijders ons **BEETE**, *f: Sedile avium, Pertica gallinaria*; zo 't mij toefchijnt, om den scherpbijtenden drek die aldaer vergadert, alzo genaemt; en hier van weder ons **BEETEN**, I. CL: *descendere, fidere, considerare*. Voorts het H-D **Beizen** / I. CL: & A-S, **bætan** / I. CL: *inescare, aucupari*, als zinspelende op de beten en kaeuwetjes, waer mede men de vogelen lokt; en zo men ons **BEETE**, *sedile avium*, voor een zit-stok aenmerkt, waer op men de Vogelen lokt, om haer te verfrikken, zo is ook deze zin daer toe betrekkelijk.

Onze **EI**, vertoont zig in ons **BEITEL** *m: H-D, Beißel* / *M, Cuneus, cælum*, als om iets uit te hollen of van een te klieven, en gelijk bij **Beetjes** van 't hout iet afstekende: waer toe ons **KLÓs-BEITEL**, *m: Vola, flagellum*, om de Beitel-vormigheid; gelijk mede daer toe ons † **BEITEL-SCHIP**, *Pristis, navigium oblongum & angustum*, om de Beitel-agtige lankheid.

De Zack-of Wortel-deelen.

† **BIK**, &c, zie bij **BAK**, in deze Pr.

† **BILD** &c, zie bij **BÉLL**, in de II. Pr.

BIN, in **IK BIN**, **GY BINT**, **WY BINNEN**, bij **WEEZ**, in deze Pr.

Het Worteldeel.

BIND, in ons **BINDEN** (oulinks ook **BENDEN**, zie *Grondst. II. Verb. § IX.*) in *Imperf. Indic: BOND* (oul: *in Sing: ook BAND*) en in *Imperf. Subj: BONDE* (oul: ook **BUNDE**), in *Prat. part: GEBONDEN*, II. CL: *vincere, neçtere, ligare*; H-D, **Binden** / **Band** & **bund** (in *Subj: bände & biinde*) / *gebunden* / III. CL: *ligare*; M-G, **Bindan** / **Band** (in *Subj: bun-*

dau) / **Bundans** / II. CL: *ligare*; F-TH, **Bindan** of **bintan** en **gibintan** / **Band** of **bant** (in *Subj: bundi of bunti*) / **gibundan** of **gibondan** of **gibuntan**; AL: **Pintan**; II. CL: *ligare*; A-S, **Bindan** en **hendan** / **Band** (in *Subj: Bunde*) / **gebunden** / II. CL: *ligare, fleçtere*; & *tr: dissimulare*; Yl: **Binda** / in *Prat: Batt* / *Euphon: voor Band* / in *Prat: part: Bunden* / II. CL: *ligare*; in 't Land-Fries, **Binne** / **Buton** / **Butone** / II. CL: *ligare* &c.

Met Voorzetsels voorop, en van dezelfde *Classis*, hebben wij ons **IN-BINDEN**, H-D, **einbinden** / *illigare*; & overdragtelijk **ZIG IN-BINDEN**, *semet frenare, compeçcere*, **ONTBINDEN**, H-D, **ent-binden** / M-G, **and-bindan** / *solvere, laxare*; ons **OP-BINDEN**, *Colligare, colligere altius; substringere*; & *superalligare*; en ons **VERBINDEN**, H-D, **ver-binden** / *Obligare, religare*; enz.

Uit ons hedendaegsche *Præfens* is gesproten ons **BINDER**, *m: H-D, Binder* / *M, Ligator*; waer van ons **BOEKEN-BINDER**, H-D, **Buchbinder** / *Bibliopegus*; ons **BINDSEL**, *n: Ligamen, ligatura*; **GEBIND**, *n: Ligatio frequens, vel contiguus*; en **BINDTE**, *f: Gebindte, n: contignamen*; en † **BINDEL**, *fascia*; A-S, **Bindel** / **byndel** / *fascia, ligamen, sarcina*; en A-S, **Bindela** / *constructio vinculis*; en F-TH, **Binda** / F, H-D, **Binde** / F, *fascia, ligamen*; en ons **BINDING**, *f: H-D, Binding* / F, *ligatio, ligamen, ligatura*; als mede † **BINDZE**, ook † **BIENDZE** en bij een *Euphonisch* verloop nu **BIEZE**, *f: H-D, Bintz* / *binz, Juncus, scirpus*; en daer van ons **BIES-LÓOK**, H-D, **bintz-lauch** / *scæno-prassum, à juncis qui illi vice foliorum sunt, vide Kilian: 1599.*

Het oude Worteldeel van 't *Præf: op é*, laet zig nog zien in 't Vlaemsche **BÉNDE** & **BÉNDEL**, *fascia, fasciola, taxia*; en in ons **BÉNDE** *f: oul: ook † BANDE* *f: Turma, cohors, societas*, als een te samen verbondene troep; en A-S, **bend** / *vinculum, nodus*; waer toe en waer van het Yl: **Benda** / I. CL: *Viere*. En even gelijk de dubbele **NN**, *Euphon: bij ons in 't spreken en schrijven dikwijls in ND*, verwisselt word, als **MÉNDER** voor **MÉNER**, **KÉNDER** voor **KÉNNER** (zie *Grondst. I. Ver-*

Bl.

Bl.

Verband: § XXIII.) zo vind men in tegendeel op het Land, daer de Oudheid langst verblijf houdt, nog zeer gebruikelijk de ND in NN verandert; als VINNEN VOOR VINDEN, &c; en hier boven ook in 't Land-Friesch Binne voor ons BINDEN. Hierom zou ik ook hier van afleiden ons BÉNNE, BINNE, *f: Corbis, maetra, &c*; A-S, Bin/binne / *F, prasepe, maetra*; H-D Benne / *F, Plostrum, Benna*, als uit ineengevlochten teenwerk bestaende, want in den zuinigen tijd der Oude Duitschen & Gallen was 't beschoot der Wagens van gevlogten en verbonden teenwerk, gelijk nog hedendaegs uit Duitschland zulk soort wel herwaerts komt. Het Latijnsche woord *Benna (vehiculum, carrus)* is, volgens de getuigenis van den Romein *Festus* zelf, van de oude Gallen ontleent.

Van het oude *Præterit*: hebben wij ons BAND *m: Vinculum, ligatura, fascia, tania, nervus*, & *tr: Carcer*; H-D, Band / *M & N, vimen*; en H-D, Band, N, *vinculum*; Yll: Band, N, *ligamen*; M-G, Band / *N, vinculum, & tr: immobilitas*; en M-G Bandja / *F, vinculum, ligamentum*; en M-G, Bandja / *captivus*; en A-S, Banda / *bonde / vinculum, corona*; & *tr: maritus, connubio scilicet vinculus*; en ons HALS-BAND, *m: Monile*; en ons HOEFD-BAND, *m: H-D hauptbandel M, vitta, tania*; dog H-D, haubendband / *N, Donatio novæ sponsæ sponso data*, als of 't ware een Haer-of Hoed-band met eenige juweelen bezet door de Bruid aen den Bruidgom geschonken. Wijders ons † BANDEL *m: H-D Bândel / M. Tania minuta, fasciole*; waer toe ons BANDELIER, *m: H-D, Bandelier / Baltheus sclopetarius, ex quo theca pulveris nitrati pendent*; en ons † BANDELEN, *I. CL: H-D, Bandelen / hendelen / I. CL: devincire, obligare, astringere, vinculum tenere*; en ons BANDEROLLE, *f: H-D, Bande / bänder / en banderolle / signum, & fascia vexilli*; vulgò *Banda & Bandum*. Daerenboven ons † BANDE, nu BÉNDE, *f: H-D, Bande / Turma, & cohors equitum, liga, & multitudo confederatorum, sodalium, caterva*; vulgò *Banda / Ital: & Hisp: Banda, Gall: Bande, Angl: Bande en ben-de*; waer van ons † BANDEN, *I. CL: Coire in unum, colligi in turmas*; en, zoo 't Ital:

II. Decl.

Bandire, Sbandire, (exulare) & 't Ital: *Bandito (exul)* bij ons BANDYT, niet uit ons BANNEN gelproten is, gelijk ik voor 't naest bij ons vorige Worteldeel BAN besloten heb, zo moet het tot dit † BANDEN behooren. Voorts ons verouderde † BANDEN, *Euphon: BANNEN, I. CL: obligare, vulgò Bannire*; als mede ons † BANDIG, H-D Bândig / *bendig / Vinculus; & cicur, domitus*; waer van ons † BANDIGEN, *I. CL: H-D, Bândigen / bendigen / I. CL: Ligare, vincire, domare, refrænare*. Eindeling ons VERBAND, *n: Obligatio; & Religatio vulneris*; waer van ons † VERBANDEN, *I. CL: obligare*; en ons VERBAND-BRIEF, *m: Obligatio, tabula*.

Het tegenwoordige *Imperf*: heeft uitgelevert het A-S, Bonda / *M. maritus, connubio nempe vinculus*; ons † BOND, † BUND, *m: H-D, Bund / M. Angl: Bond / Vinculum, ligatura, fascis; & Fœdus*; waer toe ons BONDGENOÓT, *m: fœderatus*; en † BOND-SCHOEN, *m: Pero, Ocrea*; en ons VERBOND, *n: Fœdus, pactum*. Wijders, met eenen agterlas van EL, ons BONDEL & BUNDEL, *m: A-S, Bndel / fascis, sarcina*; H-D, Bündel / *M en N. fasciculus*, en H-D, gebündel / *N. investina piscium pingua, & esui apta*; waer van ons BONDELEN, BUNDELEN, *I. CL: Colligare*. Voorts met SEL het Vlaemsche BONDSEL, BUNSEL, *n: fascia, cunabula*; waer van het Vlaemsche BONSELEN, *I. CL: fasciis ligare*. Nog ook, met ER, ons BONDER, BUNDER *m: & n: Fugerum*, een stuk lands van 240 voet breed, en 120 voet lang, zo veel een Jok, dat is een paer bijeengebondene Ossen, op eenen dag kan afploegen. Wijders ons BONDIG, H-D Bündig / *firmus, ligatus; ratus, aptus, legitimus*; en H-D, Aug-bündig / *Für-bündig / excellens, præstans*; en ons GEBONDTE, GEBUNDTE, *Colligatio, fascis; tabulatum, coassatio*. Eindeling in 't H-D, Bund / *M, Galerius, sem pileus*; & H-D, ein Türkischer Bund / *Tbiara, cidaris*, bij ons eenen TULBAND genaemt; waer mede, zoo men gelijk hier voor by 't *Præf: f: Præf: de ND in NN* volgens de Land-dialect verandert, eenigfints overeenstemt ons BONNÉT, *m: Angl: bonnet / Pileus, pileum, vulgò Bonetum, Gall. Bonnet, Hisp. Bonese*, als een opgebonden Hoofddekfel of Mutse, zonder een breed uit-

Q

ge-

BL.

gestrekten platten rand; gelijk ook ons BONNÉT, ZEIL-BONNÉT, *Orthiax*; *appendix quae infima veli parti adjicitur*; en 't Geldersche BONNE, BUNNE *f*: H-D *Bün* / *Bünne* / *F. Coassatio, tabulatum*; *Et fori navium*; en ons oude † BONDE, H-D, *Bund* / *Operculum dolii*; om het samenbinden: en ons † BONNE, *f*: wijk, *vicus, regio Urbis*; als eene bij-een-verbondene streck van huizingen; en BONNE-MEESTER, *m*: *Vici Praefectus*.

Uit het *Præter Participii* gebruiken wij ons *Adj*: GEBONDEN, *Ligatus*; en VERBONDEN, *obligatus*; en GEBONDENE DAGEN, *feriae*, als heilige dagen, op welke men aan 't Kerkelijke gebonden is, in tegenstelling van de OPENE DAGEN, *dies fasti*; † EEN GEBONDENE REDE, *f*: *Carmen, poema*, en † EEN ONGEBONDENE REDE, *f*: *Oratio soluta*; maer overdragtelijk ook ons ONGEBONDEN, *indecorus, immodestus*; dus, EEN ONGEBONDEN LEVEN LÉGGEN, *improbam degere vitam*; EENE ONGEBONDENE TAELOF REDE VOEREN, *immodeste loqui*; waer toe ons ONGEBONDENTHEID, *f*: *Incontinentia, effrenatio*: en ZO VOORT.

Rijk is deze stam geweest van takken, waer van etliken tot *Verba's* van de I. CL: zijn uitgegroeit.

De Zaek-of Wortel-deelen.

BINN, in BINNE, *corbis, mastra*, zie daer van bij 't vorige BIND, in deze Pr.

† BIST (*es*) bij WEEZ, in deze Pr.

BIT, in ons GEBIT, *mordendi possessus*; en BIT, GEBIT, *stratum, BITS, mordax*, BITTER, *amarus*; en VER-BITTEREM, *exacerbescere &c*; zie bij ons vorige Worteldeel BYT, in deze Pr.

BL.

BLAEK, in ons BLAKEN, *flagrare*; & BLAKER, *Lucernarium*; zie daer van bij ons Worteldeel BLYK, in deze Pr.

BLAEM, in BLAEM; BLAMEN, BLAMÉREN, zie daer van bij LÉM, in de II. Pr.

BL.

Het Worteldeel.

BLAES of BLAEZ, in ons BLAZEN, BLIES, GEBLAZEN, III. CL: 2. *flare*; AL: *Blasan* / F-TH, *Blasan* / *blies* / *geblasen* III. CL: 2., *flare*; H-D, *Blasen* / *blies* / *geblasen* IV. CL: 2., *flare*; Yt: *Blaasa* / *blies* / *blaasem* / III. CL: 3., *flare*; Land-Fries *Bliesen* / *blies* / *bliesen* / *flare*; A-S, *Blawan* / *bleow* / *geblawen* / III. CL: 2. Angl: to *Blow* / *blew* / *blown* / *flare*. Deze zeldsamen verruiling van *B* voor *S*, bij 't A-S, en Engelsch, houd onder de volgende spruiten geen vasten stand, vermits bij velen van die zig de *S* weer laet zien.

De *Composita* en van gelijke *Classes* zijn ons AEN-BLAZEN, F-TH, *ana-blasan* / *insufflare*, *inspirare*, OP-BLAZEN, *sufflare*, *inflare*; en ons VERBLAZEN, *flando dissipare*, *Et tr*: *frigeſcere*, H-D, *er-blaſen* / *frigeſacere*, enz.

Tot ons *Præſens* behoort ons BLAZE, BLAES, *f*: H-D, *Blasē* / F, *Vesica, Bulla*; als door opblazing hare gedaente krijgende; en ons GEBLAES, *n*: *spiratio quodammodo continua sive iterativa*; en ons BLAZOEN, *n*: *praeconium*; *Et symbolum, Emblemata; pictura scuti*; vulgè *Blasowium*, Gall: *Blasow*; *Et tr*: *Buccinator*, *Et gloriator*; als den Lof uitblazende: waer van ons BLAZOEMEN, I. CL: *publicare, divulgare*. Wijders ons BLAESBALG, *m*: H-D, *Blasē-balg*, M. A-S, *Blasē- & blasē-belg* / *folliis*, van BALG, *Pellis, cutis, corium, venter, filiqua leguminum*, en BLAES, *flatus*; en ons BLAES-KAKE, *f*: *bucca tumida*; en, dit voor een persoon genomen zijnde, BLAES-KAEK, *m*: *Buccinator, saccator, tumidus factus*; waer van ons BLAES-KAKEN, I. CL: *buccas inflare*, *Et tr*: *proflare fastum*. Voorts, het H-D, *Blasē* / M, A-S, *blasē* / *flatus*, *sufflatus*, *turbo*; waer van 't A-S, *blasian* / I. CL: *insufflare*.

Uit ons *Præteritum* ken ik geene spruiten, 't en ware men, met eene verwisseling van onze B in hare naestbestaende V, daer toe betrekken kon ons VLIES, *n*: *Vellus, pellis cum villis*; om dat het in dunnigheid aan de Bellen en Blazen zo grootelijks gelijkt; dog ons VLIES schijnt mij te komen voor VELLIES of VALIES, Gall: *Valise*, afkomstig van 't Latijnsche *Vellus*; gelijk ook de Franschen in

BL.

in 't ſpreken van 't Latijn gewoon zijn de *terminatie US* met een' langen naedreua voort te brengen.

De Zaek-of Wortel-deelen.

BLAEUW, zie bij †BLING of †BLIEUW in de II. Proeve.

BLAK, in ons †BLAK, *aquus, planus*; en †BLAK, *ater, niger & atramentum*; en BLAK-HOREN, *atramentarium &c*; zie daer van bij ons volgende Wortel-deel BLYK, in deze Pr.

BLAND, zie bij †BLIND in de II. Pr.

BLANG, zie bij †BLING in de II. Pr.

BLANK, als in ons BLANK, *nitidus, albus; & Album; & despondius &c*; BLANKÉT, *Purpurissum &c*; en BLANKÉT-TEN, *facere coloribus*, enz.; zie bij het volgende BLINK, in deze Pr.

†BLANN, zie bij †LINN, in de II. Pr.

BLÉEK, in ons BLÉEK, *pallidus, candidus*; en BLEEKEN, *palescere; & dealbare*, enz.; zie bij ons volgende BLYK, in deze Proeve.

BLEEV of BLEEF, zie bij ons volgende BLYV, in deze Pr.

BLEY, zie bij LYD, in deze Pr.

BLEIK, zie in ons volgende BLYK, in deze Pr.

BLÉK, als in ons †BLÉK, *bractea; ferri lamina, Pagns, & Alburnum*; en †BLÉKEN, *coruscare, & corticem detrabere*; en BLÉK-HOUT, *ligna glabra*: zie bij ons volgende Worteldeel BLYK, in deze Pr.

†BLÉND, zie bij †BLIND in de II. Pr.

BLÉNK, zie bij 't volgende BLINK, in deze Pr.

BL.

†BLÉSCH, in †BLÉSSCHEN, *extinguere*; bij LÉSCH, in de II. Pr.

BLIES, zie bij 't vorige BLAES, in deze Proeve.

BLIEUW, zie daer van bij †BLING in de II. Proeve.

BLY, BLYD, in BLYDE, BLYHEID, VERBLYDEN, *Litari*; en in †BLYE, BLY, *Trutina, statera, & Ballista; & Plumbum*; & BLY-WAGE, en BLY-WIT, zie daer van bij 't volgende LYD, in deze Proeve.

BLYF, zie bij 't volgende BLYV, in deze Proeve.

Het Worteldeel.

BLYK, in ons BLYKEN, BLEEK (out: in *Sing: Indic: ook †BLÉEK of †BLEIK*), GEBLEKEN, II. CL: 1, *patere, lucidum esse, liquido constare, compertum esse*; L-Fr: *Blijje* / in *Præs: Blich* of *Bijpke* / in *Præs: part: Blijpne* of *Blijfen* / *patere*; H-D, *Bleichen* / *blich* / *geblichen* / II. CL: 1, *pallere suffundi, pallere & pallefcere*; en H-D, *er-bleichen* / *ver-bleichen* / II. CL: 1, *expalescere, & tr: mori*. De zin van 't klaer worden is overgebracht op Glans en Wittigheid als mede op 't Ver-bleeken; dat ook verder onder onze ſpruiten zig vertoont.

Het Wortel-deel van 't *Præsens* heeft uitgelevert ons BLYK *m: indicium*, en BLYK-LYK, *conspicuus, palam, evidens*; en bij inkrimping van de lange Y in de korte I, ons †BLIK, *Candidus*, zie *Kiliaen*, en ons BLIK; *m: H-D, Blich M, Lux micans, fulgur coruscans, vibratio luminis, contuitus, aspectus*, ons ZONNEN-BLIK, *m: solis jubar*; BLIK-TAND, *m: H-D, blechet* / *M, & Blicte-zahj M, Broncus; quasi coruscans dentibus; quin etiam, Canis nitidis admodum dentibus; waer van ons BLIK-TANDEN, I. CL: dentes denudare, canium instar & equorum mordendi minas spirantium*. Verder ons BLIK *m: Album oculi*; waer toe ons EEN PAER

BL.

BLIK-OOGEN OP-ZETTEN, *oculos quam maxime aperire, albique supremam denudare partem*; **BLIK**, † **BLÉK** *n*: F-TH **Blach**, *bractea*, *Lamina ferri*; waer van 't F-TH, **blach-malan** I. CL.: *obducere bractea*; vóorts ons **BLIK**, *Alburnus, pisciculi genus*; om den schitter-glans; en ons **BLIK**, *n*: Zilverkruid, *Argemone, argentea*; om den Zilverglans van 't onderste der bladeren; en **BLIK**, *m*: *nictus, nictatio*; waer van ons **BLIK-OOGEN**, I. CL.: *Micare oculis, nictare, nictitare pupillis*; waer toe ons **OOGEN-BLIK**, *n*: H-D, **augenblich** / M, *ictus oculi*; & *er*: *momentum temporis*: en hier toe mede ons † **BLIK-SPEL** SPELEN bij *Kiliaen* ook genoemd *Bok-over-bage (micare digiti)*, een spel der Jongens; waer bij, met het opsteken der vingers aen dien, die nedergebukt is, te raden word gegeven, hoe veel vingers hij die den nedergebukten besprongen heeft, over einde steekt: als ziende dit **BLIK-SPEL** op het snel en schichtig vinger-opsteken. Wijders van ons **BLIK**, *Lux micans*, komt ons **BLIKKEN** out: ook † **BLÉKKEN**, I. CL.: en met een *Allem*: **Dialect** **VLIK**KEN, **VLIK**KEREN & **FLIK**KEREN, I. CL.: *coruscare, resplendere, micare, nitere, fulgere*; A-S, **Blican** / **blicettan** / I. CL.: *Coruscare, fulgere*; H-D, **Blecken** / I. CL.: *conspicuum esse, exitere, fulgere, & nictare, oblique intueri, emittere*; en H-D, **er-blicken** / I. CL.: *oculis spectare*; en ons **VER-BLIK**KEN, I. CL.: *vigorem perdere coloris*; &c. Wederom van **BLIKKEN**, ons **BLIKSEM**, *m*: *fulmen, fulgetrum*, H-D, **Blitz** / M, *fulgur*; waer van ons **BLIKSEMEN**, I. CL.: *fulminare*, F-TH **Blechezan** / **blitchezan** I. CL.: H-D, **Blitzen** I. CL.: *fulminare*; en daer van 't F-TH. **blehezunga** F, *fulgur*. Voorts ons † **BLIK**, † **BLÉK**, *albarnum*; als zijnde het wik van den Boom naest aen de schorste; en daer van ons **BLÉKKEN**, I. CL.: *corticem detrabere*; waer toe ons **BLIK-AERS**, **BLÉK-AERS** *m*: *pellis a tritacirca nates, intertrigo podicis*; en **BLÉK HOUT**, schilhout, *Ligna glabra*; en ons **BLÉK**, **BLIK**. *n*: H-D, **Blech** / N. *Lamina plumbi*, zo veel als Lootschilfers. Van 't H-D, **Blech** / komt het H-D, **Blechern** / *Ductilis*, *in laminas ductus*; en 't H-D, **blechen** / I. CL.: *in laminas contundere*. Daer onze tweederhande **Dialect** de korte E, en I, voert, mag men

BL.

denken dat de eerste uit de lange zagte E van het *Præterit*: komt.

Nog ook ontmoet men het A-S, **Blic** / *attonitus*; 't zij het is, om dat een schielijke **BLIK** of strael-schittering doet verschrikken; 't zij om 't bleek worden dat den schrikkenenden eigen is: immers hier van weder het A-S, **Blican** / **blicettan** / & **ablicgan** I. CL.: *stupescere*; bij ons ook **BLIKKEN**, I. CL.: *stupescere*; als **HY BLIKT NOG BLOOST 'ER NIET VAN**, voor, hij is 'er niet van verzét nogte beschaemt.

Maer, gelijk alle deze gemelde Voorbeelden hare betekenissen uit den glans of de helderheid, of de ontblooting & onduistering ontleenen, zo vind men in tegendeel bij *Kiliaen* ook **BLIK**, *Sax: Sicambr: (Umbra)* en in 't A-Saxisch zijn 'er ook uit het *Præterit*: eenige Takken gesproten, welke wij hier onder zullen aantoonen, die zo wel de Zwartigheid en 't Bruin, als het Wit en 't Blank beduiden. Hoe vreemd dit schijnt, egter zal het geen wonder doen aen iemand, die eensdeels overweegt, dat de eigentlijke Grondbetekenis van ons **BLYKEN** zo veel is als, *kenlijk voorkomen voor 't gezicht of voor 't verstand*, en dat beiden Zwart en Wit van andere dingen sterk afsteken, en anderdeels, dat de schaduwen en slag-schaduwen de voorkoming, onderscheiding, en gestalte der dingen in hare kragt doen kenbaer worden, gelijk elk zonne-klarer weet, die zig ooit met schilderkonst bemoeide.

Het onde *Præterit*: met *ék* of *EI*, is mede niet schaers geweest van Uitspruitsels; dus bij ons **BLÉK**, **BLEIK**, H-D **bleich** / *pallidus lucidus*; A-S, **Blac** / en **blece** / *pallidus*; waer toe ons **BLÉK-GÉEL**, H-D, **gelb-bleich** / *Luteus color, flavus, buxus*; **BLÉK-RÓOD**, *Helvus, gilvus*; en **BLÉK-STAERT**, *m*: *Quik-staert, monacilla*. Van ons **BLÉK**, **BLEIK**, *pallidus*, komt ons **BLEEKEN**, **BLEIKEN**, I. CL.: **VERBLEEKEN**, **VERBLEIKEN**, I. CL.: A-S, **Blacian** / **blactian** / **ablactian** / I. CL.: H-D **Bleichen** I. CL.: *pullere, pallescere, pallore suffundi*; waer van 't A-S, **blacung** / **ablactung** / **ablecting** / **blæce**, *Pallor*; H-D, **Bleichung** en **bleiche** / F, bij ons **BLÉKTE**, **BLÉKHEID**, *f*: *pallor*, enz. En van ons **BLÉK**, **BLEIK**, *Lucidus*, komt ons **BLEE-**

BL.

BLEEKEN, BLEIKEN, I. CL: H-D *bleichen*
 I. CL: A-S, *blacian* / *ablaccian* / I. CL: Angl:
Bleache / & uit het *praesens* A-S, *ablaccian* I. CL:
dealbare, *excandefacere*, *insolare*, *sole candefacere*
lintea; waer van ons BLEEK, BLEIK f: & BLEEKERYE, f: H-D, *bleiche* / F, *dealbatorium*;
insolatio; en H-D, *bleichen*, I. CL: *fullonicam artem exercere*;
 waer van 't H-D, *bleicher* / m: , *fulio*. Behalven dezen zijn 'er
 nog anderen die op de helderheid zien, en op den A-Sax: trant de A voeren; zie onze
Grondst. II. Verb. § VI, als ons BLAKER, m: & f: A-S, *blacern* / *blaccern* / *Lucernarium*,
lucerna, *laterna*, afkomstig van ons BLAKEN. & BLAKEREN, I. CL: , *flagrare*,
 ook A-S, *blacesnung* / *flagrantia*, en † VLAKKEN, I. CL: , *spargere flammam*;
coruscare, *instar flammæ vibrare*; even als ook met de A, het gemelde F-IH, *blach-malan* / I. CL: ,
Obducere bractea. En gelijk de glinsteringen en glans der dingen uit eene zekere effenheid van oppervlakte ontsaet, zo schijnt ook hier toe te behooren ons † BLAK, *aequus*, *planus*, *glaber*;
 & *Aequor*, *planities*; welk woord bij Kiliaen te vinden is: dus ook H-D, *blach* / *aequus*, *planus*. Dog in een andre *Dialect*, nemende V in steê van B, het Saxon: *Blach* / bij ons nu mede VLAK, *planus* & *aequus*;
 en *Subst.*: HET VLAK, *Planities*, *aequor*; en † VLAKKE, *estuarium*; namelijk de effene vlakte, daer Eb en Vloed over speelt; en † VLAKKEREN, I. CL: , *extendere vel extendi in aequor*;
 & met E, ons † BLÉKKE f: en VLÉKK: en † PLÉKKE en † PLAKKE f: , *pagnus*, *vicus*;
 & *spatium terræ*, *locus*; gelijk ook, om het effen en gladmaken, ons PLAKKEN, I. CL: , *glutinare*, *linere*, *parieti affigere*
 unde Gall: *placquer*; en MET LEEM PLAKKEN, I. CL: , *Lutare*, *delutare*, enz: en PLAKKAET, *Decretum*;
 Gall: *placuart*, Angl: *placard*, als openbaerlijk aengeplakt; en om 't plat slaen ook PLAKKE, *ferula*; en PLAKKER, *Malleus tororius*.

Maer, even gelijk bij het bovengemelde † BLIK, *umbra*, uit het *Præf.*; zo zijn 'er ook eenigen uit het *Præter.*: die de duisterheid uitbeelden: als A-S, *Blac* / *bleac* / *blœc* / *bleaca* / *blec* / en *blecti* / *Niger*, *fuscus*; ook bij Kiliaen BLAK, Sax: *Sicambr.* & Angl: (*Ater*, *niger*); waer van 't A-S, *blaccan* / *blaccian* / en *ablaccian*

BL.

I. CL: , *Nigrescere*; waer toe ook 't A-S, *blac-berian* / *vaccinia nigra*, *mora*; & A-S, *blœc-teru* / *pix fluida*; en A-S, *Blœc-ern* / en *blœc* / Yfl: *Bleik N*, bij Kiliaen ook BLAK, Sax: *Sicambr.* & Angl: , *Atramentum*, en BLAK-HOREN, *Atramentarium*; als zijnde een Inkt-koker van horengemaakt: en BLAK-VISCH, m: , *Loligo*, *sepia*, *felis marina*; als wiens bloed zo bruin als inktis: en A-S, *blœco* / en *Blactha* / *Vitiligo*, zijnde eene vuile en zwarte Velkolor, uit ongezondheid spruitende: zoo mede wederom met V, (even als 't voorgemelde † BLAK en VLAK, *planus*, *aequus*) ons VLAKKE, VLÉKKE, † PLAKKE, † PLAGGE f: en PLÉK, m: & f: *macula*; als een onderscheid en afteking makende; en Yfl: *Plekkur* / H-D *Plekk* m: , *macula*; waer van ons VLAKKEN, VLÉKKEN, † PLAGGEN en PLÉKKEN, I. CL: , *maculare*; en VLAK-EN † PLAK-PAPIER, n: *Charta emporetica*; als ongelijmt zijnde, om de inktvlakken op te zuigen, of anders, om op het natte schrift tusschen de bladen in te leggen, op dat het geschrevene niet vlakke; en PLAKKAERD, *Parus major maculatus*; en het Brab: PLAKKE, PLÉKKE, *Nummus variis valoris*, Lovaniens: *tertia pars stufersi*, Flandr: *stufers*, Ital: *Piaccha*; en een OUDE PLAKKE, Flandr: tegenwoordig 40 mijten; als plek-vormig van grootte.

Van ons hedendaegsche *Imperfectum* met de zachte lange E, ken ik geene Afkomelingen, ten zij men daer voor rekene, gelijk ik doen zou, ons bovengemelde BLÉK, met de ingekorte É, in steê van BLEEK.

Het Worteldeel.

BLYV of BLYF en LYV of LYF, in ons BLYVEN, BLEEF (*in Subj.*: BLEVE), GEBLEVEN, II. CL: I, oulinks † LYVEN, † LEEF, † GELEVEN, en ook † BELYVEN, † BELEEF, † BELEVEN, II. CL: I, *Manere*, *supereffe*, *morari*; & *tr.*: *vivere*; en van Schepen of Menschen die op de reis te water verongelukken, zegt men ook BLYVEN, II. CL: I, *perire*: Voorts A-S, *lisan* / *laf* (*in Subj.*: *liffe*) / *gelfen* / III. CL: I, *remanere*; & ook A-S, *be-lisan* / *belaf* / *beliften* / III. CL: I, *Ma-*

BL.

vere, superesse, vivere; F-TH, bi-liban / ook be-liban / bi-leib (in Subj: bi-libi) / bi-liban / Ec: II. CL: I, AL: pi-liban II. CL: I, *manere, remanere, morari, & tr: cessare*; H-D, *Bleiben / bleib / geblieben* / II. CL: I. *Manere*; Yll: *Bleifa / bleif / bliffenn* II. CL: I, *Manere*; Land-Friesch, *Bleutwe / bleau / bleawne / Manere*.

Hier toe onze spreekwijze van DOOD BLYVEN, *occumbere, perire, cadere*; BLYVEN HANGEN, *Herere*; BLYVEN STAEN, *resistere, sistere gradum, consistere*, enz.; als mede de *Composita* BY-BLYVEN, *permanere*; ONDER-BLYVEN, *succumbere, pessum ire, submergi*; *non exurgere; minus aequo accrescere*; en † ONTBLYVEN, *deficere*; OP-BLYVEN, *extare, & excubare*; OVER-BLYVEN, *remanere, superesse*; en VERBLYVEN, *remanere*; & *Compromittere*, enz.

Tot het Wortel-deel van ons *Præfens* behoort niet alleen ons BLYVELYK, BLYFLYK, *durabilis*, en BLYVINGE, *f: en verblyf, n: mansio, remansio*; maer ook, zonder 't voorwerp sel BE, *contr: B*, ons LYF, *n: H-D, Leib / M, Corpus subsistens; & tr: truncus corporis, uterus, venter*; F-TH, *lif / libe / libe / Corpus*, Yll: *Lpf / N, vita, A-S, lif en lpf / vita*; M-G, *Libaing / vita*; hebbende met rede dien naem gekregen, om dat het de bestaende gestalte der dingen is, terwijl ze leven en in wezen zijn, in tegenstellinge van 't gene, door verrotting' of verbryzeling', tot gruis of stof of vogt of onzichtbaere deeltjes ontbonden of verydelt raekt: wieters ons LYF EN GOED, *vita & fortuna*; F-TH, *ab-libe / obitus*; ons LYF-LOOS, *LYVE-LOOS, mortuus, defunctus, corporis expers*; A-S, *lif-leag / inanimus*; ons † OVERLYVIG, *superstes*; en BOVEN-LYF *n: Medicis, pectus, truncus corporis, thorax: & pictoribus, superior hominis pars supra pubem*; en ONDER-LYF, *n: Medicis, venter imus; thorax inferior, & subucula; & Pictoribus, inferior pars hominis infra pubem*, en OVERLAF, *n: Thorax*; als mede ons LYF-ARTS, *m: H-D, Leib-artz / M, Archiater*, en ons LYF-EYGEN, *m: of f: Servus vel Serva*; als zijnde verslaeft, en dienstplichtig, met lijf en goed onder zijnen Vrijheer verbonden; waer toe LYF-EIGEN HUISKIND, *n: Verna*, als in

BL.

slavernije ten huize van den Vrijheer geboren; en † LYF-MACHT, *f: LYF-VERPANDINGE, f: Nexus, obligatio civilis, quæ corpus ut pignus afficitur*; LYF-KNAEP, LYF-TRAUWANT, LYF-WACHT, LYF-KNÉCHT *m: satelles, stipator corporis, pedessequus*; LYF-KÓST, *Victus, alimentum, penus*; LYF-MOEDER, *f: Uterus, matrix*; LYF-PACHT, *f: pensio*; LYF-PÉLS, *f: Rbeno*; LYF-RÉNTÉ, *f: reditus ad vitam*; LYFJE, ONDERLYFJE, en LYF-RÓKJE, *n: subucula*; LYF-STRAFFE, *f: pana corporis, mortis supplicium*; LYF-TÓGT, *f: Victus, amona; Ususfructus, & reditus ad vitam; & olim Dos, & ususfructus dotalium*; LYF-VÉRWE, *f: LYF-KOLEUR, LYF-KLEUR, m: Color candidus rubro permixtus, vulgò carneus*, en LYF-VRY, *liber, non servus*. Voorts ons LYVIG, VOL-LYVIG, H-D, *leiblich / Corpulentus*; HART-LYVIG *difficile excernens*; LOS-LYVIG, *nimis facile excernens*; AF-LYVIG, *Mortuus*; ARLYVIGHEID, *f: Mors*; F-TH, *ab-libe / H-D, ab-leibung / F, Mors*, en H-D, *ableiben / I. CL: Mors*. Nog ook ons LYFLIK, H-D, *leiblich / corporeus*, en LYFLIKE BROEDER. *m: H-D, leiblicher Bruder / M, frater germanus*; LYFLIK ZWENEN, *jurare per formaliter*, en LYFLIK BEWYZEN, *re ipsa probare, manifestè ostendere*. Van ons LYF, LYV, komt wederom ons † LYVEN, I. CL: *Corporare*, H-D, *Leiben / I. CL: propriè, Corpus habere, corporeum esse; & transl: esse agilem, habilem, vegetum*; waer toe ons IN-LYVEN, I. CL: H-D, *einleiben / einberleiben / I. CL: incorporare, innestere, immistere, & tr: in ordinem assumere*; waer toe ook kan betrokken worden het M-G, *Bleibjan / I. CL: als Luc: I. § 54. Bleibda Israela thumogu seinamuna / suscepit puerum suum Israel*; als of het zeide, *Hij heeft Israel zijnen Dienstknecht wederom vrij gemaekt, en tot het Zoonschap ingelijft*. Onder de Oudheid heeft men van dezen tronk ook 't M-G, *af-lifnan / I. CL: superesse, restare*; 't Alam: *Lpf- en lib-leita / alimentum, victus, amona*; A-S, *lifene, alimentum, A-S, bliffen / pulmentum*, en A-S, *big-leofa / Annona*; waer van 't A-S, *big-leofan / I. CL: Cibare*; als tot onderhoud van Lijf en Leven.

Voeg hier bij onze *terminatie* LIF of LYF, ingekort zijnde LF, beduidende zo veel als Overig;

BL:

Overigzins in 't Alam: Ein-lif / Ein-lifto / A-S, Ein-leof / Yñ: Ellefu / undecim; in 't H-D, Ellf / elf / bij ons ELF in steê van † EENLEF, undecim, als, Een overig boven 't bekende Tiental; even gelijk ook in 't Latijn. Undecim, voor Unus plus quam decem; als mede in 't M-G, Cwa-lif / Cwa-lif / A-S, Twelf / AL: en F-TH, Zue-lif / H-D / Zwölf / Dan: Toiff / Yñ: Toolf / bij ons TWAELF, † TWEELF, en † TWELF, voor † TWRELIF, † TWÆLIF, duodecim, als TWEE (ou: ook TWA) boven de Tien; gelijk we breeder in onze Grondst: II. Verband; § LXIV. hebben aengetoont.

Nog zijn 'er etliken in 't A-Saxisch uit dezen Tak, op I accenterende, welker zin op het Leven ziet, en op 't in Wezen zijn; dog dewijl ze bijzonderlijk in betekenis overeenkomen met de onzen op E, uit het praterium ontleent, zo zullen we die straks hier onder bij den ander voegen.

Tot het oude Prater:, dat eertijds in Sing: de EI of ÊE of A voerde, behooren, het A-S, laf / lafe / superstes, reliquum, waer van 't A-S, lofan / I. CL.: relinquere; en 't M-G, Laibo / Alam: aleibon / aleiba / far-leip-ter / en Yñ: Leiff / reliquia, reliquum, en AL: za leibu est, quod reliquum est; als mede 't A-S, laf / lafe / laba / labe / Vidua; als de overgeblevene. Wijders, met eene voorwerping van h / (waer van zie onze Grondst: I. Verb: § XVII.) het M-G, hlatig / hlatig / A-S, hloef / hloef en Laf / AL: Leib / leip / Kimbr: hlaif / Angl: loafe / Fris: loef / Panis; als, bij uitstek, tot onderhoud van Lijf en Leven strekkende; gelijk ook overdragtelijk alle spijs en voedsel dikwijls onder den naem van Brood begrepen word: waer toe ik ook betrek het M-G, ga-hlatbai / Con-discipuli; 't welk van de Apostelen gezegt word, als medegezellen van Christus, die ook van hem gespijzigt wierden; even als ook 't Alam: Discipulus, voor Dischgenoot; waer op mede schijnt te zinnespelen het A-S, hlafofd / Domina, en hlafofd / Dominus; als door welken de onderhoorigen gespijst worden. De oude A, op der A-Saxen trant, vertoont zig mede in ons † LAF, LAVE, f: Recreatio, refocillatio, als strekkende, even als de spijsze, om het leven in stand te

BL.

houden; en daer van ons LAVEN, I. CL: F-TH, labon / I. CL: H-D, laben / I. CL: refocillare, recreare; waer van ons LAVENIS, LAEFNIS f: refocillatio, recreatio: gelijk ook wel hier op zou kunnen zien het voorgemelde M-G, hleibjan, I. CL: suscipere, recreare; als wanneer de zin van 't M-G, hleibida (suscepit, Græc. ἀντελαβετο, Luc: I. 54.) zou zijn, bij heeft gelacft, wederom verquikt en opgebeurt: gelijk ook A-S, hlistan / hlistigan / I. CL.: in altum erigi.

Dog onze spruitelingen uit het Prateris: laten zig meest allen vinden met dezagte lange E, even gelijk ons hedendaegsche Prater: Imperf: Indicat: & 't Prater: Subj: Dus ons BLEVELING, reliquus, en zonder B voor op, ons † LEVE, reliquum, vivus; A-S, lif / lpf / lise N, vita; M-G, libatig / Zweedsch Liff / N, & F-T, lib / lipe / lise / N, vita; Yñ: Lpf / N, vita; Alam: lif / lpb en lipe / vita, conversatio; waer toe ook 't A-S, listic / vivus, vitalis; & 't A-S, lif-leag / inanimus; bij ons ook LEEF-LÓGS of LEVE-LÓGS, inanimus, expers vita; en ons LEEF-TÓGT, f: AL: lib-leut / victus, & usufructus; en ons LEEF-DAG, LEVEDAG, cuiusvis tempus vita; waer toe ons LEVEN, I. CL: M-G, liban / I. CL: Alam: lebent / F-TH, leban / liban / leban / I. CL: Kimbr. lifa / Dan: leffue / Angl: libe / A-S, libban / liban / leofan / libban / listan / listigean en gelifgean / I. CL.: Vivere, in vivis esse, superesse; & tr: agilem, vegetem esse; & 't M-G, libantaujan / I. CL.: vivificare; & af-listan / I. CL.: 2, restare; waer toe ook ons BELEVEN, I. CL.: vivere, exercere vita, prestare vivendo, contemporaneum esse; waer van ons BELEEF, urbanus; als hebbende vele zaken beleeft, en geleert met menschen om te gaen; en daer van weder ons BELEEFHEID, f: humanitas, urbanitas: voorts ons OVERLEVEN, I. CL.: supersitem vitam agere, vivendo superare; als mede 't A-S, lif-foftan / gelif-foftan / I. CL.: vivificare. Wijders onze Infinitiv: tot een Subst: genomen zijnde, komt daer uit ons LEVEN, n: vita; en uit ons Part: Prater: ons LEVENDIG, vividus, vivax, floridas, agilis, vegetus; EEN LEVENDIGE STAD, civitas populosa. Nog ook ons LEVEN-BLOEME, amarantibus immortalis; en verder 't A-S,

BL.

't A-S, *bi-libban* I. CL.: , *sustentari*; en ons † BLEVELING, *reliquus reliquia*. Dit zelfde veranderde Wortel-deel LEEV, vertoont zig mede in ons LEVER, f: Yñ: *lifur* / F, H-D, *lebet* / F, A-S, *lifete* / *lifre* / *lifer* / Angl: *libet* / F-TH, *lebeta* / *fecur*, 't gene mogelijk mede hier van komt; als welke geägt word een steun van het leven, en een voornaem kleinsvat van het Bloed te zijn: waer toe ons LEVER-KRUID, n: *Lichen*, *hepatica*, als dienstig voor de Verstoppingen van de Lever; en LEVER-ZUCHT, f: *morbus hepaticus*, en LEVER-WORST, f: LEVERINK, m: *Tomaculum*; als bestaende uit kleingekorvene Lever met kruid onderengemengt: en LEVER-SMOUT, *Arvina*, *sive pinguis liquor ex jecore piscium*, *praecipue cetorum*, en LEVER-VERWE, f: *Color jecorarius*.

Met het voorgemelde oude zakelijke deel LAF, LAV, en het tegenwoordige LÉF, LÉV, komen in gedaente over een, ons † LAF, † LAVE, en † LÉFFE f: *Ambubaia*, *mulier inepta*, *ignava*, *inepte blandiens*; LAVEYEN, *vagari otiose* &c; LAVUYTEN, *nugari* &c; LAVÉREN, *huc* & *illuc vagari* &c; en ons LÉYEREN, *tradere*; M-G, *lewjan* / *galewjan* I. CL: I, *tradere*, *prodere*. Dog duister komt hier de overdragt van zin, en gevolglijk twijffelagtig de gemeenschap van oorspronk. Mijne naeste bedenking of gifting loopt hier op uit, of niet eertijds bij ons LAF, LAVE even gelijk in 't voorgemelde A-S, *laf* / *vidua*, voor eene Weduwe gebruikt zij geweest, en verder daer uit bij overdragt genomen ware ons LAF, LAVE, LÉFFE, *Mulier inepta*, *garrula*, met eenen Walschen staert ook LAVÉTSE, LAVÉYE genaemt; als of, de goeden niet tenaer gesproken, de klapagtigheid bij die gemeenzamer ware dan bij anderen. Thans in-onze Landstreek kan men haer deswegen niet bij uitstek beschuldigen; evenwel gedenkt de H: *Paulus*, in zijnen eersten Zendbr: aen *Thimotheus*, *Cap. V. 11, 13* van wulpsen en weeldriggewordene jonge Weduwen van zijn tijd, dat ze leeren ledig omgaan bij de huizen, en niet alleen ledig, maer ook klapachtig zijn, en ydele dingen doende, sprekende 't gene niet en betaemt. Zulk gebrek zou ook eertijds in deze Landen kunnen plaets gehad hebben, en alzoo beweegreden van deze overdragt geweest zijn: en

BL.

gelijk dat klappyen onsmakelijk en zouteloos valt, zo past hier toe ons LAF, † LEF, en LIF-LAF, *insipidus* & *repidus*; en ons † LAFFEN, † LÉFFEN, I. CL.: , *inepte garrire*; als mede met een Walschen staert ons † LAVUIT, *nugae*; waer van † LAVUITEN, I. CL: *nugari*; en, ten opzigte van de zinspelning van 't heen en weder op-en neer-loopen, ook ons LAVÉREN, I. CL: *Vagari, obliquare cursum, pererrare listora*. Maer, ten opzigte van ons LÉVEREN, I. CL.: , *Tradere* Gall: *Livrer*; staet mijne gissing nog ruim zo zwak, te weten, of niet uit ons † LEVER, A-S, *lifet* / *Libramentum*, als zinspelende op de levendige wiggeling der goede weegschalen, mogte ontleent zijn ons LEVER-BAERE WARE, *Merces aut fruges proba*; als of 't ware *wigtige en proefhoudende Waere*; en dat daer van weder quame ons LÉVEREN, I. CL: *tradere, in potestatem dare*, even gelijk de gekochte Waren aen eenen andren eigenaer worden overgelevert.

Edog, tot dit *Prater*: met A, en met het Voorvoegsel S, in den eersten en regten zin van *Overblyven*, vertoont zig niet ongevoeglijk ons SLAEF, SLAVE, en † SLAVOEN, m: *servus, mancipium*, Gall: *esclave*; als die in den krijg gevangen, en niet gedood, maer in 't leven behouden is, om ten dienste te blijven; waer van ons SLAVEN, & † SLAVOENEN, I. CL: (*Officia servilia facere, labores maximos subire servi aut mancipii*) en ZIG VER-SLAVEN I. CL: *labore frangi* & *serviliter se obstringere*; en SLAVINNE, f: *serva*, en † SLAVÉTSE, f: *servula vilis* & *ignava*; en SLAVERNYE, f: *Servitus, gravis labor, & catenati labores*: bij het Lat: *Servus, servare, & servire*, is dezelfde overdragt, als tusschen ons SLAVE en BLYVEN; en zonder S voorop heeft men 't A-S *laf* / *lase* / *superstes, reliquum*.

Eindelijk vertoont zig mede dit zelfde Zakelijke Deel LEV of LIV, in ons LEVREYE, LIVREYE, f: H-D, *librep* / *lieferep* / Angl: *liberate* / *Vestis Discolor, quibus Domini domesticos suos distinguunt*, Gall: *Livré*; waer van de Grondbeteekenis zig vrij net vertoont in 't Yñ: *laf* / *Ora vestis*; vermits de Boorden en Zoomen der Livrei-kleederen gewoonlijk van bonte en sterk-afstekende kleuren tot onderscheid gemaakt worden. Maer, of

BL.

of nu deze Boorden eertijds, bevorens het gebruik van linten en koorden, gemeenlijk met bontverwige snippels van overgeschotene brokken van laken of eenige andere stoffe omzet zijn geweest, met dezelfde zinspeling als 't A-S, *laf / lafe / superstes, reliquum*; dan of de eerst gemaekte Levreije van Leverkleur mogte geweest zijn, kan ik niet hooger opgeven, dan voor een bloote giffing, zonder bewijs van zekerheid. De uitgang van ons LIVREY is een Basterd, ontleent van de Fransche en Walsche *terminatie ée of ei*, die bij ons met EYE of EY beantwoord word, en een scherper klemtoon ontfangt dan 't zake-lijke deel zelf, zie daer van onze VI. Regel van de EY, *Bijlage N°. 3*.

Tot het *Præter. Partic.*: ONS ONDERBLEVEN *ΜΡΟΟΔ, Panis non probè fermentatus, & panem coctus*; enz.

De Zack-of Wortel-deelen.

BLIK, als in ons BLIK, *Bractea, lamina ferri; Alburnum, & Nictus, lux micans, & umbra, &c*; BLIKKEN, *coruscare; & suspescere*; en BLIKSEM, *fulmen*; en BEIKSEMEN, *fulminare*, enz.; zie bij ons vorige BLYK, in deze Pr.

BLIND, zie bij de II. Proeve.

BLING, zie bij de II. Pr.

Het Worteldeel.

BLINK, in ons BLINKEN (oul: ook BLENKEN), BLONK (oul: ook in *Sing.*: BLANK), GEBLONKEN, II. CL: *s, Micare, splendere, fulgere, candere, coruscare*. Met dit Ongelijkvl: *Verbum* staen we nu ten opzichte van alle de Oud-Verwanten alleenig in het veld; niettegenstaende, dat ook te verwonderen is, eene voorname Tak daer van met onze Oud-Duitsche Gotthen, Lombarden, Wandalen, en Franken, tot in Italien, Spanjen, en Vrankryk is voortgeplant.

II. Deel.

BL.

Uit het Wortel-deel van het oude en hendaegsche *Præsens* komt ons BLÉNKE, *f: Oculorum nictus; & macula emicans*; en BLÉNKE, BLINKE, *f: Tenia maris, crepido caesium longo tractu excurrans*; als uitsteken- de boven 't water, en door 't blanke schuim van de aenspoeling uitliggende: Wijders ons BLINKER, *m: H-D, Bliinker / M, nitens, splendens*; en hierom noemt men ook aldus den hoogsten Duin buiten Haerlem: verder ONS GEBLINK, *n: Nitor, splendor quodammodo continuus vel iterativus*; en ons BLINKSEL, *n: Candor, splendor*; en H-D, blincken / *nitere, splendere*; en H-D, flincken / *fulgurare, coruscare*.

Het oude *Præteritum* heeft uitgelevert ons *Adject.*: BLANK, H-D, blank / *nitidus, albus, candidus, purus*; waer van het Ital: Bianco, Hisp: Blanco, Gall: Blanche, (*candidus, albus*); en waer van ONS OP-BLANKEN, I. CL: VERBLANKEN, I. CL: H-D, bläncken I. CL: *, albicare, nitescere, inalbescere*. Voorts ons *Subst.*: † BLANK, rolle, *Album, dealbata tabella edictorum & interdictorum*; en overdragtelijk noemt men BLANK het witte papier, daer nog niets op geschreven of geteekent is; van welken aert ook is ons BLANKE, BLANK, *f: dupondius*, Hisp: Blanca; als zijnde wel eer een klein foort van zilvergeld ter waerde van nu omtrent zes duiten, op welks munt-zijde, geen wapen stond, maer alles effen, vlak en glad, of Blank was, waerom het ook den naem voerde van BLAFAERD, *Nummus superficte plana, nulla signatus nota; Nummus argenteus idem fere qui BLANCHE, vide Kilian: welke naem desgelijks ontleent was van het oude † BLAF, planus, equus*. In Vrankrijk had men eertijds ook Blanken of *sons Blancs*, als wit zijnde, in tegenstelling van hare *sons Nerets*, of zwarte stuivers, van minder waerde. Verder 't H-D, Blanche / F, *locus nitentibus rebus pulcher; & Equus fronti candida, candidis punctis distinctus*; en *Poëticè*, bij ons ook BLANK, *n: Ensis, culter, gladius denudatus, pugno paratus*; en eindeeling ons † BLANK, *n: nu met den harden bastertstaert BLANKËT, n: en BLANKËTSEL, n: Fucus, cerussa, purpurissum*; waer mede 't Jufferdom, voor-naemlijk in Vrankrijk, Spanjen, en Italien

R

het

BL.

het vel besmeert om blank te schijnen : waer van ons BLANKËTTEN , I. CL. ; *fuscare coloribus*.

Tot het *Prater*: met O hebben we, dog onder eene H-D, of eene *Alleman*: Dialectverandering van B in F, ons FLONKEREN , I. CL. ; *Coruscare, scintillare*, even als hier voor, bij 't H-D, *Plintken / Coruscare, fulgurare*. En dat onze B alhier, als een voorwerp fel, in steef van BE, mag aangemerkt worden, is uit het oude † GELINKEN, *Nitere, splendore*, 't gene bij *Kiliaen* nog gevonden word, genoegsaem op te maken.

De Zaak-of Wortel-deelen.

BLINN, zie bij LINN, in de II. Proeve.

BLÓK, in BLÓK, *truncus*; en BLÓKKEN, *studii assiduum esse*; zie bij LUIK, in deze Pr.

BLOND, zie bij BLIND in de II. Pr.

BLONG, zie bij BLING, in de II. Pr.

BLONN, zie bij LINN, in de II. Pr.

BLÓUW, zie bij BLING, in de II. Pr.

BLUF, in VERBLUFFEN, zie daer van bij BLING, in de II. Pr.

BLUSCH, in BLUSCHEN, bij LÉSCH, in de II. Pr.

BO.

BOCH, in BOCHEL, *gibbus, tuber*, bij BUIG, in deze Pr.

BÓD, in ons BÓD, *oblatio pretii &c*; en GEBÓD, *mandatum*, &c; zie in ons vorige BIED, in deze Pr., en in BÓDDE, *dolum*; bij BOOT in de II. Pr.

BOED, in † BOEDE, *Casa*; en BOEDEL, INBOEDEL, *supellex*; bij BÓUW, in de II. Pr.

BO.

BOEG, BOECH, in ons † BOECHEL, *gibbus, tuber*, BOEG, en † BOECHT, *navigis laqus ad proram*; BOEG-SPRIET, *antenna anterioris veli*; BOEG-SKEERDEN, BOEGS-GAERDEN, BOEG-SCHEREN, *remigando trahere navem grandem è scapha*; zie in ons volgende Wortel-deel BUIG, in deze Pr.

† BOEGT of † BOECHT, zie bij ons volgende BUIG, in deze Pr., en bij BUICH in de II. Pr.

BOEY, *Casa, sugarium &c*; zie daer van bij BÓUW, in de II. Pr.

BOEK, als in BOEKE, *fagus, & glans faginea*; BOEK, *Liber*; BOEK-HÓUDEN, *scribam agere*, enz.; en BOEK-WEIT, *fagotritium*; BOEKEL, *ansa, fibula*; en BOEKELER, *Clypeus*; en BOEKERÆL, zie bij ons vorige BAK, in deze Pr.

BOEL, in ons BOELGÉLD, zie daer van in BEL bij de II. Proeve; en in BOEL, INBOEL &c, bij BÓUW, in de II. Pr.

BOER, als in ons BOER, BOERSCH, BOERDE, BOERTE, BOERTEN enz.; zie daer van bij ons BÓUW, in de II. Pr.; en in BOERDINK, zie daer van bij BEER, in de II. Pr.

BOES, in BOESEN, BOES-MAN, en BOEST, zie daer van bij BOOT, in de II. Pr.

BOET, in BOETSE, *tuber &c*, zie daer van bij BOOT, in de II. Pr.

BOG of BOCH, in ons BOCCHEL, *gibbus, tuber*; BOGT, *flexus, sinus &c*; zie in ons volgende BUIG, in deze Pr.

BOGT of † BOCHT, zie bij ons volgende BUIG, in deze Pr., als mede bij BUICH in de II. Pr.

BOK, in ons BOKRING en BOKKERÆL; zie daer van in ons vorige BAK in deze Pr.

BOK, in ons † Bok, *Corporis curvatura, incli-*

BO.

clinatio; BOK, *Hircus*, & *aries militaris*; BOKKEN, *inclinare se*, BOKKING, *Holox fumata*; en BOKKENS, *allusiones facetae*; zie daer van bij ons volgende BUIG, in deze Pr.

BOL of BÓL, in ons † BOL, *taurus, bos; garrulitas*; en BÓL, *globus, sphaera, caput*, &c; en BOL, *Tumidus, fungosus*; en BOLLINK, *asellus piscis*; en † BOLLEN, I. CL.: *nugari*, & *volvere*; en BOLLAERD, *homo fatilis*; † BÓLLER, *balista*; BOLLEGÉLD, *merces pro admiffura tauri*, &c; BÓL-AERZEN, *praecipitare* &c; HÓL-BÓLLIG, *indomitus*; BÓL-WÉRK, *propugnaculum*, enz.; zie daer van bij BELL in de II. Pr.

† BOLD en † BÓLD, in † BOLDEREN, *intonare* &c; en † BÓLD, *audax*; zie daer van bij BELL, in de II. Pr.

BOLG, in ons VERBÓLGEN, *iratus*, enz.; en in ons † BÓLGE, *fluxus maris, procella*, zie bij ons BELG in de II. Proeve, en in BOLG, *asellus piscis*; zie bij BELL, in de II. Pr.

BOLK, in BOLKEN, *mugire*; en BOLK, *asellus piscis*; zie daer van bij BELL, in de II. Pr.

BOLST, in ons BOLSTER en BOLSTEREN, zie bij BELL, in de II. Proeve.

BÓLT, in ons † BÓLT, *obex, sagitta, femur*; BÓLT-AERZEN, BÓLTA SPELEN, *praecipitare*; BÓLTEN-BÓOM, *sambucus*; zie daer van bij BELL, in de II. Pr.

BON, in ons † BONNE, *vicus, regio urbis*; en BONNE-MÉÉSTER, *vici praefectus*; en BONNE-GEZETEN, *vicum urbis inhabitans*; zie daer van bij ons vorige Wortel-deel BAN, in deze Pr.

BOND, in ons † BOND, *verbond, fedus* &c; BONDEL, *fascis* &c; en BONDELLEN, *colligare*; BONDSEL, *fascia*; BONDSELEN, *fasciis ligare*; BONDER, *jugarum*, BONDIG, *firmus* &c; † BON-

BO.

DE, *operculum dolii*, enz.; zie bij ons vorige BIND, in deze Pr.

BONN, in ons BONNE, *coassatio, tabulatum*, & *vicus*; en BONNÉT, *Pileus, orbix*, &c; zie daer van bij ons BIND, in deze Pr.

BOOD, in ons BODE, *nuntius, famulus*, &c; BOOD-SCHAPPEN, *nunciare*; † BODEN, *citare*; † BODEL, *carnifex*; BODEM, *fundum*; BODEMERY, *ferens nauticum* &c; zie daer van bij ons vorige BIED, in deze Pr. en in † BODE, *cafa*, bij BOUW in de II. Pr.

BOOG, enz.; in ons BOGE, Boog, BÓOG, en BOGEL &c, zie bij BUIG, in deze Pr.

† BOOK, in ons † BOKE, *concauitas* &c; BOKEL, *ansa, fibula*; en † BOKEN, *Batuere*, &c; zie bij BUIG, en BAK, in deze Pr.

BOOL, in † BÓLINK, *intestinum fartum*; zie daer van bij BIED, in deze Pr.

BOOM, *fundum vasis aut navis*; zie daer van bij BIED, in deze Pr.

BOOR, zie daer van in BEER bij de II. Proeve.

BOORD, zie daer van by BEER, in de II. Proeve.

† BOOST, in † Booste, † Boosten &c, bij BOOT, in de II. Pr.

BOOT, zie in de II. Pr.

BOR, enz.; in ons BORRELEN, BÓRDELEN, BORBELEN enz.; zie daer van bij BEER, in de II. Proeve.

BORB, in ons † BORBELEN, *scaturire*, bij BEER, in de II. Proeve.

BÓRD, in ons BÓRD, *cholera*, & *affer, tabula* &c; BÓRDE, BÓRDENE, *ovus, fascis*; BÓRDÉSSE, *projectum lignum*; BÓRDELEN, *exaestuari, tumultuari*; BÓR-

BO.

DÉÉL, *ganca*; † BORDENEN, *onerare*; zie daer van bij BEER, in de II. Pr.

BORG, BORG, in ons BÓRGE, *fidejussor*; BÓRGEN, *mutuare* &c, enz.; BORG, BORG, *castrum* &c; BORG-ZAET, *incola castri*, BORGGER, *cives*; † BORG-SPÉL, *apodidrasinda*, enz., zie bij ons vorige BERG, in deze Pr.

BORK, in † BORK, *cortex*; en † BORKEL, *Lacinia*, zie bij BEER, in de II. Pr.

BORN, in ons BORNE, *aqua filiens*, *fontana*; en BORNEN, *adaquare*; zie bij ons BERN, in de II. Proeve.

BORS, BORZ, in ons † BORS, † BORZE, *crumena*. & *mercatorum conventus*; zie daer van bij ons BEER, in de II. Pr.

BORSCH, zie bij BEER in de II. Pr.

BORST, in ons BORST, *pectus*; en BORST, *juvenis*; zie bij ons BEER, in de II. Proeve; als mede bij ons vorige BERST in deze Pr.; en in ons BORST, *fractura*; en BORSTEL, *pecten setaceus* &c; zie bij 't vorige BERST, in deze Pr.

BORT, in OP-BORTELEN, *Exastuari*, &c; zie bij BEER, in de II. Pr.

BÓSS, in † BÓSSE, *umbo*, & *pulsus*, en BÓSSSEN, *pulsare* &c, bij BOOT in de II. Proeve.

BOST, in † BOSTELE, *filiqua*, en BOSTELEN, *decorticare*; bij BOOT, in de II. Proeve.

BOT en BÓT, in BOTTE, *cadus*, BOT, BÓTTE, *impulsus*, *protrusio*, *gemma*, *germen*; BOTTEN, *trudere*, *protrudere*, *gemma*; *edere*, *exponere*, *caput facere*; † BOT, *os*, *offis*; BOT, *Rhombus*, *passer piscis*; BOT, *stupidus*; BOTTERD, *homo obtusus*, enz.; BOTTEN, *fallere* &c; BOTTELINK, OP EEN BOT, *subitò*; BOTTER, BOTER, *Butyrum*; BÓTSE, *pulsus*, *concessio*, & *tumor*; en

BO.

BÓTSEN, *concutere*, *propellere* &c; BÓT GEVEN, *laxare*, BOTTTEL-BÓOM, *cornus*; BOTTE, *corbis dossuaria* &c; BOTTTEL, BOTTÉLJE, *lagena*, enz.; zie daer van bij BOOT in de II. Pr.

BÓTS, in BÓTSE, *pulsus* &c; en BÓTSEN, *propellere* &c; zie bij BOOT in de II. Proeve.

BÓUD, in ons BÓUD, *audax*; zie bij BELL, in de II. Proeve.

BÓUT, in ons BÓUT, *obax*; BÓUT, *femur*, *sagitta capitata* &c; en GEBRADEN BÓUT, en KERMIS-BÓUTEN, ROM-BÓUTEN, en KOORN-BÓUTEN; zie bij BELL, in de II. Pr.

BÓUW, zie bij de II. Pr.

BR.

BRACHT, zie in 't volgende Wortel-deel BRENG, in deze Pr.

† BRAD of † BRAED, zie daer van bij BRÉÉD, in de II. Pr.

BRAED, in BRADE, BRAEYE, *venter cruris*, zie bij BRÉÉD, in de II. Pr.

Het Wortel-deel

BRAED, in ons BRADEN, BRIED, GEBRADEN, III. CL: 2, *Affare*, *torre-re flammis*; H-D, Bzaten / bziet / gebzaten IV. CL: 2, *Affare*, *torrefacere*. In steē van ons BRADEN zegt men ook wel BRAEYEN.

Hier toe onze *Composita*, HERBRADEN, III. CL: 2, *dennò affare*; en VERBRADEN, III. CL: 2, *affando carnes consumere*, *corrumpere*; en onze spreekwijze van ZYN HARING BRAED DAER NIET, *non illuc gremio complexitur*; als of 't ware, *men zal hem daer niet onthalen met gebraden' haring*: of voor hem en braed men daer geenen haring.

Het Wortel-deel van den *Infinitivus* laet zig

BR.

zig zien in ons BRADER, BRADERY-HÓUDER *m: Popinarius, cupedinarius*; BRADE-
RY, *f: Popina*; BRAED-HARING *m: Halax macerata*; BRAED-YZER, *n: Cratenterium, fer-
rum in quo vern vertitur*; BRAED-PANNE *f:*
A-S, *bræd-panne* / *bræding-panne* / *frixo-
rium, patella pinguiaria, sartago*; BRAED-
ZÓUT, *n: Sal torridus*; 't gene in een weinig
zeewater lang opgekookt en als gebraden
woord: BRAED-VÉRKEN, *n: Pórcellus*; BRAED-
WORST *f: Lucanica*. Voorts ons † BRADEN, *m:*
& † BRÉD, H-D *Braten*, M, en ons GEBRAED,
n: H-D, gebzâte / N, *pulpamentum assa-
tum, caro assa*, A-S, *brad-blaf* / *panis torref-
factus*; *bræd* / *torridus*; *bræde* / *assatura*;
brædend, *assans*; en *brædan*, *assare*.

Wijders met den uitgang SE agter 't Zake-
lijke Deel BRAEY of BRAE het Vlaemsche
† BRAEYSE, BRAESE, *Pruna, carbo igni-
tus, unde Gall. brase, brasier, Ital. Bragia,*
Hisp: *Brasa*, ut & Græc: *βράσειν fervere*.

Dog ons BRADE, BRAEYE, *venter cruris*,
gis ik niet van dezen Stam, maer van een
oud verloren *Verbum* afkomstig te zijn, dat
in 't A-Saxifch zig veroot, als A-S, *bræ-
dan* / *bræd* of *brad* / *gebzoden* II. CL: 5, *ex-
tendere, auferre*; om dat de kuit het breede
uitzetsel van het Been is; waer van we ook
spreken zullen bij BREED, in de II. Pr.

Ook zie ik ons oude † BRIEDEN, *miscere
coquere*, schoon 't een zelfde zaaklijk deel
voert als 't *Præ:* van dit ons BRADEN, voor
geene spruit aen van dezen Tak, maer als ee-
ne uitfcheute van 't oude *Præ:* van ons BROU-
WEN; en zie daer van bij ons volgende Wor-
teldeel BRÓUW, in deze Pr.

De Zaek-of Wortel-deelen.

BRAEF, zie bij RAUW, in de II. Pr., &
bij DER, in deze Pr.

BRAEY, in ons † BRAEYE, *venter cruris*;
en BRAEYEN, *contexere rete, &c*; zie
bij BREED, in de II. Pr., & in BRAEYSE,
Pruna, bij BRAED, in deze Pr.

BRAEK, in ons BRAKE, *fractura, nausea*;
& *lupatum &c*; BRAKEN, *vomere*;
VLAS BRAKEN, *linum comminere*,

BR.

NACHT-BRAKEN, *vigiliis rumpere mem-
bra*, LAND-BRAKEN, *novare agrum*, RAE-
BRAKEN, *crura elidere*, enz.; zie bij
't volgende Wortel-deel BREEK, in
deze Pr.

BRAES, in BRASE, *Pruna*, bij BRAED,
in deze Pr.

BRAEV, in BRAVE; zie daer van bij
RAUW, in de II. Pr., & bij DER, in
deze Pr.

BRAEUW, zie daer van bij 't volgende
BRÓUW, in deze Pr.: dog voornaem-
lijk bij RAUW, in de II. Pr.

BRAK, in ons BRAK, *aliquatenus falsum,
rejeculus*; en BRAK, *canis odoratus, refi-
mus*; zie daer van bij 't volgende Wor-
tel-deel BREEK, en WREEK, beiden
in deze Pr.

BRAN & BRAND, zie bij BERN, in de
II. Proeve.

BRANK; zie bij REN, in deze Pr.

† BRAUW; zie bij RAUW, in de II. Pr.

† BRÉD, in ons † BRÉDSE, zie bij BRIED
in de II. Pr., en in † BRÉD, bij BRAED
in deze Proeve.

BRÉÉD; zie bij de II. Proeve.

Het Worteldeel.

BREEK, in ons BREKEN, BRAK, GE-
BROKEN, IV. CL: 1, *frangere, rumpere*;
diffringere, destruere, consundere, quassare;
& *destrui, rumpi, & olim Deficere*; M-G,
Bzikan / *brak* (in Subj: *Bzékau*) *bzékang*
II. CL: 3, *frangere*; F-TH, *bréchan* (ook
Bzéhhan / *bt-bréhhan* / *zt-bréchan* / *a-bré-
chan* / AL: *Bzéhhan*); *bräch* (in Subj:
bräch) / *gibzochan* II. CL: 5, *rumpere*;
abrumpere; A-S, *Bzécán* en *a-brécan* / *bræc*
of *bræc* / *bræcen* en *gebzöcen* II. CL: 5, *fran-
gere*; Angl: *to bræak* / *bræake* of *bræake* / *bræ-
ken* /

BR.

BR.

ken / frangere; H-D, *brechen* / *brach* (in Subj: *Bröche* en *bräche*) / *gebrochen* III. CL: 2, *frangere*, *lacerare*, *terere*, *rumpi*, *destrui*.

De *Composita*, en van gelijken Rang, zijn ons AEN-BREKEN, *exurgere*, *oriri*; H-D, *an-brechen* / *delibare*, *admordere*, *illucescere*, & *putrescere*; ons AF-BREKEN, H-D, *ab-brechen* / *defringere*, *abrumpere*, *abolere*, *demoliri*, *deficere*; & *olim abstinere*; ons DOOR-BREKEN, H-D, *durch-brechen* / *per-rumpere*, *perfrangere*; ÉÉ-BREKEN, ÉCHT-BREKEN, H-D, *che-brechen* / *Mæchari*; GEBREKEN, ONTBREKEN, H-D, *ge-brechen* / *deficere*, *deesse*, *abesse*, *carere*; ons OP-BREKEN H-D, *auf-brechen* / *effringere*, *evellere*, *convellere*, *prorumpere*, *aperire*, *reserare*, *re-linere*, *rumpendo aperire*, & *vasa colligere*, *solvere obfisionem*, *loco se movere*; *recrudescere*, & *debiscere*; A-S, *uppa-bræcan* / *rumpere*, *ebullire*; en bij ons HET OP-BREKEN VAN SPYZE, *Ebullitio stomachi*; waer op onze spreekwijze zinspeelt, DAT ZAL HEM NIET WEL OP-BREKEN, *panem dabit ejus rei*: Wijders ons OPEN-BREKEN, *reserare*, *aperire* *rumpendo*; ons oude † OVER-BREKEN, *Over-treden*, *infringere* & *prævaricari*; ons VER-BREKEN, A-S, *for-bræcan* / H-D, *het-bræchen* / *confringere*, *ius infringere*; ons UIT-BREKEN, H-D, *aus-brechen* / *erumpere*; *vincula rumpere*, *effundi*, *divulgari*; onze spreekwijzen BREKEN DEN ZANG, *vulgò Col-rare*, *diminuere*; VLAS BREKEN, H-D, *flachs brechen* / *linum comminuere*, *decorticare*; H-D, *sich Brechen* / *vomere*; en ons ZYN WOORD BREKEN, *non stare promissis*, enz.

De Takken, tot ons Wortel-deel van het *Præsons* gehoorig, zijn ons † BREKE, *f: Fractura*, *ruptura*, *muri labefactatio*, & *Egestas*; A-S, *bræc* / F, en *gebræc* / N, *ruptura*; en Gall: *Breche*, *labefactata pars muri*; bij ons ook agter-volgens haer uitspraak van de *eb*, BRÉS, BRÉSCHÉ. VOORIS H-D, *bræche* / F, *lini decorticatorium*; ons † AF-BREKE, *f: abruptio*, *defectio*, *abstinentia*, & *dammum*; ons ÉÉ-BREKE, *f: Adulterium*; ons BREEK-YZER, *contr: † Brék-yzer*, *v: A-vies forcaus*; BREEK-STÉÉN, † BRÉK-STÉÉN, *v: Marmor lapideus vel sementitia*, *quamuro-*

rum interstitia implet; & STÉÉN-BREKE, *f: Saxifraga*, Gall: *Perce-pierre*; eene Plante tusschen de rots-groeven uitgroeiende, in schijn als of ze de steenklieven verwekte; en BREEK-OF BRÉK-SPÉL, *m: Lusus interruptor*; ons † BREEKZAEM, H-D, *Brechsam* / nu bij ons BREEKBAER, *friabilis*, *fragilis*; en ons BREKER *m: H-D, brechet* / M, A-S, *Bræca* / M, *ruptor*; met deszelfs *Composita*. Wijders ons † IN-BRÉK *m: irruptio*; † INBREKE, *f: irruptio*, *illuvies*; † OVER-BREKER, *m: infractor*, *transgressor*; en ons † BREKE, *f: Brék*, *gebrék*, *v: voor † gebreek*, *defectus*, *egeftas*, *langnor*, *malum*; in *Plur:* nog GEBREKEN, gelijk mede in *Casu Obliquo*, als, IN GEBREKE ZYN, *deficere*; H-D, *gebræch* / M, & *gebrechen* / N, *defectus*; A-S, *bræc* / *neccitas*; & A-S, *gebræc* / *gebræc* / *fragor*, *rheuma*; en ons GEBREKIG, GEBRÉKKIG, GEBRÉKLYK, *defectuosus*.

Onze I, in plaetse van E, heeft men in ons BRIKE, BRIKKE, *Flandr: Bryke*, *Gall: Brique*, *Laterculus*; als gebakken van sterk geklopte en gebrokene klei: waer toe mede ons BRIKKE-TELJOOR, *v: Orbis*; als van zulke gebrokene klei gebakken, en daerenboven, als iet waer op men de spijs breekt en snijdt; waerom 't ook in 't Fransch den naem van *Trenchoir*, dat is een snij-bord, heeft: voeg hier bij het A-S, *bryhtmen* / *fragmenta*; A-S, *bryhtm* / *visus imperfectus*; en 't A-S, *bryht-hwille* / *momentum temporis*; als een klein gebrokene wijle tijds.

Van het Imperf: *Indic: & Subj:* dalen af ons BRAKE, *f: fractura*, *ruptura*, & *tr: Nausea*, *vomitus*; waer van ons BRAKEN, I. CL: *vomere*; en VLAS BRAKEN, I. CL: *linum comminuere*, *decorticare*; A-S, *bræcan* / *bræcan* I. CL: *terere*, *conterere*; & A-S, *gebræcan* / I. CL: *elidore*, *contundere*; en ons BRAKE, *f: malleus stuparius*, *vulgò lini-frangibula*; als een werktuig omde schillen van het Vlas te kneuzen en breken: en 't Yl: *Brak* / N, *fremitus*; en het Vlaemsche BRAKE, *f: Lupatum*, als zijnde een muilband om de woede te breken: wijders ons BRAKEN, NACHT-BRAKEN, I. CL: *vigiliis rumpere membra*; VOGEL-BRAKEN, I. CL: *leuiter dormire*, *instar avium*; HET LAND OF DEN AKKER BRAKEN, I. CL: H-D, *bræchen* / I. CL:

BR.

BR.

I. CL: *proscindere agrum, repastinare, renovare agrum*; A-S *bracgian* I. CL: *arare*; & H-D, *brach* / F, *prima aratio, soli proscifio, repastinatio*; en ons BRAKEMER *m*: BRAEK-VÉLLER, *m*: *Ensis falcatus*; om mede te verbreken; en BRAEK-LAND, *agger novalis, requiescens*; als blijvende eenigen tijd tot herstellinge onbezacet en gebroken liggen; waer op zinspeelt ons *Adj*: BRAEK H-D, *Brach* / *incultus, vacuus*, & *tr*: *sterilis, semen non accipiens*; ons BRAEK-JAER, *annus novalis*; waer in het bouwland gebroken blijft; ons BRAEK-MAEND, *m*: & *f*: F-TH, *Brachmanoth* M. H-D, *brachmonat* / M. *Junius mensis, quo agri repastinantur*; en BRAEK-VOGEL, *m*: *Arquata, Numenius, ortyometra, phaopus*; als azende op de Braeklanden, of in den Braek-maend opkomende, volgens *Kiliaen*. Wijders ons IN-BRAEK, IN-BRAEK, *f*: *infractio, irruptio*; *legis*, & *aggeris infractio*, HUIS-BRAEK, *irruptio in ades*; en ons RAD-BRAKEN, RADE-BRAKEN, RAE-BRAKEN, I. CL: *Crura elidere, excarnificare in rota*.

De korte A, gelijk in den *Sing*: van *Prat*: *Indic*: vertoont zig in ons *Adject*: BRAK; *inter salsum & inspidum, aliquatenus salsus*, alzo genaemt, het zij, als in 't geval wanneer zoete binnenwateren door een dijkbreuk van buiten met zout water besmet raken, 't zij, vermits een gebroken smaek hebbende, gelijk men een gebroken smaek noemt, wanneer die van twee strijdige bedeeft, of vermengt is; en dus ook, om de strijdigheid, het A-S, *brac* / *adversarius*, en om de gebroekene zoutigheid, ons BRAK GOED, BRAKKE WAREN, *merces submersa, sale sive aqua marina corrupta*; waer op ook eenigfints past ons † BRAK, *re-jiculus*; en Sax: BRAK, *cineres mediae prohibitae*; en Sax: BRAKS-BRAK, *cineres vilissimi*: hoewel ook dezen onder een Dialectverandering tot ons volgende Wortel-deel WREEK, in deze Proeve kunnen betrokken worden. Wijders met A ons *Subst*: BRAK *m*: BRAK-HOND, *m*: H-D, *bracke* / M, *Canis resimus, odoratus, sagax*, vulgd *Bracchus*; unde Gall: *Braque*, Ital: *Bracco*; om de holligheid der Neuzen, als gebroken zijnde; waer toe ook ons BRAK-NEUZIG, *resimus*; en 't H-D, *Brächtn* / F, *canicula, canis feminina*; & *tr*: *puella lascivius, femina de-*

linquens. Nog heeft men dit Wortel-deel in 't gemelde Ysl: *brak*, *fremitus*; en 't A-S, *brachme*, *strepitus*.

Maer, dat ook dezen van de IV. CL: *r*. wel eer de lange zagte O of OE of EU, en korte scherpe O en U, in *Praterito* gevoert hebben, kan men zien bij onze *Grondfst II. Verband*: § XIII. Hier toe dan ons BREUKE, † BROKE *f*: en BREUK, *m*: *Fractura, raptura, raptio, hernia, rima; Enterocoele*; & *tr*: *legis fractura, peccatum, culpa*; & H-D, *Bruch* / *Hernia*; en ons BREUKE, BROKE, *f*: ook BREUK-GÉLD, † BRÖK-GÉLD, *n*: H-D, *Bruch* / M, *multa*; als de boete der Wet-brekinge; waer toe ons BROKIG, BREUKIG, *delinquens*; en waer van ons † BROKEN, † BRAÜKEN, † VERBROKEN, † VERBROEKEN, I. CL: in 't Oud-Gelderfch ook VERBROEKEN, I. CL: *legem frangere incurrare multam, multari*. Voorder ons AFBREUK, *m*: & *f*: H-D, *ab-bruch*, M, *abruptio, damnum*; & *olim, abstinentia, defectio*; IN-BREUK, *m*: & *f*: *irruptio*; *Legis & Constitutionum infractio*; en 't A-S, *brucunge* / *contritio*; en ons † BRÖKKE *f*: BRÖK, *m*: H-D, *Brocke* / F, *brocken* M, *frustum, bolus, surunda*; M-G, *ga-bruko* / *fragmentum*; A-S, *bruc* / *grumus*; en A-S, *bruc* / *fragmentum*: waer van ons BRÖKKEN, I. CL: H-D, *brocken* / I. CL: *in bolos frangere*; en IN-BRÖKKEN, I. CL: H-D, *Ein-bröcken* / I. CL: *infriare, interere*, & *tr*: *devorare*; en ons *Adject*: BROKIG, † BROKEL, † BRÖKKEL; nu BRÖKKELIK, H-D, *Bröckelicht* / Angl: *Bröckle* / *bröckle* / *friabilis*; waer van ons BRÖKKELEN, I. CL: H-D, *Bröckelen* / I. CL: *in micas frangere*. Volgens de gedaente en zin schijnt ook hier toe betrekkelijk ons † BROKE, † BREUKE, *consuetudo, usus*; gemeenlijk genaemt † KOREN EN BROKEN, *leges & consuetudines*; als of 't zeggen wilde, door gewoonte ingebroken; dog wettiger, agt ik, kan men dit afleiden van 't oude † BRAÜKEN, † BROOK, † GEBROKEN, II. CL: 2, *frui, occupare*; waer van in onze II. Proeve, bij 't Wortel-deel BRUIK te zien is. Maer, gelijk het breken der dingen uit eene al te sterke buiging ontfaet, en gelijk de breuken eene bogt en kromte maken, zo vertoont zig ook dusdanig een overdragt in ons † BRÖK-

ZAEM

BR.

ZAEM, *lentus*, *flexibilis*; en † BROKEN, I. CL: *fletere*, *incurvare*, *pandare*; en in 't AL: *he-poganet* / *incurvatus*; waer toe ons † BROKE, † BREUKE, *bullae*, *torques monile*, *colli ornamentum*, *quale gestant Equites Ordinis*; bestaende mede uit kettingagtig gebrokene deelen. Wijders, even gelijk wij ons GEBRÉK, GEBREKE van 't Worteldeel van den *Infinit*: ontleent hebben, zo vind men in 't A-Saxisch Takken met dezelfde overdragt van zin uit het *Prater*: als A-S, *hroc* / *hroh* / *hrocu* / *Aegritudo*, *labor*, *miseria*; en A-S, *hroclite* / *ager*, *agrè*; waer van 't A-S, *hrocian* / *hroctian* / I. CL: *rumperere*, *opprimere*, *vexare*; voor, ongemak en quelling aenbrengen.

In tegendeel vertoont zig wederom de A-S, *e* of *æ* uit het *Præf*: of gewoone *Prater*: tegens onze OE uit het oude *Præf*: , als in het A-S, *hrocca* / *hrec* / *hroc* / H-D, *hruoch* / M, bij ons BROEK, *f*: Yfl: *hrook* / F, *femoralia lumbare*, *braca*, & *bracca*, Yfl: *hrohur* / *bracca*, *plur*: F-TH, *hruohja* / *cingulum*; en F-TH, *hruoh-hah* / *Zona*, AL: *hruah* / *femoralia*; & AL: *hruah-hac* / *bracile*; verdienende dezen naem, of om dat hare gedaente uit vele gebrokene stukken bestaet; of om den tusschenbreuk der twee pijpen, of 't vervangen van de scheidinge der dijen; of om 't ombuigen en sluiten om de lendenen; gelijk het F-TH, *hruohja* / *cingulum*, & het F-TH, *hruoh-hah* / *Zona*, schijnen te willen aenduiden, en ons † BROKEN, *fletere* &c; daer mede overeenkomt. Immers dit schijnt zeker genoeg, dat de BROEK een dragt is geweest van de oude Gallen en Noordfche Volkeren ontleent, gelijk *Vossius* in zijn *Ety-mologicum* aentoont, waerom hij dit Latijnsche *Braca*, *Bracca*, van 't oude Gal-lische of van onze Benaming oorspronkelijk rekent. Nog vertoont zig mede de OE, in ons BROEK, *m*: BROEKLAND, *n*: H-D, *hruoch* / M, *Palus*, *Paludes*, 't welk ik ook hier toe t'huis wijze, als geteelt of ver-gadert wordende in de lage gebrokene gronden, terwijl van hooger landen door het uitlekken van Rivieren en Beekjes derwaerts spoelt de meêgesleepte ruigte van bossen beemd en riet, en aldaer stiel te samen zakkende, eenen moeras-grond uitmaakt: gelijk ook A-S, *hroca* / *hrooc* / *rivus*, *rivulus*; als door de

BR.

breuken der Rots- en Klei-gronden heen spoelende, en onderweg de broek-slijk of ruigte met zig voerende.

Dat ook uit dezen zelfden Stam-ons BRUG, BRUGGE, *f*: bij sommiger *Dialect* ook BRÉGGE, Yfl: *hruu* / F, *Pons*, in steê van BRUKKIGE, BREUKIGE, *contr*: BRUKGE, & *Euph*: BRUGGE komt, geven niet duisterlijk te kennen het H-D, *hruich* / *hruiche* F, en A-S, *hric* / *hricge* / *hricge* & *hricge*, *Pons*; daer de K of C nog volledig in plaets van onze verloopene G komt, als mede het bovengemelde F-TH of Alam: *he-poganet*, *incurvatus*; waer bij in 't *Præf*: *Partic*: dit verloop van *t* of *k*, in *g*, al gevonden word: verdienende ons BRUGGE dezen naem, of om de kromte der bogen, even als bij ons † BROKEN, *fletere*; of, als bestaende uit stukken en brokken, die van bovene gedekt en te samen gevoegt zijn, om de afgebrokene weg over 't Water of over Rotsbreuken te kunnen vervolgen; of om dat ze allereerst slegts van afgescheurde en afgebrokene takken van Boomen gemaakt geweest zijn, om over de kleine beekjens en gruppels te komen, even gelijk in 't H-D *hruich* / M, *ramus viridis arboris*; of om de gebrokene doorzicht en doorvaert onder de Bruggen, in tegenstellinge van eenen gesloten dam: dit zij dan om een, of meer, of alle deze redenen te gelijk. Immers ons Vlaemsche, Vriessche, en Geldersche BRUGGE, *f*: boterham, *panis butyro illitus*, wil ook, zo mij dunkt, niet anders zeggen als een afgesneden of afgebroken stuk broods.

De Zaek-of Wortel-deelen.

BRÉEUW, in BRÉEUWSEL, *spuma le-thalis*; zie daer van bij RAUW, in de II. Proeve.

BREID; zie bij BRÉED, in de II. Proeve.

BRÉK, in ons BRÉK, GEBRÉK enz.; zie hier boven bij BREEK, in deze Pr.

BRÉN; zie BÉRN, in de II. Proeve.

Het

BR.

Het Worteldeel.

BRÉNG, in ons BRÉNGEN (oult: ook BRINGEN), BRACHT of BRÓCHT, GEBRACHT of GEBRÓCHT, V. CL: *ferre*, *afferre*, *apportare*, *conducere*; *tr: propinare*; M-G, *Bzingan* / *brahta* / *brahtans* / V. CL: *afferre*; F-TH, *bzingan* / *brahta* / *gibracht* / IV. CL: *afferre*; A-S, *bzingan* / *braht* / *gebraht* en *braht* IV. CL: *afferre*; H-D, *bzingen* / *brahte* (in Subj: *brächte*) / *gebracht* / V. CL: *afferre*.

Hier toe ons AEN DEN DAG BRÉNGEN, *palam facere*, *in lucem proferre*, *revelare*; ons AEN-BRÉNGEN, H-D, *an-bzingen* / *apportare*, *adducere*, *nunciare*, *accusare*; waer toe ons AEN-BRÉNGER, *m: Delator*, *index*, *accusator*; ons AF-BRÉNGEN H-D, *ab-bzingen* / *deducere*, *avocare*, *evertere*; ons BY-BRÉNGEN, H-D, *ben-bzingen* / *adducere*, *allegare*, *in causam vel excusationem adducere*; *olim circumvenire*, *circumducere dolis*; ons DEUR-BRÉNGEN H-D, *Durch-bzingen* / *transfigere*, *tr: prodigere*; waer toe ons DEUR-BRÉNGER, *m: Decoctor*; dit DEUR beteekent hier *weg*, *verloren*, *verteert*, gelijk men zegt *HY IS DEUR*, *abiit*, *ausugit*; en *HY IS 'ER DEUR*, *pervasit*, *bona decoxit*: ons IN-BRÉNGEN, H-D, *Ein-bzingen* / *inferre*, *introducere*; ons OM-BRÉNGEN, *circumducere*; en ons † OM-BRÉNGEN, *verquisten*, *prodigere*; en OM-BRÉNGEN, OM DEN HALS BRÉNGEN, *tollere de medio*, *interficere*, met dezelfde kracht van dit OM, als bij ons OMKOMEN, *perire*, als mede in 't H-D, *un-bzingen* / *dissipare*, *prodigere*, *interficere*; ons ONDER-BRÉNGEN, † ONDER-BRÉNGEN H-D, *under-bzingen* / *subigere*, *persummare*; dog ook H-D, *under-bzingen* / *promovere*; en daer van 't H-D, *under-bzinger* / M, *patronus*, *promotor*; ons OP-BRÉNGEN, *proferre*, *producere*, *solvere excensas*, *conquirere*, *proferre reditus*; dit OP beteekent hier zo veel als *voor den dag of bij den*: en ons † OP-BRÉNGEN, *consumere*; dit OP komt voor *verteert*; dus zegt men ook 't IS OP, *consumptus est*; en ons OP-BRÉNGEN, opvoeden, *educare*; dit OP beteekent hier *tot op een bequamen onderdom en staet*. Wijders ons OVER-BRÉNGEN, *transferre*, *deferre*, II. Deel.

BR.

proferre, *inferre*, *trajicere*, *transfigere*; *olim prodigere*; ZYN LEVEN OVER-BRÉNGEN, *degere vitam*; waer op zinspeelt ons VEEL OVER-BRÉNGEN, *transfigere vitam multis miseris, vel periculis obrutam*; H-D, *ubet-bzingen* / *gerere*, *perferre*; waer van 't H-D, *ubet-bzinger* / M, *tabellarius*, *legatus*; IEMAND TE RÉCHT BRÉNGEN, *errantem corrigere*; ons TOE-BRÉNGEN, M-G, *to-bzingan* / H-D, *Zu-bzingen* / *adferre*; ons VERBRÉNGEN, *locum mutare*, *in alium ferre locum*; VOL-BRÉNGEN, F-TH, *vol-bzingan* / H-D, *Doll-bzingen* / *perficere*, *absolvere*, *consummare*, *exsequi*, met een *Prap: Insep*: zonder *accent*, en zonder *GE* in *Prat: Part*: als VOLBRAGT *consummatus*; dog VOL-BRÉNGEN, *impletum reddere*, in *Prat: Part*: VOL GEBRAGT; en ons VOOR-BRÉNGEN, H-D, *Doz-bzingen*, *proponere*; ons VOORT-BRÉNGEN, *producere*, *proferre*; *exhibere*; H-D, *fozt-bzingen* / *promovere*, *auferre*; en ons UIT-BRÉNGEN, H-D, *aus-bzingen* / *efferre*, *exportare*, *expromere*; *manifestare*, *spargere secreta*; en zoo verder nog meer anderen.

Behalven de bovengenoemde *Substans: Verbalia* met den uitgang ER, zijn 'er van dezen boom ook nog met INGE, als BRÉNGINGE, f: H-D, *bzingung* / F, *latio*, *portatus*, *gestatio*, enz.

Van het *Präterit*: ken ik geene spruiten dan het H-D, *Wetter-bracht* / M, *spiramen*, *respiraculum*; zijnde een Lucht-leiding in de Mijnen gebruikelijk, om wind en frische lucht daer in te brengen.

De Zaek-of Wortel-deelen.

BRÉS, in ons BRÉS, BRÉSCHÉ; zie bij ons vorige BREEK, in deze Pr.

† BRÉST; zie daer van bij ons vorige BERST, in deze Pr.

† BRÉT; zie bij † BRIED, of BRIET, in de II. Proeve.

BREUK, in ons BREUKE, BREUK, *fractura*, *malta*, *balla*; en † BREUKEN, *incurrere multam*, en zoo voort; zie bij

B R .

- bij 't vorige Wortel-deel BREEK , in deze Proeve.
- † BREUK , in ons † BREUKE , *consuetudo* &c ; zie daer van bij ons vorige BREEK , dog voornaemlijk bij ons BRUIK , in de II. Proeve.
- † BREUSCH ; zie daer van bij † BRIED , in de II. Proeve.
- † BREUZ , in ons † BREUZELN &c ; zie bij † BRIED , in de II. Pr.
- BRID , in BRIDSE & † BRIDSEL ; zie bij † BRIED , in de II. Proeve.
- † BRIED , zie bij de II. Proeve.
- † BRIED , in ons † BRIEDEN , *coquere cervisiam* ; zie bij 't volgende BROUW , in in deze Proeve.
- BRIEF , zie daer van bij RYV , in deze Pr.
- BRIESCH , zie daer van in ons volgende BROUW , in deze Pr.
- † BRIET , of BRIED , zie bij † BRIED , in de II. Proeve.
- † BRIEUW , zie daer van bij 't volgende Wortel-deel BROUW , in deze Pr.
- BRYZ , in ons BRYZELN , zie daer van bij † BRIED , in de II. Proeve.
- † BRIK , in ons † BRIKKE , † BRIKE , *laserculus* ; zie bij 't vorige BREEK , in deze Proeve.
- BRIL , in BRILLEN , *refrenare* ; zie bij BREED , in de II. Pr.
- † BRING , in ons † BRINGEN , *ferre* , *adferre* &c ; zie bij ons vorige Wortel-deel BRENG , in deze Pr.
- † BRINS , in ons † BRINSEN , *binnire* ; zie bij † BERN , in de II. Pr.

B R .

- † BRIT , in † BRITTE , *frustum sive pars cepitis* ; zie bij † BRIED , of BRIET , in de II. Proeve.
- BRÓCHT ; zie bij ons vorige BRENG , in deze Proeve.
- BRÓD , in ons † BRÓDDE , *indecorus* , & *sordes* &c ; BRÓDDEN , BRÓDDELEN , *alim refarcire res veteres* & *obsoletas* , *nunc ineptè operari* ; en † BRÓDDIER , *podex surpis* &c ; en † BRÓDSCH , *fragilis* ; zie daer van bij † BRIED , in de II. Pr.
- † BRÓDSCH , BRÓSCH ; zie bij † BRIED , in de II. Proeve.
- BROED , BROEY ; in ons BROEDEN , BROEYEN , & BROEDER ; zie daer van in 't volgende BROUW , in deze Pr.
- BROEK , in ons BROEK , *bracca* ; en BROEK , *palus* ; zie daer van bij ons vorige BREEK , in deze Pr.
- BROEM , in ons BROEM , BROEMSEL , *spuma* , *sordes rerum decoctarum* ; zie daer van bij 't volgende BROUW , in deze Proeve ; & † BROEMEN , *parasitari* , bij RUIM , in de II. Pr.
- † BROES , in ons † BROESEN , *tempestuosum ventum flare* ; zie daer van bij 't volgende BROUW , in deze Pr.
- BRÓK , in ons BRÓKKE , BRÓK , *frustum* &c ; BRÓKKEN , *in bolos frangere* ; BRÓK-
KEL , BRÓKKELIG , *friabilis* ; BRÓK-
LEN , *in micis frangere* ; † BRÓKZAEM , *lentus* , *flexilis* ; zie bij ons vorige BREEK , in deze Proeve.
- † BROM , in ons † BROM , *spuma* , *sordes rerum decoctarum* ; zie daer van bij 't volgende BROUW , in deze Pr. , en in BROMMEN , zie bij RUIM , in de II. Proeve.
- BRONN , in ons BRONNE , BRON , *aqua filiens* , *fontana* ; zie bij † BERN , in de II. Proeve.

BRÓÓD ,

BR.

BRÓÓD, in ons BRÓÓD, *panis* &c; fundere) dat mede van dezen Stam-ontleent is.
 † BRÓÓDLING, *convictor, domesticus*; zie bij † BRIED, in de II. Pr.

† BROOK, in ons † BROKE, *fractura; percatum, mulcta, torques, monile*; en † BROKEN, *mulctari; & flectere, &c*; zie bij ons vorige BREEK, in deze Pr.

† BROOK, in ons † BROKE, *consuetudo, usus*; zie daer van iets bij ons vorige BREEK, dog voornaemlijk bij † BRUIK in de II. Proeve.

† BROOSCH, † BROOTSCH, BRÓSCH; zie daer van bij † BRIED, in de II. Pr.

† BROOZ, in † BROZEL, *mica, & friabilis*; en † BROZELEN, *in micis frangere*; zie daer van bij † BRIED, in de II. Pr.

BRÓS, BRÓSCH, zie daer van bij † BRIED, in de II. Proeve.

Het Worteldeel.

BRÓUW, in ons BRÓUWEN, oulings BRIEUW nu BROWDE, GEBROUWEN, nu VI. CL: (eertijds aen die van onze III. CL: gelijk), *generaliter, Miscere, confundere; & specialiter, Coquere cervisiam*; waer toe onze spreekwijzen van WYN BRÓUWEN, *intermiscere vina*; IET QUAEDS BRÓUWEN, *malum, dolum, bellum coquere, moliri clanculum*. A-S, *brūwan / coquere*; & A-S, *brūwen / coctus*; dog in 't H-D, *Brāwen / brāuen* / I. CL: *coquere cervisiam, & malum*. Het Mengē is de eigentlijke Gróndbeteekenis, voornaementlijk omtrent vogten, gelijk men nog huidendaegs alle onder-een-mengen van vogten den naem van BRÓUWEN geeft. Met regt is die dan op het BRÓUWEN (*coquere cervisiam*) als in 'r bijzonder sedert toegeëigent; aengezien 'er Mout, Haver, en ander graen of kruid onder-een-gemengt, en in het water, om uit te trekken, te broeden gezet word; waer nae dit Uittreksel, gekookt en gaer gemaakt zijnde, den naem van BIER ontfangt. De zin van 't vermengen steekt ook nog uit in 't Fransche *Brouiller (con-*

BR.

Het Wortel-deel van ons *Prasens* vertoont zig in ons BRÓUWER, *m*: H-D, *Brāuer* / M. Yfl: *Bruggare* / M, *cervisarius*; ons BRÓUWERYE, *f*: BRÓUWHUIS, *n*: *Officina cervisaria*; BRÓUWTE, *f*: BRÓUWSEL, *n*: *Coctura cervisia*; als mede, O in U verloopende, in ons † BRUWE, † BRUE, & *Euph*: † BROEYE *f*:, en met een Walschen Staert † BRUWÉT, *jus, jusculum, liquamen, puls*, vulgò *Brodium*; waer van 't Gall: *Brouet, bruet*, Ital: *brouetto, brodo, brodetto*; A-S, *brūw / brōth / & brug* / H-D, *Brūhe* / Angl: *Brōth / jus, liquamen*. Deze wegmelting van de W, en 't weder inklampen van D, of Y, (of ook wel g in 't A-S en Yfl:) schoon zulke gevallen te schaers zijn, om voor een *Dialect-regel* te verstreken, blijkt egter hier in deze Voorbeelden zeker genoeg, en vervolgt ook in ons † BROEDE, † BRUEDE, BROEYE *f*: *Jusculum calidum*, als een uittreksel door kokend water uit eenige spijs of kruiden; gelijk ook A-S, *brūde / extractio*; en A-S, *brūde / concretio*; waer van ons BROEDEN, † BRUEDEN, nu BROEYEN, I. CL: H-D, *brūhen* / I. CL: *calida perfundere, fervente aqua aspergere, fervefacere*; & *tr*: *Fovere*: en gelijk de zin van Broedinge met heet water niet oneigentlijk overgegaen is tot allerhande koesting en warmhouding, zo schijnt hier uit mede gesproten te zijn ons BROEDEN, BROEYEN, I. CL: *fovere, & incubare ovis vel pupillis*; waer toe ons BROED-EY, *n*: *Ovum incubationi destinatum, ovum incubatum, quinetiam Ovum urinum, generationi ineptum*; ons BROEDIG, BROEDS, BROEYSCH, A-S, *brōdige / incubans*; en BROEDSEL, *n*: *Pullities, foetura, & pullus*; enz. En, of ons BROEDER, *m*: M-G, *brōth / en brōthar* / A-S, *brōther / brōthor* / Angl: *brōther* / F-TH, *brūoder / brūother / brūder* / en AL: *brūader* / H-D, *brūder* / Kimbr: Yfl: & Dan: *Brāder / Fraer*; 't gene volkomentlijk volgens ieders *Dialect* het zelfde Wortel-deel heeft, niet mede hier toe behoort, is zeer bedenkelijk; 't zij dat men zie op de eenerleiheid van geslagt, vermits van eene zelfde Ouders opgequeekt en gekoestert, gelijk ook A-S, *brōd*

S 2

proles;

BR.

proles; of, 't zij men agt geve op het natuurlijke verband en onder-een-menging van Belang; van welk BROEDER wederom gekomen is ons † VERBROEDEREN & VERZUSTEREN I. CL: *Fratribus* & *sororibus mortuis, hereditatem aliis cognatis deferre*.

Dezelfde letterwisseling van W in D laet zig ook zien in ons † BRIEDEN, I. CL: *coquere cervisiam*; dat van een verlozen *Subst.* uit het oude *Prater*: ontleent is geweest.

Gelijkstammig met het bovengemelde BROEDEN, BROEYEN, BROEN, & † BRUEDEN, *calida perfundere, fervescere*, vertoont zig mede het H-D, *broden / brodel / broden M, exhalatio, vapor*; waer van 't H-D *broden / broden / I. CL: vaporare, exhalare*; en ons BROEM, BROM, *m: Spuma, fordes rerum decoctarum*; als komende in steel van † BROEWEM of † BROEDEM, en uit koken en opzieden ontsaende; waer van ons † BROEMEN, I. CL: *spumare*; waer van ons BROEMSEL, *spuma, fordes rerum decoctarum*; en, volgens de gemeene Dialectwisseling van O of OE in U, ons BRUMSTIG, *fervens, & tr: lascivus*; en verder, met den uitgang S, in plaats van M, en verwisseling van U, in UI, ons † BRUIS, *f: H-D, bzause / F, spuma, astus*; waer van ons BRUISEN, I. CL: & Flandr: PRUISCHEN, I. CL: H-D, *bzausen* I. CL: *spumare, exastuare, bullire, infervere cum murmure, & tr: strepere*; en BRUISTIG, *ardens, fervens, & tr: lascivus*; en met behouding van de OE, ons oude † BROESEN, I. CL: *astuare, tempestuosum ventum flare*; Yl: *thad bzymar / astuat*; dog van dit BRUISCHEN, zie mede bij † RIES in de II. Proeve.

En, wederom uit het Wortel-deel of liever 't Zakelijkedeel van het oude *Prater*: met IE, ons † BRIESCH voor † BRIEDSCH of † BRIEUWSCH, *astuans, lascivus*; waer van ons BRIESCHEN, I. CL: *hinnire, & rugire*; als spruitende uit eene opziedende geilheid of woede: gemeenlijk word dit van 't gehinnik der paerden gezeld; maer te mets ook van 't gebrul der Leeuwen; waerom men in der Staten Bijbel I. Petr. V. 8. vind, EEN BRIE-

BR.

SCHENDE LEEUW (*Leo rugiens*) die alles zoekt te verslinden.

Onverandert en vollediger vind men dit Worteldeel BRÓUW in ons BRÓUWEN, I. CL: *literam R confuse proferre*; dog hoe-wel de oude beteekenis van ons BRÓUWEN, *confundere*, niet qualijk hier op past, egter zou ik dit tellen onder de klanknaafoorsende Woorden, boertenderwijze genomen, om dat zig dit gebrek van uitspraek zeer sterk bij dit woord laet hooren: waerom men ook ons *Verbum* BREYEN, I. CL: in dezelfde beteekenis met gelijk gewigt van rede gebruikt. De Rotterdammer maekt wel eenig onderscheid van uitspraek tusschen BROUWEN, *coquere cervisiam*; en BROUWEN, *literam R confuse proferre*; nemende de O van den eenen wat doffer als van den ander; maer dit schijnt mij slegts een *Dialect-verschil* te zijn.

Het Wortel-deel BRÓUW vertoont zig eindeling ook in ons BRÓUWE, BRAEUWE, WÉNK-BRÓUWE & WÉNK-BRAEUWE, *f: H-D, bzauen / bzauntoe / Angl: bzoewe; A-S, bzuwa / bzoewe / bzetwe / bzegh / bzehe / & ofet-bzowa / & ofet-bzuga / supercilium, palpebra*; van welk wederom met een Wal-schen staert ontsproten is ons † BROUWIEN, I. CL: *speculari, contemplari*; als eigen aen de genen die sterk toekijken, dat ze de Wenk-braeuwen digt bij-een trekken. Dog de gemeenschap van zin en oorspronk tusschen dit BRÓUWE, en ons BRÓUWEN, *miscere &c*; weet ik nog niet nae te sporen; maer zie verder iets daer van bij ons volgende RAUW in de II. Proeve.

De Zaek-of Wortel-deelen.

† BRUD, † BRUED, zie daer van bij † BREED, in de II. Pr.

BRUG, in ons BRUGGE, *Pons; & panis butyro illitus*; bij ons vorige BREEK, in deze Proeve.

BRUY, in ons BRUYEN, *vexare*; zie daer van bij † BRIED of † BRUID, in de II. Proeve.

BRUID,

BR.

BRUID, in ons BRUID, *sponsa*; en BRUIDEGOM *sponsus* zie in † BREED bij de II. Pr.

† BRUID, in ons † BRUID, *colluvies* &c; en BRUIDEN, *vexare*; zie daer van bij † BREED, dog voornaemlijk bij † BRIED, in de II. Proeve.

BRUIK, in de II. Proeve.

BRUIN, in ons BRUINE, *anguina* &c; BRUIN, *fuscus*; BRUINEREN, *polire* &c; zie bij † BERN, in de II. Proeve.

BRUIS, in ons BRUISEN, *spumare, exasnuare*; zie daer van bij ons vorige BROUW, in deze Pr., en bij RIES, in de II. Pr.

† BRUK, in † BRUKGE VOOR BRUGGE, zie daer van bij 't vorige Wortel-deel BREEK, in deze Pr.

† BRUM, in ons † BRUMMEN, BRUMMEN, I. CL: *rugire, mugire*; zie daer van bij RUIM, in de II. Proeve.

† BRUN, in † BRUNE, *anguina* &c; zie bij † BERN in de II. Pr.

BRUS, in ons BRUSSEN, *vexare*; en BRUSK, *ferox, praeceptis*; zie daer van bij † BRIED in de II. Proeve.

† BRUW, BRUW, BRUE, in ons † BRUWE, † BRUE, † BRUWÉT, *jus, liquamen*; zie bij 't vorige BROUW, in deze Proeve.

BU.

BUER en BUERT, zie daer van bij BOUW, in de II. Pr.

BUET, in † BUETEN, zie bij BUICH, in de II. Proeve.

† BUICH, zie bij de II. Pr.

† BUICHTE, BUIITE, zie bij BUICH, in de II. Proeve.

BU.

Het Wortel-deel.

BUIG, in ons BUIGEN (oul: ook BIEGEN), BOOG (oul: in *Sing*: mede BÓOG, in *Subj*: BOGE), GEBOGÉN, II. CL: 2. *flectere, flecti, pandare* & *pandari, incurvare* & *incurvari*; & *tr: se subicere*. F-TH, *Bugan / buog of boug* & / *gibogan of gbugan* / II. CL: 2, *flectere*; A-S, *beagan of bpgan of bugan / beag* (in *Subj*: *buge*) / *bugen en gebogen* II. CL: 1, *flectere, & colere*; H-D, *Biegen en Beugen / bog* (in *Subj*: *böge*) / *gebogen* / II. CL: 2, *flectere*; hoewel ook H-D, *Beugen* / I. CL: *flectere*. Voorts Yl: *Buga of Bioga / baug / bogem* / II. CL: 2, *curvare, flectere*.

Hier toe onze *Composita* AF-BUIGEN, *deflectere*; DEUR-BUIGEN, *flectendo frangere*; IN-BUIGEN, *inflectere*; OM-BUIGEN, *circumflectere*; KNIE-BUIGEN, *genu flectere*; OVER-BUIGEN, *obflectere*; NEDER-BUIGEN, *reclinare*; TOE-BUIGEN, *flectendo conjungere*; VOOR-OVER-BUIGEN, *procurvare*; VERBUIGEN, *pandare, flectendo perdere, & violare*, enz.

Tot het Wortel-deel van 't *Præsens* behoort het reedsgedachte H-D, *beugen* I. CL: *flectere*; en ons BUIGAGTIG, BUIGZAEM, H-D *Beugtig / biegtig / beugfam / biegsam / facile flectens*; & *tr: docilis*; ons BUIGER *m: H-D, beuger / bieget* / M, *flector*, & *tr: domator*; ons BUIGINGE, *f: H-D, beuging / biegunng* / en *biege / F*, en *gebiege / N, curvatura, flectio, curvamen*; het A-S, *beogole / beogul / consentiens*; het H-D, *biegel / arcus*; waer van 't H-D, *biegeln / biegele* I. CL: *arcuare, & specialiter, arcuare lintea*; gelijk men wel eer de kragen met kronkelbogten maekte. Wijders het A-S, *bige / bpga / angulus, sinus, arcus*; waer van 't A-S, *bigean / gebigean* I. CL: *incurvare*; en 't A-S, *biegodan* I. CL: *coronare*; & 't A-S, *bigneffe / flexus*; als mede A-S, *bicntian / bpcntian* I. CL: *nutu ostendere*.

Tot het oude *Præterit: Indic*: behoort ons BÓOG, *m: Arcus, corona*; A-S, *beage / beah / corona*; F-TH, *boug / AL: Bauch / monile*; waer aen niet qualijk gelijkt het Fransche *Bague*, & Ital: *Bagua*, bij ons op de Fransche wijze ook genaemt BAGGE, *f: Mo-*

BU.

BU.

Monile, torquis Bacca; hoewel dit mogelijk van 't Latijnsche *Bacca* ontleent is; dog tot onzen Stam behoort het Kimbr: *Baug* / *circulus, annulus*; en 't Kimbr: *Baugfete*; *digiti, quasi dicas Annuli sedes*; waer van ons † BOOGEN, † NEDER-BOOGEN, I. CL: A-S, *beagian* I. CL: *incurvare, inclinare*; en het F-TH, *bauhnan* / *bouhnan* / I. CL: *innuere, capite flexo, nutu ostendere*; AL: *Zua-pauhnan* I. CL: *adnuere*; en ons IN-BOOGEN I. CL: *arcuare, pandare*; en ons † BÖÖG-ZAEM, *flexibilis*.

Maer met de zagte O, passende op het hendaegsche *Prat: Indic: & Subj:*, of in een gelijkwaardige *Dialect-verandering* met EU of OE, vind men ons BOGE, f: BOOG, f: & m: *Arcus, corona, & fornix*; A-S, *hoga* / *Arcus, fornix, cauda*; Yñ: *hoge* / M, *arcus*; en Yñ: *Bugur* / *curvatura*; H-D, *Bogen* / *bögen* / M, *arcus, flexum cornu*; & tr: *camera fornix*; waer toe ons † VEURBOGE, f: *Antilena*; en REGENBOOG, m: Yñ: *Reguboge* / M, *iris, arcus caelestis*; en waer van ons BOGEN, † BEUGEN, I. CL: H-D, *Bögen* / I. CL: *flexere, arcuare*; en ons BOGEN, I. CL: *factare, gloriar*; als zijnde nog geen verstorven gebruik, dat de Pocchers een roemkrans uitleken, of dat men 't roemwaardige met eenen krans bekroont. Wijders ons † BOGEL, BEUGEL, m: *Hemicyclus, numella, & annulus*; en BOGEL-BANE, f: *Arca, sphaeristerium*; alwaer men den Bal of Kloot door eenen Beugel drijft; waer van ons BOGELEN, BEUGELLEN, I. CL: *arcuare, & ludere spherâ per annulum*; H-D, *bögelin* / I. CL: *arcuare, sinuare, inclinare, & se submittere*. Tot ons BOGE behoort ons ARM-BOOG, ELLEBOOG, *cubitus*; en GRAED-BOOG, *radius nauticus*; ons † BEUGE, f: *Functura artuum*; en 't A-S, *boc-sum* / *obediens*; als buigfaem zijnde. Voorts met den uitgang T, en inkorting van de lange O, ons BOGT, f: ook oulings † BUGT, f: *flexus, Flexuosum iter, angulus, sinus, septa, interseptum, Eminenzia, tuberculum*; en overdragtelijk ons BOGT, f: *Multitudo*; als een ganischen omtrek en menigte verbeeldende; en BOGT-AGTIG, *flexuosus*; A-S, *bog-tyt* / *arcuatus*; waer van ons BOGTEN, I. CL: en IN DE BOGT SPRINGEN, *saltare, gaudio frui puerorum in-*

star, & bacchari. Daerenboven, met de *terminatie EL*, ons BOGCHEL, BOCCHEL, † BOECHEL, m: *Gibbus, tuber*; waer van overdragtelijk ons BOCCHELEN, BUCCHELEN & † BOECHELEN, I. CL: *nisi, conari subonere, Gall: se courber*. Verder ons BOEG, m: ook BOGT & BOEGT VAN 'T SCHIP, *navigii latus utrumque, ad proram*; H-D, *buch* / M, *curvatura*; ziende op de wederzijdsche kromte voor aen 't Schip: dus of EENEN BOEG ZEYLEN, *uno tractu velificare*; naemlijk zonder op den anderen boeg van 't Schip over te wenden: hier toe ons BOEG-LYN f: *Funis bolidis*; en BOEG-SPRIET, f: *Antenna anterioris veli*; waer van 't Gall: *Beauprè*; waer toe mede ons BOEG-SEERDEN, I. CL: of liever zo anderen zetten BOEGS-GAERDEN of BOEG-SCHEREN, I. CL: *funi ac remigando è scapha protrahere navem grandem*: die BOEGS-GAERDEN zetten, kunnen 't affeiden van † GAERDEN, *trahere funi*; afkomstig van † GAERDE, *lorum angularis pedis velarii*; en die BOEG-SCHEREN verkiezen, moeten dit SCHEREN afkomstig agten van ons † SCHERE, *arcta extensio*; zijnde BOEG-SCHERE dan zo veel als een Touw of Lijn strak aen den boeg gespannen.

Daerenboven vertoont zig onze korte O en U of OE (mits met eene verandering van G in K, even gelijk hier voor al in 't A-S, *bctnian* / *nutu innuere*, en 't A-S, *boc-sum* / *obediens*) in ons † BOK, † BUK, m: *Corporis curvatura, inclinatio*; H-D, *buch* / M, *curvatura*; waer van ons BOKKEN, BUKKEN, I. CL: *inclinare se*; waer toe mede 't H-D, *büchling* / M, *inclinatio corporis cum civilitate & reverentia*. En, niet ongevoeglijk schijnt ook uit dezen Stam te vloeijen onze naem van BOK, m: *Hircus, caper*; H-D *Bock* / M, *hædus*; A-S, *bucca, caper*; waer van ook 't Fransche *Bouc*, & Ital: *Becco* (*Hircus*), als wien het Bokken, en van onderen met de horens te stooten, bijzonder eigen en gemeen is; waer toe mede ons BOK-AGTIG RIEKEN, H-D, *böckzen* / *böckhenzen* / *böckhelen* / I. CL: *olere hircum*: en indien men op den onaengenamen stank ziet, zo zou hier eenigints op kunnen passen ons BOKKING, BUKKING, f: H-D, *büchling* / *büchling* / M, ook bij ons † BOKS-HARING, *ba-*
lex

BU.

lex fumata; als of het quame voor *stink-barring*; maer, behalven dat de reuk van Bok en Bukking niet wel overeenkomt, zo agt ik meerder egt te zijn onze hier voor gedane afleiding van BOEK of BUK bij 't Wortel-deel BAK. Dog beter schijnt mij hier toe te passen ons BOKKENS, steekwoordtjes *allusionnes facetae*, als zijnde met een geestigen draei en op eene verbogene wijze toegeschoten; als mede ons BOKSE *f: Campestre, bracca & caliga follicantes, nautica caliga*; 't zij om de buigzaamheid van 't leder, of om datze van Bokken-leër gemaakt worden.

En, dewijl we hier boven overtuiglijke proeven hebben der verwisseling van de G in K bij dezen Stam, zo schijnen mij voor het naest ook hier haer oorspronk te willen zoeken, ons † BOKE, BEUKE, *f: Concavitas, convexitas*; en † BOKE, † BEUKE, *f: F-TH, Buuch / buch / M, A-S, buce / nu* bij ons BUIK *m: H-D, hauch M, venter, alvus; & tr: Gremium Templi, Navis concavitas; & Tunica sine manicis & collari; Thorax & truncus corporis*; als om de holligheid en bultige bogten; en daer van † OVERBUIKEN, VERBUIKEN, I. CL: *onerare ventrem, saburrare*; en, uit het kromgebogen staen der Waschters schijnt mij ontleent te zijn ons † BUIKEN I. CL: *Lintea lixivio purgare sive lavare*; en † BUIKSTER *f: Lotrix*; & † BUIKSEL, *m: Lavatio lixivio*, Gall *Bude*, Ital: *Boccata*. Dat men bij ons nu BUIK in steek van 't oude † BOKE gebruikt, strijd hier niet tegen, om dat BUIK zo wel uit het *Præf:* van dezen Stam, als BOKE uit het hedendaegsche *Præter: Imperf:*, en 't H-D, *hauch* uit het oude *Imperf:* kan gesproken zijn. Wijders van BEUKE, *concavitas*, schijnt afkomstig ons BEUKEN, † BOKEN, I. CL: H-D, *bocken / I. CL: baznere, sundere*; naemlijk zo sterk slaen, dat 'er bulten of kuilen uit ontstaen, hoewel men tegenwoordig op alle sterk en geweldig slaen met hamer of vuist &c, den naem BEUKEN past; waer toe ons BEUK, *m: Aëus*; en BOK, *m: Aries*; als zijnde een krijgstuig, om de mueren aen stukken te beuken; en mogelijk ook daer van het oude † BOKENE, *phantasma, spectrum*; als ziende op de razende gemaekte bulderspoken; gelijk in diervoege ons BIETBAUW & BOESMAN, *larva, spectrum*, mede tot het bon-

BU.

zen en razen zijn thuis te wijzen, als te zien is bij ons BOOT, in de II. Pr. En, wederom op de holle bogt of knobbeligheid ziende, ons BOEKEL, † BOKEL & BOKKEL, *m: Engl: buchle; Ansa, fibula, bulla*, Gall: *Boucle*; gelijk men ook bij ons een dikke *baerkruel* eenen BOEKEL noemt; en ons BOEKEL, † BOKEL *m: Nodulus; & tr: umbo*, Gall: *Boucle*; waer toe ons BOKELER, BOEKELER, BEUKELAER, BEUKELER *m: H-D, Buchler / M. Engl: Buchler, Kimbr: Buklare, Clypens*, Gall: *Bouclier*; F-TH, *Bu-kelere, pelta parma*; als ziende op de holbogtigheid van 't schild; of anders, zo't van BOKEN, BEUKEN, *batuere*, afdaelde, zo is 't om de slagen en beuken af te keeren. Hoewel anderen meenen, dat ons BEUKELER, BEUKELAER komt voor BOKKENLEER, als of de Ouden zulk leder voornaemlijk daer toe gekoren hadden. Dog dit gevoelen vlijt niet wel met de zagtheid van *accent* op onze *terminatie* ER of AER; behalven dat ook ons LEDER, LEER, A-S, *lether / Ysl: ledur, corium*, volgens de *Dialect* onzer zagte E, niet met LAER of LARE beantwoord word.

De Zaek-of Wortel-deelen.

BUIK, in BUIK, *venter &c*, enz.; zie hier boven bij BUIG, in deze Pr.

BUIS & BUIST, zie daer van bij BOOT, in de II. Pr.

BUIT, in ons RUILE-BUITEN, en BUITELLEN; zie daer van bij BUICH, in de II. Proeve.

BUK, in ons BUKKEN, *inclinare se*; zie bij ons vorige BUIG, in deze Pr.

BUK, in ons BUKKING, *ballex fumata*, zie daer van bij ons vorige BUIG, dog voornaemlijk bij ons Worteldeel BAK, beiden in deze Pr.

BUL, in ons BULLE, BUL, *Taurus*, BULLE-MAN, BULLE-BAK, *persona, larva, spectrum, manducus*; zie daer van bij † BEL, in de II. Proeve.

BULD,

Proeve.

BULT, in ons BULT, *gibbus, tuber* &c;
BULTE, BULT-ZAK, *calcitra stramentitia*; zie daer van bij † BELL, in de II. Pr.

BUND, in ons † BUND, *vinculum, foedus* &c; BUNDEL, *fascis*; BUNDELEN, *coligare*; † BUNDESEL, *fasciae*; † BUNDSELEN, *fasciis ligare*; BUNDER, *jugerum*; zie bij ons vorige BIND, in deze Pr.

BUNN, in ons BUNNE, *coassatio, tabulatum*; zie daer van bij ons vorige BIND, in deze Pr.

† BOOT, in de II. Pr.

BUST, in ons BUSTEL, *filique folliculus*; zie daer van bij † BOOT, in de II. Proeve.

BUT, in ons † BUTSE, *concussus, confusio*; BUTSEN, *pulsare* &c; † BUTSEN, *sarcire*; † BUTTE, *cadus, cophinus*; † BUTSEEL, *uter, vas vinarium*; en BUTTER, *Butyrum*, BUTTEL, *arbutum*; zie daer van bij † BOOT, in de II. Proeve.

D.

DA.

DA.

De Zaek-of Wortel-deelen.

DACHT, in ons AENDACHT, GEDACHTTE, BEDACHTSAEM, VERDACHT

DAEF, zie in de II. Proeve.

DAEG, in ons BY DAEG, *die, per diem*; DAGEN, *diescere* &c; DAGELYKS, DAEGLYKS, en DAGERAED, enz.; zie daer van bij 't volgende DYD of DYG,

DYG in deze, en bij DIG in onze II. Proeve.

DAM, in DAMMEN, DAM-NEZIE &c, zie daer van bij DEMP, in de II. Pr.

DAMP, in DAMP, *vapor*, & standr. *Mollis*; en DAMPEN, *vaporare*, & standr. *Mollefcere ex vaporibus*; en 't Vlaetsche DAMPELEN, *conculcare*; zie bij DEMP, in de II. Pr.

DAN, in ons DAN, *tam*, &c; zie daer van bij DEN, in de II. Pr.

DANK, in ons DANK, DANKRAER, DANKEN &c, bij 't volgende DENK, in deze Proeve.

DANS, in ons DANS, & DANSEN, zie bij † DINS, in de II. Pr.

DAR, in DARRY, *cespes bituminosus*; † DARREN, *areseri*; & † BEDARREN, *revalescere*; & † DARNSTE, *hypocaustum*; en DARTEL, *proteroni*; zie bij DER of DERT.

DA.

DAER, in DARIE, † DARINK, DARI-
TURF, *cespes bituminosus*; † DARE,
astrina, † DAREN, *aresieri*; en BEDA-
REN, *revalescere* &c; zie daer van bij
DER of DERV, in deze Pr.

DAEV, in † DAVEN, *furere*; en DAVE-
REN, *olim Tremere, nunc Contremiscere*
magno fremitu; zie bij DAEV, in de
II. Proeve.

DAG, in DAG, *dies*; en DAGVAERDEN,
citare ad constitutam diem; en in DAG-
GE, *pugio*; zie daer van bij DYD of
DYG in deze, en bij DIG in onze II.
Proeve.

DAM, in DAMMEN, DAM-BEZIE &c, zie
daer van bij DEMP, in de II. Pr.

DAMP, in DAMP, *vapor*, & flandr: *Mol-
lis*; en DAMPEN, *vaporare*, & flandr:
Mollefcere ex vaporibus; en 't Vlaem-
sche DAMPELEN, *conculcare*; zie bij
DEMP, in de II. Pr.

DAN, in ons DAN, *tum*, &c; zie daer van
bij DEN, in de II. Pr.

DANK, in ons DANK, DANKBAER, DAN-
KEN &c, bij 't volgende DENK, in de-
ze Proeve.

DANS, in ons DANS, & DANSEN, zie bij
† DINS, in de II. Pr.

DAR, in DARRY, *cespes bituminosus*;
† DARREN, *aresieri*; & † BEDARREN,
revalescere; & † DARNSTE, *hypocaustum*;
en DARTEL, *protervus*; zie daer van
bij DER of DERV, in deze Pr.

DARF, zie bij DÉR of DÉR V, in deze
Proeve.

DARM, *intestinum*; zie daer van bij DÉR,
in deze Pr.

DAT, zie bij † DÉT, in de II. Pr.

II. Deel.

DE.

DEED, in DEDIGEN, VERDEDIGEN, & DE-
DINGE, DEDINGSMAN &c; zie daer van
bij DOËN, in deze Pr.

DEEG, in ons † DEGE, TER DEGE, DE-
GELYK, † DEGEN, † BEDEGEN, *crefcere*,
disfcere; † WEDER-DEGE, *ovis rejicula*;
en DEGEN, *pugio*, & *olim vir stre-
nuus, pugil*; en † GEDEGEN, *formofus*;
en † ONGEDEGEN, *deformis*; zie bij het
volgende DYD of DYG, in deze Pr.

DÉÉG of DEIG, in ons DÉÉG, DÉÉG-
BRÓÓD, VERDEEGEN, en DÉEGSEM,
zie bij DYD of DYG, in deze Pr.

DEEK, in ons DEKEN, *thannus, caput con-
tubernii*, enz.; zie daer van bij DYD
of DYG, in deze Pr.

DEEM, in DEEMSTER, en BEDEEMEN, BE-
DEEMEN, zie daer van bij DEMP, in de
II. Proeve.

DEER, in ons DEER, DERE, *damnum*;
DEREN, *Nocere*, & *mifereri*; en DEER-
LYK, *mifer*; DERENISSE, *commifera-
tio*; & DEERNE, *ancilla*; zie daer van
bij DER of DERV, in deze Pr.

DÉÉS, in DÉÉSSEM, en DÉÉSSEMEN, bij
DYD of DYG, in deze Pr.

DÉF of DÉFT, in ons DÉFTIG en DÉF-
TIGHEID, zie daer van bij DAEV, in
de II. Proeve.

† DEIG, in † DEIG & † DEIGSEM, zie bij
DYD of DYG, in deze Pr.

† DEIG, zie in de II. Pr.

DEY, zie in de II. Proeve.

† DEIM, in † DEIMSTER, zie daer van bij
DEMP, in de II. Pr.

† DEIR, in † DEIRE, *damnum*; zie bij
DER of DERV, in deze Pr.

T

DEIS,

DE.

DE.

DEIS, in DEISSEM & DEISSEMEN, zie bij DYD of DYG, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

DÉLV of DÉLF, in ons DÉLVEN, DOLF, GEDOLVEN, II. CL: 6, *fodere*, *defodere*, *infodere*; & *tr: inhumare*; A-S, *delfan* (*adelfan*) / *Dalf* (of *Dealf*) / *Dofen* (*gedofen* / & *gedelfen*) / II. CL: 3, *fodere*; & A-S, *bedelfan* / II. CL: 3, *sepilire*; bij ons BEDÉLVEN, II. CL: 6, *terra infodere*, *sepilire*, & *vallo ac fossa munire*; Angl: to *Delve* / *fodere*.

De spruiten uit het Wortel-deel van het *Præfens*, zijn ons DÉLVÉ, DÉLF, *f*: ook † DILVE, *f*: *fossa fovea*; en † BEDÉLF, *n*: *Fossa*, *agger cum fossa*; en 't A-S, *delf-fen* / *fossorium*; en ons DÉLVER, *m*: *Foffor*.

Tot het Zakelijke deel van 't *Præterit*: behoort het oude † DOLVEN, I. CL: *fodere*; dat bij *Kiliaen* te vinden is.

De Zaak-of Wortel-deelen.

DÉM. in DÉMSTIG &c, zie daer van bij DEMP, in de II. Proeve.

DEMP, in ons † DÉMP, *vapor*, *exhalatio*, & *belluatio*; † DÉMPIG, *vapidus*, & *suspiriosus*; DÉMPEN, *suffocare*; & *olim*, *coquere in olla aperta*; & *belluari*; zie bij DEMP, in de II. Proeve.

DÉN, in DÉNNE, *abies*, & *area*, *tabularum*; zie daer van bij DEN, in de II. Proeve.

Het Wortel-deel.

DÉNK, in ons DÉNKEN (in het Vlaemsch ook DINKEN), DACHT of DÓCHT, GEDACHT of GEDÓCHT, V. CL: *meditari*, *cogitare*; M-G, *Thankjan* / *thahta* / *thajtang* / V. CL: 1, *cogitare*; & M-G, *and-thankjan* / *bi-thankjan* / V. CL: 1, *cogitare*, *considerare*. In 't M-G,

staet eigenlijk de *Θ* voor de *泰* / die, in zulk geval op de Grieksche wijze gelezen zijnde, als *泰* klinkt; gelijk ook 't M-G, *thankjan* / *gratias*, de *泰* / voert. Wijders, F-TH, *thencan* (*Denchan*) / *thahta* (*Dah-ta*) / *githajt* (& *gidajt*) / IV. CL: , *cogitare*; A-S, *thencan* (& *thincan*) / *thohte* / *gethoht* / IV. CL: *cogitare*; Engl: to *Think* / *thought* / *cogitare*, H-D, *Denken* / *Dachte* (*in Subj: Dächte*) / *gedacht* / V. CL: Dan: *Chenke* / Zw: *Canchia*, *cogitare*; & L-F, *Chunfen* en *Cunfen* (of *Cunffe*) / *Cocht* / *cogitare*.

Hier van zijn *Composita* ons BEDÉNKEN V. CL: , *deliberare*, *meditari*, *considerare*; ZIG BEDÉNKEN, *deliberare*, & *mutare sententiam*; DOOR-DÉNKEN, *mente quam cautissimè perpendere*; GEDÉNKEN, *meminisse*; OVERDÉNKEN, *meditari*, *instrare animo* & *ratione*; † VERDÉNKEN, *excogitare*, *confingere*, *cogitatione assequi*; IEMAND VERDÉNKEN, *quid mali de aliquo suspicari*, *suspectum habere aliquem*.

Tot het Wortel-deel van 't *Præfens* behoort voor eerst ons DÉNKER, *m*: *Mediator*; DÉNKINGE, *f*: *Cogitatio*; HET GEDÉNKEN, *n*: *Memoria*; BEDÉNKINGE, OVERDÉNKINGE, *f*: *Deliberatio*, *meditatio*; GEDÉNK-TEEKEN, *n*: *Monumentum*; en † GEDÉNK, *Germ: Sax: & Sicambr: (Meditatio)*.

Maer ook ten andere met A, in stèc van E, op den Ouden M-Gothischen trant het A-S, *foedanc* / *consideratio*; ook *foedanc* / *providentia*; en A-S, *thanc-ful* / *efficax*, *animosus*; als zijnde vol van gedachten en overwegingen; en A-S, *thancul* / *providus*; als doordenkende, en deswegen vooruitziende; en A-S, *thanc-metinge* / *deliberatio*; als eene afmetinge met de gedachten; en F-TH *gedanche* / Alam: *Medancha* / *kidanc* / *cogitatio*; bij ons eertijds mede † GEDANK, *n*: *Meditatio*: welk Zakelijke deel ook in een overdragtelijken zin verwandelt is, als ons DANK *m*: F-TH *dancha* / *thanc* / H-D *Thank M*, & ons DANKINGE, *f*: , ook oulinks † GEDANK, *gratiarum actio*; zijnde zo veel als eene lof-felijke nagedachten en erkentnisse van ontvangene gunst; A-S, *thancunge* / *thancunge* / *thancas* / *thances* / *thang* / & *thonc* / *grates*, & *gratiarum actio*; waer toe ons DANK-BAER,

DE.

-BAER, H-D, *danbær* / *gratus, contentus*; AL: *un-dhancpar* / *un-thancpare* / *ingratus*; *un-thankes* / *invitus*; A-S, *thancful* / *thoneful* / *contentus, intentus*; ons DANK ZÉGEN, DANK WETEN, A-S, *thanc-seccan* / M-G, *thankjuf* *sahhaitan* / *gratias agere, habere*; en F-TH, *sines thankes* / *sua sponse*; en F-TH, *ico thankes* / *uliro*; en ons ONDANK, m: H-D, *un-dank* / *mala gratia*; komende wijders van DANK ons DANKEN, I. CL: A-S, *thancian* / *thancgan* / I. CL: F-TH, *thancan* / I. CL: H-D, *dancken* / I. CL: Yl: *Thacka* / I. CL: *gratias agere*; en H-D, *verdanchen* I. CL: *gratiam referre*; en ons AF-DANKEN, I. CL: *Dimittere cum gratiarum actione*; en KRYGS-LIEDEN AF-DANKEN, *exautorare milites*; en † VOLDANKEN, I. CL: *plene gratias agere, enz.*

In 't Zakelijke deel van 't *Prateris*: *Indic*: of *Partic*: vinden hunnen oorspronk ons AENDACHT, f: H-D, *andacht* / F, *attentio, devotio*; en † VOOR-DACHT, f: *Præmeditatio*, MET VOOR-DACHT, *præmeditatum, ex proviso, cogitatio*; en VEURDACHTIG, *circumspectus, providus*; en ons GEDACHT, f: F-TH, *gibacht* / A-S, *thoht* / *mens, meditatio, & cogitatio*; A-S, *theaht* / *thohtung* / *consilium*; A-S, *theahtere* / *consiliarius*; en ons BEDACHTSAEM, *prudens, consulto*; BEDACHTSAEMHEID, f: *Prudentia*; GEDACHTIG, *memor, enz.* Van dit Wortel-deel is ook gesproten het Vlaemsche DACHTEN, GEDACHTEN, I. CL: *meminisse; cogitare*; en ons GEDACHTENISSE, f: H-D, *gedächtnis* / & *gedächtnus* / F, *recordatio, monumentum, memoriale signum*. Wijders ons thans gewoonlijke VERDACHT, *suspectus*; zijnde het *Prater*: *part*: van het bovengemelde VERDÉNKEN, *susplicari*; gelijk ook het oude † VERDACHT, *cogitatus, meditatus*; waer van het Vlaemsche VERDACHTEN, I. CL: *meminisse, recordari*.

Ook zou men hier onder mogen tellen, mits met eene verandering van onze O in U, het F-TH, *duhtan* / I. CL: *videri, mente perpendere*; en ons DUCHTEN, I. CL: *vereri, simore quadam perpendere*; ten ware deze Tak zijne beteekenis van hachelijkheid volmaaktelijker vond in ons DUNKEN, DÓCHT, GEDÓCHT, V. CL: *videri, putare, aestimare*;

DE.

dat een twijffelachtig denken verbeeld. Dit DÉNKEN en DUNKEN, beiden V. CL: zouden wel eenstammig gelijken, zo'er slegts eenige *Dialekt*-regel was, die de U en É, onder een betrok; daerenboven heeft dit onderscheid in zin en gedaente, al menige Eeuwen te rug, naemlijk in het M-Gotthisch, F-THuitsch, en A-Saxisch plaats gehad, gelijk verder bij ons volgende Wortel-deel DUNK te zien is.

De Wortel-deelen.

DÉR, en DERF of DÉR V, in ons DERVEN, oul: in *Imperf*: † DORF (ook † DARF of † DURF), in *Prater*: *Partic*: † GEDORVEN of GEDURVEN II. CL: 6, nu meestal I. CL: *carere, egere*; waer van nog in gebruik zijn ons BEDÉRVEN, BEDORF (oul: ook † BEDARF, en bij den Vliaming BEDIERF) II. CL: 6, *corrumpere, & corruppi, & olim carere, egere*; en VERDÉRVEN, II. CL: 6, *corrumpere, perire*; M-G, *thaurhan* / in *Prat*: *Thaursta* / VI. CL: 6, *indigere*; F-TH, *therfan* (of *Derfan* / ook *Wittherfan* / *bederfan* / en *gi-therfan*) / *Tharf* in *Subj*: *Thurf*) / *githorfan* en *githurfan* / II. CL: 4, *egere, necesse habere; oportere*; & Alam: *Pi-berban* / *expedire*; H-D, *berberben* / *berdarb* / *berdothen* / III. CL: 2, *perire, corruppi*. Dog, met een verloop, en vermenging van Gelijk - en Ongelijkvloeiend onder een, en deswegen onregelmatig, heeft men ook in 't H-D, *Dörfen* of *bedörfen* of *bedarfen* & *bedürfen* / *bedürfte* / *bedürft* / *indigere*; zoo mede al A-S, *thearfan* I. CL: *carere, opus habere*; als blijkt bij 't A-S, *thearfednig* / *indigentia*; uit het *Prat*: *Part*: *thearfed* ontleent. Wijders met een overdrachtelijken zin het H-D, *Darfen* (of *dörfen* / *dürfen*) / *dürfte* / *gebürft*; Onreg: No. 2. Saxon: *Dören* / *andere*; beneffens de verscherpte *Dialekt* van 't H-D, *tühren* (*tühren*) / *tühste* & *tührte* / *getühst* & *getührt* / Onreg: No. 20, *andere*; want nood en gebrek maeken stout in 't ondernemen: dus mede bij ons DERVEN, DURVEN, † DORVEN, en DERREN, in *Imperf*: DORST, & in *Prat*: *Part*: GEDORST, Onreg: No. 3, *andere*; waer van DURVEN en DÉR

T 2.

VEN

DE.

VEN veeltijds ook als I. CL: loopen; wijders A-S, *Dearran* / *Durran* / *Dpran* / in *Imperf*: *Dorst* of *Durst* / V. CL: of Onreg: *audere*; en Engl: to *Dare* / *durst* / *dared* / *audere*; en F-TH, *Durran* / *gi-durran* / V. CL: *s*, *audere*; in *Prater*: F-TH, *gi-dorsta* / *audebat*.

Dewijle hier dan in dezelfde Wortel-gedaente ons de zin van *Ontbreken* en *Durven* bij het H-Duitsch, en in de beide gedaentens met en zonder V of F, de zin van het *Durven* bij ons Nederduitsch te voren komt, zo word ik, door 't vergelijken van Oud en Nieuw, en Maegschap, gedrongen om deze beiden eenstammig, en 't *Gebrekkige* voor de Grondbetekenis, dog het *Stoetsmoedige* voor het Overdragtelijke, te houden; en derhalven ook een Oudtijds † *DERREN*, *DERREN*, II. CL: *6*, in een zin van *Ontbreken* te erkennen; 't gene met de spruitelingen wonder wel vlijen zal.

De Takken met F of V, zullen we eerstelijk vertoonen, dan, die zonder dezelve; dus blijven ze gescheiden, schoon we in deze begiffing van Gelijkstammigheid mogten mistaalen.

Het Wortel-deel van den *Infinis*: & van 't *Prater*: laet zig zien in ons *BEDERVEN*, *VERDERVEN*, *m*: *Corruptor*, *Destructor*; *BEDERFENISSE*, *f*: *BEDERF*, *n*: *VERDERF*, *n*: *Corruptio*; en van † *DERVE*, *f*: *indigentia*; ons *DÉRVEN*, I. CL: *carere*; en ons † *DÉRFBRÓÓD*, *n*: Ongezuerd-brood, *panis azymus*, *non fermentatus*; dat drae bederft; gelijk ook A-S, *tharf* / *thearf* / *thorof* / *thearf* / *thearse* / *tharf* / & *thurse* / *Necessitas*, *indigentia*; Zweedsch *Carf*, *requisitum*; en A-S, *tharfe* / *tharfge* / *mendicus*; A-S, *thearfa* / *thearse* / *pauper*; A-S, *thurfende* / *pauperes*; en A-S, *dursan* / *dprfan* / I. CL: *periclitari*; als in nood zijnde. Wijders F-TH, *durstig* / *egennus*; H-D / *dürftig* / &

DE.

dürftig / bij ons † *DORFTIG*, † *DURFTIG*, *egennus*; en oulinks † *BEDORF*, *n*: *Egestas*; H-D, *bedarf* M, *indigentia*; F-TH, *durust* / *thurst* / F, *indigentia*, *necessitas*, *opus*, *necessitate*; waer toe het *Compositum* F-TH, *hot-thurst* / *Necessarium*; en Alam: of F-TH, *hot-turft* / *hot-durust* F, H-D, *hot-durft* / F, *necessitas*; bij ons ook † *NOÓD-DURFT*, *f*: nu met een letterverschikking' *NOÓD-DRUFT*, *f*: *Necessitas*, *necessaria ad vitam sustentandam*; welk Alam: *hotdurust* zig bij *Kero* mede in een ongunstiger zin opdoet, als Alam: of F-TH, *hot-durust* / *Frans*; dog wederom *Za hot-durft* / *ad necessaria*; zo dat dit op een bedrog uit Nooddruft schijnt te zinspelen: ondertuschen is van 't F-TH, *durust* / *indigentia*, gekomen het F-TH, *durstigan* / I. CL: *indigere*. Wijders, dewijl de R ligtelijk een omzet krijgt, gelijk nog straks ook in een andren tak van dezen Stam zal blijken, zo kan ook uit dit *DURV*, *DORV*, *Egestas*, *indigentia*, ontleent zijn geweest ons *DROEF*, *DROEVIG*, *tristis*, *masstus*; waer toe ons † *DROEVEN*, *BEDROEVEN*, I. CL: *tristari*, *dolere*; vermits de droefheid uit eenig gebrek aen den Lichame of Geest ontspruit, en alzo aen een bedroefden altijd iet schort. Dog zie hier van ook bij *DRYG*, in de II. Pr.

Maer, gelijk al het gene we van noode hebben, ons tevens nut en dienstig is, zo is ook in 't F-TH, en A-S, die betekenis aen deze Takken overgedragen, als A-S, *thearf* / *thearse* / *usus*, *utilitas*; A-S, *tharffast* / *utilis*; Alam: of F-TH, *tharbe* / *bi-berbe* / *bi-tharve* / *utilis*, *strenuus*, *probus*, *bonus*; F-TH, *bi-tharvegheld* / F, *probitas*; & *bi-tharvifon* I. CL: *bonum esse*, & *utile*; even gelijk ook 't Grieksche *χρηστέ*, *utilis*; mede voor Goed, Vroom, en Destig, *bonus*, *strenuus*, & *benignus*, gebruikt word: En gelijk sommigen Duitchen, als de Westphalingen &c, van *bi-tharve* / *bi-berbe* / gemaakt hebben *Berbe* / *Barbe* / zo zou hier van, bij omzet, ook kunnen gekomen zijn het Gall: & Ital: *Brave*, & ons *BRAEF*, *BRAVE*, *probus*, *strenuus*, *bellus*; dog zie ook hier van bij *RAUW* in de II. Proeve. En, zonder F of V agter 't Wortel-deel *DAR* of *DAER*, past hier ook niet qualijk bij ons *BEDAREN*, † *BEDARREN*, I. CL: *revalescere*; als

DE.

als herftelt zijnde van eenige ontfteltenis, verlegentheid, of ongemak, en hebbende wederom een behoorlijke gematigtheid, kragt, en moed bekomen; en ons BEDAERT, *gravis, non mente levis, nec facile motus*.

Van 't *Præter: Partic:* BEDORVEN, *corruptus*, komt, met zijne *Exponische T* tuffchen in, het *Subftant:* BEDORVENTHEID, VERDORVENTHEID, *f: vitiofitas*.

Nog ook met F bij het Wortel-deel, en dat onder de beteekenis van het *Stoutmoedige*, vertoont zig het Yñ: *Diatfur / audax*; 't Yñ: *Dyffgha / F, audacia*; 't Zweedsche *Dietff / audax, procax, protervus*; en ons DURE-AL, *temerarius, qui omnia audet*.

Dog zonder F, met den zelfden zin, het Yñ: *Daare / temerarius*; Yñ: *Cho; / N, audacia*; en, of uit het *Præteritum*, of met den uitgang ST daer agter, het A-S, *Dyfftig / Dyrftig / H-D, Dürftig / audax, A-S, Dyrftipffe / H-D, dürftigheit / F, audacia*; en, per *Metabefis*, het A-S, *Chriftie / threffe / audax*; A-S, *thriftlece / audacter, temerè*; H-D, *dzieft / dzeft / dzyft* / bij ons DRIEST, DRIESTIG, *audax, audacter*; waer van het A-S, *Chriftian / I. CL: H-D, dürften / I. CL: audere*; Wijders ook in het Zweedsch *Dyftig / audax, procax, protervus*; waer voor bij ons zonder *Metabefis*, DARTEL, DÉRTEL, *procax, protervus*; van 't zelfde Wortel-deel als DARREN, DÉRREN, *audere*, gefproten zijnde.

Maer het *Gebrekkige* zinspeelt in ons † DÉR, † DERE, † DEIRE, DEER, *damnum, injuria, lætio*; A-S, *Dorre / dere / daru / dearto / damnum*; waer van ons DEREN, ook † DEIREN, I. CL: A-S *deran / derian / I. CL: F-TH, deran / gederan / I. CL: Alam: Ceran / I. CL: Nocere*; van welken wederom 't A-S, *darrunge / lætio, injuria, damnum*; A-S, *deartend / præsumens*; & A-S, *deartte, præsumptuosus*, als vermoedelijk dat'er iets hapert; waer mede niet qualijk overeenstemt ons † VERDAREN, I. CL: *stupescere, & stupesceri*; en verder ons DERELYK, DEERLYK, *miser, miserè*; en, overdragtelijk de uitwerking ofte het gevolg voor 't gebrek zelve genomen zijnde, ons

DE.

DEREN, I. CL: *Imperson: Misereri*; waer van ons DERENISSE, *f: Commiseratio*; en fchijnt eenigfints hier op toepasselijk het F-TH *Diozno / gerula*, en ons DEERNE, *famula*; als welke uit armoede of gebrek eenen ander dient, of welke uit deernis in dienst is aengenomen; dog het F-TH *Chierna / Adolescentula, virgo*; & *puerpera, & filia*, fchijnen een gunftigen zin te vereifchen.

Ook heeft met dezen Worteltak veel gemeenfchap in zin en gedaente ons DÓOR, H-D, *tho; / stultus, stolidus, socors*, Zw: *Dára / Dárechtig / amens, stultus*; waer van het H-D, *thoren / I. CL: ineptire*; en 't Zw: *Dára, insanire*, & ons † VERDOORREN, I. CL: *stultescere*; als gebrek aen 't verftand hebbende, of ook als ontijdig stout zijnde.

Onder de beteekenis van het *Schraele en Gebrekkige* komt ook voor, ons DOR, A-S, *thpre / H-D, dürr* / Angl: *Dype / Zw: tott / Aridus, siccus, exsuccus, torridus*; als zijne levensvogt ontberende; waer van ons DORREN, VER-DORREN, I. CL: F-TH, *thoran / fur-thoran / I. CL: H-D, dorren / dürren / Zw: Cozcha / arefcere, arefcere, contabescere*; en met S, agter 't Wortel-deel, het M-G, *thaurgan / ga-thaurgan / I. CL: ficcare*; en met ST agterop, ons DORST, m: A-S, *thpreft / thurst* / H-D, *durst / M, Zw: Cozft / fitis*; waer van ons DORSTEN, I. CL: F-TH, *thorftan / thurften / I. CL: H-D, dürften / I. CL: A-S, thurstan / I. CL: fitire*; en mooglijk is bij verfchuiving van de R, in ftee van DORRIG gekomen ons DROOG, Angl: *dype / A-S, dyg / dyge / dyge / H-D, trocken / siccus, aridus*; waer van ons DROOGEN, I. CL: A-S, *dygan / adygan / dygan / & adygan / I. CL: ficcare, arefcere*; en F-TH, mit *dygon fuozen / pedibus ficcis*, enz. Dog onze ÓÓ in ftee van de zachte O, fchijnt dan alhier een verloop te zijn, niet zo zeer vermits de ÓÓ bij dezen Stam niet te wel en paff, als wel vermits al de Verwanten voor de zachte O pleiten.

En, met A of E, uit het Wortel-deel van 't *Præf:* of 't oude *Præter:* ons † DARE, † DÉRRE, *ufrina*; en † DARNSTE, † DORN-

DE.

STE, *hypocaustum*; waer van † DÉRREN, † DARREN, † DAREN, I. CL: *areferi*; en † DORNSTEN, I. CL: Sax: & Frif: *Torrefacere*; alles zinspelende op de drooging; en met den uitgang M, mooglijk ook ons DARM, DÉRM, m: H-D, darm / M, F-TH, Charma / M, A-S, thearm / *intestina, ilia*; vermits deze gebruikt worden om gehakt vleesch in te droogen, of vermits zelf ook gedroogt wordende tot spansels en bindingen: gelijk mede met het zelfde regt om het droogen hier toe ons DARRY, DÉRRIE, DARIE, DARINK, & DARI-TORF, *caespes bituminosus*, vulgò *Daria, Darinca, Nigraqadam* ac *viscosa gleba, quae ignis fovetur apud nostrates*: en verder, zo 't schijnen zou, dog met eene verscharping van D in T, ons TORF, TURF, m: & f: H-D, tofff / M, Yfl: *Torff / N*, Zw. *Tprfwa / A-S / turfe / tprf / tprbe / Engl: Turfe / caespes, gleba bituminosa*; en A-S, *Tprwa / tprwe & Eorth-tprwe / Bitumen*: maer dewijle zulk een wisseling van D in T, niet alleen aen onze, dog ook aen de Yfl: & A-S: *Dialect* ongewoon en oneigen is, en egter bij geen van allen, nogte verstorvene, nogte levende, de D zig verstoont, zo ben ik in vermoeden, dat dit TURF niet eigenlijk van dezen Stam afkomstig zij. Maer ten opzichte van den aert van de DÉRRIE of Veengrond zelf, (die opgebagert uit de sloten, op het land eenigzints gedroogt, en dan verder bij lankwerpig-vierkante kluiten afgestoken zijnde, eerst den naem van TURF verkrijgt) verdient wel hier bij gevoegt te worden de bedenking van sommigen, naemlijk, dat de Veengrond of DÉRRIE ontstaen zoude zijn, uit de ruigte van bladeren, dorre takjes en riet, uit de naest bij gelegene Boffen, door lankheid van eeuwen met het afloopen van Beekjes en Watersijperingen na de lager gronden afgespoelt, en aldaer tot eene moer vergadert: dit past wel op den naem van DÉRRY, en de oorzaak van hare brandbaerheid zou dus ligtelijk te begrijpen zijn.

Wijders, de uitgang SCH, agter het Wortel-deel DOR (*aridus*) gevoegt zijnde, schijnt ons aenwijzinge te willen doen van den oorspronk van ons DORSCH, DORSCH-NERE, DORSCH-VLOER, M-G, *gathrafa / arca*; als waer op het ingezamelde graen of zaet, na het dorren van stroo, halm, en bolster, met

DE.

vlegels word uitgeklopt; waer van ons DORSCHEN, oul: ook † DÉRSCHEN, en † DRÉSCHEN, I. CL: A-S, *tharscan / thetscan / Dan: Tarske / Angl: Tresh / verberare, percutere, & messem flagelus excutere*; dog hoe waerschijnlijk dit voorkomt, egter behoort de afkomst van ons DORSCH, met eene plaets-verschuiving van de R, tot het ongelijkvloeiende H-D, *Dreschen / drasch / gedroschen / III. CL: 2, triturare, verberare*; hebbende niet de droogte, maer het slaen tot grondbeteekenis; zie verder van dit DORSCHEN, bij DRESCH, in de volgende II. Proeve.

De Zack-of Wortel-deelen.

DÉRM, *intestinum*, zie daer van bij DÉR, in deze Pr.

DÉRR, in † DÉRRE, *ustrina*; † DÉRREN, *areferi*; DÉRRY, *caespes bituminosus*; en DÉRREN, *audere*, enz.; zie bij 't vorige Wortel-deel DER of DERV, in deze Pr.

† DÉRSCH, in † DÉRSCHEN, *triturare*, enz.; zie bij DRESCH, in de II. Proeve; en ook iets daer van bij DER of DERV, hier boven in deze Pr.

DÉRT, in ons DÉRTEL, zie daer van bij DER of DERV, in deze Pr.

DÉT, zie in de II. Proeve.

De Wortel-en Zack-deelen.

DEUG, en DOGT, in ons DEUGEN (oulinks ook † DOGEN en † DOOGEN), DOGT en DEUGDE, GEDOGT en GÉDEUGT, onregelmatig en ook I. CL: *valere, probum esse, utilem, in pretio esse*: H-D, taugen (& *Eogen of Eügen*) / *Lochte (in Subj: Lóchte) / getocht* / V. CL: *valere, & vigere*; ook in *Imperf: Cauchte* / en derhalven mede zo 't schijnt van de I. CL: Wijders A-S, *Dugan / Dochte / gedocht* of *Docht* / IV. CL: *valere*; & F-TH,

DE.

F-TH, ne **Douch** / *non valet*; Yl: **Oppe**, *sufficit*.

Tot het Wortel-deel van 't *Prasens* is gehoorig het A-S, **Duguth** / *bonus*, & *virtus*; A-S, **Dugend** / *valens*; A-S, **Dugende** / **Dugoth** / & **Dugetha** / *bonus*; & **Dugithe-caldor** / *Archisynagogus*, *Magistratus*, & **Duguth-gufu** / *munificentia*, F-TH, **Dugeth** F, Alam: **Cugathit** / & *tugende* / *virtus*; H-D, **tugend** / F, *virtus*, *probitas*; Yl: en Zw: **Oppe** / F, *virtus*; bij ons oul: † **DOGED**, † **DEUGED**, nu **DEUGD**, f: *Virtus*, *probitas*, & *valor rerum*; wijders ons **ONDEUGD**, f: *Improbitas*; en **ONDEUGD**, m: **DEUGNIET** m: *Nequam*, *homo improbus*; en † **ON-DOGT**, m: *Leo*, *piscis ex cancorum genere admodum vilis*; en 't H-D, **taug** / **tauger** / M, *persona idonea*; H-D, **alltaug** / M, *ad omnia paratus*, *omnium horarum homo*; H-D, **Bieltaug** / M, *qui multum potest*; en H-D, **nichts-taug** / **untaug** / M, *homo ineptus*; ons **ONDEUGEND**, H-D, **untauglich** / **untuglich** / *ineptus*, *indecens*, *inutilis*; ons **DEUGD-ZAEM**, **DEUGD-HAFTIG**, **DEUGDELYK**, H-D, **tugendsam** / **tugendhaft** / **tugendlich** / Zw: **Dugdofam** / Yl: **Dugdofamur** / *virtute praeiens*, *probus*, *virtuosus*; en Zw: **Dogg lpha** / *aequivalere*; & Zw: **gansha dogeltig** / *perutilis*.

Dat ook van het oude Wortel-deel **Dog** of **DOOG**, ons † **GE-DOOGE**, n: *patientia*; & *licentia*, *permissio*, *venia*; † **ONGEDOUGE**, *impatientia*; en het *Verbum* **DOOGEN**, **GE-DOOGEN**, I. CL: *pati*, *permittere*, *sinere*, *indulgere*, wel eer ontleent zij geweest, is zeer bedenkelijk, dewijl het eigenlijk een *gewillig of kloekmoedig verdragen of inschikken* beduid, dat doorgaends voor een groote deugd en wenschelijk vermogen te schatten is; gelijk ook ons **MEE-DOOGEN**, **MEE-DOGENTHEID** f: *Miseratio*, *misericordia*.

In 't Zakelijke deel van 't *Prater*: vind zijne geboorte het Alam: **Dohtr** / *probi*, *bons*; en 't A-S, **Dohrtig** / *nobilis*, *fortis*; en mogelijk mede ons † **DOCHTEN**, roeibanken, *Transstra*, *juga*, *remigum sedilia*; als zijnde gemaakt om den roeier stevigheid te geven, en krachten bij te zetten.

Met dit Zakelijke deel stemt ook zeer wel

DE.

overeen het Zakelijke van ons **Dochter**, f: A-S, **Dohtr** / *dohter* en *dohtur* / Alam: of F-TH, **Dohtr** / **Cohter** / **Chohtr** / Angl: **Daughter** / M-G, **Daughter** / Kimbr: en Zw: **Dohtr** / Ys: **Dohtr** / Dan: **Dahter** / en H-D **Cohter** / *filia*: *Grac*: *Φυγάριον*) en zou ten opzichte van den zin aldus het zelfde zijn als *Deugdsame*; met welke benaming de Voorouderen in dezer voege, bij wijze van vleijinge, hunne Dogteren tot Deugd en Eerbaarheid zouden schijnen aengeprikkelt te hebben.

De Zaak-of Wortel-deelen.

DEUGD, in ons **DEUGD**, **ONDEUGD**, enz: zie bij 't vorige **DEUG**, in deze Pr.

DEUK, in ons **DEUK**, en **INDEUKEN**, zie bij 't volgende **DUIK**, in deze Pr.

DEUN, in **DEUN**, *tonus*, *sonus*; **DEUN**, *parcus*; en **DEUNEN**, *jocari*; zie bij **DEN**, in de II. Proeve.

DEUV, in **DEUVENKATER**, zie daer van bij **DUIV** of **DUIF**, in de II. Pr.

DI.

DIEF, bij **DAEV** in de II. Proeve; dog voornaemlijk bij **DUIV**, in de II. Proeve.

DIEFT, in **DUBBELD ONTDIEFT**, *optimè*; bij **DAEF**, in de II. Pr.

† **DIEG**, in † **DIEGE**, *femur*, enz.; zie bij **DYD** of **DYG**, in deze Pr.

DIEP, in **DIEP**, **DIEPEN**, enz.; zie daer van bij **DUIV**, in de II. Pr.

DIG, zie bij de II. Proeve.

DIGT, in ons **DIGT**, *densus*, † **DIGTEN**, *densare*; en **DIGTE BY**, *non procul*, *propinque*; zie daer van bij 't volgende **DYD** of **DYG**, in deze Pr.

DY,

DY.

DY, zie in de II. Proeve.

DYE, *femur*; zie bij 't volgende DYD of DYG, in deze Pr.

DY.

Hot Worteldeel.

DYD of DYG, in ons DYDEN en DYEN, en † DYGEN; DEEG (oul: † DEEG en † DEIG), GEDEGEN, II. CL: 1, *proficere, angescere, promoveri, frugem ferre*; zoo mede BEDYGEN, BEDYËN, BEDYDEN, II. CL: 1, *proficere, angescere*; & *olim fieri, evadere, pervadere*; en GEDYGEN, GEDYËN, GEDYDEN, II. CL: 1, *proficere, succedere, procedere*, & tr: *olim fieri, confieri*; dog DYDEN, DYËN en BEDYDEN, BEDYËN, worden ook als I. CL: gebruikt. Onder de Oudheid hebben we 't M-G, *theihan / thaih / thihans* / II. CL: 1, *proficere, angescere*; F-TH, *thihan* (*gethigan / fure-thigan*) / *theig / ge-thihan* (*gethigan*) II. CL: 1, *proficere, angescere*; en F-TH, *thuruh-thigan* / II. CL: 1, *perficere*; Alam: *fra-dihan* II. CL: 1, *proficere*; A-S, *theogan* / Contr: *theon* / II. CL: 1, *proficere*; in Præt: *theah*, *profecit*; & transl: *Accidit*; en A-S, *for-theon* / *excellere*: dog mede A-S, *be-thian* / I. CL: *profperare*; H-D, *Deihen* (*gedeihen*) / *Dieh* / *gediehen* / II. CL: 1, *increscere*.

De Grondbeteekenis is *Toenemen of voo spoedig zijn in Grootte, Deugd of Waerde*. De A-S, *eo* / beantwoord eigentlijk onze IE of UI, en de A-S, *ea* / in 't Præter: onze OO, gelijk bij onze *Verba* van de II. CL: 2; zo dat het A-S, *theogan* / in Præt: *theah* / een aenwijzing schijnt te doen van een oud-verloren † DIEGEN of † DUYGEN, † DOOG, † GEDOGEN, met dezelfde beteekenis als ons DYGEN, II. CL: 1; even gelijk ook ons TYGEN, II. CL: 1, en † TIEGEN en † TUIGEN, II. CL: 2 het zelfde beteekenen.

In het Wortel-deel van ons *Præsens* is de oorspronk te vinden van ons DYE, f: ou-

DY.

links ook † DIEGE, f: *Femur, femen*; A-S, *theo / theoh / thio / thioh / thegh*; F-TH, *theoh* / en *thihe* / Alam: *theoh* / Yñ: *thioo* / N. Angl: *thigh* / H-D, *Diech* / *Diege* / en *Diegle* / F, *femur*; om de dikte en uitzetting; en † DIGEN-VLEESCH, *caro infumata*; alzo het dikke dije-vleesch tot het rooken gebruikt word; en daer van overdragtelijk 't Geldersche DIGEN, *aridus, torridus*; voorts A-S, *thie* / *Lucrum* & tr: *Parfimonia, quippe certum afferens Lucrum*; en 't A-S, *theoging* / *profectus*; *theond* / *thiond* / *vigens, bonæ indolis*; als mede het A-S, *thigene* / *cibus*; als om te bedijen in kragten; waer van het A-S, *thicgan* / *thicgean* / I. CL: *comedere*. Ons oude † DIEGE, en 't A-S, en F-TH, *theoh* / Yñ: *thioo* / en H-D, *Diech* / *femur*, bevestigen onze gissing van 't verlorene DIEGEN, II. CL: 2 en 3.

Dat ook bij dezen Stam de G in zijn naeftbestaende K of C reets verwandelt is, blijkt al uit het zo-even-genoemde A-S, *thigene* / en *thicgean*. Op dezen grondslag past mede hier toe, zo wel om den zin, als om de gedaente, ons DYK, m: H-D, *Diche* / M, Angl: *Dike* / *ditch* / *agger*; unde Gall: *Digue*; als eene dikke hoogte van Aerde zijnde, tot dekking van de lager Landen, tegen het hooger Buitenwater; zo dat de zin van 't *Diker worden* en 't *vorderlijk zijn*, beide in deze benaming opgesloten ligt. De oude G in stee van K, blijkt nog in het Fransche *Digue*, van het oude Frank-Duitsch ontleent. Hier toe ons DYK-GRAVE, m: *Chomarchus, praefectus aggerum*; en A-S, *Dic* / *vallum*; en *Dician* / I. CL: *vallare*; en ons DYKEN, I. CL: H-D, *Dieken* / I. CL: *aggerem jacere*; en BEDYKEN, I. CL: *aggere circumvallare*; gelijk ook H-D, *teich* / M, Zw: *Dike* / en bij ons oul: † DYK, *alvens, fossa, piscina*; als omdijkt. Verder ons veronderde † DYK, nu contr: *Dik*, H-D, *Dick* / A-S, *thicce* / Angl: *thick* / *crassus, densus, spissus, concretus, latus, amplus*; & tr: *creber*; en Yñ: *Digur* en *thichur* / *crassus*; en ons *Dik*, *Dik-mael*, *Dik-wérf*, *Dik-wyl*, en *Dikwils*, F-TH, *Diche* / *thicco* / *sepe, frequens*; waer van ons *Dikte*, f: H-D, *Diche* / F. Yñ: *Digurd* / F, *Craffities*; en A-S, *thiccol* / bij ons *Dik-Lyvig*, cor.

DY.

corpulentus; en waer van verder ons DICKEN, VERDIKKEN I. CL: H-D, *Dicken* / I. CL: F-TH, *Chikan* I. CL: A-S, *thiccean* / I. CL: *crassescere, spiffescere, densare, condensare, cogere, conspiffare*, enz.

Voorts wederom met G of CH, dat ook bij 't bovengenoemde Yfl: *Digur* (*crassus*) en *Digurd* (*crassities*) plaets heeft, ons DIGT of DICHT, H-D, en Zw: *Dicht* / *densus, spiffus, confertus*; als na-bij-een, en dik-gedrongen, gelijk de deelen van wel gedijde en beklonkene groeiing; waer van ons † DICTEN, † DIGTEN, † DIGTIGEN, I. CL: H-D, *Dichten* / I. CL: *solidare, densare, condensare*; en verder ons DIGT, DIGTE BY, DIGT BY EEN, *juxta, propinque, non procul*; als bij wooningen die dik en digt bij den ander geplaect zijn.

De gedaente van het oude Imperf: ver- toont zig in ons DEEG, † DEIG, n: H-D, *Deig* / M, *Massa, farina subacta*; A-S, *dah* / *Massa farinaria*; Zw: *Deeg* / *Massa*; & A-S, *Dage* / *offa, massa*; als tot de uitdijing toebereid; waer van ons DEEG-BROOD, n: *Panis male depositus, non probe excoctus*; vermits te tetsig, als ongaer of niet wel gerezen deeg; wijders ons † VERDEGEN, I. CL: *massa sive turunda exsaturare*; & *fastidire offam, sive massam*; & tr: *percedere*; en ons † DEIGSEM, † DEEGSEM, *Euph*: DEESSEM en DEISSEM, m: & n: H-D, *deissem* / M, F-TH, *theisimen* / N, Alam: *Deismin*; A-S, *thoesma* / *fermentum, massa*; om het uitdijen, en doen dijen; waer van ons DEISSEMEN, DEESSEMEN, I. CL: F-TH, *gt-theisman* / I. CL: *fermentare*.

En als men op de A of de æ ziet, die in de A-S: *Dialect* bij 't Prater: van de Verba's op A plaets heeft, zo schijnt ook hier toe betrekkelijk, ons DAG, m: oul: ook † DAEG (in pl: nog DAGEN); M-G, *Dagg* / M, F-TH, *Dach* / en tag / AL: *taga* / M, A-S, *Dag* / M, Yfl: *Dagur* / M, H-D, *tag* / M, Zw: *Dag*, *Dies*; vermits het heilzame Daglicht, alle werk, groeiing en bloei- jing moet doen gedijen: waer van ons BY DAG, BY DAEG, *die, per diem*; DAEGLYKS, *quotidie*; DAGE-RAED, m: *Diluculum*; en waer van ons DAGEN, I. CL: *diescere, dilucescere*; en Yfl: *thad Dagar* I. CL: *diescit*;

II. Deel.

DY.

en ons DAGEN, DAG-VAERDEN, I. CL: *constituere diem, citare ad constitutam diem*; en OP-DAGEN, I. CL: *comparere, in conspectu venire, coram adesse*; en BEDAEGD, *provelta etatis*; en OVERDAEGD, *plenus die- rum*; en VERDAGEN, VERDAGVAERDEN, I. CL: *citare, diem dicere*; en † VERDAGEN, I. C: *procraftinare*; als tot andere dagen uit- stellen; en 't HERT VERDAGEN, I. CL: *bi- lare reddere cor*, gelijk de Zon en daglicht het herte vervrolijkt; en † VERDAGEN, I. CL: *manere per aliquot dies*; en UIT-DAGEN, I. CL: *provocare, in pralia poscere*; enz. Hoewel ook ons DAG geene quade afleiding vind in het Yfl: *Chigga* / in Prater: *Chaa* (*Euph*: voor *Chag*) / *accipere*; waer van het Yfl: *Chagd* / *bene placitum*, en *Chagur* / *gratus*; als zijnde het Dag-licht bij uittek tot vervrolijking en bevalligheid van alles; zie verder daer van bij 't Wortel-deel DIG, in onze II. Proeve.

Maer onder 't Zakelijke deel van het he- denaegsche Prater: Imperf: behoort ons † DEGE, f: *Augmentum, vigor, prosperitas*; & tr: *salmus, decentia, decorum, probitas, honestas, virtus*; en TER DEGE, TE DEGE, *Probe, insigniter, decenter*; Alam: *Chegan* / *probus*; waer van ons † DEGEN, † BEDEGEN, I. CL: *crefcere, ditescere, augere*; en verder ons DEGELYK, *probus, honestus, eximius, insignis*; ook neemt men *adverbialiter*, tot betuiging van een opregten ernst, zonder jok of list, ons DEGELYK, *certè*. Voorts A-S, *thegenlice* / F-TH, *thegenlice* / *viriliter*; en ons DEGELYKHEID, f: *Probitas, praestantia, &c*; en ons † WEDER-DEGE, *ovis rejicula*; als niet behoorlijk zijnde; bestaende uit het oude † WEDER, *contra*; en † DEGE, *deco- ram, probitas*; en † WEDER-DEGIG, verwer- pelijk, *rejiculus*. Wijders ons † DEGEN, † DEGEN-MAN, *vir praestans, strenuus, pugil, athleta*; en het A-S, *Chegen* / *Chegn* / *miles, minister, affecta, vir in gradu aliquo dignitatis constitutus, vulgè Thanus*; H-D, *Degen* / M, *vir animosus, strenuus*; en F-TH, *Cheganon* / *milites*; en F-TH, *Chegane* / *minister*; A-S, *thignenne* / *mimistra*. Nog ook A-S, *Chegen-boren* / *generosus, generosa familia oriundus*; en A-S, *Chegen- scipe* / *thegn-scipe* / *thegn-scip* / *Thani digni- tas*,

DY.

tas, militaris alacritas, ministerium, legalitas; waer van verder het A-S, *Chegman* / I. CL: *ministrare*. Dit ampt van † DEGEN, bij ons thans DEKEN, *thanus, caput contubernii*, vulgò *Decanus*, Gall: *Doyen*; wierd door onze Voorvaderen aen een der voornaemsten van een Gild of Maatschappij, om zijne deugd, degelijkheid of dapperheid, opgedragen, volgens uitwijs van de bovengemelde voorbeelden: maer, dewijle bij de *Latijnen* in 't Krijgsgebruik aen de Hoofdlieden over Tienen den naem van *Decurio*, of ook *Decanus*, *Grac: δεκάνο*s gegeven wierd, 't gene toevallig in gedaente zo nae aen ons oude † DEGEN gelijk, hoewel 't waerlijk in kracht verschilt, want ons DEKENSCHAP heeft geene de minste opzigt op het Tiental; en dewijle sedert een of twee Eeuwen onze Amptnaers met Latijnsche Eernamen vermaekt zijn geweest, zoo heeft ligtelijk ons † DEGEN, in het nu gebruikelijke DEKEN kunnen verlooppen; dog in 't Fransche *Doyen*, dat van het oude Frank-Duitsch afdaelt, is de Y, in steef van de G, zonder K, nog overig.

Hier uit schijnt ook verder overdragtelijk gesproten te zijn ons DEGEN, *m: H-D, degen / dāgen*. *M, pugio, machera*; en met de A, als bij 't A-S, *Præter: ons DAGGE*, *f: † DAGEN, H-D, Cāgghen* / *Angl: Dagget / fica, pugio, unde vulgò Daga, Diga*, *Ital: & Hiisp: Daga*; als eenes dapperen mans geweer, 't gene op zijde gedragen word, om, volgens Edelmans tael, zijne Degelijkheid in Eer te beschermen; gelijk ook 't F-TH, *theggan-kind / puer masculus*, als een, die tot den Degen of de Dapperheid word opgevoed; even gelijk de Voorouderen in de Erfdeelingen onder den naem van *Zwaerd-magen*, die van de Manlijke Zijde, en van *Spille-magen*, die van de Vrouwelijke Zijde pligten uit te beelden.

Eindelijk, uit het *Præter: Partic: zijn overdragtelijk ontleent onze Adject: † GEDEGEN, formosus*; en † ONGEDEGEN, *deformis*.

De Zaek-of Wortel-deelen.

DYK, in ons DYK, DYKEN, BEDYKEN, en DYK GRAEF, &c; zie daer van bij 't vo-

DY.

rige DYG of DYD, in deze Proeve.

DI.

DIK, in ons DIK, DIKMAEL, DIK-KEN, enz; bij 't vorige DYG, in deze Proeve.

DIL, in ons † DILLE, *garrula, &c*; † DILLEN, *garrire, BE-DILLEN, arguere, ac-titare, & imperitare*; zie daer van bij 't Wortel-deel DIL, in de II. Pr.

† DILV, in ons † DILVE, *fossa, fovea*; zie bij 't vorige DELV, in deze Pr.

† DIM, in † DIMSTER, zie daer van bij DEMP, in de II. Pr.

DIN, bij 't Vlaemsche DIN, *tennis*; zie daer van bij DEN, in de II. Pr.

Het Worteldeel.

DING, in ons DINGEN, DONG, GEDONGEN, II. CL: 5, *contendere, certare, litigare, iudicio concertare, quin etiam, disceptare de pretio, licitari, & condicere*; & Saxon: *iudicare, cognoscere causas*; F-TH, *ge-thingan / ge-thang* (in *Subj: ge-thunge*) / *ge-thungan* / II. CL: 3, *spere*: deze beteekenis behelst de voornaemste beweeg-oorzaek van de onze, alzo de gedingen en betragtingen door de hope worden aengevoert en gestijft: dog de H-Duitsche zin komt wederom als de onze, als H-D, *Dingen / dunge* (& *Dingte*) / *ge-dungen* (& *gedingt*) III. CL: 1, en I. CL: *licitari*; & *causas agere, & iudicare*.

Onze *Composita* zijn BEDINGEN, II. CL: 5, *condicere, conducere, & olim disceptare*, H-D, *Bedingen / condicere, & contradicere*; en ons AF-DINGEN, II. CL: 5, H-D, *ab-dingen depretiari, licitari*; en VERDINGEN, II. CL: *condicere*; en VERDINGEN ZYN GÉLD, *litibus consumere pecuniam*.

Uit het Wortel-deel van 't *Præf: of den Infinit: is opgeschoten ons DING, n: GE-DING,*

DI.

DING, *n*: *Res forensis, causa, lis, iudicium. Res autem apud Juriscons: pro lite accipitur*, even gelijk ons ZAEK, *res, causa*; en 't oude † ZAKEN, *arguere*, gelijkstammig zijn; voorts ons DING, *n*: H-D, Ding / N, Zw: Ding / *res, causa*; A-S, Thing / Thing N, Angl: Thing / *res, causa, negotium, conditio, status*; Yfl: Thing / N, *forum iudiciale, res*; F-TH, Thing / Thingh / N, *iudicium, res*; F-TH, Thing-hus / Pratorium; & F-TH thaz gethinga thes *etwigan libes / spem & premium vite aeternae*, Willer: p: 128; en overdragtelijk, ons † DING, *n*: *Res, peculium*; als waer om, en waer nae gedongen word; nog ook, tot eene heufche bedekking van schaemt-verwekkende benamingen gebruikt men te mets dit woord DING; waer van ons † DING, *n*: Zw: Ding / *vererum*; en 't H-D, gedingle / N, *pudenda genitalia*. Verder komt wederom de zin van Dingen in ons GEDING, *n*: *Licitatio*; BEDING, en VERDING, *n*: *Conditio, pactum*; DING-BANK, *f*: DING-STOEL, *m*: *Tribunal*; ons DINGER IN RÉCHT, *actor, litigator*; DINGER IN KÓOPMANSCHAP, H-D, Dinger / M, *licitator*; en A-S, thingere / *intercessor*; komende ook van 't A-S, thing / het A-S, thingtan I. CL: *intercedere, pacifici, interpellare, componere*; en A-S, thingunge / *satisfactio*; en A-S, thingth / *conditio, intercessio, & facinus*; enz. Wijders ons † DING-GRAVE, *m*: *Judex jurisdictionis*; DING-PLICHTIG, *judicio & tribunali obligatus*; DING-VLUCHTIG, *tribunal subterfugiens*; DING-TALE, *f*: *Disceptatio, litigium, lis*; DING-DAG, *m*: *Dies juridicus, Dies Fastus, dies seshonis*; en eindeling ons DINGS-DAG, *m*: *Dies Martis*; alwaer de naem van DING komt in de plaets van Mars, als een God van Tweespalt en Yver: H-D, Dings-tag / Dan: Thingdag / en, bij verloop onder sommigen onzer Nederduitschers DYNSDAG, en DYSENDAG, *Dies Martis*; A-S, Twesdag / twes-dag / en tues-dag; Angl: Twes- en twes-dape / *Dies Martis*; gelijk ook A-S, Tuu / Mars, en A-S, Tuua / tu / tua / twe / twt / bis, duo; zinspelende dit A-S, en Engelsche op de Tweespalt, gelijk 't onze op het Dingen, elk uit bijzondere Takken en Stamwortels, dog in gelijkwaardige kragt, ontleent.

DL.

Ter gelegenheid van dit woord DINGS-DAG, hebben we nog iets aen te merken over de verdere namen van de zeven dagen der Week: dezen gebruiken wij, niet als Latijnsche ontleende, maer als eigen-namen der Oud-Duitsche Goden; dat nu onze Voorvaderen al van ouds deze benamingen gemaakt, en niet eerst met het aennemen van het Kriftendom, onder 't gezag der Monniken, bestrijders van het Heidendom, ontfangen hebben, leert de natuer van de zaak. Julius Caesar zegt, dat ze alleenlijk de Zon, Vulcaen, en de Maen, als Goden erkenden; dog Tacitus, die de Duitschers later en beter gekent heeft, meld slegts van Mercurius, Mars, & Hercules, en ook van Isis, die bij de Zweven met offerhanden gedient wierd. Indien dan deze onze benamingen al vroeger dan Caesars & Tacitus tijden in zwang hebben gegaan, gelijk 't waerschijnlijk is, vermits de Oud-Duitsche vrije Volkeren te zeer gellagene vyanden waren van de Romeinen en derselver zeden, om zig na die te schikken; zo heeft men reden om te denken, dat niet alleen aen de beschrijving van Caesar, maer ook aen die van Tacitus, in dit stuk nog waer hapert: want behalven de Zon-en Maen-dag, voor de twee eerste dagen der Weke, zo komt ons hier vervolgens te voren, Thing of Ding / voor Mars, in ons DINGS-DAG; Woden / contr: Woen / voor Mercurius, in ons WOENS-DAG; Thor / of Thonner / of Donner / Jupiter, in ons DONDER-DAG; Frije of Drije, voor Venus, of de Egiptische Venus, Isis genaemt, in ons VRY-DAG; en Zater / voor Saturnus, in ons ZATER-DAG: dog zie van dit nog breeder bij ons Wortel-deel WYK, in deze Pr.

Tot het Prat: DONG schijnt mij betrekkelijk het Vrijsche DONGE, bij Kiliaen DUNGE, *f*: Angl: dunghe / A-S, ding / ding / *Novalia, stercus, fimus*; als mogelijk ziende op 't gewoone verding tusschen den Landheer en Huerder, om na behooren het land te bemesten, en niet uit te mergelen; waer van dan ook 't Verbum DONGEN, DUNGEN, I. CL: A-S, dpingan / H-D, dungen / I. CL: Angl: dungge / *stercorare*; of anders, als ziende op de oude beteekenis van het F-TH, gethingan / II. CL: 3, sperare, ver-

DI.

vermits de mesting op hoop van gewin geschied.

De Zaek-of Wortel-deelen.

DINK, in DINKEL-KOREN, *ador*; zie daer van bij DEN, in de II. Pr.

† DINS, zie bij de II. Pr.

DO.

DOCHT, zie bij 't vorige DENK, en DEUG, en bij 't volgende DUNK; en in HAGEDÓCHT, zie daer van bij DUIK, in deze Pr.

† DÓD, in DÓDDERIG, en BEDÓDDEN, zie daer van bij DET, in de II. Pr.

† DOEG, zie daer van bij DEYG, in de II. Proeve.

DOEK, in ons DOEK, *pannus, tela, lintem*; en DOEKEN, *simulacrum & fictum agere*; zie daer van bij DUIK, in deze Proeve.

DOEN, *tunc*; zie daer van bij DEN, in de II. Proeve.

De Wortel- en Zaek-deelen.

DOEN, en DAED, enz.; in ons DOEN (oul: † DADEN), DEED, GE-DAEN (oul: † GEDADEN) Onreg: No. 2, *facere, agere, efficere, conficere, & olim, se prabere*. F-TH, of Alam: Duon (of tuon / of tuan) / Deda / dade (of teta / tata) / Sidan (of gitan) / Onreg: No. 2, *facere*. A-S, Don (en Doen of gedon) / Dpd (Did of Dpde) / gedon / Onreg: No. 9, *facere*. Engl. to Do / t Dpd / Done / *facere*. In het Engelsch verzelt het dikwijls de *Verba*, zonder zakelijke zinverandering, als Eng: i Love / en i do Love (*Amo*) &c. H-D, tuhñ (of thun) / taht (*in Subj: tähte*) / getahñ / Onreg: No. 19, *facere*; in het

DO.

Land-Fries Duoen / Die / Dien / *facere*.

Verder ons DOEN DOEN, *impellere, cogere aliquem ut faciat*; DOEN MAKEN, *curare fieri*; TE DOEN HEBBEN, *negotium habere, agendum esse*; MET IEMAND TE DOEN HEBBEN, *commercium habere cum aliquo*; VAN DOEN HEBBEN, *opus habere, indigere*; DEN ÉÉD DOEN, *jurare*; enz. Wijders de *Composita*, AEN-DOEN, F-TH, ana-duon / H-D, anthun / *induere, adjungere*; en AEN-DOEN, H-D, anthun, *afficere*; ons AF-DOEN, H-D, ab-thun / *divellere, solvere, amovere, deponere*; A-S, a-don / *tollere*; A-S, of-adon / *extrahere, & at-don / eripere*; ons IET AF-DOEN, *perficere aliquid*; EEN GESCHIL AF-DOEN, *deponere, adimere litem*; ZICH BE-DOEN, H-D, sich betuñ, *se inquinare, se commerdare, consorire*; en H-D, betuñ / *commoditate & convenientia frui*; ons BY-DOEN, H-D, bep-tuñ / *addere, jungere*; dog F-TH, bi-duon / bituon / *claudere*; ons DEUR-DOEN, *transigere, transmittere, exprimere per linteam, cribrum, sive colum, percolare, excolare*; DEUR-DOEN, Deurschraben de schuld, *transverso calamo debitum jugulare*; spuitende uit een oud-tijdsch gebruik der Winkeliers of Neeringhandelaers, van de schulden, die te boek staen, met eene dwarsstreef te doorschraben, zo dra ze betaelt of quijt gescholden worden. In 't F-TH, en A-S, komt dit *Compositum* in een gantsch anderen zin en overdragt, als F-TH of Alam: Duruñ-tuan / *perficere*; en thurhdan / *perfectus*; en A-S, thurh-don / *perficere*; met gelijke overdracht als bij ons DOOR- WRÓCHT, *perfectus*; en † GEDOEN, *agendo perficere, proficere*; en † WÉL GEDOEN, *rem facere*. Verder ons HERDOEN, WEDEROM-DOEN, *reficere, de novo agere*; dog H-D, Her-thun / *dare, porrigere*; en H-D, Wiedertuñ / *resistere*, van 't H-D, her / *hic, huc*, en Wiedert / *contra*; ons IN-DOEN, H-D, ein-thun / *indere, infundere*; ons MIS-DOEN, A-S, misg-doen / en misg-don / F-TH, misg-tuon / *malefacere, & peccare*; dog H-D, misg-tuñ / *adversari, resistere*; ons NAE-DOEN, H-D, nach-tuñ / *imitari, amulari, factio sequi*; ons OM-DOEN, A-S, embe-doen / *circumdare, cingere*, H-D, sich umb-tuñ / *prospicere sibi de aliqua re.* ons

DO.

DO.

ONS ONDER-DOEN, Alam: **Untar-tuan** / H-D, **Uunder-tuhn** / *subdere*, *supponere*, *subjicere*, & *intermiscere*; ONS ONTDOEN, *retexere*, *solvere*, *aperire*, *enodare*, *abnodare*, *exuere*, & *infectum reddere*; A-S, **Un-doen** / **on-don** / *aperire*, *facere*, *dissolvere*, & *ingerere*; F-TH, **Unt-** en **ont-duon** / *aperire*; en ONS ZICH ONTDOEN, *se liberare*, *absolvere*, *eximere*; ONS OPEN-DOEN, OP-DOEN, Alam: **Offan-tuan** / H-D, **auf-tuhn** / *aperire*, *patefacere*, *pandere*, *relinere*; ONS YMAND OP-DOEN, *aliquem procurare*, *commandare*; IET OP-DOEN, *aliquid procurare*, *comparare*; 'ER VAN OP-DOEN, *zig van voorzien*, *se providere*; IET ÉRGENS OP-DOEN, *supertegere quidpiam aliqua re*; ZICH MOOY OP-DOEN, of VOOR-DOEN, *ornatè se prabere*, *ostentare*; en oulinks mede † OP-DOEN, *recondere*, *reponere*; † OP-DOEN, opnemen DE TAFEL, *tollere mensam*; † OP-DOEN HET KRAEM, nu Opkramen, *tollere merces venales*; en † OP-DOEN, met de waren op-breken, *vasa colligere*. Wijders ons OVER-DOEN, ERGENS OVER-DOEN, *super imponere*; 'ER IET OVER-DOEN, overtrekken, *involvere*, *supertegere*; IET OVER-DOEN, HER-DOEN, *dennò aliquid facere*, *reficere*; IET AEN YMAND OVER-DOEN, *debito pretio alicui aliquid transfigere*, *in fidem alterius tradere*; dog A-S, **ofer-doen** / bij ons OVERTOLLIG, OVERMATTIG DOEN, *nimis agere*. Daerenboven ons TOE-DOEN, *addere*; & *claudere*; H-D, **Zue-tuhn** / *addere*, en sich **Zue-tuhn** / *blaudiri*, *insinuare se*; DOOR UWEN TOE-DOEN, *tua opera*; en oul: † TOE-DOEN, *dedere*, *applicare*. Voorts ons VERDOEN, *reficere*, *de novo agere*; en VERDOEN, A-S, **fozdoen** / H-D, **Zet-tuhn** en **ber-tuhn** / *perdere*, *persummare*, *dissipare bona*, *digerere*, & *occidere*, *elidere*; ONS VOOR-DOEN, *praepomere*, *merces venum exponere*, & *praere factò*, & *olim proponere*; dog H-D, **fur-tuhn** / **hoz-tuhn** / *praevalere agendo*; en ONS ZICH IET VOOR-DOEN, H-D, **Do-tuhn** / *praecingere se velamine aliquo*, *causula praecingi*; ZICH WEL OF QUALYK VOOR-DOEN, *bene*, *malève se praestare*, *prabere*; nog ook ons VOORT-DOEN, H-D, **fozt-tuhn** / *pergere*, *perficere ceptum*; dog A-S, **foztj-bou** / *proferre*; ons VOL-DOEN, *implere*, in *Prat: partic: VOLGEDAEN*, *impletus*; en VOLDÖEN, *satisfa-*

cere; in *Prat: part: VOLDAEN*, *satisdatus*, *exsolutus*; en ONS UIT-DOEN, H-D, **aug-tuhn** / *delere*, *extinguere*; ZICH UIT-DOEN, *exuere tunicam*, *vestem*; GÉLD UIT-DOEN, uitzetten, H-D, **Geit aug-tuhn** / *pecunias mutuas dare*, *foenori locare pecuniam*: en einding ons WEG-DOEN, *amovere*, *tollere*; en het F-TH, **Wara-duon** / *observare*, enz. Het getal der *Composita* is hier zeer groot, vermits de zin een algemeen Bedrijf behelst, op alles bij nae toepasselijk. Onder de bovengemeldens zijn 'er al etlike van zeldsamen overdragt, dog de gedaente stelt haer buiten twijfel van onegt te zijn.

In den eersten opslag zou men ook met dit *Verbum* gelijkstammig mogen agten het M-G, **Caujan** / **tawida** / **tawithg** / I. CL: *facere*; gelijk ik wel eer in mijne Lijst van Gelijkluitende Woorden, in 't Werkje van de *Gemeenschap tusschen de Gottbische sprake en de Nederduitsche*, dit *Verbum* tegen ons DOEN heb vergeleken. Maer nader alles overwegende, ben ik van anderegedagten geworden; want behalven, dat de M-G, **C** / zelden of nimmer tegen onze D, komt, en de M-G, **U** / nogte op onze OE, nogte A past, zo loopt ook dit M-G, *Verbum* Gelijkvloeiend, regt anders als bij alle de andere Gelijkstammige Talen; zo dat het ten minsten voor een *Verbum Derivatuum* te houden is; en, ten opzichte van deszelfs Oorspronk, erken ik daer voor het *Prat:* van het M-G, **Cuhan** / II. CL: *trabere*, *tendere*, *vergere*; in *Prat:* **Cauh** / in *Subj:* **Cuh** / welks Takken ook overdragtelijk den zin van DOEN of *Werken* gekregen hebben, als blijkt uit het M-G, **Coja** / *opera*, M-G, **ubst-tojg** / *malefactor*, en M-G, **fulla-tojg** / *perfectus*; met gelijk regt als bij ons VOL-TOGEN, *perfectus*; van TIEGEN, II. CL: *trabere*, *tendere*, *vergere*, afgedaelt is.

In het tegenwoordige *Prat:* of den *Infin:* vind men het Wortel-deel van ons DOENINGE, *f: Actio*; AENDOENINGE, *f: Affectio*; HET GEDOEN, GEDOENTE, *n: Agendorum cumulus*, & *rerum tractabilium cumulus*; DOENDER, *m: Actor*, *factor*; DOENLYK; *facilis*, *quod fieri potest*; DOEN-NIET, *m: f: Piger*, *inutilis homo*; en † VERDOENLYK, *prodigus*; en † VEURDOEN, *projectum taberna*; enz. V 3 Maer

DO.

Maer in het oude *Præfens* ligt ten volle opgesloten ons DAED, *f*: A-S, *Þæd* / H-D, *Caht* / en *that* / F, Alam: *hi-taat* / *factum*, *gestum*, *facinus*, *actio*, ON-DAED, *m*: *Nefas*; Yñ: *Þæd* / F, *virtus*; F-TH, *gi-tati* / *constitutio*; en *Þancho-tat* / *gratiarum actio*; onze spreekwijze IN DER DAED, *certè*, en MET DER DAED, *actualiter*; en ons † DADEN-SCHRYVER, *m*: *Historicus*; DAEDLYK, DADELYK, A-S *Þædlice* / *active*, *re ipsa*, *ipso facto*, *tr*: *statim*; DADER, *m*: H-D, *Cäter* / M, *actor*, *factor*; † DADIG, *faciens*, *agens*, *actuosus*, H-D, *Cätigh* / *Cätlich* / *expeditus*, *vigilans*, *sedulo*, ons GOED-DADIG, H-D, *guttätig* / *munificus*, *benignus*; MIS-DAED, *f*: F-TH, *Þissi-tat* / *delictum*, *peccatum*, MIS-DA-DIG, *noxius*, *facinorosus*; MILD-DADIG, H-D, *mild-tätig* / *liberalis*; HAND-DADIG, *factor*, *facinus sive scelus admittens*, *reus criminis perpetrati*; dog H-D, *hant-tätig* / *manu fortis*; ons OVER-DAED, *f*: *Luxuria*, *olim malefactum*, *scelus*; en OVER-DADIG, *nimis*, *intemperans*, *immodicus*, *luxuriosus*; in den zelfden zin als het gemelde A-S, *ofeddon* / *nimis agere*.

Onder het Wortel-deel van ons *Præter*: DEED behoort, of ten minste schijnt mij te behooren, het Angl: *Þede* / *actio*, *factum*; en ons † DEDIG, *actuosus*, *actu iuvans*; waer van ons † DEDIGEN, I. CL: *Disceptare*, *litigare*; *tr*: *olim componere*, *transigere*, H-D, *Cätigen* / I. CL: *componere lites*, *pacisci*; en ons VERDEDIGEN, I. CL: H-D, *ber-tätighen* / *ber-teidighen* / I. CL: *defendere*, *olim componere causam*; waer van ons † DEDINGE, *f*: *Lis*, *litigium*; *tr*: *foedus*, *pactum*; en wederom daer van ons † DEDINGEN, † DADINGEN, † VER-DEDINGEN, I. CL: H-D, *Cädingen* / I. CL: *defendere*, *disceptare*, *tr*: *olim componere causam*; en ons † DEDINGSMAN, scheidsmā, *arbiter*; hebbende een en ander tot hunne Grondbeteekenis *bet ergens over doende zyn*.

Ook zijn 'er Takken uit het *Præter*: *Part*: en daer onder van zeldsamen overdragt; als 't *Adject*: GEDAEN, *factus*; F-TH, of Alam: *Þe-tantiu* / *Þitanaz* / *commissa*, *facta*, en

DO.

AL: , *Zua-htantu* / *atributa*: ons WEL-GEDAEN, *benefactus*; *tr*: *comptus*, *ornatus*, *vegetus*; ONGEDAEN, *non factus*; *tr*: *incomptus*, *deformis*; en ONTDAEN, *commotus*, *perterritus*; en TOE-GEDAEN, *clausus*, *tr*: *deditus*, *addictus*, *affectus*, *tr*: *tr*; en † ONDERDAEN, *mixtus*, *intermixtus*; *tr*: *diversus*; en met den Uitgang TE, ons GEDAENTE, *f*: *Rerum facies*, *tr*: *forma*. Voorts ons *Postpositivum* DANIG in DUSDANIG, *hujusmodi*; ZOODANIG, *eiusmodi*, enz.

Desgelijks schijnt wel mede hier toe te behooren ons ONDER-DAEN, *m*: H-D, *undertahn* / *subditus*, te meer, dewijl ons ONDER-DOEN, *subdere*, den zelfden zin en overdragt reeds ontvangen heeft. Niettemin wederhoud mij, eensdeels de kennis van de natuur onzer *Verba Composita*, en anderdeels die van de Oudheid, om zonder schroom zulks toe te stemmen. Eerstelijk vermits ONDER-DOEN den hoofd-accēt ontfangt op het voorzēfel ONDER, en gevolglijk in *Præter*: *Part*: heeft en hebben moet (zie daer van bij onze XII. *Redewiss*: § XLVII) ONDER-GEDAEN, dog niet ONDER-DAEN; even gelijk ook hier bij VÖL-DOEN, *implere*, en VOL-DÖEN, *satisfacere*. Ten andere beteekent DAEN, onder de Oudheid op zig zelf ook een *Dienaar*; als Yñ: *Þaan* / M, A-S, *then* / M, *servus*; welke mij toeschijnen van eennerleije afkomst te zijn als ons DIENEN I. CL: *servire*.

De Zaek-of Wortel-deelen.

DOF, in ons DOFFER, *columbus*; en DOF, *surdus color*, *vivacitate deficiens*, *tr*: *avidus*; zie daer van bij DUIV, in de II. Proeve.

DÖG, *sed*, *saltem*, *tr*: zie daer van bij DIG, in de II. Proeve.

DÖGT, in DÖGTER, *filia*; en † DÖGTEN, *transra*, *remigum sedilia*; zie daer van bij 't vorige DEUG, in deze Pr.

DÖK, in † DÖKKEN, † DÖKKELEN, *urinare*; DÖKKE-BLADEREN, *petasites*;

DO.

ses ; † DÓK-ZAEL , *cella chori sublimior* ; † DÓKKE , *navale* , & *cavea* , *aviarium* ; DÓKKEN , OP-DÓKKEN , *promere* ; en DÓKKEN , AF-DÓKKEN , *dare pugnos* ; zie daer van bij 't volgende DUIK , in deze Pr.

DOL of DÓL , in † DÓL , *pugio* ; en DOL , *furius* ; en † DOL , *graculus* ; zie daer van bij DIL , in de II. Pr.

DÓLK , *pugio* ; zie daer van bij DIL , in de II. Proeve.

† DOLV , in † DOLVEN , *fodere* ; zie bij DELV , in deze Pr.

DOM , in DOM , & DOMMELEN enz. , zie daer van bij DEMP , in de II. Pr.

DOMP , in † DOMP , *vapor* ; DOMPIG , *vapidus* , BEDOMPEN , *suffocare* , &c ; DOMP-HOREN , DOMPER , *cornu* , *quo candela extinguitur* , als mede DOMPELEN , ONDER-DOMPELEN , enz. , zie bij DEMP , in de II. Pr.

† DON , in DONS , DONSE , DONST , *lanugo* ; DONZE , *typha* ; DONZEN , *pugno* *sive Typha clava in dorso percutere* , DONST , *vapor* , *nebula* ; zie daer van bij DEN , in de II. Pr. , en ook iets daer van bij DINS , in de II. Pr.

DOND , in DONDER , DONDEREN , DONDERDAG , en DONDER-BAERD , *sedum majus* , enz. , zie daer van bij DEN , in de II. Proeve.

DONG , zie bij 't vorige DING , in deze Proeve.

DONK , in DONKER & VERDONKEREN , en † VIERDONK , *quarta pars* ; zie daer van bij 't volgende DUNK , in de I. Pr. en in AMEL-DONK , *amylum* ; zie daer van bij DEN , in de II. Pr.

DONS , in DONS , DONZE , *lanugo* ; DONSE , *typha* ; DONSEN , *typha percutere* ; zie daer van bij DEN , in de II. Proeve ;

DO.

en wegens GEDONS , *tonitus saltando excitatus* , en DONZEN , *saltando insonare* , zie daer van bij DINS , in de II. Proeve.

DONST , in DONST , *lanugo* , & *vapor* ; zie daer van bij DEN , en bij DINS , in de II. Proeve.

DOO , en DÓÓD , enz. , in DóóD , DOODEN , *occidere* ; † DOODEN , † ONTDOODEN , *gelu resolvere* ; † DODER , *lucem ovi* , enz. , zie daer van bij DEY , in de II. Proeve , en bij DET , in de II. Proeve.

DÓÓF , of DOOV , enz. , in DóóF , *furans* , *extinctus* ; † DOOVE , *typha* , DOOVEN , *extinguere* , & *olim insanire* ; en BEDOVEN , *obmersus* ; zie daer van bij DUIV , in de II. Proeve.

DOOG en DÓÓG , in † DOGED , *virtus* ; en DOOGEN , GEDOOGEN , *pati* ; zie daer van bij het vorige DEUG , in deze Proeve.

† DOOG , zie daer van bij DEYG , in de II. Proeve.

DOOY , in DOOYEN , ONTDOOYEN , zie daer van bij DEY , in de II. Pr.

DOOK , zie bij 't volgende DUIK , in deze Proeve.

DOOL , in DOLEN , zie daer van bij DIL , in de II. Proeve.

DOOM , in DOOM , DOMEN , zie daer van bij DEMP , in de II. Pr.

† DOON , in † DONE , *tonus* , *sonus* ; zie daer van bij DEN , in de II. Pr.

DÓÓP , in DóóP , DóóPSEL , DOOPEN , enz. , zie daer van bij DUIV , in de II. Proeve.

DOOR , enz. , in Dóór , *stultus* ; zie daer van bij DER of DERV , in deze Pr. & in

DO.

in DOOR, *luteum ovi*; zie bij DEY, in de II. Proeve.

† DOOT, in † DOTE, † DOTELORE, *mentis delirium*; † DOTEN, *delirare*, enz., zie daer van bij DET, in de II. Pr.

DOOV, enz., in † DOOVE, *typha*; DOOVEN, *extinguere*; BEDOVEN, *obmersus*; enz., zie daer van bij DUIV, in de II. Proeve.

DOOY, in DOOYEN, *occidere*; DOOYEN, *gelm. resolvere*; en DOYER, *luteum ovi*; zie daer van bij DEY, in de II. Pr.

DÓP, zie daer van bij DUIV, in de II. Proeve.

DOR, in DOR, en DORREN, VERDORREN, zie daer van bij DER, of DERV, in deze Proeve.

DORF, in † DORFTIG, *egetas*; en † BEDORF, *indigentia*; zie bij 't vorige DER, in deze Proeve.

DORNST, in † DORNSTE, *hypocaustum*, enz., zie daer van bij 't vorige DER of DERV, in deze Proeve.

DORSCH, in DORSCH, DORSCH-VLOER en DORSCHEN, zie daer van bij DER of DERV, in deze, en bij DRESCH, in de II. Proeve.

DORST, in DORST en DORSTEN, enz., zie daer van bij DER, in deze Proeve.

DORV, in † DORVEN, *audere*; BEDORVEN, *corruptus*, enz., zie bij DER of DERV, in deze Proeve.

† DÓT, in DÓTTERIG, *saporatus*; BEDÓTTEN, *fallere*; zie daer van bij DET, in de II. Proeve.

DR.

DRAB, in DRABBE, en DRABBen, zie daer

DR.

van bij DRYV, in de I. en bij DREV, in de Proeve.

DRAE of DRAED, in DRAED, *filum*; † DRAEDEN, *acum filo trajicere*; DRADE, DRAE, *subitò*; zie bij DRAE, in de II. Proeve,

Het Wortel-deel.

DRAEG, in ons DRAGEN (in sommige Land-Dialect DREGEN), DROEG, GEDRAGEN, III. CL: 3, *portare, ferre, gerere, gestare, & tr: perferre, & proferre, fructum ferre, & olim trahere*; en ons DRAGEN, III. CL: 3, *Etterem, purulentum esse, pus emittere, proferre*; NYD DRAGEN, *simulacrum exercere*; ZIG DRAGEN, GEDRAGEN, *se Gerere*; ZORGE DRAGEN, *solicitem esse*; DE SCHULD DRAGEN, *culpam rei sustinere*; ONKOSTEN DRAGEN, *impensam facere*; en YMAND DRAGEN, *voorstaen, alicui patrocinare*, enz., F-TH, *Tragan* / (en *Drahan* / ook Alam: *Tracan*) / *truog* / *gitragan* / III. CL: 3, *portare, ferre, efferre*; H-D, *Tragen* / *trug* (in *Subj: Truge*) / *getragen* / IV. CL: 1, *portare, secum deducere, & quasi trahere*. Dog A-S, *Dagan* / *dyog* (en *dyoh*) / *gedragen* / III. CL: 2, *trahere, vehere*; Engl: *to Dyan* / *trahere*; Ysl: *Daga* / *dyos* / *drigenn* / III. CL: *trahere*, en in 't *Præf: ey Dyeg* / *trabo*; Zw: *Daga* / *ducere, gerere, trahere, trudere, vertere*; L-Fr: *Dagje* / *Dyog* / *Dyeta* / *ferre, portare*.

Onder de *Composita*, die van opmerkelijke beteekenis en overdragt zijn, 't zij in zig zelf, 't zij in hare Takken, behooren ons AEN-DRAGEN, H-D, *an-tragen* / *afferre, apportare*; & *olim offerre, & arrogare, attribuerre, & vendicare*; AF-DRAGEN, H-D, *ab-tragen* / *deserre, deportare, & olim sarcire, compensare, quin etiam olim contemnere*; KLEEDEREN AF-DRAGEN; *deserere vestes*; BEDRAGEN, in prijs of waarde, H-D, *be-tragen* / *conferre, conficere*; ons † ZICH BEDRAGEN, *referre ad arbitros, committere iudicio alicuius*, H-D, *betragen* / *convenire, consentire*; ons † BEDRAGEN, *deserre, accusare, & contestari*; en BEDRAGEN, *sanie sive*

DR.

DR.

sive pare contaminare; ZICH GEDRAGEN, *se gerere*, & *committere iudicio alicujus*; IN-DRAGEN, *inferre*, *impottare*; MIS-DRAGEN, *malè uterum ferre*, *abortum facere*; & *olim malè se gerere*; ONTDRAGEN, WEG-DRAGEN, H-D, *Enttragen* / *Weg-tragen* / *furtim surripere*, *subtrahere*; OP-DRAGEN, H-D, *auf-tragen* / *sursum ferre*; & *tr: Of-ferre*, *transferre*, *tradere*, *resignare*; OVER-DRAGEN, H-D, *ubet-tragen*, *transportare*, *reportare*, *referre*, *renunciare*, *transigere*, *patiisci*, & *consentire*, *transcribere*; & *olim deferre*, *accusare*; TOE-DRAGEN, H-D, *Zue-tragen* / *apportare*, *adferre*; & HOE DE ZAKEN ZIG TOE-DRAGEN, of HOE HET 'ER ZIG TOE-DRAEGT, *quomodo res procedunt*; VER-DRAGEN, H-D, *bet-tragen* / *transferre*, *aliò deferre*; en VERDRAGEN, *lijden*, H-D, *Er-tragen* / *bet-tragen* / F-TH, *furtragen* / Alam: *far-tragan* / *he-tragan* / *sufferre*, *perferre*; † VERDRAGEN IEMAND DEN ÉÉD, *ius jurandum remittere alicui*, *exsoluere aliquem religione sacramenti*; VOOR-DRAGEN, H-D, *fur- & boz-tragen* / *proferre*, *proferre*, *offerre*, & *proponere*; UIT-DRAGEN, H-D, *aug-tragen* / *efferre*, *egerere*, & *effutire*, *dicta foras eliminare*, *divulgare*; UIT-DRAGEN OM TE VERKOOPEN, *venale deferre*, *venum deportare*; SCHADELÓOS UIT-DRAGEN, *indemnè reddere*; en WEDER-DRAGEN, F-TH, *Widar-ertragen* / *reportare*; en WÉG-DRAGEN, *auferre*, enz. Zijnde dit DRAGEN rijk van *Composita*, even gelijk 't Latijnsche *Ferre*, vermits veel te pas komende.

Het Wortel-deel van ons *Præfens* laet zig zien in ons † DRAGE, Zijge, *colum*, *qualus*, als waer door heen het vogt gevoert word; H-D, *Crage* / F, *feretrum*; en *Wist-trage* / F, *feretrum stercorarium*; ons DRAEG-BOOM, *m: Phalanga*, *vectis*; DRAEG-MOEDER, *f: Matrix*; DRAEG-STOEL, *m: Sella gestoria*; DRAGER, *m: H-D, trager* / *trager* / M, F-TH, *traganet* / Zweedsch *dragare* / *Gerulus*, *Bajulus*, *portator*; ons AN-DRAGER, *m: Bajulus*, *apportator*; dog H-D, *an-träger* / M, *orator*, *proponens*, & *delator*; ons AEDRAGING, *koſte*, *pretium*, H-D, *betragung* / *pretium*; & *unanimitas*; ons OVER-DRAGER, *m: Translator*, & *Delator*, *Calumniator*; UIT-DRAGER, *m: Exportator*,
II. Deel.

& *circitor*, *circitor*, *qui merces vestesve distrabendas vicatim circumfert*, *vestiarius*; UIT-DRAGERSE, UIT-DRAEGSTER, *f: Circustrix*, *institrix*, *cui vestes & alia res distrabenda dantur*; *vestiaria*. Wijders ons DRAEGLYK, VERDRAEGLYK, H-D, *er-traglich* / Zw: *dragelig* / *tolerabilis*; F-TH, *gitragantlijhet* / *tolerabilis*; ons DRAEG-BAER, H-D, *tragbar* / *träglich* / *portabilis*; ons DRAEGSAEM, H-D, *traghaft* / *ferax*, *facundus*; en ons VERDRAEGSAEM, *moderatus*, *patiens*, *equanimus*; F-TH, *far-traganii* / bij ons VERDRAEGSAEMHEID, *tolerantia*; en ons HET GEDRAEG, *n: Portatus quodammodo frequens*, enz.

En, met de inkorting van de lange A, ons GEDRAG, *n: Gestus*, *compositio corporis* & *habitus*; het H-D, *an-trag* / M, *propositio*, *oblatio*, & *ad-trag* / M, *satisfactio*; ons † BEDRAG, *n: relatio*, *reportatio*, & *accusatio*; ons † IN-DRAG, *inslag*, H-D, *eintrag* / M, *subsegmen*, *trama*; ook H-D, *Eintrag* / M, *remora*, *impedimentum*; ons † OVER-DRAG, *m: Conventio*, *pactum*, & *traditio*, *translatio*; H-D, *Crtrag* / en *Er-trag* / M, *proventus*, *emolumentum*, *reditus*; en 't H-D, *bet-trag* / M, *pactum*, *conventio*; bij ons VER-DRAG, *n: Pactum*, *compositio*, *conciliatio*, & *olim tolerantia*, *abstinentia*, *relaxatio*, & *cessatio*, *dilatatio*; en MET VERDRAG, *moderatè*, *equo animo*; en ons DRAG-BAER, *ferax*, *facundus*.

Wederom met den Uitgang T, agter dit Worteldeel, ons DRAGT, *f: Gestus*, *gestio*, & *gestamen*, *id quod portatur*, & *olim gesticulatio*, & *monstrifica soboles*, *larva* & *prestigia*; tot deze oude beteekenis behoort het Geldersche DRAGT-DRAGEN, bij anderen DRÓCHT-DRAGEN, Guichelen, *gesticulari*, & *præstigiis fallere*. Wijders ons DRAGT, *f: Mos vestiendi*; en DRAGT, *f: Foetus*, *partus*, *fructus*; en DRAGT, ÉTTER-DRAGT, *f: Angl: Draggel* / *pus*, *sanies*; OOGENDRACHT, *f: Delachrymatio*; als mede het H-D, *tracht* / F, *onus*, *sarcina*, *habitus*, *indumentum*; H-D, *trachtig* / *ferax*, *pregnans*, *facundus*; Zw: *Drächtig* / *foetus*, *gravidus*, *pregnans*; bij ons † DRAGTIG, † GEDRAGTIG, nu DRAGTSAEM, *ferax*, *facundus*. Voorts ons ÉÉN-DRAGT, *f: Concordia*; ÉÉN-DRAGTIG, *unanimis*; EVENDRAGTIG,
X
TIG,

DR.

TIG, *concors, uniformis, paequalis*; ons MIS-DRAGT, *f: Abortus*; OP-DRAGT, *f: Dedicatio*; en OP-DRAGT, *f: Transcriptio, & prolatio, & olim delachrymatio*; OPDRAGTIG, *facie suffusa rubore*; en † OPDRAGTIG, *elatus animo*; OVER-DRAGT, *f: Traditio, & translatio*; en ons † TOE-DRAGT DER OOGEN, *f: Delachrymatio*; TWEE-DRAGT, *discordia*.

Voorts met de E, in steê van A, die zig mede in 't Yl: *eg* *Dræg* / *trabo*, vertoon, vind men ons DRÉEGE, *f: Angl: Dræge / harpago, lucus, uncus, & verriculum*, om het trekken en na zig halen, in den zelfden zin als 't A-S, *dragan*, *Engl: to Dræw / Yl: ad draga / trahere*. Dus ook ons DRÉGNÉT, *n: Trek-net, verriculum, everriculum*; en ons oude *Postpositivum* DRÉGT, *Trajectus*; dat agter vele oude plaetsen is gebruikt geweest, alwaer bekende Overvaerten lagen, als DOR-DRÉGT, en zijn Overstaende ZWYN-DRÉGT, enz.

Uit het *Præter*: is ontleent het A-S, *dræht* / *Angl: Draught / tractus, haustus*; tot welchen tak ook schijnt te behooren ons GE-DRÓGT, *n: ook oul: † DRÓGT, en † DRAGT, f: Monstrifica soboles, larva, & praestigia*; als of 't ware een misdragt, of iets van wonderlijk gedrag; waer toe het bovenaengerorde DRÓGT-en DRAGT-DRAGEN, *gesticulari, & praestigiis fallere*; hoewel dit DRÓGT, ten opzichte van den zin en gedaente mede niet qualijk past op het *Præter*: van ons oude † DRIEGEN, nu BEDRIEGEN, II. CL: 3, *fallere*; egter dewijl ons oude † DRAGT, *monstrum*, minder daer bij voegt, zou ik dit ons DRAGEN liever voor den Stamboom houden. Behalven dit zou ook eenig recht van oorspronk op dit ons DRÓGT, GEDRÓGT konnen betwiften het zelfde Wortel-deel, 't gene in 't *Præter*: is van 't A-S, *Dræctan / dræhte / gedræht* / IV. CL: *vexare*; overmits en zin en gedaente aen die welvoeglijk komt; waer van verder te zien is bij DREK, in de II. Proeve. Met dit ons GE-DRÓCHT komt mede vrij wel overeen in gedaente het M-G, *Dræchtæis / milites*; welker verwoestenden en alles ontroerenden aert men aldus niet onaerdig afgeschildert vind; immers alle

DR.

Zedekunde leert, dat de Krijg een grouwzaem gedrocht is.

Tot het *Partic*: behoort het oude Vlaemsche † AF-DRAGENDHEID, *f: Obirectatio, contemptus*; en ons ZORG-DRAGENDHEID, *f: accuratio, sollicitudo*.

De Zaek-of Wortel-decken.

DRAEY, in ons DRAEY, *torfio, & olim celeriter*; en ons DRAEYEN, *torquere, &c*; en zoo voort, zie bij DRAE, in de II. Pr.

DRAEL, in ons DRALEN, *nectere moram*; & DRAEL-GAST, zie daer van bij DRAE, in de II. Proeve.

DRAEZ, in DRAZELN, bij DRAE, in de II. Proeve.

DRAEV, in DRAVEN, en † DRAVIK, zie daer van bij DRYV, in deze, en bij DREV, in de II. Proeve.

DRAF, in ons DRAF, *succensus*; en DRAF, *filiqua excocta*; zie daer van bij DRYV, in deze, en bij DREV, in de II. Pr.

DRAG, in ons GEDRAG, *gestus*; † BEDRAG, *relatio*; † IN-DRAG, *subtegmen*; † OVER-DRAG, *conventio, & traditio*; en VERDRAG, *pactum*, MET VERDRAG, *moderatè*; en DRAG-BAER, *ferax, succundus*; zie bij 't vorige DRAEG, in deze Proeve.

DRAGT, in ons DRAGT, DRAGT-DRAGEN, *gesticulari*; † DRAGTIG, ÉÉNDRAGT, ÉÉNDRAGTIG, EVENDRAGTIG, MISDRAGT, OPDRAGT, OPDRAGTIG, OVERDRAGT, † TOEDRAGT, en TWEE-DRAGT, enz., zie bij 't vorige DRAEG, in deze Pr.

DRAL, in ons DRAL, *agilis, quoquoque promptus*; zie daer van bij DRAE, in de II. Proeve.

DRANG,

DR.

DRANG, in ons DRANG, *caedens* &c; GE⁴ DRANG, *pressura, turba*; † DRANGEN, *coangustare*; en DRANGER, *decipulum columbaris*; zie bij 't volgende DRING, in deze Proeve.

DRANK, in ons DRANK, *potus*; en † DRANKER, *potator*; zie bij 't volgende DRINK, in deze Proeve.

DRAP, zie bij DRÉP, in de II. Proeve.

DRAV, in † DRAVE, *succussus*, DRAVEN, *succussare*; en † DRAVIK, *festucago*; & † DRAVANT, *satelles*; zie daer van bij DRYV, in deze, en bij DREV, in de II. Proeve.

DREEF, in ons DREEF, *pulsus, modus agendi concinnus, iter tritum, actus*, & *series longa arborum*, &c; zie bij 't volgende DRYV, in deze Pr.

† DREEG, in † DREGEN, zie bij 't vorige DRAEG, in deze Pr.

DRÉEG, in 't Vlaemsche DREGEN, zie bij DRYG, in de II. Pr.

DREET, in DRETE, DREET, bij 't volgende DRYT, in deze Proeve.

DREEV, in DREVE, *pulsus, ictus, iter tritum, actus*, & *series arborum*; † DREVIK, *catuliens*; DREVEL, *malleus stipatorius*, & *mediastinus*; en DREVELLEN, *itare*, &c; zie bij 't volgende DRYV, in deze; en ook iets daer van bij DREV, in de II. Pr.

DRÉF, of DRÉV, zie bij de II. Proeve.

DRÉG, in ons DRÉEGE, *barpago*, & *uncus* &c; en DRÉG-NÉT, *verriculum*; zie bij 't vorige DRAEG, in deze Pr.

DRÉGT, in ons DOR-DRÉGT, ZWYN-DRÉGT, &c; zie daer van bij 't vorige DRAEG, in deze Pr.

DREIG, in ons DREIGEN, *minari*; † DREIG-

DR.

BRÓOD, *panis vetus*; zie daer van bij DRYG, in de II. Proeve.

DREIL, in † DREIL-GAST, *coenipeta*; zie daer van bij DRAE, in de II. Proeve.

DRÉK, in ons DRÉK, *sordes*, &c; zie daer van bij DREK, in de II. Proeve.

DRÉMP, in DRÉMPEL, zie daer van bij DRYM en TRIMP, beiden in de II. Proeve.

DRÉNK, in ons DRÉNKE, DRÉNKTRÓG, DRÉNKEN, en DRÉNKELING, zie bij het volgende DRINK, in deze Pr.

DRÉP, zie bij de II. Proeve.

DRÉS, in DRÉSSOOR, zie daer van bij DRAE, in de II. Pr.

DRÉSCH, in † DRÉSCHEN, *triturare*; zie bij DRESCH, in de II. Proeve.

DRÉV, zie bij DRÉV, in de II. Proeve, en bij DRYV, in deze Proeve.

DREUN, in ons DREUN, *concussus, tremor*, & *mos eundi vel agendi singularis*; en DREUNEN, *concussare* &c; zie bij DREUN, in de II. Proeve.

DREUT, in DREUTEL, DREUTELMANNEKEN, en DREUTELLEN, zie daer van bij 't volgende † DRIET, in deze Proeve; dog voornaemlijk bij DRAE, in de II. Proeve.

Het Wortel-deel.

DRIEG, in ons versletene † DRIEGEN, nu BEDRIEGEN, BEDROOG, BEDROGEN, II. CL: 3, *fallere, decipere*; F-TH, bi-triugan (bi-driugan) / bitruog (bitroug en bitrog) / bitrogan / Alam: Crie-gan / II. CL: 2, *decipere*; H-D, Crie-gan / dog gemeenzamer Be-triegen / be-trog / betrogen / II. CL: 2, *decipere*; X 2 dog

DR.

DR.

dog A-S, a-dzeogan / a-dzeah / a-drogen / II. CL: 1; *ducere*, *transigere*, & *transl. pati*; L-Fr: *Be-dzege* / *bedzeeg* / *bedzagen* / of *bedzegen* / *decipere*, *fallere*.

Het A-Saxische schijnt de grondbeteekenis te behelzen, voor zo verre het *iemand leiden*, *omleiden* beduid, en overdragtelijk *om den twijn leiden*, *misleiden*, als waer in eigentlijk alle Bedrog gelegen is; maer hoe het A-S, adzeogan / gedzeogan II. CL: 1, *pati*, *tolerare*, den zin van *verdragen* krijgt, is duister; en zo men willen mogt, dat dit mogelijk in steek van 't A-S, dzagan / III. CL: 2, komt, zo ondersfelde men een ongeregeld en gantsch onwettig *Dialect-verloop*, en dat met één op een lossen voet.

In 't Wortel-deel van den *Infinit*: of het *Præs*: vertoont zig het zakelijke deel van ons DRIEGEN, I. CL: *leviter consuere*, *longa sutura adaptare*; zijnde een losse aenrijging van de stukken, om slegts het satfoen van 't kleed te zien, en zijn verder beschik en leiding te geven, bevorens het ter dege vast genacit en opgemaekt werd; zo dat ook hier in de A-Saxische zin van *leiden* eenigzints doorspeelt. Hier van ons DRIEG-DRAED, *m*: *Filum levius suturae*, *quo vestis consuenda leviter adaptatur*. Dog in den zin van *misleiding* komt ons BEDRIEGER, *m*: H-D, *trieger* / *betrieger* / *M*, *impostor*; ons BEDRIEGLYK, H-D, *triegerlicht* / *fraudentus*; ons BEDRIEGLYKHEID, *f*: *Fraus*, *insidiositas*; en BEDRIEGERY, *f*: H-D, *betriegeretep* / *F*, *impostura*.

Tot het Zakelijke deel van 't *Imperf*: moeten thuis gebracht worden ons † DRÓG, *m*: † GEDRÓG, *n*: en † DRUG, nu BEDRÓG, *n*: H-D, *trog* / *trug* / en *betrug* / *M*, *frans*, *impostura*, *phantasma*, & *prestigia*; en GEDRÓGT, *n*: *Impostura*, *spectrum*, *phantasma*; & *tr*: *monstrum*; H-D / *trüglich* / *betrüglich* / *fraudentax*; oud-Sax: *Þrogenet* / *impostor*; en *Enpbon*: met *SCB* zonder *B* / het H-D, *treuschen* / I. CL: *astute agere*; H-D, *treuschet* / *M*, *subdolos*; en verder het Geldersche DRÓGLICHT, † DRUG-LICHT, *n*: *Ignis fatuus*; als 't welke in de donkerde de menschen misleid, maer ook, volgens de H-D, *Dialect* van T voor D, het Geld: TRUG-LICHT, *ignis fatuus*; & TRUG-NAGEL,

bulle, *caput umbellatum clavi*; als of 't zijde een bedrieglijke spijker, vermits alleenlijk een kop hebbende, en geen lijf; waer toe ik ook betrek ons TROGGELEN, TRUGGELEN, I. CL: *Aeruscare fallacis vel blandimentis*; en TROGCHELEN, I. CL: *leviter consuere*; even als 't vorige DRIEGEN.

De Zaek-of Wortel-deelen.

† DRIEL, in † DRIELE, *cornus*, *gyrus* &c; en † DRIELEN, *mutare*, & *rotare*, &c; zie daer van bij DRAE, in de II. Proeve.

DRIEST, in DRIEST, DRIESTIG, *audax*, *audacter*; zie bij DER, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

DRIET, in ons verouderde † DRIETEN, nu VERDRIETEN, VERDROOT, VERDROTEN, II. CL: 3, *tedere*, *pigere*, *fastidire*. M-G, *ug*-thrutant / *ug*-thraut (in *Subj*: *ug*-thrautau) / *ug*-thrutang / II. CL: 4, *molestum esse*. F-TH, *berthruzzan* (en *ar*-dzuzzan) / *ber*-thruoz / &c / *ber*-thruzzan en *ber*-dzuzzan / II. CL: 2, *molestum esse*. A-S, *a*-threotan / *athreat* (in *Subj*: *a*-thrute) / *a*-throten en *a*-thrueten / II. CL: 1, *fastidire*; H-D, *berdziesfen* / *ber*-dzofz / *berdzossen* / II. CL: 2, *tedere*.

Onder 't Wortel-deel van het *Præsens* behooren ons VERDRIET, *n*: A-S, *a*-throt / *tadium*, *fastidium*, *molestia*, *injuria*, & *satietas*; Zweedsch *Þöz-treet* / *tadium*, & *odium*; en ons VERDRIETIG, † VERDRIETSAEM, H-D, *ber-dziefflich* / *uber-dziefflich* / *tadifosus*; A-S, *athrypt* / *molestus*; ons † ONVERDRIET, *n*: *Alacritas*, *impigritia*; waer van ons ONVERDRIETIG, *festivus*, *amovus*, *non molestus*, & *indefessus*; en ONVERDRIETSAEM, *impiger*, *alacris*.

Uit het Wortel-deel van 't *Præteris*: *Imperf*: zijn gesproten, het F-TH, *ober*-thruze / *tadium*; F-TH, *ur*-dzuzzig / *molestus*; 't H-D, *berdzufz* / *M*, *fastidium*, *satietas*; &

DR.

Et ignavia, en ons † VERDROTIG, *tædiosus*; A-S, a-throtsum / *molestus*; ons † OVERDROTIG, *pertæsus*; en † ONVERDROTIGLYK, *impigrè*, *indefessè*. Verder het A-S, *Chreatas* / *mina*; want Dreigementen zijn zeker wel verdrietige Tael-voeringen; en daer van 't A-S, *threatian* / *ge-threatian* / I. CL: *minari*, *arguere*, *terrere*; en uit ons Wortel-deel DROOT, ons † DROTEN, I. CL: *minari*. Ook schijnt hier toe te behooren het M-G, *Chrutg-fil* / *lepra*; en M-G, *Chrutg-filg* / *leprosus*; en M-G, *Chrutg* of *Chrust* / *asper*; zeggende zo veel als rouw, schilferig, en verdrietig vel. Ons Wortel-deel DROOT, of DREUT, vertoont zig mede in ons † DROTEL, nu DREUTEL, *m: Pilula stercoraria*; mooglijk om den moeilijken stank en 't verdriet; hoewel mij ruim zo waerschijnlijk dunkt de afleiding, die ik daer van doe bij ons DRAE, in de II. Proeve. Die genen die de letter-verandering, volgens den van overlang gewonen trant, bij de roes nemen; zouden ligtelijk zig inbeelden, dat DREUTEL, van DRYTEN, II. CL: I, *forire*, *cacare*, komt, om het wel vijlen van den zin, dog eger mijnes agtens doelen, vermits de *Verba* van de II. CL: I, wel verwandelen in EE, en I, maer nooit in EU, of O; ten zij het quame door het Engelsche Kanael, alwaer te met zig de O in zulke gevallen zien lact.

Uit het *Præter: Participii* zijn gekomen het H-D, *verdroffen* / *fastidiosus*, *abhorrens*, *negligens*, *incuriosus*; en H-D, *unverdrossen* / bij ons ONVERDROTEN, *alacris*, *diligens*, *impiger*, *gnavus*, *strenuus*, Et *tranquillus*; A-S, a-throten / *pertæsus*; a-throten / *infestatus*, en a-throtennisse / *tædium*.

De Zaek-of Wortel-deelen.

DRIF, in ons DRIF, *solum sterile*, *ager junus* Et *aridus*; DRIF-ZAND, *glarea*; zie bij 't volgende DRYV, in deze Pr.

DRIFT, in ons DRIFT-ZAND, *glarea*, DRIFT, *concitatio*, *impulsus*, *desiderium*, *grex armentorum*; DRIFTE, DRIFT-GOED, ZEE-DRIFTE, *merces nau-*

DR.

fragiorum; en DRIFTIG, *fluitans*, Et *festinans*, *stimulans* Et c; zie bij 't volgende DRYV, in deze Pr.

DRYF, in ons BE-DRYF, DRYF-DOP, DRYF-TÓL, DRYF-HAMER, en TYD-VERDRYF, enz.; zie bij 't volgende DRYV, in deze Pr.

DRYG, zie in de II. Proeve.

DRYM, zie in de II. Proeve.

Het Worteldeel.

DRYT, in ons DRYTEN, DREET, GEDRETEN, II. CL: I, *aluum exonerare*, *forire*, Et *pedere*. Yá: *Dypta* / *dyet* / *dytenu* / II. CL: *cacare*.

De Takken van het *Præsens* zijn ons † DRYT, Angl: *Ditt* / *stercus*, *sordes*; en 't Yá: *Dyt* / N, *excrementum*.

Van 't *Præterit*: ons DRETE, † DREEFE, *f: Merda*, Et *crepitus ventris*.

Het Wortel-deel.

DRYV of DRYF, in ons DRYVEN, DREEF (in *Subj*: DREVE), GEDREVEN, II. CL: I, *Agere*, *facere*, *exercere*, *pastoratum agere*, *hortari*, *incitare*, *pellere*, *vi aut feriendo impellere*, *celare*, Et *stipare*, *ferruminare navem*; *quin etiam agi*, *agitari*, *pellere*, *fluitare*, *supernatare*; Et *olim catullire*, *quasi lasciviâ agitari*; & *Flandr*: *Garrire*, *secreta effutire*, *quasi agitari loquacitate*; een *Verbum* van veelerhande kragt en dienst; de Grondbeteekenis is *Agere*, & *Agi*, en daer van de Overdragtelijke. Onder de Oudheid heeft men 't M-G, *Dyiban* / *dyast* (in *Subj*: *dyiban*) / *dyibang* / II. CL: I, *cogere*, *pellere*, Et *tundendo excavare*; F-TH, *Dyiban* of *Triiban* / *Dyib* of *Triib* (in *Subj*: *Dyib* of *Triib*) / *ge-dyiban* of *ge-triban* / II. CL: I, *pellere*; A-S, *Dyiban* (of *Dypan*) / *Dyast* (in *Subj*: *Dyist*) / *dyisen* of *gedyisen* / III. CL: I, *ejicere*, Angl: *to Dyke* / *dyobe* / *dyben* / *agita-*

DR.

agitare, exercere, pellere, &c;; H-D, **Treiden** / **treib** / **getreiden** / II. CL: I, *agere, exercere, propellere, agitare, incitare*; Yll: **Dyppfa** / **dyppf** / **dyppfen** / II. CL: I, *jactari, circumvehi*; waer toe ook overdragtelijk het Yll: *impersonale Dyppfen (ningit)*, in *Præter: Dyppf*. Wijders in 't Land-Fries **Dyppwot** / **Dyppwot** / **djoun** / **djouton** / *agitare, &c;*; Zweedsch, **Dyppwa** / *agere, jactare, urgere, premere, & proficere*.

Dezer voornaemste *Composita* zijn, ons AEN-DRYVEN, H-D, **an-treiben** / *impellere, incitare*; AF-DRYVEN, H-D, **ab-treiben** / *abigere, discutere*; BEDRYVEN, H-D, **be-treiben** / *agere, exercere, perpetrare, & olim moliri*; BOVEN-DRYVEN, *supernatare, & superare*; DOOR-DRYVEN, H-D, **Durch-treiben** / *transmittere, peragitare, transadigere, pervadere, subigere, vincere causam*; IN-DRYVEN, H-D, **in-treiben** / *impellere, intrudere*; ONTDRYVEN, H-D, **ent-treiben** / *disipare, abigere*; ONS VERDRYVEN, H-D, **ver-treiben** / F-TH, **ber-treiben** / Alam: *far-en fer-treiben* / A-S, **foz-dyffan** / *abigere, expellere, amovere*; DEN TYD VERDRYVEN, H-D, **Zeit-ber-treiben** / *tempus fallere, transigere, temporis radium excutere*; VOORT-DRYVEN, H-D, **fozt-treiben** / *urgere, propellere*; en ONS UIT-DRYVEN, H-D, **aus-treiben** / Zw: **Dyppwa uth** / *expellere, ejicere, eliminare, propalare*; en WEG-DRYVEN, *abigere, propellere*; enz.

Men vind het Wortel-deel van het *Præsens* in ons DRYVER, m: H-D, **treiber** / M, **Actor**, *agitor*, & *calator*; en 't Vlaemsche DRYVER, m: *Garrulus, futilis*; in ons DRYVING, f: *Actio, agitatio, fluctuatio, & calamen, calatpra*; H-D, **treibung** / F, *exercitium, calcar, incitamentum*; en H-D, **betreibung** / F, *facinus, & deductio in pascua*; en DRYVIG, Germ: Sax: *Sicambri, cataliens, in venerem prariens*. Wijders het H-D, **treib** / M, *motus, desiderium, concitatio, sollicitatio*, F-TH, **tribe** / *repudium*; als iet drijven latende; en Zweedsch **Dyppwelfe** / *jactatio*; en ONS BEDRYF, n: *Exercitium, actus, actio, administratio, opera, admissum, commissum & molimen*; beneffens de *Composita*, waer onder het Lovensche DRYF-DOP, bij ons DRYF-TÓL, m: *Trachus obtusior, tur-*

DR.

bo qui scutica agitur; DRYF-HAMER, m: *Marculus, arariorum malleus*; H-D, **treibhammer** / M, *maseola ad tubera extendenda*; en ons TYD-VERDRYF, n: *Ludicrum, oblectamentum, temporis terendi gratia*; als mede ons DRYF-PUNT, n: *Calam, calandi instrumentum*; als waer medemen de metaelstoffen drijft; en DRYF-LAND, *insula fluctuantes*; en DRYF-ZAND, *glarea, arena mobilis, aestuans*; dat door aenspoelinge aen de Oevers komt opdrijven; en DRYF-WEG, m: *Actus, us*; als waer op en waer langs men 't Vee bequaemlijk drijven kan.

Voorts, met inkorting van Y in I, ons DRIF, *solum sterile, ager jejunus, & aridus, levis & quasi super aquam fluitans*; en DRIF-en DRIFT-ZAND, n: *Glarea, arena mobilis, aestuans*; als mede het A-S, **gedyff** / *stipula*; als ligtelijk door den wind heen en weder gedreven; en A-S, **dyff** / *Febris*; om de Drift van 't bloed: en bij ons DRIFT, f: & m: *Motus, desiderium, concitatio, impulsus, appulsus*; A-S, **dyffte** / *appulsus*; H-D, **Crift** / F, *jus pascendi, & pecoris appulsus*; en ons DRIFTE, DRIFT, f: *VEE-DRIFT*, f: *armentum, grex armentorum*; als eene Troep die bij een gedreven word: en DRIFTE, ZEE-DRIFTE, f: *DRIFT-GOED*, n: *Merces naufragiorum, in mari natantes, DRIFTIG, fluitans, impetuosus, & cismus, festinans, stimulanus*; H-D, **Criftig** / *momentosus, ponderosus, gravis, pregnans*; en uit zulk een Worteldeel het A-S, **a-dyffan** / I. CL: *expellere*, & 't A-S, **bedyffan** / I. CL: *Cogere, urgere*, enz.

Het *Præteritum* heeft uitgelevert ons DREVE, f: DREEF, f: & m: *Pulsus, ictus, alapa, colapsus*; H-D, **trieb** / M, *motus, desiderium, concitatio, sollicitatio*; en H-D, **Ent-trieb** / M, *dissipatio*; A-S, **Dyppse** / *expulsio*; waer van het A-S, **Dyppfan** / I. CL: *expellere*; ook A-S, **dyppfan** / *ge-dyppfan* / I. CL: *percutere, turbare, perturbare, & vexare*; & M-G, **Dyppbjan** / I. CL: *vexare*; en verder A-S, **Dypp** / *armenta*; waer voor wij uit het *Præsens* het bovengemelde DRIFT gebruiken. De M-G, ai / en A-S, a / en æ / beantwoorden eigentlijk onze harde lange êê, of EY, die in *Singul:* van ons verouderde *Præter:* plaets had. Wijders overdrag-

DR.

dragtig ons DREEF; *m: Modus agendi concinnus*; HY IS OP DEN DREEF, *in rectum incidit agendi modum*; HY IS OP ZYN DREEF, *bilaris est & jucundus*; DAT HEEFT GEEN DREEF, *non viget, non flores*; als mede ons DREVE, DREEF, *f: iter tritum, & actus, & series longa arborum*; als waer langs en waer over men de kudden drijft. Voorts † DREVIC, *catulicis*; van het oude † DRYVEN, *catulire*. Daerenboven ons DREVEL, *m: Mallens stipatorius*; als waer mede men iets in drijft; en niet onmogelijk ook hier toe ons † DREVEL, *m: Angl: Dreff / mediastinus, servus*; een schommelknaep, die men op en neer stuert; waer van ons † DREVELLEN, I. CL: *itare, frequenter ire*; hoewel dit laetste DREVEL en DREVELEN mij met nog ruim zo veel regt betrekkelijk schijnt tot het F-TH, *drupan / tendere, vergere*; zie daer van bij DREV, in de II. Proeve.

Tot het oude *Præ:* met A, of α, volgens de A-S *Diale&* (behalven 't even genoemde A-S, *dræfe / dræfan / en dræf / en M-G, Drabjan*), voegt niet qualijk, onder den zin van *agi, fluitare, supernatare, & ejicere*, ons DRAF, *m: & n: Siliqua excocæ, excassum sedimentum, acus, palea*; en DRAFZAK, *kaf-zak, saccus acere refertus*; en † DRAVIK, wilde haver, wilde opscheuten, *festucago, Ægilops*; gelijk ook met een B, even als bij 't M-G, F-TH en H-D, ons DRABBE, *fax, A-S, drabbe / faeces*; en ons DRABBIG, *seculentus*; om de gestige of geroerde droessemstof die boven op drijft, of midden onder het zelve zweeft en driftig hangt.

Van 't *Præter: Participii* zijn gesproten ons *Adject:* BEDREVEN, *commisus*; en overdragtelijk BEDREVEN, *asgericht, expertus, exeroitatus, tritus, agendo doctus*; als dikwijls zulks bedreven hebbende, en daer door geleert zijnde; waer toe ons DOOR-BEDREVEN, H-D, *durch-trebenet / quam maxime exercitatus*; en BEDREVEN ZYN, *exercitatum esse*; dog ook eertijds † BEDREVEN ZYN, voor, in 't naeuw gedreven zijn, *angi, anxium esse*; nog ook wederom in den gemeenen zin ons BEDREVENE WEG, *viatrata*; en GEDREVEN, *actus, pulsus, propulsus; & coelatus*; GEDREVENE VATEN, A-S, *a-diffene fatu /*

DR.

calata vasa; en ons VERDREVENLING, *exul, extorris, enz.*

Het Zaak-of Wortel-deel.

DRIL, in ons DRIL, *tornus, gyras, verticillum, & trepanum*; DRILLE, *Rbombus quo fila deducuntur, & genus tele*; en † DRILLE, *foramen*; & DRILLE, *mulier vaga, levis*; en DRILLEN, *motitare, vagari, & gyras agere, rotare, & terebrare, & tremere*; en DRILLEN HET KRYGS-VOLK, *militis exercere*; zie daer van bij DRAE, in de II. Pr.

Het Worteldeel.

DRING, in ons DRINGEN, DRONG (ou: in *Sing:* DRANG), GEDRONGEN, II. CL: *5, premere, pressare, urgere, instare*; A-S, *Chringan / thrang* (in *Subj:* *Chringe*) / *thringen* / II. CL: *2, premere*; H-D, *Dringen (& Drengen) / Drang* (in *Subj:* *Dringge*) / *gedrangen* III. CL: *1, premere*.

De *Composita* AEN-AF- en DOOR-DRINGEN enz. hebben geene opmerkelijke overdragt in hunne beteekenis; waerom we ons daer in niet zullen ophouden.

Spruitelingen van het Wortel-deel uit het *Præ:* zijn ons DRINGER, H-D, *Dringer / M, pressor, impulsor*; het A-S, *Chring / Chring / Turba, & Canalis*; A-S, *gethringge / strepitus, irruptio*; waer van het A-S, *ge-thringan* / I. CL: *contendere, comprimere*; & 't A-S, *foz-thringan* / I. CL: *præjudicare*. Voorts ons DRINGENDE NOÓD; *vi vel necessitate coacta*; met het zelfde Wortel-deel, dog uit het *Partic: Præsens*.

De Takken van 't *Præter:* met den ouden *Singul:* zijn ons DRANG, *m: H-D, drang / gedrang M, en gedrange / drängen / N, coactio, pressura, & afflictio*; en ons GEDRANG, *n: A-S, ge-thrang / pressura, stipatio, turba, caterva hominum*; van welk Wortel-deel gevormt is het F-TH, *Chringan* / I. CL: *comprimere, conglobare*; 't A-S, *an-*

DR.

on-thrangan / I. CL: *obruere*; 't H-D, **Drängen** (ook **Drengen** en **trengen**) / en **be-drängen** / I. CL: *premere, molestare, violentè cogere, coangustare*; H-D, **aus-drängen** / I. CL: *exuere bonis*; H-D, **ver-drängen** / I. CL: *fugare*; en **verdrängt sein** / *curis & calamitatibus urgeri*. Wijders dat ook eertijds bij ons het verouderde † DRANGEN, I. CL: *comprimere in arctum, coangustare*, in waerde was, blijkt uit ons *Substant: Verbale* † DRANGER ook † DRÉNGER, *m: Homo corpore compacto, quadrato*; als in-een-gedrongen van gestalte; en ons DRANGER, *m: DUIVEN-DRANGER, m: H-D, Dranger / M, Decipulum columbarii*; als waer mede de Duiven opgesloten en in 't naeuw gehouden worden, 'schoonze van buiten door den zelve wel kunnen indringen. Voeg hier bij het H-D, **Dränger** / M, *coactor*; het Kimbr: **Drengur** / *vir strenuus*; & 't Yñ: **Thraungur** / *angustus, compressus*.

De opmerkelijkste beteekenis van de Takken uit het *Præter: Partic:*, is bij ons GEDRONGEN, *pressus, pulsus, compressus, & arctus; sed & olim tumidus, turgidus*; en ons GEDRONGEN VAN GESTALTE, *staturâ corporis quadratâ, compactâ*.

Het Wortel-deel.

DRINK, in ons DRINKEN, (oul: ook DRENKEN, zie onze *Grondsl: II. Verhand: § IX.*) in *Imperf: DRONK* (oul: in *Singul: DRANK*), in *Præter: Part: GEDRÓNKEN*, II. CL: 5, *bibere*; M-G, **Drinkan** / **Drank** (in *Subj: Drunkau*) / **drunkang** / II. CL: 2, *bibere*; F-TH, **Drincan** (**drinchan** of **thrinchan**) / **drank** (in *Subj: drunke*) / **gedrunken** of **gedronken** &c, II. CL: 3, *bibere*; A-S, **Drincan** (**drincan** / **dypncan**); **dranc** (in *Subj: drunce*) / **druncen** en **gedruncen** / II. CL: 2, *bibere*; Angl: **to Drink** / **drank** (of **drunk**) / **drunken** / *bibere*; H-D, **Crinken** / **trank** (in *Subj: Crinke*) / **getrunken** / III. CL: 1, *bibere*; Yñ: **Dręka** / **drack** / **druckenn** / II. CL: 3, *bibere*; Kimb: **Dręka** / **dręga** / **dręka** / *bibere*. De Yñ: en Kimbrische *Dialect* verandert de NK, in **Ch** / gelijk ook bij 't Yñ: **Thacka** / *gratias*

DR.

agere, voor ons DANKEN, en 't Yñ: **Doc-kur** / *Subniger*; voor ons DONKER, enz. En de Land-Friesche *Dialect* speelt 'er nog erger mee; dus L-F, **Drinsen** / **Chrinsen** / in *Præter: Dronk* / in *Præter Part: Drinst* / en **Droncken** / *bibere*. In 't bovengenoemde M-G, staet 'er eigenlijk **Donk**, voor onze NK, als M-G, **Drigghan** / dat ik op de Grieksche wijze lees; dog als men die letters in hare gewoone kragt verkoos te laten, zo zou dit M-G, vrij nae aen de Kimbrische *Dialect* komen, 't gene dan met de oude Woonplaets der M-Gotthen aen den Wijsfel niet qualijk overeenstemmen zou.

Onze voornaemste *Composita* zijn YMAND TOE-DRINKEN, II. CL: 5, H-D, **Zue-trinken** en **Doz-trinken** / III. CL: 1, *propinare*; ons VERDRINKEN II. CL: 5, F-TH, **ber-drinkan** / II. CL: 3, H-D, **er-trinken** / III. CL: 1, *mergi, submergi, & aquis suffocare*; ons VERDRINKEN, II. CL: 5, H-D, **ber-trinken** / III. CL: 1, *potationibus absumere*; het A-S, **ofer-drincan** / II. CL: 2, *plus æquo bibere*; en 't F-TH, **hol-trincan** / H. CL: 3, H-D, **sich betrinken** / III. CL: 1, *inebriari*; en ons OM-DRINKEN, II. CL: 5, *in orbem bibere*; † DE BRUIDLOFT OP-DRINKEN, II. CL: 5, *reposita celebrare*; als de laatste bijeenkomst der vrienden, om 't overige van de Bruidloft op te helpen.

Uit het Wortel-deel van het onverouderde *Præter*: zijn gesproten, behalven ons DRINKER, A-S, **drincece** / H-D, **trinker** / M, **potor**, **potator**; ook DRINK-BROEDER, *m: Compotor, combibo*; en DRINKE-BROER, DRINKELING, *m: Bibulus, bibax*; gelijk ook het A-S, **drinc** / **dypnc** / Yñ: **Drickur** / **potus**, & **haustus**; waer van het A-S, **ofer-drincean** / I. CL: *plus æquo bibere*; met nog vele andere *Composita*, welker beteekenis niets aenmerkelyks vervat. Uit den *Infinite*: hebben we ons *Substant: DRINKEN, n: F-TH, Drinchen* / N, H-D, **trinken** / N, **potus**.

Maer van het verouderde *Præter* is afgedaelt, ons † DRÉNKE, en DRÉNK-TRÓG of DRÉNK-WÉT, *n: H-D, trånche* / F, **aquarium**; gelijk ook F-TH, & Al: **Drenc** / **potus**; H-D, **getrånche** / N, **potus**; A-S, **dręnc** / **dręnc** / en **dręnge** / **potus**, & *medi-*

ca

DR.

ea potio; Angl: *Dzenc* / *potus*, *potio*; waer van ons DRÉNKEN, I. CL: F-TH, *dzencan* / I. CL: H-D, *tráncken* / I. CL: Angl: *dzencche* / *potum dare*, *adaquare*; & *agere potum*, & *aquari*; en 't A-S, *Dzencean* / I. CL: *mergere*; en 't H-D, *ver-tráncken* / I. CL: *in aquis suffocare*; waer toe ons DRÉNKE-LING, *Persona*, *vel Res submersa*.

Tot het tegenwoordige *Præter*: behoort ons DRONK, *m*: H-D, *trunk* / *M*, *potus*, *potio*, *haustus*; M-G, *Wain-dzunkja* / F-TH, *Wain-trunko* / *vini potator*; en ons DRON-*KÆRD*, DRONKERD, *m*: A-S, *dzuncen-potijn* / *bibax*, *potator*; als mede † DRON-*KAERD*, *lolium*, *zizanium*; om de kragt van 't dronken en suizelig maken, die daer aen toegeschreven word; en ons *Adject*: DRONKEN, H-D, *trunchen* / A-S, *dzunce* / en *dzuncen* / F-TH, *dzunkan* / Zw: *Dzuc-ken* / *dzuchen* / *ebrius*, *temulentus*; & *olim apud nostrates*, *madidus*, *potus*; en ons DRONKEN-SCHAP, *f*: DRONKENHEID, *f*: A-S, *Dzuncenpffe* / en *Dzuncenfcipe* / F, H-D, *Trunkenhjet* / F, Zw: *Dzunchenshap* / *ebriet-itas*; waer van het A-S, *dzuncnian* / I. CL: *inebriari*, enz.

In het oude *Præter*: vind men ons DRANK, *m*: M-G, *dzank* / *M*: F-TH, en *Al*: *dzanc* / *trank* / H-D, *tránck* / *M*, *potus*, *potio*; waer van het M-G, *dzankjan* / *ya-dzankjan* / I. CL: *potum dare*; Wijders dat wel eer ook † DRANKEN, I. CL: bij ons in gang was, blijkt uit zijnen spruiteling † DRANKER, *m*: *potor*, *potator*; 't gene bij *Kiliaen* nog te vinden is.

De Zack-of Wortel-deelen.

DROEF, in DROEFNISSE, enz., zie daer van bij DER, in deze, en bij DRYG, in de II. Proeve.

DROEG, zie bij 't vorige DRAEG.

DROES, in DROES, DROESEM, † DROES-*STEL*, enz., zie daer van bij DRUIS, in de II. Proeve.
II. Deel.

DR.

DROEV, in BEDROEVEN, zie daer van bij DER, in deze, en bij DRYG, in de II. Proeve.

DRÓG, in ons † DRÓG, † GEDRÓG, nu BEDRÓG, *impostura*; zie bij 't vorige Wortel-deel DRIEG, in deze Pr.

DRÓGT, of DROCHT, in ons † DRÓGT, GEDRÓGT, *monstrifica soboles*; en † DRÓGT-DRAGEN, *prestigiis fallere*; zie daer van bij 't vorige DRAEG, in deze Pr.; en bij 't volgende DREK, in de II. Proeve.

DROK, in ons DRÓK HEBBEN, *occupationibus obrui*; zie daer van bij DREK, in de II. Proeve.

DRÓL, in ons DRÓL, *filum rade*, *tarbo*, *stercus durinseculum*, & *gesticulator*; DRÓLLIG, *lepidus*, *festivus*; & DRÓL-LEN, *volvete*, *conglebare* &c; zie daer van bij DRAE of DRAEY bij de II. Proeve.

DROM, in DROM en GEDROM, *pressura*; & DROM, DROMMEL, *res simul compacta*; DROMMEL, DROMMELER, *homo corpore compacto*; & DROMMEL, *diabolus daemon*; & DROMMEN, *premere*, &c; en eindelijk DROM, *licii reser-men*; zie daer van bij DRYM, in de II. Proeve.

DRONG, zie bij 't vorige DRING, in deze Proeve.

DRONK, in ons DRONK, DRONKAERD, *bibax*, & *lolium*; DRONKEN, en DRONKENSCHAP, zie bij 't vorige DRINK, in deze Pr.

DROOG, in ons BEDROOG, zie bij 't vorige Wortel-deel DRIEG, in deze I. Proeve.

DRÓOG, in DROOGEN, enz., zie daer van bij DER, in deze Pr.

† DROON, in ons † DROON, *tremor*, *con-*
Y *cussus*

DROOP, in ons † **DROOP**, † **DROPE** *stillare, gutta*; & **DROPIGHEID**, *hydrops*; zie bij 't volgende **DRUIP**, in deze Pr.

† **DROOS**, zie bij **DRUIS**, in de II. Pr.

DROOT, in ons † **VERDROTIG**, † **OVERDROTIG**, *molestus, perasus*; † **ONVERDROTIGLYK**, *impigrè, indefesse*; & † **DROTEN**, *minari*; zie daer van bij 't vorige **DRIET**, in deze Pr., als mede wegens † **DROTEL**, *pilula stercoraria*; bij 't zelfde Worteldeel **DRIET**; en ook bij **DRAE**, in de II. Pr.

DROP, in ons **DRÓP**, **DRÓPPEN**, **DRÓPPEN**, **DRÓPPEN**, *enz.*; zie bij 't volgende **DRUIP**, in deze Pr.

† **DROS**, in † **DROSSEL**, en † **DROSTEL**, *ardela*; zie daer van bij **DRUIS**, in de II. Proeve.

† **DRÓSCH**, zie bij † **DRÉSCH**, in de II. Proeve.

DRUFT, in ons **NÓOD-DRUFT**, zie bij 't vorige **DER** of **DERV**, in deze Proeve.

† **DRUG**, in ons † **DRUG-LICHT**, *ignis fatuus*, *enz.*; zie daer van bij 't vorige **DRIEG**, in deze Pr.

II. CL: 2, *guttatum stillare, Zwi. distillare, distillare, illachrymare.*

Uitscheuten uit het Wortel-deel van het **Præsen** zijn, ons **DRUIPER**, *m: Foedum ab inguine stillacidium, veretri stillantis vitium*; **DRUIP-NEUS**, *m: Nasum habens stillantem*; **DRUIP-OOGE**, *m: & f: Lippus*; en **DRUIP-SEL**, *n: Stillamen*; en **A-S, Drupe** / *gutta*; en **H-D, Criefer** / **M, udus**, *avidus, madidus*; en ons **DRUIP-STAERT**; *m: Canis caudâ demissâ inter pedes*; zijnde dit eigen aen de honden, datze, misdaen hebbende, dus hangstaertig wegstuipen; en hier van overdragtig, **DRUIP-STAERT**, *m: Homo pudore delicti afflictus & decedens*; waer van het **Verbum DRUIP-STAERTEN**, I. CL: of **DRUIP-STAERTENDE DOORGAEN**, *abire misero & pudibundo gestu.*

Van het oude **Zakelijke Deel**, uit het **Præter**: is ontleent ons verouderde † **DRÓOP**, *m: nu contr: DRÓP*, **H-D, Crauffe** / *trauff* / **F**, en **M, stilla**, *stillacidium*; waer van ons **DROOPEN**, I. CL: *stillare, conspergere pingui liquore*; waer toe ons **DRÓOPSEL**, *n: Liquamen, pinguedo ad ignem liquata.*

Onder het latere en hedendaegsche **Præter**: **Indic: & Subj: behooren ons † DROOP** *m: † DROPE*, *f: Contr: DRÓP en DRUP*, *m: & f: F-TH, drophe* / **H-D, Tropf** / **M, gutta**, *stilla*; en **A-S, Droppa** / *Zwi. droppe* / *gutta*; waer van ons **DRÓPPEN**, **DRUPPEN**, **DRUPPEN**, *enz.*; en **A-S, Droppen** / **I. CL: ;**

In 't Hoogduitsch heeft men ook nog **TRÖM**: *Homo miser & vilis*. Verder ons **TRÖM-WYN**, *Lek-wijn*, **H-D, Trostwein** / *wa* / *pa*; en 't Vlaemsche **DROINGHEID**, *f: Aard* / *Dropste, hydrops*; en ons **DRÓPPEN**, **DRUIP-PELEN**, **DRUPPELEN**, I. CL: *distillare, distillare, liquere*; **H-D, treufelen** / *tröpfelen* / **I. CL: stillare, vorare**; *enz.*

Maer vermits de **F-TH** en **H-D, Drupe**, in deren Stamboom al aenwijzing doen van de **F**, in steek van **P**, zo ben ik in vermoeden, of niet hier uit ontleent zij ons **DRUIP**, *f: H-D, traube* / **F, wa**, *ra* / *mu*; 't zij ziende op het oud-tijdsche gebruik van het droppelings uitpersen van het druif sap in de drinkschael, of op het hederdsche uitdruppen, en uitdrukken in den **W** pers-bak.

De Zaek-of Wortel-deelen.

DRUISCH, in ons **DRUISCHEN**, en **DRUISCH**, zie bij **DRUIS**, in de Proeve.

DRUIV, zie daer van bij **DRUIP**, in de Proeve.

DRUK, in ons **DRUK**, en **DRUKKEN**, **DRUK HEBBEN**, en † **DRUK-ZALIG**, *sticus*; zie daer van bij **DRUIS**, in de II. Proeve.

getroffen // II. CL. 2;
Draup / Droepem /
are; Zw. Dypa /
ymare.

ortel-deel van het
PER, m: Fodum
ori stillantis visum,
n. habens stillantem,
Lippus; en DRUP
-S, Dyppe / gitta;
steler / M, udus,
as DRUP-STAEERT,
inter pedes; zijnde
datze, misdaen heb-
wegshuipen; en hier
-STAEERT, m: Homo
decadens; waer van
AERTEN, I. CL. of
ORGAEN, abire mi-

ijke Deel, uit het
trouderde † DRUP,
H-D, Crauffe /
stillantem; waer
-stillare, consper-
e ons DRUPSEL,
ignem liquata.

daegsche Prater:
ons † DRUP m:
en DRUP, m:
D / Cropp / M,
pa / Zw. Dypa /
PEN, DRUPPEN,
roffesam / I. CL.;
I. CL. Zw. Dyp
/ I. CL. stillare,
DRUP, f: zoet

ganga, nunne beweging
hadden, gelijk om dezelfde rede van 't La-
tijnsche *Gutta*, het Fransche *Goete* H-D,
gut / en ons GOETE, *paralyfis*, ontleent is:
In 't Hoogduitsch heeft men ook nog *Cropp*
m: *Homo miser & vilis*. Verder ons DRUP-
WYN, Lek-wijn, H-D, *Croppwejn* / *wap-
pa*; en 't Vlaemsche DRUPIGHEID, f: Angl:
Droppie, *hydrops*; en ons DRUPPEL, DRUP-
PEL, m: *Gutta*, *stilla*; waer van ons DRUP-
PELEN, DRUPPELEN, I. CL. *destillare*, *ma-
nare*, *liquere*; H-D, *treuselen* / *tröpfelen* /
I. CL. *stillare*, *rorare*; enz.

Maer vermits de F-TH en H-D, *Dialect*
in deren Stamboom al aenwijzing doen van
de F, in steê van P, zo ben ik in vermoe-
den, of niet hier uit ontleent zij ons DRUIF,
DRUIVE, f: H-D, *traube* / F, *waa*, *race-
mus*; 't zij ziende op het oud-tijdsche gebruik
van het droppelings uitperfen van het druive-
sap in de drinkschael, of op het hedendaeg-
sche uitdruppen, en uitdrukken in den Wijn-
pers-bak.

De Zaek-of Wortel-deelen.

DRUISCH, in ons DRUISCHEN, en GE-
DRUISCH, zie bij DRUIS, in de II.
Proeve.

DRUIV, zie daer van bij DRUIP, in de
ze Proeve.

DRUK, in ons DRUK, en DRUKKEN, en
DRUK HEBBEN, en † DRUK-ZALIG af-
stictus; zie daer van bij DREK, in de
II. Proeve.

DRUM, in het Vlaemsche DRUMMEN, *pre-
mere*, *stipare* &c; & DRUMPSEL; zie
daer van bij DRUM

DU. in ons DUCHTEN, zie bij 't vol-
gende DUNK, en ook iets daer van bij
't vorige DENK, in deze Proeve.

DUD, zie bij DY, in de II. Pr.

DUF, in DUF-STÉEN, *sophus*; DUFFE,
LUCHT, *vapor suffocatus*; zie daer van
bij DUIF of DUIV, in de II. Pr.

DUIF, in ons DUIF, *columbus* & *colum-
ba*; en DUIF-STÉEN, *sophus*, zie daer
van bij DUIF, in de II. Proeve.

Het Worteldeel.

DUIK, in ons DUIKEN, DOOK, GE-
DOKEN, II. CL. 2, *submittere se*, *caput de-
mittere*, *suggredi*, *subsiderere*, *abscondere se*;
latere submissè; en in 't WATER DUIKEN,
II. CL. 2, *mergere*, *immergere*, *demergere*,
& tr: *urinare*, *aquam subire* & *rursus emer-
gere*; de eerste Grondbetekenis is, zig ver-
borgen houden.

Onder de Oud-verwanten vind ik geene
Medestanders tot dit *Verbum*, ten minste gee-
ne ONGELYK-VLOEYENDE; want het H-D,
Tauken I. CL: *mergere*, *subsiderere*, en *Tuc-
ken* / *ducken* / *tücken* I. CL: *se se domittere*,
caput inclinare, *subsiderere*, & *humiliare*; en
transl: tücken / *tücken* / I. CL: *simulare*,
astutum esse, & *convivere*; en *Tauken* /
I. CL: *urinare*; zijn spruitelingen der Tak-
ken van dit ONGELYK-VLOEYENDE VERBUM.
Het A-S Dufan / deaf / gedofen / merg-
re, is wel Ongelyk vloeyend en heft

DU.

Tot het Wortel-deel uit den *Infinit*: behoort ons DUYKELEN, I. CL: *urinare, inurinare*; en verder ons DUYKER, *m*: DUYKELAER, *m*: H-D, *Caucher* en *teucher* / *M*, *urinator*, *in aquam mergens*, & *sub ea natans*; & *mergus, avis urinatrix*; en DUYKER, *m*: *Canaliculus subterraneus*; eene uitgeholde geut of buize, die verborgen onder de aerde, of gedoken onder een sloot-dammetje, geleit word, om door middel van een prop het water in- of uit- te kunnen laten.

Het ingekorte Zakelijke deel van het *Præter*: vertoont zig bij ons in ons † DOKKEN, † DOKKELEN, I. CL: H-D, *Cauken* / I. CL: *urinare*; en bij 't H-D, *Tücken* / *tücken* / I. CL: *mergere, subfidere, sese demittere, caput inclinare, & humiliare*; en 't H-D, *Tück* / *tück* / *M*, *astutia, dolus, dissimulatio*; waer van het H-D, *Tücken* / *tücken* / I. CL: *simulare, astutum esse, & connivere*; en H-D, *Tückelen* / I. CL: *simulatè & fictè agere*; waer van ook 't H-D, *Tücker* / *tückmeuser* / *M*, *homo tectus, reconditus*; en 't H-D, *Tückisch* / *pronus, & occultus, vaser*; en ons † DUKKEN, I. CL: *submissè latitare, submittere sese*.

Dat ook die van deze II. *Class*: 2, in hare Wortelverandering de EU en U, en gevolgiijk de gelijkwaerdige OE, onderworpen zijn, heb ik aengetoont in onze *Grondslags II. Verbandeling § VII*. Op dezen voet schijnt ook hier toe te behooren ons DOEK, *m*: *Pannus, tela, lintcum, mappa, & propriè peplum, vesamen*; unde *Hisp*: *Toca, Tocado*; *Ysl*: *Du-hur* / *M*, *mappa*: eigenlijk noemt men een Doek, een stuk laken of linnen, dat niet grooter is als 1 of 2 ellen, zulk als wel eer de Vrouwen gebruikten, tot een hoofddoek of huive, waer onder ze, eerbaerheidshalven, het aengezicht eenigfints bedoken hielden; zijnde verder die naem overgedragen op alle zulke kleine lappen van linnen' of wollen' stoffe, die tot afwiffching gebruikt worden. Verder ook nu bij ons in 't generael DOEK, *n*: H-D, *Tuch* / *N*, *tela, lintcum*; waer van men Doeken maakt, of 't gene men tot overdekkinge ofte kleedinge bezigt. Ligtelijk zou men meenen, dat DOEK van DEKKEN quam; maer de OE en E, behooren tot geen eenerlei Tak of Stam, en de zin van 't

DU.

Bedekt zijn, is ook vervat in dit ons DUKKEN. Van dit DOEK is mede overdragtelijk ontleent onze spreekwijze YMAND DOEKEN, I. CL: *simulatè & fictè aliquem tractare*; even gelijk het bovengemelde H-D, *Tücken* / *en tückelen* / I. CL: voor bedektelijk ymand misleiden en zo veel als blindhokken. Het H-D, *Doche* / *F*, *pupa*, kan hier in mede zijne oplossing vinden, vermits gewoonlijk van een toegevouwen' doek, tot een tydvrijdrijf voor de kleene kindertjes, toegefelt.

Zelf schijnt ook wel eer bij ons, DÖKKE, voor een Helm of Hoed ofte Manlijk hoofdedfel, gebruikt geweest te zijn, omdat men nog heeft DÖKKE-BLADEREN, *petasites*; een kruid, 't gene insgelijks in 't Grieksch zijnen naem gekregen heeft om der Bladeren gelijkheid aen eenen Hoed of Helm; want Gr: *Πέτασος, galera, umbraculum*; en omdiergelijke reden ook ons oude † DÖK-ZAEL, een Zael met een hoog verhemeltfel, *cella chori sublimior, pulpitem chori suggestus*. Ook noemde men onlinks DÖKKE een Scheepswerf, *Angl*: *Doekke* / *Navale*; en in 't Vlaemsch DÖKKE, voor een kot of vogelkoy, *cavea, aviarium*; met gelijk regt, om de verschuiling ofte bedekking voor weer en wind of iet anders. Wijders ons DÖKKEN, OPDÖKKEN, I. CL: *dare, citò dare, promerere*, word eigenlijk gebruikt tegen ymand, die iets verborgen houd, en weigert te geven; en dewijl uit zulk tegenstribbelen van de andere zijde, ligtelijk handgemeenschap en slagen ontstaet, zo schijnt daer uit gesproten ons DÖKKEN, AF-DÖKKEN, I. CL: *dare pugnos, ingerere verbera*; zijnde zo veel als, door slagen ymand dwingen tot Opdokken.

Onze EU, vertoont zig in ons DEUK, *fr* *Concavitas ictu causata*; als ingedoken door eenige aanstooting of slag; waer van ons IN-DEUKEN, I. CL: *incutere, illidere, & concavum fieri in superficie, impelli*.

Ook schijnen eenigfints tot dezen Stam te behooren, om de gedaente, en tevens om de zinspelinge van 't verbergen of bedekt en gedoken houden, ons HAGE-DÖCHT, *hypogeum, locus subterraneus*, (mits dat de K, hier in een CH, op de Allemannische wijze verandert zij), en het F-TH, *dopchne* / *doichne* / *arcana, secretum, signum occultum*, *Alam*: *tou-gela* en *toucno* / *clans, occultè*; en *taugana*

DU.

nu / occulta; hoewel ook deze niet minder passen bij het Ysl: *Chetge / zaceo*, enz.; waer van zie bij 't Wortel-deel DEIG, in de II. Proeve.

De Zack-of Wortel-deelen.

DUIP, zie daer van bij DUIV, in de II. Proeve.

DUIV, in ons DUIVE, *columbus & columba*; DUIVE-MÉLKER, *columbarum allector*; en DUIVE-KATER, *libi genus*; zie daer van bij DUIV of DUIF, in de II. Proeve.

DUK, in † DUKKEN, zie bij DUIK, in deze Proeve.

DUL, in ons DUL, *insanus*; zie daer van bij DIL, in de II. Pr.

DUN, in ons DUN, DUNNEN, VERDUNNEN; en † DUNNE, † DUNNING, *tempora captis*; zie daer van bij DEN, in de II. Proeve.

DUNG, in DUNGE, *simus*; zie daer van bij DING, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

DUNK, DÓCHT of DACHT, in ons DUNKEN (oulinks ook † DONKEN) DOCHT of DACHT, GEDOCHT of GEDACHT, V. CL: *putare, videri*; beschrijvende een twijffelachtig en vermoedelijk Denken; waerom ik ligtelijk vermoed zou hebben dat DENKEN, en DUNKEN, beiden V. CL: en met gelijke *Praterita*, slegts in een sonderling toevallige *Dialect* verschilden; zo ik niet gevonden had, dat al van Overouds dit zelfde onderscheid van zin en gedaente in 't M-G, F-TH, A-S, en H-D, zig opdeed: naemlijk M-G, *Chankjan* (of *thaghjan*) / *thajta / thajtang / cogitare*; en M-G, *Chankjau* (of *thughjan*) / *thajta / thajtang / putare*; beiden V. CL: en F-TH, *Chenkan* / *thajta / githajt / cogitare*; en

DU.

Chunkan / thujta / githujt / putare; beiden IV. CL: en A-S, *Chencan* en *thincan / thohjte / gethojt / cogitare*; en *Chuncan* en *thincan / thujte / gethujt / aestimare*; beiden IV. CL: en H-D, *Denken / dachte / gedacht / cogitare*; en *Duncken / daucht en docht / gedúcht / aestimare*; beiden V. CL.

Dus vind hier zeer keurig in 't Wortel-deel van het *Imperfect*: zijnen oorspronk, dog met verwisseling van O in U, even als bij het F-TH, en A-S, ons DUCHTE, *timor, reverentia*; waer van ons DUCHTEN, I. CL: *vereri, timore quadam perpendere*; en BE-UCHT ZYN, *metuere, sollicitum esse*; en † ONDUCHTIG, *cura & tumoris expers*; en 't F-TH, *Duhtan* / I. CL: *videri, mente perpendere*.

Het Wortel-deel van 't *Præsens* zit in ons † DUNK, nu DUNKINGE, *f: Opinio, persuasio, visio*; GOED-DUNKEN, *n: Beneplacitum*; en LAET-DUNKEND, *arrogans*; gelijk ook met O, ons † VIER-DONK, *quarta pars*; als schijnende omtrent een vierde te zijn, enz.

En mooglijk, als zinspelende op de duisterheid der Denkbeelden in het Dunken, ook hier toe ons DONKER, Saxon: DUNKER, Ysl: *Doctur / obscurus, tenebrosus, subniger*; waer van ons VERDONKEREN, I. CL: *obscurare, &c.*

De Zaek-of Wortel-deelen.

DUNK, in DUNKEL-KOREN, *far, ador*; zie daer van bij DEN, in de II. Pr.

† DUNST, - in ons † DUNST, *lanugo plummarum*; zie daer van bij DEN, in de II. Proeve.

DUP; zie daer van bij DUIV, in de II. Proeve.

DURF, in ons DURF-AL, *temerarius, qui omnia audet*; zie daer van bij 't vorige DER of DERV, in deze Proeve.

† DUREFT, in ons † NOOD-DUREFT, *Necessaria ad vitam sustentandam*; zie bij

DU.

bij 't vorige DER of DERV, in deze Proeve.

DURV, in ons DURVEN, DORST en DURFDE, GEDORST en GEDURET, Onreg: No. 3, en ook I. CL: *audere*; zie verhandelt bij ons voorgaende Wortel-deel DER of DERV, in deze I. Proeve.

DUT, in DUT, *error*, *mentis delirium*; en DUTTEN, *desipere*; & *levi sopore obrutum esse*, &c; zie daer van bij DET in de II. Pr.

DW.

† DWAEG, in † DWAGEN, *lavare*; zie bij † DWAEG, in de II. Pr.

† DWAËN, in † DWAËN, *lavare*; en † AF-DWAËN, *abstergere*; zie bij DWAEG, in de II. Proeve.

DWAEL, in ons † DWAELE, *mansile*, & *mappa*, *penicillus*; en DWALEN, *errare*; zie daer van bij DWAEG, in de II. Proeve; en van 't laetste ook bij DWEL, in de II. Proeve.

† DWAL, zie bij † DWEL, in de II. Proeve.

DWALM, in ons DWALM, DWALMTE, *vapor ex qua mentis caligo facile exurgit*; zie daer van bij DWEL, in de II. Pr.

DWANG of DWANK, in ons DWANG, DWANK, BEDWANG, en NÓÓD-DWANG, zie bij ons volgende DWING, in deze Proeve.

† DWEEG, in † DWEGEN, *lavare*; † DWEEGEL, † DWEEGL, *penicillus*; zie bij † DWAEG, in de II. Proeve.

† DWHEEL, in † DWHEELLE, *mappa*; zie bij † DWAEG, in de II. Proeve.

† DWEEEN, zie bij 't volgende DWYN, in deze I. Proeve.

DW.

† DWEET, zie bij † DWYT, in de II. Proeve.

DWEYL, in ons DWEYL, *penicillus*; en DWEYLEN, *abstergere penicillo five mappa*; zie bij † DWAEG, in de II. Proeve.

† DWÉL, zie in de II. Proeve.

DWÉLM, bij ons BEDWÉLMEN, en BE-DWÉLMTHEID, zie daer van bij † DWEL, in de II. Proeve.

Het Wortel-deel.

DWYN, in ons † DWYNEN, en VERDWYNEN, VERDWEEN, VER-DWENEN, II. CL: I, *evanescere*, *attenuare*, *extenuare*, *perire*, *desicere*; A-S, *Þwōnan* (*thwōnan*) / *Þwōn* (in *Subj: Þwōne*) / *gedwōnen* / III. CL: I, *Tabescere*, *evanescere*, *desiccere*.

Hier uit ken ik geene takken van belang. Uit het Wortel-deel van het *Præsens* is ontleent het Yñ: *Þupna* / I. CL: , *cessare*, *desicere*.

Het Wortel-deel.

† DWYT, zie bij de II. Proeve.

Het Wortel-deel.

DWING, in ons DWINGEN (out: mede DWENGEN), DWONG (eertijds in *Sing*: ook DWANG), GEDWONGEN, II. CL: 5, *cogere*, *urgere*, *domare*, *compellere*, *arctare*; H-D, *Zwōngen* / *Zwang* (in *Subj: Zwōnge*) / *gezwoungen* / III. CL: II, *cogere*, *compellere*, *adigere*; L-F, *Dwīngje* (*Twīngje*) / *Dwōng* (*twōng*) / *twīngde* en *twīngge* / *cogere*; en verder ons *Compositum*, BE-DWINGEN, II. CL: 5, *domare*. Bij dit H-D, is eerst de natuerlijke D in een T, verscherpt, en toen de TW, volgens zijn *Dialect* in ZW, verandert.

Tot

ECHT of EGT, in † ECHTEN, *citare reum ad purgandum; nunc legitimare; & flandr: apprehendere, figere, alligare; ECHT, legitimus, & matrimonium; † ECHTE; lex; & proscriptio hostilis; † ECHT, nodus, vinculum, manubrium; ECHTER, Tamen, & olim, Post, retrò; en † ECHTEREN, calumniare; zie daer van bij 't volgende EIG, in de II. Proeve.*

EEB, in † EBER, *ciconia*; zie daer van bij VAER, in deze Proeve.

† **E**ËCH, in † ECHENEN, *dedicare*; zie daer van bij EIG, in de II. Proeve.

EED, in EDIK, *acetum*, zie daer van bij 't volgende EET, in deze Proeve.

EËG, in † EEGEN, *proprium*, zie daer van bij EIG, in de II. Proeve.

EËK, in ons **E**ËK, *acetum*; zie bij EET, in deze Proeve.

EËK, in **E**ËK, *quercus*; **E**EKED, *glans*; zie bij OOK in de II. Proeve.

† **E**EEL, zie daer van bij † AEL, in de II. Proeve.

† **E**EER en **E**ËER, in † ERIEN, † EEREN, *arare*; † ERE, *area, &c*; en † ERENE, *arvum*; & **E**ËERDE, *terra*; zie daer van bij ER, in de II. Proeve.

EEESCH, zie bij YSCH, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

EEET, in ons **E**ETEN, **A**T (in *Subj. ATE*), **G**EGETEN, (oul: zonder de *Euphonische* tusschenwerping van G, **G**E-ËTEN); **III. CL: 1.**, *edere, comedere*; en **V**RETEN (VOER

takken van belang.
het Praesens is out-
CL.; cessare, de-

roere.

NGEN (oul: me-
DNG (ceertjds in
EDWONGEN,
domare, com-
wongen/ Zwang
ngen/ III. CL: 1.
L-F, Dwing
wong)/ twing
derons Comp
3; domare. Bij
ke D in een T,
7, volgens zijn

Tot

E.

E.

(VOOR † VER-ETEN OF OVER-ETEN), VRAT (in Subj: VRATE), GEVREten, III. CL: 1, *immodicè edere, vorare*. M-G, etan (itan) / at / etang (of itang) III. CL: 3, *edere, comedere*; maer ook M-G, Pretan / III. CL: 3, *edere, comedere*. Wijders F-TH, Ezan en Ezzan / A3 / gt-ezzan / III. CL: 1, *edere*; en F-TH, Prezan / Prezzan / III. CL: 1, *edere, & immodicè comedere, & devorare*; A-S, Etan (etan) / et / ge-eten / III. CL: 3, *edere*; Angl: to Eat / eat / eaten / *edere*; en A-S, Pretan (frotan) / frat / Preten / III. CL: 3, *vorare*; H-D, Essen / af3 / ge-geffen / IV. CL: 4, *edere*; & H-D, Prefsen / fraß3 / gefressen / IV. CL: 4, *vorare*; Yfl: Eta / aat (in Subj: ete) / etenn / III. CL: 1, *edere*, Dan: Ede / edere; met een d voor de t / gelijk bij 't Latijn. Voorts ons OP-ETEN, III. CL: 1, *peredere, totum edere, edendo consumere, & tr: concoquere, aquo animo perferre*.

Het Wortel-deel van het Praesens of den Infinitivus: vertoont zig in ons ETELYK, EETBAER, *esui aptus*; HET ETEN, n: H-D, esfen / N, A-S, eten / *comestus, cibus, victus*; ETER, m: A-S, etere / M, H-D, esset / M, *comestor*; en ETER, m: Korenbijter, *edo, dardanarius*, M-G, af-etel / af-etja / vorax, F-TH, ezzala / ezzaleer / edax; en M-G, uz-eta / praesepium; een Beesten-kribbe, of spijs-bak. Voorts ons † EET-MAEL, nu Contr: ET-MAEL, n: *viginti horarum spatium, dies naturalis*; dit schijnt te zien op het gebruik der Ouden van slegts eenmael daegs, omtrent den middag, een Hoofd-maeltijd te doen: dog sedert dat de Eet-beurten dikwijlder inkropen, voornaemlijk bij den Arbeidsman, die den Werk-dag in vier schoften afdeelede, op elke tusschen-pooze zijn hart eens sterkt, zoo is ook hier van gesproten ons † EET-MAEL, schoft, *pastio diurna quatuor vicibus; vide Kilianum*. Wijders ons † EET-GROEN, nu contr: ET-GROEN, n: *Gramen serotinum*, dus noemt men bij ons het tweede nieuwe Groene Gras, 't gene allereerst na de afmaeiing opschiet, zo blijde van gedaente als of de weide door het Vee eerst meulijks was afgeschoren; dog bij *Kiliaen* vind ik ook EET-GROEN, *faenum cor-dum serotinum*; 't welk eene harder beteeke-

nis heeft als bij ons, ten zij men daer op zie, dat dit nieuwe Gras niet weder ter maeiinge, maer tot eene na-weide voor 't Vee geschikt word. Daerenboven ons † ETIK, *Sicambri: ETTIK*, en bij ons nu, met een ongewoon verloop van T in D, even als bij het Deensch, ons EDIK, m: contr: EEK, H-D, Effig / M, F-TH, ezsch / ezsch / M, *acetum*; dog het M-G, aets / en het A-S, aeed / eced / *acetum*, houde ik van gelijke afkomst als 't Latijn. Nog ook met de ingekorte E, het A-S, ette / *cibus*; waer toe het Vlaemische ETTEN, *pasceus pecus in arvis aut pratis*; en ETTINGE, *pasca*; H-D, Etzen / I. CL: *escam prabere*.

En met den uitgang SE agter dit ingekorte Wortel-deel ons EËSE, f: IN-ETINGE, *corrosio; & specialiter corrosio cupri aquâ forti*; waer van ons EËSEN, I. CL: H-D, Etzen / effen / ätzen / I. CL: *rodere, inedere cuprum aquâ forti*; voeg hier bij het H-D, Pretzen / Pretten / abfetten / I. CL: *carpere, depascere*.

Ook schijnt hier met den uitgang ER toe te behooren ons EËTER, m: & n: H-D, etter / M, pus, sanies, tabum; waer van ons EËTEREN, I. CL: *suppurare*; en 't A-S, ater / ator / etter / attor / Yfl: Etur / N, F-TH, ettar / *venenum*; waer van het A-S, ettran / I. CL: *venenare*: een en ander, om de inknaginge in de Vliezen en Vleefch-agtige deelen.

In 't Zakelijke Deel van 't Praeter: vind men den Stam-tak van 't Yfl: aat / N, *comestio*; A-S, ette / *cibus*; en het oude Vlaemische † AET, † ATE, *esca, cibus*; † AET-MAEL, *spatium viginti horarum*; AET-SCHARE, *edulia, res edules*; † OOR-ATE, † OR-ATE, *esca superflua*; † OVER-ATE, † OVER-AETHEID, A-S, ofer-æt / F-TH, ubar-azidu / F, *ingluvies, nimia saturitas*; en F-TH, ubar-azalli / *crapula*; als hoofd-wee dat van slempen komt; en A-S, ætol / ætolman / edax; en ons VRAET; m: H-D, fraß / M, *beluo, gurgus*; waer van ons † VRATEN, I. CL: H-D, Präffen / I. CL: *beluari*; en ons VRATIG, H-D, frässig / vorax. Nog ook ons † VRAET, zweestimerte, *blik-aers, intertrigo*; om de knaginge en bijtende smerste wegens 't afgescheurde vel.

Voorts

E.

Voorts het F-TH, ag / *cibus*; en het H-D, ag / N, bij ons mede op den F-TH, of H-D, trant met S of Z in steef van T, AES, n: *Esca*, *allicium animalibus*, *quale avibus bacca*, *piscibus vermiculi*, & *feris cadavera*; waer van ons AZEN, I. CL: *cibare*, *escam prabere*, & *escam sumere*; OVERAZEN, I. CL: *nimum obescare*; en ZIG OVERAZEN, I. CL: *esitare*; en 't H-D, asen / atzen / I. CL: *obescare*, & *esca oblatâ* & *testâ decipere*; en LOK-AES, n: *esca*, *allicium*; en ons AES-ZAK, *pera viatoria*; waer in de reiziger zijne spijsz steekt; en overdragtelijk AES-ZAK, n: Gochel-zak, *pera bistronis*; om dat de Quakzalvers, omvolk te zamelen, uit hunnen Aes-zak spelen: wijders het H-D, @od-ten-ag / N, bij ons DOOD-AES, n: *morticinium*, *cadaver*; als een Aes voor Visschen, of Wilde Roofvogels, of Ongedierte. Bij vergramde zinnen, wanneer de haestigheid alles zo kort afbijt als men kan, gebruiken sommigen ook enkel alleen dit AES vbor een scheldwoord, als AES n: H-D, ag / N, *femina nihili*, *indigna quae in ullo sit numero*, *ut scortum spurcum*; even gelijk in 't zelfde geval ook *Kreng* en *Kronje* van de tong vliegt, dat eigentlijk mede een *Dood-aes* beteikent.

Ons AES, n: H-D, es3 / as3 / en as3 / N, *monas*, *momentum*, *as affis*, Gall: *As*; zijnde bij ons $\frac{1}{2}$ van een Engels, of $\frac{1}{12}$ van een Loot, het kleinste gewigt dat men zelf bij Goud gebruikt; het schijnt mij van 't Latijnsche *As*, *affis* gesproten te zijn, als bij uitstek van 't geringste belang; hoewel 't ook ontleent kon zijn van een Lok-aesje, dat gemeenlijk enkel, klein, en gering genomen word; of anders uit het weinige en naeulijks vermerk-bare verlies wegens 't invreten van 't verzwakte sterkwater bij 't zoogenaemde opkoken van Zilver of Goud. Verder uit dit Enkel-eentje, als van 't minste, vind men de Overdragt van ons AES, n: H-D, es3 / as3 / N, *monas charta lusoria*; Gall: *As*, Hisp: *As*, Ital: *Aso*; en nog verder overdragtelijk het Wallonsche *un As* (*infima conditionis homines*); waer van het spreekwoord op de Belastingen, *un As en heeft niet*, *deux As en geeft niet*, *trois* & *quater* MOETEN GEVEN, DAER *cing* & *six* VAN MOETEN LE-
II. Deel.

E.

VEN; als zinspelende op de Oogen van een Dobbelsesteen, daer *Een* de laagste, en *Zes* de hoogste Tal is.

De Zaek-of Wortel-deelen.

ÉFT, in ÉFTER, *iterum*; zie daer van bij EIG, in de II. Proeve.

ÉGT, of ÉCHT, zie bij EIG, in de II. Proeve.

EIB, in † EIBER, *cidonia*; zie daer van bij VAER, in deze Proeve.

EIG, in ons EIGEN, EIGENEN, TOE-EIGENEN, EIGENDOM, EIGEN-SCHAP, enz., zie bij EIG, in de II. Proeve.

EIK, bij ÓOK in de II. Proeve.

† EIS of EIZ, in † EIZEN, *horrere* &c; bij OCH, in de II. Pr.

EISCH, in EISCH, en EISCHEN, zie bij † YSCH, in deze I. Pr.

ÉL, in † ÉL, *anguilla*; zie daer van bij AEL, in de II. Proeve.

ÉLF, *undecim*; zie bij BLYV, in deze I. Proeve.

ÉNK, in ÉNKEL, *talus*; *nepos*; & *juvenis arator*; zie daer van bij HANG, in deze Proeve.

ÉNT, in ÉNTER DIER, *bornus*; zie daer van bij WIND, in deze Pr.

† ÉR, in † ÉRRIEN, *arare*; en † ÉRREN, *errare*; zie daer van bij ER, in de II. Proeve.

ÉRF, in ÉRF, *praedium*, *hereditas*; ÉRFENISSE, ÉRFGOED, *hereditas*; ÉRFGENAEM, *heres*; en ÉRF, *grana in coriis*, & *porrigo*, *achor*; zie daer van bij ER, in de II. Proeve.

Z

ÉRG,

E.

ÉRG, in ÉRG, ÉRGER, ÉRGEREN, en ÉRGENDS, ÉRGENS; zie daer van bij ER, in de II. Proeve.

† ÉRN, in † ÉRNÉ, *messis*; en † ÉRNEN, *metere segetem*; zie daer van bij ER, in de II. Proeve.

ÉRNST, in ÉRNST, ÉRNST-HAFTIG, ÉRNSTIG, en † ÉRNSTEN, *studere, nisi*; zie daer van bij ER, in de II. Pr.

ÉRT, in ÉRTEN en 't Vlaemsche † ÉRTINGE, *pisa*; zie daer van bij † ER, in de II. Proeve.

ÉRV, in ÉRVE, *pradium, possessio, hereditas, heres*; ERVEN, *hereditate ac-*

E.

quirere, &c; en † ERVE, *eruum, orobus, grana in coriis, & porrigo*; zie daer van bij ER, in de II. Proeve.

† ÉRWT, in † ÉRWTEN, † ÉRWETEN, *pisa*; zie daer van bij ER, in de II. Pr.

ÉT, in ÉT-MAEL, ÉT-GROEN, † ÉTTIK, *actum*, † ÉTTEN, *pascere pecus in arvis & pratis*; en † ÉTTINGE, *pascua*; en ÉTSE, ÉTSEN, en ÉTTER, ÉTTEREN, zie bij EET, in deze Pr.

ÉTS, in ÉTSE, *corrosio cupri aquâ forti*; en ÉTSEN, *smedere cuprum aquâ forti*; zie bij EET, in deze Pr.

EUL, *papaver*; zie bij HEEL, in deze Pr.

F.

FA.

De Zaak-of Wortel-deelen.

FAK, in FAKKEN, FAKKE en FAKKEEL, zie daer van bij VANG, in deze Proeve.

FANG, in ONTFANGEN, en ONTFANGST, &c, bij VANG, in deze Pr.

FEINT, in 't Vrietsche FEINT, *adolescens, &c*; zie daer van bij VYD, in deze Proeve.

FERT, in OLFERT, zie daer van bij VRYD in deze Pr.

FI.

† FIEK, in † FIEKEN, *jacitare, javero, & figere*; zie daer van bij FUIK, in de II. Proeve.

† FYK, in † FYK, *pulsus, ictus, & ficus morbus*; en † FYKEN, *pulsare, pellere,*

FI.

& figere; zie daer van bij FUIK, in de II. Proeve.

† FIK, in † FIK, *ficus morbus; & † FIKKEN, ferire*; zie daer van bij FUIK, in de II. Proeve.

FL.

FLAB en FLAP, zie bij LEP, in de II. Pr.

FLANK, zie daer van bij VLING, in de II. Proeve.

FLAT, bij VLÉT, in de II. Proeve.

FLÉB, bij LÉP, in de II. Proeve.

FLÉED, bij VLIÉG, in deze Pr.

FLEER, bij VLIÉG, in deze Pr.

FLÉTS, en FLÉTT, zie daer van bij VLÉT, in de II. Proeve.

FLIG,,

FL.

- FLIG, bij Vlieg, in deze Pr.
- FLIK, zie bij BLYK, in deze Pr., en bij LYK, in deze Pr.
- FLINK, bij VLING, in deze Pr.
- FLITS, bij VLIED, in deze, en bij VLET in de II. Pr.
- FLÓD, &c, zie bij Vlieg, in deze Proeve.
- FLOK, zie bij LUIK, in deze Proeve, en bij VLEEK, in de II. Pr.
- FLONK, zie daer van bij VLING, in de II. Pr., en bij BLINK, in deze Pr.
- FLOOR, zie bij LIEZ, in deze Pr.
- FLOOT, bij FLUIT, in deze Pr.
- FLUCHS, FLUKS, en FLUS, bij Vlieg, in deze I. Proeve.
- FLUIT, zie bij LUIT, in de II. Pr., en bij FLUIT, in deze Pr.

Het Worteldeel.

FLUIT &c, in ons FLUITEN, FLOOT, GEFLOTEN, I. CL: *fistula canere*, & *olim tr: mentiri, blandè dicere*; bij sommigen, voornaemlijk aen de Zuid-hollandsche kant, is dit *Verbum* als Ongelijkvloeiend in spreektael in gebruik; bij ons geld het meest als I. CL: In 't Hoog-Duitsch heeft men een ander Ongelijkvloeiend *Verbum* van gelijke waerde, als *Flutten* / II. CL: I. Dog van 't onze hebik onder onze Overblijffels van de oude verwanten geene Voorbeelden ontmoet.

Tot het Wortel-deel met UI, als in het *Pras*: behoort ons FLUITE, f: H-D, *flute* / f: *Fistula, tibia, buxus, unde* & Ital: *flauto*, Hijs: *flauto* & *futa*, Gall: *flute*, *flute*; dit is 't werk-tuig; maer de doening hebben we in ons FLUITE, f: *Poppysmus*;

FL.

gelijk ook het *Verbum* daer toe, als FLUITEN, I. CL: *poppysmo* & *vocis blandimento demulcere equum*; en, zinspelende op het Vogelaers fluitje dat de vlerkelingen in het net lokt, is ook overdragtelijk hier uit gesproten ons FLUITE, f: *Mendacium blandum, fallacia*; en ons bovengenoemde FLUITEN, *blandè dicere, mentiri*.
 Nog hebben we ook FLUITE, *talea, surculus, malleolus*; 't gene mede wel uit dezen Stam kan gesproten zijn, vermits de fluitjes allereerst van rietpijpen of hol-agtige boomtakjes gemaekt zijn geweest, volgens 't be- rigt der oudste Poëten: dog, onder eene voorwerpinge van F, is dit woord mede te betrekken (gelijk we 't ook doen) tot ons Wortel-deel LUIT, in de II. Proeve; en 't konde wel zijn dat dit gansche FLUITEN, II. CL: van dat oude † LUITEN in geboorte niet verschilde; en dat deze F, een later voorwerpsele ware geweest.

FO.

De Zaek-of Wortel-deelen.

- FOER, zie bij VANG, in de I. Pr.
- FÓK, in FÓK, FÓKKE, *propulsus, minimum velum ad proram, & tr: perspicillum, & tunica superior*; en FÓKKEN, *olim trudere, velificare, vela dare, & tr: fugere, nunc vadere*; en EEN RYKE FÓKKER, *qui multa possidet*; zie daer van bij FUIK, in de II. Proeve, en in FÓKKEN, *accommodare, aptare*; zie bij VANG, in de I. Pr.

FOOK, zie bij FUIK, in de II. Pr.

FOT, in † FOTTE en FOTSE, *cunnius*; zie daer van bij VANG, in deze Pr.

FR.

- FRAEY, zie bij VRYD, in deze Proeve.
- FREED, in FREDERIK, bij VRYD, in deze I. Proeve.

Z 2

†FREIS,

FR.

† FREIS, in FREISEL, *spuma letbalis*; zie bij RAUW, in de II. Pr.

FRIED, in GODEFRIED, bij VRYD, in deze I. Proeve.

† FRIST, zie bij VAER, in deze Proeve.

† FRON, bij † VRAED, in de II. Pr.

FRONK, in 't LOVENSCHE FRONKELEN, *rugare*; zie daer van bij REN, in deze Pr.

FRONS, in FRONSELEN, *rugare*; zie daer van bij REN, in deze Proeve.

FR.

FROON, bij † VRAED, in de II. Pr.

FROUW, in JUFFROUW, bij † VRAED, in de II. Proeve.

FU.

FUIK, in † FUIK, *pulsus, ianus*; en † FUIKEN, *pulsare, irudere, pellere* &c; en FUIK, *excipulus*; zie daer van bij FUIK, in de II. Proeve.

FUT, in FUTTE, *cunus*, zie daer van bij VANG, in deze Proeve.

G.

De Zaak-of Wortel-deelen.

GAB, in GABELLE, zie bij GEEV, in deze I. Proeve.

GAE of GAED, in GADE, WEERGADE, GADELOOS, † GADEN, GADING, GADER, en GADEREN, &c, zie bij GANG, in deze Proeve.

GAEF, in GAER *donum*, & *integer*; & BEGAEFT, *donatus*; bij GEEV, in deze Proeve.

GAEG, in GAGEN, en GAGELN, *glocitare*; zie bij HYG, in deze I. Pr.

GAEY, in GAEYE, GAEYEN; zie bij GANG, in deze Proeve.

GAEL, in NACHTE-GAEL, *philomela*, & *genus bombarde majoris*, vulgd *duplicana*; zie bij GILL, in de II. Proeve en in GAELYK, *placens*; zie bij GANG, in deze Proeve.

GAEN, in ons GAEN (ou: GANGEN) BEGAEN, *committere*; BEGAEN. ZYN, en-

G.

G.

ra premi, enz., zie bij 't volgende GANG, in deze Proeve.

GAER, in GAER, *smul, una*; & GAEREN, *colligere*; & GAREN, *filum*; GAERWE, *millefolium*, & *merges*, enz. bij GANG, in deze Pr.

GAER, in GAER, *maturus, percussus*; zie bij GAER, in de II. Proeve.

GAERD, in GAERDE, *virga*, &c; zie bij GANG in deze Pr., en in GAERDE, *custodia*; bij WEER, in de II. Pr.

† GAERW, in † GAERWEN, *preparare, adornare*; GAERWER, *coriarius*; GAERW-KAMER, *sacerdotis sacrarium quo se vestibus sacris adornat*; zie bij GAER in de II. Proeve, en in GAERWE, *millefolium*, & *merges*; zie daer van bij GANG, in deze Pr., en ook iets bij GAER, in de II. Pr.

GAEV, in GAVE, *donum*; & GAEVE, GAVE, *integer*; BEGAVEN, I. CL: *donare*; enz., zie bij GEEV, in deze Pr.

GAF, in GAF ('t *Prat.*: van GEVEN), GAF-FEL.

GA.

FEL, *furca bidens*; † GAFFELTANGE, oorworm, *fullo*; GAFFREYE, *acrocologia auferis*, & *libigenus*; zie bij GEEV, in deze Proeve.

GAL, in GALJARD, GALANT, *bilaris, festivus*; en GALJAERDTJE, *chorea lepidus*; zie bij GILL, in de II. Proeve.

GALM, in GALM, GALMEN, enz., zie bij GILL, in de II. Pr.

GALP, in GALP, *gannitus vulpis*; & GALPEN, *gannire instar vulpis*; zie bij GILL, in de II. Proeve.

† GALV, in † GALVEREN, *gannire, nugari, joculari*; zie bij GILL, in de II. Proeve.

Het Wortel-deef.

GANG, enz., in ons GAEN (oulinks † GANGEN) in *Imperf.*: GING, & GONG, in *Prat. Partic.*: GE GAEN (oulinks † GE GANGEN), III. CL: 5, *ire, procedere, motum incipere & consinnare*, & *tr.*: *se habere hoc vel illo modo, succedere, valere bene sive male*. F-TH, Gangan (*contr.*: Geen) / gieng / gegangen / Al: ka-gan / III. CL: 2, *ire*; en F-TH, ze-geen / mede III. CL: 2, *perire*. A-S, Gangan (*contr.*: gan) / in *Prat. Part.*: gegangen (*contr.*: ge-gan en gan) III. CL: 5, *ire*; voor het *Imperf.*: vind men meest al eode / dog is van een andren Stam, en van 't regte Gong ontmoet men 't A-S, gong / *gressus*; zie verder in het breede bij de A-S, III. CL: 5. Eng: to go / in *Prat. Part.*: Gon en gone / *ire*; H-D, gehen / gieng en ging / gegangen / *ire*; zie bij de IV. CL: 2, en bij de Onreg. No. 5, Yfl: Gangan / in *Prat. Part.*: geinge / in *Prat. Part.*: Gack III. CL: 3, *ire*, wijders *Danis Gaa* / Zw: Gâ / en oud-Kimbrisch Gangan. Dog M-G, gangan / gangida / gangiths / I. CL: *ire*: eigenlijk staet 'er bij 't M-G, gg / in steê van ng / 't gene ik volgens de Grieksche lezing dus overbreng. Van ouds en ook nu nog diende dit *Verbum* tot een voorschikking van beweging, om voor een ander *Verbum*

GA.

te gaan; dus M-G, Chiudang gangandstigwan (EEN KONING GAENDE OPTREKKEN) en A-S, ic gange dzincan (IK GAE DRINKEN, *bibitum pergo*) & A-S, wilt thu gan loxnian (WILT GY GAEN LEEREN, *vis tu doctum ire?*)

Vele *Composita* of Voorzettingen van dezelfde *Classis* zijn 'er van dit *Verbum*, waer van de voornaemsten zijn, ons AEN-GAEN, H-D, angehen / *adire, aggredi, incipere, & attinere, pertinere*; Alam: ke-hat / *pertinet*, & ana-gat / *succedat*; & ana-kaant / *succedunt*; A-S, a-gangan, *preterire*; ons AF-GAEN, *descendere, decrescere, deficere, exonerare alvum, & olim infusias ire, rennuciare*; AF-GAEN VAN DEN DIENST OF HET AMPT, *abdicare se provincia ministerio, functione vel officio*; H-D, ab-gehen / *abire, recedere, & tr.*: *jaeturam pati*; ons BEGAEN, H-D, be-gehen / *accedere, inire, obire, circumire, calcare, & olim celebrare*; EEN FOUT BEGAEN, *committere vitium*; LAET HEM BEGAEN, *sineas illum peragere*; BEGAEN ZYN MET IETS, *alicujus rei curâ premi*; H-D, sich wool begehen mit einander / *consentire*; geburts-tag begehen / *natalem celebrare*; A-S, be-gangan / be-gan / *incumbere, servire, colere*; ons BUITEN GAEN, *exire*; NA BUITEN GAEN, *ire rus, & exire*; EN ZIG TE BUITEN GAEN, *sibi peccare*; wijders F-TH, of Alam: Er dera sunnu in se dalhange (*ante solis occasum*, Kero); dat is eer de Zonne in Zee nederdale of nedergae; ons DOOR-GAEN, H-D, durch-gehen / *transire, penetrare, in usu venire, & tr.*: *proripere se fugere*; Alam: of F-TH, Church-gangan / *pertransire*; & A-S, ge-gangan / *subfugare*; A-S, ge-gan / *colere, ire*; & geond / *per, ultra*; & geond-gangan / *perambulare*; & ful-gangan / *perficere*; ons IN-GAEN, H-D, ein-gehen / *intrare, & incipere*; ons OM-GAEN, H-D, um-gehen / Alam: umbi-cangan / A-S, pmb-gangan / *ambire, circumire, obambulare, ire in orbem, & ambagibus usi*; & A-S, embe-gangan, *circumdare*; en ons OM-GAEN, omleggen, *reflecti tanquam acies ferri, bebetari*, OM-GAEN MET YMAND, *versari cum aliquo*; OM-GAEN MET IET, *tractare rem aliquam*; ONDER-GAEN, H-D, under-gehen / *subire, subius ambulare, & submergi, succumbere, perire, occidere*; hier komt ONDER

GA.

als een scheid-baer voorzetsel, met den hoofdklem op 't zelve, en gevolglijk bij het *Præt.*: met GE tusschen in, als ONDER-GE-GAEN; dog als een onscheidbaer voorzetsel, zonder GE tusschen beiden, en met den hoofd-*accent* op GAEN, bij ons ONDERGAEN IET, *incipere*, *aggredi aliquid*; en IEMAND ONDERGAEN, *intercipere*, & *prævenire aliquem*, & *olim suggredi*, *præcludere*, *impedire*, & *circumvenire*; hebbende in *Præter. Part.*: ONDERGAEN, niet *Ondergegaen*. Voorts ONTGAEN, H-D, *Ent-gehen* / *evadere*, *desflectere*, *discedere*, *eripere se*, & *excedere limites*, & *olim errare*, *delinquere*, *prævaricari*; 'T IS MY ONTGAEN, *oblitus sum*; & OVER-GAEN, *transire*, *transmeare*, & *supervenire*; & *Imperson.*: OVER-GAEN, *cessare*; als DE PYN GAET OVER, *cessat dolor*; dog ZICH OVERGAEN, als met een onscheidbaer voorzetsel, *præter vires ire*; en oulinks IEMAND OVERGAEN †, *convitiis insectari aliquem*, *acriter corripere*; H-D, *over-gehen* / *obliquè incedere*; en *uber-gehen* / *præterire*, & *abundare*, *effluere*; ons OP-GAEN, A-S, *up-gangan* / *up-gan* / H-D, *auf-gehen* Alam: *uf-kangan* / *ascendere*, *assurgere*, *oriri*, & *fermentescere*; OP-GAEN, OPEN-GAEN, *aperiri*, *debiscere*, *patescere*; TOE-GAEN, *adire*, *accedere*, *procedere*, *succedere*, *accidere*, *contingere*, & *claudi*; TEGEN-GAEN, H-D, *entgegen-gehen* / *obviam ire*, & *impedire*, *prohibere*; VERGAEN, A-S, *fozgan* / H-D, *vergehen* / *discedere*, *commearare*, *ad alterum cedere locum*, & *perire*, *evanescere*, & *peffum ire*; & H-D, *sich ver-gehen* / bij ons ZICH VERGAEN, *peccare*; en VOOR-GAEN, A-S, *foz-gangan* / H-D, *für-gehen* / en *vor-gehen* / *præcedere*, & *exemplum præbere*; VOORT-GAEN, A-S, *fozth-gan* / H-D, *fozt-gehen* / *procedere*, *pergere*, & *olim succedere*; UIT-GAEN, *exire*, *prodire*, & *desinere*, *extingui*, *mori*, & *olim veltigali fundo expendi*, *quin etiam renuntiare*; F-TH of Alam: *uz-kakangan wesan* / *egredi*, *egressum esse*; en 't Alam: *ka-gangan* / *contr.*: *ka-gan* / *obviam ire*; waer van de Alam: *præpositio kagan* / *ob*, *contra*, *vide Keron*; even als ons TEGEN, *ob*, *contra*; van ons oude † TYGEN, II. CL: I, *ire*, *tendere*, *vergere*; dus Alam: *kagan-hooran* I. CL: *obaudire*; en Alam: *kagan-laufen* / *occur-*

GA.

runt, bij *Kero*; & ons WEG-GAEN, H-D, *weg-gehen* / *abire*, enz.

Het oude volledige Wortel-deel van den *Infinis.*: vertoont zig nog in ons GANG, *m*: of volgens sommige *Dialect* ook GANK, *m*: *Gressus*, *gradus*, *curfus*, *meatus*, *permeatus*, *pergula*, & *angiportus*, & *cuniculus subterraneus*; A-S, *gange* / *ambulatio*, *semita*, *gradus*; M-G *gang* / M, *platea*; waer van het M-G, *gangan* / I. CL: *ire*; en M-G, *faut-gangan* I. CL: *transire*; & M-G, *faurbtgangan* / I. CL: *præcedere*; en van 't H-D *gang* / het H-D, *gängen* / I. CL: *ambulare*, *ductare*, & *senfim deducere*; & A-S, *gang* / *iter*, & *latrina*; ook A-S, *gang-putte* / *gang-fetel* / *gang-tun* / *latrina*; H-D, *gang* / M, *pergula*; ons GANG IN DE SCHEPEN, *fori*, *pergula*; GANG VAN 'T VOLK, *curfus populi frequens*; IN GANG ZYN, H-D, *im gange sein* / *moris esse*; GANG DES GÉLDS, *valor moneta*; GANG-BAER, H-D, *gangbâr* / *pervius*; GANG-BAER GÉLD, *moneta proba*, *nummus usualis*; GANGBARE WARE, *merx vendibilis*; en ons GANGER, VOET-GANGER, *m*: H-D, *gehet* / *gänger* / M, *meator*, *viator*; A-S, *ganger* / *pedester*; F-TH, & Alam: *ganger* / *kankar* / *peregrinus*; en H-D, *Gänker* / M, *supparum vile*, *tunica quotidiana*.

Uit de voorzettingen zijn 'er ook vele aenmerkelyke Takken van dezen aert, als ons AEN-GANG, *m*: Yl: *ad-gangur* / M, *accessus*, *aditus*; F-TH, *angeng* / *principium*; en F-TH, *an' angenge* / *absque principio*; ons AF-GANG, *m*: *Descensus*, *deliquium*, *stercus*, *exoneratio alvi*, *intertrimentum*, & *olim extremitas*, *senium*; H-D, *ab-gang* / M, *detrimentum*, *venditio*, *noxa*, & *obitus*, *mors*; ons † BEGANKNISSE, *f*: H-D, *be-gängnuß* / F / *aditus*, *frequens conventus*, *fræquentia*, *celebritas*, & *exequia*; en † BEGANKNISSE HOUDEN, *celebrare*, *concelebrare*; A-S, *begang* / *begange* / *cultus*, *observatio*; ons DOOR-GANG, *m*: *Transitus*, & *fluxus ventris*; het A-S, *ge-genge* / *conventus*; & A-S, *ge-gang* / *fatum*; ons IN-GANG, *m*: F-TH, *inganc* / H-D, *eingang* / M, *introitus*, *ingressio*, *aditus*, *vestibulum*, & *receptaculum*; ons OM-GANG, *m*: H-D, *umfang* / M, *circuitus*,
am-

GA.

ambitus, porticus, peribolus, & tr: conuersazio, processus, pompa sacra, & olim supplicatio; Alam: umbt-cange / circuitum; & umbt-cant / circulus; ons ONDER-GANG, m: H-D, onder-gang / M, occubitus, occasus, interitus; en H-D, onder-gänger / M, procurator in iudicio sine processu juris, uit den overdragtelijken zin van ons ONDERGAEN, interciperi aliquem; ons OP-GANG, m: H-D, auf-gang / M, ascensus, ortus; ons OVER-GANG, m: Transitus, & olim lues, morbus fluens; H-D, uber-gang / M, transitus; & H-D, ober-gang / M, vena metallica transuersa; ons STOEL-GANG, m: H-D, Stul-gang / M, exoneratio alui; TOE-GANG, m: Alam: Zua-hanc / accessus, aditus; VOOR-GANG, processio, & praerogativa; VOOR-GANGER, m: Praevius, antecessor, & dux; en VOOR-GANGER, voorzact, decessor, vulgd prædecessor; en † VOOR-GANGER, m: Procurator, administrator; VOORT-GANG, m: A-S, voort-gang, H-D, fort-gang, M, progressus, profectio, & successus; en Alam: fram-hanc / processus; ons UIT-GANG, m: H-D, aus-gang / M, exitus, egressus, finis, mors, & tr: veftigal, census mercium exantium; en eindeling ons VERGANKLYK, H-D, vergänglich / caducus, fragilis; en ONVERGANKLYK, H-D, unbergänglich / durabilis, æternus, enz.

Tot het *Præteritum* ken ik geene Takken dan het A-S, ge-gong / fatum; en gong / gressus; waer van het A-S, gongan / I. CL: ire.

Een Tak van het *Præsens Participii* is het A-S, gøndung / finis, mors; een zin even als bij ons uitgang: verder ons GAENDE WORDEN, GAENDE RAKEN, moveri, incitari; GAENDE MAKEN, excitare, ad motum impellere; GAENDE ZYN, in motu esse, & instare; ook A-S, thæt sumer ps gehende / quod instat Æstas; Matth: XXIV, 32. Wijders ons AENGAENDE, quod attinet, quoad, circa; DOOR-GAENDE, pervius, & continuus, non interruptus, & usitatissimus; en DOOR-GAENDS, DOOR-GAENS, assidue, jugiter, usitate; en MEE-GAENDE, indulgens, & misericors, enz.

GA.

Maer het oude en volledige *Præter: Part:* leeft nog in ons *Adject: VERGANGEN Præteritus*; als IN DE VERGANGENE WEEK, *Præteritâ septimanâ*.

Bij het *Præter: Partic:*, dog onder een verloop van *accent* op 't onzakelijke voorzetsel, past, zo 't schijnt, het Alam: haggan / F-TH, gegag / H-D, gegen / en bij ons, onder een Noord-Duitsche *Dialect*, die de G als J uitspreekt, JEGEN, ob, contra, adversum; als een tegengang of ontmoeting, even gelijk ook TEGEN, dat het zelfde beteekent, bij het Wortel-deel van TYGEN II. CL: I, tendere, ire, behoort, hoe wel ook dit TEGEN VOOR TE JEGEN kon gekomen geweest zijn; waer toe dan verder ons † VER- en BE-JEGENEN, I. CL: ook † VÉR- en † BE-TEGENEN, I. CL: obviare, & verbis convenire; en ons WÉL of QUALYK BEJEGENEN, honestè sive indecorè aliquem alloqui; en ons JEGEN-WOORDIG, TEGENWOORDIG, H-D, gegen-wärtig en Alam: ke-hagan-warti, præsens; ontleent van JEGEN of TEGEN, contra, ad; en WORDEN, fieri, & olim, esse, zeggende zo veel als iets dat digt voor onze oogen, of tegen ons over staet; gelijk ook hier om uit het F-TH, en Alam: ant / en M-G, en A-S, and / ad, contra, gevormt is geweest het F-TH, en Alam: antwoerde / antwoerde / en A-S / andward / Præsens; en M-G, andwaitteig / contra; en andwaitthi / facies; en F-TH, en Alam: antwarde / antwarta / facies; & præsentia.

De uitgang T, agter 't ingekorte Wortel-deel GAË of GA gevoegt zijnde, zo vind men ook hier in het Yl: Gata / F, via; F-TH, an gazzan / in viis; M-G, gatto / platea; en 't H-D, gasse / F, vicus, platea; als over en langs welke men gaet; en ons oude † GAT, † GATE, A-S, gate / geat / gøte / en gete / Angl: gate / janua, porta; als door welke men gaet; en nu overdragtelijk ons GAT, n: Yl: gat / N, foramen; oul: † GATE, gelijk ook nog in *Plur: GATEN*, nooit *Gatten*; en ons afgesprotene *Adject: GATIG, foraminosus*; en † GATEN, I. CL: forare, perforare; en VER-GATEN, I. CL: alia conficere foramina: eindeling, ons GAT,

GA.

n: *podex*, *anus*; 't welk geene reden van uitleg behoeft.

Ook schijnt van 't Wortel-deel GAE of GA ontleent te zijn, het Yñ: *Gaa* / in *Præ*: *gaade* / I. CL: *attendere*, *animadvertere*; gelijk het Latijnsche *Attendere*, van *Tendere*; als met de gedagten iets omwandelende, of ergens toe uitgestrekt; en F-TH, *gagathema* / *cellarium*; en H-D, *gatter* / Sax: en Sic: *Gadder* / *chlatri*, *cancelli*; als bewaerplaetsen. Zo medebij ons, met den uitgang DE, ons GADE, *f*: *Cura*, *custodia*; en GADE SLAEN, *attendere*, *observare*, *curare*; en † BEGADEN, I. CL: *ornare*, *colere*, *conformare*; en † BEGADEN DE WONDEN, *curare vulnus*; en 't Vlaemsche GADELÓÓs, *negligens*; dus ook gevoeglijk hier toe ons GADE, WEER-GADE, en GAEY, GAEIKEN, *compar*, *conjux*; als op elkander naekeurig passende; zoo mede van 't oude EE, *lex*, ons EE-GADE, EE-GAE, *conjux*; als een Wetelijke weergaë; en vorder ons GADELÓÓs, WEERGALÓÓs, *cui nullus impar*. Maer de uitkiezing van eene Gade, voornamelijk bij Vogelen, waer op dit woord wel allermeeft zijn opzicht heeft, spruit uit eene overeenkoming en bijzonder welgevallen in elkander; 't gene wederom gevoeglijke rede kan gegeven hebben tot ons † GADEN, † GAYEN, I. CL: *placere*, *collubere*; waertoe ons † GADE, GADING, *congruentia*, & *lubentia*; en † GAEYE, *venustus*, *politus*; en GAELYK, GADELYK, GAELYK, *placens*, *apens*, *conveniens*; en † ONTGAEYEN, I. CL: *commoditatem adimere*, & *par adimere*; en † ONTGADING VAN 'T HÉRT, *defectio animi*. En, om den zin van 't bijeenzijn of bijeenkomen, ons GADER, TE GADER, *contr*: GAER, *simul*, *una*, *pariter*; waer van ons GADEREN, *contr*: GAEREN, & † GEEREN, I. CL: A-S, *Gatherian* / *gaderian* / *gadyian* / I. CL: *colligere*, *congregare*; enz. Tot GAREN wederom schijnt te behooren het A-S, *Berd* / *gprd* / F, H-D, *Berte* / F, en ons GAERDE, GARDE, GARD, GÉERDE, GÉRD, *f*: *Virga*, *flagrum*, & *chlattrum*, om 't vergaeren der rijs-takken; en GÉRDE-BEENEN, I. CL: *crura devaricare*, als roedetakjes zig vaneensperrende; en GÉRDE-GATEN, GÉRDE-KOYEN, I. CL: *coffim sedere*; voorts

GA.

GAERDE, *f*: *Pes funis quo transfertur velum*; als waer bij 't zeil in een vergaert word; en GAERWE, GARWE, GARBE, GARVE, *f*: *Millefolium*, om de groote vergadering van bladen; en GAERWE, GARWE, GARBE, GARVE, GÉRVE, *f*: *Fascis spicarum*, unde *Gall*: *Gerbe*; gelijk mede ons GAREN, *n*: *Angl*: *Barne* / *filum*, en 't A-S, *Gar* / *telum*, en *Bearn* / *pensa*, *stamen*, schijnen te zien of op 't spinnen van 't vlas, of op de streng-bundels, of op de weving; even als ons † GAERGEL, † GÉRGEL, en GIRGEL, en GAERSEL, *compago*, *commissura*, & *ora*, *margo*, op de bijeen vergaering pass: en mooglijk ook hier toe ons † GAERNAERD, † GARNER, nu GARNAET, *squilla gibba*, *Gall*: *Guarnette*, als vergaerende zig in groote scholen bijeen, en wordende met groote menigte te gelijk in de netten gevangen.

De Zaek-of Wortel-deelen.

GANK, in GANK, *gressus*, *pergula*, *angiportus* & c; † BEGANK-NISSE, *aditus*, *frequentia*, *celebritas*, & *exequie*; en VERGANKLYK, *caducus*, *fragilis*, enz.; zie bij 't vorige GANG, in deze Pr.

GANS, in 't Vlaamsche VERGANSSEN, I. CL: *inaugurari societati*; zie bij GUN, in de II. Proeve.

GAR, zie bij GAER, in de II. Proeve.

GARB, in GARBE, *millefolium*, & *merges*; zie bij GANG, in deze Pr.

GARD, in GARDE, GARDIAEN, zie bij WEER, in de II. Proeve, en bij GANG, in deze Proeve.

GARN, in GARNER, GARNAET, zie bij GANG, in deze Pr., & in GARNI-ZOEN, bij WEER, in de II. Proeve.

GARS, of GARZ, in † GARS, *gramen*; GARZIG, *gramineus*, *herbidus*; en 't Vla: GARZINGE, *pascua herbosa viridantia*; en 't Zeeuwsche GARZE, *viridis gramine ripa*; zie in GROEY, in de II. Pr.
GARST,

GA.

GARST, in † GARST, *rancor, sordes, corruptela*; en GARSTIG, *rancidus, faeculentus*, enz.; zie bij GAER, in de II. Pr.; en in GARST, *bordeum*; zie bij GROEY, in de II. Proeve.

GARV en GARW, zie daer van bij GANG, in deze Pr.

GARZ, zie GARS.

GAT, in † GAT, *janua, porta*; en GAT, *foramen, & podex*, zie daer van bij GANG, in deze Proeve: en wegens † GAT, in VERGAT, *oblitus sum, &c*; zie bij GEET, in deze Pr.

† GAT, in VERGAT, het *Præter*: van VERGETEN, zie bij 't volgende GEET, in deze Proeve.

GE.

GEEF, zie bij 't volgende GEEV, in deze Proeve.

GEEN enz., in GEENEN, GENEN, *subridere*; zie bij GYN, in de II. Proeve.

GEER, in GERK, *viscera*; & GEREN, *in facem converti, &c*; zie bij GAER, in de II. Proeve, en in GEERDE, *virga*; zie daer van bij GANG, in deze Pr.

De Wortel-en Zaek-deelen.

† GEET, en † GAT, in ons oud-verlorene † GETEN, † GAT, † GEGETEN, III. CL: 1, *noscere, adipisci*; waer van, met een voorvoegfel, bij ons nog in daeglijks gebruik is VERGETEN, VERGAT, VERGETEN, III. CL: 1, *oblivisci*; alwaer VER als een *privativum* komt. Wijders M-G, bi-gitan / bi-gat / bi-gitang / III. CL: 3, *invenire*; F-TH, bet-gezzan / bet-gaz / bet-gezzan / III. CL: 1, *oblivisci*; en Alam: st er-kezzan / *obliviscatur*; A-S, Gitan (*geatan / gptan*) / in *Imperf*: geat / in *Præter*: Part: giten en gpten of geaten / III. CL: 1, II. Deel.

GE.

noscere, obtinere, nancisci, acquirere; en A-S, be-gietan / *obtinere*; en a-gptan / an-gptan / on-gptan / en undet-gptan / *intelligere, cognoscere*; en foz-gitan / en ofet-gitan / III. CL: 1, *oblivisci*; Angl: to Get / gat (of got) / gotten / *acquirere*; en to begot / begat (of begot) / begotten / *gignere*; en to fozget / fozgat (of fozgot) / fozgotten / *oblivisci*; H-D, vergeffen / bet-gasz / vergeffen / IV. CL: 4, *oblivisci*; en Yfl: Beta / in *Præter*: gat / in *Præter*: eg get / III. CL: 1, *conjectare, & valere*; en volgens de andere Yfl: *Verba's* van die *Classis* in *Præter*: Part: getenn. De gemeene Grondbetekenis schijnt te zijn *Verkrijgen (obtinere)*; en daer uit overdragtelijk het *Kennen*, als eene vrugt en winst in 't verstand.

Het Wortel-deel van het *Præter* vertoont zig in 't A-S, getenp / gptenpffe / gptenp / *institutio, adeptio, cognitio*; en in ons VERGETIG, VERGETEL, A-S. foz-gptol / *obliviosus*; en VERGETENIS, f: *Oblivio*; en Alam: at-kezzali / *oblivio*.

Dat onze *Præter*: Partic: VERGETEN, *oblitus*; en VERGETEN, *edendo consumptus*; schoon elk van een gansch verschilligen Stam afkomstig, dus net in gedaente overeenstemmen, is toevallig.

Maer na de F-TH, en H-D, *Dialect*, met SS voor T, schijnt ook hier toe te behooren ons GIS, f: *Conjectura*; waer van ons GISSEN, J. CL: *conjectare*; en zig VERGISSEN, I. CL: *male conijcere*; even gelijk ook dezelfde zin bij 't bovengemelde Yfl: Beta / in *Præter*: Gat / III. CL: 1, *conjectare*; zijnde 't gissen een schemerig weten, uit een schijn, met twijffeling vermengt, opgemaakt.

Het Wortel-deel.

GEEV of GEEF, in ons GEVEN, GAF (in *Subj*: GAVE), GEGEVEN, III. CL: 1, *dare, donare, præbere*; M-G, giban / gaf (in *Subj*: gebau) / gibang / III. CL: 3, *dare*; F-TH, geban (giban / giban / giban / en Alam: keban) / in *Præter*: Gab (in *Subj*: Aa / gabi) /

GE.

gabī) / in *Prat. Part.*: gīgeban / III. CL: 1, dare; A-S, gīfan (gīfau) / gīf (of gāf) gīgīfen / III. CL: 1, dare; Angl: to Gīve / gāve / gīven / dare; H-D, geben / gab / gegeben / IV. CL: 4, dare; Yll: Gēfa / gēf (in *Sabj.*: gīrfe) / gēfem of gēfem / III. CL 1, donare; Kimbr: Gēfa / dare.

Ondt de vele *Composita* of voorzettelingen van deze zelfde *Class.*: zijn de voornaemsten, ons AEN-GEVEN, M-G, at-giban / porrigere, prabere, indicare; edere, & proponere; H-D, an-geben, indicare, exemplum, dare, relinquere, & deserre; ons AF-GEVEN, H-D, ab-geben / offerre, presentare; ons BEGEVEN, H-D, begeben / conferre, applicare, cedere, erogare, deserre, deficere; zijnde deze beteekenis van Verlaten al vreemd van overdragt; gelijk ook het H-D, begeben accidere, evenire. Voorts het F-TH, etgibon / dimittere; H-D, ergeben / dedere, in aliquem se rejicere; ons IN-GEVEN, indere, ingerere, & inspirare; H-D, ein-geben / possessionem tradere, & inspirare; ons NAE-GEVEN H-D, nach-geben / cedere, condesere, indulgere; en NAE-GEVEN, agterklappen, obtreckere; OMGEVEN, H-D, um-geben / circumdare, cingere; alhier is om, als een *prapoz.*: inseparab: met den hoofd-accent op GEEV, en gevolgljk 't *Prat. part.*: omGEVEN circumcinctum; dog in tegendeel komt die accent op OM bij om-GEVEN, distributore in orbem; in *Prater. part.*: om-GEGEVEN. Wijders ONTGEVEN, deficere, & olim adimere, tollere, dissuadere; ZICH IET ONTGEVEN, desistere de sententia sua defectu memoria; op-GEVEN, H-D, auf-geben / tradere, dedere, relinquere, imponere, proponere, projicere, & majus pretium solvere; ons OVER-GEVEN, H-D, über-geben / tradere, transferre, dedere, porrigere; en OVER-GEVEN, H-D, sich übergeben / vomitu reddere; en bij ons ZICH OVER-GEVEN, se dedere, totum subdere; en wederom H-D, sich übergeben / prodigere, profundere. Verder ons TOE-GEVEN, H-D, zu-geben / addere, majus dare pretium, aliquid corollarium dare, remittere, & indulgere; en ons VERGEVEN, H-D, vergeben / condonare, gratiam facere delicti, M-G, sīgīban / F-TH, sīgeban / A-S, sīgīfan / sīgīfan / dare, & condonare, remittere; dog ook bij ons VERGEVEN,

H-D, vergeben / olim male dare, dando perdere, dando errare, nunc inficere veneno; schoon dit laatste VER bij VERGEVEN, venenum dare, een quaden zin krijgt, is het egter te denken, dat dit toevallig is, en het eigenlijk de plaets van VER voor OVER bekleed, vermits de overdragtelijke zin van VERGIET, n: Venenum; mede zonder VER, niet alleen van ouds, maer ook nog wel werd uitgedrukt, naemlijk GIFT, n: H-D, gift / venenum; en ons TEGEN-GIFT, n: Antidotum; ontleent, zo 't mij toefchijnt, van dat de Vergiften gemeenlijk onder schijn van gunstige Giften worden toegeschikt. Het Griekische *antidoton*, waer van 't Latijnsche *Antidotum*, is afkomstig van *avri*, tegen, en *didovai*, geven. Eindeling ons VOOR-GEVEN, *praesendere*; en UIT-GEVEN, H-D, aus-geben / erogare, impendere, edere, emittere; en ZICH UIT-GEVEN, H-D, sich aus-geben / *pradicare se*; en M-G, us-gibon / reddere; en WEG-GEVEN, *dilargiri*, *donatione alienare*.

Het Wortel-deel van 't *Prasens* vertoont zig in het Alam: *steba* / A-S, *geste* / *gesto* / *donum*, *gratia*; en ons † OP-GEVE, f: *Problema*, *questio*; en † UIT-GEVE, f: *Expensae*; en Alam: *stelo* / *dator*. Dog met den uitgang ER, ons GEVER, m: H-D, *geber* / M, *dator*; † AEN-GEVER, m: *Index*, *anctor*, & UIT-GEVER, m: *Distributor*, *editor*; en VERGEVER, *condonator*; en † VERGEVER, *veneficus*. Voorts ons † GEVIG, *dativus*; H-D, *gebig* / *promercale*; en H-D, *gebisch* / *dativus*, *dabilis*, & *munificus*; ons † OVER-GEVIG, *deditivus*; en GOED GEEFS, *liberalis*; TE GEEF, *dono*; VERGEEFS, † VERGEVENS, H-D, *vergeben* / *frustra*, *gratis*; ons GEVING, f: *Datio*; AEN-GEVINGE, f: *Exhibitio*, *traditio*; en † AEN-GEVINGE H-D, *an-gebung* / F, *delatio*, *criminatio*, *indicatio*; ons BEGEVING, H-D, *begebung* / *desertio*, *renunciatio*; en H-D, *begebung* / *casus*, *accident*, *eventus*; ons IN-GEVING, H-D, *ein-gebung* / *inditio*, & *inspiratio*; ons OP-GEVING, H-D, *auf-gebung* / *exhibitio*, *problema*, *questio*; ons VERGEVING, H-D, *vergebung* / *remissio*, *quin etiam veneni propinatio*, enz.

Wijders met I, op den M-G, F-TH, en A-S,

GE.

A-S; trant (mits bij ons doorgaens, en bij 't A-S, en H-D, te mets, op een ingekorte wijze) het M-G, giba / F, A-S, gifu / gtefe / gife / gife / geof / donnam; Yf: gteff / F, donatio; waer van het A-S, geffian / I. CL: donare; en Yf: Gtefa / F, bona fortuna, quasi donum Dei; en A-S, gtefa / M, dator; en A-S, gifet / gifte / larco, quasi inuorans que dantur; en Gteffice / auidè; en giful / liberalis; en gift / caena; en A-S, for-giffen / tributus; en H-D, ergiebig / submissus, manifestus, & moderatus; als mede met den uitgang T, het A-S, gift / gpfia / H-D, gift F / en ons GEFTE, GIFT, f: Donum, manus; en het A-S, gista / gpfia / nuptia; A-S, gift-hug / domus nuptialis; H-D, uit-gift / dos; bij ons HUWELYK-GIFT, f: Dos; om den uitzet; en Bruiloft; gelijk ook met dezelfde overdragt A-S, giftig nuptialis; en het A-S, gifan / nubere; en giftian / I. CL: nuptum dari. Verder ons GIF, n: GIFT, n: H-D, gift / M, F, en N, venenum, en ons VERGIF, n: VERGIFT, n: Venenum; dog ook oulinks † VERGIF, n: nu VERGIFENIS, f: A-S, forgiftensisse / venia, gratia delicti; en wederom mede oulinks † VERGIFENISSE, venenum. Komende wijders van dit GIF, GEFTE, niet alleen ons OP-GIFT, f: & n: Problema, questio; en TOE-GIFT, n: & f: Additamentum, mantissa, corollarium; en Alam: Zur-gift / deditio; benevens ons GREFTIG, VERGIFTIG, H-D, giftig / venenosus, & tr: improbus, iracundus, malignus; enz: maer ook ons VERGIFTEN, I. CL: en VERGIFTIGEN, I. CL: H-D, vergiften / I. CL: inficere veneno; en ons BEGIFTEN, I. CL: BEGIFTIGEN, I. CL: H-D, giften / begiften / I. CL: donare, dare; enz. Dog bij Kiliaen vind ik ook, met een H-D, verwiffeling van F in CH. † GICHTE, donum, en † GICHTEN, I. CL: donare.

Voorts met den uitgang EL, het M-G, gibla / M, H-D, gibel / giffel / M, bij ons GEVEL, n: Angl: Gabel / fastigium, pinnaculum, & frontispicium, cacumen, totius structurae extremitas & facies; als zijnde gelijk het aengezicht, en 't voorgeven van een Gebouw: ook Yf: Gabl / M, verminus.

Maer tot het Wortel- of liever Zakelijke-

GE.

deel van 't Praeteritum Participium onzre zeg- GAEF, f: Alam: Itaba / davnus, manus, en A-S, geafe / gratia, en geafa / dona; waer van ons BEGAVEN, I. CL: donis ornare; en BEGAEFT, donis ornatus; en 't H-D, an-gabe / F, arrba; ab-gabe / F, solutio, auf-gabe / F, traditio, abdicatio, & usura; en ons † TOE-GAVE, f: Additamentum, mantissa, corollarium; en UIT-GAVE, f: H-D, aug-gabe / F, expense; als mede ons GAVE GÓDS, donum Dei; & olim Pestis, vel alia laes à Deo immissa. Wijders het Adject: H-D, gábe / ook uit het Praef: Gebig / promercatus, usualis, commercialis; en H-D, wie es gang und gábe ist / prant promeroale est; gelijk ook bij ons GAEVE, GAEF, GÉEF, leverbaer, integer, probus, quod in solutionem sive dono dari & accipi polleat. Voorts het M-G, gabigg / dives; als rijkelijk met middelen begaeft, en vermogende om mild te zijn; waer van het M-G, gabig-nan / I. CL: divitiis abundare. V�terd niet alleen het bovengemelde Yf: Gabl / M, verminus; en Angl: Gabel / cacumen, &c; waer voor wij uit het Praef: GEVEL hebben; maer ook het A-S, gabel / gafel / gafol / gaful / en goeful / tributum, vectigal; unde & Ital: Gabella, Gall: Gabelle; en ook op den Walschen trant ons GABELLE, f: H-D, gabelle / F / vectigal; en A-S, gafol-gpida / tributarius; en A-S, gafeles / fiscus publicus. Daerenboven het A-S, gafol / goffel / hostia; scilicet oblatam & libatio: nog ook onder dezelfde gedaente het A-S, gaffag / furca; en geafte / vectis, bij ons met de korte A, als in Imp: Indic: GAFFEL, f: H-D, gabel / gafel / F; furca bidens; als een werktuig om iets mee op te goven en aen te reiken; waer van het H-D, gabelen / gabeliten / I. CL: furca attrahere; en Sax: en Scamb: GAFFEL-TANGE, bij ons Oorwurm, fultu; als wiens staert gaffelwijzig gekleeft is; en eindinge Bruxel: en Lovan: GAFFREYE, f: Acrocolia anseris; zijnde de ingewanden of afval van de Gans; en Flandr: GAFFREYE, GAFFREIDE, libi genus, unde Gall: Gaffre, gousfre, vide Killian; als om weg te geven; hebbende dezen den Walschen staert EYE, met zijn accent, agter op.

Tot het Praeteritum Participium onzre zeg-
A a 2 wij-

GE.

wijze van een OVERGEVEN OF OVERGEGEVEN BÓOSWICHT, *nebulo*, *perditissimus*, *sceleratissimus*; als die zig tot alle quaed heeft overgegeven.

De Wortel-en Zaek-deelen.

GÉLD of GILD, en GOLD, in ons GELDEN (oul: ook † GILDEN), GOLD, GEGOLDEN, II. CL: 6, *valere*, *constare*, *estimari*, *in pretio esse*, *pertinere*, & *olim*, *solvere*, *reddere*, & *tr: emere*; de zin van *Betaling* is nog in wezen bij ons VERGÉLDEN, VERGOLD, VERGOLDEN, II. CL: 6, *repensare*, *retribuere*; waer voor ook oul: † WEDER-GÉLDEN II. CL: 1, *retribuere*; en M-G, *fra-gildan* / *fra-gald* (in *Subj: fraguldau*) / *fra-guldang* / II. CL: 2, *retribuere*; en M-G, *uð-gildan* / II. CL: 2, *retribuere*; F-TH, *Geldan* (*geltan* en *gheldan* / *Alam: Keltan*) / *gald* (in *Subj: guld*) *gegolden* / II. CL: 4, *solvere*, & *reddere*, & *tr: honorem tribuere*; en F-TH, *vergeltan* / II. CL: 4, *solvere*, dus F-TH, *daz ich minan decimon so ne bergalt* / *quod meas decimas ita non solverim*; *Cateches: Theotisc: p. 99*. Wijders A-S, *geldan* (*gildan* of *gyl-dan*) / *gald* (in *Subj: gulde*) / *golden* / II. CL: 3, *solvere*, *pendere*; en A-S, *foz-geldan* / II. CL: 3, *solvere*, *pretium reddere*, & *redimere*; H-D, *gelten* / *galt* en *golt* (in *Subj: gülte*) / *gegolten* / III. CL: 2, *haberi*, *estimari*; en H-D, *ent-gelten* / III. CL: 2, *multam pati*; bij ons ONTGÉLDEN, II. CL: 6, *dependere*, *persolvere*, *luere*; en Ysl: *Gellda* / in *Præ: Gallit* / II. CL: 4, *debitum solvere*; en volgens dezelfde *Class: in Præ: Partic: Goldenn*: en Saxon: *Pa-gelden* / *donare*, *condonare*; met gelijke rede als ons NAE-GEVEN, *condonare*.

Het Wortel-deel van 't *Præf:* vind men in het A-S, *geld* / *gild* / *geold* / en *guld* / *compensatio*, *solutio*, & *vectigal*; 't M-G, *gild* / N, *tributum*, en M-G, *meleins* / *scriptio*, en *Gilstra-meleins* / *Luc: II. 2*, *descriptio*; alwaer gemeld word van de Beschrijvinge der Joden op bevel van *Augustus*, en beduid hier zulk eene, die op de schattin-gemunt is: wijders A-S, *gilt* / *gilt* /

GE.

debitum, *delictum*; *gylter* / *peccata*; en *giltens* / *debitor*, & *delinquens*; deze zien op de schuld; en Ysl: *Gilde* / N, *pretium*, *Gilbur* / *Equivalens*; deze zien op de waardije en prijs. Maer, sedert dat, in plaets van 't oude ruilen van Vee en Waren, het gemunte Goud en Zilver onder de Duitsehe Volkeren (want bij *Tacitus* tijden was 'er dat onbekent) ten dienste der Koophandel &c, verstrekt heeft, is de naam van GÉLD, n: H-D, *gelt* / N, *pecunia*, *nummus*, bij uitstek op alle gangbaer gemunt Goud en Zilver gebleven, schoon de Grondbeteeckenis eigentlijk niet meer dan een *schuld*, of *betaling*, of *waerde van die*, behélt; en Flandr: VERGÉLD, n: bij ons VERGÉLDING, f: *compensatio*, & *ratio*. Hier toe mede ons ONGÉLDEN, *olim vectigal*, *tributum*, *exactiones*, *nunc*, *impensa*; onder welken naam nu betrokken worden alle kosten, die tot aflag verstreken van 't beloop der Waren, en den Verkooper minder geld in zijn' kasse doen brengen. Wijders ook tot dezen Tak ons BANK-GÉLD, en OP-GÉLD (zie daer van bij ons BAN, in de I. Proeve), en ons oude † WERE-GÉLD, *luisio*, *redemptionis pretium*, *ob hominem læsum vel occisum*, vulgè *Weregildum*; dit was men schuldig aen de Erfgenaemen des gedoodden; maer *Freda* noemde men die vrijkoopinge welke men deswegen, als een Vrede-breuk, aen de Overheid of Vorsten schuldig was: zie *Siccama in Leg: Frisic: p. 114, & 120*; enz.

Dog met I, volgens den ouden trant, hebben we het Ysl: *Gilde* / N, *pretium*, & *convivium*; en ons GILDE, f: GILD, n: A-S, *gild* / *gildscipe* / H-D, *Gilde* / F, en *Euphon: Gille* / *gill* / F, Angl: *Gilde* / F-TH, *gelde* / *contubernium*, *sodalitium*, *fraternitas*; in *Constitut: Caroli Magni Geldonia*, & *Gelda*; zijnde de Gildens thans Maetschappijen van Ambachten, door goedkeuringe van de Hooge Overheid bevestigd, en met eenig voorrecht begunstigd; waer in elk, bij zijne inlijving, iet moet bekostigen, en daerenboven jaarlijks nog eenig geld toeleggen, tot onderhoud van verouderde of behoefdig gewordene Medeleden: zo dat het een Gemeenschap is, daer betaelt en ontvangen word, en die met regt thans den naam van GILDE voert: hoewel haer eerste oorspronk,

GE.

GE.

spronk, mijnes agtens, toete schrijven is aen de bijeenkomst eeniger handwerkslieden, die in een herberg daeglijks of dikwijls te gelde quamen, en dat federt de zulken hun algemeen belang te mets op het tapijt brengende, en gezamentlijker hand eenig voorrecht van hunne Overheid verzoekende en ook verwerende, den naem van GILDEBROEDERS behouden hebben; want ook oulinks † GILDE, nu GILDE-BROER, *contubernalis*. Nog hadden we eertijds ook † GILDE, † GILD-AGTIG, *liberalis, prodigus aris*, dit schijnt te zien op de geldspilling van sommigen in de gemeene plaetsen; waer toe ook DE GILDE SPELEN, *facere largitiones, largiri, & profundero*; en † GILDEKEN, *nepos, decoctor*; en eindeling † GILDE, *f*: nu GÉLD-HOERE, *meretrix*.

Het Zakelijke Deel van 't *Prater*: vertoont zig niet alleen in het H-D, **Guld** / *gult* / *F*, *census, vectigal, proventus* ziende op de betaling en opbrenging, en 't H-D, **gültig** / *valens, pretiosus, dignus*, ziende op de waarde, en het Brabandsche GULDE, *f*: H-D, **Gulde** / *gilde* / *F*, *collegium, contubernium*; in *Legib*: *Longebard: Guildionia*, en GULDER AMBACHTEN, *collegium opificum*; en GULDE-BROEDER, *contubernalis*, waer voor wij, gelijk boven gemeld, ons GILD, en GILDEBROEDER hebben, en oulinks ons † GULDE, *epulum, populare convivium*, ook H-D, **Gulde** / *gilde* / *F*, *bacchanalia, liberalia, aliaque solemnia conventicula*; maer ook daerenboven ons GÓUD, *n*: oulinks † GÓLD, A-S, **Gold** / *N*, *Yfl: Gull* / *N*, F-TH, **Gold** / *Alam: Gold* / *N*, H-D, **Gold** / *N*, *aurum*; als bij uitstek de oudst-voornaeme Geld-munt, of *Specie* van betaling; zijnde dit, voor ruim een halve Eeuw te rug, nog zo gemeen in ons Land, dat men, zelf bij de Broodbakkers, om een weinig geld te ontfangen, met een Goud-schaeltje voorzien moest zijn (gelijk ook eertijds het *Verbum* † GÓUDEN, I. CL: voor GÉLDEN gebruikt is geweest), hoewel federt, tot gerief van den Koophandel, veel Zilvergeld gemunt is, onder welke *Specie* ook is onze GULDEN, *m*: H-D, **Gulden** / *M*, *aureus scilicet solidus, Florenus*; bij vertalinge uit dit Latijnsche *Aureus* ontleent, en bedragende

thans de waarde van 20 stuivers van ons, of 40 grooten Vlaerns, hoewel de GULDENS bij anderen ook lager staen, naemlijk bij den Luikenaeer een ZWARE GULDEN, op 10 stuivers, en een LIGTE GULDEN, op 5 stuivers, zie *Kiliaen*. Nog hebben we ook in gebruik een Zilverstuk genaemt GÓUD-GULDEN, *florinus aureus*; nu op de waarde van 28 onzer stuivers. Verder komt van GÓUD of GÓLD of GULD, ons *Adject*: † GÓLDEN, nu GÓUDEN, en GULDEN, H-D, **gulden** / *A-S, golden* / *aureus*; en ook uit het *Præfens* het A-S, **gulden** / *aureus*; en A-S, **gelt** / *auratus*, en **gplding-wech** / bij ons GÓUD-GROEVE, *auri fodina*; en weder uit het *Prater*: het A-S, **Gold-sinc** / bij ons GÓUD-VINK, *f*: *aurivittis*; om de geel-roode kleur op de borst; ons GÓUDS-BLOEME *f*: *flos calibæ, aurei coloris*; en ons GÓUWE, GÓUD-WORTEL, GÓUD-KRUID, en Flandr: VERGÓUDE, *cheldonium, hirundinaria*; hebbende een wortel zo geel als goud, met een saffraenig sap; ook zijnde bloemtjes saffraen geel: 't zaed valt bleek geel, en, kruid en bloem gekneust, leveren ook een geel sap; en GÓUD-WORM, *cicindela, noctiluca, vermis aurei coloris, noctem lucens*; GÓUD-LYM, *chrysocolla*; GÓUD-STÉÉN, *m*: *Coticula, index*; als waer op het goud en zilver getoest word; en GÓUD-VINGER, *digitus annularis*; GÓUD-LAKEN, *vestis attalica, auro intexta*; en 't A-S, **gold-hord** / *thesaurus*; waer van het A-S, **gold-hordian** / I. CL: *thesaurizare*; als mede van GULDEN, ons VERGULDEN, en † VERGÓUDEN, I. CL: H-D, **ver-gulden** / I. CL: A-S, **gpldan** / I. CL: *Yfl: Gille* / I. CL: *deaurare, inaurare*: en eindeling mede ons GULDELING, *m*: *Malum rubellum*; om zijne blij-roode koleur; en 't GULDEN GETAL, *n*: *Aureus numerus, periodus decem & novem annorum, numerus calendarii lunam primam in mense, sive lune conjunctivam indicans*; en 't GULDEN JAER, *n*: *Annus jubilens, annus aureæ libertatis*; en GULDEN MISSE, *f*: *Missa solennis antelucana de annunciatione B. Virginis, quatuor temporum adventus feria quarta celebrari solita*; welke allen, om de uitstekentheid, den bijnaem van *Gulden* schijnen ontfangen te hebben.

Wegens onze Dialect-verandering van ÓLD, in ÓUD, zie in onze *Grondsl. I. Verb. § 23.*

GE.

De Zaak-of Wortel-deelen.

† GÉNT, in † GÉNT of JÉNT, en † GÉNTIEL, JÉNTIEL, *amabilis, concinnus, elegans, unde vulgò Gentilis*; zie daer van bij GUNN, in de II. Proeve.

GÉR, zie bij GAER, in de II. Pr.

GÉRD, in GÉRDE, *virga*; en GÉRDE-BEENEN, *varicari*, enz.; zie daer van bij GANG, in deze Pr.

GÉRF, in GÉRF, *merges, manipulus spicarum*; en GÉRF-KAMER, *locus in templo, quo sacerdos se preparat vestibus sacris*; zie daer van bij GAER, in de II. Proeve.

GÉRG, in GÉRGEL, *ora margo*; zie daer van bij GANG, in deze Proeve.

† GÉRM, in † GÉRMEN, *moveri*; zie bij GAER, in de II. Proeve.

† GÉRS of GÉRZ, in † GÉRS, *gramen*; zie bij GROEY, in de II. Pr., en in GÉRZELEN, *borrere*; zie bij GAER, in de II. Proeve.

GÉRST, in † GÉRST, *ramcor, sordes, corruptela*; en † GÉRSTE, † GÉRST, *cribbe, grando in margine palpebrae superioris erumpens*; zie bij GAER, in de II. Proeve, en GÉRST, *borderum*, zie bij GROEY, in de II. Pr.

GÉRV en GÉRW, in GÉRWEN, GÉRVEN, *preparare, adornare*; GÉERVE, *merges, manipulus spicarum*; GÉRWKAMER, *sacerdotis sacrarium, quo se vestibus adornat sacris*; en ONTGÉRWEN, *vestimenta sive indumenta exuere*; zie daer van bij GAER, in de II. Proeve, en van GÉERVE, *merges*; zie ook bij GANG, in deze Proeve.

GÉST, in GÉST, *spuma, sax*; en GÉSTEN, *facem emittere*; zie daer van bij GAER, in de II. Proeve.

GE.

GEUR, in GEUR, *vapor, fragantia, odor, sapor, &c*; GEUREN, *odorem sive nidorem emittere*; en GEURIG, *fragrans*; zie daer van bij GAER, inde II. Proeve.

GEUT, in GEUT, *scrobs, fusorium, imbrex, canalis, &c*; bij GIET, in deze Proeve.

GI.

GICHT, in † GICHTEN, *donare*; zie bij GEEV, in deze Pr., en in 't Geld: GICHTEN, *testari*; en in GICHT, *arbitris &c*; zie bij JIECH, in de II. Proeve.

GIER, in GIEREN, *excreare*; zie bij GAER, in de II. Proeve.

De Wortel-en Zaak-deelen.

GIET en GOOT, in ons GIETEN, GOOT, GEGOTEN, II. CL: 3, *fundere*; M-G, Giutan / gaut (in Subj: gutau) / gutans / II. CL: 4, *fundere, effundere*; F-TH, giuzzan / guoz (of gouzz / giozz / of gozz / in Subj: guzzi) / gegozzan of gguzzan / II. CL: 2, *fundere*; A-S, geatan / geat (in Subj: gute) / gaten en gegaten II. CL. 1, *fundere, effundere*; H-D, gieffen / goff (in Subj: göffe) / gegossen / II. CL: 2, *fundere*; Yfl: Gioofa / gaus / en gevolglijk in Prater: Part: gosen / II. CL: 2, *impetose fundi*; en Yfl: gjoota / gaut / en gevolglijk in Prater: Part: gotem / II. CL: 2, *furtim conjicere*; bij den zin van 't laetste Yfl: ('t gene volgens de gedaente wel hier bij, en, volgens den wonderlijken zin, bij ons vorige GEET, in deze Proeve eenigzints schijnt te behooren), gelijkt 'er een overdragt te zijn, en bij de gedaente van 't eerste Yfl: een verloop van t in g. Voorts in 't Land-Friesch, giete / geat / getten / fundere.

Onder de vele andere *Composita* zijn ons VERGIETEN, II. CL: 3, *in alium effundere vas*; F-TH, fur-giuzzan / er-giuzzan / en u3-giuzzan / II. CL: 2, *effundere*; en ons BLOED VERGIETEN, *effundere sanguinem*.

De

GI.

De voornaemsten van het Wortel-deel uit het *Præfens* zyn ons GIETBEL, *n: fusura*; GIET-LOGEN, *m: Pseudocbeus*; GIETER, *m: A-S, gētere / M, fusor, constator*; en A-S, a-gita / *M, effusor*; en ons GIETER, *m: Haustrum ligneum excavatum, quo bau-riunt nauta vel fullones aquam ad irriganda vela vel lintea: quo etiam barpagium, vas metallicum, quo utuntur hortulani ad irrigandas plantas*; en † GIETELING, *m: Merula*; welke naem op de jaerlijksche walging of braking van de Meerle past. Voorts A-S, gētonde / *arteria*; om de ingolving van het bloed uit het hart in de slag-aderen, vermerkbaer bij den pols; gelijk ook A-S, gpte / *innundatio*; en † F-TH, gtozon / *Alam: Miosum freta maris*; als eene vergaderplaats voor de instorting der Rivierwateren of aengolvinge van Eb en Vloed; gelijk ook uit het *Præt:* het F-TH, gusu / *flumina*; *Alam: Cussa / inundatio*; en *Cussi / adluviouem*.

Onder het Zakelijke Deel van het *Præter:* behooren ons GOTE, GEUT, *f: H-D, goffe F, Yll: gōta F* (uit het *Præf:*) *Infundibulum, aquarium, fusorium, cloaca, scrobs, incile, imbrex, canalis, tubus*; en ons GEUTE *f: H-D, guff, M, fusio, fusura, conflatio*; en ons GOTELING, *m: H-D, gēsting / M, (uit het Præf:) Vas fusile, tormenrum fusile, fusilis bombarda*; en † GOTELYK, *fusile*; en † GOTIG, † GEUTIG, *liquidus*; beneffens het Vlaemsche en tevens Walschstaertige GOTTIER, *n: GOTIER-GAT, n: bij ons GOOTSTÉEN m: Lavatrina, aquarium unde Gall: Goutiere (incile) en Hijs: Gōtera (stillicidium)*; nog ook de bovengemelde F-TH, gusu / *flumina*; en *Alam: Cussa / inundatio, adluvio*; zijnde voorts uit het A-S, gote / en gēate ontleent de *Verba* A-S, gotan / *I. CL: en a-gēatan / I. CL: fundere*; gelijk ook uit de H-D *Dialect* het Vlaemsche GOSSELEN, *GUSSELEN, I. CL: fundere*; en eindeling A-S, a-gōteneg / *effusio, enz.*

De Zaek-of Wortel-deelen.

GIF en GIFT, in ons GIFTE, GIFT, *f: Donum, munus*; † GIF, GIFT, VERGIF, VERGIFT, *n: Venenum*; en † VERGIF EN VERGIFNIS, *remissio, gratia delicti*;

GI.

en ook † VERGIFNISSE, *venenum*; en verder VERGIFTEN, VERGIFTIGEN, *inficere veneno*; en BEGIFTEN, BEGIFTIGEN, *donare, dotare, enz.*; zie bij GEEV, in deze Proeve.

GYG, in † GYGEN, *anbelare*, zie bij HYG, in deze Proeve.

GYN, in GYNEN, *biscere, oscitare*; zie bij GYN, in de II. Pr.

GILD, in GILDE, GILD, *contubernium, sodalitiium*; † GILDE, † GILD-ACHTIG, *liberalis, prodigus eris*; DE GILDE SPELEN, *largiri, & profundere*; en † GILDEKEN, *nepos, decator*; en † GILDE, *meretrix*; zie bij GELD, in deze Pr.

GILL, in ons GIL, *sonus resonans*; en GILLEN, *clamitare, ut aures tinniant*; zie bij GILL, in de II. Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen.

GIN en GON, in ons † GINNEN, *II. CL: 5, ordiri*; nu nog BEGINNEN, BEGON (oul: ook in *Sing: BEGAN*), BEGONNEN, *II. CL: 5, incipere*; † heeft ook in *Imperf:*, en in *Præter: Part: BEGOST*, en mede oulinks † BEGONST, dog dan is † Onregelmatig: wijders ons ONTGINNEN, *II. CL: 5, incidere, præterpere, præflorare, prælibare, prius incipere*; M-G, du-ginnan / du-gan (in *Subj: du-ginnau*) / du-ginnans / *II. CL: 2, aggredi*; F-TH, bt-ginnan (*Alam: pt-hinnan*) / bt-gan (ook bigunsta / en in *Subj: bt-gunni*) / bt-ginnan / *II. CL: 3, incipere*; A-S, ginnan en ginnan (*a-ginnan*) / gan (in *Subj: gunne*) / gunnen / *II. CL: 2, inchoare, incipere*; Engl: to Begim / began / begun / *incipere*; H-D, beginnen / be-gan / be-gunnen en be-gonnen / *III. CL: 1, incipere*; dog heeft ook in *Imperf: Indis: be-ginnete* / en be-gunte / en in *Subj: be-günnte* / en in *Præt: Part: be-gont*; Land-Fries, *beginne / begoe / begonnen en begoast / incipere*.

Weinig zijn de Takken van dit *Verbum*; bij ons

G I .

ons is 'er uit het Wortel-deel van het *Præfens*
ONS BEGIN, *n*: en BEGINSEL, *n*: *Principium*,
exordium; en in't F-TH, *am-begm* / en *ana-*
gmma / en Alam: *ana-hin* / *principium*.

Uit een Tak van 't *Præter*: spruit het
F-TH, *hi-gonnan* / en *in-gunnan* / I. CL:
incipere; zijnde van gelijke foort afdalende
de bovengemelde *Præterita* in't H-D, *begin-*
nete / *begunte* / en *begont*; dog dit met 't uit
een Tak van 't *Præfens*.

De Zaak-of Wortel-deelen.

GING, het *Præter*: van GAEN, zie bij 't vo-
rige GANG, in deze Proeve.

GIRG, in GIRGEL, *ora*, *margo*; zie daer
van bij GANG, in deze Pr.

GIS, in GIS, *conjectura*; en GISSEN, *con-*
jectare; zie daer van bij 't vorige GEET,
in deze Proeve.

GIST, in GIST, *spuma*, *fax*; en GISTEN,
fecem emittre; zie daer van bij GAER,
in de II. Proeve.

G L .

GLAD, in GLAD, GLADDEN, en OP-
GLADDEN, zie bij GLYD, in deze Pr.

GLAEZ, in † GLAZE, *vitrum*; GLAZEN
vitreamina, & *vitreus*; en GLAZIG,
pellucidus vitri instar; en VERGLAZEN,
incrustare vitro; zie daer van bij GLYD,
in deze I. Proeve.

GLANS, in GLANS, en † GLANZEN, en
GLANZIG, zie daer van bij 't volgende
GLYD, in deze I. Proeve.

GLAS, in GLAS, *vitrum*; en GLAS-KRUID,
perdicium, *muralis herba*, *qua vitra pur-*
gantur; zie daer van bij GLYD, in de-
ze Proeve.

† GLÉD, in † GLÉD, *labilis*, *lubricus*; *gla-*
ber, *politus*; en † GLÉDDEN, † GLÉD-

G L .

TEN, *polire*, *levigare*; zie bij GLYD,
in deze Proeve.

GLEED, in † GLEDE, GOUD-GLEDE; *li-*
sbargyrum; zie bij 't volgende GLYD,
in deze I. Proeve.

GLEY, in GLEYE, *stramen arundina-*
ceum, *serra figulina*; en GLEY-BAKKER,
plastes; zie daer van bij GLYD, in de-
ze I. Proeve.

† GLEIS en † GLEIST, in † GLEISENEN,
figere, † GLEISEN, *mitere*, *splendere*;
en † GLEISTER, *scintilla*; zie daer van
bij GLYD, in deze I. Proeve.

† GLÉNST, in † GLÉNSTER, *scintilla*; zie
daer van bij GLYD, in deze Pr.

GLÉNT, in GLÉNTE, *sepes* &c; zie daer
van bij LINN, in dell. Pr.

GLIB, in GLIBBEREN, *lubricare*; zie daer
van bij GLYD, in deze Pr.

GLID en GLIDS &c, in GOUD-GLID,
lisbargyrum; † GLIDS, *lubricus*; † GLID-
SEN, *labi*, *per lubricum ferri*; en † GLID-
STEREN, *coruscare*; zie bij 't volgende
GLYD, in deze Proeve; en in † GLID,
membrum; en GLIDKRUID, *sideritis*; bij
LYD, in deze Pr.

GLY, in GLYEN, *labi*, *per lubricum ferri*;
GE-GLY, *lubricatio quodammodo fre-*
quens; GLY-BAER, *labilis*, *lubricus*;
zie bij GLYD, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

GLYD of GLY, in ons GLYDEN (*Ex-*
phon: GLYEN), GLEED (ook oulinks
in *Sing*: GLÉÉD en GLEID), GEGLEDEN,
II. CL: *i*, *labi*, *prolabi*, *lubrico modo proce-*
dere, *dimoveri*, *per lubricum ferri*; A-S,
glidan (*gegldan*) / *glad* (in *Subj*: *glide*) / *gli-*
den / III. CL: *i*, *labi*, & *transl*: *tabescere*;
H-D, *gleiten* / *glitt* / *geglisten* / II. CL: *i*,
labi, *dimoveri*; en H-D, & *transl*: *gleiten* /
II. CL:

GL.

II. CL: I, bij ons ONTGLYDEN, II. CL: I, *evadere*.

Of niet dit ons GLYDEN, VOOR GELYDEN kome, van het oude † LYDEN, II. CL: I, *ire*, *procedere*, gelijk ook M-G, *inn-ga-lei-than* / II. CL: I, *intro-ire*, bij ons mede IN-GLYDEN, zoude ik wel vermoeden; want de glijding is een glibberige voortgang; en dan komt de overdragtelijkezin van 't A-S, *glidan* / III. CL: I, *tabescere*, begrijpelijk voor, als ziende naemlijk op het vergaen en weggaen der dingen; gelijk ook Yñ: *Ipduz* / *labitur tempus*, en ons volgende oude † LAD, † GE-LAD, nu GLAD, *lubricus*, *levigatus*.

In 't Wortel-of Zakelijke-deel van 't *Præt*: *Subj*: zit de oorspronk van ons GLEDE, GÓUD-GLEDE, ook uit het *Præs*: met een ingekorte I, nu GÓUD-GLID, *n*: H-D, *gold-glett* / N, *lithargirum*, *chrysocolla*, *chrysis*; om de gladdigheid; gelijk mede uit het *Præs*: het A-S, *glid* / *lubricus*; en wederom uit het *Præt*: *Indic*: het A-S, *glade* / *lapsus*, & *solis occasus*; en A-S, *glade* / *ammis*; om de afglijding; en A-S, *glade* / *glad* / Angl: *glad* / *letus*; en A-S, *gladlice* / *alacer*; en A-S, *glad-mod* / Alam: *clata-muota* / *letus*, *bilaris*, *alacer*; en A-S, *glie* / *gleo* / *gaudium*; want de gladdigheid vervrolijkt en wakkert op. Dus ook bij ons uit het oude *Præter*: op den A-Sax: trant met A, ons GLAD, ook † GLÉD, H-D, *glatt* / *labilis*, *lubricus*, *lubricatus*, *politus*, *lavis*, *candens*, & *tr*: *glaber*, *calvus*, *quin etiam blandus*, *letus*; waer voor men eertijds, volgens *Kiliaen*, ook stelde † GE-LAD, en † LAD of † LAT, *lubricus*; 't gene onze bovengemelde giffing ten opzichte van GE-LYDEN versterkt: hier van verder ons GLADDEN, OP-GLADDEN, I. CL: ook voormael † GLÉDDEN, en † GLÉDTEN, I. CL: H-D, *glatten* / I. CL: *polire*, *levigare*; en 't A-S, *gladian* / I. CL: *exbilarare*, *gratificari*; en 't Yñ: *glad* / *latifico*; in *Præt*: *Gladde* / zie de Yñ: IV. CL: en 't H-D, *glättling* / M, *ascia*, *runcina quâ afferes levigantur*, & *tr*: *palpator*, *adulator*; en H-D, *glätze* / F, *glabrities*, *canities*; waer van het H-D, *glätzen* / *glaffen* / I. CL: *calvescere*.

Dog ook uit het *Præsens* ons GE-GLY, *n*: II. Deel.

GL.

lubricatio; en GLY-BAER, H-D, *gletticht* / *labilis*, *lubricus*; en *Cantr*: *GLIBBERIG*, *labilis*, *lubricus*; waer toe ons GLIBBEREN, I. CL: *prolabi*, *lubricare*; als mede ingekort, met I, en een agtervoeging van den uitgang S, niet alleen het H-D, *glitze* / F, *glabrities*, *canities*; maer ook ons † GLIDS, *lubricus*; Græc: *γλισχος*; waer van ons † GLIDSEN, *Exphos*: nu GLITSSEN, GLISSEN, I. CL: H-D, *glitschen* / I. CL: en mooglijk ook met P, ons GLIPPEN, UITGLIPPEN, *labi*, *prolabi*, *per lubricum ferri*, unde Gall: *Gliffer*; hoe-wel deze met P mede tot het *Præter*: van LÓOP kunnen betrokken worden; voorts het H-D, *glette* / *gletse* / F, *planities lubricata*; en ons GLIDSTEREN, † GLISTEREN, en GLYSTEREN, I. CL: H-D, *glitzen* / *glitzern* / I. CL: *coruscare*, *scintillare*; want de gladdige dingen glinsteren; gelijk ook A-S, *glitnan* / *glitman* / I. CL: *coruscare*, & *splendescere*; en A-S, *glifigend* / *coruscans*; *glitmunjan* I. CL: *splendere*; Alam: *Glizzan* / *clizzan* I. CL: *coruscare*; Dan: *Glisse* / *splendere*, *scintillare*; en A-S, *glesan* / I. CL: *adulari*; als gladtjes streeleende, even als bij 't voorgemelde H-D, *glättling* / *palpator*, *adulator*; en ook bij ons met Y, † GLYSENER; *m*: *Hypocrita*; als met een valschen schijn zig mooi opdoende.

Verder uit het oude *Præt*: *Indic*: met EI, leide ik af, ons GLEYE, *f*: *Stramen arundinaceum*; om de gladdigheid van den stroo-bast; en ons GLEY, *terra figulina scintillans*; waer van mooglijk, na de Alam: *Dialect* met K in steek van G, ons KLEY, *f*: Angl: *clape* / A-S, *clæg* / *samia terra*, *terra figularis*, *glutinosaf*, *argilla*; om de glibberigheid; als mede GLEY-BAKKER, en KLEY-BAKKER, *m*: *plafes*, *figulus*, *scalptor*, en tot GLEY, *terra figulina*, *argilla*, is betrekkelijk ons GLEYSENEN, I. CL: *ingere*; en verder omden glans ons GLEISSEN, I. CL: *nitere*, *splendere*; en † GLEISTER, *scintilla*; en, om 't inglijden, het H-D, *gleisse* / F, *sulcus*, *orbita*; en *Wagen-gleisse* / *vestigium decurrentis in via rotæ*. Maer, dewijl'er behalven het bovengenoemde H-D, *gleiten* / *glitt* / *geglisten* / II. CL: I; *labi*, ook is het H-D, *gleissen* / *glifz* / *geglisten* / II. CL: I, *splendere*, *nitere*; zo zal men mooglijk, gelijk wel eer ook ik deed,

Bb

hier

GL.

hier uit denken, dat elk een stamwoord op zig zelf is, en de Takken met S tot dit laatste behoren: dog overwegende, uit de vele voorgemelde voorbeelden, dat beiden de *gladde glibberigheid*, en 't overdragtelijke *glinsteren*, zo wel met als zonder S worden uitgebeeld, zo zie ik nu het H-D, *gleiten* / en *gleiffen* / slegts voor tweederleij *Dialect* aen; het eerste naemlijk als gesproten uit het Neder-Saxisch met T, en het laatste uit de Hooglandfche en Alam: *Dialect*, die de *gg* tegen de *t* neemt; zulks dat het gebruik metter tijd de eerste grondbetekenis van *Glyden*, op 't H-D, *gleiten* / en de overdragtjke van 't *Glinsteren*, op 't H-D, *gleiffen* / behouden heeft.

Wijders de S, gelijk ook de A, uit het *Prater*: op den A Saxischen trant, dus reeds in vele Takken van dezen stamboom gevestigd zijnde, zo kan met gelijk regt hier in zijn oorspronk vinden ons GLAS, *n*: oulinks † GLAZE, en bij *Kiliaen* ook GE-LAS, *vitrum*; en nog in *Plur*: GLAZEN, *vitreamina*, *calices vitrei*, *specularia*, *Yl*: Glas / N, H-D, glas / N, A-S, glæg / Angl: glas / glasse / *vitrum*; en Oud-Duitsch *glaeste* / *succinum*, *electrum*; en ook met *t* / in plaets van *g* / het A-S, *glære* / *succinum*; en *Yl*: Gler / N, *vitrum*; en *Yl*: *glærungr* / *solum glacie rigens*; alles om de gladheid en glijstering. Hier van verder ons GLAZEN, A-S, *glæfen* / H-D, *glæfin* / en *glæfen* / *vitreus*; en ons GLAZIG, *perlucidus vitri instar*; F-TH, in themo Glas-faze (in *Laternâ*) ons GLAS-KRUID, *n*: *Perdium*, *muralis herba*, *quæ vitra purgantur*; en VERGLAZEN, I. CL: H-D, *glâfen* / *berglâfen* / I. CL: *incrustare vitro*, vulgè *vitrare*; en H-D, *glâfren* / I. CL: *figulinum opus encausto pingere*; en H-D, *glâfuren* / I. CL: *perlinire*, *polire*, & *imprimis vasa incrustare*; waer toe het H-D, *glâft* / M, *splendor*, *nitor*; en H-D, *glâft* / *glâfter* / en *glâfur* / M, *omnis materia, quæ igne colliquata nitorem livoremque fictilibus superinducit*.

Wijders, dewijle men in steek van ons † GLISTEREN, I. CL: H-D, *glitzen* / *glitzern* / I. CL.; nu doorgaends bij ons GLINSTEREN, I. CL: † GELINSTEREN, † GELËNSTEREN, † GLINSEN, en mede H-D, *glit-*

GL.

zern / I. CL: *scintillare*, *splendere*, *nitere* en ons GLINSTER, *m*: † GLËNSTER, *scintilla*, gebruikt, zo schijnt het, of hier een toevallige en zeer zeldfame inwerping van een N geschied ware; gelijk mede bij het Wortel-deel uit het *Prater*: met A, in ons GLANS, *m*: H-D, *glantz* / M, en *glâft* / M, *Yl*: *glang* / M, *splendor*, *nitor*, *jubar*. Hoewel ook GLANS, bij insmeltinge, voor GLA-NIS, of GLAD-NIS kon genomen geweest zijn; immers de zin is dezelfde; dog dan moest het *genus* verlopen zijn, en dat bij allen, 't gene niet waerschijnlijk voorkomt: zelf komt mij, terwijl ik dit schrijve, deze inwerping van N, al te toevallig voor, dat ze dus bij 't afgelegene *Yl*: H-D, en Ons, tevens zoude gebeurt zijn; waerom ik in vermoeden ben, of 'er niet wel eer een Ongelijkvl: *Verbum* † GLINZEN, † GLANS, † GEGLONZEN, II. CL: *g*, mogte geweest zijn, waer van dezen afdaelden: ondertussen is uit GLANS gesproten ons GLANZIG, H-D, *glânzigt* / *coruscans*, *splendidus*, *nizidus*; en 't *Verbum* † GLANZEN, I. CL: H-D, *glanzen* / *glânzern* / I. CL: *splendere*, *coruscare*, *nitere*; enz.

De Zaek-of Wortel-deelen.

GLYS, in GLYSENER, *hypocrita*; zie bij GLYD, en bij LYK, beiden in deze Proeve.

GLYST, in GLYSTEREN, *coruscare*, *scintillare*; zie daer van bij GLYD, hier voor.

GLIK, in † GLIKKEN, *nitere*; bij LYK, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

GLIM, in ons GLIMMEN, GLOM (oul: in *Singul*: ook † GLAM), GEGLOMMEN, II. CL: *g*, *candere*, *ignescere*. Dezen stamboom bezitten we thans, zo veel ik weet, alleen. Met eene oud-Duitsche zware *Dialect*, veranderende MM, in MP, zelden men ook † GLIMPEN voor GLIMMEN.

Uit

GL.

Uit het *Præfens* van een en ander hebben we † GLIMME, nu GLIMMENDE KOLE, *pruma*; en GLIM, *m: candor, splendor*; en GLIMP, *m: een schijn en opschik, H-D, glimpf / M, splendor, prætextus, species, obventus*; en 't H-D, glimmen / I. CL: *fumare, & scintillare*; en glimmern / I. CL: *micare, coruscare*. Dog het A-S, glemme / *macula*; vermoede ik dat op smeerige en glimmende vlakken ziet.

Tot het oude *Imperf:* schijnen mij te behooren het A-S, gleam / *gaudium*; en Yfl: glaumur / *lætitia*; met dezelfde overdragt, als bij GLAD, &c, in ons vorige GLYDEN.

De zagte O, of hare gelijkwaardige U, van 't gebruikelijke *Imperf:* vertoont zig in 't daer uit gesprotene H-D, glummen / I. CL: *fumare, & scintillare*; en 't A-S, glomming / *crepusculum*; om den gloedswille, en A-S, morgen-glomming / *crepusculum matutinum*; en ofen-glomming / *crepusculum vespertinum*; en uit het *Præter: Part:* ons GEGLOMMENTHEID, *f: candescencia*.

De Zaak-of Wortel-deelen.

GLIMP, in GLIMP, en † GLIMPEN, zie hier boven bij GLIM, in deze Proeve.

GLINS, en GLINST, in GLINSTEREN, en † GLINSEN, *scintillare, splendere, nitere*; zie daer van bij GLYD, in deze Pr. hier voor.

GLINT, in GLINTE, *fepes &c*; zie bij LINN, in deze Proeve.

GLIP, in GLIPPEN, *labi, & transfugere*; zie bij GLYD, en bij LOOP, beiden in deze Proeve.

GLIS, GLIST, en GLITS, in GLITSEN, GLISSEN, *labi, prolabi*; en GLISTEREN, *coruscare, scintillare*; zie daer van bij 't vorige GLYD, in deze Proeve.

GLOEP, in GLOEPEN, *insidiari*; zie daer van bij LAED, in deze Proeve.

GL.

GLOER, in GLOEREN, *insidiosè intueri &c*; zie daer van bij LAED, in deze Proeve.

GLOM, in ons GEGLOMMENTHEID, &c, zie bij GLIM, in deze Proeve.

GLUER, in GLUREN, zie daer van bij LAED, in deze Proeve.

GLUY, in GLUYEREN, zie daer van bij LAED, in deze Proeve.

GLUIP, in GLUIPEN, zie daer van bij LAED, in deze Proeve, en bij LIEV, in de II. Proeve.

GN.

GNAP, in GNAF, *celer, alacer*; zie daer van bij KNYP, in deze I. Proeve.

GNYD, zie daer van in de II. Pr.

GO.

† GOEN, in † GOENSDAG, *dies Mercurii*; zie daer van bij WOED, in de II. Pr.

GOLDenz:, in GOLD, het *Præter:* van GELDEN &c, en † GÓLD, *aureum*; en † GÓLDEN, *aureus*; zie bij GELD hier voor.

GON, in BEGON, en BEGONNEN, enz. zie bij 't vorige GIN, in deze Pr.

GONG, het *Præter:* van GAEN, zie bij 't vorige GANG, in deze Pr.

GONN, in GONNEN, *favere*; en GONST, *favor*; zie bij GUNN, in de II. Proeve.

† GOOD, in † GODENSDAG, *dies Mercurii*; zie bij WOED, in de II. Pr.

† GOOR, in † GORE, *vapor, odor, nidor, & sapor*; en GOOR, *locus paludosus*; en 't *Adject:* GOOR, *putidus, odore subacido*;

GO.

do; en VER-GOOREN, VER-GOREN, *subacere stagnando*; zie daer van bij † GAER, in de II. Proeve.

GOOT, in GOTE, GOOT, *infundibulum, cloaca, canalis*; GOTELING, *fulvis Bombarda*; † GOTELYK, *fulvis*; † GOTIG, *liquidus*; GOTIER, GOOT-STÉÉN, *lavastina*; zie bij 't vorige GIET, in deze Proeve.

† GOR, in † GORRE, *sordidus, & valde avarus*; zie daer van bij † GAER, in de II. Proeve.

† GORS, in † GÓRS, *gramen, & viridis gramine ripa*; zie daer van bij GROEY, in de II. Proeve.

GÓRT, in GÓRTIG, *rancidus, faeculentus*; en 't GÓRT, GÓRTIGHEID, *chalasa, lepra, quâ porci infestantur*; zie daer van bij GAER, in de II. Proeve.

GOS, in 't Vlaemsche GOSSELEN, *fundera*; zie bij 't vorige GIET, in deze Pr.

GÓUD, in ons GÓUD, *aurum*; † GÓUDEN, *valere, constare &c*; GÓUD-GULDEN, *florenus aureus*, GÓUDEN, *aureus*; en GÓUD-VINK, en GÓUDS-BLOEM, &c, zie bij GELD, in deze Proeve.

GÓUW, in GÓUWE, *chelidonea*; zie bij GELD, in deze Proeve.

GR.

GRAB, in GRABBEL, *raptura rerum promiscue sparsarum*; en GRABBELEN, *prabendere, avidè rapere missilia*; zie bij GRYP, in deze Proeve.

GRACHT, in GRACHT, en † LOOP-GRACHTEN, *accessus obsidionales*; zie bij 't volgende GRAEV, in deze Pr.

GRAEF, in † GRAEF, *fovea*; BE-GRAEFNIS, *exequia*; GRAEF, *f: Ligo*; en

GO.

GRAEF, *m: Praefectus, summus praepositus; & tandem Comes*; DING-GRAEF, *judex pedaneus*; PLUIM-GRAEF, *auxilii praefectus*; GRAEF-SCHAP, *n: comitatus*, BURG-GRAEF, *comes castrensis, praefectus arcis*; enz.; zie daer van bij 't volgende GRAEV, in deze Proeve; en ook iets bij GRYP, in de II. Pr.

GRAEN, in GRAEN, *granum &c*; zie daer van bij GROEY, in de II. Pr.; en in GRANEN, *myrtax, & pili felis circa os*; en GRANEN, *obvagire*; en ZYN GRANEN OPSTEKEN, *vociferare cum fremitu*; zie daer van bij GRYN, in deze Pr.

GRAEP, in GRAPE, *chytra*; en GRAPENS BRAED, *caro elixa*; zie daer van bij GRYP, in deze Proeve.

GRAET, in GRAET, *spina, & os piscis*; en GRATEN, *exsare piscem, & irritare*; bij RYT, in deze Proeve; en van 't laetste-ook bij KRYT, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

GRAEV of GRAEF, &c, in ons GRAVEN (oulinks mede † GREVEN), GROEF, (in *Subj: GROEVE*), GEGRAVEN, III. CL: 3, *fodere, sculpere, scalpere*; en OP-GRAVEN, III. CL: 3, *effodere, refodere*; M-G, graban / grub / grabang / III. CL: 4, *fodere*; en 11f- en 11g-graban / III. CL: 4, *effodere*; F-TH, graban (Alam: greban) / gruob / gegriban / III. CL: 3, *fodere*; en F-TH, bi-graban / Alam: pi-craban / III. CL: 3, ook bij ons BEGRAVEN, III. CL: 3, *sepelire, infodere*; A-S, grafan / grof / gegrafen / III. CL: 2, *fodere, sculpere*; H-D, graben / grub / gegriben / IV. CL: 1, *fodere, calare*; Yñ: grafa / groof / grafenn / in *Praf: eg Gref* / III. CL: 2, *fodere*.

Tot het Wortel-deel van 't *Praefens* ons † GRAEF, † GRAVE, *fovea*; en † GRAVE, nu *Contr: GRAF, n: H-D, grab / N, F-TH, grab / grabe / N, A-S, groef / grefse / Angl: Grave / en Yñ: Grof (uit het Praef:)*

GR.

sepulchrum; bij ons in *Plur.*: als nog GRAVEN, niet *graffen*, en GRAVE-MAKER, *m.*: *Libitinaris*; en Longobard: *Graeff-raub / graff-woophun / crimen violati sepulchri, vide Siccama in Leg. Frisic. p. 145*; en BEGRAEFNISSE, *f.*: BEGRAVINGE, *f.*: *Sepultura, humatio, & funus, exequia*: Verder het A-S, *græft / sculpsilia*; en ons † GRAVE, nu GRAFT, *f.*: H-D, *grast / F, fossa, fovea, lacuna terra, & alveus*; vermits uitgegraven; waer voor men veeltijds, met een *Euphonisch* verloop, CH in steê van F gebruikt, naemelijk GRACHT, *f.*: *Fossa, alveus, &c.*; even gelijk bij ons HÉCHT voor HÉFT, *manubrium*, van 't verouderde † HEVEN, *babere, tenere*. Dog ons oude † GRAVE voor GRAFT leeft nog in ons LÓOP-GRAVEN, ook wel eer † LÓOP-GRACHTEN, H-D, *lauf-graben / accessus obsidionales, propugnacula ex aggere & fossa, castrense vallum, vulgò trencea*. Wijders ons GRAVE, GRAEF, *f.*: *spade, ligo*, als een werktuig, om meê te graven. Nog ook met den Walschen staert ÉÉL, ons † GRAVÉÉL, *n.*: *Gruis-zand, Angl: Gravel / glarea*; unde & Gall: *Greve, Graval, Gravois, Gravier*; als zinspelende op den zand-grond, die men in 't graven ontmoet, of op het stof-gruis bij de steenhouwerije: en nu overdragtelijk bij ons GRAVÉÉL, *n.*: *Calculus, arenula vesicae, unde Gall: Gravelle, Gravier*; om de gelijkheid aen 't gruis-zand: als mede ons GRAVEELIG, *calculosus*; en *tr.*: GRAVEELIG, *pretiosus*; als zo schadelijk en smertelijk aen de Beurs, als 't Graveel aen de Nieren en Blaes. Voorts het Fransche *Graver*, en ons Walsch-staertige GRAVÈREN, I. CL: *scalpere, sculperere*. Dog ons GRAFFEN, I. CL: *corvi instar vociferari*, schoon gelijkvormig aen dit Wortel-deel, houde ik voor een klanknaabootsend woord, alzo 't geroep der Ravens zeer wel met GRAF word uitgebeeld.

Voorder bij ons met E als in den ouden *Infinis.*, of ook wel I, en met B of P op den oud-Duitschen trant, ons † GRÉBBE, † GRIPPE, nu GRÉPPE, *f.*: GRÉPPEL, *f.*: A-S, *grop / en Ysl: gressa / F*, en ook bij ons uit het *Præterit.*: † GROPE, † GROEPE, † GRUPPE, † GRUBBE, nu GRUPPEL, *f.*: *Fovea, fossa exilis, sulcus, cuniculus*; vermits

GR.

uitgegraven; en ons GREVEL, GREVINK, *dasse, melis, taxus*; alzo deze stinkende dieren als mollen in en onder de aerde kruipen. Als mede wederom met F, ons GRÉFFIE, *f.*: *GRIFFIE, f. insitum, surculus qui fodiendo inseritur*; waer van ons † GRÉFFIËN, IN-GRIFFIËN, I. CL: *inserere, inoculare*; en GRÉFFIE, † GRIFFEL, GRIFFIE, *f.*: en GRÉTF, *f.*: *Angl: grasse / stylus, graphium, calamus; ut & Gall: Gresse*; en A-S, *græftag / sculpsilia*; en *græf / græffe / pemicillus*; dewijle men voormaels met Griffiën in Wasch, Steen of Hout schreef; en ons GRÉFFIE, GRIFFIE, *f.*: *Exedra scribarum*; waer van ons Walsch-staertige GREFFIER, GRIFFIER, *m.*: *Graphiaris, graphicus, scriba, Gall: Gressier*; en 't Vlaemsche GRIEF, GRIEVE; *incommodum, nocumentum, Gall: Grief*; als de bezwaernissen, welken men gewoon was den Regter bij geschrifte over te leveren: waer van GRIEVEN, Flandr: *Nocere*. Voorts het M-G, *græftag / Mandatum Casareum, Luc: II. 1*; naemlijk een schriftelijk gebod, ingegriffiët in Wasch of Steen &c, volgens de omstandigheden van dien tijd, en de gedaente van dit M-G: woord; en het Vlaemsche GRÉFKENS, *tibialia*, is mogelijk alzo genaemt, vermits in de groeven gebruikt wordende.

Maer, met opzigt tot de schrijfsbediening, het rekschap houden, en de uitvoering van 's Vorsten beschrevene Wetten en Bevelen, dunkt mij dat zig mede de oorspronkelijke zin hier openbaert van ons † GREVE, nu GRAVE, GRAEF, *m.*: H-D, *graf / M, Praefectus, Prætor, & summus præpositus; & tandem Comes*; vulgò *Graphio, gravio, & gravus*; eene Tijtel, die in 't eerste zo wel van lagen als van hoogen rang was; want dus F-T-H, *grabo / præses*; A-S, *græve / geresfa / exactor, publicanus, commentariensis, præpositus, præfectus*; A-S, *æf-græf / æf-gresfa / exactor*; en A-S, *under-gresfa / proconsul*; gelijk mede A-S, *gresfa Procurator (Luc: VIII. 3, & Matth: XX. 8) en A-S gresfa / æconomus, (Luc: XIV. 1, & 2)*; en A-S, *gresfa* (voor een Huisbezorger van Joseph *Genes: XLIII. 16 & 23, & XLIV. 1*; en voor den Raedsheer Joseph van Arimathea, *Marc: XV. 43 & Luc: XXIII. 50*); en A-S, *gresf-scipe / villicatio, ipsa rustica negotiatio, vel villa dispensatio*;

Bb 3

bij

GR.

bij meest alle welke bedieningen een schriftelijke rekenschap voégt: gelijk ook deze naem nog heden wel in samenstelling bij geen zeer hooge Staten in wezen is, als DING-GRAVE, H-D, ding-graf / *judex pedaneus*; DYK-GRAVE, *m: Aggerum praefectus*; H-D, go-graf / *judex agrarius*; H-D, saltz-graf / *salinarum praefectus*; H-D, spiel-graf / *qui in tibicines exercet jurisdictionem*; en ons PLUIM-GRAEF *aucupii praefectus*; en verder ook † PLUIM-GRAVEN, (*comitum Hollandia fiduciarii clientis, qui pro mercibus vectigal exigunt, & qui plumarii comites nominantur, quod, illorum injussu, nullis in locis nemini fas sit cygnos aut olores publicè alere*; Adr: Jun:). Edog federt, toen in de Middel-eeuwen de Frankische Koningen en Keizers hunne Gunstelingen, die gewoon waren hen tot luister en dienst gestadig te verzellen, waer van ze den naem van *Comites* droegen, na eenige *Provincien* tot verzameling van Krijgsvolk, of invordering van schattingen, of tot beslissing van Regtzaken, zonden, om door derzelver aanzien te minder tegenstribbeling te ontmoeten, zo zijn ook ons GRAVE, GRAEF, F-TH, grabe / A-S, getefa / H-D, graf / M, en het Latijnsche *Comes* in eene zelfde beteekenis vervallen; gelijk ook nu bij ons GRAVINNE, *f: Comitissa*; eene rang diemeter tijd van groot aanzien geworden is. Hoe hij van ouds was, zie *Eccard: Comment. in Catech. Theotisc. p. 149 ad 154.* Na de min of meerder grootheid kreeg die tijtel ook een voorlid, als BURG-GRAEF, H-D, burg-graf / *comes castrensis, praefectus arcis*; LAND-GRAEF, *comes provincialis*, vulgd *Landgravius*; LÉÉN-GRAEF, *comes vasallus*; MARK-GRAEF, *comes limitaneus*, unde vulgd *Marchio*, & *Markgravius*, en Gall: *marquis*, Ital: *marchese*, Angl: *marques*; en PALTS-GRAEF, *comes palatinus, olim praefectus praetorio, sive Palatii Caesaris*; vel, *à magno palatio Treverensi, unde Palatinorum comitum prima origo, & appellatio, vide Kilian.* Ondertusschen is van GRAEF gekomen ons GRAEFSCHAP, *n: A-S, getef-scipe / H-D, graffschafft / F, comitatus*; naemlijk zo verre des Graven gebied strekt, enz.

Dog deze bovengemelde GRÉFFIE, GRIF-FIE, en GRAVE, GRAEF, &c, tot schrijven, en graveren betreklijk, kunnen volkoment-

GR.

lijk met gelijk regt, zo wel ten opzigte van de gedaente als zin, worden afgeleid uit het Wortel-deel van 't A-S, *grifan / graf / grifan / III. CL: I, sculpere*; als wanneer die met E en A, tot het *Præter*: in plaets van hier tot het *Præf*: behooren; en die met I, mede tot het *Præf*:; dog zonder een Dialectverloop van E, in I, gelijk hier voor onderstelt moest worden. Dit A-S, *grifan / III. CL: I*, breng ik onder 't Wortel-deel GRV, in onze II. Proeve, 't gene ik gelijkstammig agte met ons RYVEN, REEF, GEREVEN, II. CL: I, *radere, sculpere*; waer van te zijner plaetse.

Eindeling, tot het *Præter*: van ons GRAVEN behooren niet alleen de voornoemde † GROEPE, † GROPE, † GRUBBE, nu GRUPPEL, *f: Fovea, sulcus, fossa exilis, cuniculus*; en het Yfl: *groof / F, sepulcrum*; maer ook het M-G, *groba / F, fovea*, A-S, *groepe / latrina*; Yfl: *groof / F, lacuna terra*; en bij ons GROEVE, GROEF, *f: H-D, grube / gruft / F, sulcus, fossa, canalis, scrobs, lacuna, fovea*; waer van ons GROEVEN, I. CL: *cellare, sculpere, cavare, insculpere*; en GROEFYZER, *n: calum, cestrum*.

De Zaek-of Wortel-deelen.

GRAEUW, in GRAEUW, GRAEUWEN, GRAEU-WERKER, GRAEUKEN &c; zie daer van bij RAUW, in de II. Proeve.

GRAEZ, in ons GRAZIG, *gramineus, herbicus*; en GRAZEN, *depascere gramina*; zie daer van bij GROEY, in de II. Pr.

GRAF, in GRAF, *sepulcrum*; en GRAEFEN, *corvi instar vociferari*; zie daer van bij GRAEV, hier voor in deze Pr.

GRAFT, in GRAFT, *fossa, alvens, &c*; zie bij 't vorige GRAEV, in deze Pr.

GRAM, in GRAM, VERGRAMMEN, GRAMGAT, en GRAMMATSEN, zie bij KRIMP, in deze Proeve.

GRAP, in † GRAPPE, *nva, racemus, botrus*; en GRAP, *mannum gesticulatio*,

GR.

zio, &c; en GRAPPIG, *dexteritate quadam decipiens*; zie bij 't volgende GRYP, in deze Proeve.

GRAS, *gramen*; zie daer van bij GROEY, in de II. Pr.

GRAUW, in † GRAUW, *fuscus color*; zie bij RAUW, in de II. Pr.

† GRÉB, in † GRÉBBE, *fovea*, &c; zie daer van bij GRAEV, in deze Proeve.

GREEM, in 't Friesche GREMEN, *stere*; en Vla: GREMELEN, *subridere*; zie bij KRIMP, in deze Proeve.

GREEN, in † GRENE, † GREEN, GRENIK, *os distortus, risus salsus, & trants larva*; en GRENEN, GRENIKEN, *ringere, subridere, & ejulare*; zie bij het volgende GRYN, in deze Pr.

GREEP, in GREEP, GREPE, *praesatio, rapinus, manipulus; barpago, rapina, ansa, & habitudo*; zie bij 't volgende GRYP, in deze Proeve.

GREET, in GRETEN, *irritare*; zie bij KRYT, in deze I. Pr.

† GREEV, in † GREVEN, *fodere, sculperere*; en GREVEL, GREVINK, *melis, taxus*; en † GREVE, *praefectus, summus praepositus, & comes*; zie daer van bij 't vorige GRAEV, in deze Pr., en bij 't volgende † GRYV, in de II. Pr.

GRÉF, in GRÉFFIE, *insitum, stylus, graphium, & exedra scribarum*; † GRÉFFIËN, *inserere, inoculare*; en GRÉFFIER, *graphiarius*; en GRÉFKENS, *tibialia*; zie daer van bij GRAEV, in deze Proeve, en bij † GRYV, in de II. Proeve.

GRÉFT, in GRÉFT, *stylus, graphium*; zie daer van bij GRAEV, in deze, en bij † GRYV, in de II. Proeve.

GR.

GREIN, in GREYN, *granum*; zie daer van bij GROEY, in de II. Proeve.

GREYNZ, in GREYNZE, en GREYNZEN, zie bij 't volgende GRYN, in deze Pr.

GRÉND, in GRÉNDEL, *passulus, obex*, enz.; zie daer van bij † GRIND, in de II. Proeve.

GRÉP, in GRÉPPE, GRÉPPEL, *fovea*, &c; zie daer van bij GRAEV, in deze Pr.

GRIEF, GRIEV, in GRIEF, GRIEVE, *nomenclamentum*; bij GRAEF, in deze Pr.

GRIEM, in GRIEMELN, *multitudine abundare*; zie bij KRUIIM, in de II. Proeve, en in GRIMAGIE, bij KRIMP, in deze Proeve.

† GRIER, en † GRIES, zie bij de II. Pr.

GRIET, in GRIETSEL, *rastellum*; zie bij RYT, in deze Pr.

GRIF, in GRIFFIE, *insitum, stylus, exedra scribarum*; in-GRIFFIËN, *inserere, inoculare*; en GRIFFIER, *scriba, graphiarius*; zie daer van bij 't vorige GRAEV, in deze Proeve, en bij GRYV, in de II. Proeve.

Het Wortel-deel.

GRYN, in ons GRYNEN, GREEN (oul: ook in Sing: † GRÉEN en † GREIN), GEGRENEN, II. CL: 1, *ringere, subridere, falsè ridere, renidere, & pueriliter flere, plorare*; Yl: *hryna* / in Præt: *hrynen* / en gevolglijk in Præt: Partic: *hrynenn* / II. CL: 1, *exclamare, vocem extollere*.

Tot het Wortel-deel van 't Praesens met Y of de ingekorte I, en tot ons tegenwoordige Praeter: met E, en 't oude met EI, ons GRYN, m: en † GRENE, † GREEN, f: GRENIK, f: GRYS, GRINS en GREINS, f: *Os distortus, risus salsus, & tr: larva*; waer van ons GRYNEN, I. CL: GRENEN, I. CL: rin-

GR.

ringere, subridere, & ejulare; A-S, *grentian / grintian / gremnigan* / I. CL: *ringere*; H-D, *gretnen* / I. CL: *ejulare, flere*; en A-S, *gremnian* / I. CL: *grunnire, mugire*; en uit het *Præt*: het A-S, *granian* / I. CL: *gemere*; benevens ons GRYNZEN, GRINZEN, GRÉNZEN, GREYNZEN, en GRYNIKEN, GRINNIKEN, GRENIKEN, allen I. CL: *ringere, flere puerorum instar*; en 't Vlaemsche GRYNKEL, GRINKEL, *risus equinus*; waer van het Vlaemsche GRYNKELEN, GRINKELEN, I. CL: *subridere, edere risus sardonios*.

Maer in steel van GRYNEN, I. CL: vind men ook bij inkortinge † GRINNEN, en *Euphon*: ND voor NN, ons † GRINDEN, I. CL: Angl: *grinne / ringere*; waer toe GRINDE, ÉRF-GRIND, *f: Achor, scabies capitis*; om de dorre en schilferige samensimpeling van 't vel. Van een ander Wortel-deel GRIND, zie bij onze II. Proeve.

Uit het oude *Præt*: het voornoemde A-S, *granian / gemere*; en met AE volgens die A-S: *Dialekt*, schijnt mij ook daer uit gesproten te zijn ons GRAENEN, *mystax*, & *pili felis sive elari circa os*, vulgd *granones*; also bij vergramming de bovenlippen te samen grenen, waer door de knevelharen zig opregten; waer van men, om eenige vergramming of woedheid te verbeelden, zegt, ZYN GRAENEN OPSTEKEN, *inclamare, vociferare cum fremitu*; en 't Sax: en Geld: GRANEN, I. CL: *obvagire cum fremitu*.

Het Wortel-deel.

GRYP, in ons GRYPEN, GREEP (oul: mede in *Sing*: GRÉEP en GREIP), GEGREPEN, II. CL: I, *prehendere, comprehendere, capere, prensare, clauso pugno tenere*, & *involare unguibus*; Græc: γρηΐον, Gall: *Gripper*, Angl: *Gripe*: en ons BEGRYPEN, II. CL: I, *comprehendere, continere, complecti*; & *mente concipere, apprehendere*; en overdragtelijk † BEGRYPEN, II. CL: I, *verbis aliquem involare, perstringere, carpere, reprehendere*; en ZICH VERGRYPEN, II. CL: I, *malè prehendere, falli, delinquere*; M-G, *greipan / grap* (in *Subj*: *gripau*) / *gripans* /

GR.

II. CL: I, *prehendere, apprehendere*; en M-G, *fat-greipan / en und-greipan* / II. CL: I, *prehendere, apprehendere*, F-T-H, *griphan / grisan / greif* (in *Subj*: *grifi en griphi*) / *ge-griphen* / II. CL: I, *comprehendere*; en F-T-H, *be-griphan / ge-griphan* / en *unbe-griphan* / II. CL: I, *comprehendere*; A-S, *gripan / grap* (in *Subj*: *gripe*) / *gripen* / III. CL: I, *capere*; en A-S, *foz-gripan* / III. CL: I, *apprehendere, præoccupare, præripere, & perdere*; H-D, *greiffen / griff / gegreiffen* / II. CL: I, *corripere*; en H-D, *begreiffen* / II. CL: I, *comprehendere, intelligere*; en H-D, *sich begreiffen* / II. CL: I, *delinquere*; Yñ: *grappa / greip* (in *Subj*: *Gripe*) / *gripem* / II. CL: I, *rapere, prehendere*.

Takken uit het Wortel-deel van 't *Præsens* zijn ons GRYP, *m: & f: prensatio*; en † GRYP, *m: nu GRYP-VOGEL, GRYP-HOEN*, en op een Walschen trant ook GRIFFOEN, GRIFFIOEN, *m: H-D, greiff / M, gryphus, gryps*; en † GRYP, nu GRYP-HOND, *m: Harpalus, canis rapax*; en BEGRYP, BEGRIP, *m: Comprehensio, captus, intellectus*; en VERGRYPINGE, *error*; en A-S, *gripennig / gripness* / *captivitas, & corruptio*.

Uit het *Præter*: bij ons met E, ons GREEP, *m: H-D, griff / M, Angl: gripe / prensatio, raptus, palpato*; en GREPE, GREEP, *f: A-S, gripe / H-D, greiff / M, manipulus*; en ons GREPE, *f: Harpago, fuscina tridens*; om iets mede te vangen; en † GREPE, GREEP, HAND-GREEP, *f: Manipulus, rapina, manubrium, & tr: habitudo*; en LETTERGREEP, *f: Syllabus*; als een begrip van een of meer letteren in eenen ademtoot uitgesproken.

Uit het oude *Præter*: , het Yñ: *greifi / F, finis digitorum*; het Alam: *Greifan* / I. CL: Kimbr: *Greipa* / I. CL: *prehendere*; en F-T-H, *greifan* / I. CL: A-S, *grapan / gripan* / I. CL: H-D, *grappen* / I. CL: *contractare, manu tentare, palpare*; als zagties aengrijpen en streelen om iemand in te nemen; en A-S, *gropig / palpator, palpo*. Insgelijks bij ons met A, op den A-Saxischen trant ons † GRAPPE, *f: Angl: grape / uva, racemus, botrus, unde Gall: Grappa*; als een bij-

GR.

bijeengegrepen bos: gelijk mede, GRAP, *m: Manuum gesticulatio, dextera prensatio, more histrionum in praestigiis, & jocosa, ludicra gesticulatio*; waer van ons *Adject: GRAPPIG, dexteritate quadam decipiens, & jocosus*; en mogelijk ook het Sax: en Geld: GRAPE, GROPE, *chytra, lebes*; en A-S, *greafa / olla*; als een braedpanne met handvaten, waer van 't Sax: en Geld: GRAPENBRAED, *caro elixa*; als in de panne zonder water gebraden. De O bij GROPE, die andersints bij dezen stam niet en past, vertoont zig mede al bij 'tvoorge-noemde A-S, *gropig / palpo*; en, 't A-S, *greafa / olla*, voegt daer ook op. Verder, volgens een oude-Duitsche *Dialect*, met B in plaets van P, ons GRABEL, *f: raptura missilium*; waer van ons GRABELEN, I. CL: H-D, *grabelen / I. CL: prabendere, avidè rapere missilia*.

De Zaek-of Wortel-deelen.

GRYS of GRYZ, in GRYS, GRYZE, † GRYSLYK, AFGRYSLYK, GRYZEN, en AF-GRYZEN, zie bij GRIES of GRIER, in de II. Proeve.

GRYV, zie daer van in de II. Proeve.

GRIM, in GRIM, GRIMPEL, GRIMMEN, VERGRIMMEN en GRIMMATSSEN, bij KRIMP, in deze Pr.

GRIND, in † GRINDEN, I. CL: *ringere*; en GRINDE, ÉRF-GRINDE, *achor, scabies capitis*; zie daer van bij GRYN, hier voor in deze Pr.; en in † GRINDEL *peffulus, obex*; zie daer van bij † GRIND, in de II. Proeve.

GRINN, en GRINS of GRINZ, in GRINS, GRINZEN, GRINNIKEN, GRINKEL, GRINKELEN, en † GRINNEN, zie bij 't vorige GRYN, in deze Proeve.

GRIP, in † GRIPPE, *fovea, &c*; zie bij GRAEV, hier voor; en in BEGRIP, *comprehensio, captus, intellectus*; bij 't vorige GRYP, in deze Pr.
II. Deel.

GR.

GRIT, in GRITSEL, *rastellum &c*; zie bij RYT, in deze Pr.

GROEF, in GROEF, *fulcus, fossa, canalus, &c*; en GROEF-YZER, *calum, castrum*; zie bij 't vorige GRAEV, in deze Proeve.

GROEY, in GROEY, en GROEYEN, en GROEYSEL, zie bij GROEY, in de II. Proeve.

GROEN, in GROEN, GROENEN, GROENSTE, GROENSEL, en † GROENSE, zie bij GROEY, in de II. Proeve.

† GROEP, in † GROEPE, *fovea, &c*; zie bij GRAEV, in deze Pr.

† GROES, in † GROESE, *caespes viridis, gramineus*; en 't Vlaemsche GROESE, *vigor, augmentum*; zie bij GROEY, in de II. Proeve.

GROEV, in GROEVE, *fulcus, fovea, &c*; en GROEVEN, I. CL: *calare, cavare &c*; zie bij 't vorige GRAEV, in deze Proeve.

GROEZ, in GROEZIG, *sordidus, caenosus*; bij † GRIER, in de II. Pr.

GRÖF, *rudis &c*; zie daer van bij RAUW, in de II. Proeve.

GROM, in GROMMELLEN &c, bij RUIM, in de II. Pr.; en in GROMMELING bij KRUIIM, in de II. Pr.

GROND, in GROND, GRONDIG, GRONDEN, GRONDÉREN &c; en in GRONDEL, *piscis, gobius fluviatilis*; zie daer van bij GRIND, in de II. Proeve.

† GROOP, in † GROPE, *fovea, fulcus, &c*; zie bij GRAEV, in deze I. Proeve; en in 't Sax: GROPE, *chytra, lebes*; zie daer van bij GRYP, in deze Pr.

† GROOR, en † GROOS, zie bij † GRIER en † GRIES, in de II. Pr.

Cc

GROOV,

GR.

GROOV, in GROVEN, VERGROVEN; zie daer van bij RAUW, in de II. Proeve.

GRÓV, bij RAUW, in de II. Proeve.

GROUW, in GROUWEN, *borvere*; en † GROUW, *fuscus color, & apna minusila*; en † GROUWEN, *verbis protelare*, enz., zie bij RAUW, in deze Proeve.

GRUB, zie bij GRAEV, in deze Pr.

GRUEN, bij GROEY, in deze Pr.

GRUIS of GRUIZ, in GRUIS, *rudus, fragmenta, pulvis lapidum*; GRUIZEN, *redgere in rudus*; en † GRUIS, *furfur*; en 't Vlaemsche GRUIS-BIER, *cervisia tennis ex furfuribus cocta*; zie bij GRIER en GRIES, in de II. Proeve.

GRUND, in GRUNDEL, *piscis, gobius flaviatilis*; zie bij GRIND, in de II. Proeve.

GRUP, in † GRUPPE, GRUPPEL, *fovea, sulcus, &c*; zie bij GRAEV, in deze Proeve.

GR.

GRUT, zie daer van bij GAER, in de II. Proeve.

GUAER, in GUARANDÉREN, *indemnens servare*; bij WEER, in de II. Proeve.

GUER, *subacidus, immitis, austerus*; zie bij GAER, in de II. Proeve.

GULD, in het Brabandsche GULDE, *collegium, contubernium*; en GULDE-BROEDER, *centubernalis*; en † GULDE, *epulum, populare convivium*; en GULDEN *aureus scilicet solidus, florenus*; GOUDA GULDEN, *florenus aureus*; en 't Adjs GULDEN, *aureus*, VERGULDEN, *deaurare*, enz.; zie daer van bij GELD, hier voor in deze Proeve; en van GULDEN, *aureus scilicet solidus*; zie ook bij SCHEL, in de II. Proeve.

GUN, in GUNNEN, GUNST, GUNSTIG en BEGUNSTIGEN, enz., zie bij GUNN, in de II. Proeve.

GUS, in GUSSELEN, *effundere*; bij GIET, in deze Proeve.

1716¹⁰₂₀

H.

HA.

De Zaak-of Wortel-deelen.

HAB, in HABBEN EN SNABBEN, en HABSAKKEN, *captivare verbis &c*; zie bij HOUW, in deze Proeve.

† HACHT, in † HACHT, *nodus, vinculum*; en † HACHTEN, *apprehendere, figere, neclere*; zie bij EIG, in de II. Pr., en bij 't volgende HEB, in deze Pr., en in † HACHTEN, *conscindere &c*; en HACHT, *pars abscissa*; en HACHTIE, *puer audax*; zie daer van bij HOUW, in deze Pr.

HA.

HAD, in 't Pret: HAD, GEHAD, bij HEB, in deze Proeve.

HAEL, in † HAEL, *perlucidus &c*; en HAEL, *attractio, & climacter*; HALEN, *accersere*; en † HALINK, *bares*, enz.; zie daer van bij HEEL, in deze Pr.

HAEM, in LICHAEM, zie daer van bij HEM, in de II. Proeve.

HAEV of HAEF, in † HAVEN, *habere*; in HAVE, HAVELÓOS, WANHAVIG, HAVENEN, en ONDERHAVE, *bedera terreris*; ONDERHAVIG, *obnoxius*, HANDHAVE, HANDHAVEN, en † OORHAVE, *prim-*

HA.

principium, origo; REEDE-HAVE, *sa-
pellex, mobilia*; HAVEN, *portus*; HAVEN-
RYE, en HAVIK, &c, zie bij 't volgende
HEB, in deze Pr.; en, in † ONHAF-
LYK, *immobilis*; en † OP-HAVIG, *ela-
sus, stomachosus*; en HAVER, *avena*;
zie bij HEEV, in deze Pr.

HAEUW, in HAEUWEN EN SNAEUWEN,
intonare verbis; zie daer van bij HOUW,
in deze Proeve.

HAFT, in † HAFT, *nodus, vinculum*; en
† HAFTEN, *tenerere, enz.*; en de *termi-
natie* HAFTIG, in DEUGD-HAFTIG,
virtuosus, enz.; zie bij HEB, in deze
I. Proeve, en in † HAFTEN, *consciende-
re*; en HAFTÉÉL, *bipalium*; zie daer
van bij HOUW, in deze Proeve.

HAL, in HAL, en HALLEBAERD, zie daer
van bij HEEL, in deze Proeve, en in
HALTER, *capistrum*; zie bij HOUD,
in deze Proeve.

† HALD, in † HALDEN, *tenerere, servare
&c*; en † HALDE, *compes*, zie bij
HOUD, in deze I. Proeve.

HALFT, in HALFTER, &c, zie daer van bij
HOUD, in deze I. Proeve.

HALM, in HALM, en † HALM-GOEDINGE,
zie bij HEEL, in deze Pr.

HALT, in HALTE, HALTER, &c, zie
daer van bij HOUD, in deze Proeve.

HAM, in HAM, *pratium, pascuum, & sa-
licetum*; IN-HAM, *littus incurvum*;
† HAMME, KOEHAMME, *numella*; HAM-
MEYE, *repagium, & viculus*; zie daer
van bij HEM, in de II. Pr.

Het Wortel-deel.

HANG, in HANGEN (oulinks ook
† HENGEN), HING en HONG, GE-
HANGEN, III. CL: 5, *pendere, hærere,
dependere, suspendere, suffigere, affigere*;

HA.

Hisp: *Hincar*; ZYN GÉLD HANGEN AEN &c,
impendere, insumere pecunias; en AF-HAN-
GEN, *dependere, & propendere*; en ZIG
VERHANGEN, III. CL: 5, *dare se in laqueum*;
en VERHANGEN III. CL: 5, *male suspendere*;
& in altero loco *suspendere, enz.* M-G, ha-
han / haiah / hahang / IV. CL: 2, *sus-
pendere*; als mede M-G, ug-hahan / IV. CL: 2,
suspendere; dog ook M-G, gahahan / I. CL:
in Præ: gahahaida / Luc: XIX. 48, *suspen-
sum teneri*; F-TH, hangan (en hahan) /
hieng / gehangen / III. CL: 2, *pendere, &
crucifigere*; en Er-hangan / er-hahan /
III. CL: 2, *suspendere, & crucifigere*; dog
ook F-TH hangan / I. CL: *pendere*; A-S,
hangan (ook hengan contr: hon) / hang
en hoh / hangen en gehangen / III. CL: 5,
pendere; dog ook A-S, hangian / I. CL:
pendere; en A-S, of dine hangian / I. CL:
dependere; Angl: to hang / hung / hung /
pendere; H-D, hangen / hieng / gehangen /
IV. CL: 2, *pendere, suspendere*; dog ook
H-D, hengen / hängen / I. CL: *suspendere*;
en hengen / I. CL: *suspendere, affigere*;
Yfi: haanga / in Præ: haangde / en hiech /
en derhalven, I. CL: en III. CL: 3, *pen-
dere*.

Uit het Præ: of den Infinit: met A, of
ook met de oude E, ons HANG m: & n: *Fu-
marium, carnarium*; als mede met een Hoog-
duitsche *Euphonia* van G in K verwisselt, ons
HANK, m: Angl: *hanche / fumarium, car-
narium*; als waer in men vleesch of visch te
rooken hangt: en 't H-D, hang / M, *pro-
pensio, dechvitas*; bij ons HET HANGEN VAN
EEN BERG, *prochvitas, & latus montis*; A-S,
hange / mons; en H-D, hang / M, bij ons
AEN-HANG, m: *Abbasio, societas, factio, se-
quela, & appendix*; en 't M-G, faurajah,
bij ons VOOR-HANG, VOORHANGSEL, n: *ve-
lum sacrarii*; F-TH, hengt-lachan / carti-
nae; en M-G, ga-hahja / deinceps; als bij
aenhang. Wijders ons † HANGE, † HÉN-
GE, † GEHÉNGE, † HÉNGENE, en † HANG-
SEL, nu HÉNGSEL, n: *Cardo, ausa*; en
† HANGEL, † HÉNGEL, Flandr: ANGEL, m:
Climacter; nu doorgaends bij ons HEUGEL,
HOGEL, *climacter*; uit het Præ:, mits op
den M-G, A-S, en F-TH, trant, met uit-
latinge van de N: en H-D, hängel / en häng-
hel /

HA.

ket / M, *uncus, ansa, climacter*. Tot dit † HÉNGEL is betrekkelijk ons HÉNGELEN, RONDOM HÉNGELEN, I. CL: *ambire, cursitando; vel volando*; als zwerfende zo digt rondtom, als of men ergens aen vast was blijven hangen: hoewel ook 't beloeren der hengelaers, om een vischje met den hoek te betrappen, geen quaden gemeenschaphier mede heeft. Voorts ons † HANGENDE OORE *auricula inauri ornata*; waer uit de oude spreekwijze VAN DE HANGENDE OORE, *nobilis profapia ortus*; om dat, goud of gesteente aen de oorlellen te dragen, een teeken was, zegt *Kiliaen*, van Adeldom. Verder het H-D, *hencher* / M, *suspensor, licitor, carnis-fex, tortor*; en A-S, *hoengene* / *castas*, *machina* & *pegma in quo reus supplicium pendebat*; en A-S, *heugen* / *heacgen* / *ergastulum*; en A-S, *rod-heugen* / *cruis*. Eïndeling uit dit Wortel-deel van 't *Præs*: niet alleen de voorgesmelde M-G, *gahahan* / I. CL: F-TH, *hangan* / I. CL: A-S, *hangian* / I. CL: Yñ: *haanga* / I. CL: en H-D, *heugen* / *hängen* / en *henchen* / I. CL: *pendere, suspendere, affigere*; maer ook met een overdragt van duistere zinspeling het F-TH, *heugon* / *gehengan* / I. CL: H-D, *berhängen* / I. CL: en ons HÉNGEN, GEHÉNGEN, en † VERHÉNGEN, I. CL: *permittere, consentire, sinere, concedere, convivere*; juist niet zijnde, maer eenigfints schijnende van een zelfden aanhang, ter zake van de toelating bij oogluikinge, die men dikwijls verkeerdelijk uitlegt, als of de opziender de uitvoeringe toestemde; even gelijk een ramspoedige in zijne vertwijffeling het gehengen van God zeer dwaeslijk aanmerkt, als of die de wille van zijne beleedigers aanhing: welke uitlegging bevestigd word met het F-TH, of Alam: *hehenkida* / *consensus*; en F-TH, *gihengig* / *consentiens*.

Niet qualijk schijnt ook hier op te passen ons HANGEL, HÉNGEL, en met de Vlaemsche en Zeeuwsche afzatinge van H, ook ANGEL, m: H-D, *angel* / M, A-S, *angel* / *angle* / *hamus, uncus, barpago*; zo wel om het afhangen van den haek aen het snoer, als om het vasthegten en doen hangen van het op te halene: dus ook H-D, *himmel-angel* / *palus, vertex, cardo caeli*; *Lür-angel* / *cardines*, & *plagula*; *schiff-angel* / *anchora*.

HA.

Van ons HANGEL, HÉNGEL, komt HANGELLEN, HÉNGELEN, I. CL: ook † ANGELEN, I. CL: H-D, *angeln* / I. CL: Angl: *Angle* / *hano piscari*; en overdragtelijk ook van ANGEL, ons ANGEL, m: *aculeus, spiculum*; en H-D, *htenen-angel* / M, bij ons BYËN-ANGEL, m: *Aculeus, spiculum apicis*; om de puntigheid, gelijk bij de dingen waer mede men iets op- en vast-hangt; en ook ANGE VAN DE AERE, *arista*, om gelijke puntigheid; waer van ons † ANGELEN, I. CL: *pangere*; en ANGELIER, *caryophyllaea*, om de Angel-baertjes midden in dien bloem. En, de G in K verwisselt zijnde, volgens de H-D *Dialect*, komt ook hier mede over-een ons oude † ANKEN, I. CL: *figera*, de gevoeglijke Moeder van ons ANKER, m: H-D, *anker* / M, A-S, *ancer* / *ancra* / Angk *anker* / *uncus, ancora*, Hisp: *Ancla*, Ital: *Ancora*, Gall: *Ancre*; als eeniglijk dienende om het vast hegten: hoewel ik het ook niet buiten twijffel reken, of 't Latijnsche *Angulus* niet den oorspronk vervatte van ons ANGEL, en of 't Latijnsche *Anchora* niet de Moeder van ons ANKER, of ook dat wel-eer een en ander met het onze van een zelfden stam oorspronkelijk zij.

Dezelfde rekening is 'er ook te maken van ons ÉNKEL, INKEL, IN-KLAEUW, en AN-KLAEUW, en EN-KLAEUW m: Sax: *Enchel* / Yñ: *shle* / M, A-S, *ancleot* / F-TH, *Uncle* / Ang: *Anhle* (*Talus*) vermits ingehet tusschen de Beenspijpen en den Voet; maer ons ÉNKLAEUW, INKLAEUW &c., schijnt ook van gelijke afkomst als ons KLAEUWEN, *innuncare*, te mogen geschat worden, te meer om dat het Franische *Enclouer* hier mede groote gemeenschap vertoont. Wijders zoude ook het Sax: en Geld: ÉNKEL (*Nepos*) op de naeuw-ingehegte maegschap, en het Geld: en Kleeffche ÉNKEL, ÉNKLE, *juvenis arator*, op het inhegten van den ploeg betrekkelijk schijnen.

Met het *Præter*: komt over een het Vlaemsche HINGE, GEHINGE, HINGEN, Angl: *hingge* / *hamus*, & *cardo*; als mede 't Vlaemsche HINGEN, GEHINGEN, I. CL: bij ons GEHÉNGEN, I. CL: *fineno, permittere*; en HINGENIS, bij ons GEHÉNGENISSE, *permissio, conviventia*; van welke overdragt van zin hier voor bij ons gemeld is.

Ge-

HA.

Gelijk ook past op het *Prater*: A-S, *hoh* / ons voormelde HEUGEL, HOGEL, *m: Climacter*; als zijnde een ketting of touw om iet aen te hangen, hoewel met eenen de dienst is, om iets hooger en lager te kunnen hangen na geliefte en vereisch. Hieruit zou men gereedelijk mogen gissen, dat mede hier uit gesproten ware ons HÓOG, A-S, *heah* / *heag* / *hig* en *hieh* / M-G, *hauh* / Alam: en F-TH, *houg* / *houh* / H-D, *hoch* / Yl: *haar* / Kimb: *hau* / en *ha* / Dan: *høt* / en Angl: *high* / *altus*; waer van ons HÓOGTE, *f: F-TH, hoh* / F, M-G, *hauhitha* / F, en A-S / *hannesse* / *alsitudo*; en A-S, *hitho* / F, *culmew*; en *hpede* / *superbia*; en M-G, *hauheths* / F, *gloria*; en Kimbr: *Haugur* / *sepulcrum sine bustum multa mole congestum & exstruatum*; en *Hauga Eldur* / *ignis fatuus, qui apparere solet noctu, supra tumulos, ubi aurum aut argentum abscondebatur, ut habet Ol: Wormis Lex: Runicum*; om dat allehangen op eenige hoogte betrekkelijk is; te meer, om dat het A-S, *hieh* / *hitho* / en *hpede* / en 't, F-TH, *hohi* / zo wel op de I, en O, van 't *Prater*: en 't A-S, *hannesse* in 't geheel op 't ingekorte *han* voor *hangan* of *hahan* / *passen*; maer, hoe men dus uit deze III. CL: 5, rekenfchap zou kunnen geven van de harde lange ÓÓ, die niet alleen nu nog, volgens onze gemeen-landsche *Dialect*, hier plaats heeft, maer die ook, volgens de geregelde *Dialect*-verandering, eigenlijk met de M-G, *au* / A-S, *ea* / Kimbr: *au* / en Alam: *ou* / beantwoord word, kan ik nog niet zien: zonder welk bewijs dit egter nog geene volletofstemming verdient. Dat men al in 't F-TH, *hohi* de enkele *o* vind, die op onze zagte O past, geeft in deze niets van belang, dewijl het F-TH, in dit stuk meermaels misloopt, en onzeker gaet, en strijdig met zig zelf, gelijk ook hier bij 't F-TH, *houg*; hoewel men niet ligt vind, dat 'er *ou* / tegen onze zagte O komt. Niettegenstaende dit alles zou 'er wel van ouds at een verkoop bij dit *Prater*: kunnen plaats gehad hebben, even gelijk zulks te vermoeden is bij ons volgende Wortel-deel HEEV, omtrent het woord HÓOFD.

HA.

De Zack-of Wortel-deelen.

HANK, in HANK, *fumarium, carnarium*; zie bij 't vorige HANG, in deze Proeve.

† HANK, zie daer van bij HINK, in de II. Proeve.

HANS, in GROOTE HANSEN, *Domini potentis*; en HANSE, *societas &c*; zie daer van bij GUNN, in de II. Pr.

HAP, in HAPPEN, *arripere dentibus*; zie daer van bij HÓUW, in deze Pr.

HAUW, in HAUWE, *filiqua*; zie bij HÓUD, in deze Pr., en in † HAUW, *fanum*, zie bij HÓUW, in deze Pr.

HE.

De Wortel-of Zack-deelen.

HÉB, HEEB, HEEV en HEEF, *contr: HEF*, en HAEV, HAF, en HAD, in onthans onregelmatige HEBBEN, HAD, (of HADDE), GEHAD, *habere, tenere*; oulinks ook in *Infiv*: † HEVEN, † HEBEN, † HABEN, allen I. CL:

Van het oude † HEVEN (certyds in de 3. *Perf: Sing: Praef: Indic: HEVET, contr: HEEFT*) is nog overig ons HEEFT, *habet*; en ons ONDERHEVIG, *obnoxius*.

Van † HEBEN, is, bij inkrimping van de *Accent-Vocael*, ons HÉB, HÉBT, en HÉBBEN, als mede het oude *Prater: Part: REHÉBT, obnoxius, assuetus, solitus*.

Van † HAVEN, in 't oude *Prat: † HAVENDE, contr: † HAFDE*, is nog, *per Esphom*; het hedendaegfche *Prat: HADDE* of HAD; als mede 't *Prat: Part: GEHAD*, voor † GEHAVED, *contr: † GEHAFD*: behalven dat van † HAVEN nog vele takken in zwang zijn, als HAVE, ONDERHAVIG, HANDHAVEN, enz., hier nae te noemen.

Als afscheidelijke voorzettingen worden ook gebruikt onze spreekwijzen van IET OPHEBBEN, voor, iets opgegeten of doorgebracht te hebben, en IET OPHEBBEN, voor,

HE.

wat te veel sterken drank ingenomen te hebben; en IET VOOR-HÉBBEN, voor, iet voornemens te zijn, en IET ÉRGENS MEDE OP-OF VOOR-HÉBBEN, voor, iet ergens mede te be-doelen; en UIT-EN AF-HÉBBEN, voor, gedaen te hebben, en BY YMAND UIT-HÉBBEN, voor, niet meer in zijn gunst te staen; en IET AEN-HÉBBEN, voor, ergens mede gekleed of verciert te zijn, DOG IET 'ER AEN HÉBBEN, voor, eenig nat voordeel of vermaak ergens van te kunnen trekken.

Dus ook verder M-G, *haban* / *habaida* / *habithg* / I. CL.: *habere*, *tenere*, *servare*; *ana-haban* / I. CL.: *habere*, *continere*; *ga-haban* / I. CL.: *detinere*; en *At-haban* / I. CL.: *accedere*; Alam: of F-TH, *haban* (*haban* / *haban*) / *habeta* (*habda* of *haf-da* en *hadde*) / *ghabet* & / I. CL.: *habere*, *tenere*; F-TH, *behaban* / *behaban* / *bi-haban* I. CL.: Alam: *pe-haben* / *conservare*, *detinere*, *capere*, *tenere*, *continere*; dus F-TH, *tro ougun* *warun bihabituu* / *eorum oculi tenebantur*; *Tat: Harm: p. 219*; en Alam: *he-haban* / *hi-haban* / I. CL.: *tenere*, *abstinere*, *continere*; en *Et-hapen* / I. CL.: *retinere*; en F-TH, *ar-haban* / I. CL.: *assumere*; en *itt-haban* / I. CL.: *assumere*, & *sustinere*; A-S, *hasan* (*haban* / *habban*) / *hasde* / *hased* of *hasod* / *habere*, *tenere*; genoegsaem als I. CL.: dog ook onder de A-S, V. CL., geplaetst, om den kleinen *Euphonia*-sprong; H-D, *haben* / *hätte* / *gehabt*. Onreg.; *habere*, *tenere*; Yñ: *hasa* / *habere*, *sed plerumque verbum auxiliare pro Präter:*; in het *Præs: Ind: eg heffe* / *Subj: eg hase* / in *Präter: Indic: haffde* / *Subj: hefde*; in *Præt: Part: haffdit* / mede omtrent als I. CL.

Hoe 't omtrent 7 of 8 eeuwen geleden is, dat in de A-S, en F-TH, schriften, dit HÉBBEN als hulpwoord voor de *Präter: Perf: & Plusquamperfecta*, eerst in gebruik geraekte, schoon van onze Duitsche Volkeren dit hulpmiddel tot de Italianen, Spanjaerden en Franschen overgegaen is, heb ik omtrent op 't einde van onze X. *Redewiss: vermeld*.

't Is al opmerkelijk dat het Latijnsche *Habere*, waer van het Fransche *Avoir*, Ital: *Have-re*, Hlsp: *Aver* komt, zo gelijkvormig is aen die van Duitschen Stamme: hoewel niet wonderlijk, als men de Europische Talen uit eene moeder gesproten agt.

HE.

Aengezien dit *Verbum* eigenlijk als I. CL.: is aen te merken, en niet, dan bij verloop, onder de Onger: ONGELYKVL: geraekt is, zo zullen we de Takken niet na de bezondere Tijden, maer na de Zakelijke Deelen van elke *Dialect* rekenen.

Tot het Zakelijke Deel van het thans gewoonlijke *Præsens* van HÉBBEN behoort ons † HÉBBIG, *tenax*, *avidus*, *parcus*; en HÉBBELYK, *habilis*, *decens*, *scitus*, *compositus*, *aptus*; Yñ: *hasur* / *apens*; als die de dingen hebben en daer mee weten om te gaen; met gelijke overdragt als 't Latijnsche *Habilis* van *Habere*: en HÉBBELYK IN GEWAED, *comptus*, *quodammodo congruus*; als volgens de gewoonte van die wat hebben; en † HÉBBING; *res*, *facultates*, & *qualitas ac forma corporis & cujuscumque rei*; en † HÉBBING, nu HÉBBELYKHEID, *habitus*, *habitus*, *convenientia*, & *congruentia*; en verder ons BEHÉBT ZYN MET EENIGE QUALE, *obnoxium esse aliquo morbo*; zijnde dit het nog overige *Præt: Part:* van ons HÉBBEN, oul: I. CL.: , gelijk ook Alam: *pe-haster* / *occupatus*.

Tot † HEVEN, *tenere*; ons ONDERHEVIG ook ONDERHAVIG, *subjectus*, *obnoxius*, & *tr: assuetus*; even als ons BEHÉBT hier boven: en, bij inkortinge en gevolglijke verscherpinge van V in F, ons HÉFT, *n: Manubrium*, *capulus*, *fibula*; als waer aen men iets vast houd, en in de hand heeft; A-S, *hasst* / *manubrium*, *vinculum*. *Euphonia* of liever na den H-D: trant van CHT in FT, of dit in dat, komt ook bij dit woord CH, in steel van F, even als bij ons *Gracht* voor *Graft*, van *Graven*; dus mede HÉCHT, *n: in de Vlaemsche Dialect* HICHT, *manubrium*; en daer van ons HÉFTEN, HÉCHTEN, I. CL.: Flandr: HICHTEN, I. CL.: F-TH, *hestan* / I. CL.: *alligare*, *adjicere*, *figere*, *annectere*; M-G, *ga-hastjan* / I. CL.: *adhaerere*; en ons GEHÉCHT, *fixus*, *firmus*, *devinctus*, *alligatus*; en oul: † GEHÉCHT, *n: Ager lignetum sepibus circumscriptum, ab usu publico separatum, & custoditum*. Dog ook † HÉCHTEN, en mede met A, † HACHTEN, en † HAPTEN I. CL.: *apprehendere*, *tenere*; A-S, *hasstan* / I. CL.: *capere*; en *ge-hastan* / I. CL.: *captivare*; en *hassting* / en *hassting*

HE.

king / *captivus*; en Yf: *haft* / N, *compes*; en ons HÉCHTENISSE, *f: Carcer, captivitas*; en † LYF-HACHT, *nexus*; en † ONGEHACHT, *liber, non obnoxius*. Dog van ons HÉFT, dat uit HÉFFEN, *sublevare*, komt, zie bij 't volgende Wortel-deel HEEV.

Tot † HAVEN, *habere*; ons HAVE, HAVE EN GOED, H-D, *hab* und *gud* / A-S, *hofene / res, facultates, supellex, substantia*; en A-S, *hofen-leag / hafen-leag / inops*; bij ons HAVE-LOOS, WAN-HAVIG, *olius, nihil habens, pauper, nunc sr: more pauperum incomptus, negligens, sordidus*; en in tegen-deel ons HAVENEN, I. CL: *instruere, ornare, mundare*; gelijk gewoonlijk en ook welvoeglijk geschied bij den gegooeden en welgemeerden: maer ook, IEMAND LEELIK HAVENEN, *aliquem verberare, lacerare, deformare vel diffamare*; en ONGEHAVENT, *incultus, et inornatus*. Voorts ons ONDERHAVIG ook ONDERHEVIG, *obnoxius, subjectus, affuecus*, als veeltijds met iets behebt; en ONDER-HAVE, *f: Hadera, terrestris*; als zig onder en laeg bij den grond houdende: en F-TH, *arhabati / ut-habati / assumtio*; ons † OOR-HAVE, *principium, origo*; ons † REE-DE-HAVE, *f: Supellex, mobilia*; en † HAND-HAVE, *ansa, capulus, manubrium*; waer van ons HAND-HAVEN, I. CL: *asserere manus, vindicare, conservare, defendere, liberare*. Wijders ons HAVEN, *f: A-S, hafen / Angl: haben / Yf: haff / F, portus, unde et Gall: Hdure*; als waer in de schepen en goederen onder de magt van den Eigenaer geraken; even als bij ons *Behouden, in behouden have, van Behouden afkomstig*.

Maer, gelijk de HAVENS aen grooter wateren grenzen, zo schijnt ook die zin op het diepe der Zee overgedragen te zijn in 't Yf: *haff / N, pelagus*; waer op wel past ons HAVERYE, in 't Zeeuwfch en Vlaemfch AVARY, *f: Factura sive damnus in mari, unde Gall: Avaris*. Verder ons HAVIK, *m: A-S, hafoc / Yf: hauhuk / M, F-TH, hapek / M, accipiter*; om zijne Roof-luft bij uittek alzoogenoemt, even gelijk *Accipiter* van 't Latijnfche *Accipere*; waer toe verder ons HAVIKS-KRUID, *n: Hieracium, accipitri-ya lactuca silvatica*; als 't welke zo men zeld, de Havikken schrabben, en het sap aen hare

HE.

oogen strijken, tot opheldering van 't gezigt: en ons HAVIKS-STÉEN, *m: Hiracites gemma*; om de koleur aen de Havikken gelijk.

Wijders, met de inkrimpinge van de A, en gevolglijke verscherpinge van V in F, ons † HAFT, *Euphon: † HACHT, nodus vinculum*; waer toe ons gemelde † HAFTEN, † HACHTEN, I. CL: *temere*; 't Yf: *haft / N, compes*; ons † LYF-HACHT, *nexus*; en † ONGEHACHT, *liber, non obnoxius*; het Al: *pe-haftet / obnoxius*; benevens het F-TH, *namahaft / appellatio*; en ons *postpositivum* HAFTIG, in DEUGD-HAFTIG, *virtuosus*; als Deugdbezittende, en zig daer aen vasthoudende; en het Geld: HAFT-GÉLD, HAFT-PÉNNING, *arra*; een Goodspenning die men heeft tot vastigheid van eenigen koop of onderhandeling, enz.; zie ook hier van bij onze *Groenst: II. Verband; § LXXV*. Evenwel kunnen ons HACHT en HÉCHT voornoemt, zo men de H als een voorwerp aenmerkt, met gelijk regt tot ons † ACHT, en † ÉCHT, *nodus, vinculum*, betrokken worden, zie bij ons EIG, in de II. Proeve.

De Zaek-of Wortel-deelen.

HÉCHT, in HÉCHT, en HÉCHTEN, en HÉCHTENIS, zie daer van bij 't vorige HEB, in deze Pr.; en bij EIG, in de II. Proeve.

† HEEB, in † HEBEN, *habere*; zie bij 't vorige HEB, in deze Pr.

HEEF of HEEFT, zie bij 't vorige HEB, in deze Pr.

HEEF, uit † HEVEN, *sustollere, elevare*; zie bij 't volgende HEEV, in deze Proeve.

HEEG, zie bij 't volgende HYG, in deze Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen.

HEEL, HOOL en HAL, in HELEN, † HQOL, † GEHOLEN, II. CL: *4. celare*

HE.

HE.

te, *abscondere*; zijnde het *Prat: Imperf: Ind: & Subj: benevens het Præter: Part: thans raeds verfluten*; dog volledig is bij ons nog in gebruik het *Compositum VERHELEN, VERHOOL, VERHOLEN, II. CL: 4, celare, abscondere*; en oulinks mede † ONTHELEN, II. CL: 4, *prodere, revelare arcanum*. Maer, dezen van de II. CL: 4, hadden ook eertijds in *Imperf: de A, in steê van O, en in Præs: of Infim: ook I of IE*; zie daer van in onze *Grondsl: II. Verb: § VIII.*

F-TH, *hëlan* (en *verhëlan* / Al: *far-hëlan*) / *hal* / *gehølen* / III. CL: 5, *abscondere, celare*; A-S, *hëlan* / *hal* of *høel* / *gehølen* / II. CL: 5, *celare, tegere*; H-D, *ver-hëhlen* / *ver-høhl* / *ver-høhlen* / II. CL: 3, dog ook I. CL: *celare*; Yñ: *hïl* / *tego*; in *Prat: hulbe* / in *Præs: Part: hulenn* / en *hulbur* / IV. CL: 2, naemlijk van de verloopene foort; nog ook, om 't bedekken, het Yñ: *thad hëlar* / I. CL: *pruinâ tegitur terra*; in *Prat: thad hëlarde*.

Tot het Wortel-deel van 't *Præsens* ons *HELER m: H-D, hãler* / M, *occulator, celator, receptator*; waer van onze spreekwijze, *DE HELER IS NIET BETER ALS DE STELER, sur atque celator poenâ pari digni*; en van zulk een Wortel-deel ook 't A-S, *hëllan* / I. CL: *celare*; *be-hëllan* / I. CL: *cooperire*; en *un-hëllan* / I. CL: *prodere*; en 't H-D, *verhëhlen* / *verhãlen* / I. CL: *celare, abscondere*.

Maer, met de ingekorte *ê*, ons † *Hël*, † *Hëlle*, f: A-S, *helle* / *sepulcrum*; als waer in de lijken geborgen worden; Kimbr: en Yñ: *Hël* / N, *Lesbum*; en Kimbr: *Hël-vechur* / *morbus lethifer*; en Yñ: *Hëlia* / *interitus*, als de middel oorzaak, waer door de Menschen ten grave of ter helle raken. Dog ook Yñ: *Hëlla* / F, *petra*; en ons oude † *Hël*, † *Hëlle*, *altus*; en † *Hil*, † *Hille*, Angl: *hill* / *collis, tumulus, monticulus*: dus zegt ook *Gabbema* in zijne *Nederlandsche Wateruloeden*, p. 242, om het lijf te bergen liepen ze na een hoogen *Hil* of *werf*: en A-S, *hïl* / *mons*; en uit het *Prat: met O*, ons † *HOLM*, m: A-S, *holm* / *collis, mons, clivus, insula amnica, quin etiam abyssus*; Kimbr: *Høl* / M, *collis*; en *Holme* / M, *insula mari aut stagno circumflua, item, qui-*

vis locus circummensus; unde & A-S, stylo poetico Holm / mare, aqua; en A-S, *healme* / *culmen*; en *Holmege* / *clivus*; om datze van ouds, of in de Bergen of Steenrotten begroeven, of de graven op heuvels stelden, of die, om kenbaer te zijn, met heuvels bedekten. Dus komt *Hël* en *Hil* van *HELEN*, gelijk ons *Berg* van *Bergen*. Wijders het Geld: *HILDE*, hooischelf, *pabulatorium promptuarium, foenile*; als een berg-stapeling van hooi. Maar overdragtelijk is van *Hël*, *sepulcrum*, ook ontleent ons *Hël*, *Hëlle*, f: F-TH, *hëlla* / *hëlla-wijz* / M-G, *halja* / F, Dan: *Hëlffuede* / A-S / *hël* / *helle* / *helle-wotte* / en *hølle* / H-D, *helle* F, en ook uit het *Prat: H-D, hōlle* / *infernus, inferorum sedes, gebenna, tartarus, telluris aperta*; als het diep verborgene onder de Aerde, het rijk van *Pluto* volgens de meeninge der Ouden, en volgens 't Christendom de rampzalige staet en verblijfplaats der onvroome zielen: waer van de akeligheid van 't Graf een zinnebeeld verstrekt. Hier van ons *Hël-HOND*, m: A-S, *helle-hund* / *cerberus*, en *Hëlle-VEGE*, f: *Virago*; en *Hëlsch*, Yñ: *Hël-bistur* / *infernalis*. Maer, gelijk de Bergen en Heuvels voor duistere verberg- en begræf-plaecten verstrekten, en daerenboven, om hare verheventheid, zig kenbaer en klaer zelfs van verre vertoonden, schoon andersints het klare en duistere tegenstrijdigheden zijn, zo is ook die tweederhande zinspelinge te vinden in ons *Hël-DONKER*, *perobscurus*, naemlijk zo donker als 't Graf, en *Hël-LICHT*, *perlucidus*, zo licht en klaer als een berg in de lucht; en *Hël*, *HëlDER*, H-D, *hëll* / *lucidus, clarus, dilucidus, excellens*; *Hëlle ZONNE*, *sol clarus*; en *Hël*, † *Hëllig*, H-D, *hæl* en *helle* / *sonorus, tinnulus*; † *ON-EÉN-HëLLIG*, *diffonus*; en *Hëlle stëm*, *vox clara*; en 't oude Vlaemsche † *Hëlm*, *ecbo*; waer van 't Vlaemsche † *HëlmEN*, I. CL: *resonare, retinare*; en 't H-D, *hällen* / I. CL: *resonare*; van 't H-D, *hæl* / M, *sonus, clangor*; en van ons *HëlDER*, ook oul: uit het *Prat: † HAEL*, *perlucidus, clarus*, & *tr: tenuis, subtilis, transpirabilis*; ons *OP-HëlDEREN*, I. CL: H-D, *hëllen* / I. CL: *albescere, clarescere, illucescere, lucidum fieri vel facere*. En, tot de beteekenis van *Hël*, *HëlDER*, *perlucidus, excellens*, is ook betrekkelijk

ONS

HE.

ons HÉLD, *m: Vir excellens, Heros*; A-S, *hæleth / Dux, vir excellens, & juvenis*; even gelijk men thans een Vorst zyn Doorluchtigheid noemt, hoewel ook de zin goed komt, als men die afleid van het A-S, *haldan / healdan III. CL: 4, servare*; om dat hij geen HELD mag heeten, die geen behouder is; of anders van 't A-S, *haldan / sanare, servare*; of 't A-S, *haldan / domare*; want dit alles past op die benaming. Men vind ook in 't A-S, *hæle / Dux*, zonder tñ of d / 't gene aenwijst dat de D hier een terminatie is. Voorts, gelijk de bergen en hoogtens eene afgaende schuinite hebben, zo behoort ook hier toe ons HÉLLEN, † HÉLDEN I. CL: F-TH, *haldan / I. CL: declinare, en F-TH, int-haldan / nidergeheldan / I. CL: inclinare, reclinare*; A-S, *hald / halde / cernuus*; Alam: *fram-halde / pronus*; als na de aerde hellende; en ons HÉLLINGE, *f: † HÉLDE, f: Inclinatio*; en HÉLLING, *f: Navale, locus quo naves edificantur, & reficiuntur*; om dat de grond helt of schuin is voor 't afloopen der schepen, behalven dat men ook aldaer de vaertuigen omhaelt om te kalefateren. Dog de schuinitens doen ook glibberen, waer toe dan ons † HÉL, *Yl: Haal / lubricus*.

Maer, wederom met den oorspronkelijken zin van *Dekken of iets onder zig verbergen*, en met den uitgang M agter aen, die ook al plaats heeft gehad bij het reeds genoemde HOLM &c, ons HÉLM, *m: H-D, Helm / M, Yl: Halmur / M, Angl: Helmette / Galea, cassis, unde vulgò Helmus, Gall: Heaulme, Hisp: Yelme*; waer van ons HÉLMEN, I. CL: H-D, *Helmen / I. CL: galeam induere*; gelijk ook A-S, *Hælm / tectum*; *Helm / corona, galea*; *gehelmed / coronatus*; en *Helmicht, frondosus*; en ons HÉLM, *m: Pileus naturalis, membrana quam infantes nonnulli in ipso ortu capiti obvolutam praferunt, vulgò Galea*; en overdrachtelijk ons HÉLM, *m: HÉLM-STOK, ansa, gubernaculi, pars summa clavi*; A-S, *Hælma / Hælma / clavus*; uiteen oud en nog niet verstorven gebruik van een Helmdragend hoofd aen den Stuer-stok te hebben. Wijders HÉLM, DUIN-HÉLM, *m: Carex, juncus acutus*; een soort van Lisch-of Biezen, die geplant word op de Duinen, om de afstuiwing van de kruinen en hellende schuinite te verhoeden, en te

II. Deel.

HE.

dekken: en HÉLM-RUITE, *f: Ruta canina, galeopsis*; om de Leeuwe-bek- of Katskoppige-bloem, gelijkende na de gewoone figuer-verteelding van de Helmen: en HÉLM-KRUID, *n: Chelidonia minor*; een laegkruipend soort van Renonkels, welker bloemtjes na kranshoedjes gelijken, A-S, *hælmicht / frondosus*; ook A-S, *Halm / stipula*; en *Hælm / spica*; en *Helm / Hælm / culmus*; *Yl: Halmur / M, palea*; bij ons mede met A uit het *Præter:*, HALM, *m: H-D, Halm / M, culmus, stipula, calamus*; 't zij als 't dekkroontje, 't zij om de gelijkheid aen den Duinhelm, of om de holpijgheid der stoppels; want dat de zin van *Hol* ook tot de Takken van dezen Stamboom behoort, zullen we straks aenwijzen.

Ons HÉEL, † HEIL, M-G, *Hæll / A-S, Hæl / sanus, integer, sanatus, salvus*, waer van ons HEELEN, † HEILEN, I. CL: *sanare*, en waer toe ons HEIL, M-G, *Hæll / A-S, Hæl / Hælo / F-TH, Hæil / salus*, en ons HEILIG, *Yl: Hæilagur / A-S, Hæilig / F-TH, Hæilig / Sanctus*, enz., zouden wegens den zin ook wel hier toe kunnen betrokken worden, als men aenmerkt, dat, in de genezinge en heeling der wonden, de *bedekking of overdekking* van de nieuwe vel-korst noodzakelijk is; maer vermits de ÉÉ, nogte EI, tot deze *Classis* behooren, zo agt ik dat ons HELEN, *celare*, en HEELEN, *sanare*, gantsch onderscheiden zijn aen te merken, gelijk ook bij alle de Oudheid geschied is.

Tot het *Præter:* met A, behalven het reeds genoemde † HAEL, *perlucidus &c*; en HALM *culmus, stipula, calamus*, ook ons HALM-GOEDINGE DOEN, HALM-SCHIETEN, Flandr: strooiken worpen, *infestucare, stabilire alienationem, sive venditionem, traditione fustis, calami, virgæ sive stipulae, veteri more, vide Kiliani Dict: Aº. 1599*. Verder het A-S, *Hæalle / Yl: Hæl / Angl: Hæl / H-D, hall / F, aula, domus publica*; en A-S, *hæl / atrium*; en A-S, *mpcele hælle / een groote Opperzale, Marc: XIV. 15, & Luc: XXII. 12*: dit waren oulinks voorname groote verhevene huizen, en Vorsten-hoven of Voor-hoven of verwulfdde Zalen, waer in, bij tijden van Oorlog, de Landslieden hare Koopmanschappen bergden, en bij Vrede te veil bragten: en als Koopplaats komt hier

Dd

van,

HE.

van, ons HAL, *f*: H-D, *hall* / *halle* / *F*, *taberna*, *domus mercium*; VLÉÉSCH-HAL, *f*: *Macellaria taberna*; LAKEN-HAL, *f*: *Pannorum taberna mundinalis*; en ZOUT-HALLE, *salina*, *locus in quo sal excoquitur*; waer van verscheidene plaetsen bij zout-bronnen of zoutbergen gelegen, in Duitschland haren naem voeren. Voeg hier bij het A-S; *heal-lic* / *palatinus*; en ons HALLE-BARD, HÉLEBARD, *f*: H-D, *hallebarte* / *F*, Angl: *Halbard* / *bipennis*, *quiris*, *securis Romana*, *securis aulica*, *pratoriana*; unde vulgò *Halebarda*, *Albarda*, & Gall: *Halebarde*, Ital: & Hisp: *Albarda*; want eertijds BARDE, een Bijl-spietsse, gelijk ook nog H-D, *barte* / *F*, *ascia*, *securis*. Op het Bergen en Inhalen of ook op de Holte is mede betrekkelijk het A-S, *hale* / *caverna*; en A-S, *heal* / *angulus*; naemlijk een verborgene hoek; en ons † HAEL, † HALE, *f*: H-D, *helle* / *F*, *furnus*, *clibanus*; en HAEL-ZWÉRTSEL, *n*: *Fuligo*; als 't gene boven aen den oven vergadert word: waer van ook † HALTER, † HAELTER, *infurnibalum*; als waer mede men 't brood in den Oven inschuift, en daer weder uithaelt: en mooglijk ook, ons HAEL, *tractio*, *adferendi five adducendi actus*; als zinspelende op de berging en inhaling in de oude Hoven wel-eer HAL of HAEL genaemt; waer van ons HALEN, I. CL: F-TH, *halon* / *halan* I. CL: *accersere*, *attrahere*, *petere*; en HALENDE ZIEKTE *f*: *Morbus contagiosus*; als die men door 't bijzijn, of door de inademing op zijn lijf schijnt te halen; en BEHALLEN, I. CL: *acquirere*, *obtinere*, & *contrahere*; ONTHALEN, I. CL: *tractare*, & *eripere*; en OP-HALEN I. CL: *exaltare*, & *tr: interpolare*; en VERHALEN, I. CL: *verschuiwen*, *removere*; en VERHALEN ZYNE SCHADE, *recuperare damnum*; en ZYN VERHAEL NEBBEN OP YMAND, *authorem habere damni*; en VERHALEN EEN REDE, *narrare*, *recitare*; en VERHAEL, *n*: *Narratio*, *relatio*; en DEN AESSEM VERHALEN, I. CL: *balitum recipere*; waer toe ook ons † HAEL, *hangel*, *climacter*; en † HALINK, *heres*; en HAEL-BIERKEN, *tenuis cerevisia*; als gewoonlijk slegt bier, 't gene met de kan gehaelt word in het klein, door 't geringe volk, dat geen geld in voorraad heeft, om 't bij 't vat in te leggen: en † HALE-KEEL *f*: *Guttur aridum*; als van

HE.

droogte dorstig om 't bier in te zwelgen; en daer uit *transl*; HAEL, *exsuccus*, *ficcus*, *aridus*; als zo droog en dor, dat het het vogt inzwelgt, inhaelt, en als verbergt.

Tot het *Prater*: met O, of haere gelijk-waerdige U of EU, ons *Subst*: HÓL *n*: F-TH, *hola* / *Yn*: *hola* / *F*, A-S; *hol* / *hohly* en *hale* / *H-D*, *höle* / *höhle* / *F*, *caverna*, *antrum*; als bequaem om iets in of onder te verbergen, gelijk ook A-S, *hol* / bij ons VERHOLEN, *abditus*; verder M-G, *hulundi* / *spelunca*; en H-D, *hölle* / *infernus*; voormaels ook bij ons † HOLE in steê van HÓL, gelijk als nog in *Plur*: bij ons HOLEN en HÖLLEN, *caverna*; zo mede ons *Adjct*: HÓL, A-S, *hol* / *hohly* / *Yn*: *holur* / *H-D*, *hol* / *hohl* / *cavus*, *concauus*; waer van ons HOLEN, HÖLLEN, UIT-HOLEN, en UIT-HÖLLEN, I. CL: ook † HEULEN, I. CL: A-S, *holian* / I. CL: en M-G, *uſ-hulon* / I. CL: H-D, *hölen* / I. CL: *excavare*, *perforare*, *excidere*; en 't Vlaemsche of Walsche HOLETTE, HOLETTE, *pedum*; om 't uitgeholde schepende van den herdersstaf; en 't Luiksche en Vlaemsche HOELIE, steenkolen, *carbones fossiti*. Wijders HET HÖLLE DES VOETS, *vola pedis*; 't HÓL DER HAND, *bir*, *concavitas manus*; HÓL BRÓÓD, *spongiosus panis*; HÖLLE STÉM, *vox fusca*, *non clara*, *non canora*; even gelijk 't geluid bij holle vaten, gantsch anders van zin als 't voorgemelde HELLE STÉM uit een tak van 't *Pras*: ontleent: HÖLLE ZEE, *mare astuans*; als hol-golvende, waer op ook past ons HÓL-BÓLEIG, *mente vaga* & *inquieta*; en HÖLLEN, I. CL: *Woeden*, *astuare*; hoewel ook HÖLLEN, I. CL: *raptare currum infuso impetu*; gelijk als 't gene van de hoogtens afrolt; dus ook A-S, *holan* / I. CL: *irruere*. Nog ook ons HÖLLER, HÓLDER-BÓÓM, † HOLEN-TERE, H-D, *holder* / *hollex* / *sambucus*; om de holigheid der vliertakken: en HÓL-BLÓK, *n*: HÓLSTER, *m*: *Calopodium*, *ex ligno cavato confectum*; vermits uitgeholt; en HÓLSTER, *m*: *Mantica*; als waer in de spijs en reis-behoefte geborgen word: en 't A-S, *hol-stan* / *formix*; om de holte van 't Wulf-sel: en met den uitgang M, niet alleen het reetsgemelde † HÓLM, *clivus*, *monticulus*, & *insula amica*, p. 208; maer ook

ons

HE.

ons HÖLM, hömmel, *bombylius*, *fucus*; om 't holle geluid en gesnor in 't vliegen, gelijk ook 't Grieksch *βομβύλιος* van *βόμβος*, *vox* & *murmur apium vesparumve*; of om 't nesselien in de holle boomen, of ook, met geen minder regt, om de groote holligheid hunner nesten, die ze op een wonderlijke wijze aen de takken der boomen weten te maken. Wijders met EU, ons HEUL, *f*: † HEULTE, *alveus*, *fossa*, *incile*; een holle buis of verlaet onder de aerde, om 't water door eenen dam te laten: HEUL *f*: † HÉUL-ZAED, HEUL-KÓP; en onder een Vlaemsche *Dialect* ook EUL, en OELZAED, en OOL, en OOL-ZAED, *papa-ver*; om de bijzonder groote holligheid van 't zaed-huis; en overdragtelijk HEUL, *n*: toeverlaet, toevlucht, *profugium*, *solatium*; Yñ: Hool / N, *commendatio*; om onder de gunst of het vermogen van iemand gedekt te zijn; ontleent, zo 't mij toeschijnt, van de gewoontelijke hollen der Oud-Duitschen onder de aerde, waer in de verlegene te samen liepen en zig lot-gemeen maekten; waer toe dan ook te ZAMEN HEULEN, I. CL: en uit het *Præ*: met a / het H-D, gehälen / gehällen / I. CL: *coire in unum*, *concordare*, *conspirare*; en Yñ: Hoola / I. CL: *commendare*. Voorts ook † HEUL, lot; *sors*, *sortitio*; zinspelende zo 't schijnt, of op de gemelde lotgemeenschap, of op de gewoonte, van de lot-steenen, na 't omhutselen derzelve in de holte der beide handen, of in iet ander hols, uit te werpen: waer van ons † HEULEN, I. CL: *sortiri*; en † HEULE-KOTE, *talus sortilegus*. Maer bij dit lotspel der Ouden met Koten of Bikkels, waer van *Erasmus* in zijn *Astragalismus* handelt, hutselde men-dezelve eerst ter deeg om in iet hols, en wierp haer dan op een Tafel, hebbende de lot-rekening hare betrekking op de holle zijden der koten; gelijk ook uit ons oude † KÓP, † KOTE, *cavum*, *latibulum*, om de holligheid, ontleent is onze naem van KOTE, *talus*, *astragalus*; zo dat met regt dit HEULEN, *sortiri*, uit eene zinspeling op de holligheid en heul-kote gevormt is. Voorts ook met U, onder den zin van 't dekken of in zijne holligheid verbergen, ons HUL, *f*: Fris: HÖLLE, *caput*; om de holte van 't bekkeneel; waer van IETS IN DE HUL HEBBEN, *semulentum esse*, *vini vapore affectum*; en ons HULLE, *f*: H-D, hul-

HE.

le / *tegumentum*, *capitium*, *velamen muliebre capitis*; als een dekfel van 't hoofd; waer van ons HULLEN, I. CL: H-D, hüllen / I. CL: *caput tegmine ornare*; en ons ONTHULLEN, I. CL: *adimere redimiculum*, *crines resolvere*; M-G, and-huljan / I. CL: *detegere*, & *revelare*; waer toe men betrekken kan, mits met den uitgang DE, ons HULDE, *f*: *Coronatio Principis*, & *tr*: *coronarium*, *munus quod Principi ad inaugurationem aut novum honorem datur*; waer van HULDE DOEN, en HULDEN, I. CL: *inaugurare Principem*, & *transl*: *Obsequium* & *fidem prestare*; hoewel ook dezen met gelijk regt zijn thuis te wijzen tot het oude † HÖLDEN, nu HÓUDEN, III. CL: 6, *servare*, *tenere*; als zinspelende op de verbintenis van trouw. Wijders ons HULSEL, *n*: *Capitium*; als dekkende het hoofd; en HULZE, *f*: H-D, hulse / F, *folliculus*, *siliqua*, *seminum in frugibus involuacrum*; als de Erten of Wikken in hare holligheid verbergende, zoo, dat ze droog zijnde daer in hol-rammelen; waer toe ons HULZEN - VRUGT, *f*: *Legumen*; nog ook HULZEN, I. CL: H-D, hulsen / I. CL: *inspire vehementer*; zulks dat men door lankwijlige hoeft in een hol- of rammel-hoesten verval. Voeg hier bij ons HULKE, *f*: † HOLKE, H-D, hulke / F, *capitium*, *pallium muliebre caput tegens*; en A-S, hultle / *cubile*, *tugurium*, om het overdekken; en A-S, holt / *hotoc* / *vena*; om de holbuisigheid der aderen; en ons HULKE, *f*: ook † HOLKE, Sax: *holch* / Angl: *Hulche* / *navis oneraria*, *frumentaria*, *lata*, *vastaque*, unde Ital: *Hulca*; als groot van holte; en ons HULKE, *f*: Kinkhoorn, *pisces turbimatus*; als hare hulk met zig omvoerende.

Eindeling, heeft men ook nog in 't M-G, holon / af-holon / I. CL: 3, *defraudare*; F-TH, huolan / I. CL: *frustrari aliquem*; en H-D, uber-hoten / I. CL: *circumvenire aliquem*; en uit het *Præ*: met a / het H-D, ver-hälen / I. CL: *fraudare*, *decipere*; naemlijk door bedekten en verborgen handel iemand misleiden, verstrikken, en als in zijn hol trekken.

D d a

De

HE.

De Zaek-of Wortel-deelen.

HÉEL, in Héél, en Heelen, *sanare*; zie deswegen iets bij 't vorige HEEL, in deze Proeve.

HEEM, in HEMEL, OPHÉMELLEN, GEHEMELTE, HEMELLEN, VERHEMELLEN, e n z . zie bij HEM, in de II. Proeve.

HEESCH, het *Præter*: van HYSCHEN, *sustollere trochlea*; zie bij 't volgende HYSCH, in deze Proeve.

HÉESCH, *rancus*; zie daer van bij 't volgende YSCH, in deze Pr., en in 't Vlaemsche HÉESCHEN, I. CL: *petere*; mede aldaer.

De Wortel-deelen

HÉÉT of HEIT en HIET, in ons HEETEN († HEITEN), † HIET nu HÉETTE, GEHEETEN († GEHEITEN), VI. CL: *jubere*, & *nominare*, *vocari*, & *olim promittere*; en † ONTHEITEN, en † VERHEETEN, VI. CL: *promittere*; M-G, *haitan* / *hahait* / *haitans* / IV. CL: 2, *jubere*, *vocare ad se*; at- *haitan* / IV. CL: 2, *advocare*; and- *haitan* / IV. CL: 2, *confiteri*; en ga- *haitan* / IV. CL: 2, *promittere*; F-TH, *hetzjan* (*hetzan* en *hiezjan*) / *hiez* en *hiaz* / *gehetzjan* / Onreg: of VI. CL: 3 en 4, *nominare*, *promittere*; dog ook bij *Isid.* p. 240, bi- *hetzssit* / *confessus*; 't gene de I. CL: aenwijst; A-S, *hatan* (*hatan* en *hetan*) / *het* / *gehaten* of *haten* / III. CL: 2, *jubere*, *promittere*; dog ook A-S, *hatte* / *nominatus eram*, 't gene met ons tegenwoordige HÉÉTTE overeenkomt; en A-S, *harian* / I. CL: *jubere*; H-D, *heiffen* / *hiefz* / *geheiffzen* / IV. CL: 3, *mandare*; en bet- *heiffen* / IV. CL: 3, *promittere*; Yñ: *hetta* / in *Præter*: *hiet* / III. CL: 3, *vocare*, *vocare*, & *promittere*; Græc: *aitseō*, *petere*, *postulare*.

Velerhande beteekenis, duister van overdracht, vertoont zig hier, en ongetwijfelt bij een zelden stam. Om dit te redden, zie ik die

HE.

zen als ontleent van 't gedrag der Heeren ontrent hunne slaven of bedienden, of van de Menschen ten opzichte van hunnen God: endus neem ik voor den oudsten zin, *tot zig roepen*, en daer toe verder, *iemand noemen*, en vervolgens, *iet afeischen of bevelen*. Dog in den Mensch, ten opzichte zijner Godsdienst, eerst *aenroepen*, & *iet afbidden*, met bijvoeging van de *belijdenis zijner misslagen*, en *belofte van beterschap*. Dus kan door overdracht de zin zo verschillig geworden zijn.

Takken van dezen Stamboom zijn ons † BEHÉÉT, n: *Imperium*, *ditio*, *jussum*; en † GEHÉÉT, n: *Mandatam*, *jussum*; en † ONTHEIET, n: *Promissum*, *votum*; A-S, *gehat* / F-TH, *gehetzje* / *fur-hiezjo* / *votum*, *promissum*; en F-TH, *fur-hiezjo* / *sponsor*.

Dog ons HEETEN, † HEITEN, I. CL: A-S, *hettan* / *harian* / I. CL: en Yñ: *heptta* / I. CL: *calefacere*, & *servefacere*, schoon gelijkvormig van gedaente, schijnt mij te verschillig van zin te zijn, om 't hier mede gelijkstammig te rekenen: 't en ware ons HÉÉT, † HEIT, *servens*, *accensus*, van de vierigheid in 't bevel, of gebéd, of belofte, mogte ontleent zijn.

Het Wortel-deel.

HEEV, in † HEVEN, *tenere*; en ONDERHEVIG, *obnoxius*; zie bij 't vorige HEB, in deze Proeve. En HEEV, in † HEVE, *crena*, *incisura*; zie daer van bij 't volgende HÓUW, in deze Pr.: en HEEV, in † HEVEN, *elevare* & c; zie bij 't volg: HEEV, in deze Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen.

HEEV of HEEF *contr.*: HÉF, en HIEF of HIEV, en HÓF of HOOV, in ons HEFFEN (oul: † HEVEN), HIEF (in *Subj.*: HIEVE), GEHEVEN, eertijds als III. CL: nu Onreg: No: φ, *elevare*, *sustollere*; dus ook † ONTHEFFEN, *elevare*; en VERHEFFEN, VERHIEF, VERHEVEN, *sustollere*, *elevare*; & tr: *multum laudare*; M-G, *hafjan* / *hof* / *hafans* / III. CL: 1, *elevare*, *sustollere*; zoo mede

HE.

mede M-G, at-haffan / uf-haffan / en ug-haffan / III. CL: 1, *elevare, sustollere*; dog M-G, and-haffan / III. CL: 1, *respondere*; als of 't ware, *de ingebragte zwaarigheid door antwoord ontbeffen*; F-TH, haban / hafan / (ook Alam: Hefan / Heban) / huob / gihaban &c / III. CL: 3, *levare*; en F-TH, ar-haban / III. CL: 3, *exaltare*; en ufer-haban / III. CL: 3, *sublevare*. dog ook F-TH, er- en ar-heban / ufheban / I. CL: *extollere*, en ubar-hepan / I. CL: *sustollere, levare*; en Alam: Hefan / imponere. A-S, hafan (en hebban / hebban) / hof en hef / gehafen en heofen / III. CL: 2, *levare*, & *fermentum ejicere*; dog ook A-S, hefan / I. CL: en heafian / I. CL: *levare*. H-D, hehen / huob (in Subj: hûbe) / gehoben en gehaben en gehebet / *attollere*; Onreg: No: 7, zweemende na die van de III. CL: welk gehaben heeft van 't oude F-TH: en gehebet van Heben / I. CL:; voorts Yl: Hefia / in Pret: Hoof / III. CL: 2, *elevare*.

Onder de Oudheid vertoont zig hier in *Infini*: behalven de e ook a / en in *Pret*: behalven onze IE, ook de o en uo / die met onze O en OE beantwoord worden.

Tot het Wortel-deel van den *Infin*: behoorren niet alleen de bovengemelde *Verba* van de I. CL: maer ook ons HEVE, f: HÉF, HÉFFE, f: *Elevatio*; HEVEL, m: *Siphon*; waer mede, na de eerste opzuiging de wijn of andere vogt blijft opwaerts trekken, om alzo in een ander vat over te loopen. HÉF-BÓOM, HÉFFER, m: HÉF-YZER, n: *Vectis*; een werktuig om iet op te heffen; en HÉF-SCHOUDER, *armus*; en HÉF-MOEDER, f: *Vulva exanimatio, sublevatio*; en † HEVE- en † HÉF-MOEDER, † HÉF-AMME, f: *obstetrix, quæ maturum utero molliter aufert onus*; en † HEVE, f: *Natrix*; als opbrengende, grootmakende, of den zoog- last verligende. Wijders HEVE, HÉFFE, f: & HÉF, n: HÉF-DÉÉG, n: HEVEL, m: en HÉFSEL, n: *Fermentum, & fax*; A-S. hæf / hæffe, *fermentum*; als zig opheffende, en doende oprijzen daer 't bijkomt; waer toe onze spreekwijze van OP 'T HÉF LOOPEN, *approximare suum*; ontleent van 't aftappen der wijnen tot aen den droeffem toe, als wanneer men op te houden heeft; en van HEVEE, HÉFSEL, ons HEVELEN, † HÉFSELEN,

HE.

I. CL: *fermentare*; en ONGEHEVELT, *azymus*. Voorts HEVEL-GAREN, m: inslag, A-S, hebeld / *trama, licium, fila, quæ stamini intertextuntur*; als de verheventheid aen 't werk gevende; en HEVIG, HÉFTIG, *fervens, & ir: vehemens, iracundus*; F-TH, hevig / *molestus*; en ons HEVIGHEID, f: *Vehementia*; en † OP-HEVIG, of ook met A, † OP-HAVIG, *elatus, stomachosus*; en † ON-HAEFLYKE GOEDEN, *bona immobilia*; en mooglijk ook hier toe met A, ons HAVER, f: H-D, habet / habern / of hafern / F, *avena*; om 't hoog opschieten der Halmen.

Van ons Zakelijke deel HEEF, afkomstig uit HEBBEN, oul: † HEVEN, zie hier voor bij HEB.

Tot het *Pret: Part*: het Alam: ke-hafaneer / *adjutus*; F-TH of Al: er-haban / *exhapanet / exaltatus*; het A-S, hefen / *subgrundia*, het onderste van 't Dak, de Nok, het verhevene van 't huis; en A-S, heofen / hafan / gehafen / *elevatus, arcuatus*; waer toe ook 't A-S, heofon / hefen / heben / en heven-ric / Angl: heaven / *colum*; en ons Adj: VERHEVEN, *elevatus, altus, convexus, & relevatus*; en het *Subst*: TVERHEVEN, n: *Sublime; cogitatio vel idea sublimis, divina*.

Tot het oude *Pret*: met O, of de gelijkwaardige OE of EU, ons HEUVEL, † HOVEL, m: *Collis, monticulus*; F-TH, hubel / M, *collis*, A-S, hou / *mons*; F-TH, hufelan / huffelan / *gena*; en ons † HOVEL, † HOEVEL, en † BOEVER, m: A-S, hofet / *gibbus, tumor*; waer van ons † HOVELEN, HEUVELEN, I. CL: *assurgere in collem, ex-crescere in collem, extuberare*; wijders HOVEL, HOEVEL *Sicambri*: H-D, hobel / M, bij ons Schave, *Dobabra*, om 't vereffenen der bobbels en heuvels. Maer, alzoo de Duitfche Voorouders, voornaemlijk in de moerassige Landen, gelijk die herwaerts aen en na den Rijnkant vele zijn, de hoogtens of verhevene gronden uitkozen voor hare huizinge, bouw- en teel-landen, zo paste ook hier op hare benaminge van HOEVE, f: HOEF-STEEDE en HOF-STEE, f: *villa, fundus*; in het middel-eeuwfche Latijn genoemt *Huba, boba*; en een HOEVE LANDS, *fundus, jugera aliquot agri, quæ uni rustico sufficiant ad alendam fam-*

HE.

miliam; en HOEVENAER, HOEVE-PACHTER, *colonus*, *villicus*; en ons HÓF, *m*: oul:mede † HOVE, H-D, hof / M, *villa*, *fundus*; *area*, *solum*, in *Plur*: als nog bij ons HOVEN: sedert bij 't aenwaschen der goederen en bezittingen ook hier van, HÓF, *m*: † HOVE, H-D, hof / M, *bortus*, *viridarium*; waer toe ons HÓF-KRUID, *n*: *Holus*, *herba bortensis*, *nasturtium*, & *salvia*; en HOF-KUNNE *f*: *Cunila*, *satureia*, *thymbria berbá*; en HÓF-STEDE, *f*: † HÓF-STAD, *f*: *Olim Fundus*, *nunc nostratibus Solum cui edes imponuntur*, *viridarium campestre*, *leta domus*, *bortusque amenitatis gratia*; en eindelijk HÓF, *n*: † HOVE, H-D, hof / M, *aula cum atrio*, *palatium*, & *subdiale*; mede in *Plur*: als nog HOVEN; F-TH, hof / M, *atrium*; en Frit-hof / M, *praetorium*; A-S, hofe / domus; en ons VOOR-HÓF, *n*: *Atrium*, *propylaum*, *cors*, *area villica*, *subdiale*, & *olim cavadium*, & *colonia*, & *villa rustica praedio juncta*; maer ook A-S, hofe / spelunca, waer op de getuigenis van *Tacitus* past, medebrengeende, dat in zijne tijd de Oud-Duitschen veeltijds onderaerdsche holen voor zig maekten, boven met mest bedekt, tot berginge hunner vrugten, tot een toevlugt voor de koude, en een schuilplaats voor den Vyand; latende niets van belang boven den grond. Wijders van ons HÓF, HOVE, *aula*, *domus*, komt ons HOVEN, I. CL:; als, HOVEN EN HUIZEN, I. CL: *domo sive hospitio aliquem excipere*; GEHUIST EN GEHOVET ZYN, *domum* & *proprium fundum possidere*; en † HOVEN, I. CL: nu HÓF HOUDEN, III. CL: 6, en HOVEREN, I. CL: *aulico more splendide vivere*; en HOVELING, *aulicus*; en † HOVESCH, † HEUVESCH, nu *contr*: HEUSCH, *urbannus*, *civilis*; en met een Alam: *Dialect* HUPSCH, *speciosus*, *bellus*; en HÓF-LYK, *amplus*, *splendidus*; en van ons HÓF, HOVE, *bortus*, ons † HOVEN, I. CL: *colere bortum*; waer van met een Walschen staert ons HOVENIER, *m*: *Hortulanus*; en daervan HOVENIEREN, I. CL: *colendo bortus quaestum querere*. Wijders tot HÓF, HOVEN behooren alle de plaatsen en steden daer van benaemt, als SCHOONHOVEN, *Schonbovia*, *opp: Hollandiae*, enz.

Maer, gelijk ook voormaels de HOEVEN enkelijk tot 's levens onderhoud verstrekten, zo

HE.

schijnt welvoeglijk hier uit gesproten te zijn ons. HOEVEN, BEHOEVEN, I. CL: *opus habere*, *ad necessitatem pertinere*; waer van ons BEHOEF, *n*: BEHOEFTE, *f*: *Necessitas*, *usus*, *egeftas*.

Dog het gemelde A-S, heafian / I. CL: *levare*, 't gene uit een Tak (waerschijnlijk uit het *Präter*:) van dit A-S, hafan / III. CL: 2, *levare*, gesproten is, toont met zijn ea / die eigenlijk onze ÓÓ, en de M-G, Kimbr: Yñ: Al: en H-D, au/en F-TH, ou/beantwoord, dat 'er bij dit *Verbum*, zulk een verloop heeft plaats gehad; ter welker gelegenheid hier uit gesproten schijnt, het A-S, heafud / heafod / heafde / ook hofde en hevet / M-G, haubid / N, H-D, haubt / N, F-TH, houbit / houbed / N, Alam: haubit en habit / Kimbr: hofud / Yñ: hofud / N, Dan: hoffsit / Angl: head / bij ons HÓFED, *n*: *Caput*, *suprema* & *primaria pars rei*; als het verhevene, opperegte, en voornaemste deel. De zagte o / bij 't Kimbr:, Yñ: en Deensch, en de e / bij 't A-S, hevet / passen nog op 't gewoone *Präter*: van de Stamboomen van dit ons onderwerp: voorts *transl*: HÓFED, *principes*, *primarius vir*, & *promontorium*, & *mole fluctibus opposita*.

De Zaek-of Wortel-deelen.

HÉF, in HÉF, HÉFFE, HÉF-BÓOM, HÉFER, HÉF-YZER, † HÉF-MOEDER, † HÉF-AMME, HÉFSEL, † HÉFSELEN, en HÉFTIG, zie bij 't vorige HEEV, in deze Proeve.

HÉFT, in HÉFT en HÉFTEN, zie bij 't vorige HEB, in deze Proeve, en HÉFTIG, bij 't vorige HEEV, in deze Proeve.

HEY, in 't Vrieffche HEY, *faenum* & c; zie bij HÓUW, in deze Proeve.

HEIL, in HEIL, *sanus*, *integer*; † HEILEN, *sanare*; en HEILIG, *sanctus*; zie deswegen vermeld bij 't vorige HEEL, in deze Proeve.

HEIM,

HE.

HEIM, in † **HEIMELN**, *abscondere*; **HEIMELYK**, *clam*; **HEIM**, *sepes*, *septum*, *septimentum*; **HEIMEN**, *sepire*, *obvalare*; **HEIMSEL**, *sepes*, *septum*; † **HEIMET**, *patria*, *locus natalis*, **HEIMRAED**, *communis terrae consiliarius*; en verder **HEIM**, **GEHEIM**, en **INHEIMSCH**, **UITHEIMSCH**, als mede **HEIMEL**, **HEIMKE**, *gryllus domesticus*; ziedaer van bij **HÉM**, in de II. Proeve.

HEISCH, in 't Vlaemsche **HEISCHEN**, *petere*; zie bij † **YSCH**, in deze Proeve.

† **HEIT**, in † **HEITEN** VI. CL: *jubere*, *nominare*, *vocari*, & *olim promittere*; en † **ONTHEITEN**, *promittere*; als mede iets van † **HEITEN** I. CL: *calescere*; zie bij 't vorige **HÉT**, in deze Proeve.

HÉL, in **HÉL**, **HÉLLE**, *olim sepulcrum*, & *nunc infernus*; **HÉLHOND**, *cerberus*; **HÉLLE-VEGE**, *virago*; † **HÉL**, † **HÉLLE**, *altus*; **HÉL**, *lucidus*, *clarus*, *di-lucidus*, *excellens*; **HÉL-LICHT**, *perlucidus*; **HÉL-DONKER**, *perobscurus*; **HÉL**, **HÉLLIG**, *sonorus*, *innuus*; en **HÉLLEN**, *declinare*; en **HÉLLING**, *declinatio*, & *navale*; en † **HÉL**, *lubricus*; en **HÉLLEBARD**, *securis Romana*; zie bij 't vorige **HEEL**, in deze Pr.

HÉLD, in **HÉLDER**, *lucidus*; † **HÉLDEN**, *declinare*; † **HÉLDE**, *declinatio*; en **HÉLD**, *dux*, *heros*, *vir excellens*; zie daer van bij 't vorige **HEEL**; en van † **HÉLDE**, *compes*, *numella*, *pedica*; als mede van **HÉLD**, *heros*; zie ook bij 't volgende **HÓUD**, in deze Proeve.

HÉLFT, in **HÉLFTER**, *capistrum*; zie daer van bij **HÓUD**, in deze Pr.

HÉLM, in † **HÉLM**, *Echo*; † **HÉLMEN**, *resonare*; **HÉLM**, *galea*, *cassis*, & *pilens naturalis*; & *ansa gubernaculi*, & *carex*, *juncus acutus*; en **HÉLMEN**, *galaan induere* &c; zie daer van bij 't vorige **HEEL**, in deze Proeve.

HE.

Het Wortel-deel.

HÉLP, &c, in ons **HÉLPEN**, **HIELP** (**HOLP** of **HULP**), **GEHOLPEN** of **GEHULPEN**, IV. CL: 3, *juvare*, *prodesse*; en **ZIG BEHÉLPEN**, IV. CL: 3, *se sustinere*; **IEMAND OM-OF VANKANT-HÉLPEN**, IV. CL: 3, *interficere aliquem*; **M-G**, **hulpan** / **halp** (in *Subj*: **hulpau**) / **hulpans** / II. CL: 2, *juvare*; **F-TH**, **helfan** (**hélphan** / **helfan**) / **halph** (in *Subj*: **hulph** / **hulfi**) / **ghulphan** en **gholphan** / II. CL: 4, *juvare*; **A-S**, **helpan** (**hylan**) / **halp** (**healp**) / **geholfen** en **holpen** / II. CL: 3, *juvare*; **H-D**, **helfen** / **half** (in *Subj*: **hülfe**) / **geholfen** / III. CL: 2, *juvare*; **Kimbr**: **ad htelpa** / **Dan**: **htelpe** / **Angl**: **help** / *juvare*.

Tot het Wortel-deel van 't *Pras*: met **E**, en van 't *Prat*: *Subj*: met **U**, ons † **HÉLPE**, *f*: nu **HULPE**, *f*: **F-TH** of **Alam**: **helfa** / **helfo** / **A-S**, **hulp** / **helpe** / **H-D**, **hülfe** / **F**, *adjutorium*, *auxilium*; en 't oude † **HÉLP-GELD**, *n*: *Oblatio*, *subsidia*; en ons **BEHÉLP**, **BEHULP**, *n*: *Auxilium*; waervan ons † **BEHULPEN**, I. CL: *auxilari*, *uti*, *frui*, & *fovere*, *nutrire*; en **BEHÉLPSAEM**, **BEHULPSAEM**, *auxiliaris*, enz.

De Zaak-of Wortel-deelen.

HÉLSCH, zie bij **HEEL** in deze Pr.

HÉM, in **HÉM**! *Hous*! en **HÉMMEN**, *absumptem revocare* &c; zie bij de II. Proeve.

HÉMD, *interala*; zie daer van bij **HÉM**, in de II. Proeve.

HÉNG, in † **HÉNGE**, † **GEHÉNGE**, † **HÉNGENE**, *cardo*, *ansa*; † **HÉNGEE**, *climacter*; en **HÉNGEL**, *hamus*; en **HÉNGEEN**, *ambire cursitando vel volando*, & *hamo piscari*; en **HÉNGEN**, **GEHÉNGEN**, *permittere*, *consentire*, *connivere*; zie daer van bij 't vorige **HANG**, in deze Proeve.

HÉNK,

HE.

HĒNK, in † HĒNKE, *coxa*; zie bij HINK, in de II. Proeve.

† HĒNS, in † HĒNSEN, *in numerum sociorum recipere*; zie bij GUNN, in de II. Proeve.

HEUG, in HEUGEL, *climacter*; zie bij 't vorige HANG, in deze Pr.

HEUK, in UIT-HEUKEREN, zie daer van bij OOK, in de II. Pr.

HEUL, in † HEULEN, *excavare*; HEUL, † HEULTE, *alveus, fossa, incile*; HEUL, HEULZAED, HEULKOP, *papaver*; HEUL, *profugium, solatium*; TE ZAMEN HEULEN, *coire in unum, conspirare*; † HEUL, *sors, sortitio*; en † HEULEN, *fortiri*; en HEUL-KOTE, *talus fortilegus*; zie bij 't vorige HEEL, in deze Proeve.

HEUSCH, *urbanus, civilis*; zie bij 't vorige HĒEV, in deze Proeve.

HEUV, in HEUVEL, *collis, monticulus*; HEUVELEN, *assurgere in cliuum*; en † HEUVESCH, *urbanus, civilis*; zie bij 't vorige HĒEV, in deze Proeve.

HI.

HICHT, in 't Vlaemsche HICHTEN, *figere, & apprehendere*; zie bij HEB, in deze Proeve, en bij EIG, in de II. Pr.

HIEF, zie bij 't vorige HĒEV, in deze Proeve.

HIEL, in HIEL, HIELE, *calx*; HIELYK, *matrimonium*; † HIELTE, *capulus, manubrium, & talus ovillus*; en † HIELTEN, *ludere talis*; zie daer van bij 't volgende HÓUD, in deze Proeve.

HIELD, zie bij HÓUD, in deze Proeve.

HIELP, zie bij HĒLP, hier voor in deze Proeve.

HI.

† HIELT, in † HIELTE, *capulus, & talus ovillus*; en † HIELTEN, *ludere talis*; zie bij 't volgende HÓUD, in deze Proeve.

† HIES, zie bij HOOZ, in de II. Proeve.

HIET, in † HIET het oude *Præter*: van HĒETEN, en in ONTHIET, *promissum, votum*; zie bij 't vorige HĒÉT, in deze Proeve.

HIEV, zie bij 't vorige HĒEV, in deze Proeve.

HIEUW, zie bij 't volgende HÓUW, en ook iets daer van bij HÓUD, in deze Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen.

HYG, HĒEG, en GYG, in ons HYGEN, HĒEG, GEHEGEN, II. CL: i, dog ook I. CL: *anbelare, animam celeriter ducere; & aspirare*; voormaels ook GYGEN, *anbelare*; en H-D, *Heichen / anbelare*. Even gelijk het Latijnsche *Anbelare* niet alleen *moelijk en haestig adem halen*, maer ook *iets met drift betragten* beduid, zoo mede ons HYGEN. En, deze haestige drift, 't zij om Adem, 't zij om iet anders te bekomen, sohijnt de oorspronkelijke kragt te behelzen; terwijl het moelijk Adem-halen geen onge- woon gevolg is van al te groot een spoed. Dit bevestigt ook het A-S, *higan / contendere, festinare*; en *Higian / I. CL: aspirare, ascendere*; en ook A-S, *hagian / I. CL: ag-gredi*. Of nu dit A-S, *higan / Ongelijk-vloeiend en gevolgiijk van de A-S, III. CL: i*, zij, of niet, des ontbreekt mij blijk. Dog dat 'er wel eer zulk een A-S, *higan / III. CL: i*, geweest zij, wijst dit A-S, *hagian* ons aen, welks zakelijke deel *hag* met zulk een *Præter*: overeenkomt. Verder ken ik geene makkers tot ons Ongelijkvloeiende *Verbun.*

Tot het *Præs*: met g betrek ik het A-S, *gihsa / gihfung / singultus*; en met h / het H-D, *Heicher / asthmaticus, anbelator*.

En,

HI.

En, tot het oude *Pret:* met A, ons GAGEN, I. CL: GAGELN, I. CL: H-D, gagen/gagelen / gagen / gächten / en gähen / I. CL: *gagrire, gacitare*; om de schielijkheid van 't geluid, als bij iemand die na zijn Adem snikt; gelijk ook om gelijke rede het A-S, gaged-sullen / *gagarrare*; en 't Geld: GAGEEL, *palatum, salum oris*; als 't werktuig van 't Gageten; 't en ware deze klanknabootzers waren: maar het H-D, gähling / gäh / *gähle, nepenthes*, ziet alleen op den zin van 't snello. Nog is 'er een Heesterkruid dat GAGEEL, A-S, gägel / en gäpelle / *psedonnyrtus*, heet, en bij gebrek van hoppe in de bieren gedaan word, en, zo men zegt, haslig dronken maakt. Dog de rede van dien naam kan ik nog niet na genoegst uitvinden.

• Het Zaak- of Wortel-deel.

HYL, in HYLYK, *conjugium*; en HYLIKEN, *matrimonio junctura, & jungi*; zie daer van bij 't volgende HÓUD, in deze Pr.

De Wortel-en Zaak-deelen.

HYSCH, en HEESCH, in ons HYSCHEN, HEESCH, GEHESCHEN, II. CL: I, dog ook I. CL: *subollere trochlea*, waar op ik niets heb bij te brengen, dan, dat ik dit gantsch onderscheiden agte van 't H-D, heischen / IV. CL: 3, *potere*; 't gene eigentlijk ons oude 't YSCHEN; II. CL: I, *petere*, in de Vlaemsche *Dialect* ook 't HYSCHEN, *petere*, beantwoord, waar van we bij 't volgende Wortel-deel YSCH, in deze I. Proef zullen spreken; gelijk ook van ons HÉSCH *raucus*.

De Zaak- of Wortel-deelen.

HYZ, in 't HYZEL, en 't HYZELEN, zie daer van bij OCH, in de II. Pr.

† HIL, in 't HIL, 't HILLE, *collis, tumulus*; en HILDE, *fanile*; zie bij HEEL, hier voor; en 't HILLE, *capulus, manubrium*; zie bij 't volgende HÓUD, in deze Proeve.
II. Deel.

HI.

† HILT, in 't HALTE, *capulus, & talus ovillus*; zie daer van bij 't volgende HÓUD, in deze Proeve.

HING, in HING 't *Pret:* van HANGEN, en in 't Vlaemsche HINGE, HINGENE, *bumus, & cardo*; en HINGEN, GEHINGEN, *suare, permittere, canivere*, enz., zie bij 't vorige HANG, in deze Proeve.

HINK, in HINKEN, en HINKELN, zie bij HINK, in de II. Proeve.

HO.

HOED, in HOEDEN, *protagere, pastere*; en HOEDE, *custodia, protectio*; en HOED, *pilus*, zie bij 't volgende HÓUD, in deze Proeve.

HOEF, in HOEF-STEDE, *villa, fundus*; en BEHOEF, BEHOEFTE, *necessitas, usus, egestas*, zie daer van bij 't vorige HEEV, in deze Proeve.

HOEK, in 't HOEKER, *foenus, & propola*; zie bij ÓOK, in de II. Proeve.

HOEL, in HOELÉTTE, *pedum*; en HOELIE, *carbones fossili*; zie daer van bij HEEL, in deze Pr.

HOEV, in 't HOEVEL, *gibbus, tumor*; 't Geld: HOEVEL, *dolabra*; HOEVE, *villa, fundus*; en HOEVEN, BEHOEVEN, *opus habere, ad necessitatem pertinere &c*; zie daer van bij 't vorige HEEV, in deze Proeve.

HÓF, in HÓF-STEEL, HÓF, en HÓFLYK; zie daer van bij 't vorige HEEV, in deze Proeve.

HOY, *fennum*; zie daer van bij 't volgende HÓUW, in deze Pr.

HÓL, in ons *Subst:* HÓL, en *Adj:* HÓL, en 't *Verbum* HÓLLEN, UITHÓLLEN, *excavare*; HÓLBÓLLIG, *mentis vaga & inquietis*; en HÓLLEN, *astutare, raptare currum*
E c

HO.

rum infuso impetu; en HÓLLER, *sambucus*; HÓLBLÓK, *calopodium*; HÓLSTER, *calopodium*, & *mantica*; zie daer van bij 't vorige HEEL, in deze Pr.

† HÓLD, in † HÓLDERBÓOM, *sambucus*; zie bij 't vorige HEEL; en in † HÓLDEN, III. CL: 6, *habere, tenere, servare, &c*; † HÓED, *fidus, affectus*; *amicus*; † HÓLDE, † HÓLDTE, *capulus, ansa*; en in † HÓLDERBÓOM, *acer*; zie daer van bij 't volgende HÓUD, in deze Proeve.

† HÓLK, in † HÓLKE, *capitium, pallium muliebre caput tegens*; & *navis oneraria*; zie daer van bij 't vorige HEEL, in deze Proeve.

† HÓLM, in † HÓLM, *clivus, munitulus*; & *insula amnica*; en HÓLM, *bombylius*; zie daer van bij 't vorige HEEL, in deze Proeve.

HÓLP, zie bij HÉLP, hier voor in deze Proeve.

† HÓLT, in † HÓET, *lignam*; & *sylva*; en HÓLTBLÓKKEN, *calones*; zie daer van bij 't volgende HÓUD, in deze Pr.

HÓNK, zie bij HINK, in de II. Proeve.

HÓÓFD, *caput &c*; zie daervan bij HEEV, in deze Proeve.

HÓOG, in HÓGEE, *climacter*; zie bij 't vorige HANG, bij deze Proeve; en ook iets aldaer van HÓÓG, en HÓÓGTE.

HÓOY, *scenum*; zie daer van bij 't volgende HÓUW, in deze Proeve.

HÓOL, in VERHÓLEN, *abditus*; † HÓLE, *caverna, cavum*; & *cavus*; HÓLEN, UITHÓLEN, *excavare*; † HÓLEN-TERE, *sambucus*; zie bij 't vorige HEEL, in deze Proeve.

HÓÓS of HÓÓZ, in HÓÓs, *exhaustio aquae, turbine aërea excitata*; HÓÓs

HO.

VAT, HÓOZE, *banstrum, capula*; HÓÓs-DRUP, *suggrundia*; HÓOZEN, *exbauire*, & *capula disporgere*; zie bij HÓÓZ, in de II. Proeve; en aldaer ook iets van HÓZE, *ocrea*.

HÓOV, in † HÓVEL, *collis, gibbus, tumor*; † HÓVELEN, *excrescere in collem, extuberare*; 't Geldersche HÓVEL, *dolabra*; en † HÓVE, *villa, fundus, hortus, aula, palatium, subdiale*; HÓVEN EN HUIZEN, *hospitio aliquem excipere*; GEHUIST EN GEHÓVET ZYN, *domum & proprium suam possidere*; † HÓVEN, *aulico more splendide vivere*; HÓVELING, *aulicus*; † HÓVESCH, *urbanus*; en † HÓVEN, *colere hortum*; en HÓVENIER, enz.; zie bij 't vorige HEEV, in deze Proeve.

HÓU, in HÓU, *celestina, ebens*; HÓU-BOOTSMAN, *celestes*; HÓULYK, HÓULYKEN, en HÓUBAER, *nobilis*; zie daer van bij 't volgende HÓUD, in deze Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen.

HÓUD (†HÓLD, †HALD) en HIELD; in ons HÓUDEN (oul: † HÓLDEN, en † HALDEN); HIELD, GEHÓUDEN (oul: † GEHÓLDEN, † GEHALDEN) III. CL: 6, *habere, tenere, capere, servare; detinere, custodire, in potestate tenere*; in schrijftael gebruikt men nu altijd HÓUDEN, dog in gemeene Ypreektael verloopt dit in HÓUWEN (in 't Brabands HAUWEN en HAUWEN); en 't *Prat*: HIELD verloopt in HIEUW, en HIEL: dit heeft ook plaets bij de verdere beteekenissen, als bij ZIG HÓUDEN, ONT-HÓUDEN, *se continere in aliquo loco*; ZIG HÓUDEN, OP-HÓUDEN, *morari, commorari*, ZIG HÓUDEN, gedragen, *se gerere*; HET HÓUDEN MET IEMAND, *stare ab aliquo, assentire, favere alicujus partem*; HÓUDEN, agten, *estimare, ponere, ducere, sentire*; STAENDE HÓUDEN, *sustinere*; ÉRGENS VAN HÓUDEN, van iet veel werks maken, *remmagnum facere, existimare*; † HÓUDEN, † OP-HÓUDEN EEN KIND, *alere, educare puerum*; HÓF HÓUDEN, *comessari, aulico more laute vivere*; HÉR

HO.

HÉRBÉRGE HÓUDEN, *exercere camporum*; **BRUILOFT HÓUDEN**, *celebrare nuptias*; en wijders † **HÓUDEN** (nu *Exponicè* **HÓUWEN**, **HUWEN**, I. CL:) *matrimonio jungere* & *jungi*; als waer bij de vereenden wettig verbonden worden om zig bij één, en 't met elkander te houden, en zig onderling te agten, te te beminnen, te voeden en te onderhouden, ter welker bevestiging ook *Feeft-houinge* geschied; zo dat in dit † **HÓUDEN** of **HÓUWEN** alle de bijzondere beteekenissen te zamen vloeijen. Van de voornaemste *Composita* zijn ons **BEHÓUDEN**, *continere, conservare, & reservare*; en **IN-HÓUDEN**, *capere, continere*; en **ONTHÓUDEN**, *abstinere, & olim retinere, unde nunc tr: Memoria tenere*; en 't bovengenoemde **ZIG ONTHÓUDEN**, *subsistere in aliquo loco, quin etiam se abstinere*; en **ONDERHÓUDEN**, *alere, sustentare, conservare*; alwaer **ONDER** als een *Prap: inseparab:* komt, en gevolgiijk 't *Prat: Part: ONDERHÓUDEN*, *sustentatus*; dog met een *Prapof: separ:* ons **ONDER-HÓUDEN**, *supprimere*; in *Prat: Part: ONDER-GEHÓUDEN, *suppressus*; en **OP-HÓUDEN**, *in altum tollere, sustollere, educare, sustinere, retinere, & desistere*; en **EEN SCHOOL OP-HÓUDEN**, *exercere ludum scholasticum*; en **VOOR-HÓUDEN**, *exhibere, proponere, & opponere*. Voorts ons **TEGEN- en WEDERHÓUDEN**, *resistere*; alwaer **WEDER VOOR TEGEN** komt.*

Onder de Taelverwanten vond ik het M-G, **haldan** / III. CL: 1, in *Prat: Part: haldan* / *pascere, & servare*; en gevolgiijk in *Prat: hold*: F-TH, **haldan** (*haltan*) / *hield* / *gihaldan* / III. CL: 2, *servare*; en **bijhaldan** / *bijhaltan* / en *gijhaltan* / III. CL: 2, *conservare, & observare*; Alam: *ke-haltan* / *custodire, servare*; A-S, **healdan** (*heldan*) **heold** / *gihalden* / III. CL: 4, *tenere, capere, frui, servare, cavere*; Angl: *to hide* / *hid* / en *hidden* / *servare*; alwaer de l / bij verloop, al uitgelaten is; schoon de oude Ongelijkvloeiendheid nog blijkt bij de *termin:* en / in *Prat: Partic:*, en bij de *taerte-Joosheid* in 't *Prat: Indic: hid*; H-D, **halten** / **hielt** / **gehalten** / IV. CL: 2, *tenere*; Yñ: **halda** in *Prat: hieltt* / in *Prat: eg held* / III. CL: 3, *tenere*.

Tot het Wortel-deel uit het *Prat:* ons *Ad-*

HO.

ject: † **HÓLD**, † **HULD**, nu **HÓUD**, **HÓUDE**, A-S, **hold** en **hild** / F-TH, **hold** / *fidus, affectus, amicus*; M-G, **hulth** / *propitius*; ons **HÓUDE EN GETRÓUW**, A-S, **hold and getrpwe** / *fidus ac verus*; en A-S, **hawere** / *factor*; en ons † **ONHÓUD**, en A-S, **unhold** / *inimicus, infidus*; M-G, **unhulth** / *demonium*; Alam: **allen them unholden** / *omnibus spiritibus malis, Catech: Theatifica, p. 78*; en A-S, **hold** / *hospitium*; en ons *Subst:* † **HÓUDE**, nu **HULDE**, f: F-TH, **hulde** / A-S, **hild** / **hilde** / **helde** / Yñ: **hille** / H-D, **hulde** / F, *fidelitas, affectio, favor*; waer van **HULDEN**, I. CL: *inaugurare*; zijnde aldus betrekkelijk tot ons **HÓUDEN**, *assentire, abstinere, & conservare*; hoewel ook dezen hare afleiding' kunnen vinden bij ons vorige Wortel-deel **HEEL**. Verder van **HÓUDEN**, **IN-HÓUDEN**, ons **IN-HÓUD**, m: *Contentum, contenta*; & *argumentum rei*; en van **HÓUDEN**, opvoeden, ons **HÓUD-KIND**, *alumnus*; van **ONTHÓUDEN**, **afhouden**, ons † **ONTHÓUD**, *retentio, & abstinencia*; en van † **ONTHÓUDEN**, **bewaren**, ons **ONTHÓUD**, n: *Olim custodia, nunc tr: Memoria*; en van **ONDERHÓUDEN**, **ondersteunen**, opvoeden, **befchermen**, ons **ONDERHÓUD**, n: *Sustentaculum, nutrimentum, & conservatio*; en van **HÓUDEN**, **aen zig houden**, ons † **HÓUDE**, f: *Jus retrahendae emptionis*; en voorts van **HÓUDEN**, **vasthouden** en **bewaren**, ons † **HÓUDE**, † **HÓLDE**, † **HÓLDTE**, ook uit het *Prat:* † **HIELTE**, † **HILTE**, en † **HILLE**, **hegt**, **handvat**, *capulus, ansa*; ook A-S, **holt** / **holte** / **helt** / **hilt** / en **hielt** / Yñ: **hald** / N, Angl: **holde** / *capulus, manubrium*; en † **HÓUDE**, nu **HÓUWE**, Brab: **HAUDE**, **HAUWE**, *siliqua, folliculus, spica, tunica, concha, cortex, operculum*; waer van † **HÓUDEN**, I. CL: *folliculum, valvulum, spicam proferre*; en van het oude † **HÓUDEN**, III. CL: 6, *matrimonio jungere vel jungi*; ons † **HÓUDE**; † **HÓUE**, nu **HÓULYK**, **HUWLYK**, en ook bij sommigen uit het *Prat:* **HIELYK**, **HILYK**, en, om de gelijkheid van klank tusschen **IE**, en **Y**, volgens de uitspraak van vele Nederlanders, ook **HYLIK**, n: *Matrimonium, conjugium*; gelijk mede M-G, **heltwa** / A-S, **hitw** / **hitwe** / *familia, domus*; **hitwung** / *matrimonium*; **hitwille** / *matronalis*; en **hitwifce** / *clientela, familia*; en, van ons

E e 2

† **HÓUE**,

HO.

HO.

† HÓUE, HÓULIK, en HUWLYK, † HIELYK, HYLIK, komt ons HÓUWEN, HUWEN, HÓULIKEN, HUWLIKEN, † HIELYKEN, HYLIKEN, ahen I. CL: *matrimonio jungero*, & *jungo*; Alam: *Winghtytsit* / bij ons ONGEHUWT, *calets*; en ons HÓUBAER, HUWBAER, *nobilis, conjugio maturus vel matura*; en BEHÓUDEN, BEHÓUWEN, BEHUWEN, I. CL: *matrimonio nancisci*. Voorts HÓU! *celestusma, ebens!* een geroep om iemand aen- of op- te houden; waer van HÓU-BÓÓTSMAN, *celestus*; als zijnde tot zulk HOU-roepen aengesteld; en † ZO HÓUDE, *simulac.* Voeg hier bij ons HÓUDER, *m: Tenens, qui tenes*; en HÓUDER ook *Euph: HOUWER, m: Receptaculum, resinaculum*; VISCH-HÓUWER, *m: Nassa, in qua pisces seruantur*; en oulinks † HÓUDER, *praefectus, nempe qui conservat*; BOEK-HÓUDER *m: Scriba, librarius*; als schrijver en bestierder van de rekening-boeken: dus mede A-S, *hold / summus praepositus, Imperator exercitus*; waer toe ons STADHÓUDER of STEDEHÓUDER, *legatus, visarius, praefectus, gubernator, & prorex*; en STADHÓUDERSCHAP, *n: Praefectura vicaria*. Met dit A-S, *hold / summus praepositus*, gelijk ook met het A-S, *halban / domare*, heeft veel gemeenschap ons HÉLD, *beros*; waer van we bij 't Wortel-deel HEEL gesproken hebben. Wijders Alam: *hithalte / en hit-en pt-haltida / observantia*; en ons konitwoord HÓUDINGE, *forma & ordo rerum mutua & concinna*; eene betamelijke schikking, rakende 't geheel en den dienst der deelen tot elkander: een der opperste deugden in alle konsten, van weinig meer dan weinigen in naem gekent, van minder bevat, en van nog minder nitgevoert. Ze vereischt, dat het zaaklijkste, ofte de voornaemste boodschap, duideljksten kragtigt uitligte; dat de toevoegfels, elk na zijne min of meerder waerde en dienst in dezen, zig flaeuwer, en als ter loops, of in 't verschiet, of onder den lommer van iet anders zig vertoonen; dat'er niets vergeefs zij; dat al de leden onderling aen elkander, en elk voornaemlijk aen zijne naefte gebueren, nuttelijk zij; dat het voorste helpe aen het agterste, en dit aen dat. Indien'er zulk een schikking, 't zij in 't Beschrijven eener zake, 't zij in de Zangkonst of in Schilderij is, zo zeyd men dat'er *Hóuding* in is. Maer, om weder

te keeren tot onze afleiding, behalven ons † HÓUD-AGTIG, *senax*, schijnt ook hier uit ontloont ons † HÓLT nu HÓUT, *m: F-TH, hols / H-D, holtz / lignum, materia*; als of het quame voor HÓUDT, *materia senax*; vermits tot verband, en te samenhouding strakende, en zijnde ook de gemeenzaemste en eerst gebruikeljkste stoffe der getimmerens; en HÓUT-DRAED, HÓUT-PEER, HÓUTJAREN, *pecten ligni, lineaaram traditus, liquique nervi*; als welke kringwijze het hart van 't hout omringen, en jaerlijks, één in getal, toenemen, waer uit den Ouderdom van den Stam is op te maken; dog als het hout tot planken gezaegt is, vertoonen zig dese peckringen als draden: en ons IN-HOUTEN, *nervis stamina, costa*; en overdragtelijk ook HÓUT, *m: Yl: Holt / N, A-S, holt / hette; sylva, sylvula, salebra*; als waer het Hout wascht in menigte, gelijk ook Angl: *Wood / lignum*, en Angl: *Woode / bij ons Woud, sylva*. Dat nu bij ons HÓUT de T voor D komt, gelijk ook bij 't voorgemelde F-TH of Alam: *haltan / en H-D, halton / hier voorgenoemt*, schijnt eenigzints uit verloop ontlaen te zijn, vermits ook de D, nog onverandert zig vertoont in ons † HÓLDERBOOM, MAES-HÓUTEN-BOOM, H-D, *massholder / M, acer*.

Uit het *Prater: HIELD*, *Euph: HIEL*, niet alleen de bovengemelden † HIELTE, † HILTE, † HILLE, *capulus*; en HIELYK, *matrimonium*; maer ook, zo 't mij toeschijnt, ons HIEL, HIELE, *f: Angl: heele / hete / Kimbr: hæl / calx*, als de vastigheid en steun van den voet; waer van † VERHIELEN, I. CL: *reficere caligorum talos*; en ook † HIELTE, † HILTE, *bikkel, talus ovillus*; om dezelfde rede van vastigheid: waer van ons † HIELTEN, I. CL: *ludere talis*; dus heeft het Latijnsche *Talus*, van het Grieksche *τάλιω, sustineo*, afgeleid, gelijken oorspronk van benaminge.

Tot het *Prater: Partic: behoort* ons BEHÓUDEN, Al: *he-haltener / salvus*; en GEHÓUDEN ZYN, *obligatum esse*.

Maer, dewijle bij vele Nederlanders de OU even eens uitgesproken word als de OE,

HO.

OE, gelijk ook voor omtrent eene Eeuw de klank van OE met OU werd uitgebeeld, zo schijnt het tot zulk een *Dialect* te behooren, dat men van † HOEDE gevormt heeft HOEDE, *f: Custodia, protectio*; waer van weder ons HOEDEN, I. CL: *pascere, protegere, conservare*; F-TH, *hoban / huban / hodan / behoban / behoodan / behuban* / I. CL: ook bij ons BEHOEDEN, I. CL: *conservare tegendo, protegere*; en M-G, *halhan / pascere*; en VERHOEDEN, I. CL: *præcavere*; en ONVERHOEDS *improvisè*: in 't M-G, is l, en d / volledig; in 't Angl: *hude / servare*, loopt ook al de l mis, en bij dit onze schijnt mede de l verloren. Tot dit HOEDEN behoort ons HOED, *m: Yfl: hattur, M, H-D, hut / M, pileus, corona*; Alam: *huot / mitra*; en Yfl: *hetta / F, Angl: hatte / hoode / headde / capitis tegmen*; als een hoofddekfel en bescherming tot behoedinge voor weer en wind: gelijk ook bij die H-D *Dialect* past het oude Geld: HUTTE, *f: Custodia*; en daer toe weder ons HUTTE, *f: Tugarium, casa, unde Gall: cabute*.

Eindeling met A, gelijk bij de andere Taelverwanten, of ook met E, gelijk mede bij 't A-S, ons † HALDE, † HÉLDE, boeijens, *compes, numella, pedica*; om de gevangenen en misdadigen vast en in toom te houden; en ons † HALTER, *m: nu*, zo 't schijnt bij verloop HALFTER, en HELFTER, *f: muilband, capistrum*; van gelijken dienst omtrent het paerd; zo mede H-D, *halfster / Angl: haltre / halter / capistrum*; en A-S, *halfste / laqueus*; en ons HALTEREN, en HALFTEREN, I. CL: *capistrum induere*; en ons HALTE HOEDEN, *tenere, retinere*. Waer bij men voegen kan ons voorgemelde HÉLD, *m: Dux, Heros*; vermits mede betrekkelijk op het voornoemde A-S, *heldan / servare*; dog zie hier van meerder bij HEEL, in deze Proeve.

De Zaek-of Wortel-deelen.

HÓUT, in HÓUT, *lignum, & sylva*; en IN-HÓUTEN, *navis flamina*; zie daer van bij 't vorige HÓUD, in deze Pr.

HÓUW, in 't *Euphon*: HÓUWEN III. CL: 6,

HO.

voor HÓUDEN, *tenere*; HÓUWEN, I. CL: *matrimonia jungera, & jungi*; HÓUWE, *filiqua, folliculus*; visch-HÓUWER, *nassa*; zie bij 't vorige HOUD, in deze Proeve. Dog van HÓUWEN, *casim scindere*, zie bij 't volgende Wortel-deel HOUW: als mede aldaer van † HÓUW, *fornum*.

De Wortel-en Zaek-deelen.

HÓUW en HIEUW, in ons HÓUWEN (in Brab: *Dialect* HAUWEN) HIEUW, GEHOUWEN, III. CL: 6, *casim scindere, secare, dissecare, amputare*; en UIT-HÓUWEN, III. CL: 6, *excicare, quinotiam olim dimicare, casim pugnare*. F-TH, *fur-houtwan / fur-hieuu (of fur-hiouu / en fur-hio) / fur-houtwan* / III. CL: 5, *excidere*. A-S, *healwan / heots / ghealwen* / III. CL: 4, *secare*. Engl: *to hew / in Prat: Pari: hewen en hewod / dolare*. H-D, *hauen / hieb / gehauen* / IV. CL: 2, *secare*; en overmits zonder slaen geen HÓUWEN kan plaats hebben, ook hier toe het Yfl: *hoggua / htoo / hogguen* / III. CL: 2, *verberare, cadere*; in welken gevalle, *per Euphon*: de gg / hier tusschen geloopt zou zijn in steê van onze W, die in de Yfl: *Dialect* niet vlijen wil: gelijk ook in 't Zw: *hugga / cadere, secare, scindere*.

Tot het *Pras*: ons HÓUWE, *f: Casura, incisura, vulnus*; en HÓUW, *m: een slag met iets scherps, casio, incisio*; Kimbr: *hogg / verbera*; en in 't Zweedsch *hugg-orn / coluber, viper*; als of men zeide een *Howworm*, als welken men met het zwaard of den houwer tragt van een te klieven; en ons HÓUWE IN 'T ÓÓG, *unguis, membranula quædam in oculo*: en HÓUWE, *f: HÓUWÉEL, n: H-D, hautwen / N, en haue / F, Sax: howe / ligo, bipalium, pastinum, unde Gall: Houe, Hoya*; en HÓUWE, vinnigslaende draeiwind, *turbo*; HÓUW-BAER, H-D, *hautbar / hautg / cæduus, amputari maturus*; en HÓUWER, *m: Acinacis, gladius persicus*; en † HÓUWENS, *casim*: en van zulk een Wortel-deel mede 't A-S, *healwan / haulwan* / I. CL: *findere, asciare*; waer van het

HO.

Adject. Præter. Part. A-S, hatwade / fissus, exafciatus; en met zinspelinge op de Beeldhouwerij, ook A-S, heato / forma, en heatogas / simulacra; welker gelijke foort zig mede uit het Præter: zal vertoonen. Eindelijk ons oude HOUW, † HAUW, nu door een Euphon: verloop HOY of HOOY, n: in de Vriesche Dialect ook HEY, en M-G, hatw / N, A-S, heg / en hoeg / Yfl: en Kimbr: hep / Angl: hep / H-D, hew / N, fennum; als zijnde afgeslagen of afgehouden gras; en A-S: hīg / N, gramen; behoorende dezen met e / mede tot het Præter:; en van HOOY komt ons HOYEN, I. CL: fennum rastellis eradere, & colligere, ac in metas collocare.

In een Brabandsche Dialect met AU of AEU voor OU vertoont zig mede onze spreekwijze van HAEUWEN en SNAEUWEN, I. CL: of in een andere Vlaemsche Dialect van BB voor UW, ook HABBEN en SNABBEN, I. CL: en HAB-SAKKEN, I. CL: ore aut rostro impetere aliquem, capitare verbis, & latratu impetere; ontleent van 't bijten, snaeuwen en graeuwen van een hond, die zijn nest of kluijjes bewaert, in een Allemannische Dialect met PP, in steē van BB, gebruikt men ook bij ons HAPPEN, I. CL: rostro impetere, arripere dentibus, celeriter rapere. Wijders schijnt mij van HAUWEN, casim scindere; ook † HAUTE of Euphon: † HAFTE gekomen te zijn, en (na de H-D verwisseling van FT, in CHT, of deze in die, gelijk ook dikwijls bij ons) mede HACHTE, HACHT, pars casim abscissa, frustum; waer van ons † HACHTEN, † HAFTEN, I. CL: conscindere, abscindere, dissecare; en ons HACHTJE, n: Puer audax, rudis, ferox; als gereed in 't slaen en smijten; en ons HAFTEÉL, houweel, hipatium, ligo: van een ander HACHTEN en HAFTEN hebben wij gesproken bij 't vorige HEB, in deze Proeve.

Verder tot het Præter:, ons † HÉUE, voor † HIEWE, kerve, crena, incisura; H-D, heb / caesura; en H-D, heve / F, en hebel / M, securis, en hiep / hiepe / F, bipalium; hplein / falcula; en heppe / F, falx vinearica; en overdragtelijk op de Beeldhouwerij zinspelende het A-S, hēow / species; hēowgas / simulacra; hīw / hīwe / hīwe / schema, ty-

HO.

pas, specimen, effigies, & tr: color; en hitwlice / tropicus; waer van het A-S, hitwan / hitwian / en hptwan / I. CL: formare; en hitwong / transformatio, fictio, delus.

Tot het Præter: Partic: ons ONBEHOUWEN, rudis, inconditus, enormis; ontleent van de rouwe steenklompen, die nog onbeschaeft of tot geen beeldwerk uitgehouwen zijn.

HU.

De Zaek-of Wortel-deelen.

HUK, in 't Geld: HUKKER, propola, campo; zie daer van bij OOK, in de II. Pr.

HUL, in HUL, caput; HULLE, HULSEL, capitium; HULLEN, caput tegmine ornare, HULZE, folliculus, filigna; HULZEN, tussire uebementer; HULKE, capitium, navis oneraria, & piscis turbinatus, zie bij 't vorige HEEL, in deze Proeve.

HULD, in HULDE, en HULDE DOEN, HULDEN, zie bij 't vorige HEEL, en bij HÓUD, beiden in deze Pr.

HULK, in HULKE, capitium, navis oneraria, & piscis turbinatus; zie daer van bij 't vorige HEEL, in deze Pr.

HULP, in HULPE, BEHULP, en BEHULPEN, zie bij 't vorige HÉLP, in deze Proeve.

HUM, in HUMMEN, emutire; zie daer van bij HÉM, in deze Pr.

HUPSCH, speciosus, bellus; zie daer van bij 't vorige HEEV, in deze Pr.

HUT, in HUTTE, olim custodia, nunc casa; zie daer van bij HÓUD, in deze Pr.

HUW, in HUWEN, HUWLYK, HUWLKEN, enz, zie bij 't vorige HÓUD, in deze Pr.

De

1716¹²_m

I, J, en Y.

I, J, en Y.

I, J, en Y.

De Zaek-of Wortel-deelen.

JA, *certè, sanè, sic, ita, et, etiam*; zie bij JIECH, in de II. Proeve.

† JACH, 't *Præf.*: van 't verouderde † JIECHEN, † JECHEN, II. CL: I, *confiteri*; zie bij † JIECH, in de II. Proeve; dog ons JAG, in † BEJAG, *aucupatio*; zie bij 't volgende JAEG, in deze Pr.

De Wortel- en Zaek-deelen.

JAEG en JOEG, in ons JAGEN, JOEG (ook nu JAEGDE), GEJAEGT (oul: † GEJAGEN) voormaels III. CL: 3, nu ook I. CL: *venari, cursitare, festinare*; & *navem equo festinanter protrahere*; en DP-JAGEN, *pervenari, incitare ferarum*; DEN BUIK DP-JAGEN, *distendere, inflare ventrem*. H-D, Jagen / in *Præf.*: jug / en jagte (in *Subj.*: jüge / en jöge) dog in *Præf.*: *Part.*: gejaget / in steê van gejagen / *venari*; zie agter de IV. CL: 1. De Grondbeteekenis ziet op de snelle drift en beweging.

Tot het Wortel-deel van het *Præf.*: ons † BEJAG, n: *Aucupatio*; OP ZYN BEJAG GAEN, *venari questum, lucrum*; GEJAEG, † GEJAG, n: *Venatus*; en 't H-D, jach / jäh / jäh / *præceptum, properans, subitans*; en 't H-D, jäh / F, *præcipitium*; waer van het H-D, jächen / I. CL: *fugare, pellere*; en ons JAGER, m: *Venator; quin etiam, conductor equi scapham protrahentis*; en met den uitgang T, ons JAGT, f: H-D, jagd / F, *venatus, venatio*; waer van ons JAGTEN, I. CL: *venari, cursitare, festinare*; 't GEJAGT, n: *Cursitatio*; en JAGTIG, *festinus*; & *tr.*: *catuliens*; en verder ons JAGT, n: *Liburnica, celox*; om zijn snelle bezieltheid: en ons JAGT, n: *Oblonga, levisque, non oneraria scapha, equo protrahenda*; een cieerlijke

Jaegschuit voor Grooten en Vermogenders. Van een ander Zaeklijk deel JACH, zie bij JIECH, in de II. Proeve.

Wijders, met een verloop van G in K, schijnt ook hier uit ontleent te zijn het Vlaemsche JAKKE, *flagellum aurigarum*; als zijnde de Zweep om de stramme voorloopers waer aen te drijven: en hier van 't Vlaemsche JAKKEN, I. CL: *flagellare scutica*; en JAKKENER, m: *auriga*; en, van zulk een *Dialect* mooglijk, ons † JAK, *thorax, diplois, lorica*, unde Gall: *Jaque*, Ital: *Giacco*; als een korte Jagers kolder of rok; en om gelijke kortheid en gedaente ons tegenwoordige JAK, n: H-D, jache / F, Angl: *jacket / muliebris palla brevis, amiculum manicatum*.

De Zaek-of Wortel-deelen.

JAER, *annus*; zie daer van bij 't Wortel-deel ER, in de II. Proeve.

† JAG, in † BEJAG, *aucupatio* &c; zie bij 't vorige JAEG, in deze Proeve; dog † JACH, zie bij JIECH, in de II. Proeve.

JAGT, in JAGT, JAGTEN, GEJAGT, en JAGTIG, zie bij 't vorige JAEG, in deze Proeve.

JAK, in 't Vlaemsche JAKKE, *flagellum aurigarum*; JAKKEN, *flagellare scutica*; en JAKKENER, *auriga*; zie daer van bij 't vorige JAEG, in deze Proeve; als mede aldaer van ons † JAK, *thorax*; en JAK *muliebris palla brevis*.

ICH of IG, als een *Terminatie*; zie bij EIG, in de II. Proeve.

JEEG, in JEGEN, *contra*; en BEJEGENEN, *obviare, & verbis convenire*. &c; zie daer van bij GANG, in deze Proeve.

JENT

I, J, en Y.

JENT, in JENTIEL, *amabilis, concinnus, elegans*; zie daer van bij GUNN, in de II. Proeve.

† IES, zie bij HOOZ, in de II. Pr.

IG of ICH, als een *Terminatie*, zie bij EIG, in de II. Proeve.

† JIECH, in † DE-JIECHTE, *confessio delictorum*; zie bij JIECH, in de II. Pr.

† YN, in † YNEN, zie daer van bij WEEZ, in deze I. Proeve.

YS, in Ys, *glacies*; en YSLYK, *horribilis, enz.*; zie daer van bij OCH, in de II. Proeve.

De Wortel-en Zaak-deelen.

† YSCH en EESCH, en † HYSCH en † HÉESCH, en EISCH, en † HEISCH, in ons † YSCHEN, EESCH (oul: ook in *Sing*: EISCH en ÉESCH), GE-ESCHEN, II. CL: 1, *petere, postulare, exigere*; deze *Præterita* EESCH, en GE-ESCHEN, zijn in de spreektael nog in gebruik, dog in schrijftael verouderd; en beiden in schrijf-en spreek-tael, is nu zeer gemeen onze spruiteling EISCHEN, I. CL: *petere*. In de Vlaemsche en Zecuw-sche *Dialect* heeft men de H, voor op: dus mede H-D, heischen / hiesch / gehieschen / (ook gehieschet / zie IV. CL: 2), *petere*. Verder ons OP-EISCHEN, II. CL: 1, en I. CL: *traditionem indicere*; en F-TH, en Alam: eischjan / eishon / eishon / en ge-eischjan / I. CL: *postulare, sciscitari*.

Tot het veranderde Wortel-deel van het oude *Præteris*: in *Sing*: met EI of ÉE, ons EISCH, m: in 't Vlaemsch HEISCH, A. S. *acta / postulatio, petitio, & stipulatio*; waer van ons thans gewoonlyke EISCHEN, I. CL:; in 't Vlaemsch HEISCHEN en HÉESCHEN,

I, J, en Y.

I. CL: A-S, *actian* / I. CL: en 't gemelde F-TH, eischjan *et* / I. CL: *petere, postulare, & stipulari*. En, of ons HÉESCH, *raucus*; en 't A-S, *haag / raucus*; en daer van A-S, *haftan* / I. CL: *raucore*; gelijk mede 't Angl: Bor: *heaf / raucus*; en Yl: *hafe / raucitas*; ook zinspeelt op het vierige ge-eisch in regts-geding, (gelijk men zig ligtelijk heesch aan roepen) erken ik wel voor mogelijk, maer nog niet voor zeker, vermits nog iets te zeer gewrongen.

De Wortel-en Zaak-deelen.

YZ, in † YZE, *glacies*; YZEN, *horreare, & olim glaciare*; YZEL, en YZELEN, zie daer van bij OCH, in de II. Proeve

IN, in † INNEN, zie daer van bij WEEZ, in de I. Proeve.

INK, in INKEL, zie daer van bij HANG, in deze Proeve.

JOEG, zie bij 't vorige JAEG, in deze Pr.

JOF, in JOFFERKEN, *delabilla*; zie daer van bij † VRAED, in de II. Proeve.

JOL, in JOLYD, *letus, festivus*, zie daer van bij GILL, in de II. Proeve.

JONF, in JONFER bij † VRAED, in de II. Proeve.

JON, in 't Vlaemsche JONNEN en JONST, bij GUNN, in de II. Proeve.

IR, in † IRKEN, bij ÉR, in de II. Proeve.

IS, *est*; bij WEEZ, in deze Pr.

JUF, in JUFFROUW, bij † VRAED, in de II. Proeve.

K.

KA.

De Zaak-of Wortel-deelen.

KAB, in KABBE, *porcellus*, & *homo obtusus*; en KABELLEN, *factare*, *vomer*, & *undulare*; zie daer van bij KYV, in deze Proeve.

KAEK, *pegma*; zie bij KYK, in deze I. Proeve.

† KAEM, in † BEKAEM, *conueniens*, bij KOM, in deze Proeve.

† KAM, het oude *Prat.*: van KOMEN, zie bij 't volgende KOOM, in deze Proeve.

KAN, bij IK en HY KAN, *nosco* & *novit*; zie bij KEN, in deze I. Proeve.

KARM, zie bij ER, in de II. Proeve.

KART, in KARTELEN, zie daer van bij KERV, in deze Proeve.

KARW, in KARWEYE, zie bij KRAEY, in de II. Proeve.

KE.

† KÉB, in KÉBBE, *porcellus*; en in † KÉBSE, KÉBSWYF, *concupina*, *pellex*; en KÉBS-KINDEREN, *liberi illegitimi*; en † KÉBSEN, *mæbari*; zie daer van bij 't volgende KYV, in deze Proeve.

KEEF, in † KEFER, *scarabeus*, KEEFSE, *pellex*; KEEFS-KINDEREN, *liberi illegitimi*; en KEEFSEN, *mæbari* & c; zie daer van bij 't volgende KYV, in deze Proeve.

KEEK, in KEEK en GEKEKEN, zie bij 't volgende KYK, in deze Proeve.
II. Deel.

KE.

† KÉÉR, in † KÉÉR, *electio*; † KÉÉRSMAN, *arbiter*, zie bij KIEZ, in deze Proeve.

† KEES, in † KESEN, *fornicari*; zie daer van bij 't volgende KYV, in deze Proeve.

KEEV, in † KEVE, *gannitus*; KEVER, *scarabeus*; † KEVISE, *pellex*; † KEVISEN, *mæbari*; en KEVIE, *ganea*, enz: zie daer van bij KYV, in deze Proeve.

KÉF, in KÉF, GEKÉF, en KÉFFEN, zie bij KYV, in deze Proeve.

KÉL, in KÉL, † KÉLDE, *algor*; † KÉLDEN, *algere*; KÉLDER en KÉLLER, *cella, cellarium*; zie daer van bij KIEL, in de II. Proeve.

De Wortel-en Zaak-deelen.

KÉN, KAN, KON of KUN, en KOST, in ons KENNEN, KON (ook KOST en KENDE), GEKONNEN (GEKOST en GEKENT) II. CL: 6, en Onregel: *olim Possere, Pollere, nunc solum Noscere, scire, & de facie agnoscere*; maer ook bij ons KONNEN (KUNNEN), KON (KOST en KONDE), GEKONNEN (GEKUNNEN, GEROST) onder de Onregel: *Possere*; & *olim Noscere*. Alle kennisse is een vermogen van 't verstand, zo dat het *Kunnen* of *Vermogen* de eerste, en 't *Kennen* of *Weten* de overdragtelijke betekenis inheeft. 't Verloop der tijden heeft eenig verschil gemaekt tusschen den zin en gedaente van dit KENNEN en KUNNEN, schoon van eenerleije geboorte: dog op de volgende wijze laten ze zig weder tot een nader regeltheid schikken; als KENNEN, KON, GEKONNEN, II. CL: 6, *noscere*, & *olim posse*; KENNEN, KOST, GEKOST, na de order van de V. CL: *noscere*, & *olim posse*; en nu van het Wortel-deel KÉN, ons KENNEN, KÉNDE, GEKÉNT, I. CL: *noscere*, gelijk ook M-G, *kannjan / na-kannjan / I. CL: no-*
Ff tnto

KE.

KE.

tum facere; F-TH, *be-kennan* / en *ar-chen-nan* / I. CL: *cognoscere*; en H-D, *kennen* / *hante* (*hante*) / *gekennet* (*gekant*) VI. CL: *noscere*. Ten andere ons KONNEN of KUNNEN, KONDE en KON, GEKONNEN of GEKUNNEN, als die van de VI. CL: *posse*, & *olim noscere*; ook M-G, *kunnan* / *kuntha* / *kunthā* en *kunthang* / VI. CL: 2, *noscere*; en *uf-kunnan* / VI. CL: 2, *cognoscere*; en *fra-kunnan* / VI. CL: 2, *contemnere*. F-TH, *kunnan* (*cunnan*) / *kuntha* en *kunde* / VI. CL: 2, *posse*. A-S, *cunnan* / *cuthe* / V. CL: 6, *scire*. Yl: *kunna* / in *Prat: kunne* / Onreg: No: 2, *noscere*. H-D, *kärmen* / *koute* of *kunte* / *ge-hunt* of *gekunt* / Onreg: No: 9, *posse*. Verder ons KONNEN (KUNNEN), KOST, GEKOST, na de orde van de V. CL: *posse*, & *olim scire*; en in spreektael heeft men ook het *Prat: Part: GEKONT*, zo dat hier mede uit vloeit ons KONNEN, KONDE, GEKONT, I. CL: *posse*; & *olim scire*; gelijk ook M-G, *ga-kunnan* / I. CL: 2, *notum facere*. A-S, *cunnan* / I. CL: *scire*, & *probare*; waer van 't A-S, *commed* / *probatas*; en Yl: *hpnna* / *hpnnte* / I. CL: *notum facere*. Dog bij al dit KONNEN of KUNNEN, *posse*, valt waer te nemen, dat men bij de I. en III. *Perf: Sing:* van 't *Prat: Indic:* niet, gelijk gewoonlijk bij de andere *Verba*, den *Klinker* van den *Infinit:* neemt, nogte ook T agter de III. *Perf:*, maer IK en HY KAN, en in spreektael ook KEN, *possum*, & *potest*. Dit gebruik is van ouder geboorte, en vertoonst zig ook onder de andere Taelverwanten; als M-G, ik en is *kan*, *nosco*, & *novit*; A-S, ic en he *can* / *nosco* & *novit*; Yl: eg en harn *kan* / *nosco* & *novit*, F-TH, ich en her *kan* / *possum*, & *potest*; H-D, ich en er *kan* / *possum*, & *potest*: dit gebruik is thans bij ons van dienst, om dat andersints zulk een *Prat:* met O, met het oude *Prat: KON*, dat nog onverstorven en in volle kragt is, zou verward zijn: dog bij ons KENNEN, I. CL: *noscere*, is volgens den geregelden trant de I. *Perf: Sing: Ind:* IK KEN, *nosco*, *scio*; en de III. *Perf:* HY KENT, *novit*, *scit*. Uit dit alles nu zijn onthraen de Zakelijke Deelen KAN, KEN, KON of KUN, en KOST.

Tot het Zakelijke Deel KAN behoort het gemelde M-G, *kunnan* / *ga-kunnan* /

I. CL: *notum facere*; het A-S, *canne* / *cognitio*; *cænne* / *professio*, *cognitio*, en *cænnan* / I. CL: *scire*; en onze spreekwijze 't KAN WEL, *sit ita*, *concedo*; *fortè*.

Tot het Zakelijke Deel KEN, (dat mooglijk voor 't *Prat:* KAN komt) behoort ons gemelde KENNEN, I. CL: *posse*, *scire*, *noscere*, *agnoscere*, & *de facie noscere*; A-S, *cænnan* / I. CL: *scire*; en ons BEKENNEN, I. CL: F-TH, *be-kennan* / I. CL: Alam: *be-chen-nan* / I. CL: *cognoscere*, *agnoscere*; en BEKENNEN, I. CL: belijden, *confiteri*; en overdragtelijk BEKENNEN, I. CL: bijliggen; *coire*, *concupere*; *apud Eccles:* *Cognoscere*; en ONS † BEKENZAEM, *recognoscens*; & *gratus*, *accepti beneficii memor*; en ERKENNEN, I. CL: *cognoscere*, *agnoscere*, *confiteri*; F-TH, of Alam: *ar-chenan* / I. CL: *cognoscere*; en ons ONTKENNEN, I. CL: *negare*; en ONDERKENNEN, I. CL: *internoscere*, *discernere*: en verder ons KENNISSE, *f: Notitia*, *notio*, *scientia*; Kimbr: *kennisa* / *agnitio*; en ons KENNIS, *m: f: homo notus*, & *quodammodo familiaris*; en KEN-PENNING, *m: Auctoramentum*, *namms quo accepto miles obligatur*; *quin etiam census sive tributum quod va-fallus singularis annis beneficii agnoscentis causa pendit*; zijnde zo veel als een Erken-penning: en KEN-TEEKEN, *n: Signum*. Maer, het A-S, *cænnan* / *cænnan* / I. CL: beteekent niet alleen Weten, *scire*, dog ook Voortbrengen, Voortteelen, *producere*, *parere*; waer toe het A-S, *cænned* / *productus*; *cænned* / *natus*; *cænnend* / *cognoscens* & *parturiens*; *cænnisse* / *partus*; en *cænninge* / *puerperium*; en dus ook F-TH of Alam: *ka-chenant* / *gignit*; zie *Catech: Theor. p. 146*, en 147. Welke beteekenis veel gemeenschap heeft met ons bovengenoemde overdragtelijke BEKENNEN, I. CL: *coire*; en welke overdragt men op deze wijze kan uitrekenen. De eerste Groot-beteekenis, als gezegt, is het *Vermogen*, en dit drlesints aen te merken; (1) in Lichaemlijke kragt of sterkte; (2) in de Natuerlijke voortteelinge; en (3) in de kragt; van 't begrip of gebruik des verstands: dus vind men rijklijk den eersten en derden zin bij ons en andren van de Oudheid: maer de tweede overdragt is bijzonderlijk gemeenzaem in 't A-S, en niet bij ons dan in eenige volgende Tak-ken.

KE.

ken. Daerenboven vertoont zig deze tweede zin, mede in een andre *Dialect* met *i* / als A-S, *cinne* / *generatio*; en A-S, *kind* / Angl: *kind* / *ginnus*, *natura*; waer op ten volle past ons KIND, *n*: ouliks bij ons ook † KINDEr, *proles*, *infans*, *puer*, *filius*, *et filia*; in *Plur*: nu KINDEREN, oul: ook † KINDEN; H-D, *kind* / N, F-TH, *kind* / N, *filius*, *puer*, *infans*; Yfl: *kind* / F, *creatura*.

En uit het Wortel-deel KUN of KON, mede in gemelden tweeden zin, het Yfl: *hunnur* / *filius*; en ook bij 't Kimbr:, Yfl: en A-S, met *p* / dog bij 't M-G, F-TH, en ons met *o*, of *u*, het A-S, *con* / Kimbr: en Yfl: *kon* / N, M-G, *hunn* / N, F-TH of Alam: *konni* / *ehunni* / N, H-D, *hunn* / F, en bij ons KUNNE, † KONNE, *f*: *Genus*, *propago*, *generatio*, *sexus*, *et species*, waer toe het M-G, *alja-kunja* / *alja-kunja*; als van elders geboortig; en M-G, *goda-kunne* / *nahilis*; als van goeden geslagte; en 't A-S, *god-kind* / *divinus*; als van Goddelijken aert: alles onder den voormelden zin van *Voortbrengen*. Dog onder den derden zin van *Wesen* het reetsgenoemde M-G, *gahuman* / I. CL: *notum facere*, *ogvoecere*; A-S, *connan* / I. CL: *scire*, *probare*, waer van 't A-S, *conned* / *probatus*; en 't Yfl: *hunn* / I. CL: *notum facere*; en ons † KONNIG, † KUNNIG, Angl: *hunningh* / *curiosus*, *saivus*, *peritus*, *et expertus*; en A-S, *cuuned* / *callidus*; en *cuuning* / *experientia*, *expertus*. En, onder den eersten zin van 't *Vermogen* of 't *Mooglijke*, onze spreekwijze van 't KON WEL, *forte*, *fortasse*; en H-D *hunning* F, *potentia*, *potestas*, *facultas*, *vigor*. Wijders aengzien aen de Hooge Voosten de Magt van 't Gemeen is opgedragen, en vermits men voormaels bij vrije verkiezingen de Vorstelijke Magt aen een Wijzen of Ervarenen en tevens Vermogenden opdroeg, zo past allesints ook hier op onze naam van KONING, *n*: Yfl: en Kimbr: *hongur* / M. Alam: *chuning* / F-TH, *hunning* / *cuuning* / M, Zw: *hong* / M, H-D, *konig* / M, en uit een andren tak, met *t* of *p* / het A-S, *ctning* / *cuining* / *cting* / *ctne* / M, Angl: *king* / *lex*; als de Magt en Konning der Gemeente verbeeldende; welke zinspeling bevestigt word met het A-S, *cinedom* / *cinetic* / *cinetodote* / *Respublica*, *Fiscus*, *Imperium*, *et*

KE.

Regnum; alwaer het Koningdom ook een Gemeenebest beteekent; gelijk ook A-S, *gear-cpning* / *Consul*; vermits de Roomsche Burgermeesteren een Jaer lang de Oppermagt in handen hadden; voorts A-S, *cpne* / *regius*; en M-G, *hunding* / *preses*; gelijk ook Kimbr: *hong-soler* / *bono rego boati*; ter zake van welk woord *Olaus Wormius* in zijn *Lexicon Runicum*, een fraeije redevoering; en fraeijer dan men uit dien Oud-Noorderhoek verwagten zoude, in 't Oud-Kimbrisch bijbrengt, en in 't Latijnvertaelt, waer van ik den Inhoud aldus verduitsche. „ *Dus liet* „ *zig een Huismen booren op de Wijburger* „ *Markt of Landdag. Wij Jutten hebben lang* „ *de magt gehad van Deensche Koningen te* „ *verkiezen, en waren altoos gelukkig onder* „ *die. De Koning SUENO was met alle Ko-* „ *ninglijke Deugden begaast, en kloek in zij-* „ *ne Raedgevingen, waerom 'e ons paste die* „ *op te volgen. Nu schort ons een Wijs Ko-* „ *ning, die beproeft is in den Krijg, bedreven* „ *om 't Heir *et* 't Gemeene best te bestieren,* „ **et* om Wetten te geuen; en die kundig *et** „ *willic zij om ons te gebieden. Het past ee-* „ *nen Koning, dat bij vaerdig ter tael zij,* „ *schouder, zagmoedig, en tevens gestreng* „ *in 's Regtvaerdig Straf-oeffenen; wijders* „ *mild; en betamelijk van stal en kleeding.* „ *Een goed Koning is waerdiger dan de Oude* „ *Wetten: en deze Gaven vind men bij* „ *KNUTUR. Dus verre die ingevoerde* „ *Huisman. Deze vermaerde en toen gestor-* „ *vene Sueno, Koning van Denemarken, Noor-* „ *wegen, en Engeland, wierd van zijn Zoon* „ *Knutus, sedert Canutus Magnus genaemt, in* „ *'t Rijk aengevolgt in 't jaer 1014, of, volgens* „ *anderen 1012, zie Pont: Hist: Danica. Maer,* „ *tot ons woord KONING wederkeerende, hoe* „ *wel past al dat Koninglijke op ons KONNEN!* „ *En, schoon iemand zig mogte verbeelden,* „ *dat het A-S, *con* / *con* / H-D, *hün* / *hüne* / bij* „ *ons KOEN, *fortis*, *audax*, *animosus*, zeer net* „ *op den Koninglijken staet past, en daerom* „ *als moeder van 't woord KONING te rekenen* „ *zij, die zou op weinig andren grond bou-* „ *wen; want op 't vermogen rust de kloek-* „ *moedigheid, waerom mededit KOEN tot KON-* „ *MEN of KUNNEN t'huis te wijzen is; gelijk* „ *ook de *o* en *u* / in 't A-S, en H-D, zig nog* „ *vertoonon: maer overdragtelijk noemt men*

Ff 2

ook

KE.

KE.

ook een zeker soort van Muffchen ; met een goudgeelen plek op 't hoofd , KONINKSKEN , *n: Regulus, trochilus*, Græc: βασιλεύς ; spruitende uit de Fabel , dat , de Vogelen , tot haren Koning wilden maken , dien , die van hen het hoogste zou vliegen , en dat de Arend , voor eerst het verre won van alle anderen , dog dat eindeling dit kleintje , van onder deszelfs okfelen verborgen , uitschoot , en op het hoofd van den Arend vliegende alzo den prijs trok.

Verder met den uitgang DE of D ('t zij men dien als een Agtervoegfel van een *Subst.* aanzie , 't zij als een Verbuig-terminatie van 't *Præter*: KONDE , zulks zal hier nogte in kragt nogte gedaente verschil geven) ons KOND , *notus* , in KOND DOEN , *notum facere* ; en KONDE , KUNDE , ook in 't Geld: KONNE , KUNNE , *f: H-D, künde / F, notitia, & scientia theoretica* ; ÓOR-KONDE , *testimonium amplissimum* , *notitia certa* ; waer van ÓOR-KONDEN , I. CL: *testari* ; schoon dit ÓOR wel eer *Principium & res præcipua* beteekent heeft , en alzo in dit *Compositum* geen quaden zin krijgt , egter schijnt mij dat dit ÓOR-KONDE van ÓOR , *auris* , ontleent is , en zinnespelt op een oud gebruik , 't welk , zo mij van goederhand verhaelt is , nog voor omtrent een Eeuw bij sommigen in Noordholland op het Land wierd waergenomen , van naemlijk *de Getuigen bij 't oor te trekken* ; en , dat zulks van oude herkomst is , en men voormaels onder de oude Romeinen , met weinig omflag , zonder verlof van Schout , of aenzegging van Gerechtsdienaer , zijn partij in regten Ron berekken , met mondeling hem te zeggen , *ik roep u voor 't Gericht, volg mij derwaerts* ; als mede dat de Eischer , bij weigering van 't volgen , de eerst voor de hand komenden tot getuigen van zijn Aenzegging hebbende verzogt en verkregen , *ben bij de ooren trok* , en daer bij voegde *Memento* , dat is , Gedenkt 'er aen , is te zien bij de *Novv: de la Republ: des Lettres* , A°. 1716 , p. 416 , zijnde zulks getrokken uit de *Commentar: in Pandectas* , van den vermaerden *Professor Noodt* ; en zoo word ook bij *Horatius* het woord *Antestari* , in 't ende van zijn 9. *Satyra* , gebruikt , voor , *iemand bij de ooren trekken tot een teeken van getuigen*. Voorts ons KONDSCHAP , KUNDSCHAP , *f:*

notitia, nuntiatio, indicatio, & scientia ; dog H-D, *kundschaft / F, conversatio, familiaritas* ; bij ons KENNIS-HOUDING , *Conversatio, familiaritas* ; en wederom F-TH , *cundo / angelus* ; en *foracunda / præco* , als verkondigers ; waer van F-TH, *cundan / chundan / borecundan / I. CL: indicare, nuntiare, denunciare, & tr: Testari* ; *cht-cundan / I. CL: testari* ; *dhuch-chundan / I. CL: declarare* ; en *fora-chundan / I. CL: prophetizare*. A-S, *cundan / I. CL: annunciare* ; en M-G , *ga-swot-kuntjjan / I. CL: manifestare* ; M-G , *swi / palam* : nog ook F-TH , of Alam: *cundida / chundida / indicium* ; en *cuat-chundida / Evangelium* ; Al: *cuat / bonum* ; en verder ons KONDIG , KUNDIG , H-D, *kundigh / peritus, guarus, notus, & manifestus* ; waer van ons † KONDIGEN , AENKONDIGEN , en VERKONDIGEN , I. CL: H-D, *beckündigen* , I. CL: F-TH , *cundegan / I. CL: nuntiare, notum facere*. Voeg hier bij het F-TH , *intigihortum thag tra Bahoston inti tra Condon / & audierunt hoc vicini & Cognati ejus, Tat: p: 10*. Indien men dit Bahoston neemt als ons NAESTEN , *proximi, cognati* , zo beteekent hier Condon / Bekenden , *noti* ; maer indien 't eerste Bueren beduid , gelijk hier 't Latijnsche wil , zo zou Condon Maegschap , *cognati* , verbeelden ; immers in dezen laetsten zin vind ik ook bij *Kiliaen* ons oude † KONDE , † KUNDE , *f: Genus*. Verder , of ons † KUNDEN , I. CL: *condire* , waer van † KUNDSSEL , † KONDSSEL , *n: Condimentum* , en daer van † KUNDSELEN , I. CL: *condire* , of dezen , zeg ik , van ons KUNDE , KONDE , *notitia, scientia* , vermits eene aengename toebereiding zijnde , die slegts in eene Weet bestaat , dan of ze van 't Latijnsche *condire* komen , schijnt twijffelagtig ; egter helde ik na 't eerste , om dat andersints , na den aert onzer *Bastaert-Verba* , dit onze KONDIREN zou moeten geweest zijn , vermits we den *accent* van 't Oorspronkelijke niet gewoon zijn over te slaen.

Dog ook wijders , met den uitgang STE of ST , ons KONST , KUNST , *f: H-D, kunst / F, artificium, ars practica*. Als men bij t'zaemgestelde woorden tusschen KUNDE en KONST onderscheid maakt , gelijk niet ongevoeglijk en met vrugt geschied , zo rekent men

KE.

men het eerste voor de kennis en 't begrip eener Konste, en 't laetste voor 't vermogen en de bedreventheid om die uit te voeren; en dus SCHRYF-KUNDE, *f: Ars Scribendi Theoretica*; en SCHRYF-KUNST, *f: Ars practica & potentia scribendi*. Voorts van ons KUNST &c, komt KUNSTIG, KONSTIG, *artificiosus*; F-TH, *custigan* / *Arsificiosi*, *Willer: p. 101*; welk F-TH, Zakelijke deel overeenkomt met ons KOST; gelijk ook de N, word uitgelaten bij het *Præ: A-S, cuthe* / waer van het A-S, *cuth* / *cutha* / *notus, expertus, cognitus*; en *cuthe* / *cutythe* / *notitia*; waer van het A-S, *cuthan* / I. CL: *narrare, ostendere*; *cuth doen* / *notum facere*; *cuthere* / *nuncius, testis*; *cutheffe* / *scientia*; *cuthlice* / *nempe*; & A-S, *cuth-noma* / Kimbr: *Kienningat nasn* / *cognomen*; want aen den geslagtnaem onderkent men op volkrijke plaetsen de Menschen: en weder op de beteekenis van Maegschap ziende, het A-S, *cutythe* / *cognatio*; en *cuthe-men* / en *cuthan* / *cognati*.

Tot ons Zakelijke Deel KOST, past niet alleen het bovengenoemde F-TH, *custigan* / *artificiosi*; maer, voornaemlijk op de kracht en 't vermogen van de Gelding ziende, even gelijk bij 't Latijnsche *Valere*, ons KOSTE, *f: H-D, kosten* / *sumptus, impense, pretium, & valor*, vulgd *Costus*, Gall: *Coût*, Ital: *Costo*, Hisp: *Costa*; waer van ons KOSTEN, I. CL: H-D, *kosten* / I. CL: Angl: *coste*, *Constare*, *valere*; Ital: en Hisp: *Costare*, Gall: *Constere*, *Coûter*; ons BEKOSTEN, I. CL: en BEKOSTIGEN, I. CL: *sumptus sive impensas solvere*; ONKOSTEN, H-D, *unkosten* / *accessoria, quæ emptioni accedunt*, & *tr: impense*; en KOSTELYK, *pretiosus*; dog ON-KOSTELYK, *non pretiosus*; gelijk ook A-S, *un-cpft* / *un-cpsta* / en *un-cpste* / *parsimonia*; en *un-cpftig* / *parcus*; *frugalis*, enz. Dat nu hier de harde O, en niet als by 't *Præter*: de zachte komt, dient men aen eenig verloop toe te schrijven, 't en ware men liever gissen wilde, dat ons KOSTEN met het Franche Ital: en Spaensche gezamentlijk, onder eene uitlatinge van *n* uit het Latijnsche *Constare* ontleent zijn geweest; hoewel ik vermoede, dat in zulk een geval het onze *Kosteren* zou geheeten hebben. Van ons KOST, *Cibus*; zie bij 't volgende Wortel-deel KIEZ, in deze Proeve.

KE.

De Zack-of Wortel-deelen.

KÉRF, in ons KÉRF, KÉRFSEL, KÉRFSTÓK, en KÉRF-HOUT, zie bij 't volgende KERV, in deze Proeve.

KÉRM, zie bij ÉR, in de II.-Proeve.

KÉRT, in KÉRTEN, KÉRTELS, KÉRTLEN, en KÉRTEREN, zie daer van bij KERV, in deze Pr.

De Wortel-en Zack-deelen.

KÉRV of KÉRF, KORV of KORF, KURV of KURF, in ons KERVEN, KORF of KURF, bij den Vlaming ook KIERF (in *Subj: KORVE of KURVE*), GEKORVEN of GEKURVEN, II. CL: *o, scicare, crenare, crenas facere, incidere, sculperere & scalpere*; A-S, *ceorfan* / *cærf* (of *ceorf*) / *gecorfen* / II. CL: *4, scicare, sculperere, dissecare*. Dog in 't H-D, *kerben* / I. CL: *incidere, scindere, findere, ferrare*; ook A-S, *ceorfan* / I. CL: *scindere*; en mede wel bij ons KÉRVEN, I. CL: *scindere, crenare*.

Takken van dezen Ongelijkvl: Stamboom zijn, ons KÉRVE, *f: en KÉRF, f: & m: H-D, kerbe* / F, *Crena, incisura & segmen, & transl: Anus, podex*; waer van het bovengemelde H-D, *kerben* / I. CL: A-S, *ceorfan* / I. CL: en ons KÉRVEN, I. CL:; als mede ons KÉRFSEL, *n: Secamen*; het Vlaemsche KÉRVELINGEN, *spaenderen, schidia, affala, fragmenta ligni quæ diffiliunt*; en ons KÉRF-STÓK, *m: KÉRF-HOUT, n: Tessera; baculus, crenis & incisuris rationes acceptis aut expensi ostendens, vulgd Talea*; en, met een toegevoegden Walschen staert ons † KÉRVEYE, KÉRWEYE, *f: Res incisa, incisura, & tr: rerum fragmenta non maximi ponderis*; waer van ons † KÉRWEYEN, I. CL: *incindere*. Maer, de gedaente, en 't gebruik van onzen KÉRVEL, *m: H-D, kerbel* / M, A-S, *cerfille* / Angl: *Cheruple* / *cerephyllum, unde Cerefolium, & Gall: Cerfenil*, past ook t'eenmael hier op, vermits zeer ingekorven.

Ff 3

van

KE.

van blad, en wordende meest onder 't Warmoes gebruikt en klein gekorven, en dus met regt een kerf-kruid of KERVEL, genaemt. Egter is 't niet onmooglijk, dat dit kruid wel eer van buiten tot ons gekomen, en alzoo die benaming van dit Grieks-Latijnsche *Carephylum* ontleent zij geweest, hoewel ons verschil van *Genus* iet daer tegen pleit. Dus agt ik dat mede ons KÓRF, KÓRVE, f: *Corbis*; waer van ons † KÓRVEN, I. CL: *imponere corbi*; † tr: *Corbitare*, in *ventrem mittare*; en † KÓRVER, m: *Cistifer*; van 't Latijnsche *Corbis* gesproten is. Daerboven schijnt van ons KÉRVEN, I. CL: gevormt geweest te zijn het Vlaemsche † KÉRFTE, *Euphon*: KÉRTE f: *Crena*, *incisura*, *scissura*; † *Podex*; † *cunus*; waer van het Vlaemsche KÉRTEN I. CL: *cremare*, *incidere*, † *subagitare*; en ons KÉRTELS, *incisura*, *umbrae*; waer van ons KÉRTELEN, KARTELEN I. CL: *incidere*, *secare per arbitrium*, *crissare*, *crenare*; en KÉRTEREN, I. CL: *crissare*, *stridere*.

Dog ook bij ons, tot onzen eigen Tak met de zagte O, ons † KORVE, GEKORVE en KURVELING, *insectum*; om de vele insnijdingen of inknepen aen 't lijf; en ons † KORVEN, I. CL: *incidere*; en KORF-ZEISEN, *falx avaria*.

Maer een overdragtelijke zin is 'er in 't *Compositum* VERKÉRVEN, II. CL: 6, H-D, *betuerben* / I. CL: *proprie Scindere nudè, sed tr: usitatus Delinquere*, *peccare*; in den eigentlijken zin komt VER voor HER; dog in den Overdragtelijken voor QUALYK; A-S, *for-tesfan* / II. CL: 4, *excidere*. Dat dus gewoonlijk het misdoen door VERKÉRVEN word uitgebeeld, kan verscheidene oorzaken van gebruik gehad hebben, 't zij ziende op het qualijk kerven van spijze, of iet anders dat te kerven is, 't zij op de gewoonte van op den kerfstok eenige waeren te halen, waer door bij 't qualijk kerven, groot verschil en krakkeel kan ontstaen; of dat iemand nog al blijft te borge halen, schoon de kerfstok al vol is; als wanneer dit VER voor OVER zou komen: immers in diergelijken zin zeld men ook tegen de kinderen, welker misdagen al te zeer aengroeijen. om ongestraft te blijven,

KE.

dat hare kerfstok vol is, waer mede de lang geborgde straffe gedreigt word, zo 'er geene bettering op volgt.

De Zaek-of Wortel-deelen.

† KERW, in KÉRWEYE, en † KÉRWEYEN, I. CL: zie hier voor bij KERV.

KEUR, in KEUR, *electio*; KEURE, WILLEKEUR, *olim Arbitrium* † *statutum*; KEUREN, *eligere*, *gustare*, † *olim Tentare*; en BEKEUREN, *olim Tentare*; *nunc Peccanti multam indicere*; zie bij 't volgende KIEZ, in deze Proeve.

KEUZ, in KEUZEL-BETIG, *fastidiosus in edendo*; en KEUZELEN, *fabulari*, † *indere globulis* † c; zie bij 't volgende KIEZ, in deze Proeve.

KI.

KIEL, in KIEL, *navis carina* † c; en † KIELEN, *veftigal solvere*; zie bij KIEL in de II. Proeve.

† KIER, in † KIEREN, *eligere*; en † KIERSMAN, *arbiter*; zie bij 't volgende KIEZ, in deze Proeve.

KIES, in KIES, KIES-ETIG, KIES-KAUSWEN, en † KIES-MAN, *arbiter*; zie bij 't volgende KIEZ, in deze Proeve.

De Wortel-of Zaek-deelen.

KIEZ of KIES en KIER, en KOOZ of KOOS en KOOR, in ons KIEZEN (ook out: † KIEREN), KOOS en KOOR, GEKOZEN en GEKOREN, II. CL: 3, *eligere*, *gustando* † *probando tentare* † *eligere*: dat die van deze *Classis* in *Sing: Prat:* ook certijds de OO, en in *Infin:* de UI, en voor de zagte O in *Prat: Subj:* ook EU, hadden, heb ik in onze *Grondst: II. Verband: § VII.* aengetoont: wijders deze onverschilligheid tusschen Z of S en R, hebben wij benevens andere Taelver-

KI.

verwanten ook nog bij eenigen van deze *Clasfis*, als bij VERLIEZEN, en † VERLIEREN, VERLOOR en † VERLOOS; VRIEZENEN † VRIEZEN, VROOS en VROOR, en zoo voort. En, belagende ons verhandelwoord zelf, hier toe hebben we 't M-G, *kufan* / *kaug* (in *Subj: kufan*) / *kufang* / II. CL: 4, *eligere*; en *ug-kufan* / II. CL: 4, *reprobare*, *eisere*; met gelijke overdragt als ons uit-schieten, *reprobare*; dog ons UIT-KIEZEN, II. CL: 3, *eligere*; komt zonder overdragt. F-TH, *kufan* en *kutan* (of *gi-cufan* / *gi-cutan*) / *coug* / *cuog* en *coç*, en *cour* / *cuor* of *cor* (in *Subj: cufe* / *cure*) / *gi-cofan* en *gicotan* / II. CL: 2, *eligere*; als mede F-TH, *foç-kufan* / *ber-kufan* / II. CL: 2, *spernere*; waer toe het F-TH of Alam: *fat-choranet* / *reprobus*; alwaer dit *foç* of *fat* een verwerpelijken zin krijgt, dog een goeden heeft ons VER bij ons VERKIEZEN, II. CL: 3, *eligere*. A-S, *ceofan* of *cpfan* en *ceoran* / *ceag* en *cear* (in *Subj: cufe* en *cure*) / *gecofan* en *gecoran* / II. CL: 1, *eligere*; dog ook A-S, *ceofan* I. CL: *eligere*. H-D, *kiefen* (*er-kiefen* en *kühren*) / *höhr* / *gehöhren* / II. CL: 2, dog ook H-D, *kiefen* / I. CL: *eligere*. Yf: *kioofa* / *kaug* / *kofenn* / II. CL: 2, *eligere*; en bij verloop onder de Onreg: No. 4, *höre* / *eligo*; in *Prat: höre*.

Tot het *Prat: KIEZ* of *KIER*, niet alleen het voorgemelde A-S, *ceofan* / I. CL: en 't H-D, *kiefen* / I. CL: *eligere*; maer ook ons † KIEZING, VERKIEZING, en † KIER, en in een verloopene *Dialect* † KÉÉR, A-S, *ceofung* / *electio*; ons † KIESMAN, † KIERSMAN, en KÉERS-MAN, *arbiter*; A-S, *cpre* / *arbitrium*; en ons KIES, KIES-ETIG, en uit het *Prat: met EU*, ook † KEUZEL-BETIG, vies, A-S, *ctig* / *curiosus*, *nimis delectu gaudens*, *fastidiosus in edendo*; en A-S, *ctifneg* / *curiosus*; waer van ons KIES-KAEÜWEN, I. CL: *nimis lentè mandere*; even gelijk die genen, die al te kies in 't eten zijn, dit gewoonlijk doen, als de kost hen niet wel en mond. Wijders † KIEZE *f: Pellex*, *pallaca*; als 't voorwerp van ontuchtige verkiezinge.

Tot het oude *Prat: met óó*, ons † KOOZE A-S, *ceafupfe* / *electio*; en van zulk een Wortel-deel het M-G, *kaugjan* / I. CL: *guf-*

KI.

tare, *tentare*, *probare*, & *experiri*; en ons bovengemelde † KOOZE, *pellex*; waer van KOOZEN, LIEF-KOOZEN, I. CL: *fornicari*; & *nunc moliori sensu*, *Adulari*, *Blandiri*; waer toe ons KOOZER, *Blandiloquus*, *adulator*.

Tot het hedendaegsche *Prat: met de zagte O*, of de gelijkwaardige EU of U, vooreerst omtrent onder gelijken zin als 't evengemelde KOOZER, het F-TH, *gekose* / en *kose* / *eloquium*; en *kofen* / I. CL: *loqui*; en ons KEUZELLEN, I. CL: *blandiloquia ferere*, *fabulari*; ten andere ons KEUR, *f: † KORE*, *f:*, KEUZE, en † KOZE, *f: Electio*, *gustatio*; & *tentatio*, & *comprobatio*, unde Gall: *Chois*; A-S, *cpfe* / *cpfi* / Angl: *Chopfe* / *electio*; en ons bovengemelde KEUZEL-BETIG, *nimis gustus delectu gaudens*; waer bij ook voegt ons † KEUZEL, † KUIZEL, *globulus*, *spharula*, *pilula*; als ronde keisteenkens, welke de kinderen bij den weg opzoeken, om 'er mede te spelen; en daer van KEUZELLEN, KUIZELLEN, KOZELEN I. CL: *ludere globulis*, *pilulis*, *nucibus*, *ac similibus*; en mooglijk mede ons BEKOZELEN, BEKEUZELLEN, I. CL: *squalore fove sordibus maculare*; even gelijk de kinderen, als zij haer keuzelsteentjes uit den drek opzoeken. Dog wederom in een beter zin ons KEURLYK, *exquisitus*, *electus*; dog H-D, *kürlich* / *spontaneus*; en Alam: *ni churrit* / *wolite*; gelijk ook ons KEURE, † KORE, en WILLEKEURE *f: Olim Arbitrium*, & *libera electio*, *nunc Publicus* & *legitimus consensus*, & *Edictum*, *statutum*. Verder H-D, *küren* / *hören* / I. CL: *eligere*; F-TH, *coran* / *gicoran* / *gi-choran* / I. CL: *gustare*, *Tentare*, & *comprobare*; en ons KEUREN, † KOREN, I. CL: *eligere*, *gustare*; & *olim tentare*; waer toe ons BEKOREN, I. CL: *tentare*, & *tentatione deducere*; waer van ons BEKORINGE, *f: Tentatio*; A-S, *ceating* / *solicitude*; en F-TH, *chorunga* / *tentatio*, & *probatio*; en *gi-chorit worden* / *tentari*; en van ons KEURE, *olim Electio libera*; *nunc Statutum*; ons † KEUR, *jurisdiclio*, & *forma uamismatis*; en 't oude Vlaemsche † KEUR-HÉER, *senator territorii*, *legislator*, *iudex*; en KEUR-MÉESTER, *cenfor*; *Editis cerealis*, *qui annonam curat*, & *mensuras vendentiumque auaritiam coërct*; en KEUR-VÓRSTEN, *Elec-*

Kl.

Electores principes; en KEUREN, I. CL: *arbitrari, judicare, & lege approbare*; en ons BEKEUREN, I. CL: *olim Tentare, nunc Peccanti multam indicere*; om 't overtreden der Willekeuren. En mogelijk is ook van ons † KEURE, KORE, *tentatio, probatio*, gekomen ons † KOER, *specula, observatorium*; en daer van † KOEREN, I. CL: *è specula prospicere, & observare*, als om te beproeven, en te beschouwen of 'er van ergens ook onraed te vernemen is; en met den uitgang D, het Geld: KOERD, KOORD, *bubulcus*; als die 't Rund-vee gade slaet. Maer ons † KOEREN, nu KORREN, I. CL: *gemere instar columbae sive turturis*, schijnt een klanknabootfend woord te zijn, hoewel 't ook onder de zinsbetrekking van LIEFKOOZEN kan vallen: vermits 't gekor de vlei-tael is der duiven.

Maer, wederom onder den zelfden zin van *Beproevinge*, als 't voorgemelde F-TH, *coron* &c / en 't H-D, *köten*/en ons BEKOREN, dog met S in steê van R, en den uitgang TE daer agter, het H-D, *koſte / gustatus, cibi tentatio*; waer toe het F-TH, *coſtan*/I. CL: A-S, *coſtan / coſtian / coſtuan / en coſtigan*/I. CL: *probare, & tentare*; H-D, *koſten*/I. CL: *tentare cibum, gustare*; waer van het F-TH, *coſtunga* / A-S, *coſtunga / tentatio*; en H-D, *koſtung / gustatus & cibi tentatio*; en H-D, *koſt / koſte / F*, bij ons KOST, f: & m: *Cibus, alimentum, alimonia, & potus*; Kimbr: *koſtur / commeatus*; en ſat-koſtur, *viaticum*, beteekenende dus eigenlijk alle voedsel, de proef of de smaek onderworpen; hoewel, volgens 't gebruik meesten tijd op de spijs en minst op den drank ziende; waerom men, tot duidelijkheid, als men die beiden meent, zegt KOST EN DRANK; schoon 't ook voor een en ander te ſamen gaet in de spreekwijze HY IS DAER IN DE KOST, dat is, daer heeft hij zijn daeglijksche KOST en Drank beſteed. Maer, tot dat † KOSTEN, beproeven, behoort ook ons † KOST-BAER, † KUST-BAER, *purus, integer, probus*; en, met UI, in steê van IE, in 't Praef; het Brab: KUIS-KOTE, *talus pronus, non supinus*; als met den rug om hoog, zijnde 't gewenschte en uitverkorene geval voor den jongen die de kote draeiende heeft uitgeworpen, dewijle hij des anderen kote nu voortboſſen mag, en

Kl.

't wel doende winnen, dog mis-werpande, niet verliezen kan; en hier van 't *Verbum* KUIS-KOTEN, I. CL: *ludere talis pronis*; en ons † KUISCH-BAER, *purus, integer, probus*; welk laetste ons een fraeje en nette grondbeteekenis aen de hand geeft van ons KUISCH, *castus, continens, mundus, purus*; A-S, *cuſc, castus*; AL: *Chuſcheer / sobrius*; en un-chuſchida / *sordes*; waer van ons KUISCHEN, I. CL: *purgare, mundare*; als ziende op de zuiverheid en 't uitgelezene fraei, dat de beproevinge kan uitſtaen; en 't Vlaemſche KUISCHE, pot-heiſe, *anſula culinaria*; om dat dezen om de reinheid en pronk zogladglinſterig geſchuert zijn: gelijk mede dit zelfde KUST, dat zig in 't gemelde † KUSTBAER, *purus*, vertoont, voor *Keur* en *Verkiezing* gaet in onze spreekwijze TE KUST EN TE KEUR, *quantum vel quomodo velis*.

Het Wortel-deel.

KYF, in ons KYF, GEKYF, zie bij 't volgende KYV.

De Wortel-deelen.

KYK en KEEK, in ons KYKEN, KEEK, GEKEKEN, II. CL: I, *ſpectare, videre, circumſpicere*; en VERKYKEN GELD, *conſpiciendi gratia nummos ſolvere*; ZIG VERKYKEN; *malè obſervare; & negligere*; dog VERRE OF VER-KYKEN, II. CL: I, *de longinquo viſu diſcernere*.

Tot het Praef: ons IN-KYK, m: *inſpectio*; KYKER, m: *ſpeculator*; KYKER, VERRE-KYKER, m: *Teleſcopium*; KYK-UIT, m: *Specula*; en UIT DE KYK, *probd, optimè*; zo goed, naemlijk, dat men 't niet behoef nae te zien, nog te beproeven; en OM EEN KYK-JE GAEN, *exire recreationis & luſtrandi gratia*; en KYKE-BOE, *luſus puerilis, in quo cujuſdam oculi, limbo manuvæ obſecti, in gratiam infantuli deteguntur ſubito*; beteekenende BOE ook *cucullus lugubris oculos faciemque obſtruens*, enz.

Wijders gelijk eenige Takken van de *Verba*

KI.

ba dezer II. CL: 1, op den A-S: trant, in *Prat*: de A gevoert hebben, (zie daer van bij onze *Grondflags II. Verhand*: § 6), zo kan ook hier uit gesproken zijn, ons KAËK, f: *Pegma, structura sublimis in qua malefici conspiciendi ac deridendi proponuntur ad bonam unam atque alteram*, als een Schouwstellige, waer op iemand, om schandelijk bedrijf, openbaerlijk ten toon of te kijk word gestelt; en overdragtelijk † KAKE m: *Furcifer*; als of men zeide Schavot-guit, die zig met quaed doen en gaeuw-dieverijen geneert, waer van weder † KAKEN, I. CL: *suppilare, manticulare*.

De Wortel-deelen.

KYV of KYF, enz., in ons KYVEN, KEËF (in *Subj*: KEVÉ), GEKEVEN, II. CL: 1, *rixari, contendere verbis, certare, & olim Digladiari*.

Tot het *Prat*: ons-KYF, f: GEKYF, n: KYVERY f: *Rixa, lis, conflictus*; Yñ: kif / N, *contentio*; ook met een Walschen staert KYVAGIE genaemt; enz.

Tot het *Prat*: is betrekkelijk ons † KEVE, *contr*: † KÉF, nu GEKÉF, n: *Gannitus, lattratus*; en mooglijk ook KEVER, † KEFER m: A-S, *ceafoz / scarabens*; om het snorgeluid; waer toe verder KEVER-BÉK m: *Mento*; en daer van weder KEVER-BÉKKEN, I. CL: *mentum aequo longius extendere*: dog van KÉF komt ons KÉFFEN, I. CL: *gannire, lattrare*; dat nu op 't gekijf en menigvuldige geblaf der honden word toegepast; en bij gelijkenis ook op 't rammelig praten van klappeijen: en, hoe kan men den aert van geklap en gekijf ook eigender toerekenen, als aen † KEVISE, † KEËFSE, en in een H-D, *Dialect* † KEBISE, † KÉBSE, KÉBSWYF, ook H-D, *kebsweib* / A-S, *kifese / cifese / rpfese / ceafese / pellex, concubina*; en F-TH, *kebfese, concubina*; waer toe 't A-S, *cifeg gemanna / concubinatus*; en † KEËFS- en KÉBS-KINDEREN, H-D, *kebskinder / liberi illegitimi, naturales, ex pellice*; waer van verder ons † KEËFSEN, † KEVISEN, † KÉBSEN, & *contr*: † KESEN, allen I. CL: *mæ-*
II. Deel.

KI.

cbari; waer bij mede niet qualijk past ons woord KEVIE, f: *Ganea, cavea pallacarum, fornix; unde & Pellex Fornicaria dicta juxta Isidor*. Op gelijke wijze voegt niet qualijk hier toe ons KÉBBE, KÉBBEKEN of met A (volgens den A-S: trant) ook KABBE, KABBEKEN, *porcellus*, om 't kijvige geknor dezer beesten: zelfs zou 't vorige † KÉBSE, † KÉBS-WYF, *pellex, concubina*, bij overdragt ook hier van konnen ontleent geweest zijn, alzo men niet zelden de zulken bij Verkens vergelijkt; verder overdragtelijk van KABBE, ons KABBE, *homo obtusus, fatuus*; als mede 't *Verbum* KABBELEN, I. CL: *foetare, foetificare*; om de vrugtbaerheid en 't werpen van vele jongen te gelijk; en daer van wederom KABBELEN, I. CL: *vomere*, met dezelfde overdragt als men KALVEN I. CL: *foetare, & vomere*, van KALF, *visulus*, gebruikt: en verder KABBELEN, I. CL: *undulare, motitare*; dit schijnt te zien op de golving en schemering van 't gezicht der brakenden; en dus KABELING f: *Factura; vomitus; & undulatio*; en KABELING VAN MÉLK, *grumus concreti lactis*.

De Zaek-of Wortel-deelen.

KIL, in KIL, KILLE, KILLEN, en † KILDEN, zie bij KIEL, in de II. Proeve.

KIND, in KIND, † KINDER, KINDEREN, en † KINDEN, zie daer van bij 't vorige KEN, in deze I. Pr.

KL.

KLAEUW, in KLAEUW en KLAEUWEN, zie daer van bij 't volgende KLIEV, in deze Proeve: en in AN-ÉN- of IN-KLAEUW, *talus*, bij KLIEF en bij HANG, beiden in deze Proeve.

† KLAEV, in † KLAVEREN, zie bij 't volgende KLIEV, in deze Pr.

KLAK, in KLAK, *vituperium, maculatio* &c; zie daer van bij LEEK, in de II. Proeve.

Gg

KLAM,

KL.

KLAM, in **KLAM**, en † **KLAMP**, *tenax*, & *avidus*, *viscosus*; en **KLAMEY**, *stercus*; zie bij 't volgende **KLIM**, in deze Proeve.

KLAMP, in † **KLAMP**, *tenax*, &c; **KLAMP**, *subcus*, & *regula*; **KLAMPE**, *compages*, *retinaculum* &c; en **KLAMPEN**, *affigere*, *compaginare*, *apprehendere*, &c; **KLAMP-VOGEL**, *accipiter*; zie in 't volgende **KLIM**, in deze Pr.

KLANK, in ons **KLANK**, **GEKLANK**, zie bij 't volgende **KLINK**, in deze Pr.

KLAP, in **KLAPPEN**, **KLAPPEREN**, enz., zie daer van bij **LÉP**, in de II. Proeve.

KLAU, in **KLAUW**, **KLAUWEN** en **KLAU-TEREN**, zie bij 't volgende **KLIEV**, in deze Proeve.

KLÉÉD, in **KLÉÉD**, **KLEEDEN**, zie daer van bij **LYD**, in deze Pr.

KLEEM, in **KLEMEY**, *stercus*; bij **KLIM**, in deze Proeve.

KLÉÉM, in **KLÉÉM**, *lutum*, *argilla*; en **KLEEMEN**, **BKLEEMEN**, *illinere argilla aut luto*; zie daer van bij **LYD**, in deze Proeve.

KLEEP, in **KLEPEL**, zie daer van bij **LÉP**, in de II. Proeve.

KLÉÉR, in **KLÉÉREN**, **KLÉÉRKAS**, &c, zie daer van bij **LYD**, in deze Pr.

KLEEV, in † **KLEVE**, *viscus*; **KLEVER**, *bedera*; en † **KLEVEREN**, *scandere sursum reptare*; en **KLEVEN**, *adharere*; zie daer van bij **KLIEV**, in deze Pr.

KLEY, *argilla*; zie daer van bij **LYD**, in deze Proeve.

KLÉK, in † **KLÉK**, *rimosus*; en † **KLÉKKEN**, *agere rimas*; bij **LEEK**, in de II. Proeve.

KL.

KLÉM, in **KLÉM**, **KLÉMMEN**, en **KLÉMMER-BOÓM**, *bedera*; zie bij 't volgende **KLIM**, in deze Pr.

† **KLÉP**, † **KLÉPPE**, *rupes*; zie daer van bij 't volgende **KLIEV**, alhier, en in **KLÉPPE**, *postomis*; en in **KLÉPPEN**, *crepitare* &c; enz.; zie daer van bij **LÉP**, in de II. Proeve.

† **KLIB**, in † **KLIBBER**, *viscus gummi*; zie daer van bij 't volgende **KLIEV**, in deze Proeve.

† **KLIES**, in † **KLIESTER**, *gluten*, *colla*, zie daer van bij **KLIEV**, in deze Proeve.

De Wortel- en Zaek-deelen.

KLIEV en **KLUIV**, &c, in ons **KLIEVEN**, **KLOOF** (in *Subj*: **KLOVE**), **GEKLOVEN**, II. CL: 3, *findere*, *secare*, *scindere*, *dissecare*; en ook **KLUIVEN**, **KLOOF** (in *Subj*: **KLOVE**), **GEKLOVEN**, II. CL: 2, *rodere*, *dissecare*. F-TH, *kloufan* / *klouf* / *klouf* of *klouf* / *giklofan* / II. CL: 2, *findere*, *scindere*; A-S, *cleofan* (*clifan*) / *cleaf* / *geclofen* of *clofen* / II. CL: 1, *findere*, & *adharere*; Angl: *to cleave* / *clobe* (of *clabe*) / *cloben* of *cleaved* / *findere*; & Angl: *to cleave* / *adharere*. H-D, *klieben* / II. CL: 2, *findere*; in *Prat*: *Part*: *gekloben* / *fissus*. Yñ: *kloufa* / *klouf* / *kloufenn* / II. CL: 2, *scindere*; in *Prat*: *eg klouf*; en Yñ: *klou* / in *Prat*: *klou* / III. CL: 2, *fricare*.

De gemeenschap van deze Taelverwanten, de overeenkomst van verbuiging, en de kennis van de gelijke oorspronkelijkheid onzer *Accent-IE* en *UI* (waer van te zien is in onze *Grondst*: II. *Verband*: § VII.) laten mij niet toe, om ons **KLIEVEN** en **KLUIVEN**, schoon thans bij overdragt iet verschillig van zin, anders dan slegts voor tweederhande *Dialect* aen te zien; en, de verdere beteekenis van *Aenbegeten* of *Aenkleven* in 't A-S, die in den eersten opslag strijdig schijnt met *Klieven*, geven mij aanleiding om voor de eerste *Grondbeteekenis* te houden *het Klieven of Kluiven of Verscheuren*, 't gene de *Roofvogels met den bek*

KL.

bek of hante klauwen verrigten; en daer uit verder alle Kleving of kragtadige verdeling van vaste en klemmende stoffe: maer, gelijk de Roofvogels niet alleen dit met bek of klauwen verrigten, dog ook tevens daer mede zig sterk aen iet vast houden, zo past hier op de overdragtelijke zin van *Aenkleven*, die zig in 't A-S, en verder ook in andere volgende Takken vertoont, omtrent met gelijke overdragt, als hy zig bij 't volgende KLIMMEN zal laten zien. Eindelings, voeg hier bij den zin van 't Yñ: *klāa* / *fricare*; alzo 't krouwen ook klauw- of nagel-werk is.

Op dezen voet dan (zoo egter een ander verkiest het gescheiden te houden, hij kan) vinden we voor het Wortel-deel van het *Præf:* met IE, ons † KLEVE, *f:* Angl: *cleft* / *fifura*; waer van ons KLEVEN, I. CL: *findere*, dat thans ruim zo gemeen is als ons Ongelykvl: KLEVEN; en ons † KLEVIË, *fifilis*; en 't A-S, *clif* / *clif* / Angl: *cliffe* / *clift* / bij ons † KLIF, *n:* *Rupes, cautes*, & *clivus*; en met een Alam: *Dialect*, ons KLIP, KLIPPE, † KLÉPPE *f:* H-D, *klippe* / F, *rupes*; en A-S, *clif-tune* / *villa ad clivum sita*; gelijk ook 't A-S, *clifht* / en *cluffht* / en ons † KLÉPPIG, KLIPPIG, *clivofus*; welke A-S, to uit het *Præf:* en u uit het *Præf: Subj:* ons aenwijzen dat ze hier toe eigender als tot het Latijnfche *Clivus* behooren; en deze benaming heeft hare rede zo wel om de afgekloofde gedaente der rotfen en klippen, als om derzelve gewoone klauterkloven; gelijk ook Yñ: *klēf* / *ruptura rupis*, vide *Arngr: Jonas*, Yñ: p: 45; en A-S, *cleofian* / I. CL: *findere*; *quin etiam adharere*; en H-D, *kleben* / I. CL: *findere*; *quin etiam Agglutinare*. Verder A-S, *clife* / *clibe* / *agrimonia*, *lappa*; bij ons nu KLISSE, *m:* & *f:* Zeeland: KLITSE, Flandr: KLÉSSSE, komende voor † KLIFSE, ook oulinks † KLYVE, † KLEVE, en nu nog KLEEF-KRUID, *lappa aspergula*; om het aenhechten der scherphakige zaedbolletjes aen de kleederen der Menschen, waer om het ook bij de Grieken *Φιλανθρωπος* heet, dat is, Menschenvriend; en mooglijk mede het Vriescche KLISSE, KLITSE *f:* *Canis femina*; als ziende op der honden speeltogt. Nog ook ons KLISSE, *glomus*, *fila vel capillamenta vel similia in globi figuram convoluta* & co-

KL.

harenula; om't aenueenhangen; waer van ons KLISSEN, I. CL: Flandr: KLÉSSSEN, *adharere*, *adharere*, & *affigere*; en ons † KLYVEN, en KLEVEN, I. CL: A-S, *clifian* / I. CL: Angl: *cleave* / *glewe* / *tenaciter adharere*; H-D, *kleben* / I. CL: *figere*, *glutinare*; en ons BEKLYVEN, I. CL: H-D, *kleben* / *bekleben* / II. CL: I, *adharere*, *coherere*, *coagmentare*; *ex infusione valere*, *proficere*; en ons KLISTER, A-S, *clifster* / Angl: *cluster* / *botrus*, *racemus*; om't bijeenhangen der Druiven; en KLISTER ook KLUIFREN, KLUIVE LOOKS, *nucleus allei*, &c, als in verscheidene bolletjes afgedeelt en door een gemeene bol-schil bij een verbonden; en † KLISTER of schijve van visch, *nucleus, segmen*, *orbis*; als van een geklieft, en gewoonlijk zoodanig, dat de moten op een kleene plaats nog aen een hangen: en ons † KLYSTER, † KLISTER, † KLUSTER, en † KLIESTER voor † KLIESTER, *gluten*, *colla*; en † KLEVE, KLEEF, H-D, *kleb* / M, *viscus*, *gluten*; en in een H-D, *Dialect* ons † KLIBBER, ook uit het *Præf:* † KLUBBER, *viscus*, *gummi*; en KLIBBERIG, *tenax*; en KLIBBER-TONGE, *Fl: lingua precipitante hesitans vel tubans*; en KLEVE, KLEVER, KLYF, en KLIF, *hedera*; om het aenhegten; waer van ons † KLEVEREN, I. CL: *scandere*, *sursum reptare*. Maer, dewijle deze *Verba* van de II. CL: 3, op IE, wel bij inkortinge I, maer bij ons geene Y nog E, volgens eenige *Dialect-regel* kunnen uitleveren, en egter die in etlijke dezer voorbeelden zig vertoonen, zo schijnen we, tegen onzen Geregelden Grondslag, hier van 't spoor af te dwalen; dog de oorzaak is, dat 'er (even als ook bij ons † TIEGEN, II. CL: 3, † TUIGEN, II. CL: 2, en † TYGEN, II. CL: I, *trahere*, *tendere*, *vergere*) mede onder ons wel een Ongelykvl: *Verbum* † KLYVEN, † KLEEF, † GEKLEVEN, II. CL: I, *adharere*, geweeft is; 't gene ook uit het bovenaengerorde H-D, *kleben* (*bekleben*) / *kleb* / *gekleben* / II. CL: I, 't welk bij *Bodikers Grammatica* te vinden is, bevestigd word; behalven nog uit het gene we vervolgens, wgens het L-Friescche, *kleutoen* / *scandere*, in de Verhandeling van dit *Præf:* zullen aentoonen. En tot dien ouden stam is het, dat eigentlijk die takken met Y en E behooren, die, om

KL.

de gelijkheid van beteekenis, hier boven zijn aengehaelt.

Wijders tot het Wortel-deel KLUIV, niet alleen het voorgemelde KLUIFKEN, KLUIVE LOOKS, Angl: *clobe* / *nucleus allii*, onder den zin van, *aeneengehegt*, *dog inwendig geklieft zijn*, maer ook onder de zin van, *Knacuwven*, en *van-een-deelen* ons KLUIFJE, KLUIF, os *derodendum*; en KLUIVER, m: *Rosor*; & transl: *Exactor*, *Executor rei judicatae quod Rei condemnati bona rodant & vorant*, vide *Kilian*; en 't Vlaemsche KLUIVING, bij ons afval, *acrocologia*, *intestina*, & *exteriora mactati porci*, als kluiw-ijpze voor de Beesten: en ons † KLUIVE, nu klauwe, *unguis*; om haren dienst. Maer, aen dit *Verbum* valt nog meer te kluiwen.

Tot het Zakelijke Deel van 't *Præter*: behoort het reeds genoemde Engl: *clobe* / *nucleus allii*; en Ons KLOVE, KLOOF, f: Yñ: *klöse* / M, H-D, *klöbung* / F, Angl: *cleaving* / *rima*, *fissura*, *sectura*; en ook Yñ: *klöf* / *femorum intercapedo*; waer van ons gemeenzame KLOVEN, I. CL: H-D, *klöben* / I. CL: A-S, *cleafan* / I. CL: *findere*; en H-D, *kleuben* / I. CL: *findere*, *juxta Böhmer* / & *illinere*, *glutinare juxta von dem Spaten*; en insgelijks onder den zin van het *Aenbechten* het H-D, *klöbe* / F, *ames*, *accipitris pertica*, als om 't gevogelte in de strikken te doen hechten; en A-S, *cluse* / *spica*. H-D, *kluse* en *klust* / *acicula*, *fibra*; 't zij om de geklieftheid of de hakigheid van de aer-stekels, 't zij om 't bij een vervangen van de graenkorrels. Nog ook om 't aeneenkleven het reets-gemelde † KLUBBER, ook uit het *Præf*: † KLIBBER, *gummi*, *viscosa gutta ex arboribus defluens*; en, als een vet samenrunsel, ons KLOBBER-ZAEN, *oxygala*, *cremor lactis coagulatus*; en 't H-D, en Geld: KLOB-DARM m: *Omasum*. Dog, als afdeelende, het H-D, *klufte* / F, en Ons KLUFTE, f: *Hiatus*, *apertura*, *cavitas*; & tr: *Caverna*; en H-D, *kluften* / I. CL: *biare*, & *biscere*; en Ons KLUFTE, f: *Pars*, *factio*; om de verdeling van 't vergaderde in partijen; en daer van KLUFTE f: *Tribus*, *prosapia*, *genus* & *multitudo*; en 't Vriesche KLUFTEN, I. CL: *congregari*, *convivere*; naemlijk bij klufsten vergaderen. Wijders, om de be-

KL.

quaemheid tot kluiwen, klieven, en bijeenschrapen, ons † KLOUWE, en met een Brabandsche *Dialect* van AUW voor OUW, of anders uit het *Præter*: van 't voorgemelde † KLYVEN, II. CL: I, *adherere*, met A volgens de oude A-S: *Dialect*, ons KLAUWE, nu KLAEUW, m: & f: en ook uit het *Præf*: † KLUIVE, f: H-D, *klawe* / *klawe* F, A-S, *clawu* / Angl: *claw* / Yñ: *klou* / F, *unguis*, unde Gall: *Clon*, M; en Angl: *Claves* / *ungues*; waer van ons KLÓUWEN, I. CL: *scalpere*, *radere unguibus*; H-D, *klauben* / I. CL: *scalpere*, *glubere*, & *decorticare*; en ons KLAEWEN, I. CL: *innuncare*; waer toe ons KLAEUW, m: *innuncatio*; en ons KLAUWTEREN, I. CL: ook † KLAVEREN, I. CL: *scandere in subreclum*, *sursum reptare*, *unguibus fixis conscendere felium more*; welk laetste toont, dat de W, in plaets van V, onder deze Voorbeelden per *Euphoniæ* is ingekropen; en onder diergelijken zin ook het Ongelijkv: L-Friesche *klieuten* / *kleau* (of *klieutod*) / *kleaun* / *scandere*; 't gene beneffens het voorgemelde Yñ: *klaa* / in *Præf*: *klou* / III. CL: 2, *fricare*, bij eenig verloop van *Dialect*, en beteekenis, tot dezen Stamboom behoort. Dog dit L-Fr: *klieuten* is eigenlijk te rekenen tegen ons voorgemelde † KLYVEN, II. CL: I, *adherere*, volgens de L-Friesche *Dialect*; want dus ook in het L-Fr: *blieuten* / *bleau* / *bleautone* / bij Ons BLYVEN, II. CL: I, en L-Fr: *dreuten* / *dreauto* / bij Ons DRYVEN, II. CL: I, en L-Fr: *schreuten* / *schreau* / *schreauton* / bij Ons SCHRYVEN, II. CL: I; welke Voorbeelden genoeg zijn, om onsvandien L-Frieschen *Dialect*-draei te verzekeren. Tot KLAEUW, schijnt ook betreklijk te zijn, ons ÉN-KLAEUW, IN-KLAEUW, AN-KLAEUW, en ÉNKEL, A-S, *ancleaw* / *talus*; waer mede het Fransche *enclaver* insgelijks groote gemeenschap vertoont; dog zie hier van nog breeder bij 't Wortel-deel HANG, in deze Proeve. Wijders behoort tot ons bovengemelde KLÓUWEN, ons KLÓUWE, egge, *rastrum*; als klouwende de taeije klei-kluiten: en wederom op den bijeengekliften hoop ziende, even gelijk hier voor bij ons KLISSE, *glomus*, het Brab † KLAUWE, en ons † KLÓUWE, f: en KLÓUWEN, n: *Contr*: *Frif*: *klouen*; en bij Ons nu KLUWE, f: & n: A-S, *clowe* / *clawe* /

KL.

clotwe / clietwe / cltwe / en clptwe / Angl: cletu / glomus; waer van ons † KLÓUWEN, I. CL: *globare*, in *globi formam convolvere fila*. Dus heeft dit kliffige kluwe van afleiding, ter zake van de verschiffige en verwarde gedaente en beteekenis, al moeite genoeg van ontwinden gekoft: dies zullen we 't hier bij laten, en ons KNUIVEN, II. CL: 2, *rodere*, 't gene aen ons KLUIVEN zo nae komt, in 't volgende Wortel-deel KNUIV, op zijn plaats-verhandelen.

De Zaek-of Wortel-deelen.

KLIF, in KLIF, *rupes*; en † KLIFSE nu KLISSE, *lappa*; zie bij 't vorige KLIEV, in deze Proeve.

KLYV, in ons † KLYVEN, en BEKLYVEN, zie daer van bij 't vorige KLIEV, in deze Proeve: schoon van dit KLYV, als een grond-wortel-deel op zig zelf had kunnen gehandelt worden, vermits we oulinks hadden † KLYVEN, II. CL: 1, en nog in 't H-D, *kletben / en bekletben / II. CL: 1*; gelijk aldaer is aengetoont: dog om de strengeling eeniger Takken met *t* / heb ik ook dezen met Y en E, daer onder geplaeft.

KLIK, in KLIKKEN, *deferre*; zie bij LEEK, in de II. Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen.

KLIM of KLĒM, en KLOM of KLAM, in ons KLIMMEN (oulinks, en ook nog bij den Vlaming, KLEMMEN), KLOM of † KLAM, GEKLOMMEN, II. CL: 5, *scandere*, *ascendere*. A-S, *climban* en *climan* / *clamb* en *clam* / *clommen* of *geclommen* / II. CL: 2, *scandere*. H-D, *klimmen / scandere*, ik gisse I. CL: vermits ik het nergens onder de Ongelijkvloeienden geplaeft vind. Dog het L-Friesche *kletuwen / kletau / kletauw / scandere*, schoon gelijkwaardig van zin, is egter overdrachtelijk te rekenen tegen ons oude † KLYVEN, II. CL: 1, *tenaciter adhaerere*; gelijk ik bij 't vorige

KL.

Wortel-deel KLIEV, heb aengetoont. De eerste Grondbeteekenis ziet eigenlijk op *Klemming*, *pranging* of *aenbesping*, en de Overdrachtelijke op *Klimming*, daer klemming of aenhechting of klauwing toe vereischt word, gelijk deze volgende Takken zullen aenwijzen.

Tot het *Præfens* met I, en volgens de Vlaemsche *Dialect* met *é*, ons KLIM, *f: KLIM-OP*, *m: en KLĒMMER-BOOM*, *m: Heder*; als in 't opklimmen zig aen de Boomen of Mueren vastklemmende met zijne klauwnageltjes; en ons KLĒMME, *f: en KLĒM*, *m: & f: Pressura*, *angustia*; *Verborum Emphasis*; & *verum ratio urgens*, & *tr: Deopulum*, & *transenna*; H-D, *klemme F*, *angustia*; & *retinaculum*, & *uncus*; en H-D, *klem / arctus*, *angustus*; waer van ons KLĒMMEN, I. CL: H-D, *klammen / I. CL: stringere*, *arctare*; A-S, *clæmian / I. CL: oblimare*, & *obfirmare*, uit het *Præf: Verder 't H-D, klitme / F, rima*, *apertura*, *fissura*, *zinspelende*, zo schijnt, op de reten in Rotfen, waer aen men zig in 't opklimmen vasthecht: want anders is opening en klemming elkander strijdig.

Tot het oude *Præf: met A*, het A-S, *clam / plasma*, *malagma*, *vinculum*; ons KLAM Angl: *clampp* / en in beantwoording van 't A-S, *climban* / ook † KLAMP, *tenax*, *quin etiam viscosus*, *avidus*; want eene dun-dauwige vogtigheid maekt altijd een klamheid of klemming, en vermag, volgens de Natuurkundige proeven, wonderlijk veel tot de vastigheid en onderlinge aenkleaving der stoffen, en stoffelijke deeltjes; en met een Walschen staert KLAMÉI, KLĒMÉI, *f: Stercus*. Daerenboven ons KLAMPE, KLAMP, *f: H-D, klammer / regula*, *compages*, *retinaculum*, & *fibula*, & *uncus*; waer van ons KLAMPEN, I. CL: H-D, *klammern / I. CL: affigere*, *compagnare*, *fibulare*, *unco detinere*, & *tr: rapere*, *apprehendere*; en ons KLAMP-VOGEL, ook uit het *Præf: KLĒM-VOGEL*, *m: Accipiter*, om zijnen aenklamp-aert en klauwing. En met O, het A-S, *clommag / unci*, *ungues*, *retinacula*, *vincula*; en ons EEN KLĒMMERT *m: Figmentum*, als van verziensels aeneengeklampt: gelijk ook KLOMPE, KLOMP, *f: Massa*, *gle-*

KL.

ba, hier zijne uitlegging vind, als men denkt op eene aenklevende kluite klei: en ons KLOMPE, hólblok, *calopodium, solea lignea*, kan tweelints de betrekking hebben, of op de klompige grofheid van het hout-blok, of op den dienst, om die naemlijk in den diepen drek der kleverige klei-gronden te kunnen gebruiken; hoewel dit laatste KLOMPE, vermits ook SLOMPE bij anderen genaemt, niet qualijk bij ons LIMP, in de II. Proeve past.

Het Zakelijke-deel.

KLING, in ons KLING, *lamina ensis, verutum* &c; zie bij 't volgende KLINK, in deze Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen.

KLINK, en KLONK of KLANK, in ons KLINKEN, KLONK (ook Oul: in Sing: KLANK), GEKLONKEN, II. CL: *ϕ, clangere, tinnire, sonare, resonare, & pulsare ut sonum edat*; H-D, *klingen / klang* en *klung* (in Subj: *klünge*) / *geklungen* / III. CL: *ϕ, sonare, resonare, tinnire*; dog A-S, *clinnegan* / I. CL: *pulsare*. Maer, gelijk de Metaelstoffen, door 't bekloppen vaster ingedrongen, en meer klinkende worden, zo is ook zulk een zin van *indringing en vaster worden* overgedragen op ons KLINKEN, II. CL: *ϕ, firmum reddere, & reddi*; en 't *Compositum* BEKLINKEN, BEKLONK, BEKLONKEN, II. CL: *ϕ, solidescere, corroborari, si de Metallis sermosit; & si de rebus mollioribus, Contrahi, marcescere*; gelijk ook A-S, *clinnagan* / *marcere*; waer op ons spreekwoord, *Hij word zo mager dat by rammelt*, eenigzints toepasselijk is.

Tot het Praef: ons KLINK, *ϕ*: H-D, *klinken* / F, *obex, pessulus ferreus*, als klinkende in 't opligten en laten vallen, en verstrekkende tevens voor een sluiting en een klop-of klink-tuig; en daer toe met een Walschen staert ons KLINKÉT, *n: Portula*; Gall: *cliquet*; waer op ook ziet het H-D, *zu-klinken* / *observare*. Wijders ons † KLINK,

KL.

DU KLING, *ϕ*: H-D, *kling* / F, *lamina ensis, verutum*, als klinkende in 't aenslaen om de hardigheid van stael; en ons KLINK, *m*: ook uit het Praef: KLONK, *m: Alapa, colaphus sonum edens*; en KLINKER, *m*: H-D, *klinker* / M, *sonator*; & *Litera Vocalis*; en KLINKER, KLINKAERD, *m: Later excoctus, durissimus, dum pulsatur tinniens*; en ons *Verbum* KLINK-RINGEN, I. CL: *disscurrere, saltare cum crotalis*; en H-D, *klingeln / klinkern* / I. CL: *nolis & tinnimabulis sonitum edere*. En wederom met G, past ook hier bij het oude † KLING, *clivus*, 't gene tot terminatie van cenige Dorp- of Stads-namen in Duitschland dient; gisse om de weder-galm der Rots-hoogtens: gelijk mede op den klank ziet, en van dezen itam ontleent is het Fransche *cliquant*, bij ons klater-goud, en *cliquet de moulin*, de klapper van een molen, en *cliquette*, handklappers van been of ivoir gemaakt, bij den Moorendans in gebruik; voerende ook de Lazarus-klappen dien naem.

Tot ons Praef: met A, ons KLANK, *m*: H-D, *klang* / M, *sonus*; en ons GEKLANK, *n: Clangor, sonitus continuus vel frequens*; en WEDER-of WEER-KLANK, *m: Echo, repercussio soni*; en met O, het bovengemelde KLONK, *m: Colaphus sonum edens*; gelijk een slag in 't aengezicht met een vlakke hand toegebracht.

De Zaek-of Wortel-deelen.

KLIP, in KLIP, KLIPPE, *Rupes*; zie bij 't vorige KLIEV, in deze Proeve, en in † KLIP, *sonus* &c; † KLIPPEN, *sonare, crepitare* &c; zie daer van bij LEP, in de II. Proeve.

KLIS, in KLISSE, en KLISSEN, en in † KLISTER, *gluten, colla*; & *botrus, racemus*; & *Nucleus allii*; zie daer van bij 't vorige KLIEV, in deze Pr.

KLIT, in KLITSE, *canis femina*; en KLITSTE, *lappa*; zie daer van bij 't vorige KLIEV.

KLOB, in KLOBBERZAEN, en KLOBDARM, zie

KL.

zie daer van bij KLIEV, in deze Proeve.

KLOEN, *glomus*; zie daer van bij KLIEV, in deze Proeve.

KLOM, in KLOM, en GEKLOMMEN, en KLOMMERT, zie bij KLIM, hier voor.

KLOMP, in KLOMP, *massa, gleba*; & *Calopodium*; zie daer van bij 't vorige KLIM, in deze Pr.

KLONK, in KLONK, *colapbus*; en in KLONK, GEKLONKEN, en BEKLONK, BEKLONKEN, zie bij 't vorige KLINK, in deze Proeve.

KLOOV, in KLOVE, en GEKLOVEN, en KLOVEN, I. CL: zie bij 't vorige KLIEV, in deze Proeve.

KLÓP, in KLÓPPEN, enz., zie daer van bij LEP, in de II. Pr.

KLÓUW, in † KLÓUWE, *unguis*; en KLÓUWEN, *scalpere*; en † KLÓUWE, *rastrum*; en † KLÓUWE, *glomus*; en † KLÓUWEN, *globare*; zie bij 't vorige KLIEV, in deze Proeve.

† KLUB, in † KLUBBER, *viscus, gummi*; zie daer van bij 't vorige KLIEV, in deze Proeve.

KLUFT, in KLUFTE, *hiatus, apertura, cavitas, caverna*; & *pars, factio*; & *tribus, profapia, genus*; en 't Vriesche KLUFTEN, *congregari, convenire*; zie bij 't vorige KLIEV, in deze Pr.

KLUIV, of KLUIF, in KLUIVEN, KLUIVE, KLUIF, enz., zie bij 't vorige KLIEV, in deze Proeve.

KLUP, in KLUPPEL, zie daer van bij LEP, in de II. Proeve.

KLUST, in † KLUSTER, *gluten, colla*; zie daer van bij KLIEV, in deze Pr.

KL.

KLUW, in KLUWE, *glomus*; zie daer van bij 't vorige KLIEV, in deze Pr.

KN.

KNAB, in † KNABBELEN, *rixari*; en KNABBELEN, *rodere*; zie daer van bij KNYP, in deze Pr.

KNAEG, in KNAGEN, zie bij de II. Proeve.

KNAEP, in KNAEP, *Puer, famulus*; zie daer van bij ons KNYP, in deze Pr.

KNAEUW of KNAUW, in KNAEUWEN, KNAUWEN, *rodere*; zie daer van bij de volgende Wortel-deelen KNYP, en KNUIV, in deze Proeve. Dog van een ander Wortel-deel † KNAEUW, zie bij de II. Proeve.

KNAK, in ons KNAK, en KNAKKEN, zie daer van bij 't volgende NYG, in deze Proeve.

KNAP, in KNAK, KNAKZAK, KNAPPEN, OP-KNAPPEN, en in KNAK, KNAPHANDIG, en KNAPPEN, zie daer van bij 't volgende KNYP, in deze Proeve.

KNÉCHT, *servus, famulus, puer*; zie daer van bij KNYP, in deze Proeve.

KNEED, in KNEDEN, zie daer van bij † GNYD, in de II. Proeve.

KNEEP, in KNEPE, KNEEP, GERNEPEN, KNEPEL, en GALGEN-KNEPEL, zie bij 't volgende KNYP, in deze Proeve.

KNEEV, in KNEVEL, KNEVELEN, AF-KNEVELEN, en KNEVELER, zie daer van bij 't volgende KNYP, in deze Proeve.

KNÉP, in KNÉPPEL, zie daer van bij KNYP, in deze Pr.

KNEUZ, in KNEUZEN, *terere, quassare*; zie daer van bij † KNIEF, in de II. Proeve.

KNIB,

KN.

KNIB, in KNIBBELEN, KNIBBELAER, zie daer van bij 't volgende KNYP, in deze Proeve.

† KNIET, zie bij de II. Proeve.

† KNIEUW, zie bij † KNAEUW, in de II. Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen.

KNYP en KNEEP, &c., in ons KNY-PEN, KNEEP, GEKNEPEN, II. CL: I, en, ook even gebruikelijk zonder K, ons NYPEN, NEEP, GENEPEN, II. CL: I, *comprimere, arctare, vellicare*; en † VER-NYPEN, II. CL: I, *minuere, contrahere, & parvi pendere*. H-D, *kneiffen / kniff / gekniffen* / II. CL: I, *vellicare*; dog ook H-D, *kneipen* I. CL: *comprimere digitis*; en ab-*kneipen* / en *knippen*. I. CL: A-S, *hnypan / hnap / hnypen* III. CL: I, *concidere*. Van ons voorwerpsel K in steê van GE, als mede van de voorwerping van S, die zig in 't vervolg van deze Takken vertoonen zal, hebbe ik gesproken in onze *Grondst. II. Verhand. § XXV/III, & XXIX*.

Dus dan tot ons *Præf*: † KNYPE, † KNYP, *f*: nu *contr*: KNIP, KNIPPE, *f*: *Compressio, & tr*: *Decipulum*, om de pranging; waer van ons KNIPPEN, BEKNIPPEN, I. CL: *decipere*; en † KNYPER, *m*: *homo præparcus, tenniter vivens*; als beknepen en bekrompen in de uitgaef: en ons KNYPERKEN, puttertje, *acanthis*; vermits het door 't knijpen van zijn bek het kettingje van 't drink-scheppertje optrekt, en 't opgetrokkene met zijn pootje vastknijpt om 't al telkens meer en meer op te halen, tot dat zijn bek het scheppertje bereiken kan, om 'er uit te drinken, latende, zo dra hij zijn genoegen 'er uit heeft, het kettingje of draedtje met den aenhang weder los, en na beneden schieten: verder 't Vlaemsche † KNIP-BUSSE, *f*: *Tormentum manuarium, sclopetum*, vulgd *Pistolettum*; als welker vuerslag door een knip-veër bewogen word: en ons KNIP, *m*: H-D, *knipp* / en *knipg* / M, *talitrum, recurvi digiti impressio*; waer van ons KNIPPEN, I. CL: en met *sch* / het H-D,

KN.

schnippen / I. CL: *talitro ferire, digitis concipere*; en ons KNIP-MÈS, *n*: *Novacula*; en † KNYF, *n*: A-S, *cnif* / Angl: *cnufe* / Yl: *hnyffut* / M, *caltur*; om het toeknijpen van hecht en lemmer tot een: H-D, *kneif* en *kneip* / M, *scalprum*; en ons KNIP-SCHAER, *f*: *Forfex*, als snijdende bij toeknijping; en ons KNIP, *m*: *Incisio forfice facta*; waer van ons KNIPPEN, I. CL: en ook met S, ons † SNIPPEN, I. CL: *forficulâ rescare*; en KNIPSEL, SNIPSEL, *n*: *Præsegmen*; en SNIPPEREN, I. CL: SNIPPELEN, I. CL: H-D, *schnipperen* / I. CL: *recisamenta conficere*; en SNIPPERING, SNIPPELING, H-D, *schnipperling / recisamenta*. Verder het H-D, *kneipen* / en *kneipen* / I. CL: *comprimere digitis*; en ab-*kneipen* / I. CL: *comprimendo detorque*; en *knippen* / *knipfen* / I. CL: *vellere, vellicare*; en 't Vlaemsche KNIPPE OF KNIPPENE VAN VLAS, *Pericarpium, folliculus, siliqua lini*; en KNIP-WA-GE, *libra, que constat scapo punctis librarum discrimina notantibus distincto*; A-S, *nypete / proboscis*; alzoo de Olifant met zijn snuit knijpt; als mede ons KNYP-en NYP-TANG, *f*: H-D, *kneif- en kneip-zange* / F, *forceps dentata*; als waer mede men iet vast nijpt, om uit te trekken of om steviger te kunnen houden: en ons NYP-NAGEL, *m*: NYP-VLÉÉSCH, *n*: *Reduvia*, ook Dwang-nagel genaemt, om de nijpende pijn aen dit opgespleten vel bij de Nagels; gemeenlijk noemt men dit nu NYD- of NY-NAGEL, H-D, *nied- en netd-nagel / reduvia*, dog uit eene andere rede; want, hoewel in 't A-S, *nyp / vis*, en Yl: *ny / urgeo*, en A-S, *ge-npdan / urgere*; en uit dien hoofde ons NYD- en DWANG-NAGEL, in de pijnlijkheid hare uitlegging kunnen vinden; egter laet ik deze mijne bedenking wijken voor de rede van *Kiliaen*, die in zijn *Dictionarium* een bijgeloof van 't gemeen aenhaelt, agtende dat zij, die met dit ongemak gequelt zijn, doorgaends bijzonderlijk van iemand benijd worden: in 't eerst vond ik wel hier tegen twijfelachtig, of niet dit bijgeloof uit de nu gemeene beteekenis van NYD, *invidia*, mogte gesproken, en alzoo de naem ouder dan deze meening zijn, dewijl 'er niets bij na te gering kan wezen om 't Gemeen zulk iets in 't hoofd te brengen; maer dat ook de Franschen dezen uitwasch der Nagel-wortels, of de

KN.

de vel-berfing daer omtrent, insgelijks *Envie* noemen, 't gene eigenlijk van 't Franfche, *Envie*, bij ons NYDIGHEID, afdaelt, overtuigde mij, dat zulk een bijgehooivge meening ook in Vrankrijk heerschte, alwaar ze niet uit een dubbelzinnigheid tusschen onze Oude en nu gebruikelijke beteekenis van NYD kan ontleent geweest zijn; zoo dat die inbeelding voor het Oudte en die naem voor jonger te houden is. Dog dit is een uitweiding buiten den Text van ons Wortel-deel, waer toe we ons weder keeren zullen; en waer toe zig mede gevolgljk verthoont het M-G, gannan / I. CL: 2, *constrigari*, als benepen zijnde om 't hart.

Tot het *Prater*., ons KNEPE, NEPE, *f: Compressura & vellicatio*; en KNEEP, NEEP, *m: Compressio, comprimendi actus vehemens*; en NEPE, KNEEP, *f: Papes*, alwaar de toeknijping en buiging van 't been geschied; en KNEEP, *f: Vox, vel actio decipiens*; en GALGEN-KNEBEL, *m: furcifer*; als die na den strop om den hals dringt; en A-S, knep / *fibula*, als een middel om kragtig toe te knijpen; en Yf: kneppe / *N: quantum brachiorum amplexu concludi potest*. Voeghter bij ons KNEPEL, KNÉPEL, *m: Fustis, clava nodosa*, een knodse met een dikte voor aen, om in 't slaen een knijpenden aendrang te doen; ook zegd men KNUPPEL zo wel als KNÉPEL, dog dat voegt beter met zijn U onder 't volgende KNUIV, in deze Proeve.

Tot het *Prat: Particip*: ons BENEPÉN, VERNEPEN, *mimis contractus*; & *tr: parvus*; & *avarus*; en ONVERKEPEN, *non compressus, non contractus*.

Maer, gelijk men bij de H-D, en Oud-Alam: *Dialect*, de P, en B, veekijds niet onderscheiden houd, en zelf in steê van die de Gezusters V en F vind, gelijk ook hier in 't H-D, kneffen en kneyen / zo is het zeer waerschijnlijk, dat meê door zulk een weg, of uit zulk eene *Dialect*, onze volgende woorden, waer bij de zin van knijpinge, aenprang, of bijeengevoegtheit zo kenlijk heerschende is, gesproten zijn; te meer, om dat onder die zelfde foort zig velen nog met de A verthoont, die tot het oude *Prat*: van de II. Deel.

KN.

ze II. CL: 1; behoort. Zo de omstandigheid ons daer niet toe en dringt, vermijde ik nogtans zulke Afleidinge, om dat die Letter-sprong, schoon de klanken al zeer gelijkvormig loopen, gelijk hier bij deze 4 lipletters P, B, F, en V, egter eenigfints zeldsaem bij ons is. Dat hy niettemin bij dit KNYF zo rikelijk uitkomt, is te minder wonderlijk, dewijl deze woorden met KN, voornaemlijk tot de *Alamannische Dialect* 't huis hooren; want de onze zou eigenlijk, in steê van K voor de N, het voorwerpfel GE volledig verliezen.

Op dezen voet dan komt onste voren, ons KNEVEL, *m: Nervus, nervus funis*; *Nodus, dentes venabuli, amentum, corrigia lanceae, vinculum jaculi*; en KNEVEL-STOK, KNEVEL-SPRIET, *venabulum, hasta amentata, cornibus vel dentibus hinc inde exstruibus*; en H-D, knepel / *M, dens venabuli, ramella*, alleen om het toeknijpen en prangen; waer van ons KNEVELEN, I. CL: H-D, knebeln / I. CL: *ligare, nodare; vinculis constringere manus, pollices, &c*; en H-D, kniffeln / *kniffeln* / I. CL: *coarctare, cobibere, & coercere aliquem*; waer toe ons KNEVELER, *m: Lictor, minister Magistratus*; en ons KNEVELEN, AF-KNEVELEN, I. CL: *grassari, latrocinari, & extorquere*; waer toe ons KNEVELER, *m: Grassator, latro*; en ons AF-KNEVELEN, en AF-KNIBBELEN, I. CL: *altercando & rixando detorquere*, waer toe ons KNEVELER, en KNIBBELAER, *m: Rixosus, altercator*, alles om 't knijpen of beknijpen. Wijders ons KNEVEL, *m: KNEVELBAERD, m: H-D, knebelbart / mystax*; welke benaming niet onaerdig de belachelijke manier afschildert der ouderwetsche Spaensche kneveldragers, van gestadig, door het knijpen tusschen duim en vinger, dat Zwetsers poppegoed op te strijken. Maer, behalven dit bovengemelde KNIBBELEN, ook † KNABBELEN, I. CL: *rixari, altercari*, hadden we mede oulinks † KNIBBELEN, nu meest KNABBELEN, I. CL: *rodere, corrodere*. Wijders ons KNAP, *f: Cibus, cibus viatorius*, als ziende op de kaekknijping in 't eten, waer van ons KNAP-ZAK, *m: Mantica*; en KNAPPEN, OPKNAPPEN, I. CL: *mandere, dentibus pinsere*; gelijk ook A-S, gnafan / I. CL: *Angl: gnawe* / H-D, gnauen / en knauen / I. CL: bij ons me

Hh

de

KN.

de † KNAUEN, † KNOUWEN, nu KNAEUWEN, I. CL: *rodere, manducare*; hoewel ook dit, mits onder een *Brab: Dialect* uit het volgende Wortel-deel KNUIV kan gesproten zijn: nog ook met S, ons OP-SNAPPEN, I. CL: *devorare deglutire*; en wederom ons KNAEP, *m: Crepitus*, als uit een innerlijke beknepenheid ontstaende, waer van ons KNAPPEN, I. CL: *crepitare*. Verder ons KNAEP en GNAEP, H-D, *knapp/celer, alacer, babilis, & decens*; en KNAPHANDIG, GNAEP-HANDIG, *mann celer*, als bij een vaerdigen greep, wanneer men iets vangt of in de knip krijgt: dus ook Yfl: *knappe/velox*; waer op ook ziet het H-D, *knapp/* en *knab/M*, bij ons KNAEP, *m: A-S, enape/enapa/ puer, famulus*; en oulinks H-D, *Ritter und knappen/* bij ons RIDDERS EN KNAPEN, *Equites cum famulis suis strenuis*; en overdragtelijk ons KNAEP, *Pluteus*; & *stipes candelabri*, als het ampt en de plaets van een knecht, die iet vasthoud, bekleedende. Dog ook nog eens met S, ons SNAP, *m: raptus, interceptio*; en MÉT EEN SNAP, *citissimè*; waer van dan ons KNAPPEN, † SNAPPEN, en † SNÉPPEN, I. CL: H-D, *schnappen/* I. CL: *celeritate quadam apprehendere, corripere*; en ons ONTSNAPPEN, I. CL: *subitò eripere*: verder ons SNAPPEN, I. CL: H-D, *schnappen/* I. CL: *prærapiaè multumque loqui*, om de snelligheid van 't mondroeren: en mogelijk mede ons VERSNAPERING, *f: Cupedia, poma, nucis, cerasa &c.*; als welke men met der haest, zonder veel tijd van voorbereiding, gelijk wel bij een gastmael, noodig te hebben, eenen vriend die ons op een practje komt bezoeken, voordicht, als iets dat men met een snap bij een heeft: voeg hier bij ons SNAPHAEN, *m: Eques prædator*; als met een snap en onverwagt iemand bespringende; en overdragtelijk † SNAPHAEN, *nummus quinque aut sex frusterorum, equitis effigie, vide Kilian*: om 't Ruiters-beeld; en ons SNAPHAEN, *m: Sclopetum majus*, om het snel overgaen van den haen of veër; of anders, vermits voormaels bijzonderlijk een Roofruiters geweest.

Dog zonder K, gelijk bij ons NYPEN, hebben we NÉBBE, NÉB, *m: & f:* en ook met S vooran ons SNÉB, SNÉBBE, *f: † SNEVEL, m: en † SNABBE, † SNABEL, SNAVEL, m:*

KN.

H-D, *schnabel/M*, *Sax: schmanel/A-S, næbba/nebbe/rostrum avis*; Yfl: *Nebbe/M, en nef/N, nasus*; en ons GESNAVELT, *rostratus*; hebbende ook *Nebba*, volgens de getuigenis van *Plinius* bij de Oude Gallen een voglen-Bek beteekent; en met rede, om de snelle toeknijping en gelijkheid van beweging als die van een knipschaer; en ons NÉBBELING, *anguilla*; om zijn snoet-neusje; of om zijn gruizig inslokken, zelf van drek; en SNÉBBE, SNÉB-SCHUITE, *f: Cymba oblonga*, om de scherpe Neba. Nog ook met S voorop ons SNÉPPE, SNIP, *f: H-D, schneppe/schnepse/F, Angl: stippe/ficedula, rustica perdix*; als bij uitstek lang van snéb, of anders, gelijk *Kiliaen* wil, om 't snedig muggen-op-snappen; en ons SNABBEN, SNAPPEN, SNÉPPEN, BESNABBEN, en SNAEUWEN I. CL: *ore aut rostro invadere aliquem*; zinspelende op 't onbetamelijke snavel-roeren: en dus noemt men ook een fel-koude Wind, EEN KNYPENDE of EEN SNÉPPENDE WIND, *m: Ventus gelidus, anra urens*. Wijders, mogelijk ook hier toe, dog wederom zonder K, of S, ons NAVEL en † NAFTEL, *m: Yfl: nable/M, H-D, nabel/M, F-TH, nabulo/A-S, nafel/nafol/ en nabel/umbilicus*, om 't afknippen of afknijpen van den streng, of, gelijk de beesten doen, om 't afknaeuwen, bij de geboorte; en ons † NAF, nu NAVE VAN 'T RAD, H-D, *nab, A-S, nafa/madulus rota*, om de naeuwe knijping en schuering; aen den As; en ons NAEUW, † GENAEUW, *contractus, compressus*; gelijk ook A-S, *neawist/ neawest/ approximatio*; waer van ons NAEUWEN, I. CL: *comprimere, contrahere*: en bij Ons ook met agterlatinge van W ons NAE, M-G, *nehwa/A-S, neh/nieh/ neah/ H-D, nach/ nahe/ adjunctus, propè, ad*; en met den uitgang K bij Ons, ons † NAEKEN, GENAKEN, I. CL: *appropinquare, & olim attingere*; en M-G, at-*nehwan/* I. CL: F-TH, *Paachan/nachan/nahan/* I. CL: en *nahsihhou/* I. CL: A-S, *ge-nealactan/ appropinquare*; en A-S, *nehwan/* I. CL: *adbare-re*; en Yfl: *Naal/ in Prat: naade/ in Prat: Part: naadur/ in Pres: ey Na; apprehendere*, omtrent als I. CL: dog onder de Onreg: geplaetst, om de Vocaelfwisseling in het *Pres:*, 't welk zeer naekomt aen onzen *Comparativus NADER, A-S, near/ propior, en NAEST,*

KN.

NAEST, *proximus*; waer van ons NADEREN, I. CL: *appropinquare*. En GOED BENAADEREN, EN BENAESTEN, I. CL: *bona retrahere jure proximitatis, vel preferentiae*. Gelijk oök een gunstige toenadering, of toelating van geeneenschap en van weder te mogen naderen, verbeeld word in ons GENADE, † NADE, f: F-TH, *genathja* / *nathja* / F, Al: *gnada* / H-D, *genade* / *gnade* / F, Yl: *naad* / F, *gratia*, *miseriordia*; en Yl: *naadugur* / *gratiosus*; en Al: *ginadhon* / I. CL: *misereri*. Wijders is 'er ook een onderlinge nadering of bijenschikking in het F-TH, *Naian* / *na-wan* / I. CL: bij Ons, *Enphon*: † NADEN, nu NAEYEN, I. CL: *assuere*; waer van het M-G, *naats* / M, H-D, *naht* / *naat* / F, bij Ons, NAED, m: † f: *Commissura*, *junctura*, om de aeneenvoeging; en ook hiertoe 't M-G, *nethla* / F, A-S, *noel* / *uedl* / Angl: *needle* / Yl: *Naal* / F, H-D, *nadel* / F; bij Ons † NADEL, nu bij omzet, NAELDE, f: *Acus*, als een werktuig om tenaeijen; en om de gelijkvormigheid NAELDE, *pyramis*, en NAELDE-KÉRVEL, *scandix*, *carepbyllum aciculatum*; als zijnde de vrugt met stekels bezet. Nog ook in den zelfden zin van *digtbijeen-gevoegtheit*, ons NEVENS, *NEFFENS*, *junctim*, *juxta*, *una cum*; en NEVEN, *GENEVENS*, *proxims*, *patrueles*, *consobrini*, *cognati*; M-G, *ganithjos* / *vicini*, † *cognati*; en in *ganithjam* / *in cognatione*; en ons NEVE, NEEF, m: A-S, *nefa* / *neofa* / m: H-D, *nefe* / M, M-G, *nithjis* / M, *nepos*, † *cognatus*; en A-S, *nefene* / *nifte* / F, M-G, *nithjo* / F, H-D, *nistel* / en *Dichte* / F, bij Ons mede, volgens der Verwanten *Dialect* met h of th / NICHTe, f: *Neptis*, † *cognata*; in gelijken *Dialect*-sprong, als bij ons *Gracht van Graven*, enz. Maer dit NICHTe &c, leert ons tevens, dat ons KNÉCHT even zo wel als 't voorgemelde KNAEP tot dezen Stam mag betrokken worden; want dus moesten in de Middel - Eeuwen de Edellieden en Vrijen tot den Heir-ban optrekken met een of eenigen hunner Lijfknechten of Bedienden, voerende den naem van *Knocht*, vermits een bijgevoegde, of van *Knaep*, om de vaerdigheid; waer uit dan ons KNÉCHT, m: H-D, *knecht* / M, *olim Mancipium*, † *nunc* † *Famulus*, *servus*, *juvenis*, † *puer*; A-S, *cnigtade* / *pueritia*; F-TH, *kneht* /

KN.

M, *puer*; en A-S, *Leorningcniht* / M, *discipulus*; en *cnocht* / *cnicht* / *puer*, *servus*; maer ook vermits de Vorsten hare knechten tot Edellieden maekten, in 't A-S, *cnicht* / *Eques auratus*, *miles*; gelijk ook nu in 't Engl: *knicht* / bij ons Ridder-knaep, *Eques*. Deze oud-*Allamannische Dialect*-sprong en verwarring tusschen P, B, F, en V, als mede om de gelijkaerdigheid de zachte bolle W, (die wederom van wegen de lafheid ligtelijk wegsnelt, waer voor dan dikwijls welluidens-halven bij ons de Y of D weder inschiet), heeft ook nog andre Takken, mijns bedunkens, voortgebracht; als onder anderen ons NAEKT, NAKEND, M-G, *nahwathjs* / A-S, *nacod* / *naced* / Alam: *naccot* / *nachet* / *nahhut* / H-D, *nachend* / Yl: *nachenn* / Angl: *naked* / *nudus*; Græc: *νήκη Pellis*; en A-S, *nacenned* / *nacende* / *recens natus*, *nudus*; als ontleent van ons voorgemelde † NAKEN, *appropinquare*, † *olim attingere*, 't zij vermits ons Naekt de nadering tot ons bepaelt, of vermits de naekte huid door 't gevoel ons van de uiterlijke aenrackingen verwittigt; dog, om niet langer in die haspeling zig op te houden, zullen we dezen draed afknippen.

De Zaek-of Wortel-deelen.

KNIK, in KNIK, en KNIKKEN, zie daer van bij 't volgende NYG, in deze Proeve.

KNIP, in KNIP, KNIPPE, KNIPPEN, KNIPBUSSE, enz. zie bij 't vorige KNYP, in deze Proeve.

KNOB; in KNOBBEL, en KNOBBEL-LÓOK, zie daer van bij de volgende † KNUIV, in deze Proeve.

KNÓCHT, in VERKNÓCHTEN &c, zie daer van bij KNUIV, in deze Pr.

KNÓD, in KNÓDDEN, en KNODSE, zie daer van bij † KNIET, in deze Pr.

KNOEF, in KNOEF-LÓOK, en KNOEF, zie bij 't volgende † KNUIV, in deze Proeve.

Hh 2

KNOEST,

KN.

KNOEST, zie daer van bij †KNIET, in de II. Proeve.

KNOF, in KNOFFEL, KNOFFELN, en KNOF-LÓOK &c, zie daer van bij 't volgende KNUIV, in deze Proeve.

KNOOF, zie bij 't volgende †KNUIV, in deze Proeve.

KNOÓP, in KNÓOP, en KNOOPEN, en KNÓOP-LÓOK, zie daer van bij 't volgende †KNUIV, in deze Proeve.

†KNOÓT, in †KNOOTEN, *radices truncata*; en KNÓOT-WILGE, *salix nodosa* & *trunca*; zie daer van bij †KNIET, in de II. Proeve.

†KNOOV, in †KNOVE, en †GEKNOVEN; als mede †KNOVEL, *nodus offis*; zie bij 't volgende †KNUIV, in deze Proeve.

KNOOZ, in 't Vriefche KNOZEN, *quassare, terere*; zie daer van bij †KNIET, in de II. Proeve.

KNÓP, in KNÓP, en KNÓPPEN, zie daer van bij 't volgende †KNUIV, in deze Proeve.

KNÓT, in KNÓTTE, *nodus arboris*; en KNÓTTEN, AF-KNÓTTEN, zie daer van bij †KNIET, in de II. Pr.

†KNÓUW, in †KNÓUWEN, *rodere*; zie daer van bij 't vorige KNYP, en bij 't volgende †KNUIV, in deze Proeve.

†KNUDS, in †KNUDSE, *clava nodosa*; en KNUDSEN, *contundere*; zie daer van bij †KNIET, in de II. Proeve.

KNUF, in KNUFELEN, zie bij 't volgende †KNUIV, in deze Pr.

†KNUIF, in †KNUIFFELEN, *rodere, arrodere*, enz.; zie bij 't volgende †KNUIV, in deze Proeve.

KNUIST, *nodus arboris*; zie daer

KN.

van bij †KNIET, in de II. Proeve.

†KNUIT, zie bij †KNIET, in de II. Proeve.

Het Wortel-deel.

†KNUIV, in ons †KNUIVEN, †KNOOF (in *Subj*: †KNOVE), †GEKNOVEN, II. CL: 2, *rodere*. Zoo 'er eenige *Dialect*-regel waer, van agter K, in steê van L, een N te zetten, ik zou ligtelijk toestaen, dat deze Stam dezelfde als ons KLUIVEN was; 't gene mij nu de voorzigtigheid verbied; te meer, om dat het M-G, *dis-hniupan / dis-hnaup* (in *Subj*: *dis-hniupan*) / *dis-hniupang* / II. CL: 4, *rumpere*, hier meê overeenstemt, voornaemlijk als men aenmerkt, dat het M-G, *dis* / veeltijds den zin stijft, als M-G, *dis-haban* / en *haban / tenere, continere*; en M-G, *dis-huljan* / en *huljan / tegere, operire*; enz.

Tot ons *Præfens* KNUIV of KNUIF, ons †KNUIVER, *m: Rosor*; KNUIFFELEN, I. CL: *rodere, arrodere, ambedere*; en KNUIFFEL-BÉÉNTJES, *officula tennia, que facile roduntur*.

Tot het *Præter*: schijnt te behooren ons KNOFFEL, †KNOVEL, *f*: en nu meest met eene Allam: *Dialect* KNOBBEL, *f*: Angl: *knobbe / nodus offis, suber*; en F-TH, *geknuffe / N, nodi articularum*, als de regte kluiplaets aen de beenderen: F-TH, *knobel / articulus*; waer van ons KNOFFELEN, KNUFFELEN, I. CL: *comprimere, stringere manuum digitorumve articulos, fricare digitos*; & *transl: impuris digitis tractare*; en KNOF-KNOEF-KNOÓP-en KNOBBEL-LÓOK, *allium*, als knobbelvormig; en nog ook met OE het Vriefche KNOEF, *spiculum obtusum aut abruptum*; en KNOEF, *contus*, om den knobbel onder aen den stok. Dat ook hier toe mede betreklijk is, ons †KNÓUWEN, I. CL: , en als in een Brabantsche *Dialect* KNAUWEN, KNAEWEN, I. CL: Angl: *gnawe / A-S, gnafan / rodere, ambedere, mandere*, daer van

KN.

van heb ik al bij 't vorige Wortel-deel KNYP, iets geöppert.

Als men wijders op de M-G: *Dialect* denkt, vind men ook hier, tegen 't M-G: *Præter*: knaup / ons ΚΝÓΠ, m: H-D, knauf / en knop / M, *nodus*, *nexus*, om de knobbelvormigheid, waer van ons KNOOPEN, I. CL: H-D, knüpfen / I. CL: *nodare*, *nectere*; en OP-KNOOPEN, I. CL: *nodo atollere*, & *suspendere ligno*; en, met de ingekorte O, ons ΚΝÓΠ, m: *Nodus*, *tuber*, *globulus*, & *clavus vestimenti*; en KNÓPPE, ΚΝÓΠ, f: H-D, knoppe / knoppe / F, *gemma*, *oculus arborum*; waer van ons KNÓPPEN, I. CL: H-D, knüpfen / I. CL: *gemmafcere*; en onze spreekwijze van IN ZYN KNÓPjes ZYN, *gaudio frui*, *puerorum instar globulis nodisve ludentium*; en einding ons KNUPPEL, m: *Clava nodosa*; dog H-D, knüpfel / M, *ligillum*, *cui fila circumvolvuntur*, *è quibus denticuli reticulantur*; een speldewerkfters klots; mede om de knobbelvormigheid.

Maer met de *Terminatie T* agter F, en met een ond-Allam: *Dialect*-wiffeling van FT in CHT, of deze in die, vertoont zig mede het Vlaemsche en onze † KNÓFT, en † KNÓCHT, *nodus*, *nexus*; waer van † KNÓCHTEN, nu nog VERKNÓCHTEN, I. CL: *nodare*, *nectere*; en het Vlaemsche ONTKNÓCHTEN, I. CL: bij ons ONTKNOOPEN, I. CL: *denodare*.

Van de *Alamannische Dialect*-sprong, die B, P, F en V, niet onderscheiden houdt, heb ik bij 't vorige Wortel-deel KNYP meerder opening en Proeven gegeven.

De Zaek-of Wortel-deelen.

KNUP, in KNUPPEL, zie daer van bij 't vorige KNUIV, in deze Proeve.

† KNUT, in † KNUTTE, *nodus arboris* &c; zie daer van bij † KNIET, in de II. Proeve.

KO.

KÓCHT, in ons KÓCHT, GERÓCHT, enz. zie bij 't volgende KÓOP, in deze Pr.

KO.

KOEL, in KOEL, KOEL-MOEDIG, en KOELLEN, zie bij KIEL, in de II. Proeve.

KOEN, *fortis*, *animosus*, *audax*; zie daer van bij 't vorige KEN, in deze Pr.

† KOER, in † KOER, *specula*; en † KOEREN, *è speculâ observare*; en KOERD, *bibulcus*; en † KOEREN, *gemere instar columbae*; zie daer van bij 't vorige KIEZ, in deze Proeve.

† KOLD, in † KÓLDE, *frigus*; en † KÓLD, *frigidus*, zie bij † KIEL, in de II. Pr.

KOM, in KOMMEN, † BEKOMTE, *convenientia*; BEKOMST, WÉLKOM, KOMST en OP-KOMST, zie bij 't volgende KOOM, in deze Proeve; gelijk ook aldaer wegens KOMMER, BEKOMMEREN, &c.

KON, in KONNEN, KON, KONDE, GERONNEN, &c, als mede in † KONNE, *sexus*; en † KONNIG, *curiosus* &c; zie bij 't vorige KEN, in deze Pr.

KOND, in KONDE, OOR-KONDE, KONDOEN, KONDSCHAP, VERKONDIGEN, en † KONDE, *genus*; en † KONDEL, *condimentum* &c; zie daer van bij 't vorige KEN, in deze Proeve.

KONST, in KONST, en KONSTIG, zie bij 't vorige KEN, in deze Pr.

KOOL, in KOLE, KOOL, *carbo*, *pruna*; en KOOLMEESJE, *parus ater*; zie bij † KIEL, in deze Proeve.

KÓOL, in KÓOL, *caulis*; zie daer van bij † KIEL, in de II. Proeve.

De Wortel-deelen.

KOOM, en KOM, &c, in ons KOMEN (ook KOMMEN), QUAM of KWAM (in *Subj*: QUAME of KWAME), GEKOMEN (ook GEKOMMEN), Onregelm: II. No. 2, *venire*, *accedere*. M-G, quinnan / quam / quammang / II. CL: 3. Hh 3

KO.

venire, voor deze *qu* / kan men ook lezen *hw* / dewijl het M-G, teeken op beiden past; verder M-G, *ga-quiman* / II. CL: 3, *convenire*, *congregari*. F-TH, *quem* / *quiman* (en *huan* / *cuman* / *coman*) / *quam* / *giquoman* (en *gehuan* / *en huan*) II. CL: 5, *venire*. A-S, *cpman* (*cuman* / *coman* / *en ctwman*) / *com* / *gecumen* (gecomen of *cumen*) agter II. CL: 5, *venire*. H-D, *homen* / *ham* (in *Subj: hame*) / *gekomen* / Onreg: No. 8, *venire*. Yfl: *homa* / *hom* / *homen* / in *Præf: eg heim* / Onreg: No. 5, *venire*; Land-Fries, *hommen* / *haem* / *hoam* / *hommen* of *homm* / *venire*; Angl: *to come* / *came* of *come* / *come* / *venire*.

De voornaemste *Composita*, en daer onder eenige van zeldfame overdragt, zijn, het M-G, *ana-quiman* / II. CL: 3, *advenire*, *supervenire*; *fra-quiman* / II. CL: 3, *consumere*; en *ug-quiman* / II. CL: 3, *occidere*, *interficere*. F-TH, *ar-queman* / II. CL: 5, *stupescere*, *mirari*, *fram-quiman* / II. CL: 5, *exire*; en *et-quiman* / II. CL: 5, *reviviscere*. A-S, *a-cuman* / agter II. CL: 5, *tolerare*, *attingere*, *pervenire*; en *be-cuman* / agter II. CL: 5, *occurrere*, *ingredi*. En bij ons † BEKOMEN, wel-voegen, *convenire*, *congruere*; waer toe ons † KOMELYK, *conveniens*, *congruens*, *commodus*, *aptus*, en † BEKOMTE, f: *Convenientia*, *congruentia*, *successus*; en ons BEKOMST, f: *Quantitas ad sanitatem congrua*; en ons BEKOMEN, wel of qualijk gelukken, *bene vel male succedere*, *evenire*; en BEKOMEN, VERKOMEN, herfelt raken, in *veterem redire statum*, *revalescere*; en BEKOMEN, verkrijgen, *assequi*, *nancisci*; HERKOMEN, *revenire*, † *provenire*; en † ONDERKOMEN, OM-KOMEN, *perdi*, *perire*; en DOEN OM-KOMEN, *perdere*; en OP-KOMEN, *ascendere*, *exurgere*, *prodire*, *accrescere*, † *revalescere*; en 'ER OP-KOMEN, OP EEN ZAEK, *rei alicujus se reminisci*; 'ER OP VERKOMEN, *successum redintegrare*, ons OVERÉÉN-KOMEN, *convenire*, *concordare*, *assentiri*, *assimilari*; OVERKOMEN, *tolerare*, *perpeti*, *vincere*, *superare*; in *Præter: Parti: OVERKOMEN*, vermits OVER hier zwak van klem, en als een *Præp: Insepar*: komt; dog OVER-KOMEN, *pervenire*, *supervenire*, *advenire*, † *olim convenire*; in *Præter: Parti: OVER GEKOMEN*; wijders ons TE BINNEN KO-

KO.

MEN, *reminisci*; en TOE-KOMEN, *advenire*, *obvenire*; en 't *Impersonale* of Zakelijke TOE-KOMEN, toebehooren, *pertinere*, *proprium esse*; en VEUR-KOMEN, *Prævenire*, *præoccupare*, † *obvenire*, † *obtingere*, en † VOL-KOMEN, *perficere*, *consummare*, † *exequi*; waer van 't *Præter: Parti: VOLKOMEN*, *perfectus*, nog gemeen is; en VOORT-KOMEN, *provenire*, *prodire*; en UIT-KOMEN, *egredi*, *provenire*, *prodire in lucem*. Alle deze *Composita* blijven in dezelfde vervoeging alshet *Simplex*, behalven ons VERWÉLKOMEN, I. CL: *adventum felicem alicui gratulari*; vermits ontleent van ons WÉLKOM, Angl: *Welcome* / *adventus gratus*, Gall: *bien venu*.

Ook word ons *Verbum* KOMEN, gelijk een hulpwoord voor een *Infinit: rectus* gebruikt, zonder eenigen nadruk van beteekenis; als IK QUAM.GAEN, voor *ik ging*, strekkende tot een voorbereiding, onder 't verhalen van eenig voorval; dog als het voor een *Infinit: Obliquus* gaet, bekleed het de plaets van *Gebeuren*; als IK QUAM TE GAEN, voor *besgeburde dat ik ging*: gelijk ook, op zig zelf slaende, zonder een ander *Verbum*, met den zelfden zin van *gebeuren*, als HET QUAM ZEER WÉL, *opportune accidit*; DAT KOMT HEM ZÉLDEN OVER, *id raro contingit illi*; zie verder hier van bij onze XIV. *Redewiss: § 4. 5, 11, 12, enz.*

Tot het Wortel-deel van 't *Præf: of den Infinit: niet* alleen ons reetsgemelde † KOMELYK, † BEKOMTE, en BEKOMST, maer ook ons KOMSTE, f: F-TH, *cumisti* / *en cuomsti* / F, A-S, *cume* / *adventus*; en A-S, *be-cpme* / *superventus*; en ons IN-KOMEN, *n*: en IN-KOMSTE f: *Introitus*, *ingressio*, † *reditus*, *proventus annuus*; *Veltigal*, *census*; † *Veltigal introitus causa*; en UIT-KOMST, f: *Eventus rerum*, *egressus*, *exortus*, *summa rerum*; en † OVER-KOMING, nu OVERÉÉN-KOMING, *conventio*, *pactum*, *contractus*; en OVER-KOMST, *superventus*, *adventus*; en ons OP-KOMST, f: *Exortus*, † *redintegratio in statum optatum*; en F-TH, *cumstig* / *venturus*; en A-S, *cuma* / *hospes*; *cumena-huse* / *diversorium*; *cum-lithe* / *hospitatis*; waer van A-S, *cum-lithian* / I. CL: *hospitari*; van *Cuma* / *hospes*; en *Lithian* / *fovere*. Voorts ons bovengenoemde WÉLKOM, waer van ons ge-

KO.

KO.

genoemde VERWELKOMEN, I. CL: *adventum alienus gratulari*.

Behalven dezen schijnt tot het Wortel-deel KOM mede betrekkelijk te zijn ons KOMMER *m: Sollicitudo, angor, mæror*, als zinspelende op ons KOMMEN, voor *Gebeuren*, dewijl den angstvalligen eigen is te vreezen, of dit of dat haer overkomen of gebeuren mogte: en van dit KOMMER, is weder gesproken ons BEKOMMERE, I. CL: *solicitudine laborare*; en verder *transl: † KOMMER, m: Res adversa, damnum, retensio, & usura damnositas*; waer van † KOMMEREN, I. CL: *molestare, & manus injicere, vulgò arrestare*.

Tot het *Prater: QUAM* (of uit den *Subj: QUAM*), ons BEQUAEM, *conveniens, commodus, congruus*; als 't gene wel uitkomt, in diergelijken zin als ons vorige † BEKOMTE, en BEKOMST; en 't Oud-Vlaensch MISQUAEM *n: Casus adversus, malum*: bij *Kiliaen* vind men ook † BEKAEM, *conveniens*; volgens 't oude *Prater: † KAM* of † KAEM, voorts A-S, *cuoman* I. CL: *Placere, convenire*.

Tot het *Præs: Part: ons TOEKOMENDE, futurus*; en 't *Prater: Part: ons VOLKOMEN, perfectus*; als tot den vollen en behoerlijken staet gekomen.

Het Zakelijke-deel.

KOON, in KONING, zie daer van bij KEN, hier voor in deze Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen.

KOOP, en KÓCHT, in ons KOO-PEN, KÓCHT, GEKÓCHT, V. CL: *emere*; Kimbr: en Yl: *kaupa* / *emere*; in *Præs: heipte*; zie de Onreg: N°. 5., verder ons VERKOOPEN, V. CL: *vendere*; en OM-KOOPEN, V. CL: *emere aliquem domis*; en ONDERKOOPEN, V. CL: *intercipere emptio-nem*; OP-KOOPEN, *co-emere*.

Dog F-TH, coufan / cousta / gicoufit / I. CL: *emere*; Alam: *chaupfen* / *caufen* /

coufen / en H-D, *kauffen* / en *kauffen* / I. CL: *emere*; en *verkauffen* / I. CL: *vendere*; bij sommige H-Duitfers egter leeft nog op de tong het *Præs: ktep* / eenigints gelijk-aerdig aen 't Yl: *heipte*. A-S, *ceapian* / *ceapan* / en *cpnan* / I. CL: in *Prater: Partic: geceaped* / en *cpned* / *emere, mercaturam facere, licitari*; Dan: *kiøpe* / Angl: *cheape* / *emere*; en ook Alam: *chaufan* / *comparare*, bij *Kero*; en M-G, *kaupoth* / *Negotiamini, Luc: XIX, 13*.

Tot het *Præsens* ons KÓOP, *m: H-D: kauff* / M, *Empio, emtus, mercatus*; en A-S, *ceap* / *pretium, merces, pecus, opes*; uit deze A-Saxische beteekenissen blijkt nog, hoe der Ouden handel, even gelijk hare rijkdom, in Vee bestond; en A-S, *ceapung* / *Negotium*; en *ceping, mercimanium*; en A-S, *ceap-man* / *clepemon* / en *copeman*; Alam: *caufman* / *coufman* / Dan: *kiøbman* / bij ons KÓOPMAN, *m: Mercator*; in *Plurali* KÓOPLIEDEN; dog ook Alam: *causo* / *redemptor*; verder ons KÓOPMANSCHAP, *f: Mercatura, res venales*; waer van ons KÓOPMANSCHAPPEN, I. CL: *mercaturam exercere*; nog mede ons KÓOPVAERDY, *f: Mercatura per mare*; en 't oude † KÓOPSLAGEN, *mercari*; gelijk ook ons KOOPER, *m: Emor*; dat, met zijn harde lange OO, van ons KOPER, *n: Cuprum*, met de zachte lange O, wel onderscheiden te houden is, zo men aen de Gemeenlandsche *Dialect*, en de Wettelijke Oorspronklikheid voldoen wil; nog ook ONDER-KOOPER, *licitator, pretium majus offerens*; en † ONDERKOOPER, *Make-laer, proxeneta*.

Wijders van dit Wortel-deel KÓOP zijn ook alle de bovengemelden van de I. CL: met *au* of *ou* of *ea*; en tot het *Præs: met t* of *te* of *p*: zijn betrekkelijk het A-S, *cpnan* / I. CL: als mede 't A-S, *ceping* / *clepemon* / &c.

Maer dewijl 'er ook is in 't M-G, *kaupatan* I. CL: Angl: *to cusse/colapbos ingerere*, en Dan: *ktep* / *suftis*, gelijk ook bij ons † KÓOP-SLAGEN, *mercari*; zo schijnt het, of de eerste zin wel slaen mogt geweest zijn; en verder uit het onderling handklappen, bij Kooplieden gewoon, de zin van *Koopen* mogte gesproken zijn.

De

KO.

De Zaak-of Wortel-deelen.

KOOR, in † KORE, *electio, tentatio*; † KOREN, *eligere, gustare*, & *olim tentare*; en BEKOREN, *tentare*, & *tentatione ducere*; zie bij 't vorige KIEZ, in deze Proeve.

KOORD, in KOORD, *bibulus*; zie daer van bij KIEZ, in deze Pr.

KOOS of KOOZ, in Koos, GEKOZEN, en KOZE, *electio*, &c; enz. zie bij 't vorige KIEZ, in deze Proeve.

KOOS of KOÓZ, in † KOOZE, *pellex*; KOOZEN, LIEFKOOZEN, en in † KOOZER, *blandiloquus*; zie bij 't vorige KIEZ, in deze Proeve.

KOOT, in † KOTE, *caenum, latibulum*; en KOTE, *talus*; zie daer van iets bij HEEL, in deze Proeve.

KOR, in KORREN, zie deswegen iets bij KIEZ, in deze Pr., en in KORREYE, *exta animalium* &c; zie daer van bij KRAEY, in de II. Proeve.

KORF of KORV, in KORF, GEKORVEN, en in † KORVE, GEKORVE, *insectum*; † KORVEN, *incidere*; en KORF-ZEISSEN, *falx avenaria*; zie bij KERV, in deze Proeve.

† KORN, in † KORNE, *cadaver*; zie daer van bij † KRENG, in de II. Proeve.

KOST, in Kost het *Imperi*; en GEKOST het *Prati*; *Part*: van KENNEN, en KONNEN, zie bij KEN, in deze I. Pr.

KÓST, in KÓSTE, ONKÓSTEN, *sumptus*; KÓSTELYK, KÓSTBAER, *pretiosus*; KÓSTEN, *constare*; BEKÓSTEN, en BEKÓSTIGEN, zie bij 't vorige KEN; en in KÓST, *cibus*; † KÓSTBAER, *purus*, *probus*; en † KÓSTEN, *tentare*; zie bij 't vorige KIEZ, in deze Pr.

KO.

KÓUD, in KÓUD, KÓUDE, *frigus*; & *olim febris*; KÓUD-WEE, *febris*; en VERKÓUDEN, zie bij KIEL, in de II. Proeve.

KR.

De Zaak-of Wortel-deelen.

KRAB, in KRAB, KRABEN, &c, bij RYV, in deze Proeve.

KRAEY, in KRAEY, *galli cantus*; & *Cornix*; en KRAYEN, *cucurrire*; & *Cornicari*; zie daer van bij KRAEY, in de II. Proeve.

† KRAF, zie bij † KRÉV, in de II. Proeve.

KRAM, in KRAMME, KRAM, *uncus, harpago*, enz., zie bij 't volgende KRIMP, in deze Proeve.

KRAMP, in KRAMPE, *hamus, fibula*; en KRAMP, *spasmus*; zie bij KRIMP, in deze Proeve.

KRANK, in KRANK, KRANKTE, KRANKZINNIG, en KRANKEN, *debilitare*, zie daer van bij KRENG, in de II. Proeve.

† KRAP, in † KRAPPEN, *scalpere*; en KRAP, *carptus, racemus*; & *Rabia*; zie daer van bij RYV, in deze Pr.

KRAS, in KRASSEN, zie daer van bij † KRIT, in de II. Proeve: dog voornaemlijk bij RYT, in deze Pr.

KRATS, in KRATSEN, zie bij † KRIT, in de II. Proeve, en bij RYT, in deze I. Proeve.

KRAUW, in KRAUWEN, &c, bij RAUW, in de II. Proeve.

KREEFT, *cancer*, enz.; bij RYV, in deze Proeve.

KREEG, in KREEG, GEKREGEN, en in KREGEL,

KR.

KREGEL, zie bij 't volgende KRYG, in deze Proeve.

KRÉÉS of KREIS, in KREESER, KREISER, *sediciosus homo*; zie daer van bij 't volgende KRYT, in deze Pr.

KREET, in KREET, GEKRETEN; en KREET, *vociferatio, exasperatio*; en † KRETEN, *provocare, & exasperare*; zie bij 't volgende KRYT, in deze Pr.

KRÉÉT of KREIT, in KRÉÉT, KREIT, *clamor*; en KRETEN, KREITEN, *irritare, exasperare, & provocare*; en † KREITSER, *sediciosus homo*; zie bij KRYT, in deze Pr.

† KREEV, in KREVELEN, *prurire*; en † KREVISSE, *cancer*; bij RYV, in deze Proeve.

KREIS en KREIT, zie KRÉÉS en KRÉÉT.

† KRÉF, zie bij † KRÉV, in de II. Proeve, en † KRÉFTE, *cancer*; bij RYV, in deze Proeve.

KRÉNG, *morticinium*; zie bij † KRÉNG, in de II. Proeve.

KRÉNK, in † KRÉNKTE, *morbis periculosus*; en KRÉNKEN, *debilitare*; zie bij KRENG, in de II. Proeve.

KRÉTS, in KRÉTSE, KRÉTSEN, en KRÉTSER, zie bij † KRIT, in de II. Proeve: dog voornaemlijk bij RYT, in deze Proeve.

KREUK, in KREUK, KREUKEN, &c, zie daer van bij KRUIP, in deze Pr.

KREUP, in KREUPEL, *claudus, debilis, & incurvus*, zie bij KRUIP, in deze Proeve.

† KRÉV, zie in de II. Proeve.

KRIB, in † KRIB-MÉS, *rasor*; KRIBBIG, li-II. Deel.

KR.

zigiosus; en † KRIBBEN, *radere*; zie bij RYV, in deze Proeve.

KRIEG, in KRIEGEL, zie bij 't volgende KRYG, in deze Pr.

KRIEK, in 't Vlaemsche KRIEKE, *lituus*; zie daer van bij KRUIP, in deze Proeve.

KRIEL, in KRIELEN, zie deswegen ict bij KRUIM, in de II. Pr.

KRIEM, in KRIEMELTJE, *mica, &c*; KRIEMEN, *querulum esse*; en KRIEMELEN, *multitudine abundare*; zie bij KRUIM, in de II. Proeve.

KRIEP, in † KRIEPEN, II. CL: 3, *repere*; en KRIEPE, KRIEP-HÉNNEKEN, *pumilio*; zie bij 't volgende KRUIP, in deze Proeve.

KRIEST, in de II. Proeve.

KRIEV of KRIEW, in KRIEVELEN, KRIEWELLEN, enz., zie bij RYV, in deze Pr.

KRIEZ, in KRIEZELTJE, zie bij 't volgende RYT, in deze Proeve., en bij KRIT, in de II. Proeve.

KRY, in 't Vlaemsche KRYE, *clamor*; zie bij 't volgende KRYT, in deze Pr.

De Wortel-en Zaek-deelen.

KRYG en KREEG, in ons KRYGEN, KREEG, GEKREGEN, II. CL: 1, *accipere, acquirere, conquirere, assequi, comparare*: L-Fr: *krigen* / in *Prat: krigge* / en *krig*; in *Prater: Partic: krigge* / *acquirere*.

Dog 't H-D, *krigen* / I. CL: *acquirere*; is uit een Wortel-deel van 't *Pras*: ontleent, mits met een *Dialect*-verloop in *te*.

Tot ons *Pras*: behoort ons KRYG, m: H-D, *krig* / M, *militia, bellum*; als hangende van Rooven en Grijpen aen een;

Ii en

KR.

en † KRYGS-BESTÉK *n*: *Stratagema*, en † KRYGS-HASPEL *m*: *Martis pullus*, *vir bello strenuus*, *miles triarius*, *homo ad bellapro-pensus*; KRYGS-TÓGT, *m*: *Expeditio*, &c; en hier van weder ons KRYGEN, I. CL: H-D, *krtegen* / I. CL: *bello concertare*. Verder ons *Adject*: & *Subst*: KRYGEL, en uit het *Prat*: KREGEL, of, in een H-D, *Dialect-verloop*, ook KRIEGEL (*Subst*: *Zelus*; & *Adject*: *Per-tinax*, *facile instigatus*, & *Zelotypia motus*) als bij die genen, die gelijkelijk op een zelfde ding uit zijn; en ons KRIL, *facile instiga-tus*, & *Zelotypia motus*, schijnt mij bij inkor-tinge voor KRIEGEL te komen, enz.

Het Zaek-of Wortel-deel.

KRYS, in KRYSCH, GEKRYSCH, en † KRY-SCHEN, *exclamare*; en KRYSELEN, *frendere*; zie daer van bij 't volgende KRYT, in deze Pr., en van 't laatste ook bij † KRIEST, in de II. Pr.

Het Wortel-deel.

KRYT, &c, in KRYTEN, KREET (oul: ook in *Sing*: † KRÉÉT en † KREIT) GEKRETEN, II. CL: I, *gemere*, *plorare*, *lamentari*, *flere*, & *clamare*, *unde vulgò Cridare*, Ital: *Gridare*, Hisp: *Critar*, Angl: *Crie*: IET SLÉGT UIT-KRYTEN, II. CL: I, *rem ut improbam valdè declamare depingere*; en ZYNE OOGEN UIT-KRYTEN, I. CL: *nimio fletu se excacare*. M-G, *gretan* / *gaigrot* / *grettang* / IV. CL: I, *plorare*; zijnde van die M-G, *Classis*, welke van al de anderen van Duitschen Stamme afwijkt; maer, als men de S, tot een voorvoegsel neemt, volgens onze aenmerking in onze *Grondsl. II. Ver-band*: § XXIX, zo zou dit onze beantwoord worden met het H-D, *schrepen* (of *schreihen*) / *schreiehe* / *geschreihen* / II. CL: I, *plorare*, *clamare*, *vociferare*. Ons RYTEN, II. CL: I, heeft ook groote gemeenschap met dezen Stamboom, en zal mooglijk slegts in de voorwerpinge van K verschillen.

Tot het Wortel-deel van 't *Præsens* be-hoort ons KRYTER, *m*: *Ejulator*; en KRY-

KR.

TER, STÉÉN-KRYTER, *m*: *Tinnunculus*, *ac-cipitris genus*, om 't krijtige geroep: en het Vlaemsche † KRYE, *clamor*; en † KRYTSCH, *Euph*: KRYSCH, GEKRYSCH, *clamor*; waer van † KRYSCHEN, I. CL: *exclamare*; en mooglijk ook KRYSELEN, I. CL: *frendere*, *infrendere dentibus*, als den krijtenden niet ongemeen; gelijk ook H-D, *krischelen* / I. CL: *stridere*, & *ejulari*; Græc: *υπὸ κειν*, *stridere*; en H-D, *kritsen* / *kritzelen* / I. CL: *stridere*, *frendere*. Dog ons KRYT, *n*: *Creta*, schijnt een Latijnsch bastaerdkind te zijn.

Met het Zakelijke deel van het oude *Prat*: komt overeen ons KRÉÉT, KREIT, *m*: *Clamor*, *provocatio*; Alam: en F-TH, *chrp* / H-D, *kreiden* / *clamor militaris*; waer van ons KREETEN, † KREITEN, I. CL: en Flandr: GRATEN en GRETEN I. CL: *provocare*, *exas-perare*, *irritare*; Kimbr: *Grata* / en Yl: *graata* / en A-S, *gratan* / I. CL: *flere*, *plorare*; en Yl: *grot* / *ploro*; en *graatut* / *Tri-fitia*; en ons † KREITSER, † KREISER, † KREESER, *m*: *Seditiosus homo*.

Dog tot het Zakelijke Deel van het heden-daegsche *Prat*: ons KREET, *m*: KRETE *f*: *Vociferatio*, *exasperatio*; M-G, *gretg* / *fletus*; waer van ons † KRETEN, I. CL: *provocare*, *irritare*, & *exasperare*; gelijk ook Kimbr: *Kretta* / *biscere ore*, als zinspelende op 't sperren van den mond bij 't krijten en schreeuwen der kinderen.

Wijders schijnt het, of 'er met uitlatinge van de T, even als bij 't bovengemelde Vlaemsche KRYE, *clamor*, en 't H-D, *schrei-hen* / en, mede bij Ons, met eene voorwerpinge van S, of verwisseling van K in SCH, uit het oude *Prater*: gekomen ware ons † SCHREY, *m*: GESCHREY, *n*: H-D, *geschrey* / N, *clamor*, *fletus*; waer van ons SCHREYEN, *Euph*: SCHREYDEN, I. CL: *clamare*, *flere*; en met ÉÉ, en den uitgang UW, ons SCHRÉÉUW, *m*: GESCHRÉÉUW, *n*: *Clamor*; waer van SCHRÉÉUWEN, I. CL: *vociferare*; maer van deze Takken zie verder bij ons SCHRYD, in de II. Proeve. Dog wederom zonder S, in 't H-D, *gkreusche* / *clamor*, *ululatus*; en *kreuschien* / I. CL: *clamare*, *vociferari*.

De

KR.

De Zaak-of Wortel-deelen.

KRIK, in 't Vlaemsche KRIKKE, *lituus*; zie daer van bij KRUIP, in deze Pr.

KRIL, *zelotypia motus*; zie daer van bij KRYG, in deze Proeve.

KRIM, in † KRIMMENDE VOGEL; zie bij 't volgende KRIMP, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

KRIMP, &c, in ons KRIMPEN (Flandr: KREMPEN), KROMP (oul: ook KRAMP), GEKROMPEN, II. CL: *5, contrahi, diminuerere, coarctare, rugare; extenuare, decrefcere*; A-S, *hrimpan* en *rimpan* / *hramp* en *tamp* / *gehrumpen* en *gerumpen* / II. CL: *2, rugare*; alle rimpeling is een inkrimping. Dat ook oulinks in stee van MP, *Euphon*: bij ons gebruikt is MM, blijkt uit ons † KRIMMENDE VOGEL, *accipiter*, om zijne kromme roofoeklaeuwen; gelijk ook die zelfde rede past op het A-S, *hrimm* / *hrimm* / en *remn* / *corvus*; en ook uit het *Præ*: het A-S, *hræmm* / *corvus*; gelijk mede op 't A-S, *hramma* / *cancer*, om zijne kram-scharen; en op 't Yl: *hremma* / I. CL: *anguibus rapere*.

Tot ons *Præ*ens ons † KRIMPE, nu nog uit het oude *Præ*: KRAMPE, KRAMP *f: Spasmus*, als eene inkrimping der Zenuwen zijnde; en ons KRIMP, *f: Locus decrefcens, inter parietes ad usum aquarii & lavatrina sepiissime destinatus*; en KRIMPING OF GRIMPING IN DE BUIK, *dolor colicus*; en KRIMPSEL, *n: Coarctura*; & *Colicus dolor*; en KRIMP-NEUZEN, I. CL: *contrahere nares, naso suspendere adunco*; en 't H-D, *krimpen* / I. CL: *coarctare, contrahere*; en H-D, *krimmen* / I. CL: *sorquere, morderere*.

En, zonder K voor-op, ons † RIMPE, nu RIMPEL, *f: en met SCH, ons SCHRIMPEL, f: Ruga*; waer van ons RIMPELEN, SCHRIMPELEN, VERSCHRIMPELEN, I. CL: *rugare*; en † GERIMPEL, GRIMPEL, GRÉMPSEL, *n: H-D, grümpel* / *scruta*, als allerhande oude

KR.

en verschrimpelde vodden; en 't verkoopen van zulk goed heet GRIMPELEN I. CL: *cauponari*. En, om 't zamentrekken van de rimpels in 't Voorhoofd, bij de bedroefden of schreijenden, en bij de vergramden, mede ons GRIMMEN, I. CL: *ducere vulnus, contrahere rugas*; & *Ringere & ringi*; Frij: GREMEN I. CL: *dolere, tristari, moerere*; waer van ons basterdstaertige GRIMAGIE, GRAMMATSE, GRIMMATSSEN, *depravatio Oris, unde Gall: grimace*; verder ons † GRIM, nu GRAM, Angl: *grimme* / A-S, *grimm* / *gram* / *grom* / *asper, torvus, acer, iratus, sevus*; en waer van ons † GRIMMEN, VERGRIMMEN, VERGRAMMEN, I. CL: *irrizari, irasci, furere; & tr: Frenedere, infrenedere, hiriire*; A-S, *græmian* / *gramian* / I. CL: *irritare*; en *grimmian* / *grimmian* / *grumman* / *severe, exasperare*; en *grimmian* / *grimmian* / *rugare*; en ons † GRAM-GAT, *colobium muliebre*, om de rimpelfronfels; gelijk ook om 't rimpeltrekken, als bij 't Grenikken, het Vlaemsche GREMELEN, I. CL: *subridere, renidere*, bij Ons GRIM-LACCHEN.

Uit het *Præ*: met A, ons KRAMPE, KRAMP, *f: nu meest KRAMME, KRAM, f: H-D, krampe* / *krampe* / F, *hamus, fibula, uncus, barpago, oculus ferreus cui suspenditur vel affigitur aliquid*; unde Gall: *Crampon*; als door kromte vasthakende; waer toe ook 't M-G, *hramjan* / *ug-hramjan* / I. CL: *suspendere, crucifigere*, Græc: *κρημῶν*; en verder ons reetsgemelde KRAMP, *f: H-D, kramppf* / M, Angl: *krampe* / *spasmus, unde Gall: crampe, goute crampe, Lat: Arthritis*; en 't Vlaemsche KRAMPAERD, *m: Homo ignavus, imbellis, timidus*; als wiens lust in moed, zo men zeld, terstond in de schoenen krimpt: gelijk ook het Geld: KRAMSVOGEL, en KRAMMET-VOGEL, *m: Turdus*, alzo de lijsters in kram-strikken gevangen worden; en dewijle de Jenever-bezien ook daer toe gebruikt worden, zo heeft mede die Boom den naem van KRAMMET-BOOM, *m: Juniperus*.

En, zonder K, ons RAMP, *m: RAMP SPOED, m: Malum, infortunium, miseria*; waer van het oude Vlaemsche † RAMPEN, I. CL: *dira imprecari, convitari*; en ons RAMP-SPOEDIG, en RAMPZALIG, *infelix,*

KR.

infaustus, *impedimentis abundans*; gelijk ook A-S, *hremman* / en *stremman* / I. CL: *impedire*, *ponere offendiculum*; en *remming* / *obstaculum*. Wijders, met een Walschen Staert ons ONTRAMPENEERT ZYN, *infortunio dilaceratum esse*. Dog in 't H-D, *ramp* / *M*, *congeries*; als bij den hoop; dus H-D, *auf den Stampe verkauffen* / *acervatim vendere*, *pretio infemel non per singulas res constituto*; 't zij op den bijengelchraepten hoop ziende, of op dien zin, als bij ons *Voetstoots*, vermits geene naklagte van ramp onderworpen. En, met sch / het H-D / *schramme* / *F*, *rima*, *crena*; zo klein naemelijk als de kreuken der schrimpelingen; en daer toe 't H-D, *schramme* / *F*, bij ons mede met SCH, *SCHRAM*, *f: Vibex*, *rimula cicatrix*, *friatura*, zijnde een fijn-strepige haek-wonde; waer van ons *SCHRAMMEN*, I. CL: *H-D*, *schrammen* / I. CL: *Leviter vulnerare*, *rimula*, *cicatrice* &c; en Ysl: *hremme* I. CL: *anguibus rapio*; en Angl: *Bor: to beam* / *manuum ad aliquid capiendum exporrigerere*. Maer het bovengenoemde A-S, *remming* / *obstaculum*; en *gehremman* / *stremman* / *impedire*, kan ons ook oploffing geven van 't H-D, *ramme* / *rammel* / *truncus*, *fistuca*, *trabs*, *caudex*, *contus*, bij ons *RAMMEYE*, *f: Vectis*; als waer mede den weg gesloten, en afgeweert word; waer van 't H-D, *rammen* / *tammeln* / I. CL: bij ons † *RAMMEYEN*, I. CL: *truncis*, *trabibus*, *vectibus*, *sive caudicibus obstruere viam vel januam* &c. Maer, zulke Boqm-tronken gebruikte men ook voormaels tot het Muer-breken, waer toe ons *RAM*, *RAMMEYE*, *vectis*, *aries*, waer van ons *OP-RAMMEN*, *RAMMEYEN*, I. CL: *arietare*: gelijk ook de zin van *kromte* past op ons *RAM*, *m: Aries*, om de kromte der hoorns; waer van weder ons *RAMMEN*, I. CL: *salire*, *inire more Arietum*; en daer van overdragtelijk *RAMMEL*, *GERAMMEL*, *n: Crepitus*, *tumultuositas*, *petulantia*; en wederom hier van ons *RAMMELEN*, † *REMMELLEN*, en † *RIMMELEN*, I. CL: *crepitare*, *tumultuare*, *lascivire*, *vim masculam exercere*, en daer van *RAMMELAER*, *REMMELER*, *lascivus*, *tumultuosus*, & *cuniculus mas*, *initor lascivus*; gelijk ook verder op de kragt schijnt te zien het Ysl: *stamur* / *Robustus*; en wederom, om de gelijkheid der Rams-hoornen, ons *AGGE-*

KR.

RAM m: Scarabeus cornutus. Van eenige takken met G VOOR op, als *GRAM*, *GRAMMEN* en *GRAM-GAT* hebben we hier vooral bij de takken van 't *Prasens* gesproken.

Tot het *Prat:* met O of U het A-S, *crump* / *crumb* / *crumpeht* / en *crumbig* / en bij Ons zonder P, *KROM*, *H-D*, *krummin* / *curvus*, *obuncus*, *tortuosus*; waer van ons *KROMMEN*, I. CL: *H-D*, *krumminen* / I. CL: *curvare*; en ons *KROMTE*, *f: H-D*, *krumme* / *F*, *curvatura*: en 't *Bruff:* *KROM-BROOD*, *n: Libum lunatum*; en *KROM-OORD*, *ensis falcatus*, *barpe*.

En, zonder K voor-aen, ons † *ROMPE*, *f: Ruga*, & *tr: propter rugacitatem*, *Cortex*; en † *ROMPE*, *nax myrsitica vilior*, *casta*, *inanis*, als welke verkrompen of ingedroogt is; en ons *ROMP*, *m: H-D*, *ronup* / *rump* / en *rumpf* / *M*, *truncum corpus*, als zijnde afgeknot: verder ons † *ROMPEL*, en met SCH, ons † *SCHROMPE*, *f: SCHROMPEL*, *f: H-D*, *schrumpel* / *F*, *ruga*; waer van ons *SCHROMPELEN*, *VERSCHROMPELEN*, I. CL: *H-D*, *schrumpeln* / I. CL: *rugis crispare*, *corrugare*, en *SCHROMPELIG*, *rugosus*, *vietus*.

Tot het *Prat: Part:* ons *Adj:* *GEKROMPEN*, A-S, *gehrumpen* / *getumpen* / *contractus*, *rugosus*; *BEKROMPEN*, *arctus*, *angustus*, *tenuis*, *miser*; en *VERSCHROMPEN*, *rugosus*, *vietus*, *rugis crispatus*.

De Zaak-of Wortel-deelen.

† *KRING*, zie bij *KRENG*, in de II. Pr.: dog *KRING*, *circulus*, &c, enz., bij *REN*, in deze Pr.

KRINK, in *KRINKELLEN*, *rugare*; bij *REN*, in deze Pr.

KRIP, in *KRIPPELTJE*, *offula*; zie daervan bij *RYV*, in deze Pr.

KRIT, in *KRITSE* en *KRITSEL*, *festuca*, *palea*, *minutissima mica*; en † *KRITSEN*, *purgare*, & *scabere metalla filis cupreis*; zie daer van bij † *KRIT*, in de

KR.

de II. Pr. ; en voornaemlijk bij RYT, in deze Proeve.

KRÓD, in KRÓDDE, *bufo*; zie daer van bij KRUY, in deze Pr.

KROM, in KROM, en KROMMEN, &c, zie bij 't vorige KRIMP, in deze Pr.

KROMP, in KROMP, GEKROMPEN, en BEKROMPEN, zie bij 't vorige KRIMP, in deze Proeve.

KRON, in KRONJE, *Euphon: KARONJE*, zie bij KRENG, in de II. Proeve.

KRONK, bij RÉN, in deze Pr.

KROO en KROOD, in KRODEWAGEN, &c, zie bij KRUY, in deze Pr.

KROOY, in KROOY, GEKROYEN, zie bij KRUY, in deze Proeve.

KROOK, in KROKE, en KROKEN, zie daer van bij KRUIP, in deze Pr.

KROOP, in KROOP, GEKROPEN, en †KROSP, *claudus*; zie bij 't volgende KRUIP, in deze Proeve.

†KROOST, zie bij †KRIEST, in de II. Proeve.

KRÓP, in KRÓP, *ingluvies, & lactuca capitata globus*; en KRÓPPEN, IN-KRÓPPEN, zie daer van bij 't volgende KRUIP, in deze Proeve.

†KROSP, in †KROSPEN, *concrepitare*; en †KROSPEL-BÉEN, *cartilago*; zie daer van bij †KRIEST, in de II. Proeve.

KRÓT, in KRÓTTE, *latum vestibus adhaerens*; KRÓTTEN, *detergere lutum vestibus adhaerens*; en KRÓTTER, *scopula litoria*; zie daer van bij KRIT, in de II. Proeve.

KRÓUW, in KRÓUWEN, bij RAUW, in de II. Proeve.

KR.

Het Wortel-deel.

KRUY &c, in ons KRUYEN, KROO (of KROOY), GEKROYEN, II. CL: 2, *trudere, protrudere, pellere, propellere*: men gebruikt ook wel de D, agter 't Wortel-deel, als KRUIDEN, KROOD, GEKRODEN, II. CL: 2. Bij die van Zuid-holland, en die van Waterland is dit *Verbum*, als ongelijkvloeiend, zeer gemeen, dog bij ons in Amstelland hoort men 't zelden anders dan Gelijkvloeiend of als I. CL.

Takken uit het *Præsens* en *Prat*: zijn ons KRUY-WAGEN, en bij anderen ook KRODEWAGEN, *vehiculum trusatile*: en mooglijk ook †KRÓDDE, *f: H: D, krote / F, Rubeta, bufo*, als ziende op den hortigen voortgang der padden. En indien ons KRUID *n: Herba*, dat van gedaentenswegen hier wel past, uit dezen Stam ontleent is, zo zou ik vermoeden, dat de eerste *primitive* zin van ons Stamwoord, waer van ik onder de oude nogte hedendaegsche Verwanten geene maekers weet om 'er ligt uit te ontleenen, van nog eene andere beteekenis zal geweest zijn, vermits het voort-stuwen, schoon 'er bij 't groeijen der kruiden wel een voortdrang van sappen geschied, den aerd van die onzichtbare vordering door zulk een benaming gantsch niet fraei zoude uitbeelden. Dog zie ook van ons KRUID, bij KRIT, in de II. Proeve.

De Zaek-of Wortel-deelen.

KRUID, *herba, olus, & aromata*; zie daer van bij †KRIT, in deze II. Pr., en bij KRUY, in deze Proeve.

KRUIM, in KRUIME, KRUIM, KRUIOMEN, en KRUIMELN, &c, zie bij KRUIM, in de II. Pr.

Het Wortel-deel.

KRUIP, &c, in ons KRUIPEN (ouf: ook †KRIEPEN), KROOP, GEKROPEN, II. CL: 2 en 3, *repere, serpere*; en

KR.

KR.

ONDERKRUIPEN II. CL: 2, *subrepere*, *præverttere*, & *anticipare*; ONTKRUIPEN II. CL: 2, *erepere*; en VOORT-KRUIPEN, II. CL: 2, *prorepere*. A-S, *creopan* (*crppan*) / *creap* / *cropen* of *crupen* / II. CL: 1, *repere*; Angl: *creape* / *creepe* / *repere*. H-D, *kriechen* / *kroch* / *gekrochen* II. CL: 2, *repere*. Yl: *kriupa* / *kraup* / *kropenn* II. CL: 2, *curvus incedere*. Alhier verloopt de H-D, *Dialect* van *p* / in *th* / dat zeldsaem en vreemd is: of indien dit geen verloop is, zo moeten het van ouds twee bijzondere stammen geweest zijn, met den zelfden zin.

Tot ons *Præf*: ons KRUIP-HÓL, *n*: A-S, *crppele* / *latibulum*, *spelunca*, *latebra*, *anstrum*; en KRUIP- en KRIEP-HÉNNEKEN, en † KRIEPE, *pumilio*, *gallina pumila*, *circaterram quasi repens*.

Tot het *Præter*: , dog met de ingekorte Ó, ons KRÓP, *m*: H-D, *kropff* / *M*, Angl: *cropple* / *ingluviæ*, *ruma*, *struma*, *scrofula*; als welke bij 't inslikken een kruipbeweging maekt: en overdragtelijk ons KRÓP, *m*: *Indignatio*, *stomachus*, om dat de hoon en het ingezwolgen leed den krop als verstikt; waer toe onze spreekwijze van DEN KRÓP ONTLASTEN, UITSTORTEN, *lacrimis sive querelis animus degravare*. Wijders ons KRÓP, VAN SALADE, *lactuca capitata globus*, om 't digt in een kruipen der bladen; en Yl: *kropput* / *M*, *corpus*; en van KRÓP, *ingluviæ*, & *tr*: *indignatio*, komt ons KRÓPPEN, I. CL: *glutire*, *deglutire*, & *saginare*; en ons IN-KRÓPPEN, I. CL: *inglutire*; & *tr*: *malum quid decoquere*. Voorts ons † KROPEL, nu KREUPEL, H-D, *kriuppel* / *claudus*, & *debilis*, & *incurvus*; Angl: *creple*; als moettende zachter voortkruipen; of liever, volgens den Yl: zin, om 't krom en gebrekkelijk gaen: waer bij ook past tot ondersteuning het H-D, *kriüche* / *F*, A-S, *crpce* / *crice* / bij ons mede KRUKKE ook *Fl*: *krikke*, en *KRIEKE*, *f*: *Fulcimentum subalare*, *lituus*, *scipio*, als tot steun van de kromgaenden en zwakken ter been; alwaer de H-D, *th* in steel van de H-D, *th* bij dit H-D, Wortel-deel komt, en daer in van 't onze gevolgt word, passende de *IE* of ingekorte *I* bij 't Vlaemsche op ons oude *Præfens* of den *Infinis*: met *IE*:

bij welk woord mede behoort het Vlaemsche *KRIK-HOUDER m*: *Rhabdoporus*, *qui fulcimenti subalaris formam argenteam pedalis magnitudinis, munere suo in publico fungens, gestat*. Maer de kromte zelf word nog netter uitgedrukt in ons KREUKE, † KROKE, *curvatura*, *flexura*, & *plicatura*, & *ruga*; en 't Vlaemsche KROKE *f*: *Cimicinus*, *comamuliebris*, om de kromme haervlegtingen; waer van KROKEN, KREUKEN, I. CL: Angl: *kroche* / *plicare*, *curvare*, *flectere*, *rugare*; & *tr*: *rumpere*, *frangere*; en KREUKEN DE VRIENDSCHAP, *offendere amicitiam*. Uit alle welke voorbeelden ik vermoeden zoude, dat de eerste grondbeteeckenis van dezen Stamboom op de kromte gezien hebbe, van gelijken als nog *curvus incedere* bij 't Yl: *kriupa*: dog verder wederom met *p* / het A-S, *croppleac* / *serpillum*; als mede, zo 't mij toefschijnt, het A-S, *cropp* / *uva*, *spica*, *racemus*; en *croppijht* / *racemosus*; om 't kruipen der ranken langs de staken op Wijnbergen; of om 't bijcentrossen der druiven, omtrent in gelijken zin als hier boven bij ons KRÓP VAN SALADE.

En, zonder het voorvoegsel *K*, ons RUIPE, ook uit het *Præter*: † RUPE, ROEPE, en † RUPSENE, nu meest RUPSE *f*: H-D, *raupe* / *F*, *eruca*, *millepeda*, om het kruipen; nog ook uit het oude *Præter*: † ROOPE, *f*: *Eruca*; als mede, bij een Letters-omzet, voor RUPSE, ons RUSPE, en met *I*, uit het *Præf*: RISPE, *f*: *Eruca*, *millepeda*; voorts RUPSE- of RUIPE-SCHYTER, *papilio*; vermits deze de Eijertjes leggen, daer de rupfen van uitkomen; en dewijle de ruipen de groente en ruigte der bladeren afknagen, zo komt mooglijk uit zulk een zinspeling ons † RUEPEN, RUIPEN, en ROOPEN, I. CL: *carpere*, *vellicare*, *vellere*, *reffare segetem*; gelijk ook M-G, *raupjan* / I. CL: H-D, *raufen* / *raufen* / en *rupfen* / I. CL: en Alam: *koppjen* / *vellere*, *vellicare*, *depilare*; F-TH, *ar-rofozan* / I. CL: *detegere*, *eructare*; en H-D, *taupen* / I. CL: *arbores erucis purgare*; als mede bij Ons, met SCH en ST voor de R, ons † SCHROOPEN, I. CL: , *dirumpere*; en STROOPEN, I. CL: *stringere*, *deglubere*, & *populari*; en DE MOUWEN OP-STROOPEN, *nudare brachia*: gelijk ook, de H-Duitsche *F*, die hier tegen onze

KR.

onze P komt , in V , volgens onze *Dialect* , verandert zijnde , en de SCH voor-op houdende , bij den zin van kruipen past , ons SCHROEVE , SCHROEF , *Cochlea mechanica* ; als strekkende om door hare slinger-groeven met een zagt opkruipende beweging iets sterk aen te persen of zagtjes neer te laten ; en daer van ons SCHROEVEN , I. CL: *vertere cochleam* , & *subigere* , *subagitare* ; en *transl*: SCHROEVEN , I. CL: Sax: *Schroeffen* / I. CL: *fosfas ducere metallicas* , ziende op het schooren van die kruipgroeven ; zie van de SCH , en ST , bij onze *Grondsl. II. Verhand. § XXIX, & XXX*. Dog wederom zonder S ; het A-S, *hrope* / *roop* / *colum* , *colon* , om den kruip-gang van 't gedarmte ; en A-S, *rop-wort* / *colica* ; om de kruiping en wringing van 't scherpe vogt of de winden in 't gedarmte.

De Zaak-of Wortel-deelen.

† KRUIST , zie bij † KRIEST , in de II. Proeve.

KRUM , in KRUMMEL , KRUMMELEN , *frire* , enz. ; zie bij KRUIM , in de II. Proeve ; en KRUMMELEN , *murmurare* ; bij RUIM , in de II. Proeve.

KRUK , in KRUKKE , *lituus* , *fulcimentum subalare* ; zie daer van bij KRUIP , hier voor in deze Proeve.

KRUSP , in KRUSPEL-BÉÉN , *cartilago* ; zie daer van bij KRIEST , in de II. Proeve.

KU.

KUIL , *fovea* ; zie daer van bij KIEL , in de II. Proeve.

KUISCH , in † KUISCHBAER , KUISCH , en

KU.

KUISCHEN , zie daer van bij 't vorige KIEZ , in deze Proeve.

KUIZ , in KUIZELEN , *ludere globulis &c* ; zie daer van bij KIEZ , in deze Proeve.

KUN , in KUNNEN , GEKUNNEN , en in KUNNE , *genus* ; en † KUNNIG , *curiosus* ; zie bij 't vorige KEN , in deze Proeve.

KUND , in KUNDE , KUNDSCHAP , *notitia* , *scientia* ; en † KUNDE , *genus* ; en † KUNDEN , † KUNDSELEN , *condire* ; zie daer van bij 't vorige KEN , in deze Proeve.

KUNST , in KUNST en KUNSTIG , zie bij 't vorige KEN , in deze Proeve.

KURV of KURF , in KURF , KURVE , GEKURVEN , zie bij 't vorige KERV , in deze Proeve.

KUST , in KUSTBAER , *purus* , *integer* , *probus* ; en TE KUST EN TE KEUR , *quantum vel quomodo velis* ; zie bij 't vorige KIEZ , in deze Proeve.

KW.

KW , in KWYN , en KWEEN , zie bij QWYN ; en in KWYT en KWEET , bij QUYT , in deze Proeve ; en in KWAEL , KWELEN en KWÉLLEN , bij QUEEL , in de II. Pr. ; en in KWELEN , bij QUEED , in de II. Pr. , en in KWAED , en KWÉTSEN , bij QUYD , in de II. Proeve . en in KWAKKEN en KWIK , bij WEEG en WYK , en in KWÉNDEL , bij WIND , in deze I. Pr. , en in KWALM , bij WELL , in de II. Proeve.

KWAM , zie bij 't vorige KOOM , in deze Proeve.

1716¹²
77

Het

L.

LA.

Het Zaek-of Wortel-deel.

LAB, in LABBEN, en LABBAEYEN, zie bij LEP, in de II. Proeve.

De Wortel-deelen.

LACH en † LOECH, in ons LACHEN (of LACHCHEN), LACHTE (oul: LOECH), GELACHEN, VI. CL: *ridere*; en TOE-LACHEN, VI. CL: *arridere*. M-G, hlahjan / hloh / hlahjang / III. CL: 1, *ridere*; en hi-hlahjan III. CL: 1, bij ons mede BELACCHEN VI. CL: *irridere*. Wijders F-TH, en Alam: Lahhan / *ridere*; zijnde mij nog onbekent tot welke *Classis* dit behoort, zie VI. CL: 1. Voorts A-S, hlahjan (hlahhan / hlehhan) / hloh / gehlahen / III. CL: 2, Angl: Laughe / *ridere*; Yñ: hlaeta / hloo / hletgenn / III. CL: 2, *ridere*; dog H-D, Lachen / I. CL: *ridere*; en onze spreekwijze van LACCHEN IN DE VUIST, in *sinn gaudere*; L-F, Laetsen / *ridere*.

Tot het Wortel-deel van † *Prasens* ons LACH, m: H-D, Lach / M, gelächter / M, Alam: Lachter en hlahhtar / A-S, hlahhter / hlahhtor / Yñ: hlaatur / M, *risus*; en ons GELACH, n: *Risus frequens*; en A-S, hlagol / *ad risum facilis, ridiculus*; en ons LACHACHEN, I. CL: *cachinnari*, dat mede zo wel als ons LACCHEN voor een oud Klank-naebootzend woord kan gehouden worden.

Maer ook A-S, leahhter / *flagitium*; en lehter / *probrum*; als mede bij ons † LACHTER, m: *Vituperium*; waer van het A-S, leahhtrian I. CL: *accusare*, en ons † LACHTEREN, I. CL: *vituperare*, als belacchende en veragte eenes anders doen: hier voor gebruikt men nu gemeenlijk LASTER en LASTEREN, dog dit ziet meer op quaed spreken, als op belacchen, en schijnt ook nog ruim zo wel tot een zelfden tak als † M-G, Laian / IV. CL: 1, *maledicere*, te behooren; waer

LA.

van we bij 't volgende LAED zullen handelen.

Tot het *Prat*: betrek ik het A-S, hleohhter / en gehlid / gehlith / *risus*, en hlehhan / hlehhan / hlahhan / hlahhan / I. CL: *ridere*; uit welke voorbeelden te gissen is, dat dit A-S, *Prater*: ook eo / of p of t of e / gevoert hebbe, zo wel als o; gelijk dat meer bij de A-S, *Prater*: van de III. CL: 2, gevonden word; en gelijk ook onze III. CL: , die eigentlijk die *Class*: beantwoord, en OE en IE in *Prater*: uitlevert.

De Zaek-of Wortel-deelen.

† LAD, in † LAD, † GELAD, *lubricus*, zie bij GLYD, hier voor in deze Proeve.

LAD, in LADDER, *scala*; zie bij 't volgende LYD, in deze Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen.

LAED en † LOED, in ons LAEDEN, LAEDDE (eertijds LOED), GELADEN, VI. CL: *Onerare, congregatum onus impingere, gravare, aggravare*: *Euphon*: en in spreektael zaid men ook wel LAEYEN. Verder bij ons EEN BUSSE LADEN, VI. CL: *pulverem & plumbum bombardæ ad ictum indere*; en ons OVERLADEN, VI. CL: *supra vires onerare*, met een *Præpos*: *insepar*; en derhalven in *Prat*: *Part*: OVERLADEN; dog OVERLADEN, VI. CL: *onerare pondere majore quam pactum continet*, met een *Præpos*: *separab*: en dies ook in *Prater*: *Part*: OVERGELADEN. F-TH, Biladan / *oneratus*, onder de Onreg: No. II. A-S, hladan (en ladan) / hloh / gehladen en gehladen / III. CL: 2, *onerare, & congerere*; Engl: to Load of Lade / in *Prat*: *Part*: Loaden of laden / en loaded of laded / *onerare*; en H-D, Laden / lud (in *Subj*: Lude) / geladen en geladt / IV. CL: 1, *one-*

LA.

onerare, & *onus imponere*; *quin etiam Invitare*, & *citare*, *in jus vocare*. Onder een Ongelijkvloeiende gedaente vertoont zig deze zin van Noodigen (zo wel bij heusheid, en verzoek, als regtsdwang) thans alleenlijk bij 't Hoog-duitsch, en deze schijnt overdragtelijk te komen van bij een vergaderen, dat voor de lading gaet; of van Beladen, belasten, en met verzoek of Bevel iemand bezwaren of aendringen; dog Gelijkvloeiend, en in den zelfden overdragtelijken zin, vind ik ook het M-G, lathon / galathon / I. CL: 3, en F-TH, lathon / gelathon / en giladon / I. CL: vocare, convocare, & invitare, voormaels bij ons ook LADEN TE GERECHE, *in jus vocare*; en A-S, gelathian / I. CL: invitare, congregare; en hľadian / I. CL: onerare; en mede A-S, ladian / geladian / I. CL: purgare & excusare, als den last of laster ontheffen; hoewel ook dit laetste omtrent even goed bij ons volgende Wortel-deel LYD zal paffen. Maer als ik in tegendeel op onzen zin van Bezwaren denk, en tevens op degereede wegsnelting van onze D, en wederinvlijing van onze Y, zo dunkt mij, dat ook alhier zijn plaats zoekt het M-G, Latian / lasto / lastang / IV. CL: 1, maledicere, als lasterlijke scheldwoorden iemand toewerpande; zijnde dit M-G, van die Classis, die in Praet: vermits het verloop na den Griekschen plooi, van alle de andere Deutsche of Kimbrische Taelverwanten afwijkt.

Tot het Wortel-deel van 't Praesens het A-S, lade / hľad / hľad / onus, sarcina; ons LADE, 't huisje van de Weegschale, *ansa in qua versatur examen*, als des lastes evenwigt aenwijzende; en LADE, f: weverslade, *peccen*, als dragende den last van 't werk; en LADE, LAEYE f: H-D, lade F, *capsa, cista, theca, loculamentum*, als welke men metiet belaed, ter berging of bewaring, of in welke men iets vergaert, volgens den A-S: zin van congerere, congregare; gelijk ook ons LADE, f: kramerslade, winkelkraem, en 't H-D, laden / M, *taberna institoris*; voorts ons LADINGE, f: *Oneratio, mercium onus congruum Navi*; & *Pulveristormentarii sarcimentum bombardae conveniens*. En in den zin van *bijeenrooijing of Roeping*, het gemelde A-S, lathan / gelathian I. CL: M-G, II. Deel.

LA.

lathon / galathon / I. CL: 3, F-TH, lathon / gelathon en giladon / I. CL: invitare, congregare, convocare; waer van ook 't Alam: ladungu / evocatio; en 't A-S, lathung / Alam: ladhunge / Ecclesia, als zinspelende of op de vergadering of op de heilige bediening en bijeenroeping der Gemeente. Voorts ons LADE VAN EEN PAERD, *Equi labiorum anguli*, 't zij men dit aenmerkt als de Lade daer in 't gebit gelegen is, 't zij als eene plaets, door welker teergevoeligheid, bij 't minste aantrekken van 't gebit, het paerd bestiert, en zo veel als tot zijn plicht geroepen word: nog ook in den zin van roepen ons GELAED, n: geraes, clamor, fremitus. En in den zin van onlasten en verschoonen het A-S, lade / ladung / defensio, excusatio, purgatio; waer van of waer toe het gemelde A-S, ladian / geladian / I. CL: excusare, purgare.

Maer, bij uitslatinge van de ligtelijkweg-smeltende D, en agtervoeging' van den uitgang ST, zo komt ook hier uit ons LAST, m: Onus, oneratio, vebes; & *Mercium onus navi congruum*; Yl: hlast / M, onus; en A-S, hlast / merces; en H-D, last, F, oneratio, onus, sarcina; en bij ons LAST, m: bevel, munus; en LAST, n: *Mensura oneris varia apud varios; apud nos Amstelodamenses continens fluidorum 12 dolia; frumentum, 36 saccos, sive 27 Modios; trutinandorum 3600 pondera*. Dat ons LAST, onus, & munus, volgens het thans doorgaende gebruik, van 't Mannelijke Geslagt bij ons is, niettegenstaende de uitgang ST het Vrouwelijke verkieft, is aen eenig verloop toe te schrijven; gelijk ook in 't H-D, het Fœmin: gebleven is: dog 't gebruik als 't meester is, moet gelden. En welk een fraei en teder onderscheid van zin 'er zij, in 't gebruik tusschen 100 Last, en 100 Lasten, is te vinden bij onze XII. Redewiss: § XLI & XLII. Verder van dit LAST komt ons † LASTEN, † BELASTEN, I. CL: beladen, H-D, lasten / belasten / I. CL: onus imponere; en A-S, hlastan / I. CL: *navigium onerare*; en A-S, hlast-schip / bij ons LAST-SCHIP, *navis oneraria, corbita*; en ons BELASTEN, I. CL: LAST GEVEN, H-D, belasten / I. CL: *munus imponere, mandare*; en † VERLASTEN, I. CL: *aggravare, opprimere*

Kk

LA.

ne; en OVER-LAST *m*: *Oppressio*; en daer van † OVER-LASTEN I. CL: *opprimere*, & *invebi in aliquem*; en TOE-LAST *m*: *Additamentum oneris*; & *transl*: *Dolium, vina, cupa*, thans een mate van drie tot zes amen; als mede ons LASTIG, *onerosus, molestus, difficilis, arduus*; en 't basterdstaertige LASTAGIE, BALLAST, *f*: Angl: *lastage / saburra*, unde Gall: *Leftagie*, en Hisp: *Lastre*, zijnde zand of steen &c, zo veel als elk schip inneemt, om, indien het geene vrachtgoederen, of niet genoeg daer van in heeft, op zijn behoorlijke Last te kunnen zeilen: en dewijle wel eere inlading of ontlasting van de ballast, en 't vermaken der schepen op of omtrent dezelve plaetsen of werven geschieden; zonoemde men ook overdragtelijk ons LASTAGIE, *f*: (*Navale*) de plaets alwaer de ontladene schepen vermaekt en herstelt wierden. Voorts met den uitgang ER, ons LASTER, *n*: Ysl: *Last* / N, *vituperium, maledictio, & Blasphemia*, als iemands eere en goeden naem bezwarende, omtrent in gelijken zin als 't voorgemelde, M-G, Latijn / IV. CL: 2, *maledicere*: hier van nu ons LASTEREN, I. CL: *criminari, convitiari*; en H-D, *laster* / N, *vitium, delictum, & offensio*; waer van het H-D, *lastern* / I. CL: *delinquere, peccare, ledere*, enz. Doch zie ook bij LACH, in deze Pr.

Vorder, hoe van dezen Stam uit het *Prater*: *Partic*: onder den zin van *Genoodigde* of *Geroepene* de oude GALATEN hunnen naem zouden kunnen gekregen hebben, zulks heb ik in onze IV. *Redewissl: bij den Op- en Uitsocht ceniger Gallen, ruims 270 jaren voor Christi geboorte*, ter overweging ingebracht.

Dog van het oude *Prater*: met OE, of de gelijkwaardige U of O, en mede onder den zin van *tot zig roepen*, vertoonen zig ons † LOEYER, † LOEDER, † LUDER, nu *contr*: LOERE, LOER, en † LORE, H-D, *luder* / N, *revocatorium, illecebra, esca*; unde Gall: *Leure, loire*, Ital: *Ludro*; en ons LÖDDER, *m*: *Homo luxuriosus, scortator, oculis illecebrofis*; en † LÖDDEGE, † LÖDDEKE, *mulier venerea, luxuriosa; meretrix, & lena*; en LÖDDERIG, LÖDDERLYK, *blandus, venustus, ludibundis oculis*; en daer van ons † LÖDDEREN, † LOEYEREN, *contr*: † LEU-

LA.

REN, † LOREN, en LORREN, I. CL: H-D, *ludern* / I. CL: *trabere, attrabere, escamponeere, inescare*, als door aantrekkelijkheit iet tot zig roepende; waer op ook past ons LOEREN, BELOEREN I. CL: *insidiosè speculari*, als door iets aengenaems iemand zoekende in 't net te trekken; en verder overdragtelijk ons LOEREN, I. CL: en met G voor-op, ons GLOEREN, GLUREN, GLUYEREN, I. CL: *insidiosè retortis oculis intueri*; & *frontem contrabere*, als zijnde dit den Loerenden gemeen; gelijk ook ons GLOERENDE, GLUYER-ACHTIG lonkende, *patens*; en ons † LORE, LOERVOGEL, *m*: *Accipiter, falco*, als passende op het wederom lokken; en ons LOREN, LEUREN, I. CL: *adsuafacere accipitrem revocatorio sive esca illecebra*, enz.; en mooglijk ook tot dezen Tak het M-G, *Mudja / facies*, als het kragtigste werktuig van aantrekkelijkheit. Dog van dit LOEREN, LEUREN, LOREN, zie ook iet in gevolg bij ons LIEZ of LIER, in deze Proeve.

Wijders schijnt met agterlatinge van de Jigtelijkwegsmeltende D bij 't zakelijke LOED, en met wederaenneming van den uitgang P, mede alhier uit ontleent te kunnen zijn ons † GLOEPE, GLUIPE, *f*: *Decipulum, machina irretiendis avibus apta*; waer van ons † GLOEPEN, GLUIPEN, en LUIPEN I. CL: *insidiari*, en GLUIPERD, LUIPERD, *m*: *Insidiator, pileo in palpebras contracto, oculisque insidiosè retortis intuens*; hoewel ook dit niet minder wel voegt bij ons LIEV, in de II. Proeve.

De Zaak-of Wortel-deelen.

LAEF, in LAEFNISSE, zie bij BLYV, in deze I. Proeve.

LAEG; in LAEG, LAGE, *positio, situs, series; spira, fulcrum, insidia*; & *Tormentorum navalium alterius lateris exoneratio*; BELAGEN, *insidiari*; LAEG, *humilis, LAEGTE, declivitas &c*; † GELAGE, *symposium, convivium*; en † LAAGEN, *ponere*; en 't Vlaemsche GELAEGSAEM, *commode situs*, enz.; zie bij 't volgende LIG, in deze Proeve.

LAEY,

LA.

LA.

LAEY, in LAEYE, *capsa, theca*; en LAEYEN voor LADEN, zie bij LAED, hier voor in deze Proeve.

LAEK, in † LAEK, *lacus*; † LAKE, *maria, falsago*; en 't Vlaemsche LAKE, *fangusaga*; ons † LAKE, *defectus*, & *vituperium*; LAKEN, *minuere, decretere*; & *vituperare*; LAKAEDSIE, *diminutio*; LAKEN, *pannus* &c; zie daer van bij LEEK, in de II. Proeve.

† LAEM, in † LAEM, *manus, mutilus*, & *olim claudus*; en † LAME, LAEMTE, *defectus, mutilatio, disortio, debilitas*; zie daer van bij LEM, in de II. Proeve.

LAET of LAAT, in GALATEN, *populi Galatie*; zie bij 't vorige LAED, in deze Proeve, en in LAET, *serò, sardus*; LAETST, *ultimus, novissimus*; LAETSTEND, *nuper*; en VERLATEN, I. CL: *prolongare, differre*; zie bij LAET, in de II. Proeve. Dog van ons LATEN, III. CL: 2, *omittere* &c; zie bij 't volgende LAET, in deze Proeve.

De Wortel-en Zaak-deelen.

LAET, en LIET, in ons LATEN, LIET, GELATEN, III. CL: 2, *omittere, linguere, finire*, & *permittere*. LATEN, OP PRYS LATEN, III. CL: 2, *estimare*; LATEN, ADER-LATEN, III. CL: 2, *secare venam, phlebotomare*, als latende het bloed een weinig uitloopen: AF-LATEN, III. CL: 2, *omittere, defistere*; ZIG GELATEN, III. CL: 2, *se gerere*; voor, zijn gedrag dus- of zoodanig te laten zien. † ONDERLATEN III. CL: 2, *intermittere*; en ONT-LATEN, III. CL: 2, *regulare, resolvere*; waemlijk als de Vorst zig weder ontbind en los laet; en OVER-LATEN, III. CL: 2, *transfere, tradere*, & *reliquum facere*; en TOE-LATEN, III. CL: 2, *permittere, concedere*; en VERLATEN, III. CL: 2, *relinquere*; ZICH VERLATEN OP IEMAND, *fidere alicui, spem omnem suam in aliquem figere*; en VERLATEN DEN WYN, *clustriare vinum*; hier komt

VER voor OVER, als latende den wijn overgaen van 't eene vat in 't ander, en zoo voort. Voeg hier bij het Vlaemsche LATEN, *examinare, vernare more apum*, alzo de nieuwe bly-zwermen de moeders-korvea verlaten: en ons UIT-LATEN, III. CL: 2, *emittere, mittere, solvere*; & *pratermittere*: en, zig gesloten houden, ZIG NIET UIT-LATEN, III. CL: 2, *non revelare mentem*. Onder deze bovengemelden zijn 'er al eenigen van zeldsamen overdragt. Van ons tweedehande gebruik van LATEN toelaten, en LATEN als hulpwoord, heb ik in onze XIV. Redewissl: gehandelt. De algemeene Grondbetekenis van al dit LATEN blijft spelen in ons Toe- of Vrij-laten.

M-G, *letan / letan / IV. CL: 1, relinquere, dimittere, astetan / IV. CL: 1, relinquere, dimittere*; en fra-*letan / IV. CL: 1, omittere, relinquere*; zijnde dit van die bijzondere M-G: Cl: op den Griekschen traat; dog F-TH, *latjan (latjan / en latan) / letz of letz / gilazan / Ec / III. CL: 2, omittere*; en *furlazan / furlazan / en belazan / en belazan / III. CL: 2, remittere, & dimittere*; en *satlazan / dere-linguere, relaxare*; & *permittere*; en *int-lazan / gilazan / III. CL: 2, laxare*. A-S, *letan / let / leten of gelaten / III. CL: 2, omittere, laxare*; & *phlebotomare*; & *astimare*. H-D, *lassen / letz / gelassen / IV. CL: 2, finire*; *anlassen / IV. CL: 2, ordiri, aggredi, spem præ se ferre*; en *ber-anlassen / IV. CL: 2, autorem fieri, alicui adducere aliquem*; en *zerlassen / resolvere, liquefacere, &c.* Yfr: *lata / liet / III. CL: 3, ponere, simulare, se gerere*; in 't Praef: *eg-lett / en volgens de anderen van die Class: in Praef: Paris: latem*. Dog van het M-G, *latjan / I. CL: F-TH, latjan / I. CL: A-S, letan / I. CL: en bij ons † LATEN, VERLATEN, I. CL: tardare, morari, impedire, prolongare, differre*, handelen we bijzonder bij 't volgende LAET, in de II. Proeve.

Tot ons Praef: ons AF-LAET, m: Yfr: *af-laat / F-TH, ablatz / ablatz / en oflat / H-D, ablatz / indulgentia, remissio peccatorum*; A: *antlatz / venia, & inducia*; en *unterlatz* / bij ons ook † ONDERLAET, m: *Intermissio*; en H-D, *anlatz / causa, occasio, principium*.

LA.

opportunitas, bij ons mede oulinks † AEN-LAET, *stem*, als, na 't zig laet aenzien, of als eerste aenleider van toelating. Verder ons WYN-VERLATER, *m: Vinarius, qui vina elutriat*, in den zelfden zin als 't voorgemelde VERLATEN DEN WYN, *elutriare vinum*, voorgeverzappen, *afsteken*: nog ook ons VERLAET, *n: Sluize, emissarium*; VERLAET, afleiding van een Vliet, *fluminis diverticulum*; VERLAET van een Vogelkooi, *aviarium minus*; elk, als overlatinge van 't een in 't ander; en ons TOE-VERLAET, *m: Refugium*, van ZICH VERLATEN, *fidere*; en ons † WEDERLAETIG, *remissus*; en † UIT-LAET, *m: Projectura, appendix edificii*. In de Middeleeuwen werden de Duitsche Volkeren onderscheiden in (1) *Edelingen* / (2) *Dijlingen* / en (3) *Lezzen* / *læten* / *laten* / *liten* of *lieten*: die van deze derde soort, waren in een zeker verband van Slaverny, vermits in den krijg gevangen, of door armoede of misdaed in iemands eigendom vervallen, en die eger tot den Landbouw op de Akkers gelaten werden; waer uit deze naem gesproken schijnt, (zie *Siccama in Leg: Fris: p: 72*, & *Eccard: in Catech. Theosif: p: 143 en 144*); de benamingen met a passen op het *Præs*: en met i of te op het *Præteritum*. Gelijk ook daer toe ons † LAET, *colonus, villicus*; en 't Vlaemsche LAET, *incola, jurisdictioni subditus*; en verder † LAET, *judex pedanens, qui minora judicia ruri decernit, judex vicanus*; die van 's Hofswegen op een Dorp of kleine Landstreek gelaten wierd, om de geringe geschillen op staende voet te verzeffenen, terwijl die, van meerder belang, tegen de Landdagen, en voor hooger Regtbank, moesten verschoven worden; en hier van † LAETBANK, *f: Tribunal colonorum*. Maer in den zin van zig gelaten, *gedragen*, ons † LAET, GELAET, *n*; Yl: *laet* / en *læte* / N, *gestus*, en ons GELAET, *n: H-D, gelas / N, facies, vultus*; ziende eigentlijk niet zo zeer op de gestalte of besnedenheid van 't aengesicht, als wel op deszelfs Manieren of trekkingen, die iets van de innerlijke gemoeds-gestalte te kennen geven: waerom men ook nimmer zaid een groot of klein gelaet, maer wel een goed, fraei, vrolijk of droevig gelaet, enz. Verder het Yl: *latungur / homo*

LA.

superbiens, en bij ons LAET-DUNKENDE, *arrogans*, als zig veel latende voorstaen.

Tot het *Præter*: hebben we het voorgemelde *Lieten* / *liten* / *Coloni, Mancipii*, benefens het Middeleeuwsche Latijn *Heris-litium*, eene verlating van 't leger zonder verlof.

En tot het *Præs*: *Part*: ons *Adjectiv*: GELATEN, H-D, *gelassen / modesto gestu & animo adversam perferens fortunam, quietus in voluntate Domini*; zo fraei als dit zedige gedrag en deze rust in de Goddelijke schikking of toelating is, zo slegt en strijdig is wederom de eigenschap die verbeeld word in ons UITGELATEN, wild en woest, H-D, *gelassen / ausgelassen / effrenus, laxatus, licentiosus*; en ONGELATEN, *immodestus*; enz.

De Zaek-of Wortel-deelen.

LAEV, in ons LAVE, *refocillatio*; en LAEVEN, *refocillare*; en † LAVE, *ambubaia*; LAVEYEN, *vagari otiose*; LAVUITEN, *ungari*; LAVÉREN, *huc & illuc navigando vagari*; zie daer van bij 't vorige BLYV, in deze Proeve.

LAEZ, in LAZE, *Præs*: *Subj*: van LEZEN, zie bij 't volgende LEEZ, in deze Proeve.

LAF, in † LAF, *recreatio*; *Ambubaia, insipidus*; en LAPPEN, *ineptè garrire*; zie daer van bij ons BLYV, in deze Proeve.

LAG, in LAG, 't *Præter*: van LIGGEN, en GELAG, *symposium, convivium*, enz.; zie bij 't volgende LIG, in deze Pr.

LAK, in 't Vlaemsche LAKKEN, *lambere, lingere*; en BELAKKEN, *illetere*; en LAK, *manans, stillans*; LAK, † LAKEKE, *defectus, detraçtio, & vituperium*; † LAK, *lacus*; LAK, *rubrum fluidum*; *Electuarium, delinctorium, illinctus, & cera hispanica*; en LAKKEN, VERLAKKEN, *electuario illinere*; zie daer van bij † LEEK, in de II. Proeve.

LAM,

L A.

L A M, in L A M, *manus, mutilus, elumbis, claudus; paralyticus; lenis, tardè, tractè; inconditus, insulsus*; L A M-OÓR, *flaccus*; V E R L A M M E N, *mutilare*; † L A M M E R, *impedimentum, molestia*; † B E L A M M E R E N, *impedire, intersturbare*; en L A M, *agnus*; zie daer van bij † L E M, in de II. Proeve.

† L A M B, *agnus*; zie daer van bij L E M, in de II. Proeve.

† L A M P, zie daer van bij † L I M P, in de II. Proeve.

† L A N, zie bij † L I N N, in de II. Proeve.

L A N D, in L A N D, en B E L A N D E N, zie daer van bij † L I N N, in de II. Pr.

L A N G, in B E L A N G, G E L A N G, en † V E R L A N G, *momentum optati finis; & quantum alicui quid refert*; V E R L A N G E N, *desiderare, & prolongare*; L A N G E N, *olim attingere; & assequi; nunc, porrigere, & prolongare*; B E L A N G E N, *attingere, pertinere*; E R L A N G E N, *consequi, adipisci*, enz.; zie bij L I N G, in de II. Proeve.

L A N K, in L A N K, en L A N K M O E D I G; en L A N K-B U V E L, zie bij L I N G, in de II. Proeve.

L A N T, in † L A N T S A E M, L A N T E R E N, en L A N T E R F A N T E N, zie daer van bij L I N N, in de II. Proeve.

L A P, in L A P, *assumentum, pars*; en L A P P E N, *lambere, & consuere, &c*; L A P-S A K K E N, *delibare summis labris*; OÓR-L A P, L A P O M D E O O R E, *alapa*; zie daer van bij L E P, in de II. Proeve.

L A S, 't P r e s: van L E Z E N, zie bij 't volgende L E E Z, in deze Proeve, en in † G E L A S, *vitrum*; bij G L Y D, in deze Proeve.

L A S T, in L A S T E R, en L A S T E R E N, zie daer van bij L A C H, hier voor, dog

L A.

voornaemlijk bij L A E D hier voor in deze Proeve, en aldaer mede van ons L A S T, *onus, & manus*; en daer toe ons L A S T E N, B E L A S T E N, L A S T-S C H I P, L A S T I G, L A S T A G I E, enz.

L A V, in L A V E Y E N, *vagari otioso*, L A V U I T E N, *vagari*; L A V E R E N, *huc & illuc vagari, obliquè navigare*, enz.; zie daer van bij B L Y V, in deze Pr.

L E.

L É D, in † G E L É D, *membrum &c*; bij L Y D, in deze Pr.

† L E E, zie bij † L Y, in de II. Proeve, en in L E E L I K, V E R L E E L I K E N, zie daer van bij L Y D, in deze Pr.

L E E D, in L E E D, 't P r e s: van L Y D E N; G E L E D E N, V E R L E D E N, L A E T S T-L E D E N, en in L E D E R, *pellis, corium*; L E D E R E N, *coriaceus*; en in † L E D E, *gradus, gressus, ductus, & membrum*; en L E D E N, *membra*; G E L E D E R E N, *militum linearis ordo*; † L E D E, *cardo*; L E D E M A E T, *statura, figura membrorum; & membrum societatis*; † L E D I G, † L E D I G E N, *ad commotum facilis*; L E D I G, *otiosus, vacuus, & olim caelebs*; L E D I G E N, *evacuare*; † L E D I G E V R O U W E, *vidua*; L E D I G G A N G E R, *otiator*; V E R L E D I G E N, *olim expedire, solvere; nunc vacare*; † O N L E D E, *occupatio*; O N L E D I G, *occupatus, era*; zie daer van bij 't volgende L Y D, in deze Proeve.

L É E D, in L É E D, *dolor*; L É E D Z Y N, L É E D W E Z E N, L É E D D O E N, L E E D E N, † V E R L E E D E N, *tadere, fastidio esse*; † L E E D I G, † L E E D E L I K, *fastidiosus, & miser*; B E L E E D I G E N, *nocere*; en L E E D E L I K, *deformis*; † L É E D, *ductus, gressus*; † L E E D E N, *ducere*; † L É E D T O G E, *dux*; en L E E D E R, *scala*; zie bij 't volgende L Y D, in deze Proeve.

K k 3.

† L E E F,

LE

LEEF, in **LEEF-T OCHT**, **BELEEF**, enz., zie bij **BLYV**, in deze I. Pr.

LEEG, in **† LEGEN**, **† GELEGEN**, *jacere*; **† LEGE**, **GELEGE**, *postura, situs, villa, habitatio*; en **LEGER**, **BED-LEGERIG**, **HEIRLEGER**, **LEGEREN**, **BELEGEREN**, **VERLEGEREN**; **GELEGEN**, **GELEGENTHEID**, **VERLEGEN**, **AENGELEGEN**, enz.; zie bij 't volgende **LIG**, in deze Proeve.

LÉÉG, in **LÉÉG**, *humilis*; bij **LIG**, in deze Proeve.

LEEG, in **LEEG**, *otiosus, vacuus*; **LEEG-GANGER**, *otiator*; en **LEEGEN**, *evacuare*, &c; zie bij 't volgende **LYD**, in deze Proeve.

LEEK, in **† LEKE**, *rima navis*; en **LEKEN**, *stillare, manare*; bij **LÉEK**, in de II. Proeve.

LEEK, in **LEEK**, **GELEEK**, en **GELEKEN**, bij 't volgende **LYK**, in deze Proeve.

LEEM, in 't Leuvenfche **LEME**, *spina, arista piscis*; 't Vlaemfche **LEME**, *purgamentum lini, acus, palea*; en ons **† LEME**, *defectus, mutilatio, distortio, debilitas*; zie daer van bij **LEM**, in de II. Proeve.

LÉEM, in **LÉEM**, *lutum, argilla, limus*; en **LEEMEN**, *incrustare parietes*; zie daer van bij **LYD**, in deze Pr.

LEEN, in **LEEN**, **LENE**, *sistentaculum*, **LENING**, *reclinatorium*; en **LENEN**, *inniti, incumbere*; zie daer van bij **LYD**, in deze Proeve, en bij **† LY**, in de II. Proeve.

LÉÉN, in **LÉÉN**, *mutuum, fendum*, en **LEENEN**, *mutuum dare*; zie bij **† LY**, in de II. Proeve.

LEEP, in **LEPEL**, **LEPELBLADEREN**, **LEPELAER**, *Pellicanus*; & *Ciconia*; en

LE

LEPEL-GANS, *Pellicanus*, zie bij **LEP**, in de II. Proeve.

LEËR, in **LEËR**, *pellis, corium*; **LEËREN**, *coriaceus*; **LEER-TOUWEN**, **LEER-GËRWEN**, *perficere corium*; **VAN LEER TRÉKKEN**, *ensem stringere*; zie daer van bij **LYD**, in deze Proeve.

LEËR, in **LÉËR**, *m: Scala*; **LÉËN**, **LEËRE**, *doctrina*; **LEËREN**, *discere, & docere*; **LEËRAER**, *magister, minister Verbi Divini*; en **LEËRAEREN**, *docere, Verbi Div: ministerio fungi*; zie daer van bij **LYD**, in deze Proeve.

LEES, in **LEES-BANK**, zie bij **LEEZ**, in deze Proeve.

LÉÉS, in **LEESE**, *sulcus, orbita*; zie daer van bij **LYD**, in deze Pr.

LÉÉST, in **LÉÉST**, *mufricula, calopodium*; en **† LÉÉSTEN**, **VOLLÉÉSTEN**, *præstare, assequi, & ad perfectionem perseverare*; zie daer van bij 't volgende **LYD**, in deze Proeve.

LEEV, in ons **† LEVE**, *reliquum, vivus*; **LEVEN**, *vita*; en 't *Verbum* **LEVEN**, *vivere*; verder ons **BELEVEN**, **OVERLEVEN**, **LEVENDIG**, enz., gelijk ook ons **LEVER**, *secur*, enz.; en **LEVEREN**, *tradere*; zie bij **BLYV**, hier voor in deze I. Proeve.

De Wortel-en Zaak-deelen.

LEEZ of **LEES**, en **LAS** of **LAEZ**, in ons **LEZEN**, **LAS** (in *Subj: LAZE*), **GELEZEN**, III. CL: 1, *legere, colligere, carpere, demetere*; & *tr: Legere, literas vel verba colligere & recitare*; zo wel als in 't Latijn *Légere* voor Verzamelen, bijetngaren, vrugten plukken en inzamelen, en tevens vóór Geschrevene of gedrukte letters of woorden vaerdig agtereen opzeggen, in gebruik is, zo mede bij ons dit **LEZEN**; en de laatste zin is thans de allergemeenste: hoe wel op den eersten zin ziet ons **VRUGTEN** IN-
-LE

LE.

LEZEN, III. CL: 1, *colligere fructus*; en VERLEZEN, UIT-LEZEN, III. CL: 1, *relegere, seligere, fecernere rejicula, discernere*; dog weder op den laasten zin ons LEZEN, III. CL: 1, *docere publice, profiteri*, als openbare lezinge doende of lessen gevende, zinspelende op 't gebruik dat de Hoog-leeraer zijn onderwijs voorleest, en niet van buiten opzegt; nog ook ons LEZEN, III. CL: 1, *præces ante prandium vel cenam recitare*; en OP-LEZEN, III. CL: 1, *recitare*; en UIT-LEZEN, III. CL: 1, *ad finem usque legere, perlegere*; en † UIT-LEZEN EEN GEBÓD, *promulgare edictum*; en IEMAND BELEZEN, III. CL: 1, *olim Lectiome adjuvare, exercizare, incantare, nunc Persuadere aliquem*, enz. Dus mede M-G, *Lesan / las* (in *Subj: Lesan*) / *lesan* / III. CL: 3, *colligere, congregare*; en *ga-lesan* III. CL: 3, *colligere, congregare*. F-TH, *lesan / las* (in *Subj: last*) / *gilefan* / III. CL: 1, *legere, colligere*; & *recitare*. H-D, *lesen / las* / *gelesen* / IV. CL: 4, *legere*. Yll: *lesa / las* (in *Subj: losse*) / *lesan* / III. CL: 1, *legere*.

Tot het Wortel-deel van den *Infinit*: het A-S, *gelese / gels / studium*; en ons LEESBANK *pulpitum*, als een schuinstaende plank of lessenaer, waer op men boeken om te lezen legt; en ons LEZER, m: *Lector*; & tr: *Professor*; en LEZER, Kraid- of Fruit-lezer, *legulus*; en bij inkortinge van de E, ons LÉSSE, f: *Lectio*, & tr: *instructio, admonitio*: dit Latijnsche, dat bij den Schooljongeren gemeen was, heeft, zoek gisse, vrij wat aenleiding gegeven tot deze inkortinge, die dit onze en 't Latijnsche zo nae overeenbracht; gelijk ook 't Alam: *Letzun / capitula*, en *Letza / Lectio*, dat men bij Kero vind, daer nog meer na zweemt; hoewel ook in 't Yll: *Letur / M, Lectio, lectura*, als bij ons met *g* / zonder *t* of *h*. En van LÉSSE ons LÉSSENAER m: *Pulpitum, pluteus*, als waer van en waer op gemeenlijk de lessen gegeven wierden. Ook zou hier zeer wel passen het M-G, *latsjan / at-latsjan* / I. CL: *docere*; en *tu-ustatsitig / indoctus*; zo hier slegts a / in steê van ai / quam; dog dewijl de M-G, ai / die eigentlijk tegen onze EI of ÉÉ, komt, aen de *Verba* van deze *Classis*, mogte bij Ons, nogte bij andere Taelverwanten,

LE.

hier niet eigen is, zo wil ik dit M-G, liever bij ons LEIDEN voegen in het volgende Wortel-deel LYD.

Onder de voornaemste Takken van ons *Præter: Part*: zijn, ons UITGELEZEN, *perlectus*, van LEZEN, letters lezen; en UITGELEZEN, *selectus, exquisitus*, van LEZEN, vergaderen, bijeenzoeken; als mede ons VERLEZEN GOED, *olim Res viliores selecta; nunc è contraiò, Res electa, vilioribus rejectis*, enz.

De Zaek-of Wortel-deelen.

LÉF, in LÉF, *insipidus, & ambubaia*; en LÉFFEN, *ineptè garrire*; zie daer van bij BLYV, in deze Proeve.

LÉG, in LÉG, GELÉG, LÉGGEN en LÉGER, enz.; zie bij 't volgende LIG, in deze Proeve.

LEI of LEY, in † LEYE, *meatus, transitus, ductus aquæ*; LEY, LEYE, *lamina, scandula*; en † LEYE, *ursa minor, stella polaris*; en LEYENDAK, *tectum scandulare*; en LEI-DÉKKER, *scandularius*; en 't *postposit*: LEI, in MENIGERLEY, en † LEY, *piger, otiosus*, enz.; zie bij 't volgende LYD, in deze Pr.

LEID, in † LEID, *dolor*; LEIDER! *prob dolor!* en † LEID, † LEIDE, *ductus, gradus, gressus*; LEIDEN, *ducere*; en verder BELEIDEN, OVERLEIDEN, VERLEIDEN, &c, LEIDER, *Ductor*; & *scala*; en LEIDE, *aquæ ductus, lamina, scandula*; & *stella polaris*; zie bij 't volgende LYD, in deze Pr.

LEIK, in LEIKBLADEREN, *lapathum, rumex*; zie daer van bij LYK, in deze Pr. en nog een ander Wortel-deel † LEIK, zie in de II. Proeve.

† LEIN, in † LEINEN, *inniti, incumbere*; zie daer van bij LYD, in deze, en bij † LY, in de II. Proeve.

† LEIST,

LE.

† LEIST, in † LEISTEN, † GELEISTEN, *prae-
tare, ad perfectionem perseverare*; & *carere*; en LEISTER, *obses*; zie bij 'tvol-
gende LYD, in deze Pr.

LEIT, in LEIT VOOT LÉGT, GELEIT VOOR
GELÉGT, en ONDERLEIT ZYN, *instruc-
tum esse*; zie bij 't volgende LIG, in de-
ze Proeve.

LEIZ, in † GELEIZIG, *assuetus*; en † GE^a
LEIZER, † KALEIZER, *concupiscens*; zie
daer van bij LYD, in deze Pr.

LÉK, in LÉK, *rimosus, emanans*; LÉKKEN,
stillare, emanare; & *lambere*; LÉK-
KEBAERDEN, *os, labia, barbame lin-
gere*; LÉKKER, *lautus, delicatus, enz.*;
zie bij LEEK, in de II. Pr.: en verder
in LÉKKEN, *polire, planum facere*; en
LÉK-STÉÉN, *lapis politorius*; en 't Ff:
LÉK-BLADEREN, *lapathum*; zie daer van
bij 't volgende LYK, in deze Pr.

LÉM, in LÉMMER, LÉMMET, *verutum,
lamina gladii vel cultri*; en LÉMMER,
pars carnis delicatioris in bove; LÉMTE,
defectus, mutilatio, debilitas; LÉMMER,
impedimentum, molestia; en BELÉMME-
REN, *interturbare*; zie bij LEM, in de
II. Proeve: en † LÉMDE, *fama*; zie bij
LIMP, in de II. Pr.

LÉMP, in LÉMPE, *depravatio oris*; LÉMP-
TE, *defectus, mutilatio*; zie bij LEM,
in de II. Pr.; en in † LÉMPDE, *fama*; bij
LIMP, in de II. Proeve.

LÉND, in LÉNDE, LÉNDENE, *Lumbi*; zie
bij LINN, in de II. Proeve.

LÉNG, in † LÉNG, *longus &c*; en LÉN-
GEN, VERLÉNGEN, LÉNGTE, AL-
LÉNGSKENS, en LÉNGE, *piscis ex afel-
lorum genere oblongus*; zie bij LING,
in de II. Proeve.

LÉNS, in LÉNS, LÉNZE, *paxillus axis*;
zie daer van bij LINN, in de II. Pr.

LÉNT, in ons LÉNTE, *ver*; en LÉNTE-

LE.

-VÉL, *anguina vernatio*; zie daer van bij
LING, en ook iets bij LINN, in de
II. Proeve.: dog LÉNTEREN en LÉNTE-
RAER, en GELÉNTE, zie bij LINN,
in de II. Proeve.

LÉP, in 't Vlaemsche LÉP, LÉPPE, *labium,
labrum*; en LÉPPEREN, † LÉPSEN, *de-
libare summis labris*; zie bij LEP, in de
II. Proeve.

LÉS, in LÉSSE, en LÉSSENAER, zie bij 't
vorige LEEZ, in deze Proeve; en in
LÉSSE, *nexus, ligamentum*; en LÉS-
JE, *vinum perfectissimum*; zie daer van bij
LAET, in de II. Proeve.

LÉSCH, in LÉSSCHEN, LÉSCH-TRÓG, en
LÉSCH-WATER, zie bij LESCH, in de
II. Proeve.

LÉST, in LÉST, en LÉSTEND, zie bij
LAET, in de II. Proeve.

LÉT, in LÉT, LÉTTE, BELÉT, VERLÉT,
LÉTTE, BELÉTTE, VERLÉTTE, *impedire,
sardare*; LÉTTE, OPLÉT-
TEN, *intantum esse*; en LÉTTE, *no-
cere, obesse*; LÉTSEL, *impedimentum,
dammum, vitium*; † LÉTSOEN, *merx
corrupta*, LÉTSTE, LÉTSE, *perfecti-
ssimum*; LÉTSE, *nexus, ligamentum, enz.*;
zie daer van bij LAET, in de II. Proe-
ve; en in † LÉTTEL, *parum*; zie daer
van bij LUIT, in de II. Pr.

LEUG, in LEUGEN, en LEUGENAER, zie
bij 't volgende LIEG, in deze Pr.

LEÛK, in † LEUKE, *sepimentum, & per-
gula*; en 't Adj: LEUK, *suffocatus*; zie
daer van bij 't volgende LUIK, in de-
ze Proeve.

LEUR, in LEUREN, *trabere, inescare, &c*;
zie daer van bij 't vorige LAED, in de-
ze Proeve: dog LEURE, *res fusilis &c*;
en TE LEUR STÉLLEN; LEUR EN
ZEUR; en † LEUREN, *carptim aliquid
facere*; & *venales ferre merces frivo-
las*; en LEURDRANK, *lorca*; zie
daer

LE.

daer van bij 't volgende LIEZ, in deze Proeve.

LEUS, in LEUS, *symbolum agendi*; LEUS-GEVER, *tefferarius*; zie daer van bij LIEZ, in deze Proeve.

LEUT, in † LEUTEREN, *fallere, decipere; & provocare ad judicem, appellare*; en LEUTEREN, *labefactare*; & *cunctari*, enz.; zie daer van bij LIET, in de II. Proeve.

LEUZ, in LEUZE, *symbolum, signum agendi*; OM DE LEUZE, *per jocum*; en † LEUZIG, *piger, remissus*; zie daer van bij LIEZ, in deze Pr.

LEV, in LEVREY, *vestis discolor &c*; zie daer van bij BLYV, in deze Pr.

LI.

LICH, in LICHAEM, zie daer van bij LYK, in deze, en bij HEM, in de II. Pr.

LID, in LID, LIDMATE, LIDWATER, LIDZEEVER, LIDTEEKEN, en GELID, zie bij 't volgende LYD, in deze Pr.

LIEF, in LIEF, LIEFHEBBEN, LIEFDE, GELIEFTE, BELIEFTE, LIEF-OOGEN, LIEF-LAFFEN, LIEF-KOOZEN, zie bij LIEV, in de II. Pr.

Het Wortel-deel.

LIEG, &c, in ons LIEGEN, LOOG, GELOGEN, II. CL: 3, *mentiri, & olim differre, discrepare, diffidere*. Tot dien ouden zin behooren de oude spreekwijzen HET LIEGT OF VERSCHILT VEEL, *multum differt*; en 'T LIEGT OF SCHEELT AEN U, *in te est mora*. Uit den ouden zin schijnt het dat de eerste Grondbeteekenis van ons LIEGEN was *verschillen*, en gevolglijk *verschelen van de waarheid*. Maer de tegenwoordige kragt, van dit woord, zo als 't nu geld, en waer over elk, die van Leugen betigt word, zig geraekt vind, II. Deel.

LI.

bestaet niet zo zeer in iet te zeggen, 't gene van de nette waerheid der dingen verschilt, want dit kan zijn, gelijk 't ook veelmael geschied, door onkunde, zelf met een goede meening; van welke mis-tastingen niemand zig volkomen vrij kan pleiten, schoon ons de voorzichtigheid daer in veel kan te bate komen, met onzeker van onzekere dingen te spreken; maer 't gene men eigenlijk LIEGEN noemt, en met geene degelijkheid bestaen kan, is, te spreken tegen zijn Geweten of zijn gemoedelijk begrip, tot misleidinge van een ander; 't zij dit gedaen werde om te behouden het gene men bezit, of om te verkrijgen, 't gene men bedoelt, of 't zij zulks geschiede uit een losse onbedachtsaemheid, of een wulpsch vermaek, dat verfoeilijk is. Ook vind men menschen, die, uit zwetferij of grootsheid, zeer gereed zijn met de prijs, van 't gene zij gekocht hebben of maken lieten, onder 't vertellen merkelijk hooger op te geven, dat een LIEGEN UIT GROOTSHEID is, zijnde een gebrek, 't gene minder verfoeilijk als wel beklaeglijk of belachlijk schijnt; want, alhoewel men dus eigenlijk geen ander verkort nogte zoekt te verkorten, men werpt nogtans zijn trouwheid in woorden te grabbel, en geeft blijk genoeg van zo dwaes te zijn, dat men de kinderlijke eer van Rijklijkheid en Pracht hooger schar dan de ware eer van Opregtheid en Orberlijk bestier. Anderen zijn 'er, die regt het tegendeel gewoon zijn te doen, verminderende de prijs der kosten, 't gene men LIEGEN IN OF TEGEN ZYN BEURS noemt; maer ook dit, schoon minder dwaes dan 't vorige, en schoon ongelijk minder quaed dan 't LIEGEN OM ZYN BEURS, waer bij men de kosten verhoogt om te meerder te bedingen, is eger mede gantsch niet prijslijk; want, zo 't uit schaemte geschied van te veel besteed te hebben, is 't een bewijs dat men zig minder schaemt over het doen als over 't bekennen, of zo 't uit pronk van zuinigen oorbaer geschied, zo schuilt 'er mede al eer ydele eersucht onder. Dit ten opzigte van de kragt van 't Woord: dog belangende de Oudheid, dus mede F-TH, *liugan* (en *liogan*) / *louh* (of *luog* / of *loug*) / *gilogan* / II. CL: 2, *mentiri*. A-S, *leogan* / *leag* / *gelogen* / II. CL: 1, *mentiri*; en a-*leogan* / II. CL: 1, *men-*

LI.

LI.

mentiri, retractare; H-D, liegen (en liigen) log (in *Subj.* löge) / gelogen / II. CL: 2, *mentiri*; *Schottel* heeft liegen / en *Bodiker* liigen / in *Infin.*: Verder Yll: *liuga/laug* / II. CL: 2, *mentiri*; en volgens de anderen van die *Class.*: in *Prat.*: *Partic.*: logem.

Hier van nu het A-S, *lige* / *litg* / Kimbr: en Yll: *lpgd* / *litgd* / H-D, *liuge* / *liugen* / M-G, *liugn* / Dan: *logn* / Alam: *lugin* / en bij ons LOGEN, LEUGEN, *f.*: *Mendacium*; en A-S, *leogere* / Alam: *luginare* / H-D, *liugner* / Dan: *lognare* / *mendax*; bij ons LEUGENAER, LIEGER, *m.*: *Mendax*; en A-S, *logan* / *mendaces*; en A-S, *lprce* / Alam: *luche* / *falsus*. Ons EN, en 't H-D, en / agt ik hier niet te zijn als een *terminasie*, die uit den *Infin.*: komt, want dan moest ons LEUGEN een *Neutrum* zijn, 't gene het niet en is, behalven dit past geen uitgang van den *Infin.*: bij de Takken uit het *Prat.*: met O of EU; maer de zin komt netst uit als men dit aanziet op den Kimbrischen trant, daer de n agter 't Wortel-deel het *Passivum* maekt, gelijk ook hier bij 't M-G, *liugn* / zeggende zo veel als 't gene *gelogen word*; als of het onze quame voor LEUGN, LEUGNE, *Euphon.*: LEUGEN. Dit zelfde zij ook toegepast op het volgende LOOCHENEN. Verder M-G, *liugn-praufetes* / Alam: *luggen-wisago* / *Pseudopropheta*; en M-G, *ga-liuga-weitwodg* / *falsus testis*; waer van 't M-G, *ga-liuga-weitwodjan* / I. CL: *falsa testimonia dicere*; en Alam: *liukanter* / *fallitor*; en A-S, *luginste* / *fallacia*. Nog ook is hier toe te betrekken, in den ouden zin van *Verschelen*, ons † LOGE, † LÖG, *differentia*, *dissidium*; waer van ons ÓÓR-LÖG, † ÓÓR-LOGE, *n.*: *m.*: *É* *f.*: *Bellum*, *dissidium supremum*; waer van ons ÓÓR-LOGEN, I. CL: *bellum gerere*. Voeg hier bij ons † LÖCH, LÖG, *n.*: *Discrimen*; *É* *transl.*: *Caverna*, *foramen*; F-TH, *loh* / *fovea*; waer toe ons LÖCH-DUIF, *f.*: *Columba cavernalis*, als nestelende in de scheuren en holle retten of gaten der rotten of vervallene gebouwen; hoewel dezen ook bij 't Wortel-deel LUK kunnen te pas komen. En mooglijk ook hier toe ons † LOGEN-WÉRK, *schetsse*, *scenographia*; niet vermits een verschillig of valsch-werk, want het strekt tot een verhoog en afbeeldsel van iets dat te maken is; maer als een

voortel van het nieuws verzonnen, en zijnde het verziende herfenwerk, en daer in aen de Logens gelijk. Ons VERZINNEN heeft dezelfde tweederhande beteekenis, naemlijk, van *verkeerdelijk iets doen of zeggen*, en ook van *iets uitvinden met de gedagten*. Deze gemelde spruiten met *eo* / *ui* of *te* of *p* of *t* / behooren tot het Wortel-deel van 't *Præsens*, en de anderen tot het *Præteritum*. Dog het M-G, *liugan* / *gallugan* / I. CL: 2, *uxorem ducere*, *commbio jungi*; 't gene een zelfde Wortel-deel heeft als dezen met *tu* / kan ik niet zien, dat tot dezen Stam te betrekken is, agtende, dat dit eerder van gelijken oorspronk is te houden als 't Latijnsche *Ligare*, en 't Gr: *λυωω*; gelijk ook ons LOGEN, HOOR-LOGEN, I. CL: *componere fœnum in metam*; en 't A-S, *logian* / *gelogian*, I. CL: *reponere*, *collocare*, met het Latijnsche *Locare* eenstammig kunnen gerekent worden.

Maer tot LÖÖG het oude *Prat.*: in *Sing.*: en met de Kimbrische agterlaffing van n / als boven, heeft men het M-G, *laugn* / *analaugn* / *occultum*; waer van het M-G, *laugnjan* / *galaugnjan* / I. CL: *negare*, *latere*, *É* *occultare*; *ut etiam* Græc: *λογεν, insidiari*, *latere ad instruendas insidias*; F-TH, en Alam: *lougman* / *foz-louhman* / I. CL: bij ons *Euphon.*: LOOCHENEN, I. CL: H-D, *leugnen* / I. CL: *Negare*, als eenigzints heetende Liegen, of zinspelende op den zin van 't *Verbergen der Waerheid*, dat niet alleen bij 't Liegen, maer ook bij 't Loochening veeltijds verzelt gaet, gelijk de M-G, zin van *verschuilen* daer best op past; of, ziende op onzen ouden zin van *verschillen*; alzoo een heusche Loochening of ontkenning een betuigen is van verschil in de gedagten; voorts VERLOOCHENEN, I. CL: *abnegare*. Onze oorspronkelijke G is hier in een CH verwandelt, om dat de gemelde Kimbr: toelafsch N, als in LÖÖCHN, *Euphonicè* die verscharping vereischte, welke dan sedert gebleven is bij de betervloeiende uit-rekking in ons LOOCHENEN. Eindeling hier van ons LOOCHENAER, *m.*: H-D, *leugnet* / M, *negator*, enz.

De

Ll.

De Zaak-of Wortel-deelen.

LIEP, zie bij 't volgende LOOP, in deze Proeve.

LIER, in † LIEREN, † VERLIEREN, *amittere*, *perdere*; en LIERE-PYPE, *Epomis*; en LIERE-LAEUW, *subtepidus*; zie daer van bij 't volgende LIEZ; in deze Proeve.

LIES, in VERLIES, zie bij 't volgende LIEZ, in deze Proeve.

LIET, in LIET het *Prat*: van LATEN, en in 't Middel-eeufche LIETEN, LITEN, *maucipia*; en HERISLITUM, *crimen exercitus relicti*; zie daer van bij 't vorige LAET, in deze Proeve: Dog van een ander Wortel-deel † LIET, in † LIETEN, *fortiri*; zie bij de II. Proeve.

LIEV, in LIEVE, LIEVEN, EYLIEVE, LIEVER, BELIEVEN, GELIEVEN, VERLIEVEN, en den eigennaem LIEVE, zie bij LIEV, in de II. Proeve.

De Wortel-deelen.

LIEZ of LIER; enz., in ons verouderde † LIEZEN, en † LIEREN, II. CL: 3, *privari aliquam, amittere, perdere; ut etiam* Græc: *ὀλέσαι, ἀπολέσαι, perdere*; dog zijnde nu nog met het Voorvoegfel VER in vollen gebruike ons VERLIEZEN (ook † VERLIEREN), VERLOOR (ook † VERLOOS), en VERLOREN (ook † VERLOZEN) II. CL: 3, *perdere, damnans accipere*; alleenlijk de *Præterita* met Z of S, en de *Infinitiv*: en 't *Præf*: met R, zijn ook reets bij ons versleten. Dit oude dubbelde gebruik van S en R, bij ons en anderen van Duitschen Stamme, vind men bij allen die van deze *Classis* zijn, en S of R ten einde der *Accentifilbe* hebben; als bij ons KIEZEN en † KIEREN, nu nog van beids KOOZ en KOOR; GEKOZEN en GEKOREN, enz. Dog belangende dezen Stamboom, dus ook M-G, *lusan* / *laug* (in *Subj*: *lusau*) / *lusang* / II. CL: 4, *perdere, amittere*; en

Ll.

M-G, *fra-lusan* / II. CL: 4, *perdere, amittere*; F-TH, *foz-lusan* of *foz-lusan* / en *foz-luran* / in *Prat*: *foz-loug* (of *foz-luog* / *foz-lag*) / en *foz-luoz* (of *foz-loz* / *foz*) / in *Prat*: *Part*: *foz-lusan* en *foz-luran* / II. CL: 2, *perdere, et perire*. A-S, *leosan* / en *leoran* (of *loran*) / *leag* en *lear* (in *Subj*: *luse* en *lute*) / *gelosen* en *geloren* / II. CL: 1, *perdere; et transire, transmigrare*; en A-S, *foz-leoran* II. CL: 1, *amittere; pravaricari*; en *foz-loran* / II. CL: 1, *præcedere, et perdere*. H-D, *ber-lieren* / *berlobr* / *berlohren* / II. CL: 2, *perdere*. Indien men voor de eerste Grondbeteekenis neemt het *Weg-raken*, of *Weg-gaen*, *Door-raken*, *Door-gaen*, en *Weg-helpen*, zo krijgt men gemakkelijke oplofsing, niet alleen van de gemelde F-TH, en A-S: zin, *perdere, perire, transire, amittere, præcedere*, maer ook van den zin der volgende menigvuldige Takken.

Tot het *Præfens* het A-S, *lyre* / *lypwoeg* (ook uit het *Prat*: *lore*) H-D, *verlierung* / bij ons VERLIES, *n: Damnum*; en uit diergelijk een Wortel-deel het A-S, *ge-leoran* / I. CL: *transire, et obire*; en *gelloynesse* / *ge-leornesse* / *transitus, obitus*, omtrent onder den ouden zin van *Weg-gaen*, *Weg-raken*; gelijk ook met de Kimbr: *n* / als bij de *Passiva*, het A-S, *ge-leornian* I. CL: *discedere*; *foz-lornian* I. CL: *perdere*. Verder als ziende op het *Verlies* ons † LIERE-PYPE, *Epomis* vulgò *Liripipium*, zijnde een Rouwhulsel wegens verlorene Maegschap, 't gene boven op het hoofd pijpvormig schijnt geweeft te zijn, om den toenaem; en LIERE-LAUW; *subtepidus*, ziende op de kost of drank, daer van de beste smaek verloren is, door 't laeuw worden. Wederom in den zin van *Weg*- of *over-gaen*, het A-S, *foz-leorneg* / *prævaricatio, transitus*, als overtredende recht en rede, en verradende zijn medepartij door looze geveinstheid, en werkende tot deszelfs verlies of verderf: waer mede veel gemeenschap van zin heeft ons Wortel-deel met S, mits met T tot een uitgang daer agter, als LIST, *f: H-D, list* / *astutia, dolus, et frans*; en A-S, *listrencas* / *doli*, of met wegsmeltinge van de *g* / het M-G, *liutei* / F, *dolus*; en 't A-S, *littig* / *liten* / *lptig* / bij ons LISTIG, *astutus*; maer, gelijk ons LIST niet altoos eene ber-

Ll 2

drieg-

LI.

driegelijke, maer ook wel een' *voorzigtige* *schrandrheid* beteekent, zo mede al van ouds Alam: of F-TH, *list* / *ars*, & *fraus*; en *listate* / *artifex*; en *list-mepster* / *artis magister*, *vel magister artificiosus*. Voorts onder den zin van *Weg-* en *vry-belpen* het A-S, *listse* / *lpsse* / *remissio*; waer van A-S, *lpsan* / *alpsan* / I. CL: *redimere*; waer van de *Prater*: *Part*: *alpsed* / en *gelpsed* / *redemptus*, en 't *Pras*: *Part*: *lpsend* / *redemptor*, als mede *lpsing* / *liberatio*, als makende dat iemand weg, of vrij van den band raekt; en ook in eene verloopene *Dialect* met *e* / die in 't A-S, veelmalen onze OE beantwoord, en alzoo mede tegen 't *Prater*: kan verreken worden, het A-S, *lesing* / *lesneffe* / *redemptio*; en *lesan* / I. CL: *redimere*. Eindeling op het vermaak van de *Vrijheid* en *uitspanning* ziende, het Yñ: *listugur* / *bilaris*, *facetus*; en Yñ: *miet lister* / *delectat me*; en A-S, *lpsan* / I. CL: *cupere*; en *listelic* / *listum* / *sat*, als volgens iemands lust en begeerte: welke zelfde verhande zin zig ook rijkelijk onder de andere Takken van 't *Prater*: zal vertoonen.

Tot het oude *Prater*: in *Sing*: met *óó*, ons *Lóós*, M-G, Kimbr: en Yñ: *laus* / A-S, *leas* / *expers*, *vacuus*, *inanis*, *solutus*; dog in den zelfden zin is uit het *Prat*: met de zage O, of uit den *Subj*: ontleent het F-TH, of Alam: *log* of *loes*: dus ons *HAVEN-LÓÓS*, A-S, *hoxen-leas* / *inops*, *pauper*, *incompus*; M-G. *akrana-laus* / *fructuum expers*; ons *HULPELÓÓS*, *absque auxilio*; Alam: *hulpslog* / *inops*; A-S, *leas-modneffe* / en *leasneffe* / *animi inconstantia*, *levitas*; A-S, *god-leas* / *infaustus*; als niet goed-gunstig, bij ons *GOD-LÓÓS*, *impius*, *atheus*; en ons *TYDE-LÓÓS*, *TY-LÓÓS*, *narcissus*, *bermodactylus*, niet om 't kort vander zijn, want de gemeene *Tij-loozen* of *bermodactylen* staen zeer lang, en vertoonen zig bij na den gantschen *Zomer* door, komende de een op, terwijl de andere afgang; waeromik dezen naem toefchrijve aen het lang staen, vermits zonder bepaalde *saisoentijd* in vergelijking van andere *Bloemen*: of indien men *TYD* of *TY*, in den ouden zin van † *TYDEN*, II. CL: I, *tendere*, *vergere*, neemt, zo zou de zin zijn, als duerende den gantschen *Zomer* zonder weg te gaen. Ondertusschen is van ons *Lóós*

LI.

gesproken ons † *LOOZEN*, I. CL: *perdere*, *amittere*; en ons *VER-WAER-LOOZEN*, I. CL: *H-D*, *bertwahrlosen* / I. CL: *negligere*. Nog ook in dien *schadelijken* zin het *H-D*, *lose* / *malus*, *perversus*, *vitiosus*; en ons *LOOZE TERWE*, *triticum inane*; en *LOOZE BLOEME*, *flos sterilis*; *LOOZE NEUTE*, *nux vitiosa*; *DE LOOZE VAN 'T ZITKUSSE*, *pulvini pars adversa*, *sive rudis*, *omni ornatu vacua*. Wijders ons † *LÓÓS*, *falsus sub specie pulchra*, als hebbende niet, het gene 't schijnt; dus ook A-S, *leas* / *leafe* / *geleas* / *falsus*; waer van 't A-S, *leasian* / I. CL: *mentiri*, en *leas-sagol* / *leasung-ful* / *mendax*, *leasunge* / *mendacium*, *leas-wena* / *figmentum*; en A-S, *leaso-teran* / I. CL: *simulare*, *adulari*, en *leas-spel* / *fabula*; en *Leases spel* / *leas talu* / *confellatio*, als uit grollen en *bedrieglijke* *herfenschimmen* bestaende; en ons *LOOZE GLIMP*, *adumbratio rei concinna*, *quanquam falsa*; en overdragtelijk ook *LÓÓS*, *astutus*, *LOOZERIK*, *LOOZAERD*, m: *Homo callidus*, even als ons vorige *LISTIG* uit het *Pras*: *schrandr* naemlijk om een *loozen glimp* te verzinnen, of dien te betrappen en den slag af te schutten. Voorts van ons *LÓÓS*, *solutus*, onder den zin van *Weg-* of *vrij-maken* of *vrij-laten*, ons † *LOOZEN*, I. CL: *solvere*, & *laxare*; & *olim perdere*, *amittere*; waer toe ons *LOOZE*, *pulmo*; als den adem inhalende en uit-lozende, waerom ook *Lichte* genaemt: gelijk ook M-G, *lausjan* / *galausjan* / I. CL: *liberare*, *solvere*, *exigere*, *repetere*; en F-TH, *loosan* / *verloosan* / I. CL: *liberare*; en Yñ: *lausn* / F, *redemptio*; en *lausnare* / *redemptor*; welke zin van *Verlofsing* zig mede niet alleenlijk in eenige A-S, takken uit het *Prasens* heeft vertoont, maer ook verder zig zal laten zien bij de volgende spruiten uit het hedendaegsche *Praterisum*.

Tot het *Prater*: *Indic*: of *Subj*: met de zage O, of de gelijkwaardige OE of U of EU, vooreerst tot de *Zakelijke* deelen met S, in den zin van *vrij-geraekt* of *vrijgemaekt*, ons † *LOZE*, nu *contr*: *Lós*, *H-D*, *lose* / *log* / *solutus*, *liber*, *vacuus*: in *Tastelijke* zaken kan *Lós* goed of quaed zijn na de omstandigheden, dog als het op eene vrije behandeling van *konst* of *hand-bestier* ziet, is 'teen groote *deugd*, maer, in 't *bestier* van de *Gedagten*

en

LI.

en 't Gemoed, een groot gebrek : en tot het laetste behoort ons LÓS, *inconstans, moribus vagis*; en LÓS-HÓÓFD, LÓS-BÓL, *m: Homo inconstans*; en van † LOZE, LÓS, *liber, solutus*, komt ons LOZEN, I. CL: *dimittere, laxare*; en LÓSSEN, I. CL: H-D, lösen / I. CL: *solvere, redimere, laxare, vacuare, & exonerare*; en LÓS-GÉLD, *n: Redemptio*; en A-S, lösan / I. CL: *solvere*; en de A-S, *z* / hier tegen onze OE gerekent zijnde, waer van ik hier voor bij de takken uit het *Præs*: heb gewag gemaekt, ook A-S, lösan / I. CL: *redimere*, en Kimbr: *lissa / solvere*; dog wederom F-TH, of Alam: *lofan / zi- ar- er- it- en be-lofan* / I. CL: *solvere, liberare*; en bij ons VERLÓSSEN, I. CL: *redimere, salvare, eripere periculo, damno, molestia*; en F-TH, *lofunga / redemptio*; en Alam: *artlofan* / I. CL: *eruerere*, Græc: *λύειν, λύσαν, solvere*; gelijk ook A-S, *lofan* / I. CL: *aufugere*, voor *weg- of vry-raken*, 't gene digt aen den zin komt van ons *Verliezen*. En ons LOZE, LEUZE, LOOS, LEUS, bij den Mazenaer ook LOOZE, *tessera militaris, symbolum, signum agendi*; als waer op en waer meê iemand vrij en losmag toegaen; en LOZÉ- of LEUS-GEVER, *tesserarius*; hoewel men dit ook nemen kan in den zin van *Lóbs & Listig*, als een bedekt en looslijk gegeven woord. Verder † LOZE, LEUZE, *jocus*, als ligt en los heen, uit boerterij; dus de spreekwijze, 't IS OM DE LEUZE, uit joks, *per jocum est*. Verder ons † LOZIG, † LEUZIG, *remissus, piger, ignavus*, als ledig en zonder uitvoer, of, niets als verloren werk doende, omtrent in gelijke zinspeling als LÓÓD, *vacuus, inanis*. Voorts, in den zin van *schade of verlies*, het Geldersche VERLOS, *damnum*; en 't H-D, löse / *malus, perversus, vitiosus*; waer toe het A-S, lösan / I. CL: *perire*, en *foz-lofan* / I. CL: *perdere*; en löfod / *amissus*; en lög-wist / *damnum, & frans*; en met t / agter het Zakelijke deel het H-D, verlust / *M, damnum, & perditio*, en verlustig / *amissus, perditus, perniciosus*; waer van het H-D, verlustigen / I. CL: *incommodam accipere, in fraudem incidere*. Maer, even gelijk hier voor uit een zelfden Stam de strijdige beteekenissen van *Verliezen*, en *Verloffen* gesproten zijn, zo mede ook hier dit zelfde Zakelijke deel Lust / vol-

LI.

gens den zin van *Vrijmaking, uitspanningen & gevolglijke vermaek*, genomen zijnde, levert ons ook 't H-D, lust / F, M-G, lustug / M, Alam: *lustida / gelustio* / F, bij ons LUST, ook † LOST, *m: & f: Recreatio, delectatio, cupiditas*; en A-S, lust / *desiderium, venus*; waer van ons LUSTEN, BELUSTEN, GELUSTEN, ook † LOSTEN, I. CL: M-G, luston / I. CL: 3, F-TH, luston / geluston / I. CL: A-S, lustan / I. CL: H-D, lusten / gelusten / I. CL: *cupere, lubere, concupere, delectari, desiderare*; en A-S, löstnian / I. CL: *expectare*; en van 't Alam: lustida het Alam: *hi-lustidon* / I. CL: *delectari*; en Yl: löstaseme / F, *libido*: verder ons LUSTIG, H-D, lustig / F-TH, lustam / lustlich / *latus, voluptuarinus, amoenus, delectabilis, jucundus*; waer van ons VERLUSTIGEN, I. CL: H-D, *er-lustigen* / I. CL: *creare voluptatem*; regt anders van zin als 't gelijkvormige H-D, verlustigen / I. CL: *incommodum accipere*; en 't F-TH, *ur-lustan* / I. CL: *tadere*. Hoe bij het *Præsens* dezelfde verscheidenheid van zin zig vertoont, hebben we hier voor verhandelt.

Dog tot het Zakelijke Deel van 't *Præter*: Subj: met R, hebben we, in den zin van *Verlies of beschadigt, & als van geene waerde of voor verloren gehouden*, ons LORE, LEURE, *f: A-S, lore / damnum, amissio*; en A-S, *foz-lore / perditio*; en F-TH, *zi-fuzlore / ad perditionem*; waer toe ons TE LOOR of TE LEUR RAKEN, *disperdi, perire*; en TE LORE of TE LEUR STELLEN, *frustrare*, als door ydele en valsche hope iemand ophouden tot deszelfs schade. Voorts LORE, LEURE, LORRE, *f: Res inutilis, inanis, merx frivola*, als beschadigt, of beuzelig, en zonder deugd of waerde, hebbende hare beste kracht verloren; waer toe ook ons OM EEN LEUR EN EEN ZEUR, *pro re inutili & inani*; en ons LOER, LOERD, *m: Homo murcidus, stupidus, non rectè fungens officio*; Gall: *Lourd*, Angl. *Lourden*. Waer van *transl*: ons LOER-MAN, *Tyrotarichus, casens falsus & inveteratus, vilis & rusticanus*; en LORE, LORRE, of ook met F voorop ons † FLORE, en † FLOORE, *homo inutilis, vilis*, Græc: *Φλαῦρος*, gelijk ook Alam: *stocini / perditio*, als mede A-S, *steward / wnga*; en *stewardan* /

LI.

I. CL: *errare*; en waerschijnlijk ook † LOREN, † LEUREN, I. CL: *carptim, ignavè, & negligenter aliquid facere*; en 't H-D, loytschen / I. CL: *trahim incedere*: maer ruim zo zeker ons † LOREN, † LEUREN, I. CL: *venalesferre merces frivolas*; en † LOERER, † LEURER, *frivolaris*: waer toe ook met de D, en den uitgang SE daer agter, betrekkelijk schijnt, ons LÓRDSE, m: *Cerdo, bajulus*, als een die gering werk doet, of met een marsje omloopt, om wat Leuren te verkoopen; waer van ons † LÓRDSEN, I. CL: *venale aliquid circumferre*; en † LÓRDSTER, uitdraegster, *circumstrix, institrix, mercesfrivolas circumferens*. Maer gelijk die beuzelhandeling vol van bedriegerij stak, zo sproot ligtelijk hier uit ons † LOREN EN ZOREN, I. CL: ook wel bij ons LOEREN, I. CL: *imponere alicui, frandare aliquem*, als prullen voor goed verkoopende: de zin van ons vorige *listig* en *loos* komt ook hier bij te pas; gelijk ook 't H-D, lurd / F, *frans, deceptio, machina*; en H-D, lurd / M, *homo subdohus, impostor*; en ons † LÓRDSEN, † LÓRSEN, I. CL: *trahere, allicere*, omtrent in gelijken zin en overdragt als ons *betrekken*; nog mede ons LOREN-LÓRREN- en LÓRDEN-DRAYEN, I. CL: *cauponari, & lucri causa, illicitis mediis, merces clam aliò transferre & distrahere, mentiri nomen, patriam, & merces, lucri causa*; ziende dit alles op bedektelijk een verboden handel te drijven, of ter sluik iet in- of uit te brengen; en wel allermeeft, zo 't mij toefschijnt, zinspelende op het menigvuldige en onbetamelijke gebruik der sluikhandelaers van hare goede Waren voor Loren te vertollen, of anders de goede bedektelijk in te voeren, en de Lorren, die men heimlijk en met een slinksen draai daer toe onderstoken heeft, in derzelve plaats aen te geven. Maer, tot ons LORE, LEURE, *damnum, amissio, & res inutilis*, schijnt ook te behooren ons LORE, f: *Dilutum vinaceorum, lora*, en LORENDRANK, LEUR-DRANK, m: *Lora, lorea, posca*, als spoelwijn zijnde, naeulijks eene Leur en zeur waerdig. Dat dit Latijnsche hier mede overeenkomt, kan toevallig of een overblijffel van de oude Stammoeder zijn: immers dat in 't Latijn de Oorspronk niet gemaklijk is uit te rekenen, blijkt uit *Vossii Etymolog.*,

LI.

dog hier bij ons vloeit hij van zelf. Einding ons † LOREN, † LOEREN, † LEUREN, I. CL: *attrahere, & inescare*, 't geneik aenmerkte als een intrekfel van † LODDEREN, † LOEYEREN, I. CL: H-D, ludern / I. CL: *attrahere, inescare*, als mede ons LOEREN, BELOEREN, I. CL: *insidiosè speculari*; & *tr: Retortis oculis intueri*; & *frontem contrahere*, heb ik, om den zin bij ons Wortel-deel LAED, in *Prat: LOED*, geplaeft, hoewel die, mits wat minder ongewrongen, ook tot dezen tak kunnen betrokken worden, dog dan moeten LOEYEREN, en LODDEREN egter van hier blijven, dewijle nogte LOD, nogte LOEY, volgens eenige *Dialect*, uit dezen stam kunnen sprouiten.

Tot het *Prat: Part: het A-S, fo: Loren* / bij Ons VERLOREN, *perditus*; en A-S, fo: *lorenpuffe / perditio*; en ons VERLOREN SCHILDWACHT, m: *Excubitor exstans primus*, die, vermits verft van 't Leger, en naeft bij den Vijand zijnde, voor een verloren man gehouden word: en VERLOREN MAENDAG, m: *Hilaria, dies lune primus post Regalia*, om dat de Ambachtsman niet te werk komt, en gewoon is dan Vreugdijd te houden, waerom hy ook bij de Gelderschen RAES-MAENDAG heet, en bij ons KÓPPERTJESMAENDAG, van 't zamen koppel.

Het Zaek-of Wortel-deel.

† LIF, in 't oude † ÉÉNLIFF, en † TWAEFLIF, nu ÉLF en TWAEFL, zie daer van bij BLYV, in deze Proeve: en ook aldaer ons LIF-LAF, *insipidus*.

De Wortel-of Zaek-deelen.

LIG, LAG en LEEG, in ons LIGGEN, LAG (in *Subj: LAGE*), GELEGEN, IV. CL: 2, *jacere, positum esse; cubare, decumbere, & remanere*; Græc: *λεγω, ενβο*: ons BY-LIGGEN, IV. CL: 2, *adjacere, concubare, concumbere, & concubare*; IN 'T KRAEM GELIGGEN, IV. CL: 2, *decumbere ex puerperio*; en de spreekwijze DAER LIGT VEEL

LI.

VEEL AEN, OF DAER IS VEEL AEN GELEGEN, *multum interest*; en † VERLIGGEN, IV. CL: 2, *stationem mutare*, & *delitescere*, *fracere*, *fitum contrabere*; & *deficere*; en † VERLIGGEN EEN KIND; *infantem opprimere in lecto*. Van ouds had men ook in *Infim*: † LEGEN, † GELEGEN, wanneer het order die van onte III. CL: 1, behoorde. Dus ook M-G, *ligan* / *lag* / *ligang* / III. CL: 3, *jacere*; en *uf-ligan* / III. CL: 3, *deficere*. F-TH, *legan* (*ligan* en *geligon*) / Al: *lickan* / *lag* / *gilegan* / III. CL: 1, *jacere*, en *ana-ligan* / III. CL: 1, *jacere*, & *urgere*, en *fur-ligan* / III. CL: 1, *mœchari*, uit welks *Præt*: *Partic*: het Middel-eeuwsche *folegani* / *adulterium*, komt. A-S, *liggan* (*ligan*) / *leg* / *gelegen* / agter de II. CL: *jacere*, *cubare*; Engi: *to* / *lep* / *lapu* (of *h'n*). H-D, *ligen* (of *liegen*) / *lag* (in *Subj*: *Läge*) / *gelegen* / *Onreg*: No. II, *jacere*; zo mede H-D, *bepliegen* / *concumbere*, en *becliegen* / *situ corrumpi*. Ysl: *Leggla* / *taa* / (*Euph*: voor *lag* / in *Subj*: *læge*) / *legum* / *cubare*, agter de II. CL:

Tot het Wortel-deel met I, het H-D, *ligger* / M, *cubitor*, *cubans*, bij ons LIGGER, *m: propriè*, *qui jacet*, *fitus est*, *vel moratur*; *nunc*, & *Hospes assiduus*; & *liber qui in usum conservatur*; en ons LIG-STEDE, *f: Cubitæ stratum*; M-G, *ligr* / N, *Lectus*, *cubite*; en ons † LIGGER, nu LEGER, *n: het Nest der Dieren*, *istrum*, *ferarum cubile*, en M-G, *st-ligr* / *st-legr* / *spelunca*; en uit het *Præt*: *Partic*: ons LIGGEND GOED, *res soli stabiles* & *immobiles*, *prædium*, en LIGGEND GELD, *otiosa pecunia*, *que usuras non parit*; en Ysl: *Ligna* / F, *stagnans aqua*, als stil-liggend in tegenstelling van een loopend Water.

En, met E uit het oude *Præt*: of den *Infim*: die, ingekort, ook in é verandert is, het A-S, *legga* / *locus*; *lege* / *campus*; en ons † GE-LÈGE, *fitus*, *habitatio*, *villa*, *domus rustica*; en Ysl: *leg* / N, *cubatio*; en bij ons † LEGE, GELEGE, *contr*: LÈG, *m: GE-LÈG*, *n: H-D*, *lege* / F, *positura*, *fitus*; & *cubatio*; waer van ons LÈGGEN, I. CL: *ponere*. Dit *Verbum* is wel eigentlijk van de I. CL.; dog volgens de *Euphonia* word gemeentlijk de G; voor de D of T komende,

LI.

in Y of I, verwisselt, waer uit dan spruit ons LEYT voor LEGT, *ponit*; LEYDE, voor † LÈGDE, *ponebat*; en GELEYT, voor GE-LÈGT, *positus*; die zelve *Euphonia*-sprong geschiedt er bij ons ZÈGGEN, *dicere*. Maer, voor ons Ongelijkvl: LIGGEN, IV. CL: 2, *jacere*, word in de daeglijksche spreektael, en daer door, bij gebrek van toeverzicht, ook in 't schrijven, zelf bij Geleerden, in *Præt*: en in *Infim*: gemeentlijk LÈGGEN genomen, en, in gevolge van dat, ook HY LEYT voor HY LIET, *jacet*; gelijk mede LÈGGER, voor LIGGER, *meta*, *inferior mole Lapis*, als zijnde de liggende Steen, daer de andere Breker over heen loopt. Deze verwarring is wel van 't beste niet; dog 't gebruik is ook Meester van gebreken. Egter houd men in *Præter*: nog meestentijd onderscheid tusschen LIGGEN en LÈGGEN, want geen Schrijver van naem zal in steê van HY LEYDE DAER NEDER, *ponebat illic*, zetten *Hy lag daer neder* / 't gene eigentlijk zeld *jacet illic*; nogte ook niet, dat Land is gelegd &c / VOOR DAT LAND IS GELEGEN, &c, *regio ista jacet*. Van dit ons LÈGGEN, *ponere*, zijn 'er vele *Composita*, daer in we ons niet zullen ophouden, dan met de voornaemsten, waer onder ook is onze spreekwijze van WÈL IN EENIGE KONST ONDERLEYT ZYN, *instructum esse fundamentis artis cujusdam lande dignis*, als zinspelende op het vereisch van een goeden grondslag tot een goed gebouw &c. Bij onze Taelverwanten is mede uit dezen Tak het F-TH, *legan* / *gelegan* / I. CL: *ponere*, & *rechnare*; Alam: *lexcan* / *leggan* / I. CL: *ponere*; Al: *ana-lectan* / I. CL: *imponere*; F-TH, *undat-legan* / I. CL: Al: *untat-lectan* / I. CL: *submittere*; en F-TH, *umde-legan* / I. CL: *circumdare*; bij ons OMLÈGGEN, I. CL: *circumdare*, met een *Præp*: *Insepar*: in *Præt*: *Part*: OMLEIT, dog òM-LÈGGEN, I. CL: *in orbem distributare*; en òM-LÈGGEN I. CL: omkeeren, *vertere*, beiden met een *Præp*: *Separ*: en den *accent* op òM, en derhalven in *Præt*: *Part*: OMLEIT; zoo mede ons ONDERLÈGGEN, I. CL: *aggrèdi*, *moliri*, *instruere aliquid*, *se interponere alicui rei*, in *Præter*: *Partic*: ONDERLEIT; en ONDER-LÈGGEN, I. CL: *submittere*, *substruere*; in *Præt*: *Part*: ONDERGELEIT, voorts ons OP-LÈGGEN, *imponere*, *superponere*, *injec-*

LI.

re; *constituere, injungere, incusare, & accumulare*; en ÒVER-LÉGGEN, *superponere, transponere*; en OVERLÉGGEN, *revolvere animo*; en TOE-LÉGGEN, I. CL: *apponere, tribuere*; en ÉRGENDS OP TOE-LÉGGEN I. CL: *conari, moliri aliquid*; en WEDER-LÉGGEN, I. CL: *reponere*; WEDERLÉGGEN I. CL: *refellere*; en UIT-LÉGGEN, I. CL: *dilatate, egerere, exponere, explicare, interpretari, & olim exscreare*. F-TH, midar-legan / I. CL: *ponere, & reclinare*; A-S, *leggean / leggan* / I. CL: *ponere, sternere*; en A-S, *alegan / a-læcgan* / I. CL: *ponere, deponere*; waer van contr: *aled / positus*, voor *alegd* of *aleged* of *alecged*, *positus*. H-D, *legen* / I. CL: *ponere*; en H-D, *ver-legen* / I. CL: bij ons VERLÉGGEN, *movere loco vel ordine*; en ZYN GÉLD VERLÉGGEN, I. CL: *erogare pecunias*; en 't H-D, *ver-legen* I. CL: bij ons † VERLÉGGEN, nu WEDERLÉGGEN, *refutare & reprobare*; en 't H-D, *ver-legen* / I. CL: *sumptus suggerere; quin etiam Obstare, impedimento esse*. Yñ: *leggia / lagde / lagdur* / IV. CL: I, *ponere*; en *leggur / aqua constringuntur*; in Præt: *Lagde* / IV. CL: I, zijnde van die verloopen *Clafsis*, die uit Gelijk- en Ongelijk-vloeiend te samen bestaet: dog uit het Præt: het M-G, *Lagjan / gelagjan* / I. CL: *ponere*. Tot ons LÉG, LÉGGE behoort ons † AEN-LÉGGE f: *Actio, accusatio*, naemlijk een aenlegging van klachte; en AEN-LÉG, m: *Operis aggressio*; en OVERLÉG, n: *Ratiocinatio*, en TOE-LÉG, m: *Machinatio, conamen, scopus*; H-D, *an-lege* / F, *pensum*, en *anleger* / M, *auctor, fax, tuba*; en ons † GELEGGE, *fascis spicarum, merges*; en LÉG-TYD, m: *Ovatio, tempus quo gallinae ova pariunt*, LÉG-WÉRK, n: *Aulea, textura, tapetum*; waer van LÉG-WÉRKEN, I. CL: *texere tapetes*; en LÉGSEL, n: *Positura*: en LÉG-PÉNNINK, m: *Calculus, abaculus*; door middel van welke penningen men voor een Eeuw, toen 't rekenen met de penn' zo schaers was, als 't nu gemeen is, zijne cyffering opmaekte, leggende en verleggende dezelve op zes bijzondere linien, waer van de eerste of onderste voor de penningen, de 2. voor de stuivers, de 3. voor de enkele guldens, de 4. voor de tienens, de 5. voor de honderden, en de 6. voor de duizenden diende; en LÉGGER,

LI.

m: *Positor*; en ons UIT-LÉGGER, m: *Explicator, interpres; & Navis stationaria*; dog ons LÉGGER in de Moln komt voor LIGGER als reets gezegt is. Maer, verder tot het Wortel-deel LEEG, het A-S, *Legge / agrotatio, & sepultura*, bij ons ook LEGER, n: en uit het Præt: het H-D, *Lager* / N, *cubatio, agrotatio*; dus, HY HEEFT EEN LANG LEGER GEHAD, *dim agrotavit*; en A-S, *Legerbedd / cubile*; en A-S, *Legerkast* / bij ons BÉD-LEGERIG, *agrotans, cubans, clinicus*; ook Yñ: *Leggur* / Angl: *Legge, crus*; als waer op voornaemlijk de Dieren veeltijds liggen: verder 't H-D, *Leger* / M, *positor*; en ons LEGER, n: H-D, *Lager* / N, *lustrum, cubile ferarum stratum*; als daer de Dieren rusten en liggen: en ons LEGER, HEIRLEGER, n: Yñ: *Legur* / N, *castra*; waer van ZIG LEGEREN, I. CL: het Leger nederslaen, H-D, *Lagern* / I. CL: *castra metari, ponere, &c*; en BE-LEGEREN, I. CL: H-D, *belagern* / I. CL: *obsidere arcem, urbem &c*; en ons VERLEGEREN, I. CL: *castra movere*; en BELÉG, n: BELEGERING, f: *Obsidio*. Nog ook, dog in den zin van Bij-liggen het A-S, *Legmisse* / en *Legenscipe / fornicatio*.

Voorts het zelfde Zakelijke deel LEEG, dog uit het Præt: Part:, hebbenwe in ons GELEGEN, *positus*; WEL GELEGEN, of ook enkelijk GELEGEN, H-D, *gelegen / opportunus*; en GELEGENTHEID, f: *Situs, status, occasio; & opportunitas*; en ons † OVERLEGEN, *oneratus, aggravatus*; VERLEGEN, *importunus, incommodus, difficultate laborans*; VERLEGEN ZYN OM IET, *premi inopia alicujus rei*; en VERLEGEN ZYN MET IET, *incommodari aliquâ re*; VERLEGEN ZYN IN IET, *curâ & sollicitudine aliquâ premi*; en VERLEGENE WAERE, en † VERLEGENE of † OVERLEGENE MEERSE, *merx exoleta, vetustate & situ corrupta*. Verder ons AEN-GELEGEN *vicinus, adjunctus, attinens*; en AEN-GELEGENTHEID, f: *Propinquitas; & necessitas, res momentosa*; en VEEL AENGELEGEN ZYN, *multum interesse*; en ZIG VEEL AEN IEMAND LATEN GELEGEN ZYN, *veel werks van iemand maken, magnipendere alicujus favorem vel gratiam vel fortunam*, enz.

Tot

LI.

Tot het *Präter*: LAG, of uit den *Subjekt*: † LAEG, het gemelde M-G, *Lagian* / *galagian* / I. CL: *ponere, collocare*; en *uglagian* / I. CL: *imponere*. Bij onsgold ook oulinks † LAGEN, I. CL: *ponere, collocare*; waer van † GELAEGT, *positus*; en GELAEGDE LAGEN, *insidia instructa*; en 't Vlaemsche GELAEGSAEM, *commode fitus*; en ons † UITLAGE, *f: Exilium, relegatio*; & *tr: Exul*; waer van † UIT-LAGEN, I. CL: *relegare*; unde vulgò *unslagare*. Verder het A-S, *lagan* / I. CL: *jacere*; en 't reetsgenoemde H-D, *lager* / *läger* / N, *lustrum, castra*, en *lägeru* / I. CL: *confidere, castra ponere*, en *be-lägeru* / I. CL: *obsidione premere*. Daerenboven ons LAGE, LAEG, *f: H-D, lage* / F, *positio, fitus, series, ordo*; Yñ: *Lag* / *modus, tonus*, en *lagnadur* / *fatum*; en A-S, *leah* / *leag* / *lea* / *campus*, & *locus*; en ons SCHIPS-LAGE, *f: H-D, Schiff-lage* / F, *series tormentorum navaliu*; waer van onze spreekwijze van, DE VOLLE LAEG GEVEN, *wavem hostilem omnibus tormentis alterius lateris simul petere*. LAGE, LAEG van het touwerk, *spira*, LAEGE, LAEG, ONDERLAGE van 't bed, *fulcrum*; voorts LAGE, LAEG, HINDERLAGE, *insidia*, als zinspelende op die genen, die, agter iets heimelijk nedergedoken, ter bespringinge zig gereed houden; even gelijk ook 't Latijnsche *insidia* van *sedere*: en daer van ons LAEGE LÉGGEN, BELAGEN, en † VERLAGEN I. CL: *insidiari*; en NEDERLAGE, *f: Clades, strages*. Wijders ons *Adject*: LAEG, LÉEG; Yñ: *Lagur* / H-D, *läg* / *läge* / *humilis, depressus*, & *infra positus*; en ons LAEGTE, LÉEGTE, *f: H-D, läge* / F, *demissio, declivitas, humilitas*; & *vallis*; Yñ: *laag* / F, *vallis*; en van ons LAEG, LÉEG, *humilis*, ons † LEEGEN I. CL: *submittere, demittere, deprimerere*; en VERLAGEN I. CL: *inferius ponere, demittere*. Dog wederom met de korte A, als bij het *Prat*: *Ind*: in *Sing*: ons GELAG, *n*: ook † GELAGE, † TOE-LAGE, H-D, *gelag* / N, *symposium, convivium*, als op gemeene kosten aengelegt, gelijk ook H-D, *verlach* / M, *sumtus, impensa*; waer van onze spreekwijze HET GELAG BETALEN, *non solum solvere symposium, sed & tr: dare pœnas*; dit overdragtelijke zinspeelt op yemand, dien men

II. Deel.

LI.

tot betalinge van 't Gelag, bij verrassinghe heeft laten zitten.

De Zaek-of Wortel-deelen.

† LY, in † LYËN, II. CL: I, *commodare*, zie daervan bij † LY, in de II. Pr.

LY of LYE, in † LY, † LYE, *transitus, meatus, via, actus*; LYE, LY-BOORD, *latus navis depressum*; LYE, LY, *dolor, angustia*; zie bij 't volgende LYD, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

LYD, &c, in ons LYDEN *Euphon*: LYEN, LEED (oul: in *Sing*: ook LÉÉD of LEID), GELEDEN, II. CL: I, *pati, perpeti, sufferre*; en BELYDEN, II. CL: I, *confiteri*; en ZICH BELYDEN, II. CL: I, *parcè se sustinere aliquà re, tenuiter se continere*; en OVERLYDEN, II. CL: I, *obire, mori, vita decedere, transire*; en † VERLYDEN, II. CL: I, *transigere, praterire, transire*; & *tr: obire mortem*; *quin etiam, Confiteri*; en ons verouderde † LYDEN, II. CL: I, *gaen, ire, transire, procedere, praterire*, & *Navigare*, en † LYDEN, II. CL: I, verhalen, *narrare, rerum exponere cursus*; waer bij men voegen kan ons GLYDEN, II. CL: I, voor † GELYDEN, II. CL: I, *labi, per lubricum ferri, procedere*. Hoe vreemden verschillig van zin deze mogen schijnen, egter zie ik dezelve aen, als eenstammig, en houde ons † LYDEN, II. CL: I, *ire, transire* & *navigare*, voor de oudste en eerste Grondbeteekenis: van dit is bij ons nog in gebruik HET LYD ZO LANG! *quam multum temporis labitur dum exspecto*! en HET LEED, en 't IS GELEDEN OF VERLEDEN, *perfluxit, prateriit tempus*; en LAEST-LEDEN, *nuper*, behalven nog eenige andere takken. Uit dezen zin van *Gaen, overgaen, voortgaen*, volgt niet alleen het oude † DEUR-LYDEN, II. CL: I, *transire*; en 't gemelde † VERLYDEN, II. CL: I, *transigere, transire*, & *tr: obire mortem*; en EEN ACTE VERLYDEN, II. CL: I, *actionem transigere*; en ons OVERLYDEN, II. CL: I, *obire*

M m

LI.

obire mortem, & *olim transgredi*, & *praterire*, maer ook gemakkelijk de Overdragt van GLYDEN II. CL: 1, *per lubricam procedere*, beneftens nog twee andere Overdragen, als ten eerste die van ons LYDEN, II. CL: 1, verdragen, *pasi*, *perferre*; en † DEUR-LYDEN, II. CL: 1, *perpeti*, als iet latende gaen, of over zig gaen, zonder wederftand; of ook, als geduldig den fchouder voegende onder den opgelegden laft of 't aengedane Leed, en verder zijn gang en pligt vervolgende, en alle steenen des aenftoots, zo veel mooglijk, uit den weg ruimende, omtrent in gelijken zin als ons *verdragen* van *dragen*. En van dit LYDEN wederom ZIG BELYDEN, II. CL: 1, *parcè se sustinere*, als verdragende de geringheid der onderftand-middelen, of ook, als voortgaende in zijne bezigheid met kleene en sobere voorraad of hulp. De tweede andere Overdragt is bij ons † LYDEN, II. CL: 1, verhalen, *narrare*, als verflag doende van den gang of 't beloop der dingen; en hiervan ons BELYDEN, II. CL: 1, ook oul: VERLYDEN, II. CL: 1, *confiteri*, als een verhael en rekenfchap gevende van zijne gedagten. Van dit oude † LYDEN, *narrare*, & *Ire*, & *Navigare*, vind men ook bij *Melis Stoke* in zijn Rijkronijk, den druk van 1699, op pag: 85, *Als ik hoor lijen* (dat is, als ik hoor verhalen); en p: 106, *Hoerd' ick lijen* (dat is, hoorde ik verhalen); en wederom pag: 39, *Wideric lede* (d: i: ging of bragt over) *vijftien jaer in Drede*; en p: 112, *Zo dat'er fchip ne ghene mochte liden* (d: i: varen) / 't en was bi hem (d: i: 't en ware bij hen); en pag: 122, *ende hi leet die strate met den twee kinden* (d: i: hij ging over de straet met de twee kinderen) enz.

En, ten opzigte der oude Taelverwanten, dus ook M-G, *Leithan* / *leith* (in *Subj: lithan*) / *lithang* / II. CL: 1, *ire*, *procedere*, en *ga-leithan* / II. CL: 1, *ire*, *procedere*, en *inn-ga-leithan* / II. CL: 1, *introire*, en *hi-leithan* / II. CL: 1, *relinquere*; *af-leithan* / II. CL: 1, *decedere*; *hindar-leithan* / II. CL: 1, *praterire*; *ufar-leithan* / II. CL: 1, *transfretare*; en *ug-leithan* / II. CL: 1, *transire*. F-TH, of Alam: *Lithan* (*lidan*) / *leith* (in *Subj: lith*) / *gelithan* / II. CL: 1, *ire*; & *Pati*; en Alam: *ha-lidan* / II. CL: 1, *dece-*

LI.

dere, *recedere*; en *uz-ke-lidan* / II. CL: 1, *excedere*. A-S, *Lithan* (*lithan*) / *lath* of *loth* (in *Subj: lith*) / *lithen* / III. CL: 1, *proficisci*, *navigare*; en *Ofer-lithan* / III. CL: 1, *transire*, & *obire*; en *to-lithan* / III. CL: 1, *fructuare*, *navigare*. H-D, *Leiden* / *litte* / *gelitten* / II. CL: 1, *tolerare*, *ferre*, *permittere*; Ysl: *Lpda* / *leid* (in *Subj: lide*) / *lidern* / II. CL: 1, *pasi*; en 't *Imperfon: thad* *Lpdur* / *labitur tempus*; in *Prater: Lpd*. L-Fries *Lpen* / *lit* / *lpmne* / *pasi*; en Kimbr: *ad litha* / *praterire*. En alle deze vercheidene beteekeniffen vinden met gemakkelijk hare oploffing in onze voorgemelde ontwarring van de Grondbeteekenis.

Takken tot het Wortel-deel van den *Infin*; in den ouden zin van *gaen* of *overgaen*, zijt ons † LYDE, † LYD, † LYE, f: *Transitus*, *meatus*, *gradus*, *gressus*; & *via*, *actus*; en het oude † LYDE, † LYD, † LYD-WEG, *via 16 pedes lata*; en † LYDE, LYE, LY-BOORD, *latus navis depressum*; vermits het fchip op die zijde overhelt, terwijl de andere zijde dan Hoog-boord genaemt word: en † DEUR-LYD, *transitus*; en † OVERLYD, n: *Transitus*; & *obitus*; en LYDIG GRÓOT, *permagne*, als de maet te boven gaende of overtredende; en LYD-DEN-TYD, of TYD-LYD, n: *Homo ignavus*, als die onnut den tijd laet doorgaen. Voeg hier bij het A-S, *lithe*- of *lid-monath* / *Martius mensis*, als de overgang in een nieuw Saifoen, of anders om dat het varen in 't Noorden dan begint. En, met de ingekorte I, ons LID, n: GELID, † GELÉD, en † GLID, n: Ysl: *Lidur* / M, *membrum*, *articulus*; F-TH, *Lid* / A-S, *lith* / M-G, *lithug* / *membrum*, *artus*, *nervus*, als waer aen eenigding zijn' beweging of gang maekt; zoo mede † LID-MATE, f: *Membrorum figura*, *statura*, van MATE, *mensura*; en LID-MAET, n: & f: *Membrum confocium*, van MAET, *focius*; en LID-WATER, n: LID-ZEEVER, A-S, *lith-seata* / *ichor*, *humor ex nervosis articularum partibus lassus emanans*; en LID-TEEREN, n: *Cicatrix*; en A-S, *litha-fate* / *morbis nervorum*; en ons GELID, en † GELÉD VAN DE SLAG-ÓRDE, *acies exercitus*, *militum linearis ordo*; en † OVERLID, n: *Ag-natum membrum*. En, in den zin van *Overlijden* of *Vergaen*, ons † VER-LYD, n: *Transitus*.

LI.

fitus, mors; en A-S, *lida / lues*; en A-S, *lidan / mausfragium*. En, in den zin van *Verdragen*, ons † *LYDE*, *LYE*, *LY*, *f: Dolor, angustia*; en de spreekwijze *IN DE LY ZYN*, *premi, comprimi, urgeri*; en *LYDIG*, *LYDELIK, tolerabilis*; en H-D, *leidig / patiens*; bij ons *LYD-SAEM, tolerans, patiens*; en *MEDE-LYDEN*, *n: Misericordia*; hoewel dit *lyden* ook voor *gaen* kan komen, vermits men in den zelfden-zin ook *Meê-gaends*, voor *MEDELYDEND, misericors*, gebruikt. En, in den zin van *Belijden*, ons † *BELYD*, † *VERLYD*, *n: nu BELYDENISSE, f: Confessio*. En, van 't A-S, *lithan / III. CL: navigare, fluctuare*, het A-S, *lithe / classis*; waer op ook het vorige A-S, *lithe-monath / martius mensis*, en *lidan / mausfragium*, zien kan. De takken van *GLYD* hebben we bij dat *Wortel-deel* in deze *Proeve* verhandelt.

Maer, even gelijk uit *GLYDEN* of † *GE-LYDEN*, *ire, procedere &c*, ons *GLAD*, † *GE-LAD*, *lavis, glaber*; & *ir: letus, blandus*, gesproken is, zo kan ook uit dit † *LYDEN*, *ire, procedere, &c*, met het voorwerpsfel *BE contr: B*, ons *BLYD*, *BLYDE*, *Yñ: Blydur / A-S, Blithe / Angl: Blithe / letus, jucundus, blandus*, ontleent zijn; en daer van het F-TH, *Blidan / I. CL: exultare*; en ons *BLY-HEID*, *BLYDSCHAP*, *f: Laetitia*; *Yñ: Blida / F, blandities*; A-S, *Blidmng / blithupffe / exultatio*; en ons *VERBLYDEN*, *I. CL: letari, & letificare*, als zinspelende, zo 't mij toefchijnt, op den lughartigen voortgang, levendige beweging, en gereede inschikkelijkheid der *Blij-moedigen*; en insgelijks ziende op de vrolijke en blank-glinsterrige gladheid, uit het *Præteris*, ons *BLEYE*, *f: Angl: Bleye / alburnus, pisciculus*. Gelijk ook in het *over-op- en neêr-gaen* zijne uitlegging kan vinden ons † *BLYE*, weegschale, *trutina, statera*; en *BLYE*, *f: BLY, ballista, machina bellica instar trutinæ, qua saxa maximi ponderis olim projici solebant*, om gelijke rede; en *BLY*, *n: Loot, plumbum*; *Al: Blitw / Yñ: Blp / N. H. D, Blep / N, plumbum*, als tot de weging wordende gebruikt: en *BLY-WAGE*, *f: richt-loot, amussis*, en *BLY-WIT*, *n: lootwit, cerussa*, als zijnde loot, door zijn tot een witte verwitoffe verbeteren. Dog 't M-G, *Ca-bletthjan / I. CL: i, misereri*, als medelijden hebbende, past

tot den zin van *Lijden*, pijn hebben, *pati*.

LI.

Uit het *Zakelijke Deel* van 't verouderde *Præt: in Sing: met êê of EI*, vertoonen zig insgelijks vele *Takken*; als eerstelijk onder den zin van 't *lijden*, & *pijn ontfangen of toebrenge*, ons *LÉÉD*, ook † *LEID*, *n: F-TH, Leid / lepth / N, A-S, Lath / dolor, injuria, molestia, offensio*; en A-S, *laththe / livor, odium*; H-D, *leid / N, tristitia, luctus, dolor, angor*; en H-D, *leide / F, vestis lugubris*; en A-S, *lath / odiosus*; waer toe ons *LÉÉD DOEN*, *nocere, agrè alicui facere*; & *dolere*; *LÉÉD ZYN*, *dolere*; en *LÉÉD-WEZEN*, *n: Pœnitentia, enz.*; waer van ons † *LEEDEN*, *VERLEEDEN*, *I. CL: H-D, er-leiden / I. CL: sedere, fastidio esse*; waer van wederom † *LEEDIG*, *LEIDIG*, † *LEEDELJK*, *fastidiosus, & miserè*; en daer van ons *BELEEDIGEN*, *I. CL: H-D, beleidigen / I. CL: nocere, ledere*; en H-D, *ver-leiden / I. CL: invidiam parare*; en A-S, *be-læthan / I. CL: F-TH, leidezan / I. CL: detestari*, als leed toewenschende: nog ook overdragtelijk ons † *LEEDELJK*, nu *contr: LEELJK, miserè, deformis, fastidiosus*; *Alam: leidfame / abominabiles*; en H-D, *leidig / horridus, tristis, abominandus*, want het leelijke smert ons; en smert en leed mismackt en krenkt de gantsche *Natuer*; waer van nu ons *LEELYKEN*, *VERLEELIKEN*, *I. CL: deformare, & deformari*. Verder ons *LEIDER*! H-D, *leider / proh dolor!* en, gelijk in deze *Takken het ontfangen & het toebrenge van smert* beide zinnispelen, zo vind men ook bij 't A-S, den zin van 't *afkeeren der smerte*, of *leiding & handreiking doen tot te regthelping*, in het A-S, *lade / purgatio, excusatio*; en 't A-S, *ladian / beladian / en belathan / I. CL: purgare, excusare*, hoewel ook deze onder ons *stamwoord LAED* kunnen betrokken worden.

Maer tot den zin van *gaen, voortgaen, bewegen, en doen vorderen*, ons † *LEID*, † *LÉÉD*, *m: en † LEIDE*, *f: Ductus, gradus, gressus*; A-S, *Lad / lade / migratio, peregrinatio*; *Yñ: Lepd / F, via*. Hier van nu ons *LEIDEN*, *I. CL: ook oul: † LEEDEN*, *I. CL: F-TH, Lidan / leitan, I. CL: A-S, Ladan / geleidan / I. CL: H-D, Leiten / lepten / I. CL: ducere*; en ons *GELEIDEN*, *I. CL: F-TH,*

LI.

geleiden / geleitan / I. CL: *conducere*, IN-LEIDEN, I. CL: F-TH, *inleitan* / en ingt-leitan / I. CL: *inducere*; en F-TH, *arleitan* / I. CL: *reducere*; en u3-geleitan / I. CL: *ejicere*; en ons BELEYDEN, I. CL: *ducere*, *conducere*, *dirigere*; waer van ons BELEID, *n: Administratio, deductio, directio*, en BELEID DOEN OP EENIGEN GROND, *postulare addici sibi fundum*, MET BELEID OP DE GOEDEN VOLGEN, *curare fundum sibi addici* & *necti*, en BELEIDEN IN 'T GOED, *mittere in possessionem fundi*; en ons DEUR-LEIDEN, I. CL: *perducere*, OVER-LEIDEN, I. CL: *traducere*; en VERLEIDEN, I. CL: A-S, *fo3-lædan* / I. CL: ook A-S, *fo3-læran* / I. CL: *seducere*, & *decipere*; en ons VERLEIDER, *m: F-TH, fo3leidero* / *seductor*; en zoo meer andere *Composita*. Voorts het oude Vlaemsche LEÉD-TOGE, *dux*; en ons LEIDER, *ductor*. Ook is het, nogte onmogelijk, nogte onwaarschijnlijk, dat welcer met de *Alleman: Voorwerpinge van K* in steê van GE, uit dezen Tak ontleent zij geweest, ons KLÉÉD, *n: in Plurali KLEEDEREN, contr: KLEEREN, H-D, kleid* / N, A-S, *clath* / *clatthe* / *vestis, indumentum*, vermits over het Lichaem of iet anders omgetogen; en hier van ons KLEEDEN, I. CL: H-D, *kleiden* / I. CL: *vestire*; en A-S, *claded* / *vestitus*; en ons KLÉÉR-KAS, KLÉÉR-RÉNNE, KLÉÉR-SCHAPRAEY, *vestiarium*, en KLÉÉR-LAP-PEN, I. CL: *consarcinare vestes*.

Dog ook overdragtelijk † LEIDER, nu LEEDER en *contr: LÉÉR*, *m: of ook als het A-S, Præ: met A, ons LADDER, m: A-S, lædza* / *hiedre* / Angl: *Ladder* / Alam: *hlatat* / H-D, *leiter* / M, *scala*, als waer langs men op- en af-gaet. En, gelijk het A-S, *fo3-lædan* en *fo3-læran* / *seducere*, beide het zekde beteekenen, zulks dat ook 't A-S, *læran* / hier voor *ducere, instruere* komt, zoo mede verder overdragtelijk van dit LÉÉR, ons LEEREN, I. CL: H-D, *lehren* / I. CL: *discere*, & *docere*; A-S, *læran* / I. CL: *discere*; en A-S, *ge-læran* / I. CL: *docere*; en Al: of F-TH, *leeran* en *leran* / I. CL: *docere*, en *lernan* / *gelearn* / I. CL: *discere*, & *meditare*; & *docere*, als leidende en wordende geleid langs de trappen der Konst of Wetenschap; en ons VERLEEREN, I. CL: *dedocere*, VOLLEEREN, I. CL: *perdiscere, per-*

LI.

docere; waer toe mede ons LEERE, LÉÉR, *f: A-S, lære* / *lar* / F, F-TH, *lera* / F, H-D, *lehre* / F, *doctrina*, en Yl: *lærdur* / bij ons GELÉÉRD, *doctus*; en ons LEERAER, *m: A-S, læro* / M, *Magister*; *Minister Verbi Divini*; waer van ons LEERAEREN, I. CL: *docere, instruere publicè, Ministri officium fungi*, en zoo voort. Verder ons † LEIDE, en *Euphon: zonder D, ons † LEYE, f: Meatus, aqueductus, transitus*; & *aquagium*, als waer langs het water loopt ofte geleid word; en zoo mede ons LEIDE, LEYE, *f: schalie, lamina, scandala*, om gelijken dienst, of anders vermits trap-wijzig opgelegd: waer toe ons LEYEN-DAK, *n: Tectum scandalare, vulgo Ardofium*, en LEY-DÉKKER, *m: Scandularius, qui scandulis aut laminis petrarum domos tegit*; en † LEYDE, † LEYE, LEID-STÉERRE, *f: Stella polaris, ursa minor*, als een Leidsman of Bestiermeester voor den Schipper. Voeg hier bij ons Agterzetfel LEY, *via, modus, species, qualitas*; Yl: *læp* / *via*, als bij ons MENIGERLEY, VELERLEY, *multiplex*, TWEE-DERLEY, *duplex, bifariam*, enz.; diene de alhier omtrent met gelijke overdragt, als ons *Menigwerf*, komende van *Werven*, keeren; als iterende de gedagten op het onderscheid van de leiding, gang, of soort der dingen.

Wijders, onder eene *Euphonische* uitlatinge van D, en wederaenneming van den uitgang S, in steê van ons ER, past ook niet qualijk hier toe het M-G, *lætsjan* / *at-lætsjan* / I. CL: *docere*; waer van het M-G, *lætsiths* / *doctus, lætsarets* / *magister*, en *lætsings* / *doctrina*. En, gelijk de Meesters en derzelve lessen tot een voorbeeld en voetspoor zijn voor de leerlingen, zo schijnt ook hier toe te behooren met den uitgang T, het A-S, *læst* / *læst* / F-TH, of Alam: *læst* / Angl: *last* / H-D, *leift* / F, en bij ons LÉÉST, *f: Galopodium, mustricula, formula lignea sutoresa*, als iets dat gevolgd moet worden; waer van het M-G, *lætsjan* / *afar-lætsjan* / I. CL: F-TH, *lætsjan* / *lepsten* / I. CL: *sequi*; A-S, *læstan* / I. CL: H-D, *leiften* / I. CL: en bij ons † LEISTEN, † LÉÉSTEN, I. CL: en † GELEISTEN, en † VERLÉÉSTEN, en VOLLÉÉSTEN, I. CL: *prestare, assequi*, & *ad perfectionem perseverare*; en A-S, *ge-læstan* /

LI.

laetan / I. CL: *implere, persolvere*; en Sax: en Geld: LEISTER, LEISTER-BORG, *m: Obfes*, als in gijzeling tot de voltrekking en naekominge van de belofte; en A-S, *laestend / executor*; en ook zonder T, het Alam: *Letfanon / he-leifnon / I. CL: imitari*, alles ziende op het agtervolgen van een voorbeeld: dog ons † GELEISTEN I. CL: *carere*, past op den zin van Lijden, *pati*, om 't leed en de smerte van gebrek: gelijk wederom in den zin van geleide, *ductus*, en mede zonder T, bij ons LEEZE, *f: A-S, last / sulcus, orbita*, als het spoor van een Wagen, of het Zog van een Schip, wijzende de streek en 't pad van den laesten wagen of van 't korts-voorbijgevarene Schip; en A-S, *foylast / vestigium*; en ons WAGENLEEZE H-D, *Wagenlepsz / Saxou: Wagenleisse / vestigium rotae*; en, op 't menigvuldig omgaan met een zaek schijnt te zien ons † GELEYZIG, *assuetus*, † GELEYZIG ZYN, *assuetam esse*, † GELEYZER, *qui consuevit merces commutare cum aliquo*; en † GELEYZER, *concupinus, qui consuetudinem habet cum muliere*; en in een Alam: *Dialect KA-LEIZER, concubinus*. Ook vertoonen zig uit het Wortel-deel van den *Infin*: met Y, diergelijke Takken, als, ons † LYSTEN, I. CL: *persficere, praestare*, gelijk ook LYST, *f: Linza, meta, unde vulgo Lista*, Ital: *Lista*, als welker maete, geleide, en streek men moet opvolgen; en LYST, LYSTTE, *f: Catalogus, sceda, unde Gall: Liste*, eene schikking volgens een gemeen bekende orde en gelei gemaakt, en verder overdragtelijk LYST, *f: H-D, leif / F, fimbria, limbus, lacinia, margo; unde Gall: Lifiere*, Ital: *Lista*, Angl: *liste* / als de uiterste bepaling aenwijzende en vervolgende; en daer van ons LYSTEN, I. CL: *circumducere ora vel Lyngo, determinare*; welke Takken uit den *Infin*: of 't *Pras*: ik nu eerst hier ter plaetse inbreng, om de leiding hunner oorspronk met te minder beduiding en tevenste klaerder te kunnen aenwijzen.

Uit ons *Prater: Indic*: LEED, of uit het *Pras: Subj*: LEDE, met de zachte E; waer voor de meeste verwanten volgens haren *Subj*: de zachte lange i voeren; ons † LEDE, *f: Gradus, gressus, ductus, & aqueductus*; en A-S, *lithe / trabs*, waer toe ons LEDE-

LI.

KANT, *n: & f: Lectus castrensis, viatorius*, als waer mede men overalgaen en reizen kan, vermits uit losse en ligtlijk te verbindene Leden bestaende, om welke laetste rede dit mede op het volgende † LEDE, LID, betrekkelijk is, want ook oul: † LEDE, nu LID, *n: GE LID, n: en † GLID, n: M-G, lithug / M, H-D, glied / N, membrum, A-S, lith / lieth / artus, nervus*, hebbende 't onze in *Plur*: nog altoos de E, als LEDEN, *membra, &c*, als waer mede en waer bij eenig deel zig beweegt of voortgaet; en ons LEED- en GLID-KRUID, *n: Sideritis, herba*, als dienftig tot geneezing der wonden, voornamelijk die door yzer zijn toegebracht, waerom het ook *Ferruminatrix* heet, als mede *sideritis* van 't Griekfche *sidypos, Ferrum*; en, WEDER IN 'T LID of GELID ZYN, zaid men van verwrikte Leden die wederom op hare plaets gestelt zijn; en ons GELID, † GELÉD, *militum linearis ordo*, heeft mede in *Plur*: de E, als GELEDEREN: voorts ook om de plaets der beweging ons † LEDE, harre van de deur, *cardo*; verder † LEDE-MATE, † LID-MATE, *f: Statura, figura membrorum*; en LEDE-MAET, LID-MAET, *m: of f: Membrum societatis, consocius vel consocia*; van welker eenigen wij bij 't Wortel-deel van den *Infin*: gesproken hebben; en van LEDE komt wederom het *Verbun* ONTLEDEN, I. CL: *membra dissolvere, emodare*. Maer ook, overdragtelijk opzigt hebbende op de vaerdige en gemaklijke beweging, ons † LEDIG, † LEDENIG, *contr: LENIG, liber, solutus, flexibilis, lenis, facillus, A-S, leth / lith / lieheltige / F-TH, ligno / lenis, flexibilis*; en A-S, *lithe / lieheltige / leniter, mitis, blandus*; waer van het A-S, *lithegan / I. CL: mitigare*, en lithan / I. CL: *fovere*. Verder als los en vrij, zonder gezette bezigheid zijnen tijd latende doorgaen, ons LEDIG, *contr: LEEG, H-D, leedig / leer / otiosus, vacuus, inanis; & olim tr: Calebs*, waer toe ons † LEDIGE VROUWE, *vidua*; en ons LEDIG- en LEEG-GAN-GER, *m: Oriator, desidiosus*, even als 't voorgemelde TYD-LYD: en Flandr: LEEGAERD, en uit het *Pras*: ook † LEY, *otiosus, piger*; waer van 't F: LEEGAERDEN, I. CL: *dare se pigritia*; en van dit ons LEDIG komt verder ons LEDIGEN, *contr: LEEGEN, of LEAGEN, I. CL: evacuare*; en † VERLEDIGEN,

LL.

en † ONTLEDIGEN, I. CL: H-D, *erledigen* / I. CL: *solvere*, *expedire*; en ZIG VERLEDIGEN, I. CL: *vacare alicui rei*, en † ONTLEDIGEN, en † VERONTLEDIGEN, I. CL: *occupare*, en ons † ONLEDE, *f: Occupatio*, en ONLEDIG, *occupatus*. Wijders, hoewel men gissen zou mogen, dat'er, even gelijk bij 't reetsgenoemde LENIG, *flexibilis* &c, dezelfde uitlating geschied ware bij ons LEENE, ook † LEINE, *f: Sustentaculum*, als ziende op het geleide en den steun in het staen, gaen, of op-of neer-klimmen, waer van ons LENEN, I. CL: ook † LEINEN, I. CL: A-S, *linan* / F-TH, *linan* / *galinan* / I. CL: Angl: *leane* / *innisi*, *incumbere*; en F-TH, *linoberga* / F, bij ons LENING, *reclinatorium*, egter kan dit LENEN ook oul: † LEINEN, I. CL: met ruim zo goeden schijn afgeleid worden van ons Wortel-deel † LY, 't gene we in de II. Proeve zullen verhandelen.

Maer dit zelfde Zakelijke Deel LEED ver- toont zig ook in ons † LEDER, *contr: LEER*, *n: Pellis*, *tergus*, *exuvia*, met den uitgang ER agterop; mogelijk vermits een overtrekfel over de Leden; voornamelijk bij de Lederen Kolders of Harnassen, die van ouds zoo om 't lichaam moesten sluiten, dat 'er de beweging en gedaente der leden klaer- lijk doorspeelden; en daer van *transl: LE- DER*, *LEER*, *n: A-S, lether* / Yñ: *ledur* / N, H-D, *leder* / N, *corium*, als van vel ge- maakt, en daerenboven meê betrekkelijk op den zin van Lénig: en ons *Adject: LEDE- REN*, *contr: LEREN*, *coriaceus*; en LEER- TOUWEN, LEER-GÉRWEN, I. CL: *perfice- re corium*: nog ook ons LEER, *vagina*, als van Leder gemaakt; waer toe onze spreek- wijze VAN LEER TRÉKKEN, *ensem strin- gere*, enz.

Dog eer ik hier van afscheide, kan ik niet wel voor bij te zeggen, dat, evengelijk bij ons het voorwerpfel GE in ons GLYDEN, II. CL: I, *labi*, alzo ingelijks het voor- werpfel S (waer van we in onze *Grondst: II. Verband: § XXIX* gesproken hebben) heeft plaets gekregen in 't A-S, *slidan* / *slad* of *slæd* / *sliden* / III. CL: I, *labi*, en M-G, *ga-sleithjan* / I. CL: *jaeturam facere*, als leed of schade lijdende, en M-G, *slidja* /

LI.

sevus, als leed of schade doende, welke voorwerping zig ook in ettelijken onzer Tak- ken laet zien, als, SLEDE, † SLÉDDE, en † SLIDDE, *f: H-D, schlitten* / Sax: *slæde* / Angl: *slæde* / *traba*, *trabea*, om den schui- vigen voortgang; en A-S, *slide* / *Lapsus*, en *slith* / *levis*, even gelijk bij ons GLAD, *le- vis*; en A-S, *slidaz* / *labricitas*; waer van A-S, *slidarian* / I. CL: *labi*, en ons SLÉD- DEREN, † SLIDDEREN, I. CL: *labi*, *prola- bi*, & *celeriter tendere*; en A-S, *slæd* / *slæ- de* / *vallis*, om het afgaen van de hoogte; en VERSLÉDDEREN, I. CL: *staccescere*, als af- gaende en verslijtende, evengelijk ook ons † SLADDE, *f: Mulier ignava*, *ambubia*, als eene sloep-lende, of, met gelijke over- dragt als ons *Lijd-den-tijd* of *Ledig-ganger*. Maer, met uitlatinge van de lichtlijk-weg- smeltende D, schijnt ook hier toe te behooren ons SLYE, en † SLEYE, *f: Zeelt*, A-S, *slu* / *simca*, om haere slijmerige glibberig- heid; en mogelijk, met den uitgang M, ook hier toe ons SLYM, *n: H-D, schlam* en *schleim* / M, A-S, en Angl: *Slime* / *limus*, *phlegma*, *mucus*, om de glibberig- heid. Gelijk ook wederom zonder S, ons † LYM, *limus*, & *argilla*; of desgelijks met EE, ons LÉÉM, *n: of met K voorop*, ook Flandr: KLÉÉM, *n: , en zonder M ag- ter-aen*, ook KLEY, *f: en Angl: claye* / *limus*, *lutum*, & *argilla*, *terra figuraris*, *tenax* & *glutinoso*, mede om de gladglibber-, en kle- verig-heid; en ons LEEMEN-WAND of WÉÉG, *paries cratitius*, *luteo aut argilla crustatus*, welk soort van Wanden landwaert in 't Duit- sche Rijk nog zeer gemeen is, en ook was bij ons, toen de mueren van steen nog zeld- saem waren; waer van verder ons LEEMEN, KLEEMEN, en BEKLEEMEN, I. CL: *incrusta- re parietes*, *illinere argilla aut luto*; en dus mede A-S, *lœmene* / *fiçtilis*, *lemun-fœt*, *was fiçtile*, *lœmen-fœt*, *lœcna*; en A-S, *lame* / *lim* / *limus*, *lutum*, en *lamene* / *lutens*, en *limung* / *litura*, als mede A-S, *clam* / *plasma*, en *clœmian* / I. CL: *oblumare*, en *clœg/ samia terra*, *terra fiçtilis*, *argilla*; alle wel- ke veranderingen van Y, EE, en El bij ons, en a of æ / en i / bij 't A-S, bevestigen, datze te zamen tot een diergelijk Ongelijkvl: Stam- Verbum t'huis hooren: en van dit oude LYM schijnt mij toe, dat bij overdragt, om de plak- dienst,

LI.

dienst, klewing, en gladheid, ontleent zij geweest ons LYM, *n*: en *m*: Yñ: lpm / N, H-D, leim / N, Angl: *lymne* / *viscus, glutinosen*; waer van ons LYMEN, I. CL: *glutinare*, en JODEN-LYM, *m*: en *n*: *Bitumen ex mare Asphaltiti Jordane excipienti*. De Takken met Y of *contr*: I, zijn tot het *Præf*: die met *ék*, EY of A, tot het oude *Præf*: en die met E tot het andere *Præter*: te betrekken.

Tot het *Præter*: *Partis*: behoort ons reets-gemelde 't IS GELEDEN, VERLEDEN, als mede ons *Adject*: VOORLEDEN *præteritus*, en zoo voort.

Zie daer wederom een Boom, die zeer rijkelyk met aenzienlijke Takken pronkt; en schoon we in een of ander van die te verre met onze giffing mogten gegaen zijn, 't zal egter klaer genoeg blijven, dat dus, langs een geregelden weg, uit een zelfden Wortelstam, dog uit verschillende Hoofdtakken, zulke onderscheidene Telgen kunnen gesproten zijn, als, ons BE-LYDEN, *confiteri*, en BE-LEIDEN, *dirigere*; DEUR-LYDEN, *perpeti*, en DEUR-LEIDEN, *perducere*; OVER-LYDEN, *mori*; en OVER-LEIDEN, *traducere*, &c; als mede ons LEEDER, LÉÉR, *scala*, LÉÉR, *doctrina*, LEEREN, *docere*; & *discere*; en daerentegen ons LÆDER, LEER, *corium*, & *vagina*, en LEREN, *coriaceus*; gelijk ook ons LEDIGEN, *evacuare*, en BE-LEEDIGEN, *nocere*, enz.; welker Wortel- of Zakelijke- Deelen bij ons Amstellanders, bij verloop, alle verwardelyk worden uitgesproken, tegens het streekhoudende Onderscheid van de Gemeen-landsche *Dialect*, en tegens den Oorspronk en ouden Grondslag aen; dog zie daer van breeder in onze verhandeling van de *Dialecten*.

Het Zaek-of Wortel-deel.

LYF, in ons LYF, LYF-LÓÓs, LYF-EISEN, † LYF-HACHT, LYF-TÓGT, enz. veel anderen, zie bij BLYV, in deze Proeve.

LI.

Het Wortel-deel.

LYK &c, in ons LYKEN, LEEK, GELEKEN, II. CL: I, en GELYKEN, II. CL: I, *assimilare, similem esse, convenire, congruere*; & *tr*: *beneplacito convenire, placere*; zoo mede ons VERGELYKEN, II. CL: I, *assimilare, comparare, adquare*. H-D, *gletchen* / *glic* / *geglicchen* / II. CL: I, *similem esse, referre*, en H-D, *bergletchen* / II. CL: I, *adquare, comparare*; dog ook H-D, *gletchen* / I. CL: *adquare*. Ons LYKEN voor *Welgevallen* dient nog in onze spreekwijze LYKT U DAT? *num tibi placet?* en zoo vervolgens in het *Præteritum*.

Tot den *Infin*: of 't *Præf*: ons † LYK, GE-
LYK, *similis, equalis*, M-G, *letts* / *galeitss* / *similis*, M-G, *sama-letts* / *conveniens*, F-TH, *gltth* / A: *lth* / *ht-lth* / *similis, equalis*; A-S, *lit* / *gelle* / *similis*; waer van 'tbovengenoemde H-D, *gletchen* / I. CL: *adquare*, en 't M-G, *ga-letkon* / I. CL: 3, *assimilare*, en M-G, *letkan* / *ga-letkan* / I. CL: 2, *placere*, en M-G, *wella-galetkan* / I. CL: 2, *complacere*: F-TH, en A: *lthhan* / *lthhan* / *gellehan* / *gellehan* / en *cht-lthhan* / I. CL: *placere, complacere, int-lthhan* / I. CL: *mutuo complacere*, en *pt-lthhan* / I. CL: *displicere*, bij Kero, dog gisse dat het *st-lthhan* of *fur-* of *un-lthhan* zal moeten zijn: en A-S, *litcan* / *gelicean* / *gelicean* / I. CL: *placere*, Kimbr: *ad litka* / *placere*; en F-TH, *in-licheues* / *quod pulchrius est & magis placens*, en A-S, *gelicung* / *complacencia*, en F-TH, *lthhtzan* / *lichtzan* / I. CL: A-S, *litetan* / *gelicetan* / I. CL: *complacere, assimilare, fingere, assentari, simulare*, en Alam: *lthhtare* / *palpator, assentator, sarabaita*, en *lthhtode* / *arrogantia, typhus*. Verder ons GELYK, TE GELYK, *simul*, GELYK-HÉBBEN, *verum dixisse, justam defendere causam*, ONGELYK, *dissimilis, inequalis*; en ons *Subst*: ONGELYK, onrecht, *injustam, injuria*, YMAND: ONGELYK AEN-DOEN, VERONGELYKEN, I. CL: *ledere, offendere aliquem, facere injuriam, iniquè tractare*. Voeg hier bij onzen Uitgang LYK, eenegelykheid van aert of gedaente verbeelden-
de;

LI.

de; en ons GELYKENIS, *f*: A-S, *gelicnys / similitudo, simulachrum, & character*; en † ONTLYKSAEM, *diffimilis, deformis*; en † ONTLYKSEMEN, I. CL: *diffimilem facere, deformare*, en † GELYKSENEN, I. CL: *finger, simulare*, en † GELYKSENAER, *Eupb: GLYSENER, hypocrita*; beneffens ons oude † LIK, *aqualis, planus*; waer van ons LIKKEN, † GELIKKEN, OPLIKKEN, en † GLIKKEN, I. CL: *nitere, planum facere*; hiervoor neemt men nu al veeltijds de É in steê van de I, als LÉKKEN, I. CL: *polire, planum facere*, en LÉK-STÉEN, *m: Lapis politorius*, als wanneer die eigender bij 't *Præter*: komen. Met F voor-op vertoonen zig ook ons OP-FLIKKEN, I. CL: *polire, resarcire*, en FLIKKEN, I. CL: *sarcire, consuere*.

Dog ons LYK, *n*: A-S, *lic / lica / M-G, leik / N, corpus, funus, & cadaver*, H-D, *leich, funus*; waer van ons † LYKEN I. CL: *funerare*, schoon gelijkvormig aen dezen Stam, is egter gantsch verschillig van zin; gelijk ook het M-G, *leikheis / leheis / A-S, læca / leca / Alam: lachi / Yl: lænare / medicus*; en M-G, *leikimon / ga-leikimon / I. CL: curare, sanare*; en A-S, *læntian / lacnian / lænigan / lacnigan / I. CL: mederi, fomentare*, en Alam: *lachida / medicamina*, waer toe ons LYK-TEEKEN, LIK-TEEKEN, *n*: H-D, *leichmal* / en Flandr: † LYKSENE, *f: Cicatrix*, als een overblijffel van eene genezene wonde; en LYK-DOORN, LIK-DOORN, *m: H-D, leichdoorn / clavus pedum*, als hebbende de genezing van nooden; en LYK-KLAEUW, *f: Unguim cicatricula*; nog ook als het *Præter*: ons LEIKBLADEREN, Flandr: LÉK-BLADEREN, *lapathum, rumex*, vermits zeer in gebruik tot genezing der Wonden. Hoe verschillig egter deze zin te voren komt, niettemin, dewijle dus bij de Taelverwanten, en ook bij dit laetste van Ons, dezelfde Vocaelverandering gevonden word, als 'er bij den Stamboom van dit LYK, en bij de Takken van 't *Præter*: past, zo heeft het goeden schijn, datze ook daer van gesproken zijn: op dien voet zou ons LYK, *olim corpus, & nunc cadaver*, vermits de gedaente vertoonende waer uit de gelijkheid opgemaakt word, uit LYKEN, GELYK ZYN, *similem esse*, kunnen ontleent wezen; en dus mede ons LICHAEM, *n*: voor † LYK-HAEM, *omne*

LI.

corpus; & *olim cadaver*, en F-TH, *lichamo / M, en A-S, lichama / M, caro, corpus, & cadaver*, en H-D, *leichnam / M, cadaver*; van welke *terminatie* we ook melden zullen bij HEM, in de II. Proeve; dog 't M-G, *leikheis / medicus, &c*, kan men afleiden van LYKEN, welgevallen, *placere*, vermits de genezing der Qualen onder de aengenaemste dienften te rekenen is. Gelijk ook het A-S: *laac / elogium*, en *lac / elogium, hostia, munus*, met het *Præter*: overeenkomt; strekkende de giften en Offerhande, of tot dankbaerheid van iet aengenaems, of, om door iet behaeglijks eenige gunst te verwerven; en de Lof-uitingen zijn omtrent van gelijke natuur: ter zake van welke A-S, a in *Præter*: men ook twijffelen mag, of niet ons LAK, LAKWÉRK, *cera Hispanica, & Electuarium*, om het glad zijn, en glinsteren, even gelijk het voorgemelde LÉKKEN, LIKKEN, *polire, &c*, hier van ontleent zij; dog zie daer van nog breeder bij LEEK, in de II. Proeve.

Wijders, of niet ons BLYKEN, II. CL: *i, lucidum esse, liquido constare*, eigenlijk in steê van † BE-LYKEN II. CL: *i*, koom, vermits de overtuiging en redemeest altijd uit deze of gene vergelijking word opgemaakt, geef ik in bedenken. Zo de zingood word geoordeelt, zo kan 't aen de gedaente hier niet schorten, dewijle meermalen B de plaets van BE bekleed. Dog van BLYK, en desselfs Takken hebben we in deze eerste Proeve op zijne beurt gehandelt.

De Zaek-of Wortel-deelen.

LYM, in LYM, *limus, argilla, viscus, gluten*; en LYMEN, *glutinare*; en JODENLYM, *bitumen asphaltitis*; zie daer van bij LYD, in deze Proeve.

LYST, in LYST, *linea, meta, catalogus, sceda; simbria, limbus, margo*; en † LYSTEN, *perficere, prestare*; en LYSTEN, *circumducere ora vel lyngo*, zie daer van bij ons vorige LYD, in deze Pr.

LYV, in LYVE-LÓOS, LYVIG, AFLYVIG, HART-

LI.

HART-LYVIG, IN-LYVEN, enz., zie bij BLYV, in deze Proeve.

LIK, in † LIK, *planus, equalis*; en † LIKEN, † GELIKKEN, en OP-LIKKEN, I. CL: *nitere, planum facere*; zie daer van bij 't vorige LYK, in deze Proeve, en in LIKKEN, *lingere, lambere*; en LIKKE-BAERDEN, *os, labia, barbarnve lingere*; zie bij LEEK, in de II. Pr.

† LIMP, zie bij de II. Proeve.

LING, in † GELINGEN, *contingere &c*; en ons agterzetfel LING, als VONDELING &c, zie daer van bij † LING, in de II. Proeve.

LINK, in LINKS, LINKERHAND, en LINKERT, zie daer van bij † LINN, in de II. Proeve, en bij SLINK, in deze Proeve; en in † GELINKEN, *splendere*; zie daer van bij BLINK, in deze Proeve.

† LINN, zie bij de II. Proeve.

LINT, in † GELINTE, *sepes &c*; zie daer van bij LINN, in de II. Pr.

LIP, in LIP, LIPPE, zie bij LÉP, in de II. Proeve.

LIS, in LIS, *nexus*; zie daer van bij LAET, in de II. Proeve.

LIST, in LIST, zie daer van bij LIEZ, in deze Proeve.

† LIT, in † LITSOEN, *merx corrupta, vitiosa*; en LITSE, *nexus, ligamentum*; zie daer van bij LAET, in de II. Pr., en in LITTEL, *parum*; zie daer van bij LUIT, in de II. Proeve.

LIV, in LIVREY, *vestis discolor*; zie daer van bij BLYV, in deze Pr.

LO.

† LÓCH, in † LÓCH, *discrimen, caverna*, II. Deel.

LO.

foramen; en LÓCH-DUIVE, *columba ca-vernalis*, zie daer van bij 't vorige LIEG, in deze Proeve.

LÓD, in LÓDDER, *homo luxuriosus, scortator*; LÓDDERIG, LÓDDERLYK, *ludibundis oculis*; † LÓDDEREN, *attrahere, inescare*; zie daer van bij LAED, in deze Proeve.

† LOECH, 't oude *Prater*: van LACCHEN, zie bij LACH, in deze Proeve.

† LOED, het oude *Præt*: van LADEN, zie bij LAED, in deze Pr.

LOEF, in LOEF, *latus navis depressum, &c*, enz.; zie daer van bij LIEV, in de II. Proeve.

LOEY, in † LOEYER, *illecebra, revocatorium*; en † LOEYEREN, *attrahere, inescare*; zie daer van bij 't vorige LAED, in deze Proeve.

LOER, in LOER, *illecebra*; LOER-VOGEL, *accipiter, falco*; † LOEREN, *attrahere, inescare*; LOEREN, BELOEREN, *insidiosè speculari*; en LOEREN, *retortis oculis intueri, & frontem contrahere*; zie daer van bij 't vorige LAED: en in ons LOEREN, *imponere alicui, fraudare aliquem*; en LOER, en LOERD, *homo futilis*; en LOEREMAN, *caesus inveteratus*; zie daer van bij 't vorige LIEZ, in deze Proeve.

LOEV, in LOEVE, *latus navis depressum*; en LOEVEN, † LOEVÈREN, zie daer van bij LIEV, in de II. Proeve.

LÓF, in LÓF, VERLÓF, ÓORLÓF, *venia, permissio*; † LÓFTE, BELÓFTE, *promissio*; BRUI-LÓFT, *nuptia*; TE LÓF EN TE BÓD ZYN, *de pretio mercium tractare*; en LÓF, *laus*; en LÓF, *frons, folia*; en LÓFWÈRK, zie daer van bij LIEV, in de II. Proeve.

LÓG, in † LÓG, *differentia, discrimen, caverna, foramen*; en ÓÓR-LÓG, *bellum*;
N n

LO.

lum; zie daer van bij LIEG, in deze Proeve.

LÓK, in LÓK, *foramen*; LÓK, HAIR-LÓK, *cirrus, floccus, villus*; en LÓKKEN, *allicere*; waer toe ons VERLÓKKEN, LÓK-AES, LÓK-AZEN, en LÓK-DUIVE; verder LÓK-KEN, *labris elicere*; en LÓKKE, *sanguisuga*; zie daer van bij 't volgende LUIK, in deze Proeve.

LOMP, in LOMP, *rudis, impolitus, incongruus*; LOMPE, *vestis lacera, & abscissa pars lini aut lanae, & fomes ignarius*; en LOMP-HALZEN, *colaphos infringere*; en LOMPERT, *homo rudis*; zie daer van bij LIMP, in de II. Proeve.

LON, in LONSE, LONDSE, *paxillus axis*; zie daer van bij LINN, in de II. Pr.

LONG, in LONGE, zie daer van bij LING, in de II. Proeve.

LÓOCH, in LOOCHENEN, en LOOCHE-NAER, zie hier voor bij LIEG, in deze Proeve.

LÓOD, in LÓOD, en LOODEME BUIS, enz., zie daer van bij LUIT, in de II. Proeve.

LÓOF, in GELÓOF, *fides*, LÓOF, *umbra-culum, frons, folia*; *bractea, instar folii tenuis*; LÓOF-STROOPEN, *defrondare*; LÓOF-WURM, *campe*; LÓOF-STIL, *tranquillus omnino*, LÓOF-WÉRK, *opus frondarium*; LÓOF-HUTTE, *casa frondea*; en LÓOF, *defessus*; zie daer van bij LIEV, in de II. Proeve.

LOOG, in LOGEN, *mendacium*; en in † LOGE, *differentia, dissidium*; en ÓOR-LOGEN, *bellum gerere*; en † LOGEN-WÉRK, *scenographia*, enz.; zie daer van bij 't vorige LIEG, in deze Pr.

LOOK, in LOOK 't *Præter*: van † LUIKEN, *claudere*; en GELOKEN, BELOKEN, ONTLOKEN, en † VERLOKEN, de *Præter*: *Part*: , en in † LOKE, *sepimentum, &*

LO.

foramen; & *floccus, villus*; † LOKEN, *videre, & observare*; LOKER, *loculamentum*, NEUSLOKEN, *nares*, LOKE-RIG, *foraminosus*; zie daer van bij 't volgende LUIK, in deze Proeve.

LÓOK, in LÓOK, *allium, porrum*; zie daer van bij 't volgende LUIK, in deze Proeve.

LOOM, in LOME, LOOM, *tardus*; zie daer van bij LEM, in de II. Proeve.

Het Wortel-deel.

LÓOP &c, in ons LOOPEN, LIEP, GELOOPEN, III. CL: 6, *currere, fluere, manare*; en AF-LOOPEN, III. CL: 6, *decurrere, deorsum currere*; HET PLATTE LAND AF-LOOPEN, III. CL: 6, *agros depopulari*; BELOOPEN, III. CL: 6, *concurrere, percurrere, & incurfare, cursu assequi*; EEN STAD BELOOPEN †, *lustrare equis muros, & oppugnare*; EENE ZAEK BELOOPEN of OP-LOOPEN, III. CL: 6, *obire negotium*; en BE-LOOPEN, III. CL: 6, *bedragen, conferre, abire in summam*; OM-LOOPEN, III. CL: 6, *circumcurrere, circumkursare, & currendo subvertere*; ONDER-LOOPEN, III. CL: 6, *inundari*; atwaer ONDER als een *Præp*: *separab*: komt, hebbende den Hoofd-accent op 't Voorzetsel, waerom ook het *Præter*: *Partis* is ONDER GELOOPEN; dog bij ons ONDER-LOOPEN, III. CL: 6, *currendo subterfugere*, 't welk op de tijd word toegepast, komt ONDER als een *Præp*: *insepar*:, hebbende den Hoofd-accent op 't *Verbum*, en derhalven in *Præter*: *Part*: geen GE tusschen in, als, DE TYD IS MY ONDERLOOPEN, *tempus, inscio me, subterfugit*. Voorts OP-LOOPEN, III. CL: 6, *hooger loopen, sursum currere, ascendere*; OP-LOOPEN, III. CL: 6, *zwellen, tumescere*; OP-LOOPEN, *openloopen een deur, fores effringere*; OVER-LOOPEN, III. CL: 6, *transfugere, abundare, ebullire*; in *Præter*: *Part*: OVER-GELOOPEN; dog ook OVER-LOOPEN, III. CL: 6, *cursum pertransire, summam dicere, legere, scribere*; & *inopinatè opprimere, prævire*; TOE-LOOPEN, III. CL: 6, *accurrere, & conglutinare*; &

con-

LO.

concrefcere; VOOR-LOOPEN, III. CL: 6, *præcurrere*, *curfu antevertere*; en † VEUR-LOOPEN, III. CL: 6, *fugere*; en VOORD-LOOPEN, III. CL: 6, *procurrere*; en VER-LOOPEN, III. CL: 6, *fugere*, *aufugere*, *labi*, *præterire*, *tempore vel usu mutari*; en UIT-LOOPEN, III. CL: 6, uitgaen, wegloopen, *excurrere*, *evadere*, *effluere*, *effundi*; en UIT-LOOPEN, III. CL: 6, uitbotten, *germinare*, *fruticare*, *pullulascere*, enz.

M-G, hlaupan / *salare*; en us-hlaupan / *exilire*; Kimbr: hlaupa / in *Præt*: hliop / *profilire*, zie agter de M-G, III. CL: 7. F-TH, loufan (Alam: loupfen / en hlauf-fan) / liof en lief / geloufan / III. CL: 5, *currere*; en Alam: hahan-lauffen / III. CL: 5, *occurrere*; Alam: hahan / hagan / H-D, jegen / *contra*. A-S, hlaupan / hleop / hleapen / III. CL: 4, *salire*; Angl. to leap / *salare*. H-D, lauffen / lieff / gelauffen / IV. CL: 2, *currere*; Yll: hlaupa / in *Præt*: hlioop / III. CL: 2, *currere*; in *Præs*: eg hleip; en volgens de anderen van die *Class*: in *Præt*: *Part*: hlaupem. Bij eenigen dezer Stammen komt dit LOOPEN ook voor *Springen*. Onze harde lange OO word, volgens de streekhoudende *Dialect-regels*, bij alle deze Taelverwanten bevestigt.

Het Wortel-deel van den *Infin*: of 't *Præs*: vertoont zig in ons LÓOP, *m*: & f: H-D, lauff / M, *Curfus*, *curfura*, *meatus*, *concurfus*; & *fluidarum fluxio*; en ons GELOOP, *n*: H-D, gelauff / N, *curfus frequens*; Yll: hlaup / N, *curfus*, *salus*, & *coagulum*, 't laetste als een famenloop; en Kimbr: here-hlaup / *expeditio exercitus*; en ons LÓOP, TOELOOP, *m*: & f: H-D, zulauff / M, *Accurfus*, *confluentia populi*; LÓOP, BUIKLÓOP, *m*: & f: *Diarrhaea*; ROODE LÓOP, *dysenteria*; vermits met eenig bloed vermengt; en LÓOP VAN 't ROER, *f*: *Fistula ignivoma*; als waer in de koegel voortschiet, en 't bestier van zijnen loop ontfangt: en DE LÓOP OF HET BELÓOP VAN DE MERKT, *usus fori*, *pretium mercaturæ utut refert usus*; EEN LOOPE KORENS, *f*: *Modius*; bij ons een Zak of $\frac{1}{2}$ van een Last; waer mede een man bequaemlijk loopen kan; of anders zo veel men gevoeglijk in een zaeikorf dragen mag, want ook A-S, leap / *seminatoris corbis*; en daer van EEN LOOPE LANDS, *quadrans jugeri*, *agri spatium quod modio uno confert potest*.

LO.

Verder onze spreekwijze TER LÓOPS, *per transfennam*; ende Voorzettingen, BELÓOP, *n*: *Concurfus*, *collectio*, *summa*; 't BELÓOP DER DINGEN, *rerum meta*, *mensura*, *designatio*, *deformatio*; OM-LÓOP, *m*: *Circuitsus*; & *tr*: *Vertigo capitis*, & *herpes*, *ignis sacri species humanum corpus circumrepens*; en A-S, hleapete / *leprosus*; OP-LÓOP, *m*: *Tumulens*; OPLOOPIG, *tumultuosus*, & *cerebrofus*; en OVER-LÓOP, *m*: *Transcurfus*, *excursus*, *transfugium*, *abundantia*, *alluvio*, & *operculum*, *fori*, *tabulata navium constrata*, & *epokides*; en VEUR-LÓOP, *m*: Lekkwin, *vinum lixivium*, *quod sponte profuit antequam uva calcetur*; en VOOR-LÓOP van Brandewijn &c, *liquor stillatitius vini caustici primus*; als mede de *composita LÓOP-GRAVE*, *f*: *Propugnaculum ex aggere* & *fossa*, *vulgè Trencæa*; LÓOP-GELD, *n*: *Auctoramentum*, enz.; beneffens de *Afpruitelingen*, als met den uitgang ER, ons LOOPER, *n*: *Cursor*, *emissarius*; A-S, hleapete / *saltator*; en LOOPER, *m*: gemeene stentel, *clavis omnes seras aperiens*; en LOOPER, *m*: Opperste Molensteen, *catillus*; LOOPERKEN, *n*: *Trochilus*; een Vogeltje dat, al snel loopende, de wurmtjes op strand opzoekt: en LOOPER, ZAND-LOOPER, *m*: *Clepsydra*. En, met de *Adjectiv*: & *Adverbr*: *terminatie* S of SCH, ons LÓOPSCH, *catuliens*; waer van LÓOPSCH ZYN, † LOOPEN, *catulire*; en uit het *Præs*: *Part*: ons LOOPEND, *currens*; en LOOPEND SCHRIFT, EEN LOOPENDE HAND, *litera Belgica*, *quas vulgè curfivas nominant*; niet alleen om 't welvloeyen en gemaklijk verbinden der Letters, maer ook, vermits van langen tijd de gemeenzaemste trant van schrijven, noewel thans 't schuine Italiaens zeer in gebruik geraekt, zulks dat binnen een halve Eeuw tijds het Loopend wel in 't vergeet zou kunnen komen. Van 't A-S, hleap komt het A-S, hleapettan / I. CL: *exilire*; en uit het *Præt*: het A-S, hliop / hliop / *salus*; en 't Kimbr: ein-hleppegar / *cælebs*; uit het Kimbr: of Yll: *Præs*: hlepp; bij ons EEN ÉÉN-LOOPEND MENSCH, *cælebs*, enz.; gelijk ook eenigfints tot het *Præt*: past, met het voorwerpfel G, ons GLIPPEN, I. CL: *transfugere clanculum*; als stilletjes gaen loopen; hoewel dit mede betrekkelijk is tot het Wortel-deel GLYD, in deze Proeve.

N n 2

De

LO.

De Zaek-of Wortel-deelen.

LOOR, in † **LORE**, *revocatorium, illecebra*; † **LOREN**, *attrahere, inescare*; **LORE-VOGEL**, *accipiter, falco*; zie daer van bij **LAED**; en in **VERLOOR** en **VERLOREN** van **VERLIEZEN** & c, en **LORE**, *damnum, amissio, res inutilis*; **LOREN**, *carptim & ignavè aliquid facere, & venales ferre merces frivolas*; **LO-RER**, *frivolarius*; **LORENDRAEYEN**, *cauponari*; **LORE**, **LORENDRANK**, *dilutum vinaceorum*; zie daer van bij **LIEZ**; beiden in deze Proeve.

LOOS of **LOOZ**, in † **VERLOOS** en † **VER-LOZEN** van **VERLIEZEN** & c; en in † **LOZE**, *solutus, liber, vacuus*; en **LOZE**, **LOOS**, *teffera militaris*; en † **LOZE**, *jocus*; en **LOZEN**, *dimittere, laxare*; en † **LOZIG**, *remissus, piger, ignavus*; zie bij 't vorige **LIEZ**, in deze Pr.

LÓÓS of **LÓÓZ**, in 't *Postpositiv*: **LÓÓS**, *expers, inanis, solutus*; en † **LOOZEN**, *perdere, amittere*; **VERWAERLOOZEN**, *negligere*; **TY-LÓÓS**, *narcissus*; 't *Adject*: **LÓÓS**, **LOOZE**, *inanis, sterilis, vitiosus*; als **LOOZE TÊRWE**, **LOOZE BLOEME**, **LOOZE NEUT**; en 't *Subst*: **DE LOOZE VAN 'T KUSSEN**; en 't *Adject*: **LÓÓSLOOZE**, *astutus* en 't *Verb*: † **LOOZEN**, *solvere, laxare*; en **LOOZE**, *pulmo*; zie daer van bij 't vorige **LIEZ**, in deze Proeve.

LOOT, in † **LOTE**, *fors*; **LOTEN**, *fortiri, & c*; † **LOTEREN**, *fallere, morari, cunctari, labefactare*; *appellare, & provocare ad judicem*, enz.; zie daer van bij † **LIET**; en **LOTEN**, *surculi, talea*; zie daer van bij † **LUIT**, beiden in de II. Proeve.

LÓÓT, in † **LÓÓT**, *surculus talea*; **MAL-LOOTE**, *ambubaia*; **LÓÓT**, *plumbum, semiuncia, glans bolida*; **LÓÓTS**, **LÓÓTS-MAN**, **PILÓÓT**, *expertus nauta, qui bolidè altitudinem maris explorat*; † **LOO-TEN**, *bolidè navigare*; en **LOOTEN**,

LO.

VERLOOTEN, *plumbare*; en **LÓÓT-WIT**, *cerussa*, enz.; zie daer van bij † **LUIT**, in de II. Proeve.

LOOV, in † **LOVE**, *venia, permissio; aestimatio, & laus*; en **VERLOVEN**, **VER-ÓORLOVEN**, *permittere*; **LOVEN**, **BE-LOVEN**, † **GELOVEN**, *promittere*; **VER-LOVEN**, *promittere matrimonio, & devovere*; **LOVEN**, *taxare, liceri*; **LO-VEN**, en † **BELOVEN**, *laudare*; zie bij **LIEV**, in de II. Proeve.

LÓÓV, in **GELOOVE**, *fides*; en **LOOVEN**, **GELOOVEN**, *credere*; en **LOOVE**, *umbraculum, & c*; **LOOVER-WÊRK**, *opus frondarium*; **LOOVEREN**, *frondes, folia, bractea aeneae*; **LOOVERIK**, *avis in frondibus habitans iisque vescens*; **ONTLOO-VEREN**, *frondes stringere*; en † **LOOVE**, *lassus, defessus*; zie daer van bij **LIEV**, in de II. Proeve.

LOOZ, zie bij **LOOS**.

LÓÓZ, zie bij **LÓÓS**.

LOR, in **LORRE**, *res inutilis*; **LORREN-DRAEYEN**, *cauponari*; zie daer van bij **LIEZ**, in deze Pr.

LÓRD, in † **LÓRDSE**, *cerdo, bajulus*; † **LÓRDSTER**, *circumtrix*; † **LÓRDSEN**, *venale aliquid circumferre*; & *trahere, allicere*; & **LÓRDENDRAEYEN**, *cauponari*; zie daer van bij **LIEZ**, in deze Proeve.

† **LORS**, in † **LORSEN**, *trahere, allicere*; zie daer van bij **LIEZ**, in deze Proeve.

LÓS, in **LÓS**, *liber, solutus*; **LÓSHÓÓFD**, **LÓSBÓL**, *homo inconstans*; **LÓSSEN**, *solvere, redimere, laxare, exonerare*; en 't *Geld*: † **VERLÓS**, *damnum*; zie bij 't vorige **LIEZ**, in deze Proeve.

† **LOST**, in † **LOST**, *delectatio*; en † **LOS-TEN**, *delectari*; zie daer van bij 't vorige **LIEZ**, in deze Proeve.

LÓF,

LO.

LÓT, in LÓT, *sors*, & *census*, *tributum*; zie bij † LIET; en LÓT, *furculus*, *salsa*; zie bij † LUIT, beiden in de II. Proeve.

LÓUW, in † LÓUWEN, *verberare*, *punire*; zie daer van bij BLING, in de II. Proeve.

LU.

† LUED, in † LUDER, *revocatorium*, *illicebra*, *esca*; zie daer van bij 't vorige LAED, in deze Proeve.

LUIF of LUIV, in LUIF, LUIVE, LUIFFEL, *umbraculum*, &c; zie daer van bij LIEV, in de II. Pr.

Het Wortel-deel.

LUIK &c: in † LUIKEN, LOOK, (ook † LÓOK), GELOKEN, II. CL: 2, *claudere*, *occludere*, *operire*, *operculare*, & *sepire*. Dit *Verbum* in *Infin*: geraekt schier in 't vergeet, uitgenomen in de spreekwijze ZYNE OOGEN LUIKEN, II. CL: 1, *oculos occludere*, & *tr: mori*; maer nog, gemeenzamer is het *Subst*: OÓGLUIKEN, *n*: OÓG-LUIKING, *f*: *Conviventia*; en ten volle leeft nog onder ons, wanneer men van de Ontluiting der Aerde in 't voorjaar, of van 't opengaan der Bloemen, of van vernieuwing der kragten spreekt, ons ONTLUIKEN, ONTLOOK, ONTLOKEN, II. CL: 2, *aperire*, *expandere*, & *tr: resumere vires*; zoo mede in gelijke overdragt van zin ons OP-LUIKEN, II. CL: 2, *resumere vires*; en oulinks † BELUIKEN, II. CL: 2, *claudere*, *occludere*; waer van nog in gebruik is het *Prat: Part*: BELOKEN, *clausus*, *occlusus*; BELOKEN PAESCHEN, *pascha conclusum*, *octava pasche*, *ultimus dies clausi temporis*, *apud Eccles*; BELOKEN, betrokken van gezicht, *contractis oculis*; en † OM-LUIKEN, II. CL: 2, *circumsepire*; oulinks met het voorzetsel VER, ons † VERLOKEN BOGT, *f*: *Præsepe*; en met de Allem: P, in steef van het Voorzetsel BE, vind men ook bij *Kiliaen* ons † ONTPLUIKEN, II. CL: 2, *explicare*,

LU.

aperire, *expandere*; en 't *Prat: Part*: ONTPLOKEN, van 't verouderde † PLUIKEN, II. CL: 2, *claudere*, *plicare*. En, door de voorwerping van S, (waer van zie onze *Grondsl: II. Verband: § XXIX*) schijnt ook hier uit gevormt te zijn ons SLUIKEN, SLOOK, GESLOKEN, II. CL: 2, *claudesimè*, & *latentèr ingerere merces*, *ad censum defraudandum*; vermits al die handel op een beslote en bedekte wijze word aengeleit.

Dog, belangende onze Taelverwanten, hier toe hebben we het M-G, *luhan* (*galuhan*) / *lauk* (in *Subj*: *luhan*) / *luhan* / III. CL: 7, *claudere*; en *ug-luhan* / III. CL: 7, *aperire*. F-TH en Alam: *luhhan* / *louh* / *glochan* / II. CL: 2, *claudere*; en *bi-luhhan* / II. CL: 2, *claudere*; F-TH, *bi-lochan* / *clausum*; en *ant-luhhan* / II. CL: 2, *aperire*; en Alam: *int-lohhan* / *apertus*; *pi-lohhan* / *inclusus*; en *er-lohhan* / *avulsus*. A-S, *lucan* / *leac* (in *Subj*: *luce*) / *locen* / II. CL: 1, *claudere*; *quinetiam abstrahere*; en A-S, *be-lucan* / II. CL: 1, *claudere*; *un-lucan* / II. CL: 1, *aperire*; *a-lucan* / *evellere*; en *locen* / *a-locen* / *avulsus*; en *belocen* / *belogen* / *clausus*, *obferratus*; en *ut-alucan* / II. CL: 1, *excludere*; L-F, *op-lutuchjen* / *revalescere*, *resumere vires*. Dus ook in dien tegenoverstaendén zin het Yñ: *luha* / *lauk* / II. CL: 2, *aperire*, *absumere*, *absolvere*; in *Præf*: *eg lph* / en volgens de anderen van die *Class*: in *Prat: Part*: *lohenn*. En, dat mede deze zin wel eer onder ons gegolden heeft, schijnt wel uit de volgende Takken; waerom ik voor het naefte onze zin van *Vouwen*, die in 't oude † PLUIKEN zig laet vinden, voor de oudste *Grondbeteekenis* zou rekenen, vermits de *Overdragt* zo van *Sluiten*, als *Onsluiten*, schoon anderfints tegenstrijdig, op die van beids toepasselijk is; dewijl men in 't *Vouwen* open-en toe-werkt.

Takken uit het *Præf*: of den *Infin*: zijn ons LUIK, *n*: *Claustrum*, *clausura*, *operculum*; en ons BELUIK, *n*: *Clausum*, *septum*; en LUIK-WANTE, *f*: *Cbiratbeca*, *quã utuntur rustici senticetis aut sepibus prætendendis*, enz.; allen onder den zin van *afsluiting*.

Tot het *Præter*: het Yñ: *lph* / N, *operculum*;
N n 3

LU.

lum; A-S, loc / *claustrum*, *fera*; en A-S, loce / Alam: *pt-loh* / *pt-lohnisse* / *clausura*, *spelunca*; en ons † LOKE, † LEUKE, *f*: *Sepimentum*; waer van ons † LOKEN, I. CL: *claudere*; A-S, locan / *locian* / I. CL: Angl: *lohe* / en ons † LOKEN, I. CL: L-Fries, *loaitse* / *beloptse* / *beloaptse* / *videre*, *observare*; toekijken naemlijk met omtrent-geslotene oogen, gelijk als die doen, die scherp willen toezien; verder ons † LOKER, *loculamentum*, *conservatorium*, *conceptaculum*, *theca*, van † LOKEN, *claudere*. En, wederom met EU, voor de gelijkwaardige zagte O, ons LEUK GRAEN, *suffocatum frumentum*, *leviter incensum*, *quippe nimis diu vel arctè occlusum*; en 't Vlaemsche † LEUKE, galderij-verdek, *pergula*. Dog het F-TH, *loh* / *fovea*, is eensdeels betrekkelijk op dezen zin, als waer in men iets bewaren kan of bestoten houden, of anderdeels op den zin van 't open zijn of 't gatige, die in de volgende Takken doorspeelt; naemlijk in ons LÓK, *n*: ook oul: † LOKE, en † LÓG, 't Al: *loch* / H-D, *loch* / N, *foramen*; ons † NEUSLOKEN, *nares*; F-TH, *luhhou* / *luchon* / *foramina*, *apertura loca pervia*; en *steinlochoran* / *foramina petra*; en H-D, *luchte* / F, *rima*, *hiatus*; waer van het H-D, *lochjen* / I. CL: *forare*; en ons LOKERIG, H-D, *lochricht* / *foraminosus*, *perforatus*. Dog dit LÓG met G, in steel van K, Schoon men die al in 't A-S, *betagen* / *clausus*, *obserratus*, vind, wil ik liever onder ons Wortel-deel LIEG geschikt laten. Verder, van ons LÓK, *foramen*, *caverna*; en 't A-S, *loce* / *illecebra*, schijnt mij ontleent te zijn ons LOKKEN, I. CL: F-TH, *lochhan* / *gelochhan* / I. CL: H-D, *lochen* / I. CL: *allicere*; en VERLÓKKEN, I. CL: *pellicere*, als of 't ware in zijn hol ymand introonen, of in een hol zig verschuilen, terwijl men 't gevogelte door het Aes in het net zoekt te betrekken; of anders om het toefluiten of klemmen met de lippen, even gelijk de Vogellokkers gewoon zijn een zuigklank op de lippen te maken; waer mede overeenkomt het Vlaemsche LÓKKEN, I. CL: zuigen, *sugere*, *saccum labris elicere*; en 't Vlaemsche LÓKKE, en A-S, *lpece* / *sanguisuga*: dus word ook met gelijk regt ons BELAKKEN, I. CL: *allectare*, *fallere illecebris*, dat ik afkomstig reken van ons LÉKKEN,

LU.

LÍKKEN, LAKKEN, I. CL: *lambere*, *lingere*, mede in den zelfden zin als 't gemelde VERLÓKKEN gebruikt. Voorts ons LÓK-AES, *n*: *Esca*; waer van ons LÓK-AZEN, I. CL: *inescare*; en LÓK-DUIVE, *f*: *Columba allecatrix*, enz. Maer op LÓK, *foramen*, schijnt ook te zien ons LÓK, LÓKKE, HAIR-LÓK, VLÓKKE en FLÓKKE, *f*: ook Flandr: LOKE, H-D, *loch* / M, en F, A-S, *loca* / *locca* / *loc* / en *loec* / M, Yñ: *loo* / F, *Cirrus*, *flocus*, *villus*; *tr*: *Crines*, *Capilli*; eigentlijk eene hairkrul, die met haren omslag een holle knul of gat vertoont, hoewel nu die naem ook dikmael toegepast word op elke bijeenklijffing van etlijke hairen, die eensstreeks loopen, en van 't beloop der anderen zig eenigstints onderscheiden houden; zelfs ziet het op krulvederen, als GEVLÓKTE DUIVE, *plumipes columba*: dog van dit LÓK, *villus*, zie mede bij VLÉEK, in de II. Proeve.

En, tot het oude *Pret*: in *Sing*: met óó, onder den zin van 't *Sluiten* schijnt ook betrekkelijk ons LÓÓK, *m*: *tr*: *f*: A-S, *leac* / H-D, *lauch* / M, *allium*, *porrum*, als ziende op den overlastigen stank, die elk bij na zijn neus doet sluiten. En, zo dit de ware oorspronk getroffen is, gelijk nogte zinnogte gedaente daer tegen strijd, zo is 'teen schijnderagte benaming, die de eerstvoorkomende kracht van 't kruid, en tevens het gerecede toefluiten van de neus zeer aendig nabeeeld; waer van verder BIES-LÓÓK, *m*: *tr*: *f*: *Scæno-prassum*, met bies-bladeren; GRAS-LÓÓK, *porrum*; KNOF-KNOB- en KNOOP-LÓÓK, *allium*, als zijnde de bol in verscheidene knobels verdeelt; en POER-LÓÓK, *porrum*; dog dewijl ook A-S, *leac-tune* / *leah-tune* / *horzus olitorius*, en *leac-weard* / *olisor*, zo schijnt bij de Angel-Saxen de Look wel het voornaemste in hare Moestuinen geweest te zijn.

Wijders dunkt mij past ook niet qualijk hier bij dezen Stam, dog met het voorwerpsel B, ons BLÓK, *n*: Angl: *Blot* / Yñ: *blök* / F, en H-D, *bloch* / N, *truncus*, *unde Gall: blocq*, als afgehouden om een afsluiting van een weg of stopping van water te maken; waer van ons BLÓK-BEELD, *n*: *Statua*; en BLÓKKEN I. CL: *truncare*, *mutilare*; en HÓL-BLÓK-
Ca-

LU.

Galceamentum ex trunculo cavato confectum : en BLÓK, of flok der gevangen en, *numella, cippus*; 't zij als met de voeten in of aen een Blok gesloten, 't zij alleen op 't sluiten zien- de, gelijk ook die laetste zin alleenlijk heerscht in ons BLÓK LANDS, *ager, fossa, aggere aut. sepe clausus, septum, ager septus*; en BLÓK-HUIS, *n: Propugnaculum, arx, moles turrita, castellum*; en BLÓK-WÉRK, *n: bōlwerk, propugnaculum*; als afgeslotene sterktens om den Vijand af te weren. Zoo mede BLÓK-WYK, *Curia*, als een afgeschote- ne plaets: en BLÓK-MÉESTER, wijk-meester, *Magister vici, & Curia Magister*. Gelijk ook BLÓKKEN, I. CL: *assiduum esse in stu- diis, in ergastulo, in opere*; als gestadiglijk in zijn kamer besloten bezig zijnde. Maer van BLÓK, *truncus*, is ook overdragtelijk ontleent ons BLÓK, *homo stupidus, ignavus*, een stompe plompert, als een rouw blok, regt anders als een naerflige BLÓKKER, *immerfus in studiis*.

Maer met de Allem: P voor-op, als bij † PLUKEN, uit het *Præter*: met de zagte O ons † PLOKE, *f: Plicatura, clausura*; waer van † PLOKEN, I. CL: *Claudere, & plicare*; en als men op ons bovengemelde LÓKKE, *flocus, villus*, denkt, zo schijnt ook uit zulk een zin gesproten te zijn het Vlaemsche PLÓKKEN, I. CL: bij ons PLUKKEN, I. CL: *A-S, pluccian/pluccigean/I. CL: Carpere, vel- lere*; en ook zonder p / het A-S, *tocot / ran- ca*, als of 't wate een uitplukker; en ons PLUK- of PLÓK-HAIKEN, I. CL: *evellere capillos; & tr: manibus concertare*: dog in een zagter zin ook VRUGTEN PLUKKEN, I. CL: *legere legumina, poma, &c*, waer bij men voegen kan ons PLÓK-PÉNNING, *m:* als zijnde eenig geld, dat in openbare opvei- ling de Meestbiedende om zijn hoogste bod voor uit trekt; beneffens de spreekwijze IN EENEN PLÓK, *uno tractu*, in eenen trek, of naehaling, of bijeenvergaring.

Wederom 'met S voor-op, gelijk bij ons SLUKEN, niet alleen ons TER SLUK, *Clau- destine*; en SLUKERY, *f: Censuum defrau- datio*; en SLUK HAIR, *Crines demissi*, als dicht om 't hoofd gesloten, zonder wijde uit- zetting of krulling: dog uit het *Præter*: , en met den zin van op- en toe-sluiten, mooglijk

LU.

ook hier toe ons SLOK, *m:* mede oul: † SLO- KE, H-D, *schluck / gula, fauces; ruma, gur- ges, haustus, inforbitio*, om 't open- en toe- gaen van het strottendekfel onder 't inzwelgen; en † SLOK, *vorax, belluo*; waer van ons SLOK- KEN, I. CL: H-D, *schlucken / I. CL: en schlok- ken I. CL: glutire*; ons OP-SLOKKEN, I. CL: *de- vorare*; en ons GESLOK, *n:* Yl: *stok / N, belluatio*; en ons SLOKKER, *m: Helluo*; en overdragtelijk, een GOEDE SLOKKER, *homo sincerus, non fucatus, incautus, ac fuso fa- cile decipiendus*, als ziende op de eenvoudig- heid der Visschen, die, op geen bedrog be- dacht, zeer ligtelijk met het aen den hoek in de keel slikken: op dezelfde wijze van over- dragt of zinspelinge behoort ook ons GUL, *sincerus, non fucatus*, tot † GULLEN, *ingur- gitare*; verder past ook bij dit SLOKKEN, dog wederom zonder S, het A-S, *loccttan / I. CL: eructare*, alzo dat Rocchelen mede niet zonder op- en toe-gaen van mond- en keel-werk geschied. En, gelijk UI, en IE (volgens onze aanmerking, bij onze *Grondst: II. Verband: § VII.*) gelijktammig zijn, zo kan door de inkorting van IE, in I, met gelijk regt ons SLIK, *haustus, inforbitio & olim belluo*, hier van gesproten zijn; en daer van ons SLIKKEN, I. CL: *inforbere, glutire*, en SLIKKEREN, I. CL: *forbere, absorbere*. 't Is ook alleen door zulk eene weg, dat O en I uit de *Verba* van deze *Class*: konnen voortkomen. Dog zie ook van dit SLIKKEN bij het Wortel-deel LEEK, in de II. Proeve. Eindelings, het Yl: *støcka / I. CL: extinguere*, schijnt ook hier toe te behooren, vermits, door te naeuwe besluiting, alle vier word uit- gedooft.

De Zaek-of Wortel-deelen.

LUIP, in LUIPEN, *insidiari*; en LUIPERD, *insidiator &c*; zie daer van bij LAED, in deze Proeve, en bij LIEV, in de II. Proeve.

LUIB, of LUIZ, in LUIS, en LUIZEN &c, zie daer van bij PLUIS, in deze Proeve.

LUIT, in † LUIE, *pyrum liberale*; † LUI- TE,

LU.

- TE, † LUITENHOUT, *acer*; LUIITE, *lyra*; en LUITEN-KRAGE, *jugum cervix*; zie daer van bij † LUIT, inde II. Proeve.
- LUIV, in LUIVE, *projecta, umbraculum*; zie daer van bij LIEV, in de II. Proeve.
- LUN, of LUND, in † LUNDEREN, *cunctari, morari, &c*; LUNDSE, *paxillus axis*; zie daer van bij LINN, in de II. Proeve.

LU.

- LUS, *nexus*; zie daer van bij LAET, in de II. Proeve.
- LUST, in LUST, LUSTIG, LUSTEN, † GELUSTEN, en VERLUSTIGEN, zie daer van bij LIEZ, in deze Proeve.
- LUT, in LUTTEL, *modicus, exiguus, parvus, & paululum*; zie daer van bij LUIT, inde II. Proeve; en in LUTSE, *nexus*; zie daer van bij LAET, mede in de II. Proeve; en in 't Vla: LUTSEN, *morari*, zie daer van bij LIET, in de II. Proeve.

1717²/_m

M.

MA.

De Zaek-of Wortel-deelen.

† MAECH, in † MACHELEN, *Conjungere, Colligare*; zie daer van bij MAEL, in deze Proeve.

MAED, in MADE, *vermis*; en † MADEN, *metere*; en MADELIEVE, *flos bellidis*; en † MADÉLGER, *gentiana major*; zie daer van bij MAEY, in de II. Pr.

MAEG, in † MAGEN, *Coagulum*; en MAEG, MAGE, *venter, stomachus*; zie daer van bij 't volgende MYG, in deze Proeve; en in MAGED, MAEGD, *virgo, ancilla, puella*; MAEGD-DOM, *virginitas, pudicitia*; en MAEGDELIEVE, *flos bellidis*; † MAEGD-TOGE, *pedagogus, enz.*; als mede in MAGEN, *affines, cognati, conjuncti*; en MAEGSCHAP, *affinitas*; bij MOOG, in deze Pr.

MAEY, in MAYEN, *metere*; en MAYE, *vermis &c*; zie daer van bij MAEY, in de II. Proeve.

MAEK, in MAKELEN, *Conjungere, associare, conciliare, colligare*; en MAKEN,

MA.

facere, conficere; en OP-MAKEN, en VER-MAKEN &c, en MAKELAER, *mediator, interventor, &c*; zie daer van bij ons MAEL, en bij ons MOOG, beiden in deze Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen.

MAEL en MOEL &c, in ons MALEN, MAELDE (oul: MOEL of MOOL), GE-MALEN, VI. CL: *molere, in pulverem redigere, in minutas partes conterere*; het Prat: MOEL, is bij den Landman nog niet verstorven, in welke gedaente dit *Verbum* onder onze III. CL: 3 past, even als ons *Drogen, droeg, gedragen &c*, III. CL: 3.

Dus mede F-TH, Malan / muol / gimalan / III. CL: 3, *molere*; en fur-malan / III. CL: 3, *demolire, conterere*; en H-D, Mahlen / muhl / gemahlen / IV. CL: 1, *molere*; bij Bödiker, en von dem Spaten: en H-D, Mahlen / muhl / gemahlen IV. CL: 1, *pingere*, bij Schottel: dog Bödiker en von dem Spaten zetten Mahlen / I. CL: 1, *pingere*; gelijk ook bij Luthers overzetting, Galat: III. 1, gemahlet / depinctus. Wijders het Yl: Mael / minutim tundo, in Prat: malde / tundendo confregi, IV. CL: 1, volgens welke Classis het

MA.

het *Prat. Part. malenn* / moet zijn; en 't *Yfl. Mal* / *in minutas particulas divido*, in *Prat. mulde* / IV. CL: 2, zijn beiden nog overblijffels van dezen Stam, dog in een verloopene *Classis*; het eerste omtrent in gelijker voege als thans bij Ons. Voorts in 't M-G, *malandans* / *molentes*; dog tot welke *Classis* behoorende, kan uit dit enkele voorbeeld niet blijken; waerom ik bij dezen de Cijffers I. CL: 1, welke ik te schielijk agter 't M-G, *Malan* / in de lijst der gelijkkluidende Woorden in mijn uitgegevene Boekje van de *Gemeenschap tusschen 't Gottisch en Nederduitsch*, gevoegt heb gehad, weder intrek.

Wijders, schoon ik met *Bödiker* vast stel, dat het H-D, *Mahlen* / *pingere*, even gelijk ook ons MALEN, *pingere*, *depingere*; *Et tr. mente vaganti moliri aliquid; quin etiam, res nimis saepe cogitando recolare, in corde Et cum animo volvere*, wel gelijkvloeiend, en als I. CL: in gebruik is (waerom ook bij ons, ZIG AF-MALEN, VI. CL: *molendo se defatigari*, dog ZIG AF-MALEN, I. CL: *semet depingere*; en UIT-MALEN, VI. CL: *molendo evacuare*, en UIT-MALEN, I. CL: *effingere depingere*, en 't *Yfl. Mala* / I. CL: *metiri*), egter durf ik niet anders denken, dan dat *Schotzel*, die zo vermaert en bedreven in zijne Moedertael was, ook uit eenig gebruik, en niet uit zijne hersens, dat H-D, *Mahlen* / IV. CL: 1, *pingere*, zal opgemaakt hebben; te meer om dat, met een gevoeglijke overdragt, deze zin van 't oude † MALEN, III. CL: 3, *molere*, *Et in minutas partes frangere*, kan ontleent zijn geweest, 't zij als zinspelende, of op het Verwmalen der Schilders, of liever op den gestadigen omloop van den Maelsteen, waer aen de herfenmaelders met hare gedagten eenigfints gelijk slaen; vermits eene zelfde zaak menigwerf en van alle zijden bedenkende en herdenkende, zulks dat een spreekwijze daer van gekomen is, *dat ymand het Hoofd omloopt als een Ros-meulen*; en waer van ook ons MALINGE, *f: Phrenesis*; en MALERY, *f: Phrenesis, Et molitio, molimen*. Deze zinspeling op de omwenteling, blijkt ook klaer genoeg in eenige takken van het oude Ongelijkvl: MALEN, als naemlijk uit het *Prat.*: bij ons MAEL, *vicem aut repetitionem indicans*; LÉNMAEL, H-D, *tinmal* / *semel, una vice*, voor Een-werf, II. Deel.

MA.

eene keer; DIT- of DEZE MAEL, H-D, *dis-mal* / *has vice*; ons VEEL- en MENIG-MAEL, *sape*; ALTEMAEL, ALLEMAEL, *omnis*; H-D, *allemaal* / *jeders-mal* / *assiduo*, ons VOORMAELS, H-D, *voormal* / *olim*, enz.

Op dezen voet dan, om niet boven behoefte de eerste Stamboomen te vermenigvuldigen, als mede, om niet, tegen den aert van de Grondlegging der Talen, twee evensgaende Ongelijkvloeiende *Verba* van verschilligen zin beiden als eerstelingen te ondersstellen, wanneer die tweederhande zin gevoeglijk uit overdragt kan gesproken zijn, zo zullen we dit beiderleije H-D, *mahlen* / voor een enkelen stam aenzien, en den eersten zin van *klein kneuzen, verbrijzelen*, voor de Grondbetekenis, en die van *omloopen, omkeeren*, en verder 't *overwegen, en ernstig bedenken*, en daer uit spruitende *afschilderen*, voor de Overdragtelijke beteekenissen houden.

Dog, om tot de Takken zelf te gaen, onder 't Wortel-deel van den *Infin.*: of 't *Præf.*: komen ons te voren, eerstelijk ons reetsgenoemde MAEL, *f: Et n: Vice, vicem*, voor eene beurt, omkeer, of omwentelende afdeeling van tijd of beweging; A-S, *mael* / *pars, spatium temporis*; en in een andre *Dialect* met *e* / gelijk het *Præf.*: van het *Yfl.*: zijnde *Mel* / past ook hier op het M-G: *Mel* / *tempus*; als ziende op de omwenteling van dag, nacht, maenden en jaren: waer van wederom overdragtelijk gesproken schijnt het M-G, *Meljan* / *ganelsjan* I. CL: 1, *scribere*, en M-G, *Melings* / *scriptio*, als doende een verslag of verhael van 't gebeurde; gelijk nog netter deze zin zig vertoont in ons MÉLDEN, I. CL: en VERMÉLDEN, I. CL: *memorare, mentionem facere, prodere*; F-TH, *melban* / I. CL: *traducere*; A-S, *maelde* / *Concio*, en *meldian* / I. CL: *prodere*. En, tot een teeken of vermelding van eenig merkwaardigs, of gerechts-einde, het H-D, *mahl* / en Sax: † *mael* / A-S, *mael* / *meta, terminus*; en A-S, *Cristes Mel* / *Cruz Christi*; en † MAEL-BÓOM, MAEL-STÉEN, *m: Terminus, limes, arbor vel lapis terminalis*; waer toe de Zwitserfchen bijzonderlijk een wilden Eschen gebruikt hebben, en daer van *Helvet.*: *Mahl-baum* / *ornus*; wijders, vermits

MA.

mits op de gebieds-grenzen tollén afgevoerdert worden, ook hier toe het oude † MAEL-GÉLD, † MAEL-TOTE, A-S, *mal* / *veckigal*, *exactio*, *census*; en vermits men 'er te mets een molen zet, strekkende niet alleen tot een teeken van Gerechtscheidinge, maer tevens ook om 't koren van die beide ban-gerechten te malen, zoo mede het oude † MAEL-STEDÉ, † MAEL-STAD, *mola publica intra terminos jurisdictionis*; *jurisdictio molaris*, *vicinia ascolarum eadem mola utentium*. En, op de tijdbeurte en 't vermelden van beids is betrekkelijk ons oude † MAEL, *n*: & *m*: *Jus*, *lex*, *judicium*, & *conventus juri dicendo deputatus*, vulgo *Mallum* & *mallus*; waer van het A-S, *mal* / *paftum*, *foedus*; en ons † BORGER-MAEL, *Civium conventus*; en † BOER-MAEL, *agricolarum conventus*; 't en ware men liever wilde, dat dit zag op de Maeltijd der Landdagen; hoewel 'er, mijns agtens, deze Stam het zelfde regt van oorspronk zal blijven op behouden; want op den eersten zin van *klein-kneuzen* en *verbrijzelen* der spijsze met de Tanden, past ook ons MAEL, *n*: A-S, *mæle* / *paftus*, *refectio*; en *transl*: ons MAEL, *n*: MAELTYD, *f*: *Cibandi tempus*, *Cæna vel prandium*; & *Convivium*; en GAST-MAEL, *n*: *Convivium*; en † EET-MAEL, nu *contr*: ET-MAEL, *n*: *Cœnam vel prandium sumendi diurnæ redintegratio vel revolutio*; *tempus viginti quatuor horarum*; bij welk ET-MAEL de zin van *Tijdbeurte* mede plaets heeft. Dog verder onder den zin van *Klein of tot Stof maken*, met den uitgang *W* agter 't Wortel deel, het daer uit ontleende M-G, *ga-malwan* / I. CL: *i*, H-D, *malmen* / *ze-malmen* / I. CL: *conterere*, *confringere*; als mede ons oude † MAEL, nu met EÊ (gelijkaerdig aen het bovengemelde *Yf*: *Præf*: *Mal*) bij ons MEEL, *n*: *Yf*: *Mal* / *N*, H-D, *mal* / en *mehl* / *N*, A-S, *mele* / *metuw* / *melewe* / *meolowe* / *metuwe* / *Angl*: *Meale* / *meel* / *far*, *farina*; vermits tot stof gemalen; gelijk ook F-TH, *melein* / *pubverem*, *Tat*: p: 83; en ons MEEL-PEER, *forbum*, *fructus cujus farina polenta loco sumpta alvum sistit*; en MEEL-SUIKER, *saccharum farine non abfimilis*, gemeenlijk ook Poeder-suiker genaemt; en mede met den uitgang WE, ons MELUWE, MILWE, *f*: F-TH, *milwa* / *milwa* / H-D, *mütlbe* / *mütlbe* / F,

MA.

acarus, *tinea*, ter zake van het Molssem- en Mot-stof, door deze kleene diertjes veroorzaekt: en hier van ons MELUWEN, I. CL: *ab acaris*, *tineis*, *sive teredime exedi*; en VERMELUWEN, I. CL: *cariem contrahere*.

ONS MAEL, *f*: A-S, *mal* / F-TH, *mella* / en uit het *Præf*: het *Angl*: *Maole* / *macula*, *nota*, toont gemaklijk zijn afkomst uit den zin van 't oude ongelijkvloeiende MALEN, *pingere*, beneffens ons MALER, *m*: *Pictor*, en MALERY, *f*: *Pictura*, & *Encanstum*, *innustaria*; waer van ook het Fransche *Esmail*, bij ons voormaels † MAEL, en † MALERY, maer nu gemeenlijk op den Franschen Baftaertrant EMAIL, EMAILJEERSEL, *n*: *Encanstum*; en waer van het Fransche *Esmailer*, en ons EMAILJEREN, I. CL: *encansto pingere*. Dog het H-D, *Maichel* / *macula*, agt ik een basterdkind van 't Latijn te wezen. Van ons MAEL, *macula*, schijnt ook niet ongevoeglijk ontleent te zijn ons MAEL-TEEKEN, *character*, *nota*; en het oude † MAEL, A-S, *mæl* / *signum*, *mensura*; en onze oude Maetwoorden van † DUIM-MAEL, NAGEL-MAEL, STROO-MAEL, en VINGER-MAEL &c, als de afgeteekende maten van een Duim breed, enz.

't Verdient ook zijne overweging, of niet *constr*: en onder den zin van 't *Malend-omloopen*, mede uit dit ons Wortel-deel gesproten bij ons MAL, *insipidus*, *stultus*, *fatuus*, & *petulans*; ais ymand die Malende van hersenen is, wien de bol omloopt, en die van de voorkomende zaken geen bescheiden oordeel kan vellen; gelijk men ook MALLEERD-EN MOLEN, *homo phantasticus*, bij Kiliaen vind, 't gene deze afleiding bevestigt; en daer van ons MALLEEN, I. CL: *ineptire*, *insani-re*, *quin etiam lascivire*; en ons MAL-KRUID, *n*: *Monia*, *herba insaniam ac saporem inducens*; en ons MAL-MOLEN, *m*: *Mola*, *qua per aërem vebantur homines circum axem, citissimo motu*, is immers zo betrekkelijk op de Duitzeling, die met dit snel omzwieren, ligtelijk in 't hoofd ontlact, dan op de Dwaesheid.

Nog hebben we een Zaeklijk Deel † MAEL, GEMAE, *m*: of *f*: H-D, *gemajl* / *consors*, *socius*, *vel socia*; waer toe ons EÊ-GEMAE, *conjunx*, en het oude † MALEN, I. CL: H-D, *ber-mälhen* / I. CL: *conjungere*, *conjugare*, & *connubio jungere*, alles op het *samen-voegen*

MA.

gen ziende; dog dit behoort niet tot dezen Stam, maer is uit een insmelting van twee *filben* geboren; want dus vertoont het zig onder de Oudheid, als F-TH, *majela* / *conjunx*, *sponsa*, *consors*; en F-TH, *majelan* / I. CL: *conjungere*, *reconciliare*, & *desponsare*; als mede ons MAKELEN, I. CL:; ook eertijds *contr*: † MALEN, † MÉLLEN, I. CL: *Conjungere*, *affociare*, *conciliare*, & *colligare*, & *conjugari*; waer van ons MAKELAER, *m*: *Mediator*, *interventor*; & *in re Architectonica*, *abolulus*, *affociator contignationum*; van welk MAKELAER, of in 't F-TH, *Ma-helare* / de Frauschen gevormt of verdraeit hebben gehad hun *Maquereau* (*leno*, *conciliator*); en aengezien men meent, dat de Zeevisch, bij ons MAKREËL, Angl: *Mackerell* / Gall: *Macquereau*, Lat: *Scomber* genaemt, gewoon is in 't voorjaer de jonge Maegden-Elstjes te drijven na hare mannetjes, zo is die naem ook in 't Fransch, en in navolging van de Franche *Terminatie -eau* (die voor 't Latijnsche *-ellum* komt, en met ons -ÉËL beantwoord word) dus mede bij Ons en in 't Engelsch aen dezen Visch overgebracht. En wederom onder den zelfden zin van *samenvoeging*, en met inkorting van de A, ons MAKKER, *focius*; en A-S, *meteca* / *mettea* / *par*, en met insmeltinge van MAKEL of MA-CHEL tot MAEL, schijnt ook hier van gesproten te zijn ons MALK voor MALIK, in MALKANDER, en † MELKANDER, *mutuo*, *conjunctim*, *simul*, zijnde zo veel als de een bij den ander gevoegt. Gelijk ook wijders ons MALE, MAEL, *f*: Angl: *Male* / *bulga pera*, unde Gall: *Male*, *Malle*, *f*: en MALIE, *f*: Angl: *Maple* / *orbiculus*, *fibula*, *hamus*, *annulus*, vulgè *Mailia*, unde Gall: *Maille*, Ital: *Maglia*, Hijsp: *Mala*, geen quaden gemeenschap van zin vertoont met het voorgemelde ingesmoltene † MALEN, voor † MA-CHÉLEN of MAKELEN, *Conjungere*, *colligare*, als men denkt op de toe- of samen-bindinge der Buidels en der Oog-ringen daer toe van ouds gebruikelijk. Dog van dit MAKELEN, zie verder bij ons volgende Wortel-deel MOOG, in deze Proeve.

Tot het *Prater*: MOEL of in een andre *Dialect* MOL of MUL of MEUL, is een andre Tak, die ook ettelijke Loten heeft tuge-

MA.

levert, welke haer opzigt hebben op het *Omloopen*, *Malen*, of *Verbrijzelen*, als eerstelijk, het reedsgenoemde MOLEN, MALLAERD, *bono phantasticus*; en ons MOLEN, MEULEN, *m*: & *f*: A-S, *mplen* / *mpln* / *mpll* / Alam: *mulen* / H-D, *mühle* / F, Dan: *mölle* / Angl: *müll* / *mola*, *moleculum*; Græc: *μύλη*, *mandibula sive maxilla*; als mede het F-TH, *far-mulan* / I. CL: *Conserere*; en Sax: *molter* / H-D, *malter* / *mensura aride genus*, *quantum scilicet uno die commode moli possit*; verder ons MOLENAER, MEULENAER, ook in andre Provincien MOLLER, MOLDER, of MULDER, *m*: H-D, *müller* / en *mülner* / M, *molitor*; dus mede MOLLERS-GRAEUW, *conserens color*, als gelijkende na de bestovene Meulenaers-rokken; en MOLSTER, MOLTTER, *farina portio quam molitor mercedis loco sibi sumit*; en MOLENAER, *scarabeus cineraceus*, *blatta*, *pistrinaria*, om de graeuwe koleur; en mooglijk ook om gelijke reden ons Strandvischje MOLENAER, *apna*, *alburnus*. En, schoon het Latijnsche *Mola* of Gr: *μύλη* met ons MOLEN zo nae overeenkomt, egter is niet het onze, als van daer ontleent, te agten, vermits de ongelijkvloeiendheid van ons *Verbum* MALEN, out: III. CL: *molere*, aenwijft, dat het tot de eerste grondlegging onzer Tale behoort, en dat gevolglijk het Malen, 't zij zulks eerst door kneuzing of kleinstamping, en daer nae met eenig omlopend werktuig mogte geschied zijn, al van overoude tijden bij den Oudduitschen in zwang heeft gegaen: behalven dit, is de *Terminatie* EN, aen het onze, en niet aen 't basterd-woord eigen; beteekenende dit MOLEN dus zo veel als *een werktuig tot het Malen behoorende*; en zo 't van 't Latijnsche *Mola quam*, zou MOLEN beteekenen 's *gene tot de Meulen behoort*, dat nogte de kragt, nogte het oogmerk gantschelijk niet en trest. Niettemin staec ik toe, dat de overeenkomst tusschen 't Latijnsche *Mola* en *Molere*, en ons MALEN en MOLEN, mij te groot schijnt, om toevallig te zijn; dog de oorzaak daer van zoude ik aen de oude algemeene Moedertael, voor de verspreidinge der Volkeren, toeschrijven.

Wijders, gelijk het gemaelde fijn van stof is geworden, alzo heeft alle drooge stuivende aerde bij ons den naem gekregen van MUL,

MA.

†GEMUL en †MOL, *f*: H-D, **Mull** / M, M-G, **mulda** / F, Yfl: **mold** / F, Alam: of F-TH, **molt** / Kimbr: **mold** / Dan: **mouid** / *pulvis*; en †GEMUL, *n*: *Pulvis, rudus, rudera*; en A-S, **Molde** / **mold** / *pulvis, humus, & fabulum*; waer van ook 't Vlaemsche **BE=MULLEN**, I. CL: *aspergere pulvere*; en **BE=MULT**, *pulverulentus*; en ook Yfl: **Mot** / *spatium soli lapillis & scrupulis oblitum*; en met den uitgang **M**, en **SEM**, ons **MOLM**, **MULM**, en **MOLSEM**, *m*: H-D, **Mulin** / M, **Caries**, *pulvis, putredo, & qualibet cariota & contrita res*; en daer van ons **MOLMEN**, **VERMOLMEN**, **VERMOLSEMEN**, I. CL: ook voormaels †**MOLEN**, I. CL: *Cariem contrahere*; en A-S, **Molsnian** / a-**molsnian** / I. CL: *putrefacere*: dog uit een Tak van 't **Prasens** het reedsgenoemde H-D, **Malmen** / **zermalmen** / I. CL: *Conterere, confringere, comminuere, conculcare*. Verder met de **Terminatie TE** of **DE**, het H-D, **Molten** / en **milten** en **melden** / F, bij ons mede **MELDE**, en **MILDE**, *f*: *Atriplex*, om 't melige stof op de bladen van dit kruid; 't en ware dit op de mild- en zagtigheid zag, alzo aen dit gewas de verzagting toegegeschreven word: maer zie ook hier van bij **SMELT**, in deze Proeve. En wederom zonder aengevoegden uitgang ons **MOL**, *m*: & *f*: ook †**MOL**-of †**MUL**-worp, *m*: H-D, **mul-worp** / *talpa*, als levende in de Aerde, en werpende met den **Muil** de **Mul**-aerde om hoog, waerom hij nu meest in 't H-D, **Maul-wurf** genaemt word, en waer van ons **MOL-HOOPEN**, *grumi, terra tuberes*; gelijk ook van dit **MOL**, ons **MOLLEN-KRUID**, *n*: *Ricinus*; vermits men agt dat dit Kruid de Mollen verdrijft; bij **Kiliaen** vind men daer voor **MOLLENKRUID**, *ricinus*; welke naem dan passen zou op de steel van dit kruid, zijnde een weinig wit, als of die met meel bestoven ware. Voorts de spreekwijze van **MOLLEN-ROOVEN**, I. CL: *venari talpas*; 't welk men van de verstorvenen zeit, spruitende volgens **Kiliaen** uit een oud en zot bijgeloof, als of de geesten derbegravenen onder de aerde omzwoeven, en met Mollevangst zig bemoeiden.

Ons **MOLLIG**, *lenis, mollis*, vermits de gemalene dingen en de fijne zagt voor 't gewoel zijn; en het bont der Mollen bij uitstek zagt is, schijnt aen dezen Tak niet qualijk te

MA.

passen, egter is 't bij mij twijffelagtig, of 't niet van 't Latijnsche *Mollis* ontleent zij, om dat ik onder onze oude Vermaegtschapte, 't zij Duitsche of Kimbrische Talen, zo veel ik weet, dit niet ontmoet heb.

De Zack-en Wortel-deelen.

MAEN, in **MANEN**, **VERMANEN**, *admone-re*; en **MAEN**, **MANE**, *Luna, & papaver, & juba*, enz.; zie daer van bij **MEIN**, in de II. Pr.

MAEND, in ons **MAEND**, *mensis*; zie daer van bij **MEIN**, in de II. Pr.

MAER, in **MAREN**, **VERMAREN**, *diuulgare, predicare*; en **VERMAERT**, *Celebris*; en in †**MAREN**, *remorari, tardare*; en †**MAER**, †**MAERSE**, †**MAER-ASCHE**, *lacus, palus &c*; †**MAER-MINNE**, *fyrena*; †**MAER-KATTE**, *cercopitbeca*; **MAERKOET**, *fulica*; en **MAER**, *sed, tantum, solummodo, & incubus*; en **MAER-FAKKEN**, *muscus quercinus*, enz.; zie daer van bij †**MER**, in de II. Proeve.

MAET, in **MAET**, **MATE**, *mensura, DERMATE, ita, tantum*; en **UITTERMAETE**, *eximie*; en †**MATEN**, I. CL: *mensurare*; en verder **MATIG**, **MATIGEN**, en **ZICH AEN-MATIGEN**, zie bij 't volgende **MEET**, in deze Proeve. Dog in †**MATEN**, I. CL: *frangere labore*; en 't oude Vlaemsche †**MATEN**, I. CL: *maclare, occidere, dissecare*; en in †**MATEMAN**, *homo vilis, pauper, & nullius pretii, & cellita*; als mede **MAET**, *socius*, **MAETSCHAPPY**, *societas*, **MAET-TROOS**, *remex*, **MAETRAS**, *anaclitrium*; zie daer van bij **MÉÉT**, in de II. Proeve.

MAG, in **IK** en **HY MAG**, en 't oude †**MAG-SCHIEEN**, *forfan*; en in †**MAGGER**, *socius*; zie bij 't volgende **MOOG**, in deze Proeve.

MAGT, in **MAGT**, **MAGTIG**, **MAGTIGEN**, en

MA.

- en. OVERMAGTIGEN , bij 't volgende MOOG , in deze Pr.
- MAIL , in EMAIL , en EMAILJËREN , zie daer van bij 't vorige MAEL , in deze Proeve.
- MAK , in MAKKER , *socius* ; GEMAK , *commoditas* , MAKREËL , *scomber* , enz. ; zie daer van bij 't vorige MAEL , dog voornaemlijk bij 't volgende MOOG , in deze Proeve.
- MAL , in MAL , *fatuus* , *inspidus* ; MALLEN , *ineptire* ; *insanire* , & *lascivire* ; MAL-KRUID , *mania* ; MAL-MOLEN , *mola homines circumvehens* ; zie daer van bij 't vorige MAEL , in deze Pr.
- MALK , in MALKANDER , *invicem* , *mutuo* ; zie daer van iets bij 't vorige MAEL , in deze Proeve.
- MALT , MALTSCH en MALSCH , zie daer van bij SMELT , in deze Pr.
- MAN , in MAN , MANNEN , MANLYK , BEMANNEN , OVERMANNEN , en † MANNIG , *multus* , & *multi* ; en MANIER , *ordo mos* , enz. ; zie bij MEIN , in de II. Proeve.
- MANG , in † MANGER , *permutator* , & *mercator* ; † MANGEREN , *mutare* , & *mercaturam facere* ; MANGELLEN , *commutare* , & *mercaturam facere* ; & *certare* , & *circumvolvere* , & *polire lintea* ; & *Deficere* , *deesse* ; en MANGEL , *defectus* ; en † MANGE , † MANGENÉEL , *ballista bellica* ; zie daer van bij MEIN , in de II. Proeve.
- MANK , in MANK , *claudus* ; MANK , *deficiens* , & *inter* ; † MANKEN , *deficere* , *claudicare* , & *mutilare* ; en MANKEREN , *deficere* , & *cedere foro* ; zie daer van bij MEIN , in de II. Proeve.
- MAR , in MARREN , *tardare* , *remorari* ; en MARSE , *palus* , &c. , enz. ; zie daer van bij MER , in de II. Pr.

MA.

MAT , in MAT het *Præ*: van METEN ; zie bij 't volgende MEET , in deze Pr. , en in MAT , *sessus* , & *rudis* , *impolitus* ; en MATTEN , *af-matten* , *defatigare* ; MATS-HAMER ; *malleus militaris* ; en † MATTE , *lac schiston* , & *pratium* ; zie daer van bij MÉÉT , in de II. Pr.

ME.

- MED , in MÉD , en MÉDS ; zie bij MYD , in deze Proeve.
- MEED , in MEDE , *mausum* , & *cum* , &c. ; zie daer van bij MYD , in deze Pr.
- † MÉED , in † MEEDE , *pustula* , *tuber* ; & *rubia* ; zie daer van bij MYD , in deze Proeve.
- MEEG , in MEGE , MEGEN , en MEGEL , *coagulum* ; MEGER-KRUID , *Gallium* ; zie daer van bij 't volgende MYG , in deze Proeve.
- MEEL , in MEEL , *farina* ; MELUWE , *acarus* , *tinea* ; MELUWEN , *ab acaris exedid* ; zie ons vorige MAEL , in deze Proeve.
- MÉÉN , in MEENEN , *putare* ; en GEMÉÉN , *communis* , enz. ; zie daer van bij MEYN , in de II. Proeve.
- MEEN , MENIG , *multus* , *multi* ; en MENIGTE , enz. ; zie daer van bij MEIN , in de II. Proeve.
- MEER , in MEER , *lacus* , *stagnum* , & *olimpalus* , & *piscina* ; en MEER-MIN , *Syrena* ; MEER-KAT , *cercopithecus* ; MEER-KOET , *fulica* ; MEER-RADYS , MEER-REDIK , *raphanus marinus* ; MEERSCHE , *palus* , & *pratium palustre* ; en † MEREN , *remorari* , *tardare* ; zie daer van bij MER , in de II. Pr.
- † MEÉT , in † MEETE , *crena* ; & *gladium* ; zie bij MÉÉT , in de II. Pr.

ME.

ME.

Het Wortel-deel.

MEET &c, in ons METEN, MAT (in *Plur*: als mede in *Subj*: de lange A), GEMETEN, III. CL: I, *metiri*, Græc: μετρεῖν; en ons VERMETEN, III. CL: I, *vicissim metiri*; en overdragtelijk ZICH VERMETEN, III. CL: I, *sibi arrogare*; M-G, mitan / mat (in *Subj*: metau) / mitang III. CL: 3, *metiri*. F-TH, mezan (mez3zan) / maz (in *Subj*: maz) / gimezan of gimezzan / III. CL: I, *metiri*, en tobdar-mezzan / III. CL: I, *comparare*. A-S, Metan / met / gemeten en meten / III. CL: 3, *mensurare*, & *tr*: pingere; H-D, messen / maß (in *Subj*: mäße) / gemessen / IV. CL: 3, *mensurare*; en sich vermessen / IV. CL: 3, *sibi arrogare*. Yll: meta / in *Præt*: matte / IV. CL: I, *astimare*, als of 't ware met de gedagten iets afmeten & schatten.

Tot het Wortel-deel van 't *Præt*: ons MEZTER, *m*: *Mensor*; en 't M-G, mitadg / F, *mensura*; en † GEMÉT, GEMETE, *modus*, *mensura*; en † GEMÉT, nu GEMETE LANDS, *triens*, *tertia pars jugeri*, Brab: & *tres quadrantes jugeri*, Flandr:; en mogelijk het M-G, miton / I. CL: 3, *cogitare*; als met de gedagten iets afmeten, even gelijk het gemelde Yll: meta / *astimare*. Verder F-TH, me3 / N, *mensura*, *modius*; A-S, mete / gemet / N, *modus*, *mensura*; metenpffe / *comparatio*; metete / *pictor*; met-fæst / *modestus*; met-fatu / *mensura*; metung / *depictio*; en ons † VERMETE, nu VERMETELHEID, *f*: *Arrogantia*; en ons *Adj*: VERMETEL en VERMETEN, *arrogans*. En, mogelijk ook hier toe ons † MÉTSE, *mensura normalis*, & *tr*: *Constructio murorum vel parietum*; en daer van † MÉTSEN, I. CL: nu MÉTSELEN, I. CL: *extruere muros*, *parietes*, &c; † MÉTS-STÉEN, *cementum*; hoewel dezen ook eenigfints tot het Wortel-deel MÉÉT, in de II. Proeve betrekkelijk zijn.

Tot het Zakelijke Deel van 't *Præter*: ons MAET, MATE, *f*: H-D, maß / N, en F, Dan: maade / *mensura*, *modus*, *moderatio*, *temperamentum*; ons *Adverb*: DERMATE OF DIERMATE, *ita*, *tantum*, *tantoperè*; en UIT-

DERMATE, UITTERMATE, *eximie*, *extra modum*, *perquam*, *valde*, *admodum*; zijnde deze *Adverbiale* spreekwijzen uit den ouden *Genitivus* & *Ablativus*, met de R agter 't Leedwoordtje, ontloent geweest: en ons TOE-MATE, *f*: *Auctarium*, *mantissa*; en TOEMAET-HOOY, *n*: *Foenum cordum*, *serotinum*, *ficilimentum*; nae-macifel 't gene de macijers hadden laten staen; en A-S, moet-fæst / *modestus*, en moette / *mediocris*; en 't F-TH, gemaa3on / I. CL: *adequare*; A-S, moethian / I. CL: *mensurare*; en ons † MATEN, I. CL: *mensurare*; en 't A-S, moethung / *modus*, *mensura*. Dat hier in 't A-S, th / gelijk ook in 't Deensch de ð komt, is eene afwijking. Verder ons MATIG, *modestus*, *temperans*, *mediocris*, *sobrius*, *contimens*; waer van ons MATIGEN, I. CL: *moderare*, *temperare*; en ZICH AENMATIGEN, I. CL: *sibi arrogare*, *proprio arbitrio quid facere*; en zoo voort.

Uit het *Præt*: *Part*: ons VERMETEN, *arrogans*; en ONVERMETEN, *non jactabundus*; *non gloriosus*.

De Zaek-en Wortel-deelen.

MEGD, in 't Geld: MÉGD, *virgo*; zie daer van bij MOOG, in deze Pr.

MEID, in MEID, en † MEIDSJE, zie daer van bij MOOG, in deze Pr.

MEIN, in MEINEN, *patare*; GEMEIN, *communis* &c; en in MEIN-ÉED, *perjurium*; zie daer van bij MEIN, in de II. Pr.

† MEIR, *lacus*, *mare*; zie daer van bij MER, in de II. Pr.

MEIS, in MEISJE, en † MEISSEN, *puella* &c; zie daer van bij 't volgende MOOG, in deze Proeve.

MÉLD, in MÉLDEN, *memorare*, &c; en in MÉLDE, *atriplex*; zie daer van bij 't vorige MAEL, in deze Pr., en van 't laetste ook bij SMELT, in deze Pr.

Het

ME.

Het Wortel-deel:

MÉLK &c, in ons MÉLKEN, MOLK, GEMOLKEN, II. CL: 6, *mulgere, ubera pressare palmis*, Græc: ἀμάλγισιν; en overdragtelijk YMAND MÉLKEN, II. CL: 6, *emulgere aliquem*; en DUIVEN-MÉLKEN, II. CL: 6, *allectare Columbas*. A-S, *Melcan / malc* (in *Subj: mulce*) / *gemolcen* of *molcen* / II. CL: 3, *mulgere*. H-D, *Melken / molke* en *mulke* / *gemolken* / II. CL: 3, *mulgere*.

Tot het Wortel-deel van 't *Præsens* ons MÉLK, *f: F-TH, miltch / en miloch / F, Yll: miook / F, H-D, miltch / F, Lac, A-S, milc / miloc / Lac*; en A-S, *melce / Lactans, & fetus*; en ons MÉLK-HAIR, *m: Lanugo genarum, barbula lacteola, tenera genarum lanugines*; waer toe ons MÉLK-BAERD, MÉLK-MUIE, *imberbis, impuber, depuber*, als hebbende aen den kin nog niet dan van die tedere zagte Melkhaeren; en MÉLK-STANDE, *Labrum, lactarium*; MÉLK-WEY, *f: Serum, lactis pars aqua*; en MÉLK-WEYE, *f: Sonchus, lactucina*, een kruid welks steel gebroken zijnde, een melkgelijklend vogt uitgeeft, van welk soort ook is ons kruid genaemt WOLVEN-MÉLK, *f: H-D, Wolf-miltch / F, Esula, Tithymallus, lactuca marina*; verder ons MÉLKER, *m: Lactans*; en MÉLKER, MÉLKERLING, *lactes, lactem intestinum*, als welke gedrukt zijnde een wit Melkvogt looft, en waer aen men bij den visch de hommers onderkent.

Tot het *Præter*: het A-S, *molcen / H-D, molcken / F, Lac coagulatum, Lacticinia*; het Geldersche MOLKEN, zuivel, *Lactarium*; en 't H-D, *molch / M, Geld: Molk, m: Salamandra, fellio*, zijnde een soort van hagedissen; of nu deze van zijne glinsterige Melkplekken op den rug, of zo anderen voor-geven, van zijne graegte tot melk, dien naem heeft, vind en laet ik onzeker.

ME.

De Zaek-en Wortel-deelen.

† MELK; in † MELK-ANDER, *Conjunctim, mutuo*; zie daer van bij MAEL, in deze Proeve.

† MÉLT, &c, in het oude MÉLTEN, II. CL: 6, A-S, *meltan / II. CL: 3, liquefcere*; waer voor wij, met eene voorwerping van S, gebruiken ons SMÉLTEN, II. CL: 6. En schoon'er ook onder ons nog eenige takken zonder S voor op, overig zijn, egter verkiezen we dezen Stamboom bij 't Wortel-deel SMELT, in deze Pr: te verhandelen, om dat elk het daer en niet hier zou zoeken, terzake dat dit oude MÉLTEN zo onbekent is.

MEN, in ons MEN, *hominum pluralitas*, Gall: *on*; als MEN ZEYT, *dicunt, vel dicitur*; en MÉNNEN, *ducere, agere*; † MÉNNISCH, nu MÉNSCH, *homo*; MÉNNIG, *multi, multus*; en MÉNNIGTE, *multitudo*; zie daer van bij MEIN, in de II. Proeve.

MÉNG, in † MÉNGE, *multitudo*; MÉN-GEN, † MÉNGELEN, *miscere*; MÉNGE-LE, *heminarum mensura*; en MÉNGER, *permutator*; & *Mercator*; en MÉNGE, *agrimonium, eupatorium*; zie daer van bij MEIN, in de II. Pr.

MÉNK, in † MÉNKE, *defectus*; en † MÉNKEN, *VERMÉNKEN, mutilare*; zie daer van bij MEIN, in de II. Pr.

MÉNSCH, *homo*; zie daer van bij MEIN, in de II. Proeve.

MÉR, in ons MÉRREN, *remorari, tardare*, en † MÉR, † MÉRSEHE, *palus, &c*; en MÉRLYN, *aesalo*; en NACHT-MÉRRIE, *incubus*; als mede iets van MÉR-LE, *merula &c*; zie daer van bij MER, in de II. Proeve.

MÉS, in ons Més, *Culter*; zie bij MEET, in de II. Proeve.

MET,

ME.

MÉT, in MÉT, MÉTTE, *Carnes porcinae delicatiores*; en MÉT-WORST, *lucanica*; en ook iets van MÉTTEN, MÉTTE-NEN, *hora five preces matutinae*; YMAND DE MÉTTEN VOORLEZEN, *objurgare aliquem*; en ONDER-MÉTTEN, *merendam sumere*; zie bij MÉÉT, in de II. Pr.: en in † GE-MÉT, *mensura*; zie bij MEET hier voor in deze Pr.

MÉTS, in † MÉTS, *Culter*; en † MÉTSEN, MÉTSELEN, *extruere muros*; en MÉTS-STÉÉN, *Camentum*; zie daer van bij 't vorige MEET, in deze, en bij 't volgende MÉÉT, in de II. Proeve.

MEUG, in MEUG, *appetitus*; MEUGLYK, *cum appetitu*, *possibilis*, & forsán; bij MOOG, in deze Pr.

MEUL, in MEULEN, en MEULENAER, bij 't vorige MAEL, in deze Pr.

MI.

MID, in MIDS, MIDDEN, MIDDEL &c, zie daer van bij MYD, in deze Pr.

† MIEG, in † MIGE, *urina*; zie bij 't volgende MYG, in deze Pr.

MIER, in MIERIK, *Raphanus marinus*; zie daer van bij MER, in de II. Pr.

† MIG, in † MIG-SCHIEN, *forfan*; bij MOOG, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

MYD, &c, in ons MYDEN, MEED, GEMEDEN, II. CL: 1, en ook I. CL.: *vitare*, *cedere*, *effugere*, *parcere*; dog word thans meest gebruikt als I. CL.; en *Euphon*: laet men de D ook wel hier uit.

F-TH, *midan* (en *bi-mitan*) / *meid* / (in *Subj*: *midi*) / *gimidan* / II. CL: 1, *vitare*, *latere*. A-S, *mithan* / *math* (in *Subj*: *mithe*) / *mitthen* / III. CL: 1, *latere*, *abscondere*, *calare*. H-D, *meiden* / *miéd* / *gemieden* /

MI.

II. CL: 1, *subterfugere*; en *bermeiden* / II. CL: 1, *evitare*; dog ook H-D, *meiden* / I. CL.

Tot het Wortel-deel van den *Infin*: ons MYDZAEM, *vitans*, *parcens*; en 't Vlaemsche MYDEL, *vitans*, *parcens*; en 't H-D, *meiden* / I. CL: *vitare*.

Maer, even gelijk ons WÉEK, *mollis*, van WYKEN, *cedere*, ontleent is, alzoo ver-toont zig ook met de S voorop, ons SMY-DIG, SMEDIG, GESMYDIG, en † GESMYD, *mollis*, *lenis*, *mitis*; F-TH, *Smethelic* / *mollis*; A-S, *Smethe* / *mollis*, *planus*; en *smedness* / *lenitas*; waer van ons SMEDIGEN, SMYDIGEN, I. CL: F-TH, *smithan* / I. CL: *mollire*, *mulcere*, *mitigare*; en zonder S, het A-S, *mythgian* / I. CL: *mitigare*, 't gene deze afleiding t'eenmael bevestigt: en verder, om 't gedwee-maken, gelijk *mulciber* van *mulceo*, zoo mede hier toe ons SMID, † SMÉD, † SMEDE, *m*: in *Plur*: als nog SMEDEN; en Al: of F-TH, *Smith* / *smeth* / M, H-D, *schmidt* / M, A-S, *smith* / Angl: *smith* / *mulciber*, *faber ferrarius*; hoewel ik in 't A-S, *Matth. XIII. 55*, ook ontmoet heb A-S, *smithes sunu* / *fabri filius*, *scil*: *Jesus*, of nu die overzetter, die de *Vulgata* gebruikt heeft, verdwaelt zij geweest in de gemeene beteekenis van *Faber* dat voor een konstigt werkman gaet zo wel in hout als metael, dan of in 't A-S, dat woord ook al overdragtelijk zulk een breeden zin bekomen had, is mij nog onbekent. Wijders behoort tot SMEED, ons SMEDEN, I. CL: F-TH, *smithan* / I. CL: A-S, *smithian* / I. CL: *fabricare*, *cadere*, *conflare*; EEN GRÓOT WÉRK SMEDEN, *magnum opus moliri*; en ons SMÉDSE, SMIDSE, *Euphon*: SMÉSSE, SMISSE, f: H-D, *schmidte* / A-S, *smiththa* / *smiththe* / *fabrica ferraria*, *conflatorium*; Yñ: *smpe* / *fabricatio*; A-S, *smithlic* / *fabrilis*; en, als smeed-stoffe, het F-TH, *gesmithic* / *metalum*; dog, als konstigt gesinede werken, ons GESMYDE, n: F-TH, *smithes cirethe* / *smide ziereda* / A-S, *madmag* / *mathynag* / *monilia*, *cimelia*, *ornamenta*, *bulle*, *calatura ex auro vel argento*; en A-S, *madm-hug* / *Cimeliarchum*, *Gazophylacium*, als een be-waerplaets der Juweelen of van 't Gesinijde; en

MH.

en verder, als konfijge toebereidfels, ons **GESMYDE**, *n*: *Apparatus, machina, instrumentum, & loramentum fundamenti*. Dit A-S, **madm-hug** / en **madmag** / is wederom zonder S voorop; gelijk mede op dien voet het A-S, **methgian** / I. CL: *fumigare*, te betrekken is, of tot het sterk rooken gelijk bij de smeden, of tot het berooken met kruid-dampen tot weekmakinge van verdikte verstoppingen: en het Sax: **gestmigs** / *insecta, orum*, schijnt mij ontleent te zijn uit de oude gewoonte van op het gestmijde veel al zulke vlinderbeestjes uit te beelden.

Voorts wederom zonder S, past ook niet qualijk hier bij, met gelijke overdragt als het Latijnsche *Mulsum* van *Mulceo*, ons **MEDE**, **MEE**, *f*: A-S, **Medo** / **medu** / **meodu** / H-D, **mätt** / *mulsum*, om hare zoete verzagting; en A-S, **mæthe** / *defrutum*, als zoet gekookte wijn, gelijkaerdig aen de Mede; en ons **MEEDE**, **MÉE**, *f*: Krap, A-S, **mædere** / *rubia*, als verzagende de wonden en smerten van verscherpte en venijnige vogten; gelijk ook ons **MEEDE**, buile, *pustula, tuber*, als welke verzagt behoort te worden; en **HONDS-MEED**, *f*: *Pustula, aquam vesiculi modo continens*; hoewel dit **MEEDE** tevens op den zin van *Myden* te passen is, vermits de puisten of builen in 't aenraken smert geven, en daerom gemijd worden; of anders om de bult-hoogte, als zinspelende opene oude beteekenis, gelijk het A-S, **mitthjan** / *calare*, schijnt mede te brengen.

En als ik gedenk aen ons vorige **SMEDIG**, *mollis, lenis*; en aen ons **MEDEWARIG**, en † **MÉD-ZAEM**, † **GEMÉD-ZAEM**, *comis*; en het F-TH, **mitthwara** / **mitwara** / *suavis, mansuetus*, zo schijnt mij in ons **MEDE**, † **MÉD**, *Euph*: **MÉT**, A-S, **mith** / AL: **mit** / H-D, **mitt** / Dan: en Kimbr: **med** / en M-G, **mith** / *cum, una, pariter*, Græc: *μετά*, beneffens ons † **MEDS**, † **MIDS**, *cum*, en **MIDS**, † **MEDS DAT**, **MIDS DAT**, **MIDSDIEN**, *quandoquidem, unà cum*, en **MIDSGADERS**, † **MEDSGADERS**, *simul, unà, pariter*, de zoete onderlinge gemeenschap uitgebeeld te worden, even als bij 't zagte en Mij-zame; maer, gelijk dit **MEDE** met het zelfde regt ook voegt bij onderengefchikte zaken, zo vind men 't

II. Deel.

MI.

ook in dien zin al in 't M-G, **mith** / en **mitfo** / en A-S, **mid** / *inter*, Gr: *μετα*; en in ons **MIDDEN**, † **MID**, † **MIDS**, A-S, **midde** / **midddan** / H-D, **mitz** / **mitteft** / *medius, medium*; Græc: *μέσος*; Ital: *Mezzo*; en ons **MIDLERWÏLE**, *interim*; **MIDDAG**, A-S, **mid-dæg** / *meridies, medius dies*; en **MID-NACHT**, A-S, **mid-niht** / Alam: **mittilodinaht** / *media nox, & Septentrio*; en Alam: **mittilodontera ahtodun** / *mediante octava*; en ons **MID-RIFTE**, **MIDDEL-RIFT**, *n*: A-S, **mid-htife** / Sax: **middehtif** / Angl: **mid-tiffe** / *diaphragma*; en ons **MIDDELBAER**, A-S, **medme** / **midlen** / AL: **meta** / *mediocris*; en ons **MIDDEN**, *n*: A-S, **midle** / *medium, centrum*; en ons **MIDDEL**, *f*: Yñ: **mitte** / N, A-S, **midde** / **sidan** / *medium hominis, lumborum circuitus*; en **MIDDEL**, *n*: H-D, **mittel** / *medium, modus, ratio, causa, conditio*; waer van verder ons **MIDDELEN**, I. CL: A-S, **medmian** I. CL: , en **midllian** I. CL: *mediare, moderari*. Ondertusschen komt hier het Latijnsche en Grieksche met ons en onze Taelmakers zeer nae overeen, dat ik aen de oude Verwantschap zoude toefchrijven.

Het Wortel-deel.

MYG, &c, in ons **MYGEN**, **MEEG**; **GEMEGEN**, II. CL: *i, mejere*; en Yñ: **mpga** / **meig** (en **mie**) / II. CL: *i, mejere*; en volgens de anderen van die *Classis*, in *Præt*: *Part*: **migenn**. A-S, **migan** / **gemigan** / *mingere*; of nu dit A-S, Gelijk- of Ongelijk-vloeiend zij, is, bij gebrek van Voorbeelden, mij nog onbekent; dog de naeste giffing is voor 't laetste.

De Grondbeteekenis schijnt mij te zijn *het overtollige vogt uitwerpen of afscheiden*.

Tot het Wortel-deel van den *Infin*: het A-S, **migga** / Geld: **MYGE**, **MIGE**, *f*: *Urina*; en A-S, **migtha** / *lotium*; en **migolan dñnce** / *potio diuretica*.

Uit een Tak van 't *Præter*: schijnt gesproten te zijn het oude Vlaemsche † **MEEGER**, *wei, serum lactis, unde & Gall: Mægue*, als uitgeperst uit het Kaes-runfel, zulks

P p

MI.

zulks dat 'er een straël uitloopt, als bij 't Water-maken, en MEGE, MEGEL, en MEGEN, of ook met een A volgens de A-S, *Dialect*, † MAGEN, lebbe, *coagulum*; als doende de wei van het stremfel afscheiden; en MEGER-KRUID, walfstroo, *gallium*, hebbende insgelijks de kragt van de Melk te stremmen. En, of niet onze Voorouders uit dit oude *Prat*: met A, meê den naem van MAGE, MAEG, *m*: F-TH, *Mago* / A-S, *mage* / H-D, *magen* / M, *Yfl*: *image* / M, *venter*, *stomachus*, ontleent hebben, is zeer bedenkelijk, vermits zijn zuere klier-sap de spijsz en drank tot een Chijl maekt, en bij een quaede gesteltheit van overmatig zuer eene verkeerde stremming en weimaking verwekt, gelijk bij 't overgeven blijkt; waer uit de Voorvaderen mooglijk gegift hebben, dat het Maegschap aldaer dezelve dienst doet als de MEGEL in de Melk; te meer om dat eigentlijk de Leb of Megel uit eenen Kalfsmaeg ontsaet, en door 't zuer van deszelfs klierlappen hare stremkragt ontfangt.

Van een ander Zakelijk deel MAEG, zie verder bij ons volgende MOOG.

De Zaek-en Wortel-deelen.

MILD, en MILT, zie daer van bij SMELT, in deze Proeve, en ook van MILDE, *atriplex*; bij MAEL, in deze I. Proeve.

MILW, in MILWE, *acarus*, *tinea*; zie bij 't vorige MAEL, in deze Proeve.

MING, in MINGELE, *heminarum mensura*; en ODERMINGE, *agrimonia*; zie daer van bij MEIN, in de II. Proeve.

MINK, in † MINKEN, VERMINKEN, *mantilare*; en MINK-YZER, *murex*, *machina bellica*; & *Tribulus aquaticus*, *herbæ genus*; zie daer van bij MEIN, in de II. Proeve.

† MIR, zie bij de II. Proeve.

MIS, in MIS-SCHIEN, *forfan*; zie daer van bij 't volgende MOOG in deze Proeve.

MO.

† MÓD, in † MÓDTE, *tinea*; zie daer van bij MAEY, in de II. Proeve.

† MOEL, het oude *Prater*: van MALEN, zie bij 't vorige MAEL, in deze Pr.

MOEST, zie bij 't volgende MOET, in deze Proeve.

Het Wortel-deel:

MOET, in ons MOETEN, MOEST of MOST, GEMOETEN, Onreg: *debere*, *oportere*. F-TH, *Muozan* / *muoste* / VI. CL: N°. 4, of Onreg: *licere*; A-S, *motan* / in *Prat*: *most* / V. CL: N°. 8, of Onreg: *debere*, & *licere*; en A-S, *mot* / *postest*, & *licet*; Angl: *to must* / *debere*; en H-D, *Müssen* / *muste* / *gemust* / Onreg: N°. 13, *debere*, *cogi*. M-G, *ga-mot* / *capit*; en *gamostedun* / *capaces erant*.

De eerste Grondbeteekenis is (gelijk bij 't F-TH, en A-S, als mede eenigfints in het M-G:) *Mogen*, *Vermogen*, 't gene nog ten deele overig is in onze wenshende spreekwijze van WEL MOET' HET U BEKOMEN, *proficiat*; gelijk ook in den zin van *vrij te zijn*, *en te mogen doen wat men verkieft*, ons † MOETE, *f*: H-D, *muoz* / *ocium*, *tempus vacuum*; en de Brabandsche spreekwijze MET GOEDE MOETE, *otiose*, *cunctanter*, *tractim*, *commodè*; en † MOETIG, *otiosus*, *vacuus*, *vacans*, als vrij zijnde; en dus ook hier van het F-TH, *stch muozegan* / *gemuozegan* / en Al: *muazson* / I. CL: *vacare*, *se expedire*. Sedert is dit in een onvrijen zin verwandelt, als bij 't A-S, 't Engelsch, en Ons, en voornamelijk bij 't H-D, en daer van ons MOET, *m*: *Necessitas*; waer van de spreekwijze 't IS EEN MOET, *necessitas urget*.

Dog ons Zakelijke Deel MOET, in ONTMOETEN, GEMOETEN, I. CL: en M-G, *motjan* / *ga-motjan* / I. CL: 1, Angl: *meete* / A-S, *metan* / I. CL: *occurrere*, *obviare*, weet ik hier niet thuis te brengen, 't en ware het ontleent zij geweest van † MOETE, *otium*, *tempus vacuum*, als ziende op de onderlinge ontmoetinge der zulken, die in ledigen tijd op een gemeene Wandelplaets of bijeen-

MO.

veenkomsft daeglijks verfchijnen; gelijk ook
AL: an gemoten woerden / in *convenientibus*
verbis; en A-S, mot-ern / *comitium*; en mot-
-heal / *conciliabulum*.

De Zaek-en Wortel-deelen.

MOL, in MOLLER, MOLDER, *molitor*;
MOLLERSGRAEUW, *cinereus color*;
MOLSTER, en MOLTER, *farinae portio*
quam molitor mercedis loco sibi sumit; en
† MOL, *pulvis*; zie bij MAEL hier
voor in deze Proeve.

MÓL, in MÓL, MÓL-WORP, *talpa*; MÓL-
-HOOPEN, *terra tuberos*; MÓLLEN-
-KRUID, *ricinus*; en ook iets van
MÓLLIG, *mollis*; zie bij 't vorige
MAEL.

MOLK, in MOLKEN, *lactarium*; en
MOLK, *salamandra*; zie daer van bij 't
vorige MELK, in deze Pr.

MÓLM, in MÓLM, MÓlfem, *caries, pul-*
vis &c; en MÓLMEN, VERMÓLMEN,
cariem contrabere; zie bij 't vorige MAEL,
in deze Proeve.

MÓLS, in MÓLSEM, *caries, pulvis*; en
VERMÓLSEMEN, *cariem contrabere*; zie
bij 't vorige MAEL, in deze Pr.

MÓLT, zie daer van bij SMÉLT, in de-
ze Proeve.

MOM, in MOMBER, *tutor* &c; zie daer
van bij MEIN, in de II. Pr.

MOMP, in MOMPEN, *mustitare*; zie
daer van bij MEIN, in de II. Pr.

MOND, in † MOND-BOOR, † MOND-
-BEUR, *tutor*; † VERMONDSCHAP, *ad-*
ministratio tutela; MONDIG, *puber, sui*
juris; en MOND, *os, oris*; en MON-
DIG, *loquax*; † MONDEN, † VERMON-
DEN, *fari, loqui, mentionem facere*; en
† MONDPELEN, *mustitare*; en MON-
DEN, *facere ad palatum*; en MOND,

MO.

ostium fluminis, enz.; zie daer van bij
MEIN, in de II. Proeve.

De Wortel-en Zack-deelen.

MOOG, en MEUG, en MAG, in ons
MOGEN (of MEUGEN ook oul: † MA-
GEN), MOGT, GEMOGEN en GE-
MOGT, *posse, valere, licere*; in 't *Præf*:
Indic: Ik en HY MAG, zie bij de Onreg: Hulp-
woorden No. 5. Dus ook SPYZE MOGEN of
MEUGEN, *aliquo cibo delectari, vel non aver-*
sari; en MOGEN, † VERMOGEN, *pati, to-*
lerare; en ons nog gebruikelijke VERMO-
GEN, *posse, & licere*; en YMAND QUALYK
VERMOGEN, niet wel ymand mogen lijden,
niet wel ymand mogen zetten, *aversari ali-*
quem, enz.

M-G, Magan / in *Prat*: mahta / *posse,*
potens esse; in *Præf*: *Indic*: 1, & 3 pers: *ist*
en *is mag* / onder de Onregelm:; ook met
het *Verbum Wisan* tot hulpwoord, als M-G,
ni magt *ist* / *non potest*, ni mahta was /
non poterat, en mahteig *ist* / *possibile est*.
F-TH, Moogan / mohta en mahta / On-
reg: *posse, potens esse, & licere*; in *Præf*: *Ind*:
ich en *her mag*. A-S, magan / in *Præf*:
miht (of *imht*) / Onreg: *posse*; in *Præf*: *Ind*:
ic en *he mag*. H-D, mögen (en mügen) /
mochte of *muchte* / *gemocht* of *genucht* /
Onreg: *posse*; in *Præf*: *Ind*: *ich* en *er mag*.
Yfl: *meiga* / in *Præteritum* *maatte* / *posse,*
& *licere*; in *Præfens Ind*: *Eg* en *hann*
maa.

Tot het Wortel-deel van onzen *Infin*:
vbooreft ons † MOGE, *f: Potentia*; en
VERMOGEN, *n: Potestas, divitiæ*; en Yfl:
magn / *megn* / N, A-S, *mogene* / N, H-D,
vermögen / N, *potestas*; en ons MOGELYK,
MOOGLYK, MEUGLYK, *possibilis*; en MOOG-
LYK, MEUGLYK, en † MAG-SCHIEN, of met
een A-S, *dialect* † MIG-SCHIEN nu door-
gaends welluidenshalven MIS-SCHIEN, *for-*
san, fieri potest; en MOGENDHEID, *poten-*
tia, potestas. Ten andere ons MOOG, MEUG,
appetentia, appetitus; waer van de spreek-
wijze TEGEN HEUG EN MEUG ETEN, *adver-*
sante stomacho cibum capere; en MEUGLYK,
† MOOGLYK, *cum appetitu*; MEUGLYKE

MO:

SPYSE, *cibus lautus*; MEUGLYK-ETEN, *edere cum appetitu*; en uit het *Praef*: het A-S, mah / *cum appetitu*, *procax*; en mahlice, *voraciter*.

Tot het Wortel-deel van 't *Praef*: MAG met A, niet alleen het zo evengenoemde A-S, mah / en mahlice / en 't Yl: magn / megn / N, *vires*, *potentia*, *robur*; en megn / *validus*; maer ook het F-TH, gt-magan / I. CL: *invalescere*; en met den uitgang T, agter 't Zakelijke Deel, ons MAGT, f: M-G, mahrs / Yl: magt / F, H-D, magt / F, A-S, magth en megen / en ook uit het *Praef*: miht / miht / F, *potentia*, *potestas*, *virtus*, *vis*, *robur*, *jus*, *imperium*; † GEMACHT, *vires*, *potentia*; † *olim procuratio*; en GEMACHTE, *viriles partes*; en † MACHT-BODE, *legatus*; en M-G, ummahtet / F, F-TH, ummaht / F, *infirmis*; waer van het A-S, mihtan / I. CL: *valere*; en 't M-G, ana-mahtjan / I. CL: *r. vi detorquere*; en ons MAGTIG, Yl: mattugut / *potens*, *dives*; en daervanons MAGTIGEN, I. CL: *potestatem dare*; en OVERMAGTIGEN, I. CL: *vi superare*; en VOLMAGT, *absoluta potestas*, *procuratio*; waer van ons VOLMAGTIGEN, I. CL: *dare absolutam potestatem*. Het *Subst*: MAGT, voor een ander *Subst*: geplaeft zijnde, word ook wel voor een Overgroote veelheid gebruikt, als EEN MAGT VAN GELD, *eximia quantitas pecuniae*.

Met de verlangde A, en den uitgang D, of bij andere *Dialecten* th / vertoont zig het zelfde Zakelijke Deel in ons MAEGD, MAEGED, M-G, magath / F-TH: en Al: magad / magath / mageth / A-S, moegden / Geldr: MÉGD, en H-D, magd / *virgo*, 't welk Junius in zijn *Glossar Gothic*, mijnes agtens, niet ongevoeglijk hier van afleid, en dat om de waerdigheid die men al van overoude tijden toedroeg aen die genen, die ongetruwd en kuislijk leefden, brengende daer toe bij vooreerst eene plaets uit Servius, *Ignorantes usum venerem, veteribus putabantur videre* † *numina*; en verder, 't gezag der *Vestaelsche Nonnen* onder de Romeinen; gelijk mede, hoe bij de A-Saxen niet alleen moegden / maer ook heh-stald eene MAEGD beteekende, welk laetste niet anders wil zeg-

MO:

gen dan hoog van stand of waerdigheid en vermogen uit eerbied spruisende. Van MAEGD nu komt het M-G, magathet / F, A-S, moegth-hade / F, F-TH, magath-heiti / F, H-D, magd-thun / bij ons MAEGDOM, m: *Virginitas*, † *pudicitia*; en MAEGDEN-HONING, *mel non pressum*; en MAEGDEKENS HARING, *baled prima*, *lactibus* † *ovis carens*; en MAEGDE-PALM, *vinca pervinca*; als waer mede men de Bruiden, en Bruidgoms, nog Maegd zijnde, op haeren trouw-dag uitstrooit; of waer van men ook kransjes voor de Maegden toebereid; en MAEGDELIEVE, *bellis*, als waer mede de Veld-maegden zig oppronken, en kransjes daer van maken. De breedste betekenis van ons MAEGD heeft wel hare betrekking op de Ongetruwdeden van beider kunne, zonder bepaling van Jaren, dog word die naem egter ruimzo gemeenzaem toegest aen de genen die Jong zijn; gelijk ook A-S, moegth-hade / *pedagogium*, als een vertrek daer de Kinderen en Dienstvaegden haer verblijf hadden; en ons † MAEGD-TOGE, F-TH, of Alam: *mage-zogo* / *pedagogus*; en 't Vl: MAEGD-AERD, m: *Virgo mas*; maer thans allergeemeenzaemst word die naem gegeven aen de Jonge Huwbare van 't Vrouwelijke gellagt.

Vorder, gelijk onzer Voorouderen huiselijke schikking medebragt, even als ook nu nog, zig meer van zulken als van getrouwde Dienstboden te bedienen, zo quam ligtelijk hier uit de naem van DIENST-MAEGD, f: of om kortheids-willeenkelijk MAEGD, MAGED, en † MEGED, f: H-D, magd / F, *ministra*, *ancilla*; en volgens onze *V. Dialectregel* wegens de EY, *Euphon*: MEYD, f: *Puella*, † *ancilla*; en DIENST-MEID, f: *Ancilla*; gelijk ook A-S, moeden / F, *puella*; en A-S, en Angl: maid / maiden / F, *virgo*; en Yl: mep / F, *virgo*; en verder *Euphon*: ons MEIDSJE, MEISJE, en † MEISSEN, *puella*; en 't Oud-Vlaemsche MEISSENYE, f: *Familia*. Maer, gelijk deze huis-dienst wederom bij andere volkeren, en ook bij sommigen van Duitschen stamme door Jongers wierd waergenomen, zo past hier toe het M-G, magus / *puer*, *magula* / *puerulus*; en M-G, thtu-magus / *puer*, *famulus*; en A-S, moeg / *puer*, *filius*.

Wij-

MO.

Wijders als ik denk op het Verhael van Tacitus Cap. XXI. dat bij den Oud-Duitschen in gebruik was, gemeenerhand alle leed aen 't Maegschap te Wreken, & ook Vriendschap zo te erkennen, of op een andre plaets, dat in den Oorlog, tot prikkel van Manhaftigheid, bunne benden mit Bloedverwantschap bestonden, terwijl Vrouw en Kinderen den Krijg verzelden; als mede, dat onder de Jaerlijksche Uitdeeling en verwisseling van Akkers de bloedverwanten bij elkander geschikt wierden, volgens Jul: Caesar Libr: VI, zo komt mij vrij bedenkelijk te voren, of dit niet rede mogt' gegeven hebben tot onze benaming van MAGEN, *affines, conjuncti, cognati*, als onder eene zelfde Magt en gemeenschap opgevoed en naeuw aen elkander verbonden; gelijk ook A-S, *mæg-gemot / cognatorum conventus*, en A-S, *mæg-scipe* / bij ons MAEG-SCHAP, *n: & f: Cognatio*; en A-S, *mægthe / prosapia, tribus*; Ysl: *maagur / M, affinis*; en A-S, *mæg / propinquus, filius, amicus, & uxor, mæg / cognatus, mæg / maga / propinquus, cognatus, & potens*; en 't reeds gemelde A-S, *megen / potentia*; en 't Ysl: *megn / en magn / N, potentia, vires, robur, en megn, validus*; zo dat niet oneigentlijk de Magt en 't Maegschap onder eene zelfde gedaente hier voorkomt; 't gene ook onze spreuke bevestigt van *Eendracht maakt Macht*.

Verder op de Verbintenis ziende, en naeuwe Vrindschap, zo past ook hier toe het Deensche *mægter / socius*; en 't A-S, *mæg / amicus*; waer voor; onder de zeldsamen verwisseling van g in t of h / ook A-S, *mæcca / gemæcca / maca / socius, par, conjux*, gelijk mede bij ons MAKKER, ook oul: † MÄGGER, *socius, par*; uit welk MAK of MACH niet ongevoeglijk ons MAKELEN, I. CL: F-TH, *mähelan / I. CL: ook bij ons contr: † MALEN, I. CL: H-D, ver-mählen I. CL: conjungere, associare, & reconciliare*, schijnt gesproten te zijn, en MAKELAER, *conciliatoris contractibus*; waer toe mede behoorende is ons GEMAE, *consors*, en ÉÉ-GEMAE, *conjux*, enz.; van welke woorden wij onder 't Wortel-deel MAEL nog meerder Voorbeelden hebben aengehaelt, welken als hier gezet te rekenen zijn. Voeg hier bij, dat ook voormaels, zonder den Uitgang EL agter 't

MO.

Zakelijke Deel, dit *Verbum* onder den zin van *samenvoeginge* in 't Alam: en Oud-Duitsch gebruikt is; dus bij Kero in zijne *Glossæ* 't Alam: ze *he-machone / sociandus / he-mahchot sin / sociari, si hi-machot / conjungatur*; en in *mähchoen / disjungant*; en *he-mähhoe / apter, &c*; zo dat dit Alam: *hi-machon / I. CL: adaptare, conjungere, associare, conficere, & facere*, even gelijk ook ons MAKEN, I. CL: H-D, *machen / I. CL: en F-TH, machon / I. CL: A-S, macan / macian / I. CL: facere, efficere, conficere, adaptare*, eigentlijk beteekent iets bequaemlijk en welvoeglijk te samen schikken; waer van ook GEMAEKT, *factus, factivus*; & *tr: non ex animo, sed specie tantum factus, fictus, simulatus*; en OP-MAKEN, I. CL: *extruere, perficere*; en IEMAND OP-MAKEN, I. CL: *instigare aliquem*; en TOE-MAKEN, I. CL: *claudere, preparare, & subornare*; en VERMAKEN, I. CL: *reficere*; en *transl: als ziende op een vernieuwing van Geest en Lichaem, even als het Latijnische recreatio, ons VERMAEK, n: Recreatio, oblectatio*; waer toe ons ZIG VERMAKEN, I. CL: *recreare se*; dog in een bedervenden zin van het voorvoegsel VER, het oude † VERMAKEN IEMAND, *deformare, calumniari aliquem*; en UIT-MAKEN, I. CL: *absolvere, perficere, & subornare, & deformare, calumniari*; en VOLMAKEN, *perficere, consummare*; waer van VOLMAEKT, *perfectus*; dog VOL-MAKEN, *plenum reddere*, en VOL GEMAEKT, *impletum*; waer toe ook het A-S, *gemaca / equalis*; en A-S, *maccallic / opportunus*; en ons MAKELYK en GEMAKLYK, Alam: *hi-mähhet / aptus, facilis, commodus*, als wel gepast en te samen geschikt; gelijk mede ons GEMAK, *n: H-D, gemach / N, commoditas, & locus commodus, & tr: conclave, latrina, & excrementum alvi*. Ysl: *mäh / N, tranquillitas*; en ons ONGEMAK, *n: Ysl: ð-mäh N, H-D, ungemach / N, molestia*.

Van ons MAEG, in MAGE, *stomachus, ventris*, hebben wij bij 't Wortel-deel MYG gesproken.

Tot het *Præt: Part:* ons ONVERMOGEN, *invalidus, impotens*; en ONVERMOGEN VAN VÉTtigheid, *saburratus nimia pinguedine*, enz.

MO.

De Zack-en Wortel-deelen.

MOOL, in MOLEN, MOLENAER, MAL-MOLEN, en in 't oude † MOLEN, *ca-riem contrabere* &c; zie bij 't vorige MAEL, in deze Proeve.

† MOON, in † MONIGEN, *admonere*, bij MEYN, in de II. Proeve.

MOOR, in MOOR, *porca*; en † BEMOREN, *conspurcare*; zie daer van bij MIR, in de II. Proeve.

MOR, in † MORRE, † MOR, *os cum prominentibus labris*, & *porca*, *scropha*; en MORREN, *murmurare*; zie daer van bij † MIR, in de II. Proeve.

MORF, in MORF, *os cum maxillis*; en MORFEN, MORFELEN, *ruminare in-star caprae*, *mandere*, *remandere*; zie bij † MIR, in de II. Pr.

MORK, in MORKELLEN, *grunnire*; zie daer van bij † MIR, in de II. Pr.

MORS, in BEMORSEN, *conspurcare*; en † MORSEEL, MORSELKEN, *bolus*; MORSELE, *mica*, *frustulum*; en MORSELEN, *in micas frangere*, *friare*; & *tr: in pulverem redigere*, *conterere*; zie daer van bij † MIR, in de II. Pr.

MORW, in MORW, *mollis*, *mitis*; en MORWEN, *mollire*, *mitigare*; zie daer van bij † MIR, in de II. Pr.

MOST, het *Prat:* van MOETEN, zie bij 't vorige MOET.

MO.

MÓT, in MÓTTE, *tinea*; en MÓTTESKRUID, *chrysocome*; zie daer van bij MAEY, in de II. Pr.

MÓUT, in MÓUT, en MÓUTEN, zie daer van bij SMELT, in deze Proeve.

MU.

MUID, in MUIDEN, *Muda*, *oppidum ad ostium Vegeta*; zie daer van bij MEIN, in de II. Proeve.

MUL, in MULDER, *molitor*; MUL, † GEMUL, *pulvis*; en † MUL-WORP, *salpa*; zie bij 't vorige MAEL, in deze Pr.

MUM, in MUMMELEN, *mustitare*; zie daer van bij MEIN, in de II. Pr.

† MUN, bij MEIN, in de II. Pr.

MUND, in MUNDE, ten einde etlijker steden, als ROERMUNDE, &c, zie daer van bij MEIN, in de II. Proeve.

† MUR, in † MURREN, *grunnire*, *marmurare*; zie daer van bij † MIR, in de II. Proeve.

MURF, in MURF, *os cum maxillis*; bij † MIR, in de II. Proeve.

MURV, in † MURVE, *os cum maxillis*; bij † MIR, in de II. Proeve.

MURW, in MURW, MURWEN, VERMURWEN, zie daer van bij † MIR, in de II. Proeve.

N.

NA.

De Zaek-of Wortel-deelen.

NAE, in ons NAE, *adjunctus, prope, ad*; en NADER, en NADEREN, zie daer van bij KNYP; in deze I. Proeve.

NAED, in ons NADER, *propior*; NAEDREN, *appropinquare*; NAED, *commisura, junctura*; en † NADEN, *assuere*; en † NADEL, *acus*; en GENADE, *gratia*; zie daer van bij KNYP, in deze Proeve.

NAEG, in ons NAGEL, *unguis, clavus*; NAGEL-VRIEND, NAGEL-MAGE, *consanguineus in septimo gradu*; DWANG-NAEGEL, *reduvia*; en NAGELEN, *clavis figere, &c*; zie bij KNAEG, in de II. Proeve.

NAEY, in NAEYEN, *suere*; zie daer van bij KNYP &c, in deze Pr.

NAEK, in GENAKEN &c, zie daer van bij KNYP, in deze Proeve.

NAEKT, in NAEKT, *nudus*; zie daer van bij KNYP, in deze Proeve.

NAELD, in NAELE, *acus*; zie daer van bij KNYP, in deze Proeve.

NAEM, in NAEM, † NAMEN, NAEMHAFTIG, NAMELYK, AENGENAEM, ERF-GENAEM, enz., bij 't volgende NEEM, in deze Proeve.

NAERST, in NAERSTIG &c, zie bij ER, in de II. Proeve.

NAEST, in NAEST, en BENAESTEN, zie daer van bij KNYP, in deze Pr.

NAEV, in NAVE VAN 'T RAD, *modiolus rota*; en NAVEL, *umbilicus*; zie daer van bij KNYP, in deze Proeve.

NA.

NAEUW, in ons NAEUW, en NAEUWEN, zie daer van bij KNYP, in deze Proeve.

† **NAF**, in † NAF, *modiolus rota*; en † NAF-FEL, *umbilicus*; zie daer van bij KNYP, in deze Proeve.

† **NAK**, *cervix*; zie daer van bij 't volgende NYG, in deze I. Proeve.

NAM, 't *Prater*; zie bij NEEM, in deze Proeve.

NANT, in ons GENANT, *idem nomen habens*; zie bij NEEM, in deze Pr.

NAS en **NAST**, in GENAS 't *Prat*: van GENEZEN, en in † NASTEL, *ligula*; en † NASTELEN, *ligulis adstringere*; zie daer van bij 't volgende NEES, in deze Proeve.

NE.

NÉB, in ons NÉBBE, *rostrum avis*; en NÉBBELING, *anguilla*; zie daer van bij 't vorige KNYP, in deze Pr.

NEED, in ons BENEED, het *Prat*: Imperf: en BENEDEN, 't *Prat*: Part: van ons BENYDEN; en in ons NEDER, en BENEDEN, *infra*; en NEDEREN, VERNEDEREN, *humiliare*; zie bij 't volgende NYD, in deze I. Proeve.

NEEF, *cognatus*; zie daer van bij KNYP, in deze Proeve.

NEEG, 't *Prat*: van NYGEN, en in ons GENEGEN, GENEGENTHEID, en ons NEGEN, *novem*; zie daer van bij 't volgende NYG, in deze Pr.

† **NÉÉG** het oude *Prater*: van NYGEN, zie bij 't volgende NYG, in deze Pr.

Da

NE.

NE.

De Wortel-en Zaek-deelen.

NEEM, NAEM, en NAM, NOOM (of NOEM), in ons NEMEN, NAM (in *Subj: NAME*), GENOMEN, IV. CL: 1, *capere, sumere, accipere, prehendere, excipere, desumere, rapere*. M-G, *Niman / nam* (in *Subj: neman*) / *numans* / II. CL: 3, *capere, accipere*; *Bi-niman* / II. CL: 3, *auferre, Pra-niman / en ga-niman* / II. CL: 3, *accipere, concipere, discere*. F-TH, *Neman / nam / ginoman* / II. CL: 5, *sumere, capere*; *be-neman* / II. CL: 5, *adimere*; *ana-neman* / II. CL: 5, *assumere*; *fer- en ver-neman* / II. CL: 5, *cognoscere, sciscitare*. A-S, *Neman* (en *niman / npman*) / *nam en num / nomen* (en *numen en genomen*) / II. CL: 5, *capere*; en A-S, *a-niman / of-animan* / en *he-niman* / II. CL: 5, *auferre, eripere, privare*; *ge-niman* / II. CL: 5, *capere, tollere, nead-niman* / II. CL: 5, *vi rapere*; *On-niman* / en *ongeniman* / II. CL: 5, *privare, eripere*; *of-niman* / II. CL: 5, *deprehendere*; *foz-niman* / II. CL: 5, *diripere, consumere*; *fore-npman* / II. CL: 5, *praecipere*. H-D, *nehmen / nahm* (of *namm*) *genommen* / III. CL: 2, *capere*. Ysl: *nema / nam* / II. CL: 3, *capere, intelligere*; en volgens de anderen van die *Classis in Praet: Part: nomem*. Dezen zin van't Ysl: *nema* / en M-G, *ga-niman / intelligere, discere*, vind men *Matth: IX. 13*, als M-G, *ganimith* *hwa sijai* / en Ysl: *nemed huad thad er / discite quidnam sit*; bij ons, Leer of verneem wat het zij. Eindeling in 't L-Fries, *Nimmen / naem en naam / nomme en nind / capere, accipere*.

Onder onze vele *Composita* zijn van de voornaemsten ons BENEMEN, en ONTNEEMEN, IV. CL: 1, H-D, *be-nemen* / en *ent-nemen*, III. CL: 2, *adimere, eripere*; hebbende beiden wel eenen zin, dog de Voorzetsels BE en ONT zijn egter van geen eenereleij kragt in dezen te rekenen, dewijle ONT een *privativum*, en BE een bevestigenden zin medebrengt; zo dat NEMEN, agter BE, in de beteekenis van *Desumere* komt, gelijk het, enkel staende, nog dagelijks ook zoon in gebruik is; dog NEMEN agter ONT blijft in

dekracht van *accipere*. Wijders ons ONTNEEMEN, IV. CL: 1, *aggreddi, comari, moliri, se interponere alicui rei*; en OP-NEMEN, IV. CL: 1, *auferre, tollere, suscipere, accipere, adsumere, colligere, congregare, collectim annotare*; GELDEN OP-NEMEN, *cogere pecuniam*; WEL of QUALYK IET OP-NEMEN, *in bonam vel malam partem accipere*; en † OP-NEMEN, *adoptare, arrogare*; en TOE-NEMEN, *assumere, crescere, augeri, profectum facere*; en † VEUR-NEMEN, IV. CL: 1, *antecapere, praecipere*; UIT-NEMEN, IV. CL: 1, *excerpere*; en ons VOOR-NEMEN, IV. CL: 1, H-D, *für- en vor-nemen* / III. CL: 2, *in animum inducere, sibi proponere*; als mede ons VERNEMEN, IV. CL: 1, *accipere, intelligere, sciscitare*, hebbende eene evangelijke Ontleening en Overdragt als 't Latijnsche *accipere* van *capere*, hoewel, mijns bedunkens, bij 't Latijn nogtebij Ons, geen van de fraeiste foort van ontleeningen zijnde.

Tot NEEM, het Wortel-deel van den *Infinitif*: of 't *Praef:*, ons AENNEEMLYK, *acceptabilis, docilis*; † VOORNEM, nu VOORNAEM, *praecipuus*; en † VOORNEEMLYK, nu meest uit het *Praet:* VOORNAEMLYK, *praecipue*, † VOORNEMST, en † VERNEMELST, *praecipuus*; AENNEMELING, *discipulus, adoptivus*; en OPNEMELING, *adoptivus*; en OPNEEM- of AFNEEM-DOEK, *penicillus*; en de *Infinitif*: tot een *Substantif*: gemaakt zijnde, ons VOORNEMEN, *n: Propositum*; als mede het A-S, *neman* / I. CL: *sumere*; en *be-neman / be-neman* / I. CL: *auferre*; en zoo voort.

Tot NAM, of liever het verlangde NAEM, (gelijk in de *Plural*: en in den *Subjunctif*:) behoort, mijnes agtens, vooreerst ons NAEM, *m: en NAME, f: Nomen, fama, decus*, als een aengenomen Woordteeken, waer door 't eene van 't andere onderscheiden word: het *Mascul:* heerscht in onze spreekwijze IN DEN NAME, en 't *Fem:* in TER GOEDER NAEM EN FAEM; dus mede F-TH, *Namo* / en *nemo* / M, en F, en A-S, *nama* / en uit het *Praef:* *Nenne* / H-D, *name* / M, *nomen*; dog M-G, *namo* / N, *nomen*; en Ysl: met een *Dialect*-verloop, *Nafu* / N, *nomen*.
VAN

NE.

Van dezen nu ons oude † NAMEN, I. CL: M-G, *namujan* / I. CL: A-S, *naman* / I. CL: en uit het *Præf: Pennan* en *nemnian* / I. CL: *nominare*; zijnde het *Præt: Pars: GENAEMT* bij ons nog daeglijks in gebruik en onverouderd; gelijk ook aldus het oude † VERNAEMEN, I. CL: *celebrare*, *divulgare nomen*; en † VERNAEMT, *nomine insignis*, *famosus*; en TOE-NAEM, *cognomen*; en † TOE-NAMEN, I. CL: *cognominare*; waer van TOEGENAEMT, *cognominatus*, nog in gebruik is. Wijders ons VOOR-NAEM, *m: Prænomen*, & *pronomen*; ons NAEMLYK, *nominativum*, *nempe*, het reetsgemelde VOORNAEM, *præcipuus*; en VOORNAEMLYK, *præcipue*; ons NAEM-HAF- TIG, *celebris*; AENGENAEM, ook oul: † GENAEM, † GENAMIG, *acceptus*, *gratus*; en uit het Wortel-deel van 't *Præf: het M-G, andanemig* / *gratus*, *acceptus*, als worden- de bij na van elk aengenomen, en van niemand verworpen: en ERFGENAEM, *m: en f: Heres*, als tot Erve aengenomen en genoemd: voorts met een Hoog-Duitsche *Dialect* ons GENANT, ook oul: † GENAEM, *idem nomen habens*.

En uit het mengfel van de Zakelijke Deelen uit het *Præf: en 't Præter: F-TH, Pennan* / *namta* / *ginemuit* / V. CL: H-D / *Pennen* / *namte* (en *nennete*) / *genannt* of *geuennet* / VI. CL: *nominare*, *appellare*, *vocari*; en met nog erger verloop als bij 't H-D, het Ysl: *Penna* / I. CL: *nominare*; dat voornamelijk onder 't Zakelijke Deel van 't *Præf: behoort*.

Dog tot ons verouderde † NOEM in steê van NAEM (gelijk ook in 't boveugemelde *Præt: A-S, nam* / en *nam* / en 't I.-Fries, *naem* / en *noam*) ons NOEMEN, I. CL: *nominare*, gelijk ook voormaels † NOEMLYK VOOR NAEMLYK, *nominativum*; en 't A-S, *numol* / of ook uit het *Præt: nomel* / *capax*; als mede het M-G, *arbinumja* / A-S, *prfenuma* / *heres*. Wijders met den uitgang ST het F-TH, *bernumst* / F, *ratio*, *ingenium*, *intelligentia*; en met een zwaarmoedige *Dialect*s invoeging van f / het Alam: *facnumst* / H-D, *bernumst* / F, *ingenium*, *intellectus*; en Alam: *teilnumst* / en *teilnumst* / *participatio*; en F-TH, *not-numst* / *violenter*, *vio-*

II. Deel.

NE.

lento raptu: gelijk mede bij ons volgens die Alam: of H-D, *Dialect*, mits wat zagtervloeiende, ons VERNUFT, *n: Ingenium*, *intellectus*; en daer van VERNUFTIG, *ingeniosus*, *ratione* & *industria utens*, *solers*, *frugi*, enz.

Tot het *Partic: Præf: ons UITNEMEND*, *eximius*, & *eximie*; en uit het *Præt: ons GENOMEN*, SCHÓON-GENOMEN, *quamquam sit ita*; en UITGENOMEN, *præter*, & *exceptus*, & *eximius*.

De Zaek-of Wortel-deelen.

NEEP, in ons NEPE, *compressura*, enz.; zie bij KNYP, in deze Pr.

NEER, in NEER, *infra*; zie daer van bij NYD, in deze Pr.

NEER, in NEERE, NERE, NEERING, en GENEEREN, bij ER, in de II. Pr.

NEERNST en NEERST, in NEERNST, NEERST, NEERSTIG, &c, bij ER, in de II. Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen.

NEES of NEEZ (*contr: NES*), en NAS, in ons GE-NEZEN, GE-NAS, (in *Plur: GENAZEN*), GE-NEZEN, III. CL: I, *sanare*, & *sanari*; en † GENEZEN VAN KINDE, *eniti*, *parere*. Zonder 't voorzetsel GE is dit *Verbum* al lang bij ons verfteten. Dus vind ik ook bij 't M-G, *ga-nisan* / *ga-nas* / *ga-nisang* / III. CL: 3, *sanari*, *curari*; en 't H-D, *ge-nesen* / *genas* / *genesen* / IV. CL: 4, *revalescere*. Dog het Gelijkvloeiende M-Gottische *Verbum*, dat van 't Zakelijke Deel van 't *Præter: gesproten* is, vind ik met en zonder Voorzetsel, als M-G, *nasjan* / *ga-nasjan* / I. CL: I, *sanare*. Dit onderscheid van gedaente tusschen GENEZEN, en GENEZEN WORDEN komt fraeijer in 't M-Gottisch als bij Ons, daer de zin alleenlijk uit de omftandigheden moet opgemaakt worden.

Qq

Onze

NE.

Onze Takken, GENEES-RAED, *m: Medicus*, en GENEESMÉESTER, *m: Chirurgus*, enz: vereifchen niet, dat men zig daer mede ophoude.

Maer meerder opmerking verdient het dat men bij *Willer: Abb: Paraphr: in Cant: Cant: p: 35*, tweemaal ontmoet het F-TH, *Genefan* / voor *servari*, *liberari*, als *Thiu duba / thiu mag genefan bore themo habeho / columba quæ potest servari ab Accipitre*; en verder, *samo magt thu genefan mith then angelicis præfidiis (Ita tu poteris servari cum angelicis præfidiis) &c*; naemlijk, zulk be-waert en behouden worden, gelijk Duiven, die in de steenholen nestelen, en zig verschuilen voor den Havik; zo dat men het *Bebouden* voor de eerste Grondbetekenis mag aanzien, waer uit natuurlijk de nu gemeene zin van *Genezen* kan gesproten zijn. En dus schijnt ook verder, met inkorting van de E, en met den uitgang T daer agter, tot dien ouden zin van 't gemelde F-TH, *genefan* / te behooren ons NÉST, *n: H-D, nest / N, A-S, nest / en nyste / nidus, avium loculamentum, & lustrum, cubile ferarum*, als zijnde de schuil-plaets van 't gevogelte, en van ander gedier-te; en daer van weder ons † NÉSTEN, I. CL: nu NÉSTELN, I. CL: F-TH, *nistelan* / I. CL: A-S, *nistlan* / I. CL: H-D, *nistelen* / I. CL: *nidare*, unde Gall: *Nicher*; hebbende wijders de Franschen van hun *Niche* en *Nicher*, die van 't Oud-Duitsche NÉST ontleent zijn, ook overdragtelijk genomen hun *Niche*, bij ons NISSE, NIS, *f: Forulus, loculus parietum*; zijnde alzo de holligheden der oude Mueren, welke 't gevogelte doorgaends tot hunne schuilplaets en nesten verkieft, in de bonkunst tot een cieraed der Mueren overgebracht, met den ouden naem van die Vogelnesten; en dewijl de Franschen eerder als wij zig van die Muercieraden bedient hebben, zo is onze naem geschikt na den haren, en alzo een basterd van een basterd van ons Oud-Duitsch. Dog met eene andere Overdragt, ziende op 't *Samenvoegen, en bijeenhouden*, mooglijk ook hier toe ons NÉSTEL, *m: & f: mede uit het Prat: † NASTEL, H-D, nestel / M, ligula*; en NÉSTEL-KRUID, *alga marina*, als warrig gestrengelt, en nestelvormig van bladen: waer van verder ons NÉSTELN, I. CL: † NASTELN,

NE.

I. CL: H-D, *nestelen* / I. CL: *ligulis adstringere*; van welken aerd ook schijnt het A-S, *nestlan* / I. CL: *mere*.

De Zack-of Wortel-deelen.

NEEV, in ons NEVENS, *juvencim, juxta*; en NEVEN, GENEVEN, *proximi, consobrini*; en NEVE, *nepos, cognatus*; zie daer van bij KNYP, in deze Pr.

NEEZ, in GENEZEN, &c, bij 't vorige NEES, in deze Proeve.

NÉF, in NÉFFENS, zie daer van bij KNYP, in deze Proeve.

NEY, in NEYEN, *binnire*; zie bij 't volgende NYG, in deze Proeve.

NEYG, in NEIGEN, I. CL: *æthere, proclimare*; en GENEIGTHEID, *proclivitas, propensio*; bij 't volgende NYG, in deze Proeve.

NÉK, in NÉK, *cervix*; en † NÉKKEN, *occidere, necare*; zie daer van bij 't volgende NYG, in deze Pr.

† NÉM, in † VEURNÉM, *precipuus*; en † VEURNÉMST, *item*; bij NEEM, in deze Proeve.

NÉRF of NERV, *superficies cutis aut pel-lis*; zie daer van bij ER, in de II. Proeve.

NÉRNST, in NÉRNSTIG, zie daer van bij ER, in de II. Proeve.

NÉST, in NÉST, *nidus*; † NÉSTEN, NÉSTELN, *nidare*; en NÉSTEL, *ligula*; en NÉSTELN, *ligulis adstringere*; zie daer van bij 't vorige NEES, in deze Proeve.

NEUT, in NEUTREN, NEUTEL, *anicula curax*, NEUTLEN, *frivola agere*; en NEUT, *nux*; en NEUT, *caput trabis in muro expans*; zie daer van bij 't volgende

NI.

de NIET, in deze Proeve, en van 't laetste ook iets bij KNIET, in de II. Proeve.

NI.

NIET, in ons † NIETEN, *offendere*; zie daer van bij KNIET in de II. Proeve; dog van een ander NIET, zie hier zo aenstonds volgende.

De Wortel-en Zaek-deelen.

NIET, NOÓT (en NOOT of NÓT, en NUT), in ons oude † NIETEN, nu GENIETEN, GENOOT (oul: GENOÓT), GENOTEN, II. CL: 3, *frui, uti, utilitatem capere*; bij den Vlaming beteekent het ook *permittere, consentire*, als latende genieten. M-G, *nutan* / *naut* (in *Subj: nutau*) / *nutang* / II. CL: 4, *nauicci, aequi*; en M-G, *ga-nutan* / II. CL: 4, *capere, prebendere*; A-S, *niotan* / *neat* / *noten* / II. CL: 1, *frui*, H-D, *niesen* / dog gemeenzamer *geniessen* / *genofz* / (in *Subj: genosse*) / *genossen* / II. CL: 2, *frui, fructum percipere*. Yfl: *noota* / *naut* / en volgens de anderen van deze II. CL: 2, in *Prat: Part: notenn* / *uti*. L-Fries, *genietjen* / *geneat* / *genotte* / *frui*.

Tot het Wortel-deel NIET behoort ons GENIET, *n*: en uit het Ingekorte *Prater: GENÓT*, *n*: *Usus, usura, fructus*, enz.; en 't A-S, *nietene* / *nptene* / *pecora*, als waer van onze Voorouders leefden. Dog ons NIET, *nihil, & non*, is van andren oorspronk, komende voor NE IET.

Tot het oude *Prat: NOÓT* ons † GENOÓT, MEDEGENOÓT, *m*: of *f*: *Confors, compos, compar*, als van het zelfde genietende; en GENOOTEN VAN VRANKRYK, *Pares vel Compares Francie, Patricii Francie, eadem dignitate ac potestate utentes*; Gall: *Pairs de France*; ons SPEEL-GENOOTEN, SPEEL-NOOTEN, *sodales, paramymphii, & pronuba*; en BÉD-GENOÓT, *Confors Thalami*, enz.; en daer van het oude Vlaemsche † GENOOTEN,

NI.

I. CL: *coire, concumbere*; en † GENOOTEN, I. CL: *simul uti*; verder het A-S, *geneat* / *colonus, servus*, als een huisgenoot zijnde, of van wiens werk men genot trekt; en A-S, *neat-land* / *terra villanorum*; en A-S, *geneat* / *parasitus*, als een Pluimstrijker om genots-wille; en A-S, *neat* / *jumentum*; en Yfl: *naut* / *N, bos, jumentum*; also meestendeel uit het Zuivel en de afkomst der Beeften onze Voorouders bestonden; en dus ook uit de andre Takken het Alam: *no3* / *jumentum*; H-D, *no3* / *N, pecus, pecora*; en A-S, *nptene* / *niten* / *nietene* / *jumentum, pecora*.

Tot het hedendaegsche *Prat:*, met de zachte lange O, of ingekorte Ó, of met de gelijkwaardige U of EU, vooreerst het F-T-H, *ginozzen* en *ginotan* / H-D, *genossen* / *socii, consortes*; en H-D, *genossenschaft* / F, Alam: *lat-no3skaffi* / bij ons GENOOTSCHAP, *n*: *Consortio, societas*; en Alam: *Gno3hzi* / *commilitones*; en ons bovengenoemde GENÓT, *n*: *Usus, usura, fructus*; en het H-D, *no3* / *N*, Alam: *no3* / *pecora, jumentum*. Verder ons *Subst: NUT*, *n*: H-D, *nutz* / *M*, Yfl: *not* / *N*, *utilitas, usus*; en ons *Adject: NUT*, H-D, *nutze* / *utilis*; alles naemlijk dat medewerkt tot ons bestand en welzijn: en A-S, *not* / *notte* / *nottu* / *opus, munus, officium*; als ziende op 't nut en de vrugten van elks bediening; en A-S, *not-geque* / *diligens*, als yverig en begeerig tot het nutte en zijn plicht; en verder 't afgeleide *Verbum* A-S, *notian* / I. CL: *uti, ppetiri, fructum capere*; en van ons NUT komt het Vlaemsche NUTSEL, *n*: *Victus, alimentum*; en ons NUTTIG, NUTTELYK, H-D, *nutzlich* / A-S, *nutte* / *nptlice* / en *netlice* / *utilis*; en daer van ons NUTTIGEN, I. CL: ook oulinks † NUTTEN, I. CL: A-S, *nuttian* / I. CL: *uti, frui*; en H-D, *nutzen* / I. CL: *prodesse*. Deze A-S, met *p* / en *e* / behooren eigentlijkst onder den Tak van 't *Prasens*, dog de nette gemeenschap van zin heeft hen herwaerts getrokken.

Voorts met EU, schijnt hier toe betrekkelijk ons NEUTKEN, OUDE NEUTKEN, of NEUTEL, *f*: *Anicula curax*, als welker zorgelijkheid tot den allgeringsten oorber zig uitstrekt, om zelf de minste snijpelkens ten nutte

NI.

te te brengen of te bewaren: en daer van NEUTELEN, I. CL: *frivola agere*; en *transl*: † VERNEUTELT, *contractus*, *rugosus*, *pumilus*.

Dat ook ons NEUTE, NOTE, NOOT, en † NOT, A-S, *hnut* / H-D, *muß* / F, Angl: *nutte* / *Nux*, niet van 't Latijnsche *Nux* komt, vermits dat in geene verbuiging de T vertoont, dog, met meerder rede, van dezen Stam gesproken zij, stemt wel overeen met den zin en 't gebruik der Neuten, alzo de pitten van deze hardbaltige vrugten een kragtig voedsel en nut in hebben, en bij den Ouden, voornaemlijk de Akernoot, tot een gemeenzame spijsje verstrekte: dog ons NOTE, *nota*, *notula*, is van 't Latijnsche afkomstig.

Eindeling schijnt ook de zin van *Vatten*, *Grijpen en Vasthouden*, als bij 't bovengemelde M-G, *nutta* / *ga-niutan* / II. CL: 4, *capere*, *prebendere*, op eenigen onzer Takken te passen, als ons NÓT, NOTE van een stalenboog, *uncus*, *fibula*, *sive hamus qui Epizygi immittitur*, *nervumque balista sive majoris arcus retinet*; en NÓT of hoofd van de Kolom, *Epistylum*; en NÓT, NOOT of NEUT, een Balkdrager, *mutilus*, *caput trabis in muro exstans*; NOTEN, NÓTSTEENEN, *mutili*, *proceres*, allen om den dienst en 't nut van 't *Vasthouden*: hoewel de knop-agtige en neut-vormige gedaente van ouds ook rede tot zulk een benaming zou kunnen gegeven hebben; of anders zo't om de knot-agtigheid geweest is, kan de oorspronk uit een ander oud † NIETEN of † NUITEN (zie bij KNIET, in de II. Proeve) afgedaelt zijn.

NY.

Het Zakelijke-deel.

NY, in NY-NAGEL, *reduvia*; zie bij 't volgende NYD, en bij 't vorige KNYP, beiden in deze Pr.

De Wortel- en Zack-deelen.

NYD, en NEED, in ons versletene † NYDEN, nu alleen BE-NYDEN, BE-NEED,

NY.

BE-NEDEN, II. CL: 1, *invidare*; dog word ook veel als van de I. CL: gebruikt.

Tot het Wortel-deel NYD behoort het M-G, *neidg* / M, *invidia*, *rancor*; F-TH, *nith* / *npth* / *nitha* / *nide* / M, en F, *invidia*, *ira*; Alam: *nith* / A-S, *nith* / *npth* / *nithe* / *invidia*, *zelus*, *astusia*, & *nequicia*, A-S, *nithe-full* / *contensiosus*, *invidus*, *emulus*; H-D, *neid* / M, en bij ons NYD, *m: Invidia*; en Ysl: *npd* / N, *contumelia*, & *rejektanea*; en Ysl: *npblegur* / *abjectus*. En van ons NYD komt ons gemelde BE-NYDEN, I. CL: *invidere*. Verder hier toe ons NYD-NAGEL, NY-NAGEL, *m: H-D, nide*-en *neid*-nagel / *reduvia*, Gall: *Envie*, uit een oud bij-geloof van 't Gemeen, dat die uitwasching der Nagel-wortels, of die Vel-bersting een teeken was, *dat men bewyd wierd*; een Bij-geloof dat ook in Vrankrijk doorging, gelijk uit hare benaming *Envie* (*Reduvia*, & *Invidia*) klaerlijk blijkt, zie verder hier van bij ons vorige Wortel-deel KNYP, in deze Proeve.

Als men op de Uitwerkfelten en de bewegingen van den Nyd ziet, namelijk hoe de Nydigaerts in alles hun evennaesten zoeken te vernederen, en zig altoos quellen over de laegheid of 't minder zijn van haer zelf, zo schijnt tot het Zakelijke-Deel NEED, uit het *Prat*: , te behooren ons NEDER *cont: NEER*, *infra*, *humilis*, *depressus*, als of 't ware onderdrukt, gelijk ook A-S, *nitha-nergend* / *Deus depressorum vindex*; alwaer *nitha* de Onderdrukten beteekent, en *nergend* / *redemptor*; en 't gemelde Ysl: *npblegur* / *abjectus*: en dus verder ons BENEDEN, *infra*; en van 't eerste NEDER ons NEDEREN, VERNEDEREN, I. CL: *humiliari*; en NEDERIG, *humilis*, *submissus*; zoo mede F-TH, *nithana* / *infra*, *deorsum*; A-S, *nithan* / *de deorsum*; en *nitha-bearn* / *vulgus*, als van lage of veragte geboorte; en A-S, *nether* / *nither* / *deorsum*; *infra*; waer van F-TH, *nitheran* I. CL: *submittere*; A-S, *nitherian* / I. CL: , Alam: *foz-nideran* / I. CL: *condemmare*, *dammare*; en A-S, *ntherunge* F, F-TH, *niderunge* / en *nidarnessi* / F, *damnatio*, als eene vernedering door 't Vonnis, hoewel ook dit uit Nydigheid geschieden kan. Verder Ysl: *ne-dre* /

NY.

nye / *inferior*; *nedstur* / *infimus*. Ook speelt de zin van Nydigheid en quaden aerd in 't A-S, *nethe* / *nequitia*; en *nithe* / *nith* / *nequitia*, *invidia*, *astutia*, *zelus*.

Wijders het Yfl: *Op / urgeo*, in *Prat: Deere* / in *Prat: Part: Duenn* / en in *Infin: Duu / Ergere*, Onregelin: No. 5, schijnt mede te zinfelen op den dwang en de Onderdrukking bij den Nydigen gewoonlijk gepleegt, en alzoo, onder een onregelmatig verloop, ook uit dezen Stam te kunnen gesproten zijn; welke zin van *drang* en *druk* ook eenigzints betrekkelijk schijnt op ons verouderde † NYDEN, I. CL: *obtundere clavum*; † gene bij *Kiliaen* gevonden word, gelijk mede op 't Yfl: *heid / angustia*.

De Wortel-en Zaek-deelen.

NYG en NEEG &c, in ons NYGEN, NEEG (oul: ook in *Sing: NEEG*, en *NEIG*), GENEGEN, II. CL: r, *inclinatum esse*, *propendere*, *Verbum Neutrum*; en NYGEN, II. CL: i, en I. CL: *incurvare genua salutandi gratia*, *Verbum Activum*.

M-G, *hneigan* en *hneitwan* / *hnaig*-en *hnaiw* / (in *Subj: hnaigau* en *hnaiwau*) / *hnaigang* en *hnaiwang* / II. CL: r, *inclinare*, *proclinare*, *procumbere*; en A-S, *hningan* / *hnag* / *hnigen* / III. CL: r, *descendere*, & *caput inclinare*. Yfl: *hnnga* / *hneig* en *hnie* / *hnigem* / II. CL: i, *decidere*. Het gebruik van 't Voorwerp *h* behoort voornaemlijk tot de Kimbrische *Dialect*, waer van 't M-G, en A-S, iets hebben, gelijk ook dat van de *w* in stee van *g* agter de *Accenti-silbe* te plaetsen.

Tot het Wortel-deel NYG; ons NYGING; *f*: H-D, *neigung* / F, *inclinatio*, *propensio*; en ons bovengemelde NYGEN, I. CL: *incurvare genua salutandi gratia*; en 't H-D, *neige* / F, *rerum inclinatio*, *residuum*, *reliquum*; en 't A-S, *hningan* / I. CL: *descendere*; *caput inclinare*; en A-S, *hnngel* / *zortmentum*; om 't neigen en wringen der Leden.

Tot het oude *Prat: NEEG* of *NEIG* ons afgeleide *Verbum* NEIGEN, I. CL: H-D,

NY.

neigen: / I. CL: *flexere*, *curvare*, *proclinare*; het M-G, *hnaigian* / en *hnaitwan* / *ga-hnaigian* / en *gahnaitwan* / I. CL: *reclinare*; en 't A-S, *hneigan* en *gehnegan* / I. CL: *subigere*, *extinguere*; F-TH, *neigan* / I. CL: *proclinare*, *procumbere*; en 't Alam: *hneigan* / I. CL: *dimittere*, *prostrernere*; waer van ons GENEIGT, *inclinatus*, & *propensus*; en daer van ons GENEIGTHEID, *f*: *Proclivitas*, *propensio*, & *inclinatio*; en 't Alam: *he-hneic-tenu* / *inclinato*. Verder het A-S, *hneigan* / I. CL: *binnire*; bij ons *Euphonicè* NEYEN, I. CL: *binnire*, als door welk geluid de paerden hunne geneigtheid te kennen geven.

Tot het *Prat: Part: ons* GENEGEN, *inclinatus*, *propensus*; en daer van GENEIGTHEID, *f*: *Inclinatio*, *propensio*.

Vorder, of niet ons NEGEN, A-S, *nigan* / M-G, *nium* / AL: *nium* / Kimbr: *niu* / *Daa: ni* / Yfl: *nyu* / Angl: *nine* / *novem*, mede hier toe betrekkelijk zij, wanneer men denkt op den overdragtelijken zin van *te hellen tot zijn Ondergang of uitgang* (gelijk bij 't bovengemelde H-D, *neige*, *rerum inclinatio*, *residuum*, *reliquum*, en 't A-S, *gehnegan* / I. CL: *subigere*, *extinguere*) verdient zijne bedenking; in welken gevalle het zijn opzicht zou hebben op den uitgang van tel-orde, die met de *Negen* uinget, en met *Tiental* weder op nieuw begint: immers de gedaente van dit woord, en de eigenschap onzer tellingen komen beiden even net hier in overeen: zie verder van deze tel-orde bij onze *Grondst: II. Verhand: §. LXIV.*

Wijders schijnt ook gevoeglijk tot dezen Stam betrekkelijk te zijn, mits onder een *Aldemannische Dialect*, en verwisseling van G in K, ons † NIK, KNIK, *m: Nutus capitis, vel oculorum*, om het nederbuigen van het Hoofd, of het toeknikken der Oogleden; gelijk ook 't gemelde A-S, *hningan* / III. CL: r, *descendere*, *caput inclinare*, dien zelfden bijzonderen zin heeft; en daer van ons KNIKKEN, † NIKKEN, en KNIKKE-BOLLEN, I. CL: H-D, *nicken* / I. CL: *nutare capite*. Verder ons NÉK, † NIK, † GENIK, en uit het oude *Prat: † NAK*, *m: Cervix*, als op welke plaats de knikking werkt; A-S, *hnetca* / *neaca* / *cervix*.

NY, en NI.

cervix, collum; en Yfl: uit het *Præt*: *h̄nacke* / *M*, *occiput*; en H-D, *nacke* / *nacken* / *M*, *cervix, occiput*. En mogelijk ook met de A, uit het oude *Præt*: op den A-S, *trant* (gelijk ook bij ons oude † *NAK*, en 't gemelde Yfl: *h̄nacke* / en H-D, *nacken*) met de Allemanische Voorwerping van *h̄* in steê van *ge* / ons *KNAK*, *m*: *Fragor*, om 't knikkend breken; en daer van ons *KNAKKEN*, I. CL: *frangere*.

Ook schijnt het Oude Vlaemsche *NÉKKEN*, I. CL: A-S, *h̄næcan* / en *næcan* / I. CL: *occidere, necare*, op ons *NÉK* te zinspelen, onder gelijke figuer als bij onze spreekwijze van Ymand den nek breken, of Om hals brengen, *occidere, necare aliquem*.

De Zaak-of Wortel-deelen.

NYP, en *NEEP*, &c, in ons *NYPEN*, *NEEP*, *GENEPEN*, II. CL: I, *comprimere, arcere*, zie reets verhandelt in ons vorige *KNYP*, in deze Proeve.

NIK, in † *NIK*, *nutus capitis, & cervix*; en † *NIKKEN*, *nutare capite*; zie bij 't vorige *NYG*, in deze Pr.

NIS, in *NISSE*, *NIS*, *loculus parietam*; zie daer van bij *NEES*, in deze Pr.

NO.

NOCH, *adhuc*; zie daer van bij *ÓOK*, in de II. Proeve.

NOCHT, in *NOCHTER*, *jejunus, & sobrius*; zie daer van bij *OCH*, in de II. Proeve.

NOEM, in *NOEMEN*, *nominare*; en † *NOEMLYK*, *nominatim*; zie daer van bij 't vorige *NEEM*, in deze Pr.

NO.

† *NOEST*, *tuber arboris*; zie daer van bij † *KNIET*, in de II. Pr.

† *NOOST*, *tuber arboris*; zie daer van bij *KNIET*, ia de II. Pr.

NOOT, in ons *NOOT*, *nux*; *NOTE*, *notula, & uncus, fibula, nervum balistæ retinens*; en *NOOT*, *mutilus, &c*; zie daer van bij 't vorige *NIET*, in deze Proeve.

NOÓT, in ons † *GENÓOT*, *MEDEGENÓOT*, *sompar*; *SPEEL-NOOTEN*, *paranymphis, & pronuba*; *BÉD-GENÓOT*, *confortabulami*; en 't *Verbum* *GENOOTEN*, *coire, concumbere, & simul uti*; bij 't vorige *NIET*, in deze Pr.

† *NÓT*, in ons † *NÓT*, *nux, & uncus nervum balistæ retinens*; en *NÓT*, *Epistylum, & mutilus, caput trabis*; zie daer van bij 't vorige *NIET*, in deze, en bij *KNIET*, in de II. Pr.

NU.

NUCHT, in *NUCHTEREN*, *jejunus, sobrius*; zie daer van bij *OCH*, in de II. Proeve.

NUF, in † *NUF*, en *NUFKEN*, zie bij *SNUIV*, in deze Proeve.

NUFT, in *VERNUFT*, *ingenium, & intellectus, enz.*; bij *NEEM*, in deze Pr.

NUT, in ons *NUT*, *utilitas, & utile*; en verder *NUTTIG*, *NUTTELYK*, † *NUTTEN*, en *NUTTIGEN*, zie bij *NIET*, in deze Proeve.

O.

De Zakelijke Deelen.

OCH, en ÓCH, in ons Óch! *Vab!* en OCHTEND, *manè*, enz.; zie bij OCH, in de II. Proeve.

OEB, in †OEBER, *ciconia*; zie daer van bij VAER, in deze Proeve.

OEGST, zie daer van bij ÓÓK, in de II. Proeve.

†OEK, in †OEKEN, *augere*; en †OEKER, *fenus*; en OEKERNOOT, *juglans*; bij ÓÓK, in de II. Pr.

OEL, in OEL-ZAED, *papaver*; bij HEEL, in deze Proeve.

†OEST, *nodus arboris*; zie daer van bij KNIET, in de II. Pr.

ÓG, zie bij ÓCH, in de II. Pr.

ON, in †ONNEN, *favere*; bij GUN, in de II. Proeve.

OOD, in †ODEVAER, †ODEBER, &c, *ciconia*; zie daer van bij VAER, in deze Proeve.

ÓÓGST, in ÓÓGST, enz., bij ÓÓK, in de II. Proeve.

OOY, in OYE-VAER, *ciconia*; zie daer van bij VAER; in deze Pr.

OOK, in †OKER, *glans*; en OKER-NEUT, *juglans*; en †OKELER, *arbor juglandis ferens*, enz.; bij ÓÓK, in de II. Proeve.

ÓÓK, in ÓÓK, *etiam*, &c; bij ÓÓK, in de II. Proeve.

OOL, in OOL, OOLZAED, *papaver*; bij HEEL, in deze Pr.

†ÓÓS, in †ÓÓS-VAT, *capula*, *baustrum*; †ÓÓS, *exhaustio aquae*; en ÓÓS-DRUP, *suggrundia*; bij HÓÓZ, in de II. Pr.

ÓÓZ, in OOZE, *baustrum*; DAK-OOZEN, *stillicidia*; en ÓOZEN, *haurire*, bij HÓÓZ, in de II. Pr.

ÓRT, en ÓRWT, in ÓRTEN; ÓRWESTEN, ORWTEN, *pisa*; zie daer van bij ER, in de II. Proeve.

ÓUD, in ÓUDE-VAER, *ciconia*; zie daer van bij VAER, in deze Pr.

1717 $\frac{9}{m}$

P.

PE.

De Zakelijke Deelen.

PEEP, in PEPEL, *papilio*; PEPELKRUID, *ornithes folio levi*; en PEPELINK, *homo tenellus*, *imbecillis*; en PEPEL-ZÓT, *delirus*; en PEPELINK, *fungus*; zie daer van bij PYP, in de II. Pr.

PY.

PYP, in PYP, PYPE, *fistula*, *tubus*, *dolum oblongum*; *caulis penne*, & *mentula*; PYP-KRUID, *cicuta*; PYPE-STAVEN, *tabulae quernae minores*; ZAKPEYP, *tibia utricularis*, PYPER, *fistulator*; PYP-TOUWEN, *organum pneumaticum tractare*; PYPEN STÉLLEN, *immodestè se gerere*; NA YMANDS PYPEN DANSEN, *ad ingenium alicujus se accommodare*: en ook iets.

PY.

iets van ons † PYPEN, PIEPEN, zie bij PYP, in de II. Pr.

PI.

PIK, in PIKKEN, *rostro icum facere*; zie daer van bij BAK, in deze Pr.

PIJ, in PIP, PIPS, en PIPSIG, zie daer van bij PYP, in de II. Pr.

PL.

PLAE, in PLADEREN, PLAYEREN, PLAREN, zie daer van bij PLEEG, in deze Proeve.

PLAET, zie daer van bij VLET, in de H. Proeve.

PLAETS, zie daer van bij VLET, in de II. Proeve.

PLAG, in PLAG het *Prat.* van PLEGEN; en † PLAGGEN, *officio institoris cerevisarii fungi*; en PLAGGE, *peniculus*, & *instratum*; bij 't volgende PLEEG, in deze Proeve; en PLAGGE, *macula*; bij BLYK, in deze Pr.

PLAK, bij BLYK, in deze Pr.

PLAT, bij VLET, in de II. Pr.

De Wortel-en Zaek-deelen.

PLEEG, en PLAG &c, in ons PLEGEN, PLAG (ook wel Onreg: PLEEG, PLEGT, en PLAGT), in *Prater: Partic: † GEPLOGEN*, IV. CL: 1, *solere*, in *more habere*, *usu exercere*: 't versletene, *Prat: Part: † GEPLOGEN*, *assuetus*, *usitatus*, *solitus*, en † ONGEPLOGEN, *inusitatus*, vind men nog bij *Kiliaen*. Dus ook H-D, *Pflegen / pfag en pfog* (in *Subj: Pflege*) / *gepfogen* / III. CL: 2, *solere in more habere*; & *curare*, *observare*, *fovere*, & *mul-*

PL.

Tot PLEEG behoort ons † PLEGE, † PLÉG, en met den uitgang T, ons † PLEGT, nu PLIGT, *m: & f: H-D, Pflicht / F, usus, consuetudo*, & *tr: Officium, debitum, ministerium*, & *census*, als behelzende gewoonte van elks toegeschikte bedrijf; en oulings † PLIET, *cura*, *observatio*; en 't H-D, *Pflege / F, cura; curatio*, & *praefectura*; waer van ons PLEGEN, I. CL: oul: ook † PLIËN, H-D, *Pflegen* / I. CL: *agere, exercere, fungi, curare*, & *procurare*; welk PLEGEN, I. CL: bij ons ook in den zin van *solere* in zwang gaet, uitgezondert dat het *Präteritum Part: GEPLEGT*, alleenlijk den zin van *exercere, committere, fungi*, behoud: en hier toe mede 't A-S, *plegett / actor*; en A-S, *plagan / plegan* / I. CL: Angl: *plage / lndere*, als geoeffent in Toncelspelen; waer tegen men ook in de Brab: en Vla: *Dialect* heeft PLADEREN, PLAYEREN, PLAREN, I. CL: *ludere, jocari, nugari*. Verder ons RAED-PLEGEN, I. CL: *consultare*; PLIGT-PLEGEN, I. CL: *officia prestare*; en H-D, *pfleger / M, curator, procurator*; en ons † LAND-PLEGER, *m: Praefectus provincia*. Voorts ons VERPLIGTEN, ook oul: † VERPLEGEN I. CL: *obligare, devincire, obstringere officio*; en † VERPLIGT, *n: Pactum, foedus*; en ons *Adj: † PLÉGTIG*, nu PLIGTIG, *debitus, obligatus*; DYK-PLIGTIG LAND, *ager obligatus ad conservationem aggeris*; MEDEPLIGTIGEN, *complices*; en HAND-PLIGTEN, I. CL: *uti, frui, manu tractare*; en ons PLÉGTIG, *solemnis*, als verzelt met gewoone statelijke pligtplegingen en eerbewijzingen, voornaemlijk bij Feesten, of Inwijdingen van Vorsten en groote Heeren &c. Verder onze oude spreekwijze † UIT DE PLÉGT DOEN, *emancipare*; en 't Vlaemsche PLÉGTEN, I. CL: A-S, *plihstan* / I. CL: Angl: *plichte / spondere merces esse probas ut decet*. Nog ook het Geldersche PLÉGT, oulinks bij ons † PLIGT, nu bij Ons met EL, in steel van EG (volgens onze V. *Dialectregel* wgens de EL.) PLEIT, *n: Judicium, lis, litigium*; unde Gall: *Plaid*, Ital: *Piato*, Hiisp: *Pleyto*, als eene verhandeling en strijd wgens de pligtigheid en 't recht van ymands bedrijf: waer van 't Geldersche PLÉGTEN, PLIGTEN, I. CL: en ons PLEITEN, I. CL: Brab: en Fland: PLADEREN, PLAYEREN, I. CL:

PL.

I. CL: *agere lites*; *wude* Gall: *Plaidoyer*, Ital: *Piatire*, Hisp: *Pleitear*: hoewel ook dezen uit den zin van *curare, procurare*, kunnen ontleent zijn, dewijle den Pleiters de bezorging van 't geding is aenbevolen; gelijk ook in 't gemelde A-S, *plegere / actor*; wordende met een het strijddeding uitgebeeld in het A-S, *plæga / pleg-hus / pleg-stowe / Palastra, theatrum*: en hier op schijnt te passen ons PLÉGT VAN 't SCHIP, *prora*, als de strijd-of schouw-plaets; en PLÉGT-ANKER, *n*: Sax: *pflicht-anker / ancora sacra*; *Et tr: extremum perfugium*, als behoorende tot de plecht, en 't gene gelpaert word tot de uiterste nood.

Tot het *Præt*: PLAG, in den zin van *Dienstpleginge*, hebben we ons † PLAGGEN, I. CL: *officio institoris cerevisiarii fungi*; maer in den zin van *gebruikt en afgesleten te zijn*, komt ons PLAGGE, *vodde, peniculus, pannus tritus, nullius valoris*; van welke oud verbruikte doeken en linnens, vermits tot omslag en inpakking dienende, de naem komt van ons PLAGGE, omslag, *segestre, instratum*, Gall: *enveloppe*.

Dog tot het Zakelijke Deel met O (gelijk ook 't *Præt*: in 't Hoog-Duitsch) of met de gelijkwaardige OE of U, ons † PLUGT, *debitum*; en, zo 't mij toefschijnt, ook ons PLOEG, *m*: *Administrantium distributio muneris, quâ quisque sua colligit agenda*; en 't H-D, *ampt-pflug / M, conditio vel status muneris*; en daer van, MET IEMAND PLOEGEN, I. CL: *conjunctim cum aliquo rem administrare vel agere*. En mooglijk ook hier van ons PLOEG, *m*: H-D *pflug / M, Sax: ploch / Angl: ploug / aratrum*; vermits een werktuig om het Land te breken, en bequaem te maken tot zijn plicht, dat is, tot zijn vrugtbaerheid; of, zomen den zin van PLOEGEN, *curare, procurare, Et apud Germanos, Fovere, mulcire*, daertoe verkielt, zou 'top de koestering en 't gedwee maken van den Grond zijn opzicht hebben: waer van verder ons PLOEGEN, I. CL: H-D, *pflug* / I. CL: *arare*. Dog het Vlaemsche PLUCHT, *f*: *Fortuna, casus, eventus, Et periculum*, en 't A-S, *pleog* en *plihht / periculum*, en *plon / periculis objicere*, welker gedaentens ten volle op dezen Stamboom passen, schijnen voor-

II. Deel.

PL.

namelijk te zinspelen op de gewoone hachlijkheid en 't gevaer omtrent de uitkomst der dingen. Maer ons PLUG, PLUGGE, *f*: *Res vilis, Et nullius valoris, scabiosa, impolita*, schijnt, even als ons vorige PLAGGE uit het andre *Præter*: op 't *verbruiken en de verslezenheid* te zien; en verder overdragtelijk daer uit ons PLUG, *m*: *Homo incompositus, rudis, impolitus*, als of men zeide een *Voddig Mensch*: en zoo mede ons PLUGGE, PLUG, *f*: *Clavus ligneus, cuneolus*, als wordende gemeenlijk slegts van een dikken splinter, of van verbruikte planken, of verbezigt hout gemaakt; en daer van weder ons PLUGGEN, I. CL: *clavis ligneis figere*.

De Zaek- of Wortel-deelen.

PLÉG, en PLÉGT, in † PLÉG, † PLÉGT, *usus, tr: Officium Et c*; PLÉGTIG, *olim debitus, nunc solennis*; UIT DE PLÉGT DOEN, *emancipare*; † PLÉGTEN, *spondere merces esse probas*; en PLÉGT, *judicium, lis, litigium*; en 't Geldersche PLÉGTEN, *agere lites*; en PLÉGT, *prora*; en PLÉGT-ANKER, *ancora sacra; extremum perfugium*; zie bij 't vorige PLEEG, in deze Pr.

PLEIT, in PLEIT, en PLEITEN, *litigare, Et c*; zie bij 't vorige PLEEG, in deze I. Proeve, en in PLEITE, *navis plana*; zie bij VLET, in de II. Pr.

PLÉK, in PLÉK, *pagus, vicus, Et macula*; en PLÉKKEN, *maculare*; zie daer van bij BLYK, in deze I. Proeve.

PLÉT, in PLÉTTE, zie daer van bij VLET, in de II. Proeve.

PLIGT, in PLIGT, PLIGTPLEGEN, VER-PLIGTEN, PLIGTIG, DYKPLIGTIG, ME-DEPLIGTIGEN, en ons oude † PLIGT, *judicium, lis, litigium*; zie bij 't vorige PLEEG, in deze Proeve.

PLOEG, in PLOEG en PLOEGEN, zie daer van bij 't vorige PLEEG, in deze Pr.

Rr

PLOK,

PL.

PLOK, in 't Vlaemsche **PLOKKEN**, *carpere, vellere*; en ons **PLOK-HAIKEN**, *evellere capillos, manibus concertare*; en ons **PLÓKPÉNNING**, en **IN EENEN PLÓK**, zie daer van bij 't vorige **LUIK**, in deze Proeve.

PLOMP, in **PLOMP**, en **PLOMPERT**, zie daer van bij † **LIMP**, in de II. Proeve.

PLOOG, in † **GEploGEN**, *assuetus*; en † **ONGEploGEN**, *inassuetus*; bij 't vorige **PLEEG**, in deze Pr.

PLOOK, in † **ONTploKEN**, *expansus*; en † **PLOKE**, *plicatura, clausura*; en † **PLOKEN**, I. CL: *claudere*, & *plicare*; bij **LUIK**, in deze Proeve.

PLÓÓSCH, in 't Vla: **PLÓOSCHE**, en **PLÓOSCHEN**, bij **PLUIS**, in deze Pr.

PLUG, en **PLUGT**, in † **PLUGT**, *debitum*; en 't Vlaemsche **PLUGT**, *fortuna, casus*; & *periculum*; en **PLUG**, *res vilis*, & *homo incompositus*, & *cameolus*; en **PLUGGEN**, *clavis ligneis figere*; zie daer van bij 't vorige **PLEEG**, in deze Proeve.

† **PLUIK**, en † **PLOOK** &c, in ons † **PLUIKEN**, † **PLOOK**, † **GEploKEN** II. CL 2, *claudere, plicare*; en † **ONTploIKEN**, II. CL: 2, *explicare, aperire, expandere*; zie verhandelt bij 't vorige **LUIK**, in deze Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen.

PLUIS, of **PLUIZ**, en **PLOOS** &c, in ons **PLUIZEN**, **PLOOS** (oulinks ook **PLÓÓS** in *Sing.*), **GEploZEN**, II. CL: 2, *detergere, extergere, scalpere, polire, mundare*; unde Gall: *éplucher*; en **UIT-PLUIZEN**, II. CL: 2, *mundare, polire*, & *gnaviter examinare*; en **DE BEURS PLUIZEN**, II. CL: 2, *exenterare marsupium*.

Tot het Wortel-deel van den *Infin.*: ons *Adj.*: **PLUIS**, *terfus, extersus, mundus, pu-*

PL.

rus, als waer van 't onreine is afgeplozen: en de spreekwijze 't **Is 'ER NIET PLUIS**, *latet anguis in herba, non illic est ut oportet*: Dog wederom 't *Subst.*: **PLUIS**, **PLUIZE**, *f.*: **PLUISJE**, *n.*: *Villus, floccus, tomentum, minima avulsura panni vel plumarum* &c; en **PLUIZERY**, *f.*: *Scruta, quisquilie*; als 't afgeplozene, 't onreineen voddige zelf; en daer van **PLUIS-MÉRKT**, *f.*: of met agterlatinge van de Alam: **P**, die in steê van **BE** komt (zie *Grondsl. II. Verhandeling § XXVIII.*) ook **LUIZE-MÉRKT**, *f.*: *Forum scrutarium*, alwaer men de Vodden veilt. Verder ons afgeleide *Verbum* **PLUISTEREN**, I. CL: plunderen, *diripere, compilare*; en overdrachtelijk, ziende of op 't ernstig doorzoeken der plonderaers, of op 't bovengemelde uitpluizen, ons **PLUISTEREN**, I. CL: *scrutari, perscrutari*. Dog nog ook met agterlatinge van de Allem: **P**, schijnt hier toe te passen ons **LUIZEN**, **DE BEURS LUIZEN**, I. CL: en uit het *Præter.*: het **H-D**, **laufen** / I. CL: *marsupium exenterare*, gelijk mede ons **LUIS**, **LUIZE**, *f.*: **A-S**, **lug** / *Ysl.*: **lug** / **F**, **H-D**, **laug** / **F**, *Angl.*: **loufe** / *ipse* / **loufe** / *pediculus*, vermits uit de kleederen te pluizen; waer van weder ons **LUIZEN**, I. CL: **H-D**, **laufen** / I. CL: *venari, legere pediculus*; en overdrachtelijk ons **LUIZEN**, vijgezaet, *grana fici*, vermits in 't kraken en in maekfel gelijk aen de Neten der Luizen.

Tot het oude *Præteritum* met óó het Vla: **PLÓÓSCHE**, *pelle, filiqua*, vermits af te pluizen; en daer toe 't Vlaemsche **PLÓÓSCHEN**, I. CL: pellen, *deglubere, decorticare*.

De Zaek- of Wortel-deelen.

PLUK, in **PLUKKEN**, en **PLUKHAEREN**; zie daer van bij 't vorige **LUIK**, in deze Proeve.

PR:

PRES, of **PREEZ**, in **PRES** en **PREZE**, *Præter. Ind.*: & *Subj.*: en **GEPREZEN**, *Præter. Part.*: van **PRYZEN**, zie bij 't volgende **PRYS** alhier.

De

PR.

De Wortel- en Zaek-deelen.

PRYS of PRYZ, & PREES &c, in ons PRYZEN, PREES (in *Subj. PREZE*), GEPREZEN, II. CL: I, *Laudare, verbis extollere, unde Gall: Prifer: en H-D, preisen / priesz en preifete/ gepriefen en gepretfet/ II. CL: I. en I. CL: laudare: en ons MISPRYZEN, II. CL: I. in Præt. Part. MISPREZEN, H-D, mitz-preisen / II CL: I. en I. CL: improbare, contemnere; en ons VOLPRYZEN, II. CL: I. plene laudare, in Præt. Part: VOLPREZEN.*

Tot het Wortel-deel van den *Infin: ons PRYS, m: H-D, preis / M, Angl. praife / Laus; & premium; & bravium, victorie premium, unde Hisp. Prezi; waer van 't H-D, preisen / I. CL: laudare. Maer, dewijl de Handelaers, als ze hare koopmanschap op geld stellen, gewoon zijn die op het hoogste elk aan te prijzen, of ook, vermits in 't verkoopen het bedongene geld als eene premie of wederloon voor de verhandel-*

PR.

de waren mag aangezien worden, zo vloeit niet oneigentlijk hier uit een overdragtelijke zin van PRYS, M, gelding, *Pretium*, Gall: *Pris, Prix*, Ital: *Prezzo, preggio*, Hisp: *Precio*, Angl: *Price*; waer van ons † PRYZEN, I. CL. Op prijs zetten, Angl: *prife* / nu meest met een Walschen Bastertstaert PRYZEREN, I. CL: *pretium imponere*, Gall: *priser*; alleenlijk houd mij nog in twijffel of niet het Fransche *Pris* bij verloop en inkortinge zou kunnen gekomen zijn van 't Latijnsche *Pretium*, en 't onze wedérom van dat Fransche. Immers dat ons andere PRYS f: † PRYNZE, buit (*captura, praeda*, Gall: *prife, & prisfe*, Hisp: *presa*, Angl: *pryse*) een bastertkind is, ontleent van het Fransche *Pris* (verovert) het *Præt: Part: van Preudre* (nemen, veroeren) vind ik klaer genoeg.

Het Zakelijke Deel.

PRUIS, in 't Vlaamsche PRUISSCHEN, *in-fervere cum marmure*; zie daer van bij BROUW, in de I. Pr. en by RIES, in de II. Pr.

1717²/_m

Q.

QU.

De Zaek- en Wortel-deelen.

† QUAD, zie bij † QUEED, in de II. Pr.

QUAED, in ons QUAED &c. by † QUYD, in de II. Pr.

QUAEL, in QUAEL, QUALE, en QUALIK, enz. bij † QUEEL, in de II. Pr.

QUAEM, in BEQUAEM, by KOOM, in deze Pr.

QUAK, in QUAK, QUAKKEN, en QUAKKELEN, bij WEEG en WYK, in deze Proeve.

QU.

† QUAL, by QUEEL, in de II. Pr.

QUALM, bij WELL, in de II. Pr.

QUAM, bij KOOM, in de I. Pr.

† QUÉDS, *Malus*; zie bij † QUYD, in de II. Pr.

† QUEED, in † QUEDEL, *dica, garrula*; en † QUEDELEN, *garrire; cavere, & modulari*; en † QUEDEN, *dicere*; bij QUEED, in de H. Pr.

QUÉÉD, bij † QUYD, in de II. Pr.

QUÉÉK, in QUEEKEN, *nutrire, fovere*; bij WYK, in deze Proeve.

Rr 2

QUEEL,

QU.

QUEEL, in QUELEN, *Langwore tabescere*; &c, zie bij QUEEL, in de II. Pr.

† QUEEN, in QUENEN, *languere, tabescere*; & *ineptire, garrire*; en † QUENE, *quævis fœmina*; tr: *uxor*; & *mulier languescens, sterilis*; & *vacca sterilis*; & *sibia utricularis*; & *vestis lanea superior*; zie daer van bij 't. volgende QUYN., in deze Proeve.

QUEET, in QUEET, GEQUETEN, bij 'tvolgende QUYT, in deze Proeve.

† QUEID, bij † QUYD, in de II. Proeve.

QUEIK, in QUEIKEN, zie daer van bij WYK, in deze Proeve.

† QUÉK, in † QUÉKSEN, zie daer van bij WEEG en WYK, in deze Proeve.

QUÉL, in QUÉLLEN &c, by QUEEL, in de II. Proeve.

QUÉN, in QUÉNDEL, *Thymus agrestis*; zie daer van bij 't volgende QUYN, in deze Pr. en bij WIND, in deze Pr.

QUÉT, in QUÉTTEREN, *garrire*; zie daer van bij † QUEED, in de II. Proeve.

QUÉTS, in QUÉTSSEN, &c, by † QUYD, in de II. Proeve.

† QUYD, zie in de II. Proeve.

De Wortel- of Zaek-deelen.

QUYN, QUEEN, &c, in ons QUYNEN, † QUEEN (nu meest QUYNDE), † GEQUENEN (nu meest GEQUYNT), II. CL: I, en I. CL: , *languere, diuturno morbo laborare*; als men na den aert-onzer letter-klanken, en niet na 't gebruik, gelykwe hier doen, zou spellen, moest het zijn KWYNEN; even als ook A-S, *ctwīnan / ctwan (in Subj. ctwine) / ctwīnen / gectwīnen / III. CL: I, Tabescere*; en a-*ctwīnan / III. CL: I, extinguere. De zwakheid bezwy-*

QU.

king, en *kraftsvermindering* is de grondbe-teekenis.

't Wortel-deel van den *Infinit*, is in ons QUYNING, f: *Languor, morbus epidemicus*.

Tot het *Præter*: QUEEN of KWEEN, of volgens de A-S, *Dialect*, *ctwan* / behooren voor eerst het A-S, *ctwānian* / I. CL: by ons QUENEN, KWENEN, I. CL: *Languere, tabescere*; en gemerkt die zwakheid der nature bijzonderlijk eigen is aen de vrouwelijke kunne, zo past ook hier toe het F-TH, en AL: *quena / quene / M-G, htwino (of twino) / htwen (of twen) / en htweing (of tweing)*. A-S, *ctwen*, en *quena* / Yñ: *kwīna*, en *kōna* / *Kimbr: kwin / F*, en bij ons † QUENE, f: *Quævis Fœmina, mulier*; & tr: *uxor, & mater familias*; en A-S, *ctwēn-fugol / avis fœmina*; A-S, *ctwēne / fœmineus*; en Yñ: *kwēnshur / effœminat*. Dog gelyk ook de Noordsche Koningen van ouds, hoe groot van staat, hunne vrouwen met dien naem begroeteden, gelyk uit het graf-schrift, door den ouden Koning *Gorm* gemaakt, te zien is, luidende *Gurmt Kunugt getdi kubl dufi est Turbi Kunu sīna / Canmarker but* / (d: i: *Gorm* de Koning maekte of omtinde deze Grafstulp voor *Turbe zyne* † QUENE, of Vrouw, een cieraet van Denemarken; zie *Juni Observat. in Willer: p: 263.*) Zo is ook 't A-S, *ctwēn / ctwēn* / en 't Angl: *Queen / Regina, Imperatrix*, als een eernaem geworden. Maer in tegendeel, op de zwakheid der nature ziende, ons oude † QUENE, f: (*Mulier languescens, & sterilis; quin etiam Vacca Taura, Vacca sterilis, juvenca sterilis*), en A-S, *quean / vacca sterilis*. Dog, in nog erger zin, ons † QUENE, Angl: *queane / Mulier vana, procax; quin etiam, Meretrix*; waer van ons † QUENEN, I. CL: *ineptire*; en waer toe bij zinspelinge betrekkelijk is het Vlaemsche QUENE, f: *sibia utricularis*. Nog was 'er een oud Vlaemsch † QUENE, f: *Lœna, vestis lanea superior*; of dit nu slegts een vrouwen-kleed, of bijzonderlijk een ligte-koois kleed, of een verslensk-leed wil zeggen, elk past hier even zeer. Dog met den uitgang *t* / in den zin van 't bovengenoemde A-S, a-*ctwīnan* / III. CL: I, is ook van dezen tak afgeleid het A-S, *ctwēncan* /

QU.

ran / I. CL: *extinguere*. Voorts schijnt ook hier toe betrekkelijk te zijn ons QUÉNDÉL, *Thymus agrestis, serpillum*; vermits de wilde Thym zeer hardsterkend en dienstig voor de quijnenden gerekent word; hoewel ook deze naem, als men op het Latijnsche *serpillum*, en den aert van 't voortkruipen denkt, even als ons WÉNDEL, *involutum*; van ons WENDEN, *vertere, volvere*, zou kunnen gesproken zijn; want by de woorden met QU, of KW, is de Q of K als een *Allemannisch* voorvoegfel in stée van ons GE te schatten, volgens onze *Grondst. II. Verband. §. XXVIII*. Hierom past ook niet qualijk hier bij, met Z voor-op, ons ZWYNEN, VERZWYNEN, I. CL: *tabescere, decrescere, extenuari*; ZWYN-PUISTE, *inflammatio tumorque cum rubore*; en ZWYN-EN QUYN-ZIEKTE, *Phtisis, tabes*.

Dus op dien zelfden voet vertoont zig hier ook, zonder t of K voorop, het A-S, wan/wanne / wannicht / *Lividus, pallidus, wanand bloec* / *Luridus*; waer van 't A-S, wannan / I. CL: *palescere*; en A-S, wanung / *syncope, praecipit virium lapsus*, als den quijnenden bijzonderlijk eigen; en Alam: *Wenckit / miseria*; gelijk mede op de zwakheid en *kragtsbezwijking* ziet het A-S, wancla / wanrol / bij ons WANKEL, *debilis, instabilis*, waer van ons WANKELÉN, † WANKEN, I. CL: *vacillare, labefacere, labescere*; dog dit past nog ruim zo wel bij ons ZWENK, in deze Pr. Dus mede, om de vermindering van 't vermogen of bestaen, het M-G, wan / en ons † WAN, w; en op den Kimbrischen trant, zonder w voorop, het Ysl: aan / M, *defectus indigentia*; en 't Kimbr: aan / *defectus, & molestia*; als bij de Kimbrische spreuk, *Thad er minstur WAD / ad vera illg aan* (Dat is 't minste WAN of gebrek, te zijn zonder quaed; zie *Ol. Wormii lexicon. Runicum* bij 't woord aan); waer van nu 't A-S, wannan / I. CL: *decrescere, minui, demere*; en A-S, wanung / *damnum*; en A-S, wordwanere / *maledicus*. Verder ons voorvoegfel WAN, H-D, wan / wahn; A-S, wana / wan; F-TH, wan / Kimbr: aan / *deficiens, absque, sine*; gelijk ook A-S, wana sie, *absit*; Angl: *to want, opus habere, indigere*; F-TH, wan wesan, bij ons WAN

QU.

WEZEN, *deesse*; A-S, wan-spedig / en wan-hafa / *inops*; bij ons WAN-SPOEDIG, *infamstus*; en WAN-HAVIG, *nihil habens, inops*; & *ir: sordidus*; en A-S, wan-hali / wan-hale / *debilis, aeger, morbidus*; en F-TH, wana-hellen / *debilis*; en Ysl: *wan-megnugur / imbecillus*; ons WAN-SCHAPEN, *informis*; en zo meer anderen. Wijders, of ook ons WAN, WANNE, f; en m: H-D, wanne / wann / F. *vannus, ventilabrum*, Gall: *Van* Ital: *vanno*, Angl: *fanne* / (waer van ons WANNEN, I. CL: *evannare*, en WANNE-WAYER, m: *Accipiter tinnunculus*, een soort van Havikken, die zijn vlerken uitspreid gelijk een Wanne) gekomen zij van dit ons bovengenoemde WAN, *defectus*, of van 't Latijnsche *vannus*, schijnt mij twijffelagtig; als zijnde een werktuig, om 't gebrekkelijke van 't reine af te zuiveren: immers het A-S, winnung / wynnung / *pala, zizania*, zeggende zo veel als *kruid dat te wannen is*, en 't gene de i voert even als een tak uit het *praefens*, pleit tegen de on-egtheid en basterd-zijn van 't onze. Ten minste buiten alle twyffel behoort tot ons WAN, *deficiens*, het F-TH, drinkens wanig / *potus indiga*, en ons † WANNIG, *vacuus*; en, zo 't my toefschijnt, het oude † WENNEN, I. CL: nu speenen, Angl: *weane / ablaetare*; als mede met EI of EE, volgens 't oude *Præter*: van Ons en meer andren van Duitschen stamme, het F-TH, weinieg / *parvus, pusillus*; en we-niger / *modicus*; en ons WEINIG, † WEENIG, H-D, wenig / *paucus, parum*; & *olim parvus, modicus*; en A-S, hwene / hwoon / en hwoonlic / *parum, paululum, vix*.

Maer, gelijk het quijnen en 't vervallen stoffe tot droefheid verschaft, zo komt mede hier niet onnatuerlijk ons † WEIN, *dolor*; en het A-S, hwan / *calamitas*; het Alam: *wenckit / calamitas*; en het M-G, hwanon / of wanon / I. CL: 3, F-TH, wanon / I. CL: A-S, wantan / I. CL: *Daw* hvine / en ons WEINEN, WEENEN, I. CL: *Lugere, plorare, ejulare*; en 't A-S, wanninge / bij ons WÉENING, f: *lamentatio, luctus*; en GEWÉÉN, *ploratus, fletus*; en WÉENING, *genus anseris, vario colore, semper strepitantis*. Hoewel ook ons WÉÉ. M-G, wai / A-S, wa / wæ / Alam: *Wæ* (Va. R r 3. Græc:

QU.

Græc: *ἔμι*) dat na allen schijn een klank-na-bootzend woord van 't natuerlijk jammeren der menschen is, eene gedaente en zin ver-vat, die men niet ongevoeglijk voor den oorspronk van ons WEENEN zou mogen aen-zien; dog eene Aenmerking wederspreekt dit eenigszins, naemlijk dat de N, in WEEN hier dan te veel komt, en 't *verbum* WEEËN, of *Euphon*: WEEDEN of WEEJEN zou behooren geweest te zijn; dewijle de D, of I, en niet de N, volgens onze *Dialect* en *Euphonic*, tot scheidinge dient tusschen 't Wortel-deel en den staert, als 'er geene *Consonant* plaets had.

De Wortel- en Zack-deelen.

QUYT en QUEET, in ons QUY-TEN (of KWYTEN), QUEET, GE-QUETEN, II. CL: I, *solvere, accepto ferre; & prestare*; DEN ÉÉD QUYTEN, II. CL: I, *jusjurandum remittere alicui*; ZYNE BELÓFTEN QUYTEN, II. CL: I, *liberare fidem suam, prestare pollicita*; en ZIG WEL QUY-TEN, II. CL: I, *prestare se virum, gnaviter agenda perficere*. De eerste gemeene grond-beteekenis schijnt mij het *ontslaen* te wezen, en daer van overdrachtelijk *zig ontslaen van schuld* in 't quijten zijner beloften, en *zig wel te quijten*, enz.

Dus tot het *Præfens*, ons QUYT, *solatus, amissus, perditus*; waer toe ons QUYT MA-KEN, *missum facere*; QUYT RAKEN, *amittere, distrabere*; QUYT ZYN, *desitui, disperdere, frustrari*; QUYT SCHELDEN, II. CL: 6,

QU.

remittere, gratiam facere debiti; unde Gall: *quiter*; en QUYT-BRIEF, *m*: nu meest met een Franschen Basterdstaert QUITANCIE f. *Apocha, qua creditor testatur sibi satisfactum a debitore*, Gall: *Quitance*, Ital: *Quitanza*, Angl: *Quittance / acquittance*; en 't Kimbr: *hbit-tun / en quittu / reconciliatus*; en op den zin van 't *wel quijten* schijnt te zien het A-S, *hwæt / hwætscipe / virtus, celeritas*; *hwate / alacer, festinus*; en *hwætlice / gnaviter*; hoe-wel ook deze tot ons Wortel-deel WET, in de II. Proeve kunnen betrokken worden.

Het M-G, *Fra-weltan / fra-wait / fra-witang / II. CL: I, vindicare, justitiam facere*, 't welk *Lucas XVIII. 3. 5.* gebruikt word, toen de Vrouwe bij den Onregtvaerdigen Regter aendrong op kort regt of afvaerdiging, schijnt met dit ons KWYTEN, II. CL: I, mits agterlatende het voorwerpsel K, zeer groote gemeenschap te hebben; even of zij zeide, KWYT MY of maek my los van mijne tegenpartij, M-G, *Fra-welit mîk ana andasthja meinama / ἐνδικήσόν με ἀπὸ τῆς ἀντιδίου μου*; waer op hij in zijn besluit bij zig zel-yen zegt, M-G, *Fra-welta tho / ἐνδικήσω αὐτήν*, ik zal haer KWYTEN, of regt doen, of ontslaen: Dog niettemin zie liever hier van bij ons volgende WYT, in deze I. Proeve.

Het Zakelijke Deel.

QUIK, in QUIK, *vividus*; en QUIKZILVER, *argentum vivum*; en VERQUIKKEN, *re-creare*, enz. zie daer van bij WEEG, in deze Proeve.

R.

RA.

De Zaek- of Wortel-deelen.

RACH, in **RACHELEN**, *screeare*; zie daer bij **WREEK**, in deze Proeve.

RAD, in **RAD**, *rota*; & *protinus*; *celer*, *citò*; zie bij **RYD**, in deze Proeve.

RAE, in **RAE**, *antenna*; **RAE-ZEIL**, *majus navis velum*; en **RAE-ZÉÉL**, **RAE-SCHIP**; *phaselus*, *ratis*; zie daer van bij **RYG**, indeze Proeve; en in **RAE-BRAKEN**, zie bij **RYD**, in deze Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen:

RAED en **RIED**, in ons **RADEN**, **RIED** (nu ook wel **RAEDDE**), **GERADEN**, III. CL: 2, of V. CL: *suadere*, *consilium dare*; & *consilium petere*; & *divinare*, *conjecturare*; **ZIG BERADEN**, III. CL: 2, *perpendere*, *computare animo*, *consulere*; † **GERADEN**, III. CL: 2, *conspicere*; en *transl*: † **GERADEN**, *succedere*, *feliciter evenire*, als met de giffing overeenkomende; en **AENRADEN**, III. CL: 2, *suadere*, *monere*; en † **RADEN**, † **OPRADEN**, **TOE-RADEN**, *suasu incitare*; en **VERRADEN**, III. CL: 2, *prodere*; *prodere consilium*; zo veel als ten verderve brengen, of den raed aen den Vijand overbrengen. Dus mede **F-TH**, **RADAN** (*tatan*) / **RIED** / **GRABAN** / III. CL: 2, *suadere*; en **H-D**, **RAHTEN** / **RIET** / **GERAHTEN** / IV. CL: 2, *consilium dare*, & *conspicere*; en **ERRAHTEN** / IV. CL: 2, *divinare*; en **H-D**, **VERRAHTEN** / IV. CL: 2, *prodere*; en **F-TH**, **DAG** *er. fer-ratum wart* / *quod traditus est*; *Catech: Theot: p: 91.* en **A-S**, **FOR-RADAN** / *male consulere*; *seducere*; wijders het **M-G**, **RA-RATHANG** / *numeratus*, schijnt mij een *Praterit: Partic*: te zijn van een **M-G**, **RATHAN** / **GARATHAN** / III. CL: 4, *computare*, *numerare*; want het **Raden** en **Beraden** is eigentlijk een rekening over de hoedanigheid der dingen, gelijk ons tellen of rekenen op

RA.

der dingen hoeveelheid ziet.

Uit het Wortel-deel van den *Infim*: of 't *Præsens* is voortgekomen ons **RAED**, *m: F-TH*, **raad** / **rabe** *M. Alam*: **hi-rati** / **hi-ratiba** / *consilium*; & *mentis deliberatio*; & *senatus consultum*; **A-S**, **rad** / **rabe** / **ræd** / **red** / *consilium*, & *scientia*; en **VOOR-RAED**, *m: Consilium antea factum*; **MET VOOR-RAED**, *consulto*; en **VERRAED**, *m: proditio*; en ons **RAED**, *m: RAEDS-MAN*, *m: H-D*, **raht** / **M**, **A-S**, **rædere** / *consiliarius*; **A-S**, **gerædman** / *prudens*, *instructor*; en ons **RAED**, *m: RAEDSHÉÉR*, *m: A-S*, **rædere**, *M. senator*; en ons **RAED**, *m: H-D*, **raht** / *M. senatus*; en **A-S**, **ræd-bora** / *senator*, *consiliarius*, & *jurisperitus*; en **A-S**, **ræd-theahtere** / **ræd-gpfa**; **F-TH**, **rat-geba** / bij ons **RAED-GEVER**, *m: consiliarius*; en **A-S**, **ræd-theahterag** / *patritii*. Dus schijnt ook onder de *Angel-Saxen*, even gelijk in de oudste tijden der *Romeinen*, de raedpleging in de regtsgeleerdheid bij de *Patritien* gezocht geweest te zijn: voorts ons **RAED-SCHRYVER**, *m: A-mannensis curie*, *vulgo Secretarius*; **A-S**, **ræden** / *decreta*, *consilium*, *lex*; **ræd-fæst** / *constans*, & *suasibilis*; en **A-S**, **ræd-leas** / bij ons **RADELÓOS**, *consilii experts*; **A-S**, **ræd-fecan** / **ræd-axian** / bij ons **RAED-ZOEKEN**, *V. CL: RAED-EISCHEN*, *I. CL: RAEDVRAGEN*, III. CL: 3, **F-TH**, **rat-fraganon** / en **rad-fragon** / *I. CL.* en *Alam*: **rat-fragon** / en **hi-rateg-fragon** / *I. CL: consulere*, *consilium petere*; en **A-S**, **rædan** / *I. CL: conspicerere*, *consulere*, en *gerædod* / *doctus*; **rædend** / *conjector*; als mede ons **RAEDZEL**, *n: A-S*, **rædelg** / *enigma*; en ons **RAED-SLAEN**, **RAED-PLEGEN**, *deliberare*; en **RAEDZAEM**, *prudens*, *consultus*; & *frugi*; waer van ons † **RAEDZAMEN**, *I. CL: procurare*; en *Alam*: **radalijcho** / *strenuè*. Verder **M-G**, **rathjo** / *numerus*, *ratio*; **A-S**, **gerad** / *ratio*, *modus*; *prudencia*; en *Dan*: **rad** / *ordo*, *series*, als 't gene in 't voorzigtig raedplegen overwogen word. Met den uitgang **RAED** hadden ook voormaels bij de *Frank-Duitschen*, zo *Mannen*.

RA.

nen als Vrouwen, zeer velen hunner eigen-namen, als onder anderen voor de Mannen F-TH, *Alberat / senile consilium*, bij ons nu ALDERT; F-TH, of AL: *chunerat / chuon-rat / audax consilium*, bij ons nu KOENRAED; F-TH, of AL: *guoderat / cuoterat / bonum consilium*, bij ons nu GOEDART; F-TH of AL: *Polerat / populi consilium*, bij ons nu VOLKERT; en F-TH, *figirath / figerat / victoria consilium*, bij ons nu SIEWERT, enz. En voor de Vrouwen F-TH, *Engil-rat / angelicum consilium*; *Wilde-rat / en Freuut-rat / letum consilium*; *liubi-rat / carum consilium*; en *Wiberat /* bij ons nu WYBERTJE, *mulierum consilium*. Van een ander RAED, zie bij RYD en bij RYG in deze Proeve.

De Zaek- of Wortel-deelen.

RAEF, in RAFEL, en RAPELEN, zie daer van bij 't volgende RYV, in deze Pr.

RAEG, in RAEG, RAEGBOL, en UIT-RAGEN, zie daer van bij RYG, in deze Proeve.

RAEK, in RAKE, *collectio, depositio &c.*; en † RAKEN, *condere sive occultare ignem cineribus*; en RAKE, *rastrum*; en RAKEN, *colligere rastrum*; &c. zie daer van bij REEK in de II. Pr.; en in RAEK, *at-tactus, & olim eventus, casus*; en RAKEN, GERAKEN, *attingere, & attingere & olim Contingere*; enz. mede aldaer: en in RAKE, *rumen*, zie daer van bij WREEK, in deze Proeve.

† RAEL, in † RAEL, *macilentus, & rigosus*; zie daer van bij RYV, in deze Proeve.

RAET, in RATE, HONIGRAET, *favus*; en † RATE, *pensum*; zie daer van bij RYG, in deze Proeve.

RAEV, in RAVE, RAVEN, *corvus*; en † RAVELEN, *findere linteorum fimbria*; zie daer van bij RYV, in deze Pr.; gelijk mede iets van RAVE, *corvus*, bij KRAEY, in de II. Proeve.

RA.

RAEUW, *crudus, & immaturus*; zie daer van bij RAUW, in de II. Proeve.

RAEZ of RAES, in RAES, RAZE, *astuarium*; en RAZEN, *furere*; en RAZELN, *somniare furias*; zie daer van bij RYZ, in deze Proeve.

RAG, in RAG, SPINRAG, zie bij RYG, in deze Proeve.

RAK, in RAK, *extensio, tractus, pertica &c.*; GERAK, en † RAKKEN, *torquere*; &c. en RAKKER, *tortor*; enz. zie daer van bij TREK, en bij WREEK, beiden in deze Pr. en bij REEK, in de II. Pr.

RAM, in RAMMEYEN, *truncis &c. viam vel januam obstruere; & arietare*; en RAM, *aries*; en RAMMELEN, *crepitare, tumultuare, & lascivire*; en AGGERAM, *scarabeus cornutus*; enz. zie daer van bij KRIMP, in deze Pr.

RAMP, in RAMP, RAMPZALIG, † RAMPEN, *dira imprecari*; en ONTRAMPONEERT, enz. zie bij KRIMP, in deze Proeve.

RAN, in 't Vlaemsche RANNEN, *manare, fluere, currere*; en † RAN, *gracilis, exilis, tennis*; zie daer van bij REN, in deze Proeve.

RAND, in ons RAND, *margo*; bij REN, in deze Pr.; en in ons † RAND UITHÉBBEN, † RANDEN, *superfedere opere*; in 't Vlaemsche RANDEN, *ineptire, nugari; & delirare*; en † RANDUINEN, I. CL: *currere cum impetu*; en AEN-RANDEN, *impetere, invadere*; zie daer van bij REN, in deze, en bij RIND, in de II. Proeve.

RANG, in ons RANG, *ordo, series rerum*; en † RANGEN, en † RANG-BRAKEN, *pandiculari, extendere brachia reliquaque membra ut palmites*; zie daer van bij REN, in deze Pr.; en van een ander † RANG bij RING, in de II. Pr. en in † RANGEN, *mo-vere*, zie daer van bij VRING, in deze Pr.
RANK,

RA.

RANK, in 't *Adj.*: RANK, *gracilis, exilis, tenuis*, en RANKE, *ramus*; & *flexus finnosus*; & *fallacia*; en † RANKEN, *flectere*; & *pandiculari*; & *extendere*; † RANKÉT, *reticulum*; en † RANKUNE, † RANKURE, *odium, simultas*; zie bij REN, in deze Proeve.

RAP, in RAPPE, *racemus; captura, cruxta vulmeris, & scabies*; bij RYV, in deze Pr.

RAS, in RAS, RASCH, *celer, promptus*; en VERRASCHEN, *anticipare*; en RAS IN DE ZEE, *charybdis*; zie bij RYS, in deze Proeve.

RAT, in RAT, RATTE, *mus major*; zie daer van bij RYT, in deze Pr: en bij RIET, in de II. Proeve.

RAUW, in † RAUW, *rudis, & asper*; en RAUWELER, *olla fictilis*; bij RAUW, in de II. Proeve.

RE.

RÉD, in † RÉDDE, *febris*; † RÉD-ZÉLLIG, *eloquens*, en REDDEN, *juvare, liberare*; en RÉDDER, *servator, vindex*; zie daer van bij RYD, in deze Pr.

RÉE, in RÉE, *statio navium*; en RÉE-ZAND, *fundum arenosum*; en RÉE, *cerva*; zie daer van bij RYD, in deze Pr: en in RÉE, *antenna*, bij RYG, in deze Pr.

REED, in REED, het *Prat: Imps.*, en GEREDEN, 't *Prat: Parts.*, en † REDE, *febris, & cribrum*; en † REDEN, † RÉDEREN, *cribrare, discernere*; en REDE, REDEN, † REDENE, *ratio, oratio, sermo*; en REDE-ZIFTEN, † REDEN, † REDENEN, *ratiocinari*; enz. meer anderen, zie daer van bij 't volgende RYD, in deze Proeve.

RÉED, in REEDE, *febris*; RÉÉDS, ALREEDE, in *promptu*; RÉÉD, GERÉÉD, *celer, paratus*; GERÉÉDSCHAP, *praparatoria instrumenta*; † BERÉÉDEN, *parare, expedire*, en REEDEN, *participare*; II. Decl.

RE.

en REEDE, *statio navium*; enz. zie daer van bij ons volgende RYD, in deze Pr.

REEF, in REEF, REEFJE, *tractio velarum*; en REEF, *rima, rasura*; en 't Geld: REFE, *erumna*; bij RYF, in deze Pr.

REEG, in REGE, REEG, REGEL, RÉGELLEN en REGELÉREN, als mede REGEN, en REGENEN, zie bij RYG, in deze Pr.

RÉÉG, zie bij RYG, in deze Proeve.

REEK, in REKE, *collectio, instructio, dispositio, ordo, series &c.*; en GEREKE, *ornatus, &c.* en REEKS, *ordo, series*; en REKENEN, INREKENEN HET VIER, *condere, sive occultare ignem cineribus*; en † REKEN, *aptare, instruere*; en REKE, *rastrum*; REKEN, *colligere rastrum*; en † REKEN, *ordo, series*; REKENEN, *computare*; enz. zie daer van bij REEK, in de II. Pr.

† REEL, *macilentus, rigosus*; zie daer van bij RYV, in deze Pr.

† REEN, in † RENE, *exilis, tenuis*; zie daer van bij REN, in deze Pr.

† REÉN, in † RÉÉN, *limes, confinium*; & *purus*; † RÉÉN-BÓÓM, *arbor terminalis*; RÉÉN-GENÓÓT, *conterminus*, en REENEN, *conterminum esse*; enz. zie bij † RYN, in de II. Pr., en van RÉÉN, *rangifer*; zie daer van bij RYD, in deze Proeve.

REES of REEZ, in REES, GEREZEN; en in † REZE, *homo procerus, & gigas*; & *assurrectio subita*; † REZELYK, *procerus*; † REZIGER, *Eques*; en REZEN, *tremorem injicere*; zie daer van bij RYS, in deze Proeve.

RÉÉS of RÉÉZ, in † REEZIG, *procerus*; † REEZE, *invasio cum impetu*; en † REEZEN, † AENREEZEN, *invadere cum impetu*, zie daer van bij RYS, in de I. Pr.

REET, in REET, GERETEN; en RETE, *rima, fissura*; & *olim Alvens*; & *instru-*
Ss *men-*

RE.

mentum, quo stringitur linum; en †RE-TEN, flumen à virgultis purgare; & linum stringere; zie bij RYT, in deze I. Proeve.

REÉT, in †RÉÉT, *rima; REETE, instrumentum dentatum, quo stringitur linum; REETEN, stringere linum; en †OP-REETEN, instigare; zie bij RYT, in deze Proeve.*

REEV, in REVE, *tractio velarum; & rima, rasura; zie bij RYV, in deze Pr. en bij SCHRIV, in deze Proeve.*

† REÉUW, in †RÉEUW, †RÉEUWSEL, *spuma lethalis, en †RÉEUWEN, cada-vera curare; zie daer van bij RAUW, in de II. Proeve.*

REĒF, in 't Geld: RĒF, *arumma, zie bij RYV, in deze Proeve.*

RĒG, in RĒGGE, *rastellum, & occa; en RĒGGEN, occare; zie bij RYG, in deze Proeve.*

REGT, in RĒGT, *equus, rectus, jus; & ferculum; RĒGTVAERDIG, OPRĒGT, RĒGTE-VOORT, RĒGTSGELÉÉRDE; en RĒGTEN, agere jure, judicare, mactare supplicio; struere, apparare; & erigere; RĒGT-BANK, forum judiciale; & abacus, repositorium; en verder AEN-RĒGTEN, BERĒGTEN, ONDERRĒGTEN, OPRĒGTEN, enz. zie bij RYG, in deze Pr.*

REI, in †REYĒ, *tremulatio; en †REYEN, subfilire; en †REYEREN, tremere; zie bij RYD; en in REYE; ordo, series; & tr: Choreia, & aqueductus; en REYEN, choreas ducere, & subsultare, zie bij RYG, in deze Proeve.*

REID, in BEREIDS, *jamjam; †REID, †GEREID, paratus, en †REIDEN, BE-REIDEN, parare; zie daer van bij RYD, in deze Proeve.*

† REIG, in †REIGE, *ordo, series; & chorea; zie daer van bij RYG, in deze I. Pr.*

RE.

REIK, in †REIKE, *rastellum; en REIKEN, attingere, porrigere, extendere; en †VER-REIKEN, exponere, &c. enz. bij REEK, in dell. Proeve.*

REIN, in †REIN, *pluvia, en †REINEN, plue-re; bij RYG, in deze Pr: en REIN, pu-rus; REINIGEN, mundare; en REIN-VA-REN, parthenium mas; en REINSCH, purus, absque dolo; en †REIN, limes, terminus; en †REINBOOM, arbor termi-nalis; enz. zie daer van bij RYN, in de II. Proeve; en van REIN, purus; ook sels bij 't volgende RYG, in deze Pr.; en van REIN, rangifer; bij RYD, in deze Proeve.*

REIS of REIZ, in REIS, REIZE, *iter, pro-fectio; & tr: vice; REIZEN, proficisci; VERREIZEN, insumere itineri; †REI-ZIG, itineri accinctus; & peregrinationi commodus; †REIZIG PAERD, equus bella-tor; en †REIZIG KRYGSOVLK, equites & copiae equestres; en REIZIGER, pene-grinator; en REISTER, nulla; enz. bij RYZ, in deze Proeve.*

† REIT, in †REITER, *cribrum, en †REI-TEREN, cribrare; bij RYT, in deze Pr.*

† REK, in †GERĒK, *ornatus; zie bij REEK, in de II. Pr.; en in RĒK, extensio, ex-pansio, pertica, &c; en RĒKKEN, ex-tendere; & torquere; zie daer van bij TREK, in deze Pr.; en †RĒKSENEN, screare; bij WREEK, in deze Pr. en in †GERĒK, viscera; zie daer van bij RUIK, en bij TREK, in deze Pr.*

RĒM, in RĒMMELEN, *sumultuare; zie daer van bij KRIMP, in deze Pr.*

Het Wortel-deel.

REN of RIN, &c. in ons RENNEN, (ook †RINNEN), †RON of †RAN, GE-RONNEN, II. CL: 5, en 6. *Currere, con-currere, conflere; & coagulare; M-G, rin-nan/ ran (in Subj: runnau)/ runnang/ II. CL: 2, venire; en ga-rinman/ II. CL: 2,*

con-

RE.

convenire; *bi-rinnan* / II. CL: 2, *circumdare*; *ur-rinnan* / II. CL: 2, *exire*, *prodire*. F-TH, *rinnan* en *bi-rinnan* / *ran* (*in Subj: runni*) / *geruman* / II. CL: 3, *currere*, *fluere*, *incursare*. A-S, *rinnan* of *rpman* / *ran* (*in Subj: runne*) / *runnen* en *gerunnen* / II. CL: 2, *Concurrere*, *concrefcere*, *coagulare*. Angl: *to Run* / *ran* / *run* / *currere*. H-D, *rinnen* / *ran* / *gerunnen* / III. CL: 1, *fluitare*, *defillare*; Ysl: *renna* / *rann* / *runnem* / II. CL: 3, *lubricare*. En L-Fries, *rinnen* / *ron* en *roan* / *tonne* en *roan* / *currere*, *concurrere*, *confluere*. Ons *Prat: Part: GERONNEN*, *coagulatus*, *conglobatus*, en *SAMEN-GERONNEN*, *confluxus*, is nog zeer gemeenzaem in gebruik, schoon de rest van 't *Verbum* in dien zin nu genoegzaam verleten is; dog takken daer van zijn 'er nog in overvloed.

Dus tot REN of RIN ons RÉN, *m: A-S*, *rin* / *rine* / *rpri* / *rpne* / *cursus*, *cursus velox*; en A-S, *renag* / *cursus*, *recursus*; en *rimicht* / *fluitans*, en *rinel* / *renel* / *cursor*; en M-G, *rinno* / *torrens*; en H-D, *rinne* / F, *canalis*, en ons † *REN-SCHIP*, *n: actuaria navis*; en *RÉN-BANE*, *f: hippodromus*, en A-S, *ren-hund* / *Canis levisipes*; en *RÉN-DIER*, *n: Ran-gifer*, *animal septentrionale*, *cornibus ramosis*; om 't zeer snel loopen; en van ons RÉN komt *RÉNNEN*, I. CL: *velociter currere*, *equitare*; en *BERÉNNEN*, I. CL: *circumdare equitibus*; en F-TH, *rennan* / I. CL: *currere*; en *ze-rennan* / I. CL: *concurrere*, *liquefcere*; en vermengt uit het *Pras:* en *Prat:* te gelijk, het H-D, *rennen* / *rennete* en *rannete* / *gerennet* en *getannt* / VI. CL: *curfitare*; en mogelijk ook het Ysl: *hrpn* / *Ruo*, in *Prater: hrunde* / IV. CL. Verder ons † *RÉN*, *RIN*, † *RINDE*, en *RUN*, *f: Cortex coriaria*; zijnde de afgeschilde omloopende bast van Eiken-Boomen, ten dienste der Lederbereiders; en A-S, *rinde* / *rinde* / H-D, *rinde* / F, Angl: *rinde* / *cortex*, *crusta*; en F-TH, *rinde* / *cortex*; & *liber*; vermits ook eertijds van bast-schillen de schrijfbladen gemaekt wierden. Op den zin van dit *RUN*, † *RIN*, *cortex coriaria*, past ook zeer wel het Ysl: *runn* / *evulsus*, en *runing* / *evulsio*; waer van we straks bij 't Zakelijke Deel † *RUINEN*, en van de *Runnische* Letters, bij dit zelfde stamwoord nog wat breeder staen

RE.

te handelen. Behalven dit zou men ten opzichte van ons *RUN*, *cortex coriaria*, nog eene twijffeling kunnen inbrengen, of het niet ontleent zij van het Gall: *Rbon*, 't gene afkomt van 't Lat: *Rbus coriarium*, Græc: *βουc*, *Hisp: Sumaque* van 't Arab: *Sumach*, bij ons nu *SMAK*, overmits de bast en 't blad van dit gewas, dat men in Spanjen, gewinshalven, naerstig aenqueekt, aldaer tot de Lederbereiding, even als nu alhier onze *Run* van de eiken-boomen, gebezigt word; dog zo ons *RUN* van dat Gallische genaemt ware, dan zou ons *REN*, *RIN*, en *RINDE*, &c, die 't zelfde zeggen, hier niet bij passen, gelijkze nu bij onzen stamboom doen. Insgelijks schijnt mij op 't loopen, samenloopen, en vergaderen te zien, ons † *RÉNNE*, *VOGEL-RÉN*, *f: Cavea*; *RÉNE* VAN HAZEN OF KONYNEN, *leporarium*, *cunicularium*; en *RÉNNE*, *f: Promptuarium*, *cella penaria*; wijders het Vlaemsche *RÉNDSEL*, *n: † RINDSEL*, en *RINSEL*, *RÉNSEL*, en nu bij ons *RUNSEL*, *n: A-S*, *rpning* / *coagulum*; en met den uitgang *TE*, ons *RÉNTE*, *f: reditus*, *proventus annuus*; unde Gall: *rente*, *Hisp: Renta*, Angl: *rent* / als een ooploop, vermeerdering en afkomst van geleend geld, waer van *RÉNTE-BRIEF*, *m: Litera constitutionis redituum*; *RÉNTE-MÉESTER*, *m: Quaestor Aerarum*; *RÉNTENIER*, *m: Dominus redituum*, *qui non nisi de reditibus visum parat*; waer van ons *RENTENIEREN*, I. CL: *vivere de reditibus*.

Maer met de verlangde *Y*, het A-S, *rpri* / *rpne* / *cursus*, *ductus aqua*; & *rivus*; en A-S, *rpnele* / *rivi*; van gelijken zin omtrent als het M-G, *rinno* / *torrens*, en 't H-D, *rinne* / *canalis*, waer uit gevoeglijk kan gesproken zijn de benaminge der wijdvermaerde Riviere DE *RYN*, *m: H-D*, *rein* / *M*, *Rhenus*, *fluvius*; als bij uitstek het grootte en sterk loopende Water: de *e* / die hier slegts in *Dialect* van de *t* verschilt, vertoont zig nog in den Latijnschen naem, zo als de Romeinen hem van de Voorvaderen hebben aengenomen, en haren uitgang *us* daer agter bij geklampt, om aen 't mannelijke geslagt te voldoen. Hier toe wederom ons *RYNSCHE WYN*, *m: Vinum Rhenanum*; en vermits die, in vergelijking van de anderen, zueragtig valt; zo komt hier van ons *RYNSCH*, *contr: RINSCH*, *acidulus*, *subacidus*; en *RYNSCHEN*,

RE.

SEHEN, RINSCHEN, I. CL: *acidum saporem referre*. Nog ook, gemerkt digte bij den Rijn een soort van Dak-schaliën word uitgegraven, zo is daer van ontleent ons RYN-SCHALIE, en mede met E, RÉN-SCHALIE, f: *fragmentum laminae petreae, prope Rhenum excisum*; en RYNS-DAK, n: en † RÉNSCHEN en RÉNS-DAK, Leijen-dak, *tectum scandulare, ex lamellis aut fragmentis laminarum*.

Met den uitgang *c*/ misschien ook hier van het A-S, *reinc* / *reinc* / *superbia*; en uit het Præter: het A-S, *rauc* / *superbus*; & *acediosus*, & *fecundus*; om 't oploopen en zwellen; Dog zie ook hier van bij ons Worteldeel VRING. En met den uitgang G, het L-Friesche, *so ringen* / *tam cito*; op de snelheid van voortgang ziende; van welken aert ook is ons † RING, † GERING, AL: *rinher* / *tinger* / H-D, *ring* / Angl: *rpnghe* / *celer*, *agilis*, *velox*, & *levis*; en overdragelijk daer van ons GERING, H-D, *ring* / *gering* / *levis*, *tenuis*; & *tr: parvus, minimi momenti*; en ons † RINGEREN, I. CL: *attenuare*; want dunheid en snelheid zijn welvoeglijke gezellen. Insgelijks, om den omtrek en omloop, past niet qualijk hier toe ons RING, m: RINK, m: A-S, *ring* / *bring* / *bringa* / *bring* / H-D, *ring* / M, Angl: *rpnge* / *annulus*, *circulus*; en met een Allemannische voorweping van K, ons KRING, m: A-S, *bring* / *bringa* / *bring* / *circulus*, *ambitus*, *circuitus*; & *tr: Cæcus hominum in orbem collectus*; waer toe verder ons RING-KÓLLER, m: *Loricæ squamis, annulis, sive catenulis composita*; en RING-KRAGE, f: *Loricæ, colli tegmen annulis ferreis confertum*; en RING-of RINGEL-DUIVE, f: *Columba torquata*; en RING-MÉÉERLE, f: *merula torquata*; en RING-WORM, m: *impetigo*, *lichen*; een kringswijs loopende vierigheid in 't vel: en RINGEL-MÉÉSTER, m: *Curator operis*; als die in 't ronde op het werkvolk past, en 't zelve aendrijft; en waer van ons † RINGEN, † KRINGEN, en † RINGELEN, allen I. CL: en H-D, *ringen* / I. CL: *annulo circumdare*; en OMRINGEN, I. CL: *circumdare*, F-TH, *unbt-bringan* / I. CL: *circumvallare*; en met een Walschen staert ons RINGKÉTTEN, I. CL: *annulo circumdare*; & *circumcludere*. Alleenlijk twijfel ik of niet het H-D, *ringen* / III. CL: 1,

RE.

lucere, of anders het A-S, *ringan* / *bringan* / II. CL: 2, *tinire*, *sonare*, eenig regt tot ons RING hebben, vermits het Wortelen weleer in Kringperken geschiedde, en de Ringen tot rammelgeluid gedient hebben. Ook durf ik niet vaststellen, of ons RIND en RUND, en 't Vla: RÉND, H-D, *rind* / *Bos*, waer van ons RIND-of RUND-, en 't Vlaemsche RÉND-VLÉÉSCH, n: *caro bubula*, van dezen stam zij, vermits bij den Ouden, in stêe van de paerden, de voornaemste loop- en werk-beesten zijnde; dan of het tot de Wortel-deelen van 't ongelijk-VI: Yst: *brinda* / II. CL: 3, *pellere*, behoore, vermits de geweldige kracht en aenhoudende voortzetting van dit beest, blijvende toedringen, hoe zwaren last het agter zig hebbe; terwijl een paerd, als het zig te overmatig van agteren beladen voelt, zijnen drift slaekt.

Tot het Præter: RAN, RON of RUN, behalven het voorgemelde RUN, *cortex*, RUND, *Bos*, en RUNSEL, *coagulum*, desgelijks het A-S, *rununge* / *curfus*; M-G, *runç* / *fluxus*, *effluxus*; H-D, *runç* / M, *Alvus*, *rius*, *rivulus*; waer van ons RONNEN, RUNNEN, I. CL: en 't oude Vlaemsche † RANNEN, I. CL: *manare, fluere, confluere, concurrere*, & *coagulare*; en H-D, *runfelen* / I. CL: *minutim fluere*; als ook M-G, *garuni* / *cætus congregatorum*, en *runa* / *consilium*, en *ga-runfa* / *forum*, *vicus*; om het bijeenloopen; en M-G, *urrunç* / *oriens*; vermits den opgang der Zonne; dog van 't M-G, Præter: *Indic: urran* / het M-G, *urranjan* / I. CL: *oriri facere*.

Uit dit M-G, *runa* / *consilium*, schijnt wel het M-G, *runa* / F-TH, *runa* / *mysterium*, te kunnen worden afgeleid, alzoó de Raedslagen, voornaemlijk die van Landsvergaderingen, geheim moeten gehouden worden; behalven dat ook de Oude Voorvaderen in hare Heidensche tijd, wegens gewigtige zaken met hunne Priesters raedpleegden, die, tot vermeerdering van 't Bijgeloof en gevolglijk hun gezag, zig wel van heimelijken omslag wisten te bedienen, naer uitwijs van de verdere gelijkstammige naemen, als F-TH, en AL: *ge-run* / *ca-run* / en A-S, *ge-rpne* / *mysteria*; en A-S, *run* / *rune* / *mysterium*, & *incantatio*; en A-S, *runlic* / *mysticus*; welke

RE.

welke naem zelf ook bij eenige Oude Britten gold, als *Cambrobritt: Rijn* / *arcanum, mysterium*, en *Rijntau* / *incantationes*; uit welken tak wederom gesproten is het A-S, *runian* / I. CL: AL: *runen* / I. CL: *incantare, et susurrare*; bij ons en 't Geldersc h oulinks † KEUNEN, RUENEN, † ROENEN, † RUINEN, I. CL: *obscurum murmurare aliquid loqui*, en ons † RUINER, AL: *runazzari* / *susurro*, en A-S, *runecroeftige men* / *Magi, Chaldaei*, zulken naemlijk, die voor Wijzen onder de Voorvaders verstreken, die in de Letteren en Wetenschappen zig oeffenden, en, even of ze met de Goden verkeerden, zig van heimelijke prevelingen en tooverzangen bedienden; waer van ook *Kimbr: Runa* / *arcaniora incantatorum carmina, ac nota secretiores*; en *Yfl: run* / F-TH, *run-staba* / A-S, *run-stafas* / *occulti characteres, Euglogia, incantationes*; en *Kimbr: Runar* / *vetus literatura*; item *Magia*; waerom ook de Kimbrische Letters, bij die Priesters en oude Noordelingen voormaels gebruikt, nog RUNISCHE LETTERS genoemd worden, overmits met die de gedigten, en Heidensche verborgenheden der Noordsche Wijsheid beneffens de verbeelde Tooverkrachten beschreven waren. Zoo bij ons ook AL-RUINE, AL-RUNE, H-D, *Mitraum* / *Mandragora*; een kruid wiens wortel eenigzints na de gedaente van 't onderdeel eenes menschen gelijkt, aen 't welke door de Ouden eene Tooverkracht om liefde te verwekken wierd toegeschreven, waerom het ook bij guichelaers en handhavers van Tooverrijen gemeensaem in gebruik was, en den naem voerde van *Circea* van wegen *Circe* die besaemde Tooverkol. Aen deszelfs Appelen, die tusschen de bladen voortkomen, schrijft men eene slaepmakende kragt toe; en de Wortel, zes uren lang te samen met Ivoir opgezoden, zou dat, volgens Schrijven van *Dioscorides*, week konnen maken: het uittrekken van dien Wortel uit de aerde zou zo gevaerlijk zijn, dat 'er een tooveragtige omzigtigheid toe vereischt wierd, volgens breeder beschrijving in de *Friesche Lustgaerde* te vinden: De voornaemsten der Oude Noormannen oeffenden zig sterk in deze Tooverdweperijen; gelijk men zien kan in *Olai Wormii Lexicon Runicum* bij 't woord *Runar* / alwaer hij met eenen uit de *Historie van Sigurd Jofniskana*

RE.

(Vader van *Asloga*, de tweede vrouw van *Regner Lodbrok* dien vermaerden Deenschen Koning in de negende eeuw) eenige opmerkelijke Tooverlessen aenteekent, en van verscheidene foort van Letters of RUNEN spreekt; als; „ *Zegen-Runen moet gij kennen, zo gij 'er listelijk wilt afkomen; schrijf of rijf die in het becht van uw zwaerd, op uwe handschoenen, en Krijgs-staf, en zet 'er den naem van TTR (den Krijgs-God) dubbeld op. Bron- of Vloed-Runen moet gij maken, zo gij wilt uwe Koopmanschappen behouden over hebben; sny die in de agtersteve en op 't Roer, gy zult 'er gezond afkomen. Ael- of Drank-Runen moet gij kennen; zo gij wilt dat eenes anders Wijf u niet bedriege; sny die op den Drinkboren, rijf die op den rug van uwe bandpalm, en merk wven Nagel met de Letter N, die NOOD beteekent; het Bier zult gij zegenen, en Look in 't vogt werpen, dan weet ik zal de drank u nooit beschadigen. Boom-Runen moet gij kennen, zo gij een Wond-en Genees-beer wilt beeten, rijf die op den bast, en op de bladen der Boomen, die zig meest ten Oosten strekken; en zoo meer andere Lessen; waer uit klaer genoeg te besefien is, op hoe grillige gronden, die Noordsche Tooverzangen, zo besaemt al van ouds, gebouwt zijn. Dog, belangende het *Etymon* van dit *Kimbr: Run* / *Runa* / *litera antiqua Cymbrica, litera magica, per stylum vel cultellum exarata*; zo schijnt wel dat dit, beneffens zijne andere Takken, van dezen stamboom gevoeglijk kon genomen zijn geweest; maer, dewijl ik in de voorreden van de *Edda Islandorum* ook ontmoet heb het *Kimbr: en Yfl: Runa* / *erueri, evellere*, in *Præter: Partic: runn* / *evulsus, en Runing* / *evulsio*, zo vermoede ik, dat het eigentlijk daer van afkomstig is, vermits bij elk de schrijf-namen, volgens 't gebruik der Ouden, van de In-rijving en 't Ingriffen ontleent zijn, waer van verder te zien is bij ons volgende RYT en RYV in deze Pr.; als mede bij RUY, in de II. Proeve.*

Met den uitgang D, agter de Wortel of Zakelijke Deelen RAN en RON, vind men ons RAND, m: H-D, *tand* / M, *margo, ambitus, circulus*; A-S, *tand-beag* / *clypeus, testudo*; en ons *Adject: ROND*, H-D, *rund* /

RE.

Angl: rond / round / rotundus, orbicularis; unde Gall: Rond; uit welks Neutrum het Subst: ROND, n: H-D, rund / N, circulus, orbis; en RONDE DAG, dies civilis, horarum viginti quatuor; ROND JAER, annus solaris, dierum 365. & fere quadrantis; ROND ZAED, n: Legumen minus, semen Brassicarum, raporum &c. q: d: semen rotundum; verder de RONDE, f: H-D, runde / ronde / F. Circuitio militaris, vigiliarum recognitores, unde vulgò Ronda; Hisp: en Ital: Ronda, en Gall: Ronde; alles om het omloopen: mitsgaders ROND-OM, RONDS-OM, circumcirca, ab undiquaque parte; ROND-UIT, planè, prorsum, omnium, Gall: rondement; en met Walsche Terminatiën ons RONDAS, n: RONDÉLLE, f: Clypeus, rotundus, scutum, parma, Gall: Rondache, Ital: Rondello; en ons RONDÉL, n: H-D, rondell / rundell / N, Propugnaculum rotundum; & olim circulus; & magis, magidis, vulgò Rondellum, Gall: Rondeau, quiescens orbis Rhythmicus, Gall: Rondeau. Van ons ROND, rotundus, komt RONDEN, I. CL: rotundare; en † RONDSE, rota preli, funis torculus; RONDE, RONDTE, f: rotunditas; en RONDE, f: Circulus, orbis, globus, sphaera; en van RONDE, circuitio militaris, ons † RONDEN I. CL: DE RONDE DOEN, vigiliis circumire; & tr: Coërrare, vicatim oberrare cum comitatu; lustrare urbem, Hisp: ronder: en † RONDE-HUIS, wachthuis, statio. Dog van RAND, margo, komt vooreerst het H-D, randen / I. CL: marginare; ad ripam fluminis habitare; en RANDS-UIL, kerk-uil, Noctua aurita, Afio; als vliegende om de randen van de Kerken; en ten andere schijnt hier van gekomen te zijn de oude spreekwijze van † RAND UIT HEBBEN, en † RANDEN, I. CL: immittere institutum opus, supersedere opere; als of het zeggen wilde, uitloopen, op den loop gaen, en 't werk, daer men over zat, laten varen; waer mede geene quade gemeenschap heeft het Vlaemsche RANDEN, I. CL: nugari, ineptire; & insanire, delirare; en † RANDUINEN, I. CL: Currere cum impetu, effuse currere, Gall: Randonner; en ons Y-MAND AEN-RANDEN, I. CL: aggredi, invadere, impetere aliquem; 't zij zinspelende op de Nacht-loopers, die rinkelroijende, uit dertheid ymand op straet in 't duister overvallen en angst aenjagen, of, die, uit boozen

aerd, met geweld hem goed of geld afprangen: hoewel ook deze vierderhanden met RAND, tot het volgende RIND &c, in de II. Pr. betrekkelijk zijn.

Wederom, met G of ook wel met K agter aen, even als bij 't voorgemelde RING, KINK, ons RANG, m: ook oulinks † RANKE, f: H-D, rang / M, Angl: ranch / ordo, series rerum, unde Gall: rang; als 't welgeschikte beloop, de onderscheidene staet der dingen, en de behoorlijke plaetsing na ijdens waerdigheid; en RANK, ook oulinks zonder agtervoegsel † RAN, † RÉN, † RENE, gracilis, exilis, tenuis; omtrent met gelijke overdraght van zin als bij 't voorgenoemde † RING, GERING, tenuis, levis; zeggende dus zo veel als smal afloopende, of door loopen schraef wordende, of, zo men op den groei der dingen ziet, snel opschietende; op welk RANK wederom past ons Subst: RANKE, f: en RANK, m: H-D, rank en rank / M, ramus tenuis, & longè se extendens; & Palmes; waer van, met het ingesmoltenevoorvoegsel, B voor BE, het Vlaemsche BRANKE, en het Fransche Branche en Engl: Braunch / Ramus. Maer, ook om 't heen en weêr-of 't krom-loopen, of om 't buigen gelijk de dunne Takken, of om 't slingerig wenden gelijk de loopende beken, voegt hier bij ons † RANKEN, † RÉNKEN, I. CL: flectere, deflectere, declinare, divertere; waer toe † RANKE, † RÉNKE, f: H-D, rank / renk / flexus, sinuosus reflexus; viarum flexus & anfractus; & tr: fallacia, astutia; versutia, ars; atque hinc tr: Gestus, gesticulatio; en ons RANKKEN, n: Ramulus, & tr: flagellum; vermits veeltijds van Boomrankjes gemaakt: gelijk ook zinspelende op de uitgespreidheid der takken ons † RANKEN, I. CL: extendere; en † RANKEN, † RANGEN, † RANG-BRANKEN, I. CL: H-D, renken / I. CL: pandiculari, extendere brachia reliquaue membra ut palmites; en † VERRÉNKEN, H-D, bertenken / I. CL: nimio extensu luxare membra; en daer uit, zo 't schijnt, ons RANKÉT, reticulum, als bestaende uit gerekte snaren of draden; dog uit den zin van † RANKE, fallacia, astutia, het Walsche RANKUNE, RANKURE, odium, simultas; ut & Gall: rancune, Angl: rancour / ranceur.

Wij-

RE.

Wijders bij RON en RUN, komt hier mede betrekkelijk, met den uitgang SE en SEL en EL, ons † RONSE, † RUNSE, *f*: en RONSEL, *n*: en met K voorop (even als hier voor bij KRING) ons KRONKEL, en KRINKEL, *m*: *ruga*, Gall: *fronsure*; hebbende mede op den Walschen trant het voorzetfel F, ons FRONSE, *f*: FRONSEL, *n*: *Lovan*: FRONKELE, *f*: *Ruga*; als zijnde eene famenlooping of ineenplooijing van Vel of Lijnwaed &c: waer van ons † RUNSEN, † RONSELEN, RUNSELEN, FRONSEN, en FRONSELEN, I. CL: *Lovan*: FRONKELEN, I. CL: en bij ons ook KRINKELN, en KRONKELEN, I. CL: *irrygare*, Gall: *Fronser*. Voeg hier bij het Vlaemsche RONSELEN, I. CL: mangelen, *permutare*; 't welk schijnt te zinspelen, of op de oude Marktloopers, die tot wisseling hunner waeren het Land omzwurven, of op 't plaats wisselen der koopmanschappen, overloopende van hand tot hand, of op 't rond rollen van 't Lynwaed onder 't mangelen.

De Zaek- of Wortel-deelen.

RÉND, in 't Vlaemsche RÉND-VLÉÉSCH, *caro bubula*; en RÉNDSSEL, *coagulum*; zie daer van bij 't vorige REN, in deze Proeve.

† RĒNK, in † RĒNKEN, *fletere*, & *divertere*; en † VERRĒNKEN, *luxare*; † RĒNKE, *flexus*; *fallacia*; *ars*; & *gesticulatio*; zie daer van bij 't vorige RĒN, in deze Proeve.

RĒNT, in RĒNTE, RĒNTENIER, &c, bij REN, in deze Pr.

REU, in REU, REUDE, *canis mas*; en † REUDEN, *catulire*, & *pervagare terras*, zie daer van bij ROEY, in de II. Proeve.

REUK, in REUK, en REUKWĒRK, zie bij RUIK, in deze Proeve.

† REUN, in † REUNEN, *sufurrare*, &c. zie daer van bij REN, in deze Pr. en bij RUY, inde II. Proeve.

RE.

RĒUS, *gigas*; zie daer van bij RIES, in de II. Proeve.

REUT, in REUTELEN, *garrire*; *quin etiam grunnire ut moribundis*; zie daer van bij RIET, in de II. Proeve.

RL

RICH, in RICHEL, *regula*, *repagulum*; bij RYG, in deze Proeve.

RID, in RIDDER, *Eques*; RIDDERSCHAP, RID-MÉÉSTER, RIDDERSLAEN; RIDDER-SPORE, *cuminum silvestre*; GERID, *equitatus frequens*; RID, † RIDTE, *turva equitum*; RIDSEN, *instigare*; en † RIDDER, *cribrum*; † RIDDE, † RIDSE, *febris*; en RIDSIG, RIDS, *catuliens*; zie daer van bij 't volgende RYD, in deze Proeve.

RIED, het *Prater*; zie bij RAED, in deze Proeve.

RIEF, in GERIEF, *commodum*; zie daer van bij 't volgende RYV, in deze Pr.

RIEK, in RIEKEN, II. CL: *olfacere*, & *odorare*; en RIEKERTJE, *sertum florum*; bij 't volgende RUIK, in deze Pr.

RIEP, het *Prater*; zie bij 't volgende ROEP, in deze Proeve.

RIER, zie bij RIES, in de II. Proeve.

† RIES of † RIEZ, in † RIES, *inconsideratus*, & *gigas*; † RIESHEID, *temeritas*; en † RIEZEN, *temere agere*; en RIESTER, *nulla*; zie daer van bij 't volgende RYZ, in deze Proeve, en bij RIES, in de II. Proeve.

RIET, in RIET, *arundo*; &c. zie bij RIET, dog voornamentlijk bij ROEY, in de II. Proeve.

RIEV, in † RIEVE, *rastrum*; en GERIEVEN, *commoditati alicujus inservire*, zie daer van bij RYV, in deze Proeve.

RIF,

RI.

RIF, in RIF, RIFT, *attractio velarum; vādum; & Diaphragma*; bij RYV, in deze Proeve.

RIGT, in † RIGT, *rectus, æquus*; RIGTSNOER, RIGTEN, AEN-RIGTEN, AFGERIGT ZYN OP IET, RIGTERSTOEL, † RIGT-KNÉGT, TOE-RIGTEN, UIT-RIGTEN, ONDERRIGTEN, EN VERRIGTEN, zie daer van bij RYG, in deze Proeve.

RY, in RYËN, *vehi equo vel curru, & olim motitare, &c.*; RYËR, *sufflamen*, † RYË, *tremulus*; en RYËREN, *tremere, & sufflaminare*; zie bij 't volgende RYD, in deze Proeve.

† RYCH, in † RYCHEL, *regula, repagulum*; bij RYG, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

RYD, in ons RYDEN (ook *Euphon: RYËN*) in *Præter: REED*, oulinks ook in *Sing: † RÉÉD* en REID, in *Præter: Part: GERÉDEN*, II. CL: I, *equitare, vehi equo vel curru, & olim agitari, motitare*; BERYDEN, II. CL: I, *inequitare*; OP SCHAETSEN RYDEN, II. CL: I, *per glaciem celeres divariicare pedes*; en de spreekwijze, OP DE TONG RYDEN, II. CL: I, *sinistra fama divulgari*, en † RYDEN, *agitari ira, in fermento jacere, commoveri acris bile*; en RYDEN, BERYDEN, II. CL: I, *salire, inire femellam*; OVER-RYDEN, II. CL: I, *curru aut equo transire*; met den *accent* op OVER, als een *Præp: separ*: en in *Præter: Part:* met GE, als OVER GEREDE; dog OVERRYDEN, II. CL: I, *citato cursu proterere*, met den *accent* op RYDEN, en als met een *Præpos: insepar*: en in *Præter: Part:* zonder GE, als OVERREDEN: en, van schepen, die, ten anker leggende, door 't dobberen der baren op en neer gaen, zegtmen ook RYDEN, RYËN, II. CL: I, *motitare, succussare fluctibus*; zo mede, wanneer bij een inbraek van dijken, het water nog blijft in-en uit-spoelen, zeitmen HET WATER BLYFT RYËN.

A-S, ridan / rad / riden en geriden / III. CL: I, *equitare*; Angl: to rid / in *Præter: rīd* /

RI.

in *Præter: Part: rīd* en rīden / *equitare*; H-D, reiten / ritt / geritten / II. CL: I, *equitare*; Yfl: rīda / II. CL: I, *equitare*; in *Præter: rīd* / en volgens de anderen van die *Classis* in *Præter: Part: rīdem*. In 't L-Fries, rēu / rīt / rīrne / *equitare*.

RYD, *contr: RID* vertoont zig in ons RYDER *m: equitans*, en † RYDER, nu † RIDDER, *m: A-S, rīda / rīddend / rīdend / AL: rītant / Yfl: rīddare / M. H-D, rītter / M. Eques nobilis, Eques ordinis*. Onder 't gebied der Frankische Koningen trokken *Edelen* en *Vrijlingen* te velde, en, die iet dappers bedreven, wierden verhoogt, de *Edelen* tot *Ridders*, de *Vrijlingen* tot *Edelen*, elk met nieuwe Wapenschilden vereert, tot onderscheid van 't gemeen (zie *Siccama* in *Leg: Frislonum*, p: 67) en hier toe RIDDER-SCHAP, *f: dignitas Equestris, Nobilitas*; RID-MÉESTER, ook † RYD-MÉESTER, *m: Magister Equitum*; RIDDER SLAEN, *Equitem creare*, en *translat: RIDDER-SPOOR, f: Cuminum Silvestre, flos calcaris*; wegens het staertje aen den Bloem, na eenes *Ridders* spore gelijkende. Verder AL: *Hēri-ri-rit / Equites*; en *hā-ritte / equitatus*; bij ons GERID, *n: Equitatus frequens*; en RID, † RIDTE, *turma equitum*; & *tr: Turma*; en als ruiters-krijgs-tuig ons RYD-HAMER, *cestra*; en RYD-ZWAERD, RY-ZWAERD, *verutum*; verder ons RYD-SCHÓT, slingerschop, *oscillum*; waer op men als op-en neer-rijdende geslingert en voortgeschoten word; als mede ons RYDER, *m: Nummus aureus, Equitis effigie*; allen uit den zin van het te paerd rijden: dog uit den zin van RYDEN, *agitari*; ons RIDSEN, *Euphon: RITSEN*, OP-RITSEN, I. CL: H-D, *reitzen* / I. CL: Sax: en Geld: RYTSSEN, I. CL: *instigare*; waer bij niet kwalijk past ons RITSELEN, of ook met V en W voorop ons VRITSELEN, WRITSELEN, I. CL: *motitare, subfilire*; hoewel deze met T, ook uit het Wortel-deel RYT kunnen gesproten zijn; en in de beteekenis van het voorgemelde RYDEN, *salire*, ons RYDER, RYËR, *m: Cuniculus mas, admissarius*; en RIDS, RIDSIG, *Euphon: RITSIG, catulicus*; en RYDIG of RIDS ZYN, *equire, coitum appetere*; en om de trilbeweging en schudding, RYDER, RYËR, *m:*

RI.

m: radsperre, *sufflamen*; en † RYDER, † RIDDER, *m:* A-S, *hridr / hriddel / hridder / cribrum, capisterium*; waer van A-S, *hridrian / I. CL: Cribrare*; en † RYE, † RYDE, *f:* *tremulus*; en *transl:* † RYDE, † RIDDE, † RIDSE, *f:* A-S, *ride-rojete / en hritch-adi / febris*; van welken ons RYDEREN, RYEREN, I. CL: *tremere*; & *sufflaminare*; en A-S, *hritchian / I. CL: febricitare*.

Tot het oude *Prater*: met EI of ÉÉ, of op den A-S, trant met A, vind ik, onder den zin van RYDEN, *equitare*, het F-TH, *ge-reide / N. equitatus*; Yñ: *Repd / equitandi actus*; Yñ: *reidungut / Ephippium, F-TH, reidwagun / AL: radi-wagon / by ons uit het *trāsens, RY-WAGEN, m: Currus, reda*; en AL: *reit-weko / auriga*. Verder A-S, *rad / rade / equitatio, invasio*; en ons RAD, *n:* oul: † RADE, en † RADER, in *Plur:* als nog RADEN en RADEREN, H-D, *rad / rosa*; en RADE-BRAKEN, RAEBRAKEN, I. CL: *Comminuere membra in rosa, rosa tormento excruciare*. Nog ook tot de gemoeds-ontsteking het Yñ: *reide / ira*, en A-S, *rethe / rethig / en rethlice / sevus, atrox*; en tot de schudbeweging ons † REEDE, *febris*; en † REYE, *tremulatio*; waer van ons † REYEN, I. CL: *subsilire*; en † REYEREN, I. CL: *tremere*; als mede om de schielijkheid en vaerdigheid der beweging het *Kimbr: Mal-reid F. prima fama; subita dispersio fama*; ons AL-REEDE, RÉÉDS, BEREIDS, *in promptu, jamjam, modo*; als of men zeide, *op een sprong, op een wip, zo snel of men te paerd quam*; zoo insgelijks A-S, *roed / ræthe / rath / ræthe / hroed / en hrade / by ons mede RAD, † RADE, † GERAED, protinus, celer, citò, expeditus*; waer van A-S, *hradian / I. CL: properare*; en A-S, *for-radian / I. CL: praevenire*; en M-G, *rathizo / facilius, promptior*; en ons RÉÉD, † REID, GERÉÉD. † GEREID, *expeditus, celer, citò, & tr: paratus, M-G, garaids / constitutus*; waer van ons † REIDEN, † REEDEN, nu BEREIDEN, ook oul: † BEREEDEN, en † GEREEDEN, † GEREIDEN, I. CL: *parare; expedire*; en † ONTREENDEN, † ONTREIDEN, I. CL: *ornatu exuere; & inparatum reddere*; en † VEUR-REIDEN, I. CL: *preparare*; en BEREIDSEL, *n: apparatus*; en RÉÉDSCHAP, GERÉÉDSCHAP, *n: Prapara-**

II. Deel.

RI.

tio, instrumenta preparatoria, armamenta en A-S, *raedan / I. CL: regere*; AL: *Antretti / en Antreitida / ordo*; waer van 't AL: *ant-reitidon / I. CL: ordinare*; mitsgaders ons † REEDEN, I. CL: *Navigia parare aut instruere*; maer gelijk deze bezorgers gewoonlijk aendeel hadden in de toerusting en kosten der schepen, zo vloeyde hier uit ons REEDEN, I. CL: *participare, & ex re nautica questum querere*; en REEDERY, *f: Participatio*. Voorts REEDE, RÉÉ, *f: stationarium*; zijnde voor de schepen een bequame plaets om gereed te liggen; waer toe ons RÉÉ-ZAND, *fundum arenosum*; enz. Dog ons RÉÉ, *f: H-D, reje / F. Cervæ, caprea, A-S, raa / F. Caprea*, (of ook met N agterop, ons RÉÉN, REIN, REINER, *rangifer, cervi genus; animal septentrionale, cornibus ramosis*; en A-S, *raa / capra, hroen / capreolus*; en *hranaç / rangiferi*; en 't kruid REINËTTE, geitebaerd, *barbicapra*, Gall: *roynette*; om dat de takjes en bloemtjes een gedaente uitmaken van een langen geitenbaerd), zo 't hier toe behoort, zal het mogelijk van de snelle sprongbeweging der ree-en geit-diertjes ontleent zijn; maer, 't A-S, *raja / hrege / caprea*, en *ræge / capreolus*, geeft schijn als of de h en g / hier *Euphonice* de plaets van de D hebben ingekregen; en van ons andre RÉÉ, RAE, *antenna*, zie bij 't volgende RYG. Maer ook, op de toe-en voor-bereiding is betrekkelijk, met A op den A-S, trant, het Geld: GERAED, *par, rectus, directus*; en ONGERAED, *impar, inaequalis*; en † ONRAED, *sordes, immunditia*; ons † RAED, VOORRAED, *m:* en *f: H-D, vor-rath, M. provisio, penus, conditio rei familiaris; & adjumentum*; en ONRAED, *incommodum, detrimentum, damnum improvisum, periculum*; en A-S, *ræde / commodum*, en Yñ: *fortaad N, Res, qua in promptu est*; en ons TE RADE HOUDEN, *conservare in usum*; en † RAED, † GERAED, † GERÉÉD, nu HUIS-RAED, HUISGERAED, *n:* en REEDE-HAVE, *f: supellex, utensilia*; als in een voorraad toeberoid om in tyd en wijle dienst te doen; en zo mede het oude † RAED, *thesaurus, facultates, divitiæ reposita*; als tot voorraad op-en weg-geleit; en Yñ: *raa F. Locus vel angulus hypocausis tela textoria destinatus*; hoewel ook deze voorbezorging, vermits passende by een goed be-

Tt

RI.

beraad, tot het Wortel-deel van ons RADEN, *consulere*, mede niet ongevoeglijk komt: en gelijk het gansche huisbestier onder de magt en 't gezag van den huisvader behoort, zo heeft ook hier uit konnen spruiten het A-S, *reddene* / *Domus, familia*; waer op wederom past het Sax: en Geld: UIT-RADEN, I. CL: *emancipare, extirpare*; waer van 't Geld: en Sax: UIT-GERADE DÓCHTER, *filia emancipata*; als die wettiglijk door den Vader des huizes ontslagen word van zijn oppermagt eigendom en familie, 't zy dezelve haer eigene voogd hier mede gemaekt werde, 't zy ze overgae in de magt van een ander, door huwelijk of andersints.

Het *Præteris*: met de zagte E heeft geen minder Takken, en velen daer onder van den zelfden zin als by die van 't *Præsens*; gelijk † RYDER, zoo ook 't Geldersche REDE, *f: sufflamen*; en gelijk † RYDE, † RIDDE, zo mede het oude † REDE, *contr: RÊDDE, f: febris*; en A-S, *reda* / *paralyticus*, om 't schudden der beroerden. Voorts gelijk † RYDER, † RIDDER, zo insgelijks † REDE, † REDER, *cribrum*; waer van het oude † REDEN, en † REDEREN, I. CL: F-TH, *ritron* / I. CL: *cribrare, incernere, decernere*; maer, gelijk het redensgebruik eene waerlijke zifting van 't goede en 't quade is, zo konden onze Voorouders niet wel beter dan hier uit ontleenen ons REDE, REDEN, en † REDENE, *f: F-TH, reda* / *ritje* / *redia* / *redina* / F. H-D, *rede* / F. *ratio, oratio, sermo*; en uit het andre *Præter*: het Yll: *reda* / *rona* / F. *oratio*, en ons † AF-REDE, *Epilogus*; waer van ons REDE-ZIFTEN, I. CL: en † REDEN, † REDENEN, I. CL: *mente decernere, ratiocinari*; & *sermocinari*; F-TH, *redmon* / I. CL: *ratiocinari, & testificari*; en ons † AEN-REDEN, † TOE-REDEN, I. CL: *alloqui, affari*; † AF-REDEN, I. CL: *perorare*; † BE-REDEN, I. CL: *persuadere*; en † OP-REDEN, I. CL: *incitare verbis*; waer toe ons † REDER, REDENAER, *orator*; A-S, *redere* / *Lector*; en AL: *redimon* / I. CL: *recitare*; waer van ons † REDENAEREN, I. CL: nu meest met een Walschen staert REDENEREN, I. CL: *sermocinari, orationem dicere*; en met een verloop van Vocalen 't M-G, *rodjan* / I. CL: *i, loqui*; en *bt-rodjan* / I. CL: *i,*

RI.

obloqui; & *murmurare*; en met een inkrimping ons † RÊD-ZÉLLIG, *eloquens*; Maer dewijl in 't redeziften de oorzaak en 't onderlinge opzigt der dingen beschouwt word, zo sproot mede overdragtelijk hier uit ons REDE, *f: F-TH, redia* / *redina* / F. *ratio, causa, rerum proportio*. Waer toe ons REDELYK, AL: *redt-hafter* / *ratiom consentaneus*; *tr: aequus, modicus, justus*; REDELÓÓ'S, *ratiomis expert*; A-S, *rede-leag* / *præcept, contumax*; en REDIGHEID, *f: Proportionalitas, rerum mutua ratio*; enz.

Het ingekorte RÊD-voor REED, hebben we hier voor al gehad by † RÊDDE, *febris*; en RÊD-ZÉLLIG, *eloquens*; en dat zelfde Zakelijke deel vertoont zig in ons oude † RÊDDE, nu RÊDDINGE, *f: H-D, tette* / F, Angl: *rodd* / *liberatio, vindicta, assertio*; waer van ons RÊDDEN, I. CL: *juvare, liberare, servare, redimere, vindicare, asserere*; en † ONTRÊDDEN, I. CL: *liberare*; als zig zelf of eenen ander vry makende van 't gene hem prangde, en een dreigend gevaer doende ontspringen, 't zy door rede en rekenfchap, 't zy door voorzigtige en spoedige toebereiding en voorzorg, of gereede hulp en afweering; gelijk ook A-S, *ridban* / I. CL: *repellere*; waer toe verder ons RÊDDER, *m: servator, Vindex, & tr: Canis custos sive vindex leporis capti, ne ab aliis canibus discerpatur*.

Het Zakelijke-deel.

RYF, in RYF, *rastrum, radula*; RYFFEL, *rasura, & tr: sortitus*; RYFFELEN, *fricare, radere*; & *tr: rapere, ludere frizillo*; RYFFEL-TRÉCHTER, *pyrgus*; bij 't volgende RYV, in deze Pr: en ook aldaer ons GERYF, *Commodum*; en † RYF, RYFELIK, *largus, plena manu*.

Het Wortel-deel.

RYG, &c. in ons RYGEN, REEG (oul: ook in *Sing: RÊÉG* en REIG), GEREGEN, II. CL: *i, serie connectere, ordine ligare & nettere; loro ligare & fasciare*; waer toe mij gehoorig schijnt het F-TH, *int-rigan* of *int-rthan* /

RI.

rihan/ int-reig of int-reih (in *Subj: int-riht* of int-rigt) / int-rigan of int-rihan / II. CL: *r*, *revelare*; als of 't zeggen wilde, *ontbinden*, *ontneftelen*, *dat bedekt of verborgen was*.

Tot RYG *contr: RIG*, of ook *Euphon: RY* voor RYG (zie onze *Grondst. I. Verband: §, XX, en XXIII*.) ons RYGE, RYE, *f: ordo, series*; *tr: Norma, regula*; *unde vulgò Riga Ital: riga*; zinspelende op de gelijkstreeksche schikking en orde; en met een Allemannische verscharping van G in CH, met den uitgang EL, daer agter ons † RYGEL, † RYCHEL, nu meest RICHEL, *m: H-D, rie-gel / M, regula, repagulum*; en met den uitgang T, ons † RIGT, A-S, *riht / rphht / rectus, justus*; waer toe ons RIGTSNOER, *n: tr: Norma, canon, regula*; en RIGT-PAD, † RÉGT-PAD, *n: Compendium*; als een korte inhoud, waer nae men zig te rigten heeft; en waer van ons RIGTEN, I. CL: F-TH, *rihtan / gerichtan / I. CL: regere, gubnare*; dat is, *ymand of iet na 't regte, na 't behoorlyke, en de welgeschiktheid stieren*; en F-TH, *riht-duom / imperium*; gelijk ook uit het *Præter: 't M-G, ga-raihtjan / I. CL: r*, *dirigere*; en daer van ons RIGTER, *m: Judex regnans*; F-TH, *tehter / regulus*; A-S, *rihtere / præsēs*; en H-D, *rihter / Judex*.

Met dezen zin van *Bestieren* vlijt bijzonder wél het F-TH, *rihtison / rihtison / I. CL: M-G, rehtinon / I. CL: r*, A-S, *rihtian / rixian / I. CL: Yfl: rpha / I. CL: regnare, gubernare, principari*; en uit het *Præter: 't A-S, recan / recan / reccean / I. CL: regnare*; waer toe ons RYK, *n: F-TH, rihti / AL: riche / N. A-S, rice / N, en ricedom / recendome / Regnum, imperium, principatum*; *tr: regio*; ons AERD-RYK, *n: Orbis, terrarum regio*; en M-G, *rihtig / rehtista / Princeps, primus*, en AL: *rihtida / unrecht-rihtiso / Tyrannus*; en A-S, *rica / princeps*; *Landes-rica / fundi dominus*; en *rica / homo præ cæteris potens, ac dives*; gelijk mede al-zoo bij ons RYK, AL: *rehtje / Angl: riche / Yfl: rphur / dives, potens, unde Gall: rico, Hiip: rico, Ital: ricco*; om dat de Rijkdom in de magt der Bestierenden, of 't Gebied in handen van de Rijken, zo van ouds, als tot

RL.

nu toe, vervallen is; waer toe ons RYKDOM, *m: F-TH, rihtuom / M, H-D, reichthum / M, divitia*; en waer van ons † RYKEN, nu VERRYKEN, I. CL: *ditare, ditescere*; en RYKELYK, *opulenter, amplè*; en RYKS-DAELDER *m: Nummus Joachimus; argenteus uncialis*; bij ons alzoogenoemt, in tegenstelling van onze Daelder die maer 1½ gl. doet, terwijl de Rijksdaelder 2½ gl. waerd is: en RYKSDAG *m: Comitia, conventus imperialis*; en RYKS-STAD, *f: Civitas imperialis*. In ons RYK of RIK, *postpositivum Masculinum*, heerscht ook de zin van *bestier*, als BOT-RYK, BOTTERIK, *m: homo stupidus*; als Bot van bestier; dus mede † BLIND-RIK, *homo cæcus*; DOOF-RIK, *homo surdus, surdaster*; DUL-RIK, *insanus homo*; ZATTERIK, ZATRYK, *saturio, satur*; en ZOTTERIK, *fatuus, stultus*. Dog eene zwarigheid hindert mij nog, naemlijk dat bij ons, bij 't M-G, en Yfl: de K, en in 't A-S, de t komt in plaets van G; en schoon men denken moegt, dat door de *Allemannische Dialect* zulks bij ons ware ingesloopen, gelijk meer gebeurt is, egter schieten mij geene voorbeelden te binnen; dat zulk een overloop mede op het M-G, mag toegepast worden.

Het oude *Præter*: bij ons en andren met *éé* of *EL*, in 't M-G, met *at* / en in 't A-S, met *æ* of *a* / gaf vooreerst het reetsgemelde M-G, *ga-raihtjan / I. CL: r*, *dirigere*; dog ten andere, in den zelfden zin als ons RYGE, RYE uit het *Præsens*, ons † REIGE, REYE, *f: en REY, m: Ordo, series*; *tr: Choreia in longam seriem*; waer van ons † REYEN, I. CL: *choreas ducere*; *tr: tripudiare, tr: subsultare*; ook Angl: *repe / rape / en rotwe / A-S, ræwa / ordo*, alwaer op den A-S, trant per *Euphon: w* / in stee van de weggesmolten *g* / is ingesloopen; en ons REYE, *f: Aqueductus, fossa publica*; als langstrekig. Verder A-S, *hægel / vestimentum, ligamentis scilicet connexum*; gelijk ook uit het andere *Præter: A-S, regl / hregle / vestis, amictorium, ligulis scilicet adstrictum*; en op den A-S, trant ons RAE, RÉÉ, *f: Yfl: raa / F. Antenna, lignum transversum in malo*; als waer aen het zeil word vastgeregen en bestiert, waer van ons RAE-ZEIL, *n: Majus navis velum*; en RAE-ZÉEL, *n: RAEZÉEL-SCHIP*,
T t 2 en

RI.

en RAE-SCHIP, *n: phaselus, ratis*; een barkje tot zeilen en rooijen even bequaem, en RAENOKKEN, *cornua antennarum*; en RAETOUWE, *anquina, funis, quo ad malum antenna adstringitur*; en RAEBAND *m: funis, quo remus ad scalmum alligatur*; allen om 't aenrijgen. En mooglijk ook met den uitgang D of T, ons RAED, RAET, RATE, HONIGRAET, *m: en f: Flandr: RATEL, favus, H-D, Honigtrasse*; als in rijgen te samen geschikt, om welk streekwijzige weeffel het eertijds ook heette WAVERAET, F-TH, wabo / wabo / en H-D, honigwabe / favus; gelijk ook in 't Fransch *Rayon de miel*, en in 't Eng: honp tombe / *q: d: Pecken mellis*; als mede ons † RATE, † RADE, tack, *pensum*; een gezette streek van werk voor dat men rusten mag. Mitsgaders, zo ik gissen zou, tot dezen Tak ons REIGER, *m: A-S, bragra / ardea*; als levende van Visch en Kikvorschen, die hij met zijn langen spitsen bek opvat, vertoonende zig even of hy die met eene naelde doorregen had: en met A, mooglijk mede ons † RAGE, *f: RAG, n: SPINRAG, n: rete aranei*; als in reijen, en linie-wijzig gesehikt; waer toe ons RAEG-BÓL, *scopula sphaeriforma*; om 't rag uit te vegen; en waer van ons RAGEN, UIT-RAGEN, I. CL: *everrere araneorum fila*; en met SCH voorop, mooglijk ons SCHRAGE, *f: fulcrum, tripes subex mensarius; & Cantberius; capreolus*; om de streekwijzige uitspanning van de poten, even als de hippelende geitjes, waeromze ook in 't Latijn *capreoli* heeten, gelijk ook A-S, rage / hroge / *caprea*; en daer van ons SCHRAGEN, ONDERSCHRAGEN, I. CL: *fulcra*.

Dog tothet *Prater*: met de zagte E, ons REGE, REEG, *f: ordo, series, linea*; en met den uitgang EL, het reetsgenoemde A-S, *regl / amictorium*; en ons REGEL, *m: en f: ook uit het Praef: RYGEL, H-D, regel / F, canon, norma, linea, & regula*; waer van ons REGELEN, I. CL: H-D, *regen / I. CL: ordinare, ad normam dirigere*; waer toe ons GERÉGLT, *ordine decenti directus, normalis*; en met een Walschen staert ons REGELEREN, I. CL: *gubernare, dirigere, moderare; & olim lineas ad regulam ducere*. Voorts, by inkorting van de E, 't Vlaemsche RÉG-

RI.

GE, *f: rastellum, pecken*; om de streek-trekken; en RÉGGE, *f: Occa, crates occatoria*; en RÉGGEN, I. CL: *occare*; mede om de streek-makingen: en met den uitgang T, ons Adject: RÉGT, † GERÉGT, ook † RIGT, F-TH, *reht / H-D, recht / Angl: right / Yl: rieltur / trettur / justus, equus, rectus, erectus; verus*; ons RÉGTSCHAPEN, *exactus, probus, accuratus*; en 't Vlaemsche RÉGT-ZWÉÉR, *patrnelis, & amittinus; sobrinus, consanguineus, germanus*; als van regten bloede, in tegenstelling van 't enkele ZWÉÉR-ZWAGER, *so-cer, gener*; als aengehuwt: ons RÉGT-VAERDIG, *justus, equus, integer*; RÉGT-UIT, OP-RÉGT, *simplex, justus, sincerus, & rectus*; RÉGTER-HAND, *dextra manus*; als de bequaemste om te bestieren; RÉGTS EN SLINKS, *ambidexter*; en RÉGTE-VOORT, *nunc, nunc temporis; & olim, confestim; & e vestigio*; A-S, *thor rihte-ferde / confestim*; zeggende in de oude betekenis zo veel als nu, zo voort, zo-terstond aen te regten; dog dewijlen nu ook voor nu ter tijd genomen word, zo is mede dit woord in dien zin overgelopen. Verder, van 't Neutr: van ons Adj: RÉGT, is gesproken ons Subst: RÉGT, *n: F-TH, reht / N, H-D, recht / N, jus, justitia, & executio judicialis*; en uit het Praef: het A-S, *rpht / riht / jus, equum, justitia, judicium, & veritas*; en AL: *richti / hi-rihehe / he-rehti / vindicta*; en ons RÉGTS-GELÉERDE, *m: Jurisperitus*; A-S, *riht-scrifend / juris consultus*; waer van ons RÉGTEN, I. CL: *litigare; agere jure, in foro judiciali disceptare controversas*; en RÉGTEN, I. CL: nu RÉGT DOEN, *judicare. ferre judicium, jus administrare; equum facere*, en † VERRÉGTEN, I. CL: *componere, decidere lites, rixas*; en RÉGTEN, I. CL: *maclare supplicio*; waer toe het Geld: RÉGT-HUIS, *Pratorium*, en ons RÉGT-BANK, *m: RIGT RÉGT-en RÉGTER-STOEL, m: forum judiciale*; en RÉGTER, *m: F-TH, rehtar / judex*; en GERIGT, GERÉGT, *n: tribunal; judicium, sententia; Administratio juris; supplicium, crux; & Carnificina*; en NEDER-GERICHT, *judicium causarum civilium*. En, in den zin van verrigten, *beschikken, verzorgen*, ons † RÉGT, GERÉGT, *n: ferculum*; en NAE-GERÉCHTEN, *epidipnides*; en † RÉGT-of † RIGT-KNÉGT, *apparitor, viator*: en RÉGT-BANK, *m: RÉGT*

TA

RI.

TAFEL, *f. abacus, repositorium*; als waer op men iets toeregt; en BERICHT, *n. instructio*; en daer van ons † RÉGTEN, AEN-RÉGTEN, TOE-RÉGTEN, I. CL: (ook met I, uit het *Præf*:) *struere, apparare*; en † RÉGTEN, UIT-RÉGTEN, VERRÉGTEN, I. CL: (ook met I, uit het *Præf*:) *dirigere, administrare, conficere*; en † UIT-RÉGTEN, I. CL: *erigere; præstare, effficere, exequi; & fallere, decipere*; en A-S, *rihta / aitor*; ons BERÉGTEN, I. CL: A-S, *rihtan* / I. CL: AL: *he- of ha-rihtan* / I. CL: *corrigerere*, en A-S, *rihtan* / I. CL: *respicere*; en BERÉGTEN, † BERIGTEN, I. CL: *instruere; regere; gubernare, administrare*, en OP-RÉGTEN, I. CL: *erigere, attollere; exstruere; & restituere*; en † SCHADE OP-RÉGTEN, I. CL: *reparare damnum*; en † VER-RÉGTEN, I. CL: *instaurare*; en ons BERIGTEN, ONDERRÉGTEN, ONDERRIGTEN, I. CL: *instruere*, en AFGERÉGT of AFGERIGT ZYN OP IET, *perquam expertum esse in aliqua re*; en van RÉGT, *erectus*, ons RÉGTEN, OP-RÉGTEN, I. CL: F-TH, *er-rihtan* / I. CL: *erigere*. Dat de Latijnsche woorden *Regere, rectus, Regula, &c.* zo nae overeenkomen met de Takken van dezen stam, zou ik aen de oude gemeenschap van voor de Verspreiding toefchrijven.

Met den *Plur*: van ons RÉGE, *linea, regula*, komt zeer wel in. gedaente, en mede niet qualijk in zin overeen ons REGEN, *m.* in 't Vlaemsch. Geldersch, en Friesch ook REYN, M-G, *rihn* / N, F-TH, *regan* / *regen* / M, A-S, *regn* / *roegn* / *reng* / en *ren* / H-D, *regen* M, Angl: *rain* / Dan: en Yfl: *regni* / N, Kimbr: *regg* / en *hregg* / *Pluvia*; vermits straelsgewijze bij regen nedervallende; en Yfl: *hregg* / N, A-S, *ren* / *imber*; en A-S, *hreg* / *inundatio*. Hier van nu ons RÉGENEN, I. CL: ook oul: † REINEN, M-G, *rihnjan* / I. CL: F-TH, *reganon* / *tegonon* / I. CL: Yfl: *rigna* / I. CL: A-S, *regnan* / *rentan* / *rintan* / *hregnan* / I. CL: H-D, *regnen* / I. CL: Angl: *rapne* / *pluere*.

Maer, dewijte eensdeels de Regen water stort tot affpoeling en reiniging, en anderdeels ons EG, voor D of L of N komende ligtelijk in EY verwandelt (volgens onze *Grondsl: 1. Verband: §. XXIII.* en onze *V. Dialectregel wegens de Y*) gelijk ook reets by het bovengemelde Vlaemsche, Geldersche,

RI.

en Land-Friesch REIN, en 't Eng: *rain* / *pluvia*, zo schijnt zig hier wel een gevoeglijke afleiding te vertoonen voor ons REIN, † REÉN, en † REINIG, M-G, *hrihn* / Kimbr: en Yfl: *hrihn* / F-TH, en AL: *rein* / H-D, *rein* / *Purus, mundus*. Dog egter vermoede ik dat dit een anderen oorspronk zal gehad hebben, om dat die versmelting, nogte in 't Gottisch, nogte in 't Kimbr: nogte in 't F-TH, zo veel ik wete, plaets had; behalven dat ook het M-G, *rihn* / schoon 'er die versmelting geweest ware, nogtans in geen rains of *hrihn* / zou behooren verandert te zijn; zo dat ik beter Afleiding meene te vinden by het volgende † RYN, in de II. Pr.

De Zaek- of Wortel-deelen.

RYK, in RYK, RYKDOM, VERRYKEN; BOT-RYK, enz. zie daer van bij 't vorige RYK, in deze Proeve.

† RYN, in de II. Proeve.

RYN, in RYN, *rhenus*; RYNSCH, *acidulus*, en RYNSCHEN, *acidulum referre saporem*; zie bij REN, in deze Proeve.

RYZ, in RYS, *virgulta; virga; & r: virga virilis*; en † RYSSEL, *fasciculus furculorum*; RYSSELEN, *strepitu levi moveri furculorum instar*, en RYSSELER, *cubile pecorum*; en RYSTER, *rulla*; en ook iets van RYS, *oryza*; zie bij RYZ, in deze Pro.

Het Wortel-deel.

RYT, &c, in ons RYTEN, REET (oult: mede RÉÉT, en REIT in *Sing.*), GERETEN, II. CL: I, *findere, scindere, rumpere, divellere; avellere, lacerare*; Græc. *ruptivus*; 't M-G, *dis-kritan* / *dis-krit* (in *Subj: dis-kritau*) / *dis-kritang* / II. CL: I, *scindere*, past hier ten eenemaal op, mits met eene voorwerping van de K voor het Wortel-deel, gelijk veeltijds in 't Allemansche. Dog wederom zonder Voorwerpsel het H-D, *reissen* / *risz* / *gerissen* / II. CL: I, *scindere, rapere, rumpere; lacerare*; en ons.

T t 3.

VAN

RI.

VAN EÉN RYTEN, II. CL: I, *Active, Findere, dilacerare*; & *Neutrum, rimas agere, findi & biare*. Mooglijk verschilt dezen stamboom van dien van KRYT slegts in de voorwerpinge van de K.

Tot RYT, *contr: RIT*, ons † RYTE, *f: † GERYT, n: Geldersch RITSE, f: H-D, rit3/ rit3/ M, en ritze/ F. rima, canalis, & rasura*; waer van ons RITSEN, I. CL: H-D, ritzen / I. CL: *findere, scalpere, notare fundum & mensuram vasis*, naemelijk met ingekrabte reten: en ons OP-RITSEN, AEN-RITSEN, I. CL: *infigare, stimulare, pungendo*; hoewel dezen ook van RYD kunnen ontleent geweest zijn; en ons RYTER, *m: Cribrum*, als met reetagtige openingen; en A-S, rit/ rpt/ *spica*, als door de stekel-haken iets doende oprijten; en gelijkvormig aen dit Worteldeel, hoewel eigentlijker uit het M-G, *Præter: Subj: ontleent, het M-G, diskrinon/ I. CL: 3, scindere*.

Het oude *Præter: REÉT* of REIT vertoont zig in ons REÉT, *m: rima, scissio*; en REETE, *f: instrumentum dentatum, quo stringitur linum*; waer van het VLAS REETEN, I. CL: *stringere linum*; Ysl: *repta/ I. CL: deglubere*; en *transl: mede hier toe ons † OPREETEN, I. CL: en 't gemelde OP-RITSEN, infigare*; gelijk men de beesten met schrappen aenfluwt en voortprikkel: nog ook † REITER, *m: cribrum*, als boven by RYTER; waer van ons † REITEREN, I. CL: *cribrare*. En mooglijk tot het oude *Præter: met A*, op den A-S, trant, ons RATTE, ROTTE, *f: mus major, H-D, rat3/ Sax: rotte/ Gall: rat, Hisp: raton, Angl: tatte/ vermits alle kisten en kassen &c. van een rijtende; hoewel deze met O, wel zo wel bij ons RIET, in de II. Proeve past: en verder hier toe ons RATESTÉERTKENS, *Nucamenta*; zijnde bloei-ruigte aen de noteboomen, gelijkende na rotte- of katte-steertjes.*

Tot het *Præter: met de zagte lange E*, ons RETE, REET, *f: rima, fissura*; en *transl: RETE, alveus navigabilis*; als eene rete van de aerde, waer in en waer langs de beken, rivieren, en wateren haren loop nemen; en hier van ons † RÉTEN, I. CL: *flumen à virgultis purgare*. Vorder † RETE, *f: instru-*

RI.

mentum, quo stringitur linum; waer van † RETEN, I. CL: *linum stringere*.

Met eene voorwerping van de *Alleman: K* past ook tot dezen stam ons KRITSE, *f: festuca, palea*; & *tr: minutissima pars abscissa*; *atomus*; als een gering afgereten vezeltje; en KRITZELTJE, *Euphon: KRIEZELTJE f: minutissima pars abscissa, atomus*; en KRÉTSE, † KRITSE, *f: Echinus ex filis cupreis*; als om daer mede het Koper af te schrabben; waer van ons KRÉTSEN, † KRITSEN, I. CL: *purgare & scabere metalla echino ex filis cupreis*; en KRÉTSE, *m: H-D, krätzer/ M, Ruimstok, Baculus ratorius bombardæ, sive tormenti arei*; en KRÉTSE, *kaerde, carduus fullonum*; om de wol-vezeltjes van 't Lakea door de hakige distelpunten der kaerden op te schrabben; waer van KRÉTSEN, I. CL: *carpere, purgare lanam carduus fullonum*; en wijders met A, uit het *Præter: op den A-S*, trant ons KRATSEN, *Euphon: KRASSEN, I. CL: Angl: Crathe/ scrathe/ scabere; wude Gall: grater*; als iets in- of af-schrabbende; en H-D, krätzen / I. CL: *scabere, scalpere, radere*; & *tr: divitias corrudere*; waer toe het H-D, krätze / F. *scabies; & ramentum lotionis collectum*. Die met I, passen bij het *Præf:*, die met E, tot het hedendaegsche *Præter:*, en die met A, tot het oude *Præter: Andersints zie ook van dezen by KRIT, in de II. Proeve*. Op den zelfden voet, met G voorop, ons GRITSEL, GRIETSEL, *n: rastellum, pecten*; waer van ons GRITSELEN, I. CL: *Rastello acervare*: en past ook niet qualijk hier toe ons † GRAET, *m: piscis spina, arista, aculeus*; om 't scherp steken en oprijten van 't gene waer hy in haekt; en verder GRAET, *m. Omne os piscis*; en overdragtelijk ons RUGGE-GRAET, *spina dorsi*; en verder GRATEN DEN VISCH, *exoscare piscem*; dog het Vlaemsche GRATEN, GRETEN, *irritare*, heb ik bij ons KRYT, in deze Proeve gebracht, hoewel het even als het voorgemelde OP-REETEN, *infigare*, ook van dezen stam kan afgedaelt geweest zijn; behalven dat beiden dit RYT en dat KRYT, als van ouds eenstammig kunnen gerekent worden, gelijkwe reeds gemeld hebben: alleenlijk zou men mogen twijffelen of ons GRAET, niet van 't Latijnsche *gradus* ontleent ware.

Maer

RI.

Maer alzoo van ouds het schrijven by wijze van inritsing met griffiën in bewafchte tafeltjes of op basten van Boomen geschiedde, waer van 's Landschrijvers nog de naem van *Griffieren* behouden hebben, zo behoort hier mede toe het Yñ: *ritt / N*, *scriptio*, & *picturna*; en Yñ: *rita / pingere*; van wegen het inritsen; gelijk ook Kimbr: *rita / clypeus*, als welke beschildert wierd. Dit toont ons ook aen, dat, mits onder eene voorwerping van W (zie daer van bij onze *Grondsl. II. Verband: § XXIII.*) het A-S, *writan* (*gewritan*) / *wrat / gewriten* / III. CL: I., Angl: *write / scribere*, & *pingere*, 't gene de A-Sakfen in stêe van schrijven doorgaends gebruikt hebben, met dit ons RYTEN, II. CL: I., *findere, radere*, gelijkstammig is, en eigentlijk *Letters inrijven* of *inkerven* beteekent; met gelijk regt als wel eer ons SCHRYVEN, II. CL: I., met een voorlasch van SCH, ontleent is van ons RYVEN, II. CL: I., *findere, radere*. Dus ook hier toe het A-S, *getwrit / en writing* / *scriptio, scriptura*; even als het voorgemeide Yñ: *rit / scriptio, pictura*; en A-S, *writ-seax / scalpellum*, & *stylus*; als het Werktuig van inrijving; en A-S, *writ-ber / pugillares*, als 't boek waer in men teekende. Zie meerder van deze stoffe by ons volgende RYV, en SCHRYV, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

RYV of RYF, &c; in ons RYVEN, REEF (in *Subj: REVE*), GEREVEN, II. CL: I., *radere, scalpere, fricare, terere*; & *rastello radere*; H-D, *reiben / rieb / gerieben* / II. CL: I., *terere*; Yñ: *ripfa / reif* / en volgens de anderen van die *Classis* in *Præter: Part: rissenn* / II. CL: I., *Lacerare*. Met de voorwerping van G, in stêe van ons voorvoegsel GE, vindmen ook 't gelijkstammige A-S, *grifan* en a-*grifan / graf* en *groef / grifsen* / III. CL: I., *sculperere*: en met *sc / in* plaets van onze SCH, (zie onze *Grondsl. II. Verbandel: §. XXIX.*) het A-S, *scrifan / scraf* of *scraf / gescrifen* / III. CL: I., *Radere, refecare*; en A-S, *for-scrifan* / III. CL: I., *corraderere*; gelijk ook onze Takken SCHREVE en REVE, *rima, fissura*, tot heden toe nog 't zelfde beteekenen. En, aengezien men van

RI.

van ouds het eerste schrijven bij inkraffing of inrijving in Wasch, hout, steen, of boombasten deed, zo is bij ons en andren de zin verwandelt in ons SCHRYVEN, II. CL: I., F-TH, *scriban / scriban* / II. CL: I., H-D, *schreiben* / II. CL: I., *scribere, olim radere*. In dien zin vind men ook nog wel het A-S, *scrifan* / dog zeer zelden, naemlijk A-S, *riht-scrifend / jurisconsultus*; als een die 't Regt voorschreef, en A-S, *scrifan* / III. CL: I., *delictorum confessiones exigere*; dat schriftelijk geschiedde, en een bediening der Klerken, Secretarissen, of Griffiers was; dog doorgaends gebruikte men, in plaets van dit, het A-S, *writan* / III. CL: I., *scribere*; gelijkstammig zijnde met ons voorverhandelde RYTEN, II. CL: I., *findere*; en *Luc. II. 1*, vind men in 't M-G, *ga-grefts / edictum, mandatum Caesaris*. Byna elk der Europeische volkeren ontleende de benaming van 't *schryven*, uit het ingriffiën, inrijven: dus het Grieksche *γράφειν, scribere; id est, insculpere, literas vel notas in Lapidem aut lignum &c.* (vide *Scap: Lexicon*) waer van *Vossius* het Latijnsche *scribere* afleid; waer uit wederom gesproten zijn het Ital: *scrivere*, het Spaensche *Escriuir*, en 't Fransche *Ecrire, écrire*. Dus ook Yñ: *riun / rima / litera antiqua cymbrica*; van 't Yñ: *ripa* / in *Præter: Part: riun / eruere*; zie verder van deze stoffe bij ons GRAEV, REN, RYT, en SCHRYV, in deze Proeve, en bij ons † GRYV, in de II. Proeve.

Tot het Wortel-deel RYV of RYF, ons GERYF, *n: rasio frequens*; en RYVE, RYF, *f: ook † RIEVE*, H-D, *reibe* / F. Kimbr: *hrpfa* / F, *rastrum, rastellum, radula*; als waer mede men in- of af-rijft: en 't A-S, *ripfa* / I. CL: *lacerare, scindere*; en uit het *Præter: Part: 't A-S, rift / laceratus, scissus*; en A-S, *ristet / riftete / falx, messor*: dog als een scheure of reet, het Yñ: *rifa / rima*; en A-S, *rif / alvus*; en L-Fries, *rif / rivus*; en als een itreekwijzig afgescheurt deel ons RIF, *n: Vadum, pulvinus, lingua*; en, als een afscheiding, ons MIDDELRIEF, *n: en MIDDELRIEF, n: Diaphragma*; en A-S, *rif / velamen*; en Yñ: *rifur / liciatorium*; als behoorende tot het scheergaren; en Yñ: *riffur / lignum transversum, cui telam textores ap-*
pen-

RI.

RI.

pendunt. Verder ons RYFFEL, *m: rasura*; & *tr: fortitus*; gelijk ook ons *schrapen* en *schrabben* overdragtelijk voor eene onmatige inhaliĳheid en onbetamelijke gewinzoeking komt, waer onder ook het dobbelspel met Rijffelborden behoort; zo dat niet t'onregt deze overdragt bij dit RYFFEL heeft stand gegrepen; en daer van ons RYFFELLEN, I. CL: *fricare, radere, scalpere*; & *tr: rapere, ludere tesseriſ & fritillo*; Gall: *riſter*; en RYFFEL-TRÉCHTER, *m: Pyrgus, orca, turricula*; voeg hier bij het Brab: RYVE, *f: hierotheca, feretrum*; een kasje van valsche reliquien, 't gene sommigen om gewin langs de dorpen omvoeren, en als door reven en schreven laten zien, om de verwondering te vermeederen; waer van het Brab: RYVE-DRAGER, kasseboeve, *Mythragyrtes qui obambulat cum simulacris mysteriis, ac rudibus imponit*. Dog, op de reten en strepen der Rimpelingen ziende, het A-S, *riffan*/ I. CL: *rugare*; en op den zin van afdeeling bij reesjes, of van 't na zig halen, of van 't byeen krimpen, schijnt betrekkelijk ons RIF of RIFT, en REVE of REEF, *f: Contractio, attractio velorum*; waer van de spreekwijze EEN RIF of REEFJE INBINDEN, *contractiores facere velorum sinus*. Gelijk ook op den zin van *fricare*, mits met K voorop, toepasselijk is ons KRIVEL, KRIEWEL, en KREVEL, *f: Levis fricatio, motitatio, pruritus*; waer van ons KREVELEN, KRIEVELEN, en KRIEWELEN, I. CL: *leviser fricare, aut mobilitare, prurire*; & *motitare*; en KREVEL-OF KRIEWEL-KRUID, *n: Alumen de pluma; prurimum excitans*. En, onder eene Allemannische *Dialect*-verandering van F of V in hare verwante B, past mede hiertoe † KRIBBE, *Rasura*; en † KRIB-MÉS, *Schraber, Rasor*; en daer van † KRIBBEN, † KRIBBELEN, *scalpere, radere*; & *unguibus scabere*; en KRIBBIG, *lacerans unguibus; malignus, litigiosus*: van gelijken aard zullen 'er zig ook vertoonen met A, behoorende tot het oude *Præter*: voeg hier bij met P, in stêe van B of F, ons KRIPPE, KRIPPELTJE, *offula, quasi parvula pars rasa vel abscissa*.

Uit het *Præter*: ons REVE, REEF, en SCHREVE, SCHREEF, *f: rima, rasura*, en 't Geld: en Sax: REFE, REF, bij ons Kretse, *Arumna*, als om'er mede in terijven; benef-

fens het reetsgenoemde REFE, REEF, REEFJE, RIF, *contractio velorum*; en KREVELEN, *prurire*; *motitare* &c.

Desgelijks kan, met het voorzetsel B voorop, in den zin van schryven, 't gene oulinks by inrijving geschiedde, mede hier uit ontleent zijn het Saxon: *Breve* / bij ons en in 't H-D, nu BRIEF, *m: Litera, tabella, scheda, epistola, epistolium, unde vulgo Breve, brevis*, en Ital: *breve* Gall: *brevet*; Yll: *Bref* / N, *litera*; hoewel 't ook niet onmooglijk schijnt, dat het Latijnsche *Brevis*, om de korthed der brieven, in vergelijking van andere boeken, schoon ze te mets lang genoeg vallen, hier van de oorspronk ware, gelijk van 't F-TH, *Brebon* / I. CL: *abbreviare*.

Het Wortel-deel RYV of RYF vertoont zig mede in ons GERYF, GERYVE, GERIEF, *n: Commodum, alicujus rei desiderata portio*: zo dit van dezen Tak gesproken is, schijnt het zo veel te willen zeggen, als, *iets afgescheurt van 't geheel ten genoege van iemand die minder verlangde*; en daer van ons GERYVEN, GERIEVEN, I. CL: *commoditati alicujus inservire*; en ONTRIEVEN, I. CL: *commoditatem tollere*; welke zin van gemakkelijke inſchikking te vloeijen schijnt uit een milden en rekkelijken aard des gemoeds, waer toe dan past ons † RYVE, † RYF, *largus, copiosus*, en A-S, *ryfe* / *frequens*; Yll: *ryfut* / *liberalis*, *ryfd* / *liberalitas*; en ons † RYFELYK, *plena manu, ampliter*.

Behalven de gemelde voorwerpen van G en SCH, vertoont zig ook met W of V voorop, gelijkstammig met dit Wortel-*Verbium*, ons WRYVEN, VRYVEN, II. CL: I, *fricare, friare, terere, atterere*; van welke voorwerping wy gesproken hebben by onze *Grondsl: II: Verband: §. XXXIII.*, en van welke Takken wij op het Wortel-deel WRYV of VRYV, zullen handelen.

Dog, uit den oorspronkelijken zin van *inrijven, inscheuren*, schijnt ook uit het oude *Præter*: met A, op den A-S, trant, ontleent te zijn, ons RAFEL, *f: † RAVEL, linteorum fimbria dilacerata*, waer van ons RAPELEN, † RAVELEN, I. CL: *detricare, findere linteorum fimbria, & findi*; en † ONTRAVELLEN, I. CL:

RI.

RI.

I. CL: *extricare*; gelijk ook ons RAVE, RAVEN, *m*: en *f*: A-S, *ræfen* / *hræfen* en *hræfen* / Yñ: *hræfn* / M, H-D, *rab* en *rabe* / M, *corvus*, ruim zo eigen bij dezen stam komt, als bij 't volgende KRAEY, in de II. Pr., als zinspelende op 't krabben en verscheuren met zijne klauwen, vermits een roofvogel zijnde; even gelijk in 't H-D, *ræfen* / I. CL: *rapere*; en Yñ: *raf* / *erratio*; en *rassur* / *lupus furiosus*, en *refur* / *reffur* / *vulpes*; en van RAVEN ons RAVE-KÓST, *patibularis*; alsoo de ravens daer op azen; en RAVE-KÓK, *m*: *Carnifex*; als behandelaer van 't galgen-aes voor de ravens; en ons kruid RAVE-VOLT, *coronopus*; wiens bladen eenigzints gelijken na de ravens-klauwen; zoo mede A-S, *ræfneg-fot* / *coronopus*.

Nog ook met A, en met eene Voorwerping van K, of SCH, of ST (zie daer van onze *Grondsl. II. Verhand. §. XXVIII, XXIX, en XXX.*) mitsgaders onder eene *Allemanische* verwisseling van V in hare naeverwantte B of F of P; in 't oude Vlaemsche † SCHRAF, † SCHRAVE, nu bij ons SCHRAB, SCHRAP en SCHRAEP, als mede KRAB, en KRAP, *f*: *rasura*, *carptus*, *vibex*, *cicatrix*, *litura*; en A-S, *cropp* / H-D, *rapff* / Angl: *grape* / en ons RAPPE, KRAPPE, KRAPDRUIVE, *f*: *Uva*, *racemus*, *botrus*; unde Gall: *grappe* Ital: *grappolo*; ziende op het afplukken en afscheuren van het druivebosch; en KRAP, MEE-KRAP, *f*: *Rubia*; om het afrijven dezer roode Wortel tot een verf-stoffe; gelijk ook RAPPE, KRAPPE, *carptura*, *res decerpta*; en RAPPE, Sax: *rabe* / *crustra vulneris* & *scabies*; en RAPPIG, *scabiosus*; waer van verder het oude Vlaemsche † SCHRAVEN, † SCHRAFEN, en † SCHRAFELEN, bij ons nu SCHRABEN, SCHRAPPEN, SCHRAPEN, en KRABEN, † KRAPPEN, alten I. CL: H-D, *schrapsen* / I. CL: *scarificare*, *radere*, *scalpere*, *fodere*, & *lacerare unguibus*, & *tr: divitias corrådere*; en KRABBELEN, I. CL: *unguibus rapere*; & *tr: ineptè scribere vel pingere*; en KRABBE, *f*: Angl: *krabbe* / H-D, *kræbg* / *carcinus*; *carabus*; en KREEFT, † KREFT, † KREVITSE, *f*: H-D, *kræbg* / *kræbg* / Sax: *krævet* / *cancer*, *cammarus*; Gall: *escrivisse*, Angl: *crævis* / *cræpshe* / om 't schrabben met de scharen en klauwen; hoewel ons

II. Deel.

KRABBE, *carabus*, ook basterd zou kunnen zijn: Voorts *transl*: † KREEFT, een geribt borst-harnas, *thorax*; beschuttende het lijf, gelijk de schalen bij den kreeft doen; en KREEFT-KRUID, *n*: zonnebloem, *heliotropium*; als beginnende te bloeijen wanneer de zon het teeken van den kreeft doorwandelt; en mede met E, het Vlaemsche SCHREPEN, SCHRÉPEN, I. CL: A-S, *scropan* / I. CL: *radere*, *scalpere*, *scabere*; en SCHRAPE, A-S, *scrope* / *strigil*, *radula*; als mede om de rimpeltrepen, het A-S, *scropan* / *arefcere*; en *scripen* / *austerus*; en ons † SCHREPEL, † SCHRAPEL, *contr*: SCHRAËL, † RAËL, en REËL, *macilentus*, *rigosus*; by welke laetsten de voorgelaschte SCH al is afgelaten; gelijk wederom in stêe van SCH, de ST zig bevind bij ons STREPE, *f*: en ook oul: uit het *Præf*: † STRYPE, nu STRIP, *stria*, *striga*, *linea*, *tractus*; & *litura*; waer van ons STREPEN, I. CL: *friare*; & *variegare*.

Eindelijk in de zelfde zins overdragt, als by ons GERYF, GERIEF hier voor, zoo mede mogelijk het A-S, *scrope* / *scrope* / *accommodus*; en ons SCHRAP, *accommodus*; & *paratus*; waer toe ons SCHRAP STAEN, *paratum se præbere*; en ÉRGENS SCHRAP RAKEN, *opportunè aliquo loco venire* & *expediri*.

Het Wortel-deel.

RYZ of RYS & c, in ons RYZEN, REES (oul: in *Sing*: † RÉËS, en † REIS), GERENZEN, II. CL: I, *surgere*, *assurgere*, *scandere*, *oriri*; unde *vulgò* *Risare*, & Ital: *Rizzare*; en † RYZEN, † AF-RYZEN, II. CL: I, *labi*, *delabi*, & *descendere*; en VERRYZEN, II. CL: I, *resurgere*, *assurgere*; enz. M-G, *reisan* / *raiz* (in *Subj*: *risau*) / *risang* / II. CL: I, *surgere*, *exoriri*. A-S, *risau* (*artisan*) / *raiz* of *raiz* / *gerisen* / III. CL: I, *surgere*; Angl: *to rise* / *rose* / *risen* / *surgere*; Kimbr: en Yñ: *rpfa* / *reig* / *risem* / II. CL: I, *surgere*.

Tot RYS, ons RYZIG, *procerus*, *longus*; als hoog opgerezen; en RYS-KOORDE, *slinger-schop*, *oscillum*; om 't op- en neer-rijzen; en Rys, *f*: H-D, *reisz* / *surculus*, *virga*; als schielijk en meest in een jaer tijds opgeschoten;

V v

ten;

RI.

ten; en RYS, *n*: RYZEREN, H-D, *reisz* / N. *sarmenta, virgulta*; en RYS-WERK, *n*: *molex ex ramorum & virgultorum fascibus fluctibus opposita*; en † RYZEND HAER, *defluus capillus*; als rijstakjes neerhangende; en AL: *Ris* / A-S, *rise* / *hris* / *juncus, frondes*; en ons † RYSSEL, † RISSEL, *m*: *fascis surculorum*; welker roering een zagt gerissel maekt, waer van ons † RYSSELEN, RISSELEN, I. CL: A-S, *hrifstan* / en *hrifscan* / I. CL: *strepere, stridere strepitu levi, surculorum instar moveri*; en daer van weder, als ziende op 't rissel-geluid in 't schueren van den ploeg, mogelijk hier toe het Vlaemsche RYSTER, RIESTER, en ook uit het *Prat*: REISTER, *m*: *rulla*; en zonder op het geluid, dog alleen op het Rys of stroo te zien, ons RYSSELER, *m*: *Cubile pecorum, lectus è stramento*; en A-S, *hræsto* / *accubitus*. Maer van ons RYS, *virga*, met dezelfde zinspelning als in 't Latijn. ons RYS, *virga virilis*, waer van ons RYZEN, I. CL: *mejer*; en † RYZENDE STÉÉN, *calculus, lithiasis*; als hinderende in 't watermaken. Dog ons RYS, *f*: H-D, *reisz* / *oryza, vulgo Risum*, Gall: *Ris*, Ital: *Riso*, Angl: *rise* / schijnt my, gelijk het gewasch zelf, een uitlandige te zijn.

Uit het Zakelijke Deel van het oude *Præter*: met ÉÉ of EI, ons † REEZIG, † REIZIG, *procerus, longus*; en het M-G, *ur-* en *uz-raigjan* / I. CL: *i, excitare, suscitare*; als doende oprijzen of omstaen; beneffens ons REIS, REIZE, *f*: Yñ: *tepsa* / F, H-D, *reise* / F. *iter, profectio, & transl: vice*; om 't op-en af-rizzen te water en te land; waer van ons REIZEN, I. CL: H-D, *reizen* I. CL: *proficisci*; en ons VERREIZEN, I. CL: *insumere itinere, in alterum migrare locum, regionem; & absumere peregrinando*; waer toe ons † REIZIG, nu REISVAERDIG, *itineri accinctus, expeditus*; en † REIZIG, nu REISBAER, *pervius, peregrinationi commodus*; waer van ons † REIZIGEN, I. CL: *peregrinari*; en daer van wederom REIZIGER, *m*: *peregrinator*; & *olim Eques, & Defultor*; en een † REIZIG PAERD, *Equus Bellator*; en † REIZIG KRYG-SVÓLK, *equites, copie equestres*; en gelijk dus voormaels de Ruiters en Krijgslieden onder den naam van REIZIGERS betrokken wierden, die gewoonlijk met overlast en geweld den Landman snellijk overvielen, zo schijnt

RI.

hier méé overeen te komen, het A-S, *raese* / *raes* / *carsus, & impetus, & violentia*; en ons † REEZE, *invasio cum impetu*; waer van ons † REEZEN, † AEN-REEZEN, I. CL: *invadere cum impetu*, en BLOED-REIZEN, I. CL: ook † BLOED-RYZEN, *infligere cruentum vulnus, effundere sanguinem*; welke zin zig ook zal vertoonen in Takken die bij 'r andere *Præter*: met de zagte E, passen.

Tot het *Præter*: met de zagte E, Ons oude, en 't oude Friesche † REZE, † RIEZE, H-D, *reise* / Yñ: *rise* / *homo procerus, longus*; & *tr: Gigas*; dus vindmen bij *Melis Stoke* in zijn Rymkronijk (den druk van 1699.) p: 5.

Die onbekende wilde Driefen /
Die gheslaken verwoede REESEA
Dem versloegen met sinen gesellen.

Sprekende hier van St. Willebrord, toen hy in 't jaer 736, met de zijnen, om 't prediken van de Christelijke Leere, gedood wierd: hier van nu † REZIG, † REZELYK, *procerus*; en † REZIGER, *Eques*; en verder † REZE, *assurrectio subita, assultus, invasio cum impetu*; even als bij eenen opstand of krygsovervalling; en A-S, *reze* / *raes* / *violencia, impetus*; waer van ons † REZEN, I. CL: *tremorem injicere, trepidare*; waer toe het Oud-Friesche, *Bloed-rezene* / *sanguinis emissio*; in den zelfden zin als ons voorgemelde † BLOEDREIZEN, I. CL: *effundere sanguinem*; en 't Oud-Friesche *Reez-raeff* / *effusio mortui, sepulchri violati crimen*; als een Roof-bedrijf van † REZEN of Struikroovers; waer toe mede in de Land-Friesche *Dialect* past het oude † RIES, *temerarius, inconsideratus, effrenus*; † RIESHEID, *temeritas*; en daer van † RIESEN, I. CL: *temerè agere*; ook A-S, *hris* / *impetus*; en A-S, *rifend* / *rapax, rabula*; en M-G, *hrisjan* / *af-hrisjan* / en *uf-hrisjan* / I. CL: *excitere*; hoewel deze allen met RIES tot het A-S, *hrifsan* / II. CL: *i, ruerre*, mede betrekkelijk zijn; zie daer van bij 't volgende RIES, in de II. Pr:

Maer gelijk dus al in de Takken van de beiderleije *Præterita* de zin van *schielykheid van beweging* en *snellen overval* word uitgebeeld, zo vinden we met A, gelijk by 't A-S,

RI.

A-S, *Prater*; hier toepasselijk ons RASCH, en † GERASCH, RAS, H-D, *rasch / celer, promptus, citus, velox, rapidus*; Angl: *Rashe / praeceptus*, als. snel en schielijk opryzende, of als ymand overvallende; waer van ons † RASCHEN, I. CL: *festinare, properare*; en nu nog VERRASCHEN, VERRASSEN, I. CL: H-D, *uberrasthen* / I. CL: *anticipare, praevertere, celeritate aliquem vel inopinantem opprimere, imparatum corripere, obruere, irrerere*; en in den zin van 't Woedend op-en om-loopen, gelijk by 't bovengemelde REEZEN en REZEN, vertoont zig mede het Yl: *raas / F, discursatio*; en ons RAES, RAZE, *Aestuarium*; en een RAS IN DE ZEE, *charybdis*; waer van ons RAZEN, I. CL: Angl: *Rashe / magno rumore & furore agitari, sevirere; & Lascivire*; unde Gall: *Rager, enrager*; en ons *frquentativum* RAZELEN, I. CL: *somniare ineptias, furias*; en A-S, *rascttan* / I. CL: *stridere, crepere*; en A-S, *rascal / fera strigosa*; vermits het woedend en geil om-loopen de beesten mager maect.

De Zaek- of Wortel-deelen.

RIK, in BOTTE-RIK, † BLIND-RIK, DÓÓF-RIK, DUL-RIK, ZATTERIK, en ZOTTERIK, zie daer van bij RYG, in deze Pr. en in † GERIK, *viscera*; zie daer van bij RUIK en by TREK, in deze Pr.

RIM, in † RIMMELEN, *sumultuare &c.*, zie daer van bij KRIMP, in deze Pr.

RIMP, in RIMPE, RIMPEL, en RIMPELEN, bij KRIMP, in deze Pr.

RIN, in † RINNEN, *currere &c.*; RIN, RINDE, *cortex*; en RINSCH, *subacidus*; zie daer van bij 't vorige REN, in deze Pr.

RIND, in RINDE, *cortex*; en RIND, *bos*, en RINDVLÉÉSCH, *Caro bubala*; zie daer van bij REN, in deze Pr: en van de twee laetsten ook bij RIND, in de II. Pr.

RING, in † RING, *levis, celer*; GERING, *levis, tenuis*; † RINGEREN, *attenuare*;

RI.

en RING, *annulus, & circuitus*; en RINGEN, † RINGELEN, en RINGKÉTTEEN, *annulo circumdare*; en OMRINGEN, *circumdare*; zie daer van bij REN, in deze Proeve; en RINGKEL, *bractea ramentum; & Nola, tintinnabulum*; en † RINGEN, RINGELEN, *sonare, pulsare, tintinire*; beneffens nog iets van RING, *annulus*; zie daer van bij RING, in de II. Pr: en in † RINGER, *luctator*; en RINGPLAETS, *palaestra*; bij VRING, in deze I. Proeve.

RINK, in RINKEL, *bractea ramentum; & nola, tintinnabulum*; en RINKEL-ROYEN, *discurrere cum crotalis, molis &c.*; en in RINK, *annulus, circulus*; zie daer van bij RING, in de II. Pr. en van 't laetste ook bij REN, in deze Pr.

RIS, in RISSELEN, bij RYZ, in deze Pr.

RISP, in RISPE, *eruca*; zie daer van bij KRUIP, in deze Proeve.

RIT, in RITSIG, *catulicus*; RITSEN, OP-RITSEN, *instigare*; en RITSELEN, *motitare*; zie daer van bij RYD, en RYT, in deze Proeve, en in † RITSE, *rima, canalis, & rasura*; en RITSEN, *seindere, scalpere, notare fundum visis &c.*; bij RYT, in deze Pr.

RO.

ROCH, in ROCHELEN, *Rhombissare*; zie daer van bij WREEK, in deze Pr.

† ROCHT, in ROCHTEN, *curare, procurare*; zie bij REEK, in de II. Pr.

ROE, in ROE, *virga, radius, Sceptrum Imperii, Justitia signum & flagellum*; en ROE-DRAGER, *apparitor*, zie daer van bij ROEY, in de II. Pr.

ROED, in ROEDE, *virga, radius, Sceptrum; & flagellum, & remus*; DE ROEDE ROEDE, *quaestor*; ROED-MÉESTER, *adilis*; ROEDEN, *radio capacitatem dolii*
V v 2 ten-

RO.

tentare; † ROEDEN, UIT-ROEDEN, *exstirpare*; en † ROEDEN, *remigare*; en † ROEDER, *remex, remus*; & *gubernaculum*; zie bij ROEY, in de II. Pr.

† ROEG, in † ROEGEN, *accusare*; zie daer van bij † REEK, en † WRIEG, in de II. Proeve.

ROEY, in ROEYEN, *capacitatem dolii tentare radio*; † ROEYEN, UIT-ROEYEN, *exstirpare*; ROEYEN, *remigare*; † ROEY, *remus*; en ROEYER, *remex*; by ROEY, in de II. Proeve.

ROEK, in † ROEK, *funus*; zie bij RUIK, in deze Pr.; en † ROEK, *cura, attentio*; & *Delator, lictor*; † ROEKEN, *curare, attendere*; ROEKELÓÓs, *inconsiderans*; en ROEK-KOEKEN, *columbarum more vocem edere*; zie daer van bij † REEK, in de II. Pr. en 't Geld: ROEKEN, *ruktare*; bij WREEK, in deze Proeve.

ROEM, in ROEM, *gloria*; ROEMEN, *parafitari*; ROEMER; *jactator*; & *vas potorium*; zie daer van bij RUIM, in de II. Proeve.

† ROEN, in † ROENEN, *fusurrare* &c.; zie daer van bij REN, in deze Proeve, en bij † RUY, in de II. Pr.

Het Wortel-deel.

ROEP; &c. in ons ROEPEN, RIEP, GEROEPEN, III. CL: 6, *vocare, clamare*; AEN-ROEPEN, III. CL: 6, *appellare, invocare, in vota vocare, implorare, adorare*; BEROEPEN, III. CL: 6, *clamore aliquem affequi*; & *olim provocare, citare*, & *in certamen vocare*; en ZIG BEROEPEN, III. CL: 6, *appellare, ab alio Judice ad alium provocare*; enz. F-TH, ruofan (hyuofan / AL: rua-fan) / rief en rief / giroufan / III. CL: 5, *clamare*; H-D, ruffen / rief (en rufte) / geruffen en geruffet / IV. CL: 3, en I. CL: *Vociferare*; enz.

Tot het Wortel-deel met OE ons ROEP,

RO.

m: GEROEP, n: H-D, ruf / M; Yfl: hroop / N. Kimbr: hrop / *clamor, rumor, fama*; en ons BEROEP, n: *cujusvis functio, munus, officium*; elks werk dat ymand te doen heeft, en daer hem zijn ampt of belang toe roept; en overdragtelijk het Vlaemsche ROER, *seffera, symbolum bellicum*; en ons ROEPER, m: H-D, rufet / M, *clamator, praeco*; en 't Brab: OPROEP BY VERDIEREN, *auctio, venditio auctio-naria*; ROEPER, m: strot, *trachea*; en ROEPER, m: *Tuba clamatoria*; als werktuigen om mee te roepen: en verder van dezen Tak het H-D, ruffen / I. CL: en 't M-G, hropian / I. CL: *clamare*. Van een ander ROEP, in ROEPE, *eruca*, zie bij KRUIP, in deze Pr.

De Zaek- of Wortel-deelen.

ROER, in ROER, *olim Arundo, juncus, nunc Tubus, sclopus*; ROERPYP, *tubulus*; ROERDOMP, *ardea stellaris*; zie daer van bij RIES, in de II. Pr: dog † ROER, *apoplexia*; en ROER, *gubernaculum*; en ROEREN, BEROEREN, AEN-ROEREN &c, zie daer van bij 't zelfde RIES, en mede bij ROEY, in de II. Proeve.

ROES of ROEZ, in ROES, *potio immodica*; en ROEZIE, *strepitus* &c; en ROEZBOEZEN, *exitare strepitum magnum*, by RIES, in de II. Proeve.

ROEST, in † ROEST, *radis*; en ROEST, *rubigo*; en ROESTEN, *rubiginari*; zie bij RAUW, in de II. Proeve.

ROET, in ROET, *fuligo*; en ROETAERD, *graculus*; en ROETAERDEN, *obstrepere*, &c.; zie daer van bij RIET, in de II. Proeve.

RÓK, in RÓKKENEN, OP-RÓKKENEN, *instigare*; &c. zie bij RUK, in de II. Pr.; en in RÓK, *cumulus; pensum*; & *tunica*; en RÓKKEN, SPINRÓKKEN, *solus*; en RÓKKEN, *pensum struere*, enz. zie daer van bij REEK, in de II. Proeve.

ROM, in † ROMMELE, *trochus*; en ROMMELEN, *strepitum edere gravem*; en ROM-

RO.

- ROMBOUT, *mordella*; zie daer van bij RUIIM, in de II. Pr.
- ROMP, in ROMP, *truncum corpus*; en † ROMPE, † ROMPEL, *ruga*; en † ROMPELEN, *rugare*; bij KRIMP, in deze I. Proeve.
- RON, in GERONNEN, *coagulatus*; en † RONNEN, *manare, fluere*; & *coagulare*; bij REN, in deze Pr.
- ROND, in ROND, DE RONDE, ROND-OM, ROND-UIT, RONDAS, RONDÉÉL, RONDEN, enz., bij REN, in deze Pr., dog van nog een ander Zaekelijk deel † ROND, bij RIND, in de II. Proeve.
- † RONG, in RONGE, *trabale vehiculi*; zie daer van bij † RING, in de II. Pr.
- † RONS, in † RONSE, † RONSEL, *ruga*; en † RONSELEN, *rugare, & permutare*; zie daer van bij REN, in deze Pr.
- † ROOD, in † RODEN, *capacitatem dolii tentare radio*; & *exstirpare, & catulire*; † OP-RODEN, *infigare*; en † RODE, *virga, tr: penis*; & *canis mas*, zie daer van bij ROEY, in de II. Proeve.
- ROOY, in ROYEN, *dolii capacitatem radio tentare*; *Mensurare*; *exstirpare*; *catulire*; en UIT-ROYEN, ROYÈREN, OP-ROYEN, en RINKEL-ROYEN, zie daer van bij ROEY, in de II. Proeve.
- ROOK, in ROOK, GEROKEN, verbuigfels van RUIKEN; en † ROOK, *fumus*; en † ROKE, *odor, odoratus*; en † ROOKWÉRK, *suffimen*; zie daer van bij RUIK; in deze Pr.; dog in † ROKEN, *colligere rastro*; ROKELLEN, *sarculare*; en ROKEN, *metæ fœni*; zie daer van bij REEK, in de II. Proeve.
- RÓÓK, in RÓÓK, *fumus, &c.*; en ROOKEN, *fumare*; en WY-RÓÓK, *thus*; bij RUIK, in deze Proeve.
- † ROOM, in † ROMER, *calix*; zie daer van

RO.

- bij † RUIIM, in de II. Proeve.
- † RÓÓP, in † ROOPE, *eruca*; en ROOPEN, *vellere*; zie daer van bij KRUIP, in deze I. Proeve.
- † ROOR, zie bij RIES, in de II. Pr.
- † ROOS, zie bij RIES, in de II. Pr.
- ROOT, in ROTEL, *crepitaculum*; & *sonitus moribundi*; en ROTELN, *garrire*; *crepitare*; & *murmillare*; en ROOTTE, *fossa in qua linum maceratur*; en ROTEN, *macerare linum*; en † ROTTE, *grex hominum*; en † ROOTSE, *rupes*; zie daer van bij RIET, in de II. Pr.
- RÓT, in RÓT, *mus major*; RÓTSE, *rupes*; † RÓTSEN, *labi, prolabi*; RÓT, *turma*; RÓTTEN, SAMENRÓTTEN, *congregari*; RÓTTEYEN, *concurrere*; enz. en ook iets van RÓT, *putredo, & putris*; RÓTTE, *fossa in qua linum maceratur*; en RÓTTEN, *putrescere*; & *macerare linum*; zie bij RIET, in de II. Pr.
- RÓUW, in RÓUW, *rudis*; *crudelis*; RÓUWE, *luctus, & pompa funebris*; en RÓUWEN, *pœnitere*; & *lugere*; BERÓUWEN, *pœnitere*; zie daer van bij RAUW, in de II. Proeve.

RU.

- RUCH, in RUCHELEN, *rhombizzare, & murmurare*; zie daer van bij WREEK, in deze Proeve.
- RUCHT, in † RUCHTEN, *curare, & considerare*; GERUCHT, *fama*; RUCHTBAER, *famosus*; zie daer van bij REEK, in de II. Proeve.
- RUEK, in RUEKELOOS, zie bij REEK, in de II. Proeve.
- RUEN, in † RUENEN, *suffurare*; zie daer van bij REN, in deze Pr.; en bij RUY, in de II. Proeve.

RU.

† RUEP, in † RUPÉ, *eruca*; en † RUEPEN, *vellere*; zie daer van bij KRUIP, in deze Proeve.

† RUER, in † RUREN, *movere*; zie daer van bij ROEY, in de II. Pr.

RUES en RUEZ, in RUZIE, *strepitus* &c, in RUSCHE, *massa viminibus contexta*; en † RUEZE, *gigas*; zie daer van by RIES, in de II. Pr.

† RUFT, zie bij REEK, in de II. Pr.

RUY, in OP-RUYEN, *instigare*; zie daer van bij ROEY, in de II. Pr; en in † RUYEN, *eruere*, &c; zie bij RUY, in de II. Pr.

RUICH of RUIG, in RUIG en RUICHTE, zie daer van bij RAUW, in de II. Pr.

Het Wortel-deel.

RUIK of RIEK, &c, in ons RUIKEN of RIEKEN, ROOK (oulings ook in *Sing.* RÓOK), GEROKEN, II. CL: 2 en 3, *odorare, olfacere*; & *odorem emittere, expirare, efflare*. A-S, *rocan* en *rucan* / *reat* / *gerocen* / II. CL: 1, *exhalare, suffire*; en H-D, *riechen* / *roch* / *gerochen* / II. CL: 2, *olere, odorem efflare*; & *olfacere*. Ysl: *viuha* / *rauk* / en volgens de anderen van die *Classis*, in *Prat: Part: Roken*. II. CL: 2, in 't *Pras: eg Ruck* / *defumare*. De uitdamping is de natuerlijke oorzaak van de reuk- en rookverwekking, waerom ik bij 't A-S, en Ysl: de eerste grondbeteekenis reken, welke in vele Takken bij ons mede nog overig is.

Dus uit het Wortel-deel van den *Infinitivus*: of 't *Pras*: ons RIEKERTJE, RUIKERTJE, *n: fertum florum*; enz.; als mede 't F-TH, *rotthjan* / I. CL: *fumigare*; en met een zeldzaam verloop van *tu* of *p* in *ei* / het Ysl: *reit* / *fumus*; en *reit*-*affut* / *foruax*; om den damp en reuk. En mooglijk ook hier toe ons † GERIK, † GERÉK, *viscera, extra*; om den stank der ingewanden; dog dan zou de E in stêe van I, bij een Vlaemische *Dialect*-verandering hier moeten gekomen zijn, andersints

RU.

past dit alzo wel bij ons RÉKKEN, dat bij 't Wortel-deel TREK verhandelt word.

Tot het oude *Prater*: met ÓÓ, ons RÓOK, *m: H-D, rauch* / *M. fumus*; naemlijk de zichtbare waterige of smeerige damp van brandende stoffe; waer van ons ROOKEN, I. CL: H-D, *rauchen* / I. CL: *fumare, fumum emittere*; & *ad fumum ficcare*; H-D, *rauchern* / I. CL: *aliquid suffire*; F-TH, *theg rouheneg* / *incensi*; en F-TH, *wih-rauh* / *wihrouh* / *wi-roche* / N. *thus, insensum*; en RÓOK, KÉÉNROOK, zwartfel, *fuligo è radis*; en ons † RÓOK, waessem, *vapor*.

Maer uit het *Prater*: met de zachte lange O, of hare gelijkwaerdige EU of OE, heeft men ook in den zelfden zin ons oude † ROEK, † ROOK, *m: fumus*, A-S, *ret* / *fumus*, waer van A-S, *recan* / I. CL: *fumare, vaporare*; en ROEK- en RÓOK-VOGEL, *cornix furva*, van zijn rook-koleur zoo genaemt; en A-S, *reced* / *Aula, locus scilicet fumosus; olim enim aula focus habuerunt absque caminis*; de A-S, *g* beantwoord volgens de *Dialectregel* onze OE; gelijk mede in den zin van *reukgeven* ons † RÓKE, nu REUK, *f*: en *m*: en † GERUEK, en † GEROKE, *odor, & odoratus*; wordende verwekt door een uitwaesseming der vlugge geesten of oliën, welke meesten tijd onzichtbaer is: en de zin van RÓOK en REUK, is beiden begrepen in ons † ROOK- en REUK-WÉRK, *n: suffimen, thumiana*, en 't F-TH, *witroche* &c. / *Thus*.

De Zaek- of Wortel-deelen.

† RUIM, in de II. Proeve.

† RUIN, in † RUINEN, *suffurrare*; &c, zie daer van bij REN, in deze Pr., en in RUIN, *Equus castratus*; en RUINEN *castrare*; zie bij RUY, in de II. Pr.

RUIP, in RUIPE, *eruca*, en † RUIPEN, *vellere, carpere*, zie daer van bij KRUIP, in deze Proeve.

RUIS, in GERUISCH, *strepitus*, RUISCHEN, *fragorem edere*; RUISCHPYP, *tibia utricularis*;

RU.

tricularis; RUISSELEN, † RUIS-MUKZEN, *strepere*; RUISSE, *abvens apam* &c, en RUISSEN, *casuliro*; zie daer van by RIES, in de II. Pr.

RUIT, in RUITER, *Eques, miles* &c, † RUITEN, *destruere, vastare, predari*; RUITINK, *macbura; lamina gladii*, &c. zie daer van bij RIET, in de II. Proeve; en in RUIITE, *zessella, rhombus*; zie daer van bij ROEY, in de II. Pr.

RUK, in ons RUK, RUKKEN, VERRUKKEN, † OP-RUKKEN, bij RUK, in de II. Proeve, en bij TREK, in deze I. Pr.

RUM, bij RUIM, in de II. Pr.

RUN, in RUN, *abrasa sortex*; en RUNKEN, *manare, concurrere*; & *coagulare*, bij REN, in deze Proeve.

RUND, in RUND, RUNDEREN en RUND-

RU.

VLÉTSCH, zie daer van bij REN, in deze, en bij RIND, in de II. Pr.

† RUNS, in † RUNSELEN, *irrugare*; zie daer van bij REN, in deze Proeve.

RUPS, in RUPSE, *ernca*; zie daer van bij KRUIP, in deze Proeve.

RUSCH, in RUSCH, *juncus, & nassa*, en RUSCH-DYK, *juncetum*; en RUSCH-KLÉED, *incerniculum junceum*; zie bij RIES, in de II. Pr.

RUSP, in RUSPE, *ernca*; zie daer van bij KRUIP, in deze Proeve.

† RUT, in † RUTSE, *rapes*; zie daer van bij RIET, in de II. Pr.

RUW, in Ruw, *radis*; bij RAUW, in de II. Proeve.

1717¹⁰
m

S.

SA.

SAEG, in VERSAGEN, *motu frangi*; zie daer van bij ZICH, in deze Pr.

SAEM, in SAMEN, *conjunctim, una*; zie daer van bij ZAEM, in de II. Pr.

SAI, in SAIZOEN, zie daer van bij ZAEY, in de II. Proeve.

SAM, in SAMMELN, *conclari*; zie daer van bij TEM, in de II. Pr.

SAR, in SAREN, *irritare*; zie daer van by TEER, in de II. Pr.

SCHA.

SCHAB, in SCHASSE, SCHABEN, SCHADAF, &c, zie bij SCHAEF, in deze Proeve.

SCHA.

SCHACH, in SCHACHEREN, *lacrimae capere, alera decorum*; en in GE-SCHACH, het oude *Prat:* van GESCHIEËN, zie daer van bij SCHAEK, en bij SCHIE, in de II. Proeve.

SCHACHT, in SCHACHT, *caulis, calamus, arundo*; & *eri coles*; &c. zie daer van bij SCHAEK, in de II. Pr.

SCHAED, in † SCHADEN, *dividere*; en † SCHADE, SCHADUWE, *umbra*; SCHADUWEN, *umbrare, &c*; in SCHADE, *damnum*; BESCHADIGEN, *nocere*; SCHADESE of SCHAEITSE, *causborum fulcrum*; en SCHAEIDSEN, SCHAEITSEN, *Gralla*, zie daer van bij 't volgende SCHEID, in deze Proeve.

SCHAEF, in SCHAEF, *ranca*; SCHAEF-YZER,

SCHA.

SCHA.

ÆER, *radula*, SCHAËFLING, *ramenta*; en ONBESCHAËFT, *rudis*, *impolitus*; zie daer van bij SCHAËP, in deze Pr.

SCHAËK, in SCHAËKE, SCHAKEN, ONTSCHAKEN, en SCHAËK-SPËL, en in SCHAËKËREN, *variegare*; in SCHAKEL, *cetra*, & *annulus catenæ*; *retis foramen*; &c. en SCHAKELËN, *connectere*, *involvere*, & *gradatim astollere*; bij SCHAËK, in de II. Proeve.

SCHAËL, in SCHAËLE, *putamen*, *cortex*; & *lanx*; & *patera*; *coleus*; VERSCHAËLEN, *vappam fieri*; SCHAËLBYTER, *scarabeus*; SCHALIE, *tegula*, *scandula*; SCHAËLDSYE, *impluvium*; zie daer van bij SCHEID, in deze Pr.

SCHAËM, in SCHAMEL, SCHAMEN, SCHAËMTE, &c, zie daer van bij SCHEID, in deze Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen.

† SCHAËP, of SCHËP, en SCHIEP, &c, in ons oude † SCHAPEN (en † SCHEPEN nu SCHËPPEN), SCHIEP (ook oul: † SCHOEP), GËSCHAPEN, III. CL: 2 en 3, *formare*, *creare*; *constitutionem* & *formam indere rei*; en † ONTSCHËPPEN, III. CL: 2 en 3, *auferre formam*, *deformare*; en VERSCHËPPEN, en HËRSCHËPPEN, III. CL: 2 en 3, *transformare*, *reficere*. M-G, *skapen* (*gaskapan*) / *shop* / *skapang* / III. CL: 4, *facere*, *parare*, *formare*, *creare*. F-TH, *scafan* / *scuof* / *giscafan* / III. CL: 3, *facere*, *condere*, *creare*; dog ook F-TH, *schaphan* en *gischaphan* / I. CL: *formare*, *condere*, *creare*, *facere*. A-S, *scapan* (en *scapan* en *sceppan* / *scippan* / *scpppan*) / *sceop* en *scop* / *gesceapen* en *scapen* / &c. III, CL: 2 en 4, *formare*, *ingere*, *creare*; H-D, *schaffen* / *schuf* en *schief* / *geschaffen* / IV. CL: 1, *creare*; Yñ: *skapa* / *skoop* en *skapte* / III. CL: en ook I. CL: *facere*, *formare*.

De A van onzen ouden *Infinis*: vertoont zig onder alle de oude verwantten, dog het tegenwoordige SCHËPPEN voor † SCHAPEN, is bij verloop van A in de korte scherpe É,

en daer door *per Euphon*: in de verdubbeling van de P vervallen; welk laetste mede gebeurt is bij 't A-S, *sceppan* en *scippan*. Ons *Præterit*: met IË, word beantwoord met het A-S *sceop*; en ons oude *Præter*: met OE of O, met al de bijgebrachte taelverwanten.

Nog een ander SCHËPPEN, I. CL: *haurire*, is 'er bij ons in gebruik, dog dat zig onder de oudheid, eveneens als 't vorige, Ongelijkvloeiende vertoont, want dus vindmen F-TH, *scaphan* / *haurire*, en *scuofun* / *haurerunt*; en 't H-D, *schöpfen* / I. CL: *haurire*, is mede uit zulk een oud *Præter*: ontleent, weshalven ik niet anders daer uit weet te begiffen, dan dat de zin van SCHËPPEN, *haurire*, *concavare*, & *concavum esse*, dat is, een holle kromme beweging of gedaente maken of hebben, overdragtelijk uit het SCHËPPEN, *formare*, ontleent zij geweest, hoewel die overdragt niet zonder duisterheid is: de eerste grondbeteekenis schijnt geweest te zijn, *het Maken*, *Toebereiden* of *Formeren van iets*, gelijk bij 't Yñ: M-G, en F-TH, A-S, H-D, en 't Onze; de tweede zin het *uitbollen van Holen in 't gebergte tot woning*, of *van Boomen tot schuitjes of scheepwerk*, 't gene ook al van 't eerste werk der Ouden moet geweest zijn, waer op de beteekenis van SCHËPPEN, *haurire*, *concavare*, & *concavum esse*, past; gelijk ook met dezelfde zede, en tot bevestiging van dit, het A-S, *scafan* (*scæfan*) / *sceof* of *scof* / *gescafen* / III. CL: 2, *radere*, *condere*, & *polire*, overdragtelijk voor het zelfde kan aengezien worden, als 't A-S, *scapan* / *sceaphan* / III. CL: 2 en 4, *formare*; vermits de nette gedaente aen het rouwe gevende: dog met eene andere *Dialect* van f voor p / die reets in 't F-TH en H-D, en by de Takken van 't M-G, zig mede vertoont. Dies zullenwe op dezen voet de spruiten tot een en ander behoorende, hier agter-één plaetsen, hoewel elken zin gescheiden houden.

Tot den zin van *iets maken*, *toebereiden* of *formeren*, ons † SCHAËP, † SCHAËPE, en † SCHAP, † SCHAËPE, Angl: *shape* / *forma*, *figura*; en † SCHAËPE, † SCHAËPE, † SCHEPE, f: *formatio*, *creatio*; en ons GESCHËP, n: *formatio*, *creatio*, & *creatura*; en SCHËPPING, f: A-S, *scapennupfe* / *creatio*, en, met den uitgang SEL, ons SCHËPSEL, n: oul: ook † SCHAËP-

SCHA.

† SCHAEPSEL, *n*: H-D, *geschöpf* / N. *creatura*; en A-S, *sceap* / Yñ: *shap* / N, *verendarum partium nuditas*; en H-D, *geschäfte* / N, *genitale, pudenda*; naemlijk zoodanig als men geschapen is, ongekleeed; en A-S, *sceppend* / *scippend* / *scppende* / F-TH, *sceffanti* / M, bij ons SCHÉPPER, *m*: H-D, *schöpfer* / *conditor, creator*. En van † SCHAEP, *forma*, ons † SCHAPPIG, nu SCHAPPELYK, *benè formatus, decens, speciosus*; AL: *shaf-felofa Zumber* / *informis materia*; gelijk ook in den zelfden zin uit het *Prater*: *Part*: ons GESCHAPENHEID, *f*: *rerum constitutio, facies*, & *forma*; en WAN-SCHAPEN, *diformis*; en DUS OF ZOO GESCHAPEN STAEN, *sic vel ita se habere*. Voorts met den uitgang EL agter SCHAEP, ons † SCHAPPEL, *corona, laurea, strophium*; en de cierlijke geschapenheid; en A-S, *sceapere* / *speculum*; als vertoonende by wederkaetzing der lichtstralen de form en geschapenheid der dingen in schijn. Mitsgaders ons † GESCHAF, *n*: *negotium, actio*; en onze *Terminatie* SCHAEP, *f*: & *n*: *actio, munus, officium, factura*; waer voor A-S, *scpp* / *scppe* / *munus, praefectura, negotium, occupatio, dignitas*; als in ons VRIENDSCHAP, *f*: *amicitia*; & *tr*: *amicus*; en GEZÉLSCHAP, *n*: *societas*; en Yñ: *skook-shapur* / M, *calliditas*; en *Din-shapur* / M, *amicitia*; en ons HÉER-SCHAP, *n*: *olim Dominatus; nunc tr*: *Dominus*; en Sax: en Fris: HÓÉFD-SCHAPPEN, *primates, & proceres*; enz. van welks kragt en geslagt wy breeder gesproken hebben bij onze *Gronds*: II. *Verband*: § LXXIV. Voorts, ziende op de konst en 't verstand in 't schikken en toemaken, het Kimbr: *shap* / en *shaplinde* N, *ingenium*; en *shap-stör* / *magnanimus*; gelijk mede, beneffens eenige voorgemelden uit het *Prater*: het A-S, *scop* / *sceop* / *Poëta*; als een uitvinder om aerdige gedaentens aen de zaken te geven, waer toe het A-S, *scop-leoth* / *sceop-leoth* / *Poësis*; zoo mede F-TH, *psalm-scop* / *psalmista*; als een maker of toebereider van Psalmen: en voormaels bij ons ook † SCHÉPPER, *m*: *fartor*; en 't Vlaemsche SCHÉPPEN, kliermaken, *sarcinare*; en SCHÉP-SCHEEREN, SCHAEP-SCHEEREN, *strictim attondere pannum, ut probè attonsus vesti conficiendæ sit aptus*; en SCHÉP-MÉS, *n*: *scalprum sutorium*; en SCHÉP-BÉRD, *n*: *affer sutorius*.

II. Deel.

SCHA.

Voorder van 't gemelde † SCHEPE, *formatio, creatio*, mits omtrent in gelijke zinspellinge als het genoemde A-S, *sceop* / *Poëta*, voor een vinder of uitvinder van zaken, en even gelijk ons VONNISSE van VINDEN kan gekomen zyn, zo is hier toe betrekkelijk ons † SCHEPENE, nu SCHEPEN, *m*: *Judex; unde vulgè scabinus*; & Gall: *Ecbevin*; als gestelde Regter, die, na onpartijdige overweging van de geschapenheid der Zaken in geschil, volgens wederzijdsche getuigenissen of bewijzen, het vonnis uitvindt, hoe 't behoort geschikt te worden: hier toe wierden al van ouds in de groote steden een getal Schepenen door den Vorst met toestemminge van de Gemeente verkoren, waer van men ook vindt in *Chartul*: *St: Galli* (zie *Goldasti Rerum Alamannic: Tom: II. p: 81.*) *Interrogavit ipse Comes illos SCABINEOS, quid ille de hac causa judicare voluissent; at illi dixerunt: secundum istorum hominum Testimonium, & secundum vestram Inquisitionem, Judicamus, &c.* Voorts † ONDER-SCHEPEN, *m*: *Judex pedāneus, judex imi subsellii*. Op welk oordeel over geschilzaken mede toepasselijk is het Yñ: *shipte* / *divisiones*; en nog immers zo kragtig het A-S, *scop* / *censebat, judicabat*; uit welk *Praterit*: blijkt, dat dit ongelijkvloeiende *Verbum*, al van ouds diert onverdragtelijken zin van oordeelen en schatten heeft aengenomen gehad.

Wederom onder den zin van *Toebereiden* of *Voorbereiden* ons oude † SCHAEP, nu SCHAEP-RADE, SCHAEP-RAEY, of SCHRAP-RAE, en SCHAEP-REDE, SCHAEP-REY, *f*: *Theca, promptuarium, repositorium, armarium, riscus*; en het M-G, *ga-shafts* / F, *constitutio, creatio*; waer van het F-TH, *scaphan* / *gt-shaphan* / I. CL: *creare, formare*; en 't M-G, *Sik shaftjan* / *ga-shaftjan* / I. CL: *se parare*; gelijk 't H-D, *schaffen* / I. CL: *negotium curare, parare*; en, in gelijke *Dialect* van F voor P, ons † SCHAEPEN, mede † SCHAPPEN, I. CL: Angl: *Chaffet* / *agere, tractare, negotiari, navare, curare*; en ons gemelde † GESCHAF, *n*: en 't H-D, *geschafte* / N. *Negotium, labor, administratio*; en ons † OP-SCHAFTIG, † RÉGT-SCHAFTIG, *exactus, perfectus*; beneffens ons zeer gemcenzame IET BE-SCHAFFEN, VER-

X x

SCHAF-

SCHA.

SCHA.

SCHAFFEN, I. CL: H-D, an-schaffen / I. CL: *conficere, perficere, procurare aliquid*; als mede ons SPYZE OP-SCHAFFEN, I. CL: voordiffchen, *Cibaria proponere*; en overdragtelijk daer van ons SCHAFFEN, I. CL: *cibara*.

Deze *Allemann*: of F-TH, of H-D, *Dialect*: van F, of bij verzagtinge V, voor P of B, blijft zig verder vertoonen in 't gemelde A-S, *scāfan / scāfan* / III. CL: 2, *radere, tondere*; en in het F-TH, *scāf / N*, en 't H-D, *schāaf / schāf / N*, *ovis*; dog wederom met de natuerlijke P, het A-S, *scāp / scēap / scēpe / N*, en ons SCHAEP, *n: ovis*; als byzonderlijk zijnde een Beest, wiens Wolle word afgeschoren, en tot kleedinge toebereid, zo dat de zin van *toebereiding*, zo wel als die van *scheeren*, beiden daer in doorspelen; zynde met-één opmerkelijk, dat van ouds by 't F-TH, en A-S, en nu nog bij Ons en 't H-D, schoon het Beest zelf een Wijfje is, de naem egter standvastig als een *Neutrum* in zwāng gaet; ik gisse om dat het *Collectivum* Beest wel eer daer onder verstaen wierd, even of met de eerste benaming van SCHAEP, zo veel als het *scheer-beest* gemeent ware geweest. Verder wederom met F of V, of b. ons SCHAEP, SCHAEP, *f: en A-S, scēafa / scēaba / Runcā, runcina, dolabra*; als een werktuig tot netter opmaking en toebereiding; waer van ons SCHAVERN, I. CL: Angl: *shāde / ascia polire, levigare*; en BESCHAVERN, I. CL: *Polire, levigare*; uit welks *Præt: Part: ons Adj: ONBESCHAERT, rudis, impolitus*; voorts hier toe ons SCHAEP-YZER, *n: A-S, scāfa / radula*; en A-S, *scāftha / scēaftha / scēafste / scēaftha / rasura, ramentum*; en A-S, *scāftha / ramenta, radula*; en SCHAVERDYNEN, *schaetsen, calepodia ferrata*; 't zy ziende op het insnijden en affschaven in 't Ys, door de scherpe kanten der yzers, 't zij op het glad voortschieten op het ys; en ons SCHAVELING, SCHAFLING, en wederom met P, ons SCHAPPERLING, *ramenta, scobs*; en uit het *Præt: het A-S, scōf / scōbs*; dog weder uit het *Præf: het A-S, scēaftha / assula, en scēaft / lignum*; als een onderwerp van 't beschaven. En met de *Allemann*: B, ons † SCHAEBEN, I. CL: en uit het *Præt: met O, † SCHOEBEN, I. CL: scabere, scalpere, rapere*; & tr:

Convitari, unde vulgò Scobare; en daer toe SCHAEBE, SCHOEBE, *scomma*; en SCHAEBE, *mulier maledica*; en SCHAEBE A-S, *scāb / scēabe / Ital: scabbia, Angl: scabbe / scabies*, om de afschilfering; en SCHAEBE *f: H-D, schāb / F. timea, teredo*; om 't afknagen; en † SCHARAF, *n: H-D, schābab / ramenta, quisquilia*.

Edog tot den voorgemelden zin van *Schep-pen*, of een holle beweging of gedaente hebben of maken, ons SCHÉP, *m: motus concavus, vel concava figura*; waer van ons SCHÉPPEN, I. CL: en uit het *Præter: het H-D, schōppen / I. CL: haurire*; OP-SCHÉPPEN, I. CL: *affatim haurire*; en ADEM OF LUCHT SCHÉPPEN, I. CL: *patulis captare naribus aures*; en overdragtelijk GENOEGTE SCHÉPPEN, I. CL: *capere voluptatem*; MOED SCHÉPPEN, I. CL: *animum instaurare*; waer toe ons SCHÉPPER, *m: Cochlea, capula, hauristrum*; en A-S, *scōpp / vas*; en ons SCHEPEL, *n: H-D, scheffel / Angl: sheppe / modius, modiolus*; en 't Gelderische SCHÉPPER, *m: H-D, schōpper / vel-lus*; als in stēe van een schepvat gebruikt; nog ook uit het oude *Præter: met O, of U, of OE, ons † SCHOEPEN, I. CL: en 't gemelde H-D, schōppen / I. CL: haurire*; en mooglijk ook ons SCHOP, SCHUP, † SCHOEPE, *f: H-D, schūppe / schippe / F. pala, rutrum, batillum*; & tr: *Ejectio, emosio*; als een werktuig om 'er iet mēe op te scheppen, en voort-of weg-te werpen; en overdragtelijk SCHOP, SCHOB, *scomma*; van welke twee, ons SCHOPPEN, SCHUPPEN, I. CL: H-D, schūppen / schuppen / I. CL: *palā levare, rutro tollere, & asportare; & protrudere, excutere, foras ejicere*; en SCHOPPEN, SCHOBBEN, I. CL: *convitari*; en ziende op het toeschoppen van opene kuilen, ons SCHOPPEN, TOE-SCHOPPEN, I. CL: *replere*; en op de schepbeweging ons SCHOPPEN, I. CL: *vibrare, motitare, & oscillare*; dog zie van dezen mede bij ons Wortel-deel SCHUIV, waer uit ze ook konden gesproten, of ontleent geweest zijn: en het Vlaemsche GESCHOP, portael, *vestibulum, atrium*, weet ik nog niet nader uit te leggen, als met de beteekenis van een plaets om lucht te schep-pen.

Maer wederom met E, of ingekort met I, voor

SCHA.

voor de IE, uit het *Præter*: ons oude † SCHEPE, † SCHÉP, nu SCHIP, *n*: in *Plur*: als nog SCHEPEN, *navis*; M-G, *stip* / N, F-TH, *staf* / N, Yŋ: *stip* / N, Kimbr: *stip* / A-S, *scpp* / *scip* / *scppe* / N, Angl: *stip* / H-D, *schiff* / N. *Navis*, *cymba*, Græc: *ονάκη*, *scapha*; 't zy als een vervangvat, gelijk het gemelde A-S, *scip* / *vas*; 't zy om de bijzondere scheppende gedaente, 't zy om den aerdigen toefstel en toebereiding; waer van ons oude † SCHEPEN, en † SCHIPPEN, I. CL: 1, *navigare*, *velificare*; en nu SCHEPEN, INSCHEPEN, I. CL: ook SCHEEP DOEN, *in navem immisitere*; en † SCHEPER, nu SCHIPPER, *m*: *Nauta*; waer van ons *Verbum* ONTSCHIPPEN, I. CL: *repudiare nautam*; en SCHEEPS-VLOTE, *f*: A-S, *scip-flote* / *scip-hete* / *classis*; en SCHEEP-VAERT, en SCHIPVAERT, *f*: A-S, *scip-gefete* / *navigatio*; ons SCHIP-BREUKE, *f*: A-S, *scip-gebroce* / *navfragium*; SCHEEPS-VOLK, *n*: A-S, *scip-men* / *nauta*; en † SCHIP-MAN, *m*: *nauta*; A-S, *scip-man* / *navarchus*; en A-S, *scip-tate* / *scip-tete* / *bitumen*; en ons SCHIP-POND, *onus* 300 *Libr*: als kunnende een kleen schip, van ruim 22 last groot, yder last van 4000 *℔*, zo gemakkelijk 300 ponden vervoeren, als een mensch een enkeld pond; dat is zulk een schip wel 90000 *℔* tegen een man 300 *℔*.

De Zaek- of Wortel-deelen.

SCHAER, in † SCHAREN, II. CL: 4, *tondere* &c; en BESCHAREN, I. CL: *comparare* &c.; en † SCHARE, *collectio*, *grex*, *turba*, *cobors*; HEIR-SCHARE, *exercitus*, *legio*; SCHAER-WACHTE, *excubia*; en SCHAREN, I. CL: *collectim disponere*; † SCHAERJANT, *satelles*; JAER-SCHARE, *annorum multitudo*; *tempus pubertatis*; &c; VIER-SCHAER, *forum judiciale*; en in SCHARE, SCHAER, *forfex*; SCHAREN, KRAB-SCHAREN, *acetabula*; SCHAERBOSCH, *silva rasilis*; en in † SCHARE, *scopulus*, *rapes*; en SCHARE, *crena*; en SCHAREN, I. CL: *ferra modo denticulari*; en in † SCHAERJANT, *scurra*, *nebullo*; zie daer van bij 't volgende SCHEER, in deze Pr.

SCHA.

SCHAERD, in SCHAERDE. *crena*, & *frustum testula*; bij SCHEER, in deze Proeve.

SCHAERM, in † SCHAERM, *defensio*, &c; † SCHAERMEN, *digladiari*; en SCHAERMUTSEN, SCHAERMUTSELEN, *velitari*; zie daer van bij SCHEER, in deze Pr.

† SCHAERP, in † SCHAERP; *asper*; bij SCHEER, in deze Proeve.

SCHAERS, in SCHAERSE, *vomer*, *novacula*; en SCHAERS, *parcus*, *strictus*; & *olim asper*; zie daer van bij SCHEER, in deze Proeve.

SCHAET, in SCHATEREN, *effundere vocem*; zie daer van bij SCHYT, in deze Proeve.

SCHAEUW, in 't Vlaemsche SCHAEUWE, *umbra*; en SCHAWUIT, *noctua*; & *scurra*; zie bij SCHEID, in deze Pr.

SCHAEV, in SCHAVE, *dolabra*; en SCHAVEN, BESCHAVEN, *polire*, *levigare*; en SCHAVELING, *ramenta*, *scobs*; en SCHAVERDYNEN, *calepodia ferrata*; zie daer van bij SCHAEP, hier voor in deze Pr., en in SCHAVUIT, *noctua*, & *scurra*, zie bij SCHEID, in deze Pr.

SCHAF, in † SCHAFFEN, *agere*, *tractare*, &c; BESCHAFFEN, VERSCHAFFEN, *procurare*; OP-SCHAFFEN, *proponere*; en SCHAFFEN, *cibare*; &c; bij SCHAEP, hier voor in deze Pr.

SCHAFT, in † OPSCHAFTIG, † RÉGTSCHAFTIG, *exactus*, *perfectus*; zie daer van by SCHAEP, in deze Pr.; en in SCHAFT, *caulis*, *calamus*; zie daer van bij SCHAEEK, in de II. Proeve.

SCHAID, in 't Noordhollandsche SCHAI-DEN, *dividere*; bij SCHEID, in deze Proeve.

SCHAL, in † SCHAL, *colens*, *testis*; en SCHALBYTER, *scarabens*; zie daer van bij

SCHA.

bij SCHEID, in deze Pr.; en in SCHAL, *sonorus*; GESCHAL, *clangor*; † SCHALLE, *tintinnabulum*; en 't Geldersche SCHALBAER, *famosus*; bij SCHEL, in de II. Pr: en in † SCHAL voor ZAL, zie bij ZUL, in deze I. Proeve.

† SCHALD, in † SCHALD-JAER, *annus intercalaris*; zie daer van bij SCHEID, in in deze Proeve. ;

SCHALK, in SCHALK, *famulus*; en SCHALK, *astutus*; &c, zie daer van bij ZUL, in deze Proeve.

SCHALM, in † SCHALMEN, *decorticare*; en SCHALMEYE, *tibia simplex*; bij SCHEID, in deze Proeve.

SCHAND, in SCHANDE, SCHANDELYK, † SCHANDÉEL, *mulier maledica*; en SCHANDAEL, *offendiculum*; bij SCHEND, in deze Proeve.

† SCHANK, in 't oude *Præ*: van SCHÉNKEN, bij SCHENK, in deze Pr.

SCHANTS, in SCHANTSE, *fascis lignorum; vallum, propugnaculum*; en BESCHANTSEN, *obvallare*; enz., zie daer van bij SCHEND, in deze Pr.

SCHAP, in † SCHAPPEN, *agere, tractare, &c*; en † SCHAP, *forma, figura*, † SCHAPPIG, nu SCHAPPELYK, *decens, &c*; † SCHAPPEL, *corona*; en den uitgang- SCHAP, in VRIEND-SCHAP, GEZÉL-SCHAP, enz. en in † SCHAP, SCHAPRAEY, *promptuarium, repositorium*; en SCHAPPERLING, *ramenta, scobs*; zie bij 't vorige SCHAEP, in deze Pr.

SCHAR, in SCHARREN, *scabere, radere*; en in SCHARLUIN, *scurra*; zie daer van bij SCHEER, in de Pr.

SCHARF, in SCHARF, *testule fragmentum*; bij SCHEER, in deze Pr.

† SCHARM, in † SCHARM, *defensio, scutum*; zie daer van bij SCHEER, in de-

SCHA.

ze Proeve.

SCHARP, in SCHARP, *asper, acerbus, acutus; sagax*; & *acies*; SCHARPEN, *acuerre*; en SCHARP, *restrictus; præparatus*; enz. zie daer van bij SCHEER, in deze Proeve.

SCHE.

SCHÉÉD, in † SCHEEDEN, *dividere, separare*; en † BESCHEEDEN, *distinguere, definire*; † BESCHÉÉD, † ONDERSCHÉÉD, *discrimen, differentia*; † IN 'T BESCHÉÉD GAEN, *conciliandi gratia intervenire*; en † BESCHÉÉD, *decretum, ratio, argumentum*; en † BESCHEEDEN, *respondere*; en 't *Adj*: † BESCHEEDEN, *discretus*; en † VERSCHEEDEN, *disgregare*; & *decedere, mori*; en 't Geldersche SCHÉÉD, *terminus*; en ons SCHEEDE, *vagina*; en SCHEEDEL, *discrimen capillorum*; en † SCHEEDELLEN, *discernere crines*; & *discriminare*; zie bij 't volgende SCHEID, in deze Pr.

SCHÉÉL, in SCHÉÉL, *differentia; discrimen capillorum*; HOÓFD-SCHÉÉL, *cranium*; SCHEELE DER OOGEN, *palpebra*; SCHÉÉL, SCHEELUW, *obliquus*; en SCHÉÉL-AERD, *strabo*; SCHEELEN, *discernere crines*; & *discrepare*; en † SCHEELE, *operculum*; zie daer van by SCHEID, in deze Proeve.

SCHEEM, in † SCHEMEL, SCHEMER, *umbra*; & *c*, en SCHEMELLEN, SCHEMEREN, *caligare*; enz., en † SCHEMEL, *puerilis*; zie daer van bij SCHEID, in deze Pr.

SCHEEN, en † SCHÉÉN, in ons † SCHÉÉN, en SCHENE, *umbraculum*; & *tegmen umbraculi*; en SCHEENE, SCHENE, *forma, schema rerum*; & *forma casearia*; & *tibia*; & *Canthus, absis*; & *regula, fascia, lamina, & bractea, lamella*; & *membrana, cortex, pellis*; en SCHÉÉN-PLATEN, *ocrea, tibialia*; SCHEEN-YZER, *tibiale ferreum*; en SCHEEN-ZADEL, *cella dosuaria*; zie daer van bij SCHYNN, in deze Proeve.

SCHEEP,

SCHE.

SCHEEP, in † SCHEPE, *formatio, creatio*; SCHEPEN, *Judex*; SCHEPEL, *modius, modiolus*; en † SCHEPE, *navis*; SCHEPEN, *in navem immittere*; & olim *navigare*; en † SCHEPER, *nauta*; enz. zie daer van bij 't vorige † SCHAEP, in ze Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen.

SCHEER of SCHEÉR &c, in ons, en 't Vla: en Brab: SCHEEREN (bij den Mazenaer SCHEREN, en oul: ook bij ons SCHAREN) in *Prat: SCHOOR* en *SCHOER*, in *Prat: Parr: GESCHOREN*, IV. CL: 4, of ook als II. CL: 4, *tondere, attondere, radere, abradere, secare*, (Græc: *oxyepin, tonsura*) & *transl: tondere aliquem auro, pecuniis; detondere, & ludere, illudere, nugari*; DEN GÉK SCHEEREN, IV. CL: 4, of II. CL: 4, *ludere, agere morionem*; en in *Infinis: alleen* gebruikt men ook wel het *Composit: GÉK-SCHEEREN, jocari, nugari, ludere*; met welke zinspeling overeenkomt de Latijnsche spreekwijze van *circumtondere comam, pro illudere*. Maer nog ouder grondbetekenis, dunkt my, ligt 'er opgesloten in ons † SCHEEREN, † SCHEREN, IV. CL: 4, *parare, preparare, ordinare, agere*; en nu SCHEEREN, SCHEREN, IV. CL: 4, *arctè extendere*; als toepasselijk op dat overoude handwerk der Weverij, welks eerste toebereiding bestaet in de draden in 't lang (diemen hierom 't scheegaren noemt) strak uit te spannen, om 'er den inslag tusschen door te schieten; gelijk ook verder overdragtelijk, 't zij om de nette toebereiding, 't zy om de strakke opspanning by de Wol-scheering, hier uit ons bovengemelde SCHEEREN, IV. CL: 4, *tondere, & secare*. Uit deze drierhande beteekenissen spruiten onze spreekwijze † DEN EDELMAN SCHEEREN, *agere nobilem, gerere se instar nobilis*; DE WÉBBE SCHEEREN, *extendere stamina, preparare telam*; EEN TÓUW SCHEEREN; *funem arctè extendere*; DEN RAED SCHEEREN, *agere consilia*; en daer van overdragtelijk het oude † SCHEEREN, IV. CL: 4, *deputare, existimare*; als ziende op het raeds-besluit. Voorts onder de *Composita* zyn ons † BESCHEEREN, † BESCHEREN, *detondere, atton-*

SCHE.

dere; praefinire, & ordinare; en YMAND EENIG QUAED BESCHEEREN, *coquere malum alicui*.

Onder de oudheid en verwanten vind men hier toe het F-TH, *sceran / scuor / gisforan* / by de II. CL: 5, *tondere*; en A-S, *sceran / scearan / sciran* / en *bescetan* / zie II. CL: 5, in *Prat: Part: gescoren / tondere, scindere*; Engl: *to shear / shere of share / shorn en sheared / tondere*; H-D, *scheren of schären / schor en schür* (in *Subj: schore*) / *geschoren* / II. CL: 3, *tondere*; en met een weinig verloop het H-D, *scharren / schorr / geschorren* / II. CL: 3, *radere, scalpere*; en Yfl: *skera / skat* / en volgens de anderen van die *Classis*, in *Prat: Part: skorenn* / II. CL: 3, *tondere, secare*; verkiest men egter de *scheering* en de *schrubbing*, elk als een byzonderen Tak aan te merken, vermits die zig in 't H-D, zoo thans vertoonen, 't zal in onze Afeidinge geen verschil geven.

Op den eersten ouden zin van *toebereiding en schikking* past het Geld: *GESCHIER, n: apparatus, armamenta, vas, vasculum*; en † SCHIEREN, I. CL: *ornare, parare*; en ons † SCHERE, *f: † BESCHEER, n: Ordinatio, dispositio*; & *tr: Fatum, & fatalis necessitas*; A-S, *scyrpte / apparatus*; waer van ZIG WÉG-SCHIEREN, I. CL: *abire, aufugere, decedere*; dat genoegsaem alleenlijk in *Imperativo* gebruikt word, en ons † BESCHEEREN, † BESCHEREN, I. CL: of nu nog met A, volgens de oude *Dialect*, ons BESCHAREN, I. CL: *comparare*; & olim *destinare, disponere, proponere*; & *concedere*; H-D, *bescehren* / I. CL: *largiri*; en mooglijk mede het M-G, *ga-shietjan* / I. CL: 1, *elucidare, interpretari*; als de schikking en ordre bloot leggende. Verder met A, ons † SCHARE, *f: collectio, acervus, congeries*; en SCHARE, *f: A-S, scaru* / H-D, *schar* / F, *grex, turba, cohors, unde vulgò Scara*, Ital: *schiera*; als een byengesichke hoop; H-D, *geschäre / tumultuatio*; ons HEIR-SCHARE, *f: E-cercitus, legio*; en SCHAER-WACHTE, H-D, *schar-wache* / *excubia, statio, circumtores*; waer van ons SCHAREN, I. CL: *congregare, in ordinem collectim disponere*; en † VERSCHAREN, I. CL: *segregare*; en † VERSCHAREN, I. CL: *alternare vices*; en † VERSCHARENS, *alter-*

SCHE.

alternatim; en daer toe, met de oude *terminatie* van 't *Particip.*; ons SCHAERJANT, *m*: op zijn Walfch SCHÉRJEANT of op zyn Franfch SÉRGEANT, *satelles*; unde Gall: *sergeant*, als wiens ampt is om 't gefchikte volk wel gefchaert te houden; en A-S, *sepr-man/centuria praepositus, villicus*. Voorts ons JAER-SCHARE, *f*: *annorum multitudo, anni praefinitis*; & *tempus pubertatis, aetas quatuordecim annorum*; & *Annus integer completus*; & *proventus anni*; in alles ziende op de vergaring; en VIERSCHAER, *f*: *Forum judiciale*; als beftaende uit vier leden tot de gerechtzaken noodig, naemlijk Schout en drie Schepenen, volgens de Maegdenburgfche Wetten; of, volgens de verdeeling van anderen, uit Regter, Eifcher, Verweerder, en Schryver, of dat mij nog beft gevalt, uit Schout, Regters, Eifcher en Verweerder (zie *Kiliaens Diction. No. 1599*). Wijders is uit het *Präter*: tot dezen zin van *by een-fchikking* betrekkelijk, ons SCHOORE, SCHORE, SCHORRE, *f*: *alluvies; arcta, ripa*; & *planities herbida alluvione adjecta, parcius gramine virefcens*; A-S, *score/littus, ripa*; om 't byengaren van den flijm of zandgrond, hoewel dit ook uit den zin van *spanning en onderfchraging* kon ontleent geweest zijn, overmits men gewoon is de aenfpoelingen, om die te behouden, met eene hording of fchoeiing te befchooren; wordende 't eene en 't andere bevestigt met ons SCHORRE, *gleba, cespes*, waer mede de flijm word uitgebeeld, en ons SCHORRE, *rudus, camentum*, waer mede de rouwe puim word aangewezen, die tot Kaeijen en fchooringe van dijken en land of ftrand dient.

Tot den tweeden voornamen zin van *spannen of ftrak uitftrekken en fchikken*, ons SCHEERING, *arcta extenfio alicujus rei*; en SCHÉERDRAED, *m*: *stamen*; SCHEER-GAREN, *n*: SCHÉERLINK, *m*: *stamina*; als regt uit tuffchen de Weef-kammen doorgespannen, om 'er de fchietspoelen met den inflag tuffchen door te werpen: als mede ons SCHEER-ZOLDER, *m*: *Tabulatum supremum domus, conugnatio culminis adium*; als door onderfchraging gefpannen.

Wijders in den zelfden zin, en met den nitgang N of NE, agter 't Zakelijke deel het H-D, brotscherne/ fcharne/ en fchrau-

SCHE.

ne/ *fulcrum paumarium*; als ook met gelijk regt met M agterop, ons SCHÉRM, † SCHAERM, en † SCHARM, *m*: H-D, *fchirm/ en F-TH, fchirm/ M. Defenfio, praefidium, auxilium, profectio, obftaculum, pluseus; scutum, clypeus*; als moetende ftrak gefpannen gemaakt zijn, en gehouden worden; en overdragtelijk † SCHÉRM, *ars gladiatoria, unde vulgò Scherma*; waer van ons SCHÉRMEN, BESCHÉRMEN, I. CL: H-D, *fchirmen/ befchirmen/ I. CL: F-TH, befchirmen/ AL: fchirmen/ befchirmen/ I. CL: tueri, defendere*; en SCHÉRMEN, † SCHAERMEN, I. CL: *digladiari, unde Gall: Escrimer, Ital: scermire*; gelijk ook van ons SCHARE, *urba, cohors*, eu † MOETSEN, † MUTSEN, I. CL: *mutilare, truncare, amputare, abfcindere, unde Ital: Mozzare, Hisp: Mochar*, ons SCHÉRMUTSEN, SCHAERMUTSEN, en SCHAERMUTSELEN, I. CL: H-D, *fcharmutzein/ I. CL: en fcharmutzein/ I. CL: velitari; leviter pugmare, unde vulgò Scarmucciare*, Gall: *escrmoncher*, Ital: *scarmucciare*, Hisp: *Escaramuchar*, en Angl: *fchirmish*. Met den uitgang P, hebben we † SCHÉRP, *constrictus*, paffende hier, en bij de 3e. Beteekenis, hier naemlijk vermits in een ftraken stand fttaande: en met de *terminatie* G, ons † SCHÉRG, *m*: H-D, *fcherg/ M. Torzor, licör*; als door rekken en fpanning pyningende; waer van het H-D, *fchergen en fchürgen/ I. CL: trahere, trudere, argere, & tr: prodere, clam deferre*; op welk overdragtelijk, of anders tot de volgende derde voornamen beteekenis, mits met K voor G, toepaffelijk is, het H-D, *fchock en fchuck*, by ons mede SCHURK, *m*: *homo infamis, proditor, nebulo*; welke O en U tot het *Präter*: behooren.

Gelijk ook tot het *Präter*: betrekkelijk zijn, ons SCHEUR-BUIK, en † SCHOER- of SCHOR-BUIK, *m*: en *n*: H-D, *fchar-boh/ stomachace, cum totus venter & Hypochondria patiuntur, vulgò scorbutus*; om de opfpanninge der ingewanden van wegen de winden en verdikte flymerigheden en de vergoorde vogten; en SCHEUR-BÉÉN, *n*: *scelotyrbe*; als de verfchijnfelen van deze verdikte opgefpannen flijmftoffe zig aen de Dyen blaeuwplekig vertoonen, wanneer het ook *blaeuw-fchent* genoemt word; en SCHEUR-MOND, *ofcudo*; als het tandvleefch wegens de fchuer-

buik-

SCHE.

baikzichte zijne goede speekselvogten ontbeert, en vervalt. Voorts ons SCHUERE, *f*: F-TH, *schitura* / F, H-D, *scheuze* / F, *borrenum*, *granarium*; als een ligt opgeslagen verdek, geraemtewijzig opgespannen, om 't koren &c, voor regen en onweer te beschutten; gelijk ook om dezelfde reden van spanning ons † SCHUERE, ofte geraemte van den haes, *skeleton*; als het spanzel van den romp zijnde; Maer gelijk de graen-schueren tot een bergplaats verstreken, waer van het H-D, *schueren* / *schorren* / I. CL: *colligere frumenssa*, zo dienden ze mede om 'er een drooge dorfsch-vloer in te hebben, waer van ons SCHUER-AERE, *area*; waer op toepasselijk is het M-G, *wint-saura* / *vonzilabrum*; en 't M-G, *shauron* / I. CL: 3, *mundare*; en mooglijk mede ons SCHUEREN, I. CL: H-D, *schuere* / I. CL: *fricare*, *defricare*; vermits ook door vrijving het graen uit de stroo-halmen te zuiveren is, hoewel ik ons SCHUEREN liever van de volgende 3e: beteekenis afleide. Wederom met O, ons SCHORE, *f*: SCHOOR, *m*: Angl: *shore* / *shoore* / *fulcimen*; als met strakke spanning of slutting onderschragende; waer van ons SCHOREN, SCHOOREN, I. CL: *suffulcire*; waer toe mede ons SCHOOR- of SCHÓOR-HOUT, *n*: stutten, *anterides*, *labans adificium sustinentes*; en SCHOOR- of SCHÓOR-STÉEN, *m*: H-D, *schorstijn* / *caminus*; vermits door yzers of stijlen onderschoort; en SCHOOR- of SCHOOR-LÉER, *m*: Boomladder, *scala crismate fulta*; hebben de een anden ladder of stut tot onderschooring aen zig vast, om te zamen op zig zelf onder de boomen te kunnen staen; en SCHOOR- of SCHÓOR-ZÓLDER, *m*: ook volgens 't voorgemelde SCHEER-ZÓLDER, *m*: *Tabulatum supremum domus*; *contignatio culminis adium*; als mede het voorgenoemde SCHOORE, SCHORE, SCHORRE, A-S, *score* / *alluvius*, *acta*, *ripa*, &c; om redenen daer bij verhaelt: dog bij den geleerden *J. Stevin*, (in zijne *wiskonstige Werken I. Deel*, en aldaer in zijn *Eerstklout-schrijft 2. Deel*, p. 64, *bet elfde Voorstel*) vind ik ook SCHOOR of SCHORKANT, voor de stijl afgespoelde en verliezende boort van de rivier, noemende daerentegen STRAND de andere zijde, daer de grond gestadig aenwint; zo dat hier de zin spelende is of op 't afschueren, of op 't schoo-

SCHE.

ren bij zulke kanten vereischt. Wijders, met den uitgang SE of TE, ons † SCHORSE, en † SCHORTE, *f*: *succinctio*, *adstrictio*, *contractio*; als eene om-of in-of op-spanning, waer van ons † SCHORSEN, † SCHORTEN, nu OPSCHORSEN, en OP-SCHORTEN, I. CL: H-D, *schurtzen* / I. CL: *suspendere*, *subducere*, *attollere*; & *succingere*, *accingere*, *adstringere*, *contrahere*; & *fibulare*, *figere*; & *intermittere opus*; en overdragtelijk SCHORTEN, I. CL: A-S, *stortan* / I. CL: *deesse*, *deficere*; zo veel als geprangt of benepen zijn door eenige quael of ramp, en daer door gebrek aen iets hebben: hoewel ook dit SCHORTEN, *deesse*, tot de volgende derde beteekenis kan gewezen worden; dog tot † SCHORSEN, is mede betrekkelijk ons SCHORSE, SCHORS, *f*: *cortex*, *cutex arboris*, & *crusta*, Gall: *Escorse*, Ital: *scorza*; als omkleedende en omspannende al de Takken en den stam van den Boom; waer van weder ons † SCHORSEN, nu ONTSCHORSEN, I. CL: *deglubere*, *cortioem adimere*; Gall: *escorfer*, *escoffer*; welke beteekenis van dit *Verbum* te kennen geeft, dat de benaming van SCHORS ook kon ontleent geweest zijn van 't afscheuren der basten, 't zij tot ruu of verwstoffen, of tot Lamp- en brand-stoffen, of tot schrijfbladen als van ouds, in welken gevalle dit tot den derden voornamen zin van SCHEEREN, *abraderere*; zou behooren. Daer en boven om 't opschorten het Ysl: *skirta* / Angl: *shirt* / *interna*; en ons SCHORTE, *f*: Flandr: SCHORSE, *f*: *Supparus*, *succinctorium*, Saxon: *schorte* / Angl: *short* / Gall: *escorrechoir*; H-D, *schurtz* / F. *succinctorium*, *supparum*; een vrouwen-boven-rok, de anderen dekkende; en als eene schorse overspannende; of anders, vermits die om- of op-geschort word; waer toe mede ons † SCHORTE, *f*: nu SCHORTE-KLÉED, *n*: en Flandr: SCHORS-KLÉED, *n*: als mede by ons SCHORTEL-DOEK, *n*: H-D, *schurtze* F, en *schurtz-tuch* / N, *ventrale*, *semicinctium*, *praecinctorium*, *castula*, *finus*; als tot bewaringe van de schort voorgespannen, en aen een lint of veter om den middel vastgeregen; en overdragtelijk ons SCHORTEKLÉED, *n*: *Diaphragma*; 't zy om de vliezige gelijkheid van gedaente, 't zy om de uitspanning: verder ons SCHORT- of SCHORS-HAER, *m*: *Uncus*; *quo vestis adstringitur* & *suc-*

SCHE.

succingitur, *fibula*; SCHORS-VÉL, *n*: H-D, *schurtzfell*/N. *succinctorium pelliceum*; SCHORS-OF SCHORT-POORT, en SCHORS-DEURE, *f*: *Cataracta*; om 't spannen of opschorten; en SCHORS-OF SCHORT-NEUZIG, *simus*, vulgò *Camusus*; om 't krom-neuzige, gelijk by die genen, die spotwizig of uit viezigheid de neus-blazen opschorten; en SCHORSELWOENSDAG OF SCHORTE-KLÓKS WOENSDAG, *m*: *feria quarta, sive dies Mercurii hebdomadae majoris aut sanctae; qua Campana succinguntur, & tribus diebus sileat*; om 't opschorten van 't klokkegely.

Onder de voorname overdragtelijke beteekenisse van *afsnijden*, *scheeren*, *schrabben*, of door *strakke spanning afbreken*, voor eerst uit het *Præt*: met A, of E, ons SCHEERING, *f*: A-S, *scare* / *scare* / *scaro* / H-D, *schärung* / F, *tonsio*, *tonsura*; en ons SCHAER-BOSCH, *n*: *sylva rasilis, & qua prorsus succiditur*; en ons † SCHERE, nu SCHÉÉR, en SCHAER, *f*: H-D, *schär* / *schere* / F. A-S, *scare* / *forfex*; en ons SCHEERE, † SCHAERSE, *f*: H-D, *pfug-schar* / A-S, *scor* / *scar* / *scet* / Angl: *shate* / *vomer*; en ons † SCHÉÉRSE, † SCHAERSE, *f*: nu SCHÉÉR-MÉS, *n*: F-TH, *scharsahs* / A-S, *scet-sct* / *scet-scar* / *novacula*; en ons SCHEER-BÉKKEN, *n*: *pelvis tonsoria*; en SCHAEREN, SCHEEREN, KRAB-SCHAEREN, *acetabula, cancrorum forcipata brachia*; als schaerwizig toeknijpende; en 't Geldersche PAERD-SCHEERE, SAXON: SCHARNE-WEVER, A-S, *scærn*-en *scærn-wibba* / *scarabeus*; en SCHEERE, AEL-SCHEERE, *fuscina*; als eene veeltandige scheere om 'er Ael mede te vangen: en SCHÉÉR-LINK, SCHEERLING, *m*: en SCHÉRLING, *m*: H-D, *schterling* / M. *cicuta*; om de scherpe vergiftige insnijding in de ingewanden; en SCHÉÉR-LINK, *m*: SCHEER-WOLLE, *f*: *tomentum, lana brevis, forficibus desecta*; en SCHEERSEL, *n*: *rasura, tonsura*; en met S of P agterop, ons † SCHAERS en † SCHAERP, nu SCHARP of SCHÉRP, *asper*; gelijk ook, zo 't my toefchijnt ons SCHAERS, *contractus, restrictus, parcus, avarus, unde vulgò Scarus*, Gall: *escars*, Ital: *scarso*, Hisp: *escasso*, Angl: *scarce* / 't zy als te zeer ingetrokken of gespannen, en niet ruim-scheutig, als wanneer het tot de tweede voorname zin-beteekenis zou-

SCHE.

de behooren; 't zij opzigt hebbende op de geringheid der kleine afsnijpelingen en scheervezels; of anders, vermits scherp by den grond of 't vel afgeschoren, en bijna niets overlattende; op welke eerste en laetste rede past onze oude spreekwijze, van SCHAERS AF-SCHEEREN, *olim, ad vivam usque cutem abradere novacula, strictum attondere; sed nunc, parcè, paulisper abradere*. Voorts ons † SCHARE, ook uit het *Præt*: SCHORRE, Angl: *sharte* / H-D, *schroff* / *scopulus, rupes, saxum abruptum*; Yl: *shet* en *shiet* / *saxum, scopulus*; om de scherp-kantige en insnijdende brokkeligheid: nog ook ons † SCHÉRRE, † SCHARRE, *f*: *rasio; rasura*; en H-D, *scharre* / F. *radula*; als by kleine fijne deelen, gelijk bij 't scheeren, afschrabbende; waer van ons SCHÉEREN, SCHARREN, I. CL: H-D, *scharren* / I. CL: *scabere, radere*; & *raspari, terram scalpere*; & *manibus pedibusve fodere sive corrudere*; unde Hisp: *escarvar*. A-S, *scptian* / I. CL: *resicare, scindere*; en ons UIT-SCHARREN DE AERDE, I. CL: *prosubigere terram*; waer toe mede ons SCHÉRMUIS, *f*: H-D, uit het *Præt*: *schotmausz* / F. *talpa, & mus subterraneus, terram scalpens, fodiens*. Daerenboven het Yl: *sharde* / *ruptura, hiatus*; en ons SCHARE, † SCHAERDE, *f*: H-D, *scharte* / F. *Crena, ruptura, scissura denticulata*; als eene ingekorvene en scherpe afbreuk in een mes of snytuig, ontstaende uit de al te groote wreedheid van het stael, zulks dat het, benevens zijne vereischte hardigheid, niet genoeg na behooren kan buigen; want buigsaem en hard te gelijk is het *Temperament* dat 'er by tezoeken is; hier van nu ons SCHAEREN, I. CL: *serræ modo denticulari*; als mede ons SCHAERDE, *f*: *frustum testulae*; A-S, *steard* / *fragmentum*; als een scherpkantig afgebroken stuk van een steen of aerdene pot, dat ook veeltijds tot schrabbinge gebruikt word.

Maer in plaets van den uitgang DE of D, hebben onze Voorvaderen agter dit Worteldeel ook verscheidene andere *Terminatiën* aengenomen, als met V of F, ons SCHÉRF, SCHÉERVE, en † SCHARF, *f*: H-D, *scherbe* / F, *testula fragmentum*; † SCHÉRF, *n*: *segmentum*; H-D, *scharbe* / F. *radula*, SCHÉRF-BÓRD,

SCHE.

BORD, *n*: *Magis concisoria*; SCHÉRF-MÉS, *n*: *Culter concisorius*; waer van ons † SCHÉRVEN, † SCHARVEN, I. CL: *concidere minutatim*; A-S, *scprfan* / I. CL: *rodere*; en H-D, *scharten* / I. CL: *fricare, scabere, minutare*; en ons SCHÉRVEN, I. CL: *in frustula, in fragmenta corripere*; dit zeit men van aerdene vatwerk of steenen, als 'er scherven afspringen. Wijders met de P, ons SCHÉRP, SCHARP, en † SCHAERP, A-S, *scarp* / *scarp* / H-D, *scharpf* / *scharf* / Angl: *sharp* / *scarp* / *acerbus*; *acutus, acer*; & *sagax*; en *Subjt*: HET SCHARP, *n*: *acies*; & *omne acutum*; en SCHÉRPTE, *f*: F-TH, *scarphe* / F, H-D, *schârffe* / *f*: *acies, acumen, acritas*; H-D, *schârpe* / *schërpe* / F. *Cingulum ensis, balteus*; waer van ons SCHARPEN, SCHÉRPEN, I. CL: A-S, *scarpian* / *scarpian* / *scarpian* / I. CL: H-D, *schârfen* / I. CL: *acuere, asperare*; waer toe mede ons SCHÉRP-ZINNIG, *acutus ingenio*; beneffens ons reeds genoemde overdragtelijke *Adject*: SCHÉRP, SCHARP, en † SCHAERP, *restrictus, contractus, prae-parcus*; dat zo wel tot de tweede voorname beteekenis van *inspanning*, als tot deze derde betrekkelijk is; waer toe insgelijks ons † SCHÉRPELYK LEVEN, *strictè, severiter, & prae-parcè vivere*; en SCHÉRP-RÉGT, *n*: *strictum jus*; en SCHÉRP-RÉGTER, *m*: *Lictor, tortor, carnifex*; als spannende en wringende de leden der misdadigen; hoewel ook met de scherpte des zwaerds het vonnis der Regteren volbrengende; en behoorende dus tot de tweede en derde voorname beteekenis te gelijk; dog 't A-S, *scrppte* / *apparatus*, komt in den eersten zin van *toebereiding*.

En uit het *Præter*: onder dezelfde derde beteekenis van *afsnijden, scheeren*; &c, het H-D, *schür* / F, AL: *scurt* / *tonsura*; en Ysl: *skurdur* / *sectio*; en ons SCHEURE, *f*: *ruptura, scissura, rima*; waer van ons SCHEUREN, † SCHOREN, † SCHORREN, I. CL: *rumpere, agere rimas, separare*; unde Gall: *scirer*; waer toe ons † SCHEURE, SCHEUR-REGEN, *m*: M-G, *stura* / A-S, *scur* / *imber, nimbus, procella*; een slagregen of Wolkbreuk; en DONDER-SCHEURE, *f*: *fulgur, vis tonitrui*; met gekraek, als de scheuren, uitbarstende; als mede ons. SCHORRE, SCHORE, SCHOORE *f*: Angl: *sharte* / H-D, *schroff* / *ruptura*,
H. Deel.

SCHE.

scissura; pars rupta aut scissa; ons SCHORRE VAN 'T YS, *ruptura glaciei, pars abrupta*; Ysl: *skrof* / *glacies rara & tenuis*; en ons SCHORRE, SCHORE, SCHOORE *f*: H-D, *schroff* / *Rupes, cautes, saxum abruptum*; waer van het A-S, *scoran* / I. CL: *radere*; en A-S, *scorian* / I. CL: *perire*, namelijk met een schip of schuit op eene schorre of klip vervallen: en mooglijk met den uitgang TE, ons † SCHORTE, SCHORT, *defectus*; als eene scheure, afsnijdsel, ramp, of gebrek; waer van ons SCHORTEN, I. CL: A-S, *scortan* / I. CL: *deesse, deficere*; 't gene insgelijks tot de tweede beteekenis, als hier voor, kan betrokken worden; nog ook ons SCHOR, *rudis*; gelijk als de afgebrokene of afgescheurde of rouwelijk afgeschraepte dingen; en, uit gelijkaerdigheid, overdragtelijk hier uit ons SCHORRE STÉM, *vox rudis & intermittens*. Voorts met UE by ons het *Verbum* SCHUEREN, I. CL: H-D, *scheuren* / I. CL: *terere, atterere*; & *terendo polire, nitidare*; & *olim transl*: *Fallere, decipere*; unde Gall: *escurer*, Angl: *scowre*; waer toe ons SCHUERSTÉEN, *m*: *tophus*; SCHUER-VODDE, *f*: *penicillus*; en SCHUER-ZAND, *n*: *glarea*; en met OE, ons SCHOER-HAYE, *squatina*; als wier schobbige huid tot een schraper en schuertuig gebruikt word: en met inkortinge van UE in U, en agterlaffing van den uitgang K, agter 't Zakelijke deel, past mede hier by, ons SCHURKEN, I. CL: *mendicorum vel scabie laborantium instar dorsum defricare vestibus*; waer toe ook ons reetsgemelde SCHURK, *m*: *Nebulo, scurra*; als in veragtinge gelijk gestelt met een schorfdén of luizigen bedelaer. Wederom by ons met O, ons SCHORRE, *f*: *rudus, cementum*; als afgebroken puim; Dog also deze met kruiwagens weggevoert word, zo schijnt hier op te zien het H-D, *schüren* / I. CL: *trudere, stimulare*; en *verschüren* / I. CL: *dissipare*; of nog ruim zo net met G, agter 't Zakelijke Deel, het Sax: en Geld: SCHORG-KARRE, *vehiculum trusa-tile*; waer van het Sax: en Geld: SCHORGEN, I. CL: en H-D, *schürgen* / *schergén* / I. CL: *protrudere curriculum*.

En met P agterop, gelijk het voorgemelde SCHÉRP, en ook in diergelijken zin, ons † SCHORPEN, I. CL: *secare, profecare*; *scindere, findere*; *stringere*; en † OP-SCHORPEN, I. CL:

Yy

SCHE.

I. CL: *profecare, refecare*; & *exenterare*. Maer ook met F, agter 't Zakelijke deel, even als bij eenige Takken van 't *Prasens*, ons † SCHORF, SCHORFD, en SCHURFD, H-D, *schorf* / A-S, *scurfed* / *scabiosus*; en ons *Subst*: SCHORFT, n: en SCHORFTE, SCHURFTE, f: H-D, *schorf* / M, A-S, *scurf* / Angl: *scurfe* / *scurfines* / *scabies*; om 't schrabben en krabben daer de lyder, wegens de jeukerigheid van 't schilferige en geborstene vel, in vervalt; waer toe mede ons † SCHORFTE, SCHORFT-KRUID, n: *scabiosa*, & *castuta*; als dienstig geagt voor die quale. Hier toe mede het H-D, *schorf* / M, *scrobs*; waer van 't H-D, *schürfen* / I. CL: *scrobem fodere, terram leviter exscalpere* & *circumfodere*; En per *Metbathefin* vertoont zig mede het H-D, *schroff* / *rudis, scaber, asper*; waer van het H-D, *schroffen* / I. CL: *asperare*; en met gelijken omzet van de R, en verzagtinge van B in stee van F, past hier eveneens toe ons SCHROBBEN, I. CL: *radere, scabere, runci-nare*; & *rasitare*; waer van ons SCHROBBER, m: *scalptor*; & *scopa rasoria*; Van het merkwaardige onderscheid tusschen een goed *schrobber*, en een goede *schrobber*, zie in onze XII. Redewiss: §. VIII. Wyders ook overdragtelijk ons SCHROBBEN, I. CL: *corrudere, acervare*; waer van ons SCHROBBER, m: *Lucrio, homo vilis*; & *avarus, sordidus*; als alles in- en nae zig- schrapende; en verder als een gering en veracht werk waernemende, ons † SCHROBBER, m: *Corrafor*; & *bajulus, cerdo*; & *lictor*; en, als ziende op de steelswijze inhaligheid, ook overdragtelijk ons SCHROBBEN, I. CL: *peste infestis curare*; waer van ook SCHROBBER, m: *Pollinctor, vespillo*; zijnde die genen, die zig van elk laten gebruiken tot het uitkleeden der dooden, en 't behandelen van besmettelijke zieken, doorgaens van slegten staet; en 't ware te wenschen, dat men niet te klagen had van hare inschrapigheid; dan zou hare trouw een heerlijken naem, en niet dien van een schrobber verdienen; zijnde zeker dit niet van 't minst beklaglijke ten tijde van zwaarigheid, als men, afgescheiden van vrienden en magen, in de handen van de zulken moet vervallen.

Eindeling, gelijk de zin van SCHEEREN, *zondere*, overdragtelijk komt voor Gek-schee-

SCHE.

ren en boerten, zoo vertoont zig mede met den uitgang S of TS, of ook NE, agter 't ingekorte Wortel-deel van 't *Pras*: ons SCHÉRTSE, SCHÉRSE en † SCHÉRNÉ, f: H-D, *schertz* / M. *jocus, ludibrium*; unde Ital: *scherzo*, Hisp: *escarnio*; waer van ons SCHÉRSEN, SCHÉRTSEN, en † SCHÉRNEN, I. CL: H-D, *schertzen* / I. CL: *ludere, illudere, jocari, nugari*; unde Ital: *scherzare*, & *scernire*, Hisp: *escarnecer*, Angl: *scorne*: en A-S, *scartige* / *scertige* / *mima*; als een spotteboef; waer uit ook schijnt ontleent te zijn, ons SCHÉRN-LUIN, SCHAR-LUIN, en SCHÉRN-LUIN, en SCHOR-LUIN, en † SCHAERJANT, *scurra, nebulo*; *homo incompositus, erro validus, mendicus*; als die, overgeslagen tot ondeugd, uit alle eerlijk gezelschap zig weg scheeren moet, en met eene verdiende verfmading en bespotting van elk-één word ontmoet, en als drek verschoven, gelijk ook Yl: *skarn* / Angl: *Boreal: tow-skarn* / *stercus*.

Al dit scheerwerk, zo vol van Takken, gaf mij al vry wat moeite om het in ordre geschaert te krijgen; dat ook nog wel beter mogt zijn.

Het Zakelijke-deel.

SCHEET, zie bij SCHYT, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

SCHEID, &c, in ons SCHEIDEN (ook oul: † SCHEEDEN), in *Prater*: oul: † SCHIED, nu SCHEIDDE, in *Prat*: *Part*: GESCHEIDEN, en oul: † GESCHEEDEN, zie VI. CL: *dividere, separare, decedere*, Græc: *συνεδαν, dispergere*; dit oude *Praterit*: vind men nog onder de *stichtelijke Rymen* van den vermaerden *Kamphuisen* in zijne *uitbreiding over Psalm 114*. beginnende aldus, *Doe Israël / na veel stadens / uit Egypten schied / waer mede de volgende Taelverwanten overeenstemmen: dus F-TH, scheidan / skeithan / dividere, discernere, & decedere*; en in *Prat*: *Part*: *gfscheidan / divisus, separatus*; en ook *onderskeithet / distinctus*; by de onregelmatigen N°. 5. A-S, *scadan* of *scadan* en *scadan* / *scad* / *gescaden* / III. CL: 4, *distingere*;

SCHE.

guere; H-D, *scheiden* / *schied* / *geschieden* / II. CL: 1, *dividere*, *decedere*, & *valedicere*; maer heeft ook met eenen, volgens *Bodiker* en *Von den Spaten*, in *Prater: scheidete* / *gehykerwijs* by *Ons. L-Frics*, *schieden* / *dividere*; in *Prat: Ind:* en in *Prat: Part:* *schaetdog M-G*, *schaidan* / I. CL: 2, *dividere*; en *af-schaidan* / I. CL: 2, *discedere*. In deze *Vriesche Praterita*, als mede bij 't A-S, in *Insin:* en *Prat: Part:* vind men de lange A, in *stee* van onze EI; en oulinks gold ook bij ons † *SCHADEN*, gelijk in 't A-S: en de *Noordhollandsche Dialect* zegt *SCHAEYDEN* voor *SCHIEDEN*, gelijk by 't M-G.

Met voorzetzels hebben we ons *AF-SCHIEDEN*, VI. CL: *discernere*, *secernere*, *sejungere*; & *discedere*, *abscedere*; waer van ons *AF-SCHIED*, *n: decessus*, *dimissio*, *digressio*; en *BESCHIEDEN*, † *BESCHIEDEN*, en *ONDER-SCHIEDEN*, VI. CL: *discernere*, *distingere*; waer van ons *BESCHIED*, † *BESCHÉÉD*, *n: distinctio*, *discrimen*; en *ONDER-SCHIED*, en † *ONDER-SCHÉÉD*, *n: F-TH*, *untar-sheit* / *differentia*, *distinctio*, *diversitas*; en de oude spreekwijze van † *IN 'T BESCHÉÉD GAEN*, *intercedere*, *conciliandi gratia intervenire*; om 't onderscheid der zaken te overwegen en 't verschil te beslissen: nog ook, als men spreekt van iets met de oogen of 't verstand te onderscheiden, of, als men een geschikte plaets aenwijst van elders te gaen, of by een te komen, zo gebruikt men ook dit *Verbum BESCHIEDEN*, † *BESCHIEDEN*, VI. CL: *decernere*; *desuare*, *praeferre*, *determinare*, *condiscere*; waer van wederom † *BESCHÉÉD*, *n: decretum*, *conditio*; *ratio*, *argumentum*; A-S, *ge-sceade* / *scad* / *ratio*, *distinctio*; en *DE BESCHIEDEN*, *argumenta*, *documenta*; als vertoogen van 't onderscheid en de billykheid van yders zaken; en *BESCHIED*, *n: responsum*; zo veel als een tegenvertoog; waer toe ons *BESCHIED GEVEN*, † *BESCHIEDEN*, VI. CL: *respondere*; *certum facere*, & *notum facere*; *BESCHIED HÉBBEN*, *certum habere*, *responsum habere*; en *BESCHIED DOEN*, *aquum iustumque praestare*, waer op ziet. hoewel met slegte *Zedekunde*, ons *BESCHIED DOEN IN 'T DRINKEN*, *aquali basstu respondere*; alsoo de onbescheidene *Drink-wetten* dat voor redelijk en eerlyk schatten; dog beter oordeel steekt

SCHE.

'er in ons *Adjectiv:* uit het *Prater: Partic:* ontleent, namelijk ons *BESCHIEDEN*, † *BESCHIEDEN*, A-S, *geschadlice* / *scadlice* / *discretus*, *rationalis*, *moderatus*, *modestus*; als bedauerlijk na rede de zaken onderscheidende: en in tegendeel uit het oude *Prater:*, met agterlatinge van de verfmeltletter D, ons † *SCHIE-LÓÓD*, en † *SCHIER-LÓÓD*, *indiscretus*, *inconsideratus*, *praeceps*, *temerarius*, *inconstans*; als zonder beklé of onderscheid. Voorts wederom met EI het AL: *traum-scheidar* / *conjector*; als ziende op de bygelooovige oudwiffche uitleggingen van *Droomen*, of andersints, als *droomendsgewijze* de zaken onderscheidende, welk laetitegeen onaedrige afschildering van het giften is. Nog ook † *VERSCHEIDEN*, † *VERSCHEEDEN*, VI. CL: *disgregare*, *separare*, *dividere*, *discernere*; & *tr: decedere*, *fato cedere*, *emigrare à vita*; waer van ons *Adject:* *VERSCHEIDEN*, *divisus*, *separatus*, *varius*, *diversus*; & *tr: mortuus*; en *UIT-SCHIEDEN*, VI. CL: *discedere*, *excedere*, *missum facere*; & *olim segregare*; en A-S, *scadenupffe* / *dispergio*; en wederom uit het oude *Prater:* het *Vlaemsche SCHIEDEN*, I. CL: *findere*, *dividere*, en 't *Gelderfche SCHIEREN*, I. CL: *dividere*, *partiri*; en *SCHIER*, *particula ligni abscissa*.

Verder, zonder Voorzetzels, hebben we de *Takken SCHEIDS-MAN*, *m: arbiter*; en 't *Gelderfche SCHÉÉD*, *terminus*; waer toe het gemelde M-G, *schaidan* / I. CL: 2, *dividere*; en *af-schaidan* / I. CL: 2, *discedere*; daer en boven ons † *SCHIEDE*, nu *SCHIEDE*, en in *stractael SCHIE*, *f: H-D*, *scheide* / *F*, A-S, *scatja* / *Angl: sheate* / *vagina*; en A-S, *sceth* / *sbeca*; als scheidende het ingeslotene af van andere zaken, om niet te beleedigen, nogte beschadigt te worden.

En, met den uitgang *EL*, ons *SCHIEDEL*, *SCHIEDEL*, *f: dog gemeenlijk contr: SCHEELE*, *f: H-D*, *scheitel* / *F*. *Angl: sheade* / *discrimen capillorum*; & *vertex*; en *SCHIELOF* / *SCHIEDEL-SMÉÉR*, *n: mesenterium*; als het scheidfel der darmen; welke inkortinge by vele andere *Takken* mede plaets heeft, als *HÓÓFD-SCHÉÉL*, *f: Calva*, *cranium*; en *SCHIELE DER OOGEN*, *palpebrae*; en *SCHÉÉL*, *n: of ook met I*, als of 't ingekort ware uit

SCHE.

het *Prater*: OBS SCHIL, VERSCHIL, *n*: en GESCHIL, *n*: Yñ: *schil* / N, A-S, *scyle* / *differentia*, *discrimen*; & *lis*; van welke *Substantiva*'s onze *Verba* † SCHEIDELN, † SCHEEDELN, nu gemeenlijk SCHEELEN, I. CL: H-D, *scheiteln* / I. CL: *discernere crines*; & *discriminare*; en SCHEELEN, VERSCHEELEN, en † VERSCHELLEN, en SCHILLEN, VERSCHILLEN, I. CL: H-D, *schalen* / *verschälen* / I. CL: *differre*, *discrepare*; A-S, *schalen* / I. CL: *distinguere*, *dividere*; en Yñ: *schilla* / I. CL: *distinguere*, *intelligere*; en Yñ: *schallegur* / *desertus*, *distinctus*; van 't Yñ: *schil* / *distinctio*, *cognitio*. Voeg hier bij ons SCHÉEL, SCHEELUW, H-D, *schäl* / *obliquus*, Græc: *σολδος*; als verscheelende van den gemeenen en behoorlijken stand; en SCHÉELZIENDE, SCHEELE-WIP, SCHÉEL-AERD, H-D, *schiel* / A-S, *scel-eage* / *scel-egè* / en *scpl-eage* / *strabo*, *luscus*. Nog ook † SCHEELE, *operculum*; en SCHÉLLE, SCHILLE, SCHIL, *f*: *cortex*, *putamen*; en mede met A, ons SCHALE, *f*: A-S, *scala* / H-D, *schalen* / Angl: *shale* / *shale* / *putamen*, & *olim cortex*; unde Gall: *escaille*; als eene opperste afscheiding, en daeren boven zig ligtelijk latende afscheiden; waer van ons SCHILLEN, en † SCHÉLLEN, I. CL: F-TH, *schelan* / I. CL: *decorticare*, *deglubere*; en SCHÉLKRUID, *chelidonia*, *hirundinaria*; als de scheidinge van winter en zomer aenwyzende, vermits opkomende omtrent den tijd van 't verschijnen der Zwaluwen, en uitgaende, als die vertrekken, waer van het ook den Latijnschen naem *Hirundinaria* ontvangen heeft: en SCHÉL-VISCH, *m*: *asellus minor*; zo 't my toeschijnt, om de digte en groote schélschobben; gelijk ook A-S, *sciel* / *scil* / *squama*.

Wederom met A, ons SCHALE *f*: F-TH, *scale* / Yñ: *sthaal* / F, H-D, *schale* / F, *patera*, *pbiala*; 't zy om de schelvormige gedaente, 't zij om dat wel cer de schillen of basten van harde groecisloffen tot drinkbekers gebruikt zijn geweest: en Yñ: *stol* / N, *vappa*; also de wijn, in deze platvormige schaeltjes open staende, in 't kort zijne fynste geesten verliest, waer van ons VERSCHALEN, I. CL: *vappam fieri*; verder overdragtelijk, vermits schael-vormige weeg-bakjes hebbende, OBS SCHAAL, WEEG-SCHALE, *f*: A-S,

SCHE.

scuale / *scalu* / *laur*, *trutina*; en, om de eyer-schalige form; ons † SCHAEEL, † SCHAL, *colem*, *testis*; A-S, *scallan* / *testiculi*; waer toe ons SCHAL- of SCHAEEL-BYTER, *m*: *scarabens*, *equorum coelos mordens*. Daerenboven M-G, *shalja* / F, *tegula*; en ons SCHALIE, *leye*, *tegula*, *scandula*, *sectilis è saxo lamina*; als schilfer-agtig, en bij dunne plaetjes zig latende afscheiden; en SCHALIE, SCHRYF-SCHALIE, *f*: *tabella deletilis*; als bestaende uit zulke schilfersteen; en † SCHAEEL-SYE, watersteen, *impluvium*, *aquarium*; als van ouds van schilfersteen gemaakt; en † SCHALD-JAER, *annus intercalaris*; als een ingezet- of scheid-jaer, om door 't invoegen van eenen dag het scheel van de drie andere jaren te vergoeden, en met den Zonsloop nader overeen te brengen.

Nog ook agter 't ingekorte SCHÉL of SCHIL, *putamen*, *cortex*, den uitgang F of V gestelt hebbende, spruit daer uit ons SCHÉLVE, SCHÉLF, *f*: en SCHÉLFER, SCHILFER, *m*: *squama*, *putamen*; & *segmen*, *frustula dissecta*; A-S, *scala* / *sciel* / *scille* / *scpl* / *concha*, *squama*; waer van ons SCHÉLFEN, SCHÉLFEREN, SCHILFEREN, I. CL: *desquamare*, *stringere*, & *radere*; en ons SCHÉLVE, HOOI-SCHÉLF, *meta saxi*; als een afgescheidene hoop, krijgende door 't leggen in de lucht eene korst of beslagen schilfer rondom; en SCHÉLVE, *bieze*, *juncus*; 't zy vermits tot scheidig gebruikt wordende, 't zy aengezien voornamentlijk uit een schil of schilfer vliezen bestaende. Gelijk ook met P, in stée van F of V, het Sax: en Geld: SCHÉLP, *f*: *Carex*; *ulra*; & *gladiolus*, *iris genus*; om gelijke rednen. Nog ook met eene *Allemannische* P in stée van F, ons SCHÉLPE, ook SCHULP, *f*: Angl: *shelle* / *putamen*, *testa*, *concha*. En met den uitgang M, schijnt hier toe mede betrekkelijk te zijn het oude † SCHÉLM, *cadaver*, *vel animal vivum quidem, sed præ matie cadaverosum*; *quin etiam lues pestilens, quadrupedum*; als of het zeide, een affchouwelijk mager schepfel, schilferig en verschrompelt, hebbende niet als vel en beenen aen 't lijf; voeg hier bij ons SCHÉLM, *m*: *homo scelestus*, *scelus*, *nequam*; 't zy men 't neme als een scheldnaem, overdragtelijk uit het vorige verouderde † SCHÉLM, ontleent, 't zij als een die uitgeschoten en afgeschei-

SCHE.

gescheiden word van alle eerlijk gezelschap, of als eene wiens bedrijf van al 't betamelijke verscheelt; even gelijk ook 't Latijnsche *scelus* zijne afleiding vind in 't Grieksche *σκελλος*, *perversus*; dog de eerste rede gevalt mij best.

Gelijk ook, met dezen uitgang M, en met A, volgens veel andere vorige staeltjes, hier toe in den zin van *schillen* past het oude † SCHALMEN, I. CL: *decorticare*; als mede ons SCHALMEYE, *f: sibia rustica*, vulgò *Scalmeia*, Sax: *schalmep* / Ital: *sciarmela*, Gall: *chalumeau*; vermits uit de riet-agtige schil bestaende; 't en ware dit laetste ontleent zy, of van ons SCHAL en MEYE, als schel van geluid, en van een uitgeholde Tak gemaekt; of van 't Fransche *chalumeau*, dat in plaets van 't Latijnsche *calamellum* & *calamus* komt.

Maer de weggesmoltenene D, agter 't Zakelijke Deel herfelt zijnde, hebben we mede ons † SCHEIDSE, *Euphon: SCHEISSE*, *lapis vel lamina abscissa*; waer van ons SCHEISEN, I. CL: *excidere saxa*, *effodere lapides*; gelijk ook H-D, *scheit* / N; *secta ligna*, *lignorum fragmenta*, & *caudices ligni*; waer van het H-D, *scheitern* / I. CL: *in affulas findere*.

En wederom met A ons oude † SCHADE, nu SCHADUWE, *f: M-G, skadug* / F, F-TH, *scada* / A-S, *scade* / *scadu* / *Tceada* / *scaduwē* / en *scaduwē* / H-D, *schatten* / M. *umbra*; als het onderscheid der zichtbare dingen aenwijzende, door de bepalingen en 't verschil van licht en duister; waer van ons SCHADUWEN, I. CL: M-G, *skadwojan* / I. CL: A-S, *scadewan* / I. CL: en *scadewan* / I. CL: *umbrare*; en OVERSCHADUWEN, BESCHADUWEN, I. CL: M-G, *ufar-skadwojan* / I. CL: I, F-TH, *bescatuan* / I. CL: *obumbrare*. De Vtaming zeit, by inkortinge, in stee van *schaduwe*, ook SCHAWWE, *umbra*; waer uit ontleent schijnt ons SCHAWUIT, SCHAVUIT, *noctua*; & *tr: scurra*; en A-S, *scawere* / *scurra*; als schuwende het licht, en afgescheiden van eerlijk gezelschap. Dog dit zelfde Wortel-deel SCHAEDE vertoont zig mede in ons SCHADE, *f: Yll: skade* / F, A-S, *scaththe* / *scathe* / *scathenpffe* / H-D, *schaden* / M, Angl: *scathe* / *dammum*, *lesio*, *nocumentum*; als gewoone vrugten van afgescheidene verdeeltheden en geschillen in te-

genstelling van de zoete gevolgen der Eensdragt; en A-S, *scathj* / *scatha* / *adversarius*; en daer van weder ons SCHADEN, en BESCHADIGEN, I. CL: M-G, *skathjan* / *gasthathjan* / I. CL: A-S, *scathan* / I. CL: en *scathan* / *scaththjan* / I. CL: H-D, *schaden* / en *schädigen* / I. CL: *nocere*, *ledere*; gelijk mede A-S, *scatha* / *scath-man* / *latro*, *pirata*; en A-S, *scathan* / I. CL: *furari*; welker schadelijkheid geen uitleg behoeft. En mooglijk ook tot dezen stam, in den zin van *scheiden* en *verspreiden*, ons † SCHAEDESE, *Euphon: SCHAEDESE*, *cantherii fulcrum*; als spreiden-beenige dak-schragen; benevens ons SCHAEDESEN, SCHAEISEN, *gralle*; om 't uitspreiden van de beenen, gelijk ook daerom by de Noordelingen *schrit-schoenen* genaemt, van 't *Verbum* SCHRYDEN, *varicari*.

Maer, even gelijk hier voor, met agterlatinge van de ligtelijk wegsmeltende D, de toevoegfels EL, in ons SCHEL en SCHEEL; en WE, bij 't Geld: SCHAWWE, *umbra*, zig vertoonen, alzo schijnt ook, onder 't aennemen van het Toevoegsel EM, hier uit ontleent te zijn, eerstelijk in den zin van afscheiding, even als by het voorgemelde SCHÉL, SCHIL en SCHILFEREN, ons † SCHIM, *furfures capitis*, *porrigo*, *furfuracea squamula capitis*; namelijk een hoofdschilfering zijnde; en ten andere, in gelijken zin als ons voorgemelde SCHADUWE, overmits het licht en de schaduwe het bescheid der dingen ontdekken; het A-S, *scima* / *scima* / *fulgor*, *splendor*; waer van A-S, *sciman* / *scimian* / I. CL: *splendere*; & *lippum esse*; en M-G, *scimig* / M, *laterna*; en ons SCHIM, *f: Umbra*; & *tr: phantasma*; en † SCHEMEL, SCHEMER, *m: umbra*; & *vana apparitio*; waer toe ons SCHEMER-TYD, *crepusculum*, *dubia lux*; en waer van ons SCHEMELLEN, SCHEMEREN, I. CL. en SCHEMER-OOGEN, I. CL: *caligare*; en A-S, *scimian* / I. CL: *radiare*, *inumbare*; en ons SCHEMERING. *f: umbra*; & *caligo*; & *crepusculum*; en SCHEMERING IN 't OOG; *suffusio*; vulgò *cataracta*. Behoorende wijders tot het voornoemde SCHIM, *umbra*, ons † SCHIM-MAN, en SCHIE-MAN, *m: Proreta*, *qui in prora tutelae navis praesidet*; als een om uit te zien wat 'er van verre schemerig mogt opdagen: en verder ons *Adjectivum*:

SCHE.

omn SCHIMMEL, *color cinereus, albus aliqua nigredine obscuratus*; als schemer-licht-koleurig; en, zo 't mij toefchijnt, ons *Subst*: SCHIMMEL, *n*: en *f*: *situs, mucor, raucor*; als een schimmel-verw-gelijkende uitflag, hoewel het ook even als ons gemelde † SCHIM, *furfures capitis*, op de afscheiding kan zien, dewijl het schimmel altijd eenige ontbinding verwekt der stoffe waer op het groeit; en hier van weder SCHIMMELN, I. CL.: en VERSCHIMMELN, I. CL.: *mucere, fracere*; Dog ons bovengenoemde † SCHEMEL, *umbra*, vind men ook bij ons als *Adject*., te weten † SCHEMEL, nu SCHAMEL, *pudens, pudicus, verecundus*; † *tr*: *pauper, verecundus, miser*; als niet onaerdig uitdrukken- de de eigenschap der eerlijk beschaemden en schamelen, van niet dan in 't schemerligt of in 't beschaaduwde zig te durven vertoonen, gelijk ook, bij elke schaemte-blos, die men ymand mogte aenjagen, yders hand gereed is, om zijne oogen of aengezicht te dekken: vertoonende zig bij ons en anderen ook nog vele takken in dezen zin, die meestendeel dezen bijstaert EL niet bezitten, als het A-S, *scame / sceame / scom / AL: scamu / H-D, schame / F*, Angl: *shame / verecundia, pudor*; en A-S, *scam-fæst / verecundus*; A-S, *sceom / scome / sceamu / confusio, contumelia*; Yfl: *skomm / ignominia*; waer van het A-S, *scomian / sceamian / scamian / en scamian / I. CL: F-TH, scamian / I. CL: M-G, skaman / I. CL: 2, H-D, schamen / I. CL: Angl: asham / en ons SCHAMEN, I. CL: pudere, erubescere*; en ons BESCHAMEN, I. CL: A-S, *scamian / I. CL: Angl: shame / confundere, pudorem incutere, debonorare*; en ons BESCHAEMT, *pudibundus*; en SCHAEMTE, *f*: en BESCHAEMTHEID, *f: Verecundia*; † *tr*: SCHAEMTE, SCHAMELHEID, *f: H-D; scham / F, A-S, scam-lim / pudendum, pudenda*. Dat alhier A, en E en I, in 't Zakelijke deel, bij dezelfde soort zig laten zien, past zeer wel bij dezen stam, en bij de andere reeds gemelde voorbeelden.

Widers, denkende op het voorgenoemde ingekorte SCHIL, GESCHIL, *differentia, lis*, en 't Yfl: *stål / distinctio, cognitio*, zo schijnt hier toe betrekkelijk, met agtervoeginge van den uitgang D, ons SCHILD, *n: & m: A-S,*

SCHE.

scild / scild; F-TH, *stål / H-D, scild / M*, Angl: *shield / shelde / clypeus, scutum, parma*; † *tr: Protector, securitas; quin etiam Testudinis operimentum ac scutum*; waer van 't A-S, *scildan / shildan / I. CL: defendere, protegere*; en F-TH, en AL: *scild-bora / scilt-pora / en scild-bor / bij ons SCHILD-KNAPE, m: armiger*; en SCHILD-WAGTE, *m: Excubie exstantes*; waer van ons SCHILDEREN, I. CL: H-D, *schillern / I. CL: excubare, vigiliis agere*; als door goede wagt-houding een scherm en schild verstrekkende: Edog, de SCHILDEN dienden voormaels niet alleen tot bescherming, maer ook, volgens het Yfl: *stål / distinctio, cognitio*, tot teeken van onderscheid in den kryg, ten welken einde zij beschildert wierden; waer uit gesproten is ons SCHILD, en SCHILD-WAPEN, *insigne, insignia*: gelijk ook Tacitus van de Oud-Duitche Voorvaderen getuigt, (*Annal: Lib: II.*) *non Loricam Germano, non Galeam, ne scuta quidem ferro nervoque firmata, sed viminum textus, vel tenues & fucatas colore tabulas*; en op eene andere plaats, (*De Morz German: Cap: VI.*), *nulla cultus jactatio, scuta tantum lectissimis coloribus distinguunt*: dus wierden der ouden schilden, van gevlogten tienwerk of planken gemaekt, met verwen onderscheiden en zinnelijk opgesinukt; waer van weder ons SCHILDEREN, I. CL: H-D, *schilbern / schillern / I. CL: pingere*; enz.: even gelijk ook Kimbr: *ritt / picture*, † *tr: Clypeus*; van 't Kimbr: *ad stita / pingere, scribere*; hoewel alle deze Takken met SCHILD ook eenigzints betrekkelijk schijnen tot ons volgende Wortel-deel SCHUIL, in deze Pr.

De Zaek- of Wortel-deelen.

SCHEIDS of SCHEIS, in † SCHEIDSE, SCHEISSE, *lapis vel lamina abscissa*; en SCHEISSEN, *excidere saxa, effodere lapides*; bij 't vorige SCHEID, in deze Pr.

SCHEIL, in SCHEIL-SMEER, *mesenterium*; zie daer van bij SCHEID, in deze Pr.

† SCHEIN, 't oude *Præf: van SCHYNEN, bij SCHYN*, in deze Pr.

SCHEL

SCHE.

SCHËL, in **SCHËLLE**, *cortex, putamen*;
 † **SCHËLLEN**, *decorticare*; **SCHËL-**
KRUID, *hirundinaria*; en **SCHËL-**
VISCH, *asellus major*; zie daer van bij
SCHEID, in deze Pr. als mede, in
SCHËL, *sonorus*; **SCHËLLE**, *tintinnabu-*
lum; en **SCHËLLEN**, *pulsare tintinnabu-*
lum; en 't Geld: **SCHËLLIG**, *clamosus*;
 en † **INSCHËLLIG**, *furibundus*; en iets
 van **SCHËLLING**, *solidus argenteus*; zie
 bij **SCHËL**, in de H. Pr.

Met Wortel-deel.

SCHËLD, &c, in ons **SCHËLDEN**,
SCHOLD (oul: mede † **SCHALD**), **GE-**
SCHOLDEN, II. CL: 6, *criminari, incre-*
pare, convitiari; dat is, met hevige en laster-
 lijke woorden ymand aentasten en beschuldigen;
 Maer ook Geld: en Sax: **SCHËLDEN**
HET OORDËEL, *contradicere sententia, in-*
crepare sententiam; *vulgo appellare*; en bij
 ons mede **QUYT SCHËLDEN**, II. CL: 6, *gra-*
tiam facere debiti, remittere; zo dat de ge-
 meene Grondbetekenis eigentlijk op de
 schuld, en niet op 't tuidrugtig of lasterlijk
 roepen ziet; hoewel deze laetste overdragte-
 lijke zin ten deele al oud is, want **F-TH**,
scheltan / schalt / gischoltan / II. CL: 4,
objurgare; gelijk ook het **H-D**, **schelten /**
schalt / gescholten / III. CL: 2, *reprehende-*
re, reprobare, & convitia dicere. Deze over-
 weging brengt mij in vermoeden of niet by
 oen *Euphonic*-trek van **LD** in **LL** of enkelyk
 in **L** te verwisselen, hier uit wel eer ontleent
 zy geweest het onregelmat: **M-G**, **skulda /**
F-TH, **scolda / A-S**, **scold / H-D**, **solte /**
debebam; en **M-G**, **skat / F-TH**, **scat / A-S**,
scat / H-D, **sol / debeo**; en **F-TH**, **sculan /**
A-S, **scoldan / en scolan / H-D**, **sollen /**
debere; hebbende voormaels een *moeten* en
schuld beteekent, dog sedert tot hulpwoorden
 verstrekt bij 't **F-TH**, en **A-S**, even gelijk
 ook bij 't **Yfl**: en **Ons**, bij 't **Yfl**: naemlyk
En skat en **En skilde** / dog bij ons onder een
 verloop van **Z** voor **SCH**, **ik zal**, en **ik**
ZOUDE (oul: **ZOLDE**), en in *Infin*: **ZULLEN**.
 Egter, dit onbeslist latende, zullen we dezen
 op haer plaats bijzonder verhandelen; hoe-
 wel 'er Takken zijn die op beiden even goed
 passen.

SCHE.

Spruiten uit het *Præf*: zijn, ons **SCHËLD-**
WOORD, *n*: **F-TH**, **scheltwoort / opprobrium**;
 en **F-TH**, **shelta / infamatio**; en † **SCHËLD-**
BAER, *vituperabilis, criminosus*; & *culpabilis*;
 en † **SCHËLDIG**, *calumniosus, injuriosus,*
invektivus; en **A-S**, **scelde / reatus**; &c.

Tot het Zakelijke deel van 't *Præter*: is
 betrekkelijk ons **SCHULD**, ook † **SCHËLD**,
 en *Euphon*: † **SCHËLD**, *f*: **A-S**, **scilde / H-D**,
schuld / F, *debitum, & culpa*; en ons **IN-**
SCHULD, **WEDER-SCHULD**, *f*: *debitum quod*
nobis debetur; waer van ons **SCHULDIG**,
 † **SCHËLDIG**, **M-G**, **skuldig / F-TH**, **scul-**
dig / debens, reus, culpabilis; waer van ons
BESCHULDIGEN, I. CL: *criminari*; en **ONT-**
SCHULDIGEN, **VERONTSCHULDIGEN**, I. CL:
excusare; en **VERSCHULDEN**, **VERSCHUL-**
DIGEN, I. CL: *commereri, & olim delinque-*
re; en † **VERSCHULDEN**, vergelden, *repem-*
dere; waer toe verder ons **SCHULDENAER**,
F-TH, **sculdige en sculdenar / debitor**; en
SCHULD-EISCHER, **SCHULD-HËÉR**, *m*: *cre-*
ditor; en † **SCHULD-HEIS**, † **SCHËLD-HEISCHER**,
 en † **SCHËLD-HËÉT**, nu bij ons met een in-
 krimpige **SCHËUT**, *m*: **A-S**, **scult-heta /**
Prætor, noxia debitive exactor, unde vulgè
Scultetus; als van 's Vorsten wege een Aen-
 wijzer van schuld, en Eischer van straf of
 boete; hoewel met gelijk rogt deze Takken
 uit het *Præter*: van ons oude † **SCHULEN**,
debere, nu **ZULLEN**, *verbum auxiliare futu-*
ri temporis, kunnen gesproken geweest zyn,
 gelijk we bij 't Wortel-deel **ZUL** ook geden-
 ken te vermelden.

Eindeling kan ook ons † **SCHOLDEREN**,
 I. CL: *ludum aleatorium exercere, aleatori-*
bus & lusoribus ludendi copiam dare, hier uit
 ontleent geweest zijn, vermits het dobbelspel
 schulden na zig sleept, of anders mogelijk
 ziende op 't geld-geenen of schuld-verfchot:
 door den *Doppel-waerd*; en † **SCHOLDERAER**,
m: *carnifex*; als een die de straffe van de
 schuld geregteijk uitvoert: en mogelijk me-
 de tot dezen Tak ons † **SCHËLDER**, of
 † **SCHULDER**, nu **SCHOUDE**, *m*: **F-TH**,
sculder / AL: **scultyr / A-S**, **scilde / scul-**
dre / en sculdor / Humerus; vermits men tot
 een teeken van een beschuldiging, dog voor-
 naemlyk bij een schuldbekentenis, gewoon is
 zijne schouders op te halen; waer bij ook
 onze

SCHE.

onze spreekwijze past van DE SCHULD TE DRAGEN, dat is, voor schuldige te gaen; en IET OP EENES ANDERS SCHOUDER TESCHUIVEN, voor, eenen ander beschuldigen om zsz zelf te ontlasten.

De Zaek- of Wortel-deelen.

SCHÉLF of SCHÉLV, in SCHÉLVE, SCHÉLF, en HOOISCHÉLF, en SCHÉLFER, en SCHÉLFEN, en SCHÉLFEREN, zie daer van bij SCHEID, in deze Pr.

SCHÉLM, in † SCHÉLM, *cadaver, vel animal præ macie cadaverosum* &c, en SCHÉLM, *homo scelestus*; zie daer van bij 't vorige SCHEID, in deze I. Pr.

SCHÉLP, *concha, testa*; zie daer van bij SCHEID, in deze Pr.

SCHÉLV, zie SCHÉLF, hier boven.

Het Wortel-deel.

SCHÉND, &c, in ons SCHÉNDEN, SCHOND (ook oul: † SCHAND), GESCHONDEN, II. CL: 6, *vitiare, polluerre, deformare, corrumpere*; & tr: *stuprare*; dog word tē mets ook als I. CL: gebruikt; gelijk zulks mede al plaets had bij 't F-TH, of AL: *gi-schentan* / I. CL: *vitiare, confundere*, & *concidere*. Dog wederom H-D, *schinden / schand* of *schund / geschunden* / III. CL: 1, en ook I. CL: *abradere; cutem detrabere*; & tr: *turpe lucrum facere*.

Tot SCHÉND het Wortel-deel van 't Praef: ons SCHÉNDIG, *turpis*; en SCHÉNDEN, I. CL: H-D, *schinden* / I. CL: *vitiare*; & tr: *stuprare*; en F-TH, *gischenten / gishentan* / I. CL: *vitiare, concidere*; & *confundere*; en A-S, *scendan / scndan* / I. CL: *vitiare, contumeliâ afficere; confundere, reprehendere*; en met den H-Duitschen zin van *afsnijden* en *villen* het Geld: SCHINDE, f: Angl: *skinne / cutis, membrana, cortex*; ons SCHINDEN, I. CL: *deglubere, excoriare*; en 't H-D, *schinder / M, excorians*; & tr: *carnifex, & nun-*

SCHE.

dinator sordidus; en H-D, *schindel / F, afsula, scandula*; waer van het H-D, *schindelen* / I. CL: *scandulas secare*; en ons oude † SCHINNE, *furfuracea squamula capitis*.

Het oude Zakelijke deel van 't Praef: met A, hebben wē in ons SCHANDE, SCHAND, f: H-D, *schand / schande* / F, A-S, *scande / ignominia, abominatio, infamia, probrium, confusio, nota, macula*; waer toe ons SCHANDIG, SCHANDELYK, A-S, *scandlic / turpis, iniquus*; en waer van het A-S, *scendan* / I. CL: *rejicere*; en *gestendan* / I. CL: *confundere*; en 't H-D, *schanden* / I. CL: bij ons TE SCHANDE MAKEN, *infamare*; en BLOEDSCHANDE, *incestus*, en, gelijkerwijs alle geweldige afknevelary van koop-prijs, wanneer ymand in nood is, of, gelijk het mededeel in dieftal door het voorbedagtelijk opkopen van gestolen goederen zeer verre onder de waarde, bij alle degelijke menschen voor een schandelijk en vuil gewin gerekent word, zo is overdragtelijk hier uit een zegwijze in gebruik geraekt van SCHANDE-KOÓZ, *vili pretio emptus*; zonder dat 'er thans dien oneerlijken koop-dwang, maer slegts eenen zeer geringen prijs na de markt der dingen mede gemeent word. Wijders F-TH, of AL: *gestantet* / A-S, *gestand* / *confusus, contumelia affectus*; benevens ons † SCHANDEÉEL, f: *mulier maledica*; en SCHANDAEL, n: *offendiculum, scandalum*; welke terminatie AEL uit het Latijnsche ontleent is, en 't onze aen dat gelijkvormig maekt. Maer op den H-D, zin van *afgesneden plankwerk*, als bij 't voorgemelde H-D, *schindel / assula, scandula*, past niet qualijk ons SCHANTSE, SCHÉNTSE, f: *fascis lignorum*, als een schotwerk van planken of palen tot afsnijding en bescherming tegen den vijand, maer sedert dat 'er ook tien- en aerd- en steen-werk toe gebruikt is, overdragtelijk hier van ons SCHANTSE, f: *bolwerk*, H-D, *schantze / F. vallum & propugnaculum castrense*; & *sepi-mentum muri*; *pratextura*; en SCHANTSKORVEN, *crates implexa castris pro munimento, praesertim terra ingesta impleta*; en waer van ons † SCHANTSEN, BESCHANTSEN, I. CL: H-D, *schantzen* / I. CL: *munire aggere aut vallo, obvallare*; even gelijk ook de Vlaaming hier voor zegt SCHRANTSEN, I. CL: *mun-*

SCHE.

emunire; van † SCHRANTSE, *ruptura, fractio*.

Tot het andere *Præter*: het H-D, *schund*/M, *actus excoriandi*; & *sordes, cænum, ster-cus*, & *turpe lucrum*, & *usura*; A-S, *scond*/*confusio, abominatio*; en A-S, *scondelic*/*tur-pis*; waer bij te voegen is het F-TH, *scun-dan*/I. CL: *admonere, stimulare*; als door prikkeling van eer en tegenstelling van schan-de ymand aendrijven.

Het Wortel-deel.

SCHÉNK &c, in ons SCHÉNKEN (oul: mede † SCHINKEN), SCHONK (en oul: † SCHANK), GESCHONKEN, II. CL: 6, *infundere, potum fundere; quin etiam Dono dare, munerare*; en VERSCHÉNKEN, II. CL: 6, *transfundere*; & *altera vice infundere*; H-D, *schenken*/*schank* (en *schenkte*/*schank-te*)/ *geschunken* en *geschenket* of *geschan-ket*/III. CL: 1, en I. CL: *vinum infundere; & munerare*. Uit de gastvrijheid der ouden, voornaemlijk omtrent den drank, schijnt my de overdragtelijke zin van SCHÉNKEN voor *begiftigen* ontleent te zijn.

Hier toe vooreerst het A-S, *scenc*/*potus*; en *scenc*/*cyathus*; en ons † SCHÉNK, nu SCHÉNKER, *m*: H-D, *schenke*/M, *sup-promus, pocillator*; en GESCHÉNK, *n*: *infusio frequens*; waer van het A-S, *scencan*/*scen-can*/I. CL: H-D, *schenken*/I. CL: *potum dare*; en A-S, *scencean*/I. CL: *propinare*; en waer toe ons SCHÉNK-PÓT, SCHÉNK-KAN-NE, *f*: *cirnea*; en H-D, *schenke*/F, *taber-na, canpana*; en H-D, *bier-schank*/M. *ven-ditio cerevisia*. Dog op de *begiftiging* ziende, ons † SCHÉNK, GESCHÉNK, *n*: H-D, *ge-schenk*/N, *munus, donum*; SCHÉNKER, *m*: H-D, *schenker*/M, *munificus, donator*; dus zeit men te regt van onzer aller opper-sten Vader, dat HY is, een *Schenker van alle goede giften en gaven*; in andere gevallen word dit onze weinig gebruikt: voeg hier by het H-D, *schenken*/I. CL: *munerare*; en ons SCHÉNK-WYN, *m*: *vinum donativum, bo-norarium*; en uit het *Præter*: het H-D, *schank*/M, *donatio*; dog bij ons, uit het *Præf*: met een *Walschen staert*, SCHÉNKAGIE, *f*: *donum, munus*.

II. Deel.

SCHE.

Uit dezen stamboom schijnt insgelijks ont-leent geweest te zijn, het A-S, *scenc*/*scanc*-ca / *sconc* / Angl: *shanke* / bij ons SCHONK, *f*: H-D, *schunke* / F, *perna, crus*; en uit het *Præf*: ons SCHÉNKE, SCHÉNKEL, SCHINK, en SCHINKEL, *m*: & *f*: H-D, *schink*/*schin-ke* / en *schenkel*/M, *crus, os ossis; perna, pars infra genua ad pedes usque; & armus porci vel vitula*; zijnde eigenlijk die beender-agtige partijen, daer weinig vleesch aen zit, en die men by 't slaen van een Rundbeest in de slachtijd veel al gewoon is aen behoefligen weg te schenken. Hoewel men hier te lan-de van onze zuinige Voorouderen geleert heeft de gehakte kalf-schinkels, met bijvoe-ging van groente, tot zulk een aengename en tevens heilzame lepel-sop toe te bereiden, dat m'er lieden van rang op noodigen mag; 't en zij 't een H-Duitscher mogte zijn, aenge-zien die, van een andere opvoeding en ge-woonte zijnde, zig niet wel vereert kan re-kenen met schonken en bonken, die men, volgens 't zeggen, tot zynent den armen schenkt; gelijkmen ook, uit veragting, de voe-ten en beenen van menschen in 't H-D, *schun-ken* noemt, waer van het H-D, *befchunken*/I. CL: *commaculare pedibus vel calceaminibus cænosus*.

Tot het *Præf*: *Partic*: ons BESCHONKEN, *donatus*, & *tr*: *ebrinus*; en OVERSCHONKEN, *obrutus potu*.

De Zaek-of Wortel-deelen.

† SCHÉNTS, in † SCHÉNTSE, *fassis ligno-rum*, zie daer van bij SCHEND, in deze I. Proeve.

SCHÉP, in SCHÉPPEN, III. CL: 2, 3, *for-mare, creare*; en SCHÉPPEN, I. CL: *haurire*; † SCHÉPPE, *formatio, creatio*; SCHÉPSEL, *creatura*; SCHÉPPER, *crea-tor, conditor*; † SCHÉPPER, *sartor*; en 't Vlaemsche SCHÉPPEN, *sarcinare*; SCHÉP-MES, *scalprum sutorium*; SCHÉP-SCHEEREN, *strictim attondere pannum* &c, SCHÉP, *concava figura, vel motus concavus*; ADEM SCHÉPPEN, *patulis au-ras*

SCHE.

vas captare naribus; en SCHÉPPER, *cochlea*, *capula*, *hanstrum*; en 't Geld: SCHÉPPER, *vellus*; enz. bij SCHAEP, hier voor in deze Pr.

SCHÉR, in SCHÉRJEANT, *satelles*; SCHÉRLING, *cicuta*; † SCHÉRRE, *rasio*, *rasura*; en SCHÉREEN, *scabere*, *radere*, *rufipari*; en SCHÉR-MUIS, *talpa*; en SCHÉRLUIN, *scarra*, *nebulo*; zie daer van bij 't vorige SCHEER, in deze Pr.

SCHÉRD, in † SCHÉRDELINKS, *grallatim*; en SCHÉRDE-BEENEN, I. CL: en † SCHÉRDEN, *grallare*; zie bij 't volgende SCHRYD, in deze Pr.

SCHÉRF of SCHÉRV, in SCHÉRF, SCHÉRVE, *testula fragmentum*; *semen*; SCHÉRVEN, *concidere minutatim*; † in *frustula corripit*; zie daer van bij SCHEER, in deze Proeve.

† SCHÉRG, *vortot*, *licor*; zie daer van bij SCHEER, in deze Pr.

SCHÉRL, in SCHÉRLING, *cicuta*; enz. zie daer van bij SCHEER, in deze Pr.

SCHÉRM, in SCHÉRM, *protectio*, *scutum*; *quis etiam olim Ars gladiatoria*; SCHÉRMEN, *sucri*, *defendere*, *digladiari*; en SCHÉRMUTSEN, *velitari*; zie daer van bij SCHEER, in deze Pr.

† SCHÉRN, in † SCHÉRNEN, *jocari*, *hudere*; enz. zie daer van by SCHEER, in deze Proeve.

SCHÉRP, in SCHÉRP, *constrictus*; *asper*, *acerbus*, *acutus*; *sagax*; en SCHÉRPEN, *acuere*; enz. zie daer van bij SCHEER, in deze Proeve.

SCHÉRS of SCHÉRTS, in SCHÉRTSEN, *hudere*, *jocari*; enz. zie daer van by SCHEER, in deze Proeve.

SCHÉRV, zie SCHÉRF.

SCHÉT, in † SCHÉTTE, *foris*; en SCHÉT-

SCHE.

TEREN, *cashimari*; zie daer van bij SCHYT, in deze Pr.

SCHEUR, in SCHEUR-BUIK, *stomacace*; SCHEUR-BÉEN, *stelosyrbe*; SCHEURMOND, *oscedo*; en in SCHEUREN, *rampere*; enz.; zie daer van bij SCHEER, in deze Proeve.

SCHEUT, in SCHEUT, *jaculatio*; *projectio*; *somma*; *furculus*, &c; SCHEUTIG, *furculosus*; *procerus*; † *promptus*; en 't Geld: SCHEUTEL, *infurnibulum*; enz. bij SCHIET, in deze I. Pr.

SCHI.

SCHICHT, in GESCHICHT-SCHRYVER, *historicus*; en SCHICHT, † GESCHICHT, *jaculum*; en SCHICHTIG, *avidus*; zie daer van bij SCHIE, in de II. Pr.

SCHIE, in SCHIE, *vagina*; en † SCHIE-LOOS, *indiscretus*, *inconstans*; en SCHIE-MAN, *provesa*; zie daer van bij SCHEID, in deze Pr.; als mede in GESCHIEËN, *ferri*; en SCHIELYK, *fabicus*; zie daer van bij SCHIE, in de II. Pr. en van 't laetste mede bij SCHUIL, in deze Pr.

† SCHIECH, in † GESCHIECHEN, *ferri*; bij SCHIE, in de II. Pr.

SCHIED, in † SCHIED, het oude *Præf.* van SCHEIDEN, *dividere*; en het Vlaemsche SCHIEDEN, *findere*, *dividere*; bij SCHEID, in deze Pr., dog in GESCHIEDEN, *ferri*; enz. bij ons SCHIE, in de II. Pr.

SCHIEN, in MISSCHIEN, † MAG-SCHIEN, en † BY-SCHIEN, *fortis*; bij SCHIE, in de II. Proeve.

SCHIEP, zie bij † SCHAEP, in deze Pr.

SCHIER, in † SCHIER-LOOS, *indiscretus*; 't Vlaemsche SCHIER, *particula ligni*; en 't Geld: SCHIEREN, *dividere*; bij SCHEID, in deze Pr.; en in GESCHIER, *apparatus*, &c; en SCHIEREN, *parare*, *ornare*; bij SCHEER, in deze I. Pr., gelijk

SCHL.

lijk ook in SCHIER, *olim Cistò, mox, flastim; nunc Ferè, propè; &c.*, zie daer van bij SCHJE, in de II. Pr.

Het Wortel-deel.

SCHIET, &c. in ons SCHIETEN, SCHOOT (oul: mede in *Sing: SCHOOOT*), GESCHOTEN, II. CL: 3, *movere, & moveri; jaculari, emittere telum, globum, lapidem; displodere tormentum; & tr: scomma in aliquem projicere; SCHIETEN, op- en uit-schieten, II. CL: 3, exoriri; eufurgere, subito surgere; ERGENS AF-SCHIETEN, II. CL: 3, delabi, ruere; EEN ROER AF-SCHIETEN, II. CL: 3, displodere sclopum; BESCHIETEN, II. CL: 3, jaculis vel globis impetere; en BESCHIETEN, II. CL: 3, toenemen, accrescere; & procedere; en BESCHIETEN, om-SCHIETEN, II. CL: 3, circumdare, sepire; IET IN-SCHIETEN, II. CL: 3, aliquid immittere; ERGENS IN-SCHIETEN, II. CL: 3, illabi in aliquem locum &c; GÉLD ERGENS BY IN-SCHIETEN, II. CL: 3, damnum pati, disperdere pecuniam aliqua re; VERSCHIETEN, WÉG-SCHIETEN, II. CL: 3, ejaculari; & pulverem nitratum tormentis emovere; VERSCHIETEN, II. CL: 3, veranderen, mutare locum, vel colorem; & consternari; GÉLD VERSCHIETEN, II. CL: 3, erogare pecuniam; ONTSCHIETEN, II. CL: 3, subito & celeriter effugere, & excidere; elabi ex memoria; & opinione falli; en OP-SCHIETEN, II. CL: 3, in altum projicere; OP-SCHIETEN, GÉLD OP-SCHIETEN, II. CL: 3, pecuniam vel censum dare, solvere; OVER-SCHIETEN, II. CL: 3, transmittere; & abundare, superesse; met een *Præp: separ:* in *Præt: Pari:* OVERGESCHOTEN, dog OVERSCHIETEN, II. CL: 3, overtrekken, abducere, met een *Præp: insepar:*; en in *Præt: Pari:* OVERSCHOTEN; en VOOR-SCHIETEN, II. CL: 3, objicere, objectare; & antevertere; en † GÉLD VEURSCHIETEN; erogare pecuniam; en UIT-SCHIETEN, II. CL: 3, ejaculari, dimoveri; & exoriri, pullulare; rejicere è numero; & seligere; exuere tunicam &c; & scammata projicere; en zoo meer anderen.*

Hier toe mede onder onze Taelverwantten het A-S, *scrotan* en *scutan*/*scrot*/*scuten* en *scot*

SCHI.

ten/II. CL: 1, *sagittare; percurrere; ruere, precipitare; Angl: to shoot /shot /shotten /ejaculari; Yll: skoota* / II. CL: 2, en volgens de anderen van die *Classis* in *Præt: skaut* / in *Præt: Part: skotenn / jaculari*; in 't *Præf: eg skpt. H-D, schiessen / schofz / geschossen* / II. CL: 2, *jaculari; fruticare, germinare; prabere, solvere; ab-schiessen* / II. CL: 2, *evanescere; ein-schiessen* / II. CL: 2, *colligere, recipere, sibi habere; ex-schiessen* / II. CL: 2, *prodesse; fort-schiessen* / II. CL: 2, *ulterius suppeditare; verschiessen* / II. CL: 2, *dilapidare, consumere; en votschiessen* / II. CL: 2, *prænumerare, & impensum facere; enz.*, welke alle voorzetsels hier een andren zin aenbrengen dan bij Ons; waer uit op te maken is, dat het gebruik van die bij deze *Composita* jonger is dan de verspreiding van den H-D, taeltak, en den onzen.

Tot het *Præf:* met IE, ons SCHIET-LAP, *m: brachiale jaculatorium*; SCHIET-PYE, *stragula*; SCHIET-SPOELE, *radius textorius*; en A-S, *scrotunga / calami*; en † SCHIETING, VERSCHIETING, *f: processus; emissio; colorum evanescentia; & olim Salsus cum membrum alternatim vibratur*; en VERSCHIET VAN GOED, *n: ubertas, copia rerum*; als genoeg om 'er na begeerte wat uit te kiezen, en uit te schieten: en SCHIETER, SCHIET-WORMKE, *blatta, tinea*; om 't bijzonder snellijk voortschieten, *Yll: skootelike / celeritas*; en A-S, *scrot / paratus*; Wijders ons oude † SCHIETER, nu uit het *Præt: ons SCHUTTER, m: A-S, scptta / M, sagittarius, jaculator; & nunc displor tormenti bellici*, ter welker gelegenheid mij de oudberoemde naem der SCHYTEN, *scythæ*, *Græc: Ευθηαι*, te binnen komt, als volkeren die bij uitstak in 't handelen van schiet-geweer vermaard en langs 't Noorderdeel van *Asia* en *Europa* verspreid waren: onder welke Europese *Scythæ* van ouds onze Voorvaderen van Duitschen stamme betrokken zijn geweest; zo dat vermoedelijk die naem uit onzer Voorouderen gemeene moedertael, en uit dezen stam ontleent is. 'T is wel waer dat men in 't Latijn de *y* voor IE vind, en *th* voor *s*; dog dit geeft weinig of geen verandering ten opzichte van een naem, dien we niet en kennen als uit de penne van Griek of Romein, die

SCHI.

SCHI.

de tale en *Dialect* der *scythæ*, na allen schijn, nogte kenden nogte leerden, 't zij uit gebrek van gelegenheid, 't zij uit een algemeene kleinagting voor zulken die Barbaren in hare oogen waren; behalven dat ook de *y*, bij 't *Yfl*: *stapt* / *jaculor*, en 't *A-S*, *scptta* / *sagittarius*, plaets heeft; daerenboven komt eigentlijk deze Latijnsche *y* tegens de Griekische *Ypsilon* of *U*, die onze *U*, uit het *Prater*: gelijk ook in *SCHUTTER*, &c; net genoeg beantwoord.

Voorts met *UI*, die van eenerleije geboorte is. als onze *IE* (zie daer van onze *Grondsl.* II. *Verband*: §, VII. en merk ook op het voorgemelde *A-S*, *sceotan* en *scutan* / in *Infim*:) ons *SCHUIT*, *f*: *Lembus*, *levunculus*, *navigiolum*, *cymba*, *alveus*, *linter*; eigentlijk een klein schip of plat open schuitje, om, in stee van een vlot, iets over te voeren, dog voor en agtereaen puntig toefchietende als een schip, om te snelder en gereeder te vorderen: op welke puntigheid past het *A-S*, *scpte* / *sceat* / *Yfl*: *stot* / *N*; *angulus*; en het *Yfl*: *stutur* / *puppis*; schoon de drie laetsten uit het *Prater*: *Ind*: & *Subj*: ontleent zijn.

Maer ook, met inkorting van *IE*, in *I*, schijnt tot dit Wortel-deel *SCHIET* te behooren ons *SCHITTER*, *m*: *GESCHITTER*, *n*: *lux coruscans*; waer van ons *SCHITTEREN*, *I. CL*: *coruscare*; om 't snel en vinnig uitschieten der lichtstralen, herwaerts en derwaerds verspreid; gelijk ook *Yfl*: *stottur* / *difcolor*.

Dog tot het oude *Prater*: met *ÓÓ*, behalven het reetsgenoemde *A-S*, *sceat* / *angulus*, ons *SCHÓÓT*, *m*: *H-D*, *schofz* / *Saxon*: *stot* / *M* en *F*. *gremium*, *sinus*; als uit eerbaarheid met een kleed beschooten; of als iet, waer in men 't een of 't ander inschiet, vervangt, verbergt, bewaert, of omarmt, gelijk ook *H-D*, *stet-schofz* / *sinus maris*; en *Yfl*: *staut* / *N*, *peplum*, *sinus*; *M-G*, *stautg* / *M*, *fimbria*, *vestimenta*; *A-S*, *sceate* / en *scete* / en *scpte* / *vestis*, *lintheum*, *findon*; *læna*; & *lodix*; waer toe mede ons *VEUR-SCHÓÓT*, *n*: en *SCHOOTE-KLÉÉD*, *n*: *castula*, *præcinctorium*; en *SCHÓÓTS-VÉL*, *n*: *succinctorium pelliceum*; en *SCHÓÓT VAN 'T ZEIL*, *m*: *Pes veli*, & *funis quæ laxatur vel attrahitur pes veli*; waer van onze *Ipreekwijze* van

SCHÓÓT VIEREN, *I. CL*: *laxare pedem veli*; & *tr*: *remittere*, *concedere*.

Tot het hedendaegsche *Prater*: of dat van den *Subj*: met de zagte lange *O*, of hare gelijkwaardige *OE* of *EU*, of ingekorte *O* of *U*, behalven het reeds vermelde *Yfl*: *stot* / *N*, *angulus*, en *stutur* / *puppis*, en ons *SCHUTTER*, *jaculor*, nog ook in den zin van *schieten*, *werpen*, ons *SCHOOT*, *m*: *SCHOTE*, *f*: *SCHUT*, *m*: en *f*: *Yfl*: *stot* / *N*, *jaculatio*; *projectio*; *motus procedens*; *ictus scopi*, *tormenti* &c, & *tr*: *somma*, *cavillum*; en *SCHOTS*, *bardus*; als onhandelbaer en afkeerig van ommevang, of als onbedagtelijk zig los gevend tot quaedaerdige schampschouten: en ons *SCHOTE*, *SCHUT* *f*: en *SCHOT*, *m*: en † *GESCHOT*, *n*: *A-S*, *scotu* / *H-D*, *schüsse* / *F*, en *geschofz* / *M* en *N*, *jaculatus*, *projectura*, *missile*; en *Yfl*: *stutull* / *Angl*: *stutle* / *missile telum*; en 't *Geld*: *SCHUTTEL*, *infurnibulum*, als om 'er brood mede in den oven te schieten; en overdragtelijk *H-D*, *schofz* / *M*, *amasio*; als door eene liefde-pijl geschoten; en *H-D*, *schütze* / *M*, *jaculator*, *sagittarius*; waer voor bij ons, als reeds gezet is, *SCHUTTER*, en ook † *SCHOTTER*, en *H-D*, *geschufz* / *N*, bij ons † *SCHUT*, *GESCHUT*, *n*: en *SCHUTGEVAERT*, *n*: *Tormentum*, *bombarda globos ferreos projiciens*; en ons *SCHUT-MAEL*, *n*: *jaculi emissi spatium*; en *SCHUTTERYE*, *collegium jaculatorium* &c, en *SCHUT*, *f*: *SCHÓT*, *n*: *GESCHÓT*, *n*: *telum*, *lateris morbus*; en *Saxon*: *SCHÓT-SPOELE*, bij ons *SCHIET-SPOELE*, *radius textorius*; en verder 't afgeleide *A-S*, *scotian* / *I. CL*: *sagittare*, *emittere*.

Dog, in den zin van *opschieten*, *uitschieten*, *aenwinnen*, ons † *SCHOTE*, *SCHUTE*, *f*: en † *GESCHÓT*, *n*: *H-D*, *schofz* / *F*, *surculus*, *ramus*, *talea*; *germen*, *soboles*; waer van het *H-D*, *schossen* / *I. CL*: *surculos agere*, *emicare*; waer toe ons *SCHOTIG*, *SCHEU-TIG*, *H-D*, *schossicht* / *surculosus*; & *procerus*; en *EEN VIERSCHOTIG MAN*, *homo procerus*, & *quadratus*; als aen alle kanten wel uitgezet, gelijk ook *Saxon*: *veerschotig* / *quadratus*; voorts ons *SCHÓT*, *BESCHÓT*, *n*: en † *GESCHÓT*, *n*: *Proventus fructuum*; *accrementum*, *momentum*, *crecendi ratio*; *A-S*, *scutel* / *scuttel* / *scptel* / *momentum*; en *A-S*, *stet* /

SCHJ.

scet / usura; en overdragelijk ons SCHÓT; BESCHÓT, n: pollen; alzoo, na de uitlevering van dit, het min of meer beschot van 't graen word afgemeten: en ons OVER-SCHÓT, n: H-D, über-schusz / M, superfluum, residuum, lucrum; en H-D, einschusz / verschusz / M. damnium, jactura; en ons † OVER-SCHOTE, OVERSCHEUTE, tradux, rumpus; propago vitis ab arbore in arborem producta.

Wijders in den zin van afsluiten, beschie-ten, afschieten, en afweeren, ons SCHÓT, SCHUT, n: SCHUTSEL, n: septum, sepimentum; libera custodia; interclusio; agger; & Protectio; en BESCHÓT, interstitium, contig-natio intermedia, & Paries medianus ex ligno; waer van ons SCHUTTEN, BESCHUT-TEN, I. CL: arcere, custodire, sepire, aver-tere, pellere, resistere; en SCHUTTEN OPZYN TANDEN, dentibus avertere; & tr: nihil mo-veri maledictis; Metaphora a Lupis canibusve desumpta, qui dentibus ictus avertunt; en uit het Praef: het A-S, scpttan / scittan / I. CL: claudere, obserrare; en 't A-S, scpttel / sera; gelijk ook bij de Vriezen SCHOTEL, grendel, pessulus; om 't voor- of toe-schieten tot slui-ting; en A-S, scptteling / indigena; als een ingeboorne onder 's Lands beschutting; en by de Kampenaers SCHUT, SCHUTTE, m: koevanger, praetor rusticus; zulk een name-lijk die de verkeerdelyk weidende of quaed-doende beesten opvangt, en in een schot be-sloten zet, van waer ze niet zonder boete van den eigenaer te lossen zijn; en ons SCHUT-KOYE, septum ferarum; en SCHUT-GATEN, clatbri, cancelli; als tralien van 't afgeslote-ne schot of schut-koye: waer by men voegen mag ons VOOR-SCHOOT, n: Praecinctorium; als tot beschutting voor 't lijf geschoten.

Onder den zin van uit-of af-schieten, buiten sluiten. Schijnt volgens de gedaente mede betrek-kelijk tot dezen Tak te zijn de naem van SCHÓT-LAND, Scotia; & olim: Caledonia; & Scotia & Hibernia; een naem die voornamelyk in de schriften opquam na dat de Angel-Saxen in de vyfde eeuw Britannia, sedert na haer Enge-land geheeten, innamen; ontleent, mooglyk ter gelegentheid van de mueren van Severus en Adrianus, door de Romeinen tot beschut-tinge gemaakt van dat deel van Britannia, dat in hare magt was vervallen, om alzoo bewaert te zijn tegens een inval der Caledo-

niers, nu SCHÓTTEN genaemt; terwijl met eene de Zee het Eiland IERLAND van Britan-nia afgeschoten hield, en buiten 't geweld der Romeinen: Omtrent in gelijken staet bleef het onder de Angel-Saxen (uitgezonderd dat metter tijd ook een deel van 't lage van Caledonia in hare handen viel) zo dat op dit ove-rige niet minder toepasselyk was de naem van SCHÓT-LAND, gelijk men ook in 't A-S, vo-cabularium Thom: Bensomis vind, A-S, scot-land / Scotia & Hibernia; en scottag / Scoti & Hiberni; en scotta-leod / gens Scotica & Hybernica; dus vind men mede in 't leven van St: Findanus. Plurima Scotia insula, qua & Hibernia dicitur; en in de Historie van St. Fridolinus. St. Fridolinus ex Hibernia infe-rioris Scotiae oriundus (zie Goldasti Rerum A-lamann: I. pars: p: 318): Niettemin heb ik 'er zelf eene zwarigheid tegen in te brengen, na-melyk het veersje van Claudianus,

*Totam cum Scotus Iernen
Movis & infesto spumavit remige Thetys:*

waer in den naem van Scotus al gevonden word, zijnde omtrent een Eeuw vroeger dan de overtocht der Angel-Saxen, alzoo Clau-dianus in de vierde Eeuw geleefd heeft. Dog dit stoot de vorige bedenking nog niet om; want het konde zijn, en zal ook uit het vol-gende niet onwaerschijnlijk worden, dat de oude Ieren en Caledoniers, vermits afgescho-tene van de Romeinen, of door de zee of door de Piëtische wal, allereerst zig zelf in haer ei-gene tael, daer dit woord mede van die kragt is, alzoo genoemd hebben, en dat daer nae deze naem door de Angel-Saxen, by welken hy gelijke beteekenis had, bevestigt en vaster in gebruik gebracht zy geweest: immers in de Irish-English-Dictionary vind ik Scot-Bearla, voor Schotsche en Iersche tael genaemt, en Sgot, voor een byeen-gelach of uitschot van geld, even als by ons ook SCHÓT, symbolum, col-lecta, collatio; zo dat ook deze benaming in dezelfde kragt en waerde aldaer als by ons schijnt gekent en gebruikt geweest te zijn; ge-lyk mede in die zelfde Dictionary zig zeer vele woorden in 't Iersch vertoonen, die met de onzen eenstammig zijn, en slegts in Dia-lect verschillen. In 't algemeen nochtans, be-ken ik, op de Afleiding der oude Land-nas-men,

SCHL.

men, uit hoofde van de gedaente, niet veel te durven nog te willen bouwen, zo lange de oude Historie en 't begin van dien naem my nog niet ten volle, maer alleen schetsgewijze, gelijk in dit geval, bekend zy.

Voorder in den zin van *opbrengen, toeleggen, of opschieten*, tot 's Lands onderhoud en beschutting, ons SCHÓT, † GESCHÓT, als mede SCHÓT EN LÓT, *n: H-D, schofz / M, census, tributum, vectigal, symbolum, unde vulgo Scotum*; en ook *transl: SCHÓT, n: pecunia*; A-S, *scot / scrat / en scpte / symbolum, pretium, pars*; als elks aendeel in de gemeene lasten, die ook voormaels, by gebrek van geld, veelal betaelt wierden uit het beschoot van vrugtgewin: waer van het H-D, *schoffen / I. CL: tributum solvere*; en *schüsset / M, praefectus ararii, questor, receptor*; en ons oude † SCHÓT-MIETER, *publicanus, redemptor vectigalium*; en ons SCHÓT-VRY, A-S, *scot-freoh / asymbolus*; en in den zin van *geld verschieten, of opschieten*, ons VER-SCHÓT, *n: H-D, darschufz / M, erogatio*; en H-D, *schufz / M, numeratio, praebitio*; en om 't vaerdig toeschieten of uitschieten van geld ons SCHOTIG, SCHEUTIG, A-S, *scrot / subito surgens, promptus, paratus; Et largus*.

Dog in den zin van *laten glyden, of schieten*, ons SCHÓT, † SCHOTE, *laxamentum rei sensae*; waer toe onze spreekwijze van SCHÓT GEVEN, *laxare, remittere, concedere, cedere*.

Nog ook in den zin van *bylénschieten of vergaren*, ons SCHÓT, *id. quod ex diversis rebus in unum congregatur, cumulus collectus*; dog dit kan tweeflits strekken, 't zij tot aeneming 't zy tot verwerping: dus komt als uitgelezen en verkoren het H-D, *auffschufz / M, electio, separatio*; en ons † UIT-SCHÓT, *n: Electio; Et merx selecta*; en H-D, *Landg-aufschufz / M. Delectus militum Provincialium, milites ordinarii in Domiciliis suis relictis; Land-schafts-aufschufz / M, primores statuum Provincialium*; en *Eing-aufschufz / M, Proceres, delectus Statuum angustior*; en *Weiter-aufschufz / M, laxior delectus Statuum; Reichs-aufschufz / M, ordinarii deputati Imperii*. Dog als uitgeschoten en verworpen ons † SCHÓT, UIT-SCHÓT, *n: ejectionum, merx rejectanea*; en ons UITSCHÓT VAN GÉLD, H-D, *auffschufz*

SCHI.

der gelder / nummi rejecali; en 't Geld: SCHÓT-TE VAN DE MÉLK, *serum lactis*. Maer om 't *kleur-verschieten* het H-D, *ab-schufz der Farben / M, colorum evanescentia*; en om 't *afschieten of afdeelen van tijd*, ons † SCHÓT, *quadrans operae unius diei*.

Eindeling, met den uitgang EL, (die zig mede al vertoont heeft in 't gemelde Y: *skautull / missile telum*, het Vriescche SCHOTEL, *pellulus*, en 't A-S, *scptel / sera*, en *scptel / scutel / scuttel / momentum*) schijnt ook tot dit Zakelijke deel van 't *Præter*: te behooren, om 't ligtelijk uitschieten van vogt wegens de vlakke en plattigheid der holte, ons SCHOTEL, SCHOTTEL, en SCHUTTEL, *f: F-TH, scuzzila / H-D / schüsffel / F. A-S, scutel / scuttel / Angl: scottle / scuttel / scutella, catinus, vas escorium*; Dat dit onze met het Latijnsche *scutella* ('t gene van 't Latijnsche *scutum*, als gelijkende aen deszelfs gedaente, ontleent is) zo nae overeenkomt, schijnt mij toevallig te zyn, of anders, een overblijffel van de eerste gemeenschap van over-oude tijden voor de Verspreiding: want zo 't onze een geleent kind van 't Latijnsche waer, zo moest ook, dewijl we de basterden met hun *accent* overnemen, onze klem op EL vallen, even gelijk bij 't Latijn, en by hare basterter-kinderen, als 't Ital: *scodilla*, Hiisp: *escudilla*, en 't Fransche *escuelle*, 't gene nu bij ons regt anders is, naemlijk blyvende de *accent* op 't Zakelijke deel, na de Wet en den trant van onze egte spruitelingen: Hier toe verder ons SCHOTEL-LÉKKER, *m: catillo*; SCHOTEL-ETEN, *n: jus esculentum*; SCHOTEL-RING, *m: basis, circulus mensorius*; SCHOTEL-WATER, *n: Eluvies culinaris*; als waer mede de schotels gereinigt zijn; en SCHOTEL-DOEK, *m: SCHOTEL-VODDE, f: Vaetdoek, peniculus culinaris*; en vermits schotelvormig, ons SCHOTEL, of schale van de wage H-D, *Wag-schuffelen / F. lances in libra*; en van ons SCHOTTEL, komt ons *Verbum* SCHOTTELEN, SCHUTTELEN, SCHOTELEN, I. CL: *scutellis indere cibum*. Ons woord SCHOTEL zou ook hebben kunnen zinspelen op de bequaemheid om 'er iet meê inden oven te schieten of zetten; gelijk in dien zin het reets genoemde Gelderische SCHEUTEL, *f: infurcululum*.

SCHYN,

SCHL.

SCHI.

Het Wortel-deel.

SCHYN &c, in ons SCHYNEN, SCHEEN (oul: in *Sing*: mede † SCHEIN en SCHÉEN), GESCHENEN, II. CL: I, *splendere, fulgere, nitere, lucere, illucescere, micare, radiare*; & *videri, apparere, representare speciem*; en BESCHYNEN, II. CL: I, *affulgere*; en VERSCHYNEN, II. CL: I, *comparere*; & *obire tempus constitutum*; M-G, *shinan / shain* (in *Subj*: *shinau*) / *shinang*; II. CL: I, *splendere, lucere*. F-TH, *schinan / schein / geschinan* / II. CL: I, zomede F-TH, *shinan / ent-schinan / bishinan / et-schinan* / II. CL: I, *affulgere, comparere, apparere, & clarescere*. A-S, *scinan / scain / gescten* of *scinen* / III. CL: I, *coruscare, ardere*; Angl: *to shine / shone / shined / coruscare, splendere*; H-D, *scheinen / schien / geschien* / II. CL: I, *lucere*; Yfl: *shyna / shein* / en volgens de anderen van die *Claff*: in *Prat*: *Part*: *shinen* / II. CL: I, *fulgere*; L-Fries, *schynen / schien / schinen / fulgere*.

Tot het Wortel-deel van 't *Præsens* ons SCHYN, *n*: H-D, *scheyn* / M. *splendor, fulgor, nitor, candor*; & *tensus lumen*, & *forma, prætextus, species obtentus*; Yfl: *shin* / N, *fulgor*; A-S, *scin / phantasma, nebula*; en ons SCHYMAERLYK, *evidenter*; H-D, *scheynberlich / verisimilis*; en H-D, *scheynig / evidens*; waer van het H-D, *scheynigen* / I. CL: en *bescheynigen* / I. CL: *probare*; en ons SCHYN-DEUGT, *n*: en *f*: *Hypocrita*; en SCHYN-HOED, *n*: *petasus; galerus solem & aëris injuriam arcens; umbraculum*; als tot afweering van den hinderlijken Zonneshijn; en SCHYN-WORMKEN, *n*: *Nitidula, Lamprolitis*; als in 't donker schijn van zin gevende; en † SCHYNING, VERSCHYNING, *f*: *Visum, spectrum, phantasma*; en A-S, *scin-craft / ars magica*; en A-S, *scin-lac / magus; spectrans*; en *scin-laccon / magi, & homicida*; en 't Afgeleide A-S, *scyman* / I. CL: *formidare*; als zaken, die slegts in schijn of guitery en bangmaking bestonden, volgens 't oordeel van de invoerders dezer A-S, benamingen. Verder ons SCHYNSEL, *n*: *splendor, fulgor, jubar, nitor*; AEN-SCHYN, *n*: ook oul:

† VOOR-SCHYN, *facies*; TE VOORSCHYN, in *aspectu, coram*; en VERSCHYNDAG, *dies solutionis*; & *dies conveniendi*; en ZOOR VOORT.

Uit het oude *Præteritum* SCHEIN, het F-TH, *scheyman* / en *shetmen* / I. CL: *apparere, lucem emittere*; en AL: *sh-scheynan* / I. CL: *coruscare*; en met *kk*, uit het oude *Prat*: of met E uit het *Prat*: *Subj*: vertoonen zig insgelijks ons † SCHÉEN, *n*: ook † SCHENE, † SCHEEN, *f*: *umbraculum*; & *tegmen umbraculi*; als een bescherming voor den Zonneshijn; of, vermits een schuin verdek zynde, niet alleen tot belommering van eenig vertrek of gallery, maer om 'er met eenen een wyngaerd of vrugboom op te leiden, en aldaer de broeijing van den Zonneshijn te rykelijker te genieten; of anders, vermits de schijn en gedaente van een huisdak hebbende; met welke laetste reden overeenkomt ons SCHEENE, SCHENE, *f*: *forma, schema rerum*; en SCHEENE, KAES-SCHENE, *f*: *forma caesaria*. Nog ook van gelijke letters, en, zo 't my eenigints toefschijnt, mede hier thais behoorende, ons SCHÉEN, *n*: en SCHENE, *f*: H-D, *schien / schenna* / F, A-S, *scina* / Angl: *shinne / tibia, cruris pars anterior*; als welks gebeente by uitstek den gantschen omtrek en gedaente van 't been van voren aenwilt, terwijl het van agteren en op zijde, even gelijk ook de andere beenderen aen 't lichaem, met spieren of vleesch overtoegen is; waer toe ons SCHÉEN-BÉEN, *n*: A-S, *schinbon / os tibiae*; maer ook kon wel deze benaming van SCHEEN overdragtelijk ontkeent zijn geweest van 't evengamelde SCHEEN, *umbraculum, vel tegmen umbraculi*; als vereischende wel een bescherminge en overdekfel, vermits te bloot staende voor alle rampen, die aldaer pijnlijk vallen, en tevens zig moeilyk laten genezen; waerom men voornaemlyk in den Krijg en op de jagt (de rechte levenstrant onzer Oud-Duitsche voorvaderen) zig bedient heeft gehad van leerzen of platen, ook genaemt SCHÉEN-PLATEN, A-S, *scin-hose / ocrea, tibialis; segmina tibiarum*; en SCHÉEN-YZER, *n*: *ocrea ferrea, tibiale ferreum*; en SCHEENE, spalke, *regula, fascia, lamina, qua fractis ossibus contingendis circumponitur*; waer van het H-D, *schinbrochen bein scheynen* / I. CL: *os fractum assu-*

SCHE.

van SCHIMMEL, *color cinereus, albus aliqua nigredine obscuratus*; als schemer-licht-koleurig; en, zo 't mij toefchijnt, ons *Subst*: SCHIMMEL, *n*: en *f*: *situs, mucor, rancor*; als een schimmel-verw-gelijke uitflag, hoewel het ook even als ons gemelde † SCHIM, *furfures capitis*, op de afcheiding kan zien, dewijl het schimmel altijd eenige ontbinding verwekt der stoffe waer op het groeit; en hier van weder SCHIMMELEN, I. CL.: en VERSCHIMMELEN, I. CL.: *muscare, fracere*; Dog ons bovengenoemde † SCHEMEL, *umbra*, vind men ook bij ons als *Adject*: , te weten † SCHEMEL, nu SCHAMEL, *pudens, pudicus, verecundus*; & *tr*: *pauper, verecundus, & miser*; als niet onaerdig uitdrukken- de de eigenschap der eerlijk beschaemden en schamelten, van niet dan in 't schemerligt of in 't beschaduwde zig te durven vertoonen, gelijk ook, bij elke schaemte-blos, die men ymand mogte aenjagen, yders hand gered is, om zijne oogen of aengezicht te dekken: vertoonende zig bij ons en anderen ook nog vele takken in dezen zin, die meestendeel dezen bij-staert EL niet bezitten, als het A-S, *scame / sceame / scam / AL: scamu / H-D, schaame / F, Angl: schaame / verecundia, pudor*; en A-S, *scam-fæst / verecundus*; A-S, *scam / scome / scamu / confusio, contumelia*; Ysl: *skomm / ignominia*; waer van het A-S, *scamian / scamian / scamman / en scamian / I. CL: F-TH, scamman / I. CL: M-G, skaman / I. CL: 2, H-D, schamen / I. CL: Angl: asham / en ons SCHAMEN, I. CL: pudere, erubescere*; en ons BESCHAMEN, I. CL: A-S, *scamian / I. CL: Angl: shame / confundere, pudorem decutere, debonorare*; en ons BESCHAEMT, *pudibundus*; en SCHAEMTE, *f*: en BESCHAEMTHEID, *f*: *Verecundia*; & *tr*: SCHAEMTE, SCHAMELHEID, *f*: H-D; *scham / F, A-S, scam-llm / pudendum, & pudenda*. Dat alhier A, en E en I, in 't Zakkelijke deel, bij dezelfde soort zig laten zien, past zeer wel bij dezen stam, en bij de andere reedsgemelde voorbeelden.

Wijders, denkende op het voorgenoemde ingekorte SCHIL, GESCHIL, *differentia, lis*, en 't Ysl: *skil / distinctio, cognitio*, zo schijnt hier toe betrekkelijk, met agtervoeginge van den uitgang D, ons SCHILD, *n*: & *m*: A-S,

SCHE.

scild / scild; F-TH, *skilt / H-D, schild / M, Angl: shield / shelde / clypeus, scutum, parma*; & *tr*: *Protector, securitas; quin etiam Testudinis operimentum ac scutum*; waer van 't A-S, *scildan / shildan / I. CL: defendere, protegere*; en F-TH, en AL: *scild-bora / scilt-pora / en scild-bor / bij ons SCHILD-KNAPE, m: armiger*; en SCHILD-WAGTE, *m: Excubie exstantes*; waer van ons SCHILDEREN, I. CL: H-D, *schillern / I. CL: excubare, vigilias agere*; als door goede waghouding een schemer een schild verltrekkende: Edog, de SCHILDEN dienden voormaels niet alleen tot bescherming, maer ook, volgens het Ysl: *skil / distinctio, cognitio*, tot teeken van onderscheid in den krig, ten welken einde zij beschildert wierden; waer uit gesproten is ons SCHILD, en SCHILD-WAPEN, *insigne, insignia*: gelijk ook Tacitus van de Oud-Duitsche Voorvaderen getuigt, (*Annal: Lib: II.*) *non Lorica Germano, non Galeam, ne scuta quidem ferro nervoque firmata, sed viminum textus, vel tenues & fucatas colore tabulas*; en op eene andere plaets, (*De Mors German: Cap: VI.*) *nulla cultus jactatio, scuta tantum lectissimis coloribus distinguntur*: dus wierden der ouden schilden, van gevlogten tienwerk of planken gemaekt, met verwen onderscheiden en zinnelijk opgesinukt; waer van weder ons SCHILDEREN, I. CL: H-D, *schildern / schillern / I. CL: pingere*; enz.: even gelijk ook *Kimbr: ritt / piænra, & tr: Clypeus*; van 't *Kimbr: ad rita / pingere, scribere*; hoewel alle deze Takken met SCHILD ook eenigzints betrekkelijk schijnen tot ons volgende Wortel-deel SCHUIL, in deze Pr.

De Zaek- of Wortel-deelen.

SCHEIDS of SCHEIS, in † SCHEIDSE, SCHEISSE, *lapis vel lamina abscissa*; en SCHEISSEN, *excidere saxa, effodere lapides*; bij 't vorige SCHEID, in deze Pr.

SCHEIL, in SCHEIL-SMEER, *mesenterium*; zie daer van bij SCHEID, in deze Pr.

† SCHEIN, 't oude *Prat*: van SCHYNEN, bij SCHYN, in deze Pr.

SCHEL

SCHI.

De Zaak of Wortel-deelen.

SCHIK, in SCHIK, SCHIKKEN, enz.; en in † SCHIKKEN, *fragorem edere*; zie daer van bij SCHAËK, in de II. Pr.

SCHIL, in SCHIL, *differentia* &c; en SCHILLE, *cortex*, *putamen*; en SCHILLEN, *differre*; & *decorticare*; enz: zie daer van bij 't vorige SCHEID, in deze Pr.

SCHILD, in SCHILD, *scutum* &c; en SCHILDEREN, *excubare*; & *pingere*; enz. zie daer van bij SCHEID, hier voor, en by SCHUIL, in deze Proeve.

SCHILF, in SCHILFEREN, *desquamare*; &c, zie daer van bij 't vorige SCHEID, in deze Proeve.

SCHIM, in † SCHIM, *furfures capitis*; en SCHIM, *umbra* &c; en † SCHIM-MAN, *proeta*; en SCHIMMEL, *albus aliqua nigredine obscuratus*; & *macor*; en SCHIMMELEN, *mucere*; &c, zie daer van bij SCHEID, in deze Proeve.

SCHIN, in † SCHINNE, *porrigo*; zie daer van bij SCHEND, in deze Proeve.

SCHIND, in 't Geld: SCHINDEN, *deglubere*; bij SCHEND, in deze Proeve.

† SCHINK, in † SCHINKEN, *infundere*; & *munerare*; en SCHINK, SCHINKEL, *crus*, *perna*; zie daer van bij SCHENK, in deze Proeve.

SCHIP, in SCHIP, *navis*; † SCHIPPEN, *navigare*; en SCHIPPER, SCHIP-POND, enz, zie daer van by SCHAËP, in deze Pr.

SCHIT, in SCHITTEREN, *cornuscare*; enz. zie daer van bij 't vorige SCHIET; en in SCHIT, *foria*; en HËMD-SCHIT, *caf-fia*; &c, zie bij SCHYT, beiden in deze Pr.

SCHO.

SCHOB, in SCHOB, *scomma*; en SCHOB-II. Deel.

SCHO.

BEN, *convitiari*; zie daer van bij SCHAËP, in deze Pr.; en in SCHOB, *squama*; en SCHOBEN, *desquamare piscem*; en SCHOBBE, *scabies*; & *scurra*; SCHOBEN, *scalpere*; en SCHOBBERT, *scurra*; bij SCHUIV, in deze Pr.

† SCHÓCHT, in † Schócht, *dorsum*; zie daer van by SCHUIV, in deze Pr.

SCHOEF, in SCHOEFEL, *pala*, *ligo*; en SCHOEF-UIT, *bubo*, *noctua*; *scurra*; † SCHOEF, *amiculum*, *penula*, *palla*; enz. zie daer van bij 't volgende SCHUIV, in deze Pr.

† SCHOEK, zie bij SCHAËK, in de II. Pr.

† SCHOEL, in † SCHOELDE, *pala*, *rutellum*, bij SCHUIL, in deze Pr.

† SCHOEP, in † SCHOEPEN, I. CL: *baurre*; en † SCHOEP, *pala*, *rutrum*; zie van 't eerste bij † SCHAËP, en van 't laetste bij SCHUIV, beiden in deze Pr.

SCHOER, in 't *Prat*: van SCHEEREN, en in † SCHOERBUIK, *stomacace*; en SCHOERHAYE, *squatina*; bij SCHEER, in deze Pr.

† SCHOEV, in † SCHOEVE, *amiculum*; en † SCHOEVEREN, *quater*, *agitare*; zie daer van bij SCHUIV, in deze Pr.

SCHOF en SCHÓF, in SCHÓFFELIOEN, *peniculus furnarius*; en SCHOFFELEN, *pala vel radula verrere hortum*; UIT-SCHOFFELEN, *abigere*; &c, en † SCHÓF, *repagulum*, & *cataracta*; & *Fascis*; & *atlas humerorum*; & *quadrans operæ*; & *nebulo*; en † SCHÓFFEN, *pascere aut quiescere statutis vicibus*; en SCHÓFFEREN, *vi rapere*, *violare*; by SCHUIV, in deze Proeve.

SCHÓFT, in SCHÓFT, *atlas humerorum*; & *quadrans operæ*; & *scurra*, en SCHÓFTEN, *pascere aut quiescere statutis vicibus*; en ONBESCHÓFT, *incompositus*; & *impudens*; zie daer van by SCHUIV, in deze Proeve.

Aaa

SCHÓK,

SCHO.

SCHÓK, in SCHÓKKEN, *quassare, succussare*; en SCHÓK, *concussus*; *et numerus sexagenarius*; en † SCHÓKKE, *strues* *et c.*, en † SCHÓKKEN, *coacervare*; zie daer van bij † SCHAEK, in de II. Pr.

† SCHOL; bij † SCHEL, in de II. Pr: en by ZUL, in deze Pr.

SCHOLD en SCHÓLD, in SCHOLD, GESCHOLDEN, verbuigdeelen van SOHLEDEN; en † SCHOLD, *debitum, culpa*; † SCHOLD-HEISCHER, *prator*; † SCHOLDEREN, *ludum aleatorium exercere*; en † SCHOLDERAER, *carnifex*; en † SCHÓLDER, *humerus*; zie daer van by SCHELD, en by ZUL, beiden in deze Proeve.

SCHÓLF, in SCHÓLRERT, *mergus magnus*; *et animal magnum*; bij SCHUIJL, in deze Proeve.

SCHOND, in SCHOND, en GESCHONDEN, by SCHEND, in deze Pr.

SCHONK, in SCHONK, GESCHONKEN, verbuigfels van SCHÉNKEN, en in SCHONK, *perna, crus*; zie daer van bij SCHENK, in deze Proeve.

SCHOOF of SCHOOV, in SCHOVERLINK, *calepodia ferrata*; VERSCHOVEN-LING, *homo innocens à pluribus rejectis*; en in SCHOOF, GESCHOVEN, verbuigfels van SCHUIVEN, bij SCHUIV, in deze Pr.

SCHÓOF of SCHÓOV, in SCHÓOF, SCHOOVE, *fascis segetum*; en SCHÓOFLAND, *ager qui ultra decimas sextum etiam manipulum tribuit*; en SCHOOVEN, *colligere in fasciculos*; en SCHÓOVER-ZEIL, *velum maximum*; by SCHUIV, in deze Proeve.

SCHOOL, en SCHÓOL, in SCHÓOL, GESCHOLEN, verbuigfels van SCHUILEN, en in SCHOLE, SCHOOL, *secreta congressio*; *et pala, rutellum*; *et scola, gymnasium*; en SCHOLEN, *congregari*; en HAEG-SCHOLE, *schola non*

SCHG.

publica; en TUISCH-SCHOLE, *scola aleatoria*; en SCHÓOL, SCHÓOLE, *pala, infuribulum*; zie daer van bij SCHUIJL, in deze Proeve.

SCHOOR of SCHÓOR, in SCHOORE, SCHORE, *alluvies, acta, ripa*; *et fulcrum*; en SCHOOREN, SCHOREN, *fulcrum*; en SCHOOR-STÉEN, *caminus*; *et c.* en in SCHOORE, SCHORE, *raptura, fissura*; *et saxum abruptum*; *et rupes*; en † SCHOREN, *rumpere*; zie daer van bij SCHEER, in deze Pr.

SCHOOT, in SCHOTE, SCHÓOT, *jaculatio, projectura; ictus sclopi; scomma; et olim furculus*; en † OVERSCHOTE, *rumpus*; † SCHOTIG, *furculosus*; *et procerus*; *et paratus*; VIERSCHOTIG, *quadratus*; en 't Vriefche SCHOTEL, *pellulus*; en SCHOTEL, *scutella*; en SCHOTELLEN, *scutellis indere cibum*; enz. bij SCHIET, in deze Pr.

SCHÓOT, in SCHÓOT, *graminum*; en VOORSCHÓOT, SCHÓOTE-KLÉED, *castula*; *pracinctorium*; SCHÓOTSVÉL, *succinctorium pelliceam*; SCHÓOT VAN 'T ZEIL, *pes veli*; SCHÓOT VIEREN, *remittere*, bij SCHIET, in deze Pr.

SCHOOV, zie bij SCHOOF, hier boven.

SCHÓOV, zie bij SCHÓOF, hier voor.

SCHOP, in SCHOP, *scomma*; *et pala, rutrum*; en SCHOPPEN, *rutro tollere, protrudere; convitari; replere; et oscillare*; en † GESCHOP, *atrium*; zie daer van bij † SCHAEPE, en by SCHUIV, beiden in deze Proeve.

SCHOR, in SCHORRE, *alluvies; acta, ripa; gleba, cespes; rudus; cementum; scopulus, rupes; raptura, sciffura*; en 't Adj: SCHOR, *rudis*; en † SCHOR-BUIK, *stomacace*; SCHORLUIN, *scurra*; en † SCHORREN, *rumpere*; zie daer van bij SCHEER, in deze Pr.

SCHORFT, in SCHORFD of SCHORFT, *scabiosus*;

SCHO.

biofus; enz. zie daer van bij SCHEER, in deze Proeve.

SCHORG, in 't Geldersche SCHORGEN, *protrudere curriculum*; zie daer van by SCHEER, in deze Pr.

SCHORP, in †SCHORPEN, *secare*, &c; zie by SCHEER, in deze Pr.

SCHORS, in †SCHORSEN, OP-SCHORSEN, *suspendere*; *succingere*, *aadbringere*, *contrahere*; en †SCHORSE, SCHORS, *aasfrictio*, *contractio*; en SCHORS, *cortex*; & *supparus*, *succinctorium*; en †SCHORSEN, ONTSCHORSEN, *deglubere*; en zoo meer anderen, zie daer van bij SCHEER, in deze Proeve.

SCHORT, in †SCHORTEN, OP-SCHORTEN, *suspendere*; *succingere*; *fibulare*; *intermittere opus*; en SCHORTEN, *deesse*, *deficere*; en SCHORTE, SCHORT, *succinctio*, *contractio*; *supparus*, *succinctorium*; SCHORTE-KLÉÉD, SCHORTELD-DOEK, *ventrale*; *semicinctium*, &c; SCHORTPOORT, *cataracta*; SCHORT-NEUZIG, *finus*; SCHORTE-KLÓKS-WOENSDAG, *feria quarta*, &c, enz. zie daer van bij SCHEER, in deze Pr.

SCHOT, in SCHOTTEL, *scatella*; en SCHOTTELEN, *scutellis indere cibum*; by SCHIET, in deze Proeve.

SCHÓT, in SCHÓT, *jaculum*; *projectura*; SCHÓT, GESCHÓT, *telum*, *lateris morbus*; SCHÓT, BESCHÓT, *proventus fructuum*; & *pollen* &c; en OVER-SCHÓT, *superfluum*, *residuum*, *lucrum*; en SCHÓTSCH, *bardus*; en SCHÓT, *septum*, *interclusio*; SCHÓT EN LÓT, *census*; SCHÓT MIETER, *publicanus*; SCHÓT GEVEN, *laxare*, *remittere*; SCHÓT-LAND, *Scotia*; & *olim Scotia* & *Hibernia*; VER-SCHÓT, *erogatio*; en SCHÓT, *collectio*; UIT-SCHÓT, *ejectamentum*; en 't Geld: SCHÓTTE VAN DE MÉLK, *serum lactis*; en †SCHÓT, *quadrans opera unius diei*; enz. bij SCHIET, in deze Pr.

SCHO.

SCHÓUD, in SCHÓUD, *debitum*, *culpa*; †SCHOUDIG, *rens*; en SCHÓUD-HÉÉT, nu SCHÓUDT, *prator*; en SCHOUDER, *humerus*; zie daer van bij SCHELD, en bij ZUL, beiden in deze Proeve.

SCHRA.

SCHRAB, in SCHRABEN, *scabere*; enz., zie bij RYV, hier voor, en by SCHRIVV, hier agter, in deze Proeve.

SCHRAEF of SCHRAEV, in 't Vlaemsche SCHRAFEN, SCHRAVEN, en SCHRAFELN, *radere*, *corradere*; zie daer van bij RYV, hier voor, en bij SCHRIVV, hier nae, beiden in deze Proeve.

SCHRAEL, in SCHRAEL, *macilentus*, *rigosus*; zie daer van bij RYV, in deze Proeve.

SCHRAEG, in SCHRAGE, *fulcrum* &c; en SCHRAGEN, *fulcire*; zie daer van bij RYG, in deze Pr.

SCHRAEP, in SCHRAPEN, *radere*, *scalpere*; *corradere*; en †SCHRAPÉL, *macilentus*, *rigosus*; zie daer van bij RYV, hier voor, en bij SCHRIVV, hier nae, beiden in deze Proeve.

SCHRAEV, zie by SCHRAEF, hier voor.

†SCHRAK, zie by SCHRİK, in deze Pr.

SCHRAM, in SCHRAMMEN, *leviter vulnerare citatrice*, *rimula*; enz., zie daer van bij KRIMP, in deze I. Pr.

SCHRAND, in SCHRAND, SCHRANDER, *acutus* &c; en SCHRANSEN, *frangere* &c; zie daer van bij RIND, in de II. Proeve.

SCHRANK, in SCHRANKE, *vallum*, *septum*, *repagulum*; *clatrum*, & *fulcrum*, *statumen*; SCHRANKEN, *clatbrare*; & *ex transverso ponere*; en SCHRANKEN, SCHRANKEL-BEENEN, *varicare*; & *incoxare*; & *lapsare*; zie daer van bij

Aaa 2

SCHRINK,

SCHRA.

SCHRINK, in deze Proeve.

SCHRANT, in SCHRANTSEN, *frangere*; *belluari*; & *emunire*; zie daer van by RIND, in de II. Proeve.

SCHRAP, in SCHRAPPEN, *scabere*, *scalpere*; en SCHRAP STAEN, *paratum se praebere*, enz, zie daer van by RYV, hier voor, en bij SCHRYV, hier agter, in deze I. Proeve.

SCHRE.

SCHREED, in SCHREED, GESCHREDEN van SCHRYDEN, *varicare*; en in SCHREDE, *passus*, *gradus*; SCHREDELINKS, *grallatim*; zie bij SCHRYD, in deze Proeve.

† SCHRÉÉD, zie bij † SCHRYD, in de II. Proeve.

SCHREEF of SCHREEV, in SCHREEF, GESCHREVEN, 't *Prat: Indic: & Prater: Partic:* en in SCHREEF, SCHREVE, *rima*, *linea*, *terminus*; bij SCHRYV, in deze Proeve.

SCHREEP, in 't Vlaemsche SCHREPEN, *radere*; en SCHREPEL, *macilentus*, *rigofus*; zie daer van bij RYV, in deze Pr.

SCHRÉEUW, in SCHRÉEUWEN, *vociferari*; enz, zie daer van bij KRYT, in deze I. Pr: en bij † SCHRYD, in de II. Proeve.

SCHREEV, zie SCHREEF, hier voor.

SCHREI en SCHREID, in SCHREYEN, SCHREIDEN, *plorare*; en † SCHREY, GESCHREY, *clamor*, *fletus*; zie daer van bij 't vorige KRYT, en by 't volgende SCHRYD, in deze Pr: als mede bij † SCHRYD, in de II. Pr.

† SCHRÉK, in † SCHRÉKKEN, *trepidare*; en † SCHRÉK, *tremor*; bij SCHRİK, in deze Proeve.

SCHRE.

SCHRENK, in SCHRÉNKE, *conceptum*; *clathrum*; & *fulcrum*, *statumen*; en SCHRÉNKEN, *clathrare*, & *lapsare*; bij SCHRINK, in deze Proeve.

SCHRÉP, in 't Vlaemsche SCHRÉPPEN, *radere*, *scalpere*; zie daer van bij RYV, in deze Proeve.

SCHRI.

SCHRID, in SCHRID-SCHOENEN, *calepodia lignea*; bij 't volgende SCHRYD, in deze Proeve.

SCHRIFT, in SCHRIFT, GESCHRIFT, SCHRIFTUER, bij 't volg: SCHRYV, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

SCHRYD, &c, in ons SCHRYDEN (*Enpho: SCHRYEN*), SCHREED (*oult: in Sing: ook † SCHRÉÉD en SCHREID*), GESCHREDEN, II. CL: I, *passum facere*, *grallare*, *varicare*, & *varicari*; BESCHRYDEN, II. CL: I, *passu attingere*; EEN PAERD BESCHRYDEN, II, CL: I, *equum conscendere*; en OVERSCHRYDEN, II. CL: I, *transgredi*; & *varicando transcendere*. A-S, *scriban* en *scrithan* / *scrad* / *scrieden* / III. CL: I, *vagari*; *commear*, *obducere*, *vestire*. H-D, *schreitten* / *schritt* / *geschritten* / II. CL: I, *transgredi*. Zoo men voor den eersten zin neemt het *oversperren*, of *overdekken*, 't zy met de beenen, als in 't overschryden, 't zy met lijf of kleed, als in 't beschrijden van een paerd, zo word de bovenstaende verscheidentheid van zin ligt oplooselijk. Welk dekken met een doek of kleed, vermits de rouwdragende en schreienden gewoon zijn zig daer van te bedienen, my doet giffen, of niet het H-D, *schreihen* / *schrieh* / *gescriehen* / II. CL: I, *plorare*, 't welk aenwijst, dat ook oulinks bij ons † SCHRYDEN, † SCHRYEN, II. CL: I, *plorare*, in wezen was (tot welks oude *Prat:* ons tegenwoordige SCHREYDEN, SCHREYEN, I. CL: *plorare*, ruim zo wel als tot ons Wortel-deel KRYT behoort), overdragtelijk hier van den zelfden stam zy als ons bovengemelde

SCHRI.

de nog gebruikelijke SCHRYDEN, of het A-S, *scriban* / III. CL: 1, *obducere, vestire*; vermits my niet waerschienlijk voorkomt, dat in de eerste grondlegging onzer Tale, daeral de Ongelijkvloeiende *Verba* toe behooren, twee byzondere stammen eveneens zouden genomen zijn, dewijle zulks noodzakelijk verwarring moest geven, en 't gangbaer worden beletten. Dat men nu by 't H-D, voor het *oversperren* een diergelijken stam, dog met t/ als H-D, *schreiden* / II. CL: 1, *transgredi*, heeft, maekt alhier geene wezendlijke zwaarigheid, gelijk zulks wel by Ons zoude doen, dewijl de H-D, *Dialect* veeltijds de *Primitive D*, of in een t verandert, of, by uitlatinge, een h in hare plaets verschikt. Egter geven we dit slegts voor een berigt, zullende van dit oude Wortel-deel van † SCHRYDEN, *plorare*, in onze II. Proeve op zig zelf handelen.

Tot het *Prasens*, en tot het *Prat*: *Subj*: ons † SCHRYDE, SCHREDE, *f: passus, gradus*; & *tr: olim gralla; calepodia ferrata*; waer toe ons SCHRYDELINKS, SCHREDELINKS, en by verzet van de R, ook † SCHÉRDELINKS, *grallatim, distortis pedibus*; en SCHRYD- of SCHRID-SCHOENEN, *calepodia lignea*; gelijk 'er by de Lappen en Finnen in gebruik zijn, om snel over de sneeuw voort te schieten; waer van SCHRYD-FINNEN, A-S, *scride-finna; Scandia populi, Finna nuncupati, calepodis ligneis super nivem vagantes*. Verder ons *Verbum* † SCHÉRDEN, I. CL: en SCHRYD-BEENEN, en SCHÉRDE-BEENEN, I. CL: *grallare*; als mede, om de slingerende voortgaende beweging het A-S, *scrith / currus*; *scridas / vebicula*; en A-S, *scrido = le / gyrovagus*; dog in den zin van *overdekken* het A-S, *scriban* / I. CL: en *scripan* / I. CL: *vestire*.

Het Zakelijke-deel.

SCHRYF, zie bij SCHRYV, hier volgende.

SCHRI.

Het Wortel-deel.

SCHRYV, &c, in ons SCHRYVEN, SCHREEF (in *Subj*: SCHREVE), GESCHREVEN, II. CL: 1, *scribere, & literas vel libros componere; & olim radere*; en BESCHRYVEN, II. CL: 1, *describere, conscribere; stipulari; & annotare; & citare; & scripto in iudicium vocare*; AF-SCHRYVEN, UIT-SCHRYVEN, II. CL: 1, *exscribere*; IET TOT ZO VÉRRE TOE AF-SCHRYVEN, *consueque aliquid describere, conscribere*; ZYNE KOMST AF-SCHRYVEN, *litteris denuntiare vel excusare se non venturum*; in het tegendeel van EEN ZAEK AEN-SCHRYVEN, *addicere, confirmare rem litteris, ac ratam habere*; en TOE-SCHRYVEN, *attribuere*; en IET DEUR-SCHRYVEN, *rem ut perditam mente vel tabulis denotare*; ontleent van de oude wijze van Boekhouden; van de aengetekende posten, als ze betaelt of afgedaen waren, met eene streep te doorschrappen; en UIT-SCHRYVEN, II. CL: 1, *exscribere; ad finem usque describere; & proscribere literis publicis*.

F-TH, *scriban* en *scriban / scrib / gscriban* / II. CL: 1, *scribere*; en H-D, *schreiben / scribe / geschrieben* / II. CL: 1, *scribere*; en A-S, *scrifan / sraf* (of *scrief*), *scrifen* en *gescrifen* / III. CL: 1, *radere, refecare*; en A-S, *for-scrifan* / III. CL: 1, *corraddere*; en *transl*: A-S, *scrifan / scripsan* / III. CL: 1, *confessiones delictorum exigere; & tr: severiter cum aliquo agere*; dit werk, dat best bij een hardvogtig en streng *humeur* paste, is in de middeleeuwen, in handen van de geestelijke Klerken vervallen geweest, dewijle die genoegsaem alleenig de pen voerden: en op de belijdenis der beschuldigten of misdadigen ziet het *Prat*: *Part*: A-S, *gescripsen / confessus*; namelijk de bekentenis, zo als ze in geschrift gebragt is. Men heeft ook zonder S voorop, het A-S, *grifan* en *agrifan / graf* en *græf / grifen* / III. CL: 1, *sculperere*; en Yll: *rpfa / reif / rifein* / II. CL: 1, *lacerare*, en ons RYVEN, II. CL: 1, *radere, scalpere*; dat nu deze allen gelijkstammig zyn, en dat, zo wel by ons als by anderen, de benamingen van 't *schryven* uit het inkratfer ont-

SCHRI.

ontleent zijn, vermits het allereerst, bevo-rens het uitvinden van pen en inkt en papier by inrijving in Wasch, hout of steen plag te geschieden, heb ik by onze Wortel-deelen GRAEV, REN, RYT en RYV, breed genoeg uitgehaelt: egter blijft 'er nog eene Historische bedenking over, die ik uitgesteld heb, om alhier eerst te beantwoorden, namelijk deze; of wel onze Voorouderen eerder dan ten tyde der Romeinen met het Letter-gebruik wisten om te gaen? en daarom, of niet het woord en de zaak te gelijk van hen, en alzoo van 't Latijnsche *scribere* mogt ontleent geweest zijn? om dat men geen ouder overblijffels van het Onze vind, en om dat *Tacitus* van de *Germanen* getuigt, Cap. XIX. 1. *Litterarum secreta Viri pariter ac Femina ignorant*. Wat de laetstere belangt, hier spreekt hy van de eerlijkheid der Oud-Duitschen, dat ze niet jachtig waren op overspel, en daarom ook onkundig, zo Mau als Vrouw, van bedekte Minnebrieven, *litterarum secreta*, te schrijven: en belangende de Oudheid van 't schrijven buiten de Romeinen, zo blijkt uit de Noord-sche en Runische Oudheden, dat die volkeren lang voor het aennemeden van het Kristendom hunne Runische Letteren gebruikt hebben; ja zo lang al van te voren, dat het begin daer van niet uit te vorschen schijnt: Wes-halven, hoe schaers het schrijven by de oude Voorvaderen geweest mag zijn, (gelijk ik ook toestaet, dat het schaers geweest is, uit hoofde van hare levenswijze, als meest tot jagt of oorlogsdaden uitgestrekt, waerom ook, by 't voorplanten van 't Kristelijk geloof, terstond het gantsche bewind van 't pen-voeren in handen der Munniken verviel) egter is het zeer waerschijnlijk, dat ze voor af met hare gebueren den naem en daed van 't schrijven al gekent hebben gehad: of ten minste is het zeker genoeg, dat ze het Ongelijkvloeiende *Verbum* SCHRYVEN, II. CL: 1, voor inrijven, *radere*, *corrudere*, zo wel als de A-Saxen hun *scrifan* / III. CL: 1, *radere*, *refecare*, van overlang in gebruik hadden; waerom dan zy, dit Wortel-woord by haer zelfs hebbende, geen nieuw Bastert-kind uit het Latijn daer toe behoefden te ontleenen; behalven dat ook geen eenig Basterd-*Verbum* by ons Ongelijkvloeiend, maer altoos Ge-

SCHRI.

lijk-vloeiend, als die van de I. CL: gaet, volgens den ael-ouden ongekreukten grondslag van Onze Tael, en die der Verwantten; daer-
enboven zou het Onze, zo 't al bastert ware, moeten geweest zijn *schryberen*, of *scribieren*, I. CL: en niet SCHRYVEN, II. CL: 1, gelijk men als nog het bastert-kind *Rescribieren*, I. CL: in hof- en pleit-tael gebruikt. Zo dat de rede ons verbied het Latijnsche voor een moeder van 't onze te rekenen: en de overeenkomst van gedaente is of toevallig, of vind zijn eerste oorzaak in de overoude gemeenschap voor de Verspreiding van den Keltischen en Duitschen tak; gelijk ook 't Grieksche *γραψω*, *radere* *est scribere*, waer van 't Latijnsche *scribere* afkomstig geschat word, met ons GRAVEN gelijkvoormig komt: zoo mede Irland: *scriobam*, *scriobam*, *est scribam* (*radere*, *scalpere*); en Irl: *scriobham*, *scriobham*, (*scribere*); en Cornub: *skrofa*, *skrepha*, *Aemor*: *skriua*, en Wallisch *Ysgruenny*, (*scribere*).

In den ouden zin van *ryven*, *inryven* hebben wy nog by ons in gebruik ons SCHREVE, SCHREEF, en REVE, REEF, *f: rima*, *linea corrasa*, *crena*, *terminus*; en Antwerp: SCHREVE WYNS, bedragende agt potten, als ziende op 't gebruik der Waerden, die ophare schrijfborden eenige vaste strepen hebben, aen welken zy met een krijtje, voor elke pot of kanne wijns, die 'er gedronken word, een klein dwars-streepje doen, beginnende, zo de eene groote streep vol geraekt, wederom een andere; en uit dezen naem is te denken, dat, of nu of van ouds, te Antwerpen met agt gewoone dwarsstrepen, zulk een groote schreve vol geworden is: Voorts Ysl: *stref* / *passus*; als mede A-S, *scraef* / *screse* / *crypta*, *spelunca*; als een uit-gehouwen of uitgeschraept hol of spelonk. Dog in den zin van *letters of schryf-teekens te maken*, ons SCHREVE, SCHREEF, *f: linea scripta*; en SCHRYFPENNE, *f: calamus scriptorius*; en, volgens den ouden schrijfrant met priem of griffie, ons SCHRYF-PRIEM, *m: graphium*, *stylus*; en SCHRYF-TAFELTJE, *m: tabula*, *album*, *pagillare*; en SCHRYVER, *m: H-D*, *schreiber* / *M*, Ysl: *skrifare* / *M. scriptor*, *scriba*; en A-S, *riht-scrifend* / *jurisconsultus*; beneffens onzen *Infinir*: met een agteraenneming van S, op

SCHRI.

op een zeldfame wijze, als Uw of ZYN SCHRYVENS, *una vel ejus litera*; enz. Dog ook met de ingekorte I, en met den uitgang T agter 't Zakelijke deel, ons GESCHRIFT, SCHRIFT, *n: scriptum, scriptura*; *Alemann: he-scrip / he-scrift / scriptura*; H-D, *schriift / F, scriptura, foriptum*; en by ons DE HEILIGE SCHRIFT, *f: of SCHRIFTUER, f: F-TH, thie heilige schrijfte / H-D, die heilige schrift / F, sacrosancta scriptura*; en F-TH, *gu-scrib / N, descriptio*; *Et Scriptura Sacra*; en ook F-TH, *geschrifte en gescript / F, S: Scriptura*; dat nu ons HET SCHRIFT, komende voor een gemeen geschrift van 't onzijdige geflacht is, dog van 't Vrouwelijke, wanneer het voor de H: SCHRIFT dient, zie daer van by onze 12. Redew: van de Regelen omtrent de geslagten §. XLVII. Wijders tot dezen Stam, behoort mede, als zinspelende op de A-S, beteekenis van 't opschryven der belydenissen, en 't uitschryven van de straffen der misdadigen, het A-S, *scrift / scrifte / confessio; censura, poena*; en A-S, *scrifte / pensensarius*; en *scrift-sprece / confessio*; en *scrift-boc / confessionale*; enz.

Voorts, in den zin van ryven, *schrapen*, is het evenveel of men hier van dit oude *Præter*: of van dat van RYVEN afleid ons SCHRABEN, SCHRAPPEN, SCHRAPEN, en oul: † SCHRAVEN, I. CL: *radere, scalpere*; *Et tr: SCHRAPEN OF SCHRABEN IEMAND DE TONGE, examinare incantum*; als ymands inwendige gedagten uitvorschende, even gelijk men onder 't wezendlijke tongfchrapen de inwendige gesteldheid van den mond en gezondheid eenigfints bespeuren kan; of andersints zeggende zo veel, als ymand door 't krauwen de tonge gaende maken, en hem aen 't klappen brengen; en BY-ÉÉN-SCHRAPEN, † VERSCHRAPEN, I. CL: *contrahere, corrudere undique*; en † VERSCHRAPEN, I. CL: *contrahi, corrugari*; en VERSCHRAPEN, I. CL: *denuò radere, corrudere*; enz.; waer van we bij 't Wortel-deel RYV, gesproken hebben.

De takken met Y en I behooren tot het Wortel-deel van 't *Præf*: of van den *Infinis*: die met E, tot het *Præf*: met de zagte E; en die met A, tot het oude *Præf*: op den A-S, trant.

SCHRI.

Het Wortel-deel.

SCHRIK, in ons SCHRIKKEN (ook oul: † SCHRÉKKEN), in *Præter*: voormaels † SCHRÁK en † SCHRÓK, nu SCHRIKTE, en in *Præf*: *Particip*: † GESCHRÓKKEN nu GESCHRIKT, oul: II. CL: 5 & 6, en nu I. CL: *trepidare, Et dissilire*; dus vind men ook nog by der Staten Bijbel, *Genes: XXVII: 33. DOE VERSCHRÁK IZÁEK: ZOO mede VERSCHRIKKEN*, oul: II. CL: 5, en nu I. CL: waer van 't *Præf*: *Part*: ONVER-SCHRÓKKEN, *intrepidus, impavidus*, als een *Adject*: nog in gebruik is. H-D, *erschrekken / erschrah / erschrokken / III. CL: 2, perterreri*, dog mede H-D, *schrekken en erschrekken / I. CL: perterrefacere*.

Het Wortel-deel van het *Præfens* vertoont zig in ons † SCHRÉK, nu SCHRIK, *m: H-D, schrekken / M, en schrekke F, motus recedens, trepidatio, tremor, terror, pavor*; en 't Geld: en Fris: HOOY-SCHRIK, *locusta*; om zijn springen; waer van ons tegenwoordige SCHRIKKEN, I. CL: H-D, *schrikken / I. CL: dissilire, dimoveri, subsilire, transgredi; passum facere; tremere, pavere, exanimari*; en ons VERSCHRIKKEN, I. CL: *percillere pavore, Et tremefacere; Et consternari, dimoveri, loco moveri, Et dissilire*; en 't H-D, *schrekken / erschrekken / I. CL: terrefacere*; en 't Vlaemsche SCHRIKKEN, I. CL: H-D, *schrikken / I. CL: gradi, transgredi, passum facere, divaricatis scilicet pedibus*; waer toe verder ons SCHRIKKELYK, *terribilis, horribilis*; *Et tr: valde, vebementer*; en † SCHRISCHOENEN, *schaetsen, calepodia ferrata*; als waer mede men door het schuin-zydelinks uitslaen en sperren der beenen, snellijk van plaats verschrikt en voortschiet. Wijders SCHRIKKEL-JAER, *n: annus intercalaris*; komende om het vierde jaer eens, als wanneer het einde van *February*, die deswegen ook SCHRIKKEL-MAEND genoemd is, eenen dag meer krijgt, namelijk 29 dagen in stee van anders 28, mits dat dit, volgens de verbeterde Nieuwe stijl door *Paus Gregorius de XIII.* ingevoert, om de 25 reizen, dat is, om het hon-

SCHRI.

honderste jaer, eenmael agter blijve, en eens overslae; zoo nogtans; dat het derde 100: jaer, wederom den vierjarigen schrikkel-dag aenneme, of blijve behouden, om alzo door dit middel de dagrekening te nader met den Hemelsloop overeen te brengen. Voorder 't H-D, *schrekken-berger* / *moneta quatuor stufferorum, vel decem assuum, hincque decusse X signata; ab oppido Annenberg / ubi mons hujus nominis Schrekkenberg reperitur, ac quoniam loco primum cusa; enz.*

Op het *Prater*: met O past ons *SCHRÓK*, *m: heluo*; als schrikkelijk veel opvretende, waer van ons *SCHRÓKKEN*, *OP-SCHRÓKKEN*; I. CL: *devorare*.

Uit het oude *Prat: Part*: leeft nog, als gezegt, ons *Adjct*: *ONVERSCHRÓKKEN*, *impavidus, intrepidus*.

De Zakelijke Deelen.

SCHRIMP, in *SCHRIMPELEN*, *rugare; enz.*, zie daer van bij *KRIMP*, in deze *Pr*.

SCHRIND, in *SCHRINDEN*, *rimas agere, findi; enz.*, zie daer van bij *RIND*, in de II. Proeve.

Het Wortel-deel.

SCHRINK, &c, in ons *SCHRINKEN* (of *SCHRÉNKEN*), *SCHRONK* en *SCHRANK*, *GESCHRONKEN*, II. CL: 5 en 6, *rem contrabere, marcescere, in angustum adducere*; zoo mede *VERSCHRINKEN*, II. CL: 5 en 6, *contrabere, marcescere*; A-S, *scrincan* of *screncan* / *scranc* / *scruncen* / II. CL: 2, *arescere*; en A-S, *for-scrincan* / *for-scruncan* / II. CL: 2, *marcescere*; en a-*screncan* / II. CL: 2, en I. CL: *contrabere, elidere*; Angl: *to schrink* / *schrunck* / *schrunck* / *arescere, contrabere*. De eerste grond-beteekenis schijnt my te zijn *zig in een enger plaets besluiten, of inkrimpen*.

Dus uit het *Præf*: met E, of uit het oude *Prater*: met A, ons *SCHRÉNKE*, *SCHRANKE*,

SCHRI.

f: septum, confeptum, vallum, carceres in circo; repagulum; & clathrum, lignum aut ferrum quo transverso aliquid clauditur aut munitur; en H-D, *schränke* / F, *armarium, scrinium*; en H-D, *schranken* / *repagula, carceres*; waer van ons *SCHRANKEN*, *SCHRÉNKEN*, I. CL: *clathrare, clathris aut cancellis claudere; invicem implicare; & cancellatim locare*; en H-D, *schränken* / I. CL: *in scrinio servare, in armario transferre, in risco condere*; en H-D, *heshrenken* / I. CL: *in parvo & angusto loco concludere*; alles ziende op het enger insluiten. Dog als zinspelende op den ouderdom, by welken 't inkrimpen, vermageren, verschrompelen, zwak worden, en de behoefte van ondersteuning eigen is, komt ons *SCHRANKE*, *SCHRÉNKE*, *f: fulcrum, statumen, pedamentum*; hebbende de schranken of schragen mede een derden voet, schuin afstaende, gelijk des ouden mans stok de twee beenen, die op zig zelf niet genoeg zijn, te hulpe komt; waer van het A-S, *screncean* / I. CL: *supplantare*; en ons *SCHRANKEN*, I. CL: *ex transverso ponere*; Wijders, gelijk de stok-ouden wijd-beens voortschoffelen, om te minder te waggelen, gelijk ook de schranken en schragen, om te vaster te staen; wijdbeens gemaekt worden, zo past dit op ons *SCHRANKEN*, *SCHRANKEL-BEENEN*, I. CL: *varicare*; en gelijk de oude lieden krom en krimp-beenig zitten; zo mede hier toe het Saxon: en Geld: *SCHRANKEL-BEENEN*, I. CL: *incoxare, coxam insidere, & complicatis pedibus sedere*; en om 't strompel-voeten der ouden, ons *SCHRÉNKEN*, *SCHRANKEN*, en *SCHRANKELEN*, I. CL: *lapsare, prolabi*.

SCHRO.

De Zaek- of Wortel-deelen.

SCHROB, in *SCHROBBEN*, *runcinare, rasi-tare; & tr: corradere, acervare, & peste infellos curare*; en *SCHROBBER*, *homo vilis, avarus, sordidus, & pollinctor*; zie daer van bij *SCHEER*, in deze *Pr*.

SCHROEF en *SCHROEV*, in *SCHROEF*, *SCHROEVE*, en *SCHROEVEN*, zie daer van

SCHRO.

van bij KRUIP, in deze Proeve.

SCHRÓK, in SCHRÓK, *beluo*; en OPSCHRÓKKEN, *devorare*; en ONVER-SCHRÓKKEN, *impavidus*; zie daer van by SCHRIK, in deze Pr.

SCHROMP, in SCHROMPELEN, *rugare*; *corrugare*; enz., zie bij KRIMP, in deze I. Proeve.

‡ SCHROND, in † SCHRONDEN, *rimas agere, findi*; enz.; zie daer van bij RIND, in de II. Proeve.

SCHRONK, in SCHRONK, GESCHRONKEN, zie hier voor by SCHRINK, in deze Proeve.

SCHROOP, in SCHROOPEN, *dirumpere*; zie daer van bij KRUIP, in deze Pr.

† SCHRUND, in † SCHRUNDE, *rima*; zie daer van bij RIND, in de II. Pr.

SCHU.

SCHUB, in SCHUBBE, *squama*, &c; en SCHUBBEN, *desquamare piscem*; zie daer van bij SCHUIV, in deze Pr.

SCHUER, in SCHUERE, *horreum, granarium*; SCHUER-AERE, *area*; † SCHUERE, *skeleton*; en SCHUEREN, *defricare, terere, atterere*, & *terendo polire*; & *tr: olim Defallere*; enz. zie daer van bij SCHEER, in deze Pr.

SCHUIF, in SCHUIF, *pellulus ferreus; capsella trusatilis; fenestra vel assercula remissaria*; SCHUIFFEL, *pala*; *infurnibulum*; *spatba*; & *fistula*; en SCHUIFFELLEN, *fugere, prolabi*; & *propellere*; & *pala radere*; & *sibilare*; enz.; zie by SCHUIV, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

SCHUIL, &c, in ons SCHUILEN, SCHOOL (oul: in *Sing*: ook SCHÓÓL), II. Deel.

SCHU.

GESCHOLEN, II. CL: 2, *latere, latitare, delitescere*; en 't Vlaemsche SCHUILEN, II. CL: 2, *leviter dormire, dormitare*; even of het zeide, in een boekje schuilen, om'er een klein slaepje op te nemen.

Tot het *Præs*: ons SCHUIL-HOEK, *m: latibulum*, & *insidia*; SCHUIL-TOREN, *m: specula*; & *insidia*; en SCHUIL, *n: oris inflammatio, unculus palati*; & *oscedo*; als een quael in den mond zig verschuilende.

Het Wortel-deel van 't *Præter*: *Subj*: ver-toont zig in ons SCHOLE, SCHOOL, *f: secreta congressio, coetus, congregatio singularis*; A-S, *sceole / coetus magnus*; waer van ons SCHOLEN, I. CL: *congradi, convenire, congregare*; en waer toe † SCHOOL, † SCHOELDE, *f: pala, rutellum*; als om'er iets mede by een te schuiven: en mooglijk ook ons SCHOLE, SCHOOL, *f: & n: A-S, scol / scele / scolu / AL: scuola / H-D, schul / Angl: sjoote / scola, gymnasium*; en TUISCH-SCHOLE, *scola aleatoria*; en HAEG-SCHOLE, *scola non publica*. Voeg hier by met de ingekorte O, ons SCHÓLFERT, *m: A-S, scealfor / mergus magnus*; als by uitstek lang onder 't water zig verschuilende, gelijk ook 't Latijnsche *mergus* daer van den naem heeft; en overdragtelijk EEN GROOTE SCHÓLFERT, *animal magnum in genere suo*.

By het oude *Præter*: met ÓÓ, past ons † SCHÓÓL, † SCHOOLE, *ovengaffel, infurnibulum*, & *pala*; met welke men het ongaere brood in den oven steekt, en als verschuilt, vermits men den oven daer op toedoet: met welk *Præter*: eenigfints overeenstemt het A-S, *sceale / putamina, glumula*; als de schellen en vliezen, waer onder 't inwendige verscholen ligt; waer van het A-S, *a-sceallian / I. CL: decorticare*; hoewel ook deze A-Saxischen tot ons Wortel-deel SCHEID betrekkelijk zijn.

Wijders alzoó UI en EI van gelijken oorspronk zijn (zie daer van in onze *Grondsl. II. Verband: §. VII.*) zoo is mooglijk hier van ons SCHIELLYK, SCHIELYK, *subitus, subitaneus*, gelijk het bespringen uit eene hinderlage of schuilhoek; 't en ware dit afgedaelt zy van ons SCHIE of SCHIED, by de II. Pr.

Bbb

En,

SCHI.

affulis ligare; op welken ramp ook schijnt te zinspelen het A-S, *scānan* / I. CL: *frangere*; dog om 't overdekken en beschutten, het Vlaemsche SCHEENE, SCHEEN VAN 'T RAD, H-D, *schlene* / F, *canbus*, *abfis*; als een yzeren rand rondsom 't rad beslagen, tot bescherming en verbintenis van de verscheidene stukken houts, waer uit de ommekring van 't rad bestaat, waer van het H-D, *schienen* / *schennen* / I. CL: *munire rotam ferro*. Verder ons SCHÉÉN-ZADEL, *m: cella dossuaria jumentis imponi solita*; tot dekking van den scharpen en als een scheengelijkenden rug der magere lastbeesten: en ons SCHEENE, *f: H-D*, *schiene* / F. *Bractea*, *lamina*, *lamella*; als om 'er iets mede te beslaen en te overtrekken tot bescherminge, of tot afkeeringe van hitte en 't schijnsel van 't vier; als mede ons SCHEEN, *f: Angl: skān / skinne* / Yll: *skūm* / N, *membrana*, *cortex*, *pellis*; als een overtrekfel en beschutting tegens de smerten van lucht of vier; of anders mooglijk om de gelykheid aen 't dunne vlies, dat den schein overdekt.

Maer schoon de gedaente van dit velerhande SCHEEN sterk genoeg pleit, om in dezen stam haren oorspronk te zoeken, egter kan ik in deze Afleiding niet prijslijk vinden, dat de dienst der meesten niet en is, om schijn of luister by te zetten of te ontfangen, volgens de beteekenis van den stam, maer, of tot afkeeringe van hitte, of tot dekking en bescherming van iets zonder aenmerking van eenig schijnsel: dog mooglijk zal 'er een ander beter oplossing op weten uit te vinden, 't gene ik ook wel vermoeden zoude, vermits ik beter behandeling van overdragt in onze Duitsche tael gewoon ben te ontmoeten.

Het Wortel-deel.

SCHYT, &c, in SCHYTEN, SCHEET, GESCHETEN, II. CL: I, *exonerare alvum*; *pedere*; BESCHYTEN, II. CL: I, *conforire*; *tr: decipere*, *defraudare*; A-S, *scitan* / *scat* (of *scat* / in *Subj: scitte*) / *geschiten* / III. CL: I, *cacare*; en H-D, *schetsen* / *schifz* / *geschiffen* / II. CL: I, *exonerare alvum* &c. Hoe noodzakelijk voor de natuer en gezondheid dit werk zy, egter geeft 'er de

SCHI.

quade en hinderlijke lucht zulk een afzien aen, dat zelf dit woord vermijd word, by luiden, die de welgemaniertheid beminnen, als welken, des nood zijnde, de zaak uitbeelden dōor eene omschrijvinge van *zyn gevoeg te doen*, of *zig eens onlasten*, enz, om alzoo te toonen, dat men van dit ouraine niet zonder een heufchen schroom zig laet hooren.

Tot het *Præf:* en 't *Præter:* het H-D, *schifz* / M, en *schefse* / F, A-S, *scitta* / *profluviūm alvi*; en H-D, *schefstet* / M, *caans*; *tr: Homo nullius pretii*; waer van het H-D, *schefsteten* / I. CL: *alvi onere premi*, *cacaturire*; en ons SCHIT, SCHITTE, *f: foria*, *stercus*; *tr: finus vaccinus, quo siccato, cespitum loco in focus passim mitur*; en SCHIT-WEVEL, *scarabeus*; als aen de melthoopen uitgebroeit, en daer verkeerende; en HÉMD-SCHIT, *v: cassia*; om 't vloeibaermaken van den afgang; en degevolgen van dien; gelijk ook, uit aenmerking van 't foey van den drek, het gemeene kleinagtings-woordtje SCHIT, *vab! abjiciendi formula*; en de boertige spreekwijze van SCHIT BOEKEN DIE DE KUNST IN 'T HOOFD HEEFT, *abjice libros, si ars sit tibi famula*; voorts ons † SCHYTE, SCHETE, *f: crepitus ventris*; en † SCHYTE, † SCHÉTTE, *f: foria, stercus liquidum*; en overdragtelijk † SCHYTE, *f: foriola, mulier spurca*; en SCHYT-AEL, *anguilla genus*, als azende by de secreten; SCHYT-GÉÉL, *buxeus color*; en SCHYT-BEZIËN, *vae rhamni cathartici*; vermits sterk doende afgaen; zijnde wyders onder 't kinderlijke kotespel een spreekwijze van DE KOOT LIGT SCHYT, en in 't Brab: DE KOTE SCHYT, *talus supinus, qui cavum quasi podicem ostendit*; enz. Maer op het slegte kraekgeluid van SCHETE, SCHÉTTE, schijnt te zinspelen, ons SCHÉTTEREN, of ook met A, als by 't A-S, *Præter:* ons SCHATEREN, I. CL: *Angl: scatter* / *cachinare*, *garrere*, *effundere vocem*, *stridere*, *crepare*, *displodere*, *tonare*, *retonare*, *fragorem edere*; hoewel men dezen ook voor klanknabooters zou mogen aenzien, gelijk ik 't verkiezen zoude.

SCHIK,

SCHU.

SCHOFFELIEN, *peniculus farnatus*; en SCHOEF-UIT, *noctua*; *ſc ſcurra*. Verder hier toe ons † SCHOF, *repagulum*, *obex*, *clansfrum*; *ſc capsula transfatilis*; *ſc cataracta*; alles om het schuiven; waer van het A-S, *ſc fan* / I. CL: *trudere*, *agere*. Wijders ons † SCHÖF, *fascis*, *congeries rerum colligatarum*; als by elkander gefchoven tot bequame bundels, en, op de nette gefchiktheid van 't byeengefchovene ziende, ons † BESCHÖFT, *compositus*, *decens*; en ONBESCHÖFT, *incompositus*, *ſc tr: impudens*, *improbus*; en M-G, *ſc ſtauf* / M, *capilli*; en H-D, *ſc ſchoff* / M, *crispa*, *crines propendali*; als byéén gefchovene lokken; en † SCHÖF, nu SCHÖFT, *m*: en in een *Allem*: *Dialect*: ook † SCHÖCHT, *m*: *Atlas humerorum*, *dorsi superior pars onera gestans*; als waer op de hairlokken vergadert liggen, of ook, waer op men de fchoven of andere laftbundels draegt: en † SCHÖF, nu SCHÖFT, *n*: *quadrans opera unius diei*; *ſc paſtio diurna quatuor vicibus*; als wordende de werkdag in vieren afgedeelt, en tuffchen beiden, om de rufting en 't ſpijzigen, de arbeid wat uitgefekt en verſchoven: waer van ons † SCHÖFFEN, nu SCHÖFTEN, I. CL: *paſcere aut quietere ſtatutis vicibus*. Nog ook in een hatelijken zin, even als het voorgemelde † SCHOEF-UIT, &c, ons † SCHÖF, nu SCHÖFT, *m*: *nebulo*, *ſcurra*; waer toemet een Walfchen ſtaert, † SCHÖFFIER, *violator virginum*, *infamator*, *raptor*; waer van SCHÖFFIEREN, of SCHÖFFEREN, I. CL: *violare*, *corrumpere*; *ignominia afficere*, *vi rapere*. VOORTS ONS SCHOEVERLINK, *m*: *calopodia ferrata*; om 't ſchielijk voortschuiven langs het ys; dog uit het *Præter: Part*: ons VERSCHOVENLING, *m*: *homo contemptus*, *innocens à pluribus reſectis*. Daerenboven ook † SCHOEF, † SCHOEVE, *f*: *amiculum*, *pennula*, *palla*; als een los omgefchoven overtrektoed, dat allerhande ſchuiving en wrijving moett uitſtaen; waer toe mede † SCHOEF-OMSLAG, *m*: *replicatio togæ*, *pars ſuprema togæ reflexa*; als omgeſlagen van de buitenzijde voor 't afſchuiven en bemorfen te bevrijden; en om gelijke reden, † SCHOEF-MANTEL, *m*: *Ricinus*, *ricinium*; waer van nu ons † SCHOEVEREN, I. CL: *quatere*, *concutere*, *agitare*.

Wijders onder eene *Allemann: Dialect* van

SCHU.

P of B, voor F of V, is mede hier toe, zo wel als tot het oude *Præter*: van † SCHAEP of SCHEP, betrekkelijk, ons SCHUP, SCHOP, en † SCHOEP, *pala*, *rutellum*, *rutrum*, *bazillum*; en 't daer van afgeleide SCHOPPEN, SCHUPPEN, I. CL: *protrudere*; en VERSCHUPPEN, VERSCHOPPEN, I. CL: *abjicere*, *contemnere*; vermits de ſchuifbeweging by 't gebruik dier werktuigen: dog zie daer van verder mede bij † SCHAEP, in deze Pr.

En met B, paſt ook uiet qualijk hier by ons SCHOBBE, SCHUBBE, *f*: *ſquama*, *operculum*, *tegmen*; als ſchuivende in de beweging over elkander; waer van ons SCHUBBEN en SCHOBEN den viſch, I. CL: *deſquamare piſcem*; en overdragtelijk SCHOBBE, *f*: *ſcabies*; en SCHUBBE, *f*: *cruſta vulneris*; en HÖÖFDSCHUBBEN, *furfures capitis*, *porrigo*; als ſchilferig en ſchobbig; waer van SCHOBEN, I. CL: *scalpere*; en waer van ons SCHOBERT, en † SCHOBBE, *m*: *ſcurra*; met dezelfde ſlegte beteekenis en zinſpeling als ons *Schurk*, ziende naemlijk op dat havelooze volk, dat, vol van ongedierte zijnde, overal te ſchurken ſtaet; hoewel ook de veragte zin van *verſchoven*, even als bij 't voorgemelde SCHOEF-UIT, en SCHÖFT, *ſcurra*, geen quaden voeg hier heeft.

De Zaek-of Wortel-deelen.

† SCHUL, zie bij ZUL, in deze Pr.

SCHULD, in SCHULD, BESCHULDIGEN, † SCHULD-HEIS, *prætor*; zie daer van by SCHELD, en ZUL, beiden in deze Pr.

SCHULP, *teſta*; zie daer van bij SCHEID, in deze Proeve.

SCHUP, in SCHUP, *pala*, *rutrum*; en † SCHUPPEN, *pala levare*; zie daer van bij SCHAEP, en bij SCHUIV, hier voor in deze Pr.

SCHURK, in SCHURK, *ſcurra*, *nebulo*; en SCHURKEN, *mendicorum inſtar dorſum deſtricare veſtibus*; zie daer van bij 't vorige SCHEER, in deze Pr.

Bbb 2

SCHUT,

SCHU.

SCHUT, in SCHUT, SCHÜTTER, GESCHUT, BESCHUT, SCHÜTTERY, en SCHUTTEN, BESCHUTTEN en SCHUTTEL, &c, zie daer van by SCHIET, hier voor, in deze Proeve.

SE.

SEED, in SEDERT, *ab illo tempore*; bij WEEZ, in deze Pr.

SEEV en SÉF, in SEVENS en SÉFFENS, &c, zie daer van bij ZYG, in deze Pr.

SÉM, in SÉMMELEN, *segnius tractare negotium*; zie daer van bij TEM, in de II. Proeve.

SI.

SIECH, in SICHOREY, *sichorea*; zie daer van bij ZUIG, in deze Pr.

SIED, in † SIDENT, *posteaquam*; zie daer van bij WEEZ, in deze Pr.

SIND, SINT en SINTS, in SINT, SINDERT, *deinde*; en GÉÉN-SINTS, *nullo modo*; &c, zie daer van bij WEEZ, in deze Proeve.

SLA.

SLAB, in SLABBen en SLABBEREN, zie daer van bij LEI, in de II. Pr.; en in SLABBAKKEN, zie bij SLAEP, in deze Pr.

SLAD, in SLADDE, *ambubaja*; zie daer van bij 't vorige LYD, in deze I. Pr.

SLAEF, *servus*; zie bij BLYV, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

SLAEG of SLAG, &c, in ons SLAEN (oul: † SLAGEN), SLOEG, GESLAGEN, III. CL: 3, *verberare, percutere, pulsare, ferire, cudere, battuere; cadere, pugnare; & olim occidere*; † EEN ADER SLAEN, III. CL: 3, *incidere venam*; IN STUKKEN

SLA.

SLAEN, III. CL: 3, *frangere, in frustra ferire*; DOOR DEN TEEMST SLAEN, III. CL: 3, *percolare*; DOOR DE BILLEN SLAEN, III. CL: 3, *decoquere, abligurire*; SLAEN NA IETS, *petere aliquid ictu*; & *tr: conicere, conjecturare*; RAED-SLAEN, en RAED-SLAGEN, III. CL: 3, *consulere*; dog word zelden anders dan in *Infin*: en in 't *Præsens* en *Futurum* gebruikt; hoewel, onder dit zeldfame, het laetste ook wel als I. CL: deurloopt: voorts HET LEGER SLAEN, III. CL: 3, *castra metari*; DE TROMPÉT SLAEN, III. CL: 3, *canere tubá*; ALARM SLAEN, III. CL: 3, *tympano ad arma vocare*; DE OOGEN SLAEN, III. CL: 3, *injicere oculos*. Waer by te voegen zijn vele merkwaardige voorzettingen, allen van deze zelfde *Classis*, als AEN-SLAEN, *atingere scopum*; *affigere ictu*; *injicere manus* &c, *incipere, aggredi*; & *machinari*; AF-SLAEN, *decutere*; *detrahero, diminuere valorem*; & *laxare pretio, diminui*; *repellere*; & *abnegare*; † ZYN WATER AF-SLAEN, *megerere*; BESLAEN, *retinere*; *affigere clavis, circumcludere*; *claudere, tegere, induere, occupare locum, miscere, temperare, macerare aquá* &c; & *macore obduci*; DEN KÓÓP BESLAEN of TOE-SLAEN, *addicere rem venalem*; *plausu manuum confirmare conditionem*; ontleent van den gewoonlijken handslag by het fluiten van eene onderhandeling: en WEL BESLAEN, *benè succedere*; ontleent van den goeden uitval van 't beslaen der mengfels. DEUR-SLAEN, *pertundere*; *percutiendo penetrare*; *transadigare*; *percolare*; *prodigere*; & *phrenesi laborare*; IN-SLAEN, *incutere, illidere*; *intexere*; *injicere in domo*; *divertere*; MIS-SLAEN, *errare, malè succedere, malè tangere*; NEDER-SLAEN, *figere sedem, confidere*; *decutere, profigere, & olim Occidere*; DE OOGEN NEDER-SLAEN, *submittere oculos*; OM-SLAEN, *versare*; *reflectere*; *replicare*; *involvere aliquid aliquá re*; & *retundere*; OM-SLAEN MET DE FROMMEL, *tympani sonitu promulgare*; ONTSLAEN, *explicare, absolvoere, dimittere*; OP-SLAEN, *incudere, ferire, effringere, pretio augescere*; *replicare, reflectere*; DE OOGEN OP-SLAEN, *attollere oculos*; † OP-SLAEN HET HUWLYK, *pacisci nuptias, plausu manuum confirmare*; OVER-SLAEN, *ultra metam pellere*; *involvere, integere*; *premittere*; *recensere*; *animo versare*; & *olim pro-*

SLA.

SLA.

Prodigere, & *prætervolare*; *alisque plaudere*; TOE-SLAEN, *ferire*; *plaudere*; *complicare*; *occludere*; VERSLAEN, *sternere*; *occidere*; *percellere*; *consternare*; & *refrigerari*; & *olim*, *Amovere clam*; DEN DORST VERSLAEN, *pellere sitim*; † EEN GEZWÉL VERSLAEN, *mitigare abscessum*; VOOR-SLAEN, *proponere*; VOORT-SLAEN, *propellere*, *urgere*; & *procurrere*; UIT-SLAEN, *excutere*, *epicere*; *laminam ducere*; *calces rejicere*; *pullulare*; *efflorescere in cute*; & *mucere*; & *inania effusire*, *ac verbis tentare*; en ZOO nog meer anderen, die minder zeldzaam van overdragt zijn.

Onder de oudheid vond ik M-G, *slahan* / *stoh* / *slahans* / III. CL: 4, *percutere*; en M-G *affslahan* / III. CL: 4. *occidere*; F-TH, *slagan* (of *slahan* en *ar-slahan*) / *fluog* / *gislagan* / III. CL: 3, *verberare*, *percutere*; & *occidere*; F-TH, in *cruci bislagan* / III. CL: 3, *cruci affigere*; A-S, *slagan* (en *slagan* of *slegan* *conir*: *slean* en *slan* en *fla*) / *slog* / *slagen* en *slegan* en *slæger* / III. CL: 2, *verberare*, *percutere*; & *occidere*; A-S, *beslean* / *forstlean* / *occidere*; *percutere*; en *on-be-slean* / *illidere*, *percutere*; *in-be-slean* / *pungere*, *pulsare*; *onslean* / *impingere*; en *geslean* en *offlean* / *occidere*; en *thurbhslagan* / *percutere*; allen III. CL: 2, Angl: *to slap* / *slew* / *slain* / *percutere*. H-D, *schlagen* / *schlug* / *geschlagen* / III. CL: 2, *percutere*; Ysi: *flaa* (voor *flaga*) in *Præt: ind: sloo* / in *Præt: Part: sleigenn* / in *Præt: ind: eg sloe* / III. CL: 2, *verberare*. Land-Fries, *slean* / *sloeg* / *slepn* / *verberare*.

Meest alle onze Takken voeren nog zonder uitsluiting de G ten einde van het Wortel-deel: dus met de ingekorte A, ons SLAG, m: A-S, *slag* / *slæge* / *slege* / *sloge* / H-D, *schlag* / M. *ictus*, *percussio*; *pugna*, *prælium*; *clades*; & *olim cædes*; oulinks by ons ook † SLAEG, SLAGE, waer van als nog de *Plural*: by ons is SLAGEN, en niet *Slaggen*; ZOO mede de *Plural*: in 't H-D, *schlagen*; gelijk ook M-G, af *thamma slaga* / *ab illo ictu vel plaga*; waer toe mede ons SLAEGS ZYN, SLAG LEVEREN, *acie configere*. Verder tot SLAG ons SLAG-ORDE, f: *acies instructa*; en MAN-SLAG, m: F-TH, *Man-slag* / en *manslakti* / *bomicidium*; en SLAG-

BAL, m: *pila clavaria*; SLAG-BOSCH, n: *filva cadua*; SLAG-BOOM, m: *repagulum*; en SLAG-BRUGGE, f: *pons versatilis*; SLAG-POORTE, f: *catracta*, *penfiles cblatri*, † SLAG-KARRE, f: *parvum vehiculum*; *Epirbedium*; gisse om eeng toeslaen; en SLAG-MOLEN, f: *mola olearia*; om 't slaen en klappen van de stampers; SLAG-HOUT, n: *heye*, *telum ruidum*; en Fla: SLAG-HOUT, n: *ligna cadua*, *arbores cadua*; en SLAG-ZWÉÉRD, n: *machæra Herculanæ*; als groot, en voornamentlijk om 'er mede heen en weer te slaen, of maey-slagen mede te doen; en SLAG-TANDEN, *dentes brutorum exteri*; waer mede het wild ge-dierte hare scheur-slagen doet; en SLAG-VEDEREN, *penna remiges avium*; als waer mede 't geweld van den vlerkslag geschied, en SLAG-DUIVE, f: *palumbes*; om zijn vlerkslaen en klapperen; en SLAG-VLIEM, n: *phlebotomum quo equis jumentisve sanguis detrahitur*; als waer op men in 't aderlaten van de paerden met den hamer een slag doet, in tegenstelling van een andre laet-vliem, waer mede men in 's menschen-arm met een zachte steking een opening prikt; en ons SLAG-VLAGE, f: SLAG-REGEN, m: A-S, *slijht* / *slijht* / *imber*; als sterk neder-slaende. Nog ook ons † SLAG, m: A-S, *slægu* / H-D, *schlag* / M. *ictus sanguinis*, *apoplexia*, *lethargus*; M-G, *slag* / M, *languor*, *plaga*; Marc: V. 29 & 34; als neder-geslagen in onmagt door Godes hand. Wijders SLAG, VOGEL-SLAG, m: *decipulum*; om het toeslaen van den dranger of val-knip; en VLÉRKEN-SLAG, m: *plangor alarum*; MAET-SLAG, m: H-D, *schlag* / M. *mensura cantus*; om 't op-en neder-slaen van hand of voet, tot ver-deeling van de zangmaet. POLS-SLAG, m: *pulsus arteriarum*; en SLAG, † GESLAG VAN 'T HÓUFD, m: *tempora*; alwaer de pols-slag zeer kennelijk is. Voorts SLAG, of vlamme van de boomen, *sideratio*; SLAG DER MUNTE, H-D, *schlag* / M, *forma*, *imago*, *impressio*, *monetæ figura*; als door slag of indruk gevormt. Daerenboven SLAG, m: † SLAGTE, † SLAGT, f: ER GESLAGT, n: F-TH, *slakta* / H-D, *flecht* / *geslecht* / *genus*, *stirps*, *generatio*, *suboles*; & *qualitas generis*, *figuræ*, & *conditionis*; waer van ons † GESLAGTEN, I. CL: *generare*; voorts ALLERHANDE SLAG, F-TH, *allerflach* / en *aller-*

SCHRA.

SCHRINK, in deze Proeve.

SCHRANT, in SCHRANTSSEN, *frangere*; *belluari*; & *emunire*; zie daer van by RIND, in de II. Proeve.

SCHRAP, in SCHRAPPEN, *scabere*, *scalpere*; en SCHRAP STAEN, *paratum se praeberere*, enz, zie daer van by RYV, hier voor, en bij SCHRYV, hier agter, in deze I. Proeve.

SCHRE.

SCHREED, in SCHREED, GESCHREDEN van SCHRYDEN, *varicare*; en in SCHREDE, *passus*, *gradus*; SCHREDELINKS, *grallatim*; zie bij SCHRYD, in deze Proeve.

† SCHRÉÉD, zie bij † SCHRYD, in de II. Proeve.

SCHREEF of SCHREEV, in SCHREEF, GESCHREVEN, 't *Prat: Indic: & Prater: Partic:* en in SCHREEF, SCHREVE, *rima*, *linea*, *terminus*; bij SCHRYV, in deze Proeve.

SCHREEP, in 't Vlaemsche SCHREPEN, *radere*; en SCHREPEL, *macilentus*, *rigosus*; zie daer van bij RYV, in deze Pr.

SCHRÉEUW, in SCHRÉEUWEN, *vociferari*; enz, zie daer van bij KRYT, in deze I. Pr: en bij † SCHRYD, in de II. Proeve.

SCHREEV, zie SCHREEF, hier voor.

SCHREI en SCHREID, in SCHREYEN, SCHREIDEN, *plorare*; en † SCHREY, GESCHREY, *clamor*, *fletus*; zie daer van bij 't vorige KRYT, en by 't volgende SCHRYD, in deze Pr: als mede bij † SCHRYD, in de II. Pr.

† SCHRÉK, in † SCHRÉKKEN, *trepidare*; en † SCHRÉK, *tremor*; bij SCHRIK, in deze Proeve.

SCHRE.

SCHRENK, in SCHRÉNKE, *conseptum*; *clathrum*; & *fulcrum*, *statumen*; en SCHRÉNKEN, *clathrare*, & *lapsare*; bij SCHRINK, in deze Proeve.

SCHRÉP, in 't Vlaemsche SCHRÉPPEN, *radere*, *scalpere*; zie daer van bij RYV, in deze Proeve.

SCHRI.

SCHRID, in SCHRID-SCHOENEN, *calepodia lignea*; bij 't volgende SCHRYD, in deze Proeve.

SCHRIFT, in SCHRIFT, GESCHRIFT, SCHRIFTUER, bij 't volg: SCHRYV, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

SCHRYD, &c, in ons SCHRYDEN (*Euphon: SCHRÏYEN*), SCHRÉED (oul: in *Sing:* ook † SCHRÉÉD en SCHREID), GESCHREDEN, II. CL: I, *passum facere*, *grallare*, *varicare*, & *varicari*; BESCHRYDEN, II. CL: I, *passu attingere*; EEN PAERD BESCHRYDEN, II. CL: I, *equum conscendere*; en OVERSCHRYDEN, II. CL: I, *transgredi*; & *varicando transcendere*. A-S, *scridan* en *scritthan* / *scrad* / *scrieden* / III. CL: I, *vagari*; *commearere*, *obducere*, *vestire*. H-D, *schreitten* / *schritt* / *geschritten* / II. CL: I, *transgredi*. Zoo men voor den eersten zin neemt het *oversperren*, of *overdekken*, 't zy met de beenen, als in 't overschryden, 't zy met lijf of kleed, als in 't beschrijden van een paerd, zo word de bovenstaende verscheidenheid van zin ligt oplosselijk. Welk dekken met een doek of kleed, vermits de rouwdragende en schreijenden gewoon zijn zig daer van te bedienen, my doet gissen, of niet het H-D, *schreihen* / *schrieih* / *geschrieihen* / II. CL: I, *plorare*, 't welk aenwijst, dat ook oulinks bij ons † SCHRYDEN, † SCHRÏEN, II. CL: I, *plorare*, in wezen was (tot welks oude *Prat:* ons tegenwoordige SCHREYDEN, SCHREYEN, I. CL: *plorare*, ruim zo wel als tot ons Wortel-deel KRYT behoort), overdragtelijk hier van den zelfden stam zy als ons bovengemelde

SLA.

vigare; en ons BESLÉGTEN, I. CL: *extricare*; *tr: discernere lites*; 't gene doorgaends best met opregtigheid en met zagtigheid gelukt; waer op mede past het AL: *flehtu / leniter*; en *flehtidoorn / flehtiu / blandimentis*; en ons SLÉGT EN RÉGT, H-D, *schlecht / sincerus, simplex, nihil dissimulans*. Maer, gelijk de listigen, en ook velen die zig verkeerdelijk kittelen met een naem van *polstyk* en verre-ziende te zijn, de eenvoudigen, die slegt en regt van omgang zijn, slegts aenzien als onverstandigen, of stomp van begrip, of als laag van rang en onbedreven in 's Werelds trein, zo heeft dit woord insgeelijks een veragten zin gekregen, namelijk SLÉGT, H-D, *schlecht / incallidus, trivialis*; *tr: rudis, vilis; atque perversus* *tr: malus*; en SLÉGTAERD, *m: SLÉGT-HOÓFD*, *m: homo simplex, rudis, incantus*; dog op de eenvoudigheid en geringheid past wederom ons *Adverb: SLÉGTS, simpliciter; tantummodo, solummodo, saltem*; hoewel men ook dit woord, als ziende op de toegeeflykheid tot beslegting van geschillen, kan nemenvoor *by inschikking*; 't gene zeer wel overeenkomt met ons DOE DAT SLÉGTS, *fac hoc saltem, facias quiesco*; gelijk ook de *Schotten* haer woord *condescend*, 't gene eigentlijk *by toegeving* beteekent, in de zelfde plaets als wy ons SLÉGTS gebruiken.

Tot het *Præter: Part:* ons BESLAGEN, *metallo vel macore abductus*; benevens de spreekwijze ONBESLAGEN TEN YS, *baud bene instructus, non paratus*; EEN DOORSLAGEN FIELT, *homo vaser, astutus, nil nisi dolo conficiens*; en VERSLAGEN, *consternatus*; *tr: vappam factus, cuius vis evaporata*; waer van VERSLAGENTHEID, *f: consternatio*; en VOLSLAGEN, *consummationem*; EEN VOLSLAGEN KLÉÉD, *vestis laciniata, ampla, sinuosa*; enz.

De Zaek- of Wortel-deelen.

SLAEEK, in SLAEK, *segnis, piger, tardus, remissus*; en SLAKEN, *laxare, dissolvere*; zie bij SLYK, in de II. Pr.

SLAEN, in SLAEN, AENSLAEN, en zoo vele anderen, bij 't vorige SLAEG, in deze Pr.

SLA.

Het Wortel-deel.

SLAEP, &c. in ons SLAPEN, SLIEP, GESLAPEN, III. CL: 2, *dormire*; *tr: olim stupere, obstupere, torpescere; torpedine atque membrorum solutione affectum esse*; BESLAPEN, en BY-SLAPEN, III. CL: 2, *condormire, concubare*; ZICH ÉRGENS OP BESLAPEN, III. CL: 2, *alterius rem animo perolvere per diem atque alterum*; als eischende een etmael of twee tijds om iets nader te overwegen, dat is, den tusschentijd van een- of twee-mael slapens. En ONTSLAPEN, III. CL: 2, *expergisci*; *tr: mori*; ZIG VERSLAPEN, III. CL: 2, *dormiendo negligere, perdere*; UIT-SLAPEN, III. CL: 2, *edormiscere*; enz.

M-G, *slapan / saiflep / slepans* / IV. CL: 2, *dormire*; zijnde van die M-G, *Classis*, die, door de nabuerschcap met de Grieken, in haren trant verlopen is. F-TH, *slaphan of slafan / slief of sleph / gislahan* / III. CL: 2, *dormire*; en *tutslafan* / III. CL: 2, *dormire*; A-S, *slapan of slopan / sloop / geslapan* / III. CL: 2, *dormire*, H-D, *schlafen / schlief / geschlafen* / IV. CL: 2, *dormire*; en *ent-schlafen* / IV. CL: 2, *obdormire*.

Tot ons Wortel-deel met AE, ons SLAEP, *m: M-G, slap / M. F-TH, slapho / AL: slaffe / A-S, sloop / slep / H-D, schlaff / M. sumnus, sopor*; en A-S, *slap-graba / sepulchrum*; dit schijnt te zinspelen op de Christelijke Leere, die den dood der vromen aenziet met eene levendige hope, als een Voorrust van den toekomstigen dag der Eeuwige Zaligheid, en gevolglijk niet t'onregt het graf als het Rust-bed, of de Slaeplaets. Voorts F-TH, *slaffig* / en *slafal* / A-S, *slapot / slapot* / by ons SLAPBRIG, H-D, *schlafbrig / somnolentus*; en ons SLAPER, *m: A-S, slapere / M. H-D, schlaffer / dormitor*, *tr: bospes nocturnus*; waer van het H-D, *schlaf-fertn* / I. CL: *dormitare*; nog ook ons SLAPER, *m: dakspare aen de huizing, cantberius interangularis, vulgò Dormitor*; zijnde eensdeels tot veiligheid en overbodige versterking, op dat men gerust deswegen slapen moge, en anderdeels om dat de hulp van dezen slaept, zo lang het andere dak-gespan nog goed is.

SLA.

In dien laetsten zin noemt men ook een binnendijk, die tot waerborg gelegd is in geval by ongeluk de buitensten mogten deurbreken, een SLAPER; als mede, in den zin van stille leggen tot dat de dienst daer van te passe mogt komen, ons SLAPER, *m: canon*; een maetstok, die alleenlijk bewaert word, om 'er anderen aen te beproeven: en SLAPER, *m: torpedo*; een zekere visch die een zonderlinge Slap- en vadfigheid of doove slaperigheid in de leden aenbrengt, wanneer men hem aenraekt; men wil ook dat hy zig met list onder den slijk verbergt, en de visschen die zorgloos digt over hem heen zwemmen, verstijft en alzoo vangt: 't is een soort van platte kraekbeenige visch, de Roch niet ongelijk. Wijders overdragtelijk ons BY-SLAEP, *m: of f: concubitus*; & *concupinus vel concubina*; en F-TH, in *slapho stin / curam alicujus rei negligere*; en ons SLAEP DER LEDEN, H-D, *schlaf der glieder / torpor, torpedo, stupor*; ontleent uit den bovengemelden ouden zin van ons SLAPEN: dus ook DE SLAEP VAN 'T HOOFD, *m: H-D, schlaf / M. tempora*; als die by 't slapen doorgaends op 't kuffen of de hand rust, of anders om dat men, aldaer een slag ontvangende, ligtelijk in een suizeling en bedweltheid vervalt: en gelijk by den slaep der leden eene slappigheid of traegheid en hanging der leden verzelt gaet, zo past daer toe ons *Adj: † SLAEP, nu Contr: SLAP, H-D, schlaff / laxus, languidus, lenis, deficiens*; & *remissus*; *piger*; F-TH, *slaff / ignavus*; en *slaffii / defidia*; en A-S, *sleaw / slaw / tardus, piger*; waer van ons SLAPPEN, VER-SLAPPEN, I. CL: H-D, *schlappen / en schlapperen / I. CL: flaccescere, languescere; remittere, laxari, retendi, & animo frangi*; F-TH, *slaffon / I. CL: pigrescere, flaccescere, labascere*; en ons † ONTSLAPPEN, I. CL: *relaxare*; alwaer ONT tot zinstijving en niet tot berooving verstrekt: en † SLAPPAKKEN, nu *Euphon: SLABBAKKEN, I. CL: labascere, languescere, deficere*.

En uit het *Præter*: met IE, of ingekort met I, mooglijk ook, ons SLIPPEN, ONT-SLIPPEN, I. CL: H-D, *schlipfen / I. CL: Angl: slippe / elabi, dilabi*; AL: *slifan / I. CL: illabi*; en *in-slifan / I. CL: illabere; pi-slifan / en pi-slipfan / I. CL: labere*; en

SLA.

A-S, *slippan / slippan / I. CL: labi*; overmits de slappe en slaperige leden nederzygen en afslippen; waer toe mede EEN SLIPPERT MAKEN, *decedere tacite*; en EEN SLIPPERT KRYGEN, *frustrari, scopo labi*; gelijk ook, met een *Alemann: Dialect* van B voor P, hier toe betrekkelijk schijnt ons SLIBBE, SLIBBER, *limus, cœnum mollius*; en A-S, *stipe / slippe / lubricum*; als glad onder de voeten, en ligtelijk doende slippen; waer van wederom ons SLIBBEREN, I. CL: *lapsare, prolabi*; 't en ware alle dezen met I van ons SLYPEN, II. CL: I, mogten ontleent geweest zijn, aengezien het slijpen glad maekt, en 't glatte wederom doet glyden en glibberen; of anders (vermits het *weg-sluipen* en *weg-slippen* gelijken zin voeren) van SLUIPEN, II. CL: welks UI in die *Classis* met de IE gelijkstammig is, en slegts in *Dialect* verschild.

De Zaek- en Wortel-deelen.

SLAEV, in SLAVE, SLAVEN, SLAVOENEN, &c, zie bij BLYV, in deze Pr.

SLAG, in 't velerhande SLAG, *ictus, pugna, clades, caedes; apoplexia; genus species; habitudo &c*; enz. zie by 't vorige SLAEG, in deze Pr.

SLAGT, in † SLAGT, GESLAGT, *genus, stirps, soboles &c*; SLAGTEN, *similem esse, progeniem prosequi*; en † SLAGT, *caedes, clades, praelium*; SLAGTEN, *cadere, mactare boves, oves &c*; en † SLAGT, *aquus, plannus*; enz. zie bij SLAEG, in deze Proeve.

SLAK, in SLAK, *limax*; en 't Vlaemsche SLAK, *segnis, piger, tardus, remissus*; zie daer van bij SLYK, in de II. Pr.

† SLAM, &c, zie daer van bij † LEM, in de II. Proeve.

SLANG, in SLANG, *serpens*; & *tr: bombardarda longior*; enz. bij SLING, in de II. Proeve.

† SLANK, in † SLANK, *tenuis; procerus; agi-*

SLA.

agilis, solutus; en † SLANKEREN, *laxare, solvere*; zie bij SLINK, in deze I. Pr.

SLAP, in SLAP, *laxus, remissus, piger*; en SLAPPEN, VERSLAPPEN, en † SLAPPAKKEN, *flaccescere; laxari, retendi, & animo frangi*; en † ONTSLAPPEN, *relaxare*; zie daer van bij SLAEP, in deze Proeve.

SLE.

SLÉD, in † SLÉDDE, nu SLEDE, *trabea*; en SLÉDDEREN, *labi, prolabi, & celeriter tendere*, zie daer van by LYD, in deze Proeve.

SLEED, in SLEDE, *trabea*; zie daer van by LYD, in deze Pr.

† SLEEG, in † SLEGER, *lanius*; en † SLEGGEL, *malleus, flagellum &c*; bij SLAEG, in deze Proeve.

SLÉÉK, in † SLÉÉK, *bumi repens; planus, & aquus*; bij SLYK, in de II. Pr.

SLEEP, in SLEEP, SLEPE, *tractus, syrma, consequentia rerum; turma*; en SLEPEN, *trahere, raptare; repere, & segniter incedere &c*; GESLEPEN, DOORSLEPEN, *astutus, vaser*; enz. by SLYP, in deze Proeve.

SLÉÉP, in SLÉÉP, *syrma; pompa comitum, turma, &c*; en SLEEPEN, *trahere, verrere, &c*; enz. bij SLYP, in deze Pr.

SLEET, in SLEET, SLETE, *tritus; & mercium distractio*; en † SLETE, *hernia; & linteam tritum*; enz. bij SLYT, in deze Proeve.

SLÉGT, in SLÉGT, *planus, aquus; simplex; trivialis, rudis, & perversus*; en SLÉGTEN, *complanare &c*; zie by SLAEG, in deze Proeve.

† SLEY, in † SLEYE, *tinea, merala lacustris, piscis genus*; zie daer van by LYD, in deze Proeve.

II. Deel.

SLE.

SLEIK, in SLEIK, *bumi repens, planus & aquus*; SLEIKEN, *repere, serpere*; en † SLEIKER, *vulpes*; zie by SLYK, in de II. Proeve.

SLEIP, in SLEIP, *tractus, syrma*; SLEIPEN, *trahere, raptare &c*; bij SLYP, in deze Proeve.

SLÉK, in SLÉK, *limax*; SLÉKKE LÓÓTS, *scoria plumbi*; en SLÉKKE ZILVERS, *scoria argenti*, bij SLYK, in de II. Pr.

SLÉM, &c, zie daer van bij LÉM, in de II. Proeve.

SLÉND of SLÉNT, in † SLÉNDSE, SLÉNTSE, *attenuatio*; en VERSLÉNTSEN, *flaccescere, corrumpi*; zie daer van bij SLIND, in deze Pr.

SLÉNK, in SLÉNKEN, zie by 't volgende SLINK, in deze Pr.

SLÉNT, in VERSLÉNTSEN, zie daer van by SLIND, in deze Pr.; en in SLÉNTEREN en SLÉNTERAER, zie daer van by LINN, in de II. Pr.

SLÉP, in 't Vla: SLÉPPE, *lacinia, syrma*; bij SLYP, in deze Pr.

SLÉT, in SLÉT, SLÉTSE, SLÉTTE, en † SLÉTSER, *hernia; & linteam tritum*; en SLÉT, SLÉTTE, SLÉTSE, *ambubaia*; en VERSLÉTTEREN, *flaccescere*; bij SLYT, in deze Pr.

SLEUF of SLEUV, in SLEUF, SLEUVE, SLEUFJE, *rimula*; zie daer van bij SLUIP, in deze Pr.

SLEUT, in SLEUTEL, bij SLUIT, in deze Proeve.

SLEUV, zie SLEUF, hier boven.

SLI.

SLIB, in SLIBBE, *limus; cœnum mollius*; en SLIBBEREN, *lapsare, prolabi*, zie daer van bij SLAEP, en bij SLYP, in deze Pr.

Ccc

† SLID,

SLI.

SLI.

† SLID, in † SLIDDE, *trabea*; en † SLIDDEREN, *labi, prolabi*; & *celeriter tendere*; zie daer van by LYD, in deze Pr.

SLIEP, by SLAEP, in deze Pr.

SLIGT, in 't Vlaemsche SLIGT, *aquus, planus*; en SLIGTEN, *planare*; zie daer van bij SLAEG, in deze Pr.

SLY, *tinea, piscis genus*; zie daer van by LYD, in deze Pr.

SLYK, *caenum, lutum*; bij SLYK, in de II. Proeve.

SLYM, *limus, phlegma, mucus*; zie daer van bij LYD, in deze I. Pr.

Het Wortel-deel.

SLYP, &c, in ons SLYPEN, SLEEP (ook voormaels in Sing: SLEIP en SLÉÉP), GESLEPEN, II. CL: I, *trahere, terere, acnere, atterere costi*; & *tr: Polire, & acnere ingenium*. H-D, *schietffen / schliff / geschliffen* / II. CL: I, dog ook I. CL: *acnere; trahere, rapere*. Voor de grondbeteekenis neem ik een enkele of heen-en weer-gaende voorttrekking langs iet, zulks dat 'er eene afschruwing uit ontstaet, volgens aanwijzing van de volgende Takken.

Het Wortel-deel met Y vertoont zig in ons GESLYP, n: H-D, *schliff* / M. *exacutio*; ons SLYP, f: † SLIP, en SLYPSEL, n: *arugo ferri vel lapidis, scobina*: SLYP-STÉÉN, m: *cos*; en A-S, *slifan / findere*. Nog ook met de ingekorte I, en in den zin van af- en in-slijping ons † SLIPPE, f: *crena, incisura*; waer van ons † SLIPPEN, I. CL: *lacerare, incindere, dissecare*; als mede ons SLIPPE, SLIP, en Flandr: SLÉPPE, f: *lacinia, sinus vestis, pars sive segmentum vestem separans, penicilamentum; quin etiam syrma, tractus*; en-GESLIPT, *lacer, & laciniatus*; worden deze naem van SLIPPE nu wel toegepast op het agterste sleep-end van een sammaer of vrouwen-opperkleed, maer schijnt van ouds en nu nog (even gelijk 't Latijnsche *lucina*

met *lacerare* gelijkstammig is), alzo mede bij ons voornaemlijk gezien te hebben op een uitgescheurde of versletene afhingende lap: waer op zig toepasselijk vertoont onze spreekwijze van SLIPPE BIEDEN, *cedere foro, fraudare creditores cum summa infamia*; als of het zeide, het best van den boedel wegslipen, en niet als een slegten staert of lappen agterlaten; of anders, met dezelfde zinspeling als by ons gemeene zeggen van *zyne bielen laten zien voor doorgaen, wegloopen*; zoo mede de SLIPPE of 't agterste van zyn kleed bieden voor *bankroet spelen*; waer uit ook verder kon ontleeft geweest zijn ons WÉG-SLIPPEN, GAEN SLIPPEN, I. CL: *decedere tacite*, en SLIPPEN, ONTSLIPPEN, I. CL: H-D, *schlipfen* / I. CL: AL: *slifan / en slifan* / I. CL: A-S, *slipan / slippan* / Angl: *slippe / elabi, dilabi*; waer van we mede by 't *Prater*: van 't Wortel-deel SLAEP in deze Proeve gesproken hebben; behalven dat ook ons SLUIPEN hier op eenig regt schijnt te hebben, gelijk we by 't Wortel-deel SLUIP staen te vermelden. Desgelijks, met de *Alleman*: B voor P, ons SLIBBE, SLIBBER, *limus, caenum mollius*; als slijpsel van den grond, of anders, vermits aen de slijp gelijk; A-S, *slipe / slippe / lubricum*; waer van weder ons SLIBBEREN, I. CL: H-D, *schlipferen* / I. CL: *lapsare, prolabi*; mede breeder bij 't Wortel-deel SLAEP verhandelt.

Tot onze Takken uit de *Praterita*'s met de zachte en harde lange EE en met EI op dezelfde woorden, ons SLEPE, SLEEP, f: en SLÉÉP of SLEIP, m: *tractus, syrma*; H-D, *schleife / -F, traba, tendicula; syrma, penicilamentum, & nodus laxus*; en *schleif* / M, *tractus, cuniculus*; en *schleupe* / F. *syrma*; en overdragtelijk ons SLEEP, SLÉÉP, en NAE-SLÉÉP, m: *consequentia rerum; turma, & pompa comitum &c*; waer van ons SLEPEN, en SLEEPEN, SLEIPEN, I. CL: H-D, *schietffen / schleppen* / en *schlippen* / I. CL: *trahere, verrere, raptare*; & *ita rem aliquam protrahere ut non sustollatur ab id quo connexa, aut cui adjuncta erat; quin etiam repere, & segniter incedere*; waer toe mede ons SLEPING of SLEEPING VAN RÉGT, *dilatatio, ampliatio, procrastinatio*; en SLEPERENDE ZIEKTE, *morbus epidemicus*; en SLEIPE, SLÉÉP-LÉNDE, f: *mx-*

SLI.

f: *mulier tardigrada*; en **SEÉEP-BÉEN**, **SLÉEP-VOET**, m: en f: *Alta, plantas pedum intergressum non satis à terra sublevans*; en **SLÉEP-LÉNDEN**, m: en f: *lumbos trabens*. Dog, in den zin van 't *afslipen*, *gelyk-en effen-maken*, het **H-D**, *schleiffen* / I. CL: *solo adaequare, desolare*; en in den zin van *opslypen*, *scherpen*, ons *Adject*: uit het *Prat*: *Part*: **GESLEPEN**, **DOORSLEPEN**, *astutus, ingenio acutus, vaser, tritus, & exercitatus in dolis; veterinarian*; als in allerhande voorvallen en listigheden opgescherpt; en eindeling **A-S**, *slip- per / slebe-schoj / Angl: slipper / crepida*; om 't slepen der muilen langs de vloer.

Het Wortel-deel.

SLYT, &c, in ons **SLYTEN**, **SLEET**, **GESLETEN**, II. CL: I, *terere, atterere; & tr: vendendo absumere*; en **VERSLYTEN**, II. CL: I, *usu attenuare, deterere, absumere*; en **UIT-SLYTEN**, II. CL: I, *deterere; & minutim evanescere; & particulatim divendere*; **F-TH**, *slizan / sleiz (in Subj: slizt) / gtslizan / II. CL: I, scindere; zoo mede F-TH, gtslizzan en ztslizzan / II. CL: I, scindere. A-S: slitan en slpttan / flat of sloet (in Subj: slite) / sliten / III. CL: I, scindere, scindere, rumpere. H-D, schleiffen / schlißz / geschlißsen / II. CL: I, scindere, scindi, & evanescere. De afnemng, vermindering of vergering schijnt my hier de grondbetekenis te zijn, vermits doorspelende in alle de stammen en takken.*

Het Wortel-deel **SLYT** vertoont zig in ons **SLYTE**, **SLYT**, f: *tritius, consumptio, distractio mercium*; & *Atrophia, tabificus morbus*; en in den zin van *af- of in-snyding* het **H-D**, *schleiffe* / **F**. *segmentum, assula, intertrimentum, ramentum*; en **A-S**, *slite* / **H-D**. *schlißz* / **M**. *fissura, rima, raptio; tr: caedes*; waer van het **H-D**, *schlißzen* / I. CL: *incidere, crenare, ferrare*; en **A-S**, *slitta / contentio*; en **A-S**, *slitere* / of, uit het *Partic: slitend / rabidus, vorax, lurco*; **Ki: slita / dilaniare; en **Yl: sltande / dirumpens**; en ons **SLYTING**, f: *attritio, consumptio; & morbus tabificus, syntexis*; en insgelijks met de ingekorte **I**, als by 't **H-D**, *schlißz* / ons**

SLI.

† **SLITSE**, *Euphon: † SLISSE, contentiouans abolitio*; waer van ons **SLISSEN**, **BESLISSEN**, I. CL: *complanare, absumere liter*.

Met **E** uit het *Prater: Subj: of Indic: ons SLETE, **SLEET**, f: *tritius; & mercium distractio & venditio*; en ons † **SLETE**, *contr: SLÉT, **SLÉTTE**, **SLÉTSE**, en **SLÉTSER**, *bernia; & limteum tritum*; en **SLÉTIG**, **SLEETSCH**, *atritiosus*; en **SLÉT**, **SLÉTTE**, **SLÉTSE**, *mulier ignava, ambubaia*; als door slordigheid haer gewaed, enz, verslijtende en verslensende; en van **SLÉTTE** komt ons **VERSLÉTTEREN**, I. CL: *staccifera*.**

De Zack- of Wortel-deelen.

SLIK, in **SLIKKEN**, *insorbere, glutire*; en **SLIK**, *haustus*; &c, zie daer van bij **LUIK**, in deze *Pr.*, en bij **LEEK**, in de *II. Pr.*, en **SLIK**, *caenum, luxum*; enz, bij **SLYK**, in de *II. Pr.*

SLIM, &c, zie daer van by **LEM**, in de *II. Proeve*.

Het Wortel-deel.

SLIND &c, in ons † **SLINDEN**, nu alleen met het voorzetsel **VER**, ons **VERSLINDEN**, **VERSLOND**, **VERSLONDEN**, II. CL: *g, vorare, devorare, deglutire, absorbere, ingurgitare, deperdere*; dit voorzetsel kan men hier zo wel voor zin-stijvende, als voor een *Privativum* aenmerken, dewijl de zin van **SLINDEN** op zig zelf gelijke kracht heeft gehad als ons **VERSLINDEN**.

Daer van ons † **SLINDER**, nu **VERSLINDER**, m: *beluo, lurco, deperditor*; en **SLINDER**, m: *chelydrus, serpentis genus*; als bij uittek een opslokker; van welk laetste weder komt ons **SLINDEREN**, I. CL: *serpere*; overdragtelijk van het kruipen der slangen ontleent; en op de dunheid van den slang schijnt te zinspelen het oude † **SLINDER**, *Angl: stender / tennis, exilis*; of anders ziende op iet dat uitgeteert is, en wiens levensvogten als verslonden zijn: gelijk ook met **E**, in steek

SLI.

SLI. -

van I, die by deze *Classis* in *Infus*: gelijkwaardig komt, ons † SLÉNDSE, *Euphon*: SLÉNTSE, *attenuatio*, *absumptio*; waer van ons VERSLÉNTSEN, I. CL: *flaccere*, & *marcescere*, *absumi*, *corrumpi*, *obsolescere*; & *putrefieri*.

Van 't *Prater*: het Geldersche SLONDE, *f. fauces*, *summa pars gula*, *frumen*; & *vorigo*; *hiatus terræ*; *abyssus*; *oesophagus*, & *stomachus*; waer van het oude † SLONDEN, I. CL: H-D, *schlunden* / I. CL: *vorare*, *deglutire*; en, met den uitgang SE, ons SLONDSE, *Euphon*: SLONS, *f. foemina abrogatrix*; als eene die de kleederen &c. vernielt, gelijk een vrek met de spijs doet, waer van ons † SLONDSEN, *Euphon*: SLONSEN, AF-SLONSEN, VERSLONSEN, I. CL: *turpiter terere* & *inquinare*, *ignavia* & *negligentia deterere* & *deturpare*.

Het Wortel- of Zaek-deel.

SLING, in ons † SLINGE, SLINGER, en † SLINGEN, SLINGEREN &c. by SLING, in de II. Pr., en iets daer van bij 't volg: SLINK, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

SLINK &c. in ons SLINKEN (en SLÉNKEN), SLONK (en oul: † SLANK), GESLONKEN, II. CL: 5, *contrahi*, *diminui*, *marcescere*. Tot dit *Verbum* heb ik geene verwantten, ten zy men, daer ik ook aen twijffel, het H-D, *schlingen* / III. CL: 1, *flexibus tortuosis neclere*, & *deglutire*, en 't A-S, *slingan* / II. CL: 2, by ons ook oul: † SLINGEN, II. CL: 5, *torquere*, *vibrare*, beneffens het A-S, *slingan* / *reperere*, voorhet zelfde aenzie. Het onderscheid van zin is door de Overdragt wel op te lossen, als men onze beteekenis van *te zamen trekken*, *inkrimpen*, voor den oorspronkelijken neem, en de krimpemde slingerbeweging van een Slang voor een twceden, en de intrekkingen kronkeldraei voor een derden tell'; wanncer ook een vierde beteekenis, als by 't H-D, *schlingen* / III. CL: 1, *glutire*, om de kronkelige intrekking bij

't inflokken, gevoeglijk daer uit kan gesproten zijn. Maer, schoon de NK en NG zeer weinig in vorming en klank verschillen, waerom ook die in 't H-D, ligtelijk elkanders plaats innemen, (gelijk mede in 't H-D, *schlenkeren* / I. CL: voor ons SLINGEREN, AF-SLINGEREN, I. CL: komt), egter vind ik zulk een oversprong, hoe klein hy zy, onder onze *Dialect* zo zeldsaem, dat ik, buiten nood, of van-zelf-sprekende voorvallen, my daer van in de Afsleiding niet durf bedienen; te minder alhier, dewijl alle onze Takken, die onmiddelijk de kronkel-beweging uitdrukken, de NG en niet de NK medebrengen; om welke rede wy dan de Wortel-deelen SLING, SLONG en SLANG by onze tweede Proeve op zig zelf zullen plaetsen, alhoewel ik, als gezegt, in dezen twijffel, of ze niet van over-ouds, dez elfde met dit ons SLINK, SLONK en SLANK mogten geweest zijn; waerom ik van deze mijne bedenking alhier ook berigt geve.

Tot het *Præsens* ons † SLÉNKE, *f. contractio*; zijnde insgelijks hier op eenigfints toepasselijk ons SLINKERHAND, LINKERHAND, *f. H-D*, *schlinker-hand* / *sinister manus*; vermits, by gebrek van werkelijkheid, die hand doorgaends dunder of schraelder is als de rechter. Dog, hoe ook die naam uit het Wortel-deel LIN zoude kunnen ontleent geweest zijn, word in onze II. Proeve by dat Wortel-deel vermeld. Maer in de *Teutscher Sprach-schatz* op den naam van *von dem spalten* / vind ik *schlinkig* / *obliquè*, *perverse* / *sinistrè*; afgeleid van *schlinge* / *funda*; vermits men van ouds, zaid die *Autbeur*, met de linkerhand de slingers uitwierp: indien dit *Historiael* waeragtig is, daer ik nog onbewuft van ben, en zo NG voor NK hier gelden mag, is die uitvinding niet te verwerpen, en erkenne die reeds te goed om 'er bij dezen niet aen te gedenken: ook kan ik hier by voegen, dat men in 't A-S, *winstre* / en *winstra hand* / en in 't Oud-Fries *winstera hand* voor ons SLINKERHAND vind, het gene met het A-S, *windan* / *torquere*, ook den zin van *draeyen* schijnt aen te duiden; en ziet mooglijk aldus eensdeels op 't vrouwelijke draeyen van de spinrokken in de linkerhand, en 't mannelijke valthouden van den slingersteen, terwijl

de

SLI.

de rechterhand by de eene den draed, en by den ander den slinger bestiert; want in zulk een gedaente vertoont zig onder de Oudheit het spinnen en 't steen-slingeren met de hand: op deze wijze zou ook by ons SLINKS, *per-versus*, en SLINKS GEVAL, *casus infelix*, de zin van *verdraeitheid* onverdraeit en als zonder overdragt te voorschijn komen.

Tot het oude *Præterit*: met A, ons † SLANK, H-D, *schlank* / *tenuis*, *exilis*, *gracilis*, *procerus*; &c; *ir*: *agilis*, *solus*; waer van ons † SLANKEREN, I. CL: *laxare*, *solvere*.

De Zaek- of Wortel-deelen.

SLIP, in † SLIP, † SLIPPE, *erugo ferri*; *crena*, *incisura*; en † SLIPPEN, *lacerare*; *in-scindere*, *difsecare*; en in SLIPPE, SLIP, *lacinia* &c; en SLIPPE BIEDEN, *cedere foro*; zie daer van bij 't vorige SLYP, in deze Proeve, dog in SLIPPEN, ONT-SLIPPEN, *elabi*, *dilabi*; &c. zie ook aldaer, als mede by 't vorige SLAEP, en bij 't volgende SLUIP, in deze Proeve.

SLISS of SLITS, in SLISSEN, BESLISSEN, *complanare lites*; bij 't vorige SLYT, in deze Proeve.

SLO.

SLOB, in † SLOBBE, *crepida trita*, *tibiale laxum*; en SLOBBEREN, *laxum sive flacidum esse*; zie daer van bij SLUIP, in deze Pr. en in SLOBBEREN, *ligurire*, zie daer van bij LEP, in de II. Pr.

SLOEF, in SLOEF, *sordidula*, *penula*; &c; *homo sordido cultu* &c; zie daer van bij SLUIP, in deze Pr. en bij LIEV, in de II. Proeve.

SLOEG, 't *Præter*: van SLAEN, zie bij SLAEG, in deze Proeve.

SLOEP, in † SLOEPE, *latibulum*, *specus*; † SLOEPEN, *reperere*, *irreperere*; en SLOEPE, SLOEP, *navicula genus*; &c; *clavus*

SLO.

ferreus minor; zie daer van bij 't volgende SLUIP, in deze Pr.

† SLOEST of † SLOETST, in † SLOETSTER, † SLOESTER, *culleola*; en SLOESTEREN, *demere culleolas*; zie daer van bij 't volg: SLUIT, in deze Pr.

SLOF, in SLOF, *inobservans*, &c; en SLOFFEN, VERSLOFFEN, *negligere*; en SLOF, *crepida trita*, &c; en SLOFFEN, *ineptè levare pedes incedendo*; ziedaer van bij SLUIP, in deze Pr. en ook iets van SLOF, *sordidatus*, bij LIEV, in de II. Proeve.

SLOK, in SLOK en SLOKKEN, zie daer van bij LUIK, in deze Proeve.

SLOM, &c, zie daer van bij LEM, in de II. Proeve.

SLOND, in SLONDE, *fauces*; *vorago*; &c; en † SLONDEN, *deglutire*; en SLONDSEN, *turpiter terere*; &c, bij SLIND, in deze Proeve.

SLONG, in SLONGEL, *homo longus motu vibranti procedens*; bij SLING, in de II. Proeve.

SLONK, in SLONK, GESLONKEN bij SLINK, hier voor in deze Pr.

SLONS, in SLONSEN, VERSLONSEN, *negligenter deterere*; bij SLIND, in deze Proeve.

SLÓÓF of SLOÓV, in SLOÓF, SLOOVE, *velum*, *tegmen*, *lobus*; &c; *mulier detritis vestibus*; en SLOOVEN, VERSLOOVEN, *velare*, *tegere*, *operire*; OVER-SLOÓF, *praputium*; OP-SLOOVEN, AF-SLOOVEN, *retegere*, *denudare*; en SLOOVEN, AF-SLOOVEN, *laboribus se frangere*; zie daer van bij SLUIP, in deze Pr. en by LIEV, in de II. Pr.

SLOOK, in SLOOK, GESLOKEN van SLUIKEN, II. CL: 2, zie bij LUIK, in deze I. Proeve.

Ccc 3

SLOOP,

SLO.

SLOOP, in SLOOP, GESLOPEN, verbuigfels van SLUIPEN; en in SLOPE, SLOOP, *latibulum*; & tegmen *pulvinaris*; bij SLUIP, in deze Proeve.

SLÓOP, in SLOOP, OVERSLOOP, *superindumentum*. &c; en SLOOPEN, ONTSLOOPEN, *deglubere*; &c, zie daer van bij SLUIP, in deze Proeve.

SLOOT, in SLOTEN, *sera*; *arces*, *castella*; en † SLOTEL, *clavis*; enz, by SLUIT, in deze Proeve.

SLÓOT, in SLOOT, *fossa palustris*; bij SLUIT, in deze Proeve.

SLOOV, in † SLOVE, *rima*, *canalicula*; en SLOVEN, *putare arbores*; zie daer van bij SLUIP, in deze Pr.

SLÓOV, zie SLÓOF, hier voor.

SLÓP, *latibulum*, *specus*, bij SLUIP, in deze Proeve.

SLÓT, *sera*, *arx*, *castellum*; *clausula*, *conclusio*; bij SLUIT, in deze Proeve.

SLU.

Het Wortel-deel.

SLUIK, enz, in ons SLUIKEN, SLOOK, GESLOKEN, II. CL: 2, *latenter aliquid ingerere*; & *mercium census defraudare*; welks Stam en Takken wy gebracht en verhandelt hebben bij ons Wortel-deel LUIK, in deze LPr.

Het Wortel-deel.

SLUIP, &c, in ons SLUIPEN, SLOOP, (oul: ook in Sing: SLÓOP), GESLOPEN, II. CL: 2, *tectè suggeredi*, *prorepere tacitè*. F-TH, *sluiphan* / *sluoph* (of *sluoph* / of *fluof*) *gi-sluophan* / II. CL: 2, bij ons WEGSLUIPEN, II. CL: 2, *evadere*; *prorepere tacitè*; en F-TH, *untat-sluofan* / II. CL: 2, *subrepere*. A-S, *slupan* en *a-sluofan* / *sluof* /

SLU.

sluof / II. CL: 1, L-F, *sluofan* / in *Prat: sluo* / *repero*; *prorepere tacitè*, *labi*. Ook schijnt my, dog met een weinig verloop, hier mede toe te behooren het Ysl: *sluof* / *evado*; in *Prat: indic: sluo* / in *Prat: Partic: sluoemur*; agter de II. CL: 4.

Tot het *Præsens* ons SLUIPE, f: SLUIPHÓL, n: SLUIPHOEK, m: H-D, *schluffe* / *F. latibulum*, *latebra*, *caverna*; en ons TER SLUIP, *occultè*; en SLUIPER, SLUIPAERD, m: *latebricola*, *insidiator latens*, *subdolos*; waer van 't H-D, *schluffen* / *schluffen* / I. CL: *latere*, *occultare*, *serpere*, & *ex occulto prolabi*; en, als zoekende iets te ontsluipen, het H-D, *schluffen* / I. CL: *tergiversari*; gelijk ook H-D, *schluffe* / *schlus* / A-S, *stief* / *stife* / *stef* / Angl: *stief* / *manica pellita*; als waer in de handen of armen wegschuilen voor de koude. Dog deze H-D, met u of ü / konnen ook tot het *Prater: Subj*: betrokken worden, voornaemelijk die met ü. En, vermits UI en IE bij ons van gelijken oorspronk zijn, en IE bij inkorting wel in I verandert, zo zou ook uit dezen Tak ons SLIPPEN, ONTSLIPPEN, I. CL: *evadere*, *elabi*, *dilabi*, konnen gesproten zijn, waer van egter mede te zien is bij 't vorige Wortel-deel SLAEP, in deze Proeve.

Het oude *Præterit*: met ÓÓ, vertoont zig in ons SLOOP, OVER-SLOOP, m: *tegmen pulvinaris*; *superindumentum*, *amiculum*, *superpelliceum*; als een overtreksel over iets anders tot verberging. dat ligtelijk en dikwijls afgenomen of verschoont word; en daer van ons SLOOPEN, ONTSLOOPEN, I. CL: *deglubere*; EEN SCHIP SLOOPEN, I. CL: *navem abrumpere*, *destruere*; als mede, zo 't mij toefschijnt, met de F of V, op den *Allemannischen* trant, in stee van P, ons SLÓOF, m: SLOOVE. ook uit het *Præs: SLUIVE*, f: *velum*, *tegmen*, *folliculus*, *lobus*; & *replacatio*; en SLOOVE, VEUR-SLOOVE, OVER-SLOOF, m: *præptium*; waer van ons SLOOVEN, VERSLOOVEN, I. CL: *velare*, *tegere*, *operire*; en OP-SLOOVEN, AF-SLOOVEN, I. CL: *retegere*, *denudare id quod tectum erat*; en SLOOVE, SLOOF. f: *mulier detritis vestibus*, & *laboribus afflicta*; als vel en kleederen door armoede afloovende; waer van weder

SLU.

der ZIG-SLOOVEN, AF-SLOOVEN, *laboribus se frangere*.

Tot het andere *Prater*: met O, of hare gelijkwaardige OE of EU, ons SLOPE, SLOEP, *tegmen pulvinaris*; A-S, *stlop / stola*; en ons † SLOEPE, SLOPE, f: *SLÓP*, n: *latibulum, specus*; waer van ons † SLOEPEN, I. CL: *reperere, irrepere*; en waer toe ons SLOEPE, SLOEP, f: *acatum, lembus, naviculae genus; navigium actuarium*; als bequaem om 'er snel en stillekens mede ergens na toe te varen, of over ondiepe gronden, of door enge streken heen te sluipen: nog ook † SLOEPE, *clavus ferreus minor*; als insluipende in 't hout. En, met gelijk regt: als by den vorigen tak van 't *Prater*: ook hier met F of V, in plaets van P of B, het Geldersche SLOVEN, I. CL: *putare arbores*; als beroovende de boomen van hunne bladeren en dekfel; en † GESLOEF, *exuvia*; als de steelswijze afgeroofde buit van den vyand, of mede voor den afgetrokken huid der beesten, even als ook 't voorgenoemde SLOÓF en SLOÓP, *tegmen, & tegmen exuvia*. Nog mede ons SLOEF, f: *sordidula penula*; als een slordige lap, die men voordoet, wanneer men slooft en schuert; en overdragtig SLOEF, *homo sordido cultu*; & *quae sepius conjuncta sunt, moribus incompositis, lentus, piger*; Angl: *stoupe / A-S; sleatu / tardus*; en ons *Adject*: † SLOEF, nu SLOF, *olim sordidatus, nunc inobservans, dissolutis moribus*; waer van ons SLOFFEN, VERSLOFFEN, I. CL: *negligere*; en wederom met P en F en B, ons † SLOPE, † SLOBBE, nu SLOF, f: *crepida trita, pera, tibiale laxum*; en gelijk dezen, als m'er mée gaet, langs den vloer slepende voortschuiven, zo is hier van ons SLOFFEN, I. CL: GAEN SLOFFEN, *crepidis flaccidis incedere; pavimenta verrere calcis vel crepidis; inepte levare pedes incedendo*; en ons SLOBBEREN, I. CL: *laxum sive flaccidum esse*. Eindingeling met O en EU, ons † SLOVE, SLEUVE, SLEUF, f: *rima, canalicula per quam quid prorupere possit*. Van eenigen dezer met V of F, vermelden wy ook by ons Wortel-deel LIEV, in de II. Pr., hoewel we die hier het wettigst rekenen.

SLU.

Het Wortel-deel.

SLUIT, &c, in ons SLUITEN, SLOOT, (ook voormaels in *Sing*: SLOÓT), GESLO-TEN, II. CL: 2, *claudere, serare*; & *tr: congruere, convenire*; BESLUITEN, II. CL: 2, *claudere, concludere, includere*; & *statuere, decernere*; ONTSLUITEN, II. CL: 2, *aperire*; OP-SLUITEN, II. CL: 2, *secludere, recondere*; en OP-of OPEN-SLUITEN, II. CL: 2, *referrare, aperire*; enz. F-TH, *sluuzzan / bi-sluuzzan / slouz* (en *sluoz* of *slöz*) / *gislozzan* / II. CL: 2, *claudere, includere, concludere*; H-D, *schliessen / schloß / geschloffen* / II. CL: 2, *claudere, concludere*; L-Fries, *slutoten / sleat / stetten / claudere*; *be-slutotten / be-sleat / be-stetten / concludere*; enz.

Tot het Wortel-deel met UI, ons BESLUIT, n: H-D, *schluß / M. conclusio, clausula; placitum; decretum*; SLUIT-BALK, SLUIT-STÉÉN, m: *tholus, in quem capitatabium conveniunt concludunturque*; SLUIT-BÓOM, m: *clatrus, veltis*; SLUIT-KOOLE, f: *Brassica capitata*; als tot een bol digt in een gesloten; en SLUIT-KRÓP, m: en f: *lactuca capitata*; SLUIT-NAGEL, m: *clavus capitatus*; SLUIT-REDEN, f: *conclusio*; SLUIT-REGEL, f: *Periodus rythmica*; en † SLUITZE, *Euphon: SLUIZE, f: H-D, schleuse / F. obex aquarius, aqueductus, cataracta, unde vulgò Slusa; quin etiam Slusa pro Clausura in lege Salic: Francorum, vide Kilianum*) waer van ons VERSLUIZEN, I. CL: *obstruere cursum aquarum; & stagnare*.

Het oude *Prater*: met ÓÓ leeft nog in: SLOÓT, m: en f: *fassa palustris*; vermits eene affluiting zijnde voor Land, Huis en Hof.

Uit het Wortel-deel van 't andere *Prater*: met O of hare gelijkwaardige EU of OE ons † SLOTE, f: nu SLOÓT, n: H-D, *schloß / N, sera, claustrum ferreum*; & *Arx, castellum*; hebbende in *Plural*: als nog SLOTEN, niet *Slotten*: en SLOÓT, n: *clausula, epilogus, conclusio*; welks *Plural*: in onbruik is. Voorts een † SLOÓT-VERLOREN, m: *homo dissolutus, asotus*. F-TH, *slöz / pessulum*; en F-TH, *slot / sera*; en *slöz-haft / clausus*.

con-

SLU.

conclusus; ΥΠ: slot / N. *arx*; en A-S, *stota* / *buccella*; allen om het op- af- of toe-fluiten. En met den uitgang EL agterop, als een werktuig van op- en toe-fluiten, ons SLEUTEL, † SLOTEL, m: F-TH, *sluzel* / H-D, *schlüssel* / M. *clavis*; DEN SLEUTEL OP HET GRAF OF OP DE KIST LÉGGEN, *bona defuncti creditoribus deserere*; 't welk de naeblijvende doen mag, als hy den boedel van den overledenen, uit vreeze van te groote schulden, niet durft aenvaerden: SLEUTEL vaneen snaer *verticulus*; vermits sleutel-vormig gemaekt, om de snaeren eenes speeltuigs op- en af-te spannen: SLEUTEL-BLOEM, m: *verbasculum*, *Offic: primula veris*; met wiens opkomen het Voorjaer ontsluit: en SLEUTEL DES JAERS, *epacta, intercalaris*; zijnde de elf dagen, die men telt boven de 354 (het gemeene Maenjaer, dat in 12 ommevangen, yder van 29¹/₂ dag, volbracht word) om alzo te samen het Zonnejaer van 365 dagen te vervullen. Eindeling, met OE, schijnt my ook hier uit gesproten te zijn ons † SLOETSTER, *Euphon: † SLOESTER, cuticula, cortex viridis putamen nucis ambiens*; als omsluitende de neut, waer van ons SLOESTEREN, I. CL: *demere culleolas*.

Maer uit het *Præterit: Participii* BESLOTEN, ons BESLOTEN STAD, *urbs manibus cincta*; en 't oude Geld: en Sax: BESLOTENE DAGEN, *dies nefasti*; als op welke geene regt-zittingen gehouden wierden; en BESLOTEN TYD, *tempus clausum*; als op welchen men niet trouwen kon, volgens de Roomsche kerk-ordens.

De Zaek- of Wortel-deelen.

† SLUIV, in † SLUIVE, *tegmen, folliculus, lobus*; zie daer van bij SLUIP, in deze, en bij LIEV, in de II. Pr.

SLUIZ, in SLUIZE, *cataracta, &c*; zie daer van bij 't vorige SLUIT, in deze Pr.

SM.

† SMAER, in † SMAER, *adeps, pinguedo; & tr: comestatio, popinatio*; en † SMA-RÓTSEN, *parasitari*; zie daer van bij 't

SM.

volgende SMEUR, in de II Proeve.

† SMAL, zie bij † SMÉL, in de II. Pr.

SMALT, in SMALT, *liquamen, adeps, pinguedo; & cadmea terra cobaltum præparatum adcolorem caeruleum*; en † SMALTS, *liquidus*; bij 't volgende SMELT, in deze Proeve.

SMART, in SMARTEN, *dolere, urere, urgere*; enz, zie daer van by SMEUR, in de II. Proeve.

† SMÉD, in † SMÉD, *mulciber*; en † SMÉDSE, *fabrica ferraria*; zie daer van bij MYD, in deze Pr.

SMEED, in † SMEDE, *mulciber*; SMEDEN, *fabricare*; en SMEDIG, *mollis, mitis*; en SMEDIGEN, *mollire*; zie daer van bij MYD, in deze Proeve.

SMEER en SMÉER, in SMEER of SMÉER, *adeps, unguen, sebum, & tr: comestatio*; en SMEEREN, SMEREN, *ungere*; & *curare cuticulam, popinari*; enz, by SMEUR, in de II. Pr.

SMEET, in SMEET, *projectio, ictus; verber*; enz, by SMYT, in deze Pr.

SMÉL, in de II. Proeve.

Het Wortel-deel.

SMÉLT &c, in ons SMÉLTEN (en † SMILTEN), SMOLT (oul: ook † SMALT), GESMOLTEN, II. CL: 5 en 6, *liquare, & liquefcere*; VERSMÉLTEN, II. CL: 6, *liqui, eliquari; & tr: evanescere*; en van de weeklijvige vogels, zeld men SMÉLTEN, *stercus liquidum egerere, unde Gall: esmault, (excrementum avium)* H-D, *schmeltzen* en *schmiltzen* / *schmaltz* en *schmoltz* / *geschmoltzen* / III. CL: 2, *liquere*. Dog A-S, *meltan* (en *miltan* / *mpsttan*) *malt* of *mealt* / *gemolten* of *molten* / II. CL: 3, *liquefcere*; Angl: *melte* / *molte* / *liquefcere*. Deze A-S, en Angl: doen my ver-

SME.

vermoeden, dat onze en de H-D, §/ hier voorwerpsels zijn, en niet dat by 't A-S, en Angl: eene afzating is, dewijl ik van 't voorwerpen der S zeer vele, en van 't aflaten nog geene klare blijken heb onrnoet. Dog wat het wezendlijke van dezen stam betreft, zo is het evenveel hoe men dit aenzie. Van beides met en zonder S, zullen zig takken by ons vertoonen.

Tot het *Præs:* met E, of 't oude *Præter:* met A, of anders met O, ons † SMÉLT, † SMALT, *n:* H-D, schmalztz / N, liquor, liquamen, *unde Ital: smalto*; en † SMALT, † SMÓLT, *n:* H-D, schmalztz / N. of by ons nu *Euphon:* ÓUT voor ÓLT, (zie onze *Grondl: I. Verband: §. XXIII.*) SMÓUT, *n:* *adeps, pinguedo liquida, axungia; & olim butyrum;* waervan ons SMÓUTEN, I. CL: H-D, schmalztzen / I. CL: *olim Liqueferi, nunc Linere pingui, arvina, butyro, vel oleo;* en de spreekwijze van SMÓUT-PÓTTEN, I. CL: *adulari, assentari, blandiri;* byna in gelijke zinspeling als onze spreekwijze van *ymand bowing om den mond smeeren*; gelijk daer tegen over staet YMAND NIET SMÓUTEN, I. CL: *diffidere alicujus fallacia, dolo, vel severitati;* als durvende niet zo naby komen om hem honing om den mond te smeeren uit vreeze van een klauw of graeuw. Behoorende verder tot SMÓUT ons SMÓUT-MOLEN, olie-molen, *trapes, mola olearia;* en SMÓUT-PEYRE, *pyrum musteum;* & *tr: palpum, blandimentum.* Dog wederom met AL, ons SMALT, (*m: cadmea terra, cobaltum preparatum ad colorem ceruleum;* zijnde een Calamijnagtige mineraelsteen, waer van deze blaauwe verwstof gemaakt word, die, droog in een smeltkroes op het vier gezet zijnde, als tot een water versmelt, en bekoelt zijnde, wederom hard kan worden als glas.

Voorts † SMALTSCH, nu zonder S voorop, MALTSCH, *Euphon: MALSCH, liquidus, fluidus, præpinguis, mollis, mitis, saporosus;* gelijk mede zonder S, ons † MALT, † MOLT, nu *Euphon: MÓUT, n: Yñ: Malt / N. A-S, malt / H-D, maltz / N. byne, buna, bordeum madefactum, polenta;* zijnde natgemaekte gerst, die door 't broeijen uitgefchoten, en dan daer opgedroogt is, als wanneer het meel van dat graen bequaem is, om

II. Deel.

SME.

in den mond, of, daer 't meest op aenkomt, in 't warme water, om 'er bier van te brouwen, gereedelijk weg te smelten; en daer van ons MÓUTEN, I. CL: *ex bordeo byne præparare;* en MÓUT-VLIEGE, *musca cervisiaria; & tr: strenuus cerevisia potor;* en overdragtelijk MÓUT-VLIEGE, *steen-puisje, tuberculum in facie ebrioforum efflorescens;* als mede 't oude *Adjectiv: † MÓLTER, † MÓUTER, mollis, mitis, maturus, maceratus;* en daer van † MÓUTEREN, I. CL: *mollire, macerare, maturum & molle efficere; lenire. mitigare; & fovere, calefacere.* En, van 't H-D, *Præsens schmelztz / komt het H-D, schmeltsen / I. CL: liquefacere;* waer mede overeenstemt het Yñ: *smeltur / colliquatus.*

Op den zin van 't bovengemelde MALTS en † MÓLTER, *mitis, mollis,* mits met I, gelijk bij 't oude *Præsens,* schijnt te passen ons MILD, A-S, *milde / Angl: mild / H-D, mild / mitis, mollis, lenis; & liberale;* en ons MILDHEID, *f: H-D, mildigheid / F, liberalitas, & mansuetudo animi; Yñ: milde / F, clementia;* en F-TH, *miltida / F. A-S, miltsje / mildse / misericordia;* waer van het F-TH, *miltan / I. CL: A-S, miltsian / mildsian / I. CL: misereri;* en Yñ: *miltida / I. CL: mitigare.* Die zoet-aerdigheid des gemoeds vlyt zig hier bijzonder wel; maer dat 'er eigentlijk D in stêe van T komt, hindert my nog te veel om 'er geruust op te konnen wizen; andersints zou men ook hier onder konnen betrekken ons † MILDE, MÉLDE, *atriplex,* een kruid van verzagende eigenschap; maer zie ook daer van by MAEL, in deze I. Pr.: Dog de T, is eigen aen ons *Substant: MILT, MILTE, m: en f: F-TH, miltsje / H-D, miltsz / M en N, A-S, en Angl: milt / Yñ: miltte / N, splen, lien, unde Ital: Milza;* waer by wederom de overeenkomst van zin zo gereed niet uit te vinden is; want zo men 't van het vorige MILD, *mitis, lenis, mollis,* wil afleiden, raekt de regte gelijkheid van gedaente verloren; 't schijnt my nochtans van een diergelijken aert van betekenis, als 't voorgemelde MALTSCH, *lenis, mollis, liquidus,* ontleent geweest te zijn, dewijl het bloed, dat door de mild schiet, aldaer byzonderlijk, zo men agt, in vloeibaarheid toeneemt; gelijk ook by *Vossius 't Latijnsche Lien van 't Grieksche λειος, levis,*

Ddd

moll-

SME.

mollis; en *splen* van 't Grieksche *σπλην* (*splēn*) of van *σπλην*, *quia attrahit fordes*, word afgeleid.

Voorts, tot onzen stam wederkaerende, vertoont zig nog met S voorop, het A-S, *smptnpsse* / *pinguedo*; en A-S, *smilt* / *smolt* / *serenus*; en *smiltmisse* / *smptnpsse* / *smoltmisse* / F. *serenitas*; ziende op de helderheid en klaerheid, zulks dat alle 't grove en donkere der wolken, als verdwenen en versmolten is: en A-S, *smiltmng* / *electrum*; als worden de tot overlakking gesmolten; of anders ook om de glazige helderheid: dog, ziende op de zagtheid, het A-S, *smptan* / *placare*.

De Zaak- en Wortel-deelen.

SMERL, in SMÉRLYN, *Æsalo*, *accipitris minoris genus*; zie daer van bij MER, in de II. Proeve.

SMÉRT, in SMÉRTEN, enz, zie daer van bij SMEUR, in de II. Pr.

† SMÉS, in † SMÉSSE, *fabrica ferraria*; zie daer van bij MYD, in deze Pr.

SMÉT, in SMÉTTEEN, enz: bij 't volg: SMYT, in deze Proeve.

† SMÉTS, in † SMÉTSEN, *epulari*; & *indulgere genio*; † SMÉTS-DAGEN, *bacchanalia*; en † SMÉTSCH, *nimia dulcedine nauseam provocans, prædulcis*; zie daer van bij SMYT, in deze I. Pr. en by † MEET, in de II. Pr.

† SMEUR, in † SMEUREN, *linere*; *beluare*; *fumare*; zie daer van bij † SMEUR, in de II. Proeve.

SMI.

SMID, in SMID, *mulciber*; en SMIDSE, *fabrica ferraria*; zie daer van by MYD, in deze Proeve.

SMYD, in SMYDIG, *mitis*, *mollis*; SMYDIGEN, *mollire*; GESMYDE, *monilia*; *apparatus*, *machina*, *instrumentum*, &c; zie daer van bij MYD, in deze Proeve.

SMI.

SMYS, in het Sax: GESMYS, *insecta*; zie daer van bij MYD, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

SMYT, &c, in ons SMYTEN, SMEET, GESMETEN, II. CL: I, *projicere*, *jaculari*; & *olim procutere*, *verberare*, *batuere*; BESMYTEN, II. CL: I, *maculas injicere*; en VERSMYTEN, II. CL: I, *projicere*, *jaculari*. M-G, *smetan* / *smakt* (in *Subj: smitau*) / *smittang* / II. CL: I, *ungere*, *linere*; zo mede M-G, *bi-smetan* en *ga-smetan* / II. CL: I, *ungere*, *linere*. A-S, *smitan* / *smat* (of *smact*) / *smiten* / III. CL: I, *polluere*, *inquinare*, *maculas injicere*; en A-S, *besmitan* / III. CL: I, *corrumpere*, *polluere*; Angl: *to smite* / *smote* / *smitten* en *smit* / *percussore*. H-D, *schmeissen* / *schmits* / *geschmitten* / II. CL: I, *projicere*, *jaculari*, & *forire*. De zin van de tegenwoordige en die van de vorige tijd verschilt al vry wat: de eerte en oude grondbeteekenis schijnt my te zijn, *in met uot of smoe te bewerpen*, om 't er in of op te wryven, en daer van overdragtelijk het *be-khadden*, en verder onze zin en de H-D, *van smyten met een slag*, *ruk*, of *werp*, even gelijk men 't vuile, bemorste, bedorvene en 't onreine veragtelijk werpt en wegsmit.

Uit het H-D, *schmeiss* / is gesproken het H-D *schmeissen* / I. CL: *excrementa reddere*; als ziende op het uitwerpen van den veragtelijken drek; en A-S, *smittmng* / *contagiosus*.

Tot het *Præter: ons SMEET*, m: H-D, *schmits* / M. *projectio*, *ictus*, *verber*; en H-D, *schmitz* / M, *jactus violentus*; en in den ouden zin van *bemorsing*, ons † SMETE, *contr: SMÉT*, f: AL: *pi-smitz* / *macula*, *adjecta labes*, *contagio*; & *tr: infamia*; H-D, *schmitze* / F, *macula*, *vibex*, *crena*; waer van ons SMÉTTEEN, BESMÉTTEEN, I. CL: H-D, *schmitzen* / *beschmitzen* / I. CL: *inquinare*; & *infamare*; A-S, *smittan* / *polluere*, *corrumpere*; AL: *pi-smittan* / I. CL: *contagiare*; en in den zin van *smyten*, *slaen*, het H-D, *schmittern* / *schmettern* / I. CL: *conterere*, *contundere*, *frangere*, *rumpere*, *quassare*. Dog we-

SMI.

wederom ziende op den zin van *bemenselew*, zo kan ook hier uit, vermits by groote gastmalen veel schoon lynwaed bemorst en besmet rackt, ontleent zijn ons † SMÉTS, *comessatio, epulum*; waer van weder † SMÉTSEN, † SMÉTSCHEN, I. CL: *epulari, comessari*; & *indulgere genio*; in gelijke zinspeling als by onze spreekwijze van *met schoone serswetten aenwisten voor een rykelyk gastsmaet bywoonen*; dus ook zonder S voorop, het A-S, *metsen / mestsen* / I. CL: *cibare*; en wederom met S, ons † SMÉTSDAGEN, *bacchanalia*; en † SMÉTS, *nimia dulcedine nascens provocans, praeulcis*; van welke taeken wy ook by het *Wortel-deel MEET*, in de II. Pr. spreken.

De Zack- of Wortel-deelen.

SMILT, in † SMILTEN, II. CL: *s, liquere*, & *liquecere*, by 't vorige SMELT, in deze Proeve.

SMIS, in SMISSE, *fabrica ferraria*; zie daer van bij MYD, in deze Pr.

SMO.

SMOK, in SMOKKELEN, *clandestine agere*; en OP-SMOKKEN, *rem obnubilare*, & *adornare*; zie daer van bij 't volgende SMUIG, in de II. Pr.

SMOLT, in SMOLT, GESMOLTEN van SMÉLTEN, en in † SMOLT, *adeps, pinguedo*; by 't vorige SMELT, in deze Pr.

SMOOK en SMOOK, in SMOOK en SMOOK, *fumus crassior*; SMOKEN, SMOOKEN, I. CL: *fumare, vaporare*; en † SMOOKE, *mediastinus, mansibitum abjectum*; zie daer van by SMUIG, in de II. Pr.

SMOOR of SMOOR, in SMOREN, SMOOREN, by SMEUR, in de II. Pr.

SMÓUT, in SMÓUT, *adeps, pinguedo*; & *olimbutyrum*; SMÓLTEN; *olim liquefieri, nunc Linere pingui est*; en SMÓUT-PÓTTEN, *adulari, assentari*; YMAND NIET

SMO.

SMÓUTEN, *diffidere alicuius fallacia, dolo, vel severitate*; en SMÓUT-PEIRE, *pyrum musteum*; & *tr: blandimentum*; en SMÓUT-MOLEN, *trapes*; bij SMELT, in deze Proeve.

SMU.

SMUIG en SMUIK, in SMUIGEN, SMUIKEN, *malitiose simulare*; en † SMUIKEN, *fumare, vaporare*; SMUIKEND WEDER, *aer nubilus*; zie daer van bij SMUIG, in de II. Proeve.

SMUK, in OPSMURKEN, *rem obnubilare*, & *adornare*; zie daer van bij SMUIG, in de II. Proeve.

SNA.

SNAB en SNAEB &c, bij KNYP, in deze Proeve.

SNAEP, zie bij KNYP, in deze Pr.

SNAER, in SNAER, *chorda, nervus*; en SNARIG, *celer, agilis*; en SNAER, *nervus, filii axor*, zie daer van bij SNÉEU, in de II. Proeve.

SNAEUW, &c, bij KNYP, in deze Pr.

SNAEV, in SNAVEL, *rostrum avis*; zie daer van bij KNYP, in deze Pr.

SNAP, &c, bij KNYP, in deze Pr.

† SNAR, in † SNARREN, *stridorem aliquem edere*; zie daer van bij † SNÉEU, in de II. Proeve.

SNE.

SNÉB, in SNÉBDE, *rostrum avis*; zie daer van bij KNYP, in deze Pr.

SNÉE, *nix*; zie daer van bij SNÉEU, in de II. Pr.

SNEE, in SNEDE, SNEE, *inciso*; by 'tvolg: SNYD, in deze Pr.

Ddd 2

SNEED,

SNE.

SNEED, in SNEDE, *inciso*; SNEEDIG, *actus ingenio*; *est celer actu*; SNEDELING, *caso*; enz, bij SNYD, in deze Pr.

† SNEER, bij SNÉEU, in de II. Pr.

SNÉEU, in SNÉEUW, en SNÉEUWEN, zie daer van bij SNÉEU, in de II. Pr.

SNEEV, in SNEVEL, *rostrum avis*; zie daer van bij KNYP, in deze I. Pr. en in DOOR-SNEVEN, *festinanter progredi*; † SNEVEL, *casus adversus*, en SNEVEN, *labi*, *vacillare*; SNEVELEN, *malis avibus morto obrui*; zie daer van bij SNÉEU, in de II. Proeve.

SNÉP, in SNÉPPE, *rustica perdix*; &c, zie daer van bij KNYP, in deze Pr.

SNEUV, in SNEUVELEN, *malis avibus animam amittere*; zie daer van by SNÉEU, in de II. Proeve.

SNI.

† SNID of † SNIT, in † SNIDTE, † SNIT, *securicula*; by SNYD, in deze Pr.

SNY, in SNYËN, zie SNYD, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

SNYD of SNY &c, in ons SNYDEN, (ook *Euphona*: SNYËN), SNEED, GENSNEDEN, II. CL: I, *secare*, *metere*, *scindere*; *putare*; *laniare*; *castrare*; *sculperere*, *insculperere*, *calare*; *est urere instar ventis*; BESNYDEN, II. CL: I, *crenis inscindere*; *calaminibus ornare*; *est circumscidere*; *est tr: minnere*, *comprimere*, *abstinere se*; OP-SNYDEN, VOOR-SNYDEN, II. CL: I, *refecare*, *prosecare*, *proscindere*; en *transl: EEN VERSYË OP-SNYDEN*, II. CL: I, *recitare versum cantu oratorio*; eene spreekwijze ontleent van een goed voorrijder, die de spijze cierlijk weet voor te doen: en TOE-SNYDEN, II. CL: I, *cultro aliquem vel aliquid impetere*; hier heeft dit voorzetsel TOE de betekenis ontleent van de tael van 't rouwe volk, dat heethoofdig

SNE

ymand aendrijvende, zig van dit woord TOE, TOE, VOOT *val-aen* en *ontzie niet*, bedient; eindeling VERSNYDEN, II. CL: I, *discindere*; *est refecare*; *est olim castrare*; en UIT-SNYDEN, II. CL: I, *exsecare*, *est tr: minutatim vendere telas aut pannos*; en nog meer andere Voorzetzungen.

Onder de Verwanten hebben we het M-G, *sneithan* / *snaith* (in *Subj: snithau*) / *snithang* / II. CL: I, *maclare*; en *uf-sneithan* / II. CL: I, *occidere*, *maclare*; beneffens het M-G, *sneitan* / *snaat* / *snithang* / II. CL: I, *metere*; dat ik niet anders aenzie, als gelijkstammig hier mede, onder een *Euphona*: uitlating van *th* of *d* / even als bij ons gemelde SNYËN, II. CL: I. F-TH, *snithan* / *sneith* (in *Subj: snithe*) / *gesnithan* / II. CL: I, *secare*, *metere*; en *bi-snidan* / II. CL: I, *concidere*; A-L: *aba-snidan* en *aba-far-snitan* / II. CL: I, *amputare*; A-S, *snidan* of *snithan* / *snaod* of *snoed* (in *Subj: snide*) / *gesniden* en *sniden* / III. CL: I, *secare*, *putare*, *dolare*, *maclare*; A-S, *a-snidan* / III. CL: I, *amputare*; H-D, *schneiden* / *schnitt* / *geschnitten* / II. CL: I, *abscindere*; en *berfschnepen* / *berfschnepē* / *berfschnepēn* / II. CL: I, *dissecare*, *castrare*; mede met uitlatinge van D.

Tot het *Præsens* ons † SNYDE, f: H-D, *schneide* / F. *acies cultri*; A-S, *snid* / *offa*; *ferra*; ons SNY-TYD, m: *vindemia*; F-TH, *suita-zit* / *rebe-sniteg zit* / *tempus putationis*; SNYDSEL, n: *segmentum*; SNYDER, SNYËR, m: H-D, *schneider* / M, *secissor*, *sculptor*; *est speciatum sartor*; A-S, *snidere* / *scissor*; en 't Vlaemsche SNYDER, m: *culter escarius*; en ons UIT-SNYDER, *minutarius tela aut panni venditor*; en † SNYDELING, *ramenta*, *recisamenta*; enz. en bij ons met de ingekorte I, ons † SNIDTE, *Euphona*: † SNIT, *securicula*; gelijk het bovengenoemde A-S, *snid* / *ferra*; als mede A-S, *snithung* / *maclatio*; *gesnithunge* / *dolatio*; en *snid-lyere* / *scalpellum*; en 't H-D, *schneidelen* / I. CL: *in minutas partes incidere*, *est putare falso*.

Tot het oude *Præter*: het A-S, *snaod* / *particula*, *frustum*, *offula*; *falcis ansa*; *est simbria*; waer van het A-S, *snaodan* / I. CL: *refecare*; en *Be-snaodan* / I. CL: *præcidere*; en *snaedel-thearm* / *exta*; *snaed-mælum* / *offusum*;

SNI.

fasim; en *snoddinge* / *mixtum*; even gelijk het mengfel van gehakt vleefch en vet onder een; en A-S, *snodding-hus* / *popina*.

Voor ons hedendaegfche *Prater: Indic:* of anders het *Prater: Subj:* met de zagte lange E, hebben we ons SNEDE, SNEË, f: F-TH, *snita* / *incisio*, *incisura*; & *circumcisura*; & *segmen*, *offa*, *tomus*; & *acies*; A-S, *snide* / *incisio*; en ons UIT-SNEDE, f: *excisio*; & *tr: particularis venditio*; en 't H-D, *sehnitt* / M, *sectio*, *sectura*; & *messis*; & *gloriatio*; waer van het H-D, *schnitzen* / *schnitzelen* / I. CL: *incidere*, *scalpere*, *cavare*, *secare*; en *schmitter* / M. *messor*. Verder ons SNEDIG, *acutus ingenio*; & *celer actu*; SNEDIGE KOUDE, f: *frigus acutum*; en SNEDELING, *caso*; als uit het lijf van de moeder gefneden; dog F-TH, *snitteln* / *propago vitis*.

Uit het *Prater: Partic:* onze *Adjectiva* GESNEDEN, *sculptus*, *calatus*; *praecisus*; *incisus*, & *castratus*; en BESNEDEN, *praecisus*; *circumcisus*; & *Judaus*; en BESNEDEN, *forma venusta praeditus*; en BESNEDENTHEID, f: *forma praestans* & *gratiosa*; zoo fraeij als 't een regtkonftig beeldfnijder tragt of verkieft te maken: en † VERSNEDEN, H-D, *verschneedenet* / *semitvir*, *eunuchus*.

De Zack-of Wortel-deelen.

SNIP, *ficedula*; zie daer van bij KNYP, in deze Proeve.

† SNIT, *securicula*; bij SNYD, in deze Pr.

SNO.

† SNÓD, in † SNÓDDER, *sordes*, & *olim mucus*; zie daer van bij SNUIT, in deze Proeve.

SNOER, in SNOER, *favis*, *ligamen*; SNOEREN, *constringere* &c; zie daer van bij SNÉËU, in de II. Proeve.

SNOES, in SNOESHAEN, *straso*; zie bij SNUIT, in deze Pr.

SNO.

SNOET, in SNOET, *os bestiarum*, *rostrum*; en SNOETS-HAEN, *bomo intoleranda superbia*; bij SNUIT, in deze Pr.

SNOEV, in SNOEVEN, *proflare fastum*; & *olim Spiritum reciprocare*, bij SNUIV, in deze Proeve.

SNOF, in SNOF, *tabaci pulvis*; *mucus*; *phlegma*; *odoratus*; *perceptio*; & *sagacitas*; EEN NIEUWE SNOF, *novus modus*; en SNOFFEN, *naribus inspirare*; & *fungultire*; en SNOFFELN, *naribus indignare*; & *tr: sagire*; bij SNUIV, in deze I. Proeve.

SNOOD en SNÓÓD, in SNODE, SNOODE, *vilis*, *abjectus*; *improbus*, *teter*; en VERSNOODEREN, *despicatni habere*; zie daer van bij SNUIT, in deze Pr.

SNOOF, 't *Prater:* van SNUIVEN, bij SNUIV, in deze Pr.

SNOOT, in SNOOT, GESNOTEN van SNUITEN, en in † SNOTE, *mucus*; en 't Vlaemsche SNOTER, SNOTERING, *rhenuma*, *carbarrus*; bij SNUIT, in deze Proeve.

SNOOV, in SNOVE, GESNOVEN, bij SNUIV, in deze Pr., en in 't Geldersche SNOVELEN, *malis avibus morte obrui*; zie daer van by SNÉËU, in de II. Proeve.

SNOR, in SNORREN, *bombilare*; en † SNORRE, *fili uxori*; zie daer van bij SNÉËU, in de II. Proeve.

SNORK, in SNORKEN, *ronchiffare*; en SNORKER, *straso*; zie daer van bij SNÉËU, in de II. Proeve.

SNOT, in SNOT, *mucus*; enz. bij SNUIT, in deze Proeve.

SNOUW, bij SNÉËU, in de II. Pr.

SNU.

SNU.

SNUF, in **SNUF**, *rhennus*; *macus*; *odoratus perceptio*; & *tr: sagacitas*; & *singultus*; en **SNUFFEN**, *naribus inspirare*; & *singultire*; en in **SNUFFELN**, *naribus indagare*; & *tr: subalere*; bij **SNUIV**, in deze I. Pr.

SNUIF, *tabaci pulvis*; by **SNUIV**, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

SNUIT, &c, in ons **SNUITEN**, **SNOOT** (in *Subj: SNOTE*), **GESNOTTEN**, II. CL: 2, *mungerere, emungerere nares*; & *tr: emungere pecunias*; *versute palpi*; **A-S**, *sniutan*; *emungere*; dog of dit *Kerbum A-S*, in den bloet der **A-Saxen** ongelijkvloeiend zy gewoest of niet, is my nog niet gebleken; epter kan ik uit de volgende takken genoegzaam begiffen, dat 'er een **A-S**, *sniutan* / *sniutan* / toen of vroeger onder de anderen van de II. CL: 1 behoort heeft gehad. In 't **H-D** komt *schmützen* / I. CL: *emungere nares*.

Voor ons **Wortel-deel** met **UI** hebben we ons **SNUIT**, *m*: en **SNUITE**, *f*: als mede uit het *Prater: Subj: SNOET*, *m*: en *f*: **H-D**, *snout*; en *schmütze* / **F**. *Angl: snout* / *snoutte* / *nasus*; *rostrum*, *proboscis*; *os bestiarum exporrectum*; waer van het gemelde **H-D**, *schmützen* / I. CL: *emungere nares*; en *an-schmützen* / en *be-schmützen* / I. CL: *allatrare*, *asperè loqui*, *objurgare acerbis*; nog ook overdragtelijk het **H-D**, *schmütze* / *schmütze-han* / *spectator otiosus*, *nimis curiosus* & *audax*; als ymand die al te onbeschaemt, volgens onze spreekwijze, ergens na staet te gapen; waer van het **H-D**, *beschmützen* / I. CL: *oculis insalutibus intueri*. Op dit **H-D**, *schmütze-han* past mede ons **SNOETSHAEN**, *m*: *Euphon: SNOES-HAEN*, *homo insolens et superbia*; gelijk by 't **H-D**, spreekwoord *Et trägt seine schmütze gar hoch* / *magnum spirat*. Verder **A-S**, *sniutinge* / *sterminatio*; en ons **KAERS-SNUITER** of **SNUITER**, *m*: *emunctorium candela*; en *traust: SNUITER*, *m*: *versipellis palpo*; als streelende om ymand te snuiten of te betrek-

ken: als mede **SNUITER**, *nasus*; & *raia asyrinchos*; en **SNUITSSEL**, **SNUTSEL**, *m*: *macus* & *fungus candela*.

Tot het *Prater*: niet alleen ons reestgenoemde **SNOET**, *os bestiarum*; maer ook ons † **SNOET**, *f*: † **SNUIT**, en nu **SNÓT**, *m*: *Angl: snotts* / **A-S**, *snote* / *snote* / **Flandr: SNOTTER**, **SNOTERING**, **H-D**, *schmütter* / *schmütter* / **M**. *macus*, *humor narium*; *rhennus*, *catharrus*, *gravelo narium*, *stollatio ex humore*; en hier van ons † **SNÓTTEN**, **SNUTTEN**, I. CL: *mungerere*; en 't **H-D**, *schmütten* / *schmütten* / en *schmütten* I. CL: en by ons **VERSNÓT ZYN**, *stus narium laborans*; en *traust: VERSNÓT ZYN OP IEMAND*, *perdidit amaro*; en van † **SNUTTERT**, *emunctorium candela*; ons **SNUTTEREN**, I. CL: *refecere*; als afsnuiten, gelijk men het verbrande pik der haesfen afknijpt; en 't **Vla: SNUITERING**; *f*: *resifanentia*. Verder ons **SNÓT-MUIK**, **SNÓT-OLP**, *m*: *pacr mucosis narium*; & *lepus marinus*, *piscis corpore mucoso* & *mucum ore emittens*. Om meerder voorbeelden hier van aen te halen is deze stoffe te onzengeaem van denkbeelden; gelijk ook 't vuile, 't onwaerdige en afschuwlijke daer uit namen ontleent heeft, als 't **Vlaemsche SNOEDER**, *m*: *fordes*; &c, gelijk mede oal: **SNOEDER**, *m*: *macus*.

Dog, 't gene ten opzichte van 't Letterkundige hier als zeldsaem opkomt, en opmerking verdient, is, dat de **D** in plaats van **T**, zig hier zo wel by Ons of 't **Vlaemsche** als by de **H-D**, takken vertoont, dat ook nog by eenige volgende takken heeft, alwaer het **M-G**, **A-S**, en **Yfl**: de **t** blijven behouden; 't welk my derhalven in vermoeden brengt, dat ook eertijds **D** en **T**, ten einde van dit **Zakelijke** deel onverschillig in gebruik waren; want aen verloop darf ik dit niet toefchrijven, om dat ik my geene zekere voorbeelden errinneren kan, daer de scharpe **T** in de zagte **D**, maer wel dat 'er **D** in **T** verliep, voornaemlijk by 't oude **Allemann**: en heden-daegeche **H-Duitsch**, dat ligtelijk in 't scharpe vervalt; en schoon dit, al eens anders ware, zo leert ons de voorzigtigheid, zulke zeldzamen tot geen voorbeeld te nemen by anderen, die zwakker blijk hebben als dezen.

Op

SNUI.

Op dien voet dan, en in de zelfde veragtetijke betekenis, past ook hier toe ons SNOOBE, SNODE, H-D, *schnoëd* / *zulis*, *abjectus*, *improbus*, *contemptus*, *zeter*; Yfl: *snouder* / *vacuus*; waer van ons VERMOEDEN en VER-SNOODEREN, I. CL: *vilescere*; en 't H-D, *schnoëdel* / I. CL: *despicatus habere*, & *comspurare*. Maer, zo lange de bedurventheid der zeden heerschende was, dat niet van hui-den nog giften zijn begin nam, ontbraken 'er geen, die, op zijn Italiaensch, het loofschelijk betrekken, of, zo men zeld, ymand by de neus te hebben, voor wat fraeys, waer schranders, en dat nog enger loopt, voor een burgerlijke wijsheid, aemangen; waer toe ons SNOOD, SNODE, *astutus*; *vafur*; en Yfl: *snout* / *alacer*, *velox*; weik snood zijn ogter by ons Hollanders wel voor schranders en loos gaet, zo wel om quaed te kunnen afweeren als aendoen, dog juist niet voor iet loffelijks, 't en zy het alleenlijk tot ontdekking en verhoeding van eenes anders quaden trek dient; maer als prijslijk schijnen 't andere oude Noordelingen opgenomen te hebben; want dus M-G, *snut* / *sapiens*; en Kimbr: *snout* / A-S, *snoter* / *snoter* / *callidus*, *prudens*, *sapiens*; en snutro / *snutro* / *snoutroffe* / *sapientia*; en unisnotor / *insipiens*. O, snoode tyden! *o seupora*, *o mare!*

Het Wortel-deel.

SNUIV, &c. in ons SNUIVEN, SNOOF, (in Subj: SNOVE), GESNOVEN, II. CL: 2, *naribus spirare* & *attrahere*; *follicare*, *ducere ilia*; & *suspirare*; *quin etiam olim Saxonibus, emungere nasum*. H-D, *schmauben* (*schmeuben* en *schmeuben*) / *snob* / *ge schmeuben* / II. CL: 4, *anbellare*; dog ook H-D, *schmauben* / *schmauffen* / I. CL: *anbellare*.

Tot het Wortel-deel van den *Infinis*: ons SNUIF, f: of ook uit het *Prater*: SNOF, f: *tabaci pulvis*, *vel aliud aroma pulveratum*, *quod naribus suspiratur*; en in den Saxifchen zin van *uisfnroen* het oude † SNUIVE, nu nog uit het oude *Prater*: ons SNOF, SNUF, f: A-S, *snof* / *snofel* / *snupfung* / *rhenma*, *phlegma*, *mucus*; waer van ons VERSNOFFEN, I. CL: of EEN SNOF WEG-HEBBEN,

SNU.

rheumate laborare, *gradatim contrahere*; en A-S, *snof* / *snoffa* / *maufen*; als mede ons SNUIVER, m: *usui pulveris tabaci deditus*; en overdragtelijk (even als ons vorige *snout* van *snuten*) ons SNUIVER, m: *homo superbus*, *magnam spirans*, *jaclitator*. En, met een p voor f / het H-D, *schnaupe* / F. *Nasus*, *proboscis*; en H-D, *schnuppen* / *schnuupfen* / I. CL: *gradatim laborare*.

Voor 't *Prater*: hebben we het reetsgemelde SNOF, SNUF, enz, waer van ons SNOFFEN, SNUFFEN, I. CL: Angl: *snuffe* / *naribus inspirare*; als mede ons SNOFFELN, SNUFFELN, I. CL: *canium more naribus indagare*, & *tr: sagire*, *subolere*; gelijk ook ons SNOF, SNUF, f: *perceptio odoratus*; & *tr: sagacitas*; ERGENS DE SNOF AF HEBBEN, *rom subodorare*; en EEN NIEUWE SNOF, een nieuw luchtje, *novus modus*; als ruikende na iet nieuws; en uit de zinspeling van 't neuswijzig snuffelen hebben we mede zonder S voorop (waer uit te giften is, dat de S hier een voorwespel zy) ons † NUF, *nafutatus*; en NUFFEN, *nafutula*. Daer beneffens SNOF, SNUF, f: *singultus*; waer van ons SNOFFEN, SNUFFEN, I. CL: *singultire*; als mede ons † SNOEVE, f: *respiratio*; waer van ons † SNOEVEN, I. CL: *spiritum recipere*; dog overdragtelijk nu SNOEVEN, I. CL: *proflare factum*, *jaclari*, *gloriari*; ontleent van de moedigheid der beesten, also die hunne kloekhertigheid met een gesnuif betoigen; gelijk ook by de menschen, als de hooge moed gaende raekt eene diergelijke opsperring der neusblazen eenigermate te bespeuren is.

De Zaek- of Wortel-deelen.

† SNUR, in † SNURRE, *nurus. filii uxoris*; zie daer van bij SNÉEU, in de II. Pr.

† SNUT, in † SNUT, *mucus*; † SMUTTEN, *emungere*; en † SMUTTEREN, *refecare*; by SNUIT, in deze Pr.

SNUUW, in SNUUW, *nix*; en SNUUWEN, *mingere*; zie daer van bij SNÉEU, in de II. Proeve.

SOEF,

SO.

SOEP, in 't Vriefche SOEPE, *lac ferofum*; zie by ZUIP, in deze Proeve.

SÖK, in SÖKKE, *soccus*; en SÖKKELEN, *olim cafpitare, nunc Ærumnofe vitam trahere*; zie daer van bij ZUIG, in deze Proeve.

SÖLD, in SÖLDY, en SÖLDAET, by ZUL, in deze Proeve.

SOM, in SOMMIG, SOMWYLE en SOMME, &c, by ZAEM, in de II. Proeve.

SÖP, in SÖP en SÖPPEN, by ZUIP, in deze Proeve.

† SÖUD, in † SÖUDY, en SÖUDENIER, by ZUL, in deze Proeve.

SPA.

SPAEN, in SPAEN, SPAENDER, *affula, lignum putamen*; SCHUIM-SPAEN, *spatba*; zie daer van by SPANN, in deze Proeve.

SPALD, in † SPALDEN, *findere*; TWÉE-SPALD, *diffidium*; by SPOUW, in deze I. Proeve.

SPALT, in SPALTING, *fiffura, diffenfio*; by SPOUW, in deze I. Pr.

Het Wortel-deel.

SPAN, &c, in ons SPANNEN, nu SPANDE (oul: † SPOEN of SPON), GE-SPANNEN, nu VI. CL: oul: III. CL: *tendere, intendere, quin etiam olim Contendere*. AEN-SPANNEN, VI. CL: *arctè intendendo connectere*; & tr: *addere se socium alicui*; ONTSPANNEN, VI. CL: *retendere, laxare, remittere*; OP-SPANNEN, VI. CL: *intendere*; UIT-SPANNEN, VI. CL: *distendere, protendere, difpandere*; en DE PAERDEN UIT-SPANNEN, VI. CL: *jugo folvere, difjungere equos*; & *ftabulari*; DEN RAED SPANNEN, VI. CL: *inire confilium*; & *fenatus confultum colligere*; DEN VIERSCHAER SPANNEN, VI. CL:

forum agere, jura exercere; mogelijk genomen van 't fpannen der fcherm-zeilen by 't houden van den vierschaer die in de opene lucht word aengeleit, en SAMEN-SPANNEN, VI. CL: *focietatem inire, jugari*; en in een overdragtelijken zin, als ziende op het fterk aendringen van eenig voorftel, of op 't overhalen van ymand onder een EED-GESPAN of famenzweering, ons † WEDER-SPANNEN, VI. CL: *repugnare, obtendere*; en 't F-TH, fpanan / fpuon / gefpanan / III. CL: 3, *perfuadere, fuggere*; gelijk ook F-TH, of AL: *finit he-fpanan / cohortantur*; *duculij-fpanan wefan / cohortari*; en *gefpuoni / fuafu*; en A-S, *spanan en gefpanan / fpon / fpanen en fponnen of gefponnen / III. CL: 2, jungere, & fuadere*. By *Tatiaen* vind men ook *fpenit / fuggere, perfuadebit, hortabitur*; zo dat ook by dit woord aldaer de e voor de a gevonden word, gelijk bij meer volgende takken. Voor den grond-zin kan men nemen *het fterk in een trekken of getrokken worden*, want fchoon in 't uitfpannen of uitrekken van iet, de trekking af- of uit-waerts gaet, egter, 't gene we eijgentlijk fpanning noemen, is de mate en innerlijke kragt van wederftand tegen de uitrekking aenwerkende.

Het Wortel-deel SPAN vertoont zig in ons UITSPANNING, *f: extenfio*; & *relaxatio laboris*; & tr: *diverforium, ftabulum*; als mede in ons SPAN, SPANNE, *f: H-D, fpanne / F, Angl: fpanne / A-S, fpan / ook uit het Præter: A-S, fpon / fponne / en Yfl: fponn / F, fpißhama, palmus major*; *unde vulgò Spanna, Gall: eßan*; als eene mate zo ver de toppen van duim en vinger eener hand zig kunnen uitfpannen; waer van ons SPANNEN, I. CL: A-S, *fpannan / I. CL: fpißhama menfurare, tendere, circumare*; en waer toe verder ons † VEURSPAN, *f: lichas, intervallum inter pollicem & indicem extenfus*; hebbende VEUR voorop, vermits dus de voorfte wijsvinger in fteê van anders de middelste of agterfte vinger daer toe gebruikt word: en A-S, *fpenag / fibras*; om 't fpannen der snaren of draden of pezen. Nog ook ons † SPAN, † SPANGE, † SPÉNGEL, en † VEUR-SPAN, *f: H-D, fpange / Angl: fpangle / Yfl: fpaung* F, in *Plur: fpeingut en fpaanger / fibula, lamina; bulla, & emblema; & clavis ferreus capi-*

SPA.

capitatus, clavus major; om 't samenspannen en sterk byéén-trekken of -voegen: en om gelijke rede ons † SPANNE, *f: signus, signum*; en VEUR-SPAN, VEUR-GESPAN, *n: antilena, lorum ante pectus equi*; SPANSEL, *n: fascia, funis tensus; vitta, tenia*; het Vlaemsche SPANJE, *f: fascia*; en ons GESPAN, *n: tensio, lacunar, jugalis socius, tigna conjuncta*; & *equorum jugum*; † SPANADER, *m: Nervus*; † SPANSEËL, *n: compes equinus*; en 't Adverb: SPANVOETS, *compresso pede*; en 't Geldersche SPAN-BËDDE, *n: H-D, spanbette* / by ons uit het Präter: SPONNE, SPONNING, *f: sponda*; en 't H-D, spannen / I. CL: *tendere, intendere, dispandere*; & *jungere, jugare*; waer toe het H-D, spantschaft / *societas, consortium*; in Hongaryen noemt men spantschaften / *comitatus*; in Zwitserland spantschaften / *pagi*; volgens de *Teutscher Sprachschatz von dem Spaten*: wyders vind ik ook in 't *Vocabularium A-S, gespan* / *murica, murex*; en gelijk dit Latijnsche *murex* tweederhande betekenis heeft, namelijk, een seker soort van oesters, waer uit men de purper koleur trok, en ten andere, een pijnlijk klem-zyer; zo past ook deze A-S naem op beiden; eerstelijk op de oesters, om het sterk toeknijpen en de strakke sluiting der schelpen, wanneer men die wil openen; en ten tweede op het prang-zyer, ter zake van het klemmend toewringen. Dog op ons SPANNEN VAN EEN VIERSCHAER, alwaer dingtael gevoert word, of anders op het sterk aendringen en 't overhalen door redenskracht (gelijk ook by het reetsegemelde F-TH, spanan / III. CL: 3, en A-S, spanan / III. CL: 2, *suadere*, beneffens het daer van afgeleide A-S, gespanian / spanian / I. CL: *allicere, inducere, persuadere*, en het A-S, spenend / leno, en zoo voort) past vooreerst het F-TH, en *Alleman: Kesspanst* en *gr-spanst* / *suasio*; gelijk ook ons † GESPENS, en het H-D, gespenst / *spectrum*; even als of de Oud-Duitschen het spookwerk reets als beuzelarye hadden aengezien, waer van 't slegte volk door de loozen zig wat lieten wys maken; ten andere dunkt my hier toe mede betrekkelijk te zijn het Geldersche SPAN, *m: H-D, spann* / *M. lis, consentio, controversia, jurgium*; en 't H-D, spanig en spenstig / *contentiosus*; en ons WEDERSPANNIG, *repugnans*. Ver-
II. Deel.

SPA.

der schijnt my uit den zin van ons SPANNEN, *intendere, & dispandere*, ontleent te zijn het H-D, span / *M*, en by ons met een verlangde A, SPAEN, *m: en SPAENDER, m: en oul*: uit het Präter: † SPON, A-S, spon / *assula, segmentum, ligneum putamen*; als tot overspanfels dienende; waer toe wederom ons SPAEN, SCHUIM-SPAEN, VISCH-SPAEN, Angl: spoon / *Yll: spoorn* / *cocblear, spatba, rudicula, ligula*; als van spaenen wel eer gemaakt. Nog een ander Zakelijk deel † SPAN, nu SPON, had ook eertijds plaets by 't oude Präter: van SPINNEN, dog dit behoort tot dezen stam niet.

Wijders, gelijk by het voorgemelde F-TH, spenit / *persuadebit, &c*, gr-spanst / *suasio*, 't A-S, spenag / *fibras*, en het H-D, spenstig / *contentiosus*, en gespenst / *spectrum*, bereids de E in stêe van de A komt, zo mede by ons † SPËNNE, Zeelbank, *sedile, scamnum*; en † SPËNNE-KOETSE, *f: slaepbank, scamnum cubiculare, sponda*; als door spanning van zeelen wel eer toeberaid. Met dit SPËNNE komt in gedaente overeen het Vlaemsche SPËNNE, SPINNE, by ons SPENE, SPEENE, *f: ook oul*: uit het Präter: † SPONNE, SPUNNE, *f: H-D, spen* / *F. mamma, uber; papilla, capitulum mammarum*; & *tr: succus, lac muliebre*; mooglijk vermits de borst door het zog opspant of, opgespannen zijnde door toedrukking het zelve tooft; dus ook wederom met a het A-S, spana / *mamma*; en uit het Präter: het F-TH, spunne / *spune* / *ubera*, en spunhaft / *uberofus*; van welk SPËNE of SPEENE ontleent is het H-D, spenen / I. CL: *lactare, fugere*; waer toe ons SPEENVERKEN, *n: Zoogverken, porcellus lactens, subrumus*; dog, voor een onttrekking van de spenen, komt ons SPENEN, SPEENEN, I. CL: H-D, ab-spenen / I. CL: *oblactare, subducere lacte*; alzo men niet zelden de spene met iet bitters of onaengenaems bestrijkt, om 'er den zuigeling van af te gewennen; waer yan overdrachtelijk ons ZIG SPENEN, SPEENEN; I. CL: *continere, abstinere se*; en SPENEN, I. CL: *deflorescere; floribus amissis fructus formam primam producere*; 't zy, vermits zichtbaer beginnende op te zwellen na 't afvallen van den bloeisem, 't zy speenvormige gedaente krijgende; waer toe ons SPEENSEL, † SPËNSEL, *n: deflorescentis arboris fructus*
E e e

SPA.

infans & infirmis. Verder nog ook overdragtelijk SPENE, SPEEN, f: SPEENVLOED, m: ook uit het Präter: SPEUNE, f: *Hæmorrhoids sanguinis profluvium per venas ani; & condyloma, tuberculum ani similes Hæmorrhoidi, unde sanguis fertur; & Bronchocele, bernia gutturis, tumor rotundus in carvice inter cutem & asperam arteriam*; om de tepel-vormigheid; waer toe ons SPEEN-KRUID, n: *chelidonium minus, scrofularia minor, ficaria, apium hæmorrhoidarum*; als zeer heilzaam geschat tegen die qualen. Wijders ook nog om de gelijkvormigheid der gedaente ons SPENE, SPEUN, f: *cnodax, rotunda fibula è ferro in extremis capitibus adacta qua in armillis versatur*.

Tot het oude Präter: behalven het reets-genoemde SPONNE, ook SPONDE, en SPONNING, f: H-D, *spanbette / lateralis lecti structura; anterius lecti fulcrum, sponda*; komende dit Latijnsche *sponda* zo nae overeen met ons SPONDE, dat 'er te twijffelen valt, of het onze van dat niet ontleent zy geweest. Voorts het voorgemelde Yl: *spôn / spithama*; en 't Yt: *spoom* en Angl: *spoon / cocblear*; 't A-S, *spou / assula*; en ons † SPON, *lignum putamen &c*; en SPONNE, SPEUNE, SPUNNE, F-TH, *spune / spunne / mamma, uber, lac, succus*; het E-TH, *spunhaft / uberosus*; en ons SPEUN, *hæmorrhoids; & cnodax*. Maer ook in den A-S, zin van overreding het A-S, *gespon / en spone / suasio, persuasio, incitamentum*; en A-S, *spoon / fomes*; en *spomung / seductio*; waer van het A-S, *gesponan / I. CL. Juadere*.

1718⁸
m.

De Zaek- of Wortel-deelen.

SPAT; *tubus emissarius*; zie daer van bij SPYG, in deze Pr.

SPAUW; in 't Brabandsche SPAUWEN, by: SPOUW; in deze Pr.

SPE.

SPEEG, zie bij 't volgende SPYG, in deze Proeve.

SPÉÉG, in SPÉEGSEL, *sputum*; zie bij 't volgende SPYG, in deze Pr.

SPEEK, in SPEKELEN, zie bij 't volgende SPYG, in deze Pr.

SPÉEK, in † SPÉEK, † SPEEKEL, en SPÉEKSEL, *sputum, saliva*; en † SPÉEK, *scarrilis, procax*; en SPÉEK-VOGEL, *scarra*; SPÉEKSELEN, *salivare*; en SPEEKELEN, *maculis inspergere*; zie daer van bij 't volgende SPYG, in deze Proeve.

SPEEN, in SPENE, *mamma, papilla, & lac muliebri; Hæmorrhoids; & cnodax*; en SPENEN, *ablactare; abstinere, deflorescere*; enz. bij SPAN, hier voor in deze Proeve.

SPÉÉN, in SPEENE, *mamma, &c*; en SPÉENEN, *ablactare, & abstinere*; zie daer van bij 't vorige SPAN, in deze Pr.

SPEET en SPÉÉT, in SPEETE, *spbon*; zie daer van bij 't volgende SPYG, en ons SPEET, *verm*; SPETEN, *subule*; en SPETEN, *figere*; by SPYT, beiden in deze Pr.

SPÉEUW, in † SPÉEUWEN, *sputare*; zie daer van bij SPYG, in deze Pr.

SPEI, in † SPEYE, *sputum*; † SPEYEN, *spuere*; SPEY-VOGEL, *fannio*; en SPEYEREN, *diffringere, & spargere*; zie daer van bij SPYG, in deze Pr.

† SPEIG, zie bij SPYG, in deze Pr.

† SPEIT, in † SPEITE, *spbon*; zie daer van bij SPYG, in deze I. Proeve.

SPÉN, in † SPÉNNE, *sedile; scamnum*; en SPÉNNEKOETS, *scamnum cubiculare*; en 't Vlaemsche SPÉNNE; *mamma*; en † SPÉENSEL, *deflorescens arboris fructus infans*; zie daer van bij SPAN, in deze Proeve.

SPÉND,

SPE.

SPEND, in † SPENDE, *cella penaria*; † SPENDEN, *erogare eleemosynam*, &c; en SPENDEREN, *dispensare, consumere*; zie daer van bij 't volgende SPIN, in deze Proeve.

SPÉNG, in SPÉNGEL, *emblemata*; zie daer van bij SPAN, in deze Pr.

SPÉNS, in † GESPÉNS, *spectrum*; zie daer van bij SPAN, in deze Pr.

SPÉT, in † SPÉT, *veru*; & *lumbago*; en 't Viscousche SPÉTTE, *podere*; zie daer van by SPYT, in deze Pr.

SPEUN, in SPEUNE, *mamma; papilla; hemorrhoids*; & *cnodax*; zie daer van by SPAN, in deze Proeve.

SPEUR, in † SPEUR, *vestigium*; SPEUREN, OP-SPEUREN, *investigare*; BESPEUREN, *cognoscere*; en † SPEURE, *calcar*; zie daer van by SPEUR, in de II. Pr.

SPI.

SPIEG, in † SPIEGEN, *spuere*; als mede in SPIEGEL, *speculum*; zie daer van by SPUIG, in deze Proeve.

SPIET, in SPIETSE, *hastia*; zie daer van by SPYT, in deze Proeve.

SPIEUW, in † SPIEWEN, *spuere*; zie daer van by 't volgende SPUIG, en by SPOUW, beiden in deze Pr.

SPY, in SPYËN, *spuere*; † SPYE, *saliva, sputum*; en SPYE, *obex; catarrha*; SPY-VOGEL, *scurra*; by 't volgende SPYG, in deze Proeve.

De Wortel-deelen.

SPYG en SPY, &c, in ons SPYGEN (*Euphon: SPYËN*), SPÉEG (onl: SPÉIG en SPÉËG), GESPEGEN, II. CL: 1, *spuere, vomere*. M-G, *spitwan* en *bispitwan / spatw* (in *Subj: spitwan*) / *spitwan* / II. CL: 1, *spu-*

SPI.

ero; F-TH, *spitwan / spatw* (in *Subj: spitw*) *gespitwan* / II. CL: 1, *spuere*. A-S, *spitwan* en *spitwan / spatw* (of *spitw* / in *Subj: spitw*) / *spitwen* of *gespitwen* / III. CL: 1, *spuere, vomere, evomere*. H-D, *speten / spie* en *spesete / gespien* en *gespepet* / II. CL: 1, en ook I. CL: *spuere, vomere*. Uit onze II. CL: 2, en 3, hebben we mede ons † SPUIGEN, † SPIEGEN, en SPUWEN; gelijk ook in 't F-TH, *spitwan* / II. CL: 2, en 't Y: *spuaf* / III. CL: 2, *spuere*; alle welken van gelijken zin, dog van eene andere afdeeling van *Classis* zijn. Gelijke lot van overeenkomst is 'er by ons † TYGEN, TYËN, II. CL: 1, en † TIEGEN, † TUIGEN, II. CL: 2 en 3, *trahere, vergere*, &c. Dog van deze Takken zullen we egter byzonder handelen by onze volgende Wortel-deelen SPIEG of SPUIG. Ondertusschen zy men hier vooraf verwittigt, dat de takken met I, bij inkortinge, zo wel uit den andren stam met IE, als uit dezen met Y, kunnen ontleent geweest zijn. Daerenboven zy men indachtig, dat onze ligtelijk wegsneltende G, by onze Taelverwantten, door een *Euphonische* weder-insprong van W vervuut is, gelijk uit deze, en andere voormaels bygebragte voorbeelden te zien is.

Tot het *Presens* behoort ons † SPYE, *fi saliva, sputum*; en SPYE, *fi obex, aquarium, catarrha*; waer van het H-D, *spren* / I. CL: *spuere, vomere*; en overdragtelijk 't Y: *spie / N. ludibrium*; als eenes anders eere door schimp bekladdende; gelijk ook ons SPY-VOGEL, *m: scurra, dicax, irrisor*. Wijders A-S, *spitw-drene* / en *spitw-drene / potus vomitorius*; en A-S, *spitw / spw / vomitio*. Voorts, met de ingekorte I, en den uitgang T, agter het Wortel-deel, gelijk zulks by de andere takken zig mede zal vertoonen, kan hier uit gesproten zijn, het *Alamann: spittan* / I. CL: *Dan: spytte* / *Angl: spitte* / en ons oude † SPITTEN, I. CL: en H-D, *spitzen* / I. CL: *sputare, screare*; waer van 't *Angl: spittle / spittel / sputum*. En wederom met een uitgang K, agter 't ingekorte Wortel-deel SP, ons † SPIKKE *fi: nu SPIKEL, m: macula saliva, vel excreatio granorum instar dispersa*; waer van ons † SPIK-*KEN*, I. CL: *sputare, salivam spuendo dispergere*; en SPIKELLEN, I. CL: *maculis inspergere*

SPL.

gere punctorum instar; benevens ons SPIK-KING, *spytisma*; *levis sputi irrigatio*; en SPIK-KERING, SPIK-HARING, bukking, *balet pafsa*; vermits een weinig met zout besprengt zijnde; en om gelijke reden SPIKKEL-KAES, *m: caseus recens & mollis*.

Tot het oude *Præterit*: met EI of ÉÉ, zonder G, of anders ook wel met K daer voor in de plaets, ons † SPEYE, *f*: en † SPÉÉK, en † SPEEKEL, nu SPÉÉGSEL, en SPÉÉKSEL, *n*: H-D, *speichel* / M, *sputum*, *saliva*; waer van ons oude † SPEYEN, I. CL: nu SPÉÉKSELEN, I. CL: *spuere*; *salivare*; benevens ons SPÉÉK, *scurrilis*, *procax*, *contumeliosus*; en SPEY-VOGEL, SPÉÉK-VOGEL, *m: sannio*, *scurra*; en 't Vlaemsche *Verbum* SPEYEREN, I. CL: *diffringere*, & *spargere*, *dispergere*; gelijk ook ons † SPEEKELLEN, I. CL: of uit het andere *Præter*: † SPEKELLEN, I. CL: *maculis minutissimis inspergere*, *variogere*. Daerenboven, met den uitgang W, in steê van G, het oude † SPÉÉUW, *sputum*; waer van ons † SPÉÉUWEN, I. CL: *spuare*; en 't A-S, *spawan* / I. CL: *vomere*; en wederom met den uitgang T, het Vlaemsche † SPEETE, † SPEITE, *f: sipbon*; waer van het A-S, *spotan* / I. CL: *spuere*; *apoptan* / I. CL: *exspuere*; en *spattan* / *spettan* / *spottian* / I. CL: *spumare*; en A-S, *spat* / *spabl* / en *spatlung* / *spuma*; gelijk ook by ons, met de A-S, a / ons SPAT, *m: tubus emissarius*; als waer door men iets voortsput; waer van ons SPATTEN, BESPATTEN, I. CL: *guttulis aspergere*; en overdragtelijk ons SPATTEN, *vitium suffraginum*; als eene uitspattinge van quade humeuren, makende een gewel aen de beenen der paerden; en ons *Verbum* UIT-SPATTEN, I. CL: *instar apostematit frangi*; *erumpere*; & *tr: moribus excidere*.

Het Wortel-deel:

SPYT, &c, in ons SPYTEN, SPEET, GESPETEN, II. CL: I, *pigere*, *indignatione affici*, *pungi*. Hier toe heb ik onder onze Taelverwanten geen beantwoorders gevonden.

Tot het *Præsens*, ons SPYT, *m: en f: in*

SPI.

dignatio; en; ten opzichte van in zig zelf, ons SPYTIG, *indignabundus*, *contumeliosus*, *miserandus*; dog, ten opzichte van een ander, SPYTIG, *pungens*, *arrogans*, *superbus*. Indien deze beteekenis van *indignatione affici* van het *Bespogen* worden, dat altoos voor een groote verontwaerdiging is gehouden, wel-eer ontleent zy geweest, in welken gevalle de eerste grondbeteekenis eene *spuwinge* zoude behelst hebben (gelijk my ook schemeragtig in den zin speelt, dat ik voormaels een A-S, *spitan* / III. CL: I, *spuere*; ontmoet heb gehad, welks voorbeelden ik egter nu niet gereed genoeg wist te vinden) zo kunnen de takken met T, agter 't Wortel-deel, die by 't vorige SPYG of SPY geplaetft zijn, ook gevoeglijk hier toe betrokken worden. Dog zo men de grondbeteekenis neemt oppungi, of de naefinert van 't gene ymand prangt of steekt, zo schijnt daer uit gesproten en op de scherppuntigheid betrekkelijk te zijn, onder eene inkorting van Y in I, ons SPIT, *n*: of anders ook uit het *Præter*: † SPÉT; en nu nog SPEET, *n*: A-S, *spitu* / Angl: *spette* / *sputte* / *veru*, *obelus*, *pastinum*, & *basta*, *verutum*; waer van ons SPETEN, en AEN-SPITTEN, I. CL: *figere*, *affigere*, & *fodicare*; en SPITTEN, Flandr: SPÉTTEN, I. CL: *fodere*; waer-toe verder overdragtelijk ons SPIT, SPÉT, *n*: lende pijn, *lumbago*; als eene steking in de lendenen, en onvermogen om die te konnen roeren, zo min of 'er een speet door-stak: verder ons SPETEN, uitbot-horens van een hart, *subula*, *tubercula cornuum recta cervorum*; en daer toe SPÉT-HÉRT, *n*: SPIT-HÉRT en SPIES-HÉRT, en SPÉTKEN, *n*: *subulo*; *cervus cui prima & simplicia erumpunt cornuum tubercula*; en 't Sax: en Sic: SPÉT-MUIS, SPIT-MUIS, aerdmuis, H-D, *spitz-mauß* / *forex*, om den spitsen bek, gelijk die van een varkenssnuit; nog ook Yll: *spatoot* / N, by ons † SPIET, SPIETSE, *Euphon*: SPIESSE *f*: H-D, *spieß* / M. *basta*; en SPIES-GLAS, *n*: *stibium*, *antimonium*; een glinsterige mijnstoffs, te samen gestelt uit lange kristallijne spietsjes, zwart van koleur; gelijk mede bij den Vlaming het fijnste soort van eikenhout, ik gis of om de regtheid der draden, of om dat m'er spitsen van maekte, genoemd word SPIES-HOUT, *lignum quercinum optimi generis*, *fibris rectis*; voorts ons SPITS, *f*: en

SPI.

en *n*: F-TH, *spizzo* / F, en H-D, *spitze* / F. *cuspis*, *acies*, *acumen*, & *cacumen*; en 't *Adject*: SPITS, *aculeatus*, *acuminatus*; & *pungens*, *mordens*; gelijk ook *transl*: ons SPITS, *spijtig*, *pungens*, *mordens*, *aculeatus*, *arrogans*, *superbus*; alwaer de overdragt op dezelfde wijze loopt, als we hier voor, omtrent de oude grondbeteekenis, onze bedenking, bij wijze van giffing, inbragten, Indien we onder de oudheid medemakkers van ons Ongelijkvloeiend *Verbum* ontmoet hadden, we zouden 'er mooglijk nog eenigen in zulken zin gevonden hebben, die ons van het wel of qualijk zijn dezer giffing konden zeker maken, 't gene ons nu ontbreekt. Onder tusschen is het waerschijnlijk genoeg, dat alle dezetakken met SPÉT, SPIT, en SPITS toteen zelfden oorspronk behooren, en dat ook van het laetste wederom verder gevormt is ons *Verbum* SPITSEN, I. CL: H-D, *spitzen* / I. CL: *exacuare*, *præacuere*, & *spiculare*.

Het Zakelijke Deel.

SPIK, in † SPIKKE, SPIKKELE, † SPIKKELEN, en SPIKKELEN enz, zie daer van bij 't vorige SPYG, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

SPIN &c, in ons SPINNEN, SPON (en oul: SPAN), GESPONNEN, II. CL: *5*. *Nere*, *nectere*, *deducere fila*; *versare pollice fusum*, *trabere pensa*, *versato fusio stamina ducere torta*. M-G, *spinnan* / *span* (in *Subj*: *spunna*) / *spunna* / II. CL: 2; *Nere*. A-S, *spinnan* / *span* / *spunnen* / II. CL: 2, *nere*; Angl: *to spin* / *span* of *spun* / *spinned* of *spun* / *nere*. H-D, *spinnen* / *span* (in *Subj*: *spünne* en *sponne*) / *gespunnen* en *gesponnen* / II. CL: 1, *nere*. Yll: *spinna* / *spann* / *spunnen* / II. CL: 3, *filum trabere*.

Tot het Wortel-deel SPIN, ons SPIN, SPINNE, en SPINNE-KOP, *m*: en *f*: H-D, *spinne* / F. *araneus*, & *aranea*; en SPINNE-KOPPE, *f*: *orchis andrachnitis*, *herba cujus flos araneae similis*; en SPINNEKOPPE, *f*: *Wolfsbe-*

SPI.

ziën, *herba Paris*, *uva lupina*; *ab ementia videlicet aranea forma, quam bacca una cum reflexis exiguis alabastris per maturitatem exprimit*; *vide Kilian*: en SPIN-MUIS, *f*: *Mus araneus*; of om haer behendigheit in te kunnen loopen langs een dunne koorde even als de spinne langs haer draed, of om haer vergiftigheid, waerom ze, gevangen zijnde, van de katten niet gegeten zoude worden, zijnde dit een foort van bosch-muizen: en SPIN-RAG, *n*: *araneorum fila*; GESPIN, *n*: GESPINSEL, *n*: *lana neta*; SPIN-RÖKKE, *f*: *colus*; SPIN-RAD, *n*: en SPINNE-WIEL, *n*: *Rhombus*; SPINNE-WEBBE, *n*: SPINNE-NÉT, *n*: *aranea*; en gelijk de Oud-Duitschen het maegschap van Mannelijke of Vrouwelijke zijde in Zwaerd- en Spille-maegen verdeelden, zo mede ons † GESPINNE, *f*: *proxima cognata mulieris a latere feminino*; en, met den uitgang SEL, ons SPINSEL, *n*: *tela, filum*. Voorts A-S, *spindl* / *netorium*; en met den uitgang EL, het A-S, *spindl* / H-D, *spindel* / F, *fusus*; als de spille waer op men spint; en ons SPINDEL-HOUT, *n*: SPINDEL-BÓOM, *m*: H-D, *spindel-baum* / M. Angl: *spindel-tree* / *Euonymus, carpinus*; als waer van de spillen of kloffen gemaekt worden; van dezen tak komt wederom het *Verbum* H-D, *spindeln* / I. CL: *fusum torquere, manu fila ducere*; welk *Verbum* men ook overdragtelijk gebruikt, als het H-D, *spindeln* / I. CL: *in altum excrescere, adolescere in cacumen, luxuriare in turiones*; als een hooge spit makende, en in vele rijstakjes uitschietende na den aert der spindelboomen; gelijk ook H-D, *auffspindeln* / I. CL: *cuspidari*. Verder ons SPIN-KÖRPJE, *n*: *qualus, quasillus, cistella, theca*; waer in de vrouwtjes wel eer haer spin- en weef-tuig bij-een-borgen; waer op schijnt te zinspelen ons SPINDSE, *f*: *fasciculus cremiorum*; als rijst-takjes; waer van die korfjes gemaekt wierden; en, overdragtelijk, ons SPINTE, *f*: *corbula, copbinus, mensura frumenti aut avena*; als gelijkende na de oude spinkorfjes. Maer, mooglijk dat de vrouwtjes, in den ouden zuinigen tijd, toen men weinig omflag en luttel huisraad had, haere spin-korfjes tevens tot spijs-mandjetjes gebruikten; of dat dezen in gelijke gedaente als die gemaekt wierden; waer uit dan ligtelij-

SPI.

lijk kan gesproken zijn het Geldersche SPINT, *m*: H-D, *spint* / *cistella, ibeca*; en ons SPINDE, † SPENDE, *f*: *cella penaria, promptuarria, armarium*, Gall: *despense*, Ital: *dispensa*, Hisp: *despensa*. En, gelijk op vele plaetsen de Vorsten en Vermogenden omdeeling van spijs enz.; in mandekens voor haer onderhuisgenooten of behoeftigen laten doen, zo past hier op ons oude † SPINDE, † SPINDBROOD, en † SPIND-, of † SPEND-STUK, *sportula, panis qui gratis distribuitur, unde vulgò Spinda*; en SPINDE, *f*: *pars esculenta*; waer van ons † SPENDEN, † SPINDEN, I. CL: *erogare Eleemosynam, distribuere virisim panes, obsonia & reliqua necessaria*; en met een bastertstaert ook hier van ons SPENDEREN, I. CL: A-S, *spendan* / I. CL: *dispendere, consumere*; & *gratis distribuere*; en F-TH, *spenton* / *gi-* en *hi-spenton* / I. CL: *erogare, expendere, dispendere, & suspendere*; en A-S, *spendinge* / *consumptio*. Dit zelve Zakelijke Deel hebben we ook in ons † SPIN, nu SPIND of SPINT van 't Verken, *sumen, suis abdomen, caro exos circa umbilicum suis*; als een vet omweeffel van den onderbuik; A-S, *spind* / *arvina*. En, gelijk de slegte vooze houtkorst, die onder den bast der boomen zit, den naem van 't *spek der Boomen* heeft gekregen, als overtrekkende het goede hout onder de schil, even gelijk het *spek* van 't verken tusschen vel en vleesch zit, alzoo is ook deze andere naem daer toe overgenomen; als SPINT, SPIND, *m*: H-D, *spint* / (of uit het *Prater*): *spont* / *M*, *alburnum*. Wyders, gelijk hier van, uit zuinigheid de stoppen gemaekt worden voor de instortgaten van het vaetwerk, zo schijnt uit het *Prater*: ontleent te zijn het Geldersche en H-D, *spund* / *M*, en ons SPONDE, *operculum dolis, obturaculum cadi, unde vulgò Spongia*; en 't Geldersche SPUNT-GAT, SPUNT-LÓK, by ons SPONS-GAT, bomgat, *orificium cadi*; waer van het H-D, *spunden* / I. CL: *obturare*.

De Zaek- of Wortel-deelen.

SPIND, in SPIND, *suis abdomen*; *alburnum*; SPINDE, *cella penaria*; & *sportula*; & *pars esculenta*; en SPINDBROOD,

SPI.

sportula; en SPINDEN, *distribuere virisim panes*; en SPINDEL-HÓUT, *eunymus*; en SPINDSE, *fasciculus cremiorum*; zie daervan bij 't vorige SPIN, in deze Proeve.

SPINT, in SPINTE, *corbula*; *mensura fragmenti aut avenae*; en 't Geldersche SPINT, *cistella, ibeca*; en ons SPINT, *suis abdomen*; & *Alburnum*; zie daer van bij 't vorige SPIN, in deze Pr.

SPIT, in SPITTEN, *sputare*; zie daer van by SPYG; en SPIT, *veru, obelus, passinum*; & *tr*: *lumbago*; en SPITTEN, *foldere*; en SPITS, *acumen, cuspis*; & *aculeatus, pungens, mordens; arrogans*; en SPITSEN, *exacuare, & spiculare*; zie daer van bij SPYT, beiden hier voor in deze Proeve.

SPL.

SPLEET, in Splete, *rima*; &c, bij 't volgende SPLYT, in deze Pr.

† SPLÉT, in † SPLÉT, *rima*; en 't Vlaemsche SPLÉTTEEN, *findere*; en 't Geldersche SPLÉTTER, *assula, festuca*; zie by 't volgende SPLYT, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

SPLYT, &c, in ons SPLYTEN, SPLEET, GESPLETEN, II. CL: I, *findere, bialcum facere, agere rimas, debiscere*; H-D, *spitessen* / *spitss* / *gesplitssen* / II. CL: I, *discerpere, distendere*.

Tot SPLYT, ons SPLYT-MYTE, *m*: *homo sordidus, cumini sector*; als ymand die zo overdadig inschrapend is, dat hij, bij vergrooting, eene mijt of duft in vele deelen zou kloven. En, ons SPLYT-NAGEL, *m*: *reduvia*; als eene opspijting van het vel digt by den nagel: en, by inkorting van Y in I, hier toe mede ons SPLIT, of ook uit het *Prater*: † SPLÉT, nu Splete, *rima, fissura, crena*; waer van het Vlaemsche SPLÉTTEEN, en ons † SPLITTEN, I. CL: *findere*; en 't Geldersche SPLÉT-

SLP.

SPLÉTER, *m*: H-D, splitter / *M*, en spleiſſe / *F*. *affula*; *festuca*; waer van het H-D, splitteren / *I*. *CL*: *frustulatum dirumpere*. Verder met den uitgang *SE*, ons **SPLITSE**, *f*: *fissura*; waer van ons **SPLITSSEN**, **SPLISSEN**, *L* *CL*: *dividere in partes*; en **SPLISSEN**, *I*. *CL*: *rudentium partes extremas absque nodo conjungere*; als spijltende eerst de einden van een, en dan, zonder knoopinge, die wederom in één vliegtende.

Tot het *Prater*: behalven de reetsgenoemde met *E*, ook nog ons **SPLETIG**, *hialcus*, *fissus*, *foviscens*; en zoo voort: tot het *Prater*: *Part*: ons **GESPLETEN LÉÉN**, *fundam non inegrum*.

De Zaak- of Wortel-deelen:

SPLIS, in **SPLISSEN**, *dividere in partes*; & *rudentium partes extremas absque nodo conjungere*; bij 't vorige **SPLYT**, in deze Proeve.

SPLIT, in **SPLIT**, *rima*; † **SPLITTEN**, *findere*; **SPLITSE**, *fissura*; en **SPLITSSEN**, *dividere*; by **SPLYT**, hier voor in deze Proeve.

SPO.

SPOEL, in **SPOEL** en **SPOELEN**, &c; zie daer van bij 't volgende **SPIUG**, in deze Proeve.

† **SPOEN**, een oud *Prater*: van **SPANNEN**, by **SPAN**, hier voor in deze Pr.

SPOG, *sputum*; by 't volgende **SPIUG**, in deze Proeve.

SPON, in **SPONNE**, **SPON**, *lateralis lecti structura*; *lignum putamen*, & *uber*, *lac*, *succus*; en **SPON** het oude *Prater*: van **SPANNEN**, zie daer van bij 't vorige **SPAN**; en **SPON** het *Prater*: van **SPINNEN**, zie bij 't vorige **SPIN**, beiden in deze Proeve.

SPOND, in **SPONDE**, *lateralis lecti structura*

SPO.

ra; zie daer van bij **SPAN**; en **SPONDE**, *operculum dolii*; zie daer van by **SPIN**, beiden in deze Pr.

SPONS, in **SPONS-GAT**, *orificium cadi*; zie daer van bij **SPIN**, in deze Pr.

SPOOG, in **SPOOG**, **GESPOGEN**, van **SPIUGEN**, en in † **SPOGE**, en **UITSPOOGSEL**, *vomitus*; en het Vlaemsche † **SPOGEN**, *I*. *CL*: *spuere*; bij 't volgende **SPIUG**, in deze Proeve.

SPOOR, in **SPOOR**, *vestigium*, *via indaganda*; en **SPOREN**, **NA-SPOREN**, &c, *indagare*; en **SPORE**, *calcar*; en **SPOREN**, **AEN-SPOREN**, *instigare*; &c, zie by **SPEUR**, in de II. Pr.

SPOOT, in † **SPOOT**, *macula*, *nevus*; &c; bij **SPIUIT**, in deze Pr.

† **SPÓRK**, in † **SPÓRKELMAEND**, *februarius*; zie daer van by **SPEUR**, in de II. Proeve.

SPÓRT, in **SPÓRTE**, *gradus scale transversaria*; zie daer van bij **SPRUIT**, in deze Proeve.

SPÓT, in 't Vlaemsche **SPÓT**, *macula*, *nevus*; en **SPÓTTEN**, *maculis aspergere*; en ons **SPÓT**, *ludibrium*; en **SPÓTTEN**, *ludibrio habere*; bij **SPIUIT**, in deze Pr.

Hét Wortel-deel:

SPOUW, &c, in ons **SPOUWEN** (*oul*: † **SPOUDEN**), in *Prater*: nu **SPOUWDE** (*oul*: † **SPIEUW**); **GESPOUWEN**, en † **GESPOUDEN**, nu *VI*. *CL*: *oul*: *III*. *CL*: *6*; *findere*; & *findi*; en **SPOUWEN** **DEN VISCH**, *exollare piscum*; *Ital*: *spallare*. In 't Brabandsch heeft men **SPAUWEN**, en voor dit ons **OUD**, waer voor *Euphonic* **OUW** gekomen is, had men eertijds gewoonlijk **ALD** of **OLD** naemlijk † **SPALDEN** of **SPÓLDEN**, (zie in onzen *Grondsl. van Gereg. Afsleid. I. Verband*: §. XXIII.) en gevolglijk in *Prater*: † **SPIELD**, waer van nog **ove**.

SPO.

overig is het H-D, *spalte* / *spalte* / F, en 't Geld: *SPALTE*, *fissura*, *rima*, *crena*; waer van het H-D, *spalten* / I. CL: *findere*, *scindere*; en waer toe het H-D, *Zweispalt* / M, bij ons TWÉE-SPALD, *m: schisma*, *diffidium*; en ons SPALTING, *f: H-D*, *spaltung* / F, *fissio*, *fissura*, *dissensio*; dat nu hier bij ons ook T, in plaats van D komt, is of een overneming van de H-D, *Dialect*, of de T komt als een *Terminatie*.

Tot SPÓUW, behoort ons SPÓUWSEL, *n: segmentum*; en SPÓUWING, *f: rima*, *fissura*. Dog van een ander SPÓUWEN, zie verder by ons SPUIG, in deze Pr.

SPR.

De Zaek- of Wortel-deelen.

SPRAEK, *sermo*; &c, zie bij 't volgende SPREEK, in deze Pr.

SPRAK, bij SPREEK, in deze Pr.

† SPRANG, bij SPRING, in deze Pr.

SPRANK, in SPRANKEL, *bruchus*, *locusta genus*; & *scintilla*; &c, zie bij 't volgende SPRING, in deze Pr.

SPRÉÉD, in SPREEDEN, *extendere*, &c; en SPRÉÉD, *SPREEDER*, *toralium*; zie daer van bij BRÉÉD, in de II. Pr.

Het Wortel-deel.

SPREEK, &c, in ons SPREKEN, SPRAK (in *Subj: SPRAKE*, ook oul: SPROKE), GESPROKEN, IV. CL: I, *loqui*, *dicere*; F-TH. *sprechhan* en *sprehhan* / *sprach* en *sprah* / *gisprochen* / II. CL: 5, *loqui*. A-S, *sprecan* (dog veeltijds *sprecan*) / in *Prat: spræc* of *sprac* (of ook zonder r) / in *Prat: Part: sprocen* en *gesprocen* / en ook zonder r / II. CL: 5, *loqui*; Angl: *to speak* / in *Prat: spake* of *spoke* / in *Prat: Part: spo-ken* / *loqui*. Dit verloop van het Engelsch en A-Saxisch, wegens het uitlaten van de r /

SPR.

is iet ongemeens, dog schijnt uit de Engelsche *Lisp-Dialect* gesproken te zijn. H-D, *sprechen* / *sprach* / *gesprochen* / III. CL: 2, *loqui*. *Composita* hier van zijn ons BESPREKEN, IV. CL: I, *condicere*, *prafinire*; *prafigere conditionem*; & *Testamento decernere*; & *olim Consulere*, *quin etiam Deferre*, & *obloqui*; en VERSPREKEN, IV. CL: I, *condicere*, *stipulari*, & *fide jubere*; & *olim Excusare*; *quin etiam Objurgare*; & *refellere*; en ZIG VERSPREKEN, IV. CL: I, *hallucinari lingua*, *falli dictis*; en VEUR-SPREKEN, IV. CL: I, *defendere verbis*; & *prafari*; en † VEURSPREKEN, *fide jubere*, & *stipulari*; en WEDER-SPREKEN, *iterum loqui*; in *Prat: Part: WEDERGESPROKEN*; en WEDERSPREKEN, *contradicere*, in *Prat: Part: WEDERSPROKEN*; en UIT-SPREKEN, V. CL: I, *eloqui*; & *efferre iudicium*; A-S, *besprecan* / II. CL: 5, *obloqui*; en in *Prat: Part: besprocen* / *delatus*; van welk laatste nog in gebruik is ons ON-BESPROKEN, *nulla fama laesus*.

Tot SPREEK, ons SPREEK-WÓORD, *n: ndagium*, *proverbium*, *dictum*; namelijk een gemeen en bekend zeggen, verschillende een luttel in zin van ons † SPROKE, nu SPREUKE, *f: sententia*, *proverbium*; als een gezeg, dat op zig zelven waer moet zijn, zonder aenmerking van personen, tijd, of plaats; gelijk ook nog meer van deze beiden verschilt ons SPREEK-WYZE, *f: SPREEK-TRANT*, *m: modus loquendi*, *idioma*, *dialectus*; Voorts A-S, *sprece* / *consilium*. Dog met de ingekorte E, vertoonen zig ons GESPRÉK, *n: colloquium*, *interloquium*; A-S, *sprec* / *forum*, *synagoga*; en ons BESPRÉK, *n: stipulatio*, *conditio*; & *olim Donatio Testamento relicta*; *quin etiam Consultatio*; en 't AL: *pi-sprehho* / *detractor*.

Het Zakelijke deel SPRAEK, 't gene in 't *Prater: Subj: gevonden* word; vertoont zig in ons SPRAKE, *f: H-D*, *sprache* / F, F-TH, *sprahha* / F, A-S, *sprece* / *sprec* / *gesprece* en *sprece* / F, *sermo*, *loquela*, *idioma*; & *fama*, *rumor*; ons AEN-SPRAEK, *f: Adlocutio*; en AF-SPRAEK, *f: mutua promissio*, *conventio*; & *fidejussus*; en † BY-SPRAEK, ook nu BY-SPREUKE, *f: parabola*, *proverbium*; en † GESPREAK, *n: du GESPRÉK*, *colloquium*; en

SPR.

IN-SPRAEK, *f: inspiratio, instinctus*; en UIT-SPRAEK, *f: eloquium, pronuntiatio*; & *tr: sententia Judicis vel Arbitrum*; en SPRAEKSAEM ook oul: SPRÉK-BARIG, A-S, *gespræca / affabilis*; en A-S, *spræcol / loquax*; en *spræc-croeft / rhetorica*; en *gespræcu / oracula*; ons OP-SPRAEK, *f: oblocutio; ignominia, reclamatio*; en, met den ouden ufgang E, voor een persoon, ons VOOR-SPRAKE, *m: A-S, forspæca / M. prolocutor, sponsor; advocatus, patronus*; en † AEN-SPRAKE, *m: actor*. Wijders ook AL: *sprahhu / loquacitas*; en *bisprahhido / hi-sprahho / distrahtio*; en van 't *Substant: SPRAKE*, H-D, *sprache* / komt het H-D, *sprachen* / I. CL: by ons ook voormaels † SPRAKEN, I. CL: *confabulari, colloqui*; waer van nog leeft ons WÊL-BESPRAEKT, *eloquens*; en BESPRAEKTHEID, *f: eloquentia*.

Uit het oude *Præter: Subj: met O*, of de gelijkwaerdige EU (zie onze *Grondslags II. Verb: §. XIII.*) ons bovengenoemde SPREUKE, † SPROKE, *f: sententia, proverbium*; en 't A-S, *gesprac / seditio*; als door opruijende taelvoering aengezet; en verder ons SPROOKJE, *n: AL: sprahho / puerilis fabula*.

Uit het *Præter: Part: ons reetsgenoemde Adject: ONBESPROKEN, nulla fama laesus*; en zoo voort.

De Zaek- of Wortel-deelen.

SPREID, in SPREIDEN, *extendere* &c; en SPREID, *toralium*; zie daer van by BRÉÉD, in de II. Pr.

SPRÉK, in BESPRÉK, *stipulatio; & olim Donatio Testamento relicta; & consultatio*; en GESPRÉK, *interloquium*; en † SPRÉK-BARIG, *affabilis*; by 't vorige SPREEK, in deze Proeve.

SPRÉNG, in † SPRÉNGEN, II. CL: *5, saltare*; en SPRÉNG-VIER, *berpes, ulceris genus; & lancea ardens, facis genus in ære*; en † SPRÉNGE, *macula aspersa*; en SPRÉNGEN, BESPRÉNGEN, I. CL: *adspargere, conspargere*; enz. by SPRING, in deze Proeve.

II. Deel.

SPR.

SPRÉNK, in SPRÉNKEL, *bruchus, locustæ genus; & macula adpersa; & scintilla*; en SPRÉNKELEN, *minutissimis maculis adspargere*; bij 't volgende SPRING, in deze Pr.

SPREUK, in SPREUKE, *sententia*; by 't vorige SPREEK, in deze Pr.

SPRIED, in SPRIED, *toralium*; zie daer van by BRÉÉD, in de II. Proeve.

De Wortel-deelen.

SPRING &c, in ons SPRINGEN (oul: ook † SPRENGEN), SPRONG (oul: ook † SPRANG), GESPRONGEN, II. CL: *5, salire, saltare*; en BESPRINGEN, II. CL: *5, assilire, insultare; & salire, inire semellam*; BY-SPRINGEN, II. CL: *5, subitaneo motu adjuvare*; ONTSRINGEN, II. CL: *5, exsilire, & exoriri*; OP-SPRINGEN, II. CL: *5, subsilire; exsilire*; OM-SPRINGEN, II. CL: *5, circumsilire*; SLÉGT MET IEMAND OMSRINGEN, *durius aliquem tractare*; enz. F-TH, *springan / sprang / gisprungan* / II. CL: *3, saltare; oboerspringan* / II. CL: *3, trahsilire*; A-S, *spretigan (en sprengan) / sprang / sprungen* / II. CL: *2, exire; pullulare; oriri; & palpitare, & scabere*; Engl: *to spring / sprang* of *sprung* / en in *Præter: Part: sprung / germinare*; H-D, *springen / sprang* en *sprung / gesprung* / III. CL: *1, saltare*. Yl: *springa* / in *Præter: sprack (Euphon: voor sprang)* / in *Præter: Part: sprungem* / II. CL: *3, rumpere, insanire*. Dit Yl: verbeeld alleen de geweldige en onmatige beweging; dog voor de gemeene grondbeteekenis zoude ik houden, *een sebielyke op- of voor-koming*.

Onder de Takken van dit *Verbum* zullen 'er velen zijn met NK, in stêe van NG, haer naebestaende.

Dus tot het *Præsens* ons SPRING, *m: en † SPRINK, m: A-S, spring / scaturigo; fons saliens*; en † SPRINK, *m: Angl: spring / origo*; en SPRING, *n: SPRING-VLOED, m: Æstius maritimus major, plena lunâ ac novilunio comitatus*; en GESPRING, *n: saliens frequens*; SPRING-KEVER, SPRINKEL, SPRÉNKEL, of ook uit het *Præter: SPRANKEL, m: bruchus,*

Fff

lo-

SPR.

locusta genus; en HOOI-SPRÉNGER, SPRINKHAEN, en † SPRINK-HAEL, *contr.*: SPRINGAEL, *m.*: *locusta*; om het sterk springen derer bloedelooze dieren; en SPRING-STOK, *m.*: *contus*; SPRING-BAL, *m.*: *balter*, *massula plumbea*, *quibus in salsa se librant saltatores*; SPRINGHÉNGST, *m.*: SPRING-PÉÉRD, *n.*: *equus admisforius*; SPRING-RUITER, *m.*: *defultor*; Yf: *fructingit* / † *disruptor*; en OOS † SPRING-REI-ZE, *f.*: *eruptio*, *excursio*; en † SPRING-TYD, *m.*: *ver*; als wanneer alle groente ontspringt uit der aerde. Verder SPRING-HAËY, *m.*: *galeus glaucus*; *piscis incredibili agilitate quatuor cubitorum altitudine è mari exsiliens*, *juxta Lemnium*; en † SPRING-WAL, † SPUIT-WAL, *m.*: *orca*, *physter cetaceus*, *piscis genus*; hier beteekent SPRING een fontein, en WAL een Walvisch, of groote visch; gelijk ook Yf: *hwalur* / A-S, *hwæl* Angl: *whale* / *balena*, *aetus*; zijnde alzoó genaemt om zijn geweldig uitspuiten van het water, als of men zeide, een groote Fontein- of spuit-visch. Voorts SPRING-NÉT, *pantheron*, *vulgè rete saltabundum*; en SPRING-KRUID, *n.*: *latyrus*, *carapacia minor*; † *piperitis filiquastrum*; en SPRÉNG- of SPRING-VIER, *n.*: *ulceris genus*, *herpes*; *ignis sacri species serpentibus pestalis repens*; en SPRÉNG- of SPRING-VIER in de Lucht, *bolis*, *lancea ardens*, *genus facis in aere*; deze laetsten zien op de verdeelde en sprongwijzige verspreiding, even gelijk ook die zin plaets heeft bij ons † SPRÉNGE, *f.*: SPRÉNKEL, en SPRINKEL, *m.*: *macula adspersa*; en in SPRINKEL, SPRÉNKEL, *m.*: of ook uit het oude *Præter*: SPRANKEL, *m.*: en SPRANKE, *f.*: *scintilla*, *favilla*; A-S, *springe* / *carbunculus*; van welken onze Verba SPRÉNGEN, BESPRÉNGEN, SPRÉNKELEN, en SPRINKELEN. I. CL.: A-S, *springan* / I. CL.: Angl: *springen* / AL: *he-springan* / I. CL.: en H-D, *springen* / *anspringen* / I. CL.: *spargere*, *aspergere*, *conspergere*, † *inspergere*; gelijk ook H-D, *springen* / I. CL.: *facere salire*; *cursum contendere*; *salta certare*, *rumperere*, *frangere*; en vermits ons BESPRÉNGEN veeltijds word uitgevoert by wijze van iets verstrooidelijk ergens op te werpen; zo mede hier toe ons SPRÉNG-VAT, *n.*: gietter, *barpagium*; en SPRÉNG-WATER, wy-water, *aqua laustralis*; en SPRÉNG-WADEL, *m.*: *wy-quatt*, *aspergillum sacrum*; beneffens

SPR.

het A-S, *springel* / *fiscella*; als een mandeken, dat sprenkelkleurig van tienwerk gevlogtenis. Enz.

Tot het oude *Præter*: met A, ons reeds-genoemde SPRANGE, SPRANKEL, *scintilla*; en SPRANKEL, *brachus*; beneffens het A-S, *springe* / *stirps*; als opspruitende, of, voor zo veel al de takken daer uit ontspruiten en voorkomen; Voorts A-S, *springan* / I. CL.: *minutissime spargere*; in den zelfden zin als ons bovengemelde BESPRÉNGEN.

Dog het hedendaegsche *Præter*: met O, vertoont zig in ons SPRONG, *m.*: *saltus*; VIERSPRONG, *m.*: *quadrivium*; en † SPRONG, *m.*: *origo*, *scaturigo*; waer toe ons OOR-SPRONG, *m.*: *origo*, *principium*, *causa rerum*. Voorts onze spreekwijze OP EEN SPRONG, *cito*; en † SPRONK-REI-ZE, *f.*: *eruptio*; enz.

De Zaek- of Wortel-deelen.

SPRINK, in † SPRINK, *scaturigo*; *fons saliens*; *origo*; SPRINKEL, *brachus*; SPRINKHAEN, *locusta*; en SPRINKEL, *scintilla*, *favilla*; en SPRINKELEN, *inspergere*; by 't vorige SPRING, in deze Pr.

SPROED en SPROEY, in BESPROEDEN, BESPROEYEN, *aspergere*; zie daer van bij BRÉÉD, in de II. Pr.

SPROET, in SPROET, † SPROETSEL, en † SPROETEL, *lentigo*; zie daer van bij 't volgende SPRUIT, in deze Pr.

SPRÓK, in SPRÓKKELMAEND, *Februarius*; zie daer van bij SPEUR, in de II. Pr.

SPRONG, in SPRONG, *saltus*; en de spreekwijze OP EEN SPRONG, *cito*; by 't vorige SPRING, in deze Pr.

SPRONK, in † SPRONK, *origo*; *scaturigo*; † SPRONK-REI-ZE, *eruptio*; en OOR-SPRONK, *origo*, *causaverum*; by SPRING, in deze Proeve.

SPROOK, in † SPRÓKE, *Proterbium*; SPROOKJE, *puerilis fabula*; en ONBESPROKEN, *un-*

SPR.

nulla fama laesus; by SPREEK, in deze Proeve.

SPROOT, in SPROOT, GESPROTEN, verbuigfels van SPRUITEN, by 't volgende SPRUIT, in deze Pr.

SPRÓT, in † SPRÓT, *sarmentum*; en † SPRÓTTEN, *pullulare*; en SPRÓT, *sarda, pisciculus*; en 't Geld: SPRÓT, *lentigo*; en † SPRÓT, *gradus scala transversoria*; zie daer van bij SPRUIT, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

SPRUIT, &c, in ons SPRUITEN, SPROOT, GESPROTEN, II. CL: 2, *exurgere, exsilire, surgere in altum, germinare, pullulare, fruticare*; ONTSPRUITEN, II. CL: 2, *exoriri, pullulare*. A-S, *spruttan* (*spruttan* en *spreotan*) / *spreat* / *spruten* / II. CL: 1, *germinare, pullulare, exsilire*. H-D, *spreiessen* / *sprosz* / *gesprossen* / II. CL: 2, *surgere, in altum oriri, fruticare*; en *Ent-spreiessen* / II. CL: 2, *initium sumere*. Dog, met een verloop, Yfl: *sprett* / *germino*. in *Prat*: *spratt* / II. CL: 4. De grondbeteekenis schijnt my geweest te zijn, *ontspringen, opkomen*.

Tot het *Prat*: ons SPRUITE, f: A-S, *sprutting* / *frutex, germen, pullus, furculus, planta*; & tr: *progenies, familia*; waer van A-S, *spruttan* / *spruttan* / I. CL: *germinare*; voorts ons SPRUITSEL, n: *germinatio, pullulatio*; en H-D, *erspreiessung* / F. *frondatio*, & *augmentum fortune vel familiae*; en 't afgeleide H-D, *spreiessen* / I. CL: *pullescere, germinascere*.

Het Zakelijke deel van het *Prater*., dog ook met een ingekorte O, vertoont zig in ons † SPRÓT, A-S, *sprote* / Angl: *sproute* / *sarmentum*; H-D, *sprosz* / M, en *sprosse* / F. *furculus, germen, zurio*; en A-S, *sprouta* / *clavola, furculus arboris*; en A-S, of F-TH, *sprauta* / *virgultum*; allen, vermits op- of uit-gelchotene rijs-takjes: waer van ons † SPRÓTTEN, I. CL: H-D, *sprossen* / *sprofs*

SPR.

seln / en *spreuiffeln* / I. CL: *pullulare, germinare, excrefcere*. Verder ons SPRÓT, f: *apua infamata*; als van sommigen gehouden voor jonge spruitelingen van haring; en SPRÓT, *sardijn, sarda, pisciculus*; als gelyk-vormig aen de vorigen; en 't Geldersche SPRÓT, by ons ook SPROET, † SPROETET., en † SPROETSEL, f: *lentigo, faciei macula subrusa ant pulle*; als of men zeide een *wel-spruite*. Nog ook 't H-D, *sprosse* / *sproffel* / by ons † SPRÓT, en nu, by verschikking van de R, ons SPÓRT, SPÓRTE, f: *gradus scala transversoria*; alzo men die van ouds (gelijk ook nog in Landen, daer men op de be-schaeftheid geen agt geeft) slegts uit de ruwe zy-spruiten van sparren of denneboomen &c. toefelde. Daerenboven schijnt ook tot dezen Tak te behooren het Geld: en Sax: SPRUTTE, *sipho*; waer door het water als op- en uit-spruit; of, vermits een werktuig om de jonge spruiten mede te besproeijen.

De Zaek- en Wortel-deelen.

SPRUT, in 't Geld: SPRUTTE, *sipho*; zie daer van bij 't vorige SPRUIT, in deze Proeve.

SPU.

SPUEG, in SPUGEN, *spuere; vomere*; by SPUIG, in deze Pr.

† SPUEL, in † SPUEL-WYN, *lora*; en † SPUELEN, *diluvie*; zie daer van bij SPUIG, in deze Pr.

SPUI, in SPUYE, SPUI, *septum, cataraeta, emissarium*; bij SPUIG, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

SPUIG of SPIEG, &c, in ons SPUI-GEN (of † SPIEGEN, en † SPUIWEN, of † SPIEWEN), in *Prater*: SPOOG (of † SPOUW), in *Prat*: Part: GESPOGEN (of † GESPOUWEN) II. CL: 2 en 3, *spuere*. F-TH, *sputwan* / *sputu* / *gispuitwan* / II. CL: 2, *spuere*; en Yfl: *spua* / *vomere*; in F ff 2 *Prat*:

SPU.

Præf: spoo/ in *Præf:* en sp/ III. CL: 2, Ondertuffchen heeft dit Latijnsche zo veel gelijkheid van gedaente met dit Onze, en 't F-TH, en Yl: dat men dit wel voor een overblijffel van de overoude gemeenschap mag aenzien.

De G en W zijn hier wederom verfmelt-letters, gelijk veelmael, als ze 't hek sluiten van het Zakelijke deel; waerom ze ook ligtelijk uitgelaten, of de eene voor de andere genomen worden: gelijk dan ook zonder G, zig vertoont ons SPUY, *f:* en *n:* *septum, cata-racta, emissarium*; als die 't opgeslopte water, by 't openen der fluisdeuren met geweld uitspouwt; en GESPUIS, *fex plebis*; als het uitspouwsel der aerde; en GESPUIS, *n:* *spectrum, larva, simulacra inania*; als een slecht gespuis, dat de hand aen zulk bedrog houdt.

Het Wortel-deel SPIEG, vertoont zig wel in ons SPIEGEL, *m:* *speculum*; dog is niet hier van, maer uit het Latijnsche *speculum*, Ital: *specchio* & *spieglio* afkomstig: by ons is thans het geslacht daer van in 't *Mascul:* verloopen, dog voormaels was het ook een *Neutrum*, even gelijk 't oorspronkelijke Latijnsche, en gelijk ook nog wel eenigen onzer Gebueren in hare daeglijksche spraek HET SPIEGEL in gebruik hebben.

Tot het *Præter:* behoort het oude Geldersche † SPÓUWE, *f:* *saliva, sputum, vomitus*; en ons † SPOGE, en † SPUG, nu SPÓG, *n:* *saliva, sputum*; en UITSPOOGSEL, UITSPOUWSEL, *n:* *vomitus*; waer van het oude Vlaemsche † SPOGEN, I. CL: en ons SPUGEN, SPUWEN, en SPOUWEN, allen I. CL: *spuere, emittere sputum*; & *vomere*; en F-TH, an-sputwan/ I. CL: *inspuere*. Dog 't *Præter:* *Imperf:* en *Præter:* *Partic:* van dit ons SPUGEN, I. CL: word zelden gebruikt, maer meest in derzelve plaats ons Ongelijkvloeiende SPOOG, GESPOGEN, gelijk wederom de *Infinit:* daer van (naemlijk † SPUIGEN of † SPIEGEN) genoegsaem verouderd is, en dit ons SPUGEN of SPUWEN of SPOUWEN gemeenlijk daer voor opkomt. We hebben nog een ander SPOUWEN, VI. CL: *findere*; van 't welke wij bij 't Wor-

SPU.

tel-deel SPÓUW gesproken hebben.

Maer, of niet, met uitlatinge van G of W, en met agtervoeging van den uitgang EL, ons SPUEL of SPOEL gekomen zij voor † SPUËL, † SPOËL, als 't gene dat in het tappen wegsput, of als 't gene men, als onwaerd, ligtelijk laet wegloopen, laet ik in twijffel; immers hier op past eenigints ons SPOEL- en † SPUEL-WYN, *m:* *lora, dilutum vinaceorum*; en SPOELINGE, *colluvio, proluvies*; en daer toe verder ons SPOELEN, † SPUËLEN, I. CL: *dilnere, eluere, sordes tollere*; en † SPOELTE, *f:* *sipho*; om iets door te spoelen, of om 'er iets mede af te spoelen. Voeg hier by ons † SPOELE, *f:* *canna, arundo, caulis penna, calamus*; alzo de rietpijpen tot doorspuiting of doorspoelinge gebruikt worden; maer gelijk ook dezen bij de wevers dienden, zoo mede hier van SPOEL-PYPE, *canna pani*; en SPOEL-RAD, SPOEL-WIEL, *rhombus textorius*; en SPOELE, SPOELTUIE, *f:* *glomus textorius, panus*; vulgò *Spola*, Ital: *Spola*, & *spuola*; en SPOELE, SCHIET-SPOELE, *f:* *radius; pannellium, quo subtegmen staminis inseritur*; waer van ons SPOELEN, I. CL: *in panum fila rhombo cumulare*; en *transl:* 't Geld: SPOELE, *f:* *panis triticeus oblongus*; als spoelvormig; en SPOELE, SPOEL-WORM, H-D, spuisworm/ Sax: *spuisworm / tinea rotunda, vermis in corpore humano*; als rietvormig.

Het Zaek- of Wortel-deel.

SPUIS, in GESPUIS, *fex plebis*, & *spectrum*; zie bij SPUIG, in deze.Pr.

Het Wortel-deel.

SPUIT, &c, in ons SPUITEN, SPOOT, GESPOTEN, II. CL: 2, *spuere, exspuere, siphone emittere*.

Tot het *Præsens* ons SPUITE, *sipho, siphon*; en SPUIT-WAL, *m:* *physeter, piscis ceticus aquam fontis instar in altum efflans*.

Tot het *Præter:* met de ingekorte Ó, het Vlaem-

SPU.

Vlaemsche SPÓT, oul: † SPOOT, Angl: *spot/macula, naevus*; waer van het Vlaemsche SPÓTTEN, I. CL: Angl: *spotte/maculis aspergere*. Maer gelijk het bespatten en bespuwen, zo 't moedwillens geschied, eenteeken is van spel of van snaed, zo is overdragtelijk hier van ontleent ons SPÓT, *m: GESPÓT, n: en H-D, spott/M. gespótt/N.Y. n: spott. N, Angl: sport/jocus, lusus, ludibrium; irrisio, derisus*; waer van het H-D, en ons SPÓTTEN, I. CL: Angl: *spotte/F-TH, spotan/bespottan* / I. CL: *ludibrio babere*; en SPÓTTERNY, *f: ludibrium, jocus; & deridiculum*; enz.

De Zaek- of Wortel-deelen.

SPUIW, in SPUIWEN, *spuere*; bij SPUIG, hier voor in deze I. Pr.

SPUN, in SPUNNE, *mamma, uber &c*; zie daer van bij SPAN, in deze Pr.

SPUND. of SPUNT, in † Geld: SPUNTGAT, SPUNT-LÓK, *orificium cadi*; zie daer van bij 't vorige SPIN, in deze Pr.

SPUW, in SPUWEN, *spuere*; bij SPUIG, in deze Proeve.

STA.

STA of STAE, in STADE, *auxilium; fulcrum, columen, statio navium, portus*; TE STADE KOMEN., *opportune venire; & auxilio venire*; † DE STADE HÉBBEN, *tempus vacuum habere*; † STADE DOEN, *usus esse, commodo esse*; † IN STADE STAEN, *suppetias ferre*; en † STADEN, *stabilire; in statu collocare, & concedere*; STADIG, *stabilis, constans; modestus*; GESTADIG, *assiduus*; en † STADIGEN, *confirmare*; by 't volg: STAND, in deze Pr.

STAD, in STAD, *urbs, locus munitus; & olim locus*; † STAD-KIND, *prodigentie condemnatus*; † STADLYK, † STADSCH, *urbanus, oppidanus, civilis*, STAD-HÓUDER, *vice-dominus, praefectus, prorex*; † STAD GRÝEN, *ratum esse, auctorita-*

STA.

te valere; bij STAND, in deze Pr.

STAE, enz. zie bij 't volgende STAND, in deze Proeve.

STAED, zie STA of STAE, hier voor.

STAEDZ, in † STAEDZIE, volgens de oude schrijving † STAGIE, *contignatio, pegma*; zie daer van bij 't volg: STYG, in deze Proeve.

STAEF, in STAEF, *baculus, virga: &c*; zie daer van bij 't volg: STAND, en STYV, beiden in deze Pr.

STAÊG, in STAÊG, GESTAÊG, *assiduus, olim firmus, stabilis*; by 't volg: STAND, in deze Pr., en in † STAGIE, *contignatio, pegma*; by STYG, in deze Proeve; en in STAGIE, OSTAGIE, *obses*; wederom by STAND, in deze Pr.

† STAEY, in † STAEYE, *fulcrum, sustentaculum*; by STAND, in deze Pr.

STAEK, in STAKE, STAEK, *stipes, baculus; stirps, soboles*; en STAKEN, *palare, stipare, terminare*; & *sistere opus*; en STAKÉTSEL, *sepimentum &c*; enz. by STEEK, in deze Pr.

STAEI, in † STAEI, *scapus, manubrium, caulis, stipes*; STAEI-BLIND, *prorsus caecus*; STAEI, *chalybs*; STALEN, VERSTALEN, *indurare ferrum chalybe*; STAEI, *exemplum, specimen*; STAEI VAN DE VÉRWE, *tincturae probatio*; STALEN de wolle, *insicere lanam medicamentis tincturiis*; STALEN het laken, *plumbeo sigillo munire pannum in signum probae tincturae*; STAEI-HÓF, *locus ubi tincti panni sigillantur*; † STAEI, *locus in quo res venales exponuntur*; en † STALEN, *merces exponere*, bij STAND, in deze Pr.

STAEI, in STAELEN, STAEI, *balbutire*; zie daer van bij STAND, in deze Proeve.

STAEI, komende voor het oude † STAEI, Fff 3 DEN,

STA.

DEN, hebbende velerhande beteekenissen gekregen, te zien by 't volg: STAND, in deze Proeve.

STAEND, in STAENDE VOET, OP STAENDE VOET, AENSTAENDE, en BESTAENDE, enz, by 't volgende STAND, in deze Pr.

STAEP, in † STAPEL, *gradus*; en STAPEL, *cicada*; † *caulis*, *stipes*; † *pes*, *fulcrum*; † *turris*, *pyramis*; † *sedes*, *statio*; STAPEL-RÉCHT, *jus fori*; STAPELEN, in *strues componere*; by 't volgende STAND, in deze Pr.

STAERT, in STAERT, *cauda*, *fyрма*; *anus*, *podex*; † *c*; enz: zie by STAND, in deze Proeve.

STAET, in STAET, *status*, *conditio*, *fors*; *honor*, *dignitas*; † *pompa*; STATEN DES LANDS, *Ordines Provincia*; STAET-ZUGTIG, *ambitiosus*; STAET MAKEN, *sibi proponere*, *judicare*, *estimare*; en STAETSIE, *pompa*; STAETIG, STATELIK, *gravis*, *severus*, *magnificus*, *clarus*; by 't volg: STAND, in deze Pr.

STAEV, in † STAVE, *baculus*, *virga*; en BOEK-STAVE, *littera*; en STAVEN, *figere*, *pangere*; TON-STAVEN, *afferet dolii*; zie daer van bij STAND, en by STYV, beiden in deze Pr.

STAF, in STAF, *baculus*, *virga*; STAF-ZWÉÉRD, *fica*, *dolon*; zie daer van by STAND, en by STYV, beiden in deze Proeve.

STAG, in STAGGEREN, STAGGELEN, *titubare*; zie daer van by 't volg: STAND, en STYG, beiden in deze Pr., en by STIG, in de II. Pr.

STAK, 't *Præf*: van STEKEN, bij 't Wortel-deel STEEK, in deze Pr.

STAL, in STAL, *locus expositorius*; † *stabulum*; STALLEN, *merces exponere*; † *stabulare*; † STAL *sedes*; OP-STAL, *electio*, *operis scema*; † *olim receptacu-*

STA.

lum, † *seditio*, *tumultus*; STAL, GESTALTE, *statura*, *forma*, *qualitas*; MISTAL, *inconvenientia*, *lasis*; STALHÉNGST, *equus admittarius*; en STALEN, *lotium emittere*, † *concrefcere*, † *ponere*; en STALLE, *lotium*, *urina*, † *vorago incurva*; enz; by STAND, in deze Pr. dog in DIEF-STAL, *furtum*; by STEEL, in deze Pr.

STALP, in STALPEN, *pede ferire*, *angula quatere*; zie daer van bij STAND, in deze Proeve.

STAM, in STAM, *truncus*, *stirps arboris*; *genus*, *propago*; en STAM-GOEDEREN, *bona hereditaria*; zie daer van bij 't volgende STAND, in deze I. Pr.

STAMP, in STAMPEN, *pedibus concalcare*; *tundere*, *contundere in mortario*; † STAMPPEL, *tudiculus*, *typus monetalis*, STAMPYEN, I. CL: *supplodere*; enz. zie daer van bij STAND, in deze Pr.

De Wortel-en Zaek-deelen.

STAND, STAE en STOND, &c, in ons STAEN (oul: † STANDEN), STOND, GESTAEN (oul: † GESTANDEN) III. CL: *s*, of onregelmat: *stare*, *istere*, *consistere*, *situm esse*; Dit *Verbum*, vermits het in den grond een *standvastige werking*, *duering*, of *plaatsbouding* beteekent, quam al van de oudste tijden af, zelf toen de tael nog arm van woorden was, in alle levenswijzen menigvuldig te pas; waarom het niet alleen de zeldsamen inkrimping van STA voor STAND heeft geleden (even als ook by ons GAEN voor GANGEN) maer ook velerhande *Composita* van byzondere beteekenissen, en daer onder etliken van zeer vreemde overdragen, gekregen. Onder de voornaemsten zijn ons WÉL of QUALYK STAEN, *benè vel malè se habere*; *convenire vel discovenire*; TER BOETE STAEN, *multa obnoxium esse*; IN VREEZE STAEN, *in metu esse*; DIER STAEN, *magno constare*; DAT STAET AEN HÉM, *ab illo hoc dependit*; DIT STAET VAN DAT, *hoc ab illo distat*; TE DOEN STAEN, *faciendum esse*; † *facturum esse*;

STA.

esse; IK STAET TE DOEN, *facturus sum*; hier komt STAEN met een *Nominat: persona*: dog MY STAET TE DOEN, *faciendum est mihi*; aldaer komt STAEN met een *Dat: persona*; van welk hulpwoord STAEN, als een *Futurum* geldende, wy breeder gesproken hebben in onze XIV, *Redewissel: § IX* en XI. Wyders STAEN NA IETS, *contendere aliquid*; TE PANDEN STAEN, *pignori oppositum esse*; STAEN OP IEMAND, *nisi aliquo*; *et partes alicujusovere*, *suffragium ferre infractum*; STAEN OF INSTAEN VOOR IEMAND, *spondere pro aliquo*, *vadem esse alterius sistendi*; VOORTS ERGENS TEGEN AEN-STAEN, *adistere*; ERGENS OP AEN-STAEN, *persistere*, *et instare*; DAT STAET MY AEN, *hoc mihi placet*; en † IET AEN-STAEN, *luere*, *solvere*, *praestare aliquid*; en DE DEURE STAET AEN, *convivet janna*; AF-STAEN, *distare*; *et resignare*; BESTAEN UIT OF VAN IET, *subsistere aliqua re*; IEMAND BESTAEN IN DEN BLOEDE, *alicujus consanguinitatem esse*; IET BESTAEN, *incipere*, *attentare aliquid*; ERGENS IN BESTAEN, *in hoc vel illo consistere*. BY-STAEN, *adistere*, *adjutare*; BUITEN-STAEN, UIT-STAEN, *foris stare*; IET DEUR-STAEN, IET UIT-STAEN, *ad finem perferre aliquid*; en † GESTAEN, *constare*, *consistere*, *perficere*; als geltand doen, of blijvende staen; zo mede † GESTAEN EN VOLDOEN, *satisfacere*, *liberare se*; en VOOR iets staende houden het Vlaemsche GESTAEN, *fateri*; dog ook † GESTAEN, *desistere*; als afstand doende. MIS-STAEN, *dedecere*, *disconvocare*; ONDER IEMAND STAEN, *alicui subiectum esse*; ONDER IET STAEN, *inferius positum esse*, alhier komt ONDER als een *Præposit: separabil:*, geniet ook den hoofd-accens, en heeft hier-om in *Præter: Pars: ONDER* GESTAEN; dog by IET ONDERSTAEN, *seiscitari aliquid*, *quin etiam conari*, *contendere*, komt ONDER als een onafscheidelijk voorzetsel, latende den hoofd-accens op het Zakelijke deel, en hebbende hierom in *Præter: Pars: ONDERSTAEN*, zonder GE tusschen beiden; van welk aenmerklijk onderscheid breeder verslag te vinden is, by onze XII. *Redewissel: § XLVII*, en by onze XIV. *Redewissel: § XXXI* en XXXII. Wijders ONT-STAEN, *exoriri*, *existere*; en IET IEMAND NIET ONTSTAEN, *aliquid alicui non elabi vel subterfugere*; OP-STAEN, *assurgere*, *resurgere*;

STA.

re; *exoriri*; *et tumultuari*; ook out: † OP-VERSTANDEN, III. CL: 5, *resurgere*; en † OPVERSTANDENISSE, *resurrectio*; en OVER-STAEN, *superstare*; *et olim assistere*, *presentem esse*, *interesse alicui negotio*; waer van de spreekwijze van TEN OVERSTAEN, *presenti*, *assistente*; en TEGEN-STAEN, WEDER-STAEN, *obistere*, *resistere*; TOE-STAEN, *clausum esse*; en IET TOE-STAEN, *concedere aliquid*; en † IEMAND TOE-STAEN, *auxiliari aliquem*. VERSTAEN, *recte noscere*, *intelligere*; als regt kennende den staet of stand der zaken; en VERSTAEN, *stando corrumpi*; als te veel staende zonder gaen, of te lang stilstaende; en VERSTAEN, *locario constare*; kosten wegens installinge; en VOLSTAEN, *satisfacere*, *et olim persistere*, *et constare*; en VOL-STAEN, *plenum esse*; in *Præter: Pars: VOL* GESTAEN; en VOOR-STAEN, *anestare*; en IET VOOR-STAEN, *stare pro aliquo*, *partes alicujus tueri*; zijnde dit laetste ontleent van een oud gebruik, dat ook onder de Romeinen plaets had, van, naemlijk, in de raedsplegingen, zonder spreken over te treden, en bij of voor dien persoon te gaen staen, tot wiens stem of raed men overging. Voorts ons TE VOREN STAEN OF VEUR-STAEN, *in memoria esse*, *meministi*, *recordari*; en ZIDLATEN VOOR-STAEN, *sibi persuadere*; en UIT-STAEN, *perferre*, *ad finem usque perpeti*; *et exstare*, *eminere*; ook zeld men van de uit-schulden dat ze UIT-STAEN, *nobis esse in ere alieno*.

Ten aenzien van de Taelverwanten heb ik ontmoet het M-G, *standan* / *stottj* / *standang* / III. CL: 6, *stare*, *sistere*; *ga-standan* / *manere*; *af-standan* / *desistere*; *and-standan* / *resistere*; *at-en mith-standan* / *adistere*, *adstare*; *bt-en saura-standan* / *circumstare*; alken mede III. CL: 6. F-TH, *standan* / (*stantan* / *contr: steen* en *stann*) / in *Præter: suond* (of *suont* en *fruit* / AL: *stuant*) in *Præter: Pars: gt-standan* of *gstantan* / zie III. CL: 2, *stare*, *stabilire*; en *et-et-ic-en ub-standan* / *surgere*, *re- et ex-surgere*; *for-fur-* en *far-standan* / en *-stantan* / *cognoscere* *intelligere*; en *Ana-stantan* / *insurgere*; *et mith-stantan* / *persistere*; AL: *he-* of *ht-stantan* / *consistere*, *et stabilire*; en F-TH, *widet-standan* / *resistere*; allen van gelijke *Classis. A-S*, *standan* / *stond* (en *stod*) / *stant-* *den* /

STA.

den en gestanden / III. CL: 5, *stare*; *be-standan* / *detinere*; *ge-standan* / *existere*, & *detinere*; *under-standan* / *subsistere*; & *intelligere*; *of-standan* / *remanere*; *fram-witther-och- en ongean-standan* / *resistere*, *obstare*, *impedire*; *ot-standan* / *adstare*; *restare*; *obstare*; *on-standan* / *insistere*; *mith- en samod-standan* / *constare*, *adstare*, *adjuvare*; *fore-standan* / *præstare*; en *ofet-standan* / *instare*; allen van gelijke *Classis*. Angl: *to stand* / in *Præter*: *stood* / *stare*. H-D, *stehen* / *stare*, *stand* en *stund* / *gestanden* / Onregelm: N. 18; en deszelfs verdere menigvuldige *Composita*. Land-Fries *stean* / in *Præter*: *stoe* / in *Præter*: *Part*: *stoen* / *stoen* / en *stiene*. Yl: *standa* / in *Præter*: *stood* / en, volgens de anderen van die *Classis*, in *Præter*: *Part*: *standenn* / III. CL: 2, *stare*, in *Præter*: *eg stend*. Dus hebben het M-G, A-S, L-F, en Yl: haer verlies van de N, in 't *Præter*: 't gene verder in de takken by Ons en Anderen zig mede zal vertoopen.

Reeds drierhande voorname Zaekelijke Deelen zijn 'er voor ons hier uit gesproken, als *STAND* van den ouden *Infini*: ten andere het afgeknotte *STAE*, en ten derde ons *STOND*; waer by men een vierde en vijfde kan voegen met E, in stee van A, gelijk by 't H-D, en by 't *Præter* van het Yl: naemlijk ons *STEND* en *STEE*; en daerenboven ook nog ons *STO*, of *STOE*, volgens 't *Præter*: van de L-Friesche *Dialect*.

Tot het Zaekelijke deel van den ouden *Infini*: behoort ons *STAND*, *m*: H-D, *stand* / *M*, *status*, *res*, *conditio*; & *statio*, *stabilitas*, *firmitas*; & *olim Decentia*, *convenientia*; *STAND-HAFTIG*, *STAND-VASTIG*, en † *STANDIG*, *BESTANDIG*, † *GESTANDIG*, *VOLSTANDIG*, *constans*, *stabilis*, *perseverans*; *OMSTAND*, *m*: *circumstantia*; en *OMSTANDIG*, *prolixus*, *largiter*, *copiosè*, *plene*, *ac omni circumstantiâ*; en *STAND-VINKE*, *STAND-VLIET*, of gebinten van een schoorsteen, *antes camini*; *STANDAERD*, *STANDERD*, *m*: A-S, *standard* / H-D, *standart* / F. *vexillum*, *unde vulgò Standardus*, en Gall: *étandard*, Ital: *standardo*, Hisp: *estandarte*, Angl: *standert* / *standerde* / als een vaen of teeken, *waer*: by de krijgstroepen zig standvastig moe-

STA.

ten gevoegt houden; en *STANDAERD*, *m*: *trophæum*; als een vastgeplant zegeteeken; *STANDAERD*, *STANDERD*, *m*: *colonna orbostata*; *STANDAERD*, *m*: molen-asse, *axis molaris*; en *STANDERD*, *m*: kaers-knape, *candelabrum stipiti affixum*; en H-D, *standter* / *ständet* / *statio subalaris infantium*; & *nomen stabile*; & *cantorii doliis subiecti*; en *ONS* † *STANDE*, *f*: A-S, *stand* / H-D, *stande* / F. *labrum*, *alveus statarius*, *orca*, *cadus*, *cupa*; als een vat dat vlak en breed is, en op zig zelve vast staet, of waer in mengevoornlijk eenig vogt laet stil staen; en *VLÉÉSCHSTANDE*, *f*: *orca*, *cadus salsamentarius*; daer het vleesch tot een winterprovisie, in gezouten staet. Verder ons *STAND GRYPEN*, *ratum esse*, *stabiliscere*, *usu venire*, *valere auctoritate*, *vulgò Locum capere*; en de *composita* † *GESTAND*, *n*: *perseverantia*; *GESTAND DOEN*, *præstare dicta*, *perseverare dictis*; *ARSTAND*, *m*: *distantia*; & *cessio*, *resignatio*; M-G, *af-stag* / F, *repudium*; *BESTAND*, *n*: *subsistentia*; & *perseverantia*; & *inducie*, *cessatio pugna*; *BY-STAND*, *m*: *auxilium*; *MIS-STAND*, *m*: *inconvenientia*, *indecorum*; *OM-STAND*, *m*: *circumstantia*; *ONDER-STAND*, *m*: en *n*: *auxilium*; *OP-STAND*, *m*: *tumultus*; *assurrectio*; & *resurrectio*; F-TH, *ustannisse* / en *ar-stantnisse* en *ur-stendi* / *resurrectio*. *TOE-STAND*, *m*: *rerum status intimus*; & *olim auxilium*; *TEGEN- en WEDERSTAND*, *m*: *resistentia*, *impedimentum*; *VERSTAND*, *n*: en † *VERSTANDENISSE*, *f*: *ingenium*; & *intelligentia*; en † *VERSTANDEL*, nu *VERSTANDIG*, *prudens*, *sagax*; als den stand of staet der zaken begrijpende; *VOOR-STAND*, *m*: *patrocinium*; en *WÉLSTAND*, *m*: *decentia*, *decorum*; & *salus*; alle welke *Composita* van *STAND*, zoo ze een zagt voorzetsel voorop hebben, van 't Onzijdige geslagt zijn; dog zoo ze een voorzetsel hebben, dat meerder klem krijgt dan het Zaekelijke deel, zo vertoopen ze zig Manneljk, uitgenomen ons *ONDERSTAND* dat *Mascul*: & *Neutr*: komt. Van welke aenmerkelyke geslagt-regel, benevens de waerom, en de sijnheid van die, wy oplossing gegeven hebben in onze XII. *Redewiss*: § XLVII. Wijders ons *VOOR-STANDER*, *m*: *defensor*, & *antistes*, A-S, *foren-standend* / *præstans*, & *antistes*; en ons *VOL-STANDIG*, *perseverans*; enz.

Tot

STA.

Tot STEND behoort ons BESTÉNDIG, *constans, durabilis*; en volgens een H-D, *Dialect* van T in plaetse van D, ons ONTSTÉNTENISSE, *f: effugium, exemptio, casus irritus*; en wederom met D, het F-TH, *urfstendi / resurrectio*; beneffens het H-D, *stenden / Ordines Provinciae*.

Het ingekrompene STA of STEE vertoont zig doorgaends met eenige *Terminatie*, 't zij D of T, enz: agter zig; als ons STAD, *f: oul: † STEDE, f: Yll: stadur / M. urbs, civitas; locus munitus; & olim locus*; in *Plural*: als nog STEDEN, gelijk ook in *casu obliquo* van den *Singul*: voornaemlijk in *Destigen* of *Hoogdravenden* stijl: Voorts STEDE, STEE, *f: locus*; IN STEDE, IN STEE, *vice*; STEDE, HÓR-STEDE, *f: villa*; M-G, *stathg / stadg / locus*; F-TH, *stat / en in casu obliquo stete* en *stede / F. locus*; H-D, *stadt / stadt / F. urbs, & locus*; A-S, *steda / sted* en *stid / locus*; & *vice*; ons † STAD-NU STEE-KIND, *n: prodigientia condemnatus*; als die door Stads-gerecht openlijk onbequaem verklaert is om zijne goederen te bestieren: en † STADLIK, † STADSCH, † STEEDSCH, *urbanus, oppidanus, civilis*; en STAD-HÓUDER, *m: Vicedominus, Praefectus, Prorex*; STAD-HUIS, *n: basilica, curia municipalis*; en STAD-JONKER, *patritius*; en † STADGRYPEN, nu, als gemeld, *STAND GRYPEN, ratum esse, auctoritate valere*; BÉD-STEDE, *f: cubile, locus thoro destinatus*; en † STADE, *f: auxilium, commoditas, tempus vacuum*; † ONSTADE, † ONSTAE, *f: incommodum, nocumentum*; waer toe onze spreekwijze van *TE STADE KOMEN, opportunè venire*; & *auxilio venire*; † DE STADE HÉBBEN, *tempus vacuum habere*; † STADE DOEN, *usui esse, commodo esse*; en † IN STADE STAEN, *suppetias ferre*; en † STADE, † STAEYE, *f: fulcrum, sustentaculum, columen, unde Gall: estaye, Angl: staep*; en † STADE, † SCHIP-STAD, *statio navium, portus*; en ons † GESTADE, *Yll: stada / F. A-S, statha / stotha / stoth-hlepa / stathe* en *stob-weall / M-G, stadg / ripa, littus, portus, margo*; en behalven het reetsgenoemde M-G, *af-stag / F, repudium*, het M-G, *anda-stathg / M*, en *anda-staua / M, adversarius*; en *Lukarna-stathg / candelabrum; hungla-stadg / altare; Mota-stadg / telo-*

II. Deel.

STA.

nium; maer ook M-G, *staua / M, judex, & judicium*; als aen wien het oordeel staet over den egten stand der dingen; en M-G, *staua-stol / tribunal*; en M-G, *staujan / I. CL: judicare*; of ook uit *Prater*: het *Verbum stouan / I. CL: judicare*; en H-D, *stadel / M, sugurium, borreum, nubilar, suffugium*; en Angl: *boreal; steathel-hap / fornium fundamento stratum*. Van ons STADE komt wederom het *Verbum † STADEN, I. CL: AL: ke-staton / I. CL: stabilire, in statu collocare*; en † STADEN, † GESTADEN, *I. CL: stabilire, concedere, permittere*; en † GESTAEDT, *in statu collocatus, vulgò qualificatus*; en 't *Adject*: † STAEDS, † STADIG, nu GESTADIG, *contr: STAEG, GESTAEG, H-D, staetsch / AL: stadig / stadik / stabilis, firmus, constans, sed nunc plerumque assiduus*, *Græc: cadepoc*; en A-S, *stæthig / stathul / stathol / stathol-fæst* en *sted-fæst / firmus, stabilis, constans*; en *stathol / fundamentum*; en A-S, *rice-stathol / by ons RYKS-STOEL, thronus*; waer van nu het A-S, *stathelan / stathellan / gestathellan / stathol-fæstan / en ge-stathellan / I. CL: fundare, stabilire, firmare, & restaurare*; en ons † STADIGEN, *I. CL: en GESTADIGEN, I. CL: confirmare*. Nog ook A-S, *stædig / sterilis*; als geen verandering meer onderworpen, of als onbeweeglijk; en A-S, *stæthig / gravis*; en *stæthiness / gravitas*; dog by Ons STADIG, *modestus*; ziende op de zedige kleeding en ommegang, als geen deel hebbende aen de wispeltuerige verandering onzer Eeuwe, nogte aen de wildheid der zeden; hoewel ook dedestigheid, die het vorige A-S, *stæthig / en ons volgende STATIG* uitdrukken, eenigzints by dit Stadige welvoeglijk komt, zo 'er de overtollige kostelijkheid van afgescheiden word; en zoo voort. Van ons STEDE, *locus*, komt † STEDEN, *I. CL: sistere*; en BESTEDEN, *I. CL: locare, & elocare*; als eene plaets beschikken; en GÉLD BESTEDEN, *I. CL: impendere, insumere, expendere pecunias*; EEN WÉRK BESTEDEN, *I. CL: addicere opus*; en 't Vlaemsche TER AERDE BESTEDEN, *I. CL: sepelire*; en † ONTSTEDEN, *I. CL: malè locare*. Verder tot dit foort ons BESTEEDSTER, *f: commendatrix ancillarum*; en ons STEEDS, *STEDES, assidue*; A-S, *stide / fixus*; en *stith / rigidus, gravis*; en *stith-fæst / stith-mod /*

Ggg

en

STA.

en *stithlice* / *animo immoto, constans, rigidus, gravis*; en Yñ: *stebie* / *incus*; om den vasten stand en hardigheid van het ambeeld; en ons † STEDIG, nu *contr*: STEEG, en ook uit de andere takken STAG, STOG en STUG, *rigidus, pertinax, obstinatus*; en † STEDIG, *stabilis, firmus; assiduus; & sedulus in officio*; waer van ons † STEDIGEN, I. CL: *stabilire*; waer bij ook past het Yñ: *stid* / *fulcio*; in *Præter*: *stidde* / IV. CL: 2, welke u de O, in het *Præter*: van ons STAEN niet qualijk beantwoord; gelijk ook A-S, *studu* / *postis, clavus, columna*; en Yñ: *stod* / F, H-D, *stud* / F, *columna*; en Kimbr: *stod* / *columnen, auxilium*.

Dog met den uitgang T, agter STAE, ons STAET, *m*: Angl: *state* / *status, conditio, fors, fortuna conditio; honor, & dignitas; & pompa*; en STAET MAKEN, I. CL: *sibi proponere; judicare, æstimare*; en STAET, *m*: STAETSIE, *f*: STOET, *m*: *pompa*; als mede STATEN DES LANDS, H-D, *stenden* of *stānden* / *Ordines Provincia*; STAET-GIERIG, STAET-ZUGTIG, *ambitiosus*; en STATIG, STATELYK, Angl: *statelý* / *gravis, severus, auctoritate & reverentia valens, magnificus, clarus*.

En, agter ons STAE, de Walsche staert AGIE of GIE gevoegt zijnde, levert het ons † STAGIE, OSTAGIE, of, na de uitspraak, STAEDZIE en OSTAEDZIE, *f*: *obes, vulgò Stagium & obstagium, unde Gall: ostage Ital: staggio, ostaggio, Angl: ostage*; als instaeende borge.

Dog uit het *Particip*: *Præsens*, het AL: *Ana-stantant-lijbhoft* / *instantissime*; en ons STAENDE HOUWELYK, *stante matrimonio*; STAENDE WATER, *aqua stagnans*; † STAENDE DINGE, *Senatus legitime coactus*; STAENDE VOETS OF OP STAENDE VOET, *presso pede*; een spreekwijze in 't handgevegt gewoon; en OP STAENDE VOET, *illico, stante pede*; dit zeit men van een spoedige afvaardiging; en AEN-STAENDE, *futurus*; en BESTAENDE, *consistens; & affinis*; enz.

Uit het *Præter*: ons STOND, *f*: A-S, *stund* / *stond* / *olim vice, nunc momentum, spatium temporis, & bora*; als een zekere verbeelde ruiting of stillstand voor een tijd. VAN STON-

STA.

DEN AEN, AENSTONDS, TERSTOND, *illico, ex tempore*; F-TH, *luzzila stunta* / F, *parvum temporis spatium*; en andrera stuont / F. *denuò, secunda vice; sume-stond* / *aliquando*; en Yñ: *stund* / F. H-D, *stunde* / F. *bora*; AL: *untar-stuntu* / F, *intervalum temporis*; en ons AVEND-STOND, *m*: en *f*: *vespera sumrema*; MORGEN-STOND, *m*: en *f*: *matutinum diei*, BEDE-STONDE, *f*: *bora precatio-nium publicarum*; en STONDEN, MAEND-STONDEN, *menstrua*; en † STONDIG, *opportunus*; en † ONSTOND, *importunitas*; tot het *Præter*: zonder N (gelijk 't M-G, *stoth* / A-S, *stod* / Angl: en Yñ: *stood*) schijnen my betrekkelijk niet alleen het gemelde A-S, *studu* / *postis, clavus, columna*, 't Yñ: *stod* / en H-D, *stud* / *columna, auxilium, benefens* het Yñ: *Præter: stidde* / van 't Yñ: *stidde* / *fulcio*, zijnde van de verloopene IV. CL: 2, vermits allen behelzende in zín eene *versterking en vastigheid van stand en onderstand*; maer ook het M-G, *ana-stodjan* / *du-stodjan* / I. CL: *iacipere*; zijnde zo veel als *een aenstand maken*.

Gelijk ook wederom, met agterlatinge van de ligtelijk wegsineltende D (even als by 't L-Friesche *Præter: stoe*) mooglijk hier van het Yñ: *stoo* / F. *focus*; als een ondersteutteschoorsteen; waer mede overeenkomt het Yñ: *stodungur* / *stabilis*; en 't A-S, *stoto* / *locus*.

En insgelijks, om de vastigheid, met de *Terminatie* N, ons † STOON, nu STEUN, *m*: *fulcrimentum*; waer van ons † STONEN, nu STEUNEN, I. CL: *fulcire, inniti*.

Maer ook met den uitgang T, ons STUT, *m*: H-D, *stutze* / F, A-S, *studu* en *stutje* / F. *fulcrimen, & palus*; waer van ons STUTTEN, I. CL: en ONDER-STUTTEN, I. CL: H-D, *stutzen* / *stotzen* / I. CL: *fulcire, stabilire, & resistere*; als strekkende om iet staonde te houden; en verder 't *Frequentativum* STUTTEREN, I. CL: H-D, *stotttern* / I. CL: *balbutire, basitare lingua*; om het telkens stil staen der stem. Maer, gelijk ook A-S, *steda* / *stetha* / en *steth-hors* / *equus admiffarius, unde vulgò Stotarius, en stod-muxa* / *equa ad fatum*, en A-S, *stood* / *grex equarum*; zo mede Yñ: *stood* / N, *equi admiffarii, & equa ad generationem destinata*; zinspelende, moog-

STA.

mooglijk, op het vastfaen of 't binden der merryen aen een pael; waer mede overeenkomt ons † STUTTE, *equa*; en PAERDESTOETERY, *f: equorum seminarium*. Dat nu alhier by 't Yſ: en A-S, een D of th gevonden word, en by ons een T, agter 't Zakelijke deel, zulks bevestigt, dat elk hier als een *Terminatie* komt; andersints zou dit STOETERY en † STUTTE wel zo gevoeglijk schijnen te passen by 't Wortel-deel STOOT, voornaemlijk in de gedagten van de zulken, die niet en weten, dat de overgang en verwisseling van OÓ, in OE of U, buiten gebruik en wettige voorbeelden is: 't en ware zulks, by verloop, uit het *Præt*: mogt gekomen zijn; dog dit is ook zeer onzeker; waerom we dan de T in dezen als een *Terminatie* blijven aenmerken.

Gelijk ook, met agterlatinge van die T, en wederaenneming van de *Euphonische Y* of den uitgang YE, agter STOE, zeer betrekkelijk op den zelfden zin komt, ons † STOEYE, *f: lascivitas, petulantia*; waer van ons STOEYEN, I. CL: *lascivire*.

Dog in een andren zin (even als die van 't bovengenoemde STAET, *pompa*) en insgelijks met den uitgang T, agter STOE, vertoont zig ons STOET, *m: pompa, caterva*; en behalven de vorige *Terminatie* D, T en N, agter de ingekorte Zakelijke deelen STA, STE, STO, STOE en STU, zullen 'er in gevolg zig nog etlijke anderen opdoen.

Dus ook met den uitgang EL of L, niet alleen het gemelde A-S, *stathol / stathul / fundamentum*; & *firmus, stabilis, constans*, en 't A-S, *stathelian* / I. CL: *fundare, stabilire*; maer ook A-S, *stal / status*; en *streal / strealle / locus; status*; en Yſ: *stæla* / I. CL: *animus addere & firmare*; als 't gemoed standvastig makende; gelijk ook by ons, agter de ingekorte Zakelijke deelen STAE of STA, en STEE of STE, ons STEEL, STELE, *f: oulinks* by den Vlaming, en nu nog by den Waterlander STAEL, Angl: *stallie / scapus, stipes, caulis, & capulus, manubrium*; en A-S, *stæle / caulis, & columna*; alles om de stevigheid en 't vast- of staende-houden; waer van ons † STELEN, I. CL: *scapum, siue stipitem inferere*; beneffens het Vlaemsche en Geld: STAEL-BLIND, by ons stok-blind,

STA.

omnino, profusus cæcus; als konnende geen steel of stok tegen de lucht met het gezicht onderkennen. Maer, als zinspelende op de uitstekende hardigheid en stijfte, of anders, vermits het, tot bequaemer behandeling, gewoonlijk in de gedaente van dunne lange staven, dat is, *steel- of staal-vormig*, word toebereid en overgezonden, zo schijnt ook hier van ontleent ons STAEL, *n: H-D, stahel / stal / M. Angl: steele / steill / L-F, stiel / chalybs, genus durissimi, purgatissimique ferri*; waer van ons STALEN, VERSTALEN, I. CL: *H-D, stalen / I. CL: indurare ferrum chalybe*. Dog ook in een gantsch andren zin, naemlijk tot eene Proeve hoe eenig ding zig houd en staet, 't zy wel of qualijk, vertoont zig ons STAEL, *n: proeve, exemplum, specimen; & exiguum quiddam mercis, quod à venditore spectandum profertur*; en STAEL VAN DE VERWE, *tinctura probatio*; waer van ons STALEN DE WOLLE, I. CL: *sufficere, inficere lanam medicamentis tinctureis*; en STALEN HET LAKEN, I. CL: *plumbeo sigillo munire pannum in signum probe tincture*; en STAEL-HÓF, *n: locus ubi tincti panni figillantur*; en STAEL-LÓÓT, *n: sigillum plumbeum pannis tinctis appensum*; nog ook oulinks † STAEL, nu STAL, *locus, in quo res venales exponuntur*, Græc: *ἑλμα*; als een opstal, waer in de winkelproeven vertoont worden, tot blijk van 't gene daer te koop is, waer van ons STALLEN, † STAELEN, I. CL: *merces exponere vendendi gratia*, Græc: *ἑλλειν*, Gall: *estaller*; en verder met de ingekorte A, ons STAL, *n: GESTALTE, f: en n: H-D, gestalt / F. statura, positura, forma, qualitas, constitutio*; A-S, *stal / steal / status*; als de ware vertooning en gedaente of iet wel of niet wel staet, gelijk ook MIS-STAL, *n: misstand, vitium, inconvenientia, & læsio*; en 't H-D, *aug-stal / vitium oculi*; en Yſ: *stoff-tur / elegans, superbus*; als trots en statelijk van stal of bedrijf. Maer dit STAL hebben we ook, als zinspelende op den stil-stand, de rustplaets, en 't verblijf; dus ons STAL, *m: en f: H-D, stall / M, Angl: stal / A-S, stalle / stal / stabulum, septum, mansio armenti aut gregis; unde vulgò Stalla, & Ital: stalla*; en ook H-D, *stadel / M, tugurium, borreum; nubilum, suffragium*; waer van ons STALLEN, I. CL: *H-D, stallen / I. CL: stabula-*

STA.

bulare; A-S, *stallan* / I. CL: *stare*; waer toe mede ons STAL-HÉNGST, *m: equus admiffarius*; unde vulgò *Stallo*, *stallonus*, Gall: *estalon*, Ital: *stallone*, Angl: *stallion* / en STAL-BÓOM, *m: vacerra*, *stipes ad quem alligatur in stabulo equus*; en STAL-BROEDER, STAL-GEZÉLLE, *consubernalis*; en ons STAL-LICHT, *n: lucerna posita in aris aut locis eminentibus*; en STAL-LICHT, *n: ignis fatuus*; als salpeterige uitwasemingen der pisbroeijingen, des nagts in 't donker ligende in de stallen: En, vermits in de stallen gewoonlijk de paerden haer water maken, en insgelijks vermits die stiel moeten staen, om dat natuerlijke gevoeg te voldoen, zo is, om dubbelde rede, ook hier van ontleent ons † STALLE, *f: Angl: stale / lotium, urina*; waer van ons STALLEN, I. CL: H-D, *stallen* / I. CL: *urinum mittere*; unde vulgò *Stallare*, & Ital: *stallare*; en STAL-KRUID, *n: ononis, anonis; herba cujus radix urinas provocat, & rennum calculos comminuit*; en † STALLE, † STÉLLE, *f: vorago incurva, fossa verticosa*; als de krekken in de stallen, of, vermits, om de vlakheid of kromte van die, het water daer in blijft stiel staen; en, als een gevolg hier van, ons STALLEN, I. CL: en 't Vlaemsche STÉLKEREN, I. CL: *concreescere, coire in densitate*; als zonder stielstaen niet te verkrijgen. Gelijk ook verder met E, en den uitgang L, ons † STÉL, Angl: *stale / vetus, vetustus, refes, quietus*, unde Gall: *estale*; en STÉLBIER, *n: vetus cerevisia & defecata*; en STÉLLE-PIS, *f: vetus lotium*; als hebbende lang blijven stiel staen. Wijders omtrent in gelijke zinbetrekking als ons vorige STAL, *stabilum, septum*, het Geldersche en Sax: STÉLLE, *f: locus tutus*; en † OPSTAL, † OPSTÉL, *n: receptaculum, latibulum*; en, even als 't vorige † STADE, ook ons STÉLLE, SCHIPSTÉLLE, *statio navium*; H-D, *stelle* / F, *locus*; en ziende op de schikking, toestand, en toebereiding van den staet der dingen, ons † STÉLLE, *f: positura, situs, positus*; waer van ons STÉLLEN, I. CL: H-D, *stellen* / I. CL: en ook VI. CL:., en Flandr: STALLEN, I. CL: *ponere, collocare*; & *ordinare, aptare*, Græc: *κατασκευάζειν*, en AEN-STÉLLEN, I. CL: *instituerere, & applicare*; en ZIG AEN-STÉLLEN, I. CL: *se gerere*; en † AEN-STÉLLEN, † AEN-STALLEN, I. CL: nu nog AEN-

STA.

STAL MAKEN, *incipere*; en TOE-STÉLLEN, I. CL: *instruere, ornare: & olim dirigere; & suppeditare*; en VERSTÉLLEN, I. CL: *restaurare; & removere, transponere; & male collocare*; en VERSTÉLT STAEN, *consternari*; en † VERSTÉLT ZYN IN 'T SLYK, *inhærere cæno*; VOOR-STÉLLEN, I. CL: *propondere; & præponere*; en † VOORD-STÉLLEN, I. CL: *committere; machinari*; en UIT-STÉLLEN, I. CL: *exponere, & differre, procrastinare; & olim exornare; & collocare nuptui*; en BESTÉLLEN, I. CL: H-D, *bestellen / ordinare, disponere, providere*; ONTSTÉLLEN, I. CL: *inrbare, confundere, & confundi*; A-S, *stplitan* / I. CL: *obstupescere*; en zo verder by ons meer andere *Composita*; en hier toe mede ons OP-STAL, OP-STÉL, *n: operis scema, erectio*; en 't Vlaemsche OPSTAL, by ons OPSTAND, *m: seditio, tumultus*; en ons STÉL, GESTÉL, *n: en STÉLSEL, n: rerum positura, situs*; en † STÉL, *ordo, dispositio concinna*; OP ZYN STÉL ZYN, *paratum esse*; OP EEN STÉL EN EEN SPRONG, *sicò, quam citissimè*; als alles aen een zijde stellende, en terstond gaende daer men geroepen word; en STÉLLING, *positura*; en STÉLLING, *f: of ook met een ballert-terminatie, STÉLLAGIE, f: tabularum, contignatio*; als om 'er iets op te stellen.

Dog deze *terminatie L*, agter 't verkorte Zakelijke deel uit het *Præter*: als STO, STOË, of STU, gevoegt zijnde, vinden we daer in ons STOEL, *m: oul*: ook † STAL, A-S, *steal* en *stole* / M-G, *stol* / M, F-TH, *stuol* / M, H-D, *stuhl* / M, *sedes, cathedra, subsellium*; als een rust-en stand-plaets; waer toe het F-TH, *her-stuol* / M, *thronus*; en A-S, *rice-stathol* / by ons RYKS-STOEL, *m: thronus*; en † STOEL-DOEK, *tapetum*; alzo de tapijten by de throonstoelen gebruikt worden; en by ons RÉGTER-STOEL, RIGT-STOEL, *m: tribunal*; verder ons STOEL-GANG, *m: alvus*; & *exoneratio alvi*; en STOEL-ZUSTER, *f: monacha refes*; en STOELKEN, STOELTJE, *n: sedecula*; en STOEL, WEDUWLYKE STOEL, *bona quæ viduo vel vidua post conjugis mortem debentur*; als 't gene de langstlevende blijft bezitten; en STOELKEN, *n: PADDE-STOEL, m: fungus*; om de stoelvormigheid; en 't GESTOELTE, *n: cathedra;*

STA.

Et *Principum sedile.*

Voorts, even gelijk hier voor uit het *Præfens* ons STALLEN, en 't Vlaemsche STÉLKEREN, I. CL: *concrefcere*, alzo mede in dezelfde gedaente en zin, mits uit het *Præt:*, ons STÓLLEN, I. CL: en 't Vlaemsche STÓLKEREN, I. CL: *concrefcere*, *coire in densitatem*; waer toe ook ons STÓLLE, † STULLE: *f: frustum, pars condensata, Et affula, Et tr: res parvi valoris*; en H-D, stolle / F, *fulcrum, sustentaculum*; als tot stevigheid om iet in stand te houden, beneffens het Geld: en Sax: STÓLLE, *f: cuniculus subterraneus*; als met allerhande schoorplanken stukken en stollen ondersteunt, op dat niet de aerde, 't zand, of steenen, of water in de mijnen haer overstolpe; waer van Saxon: STÓLLEN DRYVEN, *cuniculos agere*.

Behalven deze reetsgemelde takken uit het *Præf:* en *Præt:* met L, tot een *Terminatie* agter-aen, zo hebben we de Zakelijke deelen STAEL, STAL, en STEEL, ook in een andren oorspronk en kragt, alwaer de L, niet als een uitgang, maer als een wezendlijk lid van 't Zakelijke deel komt, namelijk by ons STELEN, STAL, (in *Subj:* STALE), GESTOLEN; waer van wij bij 't volgende Worteldeel STEEL, zullen handelen.

Dog, ons wederkeerende tot de reetsgemelde STEL, STAL, STOL of STUL, en agter die wederom andere *Terminatie*-letters gevoegt zijnde, zo vinden we daer uit, vooreerst met TE of T daer agter, ons STÉLTE, STÉLT, *f: pes ligneus, gralle*; als een voet-geftel, om 'er groote schreden of zware stampen mede te kunnen doen; gelijk ook A-S, stellan / en stealan / stolan / I. CL: *saltare*; en mogelijk ook uit het *Præt:* hier toe het Yfl: stollit / *elegans, Et superbus*; als statelijk of trots van gang, gestalte, of lederoering; gelijk ook, op de standvastigheid en onverzettelijkheid van opzet en zin, betrekkelijk is, ons † STÓLT, nu *Euphon:* STÓUT, H-D, stoltz / *Angl: stout / audax, confidens, arrogans*; en STÓUT-MOEDIG, *strenuus, animosus, ferox*; waer van † VERSTÓUTEN, I. CL: *accendere animos*; en ZIG VERSTÓUTEN, I. CL: *confidentiam sumere, audere*. Wijders met P agterop, ons STALPEN, I. CL: *pede quaterere, ferire*; stampende even als de paerden, die te lang in haren zin op stal of

STA.

stil staen; zo dat dit uit de beteekenis en gedaente van ons voorgemelde STALLEN, *stabulare*, of 't A-S, stallan / stare, ontleent schijnt te zijn; by welke beteekenis van STAL, *stabulum*, niet qualijk past, om de gelijkaerdigheid van dienst en toefstel (mits uit het *Præter:* gevormt) ons BOEREN-STULP, *casa, domus rusticus*; als een geringe boeren-hutte zijnde, dikwijls van stukken en stollen te samen gelapt, en even of ter naeuwer nood bequaem om 'er in verblijf te houden, en voor regen en wind bevrijd te zijn; en, gelijk als by dit boeren-stulpen het dak het grootste deel is, zo schijnt weder uit die gedaente of dekking ontleent, ons † STULPE, † STÓLPE, *f: tignum*; Et *Sicambr: operculum*; en STÓLPE, STULPE, vierklok, *turbo focarius*; om door overdekking het vier uit te dooven; waer van wederom ons STÓLPEN, STULPEN, en BESTÓLPEN, I. CL: *tegere, operire*; en OVERSTÉLPEN, OVER-STÓLPEN en OVER-STULPEN, I. CL: *insternere, coöperire*; Et *olim recurvare*. Maer ook in een andren zin, naemlijk omtrent als by ons vorige STÓLLEN, *concrefcere*, ons STÉLPEN, STÓLPEN, STULPEN, I. CL: H-D, stelpen / I. CL: *sistere, sipare fluida*; 't zy bloed, of iet anders, dat vloeibaer is, doende stollen.

Maer, gelijk al in het A-S, de t en t zig onverschillig by eenigen van dezen stam vertoont hebben (als 't A-S, steda / sted en stid / locus, Et vice; en sted-føst en stide / firmus, fixus, stabilis; en zoo voort), en gelijk ook de Vlaemsche *Dialect* dikmael de I voor onze E, en wederom de E voor onze I verwisselt, zo kunnen we gevoeglijk meê als struiken van dezen stamboom rekenen ons STIL, A-S, stille / AL: *stiller / quietus, tranquillus, sedatus, modestus, Et tacitus*; gelijk ook oul: by ons † STÉL, *refes, quietus*; vermits in stilte en op zijn rust-stand zijnde; en AL: *unstillida / F. dissensio*; en wederom by ons STIL STAEN, of ook met A, ons STAL HOUDEN, *stare, sistere gradum*; Et *stagnare*; en STIL-STAND, *m: bestand, inducæ, quies, statio*; en STILLE MISSE, of STILTE DER MISSE, *canon missæ*; en STILLE WEEK, *beddomada major, sancta*; STILLE VRYDAG, *dies parasceves*; STILLE WOENSDAG, *feria quarta beddomada majoris aut sanctæ, qua campanæ succinguntur, Et tribus diebus silent*; komen-

STA.

de wederom van **STIL** ons **STILLEN**, I. CL: AL: *stillan* / I. CL: H-D, *stillen* / I. CL: A-S, *stillan* / I. CL: Yfl: *stilla* / I. CL: en Angl: *stille* / *sedare*, *compscere*, *componere*, *stipere* & *temperare*; en AL: *un-stillan* / I. CL: *inquietare*; en tot dezen tak mede ons **STILLE**, *latrina*; alwaer men volgens de lessen van welgemaniertheid, zig stil behoort te houden; en daer van weder **STILLE-VEGEN**, **STILLE-RUIMEN**, I. CL: *latrinas purgare*; en **STILLE-GANGERS**, *calopodia*, gelijk de stille-werkers gebruiken.

Tot dus verre hebben we onze beschouwinge laten gaen over de aenneming van **L**, als een uitgang of toevoegsel, agter **STA**, **STE**, **STO**, **STOE**, en **STU**; maer my dunkt dat onze zelfde grondbeteekenis van *staen* of *standvastigheid* zig nog verder vertoont in andere takken met den uitgang **M** daer agter: als vooreerst by ons **STAM**, *m*: en *f*: H-D, *stamm* / M. A-S, *stemme* / Angl: *stemme* / *truncus*, *stirps arboris*; als de vastigheid, waer door de boom staet en in stand blijft; even gelijk hier voor door **STEEL** of **STAEL** de vastigheid der planten en struiken is uitgebeeld; en overdragtelijk ons **STAM**, *stirps*, *genus*, *propago*; en **STAM-GOEDEREN**, *bona hereditaria*; vermits aen het maegschap van een zelfden stam verknocht: en van dit **STAM**, komt het H-D, **stammen** / I. CL: *ornum*, *progenitum esse*.

Dog, gelijk al by 't A-S, *stemme* / de tegen onze **A**, by dit woord heeft plaets gekregen, zo mede voormaels by ons de **E** en **I**, in ons hier van afgeleide † **STEMMEN**, † **STIMMEN**, I. CL: *firmum reddere*, & *confisnere*; *componere*; A-S, *stemman* / I. CL: *sondere*; en H-D, *stemmen* / *stammen* / I. CL: *inhibere*, *coercere*, *arcere*, *cessare*, *collocare sese*, *statuinare*, & *fundare*; & *quandoque*, *obstinatum esse*; desgelijks om de vastigheid ons **STEM-RIEM**, *m*: *lorum sutile calcei*; waer van ons † **STEMMEN**, † **STIMMEN**, en † **STEMEN DEN SCHOEN**, I. CL: *consuere oram calcei*; waer van wederom ons **STEMSEL**, **STIMSEL**, *n*: *ora sive limbus calcei*; *orbiculata calcei exterior sutura*; desgelijks van † **STEM**, *firmus*, *stabilis*; ons **STEMMIG**, Yfl: *stipilegur* / *gravis*, *severus*, *modestus*, *constans*, & *compositus*; in den zelf-

den zin als ons vorige **STADIG** uit een andren tak van deren boom afgeleid. Maer, 't gene mogelijk elk, in den eersten opslag, vreemd zal agten, hier toe schijnt my ook te behooren ons **STEMME**, **STEM**, *f*: H-D, *stira* / *stimme* / F, F-TH, *stemna* / F, AL: *stimma* / F. A-S, *stemme* en *stefue* / *stefin* / en *stefen* / F, M-G, *stibna* / F, *vox*; gelijk ook Yfl: *stefna* / F, *dica*; niet zo zeer om de bovengenoemde beteekenis van ons oude † **STEMMEN**, *schikken*, *constituere*, *componere*, hoewel ook de stem een velerhande klankvorming vervat, maer voornaemlijk om de vastigheid, en bestendige gelijkheid van aerd; want ons woord **STEM**, beteekent niet zo zeer de spraek, of een geluidmaking of woordvorming van een mensch, als wel eigentlijk, dat byzondere evendragtige soort van geluid van elken mensch op zig zelven, uit welken hoofde men zeet *bes is de STEM van dezen of gemen*; dat byzondere soort van geluid, daer elk zig zelf in gelijk en niet een ander, waer aen men, op 't hooren spreken, elkander kent, zonder den ander te zien, en zelf zonder aenmerkinge van eenig onderscheid in Tael of *Dialect*: daerenboven, dus noemt men in de zangkunst ook **STEM**, het byzondere onderscheid van *Bas*, *Tenor*, *Alt*, en *Superius*, vermits elk op zig zelf eene vaste hoogte van toon-vatting onderscheidentlijk verdeelt houd, geschikt na de byzondere vermogens der personen: zo dat de zinspeling van *evendragtige standvastigheid de Character* en de grondslag van onze benaming **STEM** is: gelijk ook, tot bevestiging van dit het voorgemelde A-S, *stefin* / *stefne* en *stefen* / en M-G, *stibna* / *vox*, benevens het Yfl: *stefna* / F, *dica*, wel uit een andren tak, een zelfden naemlijk als ons **STAF**, *stipes*, ontleent is, dog egter uit zulk een tak of stam, daer insgelijks de *stijf- of vastigheid* de grondbeteekenis vervat; want het zy men die mede tot dezen stam van **STA** gehoorig reken, gelijk we straks hier nae in overweging zullen brengen, of, 't zy men die tot ons **STYVEN**, **STEEF**, **GESTEVEN**, 't huis wijze, egter blijft deze grondbeteekenis een en dezelfde. Wijders van dit **STEM** komt wederom ons † **STEMMIG**, *vocalis*; en overdragtelijk ons **STEM**, **KEUR-STEM**, *f*: *suffragium*; als mede ons *Verbum* **STEMMEN**, I. CL: H-D, *stammen* / I. CL:

STA.

den en gestanden / III. CL: 5, stare; be-standan / detinere; ge-standan / existere, & detinere; onder-standan / subsistere; & intelligere; of-standan / remanere; Fram-witther-oth- en ongean-standan / resistere, obstare, impedire; ot-standan / adstare; restare; obstare; on-standan / insistere; mith- en samod-standan / constare, adstare, adjuvare; fore-standan / prestare; en ofet-standan / instare; allen van gelijke Classis. Angl: to stand / in Praet: stoo / stare. H-D, steh / stare, stand en stund / gestanden / Onregelm: N. 18; en deszelfs verdere menigvuldige Composita. Land-Fries stean / in Praet: stoe / in Praeter: Part: stoen / stoene / en stiene. Yl: standa / in Praet: stoo / en, volgens de anderen van die Classis, in Praet: Part: standenn / III. CL: 2, stare, in Praet: eg stend. Dus hebben het M-G, A-S, L-F, en Yl: haer verlies van de N, in 't Praeter: 't gene verder in de takken by Ons en Anderen zig mede zal vertoonen.

Reeds drierhande voorname Zaekelijke Deelen zijn 'er voor ons hier uit gesproten, als STAND van den ouden *Infinis*: ten andere het afgeknotte STAE, en ten derde ons STOND; waer by men een vierde en vijfde kan voegen met E, in stee van A, gelijk by 't H-D, en by 't Praesens van het Yl: naemlijk ons STEND en STEE; en daerenboven ook nog ons STO, of STOE, volgens 't Praeter: van de L-Friesche *Dialect*.

Tot het Zakelijke deel van den ouden *Infinitivus* behoort ons STAND, m: H-D, stand / M, status, res, conditio; & statio, stabilitas, firmitas; & olim *Decentia, convenientia*; STAND-HAFTIG, STAND-VASTIG, en † STANDIG, BESTANDIG, † GESTANDIG, VOLSTANDIG, constans, stabilis, perseverans; OMSTAND, m: circumstantia; en OMSTANDIG, prolixus, largiter, copiose, plene, ac omni circumstantia; en STAND-VINKE, STAND-VLIET, of gebinten van een schoorsteen, antes camini; STANDAERD, STANDERD, m: A-S, standard / H-D, standart / F. vexillum, unde vulgo Standardus, en Gall: éstandart, Ital: stendardo, Hisp: estandarte, Angl: standert / standerde / als een vaen of teeken, waer by de krijgstroepen zig standvastig moe-

STA.

ten gevoegt houden; en STANDAERD, m: trophaum; als een vastgeplant zegeteeken; STANDAERD, STANDERD, m: columna orboscata; STANDAERD, m: molen-asse, axis molaris; en STANDERD, m: kaers-knape, candelabrum stipiti affixum; en H-D, stanster / ständer / statio subalaris infantium; & nomen stabile; & canterii doliis subjecti; en ons † STANDE, f: A-S, stand / H-D, standes / F. labrum, alveus statarius, orca, cadus, cupa; als een vat dat vlak en breed is, en op zig zelve vast staet, of waer in men gewoonlijk eenig vogt laet stil staen; en VLÉÉSCHSTANDE, f: orca, cadus salsamentarius; daer het vleesch tot een winterprovisie, in gezouten staet. Verder ons STAND GRYPEN, ratum esse, stabilescere, usu venire, valere auctoritate, vulgò Locum capere; en de composita † GESTAND, n: perseverantia; GESTAND DOEN, prestare dicta, perseverare dictis; AFSTAND, m: distantia; & cessio, resignatio; M-G, af-stag / F, repudium; BESTAND, n: subsistentia; & perseverantia; & inducia, cessatio pugnae; BY-STAND, m: auxilium; MIS-STAND, m: inconvenientia, indecorum; OM-STAND, m: circumstantia; ONDER-STAND, m: en n: auxilium; OP-STAND, m: tumultus, assurrectio; & resurrectio; F-TH, ubstannisse / en ar-stannissi en ur-stendi / resurrectio. TOE-STAND, m: rerum status intimus; & olim auxilium; TEGEN-en WEDERSTAND, m: resistantia, impedimentum; VERSTAND, n: en † VERSTANDENISSE, f: ingenium; & intelligentia; en † VERSTANDEL, nu VERSTANDIG, prudens, sagax; als den stand of staet der zaken begrijpende; VOOR-STAND, m: patrocinium; en WELSTAND, m: decentia, decorum; & salus; alle welke Composita van STAND, zoo ze een zagt voorzetsel voorop hebben, van 't Onzijdige geslagt zijn; dog zoo ze een voorzetsel hebben, dat meerder klem krijgt dan het Zakelijke deel, zo vertoonen ze zig Mannelijk, uitgenomen ons ONDERSTAND dat *Mascul*: & *Neutr*: komt. Van welke aenmerkelijke geslagt-regel, benevens de waerom, en de fijnheid van die, wy oploffing gegeven hebben in onze XII. *Redewiss*: § XLVII. Wijders ons VOOR-STANDER, m: defensor, & antistes, A-S, foren-standend / prestans, & antistes; en ons VOL-STANDIG, perseverans; enz.

Tot

VERSTANDIG, prudens, sagax; als
 of staet der zaken begrijpende;
 AND, m: patrocinium; en WEL-
 m: decencia, decorum; & salus; al-
 Composita van STAND, zoo te een
 zetfel voorop hebben, van 't Ontz-
 gt zijn; dog zoo te een voorzetfel
 at meerder klem krijgt dan het Za-
 el, zo vertoonen ze zig Maaneijk,
 in ons ONDERSTAND dat Mafcul-
 komt. Van welke senmerkelyke
 el. benevens de waerom, en de
 in die, wy oplossing gegeven heb-
 XII. Redewijz: § XLVII. Wif-
 DOOR-STANDER, m: defensor, & m-
 , foren-ftandend / praefans, & m-
 VOL-STANDIG, perfectorum; etc.
 Tot

toe onze ipreekwijze van I E STADE KOMEN,
 opportunè venire; & auxilio venire; † DE
 STADE HEBBEN, tempus vacuum habere;
 † STADE DOEN, usui esse, commodo esse; en
 † IN STADE STAEN, suppetias ferre; en † STA-
 DE, † STAEYE, f: fulcrum, sustentaculum, co-
 lumen, unde Gall: estaye, Angl: staepe / en
 † STADE, † SCHIP-STAD, statio navium,
 portus; en ons † GESTADE, Yñ: stada / F.
 A-S, statha / stotha / stoth-hlepa / stathe
 en stod-weall / M-G, stadg / ripa, littus,
 portus, margo; en behalven het reetsgenoem-
 de M-G, af-stag / F, repudium, het M-G,
 anda-stathg / M, en anda-staua / M, ad-
 versarius; en Lukarna-stathg / candelabrum;
 hunska-stadg / altare; Mota-stadg / telo-
 II. Deel.

het vorige A-S, statthig / en ons volgende
 STATIG uitdrukken, eenigfints by dit Stadige
 welvoeglijk komt, zo 'er de overtollige kof-
 telijkheid van afgescheiden word; en zoo
 voort. Van ons STEDE, locus, komt † STE-
 DEN, I. CL: sistere; en BESTEDEN, I. CL:
 locare, & elocare; als eene plaets beschikken;
 en GÉLD BESTEDEN, I. CL: impendere, insu-
 mere, expendere pecunias; EEN WÉRK BE-
 STEDEN, I. CL: addicere opus; en 't Vlaem-
 sche TER AERDE BESTEDEN, I. CL: sepe-
 lire; en † ONTSTEDEN, I. CL: malè locare.
 Verder tot dit soort ons BESTEEDSTER, f:
 commendatrix ancillarum; en ons STEEDS,
 STEDES, assidue; A-S, stide / fixus; en stith/
 rigidus, gravis; en stith-færd / stith-mod /
 Ggg en

studu / F: *columna*; en Kimbr: *stod / columen, auxilium*.

Dog met den uitgang T, agter STAE, ons STAET, *m: iūki. statē / status, conditio, fors, fortuna conditio; honor, & dignitas; & pompa*; en STAET MAKEN, I. CL: *sibi proponere; judicare, aestimare*; en STAET, *m: STAETSIE, f: STOET, m: pompa*; als mede STATEN DES LANDS, H-D, *stenden of stānden / Ordines Provincia*; STAET-GIERIG, *ambitiosus*; en STATIG, STATELYK, Angl: *statel / gravis, severus, auctoritate & reverentia valens, magnificus, clarus*.

En, agter ons STAE, de Walsche staert AGIE of GIE gevoegt zijnde, levert het ons † STAGIE, OSTAGIE, of, na de uitspraek, STAEDZIE en OSTAEDZIE, *f: obses, vulgo Stagium & obstagium, unde Gall: ostage Ital: staggio, hostaggio, Angl: ostage*; als instaeende borge.

Dog uit het Particip: *Præsens*, het AL: Ana-stantant-lijhst / *instantissime*; en ons STAENDE HOUWELYK, *stante matrimonio*; STAENDE WATER, *aqua stagnans*; † STAENDE DINGE, *Senatus legitime coactus*; STAENDE VOETS OF OR STAENDE VOET, *trall...*

A-S, *stod / Angl: en Yll: (stod) Ichijnen my betrekkelijk niet alleen het gemelde A-S, studu / postis, clavus, columna, 't Yll: stod / en H-D, stud / columna, auxilium, beneffens het Yll: Præter: stubde) van 't Yll: stidde / fulcio, zijnde van de verloopene IV. CL: 2, vermits allen bebelzende in zin eene versterking en vastigheid van stand en onderstand; maer ook het M-G, ana-stodjan / du-stodjan / I. CL: incipere; zijnde zo veel als een aenstand maken.*

Gelijk ook wederom, met agterlatinge van de ligtelijk wegsineltende D (even als by 't L-Friesche Præter: stoe) mooglijk hier van het Yll: stoo / F. focus; als een onderste schoorsteen; waer mede overeenkomt het Yll: stodungur / *stabilis*; en 't A-S, stow / locus.

En insgelijks, om de vastigheid, met de Terminatie N, ons † STOON, nu STEUN, *m: fulcimentum*; waer van ons † STONEN, nu STEUNEN, I. CL: *fulcire, inniti*.

Maer ook met den uitgang T, ons STUT, *m: H-D, stutze / F, A-S, studu en stutze / F. fulcimen, & palas; waer van ons STUTTEN, I. CL: en ONDER-STUTTEN, I. CL: H-D, stutten / stutem / I. CL: fulcire, sta...*

de niet en weten, d
wisseling van OÓ, in
bruik en wettige vo
zulks, by verloop, v
komen zijn; dog di
waerom we dan de T
minatie blijven aenmer
Gelijk ook, met ag
en wederaenneminge v
of den uitgang YE, ag
lijk op den zelfden zin
f: *lasceitas, petulantia;*
I. CL: *lasceire*.
Dog in een andren z
vengenoemde STAET, v
den uitgang T, agter
STOET, *m: pompa, c*
vorige Terminatie N
ingekorte Zakelijke de
STOE en STU, zull
elijke anderen opdoen

Dus ook met den u
alleen het gemelde A-
fundamentum; & firm
en 't A-S, *stathelian*
bilire; maer ook A-S
stalle...

ook met den uitzgang T, ons STU-
t, stutze / F, A-S, studu en stutze /
sen, & palus; waer van ons STU-
CL: en ONDER-STUTTEN, I. CL:
uitzen / stutzen / I. CL: saltire, sta-
refistere; als strekkende om iet stam-
uden; en verder 't Frequentativum
REN, I. CL: H-D, stutten / I. CL:
basitare lingua; om het telkens
der stem. Maer, gelijk ook A-S,
ctha / en steth-hors / equus admisti-
wige Stolaris, en stod-nuca /
en A-S, stod / grex eorum;
N: stod / N, equi admisti, &
nerationem destinata; zinspelende,
1008

fundamentum; & firmus, stabilis, constans,
en 't A-S, stathelian / I. CL: fundare, sta-
bilire; maer ook A-S, stal / status; en steal /
stealle / locus; status; en Ysl: stœla / I. CL:
animum addere & firmare; als 't gemoed
standvastig makende; gelijk ook by ons, ag-
ter de ingekorte Zakelijke deelen STAE of
STA, en STEE of STE, ons STEEL, STE-
LE, f: oulinks by den Vlaming, en nu nog
by den Waterlander STAEL, Angl: stallie /
scapus, stipes, caulis, & capulus, manubrium;
en A-S, stele / caulis, & columna; alles om
de stevigheid en 't vast- of staende-houden;
waer van ons † STELEN, I. CL: scapum, si-
ve stipitem inserere; beneffens het Vlaemsche
en Geld: STAEL-BLIND, by ons stok-blind,

ons STAL, n: GESTALTE, f: en n: H-D,
gestalt / F: statura, positura, forma, qualitas,
constitutio; A-S, stal / steal / status; als de
ware vertooning en gedaente of iet wel of
niet wel staet, gelijk ook MIS-STAL, n: mis-
stand, vitium, inconvenientia, & laesio; en
't H-D, aug-stal / vitium oculi; en Ysl: stoff-
tur / elegans, superbus; als trots en statelijk
van stal of bedrijf. Maer dit STAL hebben
we ook, als zinspelende op den stil-stand, de
rustplaets, en 't verblijf; dus ons STAL, m:
en f: H-D, stall / M, Angl: stal / A-S,
stalle / stal / stabulum, septum, mansio ar-
menti aut gregis; unde vulgò Stalla, & Ital:
stalla; en ook H-D, stadel / M, tugurium,
borreum; nabilar, suffugium; waer van ons
STALLEN, I. CL: H-D, stallen / I. CL: sta-
bula-
Ggg 2

STA.

bulare; A-S, *stallan* / I. CL: *stare*; waer toe mede ons STAL-HENGST, *m: equus admiffarius*; unde vulgò *Stallo*, *stallonus*, Gall: *estalon*, Ital: *stallone*, Angl: *stallion* / en STAL-BÓOM, *m: vacerra, stipes ad quem alligatur in stabulo equus*; en STAL-BROEDER, STAL-GEZELLE, *contubernalis*; en ons STAL-LICHT, *n: lucerna posita in aris aut locis eminentibus*; en STAL-LICHT, *n: ignis fatuus*; als salpeterige uitwasemingen der pisbroeijingen, des nagts in 't donker ligende in de stallen: En, vermits in de stallen gewoonlijk de paerden haer water maken, en insgelijks vermits die stil moeten staen, om dat natuerlijke gevoeg te voldoen, zo is, om dubbelde rede, ook hier van ontleent ons. † STALLE, *f: Angl: stale / lotium, urina*; waer van ons STALLEN, I. CL: H-D, *stallen* / I. CL: *urinae mittere*; unde vulgò *Stallare*, & Ital: *stallare*; en STAL-KRUID, *n: ononis, anonis; herba cuius radix urinas provocat, & rennum calculos comminuit*; en † STALLE, † STÉLLE, *f: vorago incurva, fossa verticosa*; als de krekken in de stallen, of, vermits, om de vlakheid of kromte van die, het water daer in blijft stil staen; en, als een gevolg hier van, ons STALLEN, I. CL: en 't Vlaemische STÉLKEREN, I. CL: *concrefcere, coire in densitate*; als zonder stilstaen niet te verkrijgen. Gelijk ook verder met E, en den uitgang L, ons † STÉL, Angl: *stale / vetus, vetustus, refes, quietus*, unde Gall: *estale*; en STÉLBIER, *n: vetus cerevisia & defecata*; en STÉLLE-PIS, *f: vetus lotium*; als hebbende lang blijven stil staen. Wijders omtrent in gelijke zinbetrekking als ons vorige STAL, *stabilum, septum*, het Geldersche en Sax: STÉLLE, *f: locus tatus*; en † OPSTAL, † OPSTÉL, *n: receptaculum, latibulum*; en, even als 't vorige † STADE, ook ons STÉLLE, *statio navium*; H-D, *stelle* / F, *locus*; en ziende op de schikking, toestand, en toebereiding van den staet der dingen, ons † STÉLLE, *f: positura, situs, positus*; waer van ons STÉLLEN, I. CL: H-D, *stellen* / I. CL: en ook VI. CL:; en Flandr: STALLEN, I. CL: *ponere, collocare*; & *ordinare, aptare*, Græc: *σείνειν*, en AEN-STÉLLEN, I. CL: *instituire, & applicare*; en ZIG AEN-STÉLLEN, I. CL: *se gerere*; en † AEN-STÉLLEN, † AEN-STALLEN, I. CL: nu nog AEN-

STA.

STAL MAKEN, *incipere*; en TOE-STÉLLEN, I. CL: *instruere, ornare*; & *olim dirigere*; & *suppeditare*; en VERSTÉLLEN, I. CL: *restaurare*; & *removere, transponere*; & *male collocare*; en VERSTÉLT STAEN, *consternari*; en † VERSTÉLT ZYN IN 'T SLYK, *inharrere cæno*; VOOR-STÉLLEN, I. CL: *proponere*; & *præponere*; en † VOORD-STÉLLEN, I. CL: *committere*; *machinari*; en UIT-STÉLLEN, I. CL: *exponere, & differre, procrastinare*; & *olim exornare*; & *collocare nuptui*; en BESTÉLLEN, I. CL: H-D, *bestellen / ordinare, disponere, providere*; ONTSTÉLLEN, I. CL: *turbare, confundere, & confundi*; A-S, *stplitan* / I. CL: *obstupescere*; en zoverder by ons meer andere *Composita*; en hier toe mede ons OP-STAL, OP-STÉL, *n: operis scema, erectio*; en 't Vlaemische OPSTAL, by ons OPSTAND, *m: seditio, tumultus*; en ons STÉL, GESTÉL, *n: en STÉLSEL, n: rerum positura, situs*; en † STÉL, *ordo, dispositio concinna*; OP ZYN STÉL ZYN, *paratum esse*; OP EEN STÉL EN EEN SPRONG, *ilicò, quam citissimè*; als alles aen een zijde stellende, en terstond gaende daer men geroepen word; en STÉLLING, *positura*; en STÉLLING, *f: of ook met een balfert-terminatie, STÉLLAGIE, f: tabulatum, contignatio*; als om 'er iets op te stellen.

Dog deze *terminatie L*, agter 't verkorte Zakelijke deel uit het *Præter*: als STO, STOË, of STU, gevoegt zijnde, vinden we daer in ons STOEL, *m: oul*; ook † STAL, A-S, *stéal* en *stol* / M-G, *stol* / M, F-TH, *stuoel* / M, H-D, *stuhl* / M, *sedes, cathedra, subsellium*; als een rust- en stand-plaets; waer toe het F-TH, *het-stuoel* / M, *thronus*; en A-S, *rice-stathol* / by ons RYKS-STOEL, *m: thronus*; en † STOEL-DOEK, *tapetum*; al-zoo de tapijten by de thronstoelen gebruikt worden; en by ons RÉGTER-STOEL, RIGT-STOEL, *m: tribunal*; verder ons STOEL-GANG, *m: alvus*; & *exoneratio alvi*; en STOEL-ZUSTER, *f: monacha refes*; en STOELKEN, STOELTJE, *n: sedecula*; en STOEL, WEDUW-LYKE STOEL, *bona que viduo vel viduæ post conjugis mortem debentur*; als 't gene de langstlevende blijft bezitten; en STOELKEN, *n: PADDE-STOEL, m: fungus*; om de stoelvormigheid; en 't GESTOELIE, *n: cathedra*; &

of STU, gevoegt zijnde.
 ons STOEL, m: ool: ook † STAL,
 al en strole / M-G, stol / M, F-TH,
 M, H-D, stuhl / M, sedes, carbe-
 cellium; als een rust-en stand-plaets;
 het F-TH, her-stool / M, thronus;
 rice-staathol / by ons RYKS-STOEL,
 us; en † STOEL-DOEK, tapetum; al-
 tapijten by de throonstoelen gebruikt
 en by ons RÉGTER-STOEL, RIG-
 m: tribunal; verder ons STOEL-GANG,
 † exoneratio alvi; en STOEL-ZUS-
 monacha refes; en STOELKEN,
 E, n: sedecula; en STOEL, WEDUW-
 OEL, bona qua vidua vel vidua post
 mortem debentur; als 't g:de de
 nde blijft bezitten; en STOELLEN,
 E-STOEL, m: fangus; om de stee-
 d; en 't GESTOELTE, n: carcer;

STELT, f: pes ligneus, gralle; als een voet-geltel,
 om 'er groote schreden of zware stampen me-
 de te kunnen doen; gelijk ook A-S, stellan/
 en stealan / stœlan / I. CL: saltare; en moog-
 lijk ook uit het Prat: hier toe het Ysl: stoll-
 tur / elegans, & superbus; als statelijk of
 trots van gang, gestalte, of lederoering; ge-
 lijk ook, op de standvastigheid en onverzet-
 telijkheid van opzet en zin, betrekkelijk is,
 ons † STÓLT. nu Euphon: STÓUT, H-D,
 stoltz / Angl: stoute / audax, confidens, ar-
 rogans; en STÓUT-MOEDIG, strenuus, ani-
 mosus, ferox; waer van † VERSTÓUTEN,
 I. CL: accendere amicos; en ZIG VERSTÓU-
 TEN, I. CL: confidentiam sumere, audere.
 Wijders met P agterop, ons STALPEN, I. CL:
 pede quatere, ferire; stampende even als de
 paerden, die te lang in haren zin op stal of

de Vlaemische Dialect dikmael de I voor on-
 ze E, en wederom de E voor onze I ver-
 wisselt, zo kunnen we gevoeglijk meê als
 struiken van dezen stamboom rekenen ons
 STIL, A-S, stille / AL: stiller / quietus, tran-
 quillus, sedatus; modestus, & tacitus; gelijk
 ook oul: by ons † STÉL, refes, quietus; ver-
 mits in stilte en op zijn rust-stand zijnde; en
 AL: unstillida / F. dissensio; en wederom by
 ons STIL STAEN, of ook met A, ons STAL
 HOUDEN, stare, sistere gradum; & stagnare;
 en STIL-STAND, m: bestand, inducia, quies,
 statio; en STILLE MISSE, of STILTE DER
 MISSE, canon missæ; en STILLE WEEK, heb-
 domada major, sancta; STILLE VRYDAG, dies
 parasceves; STILLE WOENSDAG, feria quarta
 hebdomadae majoris aut sanctæ, qua campana
 succinguntur, & tribus diebus silent; komen-

STA.

de wederom van **STIL** ons **STILLEN**, I. CL: **AL: stillan / I. CL: H-D: stillen / I. CL: A-S, stillan / I. CL: Yñ: stilla / I. CL: en Angl: stille / sedare, compefcere, componere, fistere & temperare**; en **AL: un-stillan / I. CL: inquietare**; en tot dezen tak mede ons **STILLE**, *latrina*; alwaer men volgens de lessen van welgemaniertheid, zig stil behoort te houden; en daer van weder **STILLE-VEGEN**, **STILLE-RUIMEN**, I. CL: *latrinas purgare*; en **STILLE-GANGERS**, *calopodia*, gelijk de stille-werkers gebruiken.

Tot dus verre hebben we onze beschouwing laten gaen over de aenneming van **L**, als een uitgang of toevoegfel, agter **STA**, **STE**, **STO**, **STOE**, en **STU**; maer my dunkt dat onze zelfde grondbeteekenis van **staen** of **standvastigheid** zig nog verder vertoont in andere takken met den uitgang **M** daer agter: als vooreerst by ons **STAM**, *m*: en *f*: **H-D, stam / M. A-S, stamme / Angl: stamme / truncus, stirps arboris**; als de vastigheid, waer door de boom staet en in stand blijft; even gelijk hier voor door **STEEL** of **STAEEL** de vastigheid der planten en struiken is uitgebeeld; en overdragtelijk ons **STAM**, *stirps, genus, propago*; en **STAM-GOEDEREN**, *bona hereditaria*; vermits een het maegschap van een zelfden stam verknocht: en van dit **STAM**, komt het **H-D, stammen / I. CL: ornum, progenitum esse**.

Dog, gelijk al by 't **A-S, stamme / de e** tegen onze **A**, by dit woord heeft plaets gekregen, zo mede voormaels by ons de **E** en **I**, in ons hier van afgeleide † **STÉMMEN**, † **STIMMEN**, I. CL: *firmum reddere, & consistere; componere*; **A-S, stamman / I. CL: sondere**; en **H-D, stammen / stammen / I. CL: inhibere, coërcere, arcere, cessare, collocare sese, statumicare, & fundare; & *quandoque, obstinatum esse*; desgelijks om de vastigheid ons **STÉM-RIEM**, *m: lorum sutile calcei*; waer van ons † **STÉMMEN**, † **STIMMEN**, en † **STEMEN DEN SCHOEN**, I. CL: *consuere oram calcei*; waer van wederom ons **STÉMSEL**, **STIMSEL**, *n: ora sive limbus calcei; orbiculata calcei exterior iusura*; desgelijks van † **STÉM**, *firmus, stabilis*; ons **STÉM-MIG**, **Yñ: steflegur / gravis, severus, modestus, constans, & compositus**; in den zelf-**

STA.

den zin als ons vorige **STADIG** uit een andren tak van deren boom afgeleid. Maer, 't gene mooglijk elk, in den eersten opslag, vreemd zal agten, hier toe schijnt my ook te behooren ons **STÉMME**, **STÉM**, *f*: **H-D, stin / stinme / F, F-TH, stemma / F, AL: stinma / F. A-S, stemme en stefne / stefn / en stefen / F, M-G, stibna / F, vox; gelijk ook **Yñ: stefna / F, dica**; niet zo zeer om de bovengenoemde beteekenis van ons oude † **STÉMMEN**, schikken, *constituere, componere*, hoewel ook de stem een velerhande klankvorming vervat, maer voornaemlijk om de vastigheid, en bestendige gelijkheid van aerd; want ons woord **STÉM**, beteekent niet zo zeer de spraek, of een geluidmaking of woordvorming van een mensch, als wel eigentlijk, dat byzondere evendragtige soort van geluid van elken mensch op zig zelven, uit welken hoofde men zeit *bes is de STEM van dezen of genen*; dat byzondere soort van geluid, daer elk zig zelf in gelijkt en niet een ander, waer aen men, op 't hooren spreken, elkander kent, zonder den andren te zien, en zelf zonder aenmerkinge van eenig onderscheid in **Tael** of **Dialect**: daerenboven, dus noemt men in de zangkunst ook **STÉM**; het byzondere onderscheid van **Bas**, **Tenor**, **Alt**, en **Superius**, vermits elk op zig zelf eene vaste hoogte van toon-vatting onderscheidentlijk verdeelt houd, geschikt na de byzondere vermogens der personen: zo dat de zinspeling van *evendragtige standvastigheid* de *Character* en de grondslag van onze benaming **STEM** is: gelijk ook, tot bevestiging van dit het voorgemelde **A-S, stefn / stefne en stefen / en M-G, stibna / vox**, benevens het **Yñ: stefna / F, dica**, wel uit een andren tak, een zelfden naemlijk als ons **STAF**, *stipes*, ontleent is, dog egter uit zulk een tak of stam, daer insgelijks de *stijf- of vastigheid* de grondbeteekenis vervat; want het zy men die mede tot deren stam van **STA** gehoorig reken, gelijk we straks hier nae in overweging zullen brengen, of, 't zy men die tot ons **STYVEN**, **STÉEF**, **GÉSTEVEN**, 't huis wijze, egter blijft deze grondbeteekenis een en dezelfde. Wijders van dit **STÉM** komt wederom ons † **STÉM-MIG**, *vocalis*; en overdragtelijk ons **STÉM**, **KEUR-STÉM**, *f: suffragium*; als mede ons **Verbam** **STÉMMEN**, I. CL: **H-D, stammen / I. CL:****

STA.

I. CL: *olim vocem edere; nunc usitatus, suffragium ferre*; en OVEREËN-STEMMEN, I. CL: *concinere, concordare*; AF-STEMMEN, I. CL: *dissuadere, suffragio evertere*; en BESTËMMEN, I. CL: *condicere, statuere, firmum reddere*; & *comprobare*; waer toe mede ons BESTËMDE TYD, A-S, *stemm / stemming / statutum tempus*; en 't A-S, *stem-wise / cyclus*; als eene vaste wijze van uitrekening der hoogtijden door middel van zekere *cyclen* of vertooningen van onloop van 't gesternte.

Maer, in de beteekenis van *stilstand* of *vasthouding* of *belemmering*, hebben we ook Ysl: *stam / N, balbutiens*; en A-S, *stamer* en *stomer* en *stomn / balbutiens, balbus*; en A-S, *stomnetaan / I. CL: balbutire & mutire*; en onder Ons met den uitgang EL of ER daer agter, tot een teeken van *frequentativum*, ons STAMER, STAMEL, waer van ons STAMELEN, STAMEREN, I. CL: H-D, *stamen* en *stammern / I. CL: Angl: stammer* en *stambet / balbutire, impedite loqui*; als waer by eenige lettermaking dikwijls stil staet, en de tong telkens als vastgehouden word.

En, wanneer deze belemmering zoo verre gaet, dat 'er geen onderscheid van lettermaking, maer slegts een schreeuw-geluid by te hooren is, zo benoemen wy dit met O, uit een tak van 't *Præter*, even gelijk ook al bij 't vorige A-S, *stom / stomer / balbus*; namelijk ons STOM, H-D, *stuum / elinguis, mutus*; en gelijk ook met a / het M-G, *stams / mutus, & surdus*; beteekende dit M-G, *stom* en *doof* te gelijk, vermits de doofgeborene, bij gebrek van gehoor, ook *stom* blijven; en, van ons STOM komt ons STOMMELYK, *tacite*; en overdragtelijk STOMME ZONDE, *f: peccatum sodomiticum*; als te schandelijk om genoemd te mogen worden: waer van verder ons VERSTOMMEN, I. CL: *obmutescere*; & *dictis vel factis os alicujus obturare*; en 't F-TH, *ar-stunnan / I. CL: obmutescere*; met welke gedaente eenigermate overeenstemmen, dog zonder s / het M-G, *dumba / dumbg / A-S, dumba / dumb / AL: tumb / Kimbr: thumbr / Daw: dum / Angl: dumb / mutus*, waer van 't F-TH, *er-tumban / I. CL: obmutescere*; hoewel ik agte dat deze, beneffens ons DOM, *obtusus, hebes*, tot een andren, dog tot nog toe my onbekenden, *stam* behooren. Nog ook is

STA.

betrekkelijk tot den zin van *stilstand*, ons STOM, *f: vinum in primis effervescentius suffocatum, ne suavitatem deperdat*; overmits door de zwavel de werking van dien wijn gesmoort en in *stilstand* gebragt is. Ook vinden we dit zelfde Zakelijke deel in ons STOMMELEN, I. CL: *fragorem edere, protrudere, de loco movere res ponderosas, inquietum esse*; als wordende eigentlijk toegepast op de zulken, die tegen eenig vaststaende beschoot aenflooten, of, die zware dingen, welke gewoon zijn stil te staen, van plaats verzetten, en alzo geraes maken; hoewel het ook op een zekeren aert van geluid kan zien, vermits verwart en rommelig als dat van de stommen: of anders opzigt hebbende op de doofgeboornen, en gevolglijk stommen, volgens de oude beteekenis van het M-G, *stams / surdus & mutus*; alzo de dooven, by gebrek van gehoor, gewoonlijk rammelig in hare beweging zijn; voorts IET WËG-STOMMELEN, I. CL: *abscondere, celare*.

Wederom, gelijk hier voor agter de Zakelijke deelen STËL, STAL, STOL en STUL, alzo nu mede agter dit STAM, STEM, STOM en STUM de *terminatie P* geschikt zijnde, zo vinden we hier uit vooreerst ons STAMP, *m: inculcatio, constipatio*; als met den voet of eenige zwaerte den grond of iet anders vast-tredende of instootende, om 't gene 'er in is, in stand of overeinde te houden; hebbende dit woord veel gelijkheid van zinn met ons vorige STALPEN, *pede quater, ferrere*; en van STAMP, komt ons STAMPEN, I. CL: H-D, *stampfen / I. CL: pedibus concutare, tundere, stipare*; en om de gelijkheid van beweging, ons STAMPEN, I. CL: Frif: STËMPEN, I. CL: H-D, *stampfen / I. CL: tundere, contundere, pinsere in mortario*; waer toe ons † STAMP, STAMPER, A-S, *stampe / H-D, stämpfel / M. telum ruidum, pilum, & fiska*; waer van mede ons STAMPYËN, I. CL: *supplodere*, waer uit, vermits dit den verwaenden snorkers eigen is, ook de oude spreekwijze ontteent is, van † STAMPEN en SMOOREN, I. CL: *ventose minari, intonare verbis & verberibus; & ira agitari*; en verder ons † STAMPËL, nu STËMPËL, *m: tudicula, typus monetalis; & res actu producta, nempe signum monetae; unde Ital: stampa, Angl: stampe / Gall: estampe*

pe

STA.

pe (*typus impressus*) en waer van ons STÉMP-PELEN, I. CL: *signare as*. Dog ook wederom, in gelijken zin als ons vorige STÉLPEN, STÓLPEN, ons STÉMPEN, BLOED-STÉMPEN, I. CL: *sistere, claudere sanguinem, stipare*; als doende het loopende bloed stil-staen. En, met O of U, byna in den zelfden zin als ons vorige STAM, ons STOMP, *m*: H-D, *stumpf* / M, Angl: *stumpf* / Kimbr: *stufur* en *stofn* / *truncus, caudex, ramis* & *foliis exutus, stipula, fistuca, caudex*; vermits de vastigheid van den boom, of ook wel, vermits men 'er de aerde of palen mede instampt, of anders, vermits zelf strekkende tot paelwerk, dat tot vastigheid van iet anders, in 't water of in den grond word ingestampt: en overdragtelijk zinspelende op de bottigheid der tronken, of op de berooftheid hunner bladeren, ons STOMP, H-D, *stumpf* / *bebes, obtusus*; en STOMPE, *m*: en *f*: H-D, *stumpfi* / M, Angl: *stumpfe* / *mutilatum membrum*; & *carpus, junctura manus*; waer van ons STOMPEN, I. CL: H-D, *stumpen* en *stumpfen* / I. CL: *hebetare, obtundere aciem, retundere*; & *mutilare, truncare*; en VERSTOMPEN, I. CL: *hebetare, & mutilare*; en VERSTOMPEN, VERSTOMPELEN, I. CL: *obturare, abscondere, celare*; in den zelfden zin als het voorge-melde wegstommelen; en ons STOMPELEN, I. CL: *senium instar procedere gradu cespitante*; en overdragtelijk, om de bot-en plomphed van verstand ons † BESTOMPEN, I. CL: *fallere incautum*; en STOMPERD, STUMPERD, *m*: *homo obtusus, bebes ingenio, ignavus, non frugi*; en STOMPE, *f*: *gnomon*; alzo men veeltijds tot wijzers van uerwerken uitge-beelde stompjes van de handen met een wijs-vinger plag te gebruiken. En, 't gene be-vestigt dat deze takken by dezen stam niet qualijk geplaetst zijn, is dit, dat men ook in 't A-S, uit een andren tak van dit *Verbum*, namelijk uit het *Prater*: *stunt* / die zelfde be-teekenis van stompheid en onverstand ont-leent heeft; als A-S, *stunt* / *stunta* / *stunte* / *stuntlice* / *stultus, stulte*; en *stuntspisse* / *stuntscippe* / *stulticia*; *stunt-spæce* / *stultilo-quinum*; en *stpnt* / *hebetatus*; en *stintan* / *stpn-tan* / I. CL: *obtundere, hebetare*.

Insgelijks vertoont zig de terminatie P, agter de Zakelijke deelen STA, STE, STI,

STA.

STO, STU; eerstelijk in ons STAP, *m*: en STAPPE, *f*: ook oul: † STIP, en † STUP, en Flandr: STÉP, Angl: *steppe* / A-S, *stap-pe* / *steap* / *stapa* / *storp* en *stepe* / H-D, *stapfe* / M, *gradus, passus, vestigium*; & *tr*: *scala* & *climacter*; & *spatium duorum pedum*; beteekenende eigentlich *een vaste tred met een rustenden stand verzelt*; want, gelijk in 't loopen en draven de agterste voet al van den grond af is, terwijl de voorste nog in de lucht zweeft, zo noemt men 't STAPPEN in tegendeel, wanneer de agterste voet niet ten vollen afloopt, aleer de voorste weder staet en vast geplant is; komende van dit STAP de verdere gemelde overdragtelijke beteekenissen van *een trede, voetstap, en de wydte van die*; als mede hier van het *Verbum* STAPPEN, I. CL: ook oul: † STIPPEN, en † STUPPEN, en 't Vlaemsche STÉPPEN, I. CL: en A-S, *stapan* / *stoppan* / I. CL: Angl: *steppe* / H-D, *stappen* / *stapfen* / I. CL: *progredi, gradi, vestigium figere*; en, ziende op het schielijk voorby gaen van een stap, ook hier toe ons † STAP-HANDS, en † STAPPENS, *statim, illico*; even gelijk hier voor uit een andren tak van dit *Verbum* ons TERSTOND, AENSTONDS, En wederom hier van, met den uitgang EL agter dit Zakelijke deel, ons † STAPPEL, † STAPEL, H-D, *staffel* / *gradus*; in den zelfden zin als ons STAP, zoo mede ons STAPEL, *m*: *cicada*; om zijn groote stap-treden met zijne lange springpoten; en ook ons STAPEL, *m*: ook † STAEL, en STEEL, *caulis, stipes, scapus*; om de stevigheid en 't stijf staen; gelijk mede † STAPEL, *m*: *pes, fulcrum cui sedes vel aliud quid innisitur*; A-S, *stap-pul* / *stipes*; & *basis*; en A-S, *stipere* / *fulcimen*; en ons STAPEL, *m*: Angl: *steple* / A-S, *stipel* / *stepel* / *stroopl* en *stoppel* / *turris, pyramis*; *strues*, & *meta fæni, unde Ital: sti-pa*; als zijnde tot vastigheid eerst op een bree-den grond geveest, en dan verder hooger op-gebouwt; Ysl: *stábbe* / *acerous*; nog ook ons STAPEL, *m*: *sedes, statio, stabulatio, & dispositio, constitutio*; & *tr*: *rerum venalium ex-positio forensis, privilegio Principis emporio col-lata*; waer toe STAPEL-RÉCHT, *n*: *ius fori, Privilegium urbi beneficiaria collatum, sistendi & ab instituto cursu retrahendi merces exo-ticas, quas negotiator adportat, ut pro tem-pore quodam in venum eo loco proficiantur*;

en

STA.

en van STAPEL komt wederom STAPELEN, I. CL: *constabilire, firmare, & in metasive strues componere.*

Maer, om den steun in 't gaen, of anders zinspelende op de bovenstaende beteekenis van STAPEL, en STEEL, *canlis, stipes*, ook mogelijk hier toe ons † STAP, en in een andere Dialect met de gelijkaerdige F en V, ook † STAVE, nu STAF, en STAEF, *m:* en *f:* H-D, stab / M, Angl: staffe / A-S, staf / staffe / staf en staf / *basulas, stipes, virga; & tr: licera*; en ons BOEK-STAVE, *f: licera*; zinspelende op de letterstaefjes der Boekdruckers; en TON-STAVEN, duigen, *afferes dolii*; om de staef-vormigheid, of, vermits de stevigheid der vaten; en verder daer van 't Verbum † STAVEN, I. CL: *figere, pangere, staenere*; en STAVEN DEN EED, *juramenti verba dictate, & dictata referre & figere*; en, vermits de duigen der vaten, als die niet regt volzijn, of als de droogte te sterk mogt zijn, inkrimpen, waer door reuten en lekkingen ontsaen, zo komt hier uit ons VERSTAVEN, I. CL: *fatiscere rimis, dissolvi & nimia ariditate andique perfluere*; hoewel ook dit STAF, STAEF en STAVEN, evenwettig schijnt t'huis te behoren by de takken van ons volgende Wortel-deel STYV.

Dog, ten opzichte van onsgemelde † STAP, Flandr: † STÉP, *stipes, & virga*, komt hier mée niet ongevoeglijk het Vlaemsche STEPEREN, I. CL: *infigere*; en STEPER-QUAED, *n: instigator ad malum.*

En wederom met I (gelijk ook hier boven by † STIPPEN, *vestigium figere, gradi*) hebben we desgelijks ons STIP, en STIPPEL, *m:* ook † STUP, *punctus, punctum*; als zinspelende op de puntige en kleinplekkige merkteekenen in 't afbakenen van Land-gronden door voetstappen, of ingestokene rijs-takjes, roeden, steekjes, of paelwerk, gelijk dus ook ons † STIP-TUIN, *m:* en † GESTIPTE, *n: sepes ex palis vel virgis crebris terrae infixis*; en † STIP-STAPPEN, I. CL: *lamellis aquas quatere*; als werpende de vlakke steentjes zo schuims langs de oppervlakte van het water, dat ze die stip- en stap-wijzig aanrakende by sprongen overkeilen: verder van ons STIP, ons STIPPEN, I. CL: *pungere, figere, stipitibus vel punctis intersepere; acu pingere, & plumare*; en 't *frequentativum* STIPPELEN, I. CL:

II. Deel.

STA.

punctis decorare, & variare; en ons IN-STIPPEN, I. CL: *insingere*; als stipwizig in-doopende; waer toe het Vriesche STIP, STIPPE, *f: Panis juri intinctus; & condimentum intinctus.*

Wijders wederom met P, agter STO, uit het Præter: ons STÓP, *m: obturamentum*; en STÓPPE, *f: STÓP-WÉRK, n: stupa, stypha*, Græc: *στυβιον, στυπιον*, Gall: *estoupe*, Ital: *stoppe*, Hisp: *estopaz*; als dienende om 't vogt of iet vloeibaers het uitloopen te beletten en te doen stil staen, en ook verder overdragtelijk ziende op alle vulling van gaten; waer van ons STOPPEN, I. CL: H-D, stoppen / of ook uit het Præf: *stapfen* / I. CL: *stipare, fistere; adstringere; & obturare; & tr: acu refarcire pannum vel linteamina*; en VERSTÓPPEN, I. CL: *obturare, obstruere, opplere; & supprimere*; en WÉG-STÓPPEN, I. CL: *abscondere, obturare, celare*; even als 't vorige Verstoppelen, en Wegstommelen; verder STÓPHAMER, *malleus, quo rima stipantur*; en STÓP-MÉS, *falx sive ascia qua stipantur vasa*; hoewel men, gedaentenshalve, dezen ook afkomstig, of ten minste van ouds gelijkstammig zou kunnen rekenen, met het genoemde Latijnsche en Grieksche. Maer ook wederom, met gelijk regt als ons vorige STAM; *stirps*, en STEEL, STAEL en STAPEL, *canlis, stipes*, uit andere takken van dezen stamboom ontleent, ons STÓPPEL, *m:* en *f:* H-D, *stufpel* / M. *stipula, culmus, fragmenti calamus, unde Gall: estouple, Ital: stoppia, Angl: stubble* / als de steel en stevigheid van 't korengras; waer toe ons STÓPPEL-RAPE, *f: rapa que post messem seritur, stipulis exaratis, rapa autumnalis*; en STÓPPEL-GANS, *anser stipulas pasceus*; en overdragtelijk, vermits de schagt het pluimwerk overeinde houd even gelijk de koorntoppels het graen, zo mede ons STÓPPEL-VEDER, *penna sanguinea, canlis*; vermits in 't begin van 't groeijen zig byna niet anders als schagt vertoont, zijnde 't pluimwerk nog niet ten volle, dog slegts als een vederige ruigte eventjes uitgeschoten; waer van ons STÓPPEL-HAEREN, *prima lanugo plumarum; & tr: prima lanugo barba*; en ons STÓPPELEN, I. CL: *primas pennas emittere.*

Dog hier voor hebben we uit een andren tak ook al gehad het oude STAP, en 't

Hhh

Vlaem-

STA.

Vlaemsche STÉP, *stipes, virga*, en STÓPPEL, *stipula*; dus mede, met de gelijkwaardige OE in stée van O, vertoont zig niet alleen het Friesche STOEP-GARDE, *f: flagrum, flagellum*, vermits uit stroo-stoppel- of rijs-bundels de geëffelhoeden getmaekt wierden, en STOEP-KÓRF, *nassa, textum vimineum*; maer ook ons †STOEPE, †STUIPE, *f: verber, castigatio virgarum & fusium*; waer van ons †STOEPEN, †STUIPEN, I. CL: H-D, *steupen* / I. CL: *quasere, concutere, verberare, flagellare virgis, pungerre, fodicare*; waer toe mede het Vlaemsche STUPEREN, I. CL: of ook met E, als hier voor, STEPEREN, I. CL: *instigare*; en †STOEPE, STUIPE, *convulsio, concussus, stupor, & deliquium animi*; & Flandr: *febris*; welke UI, by deze en nog eenige volgende voorbeelden, wat rede geeft om te twijffelen of deze met OEP wel hier te regt mogten zijn, 't en ware men dachte, dat te mets by een *Dialect*-verwarring de UI voor U in gebruik raekt, ter zake dat de Ongelijkvloeiende *Verba* met UI zo vele takken met U doorgaends uitleveren, of om dat sommiger *Dialect*, gelijk by eenigen in Zuidholland, aen de U en UI, een gelijke klank toepast. Maer van ouds is 'er nog een strafpleging in gebruik geweest, die op den zin van ons vorige STÓPPEL schijnt opzigt te hebben, namelijk van hairen en hoofdvel gezamentlijk, dat is, zo veel als met stoppels en al, uit-en af-te trekken, waer van men by 2 *Machab*: VII. 7, een voorbeeld vind, en 't welk by de Sax: en Geld: genoemt wierd STOEPE, STUIPE, *f: poena cutis & crinium*; waer van het *Verbum* †STOEPEN, I. CL: *cutem capitis unà cum capillis abstrahere reo*; ten andere, insgelijks met OE, dog in een gelijkheid van zin als ons vorige STOEL, schijnt ook hier toe betrekkelijk te zijn ons STOEPE, STOEP, *f: en STOEP-BANK, exedra, sedile pro foribus*; Angl: *steppe / scamnum*; als gemaekt tot een zitting of rustplaats voor het huis; waer van ons †STOEPEN, I. CL: *subsiedere, sedere*; A-S, *stupian* / I. CL: *humis se inclinare*; en †STOEPEN, †STUIPEN, I. CL: Angl: *stoupe / incurvare*.

Daerenboven, agter STA, STE, STIE, STO (of hare gelijkwaardige STU of STEU) de R gevoegt zijnde, zo vertoont zig in den

STA.

zin van strakke standvastigheid (even als ons voorgemeide STAG, STOG en STUG uit dezen stam) ons †STARRE, †STÉRRE, ook †STARRIG, †STÉRRIG, H-D, *starrig / starrisch / en stórrisch / stúrrisch / rigidus, asper, inflexibilis*; A-S, *sterne / torvus*; en nu nog ons HALS-STÉRRIG, HALS-STARRIG, en †STÉR-HALZIG, H-D, *starrer / obstipus, tetanicus, obstinatus*; waer van ons †STARREN, †STÉRREN, I. CL: en VERSTARREN, VERSTÉRREN, I. CL: H-D, *starren / erstarren* / I. CL: *rigere, rigescere, arrectum stare*; en STARREN, STÉRREN, I. CL: en STAR-OOGEN, I. CL: en †STÉRLYK AENZIEEN, H-D, *starren* / I. CL: A-S, *starian* / I. CL: *rigidis oculis intueri, conuerti fixo obtutu*; en VERSTÉRREN, I. CL: *perstringere oculos stellanti lumine*; en STÉRRE DER OOGEN, *acies oculi, pupilla*; en STÉR-BREME, *strix*, een zekere nacht-uil, starrig en onverzettelijk van gezicht; en 't agterste lid BREME, dunkt my te zien op zijn leelijk geschreeuw van BRÉMMEN, *ingire, rugire*. Verder ons STARRE, STÉRRE, *f: en †STÉRNE, M-G, stáirno* / F, Yñ: *starna* / F, F-TH, *sterron / sterren* / M, A-S, *storra* / M, H-D, *stern* / M, Angl: *star / starne / sterre* / Dan: *stierne / stella*, Græc: *ἀστήρ*, Peris *ster*; 't zy als ziende op het vaste gesternte aen 't hemelrond, al-aen onderling een zelfden stand houdende, 't zy, vermits in tegenstelling van het Zonnelicht, zig latende strak bezien of bestar-oogen; of anders, overmits de schippers het bestier hunner reize, en de Hemelbeschouwers hare waernemingen daer op moeten doen, waerom ze daer op dikwijls staen te starren; of, mooglijk om alle deze redenen te gelijk: waer toe verder ons STAERT-STÉRRE, *cometa*; GESTÉRNTE, *sidus, sidera*; STÉRRE-KYKER, *m: astronomus*; STÉRRE-KUNDE, *f: astronomia*; STÉRRE-KLAER, *sublustris*; STÉRRE-SCHÓT, *w: en SCHIET-STÉRRE, f: lampas aëris*; obtstaende zo men gift uit opgehevene slijmqualen, in 't duister liggende gelijk een sterre, en snellik verschietende; en STÉRREKRUID, *w: aster atticus*; als sterfomig van bloem; en STÉRHAMER, *securis radiosa, malleus echinatus*; en 't *Verbum* STARREN, STÉRREN, I. CL: *stellare, micare instar stellæ*; en †STARREN, †STARNEN, I. CL: *stellari, figuræ*

STA.

garas præbere stellis similes; als mede ons STÉRRE, *f: margarita, aut res quævis multangula instar radiatorum stella*; en STÉRRE, STARRE, *f: STÉRSEL, n: STÉRNSEL, n: suffusio oculorum, Hypocbysis*; als zulke bedwelmingen op het oog, dat 'er gestadig een sterrieg schemerligt schijnt voor te zweven; waer toe ons STAR-of STÉRRE-BLIND, A-S, *starr- en stare-blind / suffusione cæcus*; hoe-wel ook dit kan t'huis gebragt worden tot het star-oogen, dewijl men, als dat al te sterk op eenig licht geschied, zoodanig star-blind word. Voorts STÉRRE, STÉRNE, † STIRNE, *frons equi vel bovis*; om de ster-wijzige haer-verspreiding op het voorhoofd; en STÉRNLÓÓS, *effrons*; STÉRNGESMYDE, *n: STÉRRIEM, m: frontale equi*; en † STÉRRE, STÉR-LINK, STÉÉRLING, ook spreeuw, H-D, *star*/ Angl: *stare / starlinck / A-S. ster / storr / storn / stearn / starnus*, Ital: *storlino*; om de ster-spikkels in de veders; en, of het Engelsche SCHÉLLING STÉÉRLINGS, *solidus sterlingus*, allereerst met een spreeuw of met sterren bemunt zy geweest, heb ik nog niet zeker kunnen vinden; immers Kiliaen wil daer heen, zeggende, *Sterlingus, vel à sturni avicula, vel à stella nota; cusus est in Angliæ nummus unius unica argenti, anno 1249.*

Verder, agter † STÉRRE, STARRIG, *rigidus &c*, de uitgang K, voor IG, gevoegt zijnde, zo vind men ook hier uit het A-S, *starr / stearr / durus, rigidus, tetanicus*; en ons STARK, STÉRK, *strictus, fortis, durus &c*; dog dit kan, beneffens zijne andere takken, ook by omzet voor STRAK gekomen zijn, gelijk wy daer van breeder by 't Wortel-deel STRYK zullen handelen.

Wijders ons STAERT, STÉÉRT, START, STÉRT, *m: en f: H-D, stertz / M. A-S, steort / stert / cauda*; 't zy om 't sterk of starrieg opregten en uitstrekken (gelijk ook H-D, *starr*) / I. CL: *turgeri, tendi, distendi, & transl: arrogantem esse*, 't zy als 't roer en bestier van den loop van 't beest (immers by de visschen en vogelen), 't zy om het stevig en dikwijls roeren, gelijk ook A-S, *sterran / sterran* / I. CL: *movere*, en overdragtelijk ons STÉÉRT, *m: en f: syrma; anus, podex; & reliquum alicujus rei*; en STÉÉRT-BÉÉN, *n: A-S, sterr / os sacrum*; als staertig afloopende; en STÉÉRT-BÓLLEN, I. CL: *volvère se in*

STA.

caput; buitelen gelijk de honden met kop en staert tusschen de beenen; en ons † STÉÉRTEN, I. CL: *fugere*; even gelijk men ook zeit *de bielen laten zien voor vlugten*; Maer ons STÉRTTEL, STÉRTELING, *ligula adstrictoria, ligamen*, schijnt op de strakke binding, of op de gelijkheid aen een staertken te zien. By deze allen komt A of E, gelijk gewoonlijk voor de R, gantsch onverschillig.

Maer, gelijk we voor ons gemelde STAR-RIG, *rigidus &c*, in 't H-D, *starrig / starrisch / störrisch* en *stürrisch* / en by ons ook STOR hebben, met welke laetsten mede overeenkomt ons † STUER, nu STUERSCH, Geld: STORVIG, A-S, *sterne / rigidus, inflexibilis, & torvus*, en ONSTUER, *mitis, placidus*; zoo vind men, in dien zin van stor te maken of storrieg te behandelen, ons STEUREN, STORREN, VERSTOREN, Brab: STOOREN, VERSTOOREN, I. CL: A-S, *stiran* / I. CL: *exacerbare, irritare, turbare, & inturbare*; en M-G, *andstauran* / I. CL: *fremere in aliquid*; waer toe mede het Yfl: *stir / bellum / stir-biorn / bellicosus ursus*; en ons STEUR-of † STUER-KRABBE, *locusta; piscis ex genere crustatorum, binis ante oculos cornibus metuentis, vide Kilian*; waer by niet qualijk past ons STEUR, *m: A-S, stpria* / H-D, *stör / M, accipenser, porcus marinus, vulgo Sturio, unde Gall: esturgeon, Ital: storione, Hisp: esturion, Angl: sturgeon* / om de storriegheid van zijn rouwen knobbel-huid; en STEURMAGE, huisblas, *Ichthyocolla*; als wordende uit den buik van dien visch de huisblas, een soort van vischlijm, toebereid.

En, op de woede en verstorringe past, met agtervoeging van den uitgang M, agter STÓR, ons STÓRM, *m: rumor, strepitus, impetus, impressio, turbata vis, unde Ital: Stormo, Gall: estour*; en STÓRM, *m: H-D, sturm / M, Yfl: stormur / M, A-S, storm* en *steorne / tempestas*; en STÓRM, *classicum, ineunda pugna signum*; STÓRM SLAEN, *classicum canere*; waer van verder ons STÓRMEN, I. CL: A-S, *stirman* / I. CL: *immultuare, turbare, strepere, unde Ital: stormire*; en STÓRMEN, BESTÓRMEN, I. CL: *incurtionem facere*; STÓRMHOED, *galea oppugnatoria*; en STÓRM-KATTE, *vineæ, pluteus, propugnaculum eminent, altum collinum*.

Verder, 't zy om de woede, of liever om de

STA.

de storrigheid en moeilijke behandeling, ons STIER, *m*: varre, H-D, stier / M, Sax: ster / steer / Angl: stete / saurus; als stuerfch en stor; maer ook is die naem van ouds aen kalveren gegeven van beider kunne, om gelijke rede, vermits storrig en lastig in 't voortdrijven, dus M-G, stiurg / M, en A-S, stiorc / vitalus; en A-S, stpre / stire / stpre / bucalus; en steorc / juveneus, juvenea; en 't Geld: STIERIK, *f*: junix; eene verze of jonge koe. Nog ook ons STIER, *n*: STUER- en STIERROER, *n*: A-S, steam / steore / steor / Angl: sterne / H-D, steuer-ruder / M. clavus, gubernaculum; om 't noodzaekelijk strak en stevig houden; waer van ons † ONSTUER, *indomitus*; en STIEREN, STUEREN, I. CL: F-T-H, sturon / I. CL: H-D, steuren / I. CL: A-S, steoran / stioran / spran / I. CL: agere navigium; & *tr*: regere, dirigere, gubernare; & agere, adigere, ducere, & instigare; waer van Sommers in zijn treffelijke *Dictionary*: A-S, ook 't voorgenoemde STÉRLING afleid, alzo alle de muntvergelijkingen in Engeland daer nae gestiert of gericht worden: voorts overdragtelijk STIEREN, STUEREN, TOESTIEREN, I. CL: mittere, conferre, & olim tribuere, contribuere; als bestierende en verzorgende, dat men iet bekomt; waer toe het oude † STUER, † STEUR, en † STIER, *f*: tributum, vestigal; en H-D, steur F. tributum; & eleemosyna; dog tot STIER, clavus, ons STIER- en STUER-BOORD, A-S, steorbord / *dextra navigii*; als ter rechterzijde van den stierman, in tegenstelling van BAK-BOORD, *sinistra navigii*, waer nae toe de rug van den STIERMAN, *m*: A-S, steorman en steorra / stiorra / gubernator, nauclerus, gewendt is, zie verder daer van by ons BAK, in deze I. Pr. Ondertusschen strekt het tot bevestiging van deze Afleidingen, dat, onder deze voorbeelden, de vocalen by de Verwanten zig niet net na de *Dialect*-regel beantwoorden, maer zig als onverschillig uit dezen of genen tak van STA, STE, STIE, STO, STU, of STEU ontleent vertoonen; gelijk ook daerenboven in stee van ons voorgemelde STÉLKEREN, STÓLKEREN, *concrefcere*, zig mede laet vinden het Vlaemsche STÓRKELEN, STURKELEN, I. CL: *concrefcere, coagulari, constipare*; om 't stevig worden en stillaen van 't vloebare; alwaer dus STÓL en STÓR, als

takken voorkomen, slegts verschillig van *Terminatie*, maer egter aen een zelfden boom uitgegroeit: en op deze wijze schijnt my het Geld: STÓRK, *m*: H-D, storck / M, Angl: storck / ciconia, te zien op het strak en stil staen van den oyevaer, slapende ook alzo met het hoofd op een der schouderen; 't en ware het beter op zijn storende geklapper paste.

Hoe dus uit eenen zelfden stam van dit ons *Verbum* STAEN oul: STANDEN, zonderaenmerkinge van zijne menigvuldige *Composita*, zo vele voorname takken konnen gesproten zijn, zulks dat het getal der Zakelijke deelen tot over de t'zeventig loopt, als STAND, STÉND, STAD, STAED, STEED, STAEG, STEE, STAEY, STEEDS, STEEG, STAET, STAEND, STOND, † STOON, STEUN, STUT, STOET, STOEF, STEEL, STAEL, STAL, STÉLK, STÉL, STOEL, STÓL, STÓLK, STÉLT, † STÓLT en STÓUT, STALP, STÓLP, STULP, STIL, STAM, STÉM, STIM, STAEM, STOM, STAMP, STÉMP, STOMP en STUMP; STAP, STÉP, STIP, STUP, STAEP, STEEP, STÓP, en STOEP, en STAR, STÁR, STEER, STAERT, START, STÉÉRT, STÉRT, STARK, STÉRK, STARN, STÉRN, STIRN, STIER, STUER, STEUR, STUERSCH, STOOR en STÓOR, STÓR, STORV, STÓRM, STÓRK en STURK, en mooglijk ook STAF en STAEF of STAEV; waer uit wy, slegts in onze tael, by de 450 takken of telgen hier hebben aengehaelt, en waer van sommigen nog schijnstrijdige betekenissen hebben aengenomen, zulks schijnt in den eersten opslag, zonder een gevoeglijke ontleding, of elkander dienst doende woordschikking, onbegrijpelijk; niettemin, dat geen van die allen hier ongeregelte inkomt, en dat op zulk een of dergelijken trant onze tael-takken uit elkander zijn voortgekomen, agt ik niet, dat verder bewijs van nooden heeft dan we reeds in onzen *Geregelden Grondslag van Afleiding* hebben aengetoont. Maer, mag men zeggen, schoon iet als mooglijk in 't verstand te voren komt, dat zelve nogtans is altijd niet waer; en men zou, om de verwonderlijke veelheid dezer takken, acu eenigen van die ook twijffelen mogen, voornaemlijk aen die weinigen, van welken wy hier berigt hebben, dat er ook andere Wortels,

STA.

tels, volgens de gedaente en kracht, gelijk regt op dezelve schijnen te hebben. Dog, men twijfele vry lighter, dan men besluite, daer ik het ook mee houde, mits dat het met oordeel geschiede, en naeukeurig naegezien werde, waer we eenigen onvoorzigtigen stap, of onbehoorlijken sprong mogten gedaen hebben, als dan vermoede ik, zal men egter den hoop dezer takken, volgens deze voorgedischte schikking, nog zo groot blijven behouden, dat hy alle vorige verwagting, zo wel als hy de mijne deed, te boven gaet.

Daerenboven, eer ik van dezen stamboom afscheide, zal ik 'er nog een twijfeltak byvoegen, naemlijk ons STANGE, STÉNGE, f: H-D, stange / F, A-S, stenc / stenge / stipes, pertica, vallus, sudas, vellis, fustis, longarius, sparus, contus, hastile, phalanga, unde Ital: stanga; en Ysl: staug / basta; in Plow: stinguur / basta; en ons STANGE, ramus, & malus navis; en STANGEN aen het paerdstoom, lupatum ferreum, pertica freni, moderamen teres equorum; en STANGEL, STÉNGEL, m: H-D, stängel / stengel / M. caulis, stipes, scapus, stipula; en STANGEL-ROOPEN, geniculan, stipula vel caulis intermedium; waer van het H-D, stängelen / I. CL: statuminare, palare, pertica firmare; en H-D, stangen / I. CL: concalcare, consundere, stipare; allen om de vast-en stevigheid, omtrent in gelijke rede als ons vorige STEEL, STAEL en STAM, &c. Ik heb dit een twijfeltak genoemd, niet om de beteekenis, want die vlijt zig al te wel; maer eenigfints om de gedaente, te weten, overmits hier de NG in plaets van ND komt; 't is wel waer, dat we dit zouden kunnen oplossen, met aen te merken dat in onze tract-Dialect ook STONG en STING voor 't Praeter: STOND gaen, en gevolglijk die verandering in dit geval eeniger mate gewettigt is, behalven dat men ook de NG hier als scheidbaer zou mogen aanzien, vermits STAN voor de inkorting van STAEN mag komen, en GE of G voor een terminatie verstrekken; maer, de eigentlijke grond van mijne twijffeling is, dat 'er onder onze Taetverwanten, naemlijk het M-G, A-S, en Ysl: nog een oud ongeleijkvloeiend Verbum stingan / staug / stungen / &c, pungere, zig opdoet, waer van we in de II. P₂ by 't Wortel-deel STING

STA.

zullen spreken; welke stam hier op ruim zo veel regt schijnt te hebben, alzoo de gedaente minder, en de zin omtrent even zo min oplossing vereischt. Hier by kan men nog een tweeden twijffel-tak voegen, te weten, met den uitgang G agter 't Zakelijke deel STA te voegen, om daer uit te vinden het frequentativum STAGGEREN, STAGGELM, I. CL: vacillare pedibus; & gradibus inter-intermissis procedere, & subinde retrogradi; dog zie van dezen ook by ons volgende STYG, in deze Proeve, en by STIG, in de II. Proeve.

De Zaek- of Wortel-deelen.

STANG, in STANGE, stipes, pertica, contus, & ramus, & malus navis, &c; en STANGEN VAN EEN TOOM, lupatum ferreum, moderamen teres equorum; en STANGEL, caulis, stipes, scapus; enz. zie daer van bij 't vorige STAND, in deze Proeve, en by STING, in de II. Proeve,

STANK, in STANK, faetor; & olim odor, & odor suavis; by STINK, in deze Pr.

STAP, in STAP, gradus, passus, vestigium, climacter; & spatium duorum pedum; STAPPEN, progredi, vestigium figere; † STAP-HANDS, † STAPPENS, statim, illico; † STAPPEL, gradus; en † STAP, baculus, stipes, virga; zie daer van by 't vorige STAND, in deze Pr.

STAR, in † STARRE, † STARRIG, rigidus, asper, inflexibilis; HALS-STARRIG, obstinatus; † STARREN, rigere; STAR-OOGEN, consueri fixo obtutu; STARRE, stella &c; STARREN, stellare, & stellaris; enz. by STAND, in deze Pr.

† STARF, het oude Praeter: van STÉRVEN, by STÉRV, in deze Proeve.

STARK, in STARK, fortis &c; en STARKEN, VERSTARKEN, corroborare &c; zie daer van bij STRYK en bij STAND, in deze Proeve.

Hhh 3.

STARN,

STA.

STARN, in STARNEN, *stellari*; &c, zie by STAND, in deze Pr.

START, *canda* &c; by STAND, in deze Pr.

STE.

STEE, in STEE, *locus*; IN STEE, *vice*; STEEKIND, *prodigientiae damnatus*; by 't vorige STAND, in deze Pr.

STEED, in STEDE, *locus*; HOF-STEDE, *villa*; BÉD-STEDE, *cubile*; † STEDEN, *sistere*; BESTEDEN, *locare, elocare* &c; STEEDS, STEDES, *assiduè*; † STEDIG, *rigidus*; & *stabilis, firmus, assiduus*; en † STEDIGEN, *stabilire*; by STAND, in deze Proeve.

STEËG, *rigidus, pertinax*; zie daer van by STAND, in deze Pr.

STEEG, in STEEG, GESTEGEN, verbuigfels van 't *Verbum* STYGEN: en EEN STEEG, *numerus vicenarius ovorum*; en STEEG, STEGE, *angiportus, semita ascendens* & *descendens*; † STEGEN, *scandere*; STEGEL, *fulcrum, paxillum*; STEGEL-RÉÉP, *stapia*; en STEGER, *gradus*; by 't volg: STYG, in deze Pr.

STÉEG, in STÉEG, *acclivus, gradus, trabs*; † STEEGE, *praeipitium*, & *semita ascendens*; † STEEGEN, *elevare, ascendere*; † STEEGER, *scala, gradus*; by 't volg: STYG, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

STEEK, enz, in ons STEKEN, STAK (in *Plur*: STAKEN, en in *Subj*: STAKE), GESTOKEN (en ook GESTEKEN), IV. CL: I, *pungere, punctis ferire, fodicare, lancinare, stimulare, figere, pangere*, Græc: *σιγειν*, Angl: *stiche*; en ons STEKEN, IV. CL: I, *scalpere, insculpere, incidere in are*; & *decurrere, lancea*; en de spreekwijzen MET WOORDEN STEKEN, *dictis pun gere, ledere aliquem*; DEN HOORN STEKEN, *canere buccina*; DEN BAL STEKEN, *datasim pila ludere*;

STE.

DEN SCHULD OP YMAND STEKEN, *conferre culpam in aliquem*; NA DE KROON STEKEN, *aspirare, ambire coronam vel gloria premium*; IN SCHULD STEKEN, *are alieno opprimi*; DAER STEEKT VRY WAT IN, *multum ex illis conjecturare, ballucinari, vel probare licet*; ZIG ÉRGENS IN STEKEN, *miscere se dictis vel factis alterius*; *qua alterius sunt curare*; en DEN SPÓT STEKEN, *ludibrio habere*; zinspelende op het spotwizig uitsteken van tong of vinger agter ymands rug; en EEN SPÉLD 'ER BY STEKEN, *opus sistere*; ontleent uit het gebruik van spel den te hegten tot een teeken hoe verre men gevordert, of waer men 'er uitgescheiden zy; en ÉRGENS STEKEN OF IN BLYVEN STEKEN, *barere*. Ook zijn 'er nog etlijke voorname voorzetzungen van dit *Verbum*, als AEN-STEKEN, *affigere*; AEN-STEKEN, besmetten, *inficere*; AEN-STEKEN, ONTSTEKEN, *incendere, inflammare*; EEN HUIS AEN-STEKEN, *inferre faces domui*; & *morbo contagioso inficere familiam*; EEN FLÉS AEN-STEKEN, *relinere lagenam*; en AF-STEKEN, *detrudere*; AF-STEKEN VAN LAND, *solvere ora*; DE LOEF AF-STEKEN, *certando superare*; ontleent van 't zeilen: DE KELE AF-STEKEN, *jugulare, confodere jugulum*; EEN VAT AF-STEKEN, *expromere vinum dolio*; nog ook BESTEKEN, *configere, circumfigere*; en gelijk men van overlang gewoon is geweest de voorgenomene grondleggingen en bouw-werken met stekken af te palen, zo is overdragtelyk hier van ontleent ons BESTEKEN, *moliri, machinari*; & *informare, delineare opus conficiendum*; en vermits men by de wildjagt de beesten in 't netwerk, dat aen staken gehegt is, zoekt te drijven, zoo mede ons BESTEKEN, *tendere retia, sepire plagis nexilibus*; & *tr: tendere insidias, struere fallaciam*; dog vriendelijker zin heeft ons BESTEKEN MET BLOEMEN, *ornare floribus*. Voorts IN-STEKEN, *infigere, ingerere, indere*; IN-STEKEN, inblazen, *suggerere*; en ONDER-STEKEN, *subdere, supponere*, & *intermiscere*; ONTSTEKEN, *incendere, inflammare*, & *incendi*, & *inflammari*; en ONTSTEKEN, OP-STEKEN EEN VAT, *relinere dolium*; en † ONTSTEKEN, VERSTEKEN, WÉG-STEKEN, *amovere, abdere*; & *clam de medio remouere*; en OP-STEKEN, *sursum erigere, in altum elevare*; & *tr: augeri, augetere,*

STE.

increfcere; OP-STEKEN, BY ZIG STEKEN, *condere, recondere*; & *scommata recondere animo*; OVER-STEKEN, *porrigere*; WYN OVER-STEKEN, *vinum ex uno in alterum transpromere dolium*; TOE-STEKEN, *porrigere, suggerere, suppeditare*, TOE-STEKEN, met eenig fcherp, *impetere gladio, cultro* &c; en ons VERSTEKEN, *iterum vel alio modo figere*; en VERSTEKEN, *abdere, abstrudere*; & *olim rejicere, depringere, reprobare*; VERSTEKEN IEMAND VAN ZYN RÉCHT, *excludere aliquem à suo jure*; waer van 't *Præter: Partic:* VERSTEKEN OF VERSTOKEN, *exclusus*; en ons UIT-STEKEN, *expungere, effodere, extrudere, expellere; exculpere; calare*; UIT-STEKEN, *eminere*; & *excellere; quin etiam prominere, propendere, protuberare*; en UIT-STEKEN, uitleggen, *excipere*; DE TONG OF HAND UIT-STEKEN, *exerere linguam vel manum*, &c; DE OOGEN MET GIFTEN UIT-STEKEN, *muneribus corrumpere*; en ZOOVOORT; zijnde allen mede van de IV. *Class: 1.*

Onder de Taelverwanten hebben we het H-D, *stechen* / *stach* (in *Subj: stache*) *gestochten* / III. CL: 2, *pungere, figere, calare*; en ent-*stechen* / III. CL: 2, *exoriri, initium sumere*; beneffens deszelfs *Composita* ofvoorzettingen. In 't A-S heeft men wel *stican/ confodere, jugulare*, & *berere*; dog de blijkem ontbreken my van de oude Ongelijkvloeiendheid, hoewel ik die vermoede uit de takken met a/ die zig in 't gevolg zullen opdoen.

Tot het Wortel-deel van 't *Præf:* of van den *Infinit:* ons STEEK, *m:* en STEKE, *f:* A-S, *stice* / Angl: *stiche* / H-D, *stich* / M. *punctus, punctio*; *ictus cuspidis, spiculi*, & *vulnus punctim factum*; & *tr: verborum lesio, reprehensionis morsus, sugillatio*; en WURM-STEKE, *vermiculatio*; alzo de houtwurmen pypagtige loopgraven maken, van wijdte en rondheid even of ze 'er met een priem waren ingestoken; en STEKEN ONDER WATER GEVEN, *occultè verbis pun gere*; STEKE-BLIND, ook † STÉK-BLIND, en STIK-BLIND, en uit het *Præf:* STÓK-BLIND, *per-cæcus, omnino cæcus*; als kunnende geen sték of stok onderkennen, of, als moerende met een stok den weg naespooren, of, als zijpde de oogen uitgefloken; STEEK-BEITEL,

STE.

m: scalprum; STEEK-YZER, *n: calum*; en STEEK-YZER, *m: aelchere, tridens, fascina*; om al stekende daer mede de ael te vangen; STEKE, VINK-STEKE, *decipulum, transenna*; & *tr: aucupium, aucupatio*; wegens het bestokene yzere tralie-of net-werk om de vogelen te vangen; en STEEK- of STÉK-SPÉL, *n: decursio equestris; vulgo bastiludium*; en STEEK-en † STÉK-PÉNNING, *m: donum ilex*; als die men stilletjes ymand in de hand steekt: en † UIT-STEKE, *f:* nu UIT-STEEK, *m:* of nog gemeenzamer UIT-STÉK, *n: eminentia*; & *terre lingua*, & *projectum*; en *adverbialiter* BY UITSTÉK, *eximie, insigniter*. Verder ons † STEKENIS nu STEKING in de zijde, *pleuritis*; en † STEKENIS, nu STEKING aen 't herte, *cardiaca*; en † STEKENS, *punctim*; † STEKER, *m: stimulus; fica, pugio*; BIER-STEKER, *m: Zythopola*; om 't oversteken van de bieren: en met den uitgang EL, ons SPE-KEEL, en † STAKEL, Frii: STIKKEL, A-S, *sticel/ sticel/ sticol* en *sticelg/ stimulus oculcus, arduus*; en STEKEL-en STÉK-BEZIE, *uva crispa*; en STEKEL-BÓOM, STEKEL-DOREN, STEKEL-HAGE, *rhamnus*; om de doornstekels aen die takfscheuten; en STEKEL-KRABBE, *pagurus*; een soort van zee-krabben, met stekelpunten voorzien; en verder ons STEKELIG, *aculeus, arduus*; & *tr: verbis pungens*; en 't H-D, *stechelen* / I. CL: *stimulare, & morderie verbis*; en INSTEKELING, *m:* en *f: suppositivus, & subditivus*; en VER-STEKELING, *m:* en *f: rejectivus*; en STEKELING, *spinachia, piscis aculeati genus*; een soort van grondel met een stekelpits aen den kop, en doornen op de deksels van de kuwen: en uit het *Præf: Partic:* UIT-STEKEND, *eminens, splendens, optimus*.

Behalven de reetsgenoemde † STÉK-SPÉL, † STÉK-BLIND, en † STÉK-PÉNNING, en UIT-STÉK, met de ingekorte É, zo hebben we ook nog ons STÉK, en † STEKE, *m:* en *f: Sax: stik* / Angl: *stikke* / A-S, *sticca* / H-D, *sticken* / *stikke* / M. *germen, arboris propago, stipis, baculus, bacillum; meta*; unde vulgò *stecca*, & Ital: *stecca, steccbe*, Hiisp: *estaca*; als puntig en bequaem tot enting of om in den grond te steken; en STÉK IN 'T SPÉL, *scrupus*; om 't insteken of inschuiven der schijven; en STÉK, SNAER-STÉK, sleutel, *clavus*; als waer in men de snaer doorsteekt en vast maekt; en STEK-

STE.

STE.

STÉK-PILLE, *f. balanus, glans, vulgò suppositorium*; en STÉK-APPEL, doorn-appel, *ponium spinosum, stramonium, malum Peruvianum*; om de weeke stekepunten op de vrugt; zijnde 't zaed van den bloem dezer plante, zo men verhaelt, van wonderbare kragt, doende hem die 't ingenomen heeft omtrent een etmael lang, of lacchen, of praten, of weenen of slapen; dog meest den tijd slijt hy met praten vragen en antwoorden, schijnende volkomen by zijn verstand te zijn, hoewel hy in der daed onkundig is met wien hy kout, en geen geheugenisse daer van draegt, wanneer hy weder by zig zelve komt; en STÉK-EN STEEK-PALM, huilt, *aquifolia*; als volstekels aen de bladen; en WORM-STÉKTE in den buik, *vermina, orum*; om de prikkelstekingen: en STÉK-RAPEN, fransche rapen, *napus*; om haer lange stek-vormige gedaente: † STÉK, nu STÓK, *m: cippus, numella*; als waer aen en waer in de handen of voeten der gevangenen gestoken en gekluitert worden; waer van ons † STÉKKE-KNÉGT, nu STÓK-BEWAERDER, *m: carceris custos*; en Ysl: *stec-kut / canla*; eene kooy, daer men de schapen insteekt. Voorts ons *Verbum* STÉK-STEENEN, I. CL: *ludere silice*; en STÉK-BALLEN, I. CL: *datatim pila ludere*; dat is steekwijzig langs den grond elkander de ballen toeflaen: daerenboven ons BESTÉK, *n: septum, sepimentum; inceptum; molimen; & operis conficiendi delineatio*; zijnde zin-rijk, volgens de zo velerhande beteekenissen van 't *Verbum* BESTEKEN; en ons ONDER-STÉK DOEN, *alterius questum anticipare, lucrum interciperere*; OVER-STÉK, *n: UIT-STÉK, n: projectura domus, podium, pergula*; en OVER-STÉK, *n: overflag, sumptuum & agendorum delineatio, recensio*; en VERSTÉK, *n: privatio juris, exclusio*; Wijders van STÉK, *stipes &c.* komt ook ons † STÉKKEN, I. CL: H-D, *stekken / I. CL: pungerere, figere, indere, pangere; claudere lignis spiculis; & olim infixum esse, harrere*; en BESTÉKKEN, I. CL: *figere clavis lignis; & sepire*; F-TH, *stecchan / I. CL: stipare*; en umbe-stecchan / I. CL: *circumdare stipitibus*; en † STÉKTE, † STÉKTENIS, nu STEKING, *f: pungens dolor*; † STÉKTENIS, nu STEKING AEN 'T HÉRT, *cardiaca*; † STÉKTENIS, nu STEKING IN DE ZYDE, *pleuritis*.

Maer, gelijk veeltijds de Vlaemsche *Dialect* de I tegen onze E voert, en gelijk onder de zo even aengeroerde voorbeelden, namelijk by 't H-D, Angl.; Sax.; en A-S, en by 't laetste zeer dikmaels de I tegen onze E, gogolden heeft, zo vind men ook de I by Ons onder eenigen dezer takken, als by 't reeds-gemelde STIK-BLIND, *percacus*; en verder by ons † STIK, M-G, *stik / stiks / M, H-D, stich / M. punctus*; waer van ons † STIKKEN, I. CL: Angl: *stiche / pangere, figere, stimulare*; en A-S, *stican / sticcan / gesticcan / I. CL: confodere, jugulare, transfigere*; en *gesticcan / I. CL: incidere*; en *gesticgan / I. CL: stimulare*; waer toe het Vrielsche STIKKEL, *stimulus, aculeus*; en ons STIKKEN, I. CL: H-D, *stikken / I. CL: acu pingere, plumare, Græc: στυειν, notis figurare, aut picturatis figuris ornare*; als met de naelde konstig besteken; waer van ons STIKSEL, *n: STIK-EN STÉK-WÉRK, n: opus plumarium*; STIK-NAELDE, *f: acus Babylonia, Assyria, Semiramis*; STIK-ZYDE, *f: fericum plumarium*; en waer toe ons STIK-OF STÉK-VOGEL, havik, *accipiter*; gisse, om dat die veel in stik- of borduerwerk word uitgebeeld: en het Geld: en Friesche STIK, STIKSEL, kaper of sluijer, *calanica, peplum, calyptra, vitæ puellaris*; ziende op het benaeijen. Verder ons STIKKEN, VERSTIKKEN, I. CL: H-D, *stikken / I. CL: suffocare, strangulare*; als blijvende in den adem, of eenige andre beweging of voortgang steken; waer toe ons STIK-WORTELT, *m: ampepoleuce, bryonia*; als dienstig gefchat voor den wrong, of de keelverftikking: en ons STIK, *n: ook met U, als STUK, n: A-S, stece / styc / frustum, offa, pars*; 't zy, vermits te groot om door te zweigen of ergens door heen te schieten, 't zy, als zinspelende op 't genaeyde stikwerk, of op de afgeperkte afdeelingen by stekjes, gelijk ook deze naem doorgaends den zin van eenig bijzonder deel uitdrukt; waer toe verder ons STIK-ZIENDE, *myops*, als houdende de oogen digte by het stuk; en onze spreekwijze van AEN STIKKEN, AENSTUKKEN, en in een oud-verloopenen gedaente ook † ONTSTUKKEN, *lacer, ruptus, disjunctus*; waer van mede het *Verbum* † ONTSTUKKEN, I. CL: *lacerare*; verder tot dit STIK, in den zin van STIKKEN, *suffocare*, behoort ons STIK-

STE.

STE.

STIK-VOL, *refertus, saugidus*; waer van ons † STIKKEN, I. CL: *farcire, sarundis saginare*; dog † STIKKEN, I. CL: *aggerare, cumulare*; van ons STIK, *frustum, pars*; gelijk ook 't A-S, *sticce-molum / paulatim*; als stuksgewijze, en by deelen langsaem vorderende.

Tot de Zakelijke deelen STAK en STAEK, uit het *Prætor*., voornamelijk uit het *Prætor Subj*., ons STAEK, *m*: STAKE, *f*: H-D, *stake* / *F*, Angl: *stake* / A-S, *staca* / *stipes, baculus, fustis, pedamen, sudas, stirps*; *stacamen, & palus, unde* Hisp: *estaca*; als een stevige staar-tak of pael, die men in den grond steekt tot vastigheid voor iet anders, of tot bepalinge van een werk, of tot een merkteeken &c; en overdragtelijk ons STAEK, *stirps, soboles*; dus deelt men erfenissen by staken, als men die rekent na 't getal der naaste oude staar-takken, dog een van die voor-afyvig zijnde, maken de kinderen van die wederom te samen dien staek uit, in de plaets van haer vooraf-gestorven vader of moeder. Van STAEK, *stipes &c*; ons † STAKEN, I. CL: H-D, *staken* / I. CL: AL: *stachen* / I. CL: *palare, pangere, figere, stabilire; fistere; stipare, terminare*; en STAKEN, I. CL: of 'ER EEN STAEK BY STEKEN, *fistere opus, defistere operari*; omtrent in gelijke zinspeling als onze vorige spreekwijze van een *speld'er by staken*, tot een kenteeken van rusting en wederaenvang; en H-D, *stakel* / *M. contus nautarum*; Yl: *stake* / *contus*; en ons BESTAKEN, I. CL: *palare, circumpalare*; en H-D, *stachel-saw* / Saxon: *stachelsaw* / *bystrix*; om de scherpe stekelpennen, ter zake van welken het by ons den naem van STEKELZWYN of een yzer-verken voert. En met een bastert-staert ons STAKET, *n*: STAKETSEL, *n*: H-D, *staket* / *N, sepimentum, sepes palata, cantherius, jugum*; waer van weder ons STAKETTEN, I. CL: en STAKETSELEN, I. CL: *palare, pedare*.

Maer ook met O, of de gelijkwaardige U, (behoorende mede tot het oude *Prætor Subj*: van de *Verba* van dezen rang en afdeeling, volgens het betoog in onze *Grondst. II. Verband*: §. XIII.) ons oude † STOK, *m*: *framea, fica, ensis, unde* Ital: *stocco*; als ommede te steken; en met een Walschen staert ons

II. Deel.

STOKKANE, moortpriet, *fica*; *unde vulgo foccada*; en, omtrent in gelijken zin als ons STAEK, ons STOK, *m*: H-D, *stok* / *M, stipes, baculus, fustis, basta, candex, truncus, scipio, & culmus, & stipula*; zijnde ook bequaem om ergens in gestoken te worden; waer van het H-D, *stokken* / I. CL: *stipare, palis munire, fulcire*; en waer toe ons STOKGUD, *senex desrepitus, baculo gradum adjuvans*; en STOK-BLIND, *omnino cecus, baculo viam dirigens*; STOK-LÉGGING, halmgooding, *investitura fuste aut stipula more vestri*; zijnde een oud gebruik, waer by de eerste eigenaer aen den tweeden, met het overreiken van een stok of staf of riet, onder getoogen, zijn regt van eigendom overdroeg; gelijk ook STOK voor STÓPPEL, *stipula*, in gelijke waarde komt by ons STOK- en STÓPPELHAER, *n*: *lanugo*, en † STOK-VEDER voor STÓPPEL-VEDER, *pluma sanguinea, qua plumea lanugo erumpit*; daerenboven het Vlaemsche STOK, *m*: *basta, baculus auctionarii praecoris*; waer van de spreekwijze van MET DEN STOK VERKOOPEN, *basta subjicere, publica auctioni vendere*; en STOK-HÓUDER, *praeco auctionarius*. Tot STOK, *fustis*, behoort het Yl: *stock / salto*; in *Prætor*: *stock* / in *Infin*: *ad stockua / saltare*; Onreg: N°. 4. en ons STOKDUIVE, *hout-duive, palumbes torquatus*, Angl: *stock-dove* / in tegenstelling van de andere wilde duiven die in de steen-holen nestelen: en STOK-ÉRTE, *pisum majus*; en STOK-ROZE, *malva rosa*; als moerende met staken ondersteunt worden: en STOK-HÓUWE, *runcina*; om 't houtene handvat. Van STOK, *stipes*; ons WYN-STOK, *m*: H-D, *wijn-stok* / *M, vitis propago, malleolus; & tr: vitis*; waer van het H-D, *stokken* / I. CL: *propagare sarculos, vineam instituere*; en van STOK, *stipes, baculus, scipio*, ons STOK-NAR, *m*: *stultus sive morio sceptrum gerens*; en STOK-VISCH, H-D, *stockfisch* / Angl: *stockfish* / *asellus arafactus; pisces ex asellorum genere, vento & frigore induratus, atque in fustem extensus*; *unde* Gall: *stockiz*; waer van de boertige spreekwijze van STOK-VISCH TE ETEN GEVEN, *fustigare*; en ons † STOKKEN, I. CL: *basulo munire, firmare, stabilire; & baculo inniti*; en van ons STOK ook A-S, *stocce / stirps, truncus*; ons STOK-BEELD, *n*: *stasna, simulacrum ex trunco*; gelijk *Horatius* zingt,

Iii

Olim

S T E .

S T E .

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum; nam faber, incertus scamnum faceretne Priapum, maluit esse Deum; „ Welcer, zaid hy, „ een onnut blok; tot dat de Beeldsnijder, „ twijfelende of hy een bank of eenen God „ Priapus van me toefstellen wilde, tot „ het laetste is overgeslagen. Kortelyk zeker en geestig word hier de ydelheid van den beeldendienft aangewezen. Verder hier toe mede ons STÓK-STIL, *immobilis instar trunci, sive statuae*. En van STÓK, *stirps*, ons VER-STÓKKEN, I. CL: en H-D, *betstokken* / I. CL: *stirpescere, in stirpem converti*; & tr: *indurare, indurescere, supere*; waer uit ons Præt: *Partic: VERSTÓKT, induratus, refractarius, & stupidus*. Verder onoverdragtelijke STÓK, *m: stirps, stemma, progenies*; waer toe ons STÓK-GOEDEREN, itamgoederen, *bona hereditaria, avita*; Daerenboven ons STÓK, *m: H-D, stock* / Angl: *stocke / cippus, umella, pedica, compedes*; als waer in of waer aen men de handen of voeten der misdadigen steekt; waer van het H-D, *stokken* / I. CL: *in carcerem conjicere*; en waer toe ons STÓK-BEWAERDER, *m: STÓKKEKNÉGT, m: ea* † STÓKKER, *m: H-D, stökker* / M. *lictor, phylacista*; en STÓK-MÉESTER, *m: carcerarius*; als, die het gevangenhuis in agt neemt. Nog ook H-D, *stokken* / I. CL: *hastare, linguae inhaerere*; als 'er in steken blyvende; waer van 't H-D, *stokket* / M, *hastator*. Wijders ons † STÓKE; *stimulus, stipes*; als waer mede men iets aensteekt of voortprikkel; waer van ons STOKEN, AEN-STOKEN, I. CL: *instigare, stimulare*; & *addere faces*; en BESTOKEN, I. CL: *bestormen, impetere, oppugnare*; en † UIT-STOKEN, I. CL: H-D, *ausstokken* / I. CL: *eradicare, exstirpare, expellere*; waer toe ons STÓKE-BRAND, *m: † STÓK-VIER, m: instigator, incendiarius, fax seditionis, turbarum flabellum*; en A-S, *stocce / zuba*; als om 't volk aen te stoken tot den krijg; en ons TAND-STOKER, *m: dentiscalpium*; als om 't onzeine met iet puntigs uit de tanden uit te peuteren; waer toe ook ons STÓOK- en † STÓK-TAND, agterste kieze, *dens molaris, intimus*; als waer uit gewoonlyk eenige spijs te peuteren valt. Voorts ons † STÓK, *n: nu STUK, n: A-S, stuc* / H-D / *stuk* / *frustum, pars, offa,*

membrum; Tomus; & tr: res particularis; & factum singulare; waer toe ons † STÓK-en STUK-LÓÓK, *f: porrum sectile*; als in stukken zig afscheidende; en 't Geld: en Sax: † STOK-MÉLK, *lac gelatum, concretum*; als tot stukken te samen gelooopen, en † STOK, *n: ÉTER-STOK, pas, sanies conglobata*; waer van het oude † STOKKEN, I. CL: *stollen, H-D, stokken* / I. CL: *conglobari, concretere, densari*; waer van ons VERSTÓKT BLOED, *pas, sanies*. Nog mede ons STUK, *n: ook † STOK, n: geschut, tormentum aeneum, bombardae*; om de tronk-vormige gedaente; en ons SCHÉLM-STUK, *n: facinus*; EEN STUKWÉRK, WÉRK-STUK, *n: opus*; en STUK-WÉRK, *opus imperfectum*; STUKS-WYZE, VAN STUK TOT STUK, *articulatum, particulatum, frustulatum*; en EEN STUK LANDS, *modus agri, pradium, fundus*; als een byzonder afgestoken of afgeperkt deel lands; en ons AEN STUKKEN, IN STUKKEN, *fractus, lacer*; en 't hiervoor genoemde † ONTSTUKKEN, I. CL: *lacerare*. En, zo onze UI tegen U mogt komen, gelijk men in eenige Provincien die beiden omtrent eens uitspreekt, zo zou ons VERSTUKKEN, I. CL: *membrum loco suamovere, luxare*, mede hier toe betrekkelijk schijnen, om de verplaatting der beenderstukken uit hunne gewigten.

Uit het Præter: *Partic:* zijn ontleent onze *Adject:* DEURSTOKEN OF DEURSTOKEN, ONDERSTOKEN, en BESTOKEN WÉRK, *opus vincinatum*.

Het Zakelijke Deel.

STEEL, in STEEL, *scapus, stipes, capulus, manubrium; & caulis, stipes herbae*; en † STELEN, I. CL: *scapum, sive stipitem inferere*; zie daer van bij 't vorige STAND, in deze Proeve; dog van een ander Worteldeel STEEL, zie bij 't volgende STEEL.

Het Wortel-deel.

STEEL, &c, in ons STELEN, STAL (in *Subj: STALE*), GESTOLEN, IV. CL: I, *furari*; M-G, *stilan / stal* (in *Subj: stelan*) / *stulang* / II. CL: 3, *furari*. F-TH, *st*

STE.

stelan (fur-stelan) / stal / gïstolan / II. CL: 5, furari; A-S, stelau / stal of stæl / gestolen / II. CL: 5, furari, obrepere; Angl: to steal / stole / stolen / furari; H-D, stehlen / stahl en stof (in Subj: stöle) / gestohlen / III. CL: 2, furari. Yf: stela / stal / stolenn / II. CL: 4, furari.

Uit het Wortel-deel van het *Præf.* of van den *Infinis*: zijnde STEEL, hebben we ons STELER en STEELDER, *m*: H-D, steler / M, Angl: stealer / fur; dat by na gantsch onder ons spreukert is, alleenlijk leeft het nog in ons verouderd DE HEEER IS ZO GOED ALS DE STELER, *eadem poenâ dignus fur ac ille qui eum recipit*; en STEELS-GEWYZE OF STELEND'S-GEWYZE, *furtim*; en F-TH, stettaness / *furtum*.

Tot het *Præter*: het F-TH, stalu / A-S, stala / gestala / stalu / stala en stæl-thing / by ons DIEF-STAL, *m*: H-D, dieb-stal / M, *furtum*; waer van het A-S, stalan / stolan / I. CL: *prædonum turmis adoriri, obrepere, irrepere*; furari; en A-S, stal- en stæl-tyhtla / *accusatio furti*; en met o of u (gelijk ook in 't H-D, en Angl: *Præter*); het A-S, stulor / stulorlic / *furtivus, furtim*.

Dog van een ander STEEL en STAL zie mede by ons vorige Wortel-deel STAND.

De Zaek-of Wortel-deelen.

† STEEM, in † STEMIG, *gravis, severus, modestus*; en † STEMEN DEN SCHOEN, *consuere oram calcei*; zie daer van bij 't vorige STAND, in deze Pr.

STEEN, in STENEN, *gemere*; zie daer van bij † STYN, in de II. Proeve.

STEEP, in 't Vlaemsche STEPEREN, *instigare*; en STEPERQUAED, *instigator ad malum*; zie daer van bij 't vorige STAND, in deze Proeve.

STEEV, in † STEVE, *baculus*; STEVEN, *manica aratri*; en STEVEN VAN 'T SCHIP, als VOORSTEVEN, *prora*; en AGTERSTEVEN, *puppis*; en STEVEL, *ocrea*; en STEVIG, *firmus*; by STYV, in deze Pr.

STE.

STÉÉR, in STÉÉRLING, *sturnus*; zie by STAND, in deze Pr.

STÉÉRT, in STÉÉRT, *cauda &c*; en † STÉÉRTEN, *fugere*; zie by STAND, in deze Proeve.

† STÉF, in † STÉF, *baculus, scipio*; by 't volg: STYV, in deze Pr.

STEIG, in † STEIG, *acclivus*; † STEIGEN, I. CL: *elevare, in altum tollere*; STEIGER, *scala, gradus, tollere*; STEIGER-REËP, *stapia*; STEIGEREN, *ascendere in altum*; en † STEIGEN, STEIGEREN het water, *aquam cataractis cobibere*; en † STEIGIG, † STEIGEL, *fursum præcepis*; by 't volg: STYG, in deze Pr.

STEIL, in STEIL, *fursum præcepis*; en † STEILEN, *erigere, elevare*; zie daer van bij STYG, in deze Pr.

STÉK, in † STÉK-SPÉL, *bastiludium*; † STÉK-BLIND, *percacus*; † STÉK-PÉNNING, *domum ilex*; UITSTÉK, *eminentia*; en STÉK, *stipes, baculus, bacillum, germen*; & *meta*; en † STÉK, *cippus, numella*; † STÉKKE-KNÉGT, *carceris custos*; † STÉK-BEZIE, *uva crispa*; STÉK-RAPPE, *napus*; STÉK-STENEN, *ludere siliice*; STÉK-BALLEN, *datatim pila ludere*; BESTÉK, *septum*; ONDERSTÉK DOEN, *alterius questum anticipare*; OVER-STÉK, *projectura domus*; & *sumtum recensio*; VERSTÉK, *juris exclusio*; en STÉKKEN, BESTÉKKEN, *figere, clavis vel spiculis ligneis*; by 't vorige STEEK, in deze Proeve.

STÉL, in OP-STÉL, *erectio, operis scema*; & *olim receptaculum*; STÉLLE, *vorago, fossa verticosa*; & *positura*; & *statio navium*, & *locus tutus*; † STÉL, *vetus, vetustus, reses, quietus*; STÉL-BIER, *vetus cerevisia, & defecata*; en STÉLLEN, *ponere, ordinare, aptare*; BESTÉLLEN, *ordinare, disponere*; *providere*; ONTSTÉLLEN, *turbare*; en ZOÓ VOORT, zie daer van by ons vorige STAND, in deze Proeve.

STE.

STÉLK, in 't Vlaemsche STÉLKEREN, *crescere, coire in densitatem*; zie daer van bij STAND, in deze Pr.

STÉLP, in STÉLPEN, *sistere, stipare*; en OVERSTÉLPEN, *insternere, coöperare*; zie daer van bij STAND, in deze Pr.

STÉLT, in STÉLTE, *pes ligneus stipiti adjunctus, gralla*; zie daer van by STAND, in deze Pr.

STÉM, in † STÉMMEN, *firmum reddere; constituere, componere, & consuere oram calcei*; STÉMMIG, *gravis, severus, modestus*; STÉM-RIEM, *lorum sutile calcei*; en STÉMSEL, *ora sive limbus calcei*; en STÉMME, *vox, suffragium*; en STÉMMEN, *vocem edere*; & *suffragium ferre*; en OVERÉÉN-STÉMMEN, *convenero*; en † STÉMMIG, *vocalis*; en zoo voort, zie daer van bij STAND, in deze Pr.

STÉMP, in STÉMPEN, BLOED-STÉMPEN, *stipare sanguinem*; en 't Vrielsche STÉMPEN, *pinere, tundere*; en ons STÉMPEL, *typus metalis*; & *tudicula*; en STÉMPELEN, *signare as*; zie daer van by STAND, in deze Pr.

STÉND, in BESTÉNDIG, *constans, durabilis*; by STAND, in deze I. Pr.

STÉNG, in STÉNGE, STÉNGEL, *stipes, caulis, vestis* &c; zie daer van bij STAND, hier voor in deze Proeve, en bij STING, in de II. Proeve.

STÉNT, in ONTSTÉNTENIS, *exemptio, casus irritus*; by STAND, in deze I. Pr.

STEP, in 't Vlaemsche STÉP, *gradus, passus, vestigium*; en STÉPPEN, *progredi*; zie daer van bij 't vorige STAND, in deze Proeve.

STÉR, in HAES-STÉRRIG, *obstipus*; † STÉRREN, *rigescere, & rigide contrahi*; STÉRRERE, *stris*; STÉRRÉ, *stella, & suffusio oculorum*; & *frons equi*; & *sturnus*; enz. zie daer van bij STAND,

STE.

in deze Proeve.

STÉRF, by 't volg: STÉRV.

STÉRK, in STÉRK, *strictus, fortis, validus, firmus, potens*; en STÉRKEN, *corroborare* &c; zie daer van bij 't vorige STAND, en by 't volgende STRYK, in deze Proeve.

STÉRN, in STÉRNE, *stella* & *frons equi*; GESTÉRNTE, *sidera*; STÉRNSEL, *hypochrysis*; STÉRNLOOS, *effrons*; STÉRNRIEM, *frontale equi*; &c, zie bij STAND, in deze Proeve.

STÉRT, in STÉRT, *cauda* &c; en † STÉRTTEL, *ligula*; zie bij STAND, in deze Proeve.

De Wortel-deelen.

STÉRV of STÉRF, &c, in ons STÉRVEN, STIERF en STORF en STURF ook † STARF (in *Plur: Indic: & in Sing: & Plur: Subj: V voor F*), GESTORVEN, IV. CL: 3, *mori, obire mortem*; en AF-STÉRVEN, IV. CL: 3, *demori*; BESTÉRVEN, IV. CL: 3, *emori*; BESTÉRVEN in 't aengezicht, *palescere instar mortui*; BESTÉRVEN, *vigorem perdere*; & *indurescere*; en VERSTÉRVEN, IV. CL: 3, *demori, intermori, interire, & obumbrare lege & ab instigato alicujus morte*; F-TH, sterban (sterban en i-sterban) / starb AL: starp (in *Subj: sturbe*) / gistorban / II. CL: 4, *mori*. A-S, steofan (storfan) / stearf (in *Subj: sturfe*) / storf / II. CL: 4, *mori, cadere, ledere*; H-D, sterben / starb (in *Subj: sturbe*) / gestorben / III. CL: 2, *mori*.

Het Wortel-deel STERF hebben we in ons STÉRF-DAG, *m: dies obitus*; en STÉRF-HUIS, *n: domus feralis*; waer van de spreekwijze HET STÉRF-HUIS AENVAERDEN, *adire hereditatem defuncti*; alzoo men hier door, volgens regten, in de schulden van den verstorven' boedel overtreed; dog by aldien de Erfgenaem daer toe geene lust heeft, is by gehouden, met een verzoek aen den Regter deswegen,

STE.

wegen, zig te dekken, of HET ERFHUIS MET DEN VOET TE STOOFEN, *renunciare bonis defuncti*; wijders ons STERFTE, *f: morbus epidemicus; lues, pestis, contagium*; en STERE-PUT, *m: puteus, in quo aqua perit, efficiturque*; en A-S, *strotfa / cedes, clades*; en met V, ons STERVELING, *m: homo mortalis*; enz.

Tot het *Prat: Part: AENBESTORVEN GOED, bona hereditaria*; VERSTORVEN GOED, *bona per mortem propinquorum ad aliquem devoluta*; en VERSTORVEN WYN, *vappa*; enz.

De Zaak- en Wortel-deelen.

STEUN, in STEUNEN, *inniti, fulcire*; zie daer van bij STAND, in deze Pr.

STEUR, in STEUREN, *surbare, irritare*; STEURKRABBE, *locusta*; STEUR, *accipenser*; en † STEUR, *tributum*; zie daer van by STAND, in deze Pr.

STI.

STICH of STIG en STIGT, in † STICHEL, *gradus*; STIGT, GESTIGT, *structura*; & *tr: monasterium*; & *ecclesia cathedralis*; & *Episcopi-jurisdictio*; en STIGTEN, *struere, adificare*; & *constituere, moli-ri*; BRAND-STIGTEN, *ignem inferre*; en STIGTEN, *virtutem propagare*; zie daer van bij 't volgende STYGG, in deze Pr.

STIEF, in STIEF, *rigidus, durus*; en STIEF-VADER, *vitricus*; &c, zie daer van by STYVV, in deze Pr.

STIER, in STIER, *taurus*; & *gubernaculum*; & *olim tributum*; STIERIK, *junix*; en STIEREN, *gubernare; agere, ducere; insigare; conferre, tribuere*; en STIER-BOORD, *dextra navigii*; enz; by STAND, in deze Pr.

STIERF, het *Prater:*; by 't vorige STERV, in deze Proeve.

STIET, in † STIET-BEËN, *os sacrum*; STIET-

STI.

RIEM, *posilena*; bij 't volgende STOOT, in deze Proeve.

STIF, in STIETJE, STIET, *virgula metallica*; by 't volg: STYVV, in deze Pr.

STIG, zie 't vorige STICH; als mede STIG, in de II. Proeve.

STIGT, zie 't vorige STICH.

STYF, by 't volgende STYVV, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

STYGG enz.; in ons STYGEN, STEEG (oult. in *Sing:* ook † STEIG en † STEEG), GESTEGEN, II. CL: 1, *scandere, alevare*; OP-STYGEN, II. CL: 1, *ascendere*; AV- of NEDER-STYGEN, II. CL: 1, *descendere*; M-G, *stigan* en *ga-stigan / stag* (in *Subj: stigan*) / *stigans* / II. CL: 1, *scandere*. F-TH, *stigan* of *stigan / stetg* (in *Subj: stigi*) / *gestigan* / II. CL: 1, *scandere*; en *stigar-stigan* / II. CL: 1, *descendere*; A-S, *stigan* en *gestigan / stag* (in *Subj: stige*) / *stigen* / III. CL: 1, *scandere, ascendere*; & *descendere*; H-D, *stigen / stieg / gestigen* / II. CL: 1, *scandere*; Yll: *stiga / stetg* en *stie* / en volgens de andron van die *Class:* in *Prat: Part: stigen* / II. CL: 1, *pede premere*. Het Yslandsche vervat eene gevoeglijke grondbeteekenis, vermits betreklijk zo wel op 't nederwaertsche als 't opgaende, 't gene beiden in het A-S, en ook in eenige volgende takken word aengeduid. Als men op ons oude † TYGEN, II. CL: 1, *tendere, vorgere, prosedere*, en tevens op de menigvuldige voorwerping van S denkt, zou men byna vermoeden mogen, of niet daer uit wel-eer dit ons STYGEN, II. CL: 1, gevormt geweest zy.

Tot STYGG, niet alleen ons OP-STYGGING, *f: ascensio*; & *tr: strangulatus uteri*; maer ook † STYGG, *acclivis*; † STYGG, *f: A-S, stiga / stige / semita, trames, & gradus*; en † STYGG, *wéér-ooge, bordeolum, exiguum tuberculum in palpebris aut circa oculos*; om de hoogte en opzwellling; en † STYGGEL, en † STICHEL, A-S, *stigele / stigel*; en AL: *stigele*

STL.

stijgdel / *scala, gradus*; en ons STYG-BEUGEL, *m: stapia*; en ook †STYG en †STEEG, *numerus vicenarius*; als EEN STYG of EEN STEEG EYEREN, *vicena ova*; als een bequame en aardige opstapeling van 3 lagen eijeren, om te koop uitgewinkelt te worden; want op 3 aeneengevoegde regels eijeren, yder van 4 stuks (makende te zamen 12, voor de onderste lage), kan men opstapelen 6 andere eijeren voor de tweede lage, en op die 6 wederom niet meer als twee anderen voor de derde en hoogste lage; dat is alzo te zamen net twintig in de gantsche STYG of opstapeling. Nog ook A-S, *stigul / paxillus*; een staek of pael; zijnde van dezen tak ontleent, vermits hy steil overeinde word opgericht; en dus kan ook, onder eene wegfijning van GE, uit ons †STYGEL gevormt geweest zijn, ons STYL, *m: postis, pila, columna, stipes, scapus, adminiculum*; dog ons STYL, *m: stylus, forma, modus, character, vena scribendi, dicendi, ritus, usus*, zoude ik aanzien voor een kind van 't Latijnsche *stylus*. Voorts agter het ingekorte STICH of STIG de uitgang T gevoegt zijnde, zo komt hier uit ons STICHT, *n: GESTIGT, n: structura domus &c*; niet een lage boerenhut, het gewoone Land-verblijf onzer oude Voorouderen, maer in tegendeel een groot en hoog bouw-gestel, 't zy Kloostren, Kerk of Hof &c, dat met steigeringen gemaekt, of van meer als eene verdieping is; waer van verder ons STIGTEN, I. CL: *struere, edificare*; en overdragtelijk, om den werkelijken toestel, ons STIGTEN, *constituere, moliri, condere*; waer toe ook BRAND-STIGTEN, I. CL: *incendia moliri, ignem inferre*. Maer, gelijk men, met het voortplanten van het Kristendom in deze en andere Landen, veelal toeleide, om zware geestelijke gebouwen op te regten, en sommigen van die met voorregten beschonk, waer toe het A-S, *stichtian* en *stichtigan* / I. CL: *desinare, & dispensare*, zo kregen deze geestelijke gebouwen ook den naem van een STIGT, GESTIGT, *n: monasterium, ecclesia cathedralis; & transl: Episcopatus; & Episcopi jurisdictio*; zulks dat ook het Bischoppelijke oppergebied, gelijk bij die van Utrecht, HET STICHT genaemt is: En, overmits deze gebouwen, uit een gemoedelijk inzicht, of op een goed voorwendfel van

STL.

voorplantinge van Godsdienst en Deugd, gestigt zijn, zo gaf dit rede tot ons overdragtelijke STIGTEN, I. CL: *virtutem propagare, proponere exemplum probitatis imitande, Edificare apud Ecclesiasticos*; waer toe mede ons STIGTELYK, †GESTIGTIG, *probus, modestus, gravis*. De Hoog-Duitschers hebben in dit alles stift / en stiften / I. CL.; of dit nu van een *Dialect*-verloop van *ist* voor IGT zy, dan of dit hare van STYVEN zygesproken, komt my twijffelagtig te voren, hoewel ik meest tot het eerste overhelle.

Het Zakelijke deel van het oude *Præter*: met EI en ÉÉ, vertoont zig in ons †STEIG, †STÉEG, *acclivis; & gradus, trabs*; M-G, *staiga / F, via, platea, semita, ascendens vel descendens*; F-TH, *strega / F. trabs*; H-D, *steig / M, en steg / semita, gradus, pons*; waer van ons *Verbum* †STEIGEN, †STEEGEN, I. CL: *elevare, in altum tollere, ascendere, conscendere*; en waer toe ons †STEEGEL, *precipitium, & semita ascendens*; en †STEEGER, nu STEIGER, *m: A-S, stæger / Angl: stæpe / scala, gradus, tollere*; waer van wederom ons *Verbum* STEIGEREN, I. CL: F-TH, *stiegeran / I. CL: H-D, steigern / I. CL: ascendere, in altum elevare; pugnata facere; & augere pretium*; en gelijk men de rivier-wateren doet steigeren, als men haren loop stuit of opstopt, of, gelijk men steiger-werk daer toe van nooden heeft, zo behoort mede hier toe ons †STEIGEN, STEIGEREN HET WATER, I. CL: *fistare aquas, stagnare, aquam cataractis cobibere*. Voorts ons †STEIGIG, †STEIGEL, nu *contr: STEIL, H-D, steil / sursum, præcept, acclivus*; waer van ons †STEILEN, I. CL: H-D, *stellen / I. CL: erigere, elevare*; A-S, *stælan / I. CL: elevare*; en met den uitgang TE, ons STEILTE, *f: precipitium*.

Tot het Zakelijke deel van het hedendaegsche *Præter*: met de zachte E, ons STEGE, STEEG, *f: F-TH, en A-S, stiga / stige / Kimbr: en Yl: stiga / H-D, stiege / F. angiportus, viculus, semita, trames ascendens vel descendens, conduens ad aggerem vel ripam &c*; over ons hier uit gesprokene spreekwoord van GEENE STEGEN VOOR STRATEN TE KENNEN, dat enen plompaerd affchildert, hebben

STI.

ben we in onze *Bylage No. 3 by de I. Regel wegens de zachte lante E*, gesproken, tebreed om alhier anderwerf herhaelt te worden. Van STEEG nu komt ons † STEGEN, I. CL: *scandere*; en daer van STEGEL, A-S, *stipul/fulcrum, paxillum*; en STEGER, A-S, *steghet* en *stigel/gradus*; waer toe ons STEGEL-RÉEP, *m: A-S, stige-rapa/stapia*; en STEGE, STEEG, ook † STYG, *numerus vicenarius*; hier voor by ons † STYG reets uitgelegt.

Eindeling met A, volgens het A-S, *Præter*: vertoonen zig ons † STAGIE, of na de bastert-uitspraek † STARDZIE, *steigerung, contignatio, pegma, unde Gall: estage, Angl: stage*; en ons STAGGEREN, STAGGELEN, I. CL: H-D, *staggelen*/I. CL: Angl: *stagget/vacillare pedibus, zitabare*; als waggelend en onzekter staen, gelijk die genen, welken iets steils beklimmen; hoewel ook dezen met STA bij 't Wortel-deel STAND konnen betrokken worden, vermits in zijn voortgang zig stil houdende, uit vreeze van te vallen; of anders mede tot het Wortel-deel STIG, dat we bij de II. Proeve zullen verhandelen.

Het Zakelijke Deel.

† STYN, zie in de II. Proeve.

Het Wortel-deel.

STYV of STYF, &c. in ons STYVEN, STEEF (in *Subj: STEVE*), GESTEVEN, I. CL: *i, firmare, intendere, firmum red-dere; & rigescere, firmum fieri; & intendi, & amylo lintheum subigere.*

Tot het Wortel-deel STYV of STYF, of *contr: STIF*, ons STYF, A-S, *stife/rigidus, durus, obstinatus*; en STYF VANGÓUD, *squalens auro, rigens & densus auro*; waer van ons STYVEN, I. CL: A-S, *stifian*/I. CL: H-D, *stifien*/I. CL: *rigere, intendere, rigidum facere; & firmare, corroborare; & tr: argumentis probare*; en VERSTYVEN, I. CL: *rigescere, obdurescere*; en ons STYSEEL, *m:*

STI.

H-D, *stiffet*/N. *amydon*; Yñ: *stifur/stefar-togur/validus*; en H-D, *stiffer*/M. *assula parieti affixa ad corroborandum*; en ons STIFT, *m: of f: en STIFTJE, n: virgula metallica ad firmandam aliquam rem applicata*; en AL: *Stif-stifan*/I. CL: *stabilire*. De Vlaemsche *Dialect* heeft ook STIEF, en 't H-D, *stief/rigidus, durus*; waer toe ons † BESTIEVEN, I. CL: *densum ac rigidum esse, squalere*; en waer toe ons STIEF-BOORIG, *cerebra resistens; & tr: durus, obstinatus, pertinax*; met welke *Dialect* overeenkomt ons STIEF-VADER, H-D, *stief-batter*/A-S, *steop-fæder*/M. Angl: *step-father/vitricus*; STIEF-MOEDER, H-D, *stief-mutter*/A-S, *steop-moder*/F. Angl: *step-mother/noverca*; STIEF-ZOON, H-D, *stief-son*/A-S, *steop-sunu*/M. *privignus*; STIEF-DÓGTER, H-D, *stief-tochter*/A-S, *steop-dochter*/F, *privigna*; STIEF-BROEDER, *m: userinus frater, frater ex altero parente*; en STIEF-KIND, *m: A-S, steop-eild/papillus*. 'T is wel waer, dat het gemeene menschelijke gebrek, namelijk eensdeels de onkunde, en anderdeels de onmatige drift van eigen belang, doorgaends een wederzijds vooroordeel, hardigheid, en onmin baert tusschen aengehouwde kinderen en ouders, waerop het versje van *Virgilius* zinnespelt, als hy zeit, *est mihi namque domi pater & injusta Noverca*; egter twijffel ik, of dit STIEF niet alzo min van de *strakke styvigheid*, als wel van 't *stevig ondersteunen van 't huisbonden* ontleent zy geweest, vermits de ouden doorgaends zulk een als het ware oogmerk voorwenden, wanneer ze, in 't ondergaen van een tweede houwelijk, zig ten opzichte hunner voorkinders willen verantwoorden.

Het Zakelijke deel van het *Præter*: vertoont zig in het A-S, *stef/stæf/staf*/steaffe en *staffa/baculus, scipio, & litera*; by ons † STEVE, † STEF, en in den A-S, *Dialect* met A, ons STAF, *m: en f: Yñ: staffur*/H-D; *stab*/M, Angl: *staffe/baculus, scipio, fustis*; vermits tot stevigheid gebruikt, en ons STAEF, *m: en STAVE, f: fustis, stipes, baculus, & bacillum ferreum*; en HÉRDERS-STAF, *m: pedum, pastoralis baculus*; en STAF-ZWÉERD, *n: moordprijem, ficadalon*; als bedektelijk in een waardelstok verborgen;

STI.

borgen; en nog mede, om de stevigheid, ons STAEF, BOEK-STAVE, f: H-D, buch-stab / M. *virgula impressoria*; & tr: *littera impressa*; komende wijders van STAVE, *stipes*; ons STAVEN, I. CL: *figere, pangere, statuere*; en VEUR-STAVEN, I. CL: *praere verbis, dicere, suggerere*; en DEN EED STAVEN, I. CL: *juramentum quam strictissime affirmare*; en TON-STAVEN, *afferuli dolii*. Egter schijnen ook dezen, volgens onze vorige aanwijzing, met gelijk regt, tot het Wortel-deel STAND betrekkelijk te zijn. Dog wederkerende tot de takken met E, vinden we daer toe ons STEVEN van den ploeg; *manica aratri, unde* Hifp: *effeva*; als tot stevigheid om hem te bestieren; en STEVEN van 't schip, Yfl: *staffin* / M, als VOOR-STEVEN, m: *prora*; en AGER-STEVEN, m: *puppis*; alzo aldair de schepen op het allerstevigt moeten verbonden worden: eindeling ons STEVEL, m: en f: H-D, *strefel* / M, *acrea*; om derzelver stevigheid; en ons STEVIG, *firmus*; en zoo voort.

De Zack- of Wortel-deelen.

STIK, in † STIK-BLIND, *percæus*; en 't Friefche STIKKEL, *stimulus aculeus*; en † STIKKEN, *pungere, figere, stimulare*; & *faricare*; & *sumulare*; en STIKKEN, *acu pingere*; & *suffocare*; en † STIK, *punctus*; en STIK, *frustum*; en 't Vriefche STIK, STIKSEL, *peplum, vitta puellaris*; en ons STIKSEL, STIK-WERK, *opus phumarium*; en zoo voort, zie daer van bij STEEK, in deze Pr.

STIL, in STIL, *quietus, tranquillus, modestus*; & *tacitus*; en STILLEN, *sedare*; en STILLE, *latrina*; en STILLE-VEGEN, *latrinas purgare*; enz. zie daer van bij STAND, in deze Pr.

† STIM, in † STIMMEN, *firmum reddere*, & *constituere, componere*; & *consuere oram calcei*; en † STIMSEL, *ora sive limbus calcei*; zie daer van by STAND, in deze Proeve.

STING, in 't Vlaemfche STINGE; *stipes*;

STI.

perlich; zie bij STING, in de II. Pr. dog. van een ander STING het Straettael-fche Præter: van STABN, zie ten einde van de verhandeling van 't Wortel-deel STAND, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

STINK, &c, in ons STINKEN, STONK (oul: mede in Sing: STANK), GESTONKEN, II. CL: 1, *foetere, putere*; & *olim Oleræ, tam bene quam male*; ut & *apud Latinos olim Oleræ ejusdem significationis*, F-TH, *stincan* / *stanc* (in Subj: *stanki*) / *gestunkan* / II. CL: 3, *olere suaviter*. A-S, *stincan* en *stencan* / *stanc* (in Subj: *stunce*) / *stoucen* / II. CL: 2, *exbalare*; *spargere*; *olere, obfacere*; *suffire*; Angl: *to stink* / *stank* en *stunk* / *putere*. H-D, *stinken* / *stank* en *stunk* / *gestunken* / III. CL: 1, *putere*. De grondbeteekenis is in het A-Saxonifche vervat, naemelijk het *uitwerpen van reukdampen*, en daer van de oude zin, zo van *wel* als *qualyk ruiken*. Sedert is, by 't H-D, en by Ons, alleen de laetste zin in gebruik gebleven, terwijl by 't F-TH, doorgaends de eerste zig vertoont.

Tot STINK, of het Wortel-deel van het Præfens, het A-S, *stince* / *stenc* en *stencg* / *odor, olfactus*; & *nardus*; & *foetor*; en 't Engelfche *stink* / *odor gravis*; en ons STINKERD, m: *homo foetidus*; en zoo voort nog eenige anderen, die geene befchrijvinge verdienen, vermits hare zin van zelf zig uitlegt; en STINKVISCH, STINKELING, *spiering, apua cobitis*; & tr: *homo foetidus*.

Tot het oude Præter: ons STANK, m: en † GESTANK, n: H-D, *gestank* / M, *odor gravis, foetor, putor*; & *olim odor*; F-TH, *stank* / M, *odor suavis*; wad-stank / M, *vestimentorum odor aromaticus*; *stank-wurzel* / *aroma*; *suozes stanches* / *suaviter*, *suavis odoris*; A-S, *gestancne* / *odoratus*; verder 't H-D, *stänker* / *olidus, foetidus*; waer van het H-D, *stänker* / *stänker* / I. CL: *malis odoris esse*; & tr: *altercari, affectare rixas*; deze overdragtelijke zin van 't H-D, drukt niet onaerdig uit de lastigheid dier-menschen, die

STI.

die overal moeite rokkenen, en, volgens onze spreekwijze daer toe, met STANK SCHEIDEN, verder het H-D, aufstankern / I. CL: *subodorari aliquid, pervestigare*; by ons *uit-snuffelen* genaamt, waer toe het H-D, stänket / stänket / en aufstänketet / *indagator*.

De Zack- of Wortel-deelen.

STIP, in † STIP, *gradus, passus* &c; † STIPPEN, *progredi, vestigium figere*; en STIP, STIPPEL, *punctus*; STIP-TUIN, *sepes ex palis vel virgis crebris terrae immixtis*; STIPSTAPPEN, *lamellis aquas quaterere*; STIPPEN, *pungere; stipitibus vel punctis interspire*; & *acu pingere*; STIPPELEN, *punctis discernere*; & *variegare*; en INSTIPPEN, *intingere*; en 't Vrielsche STIPPE, *panis juri intinctus*; & *condimentum intinctus*; zie daer van bij 't vorige STAND, in deze Pr.

STIRN, in † STIRNE, *frons equi vel bovis*; zie daer van bij STAND, in deze Pr.

STO.

STOEY, in STOEYEN, *lascivire*; zie daer van bij 't vorige STAND, in deze Pr.

STOEL, in STOEL, *sedes* &c; enz: zie daer van bij 't vorige STAND, in deze Proeve.

STOEP, in STOEP, STOEP-BANK, *exedra*; † STOEPEN, *fidere, subsidere, sedere*; en † STOEPE, *verber, castigatio*; en STOEPEEN, *quaterere, concutere*, en † STOEPEEN, *cutem capitis unà cum capillis abstrahere*; zie daer van bij 't vorige STAND, in deze Proeve.

STOET, in STOET, *pompa*; en PAERDESTOETERY, *equorum seminarium*; zie daer van bij 't vorige STAND, in deze Proeve.

STÓF, in STÓF, *pulvis; lana brevis*; & *materia rerum*; en STÓFFEN, *pulverem abstergere; jactare*; & *farcire*; en STÓF-II. Deel.

STO.

FEN, *textura serica vel lanca*; en STÓFFEREN, *instruere, concinnare*; zie daer van bij STUIV, in deze Proeve..

STOG, in STOG, *austerus, nulla ratione motus*; zie daer van bij STAND, in deze, en bij † STIG, in de II. Pr.

STÓK, in † STÓK, *framea, sica, ensis*; STÓKKADE, *sica*; en STÓK, *stipes, baculus*; *scipio; truncus; statua, cippus; stirps, stemma*; STÓK-LÉGGING, *investitura fuste*; WYN-STÓK, *vitis propago*; & *vitis*; STÓK-VISCH, *asellus arefactus*; STÓK-HÓUDER, *præconcionarius*; STÓK-BEELD, *simulacrum ex trunco*; STÓK-GOEDEREN, *bona avita*; STÓK-BEWAERDER, *phylacista*; en zoo voort nog vele anderen, zie bij STEEK, in deze Pr.

STÓL, in STÓLLE, *cuniculus subterraneus*; STÓLLEN DRYVEN, *cuniculos agere*; en STÓLLE, *frustum, pars*; en STÓLLEN, *concrefcere, coire in densitatem*; zie daer van bij STAND, in deze Pr.

STÓLK, in STÓLKEREN, *concrefcere, coire in densitatem*; zie daer van by STAND, in deze Proeve.

STÓLP, in STÓLP, *ignum, operculum*, & *turbo focarius*; en STÓLPEN, BESTÓLPEN, *tegere, operire*; enz. zie daer van by STAND, in deze Pr.

STÓLT, in † STÓLT, *audax*; zie by STAND, in deze Proeve.

STOM, in STOM, *mutus, elinguis*; STOMME ZONDE, *peccatum sodomiticum*; VERSTOMMEN, *obmutescere*, &c; STOM, *vinum in primis effervescentiis sulphure suffocatum*; STOMMELEN, *fragorem edere, inquietum esse*; zie daer van by STAND, in deze Proeve.

STOMP, in STOMP, *truncus, caudex*; & *junctura manus*; & *membrum mutilatum*; en 't Adject: STOMP, *hebes, obtusus*; STOMPEN, *hebesare*; & *truncare*; † BESTOMPEN, *fallere incautum*; STOMPEN, Kkk LEN,

STO.

LEN, *senium instar procedere*; enz. zie daer van by STAND, in deze Pr.

STOND, in STOND het *Prater*: van STAEN, en in STOND, *olim vice, nunc momentum, spatium temporis, & hora*; TERSTOND, *illico*; AVENDSTOND, *vespera suprema*, BEDE-STONDE, *hora precationum publicarum*; MAEND-STONDEN, *menstrua*; en † STONDIG, *opportunus*; &c, by STAND, in deze Pr.

STONG, het *Stract-Dialectische Prater*: van STAEN, zie daer van ten einde van de verhandeling van STAND, in deze I. Proeve.

STONK, in STONK, GESTONKEN, zie bij STINK, in deze Pr.

STOOF, in STOOF het *Prater*: van STUIVEN, en in STOOF-LIGGENDE KOTE, *talus pronus*; en STOOF, *Astranon*; zie daer van bij STUIV, in deze Pr.

STOOK, in † STOK, *stimulus, stipes*; STOKEN, *instigare, stimulare*; & *addere facces*; BESTOKEN, *impetere, oppugnare*; † UIT-STOKEN, *eradicare*; TANDE-STOKER, *dentiscalpium*; en DEUR-STOKEN WÉRK, *opus machinatum*; by STEEK, in deze Proeve.

STOOL, in GESTOLEN, bij het Wortel-deel STEEL, in deze Pr.

† STOON, in † STONEN, *inmiti, fulcire*; zie daer van bij STAND, in deze Pr.

STOOR of STÓOR, in STOREN, STOOREN, *turbare, irritare*; zie daer van by STAND, in deze Pr.

Het Wortel-deel:

STÓÓT, &c, in ons STOOTEN, STIET, GESTOOTEN, III. CL: 6, *irudere, pinsere, sundere*; *illidere, & offendere*; H-D, *stoffen / stiefs / gestoffen / IV. CL: 3, irudere*. Ook vind ik by 't M-G, *stautan /*

STO.

percutere, verberare; dog, by gebrek van voorbeelden, bleef ik onzeker, van welke *Classis* het zy: voorts ons † STOOTEN IX. T: HÓÓFD, *persuadere*; en † UIT DEN HÓÓFDE STOOTEN, *dehortari*; en VERSTOOTEN, WEGSTOOTEN, III. CL: 6, *detrudere, repellere, proculcare*; en VOORD-STOOTEN, III. CL: 6, *protrudere, & incitare*.

Uit het Wortel-deel van het *Prasens* ons STÓÓT, m: H-D, *stoffs / M. pulsus, ictus, quassus*; en AEN-STÓÓT, m: *offendiculum, & scandalum*; en STOOTIG, *cornupeta, petulcus*; en STOOTER, m: *stamper, H-D, stoffet en stoffel / tudes, pistillum*; en ons STÓÓT-HÓÓFDEN, STÓÓT-BOLLEN, I. CL: *arietare, & caput jactare instar ariesi*; en STÓÓT-HÓÓFDIG, *pertinax*; en 't Brab: STÓÓTBALLEN, *schoenophelinda*; een kinderspel, by sommigen ook *kop kop heeft gelegd*, en by ons *ey kokkerey* genaemt, waer by een omlooper onverwagt een bal of doek of iet anders agter ymand van den kring nederwerpt, welke, zo hy 't niet vermerkt eē de omlooper voor de tweede reis by hem komt, een stoot krijgt, en in zijn plaets moet omloopen. Voorts Sax. STÓÓT-VALK, *accipiter pernix, praedam adverso pectore concutens*; en STOOTER, m: *springshengst, egnus admissarius*; en, vermits men van ouds doorgaends beekten op het geld stempelde, en van die den munt-naem ontleende, zo vermoede ik, dat ons geldstuk STOOTER, m: *tetrobolus, nummus argentens duobus fuseris & medio astimatus*, voormaels met eenen hengst bestempelt zal geweest zijn. Voorts AL: *stoffer / propugnaculum*; als 't gene den aenstoot moet uitstaen.

Tot het *Prater*: STIET, schijnt my te behooren ons † STIETE, ook † STUETE, en nu meest STUITE, *uropygium, extrema pars spinæ in sacrum os desinentis*; om de uitstekende puntigheid, en smertelijken aenstoot, als men daer op valt; waer toe ons † STIET- of STUIT-BÉÉN, n: *os sacrum*; als aen de stuit gehegt; en † STIET- of STUIT-RIEM, m: *possilena*; en transl: STUITE, STOETE, Sax: en Fris: *strena cerealis*; & *panis triticeus quadratus*; & Fland: *panis baryro illitus*; als stuitvormig van punten. Maer, dat ook hier U en UI,

STO.

UI, in stee van dit IE komen, zulks schijnt mij eerder uit een verloop, dan uit een wet-tige *Dialect*-verandering gesproken te zijn; vermits de IE, welke by de *Præterita* van de *Verba* dezer *Classis* komt, by sommigen wel in OE of O verwandelt, maer niet in UI: dog, dewijl de Ongeleijv: *Verba* van de H. CL: op IE en UI gelijkstammig zijn, zo vermoede ik, dat dus by verloop het eene voor 't andere ingeschoten is: het welk, zo het waer is, dan ook verder oplossinge zou kunnen geven van ons *STUIT*, *m: repulsus*; als by een wederstootinge der beweging of ver-hindering van haren voortgang; waer van weder ons *STUITEN*, I. CL: *repellere, impedire, auertere, & olim incavere*. Die genen, welke meenen mogten, dat *STUITEN* van *STEE-UITEN* komt, en daerom *STREUITEN* schrijven, dunkt mij, nemen den aert onzer woord-koppeling, nogte de kragt der betse-kenis niet wel in overweging alzo dan onze *accent* op *STEE*, en niet op *UIT*, moest vallen, gelijk nu geschied; daerenboven is de gemeenste zin niet iets verplaatsen, of uit zyn stee zetten, dog in tegendeel iets ophouden in of by zyn plaats van ontmoeting. Dog overdragtelijk, gelijk de beweging, wantneer ze door of op een veerkrachtig of weder springend lichaam geschied, eene weder-afstootinge ont-fangt, zo mede hier van ons *STUITEN*, *WEDER-STUITEN*, I. CL: *resilire*; waer toe ons *STUITER*, *m: globulus lapideus resiliendo aptus, quo pueri utuntur, ludentes cum talibus ovilis*. Gelijk ook, als opzigt hebbende op het kaets-spel, waer bij een niet-afstuitende bal voor quaed word gekeurt, onze spreekwijze van *NIET STUITEN*, I. CL: *nihil valere*; & *tr: mali moris esse*; dus zeit men van men-schen van een ongeregelden wandel, dat ze niet veel stuiten. En, gelijk alle woorden-zwetsery en trotsse verwaende gebaerden en opschik aenstoetelijk zijn, zo schijnt hier op te zinnespelen ons † *STUITEN*, I. CL: *jactitare, ostentare*; en † *STUIT-VOS*, *m: jactator dolosus*; en 't H D, stotzen en stutzen / I. CL: *magnificè incedere, splendide vestitum esse*; en nab-stutzen / I. CL: *emulari superbiam alicujus*; en ons † *STUITER*, *m: thraaso, grandiloquus*; en H-D, stutzet / M. offen-sans.

STO.

De Zaak- en Wørtel-deelen.

STOOV, in *STOVE*, *GESTOVEN*, verbuig-sels van *STUIVEN*, en in † *STOVE*, *pro-jectura*; † *STOVEN*, *profertere in ver-rum*; *STOVENDE KOOT*, *talus pronus*; *STOVE*, *hypocaustum*; & *Aethraon*; en *STOVEN*, *fovere*; *vaporare*; *suffire*; en *BESTOVEN*, *pulverulentus*; & *ebriolus*; zie by *STUIV*, in deze Pr.

STOP, in *STOPPEM*, *sistere, stipare*; *STOPPE*, *stupa*; *STOPPEL*, *stipula* &c; *STOPPEL-RAPEN*, *rapa que post messem serantur*; *STOPPEL-VEDER*, *penna sanguinea*; *STOPPEL-HAIREN*, *prima lanugo capillum*; en *STOPPELEN*, *primas emittere pennas*; zie daer van by *STAND*, hier voor in deze Pr.

STOR, in *STER*, *rigidus*; zie daer van by *STAND*, in deze Pr.

STORF het *Præt*: zie by *STÉRF*, in deze Proeve.

STORCK, in *STORCK*, *ciconia*; en *STORCK-LEN*, *concretere, coagulari*; zie daer van bij *STAND*, in deze Pr.

STORM, in *STORM*, *strepitus, impetus, tempestas* &c; enz. zie daer van by *STAND*, in deze Pr.

STORV, in *STORVE*, *GESTORVEN*, in deze Proeve by *STERV*; en in 't Geld: *STORVIG*, *rigidus*, by *STAND*, in deze Proeve.

STOUT, &c. zie bij *STAND*, in deze Pr.

STR.

STRAEL, in *STRAEL*, *radius*; & *olim jaculum*; *STRALEN*, *radare*; & *olim jaculari*; en 't Vlaensche *STRALE*, *spiculum, stimulus aculeus*; & *crabro*; & *pecken*; en *STRALEN*, *stimulo pungere*; & *peckere*; & *palpare*; zie daer van by

STR.

bij 't volgende STRYK, in deze Pr.

† STRAEV, in † STRAVEN, *poena afficere*; zie daer van bij 't volgende STRYD, in deze Proeve.

STRAF, in STRAF, *rigidus*; STRAFFEN, *poena afficere*; enz. zie daer van bij STRYD, in deze Pr.

STRAK, in STRAK, *rigidus, strictus*; † STRAKKEN, *tendere*; STRAKS, *olim recta via; nunc statim, è vestigio*; zie daer van by STRYK, en by TREK, in deze Pr.

STRAND, in STRAND, *acta, littoris ora*; en STRANDEN, *appellere ad littoris oram*; & *facere naufragium*; zie daer van bij RIND, in de II. Proeve.

STRANG, in † STRANG, *arctus, strictus*; & *nervus, funis*; & *brachium maris vel fluvii*; † STRANGEN, *appellere ad oram maris*; & *facere naufragium*; en STRANGULÈREN, *suffocare, faucibus premi*; zie daer van bij STRENG, in de II. Proeve.

STREED, by 't volgende STRYD, in deze Proeve.

STREEK, in STREEK, STREKE, *tractus, motus linealis; actus vel dictio ambiguitate decipiens; linea; via; plaga; regio; stria, vibex*; STREKEL, *hostorium*; STREKELÈN, *leviter tangere*; en VERSTREKÈN TYD, *tempus perfluxum*; zie by 't volgende STRYK, in deze Pr.

STRÉEK, in STREEKEL, *hostorium, radius*; zie daer van bij STRYK, in deze Proeve.

STRÉEL, in STRÉEL, *hostorium, radius*; & *olim linea, fulmen, & oculorum acies*; STREELE, *pecten*; & *ansia*; en STREELÈN, *pectere; palpare*; & *adulari*; zie daer van by 't volgende STRYK, in deze Proeve.

STREEN, in STRENE GARENS, *spira fila-*

STR.

ea; zie daer van bij STRENG, in de II. Proeve.

STREEP, in STREPE, en STREPEN, zie daer van by RYV, in deze Pr.

STREEV, in STREVEN, *moliri, contendere, certare*; zie daer van by 't volg: STRYD, in deze Pr.

† STREIL, in † STREIL, *radius, linea*; en STREILEN, *mejere*; zie daer van bij 't volg: STRYK, in deze Pr.

STRÉK, in † STRÉK, *tractus*; en STRÉKÈN, *tendere, extendere*; en † STRÉK, *rigidus, strictus*; by STRYK, en TREK, in deze Pr.

STERÉNG, in STRENG, *arctus, strictus*; ED: GESTRÉNGE HEEREN, *strenuissimi Domini*; STRENG RÉCHT, *summum jus*; STRENGE KOUDE, *frigus intensum*; STRENGE, *funis, nervus, chorda, lorum*; STRÉNGEN, *stringere*; STRÉNGEL, *catbarrus equorum*; & *funis contextus*; en STRÉNGELÈN, *contexere nervos*; by STRENG, in de II. Pr.

Het Wortel-deel:

STRYD en STRY &c, in ons STRYDEN (en STRYÈN), STREED, GESTREDEN, II. CL: I, *certare, contendere, & disceptare*; en OP-STRYDEN en OVER-STRYDEN, II. CL: I, *persuadere multis verbis, quin & invito ac nolenti*; H-D, *stretten / strett / gestritten* / II. CL: I, *contendere, certare, disceptare*; Angl: *stride / certare*. Dog A-S, *gestridan / gestrad / gestriden* / III. CL: I, *varicare*; en Angl: *stride / varicare*. Deze A-S, en Engelsche zin schijnt my dat zijne betrekking heeft op het uitsperren der beenen by het strijden te paerd, of by het schermen met handgeweer: immers dat hy overdragtelijk is, blijkt uit de volgende takken.

Tot het *Pres*: ons STRYD, *m*: A-S, *strith / strithe* / Yl: *stcpd* / N. H-D, *strett* / M. Angl:

STR.

Angl: *striffe* / *lis*, *pugna*, *certamen*, *acies*, *bellum*; AL: *stritti* / *secta*; en A-S, *strithlice* / *distictio*; en AL: *ein-strittii* / *contumacia*; en AL: *ein-stritter* / *contumax*, *obstinatus*; en Yl: *strpdr* / *intensus*; en A-S, *strpder* / *diraptor*; en uit het Præs: het Yl: *strciltur* / *ardans*, *rebellis*.

By aflatinge van de verfmelt-D, veranderen onze Wortel-en Zaek-deelen uit het Præs: tot STRY, en uit het Präter: tot STREE, of volgens den A-S, trant met a of α/ tot STRAE, gelijk ook A-S, *stræde* / *passus*; en by dezen wederom de uitgang F of V gevoegt zijnde, vind men hier uit het bovengenoemde Angl: *stribe* en *striffe* / voor ons STRYDEN en STRYD. Welke verandering zig mede, zo 't my toefchijnt, vertoont in ons † STREVE, *conatus*; als eene yver en strijd in eenige betragting; waer van weder ons STREVEN, I. CL: of met a / het H-D, *stræben* / I. CL: en Angl: *stribe* / *striffe* / *niti*, *moliri*, *contendere*, *certare*; unde & Hispan: *estribar*, & Gall: *estriver*; en WEDERSTREVEN, I. CL: *obniti*; en ons † STREVEN, I. CL: *simul deambulare*; gelijk de krijgslieden die op een zelfden togt uit-zijn. Maer gelijk de A: zig reeds by 't H-D, vertoont heeft, zo laet zig die verder ook hooren by ons STRAF, H-D, *straf* / *rigidus*, *durus*, *asper*, *immitis*, *inclemens*, *reticus*, & *ansterus*; even gelijk de strijdenden gewoon zijn elkander te handelen; waer van ons STRAFEN, ook † STRAVEN, I. CL: H-D, *straffen* / I. CL: *pœna afficere*, *plectere*, *vindicare*, & *castigare*; en BESTRAFFEN, I. CL: H-D, *straffen* / I. CL: *arguere*, *objurgare*; en waer toe verder ons STRAFFE, f: H-D, *strafe* / F. *supplicium*, *vindicta*, *pœna*.

Het Wortel-deel.

STRYK, &c, in ons STRYKEN, STREEK, GESTREKEN, II. CL: I, *stringere*, *palpare*, *collinere*; *remistere*, *relaxare*; *considerare*; *precipitare*; & *tendere*, *vergere*; GAEN STRYKEN, *abire*, *discedere*; † OVERSTRYKEN, II. CL: I, *præterlabi*, met een Præpos: *insép*; en in Præt: Pars: † OVERSTREKEN; dog OVER-STRYKEN,

STR.

II. CL: I, *oblinere*, met een Præp: *separ*; en in Præt: Pars: OVER GESTREKEN; en UITSTRYKEN, II. CL: I, *exsergere*, *elimare*, *polire*; & tr: *depingere*; & *illudere*, *sucare*; en VERSTRYKEN, II. CL: I, *relinire*; & *abire*, *persuere*; beneffens de verdere *Composita*. De grondbeteeckenis agt ik te zijn een zeer gelijkvloeyende beweging maken. F-TH, *strichan* / *streich* (in Subj: *striche*) / *gestrichan* / II. CL: I, *tendere*, & *ire*; en thurch-*strichan* / II. CL: I, *pertransire*. A-S, *strican* / *strac* / *stricen* / III. CL: I, *tendere*, *verbi*; en a-*strican* / *percutere*; even als by onze spreekwijze van YMAND WAT AF-STRYKEN, II. CL: I, Yl: *hud-strpka* / *percutere aliquem*; als zinspelende op het geesselen, en de striemen of streken daer uit spruitende; in welken zin van geesselen men ook oulinks afgebruikte † STRYKEN, II. CL: I, *leviter virgis sive flagris cedere*; en Angl: *ta strike* / *stroke* / *stroken* / *verberare*. Dog in 't H-D, *streich* / *streich* / *gestrichen* / II. CL: I, *fricare*, *stringere*, *palpare*, *demulcere*.

Tot STRYK het Wortel-deel van het Præs: of van den Infm: ons † STRYK, m: *tractus*; & *ictus*; en † OVERSTRYK, m: *præteritio*; en H-D, *streich* / M. *plaga*; *ictus*, *percussio*; ruten-*streich* / M, *casio virgarum*; en *streichet* / M, *adulator*; waer toe mede het H-D, *streicheln* / I. CL: *palpare*, *demulcere*; verder ons † STRYKER, STRYK-STOK, m: H-D, *streichet* / M, *bostorium*, & *radius chelydis*; en STRYKEL, roskam, m: H-D, *striegel* / M, Angl: *strickle* / *strigilis*; als om mede te strijken; en STRYK-STÉEN, m: *toets-steen*, *coticula*; als om 'er op te strijken; en STRYK-KALK, *gypsum*; vermits deze gemengt en gebruikt word tot-glad te strijkene muer-werk; en STRYK-WÉER, borst-weer, *propugnaculum murorum*; als waer over en waer langs men met het schietgeweer strijkt, en † STRYK-STÉK, kam van een viool, *plectrum*; als ten dienste van het snaer-strijken; en 't Vlaemsche STRYK-BÉDE, akkervoren, *lira*, *regestam*; om de voorn-streken; dog waerom STRYK-BLOEME, H-D, *streich-blum* en *stein-blum* / *cosula lusea*, *bupththalmum tenuifolium*, eigenlijk dien naem voert, heb ik nog niet kunnen gissen.

STR.

Wijders met de ingekorte I, ons † STRIK, *m*: H-D, *strich* / *M*, *tendicula*, *funis*, *restis*; M-G, *strich* / *M*. H-D, *strich* / *M*. A-S, *strice* / *linea*, *tractus*; als eenes streeks, regt en sterk gespannen; en dewijl men ook zulke strikken met knoopen versterkt, zo sproot hier uit ons STRIK, *m*: *laqueus*, *connectio*, *nodus*, & *insidia*; waer van ons STRIKKEN, I. CL: H-D, *strikken* / I. CL: *stringere*, *constringere*, *nectere*, *connectere laqueo*, & *nodare*; & *contaxere rete*, *vittam* &c; en STRIK-HOZEN, *fisciae*, *perones*, *unde Gall: triquehauses*; om het toefstrikken dezer boerenlaerzen; en VERSTRIKKEN, I. CL: *obnectere*, *illigare*, *circumvenire*.

Tot het Präter: met E, OBS STREEK, *m*: *tractus*, *motus linealis*; & *tr: actus vel dictio ambiguitate decipiens*; gelijk ook H-D, *streich* / *M*, *fabula*; & *factum ridiculum*; en ons STREKE, *f*: *linea*, *versus*; *via*; *limes*; *plaga*, *regio*; en STREKE, *stria*, *vibex*, *striga*; en 't Vlaemsche en Geld: STREKEL, *m*: *hoforium*, *radius*; waer van STREKELLEN, I. CL: *leviter tangere*; wijders *constr*: het Vlaemsche STRÉK voor ons STRIK, *laqueus*; en † STRÉK, *tractus*; en † OVERSTRÉK, *præteritio*; waer van ons STRÉKKEN, I. CL: H-D, *strekken* / I. CL: Angl: *stretche* / *tendere*, *extendere*, *distendere*; en † OVERSTRÉKKEN, I. CL: *præterire*; en A-S, *streccan* / I. CL: *sternere*; en AL: *fora se hiftrahere* / *prosternatur*; en *fora hi-strahere* / *prostratus*; en *hiftrahere* / *stratus*; en STRÉKKEN, VERSTRÉKKEN, I. CL: *inservire*; & *extendere*, *durare*; en STRÉKKELYKBROOD, *panis durabilis*; en GÉLD VERSTRÉKKEN, I. CL: *erogare*, *expendere*, & *inspendere nummos*; en † VOL-STRÉKKEN, I. CL: *exsequi*, *perficere*; in *Præ: Part*: VOLSTRÉKT, *absolutus*; hoewel ook dit STRÉKKEN, onder eene voorwerping van S, met gelijk regt, is af te leiden van ons TRÉKKEN, II. CL: 6, *trahere*, *tendere*, *vergere*.

Tot het oude Präter: met ÉÉ, ons STREEKEL, *m*: *hoforium*, *radius*; en mogelijk mede, by een insmeltinge van twee silben tot één, hier van ons † STRÉEL, *m*: *strijkstok*, *hoforium*, *radius*; en † STRÉEL, † STREIL, en volgens de A-S, *Dialect* met a / ons

STR.

STRAEL, *m*: en *f*: H-D, *stral* / *M*, *radius*; *linea*; *fulmen*; & *oculorum acies*; vermits regtstreeks voortfchietende; waer van ons † STRALEN, I. CL: H-D, *stralen* / I. CL: *radiare*; en waer toe het A-S, *stral* / *stralla* / *anileum stramen*; namelijk het vlamtrali-ge tapijt-werk; en ons † STRAEL, waerpijl, A-S, *stral* / *jaculum*, *sagitta*; waer van ons † STRALEN, I. CL: A-S, *stralian* / I. CL: *jaculari*; en A-S, *stral-bora* / *sagitarius*; en, zinspelende op de straelpunten, ook 't Vlaemsche STRALE, *stimulus aculeus*, *spiculum*; waer van † STRALEN, I. CL: *stimulo pungere*; 't gene meelt van de byen of steek-vliegen gezegt word, om het uitschieten van haren angel-strael; waerom ook op 't Oud-Vlaemsch een hommelt den naem van † STRALE, *crabro* gevoert heeft: Nog ook STRALE, STREELE, kam, *pecten*, *strigilis*; als dienende om iet af- en effen-te strijken, of anders zinspelende op de fraelwijzige tanden eener kam; gelijk ook verder STREELE, sluikhaer, *antia*; als effen neêrgestrecken hangende; waer van wederom ons † STRALEN, nu STREELEN, I. CL: H-D, *stralen* / I. CL: *pectere*; *palpare*; & *adulari*; en, als fraelwijzig 't water lozende, 't Geld: STREILEN, I. CL: *mejere*. Dog, overmits de uytlatinge of wegsneltinge van K te zeldsaem is, om die zonder twijffeling in onze Afleidinge toe te laten, zo willen we ook dit gezeyde alhier niet verder ais voor eene bedenking doen gelden.

Voofts, wederom volledig, en in den zin van *regt en sterk gespannen*; ons STRAK, en † STRÉK, A-S, *stræc* / *stræce* / H-D, *strach* / Angl: *straight* / *rigidus*, *rectus*, *strictus*, & *refractarius*; en A-S, *strece* / *violentia*; en *stræclice* / *districtè*; waer van ons † STRAKKEN, I. CL: *tendere*; en 't Adverb: STRAKS, H-D, *straks* / *strâklich* / *gestraks* / en *straks-wegs* / *olim recta via*, *directè*, *nunc tr: è westro*, *statim*, *quam primum*; en † GESTRAKS, *directè*. Dog op de streel-strijking ziet weder het A-S, *stracan* / *stracian* / I. CL: *demulcere*; als doende ymands opgevatte yver en dritt stijken.

Maer, vermits A-S, *stræce* / *stræc* en *starc* en *stare* / *durus*, *rigidus*, en A-S, *strea* en *strea-mod* / *violentus*, *fortis*, *immodera-*

STR.

devotus, strictus, & magnanimus, zo kan ook alhier de letterverzetting, die onder ons alleenlijk by de R, zo veel ik weet, te mets plaets grijpt, even als by 't A-S, haer beurt gekregen hebben in ons STÉRK, STARK, F-TH, starr / AL: starrche / H-D, starr / Yll: starrh / *strictus, fortis, firmus, durus; validus, potens*; vermits de sterkheid, uit de strakheid van wederstand en spanning bespeurt word; waer van weder ons STARKEN, STÉRENEN, VERSTÁRKEN, VERSTÉRKEN, I. CL: F-TH, gestarcon / I. CL: en AL: gestarrachhan / I. CL: H-D, starrchen / I. CL: *corroborare, firmare, confirmare; & hortari, animum addere*; waer toe verder ons STÉRK OP DE TONG, acris; STÉRKE WYN, *grave vinum, temetum*; en STÉRK WATER, *agua fortis, constans ex spiritu nitri & chalcantbo, cujus vi argentum aliaque varia metalla dissolvuntur*; en STÉRKTE, f: H-D, starrche / F, vis, fortitudo; & tr: munimentum, arx, agger, & vallum, vulgò Fortressa; en 't H-D, starrchen / I. CL: *ammare, vegetare*. Egter zouden ook deze takken met STARK en STÉRK, even als ons vorige STRÉK, tot ons TRÉKKEN, II. CL: 6, mits onder eene voorwerping van S, of anders ook torons STAND konnen betrokken worden.

Van 't *Præterit: Partic:* is ontleent ons VERSTREKEN TYD, ook † OVERSTREKEN TYD, *tempus perfluxum, præteritum; enz.*

De Zaek- of Wortel-deelen.

† STRYP, in † STRYPE, *stria, striga*; zie daer van bij RYV, in deze Pr.

STRIK, in STRIK, *olim funis, restis; nunc connectio, nodus, laqueus; & insidia*; en STRIKKEN, *stringere, connectere laqueo; nodare*; bij 't vorige STRYK, in deze Proeve.

STRING, in † STRINGE, *funis, restis, chorda*; en † STRINGEN, *constringere, arctare*; enz. zie daer van bij STRENG, in de II. Proeve.

STRIP, in STRIP, *stria, striga, linea; &*

STR.

litura; zie daer van by RYV, in deze Proeve.

† STRONG, zie bij STRENG, in de II. Pr.

STRONK, in STRONK en STRONKELEN, zie daer van bij STRENG, in de II. Pr.

STROO of STROOY, in STROO, STROOY, *stramen*; en STROOYEN, *sternere, spargere*; zie daer van bij † STRUID, in de II. Proeve.

† STROOD, zie STRUID, in de II. Pr.

STROOY, zie STROO, hier boven.

STROÓK, in STROÓK, *segmentum oblongum*; STROOKEN, *abstergere uno tractu*; NIET WEL STROOKEN, *non bene succedere*; zie daer van bij STRUIK, in de II. Proeve.

STROÓP, in STROOPEN, *deglubere, stringere*; zie daer van bij KRUIP, in deze Proeve.

STRUI of STRUID, zie in de II. Pr.

STRUIK, in STRUIK, *stirps*; STRUIKEN, *stirpes emittere*; STRUIK-ROOVER, *grasfator*; † STRUIKSEL, *offendiculum*; en STRUIKELEN, *capitare*; zie daer van by STRUIK, in de II. Pr.

STRUW, in 't Vlaemsche STRUWIENEN, *dispergere*, zie daer van by † STRUID, in de II. Pr.

STU.

STUB, in 't Friesche STUBBEN, *pulverem discutere*; by STUIV, in deze Pr.

STUEP, in STUPEREN, *instigare*; zie daer van by STAND, in deze Pr.

STUER, in † STUER, STUERSCH, *torvus*; † ONSTUER, *mitis*; † STUERKRABBE, *locustia*; en STUER, *gubernaculum; & alim tributum*; STUEREN, *regere, dirigere*,

STU.

gere, agere, ducere; conferre, & olim tribuere; enz: zie daer van by STAND; in de I. Proeve.

† STUET, in † STUETE, *propygium*; zie daer van bij STOOT, in deze Pr.

STUG, *ansterus*; zie daer van by STAND, in deze, en by † STIG, in de II. Pr.

STUIF, zie STUIV, in deze Pr.

STUIK, in VERSTUIKEN, *membrum lincare*; zie daer van bij STEEK, in deze Proeve.

STUIP, in STUIPE, en STUIPEN, zie daer van bij STAND, in deze Proeve.

STUIT, in STUITEN, *repellere; avertere; reslire; & olim jacitare*; en de spreekwijze van NIET STUITEN, *mali moris esse*; en † STUIT-VOS, † STUITER, *jaculator, thrafo*; en STUITER, *globulus lapideus*; zie daer van bij STOOT, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

STUIV of STUIF, &c, in ons STUIVEN, STOOF (in *Subj: STOVE*), GESTOVEN, II. CL: 2, *sternere; & pulverem spargere vel excitare; & olim pronum jacere*; deze oude en laetste beteekenis schijnt ontleent te zijn van met de neus in 't stof te liggen. H-D, *stieben/ stob/ gestoben* en *gestieben*/ II. CL: 2, *pulveris instar dissipari*; en ons BESTUIVEN, II. CL: 2, *respergere vel aspergere pulvere; obducere situ pulvereo*; en OP-STUIVEN, II. CL: 2, *in altum spargere pulverem; & tr: verbis inveni in aliquem irato animo*; en VERSTUIVEN, II. CL: 2, *dispergi pulveris instar; & evanescere*.

Tot STUIV of STUIF, ons † STUIVE, *pulvis*; en van 't oude † STUIVEN, *prorum jacere*, ons STUIVENDE of STOOF LIGGENDE KOOT, *f: talus pronus*; als met den buik in 't stof liggende; en, gelijk bij dit jongers-spel om te winnen vereischt word, dat de uit-

STU.

geworpene koot met den scharpen en hollen rug boven moet liggen, zo schijnt uit de gelijkheid van dezen hol-rug ontleent te zijn het Saxon: STUIVE, of holneuzige, *resimus*. Voorts, tot den gemeenen zin van stof, ons STUIF-of STOF-HAER, *n: lanugo*; STUIF-en STOF-MEEL; *n: pollen, farina volatica*; STUIF- en STOF-REGEN, *m: psecas*; vermits zo fijn als stof nedervallende. Wijders mogelijk ook STUIVER, *m: en f: sefterium, unde vulgò stuferum*; zijnde ons kleinste zilvergeld, 't gene van wegen de ligtigheid en 't slegte alloy, volgens Kiliaem, zijnen naem gekregen heeft, vermits veel erger als de andere vorige en ouder munt; zeggende ook dat de Luikenaers in waerde een zwaren stuiver noemen, 't gene de Brabander en wy een halve stuiver heeten; en wederom een lichten stuiver, 't gene bij ons een oortje of een vierde van een stuiver uitmaekt: anderen zijn 'er, die meenen dat STUIVER komt van een zeker *jus stauria*, een tol langs den Rhijn (als een last op het stuer van yder schip), dog de zulken dienden wel een *Dialect-* of *Euphonic*-regel aen te wijzen, hoe stuer by Ons (of in een Allemannische *Dialect* staur) in STUIVER kan overgaen; ik voor mij ken 'er noggeene, die daer na gelijkt.

Dog tot het *Prater*: van ons † STUIVEN, *prorum jacere; & sternere, dejicere in terram*; ons † STOVE, *projectura*; waer van ons † STOVEN, I. CL: *prosternere in terram*; zo veel als ymand in het stof werpen; en ons † STOVENDE of STOOF-LIGGENDE KOOT, *talus pronus*. Dog, wederom op het stof ziende, ons STOVE, *f: A-S, stofa/ Angl: stuf/ stew/ stewe/ H-D, stub/ hypocaustum, unde vulgò Stuba, & stuva, en Ital: stufa, Hisp: estufa, & Gall: étuve*; als eerstelijk, zo 't mij toeschijnt, aengelegt om allerhande soort van zaken te droogen, en te bequamer tot een fijn stof te maken; maer gelijk die stoof-vertrekken ook sedert tot enkele broeijing en verwarminge gebruikt zijn, zo vind men insgelijks dien naem verder toegepast aen allerhande broeijing, 't zy met kaccels, resten en potten, of met heet water, waer van ons *Verbum* STOVEN, I. CL: *fovere; & vaporare; & suffire*; en waer toe ons STOOF, STOVE, *f: Esbranon, sedile pedes fovens;*
en

STU.

en BAD-STOVE, *f. balneum*; en 't Yfl: stoo / *F. focus*.

Maer ook bij inkrimpinge met de korte O, (behalven de reetsgemelde STÓF-HAER, STÓF-MEEL, en STÓF-REGEN) ons † GESTÓF, nu STÓF, *n*: en *m*: H-D, staub / *M. F-TH*, stubbe / *N*, en Friis: stubbe / *M-G. stubjus* / *M. pulvis*; waer van ons STÓFFEN, *I. CL*: en 't Fri: STUBBEN, *I. CL*: *pulverem abstergere, detergere*; en 't H-D, stauben / *I. CL*: *pulverem. excitare*; en overdragtelijk ons STOFFEN en POFFEN, *I. CL*: *factare, & venditare*; als te groot opgevende van eenige zaak, zulks dat die roem, na behoortijk onderzoek, volgens onze spreekwijze, in stof en rook verdwijnt, en in gelijke zinspelende zeit men ook van ymand, die bezig is met snorken en pocchen, *ei zie hoe stuift het boven zyn hoofd*. Verder ons STÓFFER, *m*: *pulverem abstergens persona*; en STÓFFER, *m*: *scopula gemus*; van het merkwaardige onderscheid van een goed stoffer, en een goede stoffer, hebben we in onze XII. Redewiss: §. VIII. gesproken. Wijders ons STÓFFE, STÓF, *f*: *lana brevis, ac minuta*; als stof gelijkende, of als stuwende om de ligt- en sijnheid; en vermits deze stof-wol mede tot opyulsel gebruikt word, alzoó hier van ons † STOFFEN, *I. CL*: *Angl: stufte / farcire, confarcire*. Nog ook ons STÓFFE, STÓF, *f*: *Angl: stufte / materia, materies; id ex quo aliquid fit; unde Gall: estoffe*; als ziende op de fijnste stof-deeltjes, waer uit elk ding bestaet en bijzonder is. Dacrenboven geeft men ook aen 't sijne zijdene en wollene weef-werk den naem van STOFFEN, *textura serica vel lanæ*; dienende tot opschik van kleeding, of tot behanging van kamers en verder huisraed; waer op toepasselijk is ons bastertstaertige STOFFEREN, *I. CL*: *instruere, ornare, concinnare*; en daer van weder de spreekwijze van LEUGENS STOFFEREN, *I. CL*: *concinnare mendacia*. Voorts het H-D, steube / *F. farina volatilis*; waer van het H-D, steuben / *I. CL*: *pulverem movere, pulverare*; en *Be-steuben* / *I. CL*: *implere pulvere*; en vermits de wortelaers louter het stof roeren met de spartelende beenen, zo past overdragtelijk hier op het H-D, steuben / *I. CL*: *luctari, certare*; en H-D, met ein ander steuben / *I. CL*:
II. Deel.

STU.

luctari, colluctari; en verder het *Frequentativum* H-D, steubeten / *stöbeten* en *steupern* / *I. CL*: *projicere, & pulverem decutere*; beneffens het H-D, steubet / *steuperet* / *M. canis odorus, sagax*; als met de neus langs den grond en het stof snuffelende.

Tot het *Præter: Partic*: ons BESTOVEN, H-D, bestoben / *pulverulentus*; & *sr: ebriolus*; welk overdragtelijke zinnespelt op ymand die door 't opstuwen van de wijndampnen bevangen is gerackt.

De Zaek-of Wortel-deelen.

STUK, in STUK, *frustum, offa, pars*; & *res particularis, & factum singulare*; en zoo voort, zie daer van by STEEK, in deze Proeve.

† STUL, in † STULLE, *frustum, pars*; zie daer van by STAND, in deze Pr.

STULP, in † STULPE, *signum*; & *turbo focarius*; BOEREN-STULP, *casa*; STULPEN, OVERSTULPEN, *tegere, operire*; zie daer van bij 't vorige STAND, in deze Proeve.

STUMP, in STUMPERD, *homo obtusus*; zie daer van bij STAND, in deze Pr.

† STUN, by † STYN, in de II. Proeve.

† STUP, in † STUP, *gradus, passus*; & *punctus*; en † STUPPEN, *progredi*; zie daer van by STAND, in deze Proeve.

STURF, het *Præter*: zie bij 't vorige STÉRV, in deze Proeve.

STURK, in STURKELEN, *concrefcere*; zie daer van bij STAND, in deze Pr.

STUT, in STUTTEN, *fulcire, stabilire*; en *Stut, fulcrum*; en † STUTTE, *equa*; en STUTTEREN, *balbnsire*; zie daer van bij 't vorige STAND, in deze Proeve.

SU.

SU.

SUIK, in SUIKER, *fasbarum*; en SUIRE-REY, *cichorea*; zie daer van bij ZUIG, in de I. Proeve.

SUK, in SUKKELEN, *olim cassidans, nunc, Aëranthos? vitam trahere*; zie daer van bij ZUIG, in deze I. Pr.

1718 $\frac{6}{m}$

T.

TA.

TA.

De Zaak-deelen.

TAA, bij TEI, in de II. Pr.

TAEK, in TAKEL, *remulus; rudens*; & *armamenta navium*; † GETAKEN, *capere, apprehendere*; en TAKELEN, *aligare, navem majorem scapha trahere*; & *armamentis instruere navem*; en TOE-TAKELEN, *adornare, instruere*; en TAEK, *pensum*; bij TEK, in de II. Pr.

TAEL, in TAEI, TALE, *lingua, idioma, oratio, loquela*; en † TALEN, *numerare, loqui, dicere*; ERGENS NA TALEN, *inquirere, loqui de aliqua re*; † OOGENTALE, *palpebra, gena*; en BETALEN, *solvere debitum*; enz: bij TEL, in de II. Proeve.

TAEM, in † TAEM, *mansuetus, cicur*; † TAMEN, *BETAMEN, decere, convenire*; en TAMELYK, *BETAMELYK, decens, convenienter* &c; zie bij TEM, in de II. Proeve.

† TAEN, in † TANEN, *irritare*; zie daer van bij TYG, in deze Pr.

† TAG, in † TAGGEN, *disceptare, litigare, visitigare*; en TAGRYN, *litigator*; zie daer van by TEI, in de II. Pr.

TAK, in TIK-TAKKEN, *ludere scrupis*; en TAK, *ramus*; & *olim sactus*; en † TAKKEN, *suspendere de arbore*; & *ramos producere*; & *ramos amputare*; & per-

cutere, ledere; vexare, stimulare; en 't Geld: TAKKEL, *remulus*; en TAKS, *pensum*; en TAKSE, *tributum*; en TAKSEREN, *tributum vel pretium imponere*; zie daer van bij TEK, in de II. Pr.

TAL, in TAL, GETAL, *numerus*; TAL-HOUT, *talea*; TAL-SCHRIFT, *versus Chronographicus*; zie daer van bij TEL, in de II. Proeve.

TALM, in TALMEN, *prolixè argumentari, fastidiosè rationem computare, absque conclusione deliberans*; zie daer van by TEL, in de II. Pr.

TAM, in TAM, *cicur*; en † TAMMEN, *domare*; bij TEM, in de II. Pr.

† TAR, in † TARREN, *diloricare, dirimere, lacerare*; en † TARRE, *pix liquida*; TARBOT, *rhombus*; en † TARGE, *clypeus*; &c, zie daer van bij TEER, in de II. Proeve.

TARN, in TARNEN, *discindere suturam vestimenti*; zie daer van bij TEER, in de II. Proeve.

TARTSCH, in † TARTSCHE, *clypeus*; zie daer van bij TEER, in de II. Pr.

TE.

TEEG, in TEGEN, *contra*; en † BE-TEGENEN, *obviare*; en TEGENWOORDIG, *praesens*; zie daer van bij TYG, en by GANG, en bij WERD, in deze Pr.

TEEM,

TI.

TEEM, in TEMEN, *nimis prolixè verba proferre*; zie daer van by TEM, in de II. Proeve.

† TEEN, in † TENEN, *irritare*; zie daer van bij TYG, in deze Pr.

TEÉN, in TÉEN, *vimen*; en † TEENEN, *irritare*; zie daer van bij TYG, in deze Proeve.

TEER, in TEER, *pice liquida*; en TEREN, *linere pice*; zie daer van bij TEER, in de II. Proeve.

TÉG, in † TÉGGEN, *litigare*; en TEGGER, *nummelte*; zie bij TEI, in de II. Pr.

TEI, in de II. Pr.

TEK, in de II. Pr.

TÉL, in TĒL, *numerus, & numeratio; & incessus ad numerum*; TĒLLEN, *numerare; & olim narrare*; VERTĒLLEN, *narrare*; en TĒLLE, † TĒLDE, *equus solutarius*; en TĒLLEN, † TĒLDEN, *sollutim incedere*; en † TĒLDE, *tensorium*; zie daer van by TEL, in de II. Proeve.

TĒM, in † TĒM, *cicur*; en TĒMMEN, *domare*; by TEM, in de II. Pr.

† TĒR, in † TĒRREN, *dirimere, lacerare; & diducere; & linere pice*; en TĒR-BOT, *rhombus*; en † TĒRRE, *pice liquida*; -ENZ: zie daer van by TEER, in de II. Proeve.

† TĒRD, in † TĒRD, *incessus*; en † TĒRDEN, *transgredi*; bij TREED, in deze Pr.

TĒRG, in TĒRGEN, *irritare*; zie daer van bij TEER, in de II. Pr.

TĒRN, in TĒRNEN, *discindere futuram*; zie daer van by TEER, in de II. Pr.

TEUG, in TEUGE, *banus*; en TEUGLEN, *frenare*; enz. by TIEG, in deze Pr.

TI.

De Wortel-deelen.

TIEG en TUIG, &c, in ons † TĒGEN (en † TĒIGEN), TOOG (en † TOÓG), GETOGEN, II. CL: 2 en 3, *trahere, ducere, tendere, vergere, & proficisci*; onze *Infinitivi* zijn reets versleten, dog het *Prat: Imperf:* en *Prat: Partic:* nog in volten gebruike. M-G, *tiuhan / tauh* (in *Subj: tuhan*) / *tuhang* en *tauhang* / II. CL: 4, *ducere, adducere*; en *at-tiuhan* / II. CL: 4, *adducere*; ug-tiuhan / II. CL: 4, *educere, perducere*. AL: en F-TH, *tiuhan / zuhgan* en *zohan* / in *Prat: touh / zouh* (in *Subj: tuh* of *zug*) / in *Prat: Part: gitogan* en *gizogan* / II. CL: 2, *trahere, & tr: nurrire*; en AL: *untar-zohan* / II. CL: 2, *subtrahere*. A-S, *teogan (contr: teon) / teag* (in *Subj: tuge*) / *togen* en *getogen* / II. CL: 1, *trahere, ducere, protrahere, & accusare*; en *geteon* / II. CL: 1, *trahere*; en *be-teon* / II. CL: 1, *criminari*; H-D, *ziehen / zog* (in *Subj: zoge*) / *gezogen* / II. CL: 2, *trahere; & proficisci*; en *berziehen* / II. CL: 2, *cantari, procrastinari*. Land-Friesch *tiegen* / in *Prat: teag* en *teg* / *trahere, tendere, vergere*. Uit onze II. CL: 1, hebben we ook het gelijkwaardige TYGEN, waer van we by 't volgende Wortel-deel TYG, zullen handelen.

Tot het *Præsens*, met IE, het A-S, *teon* / *teogan* / I. CL: *trahere, & accusare*; en 't A-S, *teon / teona / teone* / en uit het *Prat: teanc / injuria, contumelia, irritatio*; waer van 't A-S, *teonan* / I. CL: *convitari, & irritare*; gelijk ook, onder eene inkorting van IE, in I, tot dezen tak zouden konnen betrokken worden; ons TIEN, *decem*; en verder die allen met I, welken wy by 't volgende Wortel-deel TYG zullen brengen.

Dog uit het *Præsens* met UI, het F-TH, *tiuhze / celerimè, impetu vasto*; als snellik voorttrekkende; en ons † OVERTUIG, *n: obductio, operimentum*; en ons TUIG, *n: † GETUIG, n: H-D, zeug / armamenta, artium instrumenta, arma*; als tot voltrekking en den voortgang der zaken noodig; waer van ons TURG-HUIS, *n: armamentarium*; en WĒRK-TUIG, *n: instrumentum*; en 't H-D, *zeu*

TI.

zeugen / I. CL: *procurare, comparare, prospicere*. Dog in den zin van *iets of ymand aenbalen en bybrengen tot versterkinge van eenig gezeg*, ons TUIGE, *m*: en *f*: H-D, *zeitiget* / *M*, en zeuge / *F*, *testis*; waer van ons TUIGEN, GETUIGEN, I. CL: H-D, *zeugen* / I. CL: *testari*; en BETUIGEN, I. CL: *con-testari*; en OVERTUIGEN, I. CL: *convincere testibus*; en de spreekwijze van HY KAN DAT NIET TUIGEN, *non ei sufficit ad consentiendum*; en, met agterlatinge van de ligt-weg-smeltende G, ook † TUYER en TUDDER, *pedica, restis qua pecora in pascuis vincuntur*; & *series longa rerum connexarum*; waer van † TUYEREN, I. CL: Angl: *tye* / *vincire pecora in pascuis*; & *nectere continuato ordine*; waer voor de Vlaming uit het *Prater*: , met DD per *Enphon*: tusschen-in, heeft TODDEREN, I. CL: *nectere*; en ONTTODDEREN, I. CL: *dissolvere*; & *effugere*.

Tot het oude *Prater*: met OO, ons † TÓÓG, BETÓÓG, en VERTÓÓG, *n*: *dactus, demonstratio*; als een aenwijzing en verhael van 't beloop der zaken; waer van ons † TOOGEN, BETOOGEN, I. CL: en † VERTOOGEN, I. CL: F-TH- en AL: *zongan* / I. CL: *ostendere, indicare, monstrare*; waer toe mede het Vlaemsche TOOGE, *f*: *demonstratio*; en het Sax: en Geld: TOOGER, *m*: *digitus index*. Maer, gelijk de G, volgens onze menigvuldige aenwijzingen, ligtelijk in dezen gevalle wegs-melt, zo schijnt ook TOO daer uit gesproken te zijn, en met de *Terminatie* EN of N daer agter, even als by de bovengemelde A-S, voorbeelden, ons † TÓÓN, *m*: VERTÓÓN, *n*: *demonstratio, & ostentatio*; waer van ons TOONEN, BETOONEN, I. CL: *demonstrare, ostendere, indicare*; en VERTOONEN, I. CL: *spectandum dare, ostendere, presentare, demonstrare, docere*; en ZIG VERTOONEN, I. CL: *apparere, & comparere*; en † OVERTOONEN, I. CL: † VOLTOONEN, I. CL: *convincere, plenè probare, testibus, vel argumentis*; en † TOONE, *spec-sacula publica, ludus*; waer toe verder ons TOONÉEL, *n*: *theatrum*; en TÓÓN-BANK, *m*: *projectum tabulae, tabula vel scamnum exponendis rebus venalibus accommodatum*; en † TOON-SCHYNG, *aspectu pulcher*; gelijk de opgeschikte dingen die ten toon staen. Wij-

TI.

ders, als agter TOO, de *Euphonische* Y, na gewoonte komt inspringen, zo krijgen we wederom ons TÓÓY, ook † TÓÓG, *adornatio*; als een opschik van vertooning; en daer van ons TOOYEN, OPTOOYEN, I. CL: ook † TOOGEN, I. CL: *adornare, ad oculum se parare*; A-S, *teagan* / I. CL: *colere*; benefens het M-G, *taujan* / *gataujan* / I. CL. I, *facere & proferre*; ziende op de voltrekking eener zake; waer van we breeder gesproken hebben by ons Wortel-deel DOEN, in deze Pr: pag. 157. en M-G, *liban-taujan* / I. CL: I, *vivificare*; en M-G, *thiuth-taujan* / I. CL: I, *benefacere*. Nog ook A-S, *teag* / *teag* / *teag* en *teagh* / *marfupium, scriinium, clausura*; als iets dat in- of toe-getrokken en gesloten word, gelijk ook A-S, *tygan* / *vincire, ligare*; waer toe mede het H-D, *zauchen* / I. CL: ook uit het andere *Prat*: *zuchen* en *züchelen* / I. CL: *contrahere sese, & fidere*; en overdragtelijk *zauchen* / I. CL: *timere, humilem & fractum esse*; als beklemt en toegetrokken van hart; en sich in *eine echte zauchen* / *abdere se in angulum*; en *etir-zauchen* / I. CL: *velare, velo se obtegere*; en *stieder-zauchen* / I. CL: *in breve se coarctare*; en *zauchen* / I. CL: *langnore confici*. Voorts het F-TH, *tougola* / *occulse*; *toucno* / *clam*; AL: *taugantiu muates* / *occulsa mentis*; en *taugno* / *clam*; en *taugantiff* / *arcana*; als weggetrokken, of overtoegen en bedekt. Maer ook in den eersten en ouden zin van *trekken*, het Ysl: *taug* / *F. funiculus*; als waer aen of waer mee men iet trekt; en, met den uitgang M, agter ons TÓÓ, schijnt my ook uit dezen tak ontleent te zijn het AL: *Zaunnum* / *funibus*; en ons TÓÓM, *m*: H-D, *zaun* / in *Plur: zeunen* / *frenum, barena*; en A-S, *team* / *advocatio*; als waer aen men trekt, om door die aenwijzing het beest te bestieren; gelijk ook OVER-TÓÓM, *m*: voor een overhael, *trajectus*; alwaer men schepen en schuiten over een waterdam heen trekt; waer van ons TOOMEN, I. CL: H-D, *zeunen* / I. CL: *frenare*; & *tr: cohibere, inhibere*; en A-S, *teaman* / I. CL: *advocare*. En, met den uitgang UW, ons TÓUW, *n*: Brab: *TAUW*, *funis, restis*, gelijk 't Ysl: *taug* / *funiculus*; en GETÓUWE, *rudentes, funes*; als werktuigen om te trekken; en TÓUW-DRAYER, TÓUW-SLAGER, *restis*; en TÓUW, *n*: GE-

TI.

n: GETÓUW, WÉRKGETÓUW, *n*: A-S, *ta-
bua / instrumenta mechanica*; zulken naemlijk
waer aen touw-spanfels zijn, of waer aen
getrokken word; en † TÓUW, A-S, *tatu/
toto / stupa*; als waer van touw of grof ga-
ren word toebereid; en WEEFGETÓUW, *n*:
machina textoria; en † TÓUWE, GETÓUW,
n: *textura, textus*; A-S, *totolite / textrinus*;
waer van ons † TÓUWEN, I. CL. *nectere, texere*;
en verder ziende op de toebereiding van 't vlas,
linnen, en leder; ons TÓUWEN, I. CL. A-S,
*tawian / talotgan / parare, praparare, emollire,
macerare, perficere coria, tergora depfere, subi-
gere, premere, pressare*; en *transl*: YMAND
AF-TOUWEN, I. CL. *verberare aliquem*; als
of men zeide, met dikke touw-enden ymand
afblaen, of anders ziende op 't beuken in de
bereiding van 't vlasch of leder; en wijders
toepasselijk op het behandelen, en het trek-
werk aen de orgelpijpen, ons † PYP-TÓUWEN,
I. CL. *organum tractare musicum*.

Dog uit het andere *Prater*: met O, of de
gelijkwaerdige U of EU, het A-S, *tohllice /
lentus, lenie*; als 't gene men voorttrekken
moet, en A-S, *tog / tenax*; en 't H-D, *het-
zogetn* / I. CL. *tardare, morari*; beneffens
de F-TH, *sermuntie zug / voor ons FIG*, als
F-TH, *thrizug / triginia*; alhier uit dezen
stam van TIEGEN, gelijk ons TRG uit TY-
GEN, ontleent; wijders het M-G, *toja / o-
pera*; *uvel-tojig / malefactor*; en *fulla-tojig /
perfactus*; op de voltrekking der daden zien-
de; gelijk ook hier voor by 't M-G, *taujan /
I. CL. facere*. Voorts ons TOGE, TOOG, *f*:
en † TÓG, *m*: *tractus; linea curva*; *f*:
motus incurvus; waer van ons † TOGEN,
I. CL. *trabere*; en ZIELTOGEN, I. CL.
animam agere; waer toe verder ons † TÓG-
BRUGGE, ophaelbrug; *pons pensilis, subduc-
tilis*; en † OVERTÓG, *m*: *obductio; operi-
mentum; involucreum; theca*; en ons TOGE,
TEUGE, TEUG, *f*: *banifus; f*: *tractus gula*;
en TOGER, *m*: en TOGER-GAREN, *n*: *ever-
riculum*; een trek-net om 'er mede te vis-
schen; wijders † TOOG, en † TÓG, *m*: A-S,
toga / M. Dux, ductor; waer van ons HÉR-
TÓG, *m*: † HERTOGE, *m*: F-TH, *hetzohin /
Dux, ductor exercitus*; in *Plur*: als nog by
ons HERTOGEN; als een bestierder van 't heir;
gelijk ook mooglijk hier toe ons † TÓG;

TI.

dentique, tandem; als een voortgang van rede-
schakeling; en TÓG, *certe, sane*; als een
toehaling en verzekering; en TÓG, *saltem*;
als een vergelijkende aenhaling. En, met
den uitgang EL agter dit Zakelijke deel, ons
TEUGEL, † TOGEL, en † TUGEL, *m*: H-D,
zügel en zigel / M. franum, babena; Græc:
ζευγη; met het zelfde regt als ons vorige
TÓGM, uit den andren tak; waer van verder
ons TEUGELN, † TOGELN, I. CL. *frano-
re, domare*; en ons HALS-TEUGEL, *loram*;
en TEUGEL-NAGEL, *treknagel, cancolus*.
En wederom met den uitgang TE of T,
ons TÓGT, *m*: en *f*: H-D, *zug / M. trac-
tus, iter, profectio*; AF-TÓGT, *m*: *discessus*;
IN-TÓGT, *m*: *ingressus*; OP-TÓGT, *m*: *pro-
fectio*; OVER-TÓGT, *m*: *trajectus, transitus*;
UIT-TÓGT, *m*: *exitus*; HEIR-TÓGT, *m*: *ag-
men, f*: *expeditio militaris*; en TÓGT,
WIND-TÓGT, *f*: *tractus, tractio; aeris flatus
per rimas vel canales*; waer van ons TÓG-
TEN, I. CL. *flare per rimas vel canales*; en
TÓGT, AF-TÓGT, *f*: *gote, canalis*; als waer
door iets heen trekt of geleid word; en 't Sax:
en Geld: AGGE-TUCHT, *canalis*; als eene ge-
boorde doortocht; en TÓGT, † TUGT, *m*:
affectio, inclinatio, desiderium; als eene strek-
king of trekking van genegenheid; dus HÉR-
TÓGT, *m*: *affectus animi*; en TÓGTIG,
† TUGTIG, *casilians, desiderio tractus*; nog
ook † TÓGTE, † TÓGT, *tractus*; *f*: *vr: vici-
tus, usufructus*; als een gewintrekking tot
ymands onderhoud of opvoeding; gelijk by
Ostfrid ook gevonden word, *thiu-bagetthun
zügti gib hjut uns / quotidianum panem vel
victum da nobis hodie*; waer van ons LYF-
LEEF-TÓGTEN, I. CL. *testamento alivni us-
fructum addicare*; en ÉRF-TÓGT, *heredita-
rius, f*: *usufructus*; BETÓGTE GORDEREN,
bona usufructuaria; en TÓGTENAER, *m*: *u-
sufuctuarius*; enz. Daerenboven † TOGTE,
TUGT, *f*: H-D, *zücht / F. disciplina, f*:
educatio; als eene leiding en optrekking ten
goede, of ook eene opvoeding, in den zelf-
den zin als het gemelde F-TH, *zügan /
II. CL. 2, nutrire*; waer toe ons † TUGTIG, *mo-
destus, honestus, castus*; waer van ons TUG-
TEN en TUGTIGEN, I. CL. *bonos docere mo-
res, f*: *castigare*; en 't H-D *züchtigen / I. CL.
modestum se prabere, moderatione uti*; *f*: *vr:
fingere*; en H-D, *züchtigen / I. CL. casti-
gare*;

TI.

gere; en zonder T, dog met een *Alleman*: verharding van G in K, vertoont zig ook ons TUK, m: *educatio, indolis, genus*; 't gene. uit den zin van dit *oprekken, opvoeden* ontleent schijnt te zijn.

Uit het *Præter: Partic*: zijn gekomen het A-S, *betogen / accusatus*; en daer van A-S, *betogenwijze / accusatio*; in den ouden zin van 't A-S, *toegen / accusare*, zo veel als ymand in roge betrekken; en A-S, *a-togen / abstractus*; en A-S, *getogen / excitatus, extractus, & restrictus*; en A-S, *getogenwijze / convulsio*; als eene ineen-trekking; en in den zin van *oprekken, opvoeden*, het F-TH, *gizogau / nutritus*; dus mede by ons OPGETOGEN, *educatus, nutritus*; en OPGETOGEN VAN GEDAGTEN, *emotus, abstractus mente vel raptus*; en BETOGEN, betrokken van welen, *fronte vel facie contracta, concavis oculis*; en A-S, *for-togen / contractus*; en H-D, *bezogen / dilatatum, distractum, & educatione corruptum*; en ons ONVERTOGEN, *non procrastinatus*; als niet tot een andren tijd verschoven; en GEËN ONVERTOGEN WOORD, *nullum verbum immodestum*; als of 't ware geen woord dat kwalijk aengehaekt is, of liever geen rouw woord, gelijk wel dat van ongeraaierden en door opvoeding bedorvenen: voorts M-G, *fulle-taughang / gelijk ook fullatois / perfectus*; by ons VOLTOKEN, *voltrokken, perfectus*; en OVERTOKEN, *abductus, reclusus, opertus*; enz.

Eindeling, zo komt ook mytwijffelagtigte voren, of niet het Ysl: *tigg / mando dentibus*, in *Præter: tugde / in Præter: Pars: tugem / in Infim: tiggia / IV. CL: 2*, als van een verloopene *Classis* zijnde, tot dezen ouden stam mogte behooren, en overdragtelijk van het racuw en rouw eten der onbeschaefde menschen of beesten ontleent zijn, zeggende zo veel als met de tanden van één-trekken.

V

De Zaek- of Wortel-deelen.

TIEN, in TIEN, *decem*; DERTIEN, *tridécim*; &c. en TIEN, *vimen*; zie daer van bij 't volg: TYG, in deze Pr.

TIG, in TWINTIG, DERTIG, &c. by TYG,

TI.

in deze Proeve.

TIGT, in † TIGTE, *accusatio*; en BETIETEN, *accusare*; bij TYG, in deze Pr.

TY, in TY, GETY, *Æstus marinus; statio anni; proces boraria, & tempus opportunum*; bij TYG, in deze Pr.

TYD, in † TYDEN, *trahere, tendere, vergere, proficisci; accusare & narrare*; † BETYDEN, *alterius tendere*; en † VERTYDEN, *abnegare; condonare; & renunciare juri & actioni*; en TYD, *tempus*; † TYDE, GETYDE, *Æstus marinus, &c.*; TYD-LÓOS, *momentaneus; & importunus; & narcissus, colchicum*; en † VERTYD-BAREN, *reconcinnare, renovare reus vetustam*; en TYDINGE, *nuntium*; enz: by 't volgende TYG, in deze Pr.

De Wortel-deelen.

TYG, TYD of TY, &c. in ons TYGEN en TYËN (ook oul: † TYDEN), TEEG (en oul: in *Sing: TEEG*), GETËGEN, II. CL: I, *trahere, tendere, vergere, proficisci; & olim indicare, narrare, & accusare*; en BETYËN, BETYDEN, II. CL: I, *alterius tendere, vergere*; en AËN-TYGEN, OP-TYGEN, II. CL: I, *impulsare*; en BETYGEN, II. CL: I, *accusare*; en † VERTYDEN, † VERTYGEN, II. CL: I, *condonare; & abnegare; & renunciare juri & actioni*. Dat onze G en D ten einde der *Ascens-silbe* gelijkwaardig en versmelt-letters zijn, hebben we in onze *Grondst. I. Verband: §. XX* en *XXIII* vermeld, en sedert met vele voorbeelden, hier en daer verspreid, bevestigd, en zal ook verder by deze takken blijken. Voorts M-G, *ga-zihan / gataih* (in *Subj: gathau*) / *gathang* / II. CL: I, *nuntiare, narrare, seriem vel ductus rerum exponere; faura-gatethan* / II. CL: I, *predicare*. F-TH, *zihan* en *zihan / zeth* (in *Subj: zibe*) / *gizihan* of *gizichan* / II. CL: I, *trahere*; en *far-zihan* / II. CL: I, *protrahere; & denegare*. H-D, *zeihen / zieh / geziehen* / II. CL: I, *arguere, insinulare*; en *ver-zeihen* / II. CL: I, *ignoscere, & condonare*. Zo wel bij de Vermaegtschap-

TL

TL

fchapt en als by Ons vertoonen zig ook de hieraan-gelijkwaardige *Verba's* † TIEGEN, en † TUIGEN, II. CL: 2 en 3, waer van we kort te voren gehandelt hebben by 't Wortel-deel † TIEG, in deze Proeve. De gemene grondberekenis van de bovengemelde onderscheidene voorbeelden is *trekken, voortgaen, en vorderen*, waer van overdragtelijk, vermits ziende op het beloop der gebeurde dingen, ons † TYGEN, † TYDEN, † TYËN, voer *verhalen*, even gelijk ook ons VERHALEN, *narrare*, van HALEN, *trahere*, ontleent is; en daer uit verder ons gemelde BETYGEN, *accusare*; dat is, zo veel als *ymand in regt of geding betrekken*; en † BETYËN, *agere, jure agere*; en † BETYËN, *tendere, pergere ulterius*, in den ouden zin *vangaen*; zo zeit men ook nog LAET HEM BETYËN, *pergat*; en wederom, met het *Privativum* VER daer voor, ons † VERTYGEN, H-D, *bet-zethen / condonare*; als ontflaende van de beschuldiging; en ons † VERTYGEN, *abnegare, & renunciare juri & actioni*; F-TH, *fat-zithan / denegare*; zo veel als eene verschikking of weigering eener zake, om zig daer van te ontflaen; en VERTYDEN MET DEN HALM, *infestucare, stabilire alienationem traditione stipule &c.*

Dog belangende de takken zelf, zo vinden we voor die van 't *Præsens* met Y of de ingekorte I vooreerst behoorende tot den zin van *trekken, of voortgaen en vorderen*, het A-S, *tigel / tigl / tractorium*; en A-S, *tidan* / I. CL: *contingere*; zijnde gelijk stammig met ons TYD, *m: en f: A-S, tyd / tyde / tide / F. F-TH, tid / ziid en zit / F. AL: citi / rpt / H-D, zeit / F. tempus*; & *tr: tempus opportunum*; als altijd voortgaende, en 't beloop der gebeurde dingen aenwijzende; in *Maicul:* hebben we onzespreekwijze TEN TYDE VAN, *dum vixit*; en in *Fœmin:* ons TER TYD TOE, *usque dum*; en UIT DER TYD, *mortuus*; en overdragtelijk ons TYD, *f: tempus bodiærum, usus, mos*; waer toe onze spreekwijze van UIT DE TYD, *more veteri; usu præterfluxo*; en ons *Verbum* † VERTYDBAREN, I. CL: *reconcinnare, renovare rem vetustam*. Voorts ons TY, *n: GETY, n: en † TYDE, GETYDE, n: Æstus marinus*; & *statio anni*; & *præces horarie*; & *tempus op-*

portunum; om de gezette en geregelde agtervolging en tijdbeurte; en TYDE-HAVEN, TY-HAVEN, en GETYDE-HAVEN, *portus maris æstus respiciens*; en GETYD-BORK, GETYBORK, *n: liber præces horariorum; vulgo Brevarium*; als mede ons TYDIG, *opportunus, & maturus*; TYDIGE KOE, en † TYD-KOE, *f: vitula, bubulca, junix*; TYD-VERDRYF, *n: ladicum*; en † TYD-LYD, *m: oblectamentum, & homo diem ignaviter transgens*; en TYD-LÓÓs, *momentaneus*; & *importunus*; dog TYD-LÓÓs, TYD-LOOZE, TIELÓÓs, *f: narcissus, colchicum, bulbus agrestis, bernardactylus*; 't zy als duurende den gantschen Zomer zonder weg te gaen (zie daer van by 't Wortel-deel LIEZ, in deze Proeve), 't zy vermits vergiftig zijnde, en by uitstek dehonden van kant en uit der tijd helpende, waerom de Franschen haer ook den naem geven van *Mort-au-chien, & tue-chien, & vulgd Canineca*. Verder tot den zin van *verhalen of gebeuren* ons TYDINGE, *f: nuntium*.

Maer tot den zin van *beschuldiging of onderrigting*, het A-S, *tydde / tyde en getyd / instructus, doctus*; en 't A-S, *tyhtla / accusatio*; en *tyhte / disciplina*; & *noxia*; waer van het A-S, *tyhtan / tyhtan* / I. CL: *culpare, hortari, suggerere, & allicere*; en *tyhtlan* / I. CL: *accusare*; en M-G, *a-tijdbang / traditus*; en by ons mede, met de ingekorte I, en den uitgang TE of F agter-op, ons † TIGTE, *accusatio*; waer van ons † TIEFEN, nu BETIGTEN, I. CL: *accusare*.

Wijders zonder den uitgang T, ons TIG, 't gene agter de tel-getallen komt van twintig tot aen honderd toe, en eigenlijk, even als ons TIEN, een *voltrokkene tel-orde* beteekent, als TWINTIG, M-G, *twaintig / viginti*; dat is tweemaal tien; DERTIG, † DRYTIG, M-G, *thrintig en thryga-tig / A-S, thrit-tig / F-TH, thryzug / triginta*; VEERTIG, M-G, *sidwor-tig / quadraginta*; VIERTIG, M-G, *siustig / quinquaginta*; ZEFTIG, M-G, *sihst-tig / sexaginta*; ZEVENTIG, M-G, *sihntig / septuaginta*; T'ACHTIG, dog M-G, *sihtau-tehund / octoginta*; NEGENTIG, dog M-G, *niun-tehund / nonaginta*; en M-G, *tahun-tahund en tathun-tehund / F-TH, en AL: zehen-zoght / centum*; even of men by ons *tien-tig* dat is, *tienmael-tien* voor HONDERD gezet hadde.

Dus

TI.

Dus is ook, zonder den uitgang G, dog wederom met EN daer agter, ons TIEN; tathun / *decem*, enz, tot dezen stam of tot TIEG behoorende, en niet anders beteekenende als de *eerstvoltrakkene tel-beurt*, waer van we breeder gemeld hebben by onze *Grondst. II. Verband: §. LXIV*, sprekende van de kragt, dienst, en oorspronk onzer tel-*terminatien* TIENDE, TIG, en LF: en dit M-G, tathun / is uit een tak van 't *Præter*: ontleent: het A-S, heeft mede het Zakelijke deel *Centy* voor TIENDE gebruikt, als blijkt uit het daer van gemaekte *Verbum* A-S; *teythian / teigthjan* / I. CL: *decimare*; voorts ons TIENDE, *decimus*; en TIENDEN, *decima*; en TIENDEN-LAND, TIENDBAER LAND, *ager decurmannus*; als brengende jaerlijks tienden op; en TIENDENAER, *decurmannus, conductor five redemptor decimarum*; *maniceps decimarum*; en TIENLING, *m: denarius*; & *decem merges*; en ons VERTIENEN, I. CL: *decimasolvere*. Nog ook hebben we TIEN, of uit het oude *Præter*: TEÉN, *f: en m: Ysl: taag / F, A-S, tan / vimen, virgula*; als opgeschotene rijsjes, bequaem om 'er iet mede te binden of voort te halen, waer toe het A-S, tigan / tian / I. CL: *vincire*; zijnde dit A-S, gelijk ook het Ysl: nog met *g* vertien; en wederom uit het *Præter*: het M-G, tains / M, *palmas, virgula*; en *tuema-tains / virgula vitiginea*; en tainjong / *cophini*; en H-D, zain / F, AL: *zetma / F, A-S, tænel / corbis*; als van tien-werk gevlogten; waer toe mede ons † TEENEN, † TANEN, en † TENEN, I. CL: *irrisare*; naemelijk met rijsjes gispen. Dog alle dezen met de ingekorte I of met IE kunnen met gelijk regt van het vorige Wortel-deel TIEG worden afgeleid.

Tot het *Præter*: schijnt my betrekkelijk te zijn, niet alleen het gemelde † TEENEN, † TANEN, en † TENEN, *irrisare*; en ons TEÉN, M-G, tains / Ysl: taag / en A-S, tan / vimen &c; maer ook uit het *Præter*: met de zachte E, ons TEGEN, TEGENS, *contra, ad, adversum*; even gelijk het H-D, *gegen / contra, ad, adversum*; van 't H-D, *gehen*; vermits zijn opzigt hebbende op eenig weder-tijgen of tegentrekken, of op den zin van *beschuldiging*, en gevolglijke weder-party; en van TEGEN wederom ons † BETOENEN, en

TI.

† VERTEGENEN, I. CL: *obviare*; hoewel ook ons TEGEN voor † TE JEGEN zou kunnen gekomen zijn, en als dan best by ons Wortel-deel GANG zou passen, alwaer deswegen breeder te zien is; en TEGENWOORDIG, *præfens*; waer van breeder te zien is bij WERD, in deze Proeve.

Eindeling, hoe ons STYGEN, II. CL: I, onder eene voorwerping van S, ook gelijkstammig met dezen Wortel-tak zou kunnen geagt worden, hebben we by ons Wortel-deel STYG al aengeroert.

De Zaek- of Wortel-deelen.

TIK, in TIKKEN, *punctum tangere*; enz. by † TEK, in de II. Proeve.

TO.

TOD, in 't Vlaemsche TODDEREN, *vestere*; en ONTTODDEREN, *dissolvere*; & *effugere*; bij TIEG, in deze Pr.

TOETS, in TOETSEN, bij TEK, in de II. Proeve.

TÓG, in HERTÓG, *dux, ductor exercitus*; &c, bij TIEG, in deze I. Pr.

TÓGT, in TÓGT, *tractus, iter, profectio; aëris flatus per rimas; & canalis; & affectio; & victus, usufructus; & olim disciplina, educatio*; en TÓGTEN, *flare per rimas*; LYF- of LEEF-TÓGTEN, *testamento alicui usufructum addicare*; enz. by TIEG, hier voor in deze Pr.

TOK, in † TOKKEN, *tangere; & allicere*; en TOKKEN, TOKKELEN, *ex joco tradere, tangere, ludere*; enz, zie daer van by TEK, in de II. Pr.

TÓL, in OVERTÓLLIG, *superfluus*; en TÓL: *veddigal*; &c, zie bij TEL, in de II. Pr.

TÓLK, in TÓLK, TÓLKEN en VERTÓLKEN, zie bij TEL, in de II. Pr.

TOOG, in TOGE, TAGE, *tractus, linea*

TO.

curva; & olim *ductor*; en † TOGEN, *trabere*; en HÉRTOGEN, *duces*; en † TOGELEN, *frangere*; en OPGETOGEN, *educatus*; & *mente raptus*; enz. by 't vorige TIEG, in deze Pr.

TÓOG, in † TÓOG, BETÓOG, VERTÓOG, *demonstratio*; † TOOGEN, BETOOGEN, *demonstrare*; TOOGER, *digitus index*; en † TÓOG, *adornatio*; † TOOGEN, *ad oculum se parare*; enz. by TIEG, in deze Proeve.

TÓOY, in TOOYEN, OP-TOOYEN, *ad oculum se parare*; &c. zie daer van bij TIEG, in deze Proeve.

TOOK, in † TOKEN, *trudere*, & *allicere*; en † TOKELEN, *trudere jocando*; zie † TEK, in de II. Pr.

TÓOM, in TOOMEN, *frangere*; en OVERTÓOM, *trajectus*; &c, by TIEG, in deze Proeve.

TÓON, in TOONEN; *ostendere*; enz. by TIEG, in deze Pr.

TOORN, in VERTOORNEN, *irasci*; enz: zie daer van bij TEER, in de II. Pr.

TOORT, in TOORTSE, *fax, tæda*; zie daer van by TEER, in de II. Pr.

† TORD, in † TORDEN, *discursare*; by TREED, in deze Pr.

TORF, *cæspes bituminosus*; zie daer van by DER, in deze I. Proeve.

TÓRN, in TÓRNEN, *discindere suturam*; enz: zie by TEER, in de II. Pr.

TÓRT, in † TÓRTS, *superbo gressu, actu contumelioso*; en 't Vlaemsche en Vrieffche TÓRTEN, *insultare, irritare*, & *contumeliose aliquem tractare*; enz, zie daer van by TREED, in deze I. Pr.

TORT, in TORTSE, *fax, tæda*; zie daer van by TEER, in de II. Pr.
II. Deel.

TO.

TÓUW, in TÓUW, GETÓUW, *funis, restis, instrumenta mechanica, stupa, textura*; en TÓUWEN, *nectere, texere, preparare coria, tergora depfere, subigere, premere*; & *verberare*; zie by TIEG, in deze Proeve.

TRA.

TRACHT, in TRACHTEN, *conari*; en † TRACHTER, *infundibulum*; zie daer van bij TREF, in deze Pr.; en ook iets by EIG, in de II. Pr.

TRAD, het *Præter*: by TREED, in deze Proeve.

TRAEM, by TRIMP, in de II. Proeve.

† TRAK, het oude *Præter*: by TREK, in deze Proeve.

TRAMP, by TRIMP, in de II. Proeve.

† TRAT, in † TRATSEN, *insultare*; en † TRATTEN, *gradi*; &c, by TREED, in deze Proeve.

TRAW, in TRAWANT, *satelles*; & olim *vagabundus*; en † TRAWANTEN, *otiose vagari*; &c, zie daer van by DREV, in de II. Proeve.

TRE.

TRÉCHT, in TRÉCHTER, *infundibulum*; zie daer van by TREF, in deze Pr.

TRÉD, in TRÉD, *incessus*; en † GETRÉDE, *frumentum*; by TREED, in deze Pr.

TREË, in TREË, *gradus, gressus*; by TREED, in deze Proeve.

De Wortel-en Zaek-deelen.

TREED, TRAD, en TROD, in ons TREDEN, TRAD, GETREDEN, III. CL: 1, *gradi, ingredi, incedere, calcare, pedibus conterere, depfere, subigere*; & tr: *contumelia*
M m m

TRE.

lia aliquem persequi; en OVERTREDEN, III. CL. 1, *transgredi, peccare*; met een *Præp*: *insep*: en in *Præter*: *Part*: zonder GE; dog OVERTREDEN, III. CL. 1, overschappen, *prætergredi*, met een *Præp*: *Separ*: en met GE, in *Præter*: *Partic*: als OVERTREDEN: en VERTREDEN, III. CL. 1, *proculcare, opprimere pede*; en ZIG VERTREDEN, III. CL. 1, *deambulare, spatari*; en met VER, in een rampspoedigen zin, ZIG VERTREDEN, III. CL. 1, *pedem luxare*; VOORT-TREDEN, III. CL. 1, *progredi*. Ourlinks hadden we ook, by omzet van de R, † TËRDEN, III. CL. 1. Wijders F-TH, tredan of tretan / trad / gitredan / III. CL. 1, *calcare*; fur-tretan / III. CL. 1, *conculcare*; uph-getredan / III. CL. 1, *supergredi*. A-S, tredan / troed / treden of getreden / III. CL. 3, *calcare*. H-D, tretten of tretten / trat (in *Sabj*: *trâte*) / getreten of getreten / IV. CL. 4, *incedere*. Dog, met eenige verandering van form, het M-G, trudan en gatrudan / traud / trudaug / III. CL. 6, *calcare*; en Ysl: troda / trad / troden / III. CL. 1, *terere, scil: calcaribus*; in 't *Præf*: eg tred; en Engl: to tread / trod / troden / *calcare*; welke allen, volgens de algemeene *Dialect*-regel, eigentliker een Wortel-deel met O of U, beantwoorden; egter komt de zin en de rest van de gedaente al te net overeen, om voor een andren stam gerekent te worden; waerom ik haer voor gelijkaerdig houde, dog uit een andere soort van *Classis* even als hier voor ook by ons TYGEN, II. CL. 1, en TIEGEN of TUIGEN, II. CL. 2 en 3.

Uit het *Præf*: of het Wortel-deel met E, ons TREDE, TREE, *f: gradus, gressus, vestigium, passus*; en by inkortinge TRËD, *m: ook † TËRD, m: H-D, tritt / M: incessus, & modus incedendi, & procedendi*; en † GETRËDDE, Geld; GETREIDE, *n: frumentum*; om 't dorschen met beesten.

Met A, uit het *Præter*: het Kimbr: tradu / crebra pedum vestigia; en H-D, tratschen / tratscheln / I. CL. *strepitum ciere pedibus, imprimis saltando*; en ons en 't Vlaemsche † TRATSEN, I. CL. *insultare, laceffere, & tr: minari*; en verder met de H-D, *Dialect* van T voor D, ons † TRAT, *gressus*; waer van † TRATTEN, I. CL. *gradi*.

TRE.

Dog de tak met O, levert ons † TRÓDT, † TRÓT, en by omzet van de R, ook † TÓRD, *gradus, gressus, succussatio*; A-S, trode / gradus, *vestigium*; waer van het Vlaemsche TRÓDTEN, *Euphon*: † TRÓTTEN, en ook † TÓRDEN, I. CL. en 't H-D, trotten / trottelen / I. CL. *discursare, cursitare, deambulare vulgò Trottare*; en † TRÓTTER, *m: vagabundus; scurra; vulgò Trutanus*; en TRÓTTER, *m: H-D, trotter / cursor, equus torior*; en H-D, trotter / M. *titubunter cursans*; en 't AL: trotta / H-D, trotte / F, *torcular*; alzo men van ouds de druiven plag te treden. Wijders ons *Subst*: † TRÓTS, en † TÓRTS, *superbo gressu, actu contumelioso*; waer van ons TRÓTSEN, I. CL. en met een Walschen staert TRÓTSËREN, I. CL. en in 't Vlaemsch en Fræsch ook TÓRTEN, I. CL. *irritare, insultare, minari*; & *contumeliosè aliquem tractare*; en † TÓRTELMOEDIG, *fastidiosus*; enz.

Het Zakelijke Deel.

TREEK, in TREKE, *fallacia*; by 't volg: TREK, in deze Pr.

Het Wortel-deel:

TRËF, &c. in ons TRËFFEN, TROF, GETROFFEN, II. CL. 6, *tangere, contingere, ferire, cadere; attingere scopum; pexcellere; & attingere; & olim præstare, & magni esse momenti*; BETRËFFEN, II. CL. 6, *attingere*; OVERTRËFFEN, II. CL. 6, *antecellere*; enz. H-D, treffen / traff / getroffen / III. CL. 2, *attingere, percellere*; en H-D, u-ber-treffen / III. CL. 2, *antecellere*. Delof-felijke zin schijnt my ontleent te zijn, uit het doel-schieten, of werpen om strijd, en het treffen en overtreffen, daer-by verzelt.

Tot het *Præfens*, in den loffelijken zin ons TRËFFELYK, VOOTRËFFELYK, H-D, trefflich / *præstans, eximius, gravis, excellens, spectabilis*; als overtreffende, of als treffende het doelwit van deugd; want op onbetamelijke oogmerken, schoon men die op 't net-

TRE.

netste tref, word nimmer by menschen van oordeel, dit woord TRÉFFELYK toegepatt. Voorts ons TRÉFTER, of onder de H-D, *Dialekt* veranderende FT in CHT, nu meest TRÉCHTER, en † TRACHTER, *m*: H-D, trichter en trächter / *M*: *infundibulum*; als strekkende tot leidinge van 't vogt of graen om het overgieten zonder storten wel te mogen treffen: en in die zelve H-D, *Dialekt* zou uit het *Prater*: met A, ook TRACHT, en daer van ons TRACHTEN, *I*. CL: H-D, trachten / *I*. CL: *conari, contendere, studere*, konnen gesproken zijn, als eigentlijk aenduidende de drift om iets te treffen.

Het Zakelijke-deel.

TREID, in † GETREIDE, *frumentum*; by TREED, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

TRÉK, &c, in ons TRÉKKEN, TROK (en oul: TRAK), GETROKKEN, *II*. CL: †, *trabere, ducere; delineare, motu volanti scribere; tendere; & proficisci*; dus by *Melis Stoke*, in *Did. VI*. ende traken ute (ende trokken uit); en ons VAN LEDER TRÉKKEN, *II*. CL: 6, *nudare ferrum, gladium &c*; AEN-TRÉKKEN, *II*. CL: 6, *inducere*; zoo mede van gelijke *Classis* ZIG AEN-TRÉKKEN, *sibi assumere*; AF-TRÉKKEN, *de-trabere, avellere, abducere, avocare; & demere; quin etiam discedere*; en BETRÉKKEN, *olim attrabere, allicere, inducere; nunc circumducere, & delineare, ruditer depingere*; YMAND BETRÉKKEN, *fallere aliquem*; IN RÉCHT BETRÉKKEN, *in jus vocare*; en Flandr: HET GEWYSDE BETRÉKKEN, *appellare, provocare*; ons DEUR-TRÉKKEN, *pertrabere; trajicere; imbueri; & superimponendo ac imitando alterius delineationem subsequi*; IN-TRÉKKEN, *intrò trabere; & adstringere, contrahere, coartare; & hospitari, intrare, & deflectere*; ONTTRÉKKEN, *eripere, adimere*; ZICH ONTTRÉKKEN, *se subducere*; OP-TRÉKKEN, *sursum trabere, attollere, ascendere, exaltari; & abire, discedere; & olim exaltare, promovere ad dignitates*; OP-TRÉKKEN

TRE.

BY NAGT, *nocte discedere; & tr: noctem inquietum reddere*; en OP-TRÉKKEN, opvoeden, *educare, nutrire*. Voorts OVER-TRÉKKEN, *superinducere, pelliculare, & obnubilare*; in *Prat: Part: OVERTROKKEN*, dog OVER-TRÉKKEN, *transfretare, transire, trajicere, transmeare*, in *Prat: Part: OVERTROKKEN*: Wijders TEGEN-TRÉKKEN, *obviam ire*; VERTRÉKKEN, *protrabere, movere loco, discedere; & olim differre, moram interponere*; en VER-TRÉKKEN, AF-TRÉKKEN DEN WYN, *elutriare*; en oul: † VER-TRÉKKEN, verhalen, *referre, narrare*; zijnde dit, met gelijke overdragt van TRÉKKEN ontleent, even als ons verhalen van balen; en VOL-TRÉKKEN, *exsequi, perficere*; in *Prat: Part: VOLTROKKEN*; en VOORT-TRÉKKEN, *protrabere; & progredi, prosequi*; en UIT-TRÉKKEN, *extrahere, & educere; & egredi & exuere*. Dit ons Ongelijkvloeiende *Verbum* vind ik niet bij de Taelverwanten; en schijnt al van overlang bij hen versleten geweest te zijn, schoon het bij ons van veelgebruik is gebleven.

Tot het Wortel-deel van den *Infin*: of 't *Pras*: ons TRÉK, *m: tractus, desiderium, affectio*; en TRÉK, *f: delineatio, ductus*; waer van het H-D, trecken / *I*. CL: *trabere, ducere*. Voorts TRÉK, TREKE, *f: fallacia*; in *Plur*: TREKEN; en oul: † TRÉK, *diadema, capitis tegmen regale*; zo 't mij toefschijnt, alzo om de gedaente genaemt, vermits ontrokken met juweelen &c: wijders † TRÉKGIFTE, *donum ilex*; waer door men ymands gunste zoekt te trekken; en TRÉKKE-BÉKKEN, *I*. CL: *columbare, junctis osculari labris*; en TRÉK-WÉRK, *n: textoria duobus fabricata, alterutro stigmata florum sursum trabente*. TRÉKSEL, *n: UIT-TRÉKSEL, n: extractum*; † BETRÉK, *n: attractio, pertractio; delineatio; & Flandr: appellatio*; AF-TRÉK, *m: detractio, subtractio, ablatio; & avocatio; & aversatio*; AF-TRÉK VAN WAREN, *mercium distractio & consumptio*; IN-TRÉK, *m: ingressus; secessus & hospitium*; OVER-TRÉK, *m: superindumentum*; OVERTRÉKSEL, *n: obvolucrum*; VER-TRÉK, *n: decessus; & olim protractio, mora; & narratio*; en VER-TRÉK, *n: camera, secessus, conclave*; *cnz*.

Uit het *Prat*: het Vlaemsche TROK, *m: M m m 2 trac-*

TRE.

tractus; waer toe mede ons TROK-TAFEL, *f: mensa iudicularis*.

Tot het *Prat: Part:* ons BETROKKEN, *lineamentis depinctus; quin etiam contractus; & deceptus*; DOORTROKKEN, *pertractus, & imbutus*; † DOORTROKKENE WOORDEN, *sermo intricatus*; † DEURTROKKENE BOEVE, *veterator; tritus in astutia*; enz:

Maer, met de voorafzatinge van T, die mooglijk hier, gelijk in meer gevallen, een voorwerp fel is, (zie onze *Grondl: II. Verhand: §. XXX.*) kunnen we hier in ook vinden met E uit het *Prat:* of met A uit het oude *Prat:* ons RÉK, *m: GERAK, n: extensio, expansio*; en RAK, *n: † GERAK, n: canalis, extensio, tractus, vicus regionis*; en PADDE-GERAK, *n: batrachides, ova ranarum*; en RÉKKE, *f: RÉK, en RAK, n: olim pertica, longurus, nunc spatium, intervallum*; en HINNE-RÉKKE, *f: pertica gallinaria*; en † RAKKE, *Angl: takke / tormentum fiducula, equuleus*; waer van ons RÉKKEN, I. CL: M-G, rakjan / garakjan / I. CL: I, F-TH, rechan of takhan / I. CL: H-D, rechen / I. CL: of ook met S voor de T, ons STRÉKKEN, I. CL: *tendere, extendere, pandiculari*; en ons RÉKKELYK, *tractabilis, indulgens, facilis*; en † OP-RÉKKEN, I. CL: *arrigere*; en mooglijk mede † RÉKKEN, † RAKKEN, I. CL: *pignen, torquere, tendere*; bestaende in een geweldige uit-trekking der leden; waer toe ons RÉK-BANK, pijnbank, *fiducula*; als mede RAKKER, H-D, rechter / M. *lictor, torsor*; en, vermits by den Duitschen van onds, dit voor een allersnoodste en veragtsste bediening gehouden wierd, en by velen als nog zo gezekent word, alzoo mede hier van overdragtelijk het Saxon: en Vriesche RAKKEN, I. CL: *vile opus agere, & purgare latrinas, plateas, &c.*; 't en zy dit zage op ons † GERÉK, † GERIK, *n: viscera, exia*; welke behandeling wegens haer stank een vuil werk is; en welk woords afkomst mede tot ons RÉKKEN schijne te behooren, vermits het gedarmte ten allen tijde tot banden en windsels gebruikt is geweest: of zo de I hier 't egtste, en de E een Vlaemsche *Dialect* zy, zo zal RIEKEN (om den stank) de Wortelstam geweest zijn. En mooglijk ook tot dezen tak het Yll: *rakhe / M, wipser,*

TRE.

als by gelijkenis, eene die zijne listnetten uitspant om ymand te betrekken: als mede RAKKLOOTEN, *mala lignea; orbiculi volubiles, qui malum navis circulo ambiunt, ut eorum ope facilius vela attolantur*; als zijnde zo veel als trek-klooten om te gemakkelijker te trekken; en RAK-SÉÉL, Saxon: *anquina, funis quo ad malum antenna adstringitur*; al mede om het trekken en aenspannen. Dog in den zin van rekken, *strikken*, met een Walschen staert ons RAKKÉT, *n: Saxon: ragget / Angl: racquet / H-D, raggetten / reticulum lusorium, unde vulgò Racbettum, Ital: Racchetta, Hijs: raqueta*; als bestaende uit gerekte en gespannene koperdraden of snaren; waer van weder RAKKÉTEN, I. CL: *reticulo ludere*.

Verder nog met een S voor de T, kan hier toe betrokken worden ons STRAK, *firmè, & extensus*; hoewel ook tot dit en het bovengenoemde STRÉKKEN, ons Ongelijkvloeijend *Verbum* STRYKEN, het zelfde regt schijnt te hebben, gelijk we by 't Wortel-deel STRYK, zulks aengetogen hebben.

Maer met U, schijnt ook uit het *Prat:* gekomen te zijn ons RUK, *m: attractus cum impetu quodam*; waer van ons RUKKEN, I. CL: *trahere cum impetu*; beneffens het Yll: *bruk / cum impetu moveor*; waer van verder ook te zien is by het Zakelijke deel RUK, in de II. Proeve.

De Zaek- of Wortel-deelen.

TREMP, by TRIMP, in de II. Pr.

TRIL, in TRILLEN, &c. zie by DRAE, in de II. Proeve.

TRIMP, in de II. Pr.

TRO.

† TRÓD, in † TRÓDTEN, *discursare; &c.*, bij TREED, in deze Pr.

TROG, in TROGGELEN, *Aerufcare fallacis vel blandimentis*; zie daer van by DRIEG, in deze I. Proeve.

TROF,

TRO.

TROF, in TROF, GETROFFEN, zie TREF, in deze Pr.

TROK, in TROK, GETROKKEN, &c, en TROK, *tractus*; en TROK-TAFEL, *mensa tudicularis*; by TREK, in deze Pr.

TROM, in TROMMEL, *zympannam*; &c, zie daer van bij † DRYM, en bij RUIM, beiden in de II. Proeve.

TROMP, in TROMPE, *tuba, cornu venatorium*; en TROMPÉT, *tuba bellica*; enz, zie daer van bij † DRYM, en by RUIM, beiden in de II. Pr.; en bij TRIMP, in de II. Proeve.

TRONK, &c, zie bij STRÉNG, in de II. Proeve.

TRÓF, &c. bij TREED, in deze Pr.

TRÓW, in TRÓUWANT, *satelles*, & *olim vagabundus*; en † TRÓUWANTEN, *otiose vagari*; &c, zie daer van by DREV, in deze Proeve.

TRU.

TRUG, in 't Geld: TRUG-LICHT, *ignis factuus*; TRUGNAGEL, *bullæ*; en TRUGGELEN, *Æruscare fallacis vel blandimentis*; zie daer van bij DRIEG, in deze Proeve.

TRUMP, bij TRIMP, in de II. Pr.

TRUNK, in † TRUNKELEN, zie STRÉNG, in de II. Proeve.

TS.

TSAM, in TSAMMELEN, *cunctari*; zie daer van bij TEM, in de II. Pr.

TSAR, in TSARREN, *irritare*; zie daer van bij TEER, in de II. Pr.

TU.

TUD, in † TUDDER, *restis* &c; by TIEG,

TU.

in deze Proeve.

TUGT, in † TUGT, *affectio, desiderium*; AGGE-TUCHT, *canalis*; en TUGT, *disciplina, educatio*; en † TUGTIG, *catuliens*; & *modestus*; en TUGTEN, TUGTIGEN, *castigare*; & *bonos docere mores*; by TIEG, in deze Pr.

TUY, in † TUYER, *restis*, &c; en † TUYEREN, *vincire*, & *nectere*; bij TIEG, in de I. Proeve.

TUIG, in TUIGEN, II. CL: 2, *trahere, tendere, vergere* &c; TUIG, *armamenta, arrium instrumenta*; WÉRK-TUIG, *instrumentum*; en TUIGE, *testis*; en TUIGEN, GETUIGEN, I. CL: *testari*; enz: bij TIEG, in deze I. Pr.

TUK, in TUK, *educatio, indoles, genus, profapia*; zie daer van bij TIEG, in de I. Pr: en in † TUK, *tactus, ictus, pulsus*; & *fallacia, frans*; TUR-AGTIG, *petulcus*, & *fraudulentus*; † TURKEN, *tangere, icere*; TUK-NOTEN, *impetere nuce nucem*; en TURKE-BÓLLEN, *aritari*; † TUK-RELZE, *aggressio fraudulenta*, & *excursio*; &c, zie bij † TEK, in de II. Proeve.

TURF, *caspes bituminosus*; zie daer van bij DER, in deze Pr.

TUSCH, in TUSCHEN, *inter*; by TWYG, in de II. Proeve.

TW.

TWAE, in † TWAE, *duo*; en † TWAELEF, *duodecim*; bij TWYG, in de II. Pr.

TWAELEF, *duodecim*; bij BLYV, in deze Pr: en bij TWYG, in de II. Pr.

TWANT, in † TWANTELEN, *dubitare*; by TWYG, in de II. Pr.

TWÉÉ, in TWÉÉ, *duo*; † TWEEËN, *discrepare*; † GETWEDE BROEDER, *frater ex uno parentum*; † TWÉÉ-LICHT, *crepuscu-*

TW.

pusculum; † TWÉÉ-LIE, *duodecim*; &c, by TWYG, in de II. Proeve.

TWÉÉF, in † TWEEFELEN, *blandiri*; bij TWYG, in de II. Pr.

† TWÉÉLF, *duodecim*; bij TWYG, in de II. Proeve.

TWÉÉN, in † TWÉÉNTIG, *viginti*; en † TWÉÉNTER-DIER, *bimum*; bij TWYG, in de II. Pr.

TWÉÉRN, in TWÉÉRNEN, bij TWYG, in de II. Pr.

TWÉÉS, *bis*; bij TWYG, in de II. Pr.

TWEI, in † TWEI, *duo*; en † TWEIFELLEN, *dubitare*; bij TWYG, in de II. Proeve.

TWEIN, in † TWEINEN, *duplicare*; en † TWEINTIG, *viginti*; bij TWYG, in de II. Proeve.

TWÉRN, in TWÉRNEN, bij TWYG, in de II. Proeve.

TW.

TWIE, en † TWY, *duo*; bij TWYG, in de II. Proeve.

TWYF, in TWYFELEN, bij TWYG, in de II. Proeve.

TWYG, in TWYG, TWYGEN, en TWYGER, bij TWYG, in de II. Pr.

TWYN, in TWYNEN, ONTTWYNEN, &c, bij TWYG, in de II. Pr.

TWIN, † TWISCH en TWIST, &c, bij TWYG, in de II. Pr.

TZ.

T'ZAEG, in VER-TZAGEN, *metu frangis*; zie daer van by ZICH, in deze Pr.

T'ZEED, in T'ZEDERT, *deinde*; zie daer van bij WEEZ, in deze Pr.

T'ZEEV en T'ZÉF, in T'ZEVENS, en T'ZÉFFENS, *una*; bij ZYG, in deze Pr.

T'ZIND, in T'ZIND, *deinde*; zie daer van bij WEEZ, in deze Pr.

718 $\frac{2}{m}$

U.

UCH.

Het Zakelijke deel.

UCHT, in UCHTEND, UCHTENDSTOND,

UCH.

tempus matutinum; zie daer van bij OCH, in de II. Proeve.

VACHT,

V.

VA.

De Zack- of Wortel-deelen.

VACHT of VAGT, in VACHT, *vellus*; *globus lance*; & *pars esculenta*; & *demen-sum*; zie daer van bij VANG, in deze Proeve.

VAED, in † VADEN, VADER, VADEM, &c, zie daer van bij VANG, in deze Pr.

† VAEG, in † VAEG, *vigor*; en † VAGEN, *mundare*, *purgare*, *vertere*; en † VAGER, *purgator*, *expiator*; en VAGE-VIER, *purgatorium*; zie daer van by VEEG, in de II. Proeve.

VAEL, in VAEL, VALUW, *belvus*, *gilvus*; zie daer van by VAL, in deze Pr.; en in † VALE, *hedera*; zie bij VEEG, in de II. Proeve.

VAEN, in VAEN, *capere*, &c; en VAEN, *quatuor cantuari*; & *palea*; en VAEN, VAENDEL, *veixillum*; & *cohors*; enz. zie daer van bij VANG, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

VAER, &c, in ons VAREN (ook wel † VEREN), in *Præt: VOER* (nu ook wel VAERDE), in *Præt: Part: GEVAREN*, III. CL: 3, *olim ire*, *loco moveri*, *tendere*, *procedere*, *proficisci*. *vehi*; *nunc navigare*; & *valere*; & *se habere*. M-G, *faran* / *for* / *farang* / III. CL: 4, *ire*, *proficisci*. F-TH, *faran* of *baran* / *fuor* / *gifaran* / III. CL: 3, *ire*, *proficisci*. A-S, *faran* (*feran* / *feran*) / *for* en *ferde* / *gefaren* / III. CL: 2, *ire*, *obire*, *fluctuare*, *se habere*; en *fortly-faran* / III. CL: 2, *transire*, *mori*. H-D, *fahren* / *fuhre* (in *Subj: fuhre*) / *gefahren* / IV. CL: 1, *vehi*, *aliquo ferri vel tendere*. Yll: *fara* / *foor* / *farenn* / III. CL: 2; *ire*.

VA.

Land-Fries, *ferren* en *feartjen* / *foer* / *faerne* / *navigare*. De oudste zin en grondbeteekenis is de algemeene, namelijk *van plaats bewogen worden*, en daer van de bijzondere, als (1) het oude VAREN voor *gaen*, waer van nog ons VOORT-VAREN, III. CL: 3, *pergere*; en de spreekwijze van *een buis te buer om terstond IN TE VAREN* voor *in te gaen*, of *in te trekken*; en IN YMANDS REDEN VAREN, III. CL: 3, *interloqui*; en † UIT-VAREN, *exire*, *egredi*; en UITVAREN OP IEMAND, *invehiin aliquem*; en AGTERUIT-VAREN, *postico discedere*; & *cedere foro*; en OP-VAREN, *ascendere*; en ons † VERVAREN, III. CL: 3, *discedere*, *abire*, *perire*; waer van 't *Præter: Part:* nog in gebruik is; gelijk ook in vele takken deze zin nog overig is. Ten andere (2) de thans gemeene zin van VAREN, *navigare*, & *vehi curru vel navii*; en OVER-VAREN, *trajicere*, & *transvehi*; en UIT-VAREN, *efferi*, *extra vehi*; bij ons geld het nu alleen op het *varen met een schip*, dog in Duitschland, en die van onze Provincien, welke 't naefte daer aen grenzen, noemt men VAREN zo wel het *reizen met een wagen als met een schip*. Verder (3) de overdragtelijke zin van den toestand en 't beloop der zaken, waer toe het oude † VAREN, † GEVAREN, III. CL: 3, *geschieden*, *evenire*, *fieri*; en † MISVAREN, III. CL: 3, *malè evenire*, *perire*; en 't Vlaemsche MISVAREN VAN DEN KINDE, *abortum facere*; en † WEDER-VAREN, III. CL: 3, *adversè contingere*; alwaer WEDER voor *tegen* komt; dog ook is bij ons nog in gebruik WEDERVAREN, III. CL: 3, *evenire*, *contingere*, *advenire*; alwaer WEDER voor een ontmoeting, dog zonder naedruk of *accent* komt; en nu nog ons VAREN, III. CL: 3, *valere*, & *se habere*; HOE VAERT HY TÓG? *quomodo valet*; HOE VAERT HET MET DIE ZAEK, *quomodo se habet ista res*; gelijk ook bij *Willer: Abb: Paraphr: in Cantic: Cantic: p: 33.* het F-TH, *hiz ne vered nu so niet* (het en gaet nu zo niet); en ons WÉLVAREN, III. CL: 3; *benè valere*, *bene se habere*; *prospera gaudere valetudine*; en QUALYK

VA.

VA.

LYK VAREN, III. CL: 3, *malè, agrè se bere*. En wijders (4) ziende op de bedreventheid in wegen en zaken, die de reizigers en varendslieden bekomen, ons verouderde † ERVAREN, † BEVAREN, en † VERVAREN, III. CL: 3, H-D, *erfahren* / *experire, compere, probare*; welker *Prater: Part: ERVAREN* en *BEVAREN, expertus*, nog dagelijks in zwang gaen.

Tot het Wortel-deel met A, ook oul: met E, in den zin van 't oude † VAREN, geschieden, ons WEDER-VAREN, *n: eventus*; en † VAREN, *tadere, & desuetudine affici*; als weggaende of ontvallende in vermaek of gewoonte: en in den zin van *gaen varen, of bewogen worden*, het A-S, *fate* / *fete* / *iter*; en A-S, *farelde* / *via*; en Yl: *far* / *itio*; & *navis*; en Yl: *setia* / *navis victoria*; en ons VAERBAER, *navigabilis*; en VAER-OF VAERBAERWEDER, *tempestas navigationi satis commoda*; en † VAER-GÉLD, † VAER-SCHAT, nu Vragt, *naulum, portorium*; en VAER-WATER, *n: aqua navigabilis*; & *locus quo quis navi vectus sit*; dog † VAER-WÉG, *m: actus, via per quam jumentum vel vehiculum agere licet*; en A-S, *far* / *gressus, & vehiculum*; en *fatu* / bij ons oul: mede † VAER, nu VÉER, *n: trajetus, trajetio*; waer toe het M-G, *farjan* / I. CL: 1, *remigare*; en *at-farjan* / I. CL: 1, *enavigare*; en 't F-TH, *feran* / I. CL: *transfretare*; en 't Yl: *fera* / I. CL: *loco movere*; gelijk ook uit het *Part: Præs: ons † VARENDE HAVE, mobilia bona*; en † VAREND WYF, *n: mulier peregrina*; & *meretrix, cantatrix*; & *turbo, vortex*; als overal omloopende en omzwerfende, en A-S, *farende* / *itinerans, peregrinus*; nog ook † VAREND, † VEREND, *annus praeteritus*; als zeggende *het voorgangene jaer*; waer toe mede ons † VAERNE WYN, nu VÉRNE WYN, H-D, *finen* / *vinum anni praeteriti*; A-S, *ferne* / *transitus*; *spen* / *antiquus, olim*; *ferneffe* / *longinquitas*; *ferne* / *de longè, diu*; en Yl: *forn* / *vetustus*; en M-G, *farjni* / *vetus*. Maer, mooglijk zinspelende op de zorglijke ontmoetingen der reizigers, of op den schrik die de krijgslieden in haren opvaert aenbrengen (gelijk ook A-S, *ferde* / *expeditio militaris*, en M-G, *ferjang* / *insidiatores*;) zo schijnt ook hier uit ontleent het

Yl: *faat* / F, *periculum*; en ons VAER, *m: metus*; en GEVAER, *n: metus, & periculum*; waer van ons † VAREN, I. CL: *metuere*; VERVAREN, I. CL: *terrefacere*; A-S, *far* / *aforan* / I. CL: *terrere*; en ons † VAERWEDER, *horrida tempestas*; dog zulk een † Vaer-weder was dan geen behoorlijk Vaerweder; en ons † VAERLYK, en GEVAERLYK, *periculose*; en VERVAERLYK, *terribilis*. Wederom in den zin van *gaen, vertrekken*, ons † ODE-VAER, † OUDE-VAER, OYE-VAER, en Sax: en Sic: ODEBAER, ADEBAER, ODEBOER, *Euph: OEBER, OEBER, EYBER*, en EBER, *ciconia*; ziende op het jaerlijksche vertrek by troepen tegen de herft, en de wederkomst in 't voorjaer; zijnde 't voorsteld, zo ik gisse ontleent van † ODE, OEDE, Kimbr: *eide* / Yl: *audur* / *Dav: ede* / *vacuus, desertus, incultus*; en M-G, *auchtda* / *solitudo*; als gaende na onbekende woefte plaetsen, hoewel, voor 't naeste, verhaelt word na Egypten en de poel-gronden in *Africa*; of anders van † ODE, † OYE, A-S, *ede* / *edo* / *grex*, als by troepen vertrekkende; of van † ODE, † EDE, A-S, *ed* / *eth* / *oth* / *rurus*; om 't heen-en weer-gaen. Wijders in den zin van *voortgaen*, het Vlaemsche VARINK, VARINKS, A-S, *foring* / *forlice* / *ferniga* / *ferlice* / *illico, repente, subito, statim*; en *for* / *subitanus*. Voeg hier bij ons VAREN, *m: VARENKRUID, n: H-D, farn* / M, *farnkraut* / A-S, *fearn* / *Angl: ferne* / *fearne* / *farn* / *filius, herba quae dicitur esse sine caule, sine flore, sine semine*, zie *Ambrosi: Calep: Dict:*; als op dorre hei-zand- en Reen-gronden op een zonderlinge wijze voortloopende, dewijl men van ouds en tot nu toe geagt heeft gehad, dat het bloem nog zaed hadde; waer van eger *Tournesort* ander berigt geeft, namelijk dat het zijne zeer kleine zaden op den rug der bladen voert, zie *Lemery's Diction: des Drogues* by 't woord *filius*; en EIKEN-VAREN, BOOM-VAREN, *polypodium, flicula, querna filix*; als groeiende en voortkruipende op de eiken stammen, enz. Voorts ons VAR, VARRE, † VARDE, en VÉR, VÉRRE, VÉRDE, en VEER, A-S, *feor* / *fiot* / en *feotte* / M-G, *fairra* / *longè, longinquè*; als van ons afgaende, of lang voorby gaen, of 't gene men wijdheen in 't oog heeft om'er nae toe te gaen, en daer van VER-VÉREN, I. CL:

VA.

I. CL: *procul abire*, & *olim ablegare*; gelijk mede M-G, *exta / limites, termini, partes*; als de uitgestrektheden van elks gebied, en den overgang van die aenwijzende; en 't oud-Duitsche ONGEVAER, ONGEVÉÉR, *ferè, propè, circa, circiter*; en ons VÉRDER, ook met O, uit het *Præter: VORDER, VOORDER, ultra, ulterius; præterea*. Ook schijnt my toe dat hier toe behoort ons voorzetsel VER, 't gene, voor de *Verba* komende, doorgaends den zin behelst van VEER, of VÉRDER, of TE VÉR, of EEN VÉRDERE KÉÉR, dog zonder naedruk, gelijk ook daerom de E daer zagt en zonder nadruk komt, waer van we breeder gesproken hebben in onze *Grondl: II. Verband: § XXII*. Voeg hier by 't A-S, *feat* / by ons VARRE, VÉRRE, en † VARNINK; *m: taurus, bos admiffarius*; mooglijk om de spronggangen; gelijk ook met de *Fæminine Termin: ZE*, ons VÉÉRZE, VÉRZE, VAERZE, VARZE, *f: junix, juventa*; als die staet besprongen te worden; waer toe verder ons VÉRREN-TEERS, *f: taurea, vacca sterilis*; VÉRRE-KOE, *f: vacca*; en VÉRRE-JAGER, *comtus, venabulum longius*; een stok gelijk de offe-drijvers hebben.

Wijders met een silbeloozen uitgang agterop, als met T, ons VAERT, *f: fossa navigio adequata; & aqueductus; alveus; & navigatio*; en OVER-VAERT, *m: en f: transitus; trajectus*; en VAERT, *m: en f: iter, expeditio*; en KRUIS-VAERT, *iter ad terram sanctam contra Saracenos*; als een optogt van verzamelde Christenen om te strijden voor 't geloof of kruis tegens de Mahometanen, gelijk 'er in de XII en XIII. eeuw etlijke gedaen zijn, waer van we in onze 6 *Redewiss: Spreekende van de Volk- en Taal-verspreiding over Europa*, gemeld hebben: en BEDE-VAERT, *BEÈ-VAERT, peregrinatio religionis ergo*; als eene uitgang of reize om op een geheiligde plaets te bidden: en † OP-VAERT, *ascensus*; en WÉLVAERT, *f: prospera valetudo, salus*; en † UIT-VAERT, *m: en f: egressus, exitus*; en UITVAERT, *m: en f: exequia, funus*; als een uitgang ter begravinge, die van ouds meest al buiten de stad geschiedde: en als een onliefelijke uitgang ook † VÉRT, † VORT, H-D, *futz / Angl: farte / crepitus ventris*; waer van † VORTEN, † VÉRTEN, I. CL: *pedere*.
II. Deel.

VA.

H-D, *futzzen / I. CL: Angl: fatte / pedere*. En met de *terminatie D*, ons VAERD, VÉERD, *f: motus expeditus*; Yll: *ferd / F. iter*; en A-S, *farde / fprd / fyrde* / by ons mede † VAERDE, † VÉERDE, *f: exercitus, expeditio militaris*; F-TH, *hard / celeritas*; waer toe onze spreekwijze van MET EEN VAERD, *celerrimè, motu accelerato*; ook A-S, *foer / subitanens*; en VAERDIG, VÉERDIG, *celer, expeditus*; waer van weder ons † VAERDIGEN, I. CL: *offerre*; als iets toevoerende of toevoegende, en AF-VAERDIGEN, I. CL: *expedire*; en VERVAERDIGEN, I. CL: *conficere, præparare*; en RÉGT-VAERDIG, RÉGT-VÉERDIG, *justus, æquus*; als vaerdig tot regt te doen, of anders regt-gangig: en † AEN-VAERD, *n: aggressio, apprehensio*; waer van AENVAERDEN, AENVÉERDEN, I. CL: *acceptare, capessere, arripere, aggredi*; en † ONGEVAERD, *gestus indecens*; en DAG-VAERD, *f: iter unius diei*; en DAGVAERD, *f: diei certi constitutio, sive denuntiatio*; waer van ons DAGVAERDEN, I. CL: *diem indicere, constituere, & præfinire*; in *Præter: Part: GEDAG-VAERD*, waer toe mede ons DAGVAERD, *landdag, comitia*; M-G, *gafaurdè / concilium*; en ons DAGVAERD HOUDEN, *conventum agere*.

En, met den uitgang G, schijnt ook hier uit ontleent het Vlaemsche VAERGEN, by ons VÉRGEN, I. CL: F-TH, *setgon / I. CL: proponere, exigere*; als iets afvorderende, of zoekende ymand ergens toe te doen overgaen.

Voorts met de *terminatie SEN* agterop, ons VÉRSEN of VÉRSENE, *f: M-G, faitgèna / F, H-D, fetffen / fetse / F, calx, posterior pars pedis imi*; als het groote werktuig van onzen voortgang: waer van VERVÉRSE-
NEN, I. CL: *reficere caligorum talos*.

En met ST of STE agteroen, het oud-Vlaemsche † VÓRST, † VÉRST, † VÉRSTE, † VIRST, en † FRIST, *Saxon: birst / A-S, fprst / dilatio, procrastinatio; inducia, ampliatio, intermissio; temporis intercapedo. AL: stift / occasio*; waer van het *Verbum* † VÉRSTEN, † VIRSTEN, † FRISTEN, ook met O, uit het *Præter: † VOORDSTEN, † VOORSTEN, en † VÓRSTEN*, I. CL: A-S, *fprstan / I. CL: Saxon: † firsten / † Dirsten / procrastinare, differre, ampliare, inducias facere*; als den uit-
N nn komft

VA.

komt ververrende, of den voortgang verder opschortende; gelijk ook het F-TH, *ge-ant-fiston* / I. CL: *interpretari*, kan genomen worden voor uitbreiden tot verklaringe of voor weder verstaenbaer voorstellen na elks hedendaegsche tijd en sprake.

En, met den uitgang TE, in den zin van ons gemelde *vervaerdigen*, *toebereiden*, ons † GEVAERTE, † GEVÉERTE, *n: res, negotium, actio, apparatus, machinamentum*; en SCHUT GEVÉERT HOUDEN, *jaculari in hostem*; en ons GEVAERTE, GEVÉERTE, *n: F-TH, gabarda / moles, frues*; als iets van zwaere toebereiding en toefel, of anders, om de grootheid, vervaerlijk, als zinspelende ophet gemelde oude VAREN, I. CL: *metuere*.

By het F-TH, A-S, Yñ: en H-D, vindmen ook *t* of *p* / in stee van E by ons, als by 't reetsgemelde H-D, *finen* / *vinum anni praeteriti*; A-S, *fyru* / *antiquus, olim*; en *fyrd* / *fynde* / *expeditio militaris*; en *fyrt / smertmissio, temporis intercapedo*; en *fyrtan* / Saxon: *fyrtan / vrtan / differre*; en voorder het A-S, *fyrt* / *primus*; en *fyrtan* / *alterius*; waer toe wijders behoort het F-TH, *ar-fyrtan* / I. CL: *anferre, abigere*; omtrent in gelijken zin als ons volgende WÉG-VOEREN: als mede Yñ: *fyrt* / I. CL: *privare, frustra-ri*; als iets doen weggaen of vergaen; waer op mede schijnt te zien het A-S, *fyrtan* / I. CL: *castrare*.

Dus ook mogelijk hier toe met IE, ons VIEREN, I. CL: *laxare*; als toegevender wijze iet latende gaen of verder voortgaen; dus ook SCHÓOT-VIEREN, I. CL: *laxare funem*; YMAND VIEREN, I. CL: *parcere alicui; magni facere aliquem*; en, ziende op het toegelatene staken van arbeid, het F-TH, *vtiran* / I. CL: *otari, vacare laboribus*; en F-TH, *vti-viran* / I. CL: *celebrare*; en ons VIEREN, FEEST-VIEREN, I. CL: H-D, *veten* / I. CL: Sax: *vyren* / I. CL: *otari, festos dies agitare, feriare*; VIER-AVOND, *m: pridie festi*; VIER-DAG, *m: feria, festus dies*; VIER-DAGEN, *supplicationum dies otiosi*; en † VIERTE, *solemnitas*.

Tot het *Prater*: ons VOER, *n: H-D, fuhrt / fuhet / en fahyt / onus vehiculo vel navi vehendum; vehes, & vectura*; en Yñ: *fyt* / F. *iter*; en alzo in stee van de *h* by 't H-D, *fuhrt per Euphoniā* de *h* is ingesloopen by

VA.

't Saxon: *fohet / trohet / vehes, vehis, vectura*, zo spreken ook onze Duitse-wijn-handelaers van EEN VOER of VOEDER WYNS, *culens, vulgò plaustrum vini, mensura duodecim urnas continens*; Antwerp: zes Amen: en VOEDER-of VOER-WYN, H-D, *fuertwein / vinum dolere, novum necdum veteranum*; waer van verder ons VOEREN, I. CL: *vehere, ducere, agere*; en de spreekwijze van OÓRLÓG VOEREN, I. CL: *bellum gerere*; EEN REDE VOEREN, I. CL: *orationem recitare*; EEN SCHIP VOEREN, I. CL: *navem agere*; en OP-VOEREN, I. CL: *in alium tollere*; en H-D, *fuhren* / I. CL: *ducere, vehere*; en ons OVER-VOEREN, I. CL: *transferre, transportare*; in *Prat*: *Part*: OVERGEVOERT; en OVERVOEREN, I. CL: *plus, quam usus postulat, adferre*; in *Prater*: *Partic*: OVERVOERT; WÉG-VOEREN, I. CL: *anferre*; F-TH, *er-en ar-furan* / I. CL: en *ar-fyrtan* / I. CL: *anferre, abigere*; en UIT-VOEREN, I. CL: *educere, evehere*; en, in den zin van doen of verrigten, ons UIT-VOEREN, I. CL: *exequi, perficere*; en VERVOEREN, I. CL: *avehere; abducere; & seducere*; en VOLVOEREN, I. CL: *absolvere, exsequi*; in *Prat*: *Part*: VOLVOERT. Voorts wederom in den zelfden zin van iets uitvoeren ons † VOERE, *f: actus, actio, gestus, mos*; waer van ons † VOERLÓOS, *immodestus*; en † VOERLÓOS, *gestus indecens*; en ZOTS-VOERE, *ineptia*; en de spreekwijze van ZYNE VOEREN GAEN, *mores servare*.

Daerenboven met O, of hare gelijkwaerdige EU, als by de Vermaegtschappen, ons VOOR, VEUR, M-G, *fauta / faut* / A-S, *for / fore / foerne* / F-TH, *for* en *fut* / H-D, *fut*; AL: *fora / fuort / futi / pra, ante, propter, &c*; als op den voortgang ziende, VOOR DAT, VOOR, *priusquam*; en VOORBY, † VEURBY, VERBY, *trans, praeter, ultra*; BEVORENS, *prius, antequam*; en VOORIG, *precedens, pristinus, prior*; en † VOORD, H-D, *futt* / *waassertutt* / Angl: *forde* / by ons nu VAERD, *alvens*; & *vadum*; en A-S, *ford / amnis*; en ons VOORT, *alterius*; A-S, *fortj / inde, promotus*; en ons VOORTS, *praterea, insuper*; ZO VOORT, *statim*; VOORDAEN, VOORTAEN, *postbac*; RÉGTE-VOORD, *hoc tempore, hoc saeculo*; en ons reetsgemelde VOORDER, VÓRDER, en VÉRDER, A-S, *further / plus, ultra, praterea*; waer van ons

VA.

ONS VOORDEREN, VORDEREN, I. CL: F-TH, *vortheron* / I. CL: A-S, *forthrian* / I. CL: H-D, *furdeten* / I. CL: *propicere, promovere*; & *exigere, petere, postulare*; A-S, *forthian* / I. CL: *adjuvare*; en *forthian* / I. CL: *fulcire*; en by ons ZIG VORDEREN, I. CL: *audere*; beneffens het voorgenoemde † VOORDSTEN, † VOORSTEN, † VORSTEN en † VERSTEN, I. CL: *procrastinare*; en ons † VOORDERS, F-TH, *vortheron* / AL: *fordoron* / *antiores, parentes*. En, in *Superlativo*, ons VOORSTE, VEURSTE, AL: *futist* / *anterior, primus*; en als *Substant*: VOORSTE, VEURSTE, *n: anterior pars; praecipua pars; facies rerum; principium*; en † VEURST, VORST, f: H-D, *futst* / *culmen, fastigium domus, imbrex* &c; en † VEURST, VORST, *m: H-D, futst* / F-TH, *futist* / M. *princeps, dux, heros, regulus*; en † VEURSTBORIG, *illustris, principum sanguine natus*; en † VEURSTER, † VORSTER, *m: praefectus pagi, praetor rusticus*.

Wijders, in gelijken zin als het voorgemelde Yl: *furra* / *privare*, en A-S, *furran* / *castrare*, mede met OE, U, EU en O, het Vlaemsche VOEREN, VUEREN, VEUREN, en VOREN, I. CL: *castrare, exfacare*; waer toe ook VORSELINK, VOERSELINK, *porcus castratus*. Verder ons VORE, † VORRE, f: A-S, *furch* / *forch* / H-D, *furchen* / Angl: *furotwe* / *fulcus, occa, canaliculus, stria, lacuna*; om de gang-strepen van den ploeg; en WATERVORE, *fulcus aquarius*; een vlakke waterstreek van den r'samen-schietenden stroom, na 't doorvaren van een schip of iet anders, dat de oppervlakte doorsneden heeft, wordende ook by ons het zog genaemt: waer van ons VOREN, I. CL: *fulcare, striare*; waer van verder ook overdragtelijk het voorgenoemde Vlaemsche VOREN, VOEREN, *castrare*, zoude konnen ontleent geweest zijn, als ziende op de ruïn-snede; Nog ook ons VOREN, f: *alburnus, piscis genus*; dog of dit om de vorenstrepen op het lijf zy, dan of 't zy om de watervorens of zog-streken die dit visje verwekt, in 't hoog zwemmen langs de oppervlakte van 't water, twijffel ik.

Tot het *Præter: Partic*: ons ERVAREN, BEVAREN, en † VERVAREN, *expertus*; en † GEVARENNISSE, f: *eventus actus*; en ER-

VA.

VARENNS, f: *experientia*.

De Zaak- of Wortel-deelen.

VAERD, in VAERD, *motus expeditus*; VAERDIG, *celer*; AF-VAERDIGEN, *expedire*; VERVAERDIGEN, *conficere*; REGT-VAERDIG, *justus*; DAGVAERD, *iter minus dici*; & *dici certi constitutio*; & *comitia*; DAG-VAERDEN, *diem indiscreti* en † ONGEVAERD, *gestus indecens*; by VAER, in deze Pr.

VAERG, in 't Vlaemsche VAERGEN, *propomere, exigere*; zie daer van bij VAER, in deze Proeve.

VAERS of VAERZ, in VAERZE, *juventa*; zie daer van bij VAER, in deze Pr.

VAERT, in VAERT, *fossa, alveus*; iter & *expeditio*; KRUIS-VAERT, *iter ad terram sanctam contra saracenos*; BEDE-VAERT, *Beë-VAERT, peregrinatio religionis ergo*; UIT-VAERT, *exequia, funus*; WEL-VAERT, *prospera valetudo, salus*; en GEVAERTE, *olim Res, negotium, actio, apparatus, machinamentum, nunc Moles, strues*; by VAER, in deze Pr.

VAES of VAEZ, in VAZE, VAZEL, VAESKEN, en VAZELEN, VAZEMEN, en VIZEVAZE, zie daer van bij VANG, in deze Proeve.

VAET, in † VATE, VATEN, &c, zie daer van by VANG, in deze Pr.

VAETS, zie bij VANG, in deze Proeve.

† VAG, by VEEG, in de II. Proeve.

VAGT, zie VACHT.

VAK, in VARKE, *ala*; VAK, *contignatio*; *pars structura, loculamentum*; &c, by VANG, in deze Pr.

VAL, in BEVAL, 't *Præter*: van BEVELEN, bij 't volgende VEEL, in deze Proeve,

VA.

dog van een ander VAL, zie by 't volg:
VAL, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

VAL, &c, in ons VALLEN, VIEL, GEVALLEN, III. CL: 4, *cadere, labi, collabi, dilabi, ruere, corruere, incidere*; TEN DÉEL VALLEN, III. CL: 4, *obtingere, obvenerire*; IN SLAEP VALLEN, III. CL: 4, *incidere in somnum*; en † GEVALLEN, III. CL: 4, *cadere*; en AEN-VALLEN, III. CL: 4, *aggre-di, adoriri, impressionem facere, irruere*; AF-VALLEN, III. CL: 4, *decidere, & deficere*; AF-VALLEN, III. CL: 4, *contra spem ac opinionem evenire, & displicere*; BEVALLEN, GEVALLEN, III. CL: 4, *accidere, & evenire casu*; & *placere, adlubescere, collibere*; welke overdragtelijke zin van aenvallig, bevallig, en gevallig voor aenminlyk, my schijnt ontleent te zijn uit het minlijk toeschieten, en onbeschroomde aenvallen der kleene kinderen in den schoot of de armen der ouders of vrienden: VOORTS BEVALLEN VAN KINDE, *laborare partu*; en IN-VALLEN, III. CL: 4, *incidere, irruere, corruere, ingredi cum impetu, & incidere in memoriam, & recidere in morbum, & restringi macie vel egritudine*; MISVALLEN, III. CL: 3, *sinistrè evenire, & abortum facere*; in Præt: Partic: MISVALLEN; dog als met een Præpos: separab: ons MIS-VALLEN, III. CL: 3, *cadere, & non attingere lapsu*; in Præt: Part: MIS-GEVALLEN; en ons OM-VALLEN, *corruere, concidere*; en ONTVALLEN, III. CL: 3, *excidere*; en OVERVALLEN, III. CL: 4, *obruere, opprimere inopinatò, komende hier met een Præpos: inseparab: en daarom in Præt: Part: Zonder GE tusschen in*; dog OVER-VALLEN, III. CL: 4, *superincidere, & olim transfugere, deficere ad hostes*, met een afscheidelijk voorzetsel, en daarom heeft het in Præter: Part: OVER-GEVALLEN. VOORTS VERVALLEN, III. CL: 4, *collabi, concidere, incidere, recidere, relabi; vitium facere, ruinam minari; recidere in morbum*; IN KOSTEN VERVALLEN, III. CL: 4, *sumptuum debitorem fieri*; VOOR-VALLEN, III. CL: 4, *accidere*; UIT-VALLEN, III. CL: 4, *evenire, accidere, & excidere, erumpere, defluere; † TOEVAL-*

VA.

LEN, III. CL: 4, *accidere, en TOE-VALLEN, cadendo claudi; adjungere se, & accedere; en TOE-VALLEN, supra spem evenire, & adlubescere.*

Onder de Vermagtschappen hebben we het F-TH, *fallan / fiell* AL: *fiel / gtfallan* / III. CL: 2, *cadere*; en *nidar-fallan* / III. CL: 2, *cadere*; en *ana-fallan* / III. CL: 2, *invadere*. A-S, *feallan / feoll / feallen en gefeallen* / III. CL: 4, *cadere*. Angl: *to fall / fell / fallen / cadere*. H-D, *fallen / fiell / gefallen* / IV. CL: 2, *cadere*; *befallen* / IV. CL: 2, *obruere, occupare*. Yñ: *falla / fiell* / en in Præt: Part: volgens de anderen van die *Classis fallenn / cadere*; in *præs: eg fel* / III. CL: 3. Land-Fries, *fallen / fiel en foel / falten en falne / cadere*.

Het Wortel-deel met A, vertoont zig in ons VAL, *m: casus, lapsus, ruina*; en uit het Præter: het A-S, *fille / ruina*; en ons GEVAL, *n: Yñ: fall / N, casus, fors, fortuna*; en ons IN GEVALLE, *si fortè*; en VALLE, VAL, *f: decipulum*; om het toevallen; en † VALLE, *f: ophidium, piscis genus*; mooglijk, vermits deze zee-ael omtrent de monden der Rivieren, en daer ze in zee vallen, haer onthoud; en AEN-VAL, *m: aggressus*; AF-VAL, *casus, transfugium, defectio; diminutio, excrementum, acrosolia anseris; extremitates truncatae*; IN-VAL, *n: illapsus, ingressus; labes; recordatio*; MIS-VAL, *m: abortus, error, lapsus*; en MIS-VAL, TEGENVAL en † WEDER-VAL, *m: casus adversus, infestus*; en ONGEVAL, *n: casus adversus, mala fortuna*; VERVAL, *n: casus, ruina*; dog in een aenvalliger zin ook VERVAL, *n: emolumentum, commodum, accidentarium, obventiones, vulgò accidentalia*; VOOR-VAL, *m: en n: casus fortuitus*; en TŌEVAL, *m: en n: accidentia*; en UIT-VAL, *m: eventus; & eruptio militum*; en VAL-HOED, *m: cesticulus*; voor de kinderen om 't hoofd te beschermen in 't vallen; en VAL-VEKE, klapdeur, *claustrum prati vel agri, ultro recidens*; VALLENDE ZIEKTE, *morbus caducus*; en SCHOORSTÉEN-VALLETJE, *linteramen ex imo camini dependens*; en ons VAL-RÉÉP, *m: een touw 't gene men van de hooge boord van een groot schip laet nedervallen, op dat hy, die te scheep*

VA.

scheep ontfangen zou worden, zig daer aen vast houde; en gelijk de jonge heerschappen, die 't sloop-klimmen niet gewoon zijn, gemeenlijk in 't eerst, om hare raddigheid of handigheid te toonen, al te moedig en schielijk dat werk opnemen, en zig in gevaer van vallen brengen, zo past hier op onze spreekwijze van SLÉGT BY DEN VAL-RÉÉP NEÉRKOMEN, 't gene men zeld van ymand, die by gebrek van rijp beraed, al te moedig en schielijk een zaak opheft en zoekt door te dringen, en met weinig eer in 't kort moet laten zakken; en VALLIG, BÓUW-VALLIG, *caducus*, *succumbens*, *proclivis in ruinam*; GEVALLIG, *casu*, *fortuito*; GEVALLIG, AENVALLIG, BEVALLIG, *acceptus*, *placens*, *amabilis*, *lepidus*, *festivus*, *gratiosus*; Ysl: *fallegur* / *pulcher*; en ons ONGEVALLIG, *illegidus*; *olim infortunatus*; en AL: *fra-fallitjho* / *protervè*, in dertelheid vervallende: en † VALLIG of † VELLIG WORDEN, en † NEDERVALLIG of † NEDERVÉLLIG ZYN, *cadere causa*, *amittere litem*; by het Veluwsche Landrecht zeit men ymand VÉLLICH te worden, die by verstek of verzuim van verschijning nae behoorlijke dagvaerd, zijn recht verliest, zie *Pronks opmerk: over 't Veluwsche Landrecht p: 28 &c.* Voorts van VAL, het A-S, *fællan* / I. CL: *scandalizare*; en 't H-D, *fällen* / I. CL: A-S, *fællan* / I. CL: Angl: *fell* / *diruere*, *dejicere*; Ysl: *fellde* / *occidit*; als doende nedervallen; by ons mede in gelijken *Dialects*-klank met É, VÉLLEN, VÉLDEN, NEDERVÉLLEN, I. CL: *prosternere*, *dejicere*, *aquare solo*; en EEN VONNIS of ÓÓRDÉEL VÉLLEN, I. CL: *sententiam dicere*; deze É, vertoont zig ook by 't *Engelsche Præf:* en by 't Ysl: *Præfens*, zo dat men die onverschillig uit het *Præf:* of *Præf:* oorspronkelijk mag rekenen.

Wijders, in den zin van VALLEN, *accidere*, ons VIEL-LICHT, VEELLICHT, *fortè*, *forfan*; hebbende beide E en IE. Daerenboven, 't zy zinspelende op het nedervellen in het TE VÉLDE KOMEN, *dare se campo*, *certamen inire*, *prodire in aciem*, en † VÉLD, nu VÉLD-LEGER, *n: castra*, *stativa*, en A-S, *falcera* / *hostilis*, of anders ziende op de vlakke en neergeflagenheid van grond, zoude, zo 't schijnt, ook hier uit ontleent kunnen zijn ons VÉLD, *n: F-TH*, *veld* / N, A-S, *feald* /

feld / *feld* / H-D, *feld* / N, Angl: *felde* / *fielde* / *campus*, *planities*, *ager*, *rus*; hoewel my dunkt dat dezen nog beter behooren by 't volgende VEEL, in deze Proeve.

Wederom met AE, in steê van A, welke verlanging egter zeldsacm is, kan men ook hier toe betrekken ons VAEL, VALUWE, A-S, *falewe* / *fealwe* / *fealh* / *falu* / *fealo* / Saxon: *fahl* / H-D, *falb* / *belvus*, *gilvus*, *color subrufus*; en Ysl: *fötur* / *pallidus*; als zinspelende op de bleeke deluw-koleur der genen die door ziekte vervallen zijn, of in 't algemeen op alle vervallene kleur, alzo al die versterking zulk ict aenbrengt dat we VAEL noemen.

Eindeling van een ander Zakelijk deel VAL, in ons BEVAL, 't *Præf:* van BEVELEN, zie bij 't volgende VEEL, in deze Proeve.

Het Zakelijke Deel.

VAND, in † VAND, het oude *Præf:* van VINDEN; en in † VANDEN, *visitare*; en VAND-WEK, *septimana*, *in qua puerperam amicae visitant ac congratulantur*; by VIND, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

VANG &c, in VANGEN (*contr: † VAEN*), VING en VONG, GEVANGEN (*contr: GEVAEN*), III. CL: *ç*, *capere*, *prehendere*, *corripere*; *inijcere manus*, *conijcere in carcerem*; *excipere incautum*; AEN-VANGEN, III. CL: *ç*, *incipere*, voor iets aengrypen; met gelijke overdragt van VANGEN ontleent, als het Latijnsche *incipere* van *capere*; en ons BEVANGEN, III. CL: *ç*, *contr: BEVAEN*, *comprehendere*, *corripere*, *occupare*; OMVANGEN, *contr: OMVAEN*, III. CL: *ç*, *comprehendere*, *circumcludere*; ONTVANGEN, of liever (na de ware *Euphonie* en gebruikelijke uitspraak, vermits 'er de scherpe T, voorgaet) ONTFANGEN, *contr: ONTFAEN*, III. CL: *ç*, *accipere*; VERVANGEN, *capere*, *comprehendere*; en VERVANGEN, ONDERVANGEN, *intercipere*. F-TH, *fangan* (*phangan* en *fahan*) / *fieng* / *gifangan* / III. CL: 2, *ana-hangan* / III. CL: 2, *incipere*; be-fangan / III. CL: 2, *com*

V.A.

2, *comprehendere*; in-fangan / III. CL: 2, *concipere*; int-fangan / int-phangan / en int-en unt-fahan / III. CL: 2, *accipere*; ober-fahan / III. CL: 2, *antecellere*. A-S, fangan en fengan / *contr: fon* / in *Prat: feng* en *feh* / in *Prat: Part: fangen* en *fongen* en *gefangan* / III. CL: 5, *capere*, *sumere*; a-fangan / III. CL: 5, *assumere*, & in *carcerem conicere*; a-fon / *accipere*; anfangan / an-fengan / III. CL: 5, *suscipere*, *accipere*; be-fon / *recipere*, *deprehendere*; eft-on-fon / *recipere*; gefangan en ge-fon / *capere*; fore-fangan / *prehendere*; uug-fon / *errare*; on-fangan / on-fengan / *percipere*, *suscipere*; on-fon / *percipere*, & *excipere*; to-fon / *acripere*; under-fangan en under-fon / *suscipere*; uta-fangan / *excipere*; pmb-fangan / *comprehendere*, *complete*; allen III. CL: 5. H-D, fangen of fahen / *fieng* / *gefangan* / IV. CL: 2, *capere*, *prehendere*. Yll: *faa* / *fieck* / *feigenn* / III. CL: 3, *accipere*; in *Prat: eg* *fo*. en M-G, fahan en gafahan / *falfah* / *fahang* / IV. CL: 2, *capere*; zijnde van die *Classis*, die na 't Grieksch verloopen is. en L-Fr: fangen of fanjen of fean en finzen / *capere*; en finzen / *captus*; en ontfangen / *accipere*; en ontfinzen / *acceptus*.

Tot het *Præsens* het Yll: *faang* / N, *acquisitio*, & *brachiorum finus*; A-S, *fang* / *captura*; en ons VANG, VANK, m: *captura*, *captus*; & *decipulum*; & *tendicula*; & *bovis pars carnosior, qua manu capitur ad explorandam pinguedinem*; AEN-VANG, m: *principium*; BEVANG, m: *comprehensio*, *conseptum*, *ambitus*; waer toe het F-TH, *bi-fangolan* / I. CL: *concludere*; en ons OM-VANG, m: *circuitus*, *comprehensio*, *ambitus*; en VANGST, f: *captura*; ONTFANGST, f: *conceptio*, *receptio*; AL: *ant-fankida* / *antfankida* / *acceptio*, *susceptio*; en ons ONTFANGER, m: *acceptor*; & *tribunus ariarius*; en VANGER, m: *captor*; *decipula*; & *bulga hippopera, multum comprehendens*. En, uit het *Prat: Part: GEVANGENNISSE*, *GEVANKENIS*, f: A-S, *fanganupffe* / *carcer*, & *captivitas*.

Uit het *Prat: het Yll: feingur* / *res parta*; en ons VINGER, m: M-G, *figg* of *figgr* / M, F-TH, *finger* / M. A-S, *finger* / *finger* / M, Yll: *figgur* / M, H-D, *finger* / M. Dan: en Angl:

V.A.

finger / *Kimbr: fingr* / *digitus*; als waer mede men iets aengrijpt, vat, en bevangt; en overdragtelijk ons VINGER, m: *amicus pernecessarius*, ook wel VINGER NAEST DEN DUIM genaemt, als die elkander zo min kunnen missen, dan de duim den vinger om iets aen te grijpen: waer van verder VINGERHOED, *digitabulum*; & tr: *lychnis, herba digitalis, propter florem*; en VINGERLINK, m: M-G, *ingra-gulth* / *digitalis annulus*; en ons BEVINGEREN, I. CL: *digitis contrectare*; en, met K in plaats van G, gelijk ook eenige vorigen uit het *Præsens*, ons VINK, *scapus lateris infumibili*; als ondervangende den schoorsteen.

Hier zou men kunnen byvoegen ons VINKE, f: H-D, *finck* / Angl: *finche* / A-S, *finck* / *frigilla*; unde vulgo *Vinca*; aengezien door de liefhebbers in 't naejaer een byzondere vangst daer toe word aengeregt; hoewel ook dit vogeltje, wanneer het niet en zingt, gewoonlijk een tjiip-geluid maakt, dat door het woord VINK vry net word naegebootst, zo dat het ook onder de klanknaboofsenden kan en mag getelt worden; immers hier van ons *Verbum* VINKEN, I. CL: *aucupari frigillas*; en de spreekwijze van IN DE VINKEN SCHIETEN, of DEN VINKEMAN SPELEN, *fallere aliquem non comparando*; dat is agterwege blijven daer iets te verhakken valt, even gelijk de vinkevanger eenigen zijner eigene vinken opschiet en vliegen laet om anderen te vangen, houdende zig zelf verborgen en agter 't schuil, en VINKSTEKE, VINK-SLAG, *decipulum*; en VINKNET, m: *pantberum*; en VLASCH-VINKE, *avis linaria*; die op vlasch- of lijn-zaet aest. Wijders, gelijk dit klein-gebeente van gevogelte, dat by vele liefhebbers voor een aengenaem geregt verstrekt, geplukt zijnde zo klein als brokken in de schottel ligt, zo schijnt ook deze naem overdragtelijk overgegaen te zijn op alle brok-agtig hakfel van vleesch of spek, als VINKEN, en PLUIK- of PLOK-VINKEN, *minuta carnis vel lardi*. Daerenboven, ons VINKKOORDE, VINKOORDE, *vinca pervinca*; kruipende als een touw of koorde langs den grond en opwaerts om de boomen, zo dat het binden en omvangen door dien naem gevoeglijk word uitgedrukt, evengelijk ook het Latijnsche *vinca pervinca* van *vincire* afdaelt: 't zy, dan dat men 't onze van 't Latijnsche ont-

VA.

ontleent, of van dezen onzen eigen stam afkomstig rekene, de zin en naem komt even wettig.

Maer, aengezien alle onze *Verba* van de III. CL: *f*, als † GANGEN (nu GAEN), HANGEN, † STANDEN (nu STAEN), en dit VANGEN (*contr*: VAËN), onder de oude verwanten veel-al ingekort, en zonder NG agter 't Zakelijke deel te voren komen, gelijk ook M-G, *fahan* / F-TH, *fahan* / A-S, *fon* / H-D, *fahen* / en Yñ: *faa* / zo vinden we hier uit mede de Zakelijke deelen VA of VAE, of ook wel VE, met E in steê van A (als bij 't A-S, *fengan*) / en uit het *Præter*: VI of VIE, en VO of zijn gelijkwaardige VOE, welken gevolgiijk met hare aengenomene *terminatiō* als geen ongevoeglijke leden van dezen stamboom kunnen gerekent worden.

Eerstelijk agter VA of VE, met den uitgang K (waer in het M-G, en F-TH, *fahan* en 't H-D, *fahen* niet qualijk beantwoord word) past hier toe het Vlaemsche FAKKEN, *apprehendere*; en A-S, *faccan* / I. CL: *adducere*; gelijk ook het Sax: en Geld: FAKKE, VAKKE, H-D, *facken* / *ala*; als omvangende in steê van armen; en ons VAK, VAKKÉEL, FAKKÉEL, *n*: *contignatio, contabulatio, pars structure aut edificii*; als het verband en vervang van 't gebouw; en VAR, *n*: H-D, *fach* / N, *loculamentum, capsella; interseptum, intervallum, apertura*; A-S, *fox* / *foce* / *faca* / *intervallum*; als een tusschen-vervang.

Voorts met CH of G, het Sax: en Geld: VACHT, maendkost, *demensum*; als 't geneede slaef of bediende in eene reiste gelijk ontfangt, waer toe ook VACHT, *pars esculenta*; of anders even als 't vorige VANG, *bovis pars carnosior, qua manu capitar ad explorandum*: en ons VACHT, VAGT, *f*: *vellus*; mooglijk, als omvangende 't gantsche lichaem, of liever in den zin van *apprehendere*, vermits men de schapen daer bij aengrijpt, even gelijk 't Latijnsche *capilli* van *capere*; met welk laetste zeer wel vlijt ons VACHT, VAGT, *f*: *globus lana, coagmentum lana*; en 't Oud-Friesche *fax* / *bachg* / *capilli*; *fax-fang* / *comprehensio per capillos*; en *mieslander in de bachg sitten / mutuo se ledere, vexare, vellere*; en F-TH, *fachg* / *fahg* / *bahg* / N, A-S, *fox* / *cri-*

VA.

nes, capilli; en AL: *locca-fahg* / *capilli*; en *grischoran fahg* / *caesaries*; en *Euphonicè*, bij uitlatinge van H of G, ons VAZE, VEZE, VAZEL, VEZEL, *f*: *fibra, capillamentum*; en A-S, *fax* / *fimbria*; en ons VAESKEN, VEESKEN, VAZELTJE, VEZELTJE, *n*: *minima fibra, pulverisve fibrosa particula*; waer van weder ons VAZELEN, VEZELEN, I. CL: *in fibras detersi, comminui*; en † VEZELEN, I. CL: *extremis virgarum capillamentis five fibris cadere nates*; en VAZEMEN, VEZEMEN, † VESSEMEN, I. CL: *caput fili in fibras exprimere, atque in foramen acus inferere*. Dog nog een ander VAZE, VIZEVAZE, *phantasia, spectrum, delirium*, is 'er bij ons in gebruik, zeggende zo veel als een ijdele herfenvang, grillige opvat, en dwaes begrip.

Daerenboven vertoont zig met den uitgang T, mede in den zin van *capere, apprehendere*, ons VAT, *n*: † VAET (in *Plur*: als nog VATEN), A-S, *fat* / *fatta* / *fæt* / *fet* / N, H-D, *faß* / N, *vas, dolium*; hebbende ook een generale beteekenis op allerhande hout- en steenwerk, tin, koper, of ander metael, waer in men iets bevat, draegt, bewaert, of overgeeft; zelfs schotels en borden worden onder 't vaetwerk betrokken, waer van men zeit DE VATEN WASSCHEN, *mensilia mensæ depurgare*; dus ook Yñ: *fat* / N, *patina*; en A-S, *lecht-fæt* / N, F-TH, *plag-faze* / *lucerna, laterna*; & *candela*; en F-TH, *thresafaz* / *gazophylacium, corbona*; waer van verder ons VATTEN, † VATEN, I. CL: H-D, *faffen* / I. CL: *comprehendere, capere, concipere, accipere, excipere, apprehendere, tenere*; en † GEVAET, *comprehensus*; & *fixus*; en A-S, *fetian* / *fetigian* / I. CL: *adducere, accersere*; en ons VERVATEN, VERVATEN, I. CL: *continere*; en VERVATTEN, I. CL: *resumere, recipere*; en VATSEL, *n*: HANDVAT, *n*: en HANDVATSEL, *n*: *capulus, ansa*; en onze spreekwijze van OPEEN ZAEK GEVAT ZYN, *rem veedè concipere, intelligere*; dog met E, gelijk bij 't evengenoemde A-S, *fetian* / I. CL: *adducere, accersere*, past ook hier toe ons VETER, *ligula, olim catena, cippus*; als om aen te vatten, of om 'er iets mede toe- of aen-te halen: Yñ: *fiotur* / M. *vinculum, compes*; waer van weder † VETEREN, I. CL: *constringere catenis*; & *compedire*, Angl: *fetter*. Voorts van VAT: *dolum;*

VA.

lium; ORS VATEN, I. CL: *colligere in vas, implere vas, in dolio condere*; en VERVATEN, I. CL: *transfundere, & elutriare*; en VATBINDER, † VATMÉNGER, *m: dolarius*; overdragtelijk word ook door VAT, na de innehouden der eerstgebruikelijke vaten, zo voor drooge als natte waren, eene maet gemeent, verscheiden nae de verscheidene soorten; bij *Kiliaen* vind men het Geld: VAT KORENS, voor twee veertelen Brabands, een VAT WYNS, voor zes aemen of vier oxhoofden; een VAT, in drooge waren, voor twee duizend pond; en 't Vlaemsche VAT-ZAED, *n: octava pars jugeri, quibusdam quadrans jugeri*; als tot welks bezaaijing een vat zaeds van nooden is. Wijders komt van VAT, † VAET, ons VATS, VAETS, VAETSCH, *mucidus*; als smakende na 't vat, voornaemlijk als 'er olie of eenige vette of mufte waere in geweest is.

Maer, in gelijken zin als onsvoorgemelde † GEVAET, *comprehensus, & fixus*; schijnt ook met den uitgang ST, agter VA en VE, hier toe te passen ons VAST, † VÉST, Angl: *fast / A-S, fæst / fast / fest / H-D, best / fixus, firmus, constans, immobilis*; VAST MAKEN, *firmare, confirmare, stabilire, solidare, & ratum reddere*; als wel vervat of vervangen; en VAST STAEN, *constare, consistere*; VAST-HOUDENDE, A-S, *fæsthaful / tenax, avarus, parvus*; VASTELYK, F-TH, *fastlicho / firmiter*; waer van verder ons † VASTEN, nu VÉSTEN, I. CL: H-D, *vesten / A-S, fæstnian / I. CL: Angl: faste / AL: festinon / I. CL: firmare, figere*; en GEVÉSTE, *n: munimen, firmamen*; en GEVÉST VAN DEN DEGEN, *machera munimen, manubrium*; en onze oude terminatie FÉST of VÉST, in EREND-VÉST, ÉRN-FÉST, A-S, *ar-fæst / H-D, ehren-best / honorissimus, amplissimus, honestus*; als van ongekreukte eer en naem; en A-S, *ær-festung / pietas*; en F-TH, *war-fast / verax*; en A-S, *lif-fæst / vivificus*; en A-S, *hand-fæstnung / mandatum*; en ons HAND-VÉSTEN, *mandata publica*; en oul: † HAND-VÉSTE, *chirographum*; also de handteekening tot een verzekering van een zaek geschied; voorts A-S, *hand-fæstan / I. CL: fidem dare*; 't zij door hand-geving of door hand-teekening; en ons VÉST-HALM, *insensuatio, calamus investitura*; zijnde een

VA.

oud gebruik van den verkoop der goederen te beveiligen met het overhandigen en aennemen van een stokje, tientje, of stroohalm, in tegenwoordigheid van wettige getuigen of Overheid, 't gene ook heet *balm-goeding doen*, waer van we bij ons Wortel deel HEEL in deze Proeve gesproken hebben. Dog gantschelijk zonder *accent*, vermits de zin geene nadrukkelijke zekerheid, maer eerder een opvat of voornemen mede brengt, komt ons VAST, *certè, interim*, als bij onze spreekwijzen van GAE VAST HEEN NA HEM TOE, *certè præi, atque adeas illum*; en DIT ZAL IK VAST DOEN, TERWYLE GY DEN BRIEF SCHRYFT, *interim hoc faciam, dum scribas epistolam*. Verder, om de valte verzekering en bewaring, het A-S, *festen-mon / fasterman / fidejussor*; en *faste-stowe / clausum septum*; en het A-S, *fæstnisse / fæstnipse / festness / propugnaculum, firmamentum*; en ons VÉSTEN, VÉSTE, VÉSTING, *f: A-S, fæsten / fæstenne / munimen, munimentum, murus, castrum*; hoewel de zin van 't omvatten op de Stads-vesten ook toepasselijk is; en van ons † VÉSTIG, *firmus*, komt VÉSTIGEN, GEVÉSTIGEN, I. CL: H-D, *vesten / I. CL: munire, & firmare*; F-TH, *festinon / I. CL: fundare, munire*; en *vestenan / gevestenan / gifestinion / I. CL: confirmare*; en *reht-festigon / I. CL: justificare*; en ons BEVÉSTIGEN, I. CL: *affirmare*; nog ook om de verzekering en bewaring, het M-G, *fastan / gafastan / I. CL: 2, servare, conservare, custodire, & observare*; als behoudende en onderhoudende; waer toe 't M-G, *witoda-fastjets / legisperitus*; als een wetbe-waerder; en overdragtelijk het M-G, *fastan / I. CL: 2, A-S, fæstan / I. CL: H-D, fasten / I. CL: AL: fastan / I. CL: en ons VASTEN, I. CL: jejunare*; als zig onthoudende van spijze, 't zij gedwongen, of zig zelf bedwingende, tot straffe of ten dienste van zijne behoudenis; waer toe ons VASTEN, *f: A-S, fæstene / AL: fastun / jejunium; & specialiter quadragesima ecclesie Romane*; en VASTEN-AVOND, VASTEL-AVOND; en † VAST-NACHT, *vesper qui quadragesimale præcedit*; en vermits men bij de Roomschegezinden dien avond en nacht in overdadige vrolijkheid gewent is door te brengen, zo komt daer van VASTEN-AVOND HÓUDEN, *bacchanalia agere, dio-*

VA.

dionysia exercere; en verder tot VASTEN ons VASTEN-VYGE, *ficus ex Caria*; in de vasten zeer in gebruik; en A-S, *fæsten-bræce / jew-taculum*.

Wijders met N, agter VAE of VE, vertoont zig ons VAEN, *quatuor cantuari*; *mensura quatuor, præcipue rerum liquidarum*; als een maet-vervang, even gelijk bij 't vorige VAT; en het F-TH of AL: hank-fano / mappæ; en tisch-fano / mappula; als om iets in te rollen of in te vervangen; en om de gelijkheid van gedaente het A-S, *fana / fæna* / H-D, *fahn / fane* / F, by ons VAEN, *n*: en *f*: en VAENDEL, VÉENDEL, VÉNDEL, *n*: en *f*: VAENDELING, *f*: *linæolum, vexillum; signum militare*; *et laborum sacrum, unde Ecclesiæ: Fano, fanon, confanum, apud Procopium bandum*, en Hisp: *vaendera, et bendera*; en VAENDRAGER, VAENDRIG, *m*: H-D, *fahn-trieb / vexillarius*; en verder overdragtelijk als het gantschetropvervang onder één krijgs-vaen behorende, ons VAENE, VÉNDEL, VAENKEN, H-D, *fânlein / cohors, turma militum sub uno vexillo militantium*; en *f*: VAEN-LÉEN, *n*: H-D, *fanlehn / N, feudum vexillarum, feudum illustre, regale, feudulare*; als waer by, zo ik gisse, de leenheffer verbonden is, ten tijde van oorlog, een vaen-bende volks ten dienste van den Vorst op te brengen; en VAENKRUID, *n*: *belleborus, veratrum*; mooglijk vermits uit bygeloovigheid de vanen daer mede besprengt wierden, want eertijds geloofde men (zie *Gabbema* in zijn *Friesche lustgaerde* p. 349) dat door het besprengen des zaps dezer plante, de huizen gezuivert wierden, en die dit kruid wilden opgraven sineekten eerst, staende met het gezicht na 't Oosten, *Apol* en *Esculapius* om verlos; zo heilig een eerbied hadden ze voor dat kruid; te meer, om dat, na 't zingen van de sabelen, de drie schoone dochters van Koning *Protus*, welke *Juno* met razernije had geslagen, door behulp van de melk dier geiten, die dit nieskruid tot hare zuivering gegeten hadden, weder waren-onttoovert; wie toch, die voor bitebauwen bang was, zou niet haken na zulk een heilzame plant, al moeste hy 't gantsche heir der Goden met haren naelsleep, 't zaem en elk in 't byzonder, vooraf verbidden om vryheid van 't uitelven? Verder ons *f*: VAENE, osfenquabbe, *palear*; II. Deel.

VA.

Gall: *fanon*; 't zy om 't slingeren en hangen dier quabbe als een vaen, 't zy voor zo veel men daer aen de Offen in 't bevoelen van haer vettigheid betast en aengrijpt even als 't vorige VANG en VACHT. Daerenboven, als ik gedenk aen de overwegenswaardige meening (waer van we ook by DÉRRY onder 't Wortel-deel DER in onze I. Proeve gesproken hebben) namelijk dat de veen-gronden zouden bestaen uit een samenvervang van ruigte der verrotte bladeren, takjes, riet, enz.; door de beken of rivieren na die lager poelgronden afgespoelt, gelijk zé ook vol van diergelijke brandstoffs gevonden worden, zo schijnt my mede hier toe te passen, vermits het slijkvervang vry net uitbeeldende, ons VEEN, *n*: VÉNNE, *n*: A-S, *fæn / fenn / fenne* / N, M-G, *fani* / N, Angl: *fenne / lutum, coenum*; *et palus bituminosus*; en VÉN- of VEEN-BEZIËN, *acini palustres*; als beminende veen-of moer-gronden; en VEEN-WEYDE, *f*: *pascuum palustre*; en gelijk deze, als ze even boven water liggen, schoon gras en hooi uitleveren, zo behoort daer toe ons VÉNNEN HET LAND, *fanifecio deputare, in fanifecium servare*; als tot hooi laten opgroeijen; welk laetste, te meer om dat het Latijnsche *fanum* eenigints hier na zweemt, zommigen heeft doen denken, als of ons VEEN van *fanum* quame; maer t'onregt, alzo de oudste beteekenissen van ons VEEN de moerlijik verbeelden, want dus vind men *Job: IX: 6*, in 't M-G, *jah gewaurhta fani* / en in 't A-S, *and wochte fenn / et fecit lutum*; alwaer gesproken word van het slijk uit speeksel en aerde, 't gene onze Heiland maekte om 'er de oogen des blindgeborene mede te bestrijken; en in 't Yl: *fenn*. N, *putens*; by al 't welke het denkbeeld van hooi in 't minste niet te pas komt.

Nog ook, agter de Zakelijke deelen VA en VE, de terminatie D gevoegt zijnde, zo vertoont zig mede hier toe, als een omvanging, het M-G, *fatha / fatho* / F, *fepes*; en als een troepvervang, even als 't vorige VAEN, het A-S, *fætha / fetha / phalanx*; en het oude *f*: VADEN, I. CL: A-S, *fadan / fadjan / gefadjan / gefadjan* / I. CL: *comprehendere, aptare, disponere, dispensare, moderare, ordinare, gubernare*; en Kimbr: *fada* / I. CL: *ordinare ornare*; waer toe, als bezit-

VA.

ter, het Kimbr: *fadur* / *qui multa possidet*; en Kimbr: *gulle faber* / *auro ditatus*; en als bezorger of bestierder, het M-G, *fadg* of *fathg* / in agterlating, als M-G, *hunda-fadg* / *centurio*; en M-G, *thufundi-fathg* / *tribunus*, *praefectus mille militum*; en *sinagoga-fadg* / *archisynagogus*; en *brud-fathg* / *spousus*; en als opperste bestierders van den huize ons VADER, A-S, *foeder* / F-TH, en AL: *fater* / *batter* / *bader* / H-D, *water* / Angl: *father* / Yl: *fadet* / Deensch en Zweedsch *foeder* / *pater*, Græc: *πατήρ*, Ital.: Sp., en Port: *padre*, Gall: *pere*; en M-G, *fadrein* / *parentes*; en als de naesten om de voogdye en 't bestier, by atijvigheid van de ouders, waer te nemen, ons GEVADER, A-S, *gefader* / *susceptor*, *cui cura sive educandi sive gubernandi addicatur*; en VADERSE, *mater spiritalis*; en M-G, *fadreins* / *familia*; *genus ex patre*; en A-S, *foedera* / *patruus*, *frater patris*; en *foethra* / *patruelis*, *patruorum filii*; en A-S, *fathe* / *fatthu* / *amita*, *patris soror*; en Sax., Geld., en Fr: *VÉDDER*, *patruus*, *avunculus*, *consanguineus a parte patris*; gelijk ook als opperbestierders van Stad en Land ons VADEREM DES VADERLANDS, *patres patria*. De overeenkomst van dit woord in de Keltische, Duitsche, en Kimbr: takken zou ik aen de oude gemeenschap van voor derzelver verspreiding toefchrijven; en hoe men in 't Latijn en Grieksch blijft wurmen om het *etymon* daer van te vinden, kan men nazien in *Vassii Etymologicum*; dog onze afleiding laet in zyn nog in gedaente geen de minste duisterheid over: en dus van VADER komt weder het *Verbium* VERVADEREN HET KIND, I. CL: *infantem dare patri non vero*. Verder, als omvangende, of, zig uitstreckende als om te omvangen, ons VADEM, *m*: en *f*: A-S, *foedem* / *foethme* / *foeth* / *utriusque manus extensa complexus*; waer van ons VADEMEN, I. CL: A-S, *foedimian* / I. CL: *utraque manus extensa complexi*; en A-S, *foethm* / *foethme* / *sinus*; en *foethmlic* / *foethmend* / *sinuosus*; en als een maetvervang A-S, *foethm* / *foethme* / *foedim* / *foethm* / *cubitus*, *ulna*; en H-D, *fädem* / *faden* / M, *filum*; en *fädemen* / *fidmen* / I. CL: *ducere*, *nerve fila*. Daerenboven hebben we ook met D agter VE, ons VEDER, *contr*: VEËR, *f*: H-D, *fäder* / *feder* / F, Sax: *fedder* / A-S, *foethet* / *fethet* / *feder* / *fithet* /

VA.

foethet / F, Angl: *fether* / *ala*, *penna*, *calamus*, *pluma*; en Yl: *foedur* / F, *calamus*; en *fidur* / N, *pluma*; als met de vlerken omvangende, even gelijk het vorige FAKKE, *ala*; of als vademagtig uitstreckende; en zo men VEDER voor alle pluimagic, gelijk nu wel neemt, zo zou het dienen voor een omvang van 't gantsche lichaem des gevogelte; waer van verder ons VEDEREN, VEËREN, I. CL: *plumare*, *plumas emittere*; en overdragelijk van VEDER, *calamus*, om de gelijkheid van springkracht en eenigfints van gedaente, ons VEDER, VEËR, *sera pessalus*; en VEDER-KRAGT, VEËR-KRAGT, *f*: *vis elastica*.

Ten Tweeden agter VI of VIE, met den uitgang Z, of S, het reetsgemelde VIZEVAZE, *phantasia*; en VIES, VIZE, *phantasticus*; en VIES, *gusta vimis curiosus*; 't en waer te VIES, *phantasticus*, van 't Latijnsche *visio* quame, als of het harsenschimmen wäde zeggen. En, met den uitgang T, mooglijk het Vlaemsche VITE, *fallacia*, *ars*, *laqueus*; als om ymand te ratten of vangen; en VITE, *agilis*, *ardens*, *properus*, *citus*, Gall: *viste*; en VITS ZYN, Flandr: *habitus alicujus rei habere*; gelijk als die bedreven op het vangen zijn; en VITSE, VITSEL, VITS-ROEDE, bindroede, *vimen majus*; 't zy om vangstrikken te maken, 't zy om vaetwerk te verbinden en vervangen, of om manden daer van te vlegten; waer van VITSELEN, I. CL: *contere vimina*. Voorts het Vlaemsche VIT-TEN, I. CL: *convenire*, *quadrare*, & *accommodare*; als passende, hoe de zaken elkander vervangen, hoe ze voegen; en ons VITTEN, I. CL: *graviter* & *frivolè examinare*; wanneer men beuzelagtig iet uitpluift om iemand ergens in te vangen, verstrikken; enberispen; en in 't Oud-Vlaemsch, zegt Kiliaen † VITTING, *een mate van 24 mudden*, als of het zeide een maet-vervang, even als by ons voorgemelde VAT, een mate van 4 tonnen, en VAEN, een mate van vieren.

Ten Derden agter VO of VOE, met den uitgang D, vertoont zig het Zakelijke deel VOED, in ons † VOEDER, *m*: A-S, *foedre* en *foedder* / H-D, *futter* / M, M-G, *foedrg* / M. Dan: *foed* / *foet* / *theca*, *vagina*, *unde* & Gall: *fourreau*; als bevangende ict anders; en ons VOEDER, *contr*: VOËR, *m*: en VOEDERING, VOERING, *f*: *suffulsura*, *pan-*

VA.

pannis subductisus &c; als bevangen, en wordende in de kleederen tot stevigheid en opschik, en in de kokers en scheden tot verzagting gezet; waer van ons VOEDEREN, VOËREN, I. CL: H-D, füttern / I. CL: *nutrire, fulcire panno subductisio, pellibus* &c; Wijders mooglijk ook hier toe ons † VOEDE, nu VOEDER, † VOEYER, VOËR, n: A-S, foda / fodot / fodet / Ysl: fode / N, F-D, futter / N, F-TH, gefuore / Zw: foda / fodet / *edulium, pabulum, alimentum*; als opvullende onze inwendige levensvaten; waer van ons VOEDEN, VOËN, † VOEDEREN, VOËREN, I. CL: M-G, fodian / I. CL: AL: fuoten / fuaten / fuotiten / fuotren / I. CL: en F-TH, fuotan / I. CL: A-S, fedan / fodan / I. CL: H-D, füttern / I. CL: Dan: fode / Zw: foda / Angl: feed / *pascere, nutrire*; Græc: βοσείν, en βοσκειν *pascere, βοσάν, herba, gramen*; βορύ, *pecus*, βορίπ, *pastor*; waer toe verder ons VOEDSEL, n: *nutrimentum, alimentum*; en VOEDSTER, VOESTER, f: *nutrix*; en VOEDSTERLING, VOESTERLING, m: en f: *alumnus, a*; en VOEDSTEREN, VOESTEREN, I. CL: *nutricari*; en met een Walschen staert ons VOERAGIE, *pabulum, ande* & Gall: *fourrage*, Angl: *forage* / Hijs: *forrage*; en daer van weder VOERAGËREN, FOERAGËREN, I. CL: *pabulum equitatu conquirere, cogere, convehere, & pradas agere*. Maer in 't Noorden heeft dit VOED ook nog een andren zin, ziende mijnes agtens niet zo zeer op het voeden, als wel op 'tomvangen, gelijk by 't gemelde VOEDER, schede, en by 't A-S, *fohlic* / *comprehensibilis*; 't gene van 't A-S, *Præter: fohj* komt, dus Kimbr: *fudf* / *vulva, matrix*; en Kimbr: *foeda* / *parere*; Zw: *foda* / *parere, gignere, procreare*; en Dan: *fodet af mig* / *produco, gigno, parturio*; *fodersept* / *abortus*; *fodesteb* / *natale solum*; *födset* / *nativitas*; en Kimbr: *fodning* / *partus*; en Zw: *födelse* / *födning* / *generatio, nixus, nativitas*; waer mede ook gemeenschap heeft het Sax: en Geld: FUT, FUTTE, † FOTTE, en: FOTSE, f: H-D, futh / *cannus*.

Dus zoude, zo we 't wel hebben getroffen, ter zake van de uitlatinge van NG (even gelijk van ND by 't Wortel-deel STAND) nog zeer vele Zakelijke deelen zijn voortge-

VA.

komen, namelijk FAK, VAK, VACHT of VAGT, VÆZ, VEEZ, VES, VAET, VAT, VEET, VATS, VAETS, VAST, VEST, VAEN, VÉEN, VEN, VEEN, VÆD, VED, VEED, VEER, VIES, VIEZ, VIET, VITS, VIT, VOED, VOEY, VOER, FOER, VOEN, VOEST, FUT en FOT. Dog elk zie toe, en beproeve, wat hy 'er in aen te nemen of te verbeteren hebbe.

De Zaek- of Wortel-deelen.

VANK, in VANK, *captra*; & *bovis pars carnosior*; en GEVANKENIS, *captivitas, carcer*; bij 't vorige VANG, in deze Proeve.

VAR, in VAR, VARRE, VARDE, *longe, longinquè*; en VARRE, *saurus*; en VARZE, *juvenca*; &c, by VAER, in deze Proeve.

VARZ, in VARZE, *juvenca*; by VAER, in deze Pr.

VAST, in VASTEN, *firmare*; & *jejunare*; enz: zie daer van by VANG, in deze Proeve.

VAT, in VAT, *dolium*; VATTEN, *comprehendere* &c; enz: zie by VANG, in deze Proeve.

VATS, *macidus*; zie daer van by VANG, in deze Pr.

VE.

De Wortel- of Zaek-deelen.

VËD, in VËDDER, *consanguineus*; zie daer van bij VANG, in deze Pr.

VËË, in † VËË, *odium, simultas, invidia*; en VËË, *pecus*; zie daer van bij † VYD, in deze I. Proeve.

VEED en VËËD, in VEËDE, † VËËDTE, † VËËD-

VE.

† VEÉDSCHAP, *odium, inimicitia*; en
† VEEDEN, † VEÉDTEN, *odium gerere, bellum indicere*; † BEVEEDEN, *hostili animo nocere*; en † OORVEEDE, *renuntiatio inimicitiarum*; by † VYD, in deze I. Pr: dog in VEDER, *calamus, ala, penna* &c; zie daer van bij VANG, in deze Proeve.

VEEG, in VEGEN, *mandare, verrere*; VEGER, *expiator*; & olim *bomo ad quidvis faciendum idoneus*; zie daer van by VEEG, in de II. Pr.

VEÉG, in *periculo mortis, moribundus*; zie daer van bij VYD, in deze Pr.

VEEL, in VEEL-LICHT, *forfan*; zie daer van bij VAL, in deze Pr: Dog van een ander VEEL, zie bij 't volgende VEEL, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

VEEL, &c, in ons BEVELEN, BEVAL, BEVOLEN, IV. CL: 1, *mandare, committere, provinciam tradere, negotium dare; in tutelam tradere, curacionem deferre; & jubere, imperare*; en TER AERDE BEVELEN, IV. CL: 1, *humare, humo mandare, sepelire*. Ons † VELEN, IV. CL: 1, *tradere*, zonder voorzetsel, is gantschelijk by ons vleten, dog onder de Vermaegtschappen nog te vinden: als M-G, *filhan* (ga-filhan en ug-filhan) / *salh* / *fulhan* / II. CL: 2, *sepelire, abscondere, sepulchro tradere, condere, pulveri vel humo mandare*; en ana-filhan / II. CL: 2, *tradere, curae commendare*; en af-filhan / II. CL: 2, *abscondere*. F-TH, *bevelan* en *bevilan* / *bevel* / *bevolen* / II. CL: 5, *mandare*; AL: *pt-felahan* / *pfal* / *pfolahan* / II. CL: 5, *committere, commendare*; & *condere*. H-D, *be-fehlen* / *befahl* / *befohlen* / III. CL: 2, *mandare*. En Yl: *fela* / *falde* / *falenn* / IV. CL: 1, *occultare, abscondere, custodia tradere*; in 't Praes: *eg fel*. In 't oude Land-Fries *bifellen* / *sepelire*; to der molde *bifellen* / *pulveri vel humo mandare, sepelire*; waer voor men ook wel gebruikte to der molde *bestedigja*. Voor de gemeene

VE.

grondbeteekenis neem ik, *bet overhandigen, opdragen en aenbevelen van iet*, 't zy om het in bewaring of verborgen te houden, 't zy om iet te verrigten.

Tot het Praesens het M-G, *gafilg* / *sepultura*; en M-G, *gafilhg* / *absconditus*; Land-Fries *bifelling* / *sepultura*; en M-G, *filigrja* / *spelunca*; gelijk ook oul: Saxon: en Geld: † VÉLT, † VÉLTS, H-D, *fels* / *velsz* / *petra, rupes*; en † VÉLT-STÉÉN, Sax: *feltstein* / *veltstein* / *petra, rupes*; en Yl: *fel* / *proclivitas*; en Yl: *fiall* / *mons*; en Angl: *boreals* / *fell* / *mons*; vermits in hooge en steenige Landen de bergen, rotfen en spelonken voor begraeft-en berg-plaetsen verstrekten, van ouds, en ook nu nog; gelijk men wederom in vlakke landen, voortijds doorgaends, en op sommige plaetsen alwaer de Kerken geene graven hebben, nu nog wel, de lijken buiten de steden in de opene velden ter aerde bragt; waer uit dan onze naem VÉLD, n: A-S, *feald* / *feld* / *fiid* / F-TH, *veld* / N, H-D, *feld* / N, Angl: *felde* / *fielde* / *campus, ager, rus, planities*; overdragtelijk, met gelijk regt als het bovengenoemde † VÉLT, *rupes*; kan ontleent geweest zijn; dog zie ook hier van iets by 't vorige VAL, in deze Proeve. Nog ook, vermits een afgeschotene geheimplaets, het A-S, *fel-tun* / *latrina*; als mede, vermits een bewaerplaets voor 't vee, het A-S, *fa-læd* / *falud* / *salb* / *falde* / *stabulum, ovile, bovine*; hebbende 't A-S, alhier a / gelijk by ons Praes:; en wederom in de eerste grondbeteekenis het M-G, *ana-filg* / of ook uit het Praes: *Subj: ana-fulh* / *traditio*. Maer, in den zin van ons BEVELEN, met een ingekorte E, ons BEVÉL, n: † BEVELE, *mandatum*; in Plur: als nog BEVELEN, *mandata*; en BEVÉLHÉBBER, m: *delegatus, praeses, dux exercitus*. En, insgelijks met de ingekorte E, of ook I als by anderen, dog in den zin van Verbergen, schijnt tot dezen stam betrekkelijk te zijn ons VÉL, n: ook oul: † VIL, M-G, *fill* / N; A-S, *fell* / *felle* / *filin*; Angl: *fell*; Dan: *fel*; AL: *vell*; H-D, *fell*; N, *pellis, cussis, ut & Græc: Φελλος, cortex arboris*; als overdekkende het gantsche lichaem; waer van wederom ons VERVÉLLEN, I. CL: *mutare cutem*; en met I, ons VILLEN, I. CL: A-S, *spilan* / I. CL: H-D, *fillen* / I. CL: de-

VE.

deglabere, excoariare; waer toe mede behoort het F-TH, *billan / fillan / biffillan / I. CL: flagellare*; als met roeden het vel begispende; en AL: *fillo / fillono-kert / verbera*.

Het Zakelijke deel met O, of haer gelijkwaerdige U, vertoont zig in het M-G, *anafulh / traditio*; en *fulgin / gafulhjm / occultum*; en *fulhgnja / locus absconditus*; ziende op het aenbevelen ter bewaringe of begravinge. En, mooglijk mede tot dezen tak het M-G, *fulg / A-S, full / F-TH, en AL: fol / Kimbr: en Yñ: fullur / Dan: fulb / H-D, voll / Angl: full / by ons VOL, ook † VUL, plenus, refertus, Græc: βυλλός, oppletus, confertus*; als zinspelende op de digte byeenstopping in de bergplaetsen, of op de toewerping van de aerde in 't begraven; en daer van ons *Verbum VOLLEN, VULLEN, I. CL: VERVULLEN, I. CL: M-G, fulljan / gafulljan / I. CL: 1, F-TH, fullan / verfullan / I. CL: A-S, fillan / spilan / fullan / I. CL: H-D, fullen / I. CL: implere, † consummare*; en 't Vla: *VOLLAERD, genus libi oblongi, cuneati, quod festis natalitiis Christi donatur*; zijnde een digt en fijn wittebrood, sterk gekneede en gebrackt, en niet luchtig gerezen, by ons Deuvekater genaemt: en *VOLLEGER, VULLEGER, VUL-VAETJE, vas vinarium, unde reliquis majoribus mensura adimpletur*; *VULSEL, n: fartura; † tomentum*; en *VOLTE, VOLHEID, f: plenitudo*; en *A-S, fulltan / I. CL: by ons VOLLEN, LAKEN-VOLLEN, I. CL: fullonio saltu lanum calcare, premere, † densare, Gall: fouiller; VOL-KOM, alveus fullonis; VOLLER, VOLDER, m: fullo; en VOLDERS-AERDE, terra cimolia*.

Nog ook ziende op de gewoone menigte, die het lijk in de begrafenis verzelt, en agter nae gaet, past eenigzints hier op, met den uitgang G, ons † *VÓLG, GEVÓLG, n: A-S, folgothe / sequela, adjuncti*; waer toe ons *VÓLGEN, I. CL: F-TH, folgan / volgan / I. CL: A-S, folgian / spigian / spilgean / spilgan / fillan / I. CL: en sp-gangan / Yñ: fliga / I. CL: Angl: folowe / sequi, comitari, succedere, assentire*; waer onder het A-S, *sp-gangan* / het begrafenis gaen nog volledig uitdrukt; gelijk ook *Yñ: sielage / socius*; zo dat ons woord voornamentlijk uit het medegaen, en niet zo zeer uit het agter nae-gaen

VE.

allereerst ontleent is geweest. Voorts ons *VERVÓLG, n: consequentia; series, ordo; † afflictio, persecutio*; waer van *VERVÓLGEN, I. CL: insequi, perficere; † affligere, persequi*; en *BY GEVÓLGE, VERVÓLGENS, consequenter; † ex ordine; VÓLG-REEDERS, juramenti ab alio facti assertores; VÓLG-HEEREN, VÓLG-SCHEPENEN, senatores vel iudices peditarii; VÓLGER, sectator, assertor; † currus minor, precedentem sequens*.

Maer bijzonderlijk op de menigte ziende, vermits gantsche Dorpen ter uitvaert mede gaen, zo voegt mede hier-op, mits nu met een K voor G, agter-aen, ons *VÓLK, n: F-TH, en A-S, folc. N, Yñ: folk / foolk / N, H-D, volck / N, populus, familia, vulgus; en A-S, spic / agmen*; waer van het H-D, en ons *BEVÓLKEN, I. CL: multitudine populimunire, colonias deducere*.

Dog verder is ook betrekkelijk op het vervotten en vervuilen der lijken in de graffteden, het M-G, *fulg / A-S, ful / F-TH, ful / bul / H-D, faul (in comparativo feuler) / Angl: fotole / en by ons (na de uitspraek van de H-D, Dialect als ze de eu voert) ook VUIL, putris, foetidus, immundus, contaminatus, Græc: Φαυλος, abjectus, vilis, malus; en A-S, fitth en spith / putredo, spurcitia*; beneffens ons † *VILT, Sax: viltz / Angl: fitche / sordidus, putridus; en ons VILT, pileus sordidus ac detritus; en VILT, vestis vel tegmen ex villis grossioribus vulgò feltrum; H-D, filtz / Sax: fil / Gall: feultre, Ital: feltro; en VILT-KRUID, wrange, cassuba, podagra lini*; een soort van windekruid, ook bedelaers-touw genaemt, overgroeiende en verstikkende het vlas, en *A-S, spitche / by ons VUILIGHEID, VULNIS, sordes, immunditia putredine addicata*; waer van nu ons *VERVUILEN, I. CL: F-TH, ver fuulan / I. CL: H-D, ex- en ver-faulen / I. CL: sordescere † putrescere*; en *A-S, fullan / fulligan / I. CL: putrescere; en fulan / spilan / I. CL: by ons BEVUILEN, I. CL: polluere; en VUIL VLÉESCH, n: caro mortua in vulnere; gangrena; en † VUIL-VÉRZENE, kakhiele, pernio; en † VUIL-BÓOM, m: H-D, faul-baum / alnus nigra, frangula*; hebbende een vuile stank.

Ondertusschen strekt tot bevestiging van deze afleiding, dat onder deze bygebragte takken, de e of i / of p / en de o of u / zo

VE.

vermengt in dezelfde woorden vallen, 'tgene niet wel anders geregelderwijze komen kan, dan uit een stam van deze *Classis* met E, A en O: Om welke reden ons VEEL, VELE, (in *Stract-Dialect* ook VEUL, en by *Kiliaen* ook † VOELE) A-S, *foele / feal / fele / feol / M-G*, *flin / AL: fliu / feio / H-D*, *biel / multum*, een diergelijken stamboomvereichte, en op den zin van 't voorgemelde VOL, of op de menigvuldige verzamelingen in de berg-plaecten, mede gantsch niet qualijk past: gelijk wederom hier van ons *Verbum* VERVEELEN, I. CL: *nimia copia obruere, nimium pnestare, onari esse*; als door de veelheid overlastig, en ondraaglijk wordende; dog ook zonder VER voorop, ons VELEN KONNEN, *parferri posse*; als door de veelheid niet overmatig bezwaert wordende, of, de veelheid kennende bergen.

De Zaek- of Wortel-deelen.

† VEËL, in † VÉEL, *venalis*; & *bedera*; en † VEELEN, *venam exponere*; zie bij VEEG, in de II. Pr.

VEËM, in VÉEM, *societas contubernalis*; en VÉEM-SCHEPKENEN, *judices arcani*; zie daer van by VYD, in deze Pr.

VEEN, in VEËN, *lutum, coenum, palustre pascuum, & palus bituminosus*; enz, zie daer van bij VANG, in deze Pr.

VEËN, in VÉEN, *societas contubernalis*; zie daer van by VYD, in deze Proeve; en in VÉENDEL, *vexillum*; zie daer van by VANG, in deze Pr.

VEER, in † VEREN, *ire, vehi*; VEER, *trajectus*; † VEREND, *annus praeteritus*; en VEER, *longè, longinquè*; zie bij 't vorige VAER, in deze Pr.; en in VEËR, *pluma, & serè possulus*; zie daer van bij VANG, in deze Pr.

VEËRD, in VÉERD, *motus expeditus*; † VÉERDE, *exercitus, expeditio militaris*; REGTVÉERDIG, *justus*; &c, bij VAER, in deze Pr.

VE.

VEËRZ, in VÉERZE, *juvenca*; zie daer van bij VAER, in deze Pr.

VEËRT, in GÉVÉERTE, *Moles, strues, & olim Apparatus, actio, &c*; en SCHUTGEVÉERT HOUDEN, *jaculari in hostem*; by VAER, in deze Pr.

VEES, VEEZ, in VEZE, VEZEL, VEZELEN, en VEZEMEN, zie daer van by VANG, in deze Pr.

VEEST, *flatum ventris*; by VYST, in deze Proeve.

VEET, in VETER, *ligula*; zie daer van bij VANG, in deze Pr.

VEËT, in VEETEN, *odium gerere*; by VYD, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

VEGT, &c, in ons VEGTEN (ook out: † VIGTEN), VOGT, GEVOGTEN, II. CL: 6. *pugnare, configere, dimicare*. F-TH, *fechtan (bechtan / bechtan) / facht* (in *Subj: fuchti*) / *gifuchtan en gifochtan* / II. CL: 4, *certare*. A-S, *sphtan (fechtan / fealtan) / fecht / gefochten* / II. CL: 4, *pugnare, praeliari*; Angl: *to fight / fought / fought / pugnare*. H-D, *fechten / focht / gefochten* / II. CL: 3, *dimicare*.

Tot het *Præs*: het AL: *fehtha* / Angl: *fight* / A-S, *spht / sphtung en fecht* / by ons GEVEGT, *v*: ook voormaels uit het *Præs*: † VOGT, *pugna, praelium*; en A-S, *sphtling / miles*; *spht-wite / pugna multa*; waer van verder het F-TH, *gi-fehtan* / I. CL: *bellum committere*; enz: De rest van dit vegtwerk verdient niet, dat m'er zig bij ophoud.

De Zaek- of Wortel-deelen.

† VEY, in † VEY, *odium*; en † VEYEN, *odium gerere*; en † VEY-NOOT, *fortis*; zie bij 't volgende VYD, in deze Pr. en in † VEY, *vegetus, vicens*; bij † VEEG, in de II. Proeve.

† VEID,

VE.

- † VEID, in † VEIDE, *odium*; † VEIDEN, *odium gerere*; bij VYD, in deze I. Pr.
- † VEIG, in *periculo mortis*; zie daer van by VYD, in deze Pr.
- VEIL, in VEIL, VEILIG, *sanus*; VEILGEN, *securum reddere*; en VEYL, *venalis*; en VEILEN, *venum exponere*; en VEILE, VEIL, *bedera*; zie daer van by VEEG, in de II. Pr:
- † VEIM, *societas*; & *judicium occultum*; zie daer van bij VYD, in deze Pr.
- VEIN, in † VEINNÓÓT, † VEIN-GNÓÓT, *socius*; en † VEIN, *societas contubernalis*; het Vriefche VEINT, *adolescens*; *rusticus*, & *sodalis*; en VEINZEN, *simulare*; zie daer van bij VYD, in deze I. Proeve.
- † VEIS, in † VEISEN, *simulare*; zie daer van bij VYD, in deze Pr.
- VÉL, in VÉLLIG, NEDERVÉLLIG WORDEN, *auiterere litum*; VÉLLEN, NEDERVÉLLEN, *profternere*; ÓÓRDÉÉL VÉLLEN, *sententiam dicere*; zie daer van by VAL; en in BEVÉL, *mandatum*; BEVÉLHÉBER, *delegatus*; *dux exercitus*; en VÉL, *cutis*; en VERVÉLLEN, *mutare cutem*; zie daer van bij VEEL, beiden in deze Proeve.
- VÉLD, in VÉLDEN, *profternere*, *dejjicere*; VÉLD, *castra*, *statio*, *campus*, *ager*, *rus*; zie daer van bij VAL, en by VEEL, beiden in deze Pr.
- † VÉLT, in † VÉLT, † VÉLTS, en † VÉLTSTÉÉN, *petra*, *rupes*; zie daer van bij VEEL, in deze I. Pr.
- VÉN, in † VÉNSEN, *simulare*; en VÉNNOÓT, *socius*; zie daer van bij VYD, in deze I. Pr: en in VÉNDEL, *vexillum* &c; en VÉNNE, *palus* &c; en VÉNNEN HET LAND, *foenificio deputare*; zie daer van bij VANG, in deze Pr.

VE.

- VÉNT, in VÉNT, *homo robustus*; zie daer van by VYD, in deze I. Proeve.
- VÉR, in VÉR, VÉRRE, *longe*, *procul*; en VÉRRE, *taurus*; en VÉRZE, *juventa*; en 't voorzetsel VÉR, zie daer van bij VAER, in deze Pr.
- VÉRG, in VÉRGEN, *propomere*, *exigere*; zie daer van by VAER, in deze Pr.
- VÉRN, in VÉRNE-WYN, *vinum anni praeteriti*; by VAER, in deze Proeve.
- VÉRS en VÉRZ, in VÉRSENE, *calx*; en VÉRZE, *juventa*; zie daer van by VAER, in deze Proeve.
- † VÉRST, in † VÉRSTEN, *procrastinare*; by VAER, in deze Proeve.
- VÉRT, in † VÉRTEN, *pedere*; zie by VAER, in deze Pr.
- VÉS, in VÉSSEMEN, zie daer van by VANG, in deze Proeve.
- VÉST, in † VÉSTE, *crepitus ventris*; by VYST, in deze Pr. en in VÉSTEN, *firmare*, *figere*; enz: zie by VANG, in deze Proeve.
- VEUL, *multum*; zie bij VEEL, in deze Proeve.
- VEUR, in VEUR, *pra*, *ante*, *propter* &c; VEURSTE, *primus*; & *pars praecipua*; en † VEURST, *culmen*, *fastigium domus*; en † VEURST, *princeps*; † VEURSTBORIG, *illustris*; † VEURSTER, *praefectus pagi*; en 't Vlaemfche VEUREN, *castrare*, *exsecare*; zie daer van by VAER, in deze Proeve.

VI.

- † VIED, in † VIED, *odium*, *simultas*; by VYD, in deze Pr.
- VIEL, het *Pras*: van VALLEN; en in VIELLICHT, *forfan*; by VAL, in deze Pr.
† VIELD,

VI.

† VIELD en † VIEUW, een-oud *Prater*: zie bij VOUW, in deze Pr.

VIER, in VIEREN, *laxare, celebrare, &c*; zie daer van bij VAER, in deze Pr.

VIES of VIEZ, in VIES, *phantasticus &c*; VIZEVAZE, *phantasia*; zie daer van bij VANG, in deze Pr.

VIET, in † VITE, *fallacia*; zie daer van bij VANG, in deze Pr.

VIGT, in † VIGTEN, II. CL: *certare*; bij VEGT, in deze Pr.

VY, in VYËN, *odio habere*; en VYAND, *inimicus*; &c, bij 't volgende † VYD, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

VYD, of VYG, of VY, &c, in ons † VYDEN († VYGEN, en † VYËN), in *Prater*: † VEED; en in *Sing*: ook † VÉÉDEN † VEID, in *Prat. Part*: † GEVEDEN, II. CL: 1, *odio habere*. De D en G, in deze en alle zulke gevallen, als meermalen gezegt is, smelten ligtelijk weg, of nemen ook dikwijls elkanders plaats in, gelijk alhier. Dit *Verbum* is onder ons bij na gantsch verſeten, dog daer zijn nog takken van overig bij ons en anderen.

Met Y, uit het *Prasens Participii*, en op den ouden trant met den uitgang AND voor END, hebben we ons VYAND, *m*: M-G, *fiandg*/ *ſjand*/ M. A-S, *feond*/ *ſpnd*/ M, F-TH, *ſiant*/ *viende*/ M. *Kimbr*: *ſiand*/ M. *Yſl*: *ſiande*/ M, H-D, *ſeind*/ M, *inimicus*; en A-S, *ſiende*/ *diabolus*; waer toe ons VYAND-SCHAP, *f*: AL: *ſiunt-ſheff*/ F-TH, *ſiantſeaf*/ F, A-S, *feondsſeppe*/ F. *inimicitia*, *diſſenſio*. Van welk Wortel-deel VY, wederom geſproten is het gelijkvloeiende M-G, *ſian*/ *ſjan*/ I. CL: 2, *odio habere*; hebbende in *Prat*: *ſiadedum*/ *oderunt*; *Job*: XV. 24, 25. gelijk ook bij 't AL: dit *Verbum* mede al gelijkvloeiend voorkomt, als AL: *ſiën*/ I. CL: *odiſſe*; en *ſiëtog*/ *odiſſi*;

VI.

bij *Kero*: en bij 't A-S, vind men desgelijks *ſiuan*/ *ſigan*/ *ſian*/ *geſian* en *ſean*/ *odiſſe*, *inimicari*; dog de Proeven ontbreken my om te weten of deze A-S, als I. CL:; dan als III. CL: 1, loopen: egter, dat ze eertijds Ongelijkvloeiend waren, blijkt genoeg uit de volgende takken.

Dus tot het oude *Prater*:; het A-S, *ſah*/ *inimicus*, & *vindicta*; en *ſah-mon*/ *inimicus*; *ſahnyg*/ *inimicitia*; *ſah-werag*/ *inimici*; *ſah-worm*/ *baſilifcus*; als of het zeide, de vijandelijke wurm, bij zinspelinge op de vertelling van dat de *Baſilifcus* met zijn gezigt de menſchen zoude dooden. Nog ook met *th* (die onze D beantwoord) agter 't Zakelijke deel, het A-S, *ſahth*/ *factio*, *inimicitia*, *vindicta*; en *ſahth-hote*/ *inimicitiarum compensatio*; en F-TH, *ſeida*/ *ſaida*/ *capitales inimicitiae*. Die de geregelde en zekere weg van Aſleiding nog niet kennen, zouden met ſommigen gereedelijk, hoewel verkeerdelijk, vermoeden konnen, dat dit van ons VÉGTEN, VOGT, GEVOGTEN, en 't A-S, *ſeohſtan*/ *ſeahjt*/ *ſohſten*/ &c, geſproten ware, om dat de zin hier niet qualijk vlijt, vermits dikmael uit vijandſchap de daed van vegten ontspruit: dog bij onze *Grondſt. I. Verband*: §. XI. en verder in 't gantsche beſloop dezer Aſleiding, hebben we klaer genoeg getoont, dat geen geregeld Ongelijkvloeiend *Verbum* van eenig ander woord is afgeleid geweest, zo dat we over die dooling niet lang behoeven te handelen; behalven dat ook deze A-S, *th*/ eigenlijk met D, en niet met onze T, beantwoord word, welke van een bijzonderen oorspronk zijn; waerom ook het A-S, *ſeohſtan*/ en alle zijne takken tot vegten behoorende, wel duideljk de t blijven behouden, als te zien is, bij ons vorige Wortel-deel VEGT.

Dus mede verder uit dit oude *Prater*: ons † VÉÉ, † VEEDE, † VEY, † VEIDE, en † VÉÉDTE, en na de Frieſche *Dialect* † VIED, *f*: H-D, *ſeide*/ F. *odium*, *ſimultas*, *inimicitia*, in *mediis avis vulgo Feida*; en † VÉÉD-SCHAP, *f*: *odium*, *inimicitia*; waer van weder † VEE-DEN, † VEIDEN, † VEYEN, en † VÉÉD-TEN, *Euphon*: † VEETEN, I. CL: H-D, *ſeiden*/ I. CL: *odium gerere*, *bellum indicere*; en † BEVEEDEN, I. CL: *hoſtili animo nocere*; en ou-

VI.

onlinks † ÓÓR-VEEDE, *f: renuntiatio inimicitarum & vindictarum*; als welke vyandschap over is, of, welke door de Overheid bygelegd is: en F-TH, *bepchenes / simulatio*; alwaer de th / gelijk ook by 't A-S, de h en de g / elk als een *Euphonische* inzet-letter komt; even als mede by VÉEG, † VEIG, Yfl: *feigur / in periculo mortis, moribundus*; ontleent, zo ik gisse, uit de gevolgen of 't gevaer van de vyandschap; van ouds onder den Heidenschen staet, die niet dan al te dikwijls bedekten of openbaren manslag na zig sleepte; welke gereedheid tot vegten, spruitende uit een al te ligtvaardige strijdbaarheid, of een al te kitteloorigen kriegel, nog zoodanig onder de Duitsche Voorvaderen, zelfs al lang na ze 't Kristendom, dat niet dan vrede en lijdzaamheid aenpreekt, omhelst hadden, in een quade gewoonte gebleven is geweest, dat de Landwetten van voor eenige eeuwen bijna niets vermelden als van boetens over doodslaan, vegten en smijten.

Dog zonder deze D of G, gelijk by ons gemelde † VEYEN, I. CL: *odium gerere*, schijnt ook, met den uitgang S of Z, agter 't ingekorte VEIN en VEY, gesproten te zijn ons VEINSEN, ook † VEISEN, en † VÉNSEN, I. CL: Angl: *fatné / simulare*; als 't eigene werk van de ergste haetdragers.

Maer, als ik gedenk aen 't gene *Tacitus* (in zijn XXI. Hoofd:) van de oude Duitschers verhaelt, namelijk, *dat elk in de vyandschap, wraek, en verzoening, zo wel zyne magen als zyne ouders moest opvolgen, en deel daer in nemen*, zo dunkt my een overblijffel van die gewoonte te zitten in ons † VEYNÓÓT, VEY-NÓÓT, VÉNNÓÓT, en † VEYNGNÓÓT, *socius*; als zulk een makker, die deel neemt in de haet en wraek, volgens dat gebruik der oude Duitsche in haer Heidensche tijd; en, gelijk men in het wrackoeffenen zig meest verliet op jonge en sterke VEYNÓÓTS, zo schijnt by inkortinge, en insmeltinge van de zagtste *silb*, hier uit ontleent te zijn het Friesche VEINT, FEINT, en VEIN, *m: adulescens; rusticus; socius, sodalis*; en ons VÉNT, *homo robustus ac servus*.

Nog ook, als ziende op het makkerschap, ons VÉÉN, † VEIN, *n:* en met den uitgang M, in steê van N agter 't Wortel-deel VÉÉ, ook VÉÉM en † VEIM, *n: societas contubernalis*; on-

II. Deel.

VI.

Onder welke Gilde-broederschap somtijds zo naeuw een verband ligt (als nog hedendaags by de droogfcheeters hier te lande) dat een eenig lid, versteurt zijnde op het heerschap, te mets al de andere leden van den werkwinkel kan doen afrekken, om deel te nemen in de wraek en partyfchap; wordende hy, die 'er op blijft, onder hem voor vuil en onrein verklaert, als wanneer geen hunner gezellen door 't gantsche Land, volgens haer verband, met zulk eenen vermag te werken; dus zijn de verhalen daer van: zo dat de VEYNNÓÓTSCHAP aldast nog niet vergeten is. Dit woord VEEME vind men onder de Middel-eeuwfche Oudheid ook toegepast aen een klein gezelschap van Staet-Regters, door Karel de Groot (omtrent A°. 800) onder de Westfalingers aengefelt, om zig met weinig moeite van de wederspannigen te ontslaen, welke Regters den naem van VÉEM-SCHEPENEN, *judices occulti, vulgò Feimari, Feimeri*, kregen, hebbende magt om zonder eenig openbaer regtsgeding te laten opvangen en dooden allen die by haer verdagt waren; terwijl het overleg en raedsbesluit dezer Regteren geheim en onder eenige heilige stilzwijgendheid verbonden bleef; dog sedert is door Këlzer Frederik de Derde A°. 1442, zulk een affchouwelijke regtsbank afgeschafft, en dat gevaerlijke VÉEM vernietigt; zie verder hier van in *Kiliaans Dictioni*, een druk van 1599, by 't woord VEEME.

Dog, wederkeerende tot het voorgemelde *Præter: VÉÉ*, zo komt my twijffelagtig te woren, of niet hier uit onze naem van VÉÉ, *n:* ook oul: VEECH, Yfl: *ste / A-S, feoh / H-D, bteh / btehe / en btech / N, pecus*, ontleent zy, als of eerst daer mede het wilde en vyandige gedierte beteekent ware, tegen 't welke de oude Voorvaderen ter jagt gingen, gelijk zy, volgens *Cæsar* en *Tacitus* heet op de jagt waren (zie *Notis; Veter: German: p: 39*, en *J. M. Dilberri Historia Prissæ Germaniæ p: 56*). Egter vonden ze ook al ten tijde van *Tacitus* (zke zijn *g. Hoofddeel*) behagen in de menigte van tam vee, als haer eenigste en aengenaemste rijkdommen; waer door dan ook met dezen naem al haer haven en schat en koopmanschap genoemt wierd; en dus dan sedert ook M-G, *fahju / A-S, fea / feoh / fio / feh / AL: fio / fihu / Yfl: en*
Ppp Kimbr:

VI.

Kimbr: *ſie / opes, poſſeſſio; & pecunia*; en 't geld zelf kreeg mee dien naem, gelijk ook 't Latijſche *pecunia* van *pecus* komt, ter zake dat het geld tegens 't vee verwiſfelt wierd, of anders, om dat het eerſte foort van geld met eenig vee beſtempelt was; waerſchijnlijk elk met zulk ſoort van vee, als het allereerſt gewoonlijk in ruilinge bedroeg: in gelijke zinspeling beduidde ook het A-S, *ceap* / dat van 't A-S, *ceapan* / *mercaturam facere*, afquam, te gelijk *koopmanſchap*, *prys*, *vee*, en *goederen*; alzo 't vee voormaeis het onderwerp van dit alles was. Wijders behoort tot het M-G, *ſaihu* / het M-G, *ſaihu-ſrihal* / *avari*; *ſaihu-ſrihalings* / *concupiſcentia*; *ſaihu-thraihna* / *mammon*; en *ſaihu-ſkula* / *debitor*.

Het Zakelijke Deel:

VYG, in † VYGEN, II. CL: 1, *odio habere*; by 't vorige VYD, in deze I. Pr.

Met Wortel-deel:

VYST, enz.; in ons VYSTEN, VEEST, GEVEESTEN, II. CL: 1, *pedere*. Tot het Wortel-deel van 't Praet: ons † VYSTE, nu uit het Praet: VEESTE, f: † VESTE, *flatum ventris*; en 't Vlaeniſche VYSTER, *moretum alliatum, ventris flatum provocans*. Deze ſtamboom is zeer mager van takken, dat niet qualijk komt, dewijl de lucht daer van te ongevallig is, om 'er zig lang by op te houden.

De Zakelijke deelen.

VIL, in † VIL, *entis*; en VIELEN, *cutem detrahere*; zie daer van by VEEL, in deze I. Pr.

† VILT, in † VILT, *sordidus, putridus, & pileus sordidus ac detritus &c*; zie daer van by VEEL, in deze I. Pr.

Met Wortel-deel.

VIND, &c, in ons VINDEN (oul: ook † VINNEN), VOND (en in Sing: † VAND), GEVONDEN, II. CL: 5, *invenire, reperire, nanciſci*; BEVINDEN, II. CL: 5, *comperire, ſentire, cognoscere, experiri. re ipſa*; † HET OORDEEL VINDEN, II. CL: 2, *exacte cognoscere, & dicere ſententiam*; ONDERVINDEN, II. CL: 2, *comperire, experiri*; in Praet: Part: ONDERVONDEN. M-G, *ſiuthan / ſanthy* (in Subj: *ſunthau*) / *ſundang* / II. CL: 2, *ſci-re, cognoscere*; welke zin omtrent eveneens komt als ons gemelde BEVINDEN. F-TH, *ſindan* en *bindan* / *ſand* (in Subj: *ſundt*) / *gſfundan* / II. CL: 3, *invenire*. A-S, *ſindan* en *ſundan* / *ſand* (in Subj: *ſunde*) / *ſunden* / II. CL: 2, *invenire*; & *diſponere*. H-D, *ſinden* / *ſand* / *geſunden* / III. CL: 1, *invenire*. Yſ: *ſinna* / *ſand* / *ſundem* / II. CL: 3, *invenire, comperire, cognoscere*. Land-Friſ: *ſpmen* / *ſutan* / *ſutone* / *invenire*. Voor de eerſte grondbetekenis neem ik *het gewaer worden voor 't verſtand*.

Tot het Wortel-deel met I, ons VINDER, m: *inventor*; en 't Vlaeniſche VINDER, *juratus opificiorum collegii*; BEVINDING, f: AL: *ſindingu* / *pt-ſindingu* / *experientia*; en ons UITVINDING, f: A-S, *ſindele* / *inventum, inventio*.

En, tot het oude Praet: met A, ons † VAND, m: *viſitatio*; als ymand komende vinden of bezoeken; en daer van ons † VANDEN, I. CL: *viſitare*; en VAND-WEEK, f: *ſeptimana; in qua puerperam amica viſitant ac congratulantur*; en 't A-S, *ſandete* / *ſentator*; als iets zoekende te vinden, waer toe 't A-S, *ſandian* / I. CL: *ſentare, probare*.

Dog uit het Praet: met O, ons VOND, n: Yſ: *ſundur* / M, Angl: *ſound* / H-D, *fund* / M, *inventum, commentum*; en VONDELING, H-D, *ſindel* en *ſindling* / *expoſitus infans, & reperitiſus*; en VOND-MEESTER, m: *maniceps ſive redemptor rerum inventarum*; en mooglijk ook VONDNIS, *Enghon: VONNIS, n: ſententia, res judicata*; waer van ons VONNISSEN,

VI.

VINDEN, I. CL: *sententiam pronuntiare*; als geschikt na de beventenis van zaken; of, zo als by den Regter de uitspraak gevonden is, zinspelende op het voorgemelde † ÓORDEEL VINDEN, *dicere sententiam*; by welk VINDEN de oude zin van 't A-S, *findan / disponere*, en 't M-G, *finthan / scire, cognoscere*, nog doorsteekt; hoewel ook VONNIS, voor † VOGTMIS, † VOGNIS, *iudicium*, van † VOGT, *iudex*, zou kunnen gekomen zijn, gelijk we by VEEG in de II. Pr: daer van melden zullen. Wijders past ook by dezen tak ons VONDEL en VONDER, *m: ponticulus ex trunco arboris*; als bestaende slegts uit een tronk of dikken tak van een boom, dien men 't eerst by der hand gevonden, en over een slootje of gruppel geworpen heeft, om 'er droogvoets over te kunnen gaen.

De Zaek- en Wortel-deelen.

VING, in VING 't Præt: van VANGEN, en in VINGER, *digitus*; &c, by VANG, in deze Pr.

VINK, in VINK, *scapus lateris infumibuli*; en VINK, *frigilla*; VINKEN, *frigillas ancupari*; IN DE VINKEN SCHIETEN, *fallete aliquem non comparando*; VINKEN, *minutal carnis vel lardi*; en VINKKOORDE, *vinca pervinca*; zie daer van by VANG, in deze Pr.

† VINN, in † VINNEN, II. CL: *invenire*; by VIND, in deze Pr.

† VIRST, in † VIRSTEN, *differre* &c; by VAER, in deze Pr.

VIT, in VITTEN, *accommodare*; & frivool *examinare*; zie by VANG, in deze Pr.

VITS, in VITS, *agilis*; en VITSEL, *vimen majus*; en VITSELEN, *contexere viminas*; zie by VANG, in deze Pr.

VLA.

† VLACHS, *linum*; zie daer van by † VLA, in de II. Proeve.

VLA.

† VLAE, by de II. Proeve.

† VLAED, in † VLADEN, III. CL: 3, *cutem detrabere*; en VLADE, *placenta*; en Brab: VLADEN, *adulari*; by VLAE, in de II. Proeve.

† VLAEG, in † VLAGEN, III. CL: 3, *cutem detrabere*; &c, by VLAE, in de II. Pr.

VLAEK, in 't Vriefche VLAKEN, *linum flagellare, contundere*; zie daer van by VLAE, in de II. Proeve.

† VLAEN, *cutem detrabere*; by VLA, in de II. Proeve.

VLAER, in VLAERBOOM, *sambucus*; zie by VLIEG, in deze Pr.

† VLAET, in † VLAET, *appendix domus*; en † ONVLAET, *obscenitas*; & *nequam*; zie daer van by VLET, in de II. Pr.

VLAK, zie daer van by BLYK, in deze Pr.

† VLANG, by † VLING, in de II. Pr.

VLAS en VLASCH, *linum*; zie daer van by VLAE, in de II. Proeve.

† VLAT, by † VLET, in de II. Pr.

VLE.

VLÉD, in VLÉDDER, &c, by VLIEG, in deze Proeve.

VLEÉD, in VLEDER, &c, by VLIEG, in deze Proeve.

VLEEG, in VLEGELEN, *flagello trituraire*; en GEVLEGEN, *excoriatus, deglubitus*; zie daer van by VLA, in de II. Pr.

VLEEK, by de II. Pr.; en VLEKE, *papilio*; by VLIEG, in deze Pr.

VLEER, in † VLERIK, VLERECYN, VLEERBOOM, en VLEER-MUIS, enz: zie by VLIEG, in deze Pr.

Ppp 2

† VLEET,

VLE.

† VLEET, by VLYT, in de II. Proeve.

VLEG, in † VLEGGER, *ala*; &c, zie by VLIËG, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

VLEGT, &c, in ons VLEGTEN (ook † VLIGHTEN), VLOGT, GEVLOGTEN, II. CL: 6, *uebero, uero, uere, plbero*; F-TH, *stehan / sticht of sticht / gislohtan / II. CL: 4, plbero*. H-D, *stecht-ten / sticht / gestochten / II. CL: 3, tri-ctere*.

Tot het Wortel-deel met E, ons † VLEGE-TE, *f*: Saxon: *stichte / crates*; een horde van tien-werk gevlochten; en H-D, *stichte / F, firpiculum, fragulum rano vimine textum*; en † VLEGTE, Sax: *stichte / impetigo, lichen*; om dat de haerworm de haeren verward; en ons HAER-VLEGTE, *f*: H-D, *haer-stichte / F. cincinnus, cirrus, & trica*; enz.

De Zack- en Wortel-deelen.

VLEY, in VLEIDEN, VLEIEN, *adulari*; zie by VLAR, in de II. Pr.

VLEK, zie daer van by BLYK, in deze I. Pr.

VLËR, in VLËRK, *ala*; VLËRMUIS, *vespertilio*; VLËRBOOM, *sambucus*; &c. by VLIËG, in deze Pr.

† VLËT, by de II. Pr: en in † VLËTTEN, *fluctuare*; zie by VLIET, in deze Pr.

VLEUG, in † VLEUGE, *volatus, anfangium &c*; en † VLEUGS, *citissime*; en VLEUGEL, *ala*; en VLEUGELLEN, *alas constringere*; by VLIËG, in deze Pr.

VLEUT, in VLEUTE, *labrum minime profraudatis*; by VLIET, in deze Pr.

VLL

† VLIËCH, in † VLIËCHEL, *ala*; en † VLIËCHLEN, *volutare*; en † VLIËCH-STËERTEN,

VLI.

vicarivanda; &c, by VLIËG, in deze Pr.

VLIËD, in VLIËDER, *ala*; VLIËDERBOOM, *sambucus*; zie by VLIËG, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

VLIËD, &c, in ons VLIËDEN (*constr.* VLIËN), VLOOD, GEVLODEN, II. CL: 3, *figere, terpa uerata*. F-TH, *stihhan (stihhan en stihghan) / stihh / stihhan stihh / gislohtan / II. CL: 2, figere, & uolare*. AL: *stihhan / stihhan / II. CL: 2, figere*. A-S, *stiochan (constr: stioan en stioan) / stioh / stiohten / II. CL: 1, figere*. Angl: *to stie / stie / figere*. H-D, *stihhan / stihh / gestohen / II. CL: 2, figere*. Yl: *stih / stude / stuen / IV. CL: 2, figere*. Dog M-G, *thluhan en gathluhan / thluh (in Sub: thluhan) / thluhang / II. CL: 4, figere*; Dewijle we in onzen *Grondslag* ons voorgesteld hebben, om van elke Zackelijke letterverandering rekenschap te geven, zo verdient hier zijn opmerking deze zeldsamen M-G, thl / tegen onzer aller VL of st; welke *Dialect*-verandering deze Gotthen van de Grieken, in de tijd van hare nabuwschap, toenze in *Mosien* nederzaten, schijnen aangenomen te hebben (even getijck ook de M-G, *Verba* van de IV. CL: al eene Griekische verbuiging in 't *Prat*: hebben gekregen) komende overeen met de *Aeolische Dialect*, die *Q* nam, voor *Θ* by de andere Grieken, als voor *Θλαται*, *Aeol: Θλαται*; en *Græc: Θηρ*, *Aeol: Θηρ*, *Fera: Θέρη*, *Aeol: Θέρη*, *Ferveo; Θέρη*, *Aeol: Θέρη*, *Fiber: Θύλλη*, *Aeol: Φύλλη*, *Follis: Θυμώ*, *Aeol: Θυμώ*, *Fumo*; &c. Waer in de Latijnste *Dialect* met de *Aeolische* overeenstemt; en geen wonder, vermits deze *Aeolische* Grieken in Sicilien en Italien wel eer zig nedergeplant hebben gehad.

Wijders, aengemien de D, de accentfilbe sluitende, ligtelijk uitvalt, en de G wederom de plaats te mets inkrijgt, en dewijl ook het F-TH, *stihhan* en *stihghan* zo wel *vliegen* als *vlugen* beteekent, zo is het zeer bedenkelijk, of niet ons VLIËGEN, II. CL: 3, *volare*, voormaels in zijn eerste geboorte met dit VLIËDEN, II. CL: 3, gelijk stond, temeer om

VLI.

om dat het Vliegen een snelle beweging is, daer de Vlugtenden met alle magt toe uitgestrekt zijn; of, om dat het vliegende gedierte doorgaends schuw is, en snel op de vlugt gaet: dog, dit openlatende, zullen we de takken van ons VLIEGEN straks byzonder afhandelen; waer onder eenigen met D zig zullen vertoonen, die by onzen zin van *vlieden* passen, gelijk ook alhier met G, die den zin van dit ons *vlieden* uitdrukken, 't gene onze gemelde gissing niet weinig bevestigt; als namelijk ons VLIDDER, *ala*; en VLIDDEREN, *volitare*, *plaudere alis*; VLIEDER-en VLIERMUIS, *vespertilio*; en zoo meer anderen; die we by 't volgende Vlieg zullen plaetsen, om de netter overeenkomst van zin. Ondertusschen passen ook tot dezen stam, hoewel tevens niet qualijk tot den anderen, ons FLITSE, *f. sagitta*, unde Gall: *fleebe*, en Ital: *fizza*; en FLITSGOEGE, *arcus*, & *arcubalista*; waer van ons FLITSEN, I. CL: *fugere*, *evolare*, *evolare*; deze vertoonen zig in een soherpe *Dialect*, nit hoofde, zo ik gis van de nabuerschap van 't Vlaemsch en Walsch met het Fransch, alwaer dit woord uit het oude Frankisch nog in gebruik is gebleven. Van een ander FLITSEN, zie mede by VLET in de II. Proeve.

Tot het *Praterii*: vertoonen zig het M-G, *thlauths* / *fuga*; F-TH, *flugt* / F. H-D, *flucht* / Angl: *flight* / *flight*; en by ons mede VLUGT, *f. fuga*; alwaer 't onze mede de G voert, eenigints tot bevestiging van de bovengenoemde gissing; hoewel, des nood, ons VLUGT ook wel overdragtelijk van ons VLUGT, *volatus*, dat van VLIEGEN, *volare*, komt, kan afgeleid worden; als ziende op de snelle wegvliegging; of op de herft-vlugten van 't gevogelte, als het by zwermen wegtrekt: Ondertusschen is van ons VLUGT, *fuga*; ontleent ons VLUGTEN, I. CL: en F-TH, *flughtan* / I. CL: *fugere*.

Maer zonder G, ons † VLO, *fugens*, *profugens*; en met D of Y, hebben we ons VLOED, *m*: M-G, *flodus* / M, Sax: *floeth* / *floty* / A-S, *flod* en *fleding* / Angl: *floude* / *fludde* / *flumen*, *fluvius*, *ammis*, *fluxus aquarum*; als gedurig afvliedende, gelijk ook A-S, *flodette* / *fluvialis*; en *flod-water* / by ons VLOED-WATER, *n*: *flumen vivum*, *aquaper-*

VLI.

ennis, *fluctus profluens*; en UIT-VLOED, *m*: *effluentia*; en OVER-VLOED, *m*: *abundantia*, & *inundatio*; waer van ons VLOEDEN, VLOEYEN, I. CL: A-S, *flowan* / I. CL: *Danis flode* / Angl: *flowe* / F-TH, *fluoian* / I. CL: *fluere*; en ons TOE-VLOEYEN, I. CL: *adfluere*; en OVER-VLOEYEN, I. CL: F-TH, *ofer-fluoian* / I. CL: *superfluere*, *abundare*; en, zinspelende op den aenwasch der wateren aen 't lage der Rivieren en digt aen zee, zoo mede ons VLOED, TOEVLOED, *m*: *effluentia*; en VLOED, *m*: A-S, *flod* / N, Yll: *flod* / N, *flus*, *maris accessus*; & *inundatio*; en EBBE EN VLOED, *recessus* & *flus maris*; en VLOED-WATER, *n*: *aqua estu vet inundatione adfluxa*. Nog ook F-TH, *flouan* / I. CL: *lavare*; zinspelende op het wasschen in de rivieren of vloedwaters; als mede, wederom met G, het A-S, *flodge* / *navicula*; als vloedende over of op het water; beneffens het A-S, *flodetan* / I. CL: *fluere*. Ondertusschen komt het Latijnsche *fluere* nog zeer nae overeen met ons gemelde VLOEDEN, VLOEYEN, F-TH, *fluoian* / en A-S, *flowan* / 't gene ik aen de over-oude gelijk-stammigheid zou toefchrijven.

Voorts, met agterlatinge van de D, ook mogelijk hier toe ons VLOO, VLOVE, *f*: H-D, *flod* en *flod* / M, A-S, *flod* / *flod* / Yll: *flod* / F, *pulex*; mogelijk om het vlugtig wegspringen; waer van ons VLOEYEN, I. CL: *venari pulices*; dog zie ook hier van by ons volgende † VLAE, in de II. Pr.

En, met den uitgang M, het A-S, *flerma* / *flirma* / *fluma* / *fluning* / *profugus*, *exul*; en *fluman* / I. CL: *in exilium mittere*; dog in den zin van vloeyen met n in plaetse van m / het A-S, *flina* / *fluidum quid*; en dus is mogelijk met M, hier mede uitgesproten ons VLIEME, VLYME, *f*: en VLIEM, VLYM, *n*: *phlebotomum*, *scalprum Chirurgicum*, H-D, *flidmen* / *item*, als door inpricking het bloed uit de aderen doende uitvloeyen; en daer van VLIEMEN, VLYMEN, I. CL: *scarificare*; en overdragtelijk ons VLIEME, *arista*; & *pinna*, *spina piscis*; stekende als een vliem.

Hier by kan men voegen het Yll: *flode* / *solum aliginosum*, *palustra*; als overvloeit geweest zijnde gronden; en het A-S, *flode* / en Yll: *flod* / M, *cloaca*; passende op de groote en gemeene rioelen, die men door

VLI.

waterleidingen of rivier-togten laet uitspoelen; en gelijk by de zulken doorgaends vlakke en effene bodemgronden, 'tzy van hout of van steen moeten gemaekt zijn, om 'er 't vuil wel te doen af- en uitspoelen, zo schijnt hier uit deze naem op alle vlakke, en effen gemaekte gronden gepast geweest te zijn, als by ons VLOER, *m:* en *f:* A-S, *flor* / *flote* / H-D, *flur* / F. *pavimentum*, *area*, *solum*, *contabulatio*; en daer van VLOEREN, I. CL: *pavimentare*; en VLOER-DUIVE, *f:* *columba*, *cicur*; & *tr:* *meretrix*; eene huis-duive, in tegenstelling van de wilden in de vrye lucht, waer van wederom ons *Verbum* VLOER-DUIVEN, I. CL: *domi latitare*; enz.

Het Wortel-deel.

Vlieg, &c, in ons VLIEGEN, VLOOG, GEVLOGEN, II. CL: 3. *volare*; en OVER-VLIEGEN, II. CL: 3, *supervolare*, *transvolare*, & *pervolare*; en VER-VLIEGEN, I. CL: *avolare*, & *alibi transvolare*; & *evanescere*. F-TH, *flughan* en *fluhgan* / *fluog* / *giflogan* / II. CL: 2, *volare*, & *fugere*. A-S, *fléogan* (*contr:* *fléon*) / *fléag* / (in *Subj:* *fluge*) / *geflogen* / II. CL: 1, *volare*, & *fugere*; Angl: *to flap* / *flew* / *floton* / *volare*. H-D, *fliegen* / *flog* (in *Subj:* *flöge*) / *geflogen* / II. CL: 2, *volare*; Saxon: *flegen* / *volare*. Yñ: *fluga* / *flaug* / *flogenn* / II. CL: *volare*. Zie verder ook ons vorige VLIED, omtrent de gemeenschap tusschen dit en dat.

Het Wortel-deel met I, als in 't *Præsens* vertoont zig in ons VLIEGE, *f:* A-S, *fléoge* / *flie* / *fliig* / H-D, *fliegh* / *fliege* / Sax: *flége* / Angl: *flie* / en uit het *Præt:* 't Yñ: *fluga* / *mufca*; als onvermoeit en snel in 't vliegen; en Vlieg-wóuter, *m:* en † VLICHELTER, *papilio*; SPAENSE VLIEG, *cantharis*; en † VLIEG, *m:* windhond, *aëlo*, *lælaps*, *canis admodum velox*; en van VLIEG *contr:* VLICH, komt † VLIEGEL, *contr:* † VLICHEL, *ala*; en daer van weder † VLIEGELEN, † VLICHELEN, I. CL: *volutare*, *concutere alas*, *subvolare*; en † VLICHEL-STÉERTEN, † VLICHSTÉERTEN, I. CL: *micare cauda*, *per intervalla movere caudam*; & *discurrere*. Voorts A-S, *fléogend* / *avis*; & *volans*; & *fugiens*; Yñ: *fléigur* / *volasilis*; en

VLI.

ons VLIEGER, *m:* *volator*; en OVER-VLIEGER, *m:* *perceler*, *strenuus inprimis*; en VLIEGER, *palla*, *vestis muliebris antrorsum divisa*, & *alarum instar replicata*; een vrouwen-gewaad, dat sedert dertig jaren al buiten gebruik gerackt is; en VLIEGER, *drachma*, *denarius*, *nummus quatuor stufferorum*, *aquila sive angeli volantis effigie*; en † VLIEGER, vogelaer, *auceps*; als passende op het vliegen der vogelen; en VLIEGER, *instrumentum volatile instrumentum*, *consistens ex arcu tenso*, *sagittaque diviso*, *ac chartis super illos inductis*; welke men tot vermaak der kinderen, met een bót-vierend touw, in de lucht door den wind laet opvoeren, te mets meer dan torens hoogte: Wijders met de ingekorte I, en 't gene zeldsaem by zulke stamboomen komt, insgelijks met E even als het gemelde Sax: *flegen* / *volare*, ons † VLIGGER, † VLÉGGER, *m:* *ala*; waer van ons † VLIGGEREN, † FLIGGEREN, en † VLÉGGEREN, I. CL: *volitare*, *plaudere alas*; A-S, *flitterian* / I. CL: *motare alas*; en Sax: en Geld: VLEKE, *papilio*; om 't vlerkwippen.

Nog ook verder met I of IE en E, dog tevens met een D in plaats van G, tot bevestiging van ons voorgemelde vermoeden omtrent de oude onverschilligheid tusschen VLIEGEN en VLIEDEN, vertoonen zig ons † VLIDDER, † VLÉDDER, VLEDER, † VLEDERIK en *contr:* † VLERIK en VLÉRK, *f:* *ala*; waer van ons † VLEDEREN, † VLIDDEREN, † VLÉDDEREN, † VLERIKKEN, VLÉRKEN, I. CL: *volitare*, *palpitare*, *plaudere alas*; en VLÉDDER-, VLEDER-, VLIEDER-, en *contr:* VLIER-, VLEÉR-, en VLÉR-MUIS, H-D, *fledermausz* / Sax: *fledermausz* / Angl: *flitter-mouse* / *vespertilio*; en wijders om de vliegende scheuten van de scherpe jigt-vogten tusschen de been-vliezen, en vel en vleesch, ons VLEDERCYN, FLEDERCYN, *contr:* VLIERECYN, FLIERECYN, *morbus articularis*, *per omnes artus volitans inter cutem* & *carnem*; *arthritidis*; *vulgò Gusta*, Gall: *goute*; gelijk ook wederom het kruid, dat zeer dienstig daer voor geschat word, den naem voert van VLINDER, *arthritica*, *herba podagraria*; schijnende hier de N uit het *Præs:* *Partic:* ontleent te zijn, als of het quame voor vliende; gelijk ook in dezelfde gedaente, en tevens ook anders, zig mede laten zien ons † VLIEN-

VLK.

† VLIENDER, nu VLINDER, *papilio*; om 't vliegen en vlerk-wapperen; en ons VLIENDER-, VLINDER-, VLIEDER-, VLIDDER-, VLÉDER-, VLEDER-, en *contr*: VLIER-, VLEER-, VLAER-, of VLÉR-BÓOM, *m: sambucus*; 't zy om dat het gevogelte zo graag is op zijne beziën, 't zy om de vlerk-agtigheid der bladen, niet ongelijk aen de vleugels der vledermuizen, gelijk ook de veelderhande naem-verandering in beiden overeenstemt; hoewel het ook zijn opzigt kon hebben op het verschuilen by daeg der vledermuizen in de donkere lommerhoeken van den vleder-boom: van VLIER komt verder ons VLIER-BUSSE, *siphunculus à sambucino ligno*; alzoo op sommige plaetfen de jongers gewoon zijn pijpen van de vliertakken te maken, om 'er proppen van grof vlas met een pof uit te persen; waer van ze ook *klasterbussen* heeten.

Tot het *Præ*: met de zagte O, of de gelijkwaardige EU, ons † VLOGE, † VLEUGE, nu VLUGT, *f: A-S, flight / Angl: flight / volatus, volatura; aufugium; & columbarium; & caterva volantium, grex avium*; en VLUG, *volatilis, velox, alacer; & volatus paratus*; en † VLOGE, *ala*; en overdragtelijk † VLUG, *pubens, pubescens*; zinspelende op het jongbepluimd gedierte; dat even in staet geraekt is om eens uit te vliegen; waer van ons † VLUGGEN, *I. CL: plumescere; & pubescere*. Vorder VLUGS, *H-D, flughe / ook wel by ons met de H-D-Dialect FLUCHS of FLUKS, velox, alacer*; en † VLEUGS, † VLOES, nu TER VLUGT-en ZOFLUKS, *H-D, flughe / cito, statim, jamjam, quam citissime*; gelijk men ook op de reets een weinig vervlogene tijd toepast dit FLUKS. *Euphon: FLUS, modd.* Wijders † VLUGGE, *aprica avis*; als die uit de vogelkoye vrijheid geniet om eens in de openeducht te vliegen, en zig in de Zonnenschijn te bakeren; waer van ons VLUGGEN-IN DE ZONNE, *I. CL: apricari*.

Wijders, met het zelfde regt; als het voorgemelde VLIDDEREN, &c; *volitare, palpitate*, uit het *Præ*:ns, zo past ook hier toe uit het *Præ*: ons VLÓDDEREN, *I. GL: volitare, palpitate*; of, onder een *H-D*, of Friesche *Dialect*, met een verscherping van V in F, ons FLÓDDEREN, *I. CL: volitare, palpitate*; waer van ons FLÓDDERIG, *volitans; volubi-*

VLI.

lis, volatilis; dus ook 't *H-D, flöttern / I. CL: alis plaudere*.

Nog ook wederom met G, en den uitgang *EL* agter 't Zakelijkedeel, ons VLEUGEL, † VLOGEL, en † VLUGGEL, *m: H-D, flügel / M, Sax: flögel / ala*; als een werktuig om te vliegen; waer van ons VLEUGELN, † VLOGELN, *I. CL: alas constringere; & tr: rejicere in dorsum manus rejicere*; en † VLUGGELN, *I. CL: volitare*. Eindeling, in den zin van 't weg-vliegen, vertoonen zig mede niet alleen de gemelde *A-S, fleogan / en F-TH, flugan / fugere*; maer ook verder uit het *Præ*: het *A-S, flugol / fugax*; en 't *F-TH, arfleugan / I. CL: effugare*; gelijk ook, het *F-TH, erflögan / I. CL: perterrere*; verschrift en verbaest zijn, dat den aerd der vlugtenden zeer eigentlijk uitdrukt; waer toemen ook betrekken kan ons VLUGT, *f: fuga*; waer van ons VLUGTEN, *I. CL: fugere*; en UIT-VLUGT, *f: effugium; & tr: suburbia*; waer van UIT-VLUGTEN, *I. CL: effugere*; schoon men ook deze allen van die beteekenis tot het voorverhaelde VLIEDEN kan 't huis wijzen, gelijk we 'er ook by ons Wortel-deel VLIED van gesproken hebben.

De Zaek- of Wortel-deelen:

VLIEM, in VLIEM, *scalprum chyrurgicum; & arista, & spina piscis*; en VLIEMEN, *scarificare*; zie by VLIED, in deze Pr.

VLIËN, *fugere*; by VLIED, in deze Pr. en in † VLIENDER, *papilio*; by VLIEG, in deze Proeve.

VLIER, in VLIER-MUIS, *vespertilio*; en VLIER-BÓOM, *sambucus*; &c, zie daer van bij VLIEG; in deze Proeve.

VLIËS, *vellus*; by VLIËS, in de II. Pr.

† VLIËT, in † VLIËTIG, *sciduld*; by VLYT, in de II. Pr: dog van een ander VLIËT, zie het volg: VLIËT, in deze Proeve.

VLIËT,

VII.

VII.

Het Wortel-deel.

VLIET, &c. in ons VLIETEN, VLOOT, GEVLOTEN, II. CL: 3, *fluere, fluctuare, manare, labi*; & olim sr: *abundare*; by den Fries en Zeelander ook VLIETEN, II. CL: 3, *tollere pinguedinem supernatantem, cremorem lactis adimere*. F-TH, *fluozan* (fliezan) / *fluoz* en *flöz* / *giflozzan* / II. CL: 2, *fluere*; en *ubar-fluozan* / II. CL: 2, *superfluere*. A-S, *fleotan* / *fleat* (in *Subj: flute*) / *gefloten* / II. CL: 1, *fluctuare*. H-D, *fliezen* / *flöz* / *geflossen* / II. CL: 2, *fluere*. Yfl: *flioota* / *flaut* / en in *Præs: Part:* volgens de anderen van die *Classis flotem* / II. CL: 2, *fluere*.

Tot het Wortel-deel van het *Præsens*, ons VLIET, m: en f: en Yfl: *fliot* / *amnis, fluvius, flumen, rivus*; A-S, *fleot* / *amnis, astuarium, sinus, gurgis*; VLIET-WATER, *flumen vivum*; en A-S, *flete* / *fliete* / by ons † VLIETE, f: *flos lactis*; als vlietende op de melk; waer van VLIETEN, I. CL: *cremorem lactis adimere, tollere pinguedinem supernatantem*; en Yfl: *fliotur* / *velox*; ziende op het snel afvlieten der beken en rivieren. En, by een Saxische of Vlaemfche *Dialect*-sprong van I in E, past hier ook ons † VLIETEN, I. CL: *fluctuare, fluctuari*. Hoe de Saxische *Dialect* de E voor I of IE neemt, kan men zien by 't Wortel-deel VLIEG, in deze Pr.

Uit het *Præter:* ons † VLOTE, VLÓT, w: VLÓT-BALKEN, H-D, *flöz* / N, en *flote* / Angl: *flote* / *ratis, scedia, connexa invicem trabes*; als mede ons VLÓT GAEN, *facile procedere, succedere*; en 't *Adject:* VLÓT, *fluctuans, supernatans*; waer van het H-D, *flötzen* / *flossen* / I. CL: *ratibus vebere*; en ons VLÓTTEN, VLOTEN, † GEVLOTEN, I. CL: *fluctuare, & supernatare, unde Gall: flotter*; waer by ook past het verloopene Yfl: *flit* / *vebo*; in *Præs: flutte* / IV. CL: 2, en waer toe ons † VLÓTTE, f: *fluctus, unda*; unde Gall: *flot*, & Ital: *fiotto*; en F-TH, *flöz* en *fluoz* / M, *fluxus aquarum, & flumen*; H-D, *flufz* / M. *amnis, fluvius*; en AL: *ubar-fluatida* / *superfluitas*; en VLÓT-GRAS, n:

gramen aquis innatans; ANKER-VLÓT, *arbores, suber anchora*; en VLÓT-HÓUT, n: *cortex subereus*; VLÓT-VEDEREN, *pinna piscium*. Nog ook VLOTE, VLOOTJE, VLEUTA, f: *labrum minima profunditatis*; als eene platbodemde houtene tobbe of bak, lugtig vlietende op het water; wordende ook onder 't vaetwerk gestelt, om het uitvlietende vogt te ondervangen; en VLOOT, VLOTE van schepen, A-S, *flota* / *classis navium, unde vulgo Flota* Gall: *flote*, Hiip: *flota*; en A-S, *flot-man* / *navata*; waer van ons VLOTEN, I. CL: A-S, *flotan* / I. CL: en *floteran* / I. CL: *natara, fluctuare*; en VLOTE, roch, *raimior*; als wordende bij vloten of scholen gevangen; en † VLOTE, A-S, *flete* / *cremor lactis*; als bovenop drijvende; waer van ons VLOTEN, I. CL: *cremorem lactis colligere & tollere*; en waer toe ons VLOTÉMÉLK, *lac sine creamis*; als vlietende, en van den room of 't gestremde berooft; of, vermits komende uit de vloten waer in de melk te roomen stond; gelijk ook Yfl: *flot* / N, *liquamen*; dog in 't Geld: en Sax: VLOTÉMÉLK, *lac gelatum*; en bij ons VERVLOTEN RÓOM, *cremor lactis*; als in de melkvloten boven op gedreven hebbende; en Yfl: *flauter* / *lacticinorum genus quod fit, coacto lacte, & deinceps ventilato*. Eindelijk F-TH, *flözan* / *giflozan* / I. CL: *abluere*; als zinspelende op het afspoelen in de vlieten, of op het voorgezeide MÉLK VLIETEN, *forem lactis adimere*.

De Zaek- of Wortel-deelen.

VLEIG, in † VLIIGER, *ala*; en † VLIIGEREN, *plaudere alas*; bij VLEIG, in deze Proeve.

† VLIIGT, in † VLIIGTEN, *nectere*; bij VLEIGT, in deze Proeve.

VLYT, in VLYT, *diligentia, studium, vlytig, sedulo*; en BEVLYTIGEN, *diligentiam adhibere*; bij VLYT, in de II. Proeve.

VLIND, in VLINDER, *patilio*; & *arbitrica*; zie daer van bij VLEIG, in deze Proeve.

VLING,

VLI.

VLING, in de II. Proeve.

VLO.

VLO, in † VLO, *fugens*; zie bij VLIED, in deze Proeve.

VLÓD, in VLÓDDEREN, zie by VLIËG, in deze Proeve.

VLOED, in VLOED, *flumen; affluentia; aestus; inundatio*; VLOED-WATER, *flumen vivum*; & *aqua aestu vel inundatione afflata*; en VLOEDEN, *fluere*; enz, bij VLIED, in deze Pr.

VLOEG, *striges, strica, canaliculi*; MET DE VLOEG, *striatu conveniens*; zie daer van by VLAË, in de II. Pr.

VLOEY, in VLOEYEN, *fluere*; enz, bij VLIED, in deze Pr.

VLOEK, in VLOEKEN, *imprecari*; &c, zie daer van by † VLEEK, in de II. Pr.

VLOER, in VLOER, *pavimentum, area, solum*; VLOEREN, *pavimentare*; VLOERDUIVE, *columba cicur*; † VLOERDUIVEN, *domi latitare*; zie daer van bij VLIED, in deze I. Proeve.

† VLOES, *citò, statim*; bij VLIËG, in deze Pr: en van nog een ander † VLOES, zie bij VLIËS, in de II. Pr.

VLOGT, in VLOGT, GEVLOGTEN, bij VLEGT, in deze Proeve.

VLÓK, in VLÓK, *floccus*; VLÓKKE, *somentum*; VLÓKWOL, *lanugo*; VLÓKHAER, *tenera lanugo*; en VLÓKKEN, *ningere*; zie daer van bij VLEEK, in de II. Pr: en bij LUIK, in deze Proeve.

† VLONG, bij VLING, in de II. Pr.

VLOO, in VLOO, *pulex*; zie daer van bij VLIED, in deze en bij VLAË, in de II. Proeve.

II. Deel.

VLO.

VLOOD, in VLOOD, GEVLODEN, bij VLIED, in deze I. Pr.

VLOOG, in VLOOG, GEVLOGEN, en in † VLOGE, *volatus*; & *ala*; en † VLOGEL, *ala*; en † VLOGELEN, *alas constringere*; & *rejectas in dorsum manus vincire*; bij VLIËG, in deze Proeve.

VLOOY, in VLOYE, *pulex*; en VLOYEN, *pulices venari*; zie daer van bij VLIED, in deze, en bij VLAË, in de II. Pr.

VLOOM, in 't Geld: VLOME, *squama piscis*; en VLOMEN, *desquamare piscem*; zie daer van by VLAË, in de II. Pr.

VLOOT, in VLOOT, GEVLOTEN, en in † VLOTE, *rasis, scedia*; & *flos, cremor lactis*; en VLOTE, VLOOTJE, *labrum minima profunditatis*; VLOOT VAN SCHEPEN, *classis navium*; en VLOTEN, *natare, fluctuare*, & *cremorem lactis colligere* & *tollere*; en VLOTE, *rasis minor*; VLOTÉMÉLK, *lac sine cremore*; & *lac gelatum*; en VERVLOTEN ROOM, *cremor lactis*; bij VLIËT, in deze Pr.

VLÓT, in VLÓT, *rasis, scedia*; en VLÓT, *supernatans*; VLÓTTEN, *fluctuare*; en zoo voort, by VLIËT, in deze I. Pr.

VLU.

VLUG, in VLUG en VLUGS, *volatilis, velox, alacer*; en † VLUG, *pubens, pubescens*; en † VLUGGE, *caprica avis*; en † VLUGGEN, *plumescere, pubescere*; & *apricari*; en † VLUGGEL, *ala*; † VLUGGELEN, *volitare*; by VLIËG, in deze I. Proeve.

VLUGT, in VLUGT, *volatus; aufugium; columbarium; grex avium*; TER VLUGT, *citò*; bij VLIËG; en VLUGT, *fuga*; en VLUGTEN, *fugere*; mede by VLIËG, en by VLIED, beiden in deze Pr.

VO.

VOED, in VOEDER, *vebes* &c; by VAER, in

VO.

in deze Pr: dog in VOEDER, *vagina; suffultura; pabulum*; en in VOEDER, VOEDEREN, &c, zie daer van bij VANG, in deze Proeve.

VOEG, in VOEGEN, *decere, & conjungere* &c; zie daer van bij VEEG, in de II. Proeve.

† VOEGD, *tutor* &c; zie bij VEEG, in de II. Proeve.

VOEGT, in 't Brab: VOEGT, *humidus*; enz. zie daer van bij VEEG, in de II. Pr.

VOËN, bij VANG, in de I. Pr.

VOER, in VOER, *onus vehiculo vel navi vehendum*; VOEREN, *vehere, ducere, agere*; † VOERE, *actus, gestus, mos*; † VOERLÓOS, *immodestè*; ZYNE VOERENGAEN, *mores servare*; en 't Vlaemsche VOEREN, *castrare*; en VOERSELINK, *porcus castratus*; &c, zie daer van by VAER, in deze Pr. en in Voër, VOERING, *suffultura, & pabulum*; en VoëREN, *munire, fulcire*; & pascere, *nutrire*; en VOERAGIE, *pabulum*; en VOERAGËREN, *pabulum conquirere*; zie daer van bij VANG, in deze Pr.

VOEST, in VOESTER en VOESTEREN en VOESTERLING, zie daer van by VANG, in deze Proeve.

VOGT, in VOGT, GEVOGTEN, bij VÉGT, in deze Pr: en in † VOGT, *tutor*; en VOGT, VOGTIG *humidus*; zie daer van by VEEG, in de II. Proeve.

VOL, in VOL, *plenus*; VOLLEN, *implere*, &c; enz: zie daer van by VEEL, in deze Proeve.

VÓLD, in † ÉÉNVÓLD, *simplicitas*; &c, bij VOEW, in deze Pr.

VÓLG, in VÓLGEN, *sequi*; &c, zie daer van by VEEL, in deze Pr.

VÓLK, in VÓLK, *populus, familia, vulgus*;

VO.

BEVÓLKEN, *populis munire locum*; zie daer van bij VEEL, in deze Pr.

VOND en VONN, in VOND, GEVONDEN, en in VOND, *inventum*; VONDELING, *reperitius*; VONDNIS, VONNIS, *sententia, res judicata*; VONNISSEN, *sententiam pronunciare*; en VONDEL, VONDER, *porticulus ex trunco arboris*; bij VIND, in deze I. Pr.; en ten opzichte van VONNIS ook bij VEEG, in de II. Proeve.

VOOGD, in VOOGD, *tutor, praeses* &c; VOOGDY, *tutela*; & olim *praefectura* &c; en † VOOGD-DING, *judicium comitis*; zie daer van bij VEEG, in de II. Pr.

VOOL, in BEVOLEN, 't *Prat: Part:* van BEVELEN, *mandare*; bij VEEL, in deze Proeve.

VOOR, in VOOR, *pra, ante, propter*, &c; BEVORENS, *prius*; en † VOORD, *alveus*; en VOORT, *ulterius*; VOORTS, *praeterea*; VOORTAEN, *posthac*; RÉGTEVOORD, *hoc tempore*; VOORDER, *plus, ultra*, VOORDEREN, *proficere, promovere*; Zo voort, *statim*, VOORSTE, *primus*; † VOORDERERS, *anteriores, parentes*; en 't Vlaemsche VOREN, *castrare*; en VOORDSTEN, VOORSTEN, *procrastinare*; en ons VORE, *fulcus*; en VOREN, *fulcare*; en VOREN, *alburnus*; zie daer van bij VAER, in deze Pr.

† VOR, in † VORRE, *fulcus*; bij VAER, in deze Proeve.

VÓRD, in VÓRDER, *plus, ultra, praeterea*; en VÓRDEREN, *proficere & promovere*; bij VAER, in deze Pr.

† VORGT of VORCHT, in † VORCHTEN, *zimere*; zie daer van bij EIG, in de II. Proeve.

VÓRST, in VÓRST, *fastigium domus*; & princeps; † VÓRSTER, *praefectus pagi*; en 't Vlaemsche VÓRSTEN, *procrastinare*; bij VAER, in deze Proeve, en in VÓRST,

VO.

VÓRST, *gelu*; en † VÓRSTEN, *gelare*; bij VRIEZ, in deze Pr.

VORT, in † VORTEN, *pedere*; bij VAER, in deze Pr.

VÓUD, in VÓUDEN, VÓUDE, ÉÉNVÓUD, &c, bij 't volgende VOUW, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

VÓUW of VÓUD, &c, in ons VÓUWEN (VOUDEN), in *Prat.*: nu VOUWDE (oul: † VIEUW, en † VIELD), in *Prat.*: *Part.*: nu nog GEVOUWEN en GEVOUDEN, VI. CL: en oul: III. CL: 6, *plicare, complicare*; & *rugare*; en ONTVÓUDEN, ONTVÓUWEN, VI. CL: *explicare*. Maer tegen ons OUD quam ook eertijds ÓLD of ALD, zie onze *Grondfl.*: I. *Verba*: §. XXIII. Dus ook M-G, *faldan* / *falfald* / *faldang* / IV. CL: *plicare*; zijnde van de verloopene *Classis*, na den Griekschentrant verzeilt. F-TH, *faldan* / *fiel* / *gt-faldan* / III. CL: 2, *plicare*; *fora-bi-faldan* / III. CL: 2, *provolvere*; AL: *zua-pt-faldan* / III. CL: 2, *adplicare*; en *he-faldan* / III. CL: 2, *explicare*. A-S, *fealdan* en *spidan* / *feold* / *falden* / III. CL: 4, *plicare*; en *ful-fealdan* / III. CL: 4, *explicare*.

Tot het Wortel-deel van 't *Præfens* ons VÓUDE, VÓUWE, *f*: A-S, *feald* / Angl: en Sax: *foide* / H-D, *falte* / F. *plicatura, riga, stria*, *unde Ital: falda*; waer van 't H-D, *falten* / I. CL: *plicare*; en waer toe het A-S, *spid* / *volumen*; als in een gevouwen: wijders ons ÉÉNVÓUD of ook met LD, ÉÉNVULD, en † ÉÉNVÓLD, *f*: *simplicitas*; en ÉÉNVÓUDIG, ÉÉNVULDIG, ÉÉNVOLDIG, M-G, *ain-falds* / F-TH, *einfaltlicher* / *simplex*; en zoo mede agter alle de getallen, als TWEEVOUDIG, *duplex*; &c, als mede VEELVÓUDIG, VEELVULDIG en MENIGVULDIG, M-G, *manag-falds* / *multiplex*; enz.

VR.

Het Zakelijke deel.

† VRAED, bij de II. Proeve.

Het Wortel-deel.

VRAEG, &c, in ons VRAGEN, VROEG, † GEVRAGEN, III. CL: 3, nu in *Prat.*: *Part.*: GEVRAEGT, en ook wel in *Imperf.*: VRAEGDE, I. CL: *interrogare, petere*; en RAED VRAGEN, III. CL: 3, en I. CL: *consulere*; M-G, *frahan* / *froh* / *frahang* / III. CL: 4, *interrogare*; en M-G, *frathan* (*gefrathan*) / *frah* (in *Subj.*: *frchau*) / *frathang* / III. CL: 5, *interrogare, sciscitari*.

Hier toe ons VRAGE, VRAEG, *f*: H-D, *frage* / F. *interrogatio, questio*; waer van ons VRAGEN, I. CL: H-D, *fragen* / I. CL: en 't F-TH, *fragan* / *fragon* / I. CL: AL: *frahan* / I. CL: *interrogare*; en ons RAEDVRAGEN, I. CL: H-D, *raht-fragen* / I. CL: F-TH, *rad-fragon* / *rat-fragonon* / I. CL: *consulere*; en A-S, *frægnian* / *frægnian* / *frignian* / *frugnian* / *gefægnian* / *gefraigian* en *frætan* / I. CL: *querere, interrogare*. Wijders het F-TH, *frahidu* / F. *interrogatio*, dat in onze *Dialect* maehte † VRAGT, † VRAGTE, *f*: *interrogatio, petitio*; waer toe ons VRAGT, *f*: VRAGT-GÉLD, *n*: H-D, *fracht* / F. *navium, vectura*; dat is, 't gevraegde ofgeefschte en bedongene loon voor de overvoering; en VRAGT-SCHIPPER, *m*: *vector*; VRAGT-SCHIP, *navis vectoria*; en VRAGT-WAGEN, *vehiculum plaustrum*; waer van ons BEVRAGTEN, I. CL: *hueren, naviculariam facere*; en overdragtelijk, de last en overvoering, daer 't bedongene loon op volgen moet, voor 't gevraegde loon genomen zijnde, zoo mede nu VRAGT, *f*: *onus vehendum*; DE VRAGT OVERVOEREN, *transvehere onus*; en daer van VRAGTEN, BEVRAGTEN, I. CL: H-D, *frachten* / I. CL: *beladen, implere navem vel plaustrum onere*.

De Zaek- of Wortel-deelen.

VRAEM, in 't Vlaemsche VRAME, *commo-*
Q 99 2 *dum*;

VRA.

dum; en † VRAMEN, *prodesse*; zie daer van by VREM, in de II. Pr.

VRAET, in VRAET, *helmo, gurges*; & olim *intertrigo*; en † VRATEN, *beluari*; by EET, in deze Pr.

VRAGT, in VRAGT, *olim petisio, nunc nauium, uectura*; & *onus uehendum*; en BEVRAGTEN, *naviculariam facere*; & *onere implere nauem vel plaustrum*; &c, by VRAEG, in deze Pr.

VRAK, in VRAK, *vitiosus*; & *avarus*; & *naufragio relicta navis*; zie daer van bij WREEK, in deze Pr.

† VRAM, by † VRÉM, in de II. Pr.

VRANG, in VRANG, *adstringens, acerbus, austerus*; by VRING, in deze Pr.

VRE.

† VRÉD, in † VRÉD-VIER, *disfensi*; zie by VRYD, in deze Pr.

VREED, in VREDE, VREÉ, *pax*; VREED-ZAEM, VREDIG, *pacificus*; † VREDEN, BEVREDIGEN, *pacare*; en 't Geld: † VREDEN, *vindicare pacem*; *indemnare*; by VRYD, in deze Pr.

VREEF of VREEV, in VREEF, VREVE, en GEVREVEN; en in VREVEL, VREVELIG, *contentiosus, petulans, morosus*; en VREVELEN, *fricare*; &c; by VRYV, in deze Proeve.

VREEMD, in VREEMD, *alienus, peregrinus*, &c; VERVREEMDEN, *abalienare*; ONTVREEMDEN, *abalienare*; & *deripere*; zie daer van by † VREM, in de II. Proeve.

† VREEN, by † VRYN, in de II. Pr.

VREET, in VRETEN, III. CL: 1, *vorare*; by EET, in deze I. Proeve.

VREEV, zie VREEF.

VRE.

VRÉK, in VRÉK, *avarus*; zie daer van by WREEK, in deze Pr.

VRÉM, by de II. Proeve.

VRÉMD, in VRÉMD, *peregrinus, alienus; mirandus, & laude dignus*; VERVREMDEN, *abalienare*; enz: zie daer van bij VRÉM, in de II. Pr.

† VRÉNG, in † VRÉNGEN, *constringere*, &c; by VRING, in deze Pr.

VRI.

VRIB, in VRIBELEN, *palpitare, affricare*; by VRYV, in deze Pr.

VRIEND, in VRIEND, *amicus*; VRIENDINNE, *amica*; VRIENDELYK, *amabilis, blandus*; en 't Vlaemsche VRIENDAG, *dies veneris*; by VRYD, in deze Pr.

VRIER, in † VRIEREN, II. CL: 3, *glaciare*; bij VRIES, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

VRIES of VRIEZ, en VRIER, &c, in ons VRIEZEN (ook † VRIEREN), VROOS en VROOR, GEVROZEN en GEVROREN, II. CL: 3, *gelare, glaciare*; & olim *algere, frigere*. Zoo mede A-S, *ströfan* (*ströfan* en *strocan*) / *strag* en *streat* / *gestrofen* en *gestroren* / II. CL: 1, *gelare*. Dit zeldsamen R en S te gelijk, hebben we ook nog in ons VERLIEZEN en † VERLIEREN, VERLOOR en † VERLOOS, VERLOREN en † VERLOZEN, en A-S, *leofan* / *leotan* / II. CL: 1, *perdere*; gelijk ook in 't A-S, *hrocan* en *hrofan* / II. CL: 1, *ruere*. Wijders H-D, *stieten* / *stroot* / *gestroren* / II. CL: 2, *gelare*; en Ysl: *fríoosa* / *frausa* / en volgens de anderen van die *Classis*, in *Prat: Part: frosem* / II. CL: 2, *frigere*; in 't *Prat: en stps*; welk Latijnsche wederom vry nae met onzen stamboom overeenkomt.

Tot het Wortel-deel met IE, ons † VRIES, † VRIEZE, *f: gelu*; en VRIES, *gaufo*

VRI.

gaufape, vestis ex majoribus villis, byberno tempore adversus frigoris & tempestatum injurias commoda; en 't Yd: impersonale frister / gelaftit; in Præ: friste / I. CL.

Tot het *Præter*: met O, dog de ingekorte, en met den uitgang T, ons VROST, m: en f: en bij omzet van de R, ook VORST, m: en f: H-D, *frost / M, Yd: frost / N, gelu; en A-S, frost en forst / frigus, getu, praina; en A-S, frostig / by ons † VROSTIG en † VORSTIG, gelidus; en van VORST komt ons † VORSTEN, I. CL: gelare; gelijk ook in 't Vlaemsch VERVORSEN, voor ons VERVROZEN, congelatus.*

Het Zakelijke Deel.

VRY, in VRYËN, *blandimentis depretari; liberare; & olim amare; VRY, liber; VRYDAG, dies veneris; &c, bij 't volg: VRYD, in deze Pr.*

Het Wortel-deel.

VRYD of VRY, &c, in ons VRYDEN (VRYEN), VREED en VREE, GEVREEDEN en GEVREËN, II. CL: 1, nu ook al veeltijds VRYDDE, GEVRYD, I. CL: *blandimentis deprecari; ambire; & olim amare; zoo mede ONT-VRYËN, II. CL: 1, en I. CL: ambiendo præripere amicam. H-D, freihen en strepen / friehē en siepēte / gestriehen en gestrepet / II. CL: 1, en I. CL: ducere uxorem, sponsam ambire,*

De eerste en oude grondbeteekenis van *lieven* vind men ook bij het daer van afgesprotenen M-G, *frison / I. CL: 3, amare; en uit zulk een Præ: Partic: is ontleent ons VRIEND, VRIND, m: M-G, frionde / frionde / M, A-S, freond / friend / frond / AL: friont / frunt / H-D, freund / M. amicus, & amans; en VRIENDINNE, VRINDINNE, f: A-S, freundpne / amica; VRIENDEN, BLOEDVRIENDEN, sui; parentes; agnati, & cognati; waer van mede onze Verba † VRIENDEN, I. CL: amare; en † ONTVRIENDEN, I. CL: ambiendo præripere amicam; en BEVRIENDT ZYN, agnatum esse; en waer toe ons VRIENDZLYK,*

VRI.

VRIENDELYK, *comis, blandus, amabilis; en M-G, frithwa / amor, dilectio; en VRIENDSCHAP, f: amicitia, & favor; waer van VERVRIENDSCHAPPEN, I. CL: inire amicitiam; en in 't aenspreken van een gemeen burgerman zeit men ook wel VRIENDSCHAP, voor VRIEND, amice. Wijders, gelijk de onbedwongene en bandeloze staet de beminnelijkste is voor alle menschen en gedierte, die alles daer voor opzetten, zo is uit deze drift ontleent ons VRY, M-G, frise en frising / A-S, frp / freoh / freah / en freo / liber, securus, tutus, integer; als buiten de dwangmagt van een ander; waer van ons VRYËN, VRYDEN, I. CL: A-S, frian / I. CL: liberare; en BEVRYDEN, I. CL: A-S, frithian / I. CL: protegere, & liberare; en † ONTVRYËN, I. CL: libertatem adimere; en, als een gevolg van de edele vryheid, ook † VRY, A-S, freo / frig / AL: frifer / liberalis, ingenuus, purus; DE VRYE KONSTEN, artes liberales, ingenua; VRY-BORST, tyro liber & nobilis; en VRYBORSTIG, ingenuè, apertè; VRY-HEERE, dynastes; behoorende verder onder den zin van vry het A-S, frpuld / fodalitium librum; en ons VRYDOM, m: VRYHEID, f: A-S, freodome / frith-dome / freolgdome en freotho / libertas; en VRY-BUITER, præniator, pirata, cui quicquid ab hoste captum in premium cedit; en † VRY-LAET, libertinus, Frilassus in lege salica Franc: benevens ons VRYËR, m: juvenis liber, incelibatus; en VRYSTER, f: virgo nubilis; hoewel ook in den zin van *lieven en liefkozen* ons VRYËR, m: amans, procus; en VRYSTER, f: amasia; en met een Walschen staert ons VRYAGIE, f: blanditus amatorius.*

In den zin van *vriend of liefde* gebruikte men ook in de schriften der Franken en Duitschers van de 8. en 9. Eeuw, vele eigennamen, met den uitgang *frid* of *win* / *amicus*, dat het zelfde beteekende: als *Wald-frid* / ook *Waldwin* / *nobilium amor vel amicus; Wifrid* / nu *OLFERT* ook *Wlwin* / nu *ALWYN, amor vel amicus omnium; Gode-frid* / *Got-frid* / nu *GODEFRIED*, ook *God-win* / *amor vel amicus Dei vel piorum; Bald-frid* / ook *Baldewin* / *amor vel amicus audacium; Ot-frid* / ook *Od-win* / *amor vel amicus divitum; en Sigo-frid* / *amans victoriam; Bert-frid* / *amans equos; Wald-frid* / *amans*

VRI.

potentiam vel filvas; en zoo voort. Onze geleerde *Junius F.F.* wiens arbeidsaemheid in 't opzoeken van de gedenkwaerdigste Oudheden der Duitsche talen onzer aller dank verdient, en wiens schriften wel degelijk opmerking en *critique* of naeukeurige overweging waerdig zijn, neemt dezen uitgang *Frid* / in zijne *Observat. in Willeram: p. 289 &c.*, gantsch anders op, en gedurig in de beteekenis van *pax* of *tranquillitas*. Maer, behalven dat die zin veeltijds dus hard komt, zulks dat het ongelooflijk schijnt, dat ymand met zulke namen zou hebben willen pronken, zo vind ik, dat hy dikwijls, tegens den aerd onzer woordkoppeling, de soortelijke beteekenis op het agterste lid neemt, dat by ons op het voorste lid moet geschieden; by voorbeeld, *Bald-frid* zet hy over met *audax pace*; dog, het dunkt my, luid wat gekkelyk, zig zelf te noemen *stout in vrede*, daer de stoutmoedigheid in den krijg past; daerenboven dient *Frid* het generael, en *Bald* het speciaal, volgens onze woordkoppeling, te behelzen; en gevolglijk zo *Frid* / agteraen komende, hier vrede beteekende, zou dit *pax* (vrede) in den *Nominat.* moeten blijven, en *Bald* zou, of als een *Adjectiv.* in *Nominat.* voor *Audax* (stout), of als een *Substant.* in *Genit.* voor *Audacia* (van kloekmoedigheid) of *Audacium* (der kloekhertigen) moeten gaen: maer wat zin steekt 'er tog in *pax audacia* of *audacium*? immers geen denkbeeld ter wereld. Zo dat *frid* / ten einde komende, mijnes agtens, niet door *pax* (vrede) maer door *amor vel amicus* (liefde of minnaer of vriend) moet uitgelegt worden: en dus komt dah die naem van *Bald-frid* / voor *liefde of vriend der kloekmoedigen*, of *minnaer van kloekbersigheid*, dat beiden heldhaftige namen zijn. Dog als *Frid* vooraf gaet, komt het wederom eigentlijk in den zin van *vrede*; en dus *Fridorich* / nu *FREDERYK*, *FREDRIK*, *dives pace*, *vel pace potens*; *vel regnans in pace*; want *Sican* ging ook outlinks voor *Regeren*.

Wijders behoort ook tot dezen tak de oude benaming die onze Heidsche Voorvaderen aen de Godinne der liefde gaven, by de Latijnen *Venus*, en by onze Frank-Duitschers *Fria* / *Frije* en *Frija* genaemt; waer van ons *VRYDAG*, A-S, *frige-dag* / *dies veneris*; by sommige Vlamingen ook *VRIENDAG* gehee-

ten; en by *Tat. Harm. Euang. Cap. CCXI*, 1. en *CCXV*, 1. vind men ook 't *F-TH*, *frise-tag* / *parafceve*, by ons *GOEDE VRYDAG*.

VRI.

Maer tot het *Prater. Subj.* ons *VREDE*, *VREÈ*, *m:* en *f:* *Yfl: fridur* / *M. A-S, frith* / *fride* / *AL: en F-TH, frido*; en *H-D, fride* / *M. en F. pax*; als het minnenswaerdigste op Aerde; waerom ook der Oudvaderen allerheiligste groete was *VREDE ZY U*. In de *Leges Alamann:* vind men ook *Fredus* & *Fredum* gebruikt voor een vrymaking en boete aen den Vorst wegens een vredebreuk of ongelijk aen een ander gedaen, *malicia quae domino vel principi, propter pacem violatam, solvenda*; in 't Oud-Fries, by letterverzet van de *t* / mede *ferd* en *frid* genaemt, terwijl men *twet-gild* noemde de boete, die ymand wegens een doodslag of neerlaeg schuldig was aen de erfgenamen van den aafijvigen, zie daer van by *Goldasti Rerum Alam: Tom: II. Indice, & Tom: III. p. 38*; en *Siccama in Leges Frisior: p. 114. 120, en 121*. In den zin van *vryden* en *bevryden* is 'er ook mede het Geldersche *VREDEN*, I. *CL: indemnare, vindicare pacem*; dat is, door afschuttinge bezorgen, dat de een den ander niet benadeele; dus, by *Pronks Aenmerkingen op de Landregten van de Veluwe*, sprekende van 't vereischte afschutten der Weiden en Landen met hekken, op dat het vee den naebuer geene schade toebrengt, vind men *pag: 155 en 156. dat schapen VREDE-LOOS zyn*; dat is, niet behoeven geschut te worden; en, *dat niemand voor schapen beboefte te VREDEN*; *dat men daer ook niet voor VREDEN kan*; om dat ze over heggen en dammen springen, waerom ze ook niet zonder Herder mogen loopen. Van *VREDE, pax*, komt ons *VREDE-VIER*, *contr: VRÉDVIER*, *dioscuri, ignes sive fulgores marini, salutare ut putant nautis*; en *VREEDZAEM*, A-S, *fridsum* / en ons *VREDIG, pacificus*; waer van ons † *VREDÈN*, I. *CL: en nu BEVREDIGEN*, I. *CL: pacificare, & pacare*; en einding hier toe der Ouden eigen-namen met *Frid* of *Fride* voorraen, als 't voorgemelde *Fridorich* / nu *FREDRIK*, en zoo voort.

Maer, gelijk we hier voor al in 't A-S, *frash* / *liber, securus, tutus, integer*, gehad heb-

VRL

hebben, zo schijnt uit het *Præteritum* in gelijke *Dialect* hier uit ontleent te zijn ons *FRAEY*, *bellus*, *elegans*, *lepidus*, *lansus*; vermits aengenaem en gevallig.

De Zaek- of Wortel-deelen.

VRYF, in VRYF-STÉÉN, *sopbus*, *pumex*; bij VRYV, in deze Proeve.

VRYN, in de II. Pr.

VRYT, in VRYTEN, *torquere* &c; by WRYD, in de II. Pr.

Het Wortel-deel.

VRYV of WRYV, &c, in ons VRYVEN of WRYVEN, VREEF of WREEF (in *Subj*: VREVE of WREVE), GEVREVEN of GEWREVEN, II. CL: 1, *serere*, *atterere*, *fricare*; H-D, *reihen* / *rieb* / *gerieben* / II. CL: 1, *serere*, *fricare*, *strigillare*: en ons OP-WRYVEN, OP-VRYVEN, II. CL: 1, *refricare*; & *fricando ledere*. Beide V en W hier by Ons schijnen my als voorwerpfels te zijn voor het *Verbum* RYVEN, II. CL: 1, *zerere*, *fricare*; waer van we by 't Wortel-deel RYV, in deze Proeve gehandelt hebben.

Het Wortel-deel met Y, vertoont zig in ons VRYVER, WRYVER, *m*: H-D, *reihen* / *M*, *tritor*; VRYF- of WRYF-STÉÉN, *m*: *sopbus*, *strigilis*, *pumex*; & *lapis pigmentarius*; WRYF VAN DEN VOET, *suprema pars pedis*, *convexum pedis*; als welke dikwijls, jeukerig zijnde, met den anderen voet gewreven word, terwijl het hol of onderste van den voet, van wegen de kitteling, doorgaends geen vryven velen mag. Wijders met de ingekorte I, en na de *Alleman*: *Dialect* met B voor V of F, ons *frequent*: VRIBBELEN, VRIVVELEN en WRIVVELEN, I. CL: *palpitare*, *affricare*.

Tot het Zakelijke deel met E, uit het *Præ*: ons VREVEL, WREVEL, H-D, *strefel* / *contentiosus*, *petulans*, *frivolus*, *temerarius*;

VRL

en A-S, *strefele* / *strefol* / *strefol* / *procaz*; als aen elk uit baldadigheid zig aenvrijvende; of anders, zinspelende op de kleine kinderen, die, met eenig ongemak onder de leden bezet zijnde, geltadig staen te vribbelen, en zig te vrijven, niet wetende waer ze 't zoeken zullen: gelijk ook verder daer van ons WREVELIG, VREVELIG, *morosus*, *stomachosus*; even als de kinderen dien iets schort; waer van verder ons WREVELEN, VREVELEN, I. CL: *fricare*, *radere*; *palpitare*, & *affricare pedibus*, *manibus*, *vel aliquo corporis parte*; en 't H-D, *strefelen* / I. CL: *audere*, *temerare*, *malefacere*, & *perturbare*.

Het Zakelijke Deel.

VRIND, in VRIND, *amicus*; &c, by VRYD, hier voor in deze Pr.

Het Wortel-deel.

VRING of WRING, &c, in ons VRINGEN of WRINGEN (oul: ook met E in plaets van I.), VRONG of WRONG (ook oul: in *Sing*: met A), GEVRONGEN of GEWRONGEN, II. CL: 1, *constringere*, *torquere*, *contorquere*, *urgere*, *premere*, & *tr*: *luctari*; en VERWRINGEN, II. CL: 1, *distorquere*. A-S, *wringan* / *wrang* (in *Subj*: *wrunge*) / *gewrungen* / II. CL: 2, *stringere*, *premere*, *torquere*; Angl: *to wring* / *wrung* / *wrung* / *stringere*. De W en V, agt ik hier, gelijk ook by 't vorige VRYVEN, een voorwepfel te zijn; en dus ook zonder W het H-D, *ringen* / *rang* (in *Subj*: *rünge*) / *gerungen* / III. CL: 1, *luctari*; alzoo de W of V, voor de R, by 't H-Duitsch niet in gebruik is.

Tot het Wortel-deel met I, mits met NK voor NG, ons † WRINKEL, Angl: *wrinkle* / A-S, *wrincl* / *ruga*; *contorsio*; vermits de gewrongene dingen kreuken krijgen; waer van ons † WRINKELEN, I. CL: A-S, *wrinklian* / I. CL: *rugare*, *crispere*, & *contorquere*; en ons WRING-AERZEN, I. CL: *vibrare culcum*; draeij-billen uit trosheid: waer op schijnt te zinspelen, dog zonder W, het A-S, *renc* / *rönc* en *ranc* / *superbus*; met we-

VRI.

wederom met *tu* voorop, het A-S, *geborinc/ tortura*; gelijk mede A-S, *woring/ iſtus*; dit gelijk te zien op de onderlinge ſlagen der worſtel-wringers; en zonder *tu* / het A-S, *ring/ vir fortis*; als een man om te worſtelen; gelijk ook ons † RINGER, *m: H-D, ringez/ M, luſtator*; en RING-PLAETS, worſtelplaets, *palaſtra*; en † RINGEN, *domare*.

Met A, uit het oude *Prater*: ons † WRANG, *f: windekruid; volubilis, ſmylax levis, foliis badere non diſſimilis*; als wringende en warrende zig om de boomen en ſtrukken; en † WRANGE, *f: caſſiaba, caſenta*; eene ſruik-looze plante, wringende zig met hare lange zeel-ranken, om het vlas, de hoppe, en andre heeſtergewaſſen, en trekkende derzeiver voedsel weg; en ons *Adjectiv: WRANG, VRANG, H-D, tang/ A-S, tanc/ adſtringens, acerbus, auſternus, acidus, acedioſus*; als te ſamen wringende; en WRANG-KRUID, *n: conſiligo, pulmonaria, & belleboraftrum*; hebbende een bittere en wrange wortel, die zeer dienſtig geſchat word voor de verſlijmde ingewanden, en qualen daer uit ſpruitende: en 't Vlaemſch WRANSCH, voor † WRANGSCH, *acerbus, auſternus, amarus*. Maer uit den zin van *wringen, worſtelen*, ſchijnt, zonder *tu* / ontleent te zijn, ons † RANGEN, *I. CL: movere*; en met *e/* het H-D, *betrenten/ I. CL: membra loco movere, luxare*.

Tot het *Prater*: met O, ons WRONG, WRONK, VRONK, en WRONGEL en WRONKEL, *m: en f: torſio, contorſio; & ſpira, ruga*; en A-S, *wrong/ caverna tortoſa*; en WRONK VAN BLOEMEN, *ſertans*; en WRONG, VRONG, VRONK, en WRONGEL, HOÓFDWRONG, *f: cinuus*; waer van ons WRONKELEN, *I. CL: contorquere, & rugare*; nog ook *transl: WRONG, WRONK, en VRONK, m: ſimultas, odium inueteratam, injuria*. A-S, *worange/ Angl: wrong/ Dan: brang/ injuria*; als uit een wrang gemoed tegen ymand ſpruitende: wijders ons WRONGEL, *lac ſeiſton, pars caſe-oſa lactis à ſero ſeparata*; als het dikke geſtreemde melkgedeelte van zijne huij afgeſcheiden, om verder uitgewrongen en tot kaes geperſt te worden; waer van ons WRONGELEN, *I. CL: conſulari, concreſcere, diſcerni ſanquam lac à ſero*; en WRONGEL VAN PIE-

VRI.

REN EN WORMEN, *examen vermium*; als in dikte en kronkelgedaente gelijk een den wrongel; of vermits kronkelwijzig uitgewrongen.

De Zaek- of Wortel-deelen.

VRIT, in VRITSELEN, *motitare &c*; zie daer van bij RYD, in deze Pr.

VRIV, in VRIVVELEN, *affricare, palpitare*; by VRYV, in deze Pr.

VRO.

VRO, in † VRO; *dominus*; zie daer van bij † VRAED, in de II. Pr.

VROED, in VROED, *ſapient &c*; VROED-VROUWE, *obſtetric*; VROEDSCHAP, *ſapientia, & ſenatus urbis*; en BEVROEDDEN, *animadvertere*; enz: by † VRAED, in de II. Pr.

VROEM, in † VROEM, *frugi, bonus*; zie daer van bij VREM, in de II. Pr.

VROEN, in † VROENTE, *judicialis poteſtas, &c*; zie daer van by VRAED, in de II. Proeve:

VROET, in VROETEN, zie daer van bij RIET, in de II. Pr.

VRÓK, in VRÓK, *odium, ſimultas*; zie by WREEK, in deze I. Pr.

VRONG, in VRONG, GEVRONGEN; en in VRONG, *cinuus*; by VRING, in deze Proeve.

VRONK, in VRONK, *contorſio, ſpira; cinuus, ſimultas*; by VRING, in deze Pr.

VROOM, in 't Vlaemſche VROME, *commodum*; en VROMEN, *prodeſſe*; zie daer van by VREM, in de II. Pr.

VROON, in VRONE, VROONE, VROONLAND, &c, zie by † VRAED, in de II. Proeve.

VROOR,

VRO.

VROOR, in VROOR, GEVROREN, by VRIES, in deze Pr.

VROOS of VROOZ, in VROOS, GEVROZEN, by VRIES, in deze Pr.

VRÓST, in VRÓST, *gelu*; en † VRÓSTIG, *gelidas*; by VRIES, in deze Pr.

VRÓUW, zie by † VRAED, in de II. Pr.

VRU.

VRUGT, in GÓBSVRUGT, *pietas*; en † VRUGTEN, *timere*; &c, zie daer van by EIG, in de II. Pr.

VRUN, in † VRUNTE, *judicaria potestas; custodia; & pascuum publicum*; zie daer van bij † VRAED, in de II. Pr.

VU.

† VUCHT of † VUECHT, *humidus*; zie daer van by VEEG, in de II. Proeve.

VUIL, in VUIL, *immundus, putridus*; VERVUILEN, *sordescere*; &c, zie daer van bij VEEL, in deze Pr.

VUL, in VULNIS, *sordes*; en † VUL, *plenus*; en VERVULLEN, *implere*; zie daer van by VEEL, in deze Pr.

VULD, in ÉÉN-VULD, *simplicitas*; en ÉÉN-VEEL- en MENIG-VULDIG, &c, by VOUW, in deze Pr.

VURGT, in † VURGTE, *timere*; &c, zie daer van by EIG, in de II. Proeve.

1718 ¹⁰/_m:

W.

WA.

De Zaek- of Wortel-deelen.

WACH, in WACHTEL, *coturnix*; & *bacca juniperi*; en WACHLER- en WACHTELBOÓM, *juniperus*; &c, zie daer van bij WEEG, in deze Pr.

† WACHS, *cera*; en † WACHSEN, *crefcere*, & *cera obducere*; zie daer van by WAS, en by WYK, in deze Pr.

WACHT of WAGT, in WACHT, *custodia, vigilia*; & *vigil* &c; en WAGTEN, *expectari, morari*, &c; by WAEK, in deze Proeve.

WAD, in WAD, WADDE, *vadum*; en † WADDEN, *vadare*; en WADDEKEN, *serum lactis*; by WAED; en in WADDENER, *parazonium*; zie daer van by WEED, beiden in de II. Proeve, II. Deel.

WA.

WAED, in † WADE, *vadum; piscina; & fura*; en WADEN, *vadare*; en 't Vlaemsche † WADEN, *fluere, effluere*; by WAED; en in † WADE, GEWAED, *vestimentum*; HÉR-GEWADE, *vestitus* & *apparatus belli*; & *renovatio emphiteusica, redemptionis feudi testimonium*, LYN-WAED, *pannus lintens*; WAED-ZAK, *hyppopera*; en † WADENER, *pugio de zona pendens*; by WEED; en in WAEDSEMEN, *vaporare*; by WOED, beiden in de II. Pr: en in 't Geld: WADEL, *stabellum; cauda*; by WAEY, in deze Proeve.

WAEF, in WAFEL, *crastulum quadrangulis conscriptum*; zie daer van by WEEV, in deze Proeve.

WAEG, in † WAGE, *motio, mentio; fluctus; iter*; en WAGE, WAEG, *libra, bilanx*;

Rrr

WA.

dilans; & *libra publica*; en † WAGEN, GEWAGEN, *movere*, & *mentionem facere*; en WAGEN, *fortuna bilanci committere*; en WAEG-HALS, *homo audax*; en † WAGELEN, *modicare*; en WAGEN, *carrus*; en † WAEG, *paries*; en WAGE-SCHOT, *lignum scrinarium*; en WAGE-SCHOTTEN, *vestire parietes tabulis*; en † WAEG-LUIS, *simax*; zie by WEEG, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

WAEY &c, in ons WAEYEN, WOYEN en WAENDE, GEWAEIT en oul: † GEWAYEN, III. CL: 3, en I. CL: *flare*, *spirare*; *ventilare*, Græc: *æw*, en VERWAEYEN, III. CL: 3, en I. CL: *eventilare*; *vento agitare*; & *vento moveri*, *ventilari*. M-G, waian / watoo / watang / IV. CL: 1, *flare*; zijnde van die *Classis*, die in 't *Præter* verlopen is. F-TH, waet / fiat; en thust-waie / perfa; dog de voorbeelden van 't *Præter* ontbreken my. In 't H-D, wehen / wahren en wepen / I. CL: Saxon: wepen / I. CL: *flare*, *spirare*.

Tot het Wortel-deel van 't *Præter* of den *Infinitivus*: ons WAEYER, *m*: Saxon: weper / H-D, wehet en wedel / *flabellum*; en Geldr: WADDEL, *flabellum* & *cauda*; waer van het H-D, wadelen en wedeln / I. CL: *ventilare flabellum*, *aërem movere*; en † SPRÉNG-WADEL, quispel, *aspergillum*; en Zweeds wäder / N. *ventus*, *aura*; *aër*; *anima*; en van WAEY, ons WAEYEN, I. CL: *flare*; en VERWAEYDE HARING, Flandr: *halec vento siccatum non satis duratum*; en WAEYING, *f*: *flamen aëris*, & *tr*: *levis alapa*.

Onze Y, ten einde der *Accent-silbe* is slegts eene *Euphonische* versmelt-letter, die ligtelijk uitvalt; in welken gevalle dikmaels daer voor eene D in de plaats komt, of by 't H-D, eene h / gelijk bereids in deze voorbeelden. Op dezen voet komt ook hier toe eigen met E, als by 't H-D, ons WEDER, *contr*: WEËR, *n*: en † GEWEDERTE, *contr*: † GEWEËRTE, H-D, wetter / N. F-TH, gewidere / N. Yfl: bedur / N. Kimbr: bedur / A-S, wedet / wether / gewedet / Angl: wether / *aër*, *tem-*

WA.

pestas, *aura*, *calum*; gelijk het gemelde Zweedsche wäder / N. *aër*, &c; waer van verder het A-S, wedrian / I. CL: by ons † WEDEREN; nu *contr*: WEËREN, I. CL: *serenam vel turbidam tempestatem sortiri*; en VERWEDEREN, VERWEËREN in de Zonne, I. CL: *soli sine aëri exponi, insolari ac obscurari*; & *tempestatibus turbidis in certo loco retineri*; en ON-WEDER, ON-WEËR, *n*: F-TH, *urgere* / N, *tempestas turbida*; WEDER-HAEN, WEËR-HAEN, *m*: *galliformis bractea, summis imposta metis turrium; aëre ventorumque index*. WEDER-LICHT, *n*: WEËR-LICHT, *n*: *fulgurum, coruscatio*; alwaer ons WEËR ook voor lucht schijnt te komen, vermits dit eene licht-slonkering in de Lucht is: hier van weder ons WEËR-LIGTEN, I. CL: *fulgurare*, *coruscare*. Voorts † WEDER-MAEND; † WEDER-MAEND, *Junius mensis*; als in welken maend men gewoonlyk het weër-ligten begint dikwijls te krijgen; en WEDER-WYS, WEËR-WYS, Kimbr: bedur spaat / *praesagus, sive praescius futura tempestatis*; even gelijk de genen, die door ziekte of ongemak de minste verandering van het weder zeer gereedelijk gewaer worden: en † WEDER-MAEKSTER, *f*: *saga, venesica, mulier tempestates excitans cautionibus, vulgò Tempestaria*; zoo vertelt men van wind-makers onder de *Lapländers* door behulp van hare toover-trommels; Zoo meld ook de oude Historie van *Sigurd* (de vader van *Asloga*, de II. Huisvrouw van den vermaerden Deenschen Koning *Regner Lodbrok* in de IX. Eeuw) van *Brum-runar* / of water-letters, die op den agtersteven van 't schip en op 't roer moesten gesneden worden, om door die *Magische* kracht zekerlijk behouden te varen met lijf en koopmanschap (zie *Lexicon Runicum* by 't woord *Runar*); zoo zongen van zulke fraeygheden, niet alleen in 't Noorden, maer ook in 't Zuiden de Oud-vermaerde Dichters; gelijk *Kiliaen* ter zake van dit woord WEDERMAEKSTER in zijn *Dictionar*: zeer ter snede bybrengt uit *Tibull: libr: I. Eleg*:

*Hanc ego de caelo ducentem sidera vidi;
Fluminis haec rapidi carmine sistit iter:
Haec cantu fundisque solum, manesque sepulchris*

Elicit,

WA.

*Elleis, & tepido devorat ossa rogo:
Cum libet, obscuro depellit nubila caelo;
Cum libet, aetivo convocat orbe nives.*

Kunsjes, die best passen onder fabel-zangen, en nergens of nooit beter gangbaer zijn, dan in Landen of tijden, daer 't gemeen of dom of bijgeloovig is, en 't onderzoek na kettery zou smaken.

Dog dit gemelde WEDER, WEER met alle zijne takken is ook betrekkelijk tot ons WOED, in de II. Proeve.

Wijders schijnt ook van zinswigen ten eenemael hier welvoeglijk te komen ons WIND, m: M-G, windg/ M. A-S, wind/ wvnd/ M. F-TH, wind/ M. H-D, wind/ M, Yll: vindur/ M. Angl: wvnde/ ventus; aura; aer; en VOORWIND, ventus secundus, & adverb: vento secundo, prosperè; en TEGENWIND, ventus adversus, & adverse, malis avibus; waer van weder het A-S, wvnd-wian/ I. CL: ventilare; en ons † WINDEN, I. CL: flare; en waer toe het Yll: hwtvnd-vindur/ procella venti; by ons WERVELWIND, turbo venti; maer, de, gedaente vlijt 'er niet al te wet; eerstelijk ten opzichte van de ND, ten andere, ten aenzien van de / in steê van de accent-letter A, of e als bij 't H-D. Ten opzichte van de ND weet ik egter wel eene oplossing, als men onderstellen mogte, dat die uit het Praef: Partic: was ontleent (even als ons VRIND van VRYEN), als of het ware geweest wapend of wvssend / of contr: wvnd / spirans, flans; waer van dan bij verloop (want eene Dialect-regel heb ik 'er niet voor) ons WIND zoude moeten gesproken zijn: Dog, schoon al dit verloop van ai of ei / in i, bij Ons mogte ingesloopen wezen, wat schijn is 'er voor, dat dit by alle de Verwantten, die reeds zo verre van den ander afgescheiden waren, eveneens en dat zonder eenig nae-teeken van 't oude zoude gebeurt zijn? Inimmers by geen van allen vond ik dit woord in die ondersteede forme; alleenlijk ken ik onder de Land-Dialecten nog eene die daer na helt, naemlijk te Breukelen in 't Stigt, alwaer ik wvnd voor WIND gehooft heb: Maer, deze bevestiging is zo sterk niet, of ik blijve egter vermoeden, dat dit WIND niet van dezen stamboom, dog van ons Ongelijk-

WA.

vloeiende WINDEN, H. CL: volvere, vertere zal afgedaelt wezen, als zinspelende op de ongestadigheid, gelijk men ook in eene spreekwijze, al 't gene by uitstek veranderlijk valt, by den Wind vergelijkt, waerom we dit woord ook bij 't Wortel-deel WIND, in deze Proeve, zullen plaetsen; hoewel deze mijn gemelde inval van gedagten ten opzichte van de redewikking zijne opmerking verdient, als strekkende tot opscherping in 't onderzoek der Naemredenen, ter welker oorzaak ik die ook alhier bygebragt heb.

Uit het Praeter: met OE, en de gemelde verandering van Y in D, gelijk ook by eenigen der bygebragte voorbeelden; was ook wel niet ongevoeglijk af te leiden ons WOEDE, f: furor; en 't A-S, wvnd/ woda/ wvnde/ insanus, mente captus, sevens; waer van ons WOEDEN, I. CL: furere, sevirè, insanare; en 't A-S, wvndian/ I. CL: extirpare; om dat het blazen den woedenden eigen is, of, als ziende op het woeden der winden; maer, dewijl ik in 't A-S, een Ongelijkvloeiend Verbum wvndan/ atwvndan/ III. CL: 3; debacchari, insanare, corripere, ontmoet heb, zo zullen we deze Takken voor dien Stam overlaten by het Wortel-deel WOED, in de II. Proeve.

Onder eene voorwerpinge van vZ (zie daer van onze Grondst: II. Verbandel: §. XXXI.) schijnt ook tot het Wortel-deel van het Praesens betrekkelijk te zijn ons ZWAEY, m: Vacillatio, libratio, conversio; als zinspelende op de streek-verschieting van het waeyen; waer van verder ons ZWAEYEN, I. CL: labare, gyrare, vacillare, librare, & vibrare more semiseculum; en ZWADE, ZWAEYE, secula, falx; om de zwaey-beweging in het grasmaeyen; en ZWADE; Angl: swathe/ ordo demessi feni; als afgezwaelt: dog, zie daer van insgelijks by WEED, in de II. Pr.

Van een ander WAEY, in WAYE, surd; & piscina; zie bij WAED, in de II. Proeve.

De Zaek- of Wortel-deelen.

WAEK, in 't Geld: WAKEL, nlcus; &c,
Rrr 2 zic

WA.

zie daer van bij WYK, in deze Proeve; en in WAKEN, *vigilare, excubare*; &c; by WAEK, in de II. Pr.

WAEL, in WAEL, *gurgis*; & Gallus Belgæ; en † WALEN, *versere, mutare, peregrinari*; by WELL, in de II. Pr: en in † WAEL, *benè*; en † WALE, *electio*; by WEEL, in de II. Pr.

WAEN, in WAEN, *opinio*; en WANEN, *opinari*; en VERWAEND, *gloriabundus*; &c, zie daer van by WINN, in deze Proeve.

WAEP, in WAPEN, *arma, telum, clypeus, & symbolum clypei*; en WAPENEN, *armare*; zie daer van by ZWAEP, in de II. Proeve.

WAER, in WAER, WARE, *erat vel facit*; ALWAER en WAER, *ubi*; en WAEROM; *quare*; & *ratio, causa*; en WAER, † GEWAER, *verus*; BEWAERHEIDEN, *verificare*; WAER-ZEGGEN, *angurare*; en WARE, *merces*; en † WAERELD, *mundus*; enz, zie by WEEZ, in deze Pr.; en in WEDER-WARIG, *repugnans*; BEWAREN, *custodire, servare*; WAREN, *perambulare*; WAER-NEMEN, *observare*; VERWAERLÖZEN, *negligere*; † WAERNEN, WAER-SCHOUWEN, *premonere*; en GEWAER-WORDEN, *presentificare*; MEDE-WARIG, *misericors*; en † WARREN, *immunem servare* &c; WAERBÖRGE, *assertor*; GEWARIGEN, *ratam facere*; WAERSCHAP, *cautio*; WAERGELD, *auctoramentum*; WARANDE, *vivarium, custodia*; & *olim indemnitas*; en † WARANDEREN, *custodire, protegere*; & *indemnem servare*; enz, zie by WEER, in de II. Pr.

WAERD, in WAERD; WAERDIG, *dignus*; WAERDE, *dignitas, valor*; † WAERDEN, WAERDEREN, *estimare*; en VERWAERDIGEN, *dignari*; enz, zie daer van by WEEZ, in deze Pr.; en in † WAERDE, *custodia, vigilia, specula, pbarus*; † WAERDEN, *custodire*; † GEWAERDER

WA.

HAND, *manus sequester*; en GINDWAERDS, *illuc*; OOSTWAERDS, *orientem versus*; en WEDERWAERDIGHEID, *adversitas*; en WAERD, *hospes*; enz, by WEER, in de II. Pr.

† WAERM; in † WAERMEN, *calefacere*; &c, zie daer van by WEER, in de II. Pr.; en by WERR, in de II. Proeve.

WAERP, in † WAERPTE, *flamen*; zie by WERP, in deze Pr.

WAERT, in THUIS-WAERT, *domum versus*; &c; zie daer van by WEER, in de II. Proeve.

WAES, in WAESSEM, *vapor*; &c, zie daer van by WOED, in de II. Proeve.

WAET, in † VERWATEN, *relinquere* &c; en † Adj: VERWATEN, *infamis*; en † VERWAET, † VERWATENISSE, *anathema*; by WAET, in de II. Pr. En in † WATE, † WAET, *acumen, acies*; en † WATIG, *acutus*; by WETT, mede in de II. Pr.

WAEV, in † WAVE, *fovus*; en WAVE-RAET, *liquamen, garum*; zie daer van by WEEV, in deze Pr.

† WAF, zie by WEEF, in deze Pr.

WAG, in WAG, GEWAG, *mentio*; en WAGGELEN, *vacillare*; by WEEG, in deze Proeve.

WAGT of WACHT, in WAGT, *custodia, vigilia*; *vigil*, &c; en WAGTEN, *expectare, morari*; by WAEK, in de II. Proeve.

WAIR, in † WAIRIDE, *veritas, testimonium veritatis*; zie WEEZ, in deze Pr.

WAK, in WAK, *debilis, mollis*; by WYK, in de I. Pr: en in WAKKER, *vigilans, gnavus, strenuus*; &c, by WAEK, in de II. Proeve.

† WAKS,

WA.

† WAKS, *cera*; zie daer van bij WAS, en by WYK, beiden in deze Pr.

WAL, in † WALLE, *ebullitio*; *scaturigo*; *fluxus*, *unda*; *abyssus*, *profundum*; *peribolus*, *ambitus surris*; en † WAILEN, *volvare*, *volutare*; *ebullire*, *scaturire*; & *undare*, & *peregrinari*; en in WAL, WALLE, *agger*, *vallum*; *fossa*; *munitio castrorum*; & *ripa*; en WALHUIS, *praetorium*, *domus ampla fossis cineta*; BURG-WAL, *urbis fossa*; WAL-WORTEL, *symphitum*, WAL-NOOT, *juglans basilica*; WALBÉKEN, *cedrus mauritana*; & *tr: petulans*; en WAILEN, *Brittones Walli*, *Cambri*; en in † WAE, WAE-VISCH, SPUIT-WAL, *cetus*; en WAL-SCHÓT, *sperma ceti*; by WELL, in de II. Pr.

† WALD, in † WÄLD, *sylva*, *saltus*; en † GEWALD, *vis*, *potentia*; zie daer van bij WELD, en by WELL, beiden in de II. Proeve.

WALG, in WALGEN, *nauseare*; &c, by WELL, in de II. Pr.

WALK, in WALKEN, *fullonicam artem exercere*; & *calcere*, *obserere*; by WELK, in de II. Pr. en in WALK, *tepidus*; zie daer van by WELL, mede in de II. Pr.

WALM, in OP-WALMEN, *subfervecere*; WALMEN, *evaporare*; † WALM, *fasciculus straminis*; en WALM-ASSCHEN, *favilla straminea*; zie daer van by WELL, in de II. Proeve.

† WALT, by WÉLT; in de II. Pr.

WAN, in WAN, *absque fine*; & *defectus*; † WANNIG, *vacuus*; en WAN-SPOEDIG, *infaustus*; WAN-HAVIG, *pauper*; *sordidus*; en WANNEN, *evannare*; zie daer van by QUYN, in deze I. Pr.; en in † WAN het *Prat:* by WINN, in deze I. Pr.

WAND, in † DAG-WAND, *modius agri*; WANDELEN, † WANDEREN, *ambulare*; WAND, *paries*; WAND-LUIZE, *cimex*; en WAND, SCHIP-GEWAND, *armamen-*

WA.

ta navis; en 't Geld: WAND, *rete*, *cafsis*, *indago*; en VERWANDT, *junctus*, *vicinus*, *affinis*; en † WAND, *velum*; & *pannus*, & *vestis*; en † WAND SCHEEREN, *tondere pannum*; † WAND-SNYDER, *sartor*; † WAND-BORSTEL, *musicarium setaceum*; en WANDTE, *manica*; en INGEWAND, zie daer van by WIND, in deze Proeve.

WANK, in WANKELEN, *vacillare*; &c, zie daervan bij QUYN, en by ZWENK, beiden in deze Pr.

WANT, in WANTE, *manica*; zie daer van by WIND, in deze Pr.

WAP, in WAPPER, *sollenon*; *flagellum*; *pila plumbea*; & *castus*; en WAPPEREN, *flatu venti agitari*; zie daer van by WEEV, in deze Proeve.

WAR, in WARREN; *intricare*, *confundere*, *contendere*; WAR-MOES, *olus coctivum*; by WERR, in de II. Pr.

† WARD, het *Prater:* by WÉRD, in deze Proeve.

WARM, in WARMEN, *calefacere*; &c, zie daer van by WEER, in de II. Pr: en by WERR, in de II. Pr.

WARS, in WARS, *contentiosus*; *contrarius*; by WERR, in de II. Pr.

† WART, in WARTEL, *intricatio*; en † WARTE, *verruca*; by WERR, in de II. Proeve.

Het Wortel-deel:

WAS, &c, in ons: WASSEN, WIEŠ (en WOS), GEWASSEN en GEWOSSEN, III. CL: 4, *crescere*; en AEN-WASSEN, III. CL: 4, *accrescere*, *augere*; en OP-WASSEN, III. CL: 4, *increscere*; en OVER-WASSEN, III. CL: 4, *excrescere*; en † VER-WASSEN, III. CL: 4, *excrescere*, *percrescere*, *adolescere*; en VERWASSEN, III. CL: 4,

WA.

erescendo evanescere; atque aliter figurari; en VOLWASSEN, III. CL: 4, crescere ad juste stature suae altitudinem; en † WEDERWASSEN, III. CL: 4, decrescere, male crescere.

M-G, waghjan/wogh/wahsang/III. CL: 1, crescere. F-TH, waghjan en wassan/wogh en woff/ gtwahjan en gtwassan/III. CL: 4, crescere; en uph-wassan/III. CL: 4, increscere. A-S, weaxan (waran/weaxan en waefan)/weox/getweaxen/III. CL: 4, crescere, maturescere; en pmb-weaxan/III. CL: 4, circumcingere. H-D, wachfen/wuchg/getwachfen/IV. CL: 1, crescere; Land-Fries waegfen/crescere; in *Prat: Participii wudogfen*. Na de oude *Dialect* zou 't onze eigenlijk † WACHSEN moeten zijn.

Tot het Wortel-deel met A, als in 't *Præf:* ons WASDOM, m: M-G, waghjan/M. A-S, wæstun/M. *fructus, accrescentia, incrementum; & statura; F-TH, gewagduom/statura; F-TH, waghmo/incrementum; en A-S, wæstman/I. CL: fructificare; en ons GEWAS, n: fructus agrorum vel arborum; en ONDER-GEWAS, waterscheuten, folones; en OVER-WAS VAN VLÉESCH, m: excrecentia carnis, callosa & superflua caro; en UIT-WAS, m: excrecentia; en † WEDERWAS, onderblijfel, vegrandis; Wijders schijnt ook volgens de gedaente tot dezen Stam te behooren het F-TH, wagh/Yl: wæx/N. H-D, wachg/N. Saxon: wæg/Angl: wæte/A-S, wære/weax/wæx/en ons WAS, † WACHS, en † WAKS, n: cera; waer van ons WASSEN, † WACHSEN, I. CL: obducere cera; en VEURWACHS, veurschutsel van den bye-korf, propolis; dog als dan dient men wel het aenwinnen en vermeerderen voor de Grondbeteekenis van het Groeijen te nemen, gelijk ook A-S, gewæxen/auctus, dewijle het WAS eigenlijk een gewin dan een gewas is: hoewel ook dit † WACHS of † WAKS mede niet ongevoelig zijne Afsleiding kan vinden in het oude *Præter:* van WYKEN, met de A, op den A-S, trant.*

Met IE als in 't *Præter:*, of met de ingekorte I, vertoonen zig ons WIESE, WISCH, WISCHE, f: H-D, wisse/F, *pratum*; mogelijk ziende op 't groene gras, dat van 't ve

WA.

word afgeweid, en telkens weder aenwaft; waer by mede niet qualijk past het F-TH, wist/cibus; en wisthus/penuarium; naemlijk zulke spijs, die door de Landbouw word aengewonnen; hoewel ook A-S, wist/epulum, delicia; en ons WISSE, f: vimen; als rijs-scheuten van eenjarig of jong gewas; waer van een WISSE HOUTS, *fascis lignorum, foco destinata*; en gelijk de dunne rijsjes van euds, en ook nog tot binding dienden, zo schijnt die naem ook overgegaen te zijn op een bind-touw, als by WISSE, *restis*; voorts A-S, weoxan/I. CL: *maturescere*.

Tot het *Præter: Participii*: behoort het A-S, gewæxen/auctus; in-gewæxen/inmatus; un-awæxen/succidus; en un-weaxen/inmaturus; gelijk ook 't M-G, ug-wahsang/etatem habens; en ons VOLWASSEN, adultus.

Dog van een ander Zakelijk deel WAS zie by 't Wortel-deel WEEZ.

Het Wortel-deel.

WASCH, &c, in ons WASSCHEN, WIESCH en WOSCH, GEWASSCHEN en GEWOSSCHEN, III. CL: 4, lavare; AF-WASSCHEN, III. CL: 4, diluere, abluere. F-TH, wasfan (en wasgan/AL: waghjan)/wosc/getwasfan/III. CL: 4, lavare, diluere. A-S, wasfan (wæfcan en waefan)/wosc/getwasfen/III. CL: 5, lavare. H-D, waschen/wusch/getwaschen/IV. CL: 1, lavare.

Uit het Wortel-deel van 't *Præter:* ons WASCH, f: A-S, wæfche/H-D, wäsche/F. *lotio, linteorum elutio*; WASCH-AERDE, vol aerde, *terra simolia*; eene krijtagige aerde, by 't waschen in gebruik; en zoo meer andere takken.

Tot het *Præter:* met IE of I, ons WISCH, m: H-D, wisch/M, *involucrum panni, herba, straminis; peniculus, spongia*; als om 'er iet mede af te vege en af te waschen; waer van ons WISSCHEN, AF-WISSCHEN, I. CL: H-D, wischen/I. CL: *tergere, detergere, purgare*; en, als zinspelende op het bovengemelde WISCH, *involucrum panni, herba, straminis, &c*; ook het Vlaemsche en Brandfche

WA.

bandsche WISCH, HOED-WISCH, *m*: H-D, wisch / tråg-wisch / *M. cesticillus*; zijnde een wrong van inéén-gedraeit stroo, of andere stoffe, even gelijk de andere wischen, 't welk de Land-boerinnen en dienstboden, voornaemlijk hooger-op, in Duitschland en Brabant; op het hoofd leggen, om te gemakkelijker iets daer op te dragen of torschen.

Tot het *Præter*: met *O*, of de gelijkwaerdige *U*. schijnt te behooren het M-G, wusch / *fullo*; en ons WOKEN, I. CL: *aqua bulliente decrescente aliam infundere*; en A-S, wos / *decoctura*; en wosig / *succi pluvii*; als zinspelende op het wasch-werk.

De Zack-en Wortel-deelen.

WAT, in WAT? *quid?* zie daer van bij WEET, in deze *Pr*: en in WATTE, *lana carminata*; by WETT, in de II. Proeve.

WE.

WÉB, in WÉBBE, † GEWÉBBE, *tela, textura, stamen*; † Flandr: *tenea, cingulum textum*; enz, by WEEV, in deze *Pr*.

WÉD, in † WÉDDER-MAEND, *Junius mensis*; zie daer van by WAEY, in deze *Pr*.; en in WÉDDE, *fides data, sponsio, dos, annuum primum*; † *olim multa*; † *fidejussor*; † *curriculum, stadium*; en WÉDDEN, *deposito pignore certare*; † *Flandris, spondere*; enz, zie daer van by WEED, in de II. *Pr*.

WÉÉ, *ve*; zie daer van by QUYN, in deze Proeve.

WEED, in WEDER, † GEWEDERTE, *caelum, tempestas*; ON-WEDER, *tempestas turbida*; † WEDEREN, *serenatum vel turbidam tempestatem fortiri*; WEDER-LICHT, *fulgurum*; † WEDER-MAEND, *Junius mensis*; WEDER-MAEKSTER, *saga*; zie by WAEY, in deze *Pr*: en by WOED; in de II. *Pr*: en in † WEDE, *salix, vimen, virga*; WEDE-RIK, *salicaria*; WEDE-HINDE, *bedera*;

WE.

† WEDE-MAEND, *Junius mensis*; en † HÉR-GEWEDE, *vestitus & apparatus belli &c*; en WEDER, WEDEROM, *iterum, denud*; † *olim contra, adversus*; en † WEDEREN, WEDER-STAEN, *resistere*; en † WEDER, *aries*; &c, zie daer van by WEED, in de II. *Pr*: en in WEDUWE, *vidua*; zie daer van by WEET, in deze *Pr*.

† WEED, in † WEEDEN, *pasce*; zie daer van by WEED, in de II. *Pr*.

WEEF, zie by 't volgende WEEV, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

WEEG, &c, in ons WEGEN, WOOG en WOEG (ook oul: † WAG), GEWOGEN, II. CL: 4, *librare*; † *olim movere, moveri, & vehi*; en BEWEGEN, BEWOOG en BEWEGDE, BEWOGEN en BEWEEGT, II. CL: 4, en I. CL: *movere*; en ONTWEGEN, II. CL: 4, *fraudare pondere*; en OPWEGEN, II. CL: 4, *præponderare*; en OVERWEGEN, II. CL: 4, *confiderare, mente perpendere*; met een onafscheidelijk Voorzetsel; en derhalven in *Præter*: *Part*: OVERWOGEN; dog OVERWEGEN, II. CL: 4, *denud ponderare*, met een afscheidelijk Voorzetsel, en derhalven in *Præter*: *Part*: OVERGEWOGEN: en zoo voort meer andere *Composita* of Voorzettingen.

M-G, wigan en gawigan / wagen gawag / wigang en gawigang / III. CL: 3, *concutere, configere, & bellum gerere*. F-TH, wegan en wecan / wag en waec / gtwogan / II. CL: 5, *ponderare, & movere*. A-S, wegan / wog / wegen en gewegen / III. CL: 3, *vehere, movere, trahere, trutinare, portare*. H-D, wegen (en wtegen volgens *Bidiker*, en wtegen en wtegen volgens *von dem Spaten*); in *Præter*: wog en wäg / in *Præter*: *Part*: gewogen / II. CL: 2 en 3, *librare*; en H-D, betwogen / betwägen / II. CL: 2, en 3, *movere*. Yll: wega / in *Præter*: wö / en volgens de anderen van die *Classis* in *Præter*: *Part*: bogenn / III. CL: 2, *trutinare*; † *interimere*.

De

WE.

De eerste grondbeteekenis agt ik te zijn die van *movere*, & *vehere*, & *trahere*, als by 't Onze en 't A-S, en daer van die van *librere*, *ponderare*, & *trutinare*; als by 't Onze, 't F-TH, A-S, H-D, en Yl: en verder die van *concutere*, & *tr: configere*, *bellum gerere*; & *interimere*, als by 't M-G, en Yl.

Tot het Wortel-deel van 't *Præfens* met E, ons † WEGE, *f: ratio, motus*; & *via*; als eene beweging of onderwerp van beweging, en nu ook by ons met É ons WÉG, *m: A-S, weg/ wog*; *m: M. F-TH, weg/ M. AL: wech/ wec*; *M-G, wigg/ M. H-D, wegh/ M. Yl: wegur/ M. Angl: wape/ via*; in *Plur:* by Ons nog altoos WEGEN, niet *weggen*, gelijk ook AL: *weka/ via*. In den zin van *via* zijn ons WÉG- en WEEGBRÉE, A-S, *weg- en wog-brøde/ Angl: waphrød/ H-D, wegetich/ plantago*; als waiende breed langs den weg; en WÉGGELD, *straetgeld, vectigal, portorium vulgò Pavietrium, Strastura, & Wegstura*; als strekkende tot making en onderhoud van 't bestraten der wegen; en WÉG-GRAS, *n: polygonum, proserpinaca*; als groeiende langs den weg; en 't Geld: † WÉG-SCHYTE, *wee-ooge, tuberculum in palpebris, quod quidam fabulansur enafsi cum quis in via publica ventrem exonerat*; en onze spreekwijze ZYNES WEEGS, *m: illuc, quò vadere suum est*; ALLERWEGE, *passim*; en IN DE WEEG OF IN DE WÉG, *f: obstans*; en 't Vlaemsche WEGEL, *trames, semita transversa*; en WÉG, *uit de wég, f: a, abs, de*; & *apage*; waertoe ons WÉG-BRÉNGEN, *deportare*; en ons WÉGGIVEN, *dilargiri*; en † WÉG-VAERT, *iter*; en † WÉG-VAERDIG MAN, *viator*; en 't A-S, *weg-satan/ iter facere*; enz. Dog in den ouden zin van *ratio, motus*, ons DER WEGE OF DIER WEGE, *eò modo*; ZYNENTWEGEN OF VAN ZYNENT WEGEN, *ejus causa, ejus ratione*; en VAN WEGEN, *ob, propter*; TE WEGE BRÉNGEN, *efficere, peragere, eò rem ducere*; en 't Geld: en Sax: WEGER, *potior, melior*; als brengende meer rede en gewigt toe aen een zaak. En in den zin van *movere, librare*, ons WEEG-SCHALE, *f: A-S, weg-scala/ lanx*; en A-S, *weg/ wege/ statera*; en ons WEGER, *ponderator, & libripens*; en verder om de beweging, ons BEWEEGLYK,

WE.

mobilis; en M-G, *wegs/ M, motus, & tumultus*; en M-G, *wego/ F. A-S, wog/ AL: wag/ wage/ wada, fluctus*; en L-F, *wetter-wögen/ unda aquarum*; en Yl: *wogur/ fretum*; en H-D, *wögen/ fretum, mare, lacus*; om 't woelen der golven, hoewel deze twee laetsten eigentlijk tot een tak van 't *Præf:* bekooren. Van † WEGE, *via*, komt verder ons † WEGEN, † BEWEGEN, I. CL: *in viam dirigere, monstrare iter*; en † ONTWEGEN, I. CL: *deviare, recedere, & deducere à via recta*; en 't F-TH, *ar-wegan/ I. CL: reconciliare*; als de strijdende partijen te regt en op den weg des vredes helpen; en van † WEGE, *motus*, ons gemelde BEWEGEN, I. CL: *movere*; en 't F-TH, *wegan/ I. CL: movere, agitare*; en 't A-S, *wegan/ I. CL: portare*; en a-wegan/ I. CL: *auferre*. Dog op den zin van 't M-G, past best het F-TH, *weigan/ I. CL: affigere, vexare, afficere*; en 't A-S, *wögan/ I. CL: ludere, illudere*.

Nog ook met É, of I (als bij 't gemelde M-G, *wigan/ galwigan/ concutere*, 't H-D, *wiegen/ librare*, en 't M-G, *wigg/ en A-S, wig/ via*) ons † WÉGGE, nu WIGGE, *f: A-S, wegg/ wege/ H-D, wech/ M. Angl: wedge/ cuneus, affula cuneiformis*; als puntvormig om te gereeder ergens tusschen in te schieten, en te ligter daer door iets te bewegen: waer van ons † WÉGGEN, en WIGGEN, I. CL: *movere, librare*; en 't *Frequentativum* WIGGELEN, † WÉGGELN, I. CL: A-S, *wicellan/ I. CL: H-D, wtegelel/ wickeln/ I. CL: motitare, volvere, involvere*; en VERWIGGELEN, I. CL: *movere, trutinare, in loco agitare*; waer toe mede ons WÉGGE, *f: A-S, wöge/ Angl: wedge/ massa*; als door rollen, kneden, en bewegen bequaem gemaekt; en WÉGGE, *f: panis triticus, libum oblongum & lunatum*; 't zij overdragtelijk van WÉGGE, *massa*, om 't rollen en kneden; 't zij van † WÉGGE, *cuneus*, om de wigvormigheid ontleent; even gelijk van 't laetste ons BOTER-WÉGGE, *massa butyri oblonga in formam cunei coactum*.

Dog tot † WÉGGEN, † WIGGEN, *movere, librare*, schijnt mij mede te behooren, met den uitgang SEL, ons † WÉGSEL, † WIGSEL nu *Empbonicè* WISSEL, *m: en f: H-D, wechfel/ Saxon: weffel/ permutatio; & pennie*

WE.

cunia permutatio, Collybus, vulgo Cambium; als ziende op de wisselbeurtige verandering of op- en neergang der weegschalen, gelijk ook 't F-TH, son thema wechfale Abiaffes / *de vice, Abia*; *Tot: Harmon: p: 2*, en 't AL: wechfal / wechful / *vice, vices*, de verandering der wisselbeurten uitdrukt, 't zy opzigt hebbende op het oude gebruik der Bankiers op de jaermarkten, die zig aldaer met allerhande geld lieten vinden, om elken Koopman na zijn gerijf dat toe te wegen, en in te ruilen voor ander geld: waer van verder het F-TH, wechflon / I. CL: H-D, wechsten / I. CL: Sax: weffelen / en ons WISSELEN, I. CL: *mutare*; *Et permutare nummum argentarium, Collybistam agere*; en ons WISSELING, *permutatio*; en † WISSELINK, † WISSEL-BALG, *m: puer subditivus*. Voorts, in den zin van bewegen ons WIG-VIER, *n: lignum cariosum*; namelijk zulk vermolft hout; dat by nacht een schitterbewegend licht van zich geeft: gelijk ook om 't bewegen, of om de wigvormigheid der waggelvoeten als by de volgende Latijnsche benaming, ons WIEGE, *f: H-D, wiegen / Sax: weege / incunabula*; waer van ons WIEGEN, I. CL: H-D, wiegen / I. CL: *motare, movere cunas*; *Et ventilare*.

Dog, in den zin van 't wegen met de schakle, en den uitgang T, agter 't Zakelijkedeel, ons WIGT, *n: GEWIGT, n: A-S, wijht en wege / H-D, wijcht / gewicht / N, pondus, pensum*; waer van ons † WIGTEN, I. CL: *librare, vibrare, ponderare*; en ons WIGTIG, *ponderosus*; en GEWIGTIG, *magni momenti*.

Wijders ook met K in plaetse van G (even als by 't gemelde F-TH, wecan / wat / &c, *ponderare*; en AL: wet / via; en weka / via; en 't A-S, wecg / statera; *Et cuneus*; en 't H-D, weck / cuneus; en 't A-S, wicellan / motitare) ons WIK-BOONE, *lupinus*; om de puntige en wigvormige gedaente van de peulbolster; en daer van WIKKE, *f: H-D, wicke / F. vitia*; zijnde een klein en bruin soort van platagtige ortjes, in zulke wikboontjes groeiende. En, in den zin van bewegen ons † WIK, † WIKKE, en met K voorop. ook † KWIKKE of † QUIKKE, *libratio, involutio, circumvolutio*; *Et ponderis super manus aestimatio*; waer van ons WIKKEM, I. CL: en † KWIKKEN of † QUIKKEN, I. CL: *super ma-*

II. Deel.

WE.

nas ponderare, levando pondera aestimare; *Et tr: animo perpendere*; gelijk ook verder met KW of QU om de beweging en levendigheid, ons QUIK, KWIK, en † QUÉK, *Angl: quicke / vividus; levis, alacer, agilis*; A-S *twic / twica / vivens*; en † QUIK, † QUAK, nu Spiere, *pulpa, torus, musculus*; als de beweger der leden: en † QUIK, *pecus animans*; en 't Vlaemsche QUIK, *speetrum, spiritus*; en QUIK-ZILVER, *n: A-S, twic-seolfer / H-D, quecksilber / Angl: quickeilver / argentum vivum, hydrargyrum*; als met de geringite beweging voortlichtende, schoon anders zeer zwaer van stoffe zijnde: en QUIK-STÉÉRT, *motacilla, avicula assidue caudam vibrans*; en 't Verbum † QUIKKEN en † QUEKKEN, I. CL: A-S, *twiccan / twican / I. CL: vivere, moveri*; *Et agere, movere*; *Et nutrire*; en ons VERQUIKKEN, I. CL: F-TH, *erghuichan / I. CL: recreare*; als mede ons QUIK-HAGE, *sepes viva*; als doorn- en hultshagen, of zulke die 's Winters en des Zomers groen zijn; gelijk ook daerom in 't A-S, *twic-beam / carex*, by ons Duin-helm genaemt: beneffens het A-S, *twic-beam / Sax: wacholder / † quecholder en † wechelder* / by de Klevenaers WACHLER-BOOM, en Geld: WACHTEL-BOOM, *juniperus*; en 't Geld: WACHTEL, *bacca juniperi*; en 't H-D en Geld: WACHTEL by ons QUAKKEL, *coturnix*; en WACHLER-VOGEL, lijster, *turdus*; als azende op de beziën en vrugt van zulke altijd-groenende boomen: en daer toe weder QUAKKEL-BEYE, *f: bryonia, vitis alba*; als bemint van de quakkels; en daer van QUAKKELLEN, I. CL: *aucupari coturnices*. En wederom op de schudding en beweging ziende, en mede met a / die beneffens de vorigen eigenlijk tot het oude *Prat: behooren*, het A-S, *twacian / I. CL: tremere*. Dog, wederkeerende tot ons WIK, hier van verder ons *fræquentativum* WIKKELEN, I. CL: H-D, *wickeln / I. CL: motitare, volvere*; en ons IN-WIKKELEN, en † VERWIKKELEN, I. CL: *involvere*; als mede ons WIKKER, *m: A-S, wicca / Ponderator, quin etiam Augur, bariolus*; als de aentaende uitkomst overwegende uit de voortteekenen. Gelijk ook, met K of met CH, ons WIKKERY en WICHELERY, *f: auguria, divinatio*; benevens ons WICHELEN, ook † WICHELEN, I. CL: *bariolaris*; *Et bin-*

S s s

nire;

WE.

nire; welk laetste *hinnire* zijne betrekkinge heeft op het Oud-Duitsche gebruik, waervan Tacitus in zijn 10. Hoofddeel van de Zeden der *Germanen* vermeld, zeggende, dat de wichlaerijen daer onder ook in zwang gingen, voornaemlijk in 't acht slaen op 't hinniken van zekere witte paerden, tot koste van 't Gemeen in gewijde bosschen en wouden aengequeekt, vry van eenigen arbeid; welke, gespannen voor eenen geheiligden wagen, verzelt wierden van eenen Prieester, of eenen Vorst der Burgerye; terwijl zy zig zelf hielden voor dienaers, maer die paerden voor mede-wuftigen van den Raed der Goden: dus mede A-S, *woigtan* / I. CL: *haviolari, conjecturare, fascinare*; waer toe verder ons WICHELAER, *m*: A-S, *woigelere / woiglere / woehlere / augur, aruspex*; *ſ*: *incantator, sortilegus*; als mede het A-S, *woice* / en *woigele / saga, lamia*; waer van het A-S, *wicctan* / I. CL: *veneficiis indulgere*; wat voor booze schelmstukken onder de Heidensche wichelarye schuilden, wijzen deze woorden uit. Dog wederom met de lange IE, ons WIEKE, *f*: *ala*; om de gestadige wapperbeweging in het vliegen; waer aen zig gelijkvormig toont ons WIEKE, WOND-WIEKE, *f*: Saxon: *woke / turunda, peniculus cuneolus*; alzo genaeamt, zo ik gisse, om de wik-agrige gedaente van zulke wondpropjes, of vermits men vedertjes van ouds daer toe gebruikt hebbe.

Daerenboven is betrekkelijk tot den zin van bewegen het A-S, *wijht* / *movens creatura, animal*; als geschapen om zig te bewegen, en van plaets te kunnen verwisselen, in tegenstelling van de ziellooze groeijstoffe, als Boomen &c; en met ons WICHT, *w*: *infans, puer*; word nu eigenlijk zulke kleine kinderen gemeent, die of nog gewiegt worden, of ten minste nog zo jong zijn, dat men door spelen, stoeijen en woel-bewegingen haer vermaken kan of te vrede stellen: dog in samenstelling past men 't ook op menschen van volwassene grootte, als in ons BOOS-WICHT, *m*: *homo scelerosus, nequam*; en by 't AL: *valscher wicht* / *M. perversus nequam*; even of het ymand aenduidde die van de wieg af ten booze uitsloeg. of anders als in den zin van 't A-S, een boos dier of boos schepsel: hoewel ook, om zijnen plaeg-geest, en onrust omtrent zijn evcumensch dit BOOS-WICHT

WE.

geen quaden uitlog vind in den zin van 't gemelde M-G, *woigan* / III. CL: 3, *comutare, configere; bellum gerere*; en 't Kimbr: en Ysl: *wega* / III. CL: 2, *interimere*; waer toe ook verder behoort het A-S, *woig / woige* / AL: *woige* / en ons oude † WYCH, † WYGL, en † WIEG en † VOLK-WYG of † VOLWYG, *praelium, bellum*; en AL: *woig hebtag* / *certamen grave*; en Kimbr: *ein-wige* / *singulari certamen*; en Kimbr: *woig* / Ysl: *woig* / *homicidium, cedes*; en A-S, *woiga* / Kimbr: *woigur* / AL: *woigant* / *bellator, pugnator, heros*; en AL: *woidarwoigo* / *rebellio*, en A-S, *woicing* / *pirata*; en AL: *woic-haft* / *bellicosus*; en AL: *woighus* / en A-S, *woighus* / en *woic* / en Ysl: *woig* / N, *ars, propugnaculum, munimentum*; en A-S, *woig-craeft* / *ars militaris*; en A-S, *woigar* / *lancea*; en Ysl: *woigur* / N, *ensu*; Van 't A-S, *woig* komt verder het A-S, *woigtan* / I. CL: *pugnare, praeliari*; en op der krijgshelden doelwit schijnt te zinnespelen het Ysl: *woig-gur* / *insignis, gloriosus*; en *woigferud* / *honor*.

Tot het *Præter*: met OE, ons WOEGSTAERTJE, *w*: en met den uitgang UW *Enphon*: WOUW-STAERTJE, *motacilla*; *ſ*: *birundinis cauda*; om 't gestadig bewegen der staerten; en overdragtelijk, vermits gelijkvormig aen de gedaente van de staerten dier vogeltjes, ons WOEG of WOUW-STAERTJE, *f*: *subscus*, ook zwaluwsteerten genaeamt; zijnde van hout of andere stoffe gemaekt, tot verbinding, na de gedaente van die vogel-staertjes. Voorder met O het reedsgemelde Ysl: *wogur* / en H-D, *wogen* / *fretum*; om de beweging der golven.

Zoo vind men ook nog met den uitgang UWE, als boven, ons WOUWE, WOUWER, en WYWE en KIERE-WOUWE en KIEKENWYE, H-D, *wetje* / *milvus*; als roovende de jonge kiekens, en *Wouwe* genaeamt, of ook *Wye* (uit het *Præf*: met I gelijk eenige andere voorbeelden van dezen stamboom), om het zonderling bewegen van zijn staert, den zelve op en neerfrijkende, en verbreedende of verfmallende tot zijn bestiering, terwijl het lichaam, onder een stille roering der vlerken, in de lucht zweeft, en als hangende blijft: zulks dat m'er lessen voor 't bestier van 't roer van een schip, uit zou kunnen vinden; gelijk

WE.

WE.

lijk dan ook hier op, zo wel als op zijn eigen samenstel, past ons WY-WÓUWEN, WIE-WÓUWEN, I. CL: *motitare*; en WIE-of WY-WÓUTER, *papilio*; om de wapperbeweging der vlerken: maer, als zinspelende op de geele voeten van de kieken-wouwe, zo ik gisse, komt ons WÓUWE, WÓUWDE, *luteola*, & *quibusdam Unguis milvini*; om dat men met dit kruid linnen en hout &c. geel verwt; waer van wederom ons WÓUWEN, I. CL: *luteo colore singere*.

Maer uit het *Præter*: met A, gelijk by 't M-G, en F-TH, en in den zin van bewegen, ons WAG, GEWAG, en † GEWAEG, w: en † WAGE, f: *motio*, & *mentio*; waer van ons † WAGEN, GEWAGEN, I. CL: *movere*, & *mentionem facere*; en A-S, *wægan* / I. CL: *movere*; en ons † WAGE, f: *procella*; *fluctus*, *unda*; *gurgis*; A-S, *wæg* / *fluctus*, *unda*; *iter*; en AL: *wag* / *wage* / *mare*, *fretum*; *unde* Gall: *Vagne*; waer toe mede het Geld: WILDE WAGE, f: *stagnum amplum quod vento movetur absque procellis*; en het M-G, *wagian* / I. CL: I, *movere*, *agitare*, *concutere*. A-S, *wagian* / I. CL: *agere*, *agitare*, *motitare*, & *vacillare*; en M-G, *ga-wagian* / I. CL: I, *movere*, *motitare*; en *in-wagian* / I. CL: I, *conturbare*, *incitare*. Nog ook A-S, *wagian* / I. CL: *nutare*; waer van onder een zeldfame *Dialect*-verwarring met EI (even als by 't reeds-gemelde F-TH, *weigan* / *affigere*) ons WEIGER-TEEKEN, *renatus*; een zijdeling-schudding van 't hoofd; waer toe ons WEIGEREN, I. CL: *renuere capite*; & *olim Negare*, *nunc*, *abnuere*, *recusare*. Wijders ons WAGEN, m: A-S, *wægen* / *wæign* / AL: *wagan* / Yñ: *bagn* / M. H-D, *wagen* / Angl: *waggen* / *wægn* / L-Fr: *wægn* / *wægn* / *currus*, *carrum*, *plaustrum*; en L-Fr: *hoets* / *wægn* / *rbeda*; alzo met regt genaemt, of om 't bewegen en schudden, of in den A-S, zin van *vehere*, als om iet mede te vervoeren: hoewel ook met eenen, om 't gevaer van omvallen, by toeval, een goede zinspeling hier op heeft ons volgende WAGEN, *fortuna bilanci committere*. Voorts WAGEN-SLAG, m: WAGEN-LEEZE, f: WAGEN-SPOOR, n: *orbis*, *vestigium rotæ*; WAGEN-SPÉL, *scenici ludi*; van 't gebruik der Rede-

rijkers, die voor ruim een eeuw geleden, nog gewoon waren, haere kluchtspelen en gedichten, in de opene lucht. en op wagens zittende, op te zeggen: en WAGEN-STÉRRE, f: *ursa*, *arctos*, *signum septentrionali polo nixum*. Dog dat ons WAGESCHÓT, Angl: *wanscote* / *quercuum lignum scrinarium*; gewoonlijk afgeleid word, of van † WAGE, *unda*, om de vlamgolvinge van dat keurlijkste eikenhout, of van WAGEN, *carrus*, als of het voornaemlijk tot beschoot der wagens diende, vermits om zijn taejigheid allerbequaemst zijnde, om 'er dun beschoot van te maken, en alzo het rijtuig te minder te bezwaren, is, mijnes oordeels, de zaak nog niet wel getroffen; het eerste, om dat het woord SCHÓT als dan niet wel daer by past, het andere, vermits aen 't plumpe onder-wetsche rijtuig geen dun beschoot, nog keurlijk gevlamt hout, na allen schijn, gebruikt is geweest; behalven dat dit woord een netter en volledigen uitleg vind in ons verouderde WAEG, nu nog gewoonlijk WÉÉG, m: A-S, *wæg* / *wæg* / en Yñ: *wæggur* / M. *paries*, mede tot dezen hoofdtak betrekkelijk, vermits dragende het gewigt en den last van het dak, gelijk ook in den zelyen zin van dragen het A-S, *wægan* / I. CL: *portare*; dus dan beteekent ons WAGESCHÓT het zelfde als *wand-schoot* / gelijk het ook van ouds wel zoo genoemd wierd, vermits men federt langen tijd de wanden der beste kamers met dit sijne dunne en gevlamde eikenhout bekleed heeft; en daer van verder ons † WAGESCHÓTTEN, I. CL: *vestire parietes tabulis*; van dit zelfde † WAEG, WÉÉG, is ook ontleent ons † WAEG-LUIS, WÉÉG-LUIS, *cimex*; en WÉÉG-LUIS-KRUID, *xyris*; alzo genaemt, vermits de gewrevene bladen flinken als eene gedoodde weegluis, en † WÉEG-SLÉKKE, *cochlea*, *unda*, & *limax*; al tegen de mueren en wanden kruipende. Voorts, wederom in den zin van 't *wegen* ons WAGE, f: H-D, *wage* / F. A-S, *wage* / *wæga* / *wægg* / en *wæg-scala* / *libra*, *bilanx*, *trutina*, *statera*; en A-S, *wæge* / *pondus*; en ons † OVER-WAGE, f: *superpondium*, *auctarium*, *quod super pondus apponitur*; en ons WAGE, WAEG, f: *libra publica*; waer van verder het A-S, *wægan* / I. CL: *trutinare*, *librare*; & *portare*; en overdragtelijk ons WAGEN, I. CL:

S s s 2

I. CL:

WE.

I. CL: H-D, *wagen* / I. CL: *fortuna bilanci committere*; waer toe ons WAEG-HALS, *bomo audax inconsultè se fortuna committens*; gelijk ook met e / het H-D, *betwegen* / *temerarius*, *audacter*; en, zinspelende op het wippen en slingeren der weegschalen, ons *frequentissimum* † WAGELEN, nu WAGGELEN, I. CL: *motitare*, *vacillare*; en WAGGEL-BEENEN, I. CL: *caspitare*, *vacillare gressu*; en WAGGELEN, I. CL: *subigere*, *depserere manibus*; en WAGGEL-PEEREN, *pira manibus subigenda, ut mollia & mista reddantur*; en WAGGE, f: *sibiale laxum*; om het trillen van de omflagen dezer laerzen, onder't gaen: en verder, ziende op de beweging of levendigheid, het reeds voorgemelde † QUAK, *palpa*, *musculus*; en WACHLER-BOOM, WACHTEL-BOOM, *juniperus*; als altijdgroeiend en levendig zig vertoonende, en WACHTEL, QUAKKEL, *coturnix*; als azende op de beziën en vrugten van zulk soort van boomen; en 't A-S, *macian* / I. CL: *tremere*; &c.

Eindeling, mooglijk ook tot dezen Stam met een vooraenneming van S of Z (zie onze *Grondst. II. Verband: § XXXI.*) en met I en K, als by vele vorigen, ons ZWIK, *olim flagrum, flagellum: & nunc vibratio, libratio, vacillatio*; waer van ons ZWIKKEN, I. CL: *agitare*, *motitare*; *vibrate*, *librare*, *vacillare*; & *pedibus nutare*; waer toe mede 't Geldersche ZWIKKEL, *terebra major*, & *cuneus*; en ons ZWIK, ZWIKJE, *veruculum, terebellum quo dolia relinuntur*; om de wikkbeweging in het booren; en *transl.*: ons ZWIKJE, n: *spina dolii*. En, met A, ons ZWAK, *debilis*, & *vacillans*; als wiggelende; waer van ons ZWAKKEN, I. CL: *vibrare*, *vacillare*, & *debilitare*; en VERZWAKKEN, I. CL: *debilitare*; gelijk ook met G, en den uitgang T, en EL daer agter ons ZWAGTEL, *fascia*; als om de zwakheid te ondersteunen; waer van weder ons ZWAGTELEN, I. CL: *fasciis ligare*. En, met OE, ons ZWOEGEN, I. CL: *ambelare*; als zoo moeijlijk adem halende, dat krop en lijf sterk in- en uit-laende bewegen. Hoewel ook ons gemelde ZWIKKEN en ZWAKKEN vry wat gemeenschap van zin én gedaente hebben met de takken van ons ZWIKKEN, II. CL: I, *deficere*; 't gene by ons

WE.

ZWYK in deze Proeve staet verhandelt te worden; gelijk ook ons ZWOEGEN my betrekkelijk toefchijnt tot het A-S, *smogon* / II. CL: I, *suffocare*, *prævalere*, *inundare*, *obducere*; waer van te zien is by ons volgende ZWUIG, in de II. Proeve.

De Zaak- of Wortel-deelen.

WÉÉG, in WÉÉG, *paries*; en WÉÉG-LUIS, *cimex*; en WÉÉG-LUIS-KRUID, *xylis*; by 't vorige WEEG, in deze Pr.

WEEK, in WEEK, GEWEKEN verbuigfels van WYKEN, en in WEKE, *septimana*; zie daer van bij WYK, in deze Pr.; en 't laetste desgelijks by WAEK, in de II. Proeve.

WÉÉK, in WÉÉK, *mollis*, *flexibilis*, *infirmus*, *languidus*; WEEKEN, *emollire*, *macerare*; enz, by WYK, in deze Pr.

WEEL, in WEELDE, *voluptas*; † VERWELLEN, *eligere*; WELIG en WEELDERIG, *opulentus*, *opimus*, *lascivus*, *petulans*; zie daer van bij WIL, in deze Pr.; en by WEEL, in de II. Pr.

WÉEL, in WEELE, *vertex aquarum*, *gurgis*; zie by WELL, in de II. Pr.

WEEM, in WEMELEN, *fræquenter & ter viter movere*; & *terebrare*; zie daer van bij ZWYM, in deze Pr.

WEÉN, in ons WEÉNEN, *lugere*; zie daer van by QUYN, in deze Proeve, en in † VERWÉÉNT, *gloriosus*; zie by WINN, in deze Proeve.

WEËR, in WEËR en † GEWEËRTE, *aër*, *aura*, *cælum*, *tempestas*; ONWEËR, *tempestas turbida*; WËREN, *serenam vel turbidam tempestatem sortiri*; WEËRLICHTEN, *fulgurare*; WEËR-WYS, *praescius futura tempestatis*; zie daer van bij WAËY, in deze Pr: en by WOED, in de II. Pr; en in WEËR, *iterum*, *denuò*; & *contra*; en in WËREN, *resistere*.

WE.

re; en in WEÉR, *aries*; WÉREN-VLÉÉSCH, *caro vervecina & ovilla*; en WEÉRNATSÓP, *jus carnis ovillae*; en WEÉRSHÓÓFD, *turbo*; zie daer van by WEED, in de II. Pr.

WEER, in † WEREN, *esse*; en WERELD, *mundus*, & *olim saeculum*; en † WEREN, *durare*; zie daer van by WEEZ, in deze Pr: en in WERE, WEER, *defensio*; & *septimentum, vallum, palatio*; en GEWEER, *arma*; en † WERE-GÉLD, *multa cadis vel pugna*; en WEDER-WERIG, *repugnans, rebellis*; zie by WEER, in de II. Proeve.

WEÉR, in WEEREN, *durare*; & *callescere*; en WÉÉR, *callus*; en WEERELD, *mundus*; zie daer van bij WEEZ, in deze I. Pr: en in WÉÉR-WOLF, *lycaanthropos*; zie by WEER, in de II. Pr.

WEÉRD, in WÉÉRD, *dignus*; &c, zie by WEEZ, in deze I. Pr: en in † WÉÉRD, *insula*, & *propugnaculum, septum*; en WÉERDE, *specula, pharus*; en in WÉÉRD, *bospes*; en WÉÉRDSCHAP, *convivium*; enz: zie by WEER, in de II. Proeve.

WEERT, in † WEERTE, *alga*; zie daer van bij WERR, in de II. Proeve.

WEES, by WYZ, in deze Pr.

WÉÉS, in WÉÉS, WÉÉSKIND, *pupillus*; en WÉÉS HUIS, *orphanotrophium*; en † VERWÉEST, *orbatus parentibus*; zie daer van bij WYZ, in deze Pr.

WEEST, in GEWEEST, by WEEZ, in deze Proeve.

De' Wortel- en Zaek-deelen.

WEET en WIST, in ons WETEN, WIST, GEWETEN, Onregelms No. 5. *scire, intelligere, mente videre*. Dog een ander WLET en GEWETEN behoort 'er tot ons Wortel-deel WYT, in deze Proeve. Voorts

WE.

M-G, wotan / in *Prat: wiffa* / in *Plur: wiffedum*; en in 't *Pras: Indic: waat* / in *Plur: wutum*; Onreg: of VI. CL: No. 4. *scire, mente videre, intellectu percipere*. F-TH, wizan of wizzan / wista en westa / gwizzan / Onreg: No. 2, *scire*; in 't *Pras: Indic: ic wetz* / en *wit wizzum*. A-S, wotan / wiste / gewiten en witen / in 't *Pras: Ind: ic waat* / en *wie wutum* / Onreg: of V. CL: No. 5, *scire*; zo mede A-S, fore-wotan / *praescire*; en A-S, be-wotan / in *Pras: bewiste* / *custodire*. H-D, wiffen / wuffe (in *Subj: wuffe*) / gewuff / in 't *Pras: Indic: ich wiffz* / en *wit wiffen*. Onreg: No. 22, *scire*; Land-Fries witten / in *Pras: wiste* / *scire*. Angl: † wot / *scio*.

De eerste grondbetekenis agt ik geweest te zijn het klaerlyk zien met de oogen des verstands vernids 'er onder de takken zulkon zijn, die den zin van toezien behelzen.

Behalven de onregelmatigheid van a in 't *Pras: by sommige Ouden*, hebben ze dit ook allen gemeen, dat in 't *Pras: een g* gevonden word, en 't M-G heeft zelf een dubbelde g / die de gewoone terminatie ta overheericht.

Tot het Wortel-deel met E, of volgens der andren *Dialect* met I, ons WETE, f: WETENSCHAP, f: ook oul: † WETENISSE, † WITE, en † WITTE, f: AL: *hi-wiffida* F. *cognitio, scientia, notitia*; DE WETE DOEN, *dennunciare*, & *notificare*; en H-D, witz / M, *sapientia, ingenium*; A-S, witt / Angl: *witte* / *ingenium, intellectus*; Kimbr: en Yl: *wit* / N. M-G, *witt* / *ratio, scientia*; M-G, *unwiti* / en F-TH, *inwizzida* / *inscitia, ignorantia*; en Kimbr: *wite* / M, *rogus, strues, fax, qua, tempore belli accensa, adventum hostium indicabant vicinis*; en Yl: *witur* / A-S, *wita* / *sapiens, & consiliarius*; en A-S, *witol* / *sapiens*; en Kimbr: *wite-borne menn* / *homines scientia praediti*; en *witord* / *quod fit pluribus consciis*; en *wit-radur* / *bonus consultor*; benefens ons WETENS, WETEND-LIK, *ex industria, scienter, consulto*; TE WETEN, *nempe*; en † WETIG, † WITIG, † WITIG, A-S, *wittig* / *sciens, prudens, ingeniosus*; en A-S, *wetig* / H-D, *witzig* / *astutus*; waer van ons † VERWETIGEN, ou nog VERWITTIGEN, I. CL: H-D, *witigen* / I. CL:

WE.

I. CL: *notificare, denunciare*; en † VEURWITTE, f: H-D, *furtwitz* / Sax: *weuwitz* / *curiositas*; en † VEURWITTIG, *curiosus*, & *affectatè*. VOORTS ONS GEWETEN, n: MEDEWETEN, n: en GEWISSE, n: F-TH, *witz* / *conscientia*; en † GEWETIG, A-S, *wittol* / *conscius*; en † WIT-HÉÉR, *avus*; als wijs door zeer lange ervarentheid; en † WITKÉEN, † WITTEKEN, *avia*. Van 't M-G, *witti* / *scientia, observantia*, kan gevoeglijk gevormt zijn het M-G, *witan* / *at-witān* / I. CL: 2. *observare, custodire, tueri*; als toeverzigt op iet hebbende, iet gade slaende, en makende dat men wete hoe het daer mede slaet; met welke overdragt overéénkomt het gemelde A-S, *bewitan* / *custodire*. Dog in den zin van eene betuigenisse zijnes gewisse, komt ook het A-S, *wita* / *gewita* / M-G, *weittwoda* / M. *testis*; en F-TH, *gwtzscas* / AL: *hitwilda* / *hi-wizida* / A-S, *witnesse* / *gewitnysse* / *wit-ſctp*: M-G, *weitt-wodftha* / Yfl: *witnis-burdur* / Kimbr: *widn*: Dan: *widne* / en *widnesþprð* / Angl: *witnes* / *testimonium*; waer van het M-G, *weitt-wodjan* / I. CL: 1, en Yfl: *witna* / I. CL: en Angl: *to witnesse* / *testari*.

Wijders het oude † WITE-VROUWE, † WITGE-VROUWE, † WIT-VROUWE, † WITTIKE WYF, en † AELWITTE, Angl: *wiptche* / *jaga, maga*; als die zig uitgeven voor waerzegsters en weteressen van 't verborgene of aenstaende, als mede van 't verlorene of gestolene, terwijl de bygeloovigen en onnoozelen haer aenzien als wijs en byna alles wete, schoon door behulp van 's Duivels magt; dog by schranderen wierd al van ouds het bedrog ligtelijk vermerkt, alzoo men de razende beuzelwijfsjes ook noemde AELWETE, of AEL-WIT, en AEL-WITTE, *mulier inepta*, & *insana*; en † AELWETIG, † AELWITIG, en † AELWITTIG, *insanus, insipidus*.

Maer oulinks, en met regt, noemde men ook de ware Propheten met den naem van † WITTIGER, AL: en F-TH, *wizago* / *wizago* / M. A-S, *witega* / *witesaga* / M. *vaticinator, Propheta*; waer toe ook † WITIGEN, I. CL: F-TH, *wizagon* / *wizagon* / I. CL: A-S, *witegan* / *witgān* / I. CL: *prophetizare, vaticinari*; en A-S, *witedorn* / *prafagium*, & *sapientia*; en 't H-D, *wittreer*;

WE.

M, *sagax, praevidens*, & *angur*; van 't H-D, *wittreer* / I. CL: *animadvertere, animo cernere*.

Voorts met den uitgang ING, byna in dezelfde kracht als by 't Engelsch, alwaer die terminatie by 't Partic: *Præfens* dient, ons oude † WITING, † WITTING, *magus, scioldr*, & *sciens*; waer toe het Lovensche WITTING, *scioldr, Academia Lovaniensis alumnus*.

Daerenboven, ten opzigte van het afkondigen en doen weten, behoort ook tot dezen Stam, met de ingekorte É, of oul: ook I, ons WÉT, † WIT, † WITE, f: M-G, *witt* / N. *lex*; F-TH, *wizgod* / *lex*. En gelijk van ouds by de Romeinsche Republiek eene wet, die de Magistraet noodig oordeelde, eerst met hulpe van voorzienige mannen in geschrift gestelt, dan den Roomschen Raede medegedeelt, wijders driemaal negen dagen in 't openbaer voor 't volk ter overweging gelaten, verder op de groote Burger-zameling den Volke deswegen haer goedagten by stemminge afgevraegt wierd, en na goedkeuringe en bezweeringe van dezelve eerst de kracht verkreeg van een Wet te zijn; alzoo is ook by ons de WET, schoon niet in die formaliteiten, egter als iets, dat openbaerlijk moet afgekondigt worden; gelijk ook onze Placcaten deze woorden van WY DOEN TE WETEN in het hoofd voeren: hoewel ook de zin van 't gemelde M-G, *witan* / I. CL: *observare*, ten eenemaal daer op past, om dat de WÉTEN gegeven worden om die te onderhouden, en dat op eene boete voor de overtreders; in welken opzigte dit zelfde woord WÉT, in gelijke gedaente, mede zijne betrekking heeft tot het *Præter*: van het A-S, *witan* / III. CL: 1, en ons WYTEN, II. CL: 1, *culpate*; gelijk ook daer van het A S, *witte* / *pœna, supplicium, exprobratio*; en A-S, *wite-hus* / *suppliciorum domus*; en Saxon: *witche* / Geld: *WÉTTE, multa secundum leges denunciata*; en ons † WÉTENS, I. CL: *multare*; want zonder boetens of straffen zijn de Wetten kragteloos; waerom dan de Voorouders, zo ze 't met voordagt gedaen hebben, wijslijk, of zo 't by toeval gebeurt is, gelukkig, eenen naem hier toe hebben uitgekozen, die op twee stamboomen past, welke te samen de gantsche kracht en dienst der Wet zeer volledig uitsbeelden: Ondertusschen is ook hier van over-

WE.

overdragtelijk ons WÉT, A-S, *wite* / *Senatus*, *Magistratus*, *Senatores*; en WÉT-BANK, *tribunal*; als mede WÉTTIG, WÉTTELYK, † WITELYK, † WITTELYK, *legitimus*; en daer van ons WÉTIGEN. I. CL: *legitimare*. Maer van een ander WÉT, zie by 't volgende WET, in de II. Pr.

Dog met S of Z zonder T, gelijk in de H-D, en F-TH *Dialect*, als medeby 't M-G, *Præter*: komt het gemelde AL: *wizz* / M-D, *gewiffen* / N, en ons GEWISSE, *n: conscientia*; beneffens de andere voorgenomde F-TH, en H-D, voorbeelden. Waer by men voegh kan ons Wis, GEWIS, H-D, *gewiff* / *certus*; als wel wetende; en ons Wis-KONST, *f: mathesis*. F-TH, *gewiff* / en AL: *hwiff* / *scilicet, autem, etiam, ergo*; hoewel ook dit Wis, met omtrent gelijk regt, tot het volgende Wortel-deel WEEZ kan betrokken worden. Maer met T agter de S, gelijk by 't *Præter*: behoort tot dezen stam het A-S, *wifan* / *wustan* / I. CL: *cognoscere*; en het Friesche BE-WISTEN, I. CL: *fidem affirmare, asseverare*.

Wijders, uit hoofde van de grondbeteekenis van 't *klaerlyk zien*, schijnt ook overdragtelijk hier uit ontleent te zijn, ons WIT, M-G, *hwets* / H-D, *wets* / A-S, *hwit* / *hwid* / AL: *wiz* / *wizz* / Kimbr: *hwit* / *wid* / Dan: *hwit* / Sax: *wit* / Angl: *white* / *albus*; als by uittek klaer voor 't gezigt uitliggende, en sterke aendoening voor 't verstand gevende: zoo word mede het Grieksche *λευκος, albus*, afgeleid van *λευσσω, video*; waer toe verder ons WIT; OOG-WIT, *n: album, scopus*; en WITTEN, I. CL: M-G, *hwetsjan* / *gajhwetsjan* / I. CL: I, A-S, *hwittan* / I. CL: H-D, *weffen* / I. CL: *album facere; dealbare, gyfsare*. Dat nu het M-G en H-D, de *et* voert, komt overeen met het *Præf*: van 't H-D, *tehwets* / *scio*; gelijk ook uit het A-S, *Præf*: met *a* / dog met eene vooraenneming van *h* / die by den Kimbr: tak gemeen is, en in den zin van weten, het A-S, *hwate* / *omina, auguria*; en A-S, *hwatunge* / *divinatio*. Verder schijnt ook tot dit WIT, *albus*, betrekkelijk te zijn het F-TH, *witwaa* / F, en ons † WITTE, † WIT-VROUWE, nu WEDUWE *f: H-D, wittwe* / *witt-fran* / M-G, *widwaa* / F. F-TH, *witwaa* / F. A-S, *wedewe* / *widwaa* / *wi-*

WE.

dewe / F. Angl: *widwa* / F. *vidua*; en † WITMAN, *viduus*; vermits men, volgens *Kiliaen* van ouds onder ons, even gelijk by de Romeinen, witte kleederen in den rouw aentooog, en niet zwarte gelijk nu. Dog alzo men by 't M-G, A-S, en Ons de D vind, zou ik gissen dat de T by † WITTE, een H-D *Dialect* is, die gewoonlijk de oorspronkelijke D in T vercharpt, en dat te gelijk met het gebruik van rouw-gewaed, ook deze naem van de Romeinen ontleent zy geweest: maer netter vertoont zig de T, in het A-S, *hwitel* / *hwittie* / *lena*; zijnde een wit rouw oepkleed of mantel, waer van zig de Heidenfche Priesters, of ook de krijgslieden bedienden: En, ons voorgemelde † WITVROUWE, AEL-WITTE, *f: saga, maga, insana malier & inepta*, is mede tot dezen zin betrekkelijk, om dat dit volkje in hare verzierde spokerymaking gewoon is des nagts in 't donker in witte kleederen de angstvalligen by te komen, om, tot meerder akeligheid, nader aen verzeene geesten uit den grave te gelijken. Verder tot WIT, *albus*; ons WITTE-BROOD, *n: panis candidus, primarius, ex tritico absque ullo surfure*; en WIT-MOES, bloempap, *athera, pulis ex tritici farina lacti permixta*; WITGELD, zilvergeld, *moneta argentea*; † WITPÉNNING, *nummus argenteus duodecim obolorum*; en 't Geld: WITTE, *as assis*; en WIT VAN DEN BOOM, spint, *alburnum*; en WIT VAN DEN KAPOEN, borstspieren, *musculi pectorales caponis, galli &c*; WIT-GÉRWER, zecmleerbereider, *alutarius*; en WIT-WÉRKER, *faber abietarius*; die tafels en kassen, welke beschildert, en eerst met een witte lijm-grond overtogen worden, gewoon is te maken; en 't Vlaemsche WITTE, wit of huive van den karre-wagen, *tympannum currus*; zijnde gemeenlijk van wit zeildoek gemaakt en ongeschildert; en WITSEL, *n: gypsus, tectorium, albarium, calx uda qua paries dealbatur*; en WIT-QUAST, *peniculus textorius quo albarium inducunt parieti*; en WITWORTEL, *polygonatum, vulgo sigillum Salomonis*, H-D. *wetswurth* / Sax: *witwortz* / Angl: *toprewutt* / om de witheid van deszelfs wortel zo blank als marmet: en WITTEDONDERDAG en WITTE VRYDAG, *pridie parasceves*; om dat van ouds op die dagen gewoonlijk wittebrooden wierden uitgedeelt; gelijk ook

WE.

ook het Geld: † WITTE ZONDAG, H-D, *Wetis-sondag* / *dominica in albis, octava Pasche*; van wegen de witte kleederen, die men van ouds, van Paeschen af, agt dagen lang nae den doop, onder de Christenheid gewoon was te dragen: en by den Vlaming noemden men ook eertijds † WITTE ZONDAG, en Angl: *whit-sondage* / *dominica pentecostes*, zie *Kiliaens* Woordenboek: By dezen tak past ook niet qualijk ons WITTING, WIT-VISCH, *apna*, *alburnus*; en WITTING, WYTING, Angl: *whyping* / *asellus mollis, piscis argenteo splendore, e genere asellorum*; en ZOO voort.

Tot het A-S, *Præfens* met a / het bovengemelde *hwate* / *omina, anguria*; en *hwatunge* / *divinatio*; en mogelijk ook ons WAT? H-D, *was?* *quid?* omtrent in den zelfden zin als of men zeide TE WETEN? *nempe?*

Eindeling in 't A-S, vind men ook by versmeltinge en uitlatinge van w / het A-S, *nptan* / *ignorare*; voor ne *witan*; en zoo mede A-S, *netend* / *nptend* / *nesciens*; *nptendlice* / *ignoranter*, *rudis*, *bestialiter*; *npteness* / *niteness* / *ignorantia*; en *neteness* / *ignominia*; en zoo voort.

De Wortel-deelen.

WEEV en WEEF, in ons WEVEN, in *Præt*: out: † WAF en † WOF, nu WEEFDE, in *Præt*: *Part*: GEWEVEN, VI. CL: en out: III. CL: 1, *tela* *texere*, *circumvolvere*, *involvere*. F-TH, *gi-wedan* / *contextus*; zie VI. CL: of Onreg: No. 12. A-S, *wefan* (*wæfan* en *weofan*) / *wæf* en *wof* / *wefen* en *gewefen* / III. CL: 3, *texere*; en *be-wæfan* / III. CL: 3, *obvolvere*. Angl: *to weave* / *wove* / *woven* en *weaved* / *texere*. En Yl: *befa* / *bof* / en volgens de anderen van die *Classis besenn* / III. CL: 2, *texere*; gelijk ook in 't Yl: uit de verloopene IV. *Classis* 1, het Yl: *befia* / *bafde* / *basenn* en *bafdur* / *circumvolvere*; welk laetste meerendeels een Gelijkvloeiend *Verbum* is, uit het oude *Præt*: met a / by verloop, gevorint.

Dit het Wortel deel met E, en by som-

WE.

migen met I, ons † WEVE, nu WEEFSEL, n: A-S, *weofung* / *textura*; en, met deverwante B, in plaats van V of F, ook WÉB-BE, f: en n: † GEWÉBBE, A-S, *wob* / *wobb* / *webbe* en *wæbbe* / *tela*, *textura*, *stamen*; en WÉB-GAREN, WÉB-DRAED, *stamen*; en 't Vlaemsche WÉBBE, *fascia, tania, cingulum textum*; en ons WEEF-GETOUW, n: *machina textoria*; en A-S, *wob-taw* / en *wob-teag* / *linum*; en ons WÉB-BÓOM, WEEF-en WEVERS-BÓOM, m: A-S, *wob-beam* / *jugum, liciasorium*; als mede ons WÉB-SPINNE, f: *aranea*; en SPINNE-WÉB, n: A-S, *wefegang* / *telum araneæ*. En van WEEV of WEEB komt het H-D, *weben* / I. CL: *texere*; gelijk ook uit zulk eene afleiding, of verloop, ons *Præt*: WEEFDE. Voorts ons WEVEL, m: WEVEL-DRAED, m: en WEVEL-GAREN, m: H-D, *wiesel* / *wassel* / M. A-S, *wefels* / *westa* en *wist* / *subtegmen*, *trama*, *licium*; als de inslag die met den wevel of de spoel tusschen de scheerdraden telkens ingeschoren word: en A-S, *wæfels* / *wæfpls* / *wefels* / *westa* / *velamen, pallium, palla, panicula*; en ons WEVER, m: H-D, *webet* / M. A-S, *webba* / M. *textor*; en WEEFSTER, WEVERSE, f: A-S, *webbestre* / F. H-D, *webetin* / F, *textrix*; en WEVERY, f: H-D, *webetep* / F. *textrina*, & *textura*; en Yl: *befur* / H-D, *wüppe* / F, *tela textoria*; en A-S, *webung* en *wæfer-stow* / *scena, theatrum*; vermits met geweene zeildoeken overspannen. Voorts het Vlaemsche WÉVEL, WÉFFEL, *vibex*; om de geessel-striemen, als schuine weessel-draden over en weer geslagen. Dog, als zinspelende op de wemeling en den op- en neder-gang van 't weefgetouw, mogelijk hier toe het H-D, *weben* / I. CL: *movere, moveri*; *in altum elevari*, & *elevare*; waer van wederom het H-D, *webet* / M. *motor, agitator, impulsor*; en 't *Frequentativum* H-D, *webelen* / I. CL: *motari, agitari, versari*; & *tr: gerere aliquid, opus facere*; en 't H-D, *webel* / *weibel* / M, *viator*; en *feld-webel* / *feld-weibel* / M. *centuria structor*; hoewel ook dit soort betreklijk schijnt tot ons Wortel-deel ZWYV, in de II. Pr. En, of nu ons WEVEL, m: A-S, *west* / *wisfel* / *wisbil* / *wibba* / *curculio, scarabeus, cantbarida*, & *midas, vermiculus in fabis nascens*, ontleent zy geweest van 't op- en neer-bewegen in

WE.

WE.

In 't vliegen, of van eenige andere eigenschap op het Weven bereikbaar, is by my nog twijfelachtig, en onzeker.

Wijders aengezien by 't gemelde H-D, *wibel* / *viator*, het verloop van *i* of *e* / in *el* / al plaats heeft, zo is 't waerschijnlijk, dat het H-D, *weiffen* / I. CL: *glomerare, fila vertere*, vermits bijzonderlijk tot het weefwerk behoorende, mede hier uit gesproten zy; en, gelijk onze *Y* eene verlangde *I* is, en door de H-D, *ei* / beantwoord word, volgens de *Dialect-regel*, zo schijnt aldus tot dezen stam ook te passen, ons *WYF*, *w*: en † *WYVE*, F-TH, *wib* / N. A-S, *wif* / *wpf* / N. H-D, *wib* / N, Yñ: *bif* / N. *uxor, conjux*, & *femina*; 't zy als zinspelende op den vastgewevenen en onverbreekelijken band des egten huwelijks, gelijk het meest eene getrouwde vrouw, en niet eene maegd beteekent, 't zy (en dat ook met goed regt) als ziende op het Weven, dewijl, van de oudste Historie-tijden af, dit eene konst en handwerk was der edelste en dechtigste Vrouwen; welke laetste zinspeling bevestigd word, niet alleen in het H-D, *wesse* / *rbombus, rota glomeratoria*, en 't gemelde H-D, *weiffen* / I. CL: *fila vertere, agglomerare* (gelijk ook in 't stuk van regten de Maegtschap van Vaders zijde by ons *zwaermagen*, en die van Moeders zijde *spille-magen* van de spille of spinrokken genaemt worden), maer ook in 't A-S, *wap-mann* / *vir*, en *wif-mann* / *femina*; daer aen den man het wapenwerk, en aen de vrouwe het weven toegeeigent word. Hier toe verder, als opzigt hebbende op het noodlotlijke weeffel der Heidenische Schik-Godinnen, het A-S, *getwisse* / *fatum*; en *wife*-en *gewise*-selig / *beatus*; en van *WYV*, is verder gevormt ons † *WYVEN*, I. CL: A-S, *wifian* / *wifigan* / *gewifian* / I. CL: *uxorem ducere*; en ons *VERWYVEN*, I. CL: H-D, *berweibern* / I. CL: *mulierari, effeminari*, & *nimis appetere feminam*; en het AL: *wip hezarida* / F. *muliebria ornamenta*.

Verder, in een ouder AL: *Dialect* van P, voor B of F, vertoont zig mede het H-D, *wippe* / F, en ons *WIPPE*, *tollewo*, & *furca*; & *paibulum radiis vel palis trajectum*; om het op- en nedergaen, gelijk 't getouw van de Wevery; waer van wederom ons *WIPPEN*, E. CL: H-D, *wippen* / I. CL:

II. Deel.

in altum tollere, & deorsum dejicere; & agitare, vibrare; & pendere atque tremulomotu agitare; en *WIP-STÉERTEN*, I. CL: *agitare caudam*; en *WIP-STÉERTJE*, *gnaphalus*; een vogeltje dat zijn vlerkjes en staert dikwijls opwipt; en 't Sax: en Geld: *WIPPERAER*, roervink, albeschik, *ardelio*; als mede *transl*: † *WIPPE*, stropkooorde, *fidicula*; als tot de wippalg behoorende; en † *WIPPE*, Angl: *wippe* / *flagrum, flagellum*; om 't heen en weerflingeren der roeden; waer van † *WIPPEN*, I. CL: Angl: *whippe* / *cadere flagris, flagellare*; en A-S, *wipian* / *wipian* / I. CL: *tergere, purgare*; gelijk ook om 't schitterlicht † *WIP*, † *WYF*, *lumen tremulum*; & *fax*; waer toe mede *transl*: *SCHEELE-WIP, strabo*.

Tot het oude *Prater*: met A, het gemelde H-D, *waffel* / M, *trama, licium, subregmen*; en 't Yñ: *baf* / N, *involutio*; waer by ook, met gelijk regt ten opzigte van de gedaente, en ook niet ongevoeglijk ten opzigte van den zin, toepasselijk komt ons *WAFEL*, f: H-D, *waffel* / Angl: *waftre* / *crustulum quadrangulis conscriptum, unde Gall: gauffre*; als zijnde een soort van gebak, dat weefruitig met hoogtens afgedeelt is; behalven dat men ook een plat-agtig soort van wafels maakt, die uit het bak-zyer komende in-eengerolt worden, zo dat de zin van 't Yñ: *baf* / *involutio*, en van 't A-S, *wafan* / *volvare*, daer in te vinden is. En wederom met B of V, ons † *WAVE*, f: H-D, *wabbe* / F; F-TH, *wabe* / *wabo* / M, *favus*; om 't ruitige samenweeffel der honigraten; en ons *WAVERAET*, *liquamen, garum*; even als de honig uit de waven loopende. Maer op de wip-en wiggel-beweging van het Weven ziende, het H-D, *wabben* / I. CL: en *wabbelen* / I. CL: A-S, *wastian* / *wastian* / I. CL:; en by ons *WAPPEREN*, I. CL: *per ventum agitari, fluctuanti & vibranti dum pendet motu*; waer toe mede ons *WAPPER*, *m: tollentem*; & *flagellum, librillum*; & *pila plumbea*; & *castus*. Eindelings uit het *Prater*: met O, of de gelijkwaardige *ü* / het gemelde H-D, *wüppe* / F. *tela textoria*; en zoo voort.

Ttt

WEEZ,

WE.

WE.

De Wortel- of Zaak-deelen.

WEEZ, WAS, WAER, ZYN, BEN en BIN en IS, in ons WEZEN en ZYN, in *Prat.*: WAS en WAER, in *Prat.*: *Part.*: GEWEEST en oul: GEWEZEN, Onreg: No. 6. onder de Hulpwoorden, *esse, existere*; en onder meer andere *Composita* ons OP-ZYN, OP-WEZEN, *consumptum esse; quin etiam, non iuisse cubitum*; en 'ER OP-ZYN OF OP-WEZEN, *rem attingere; & accrescente statu frui*; en ÉRGENS OP UIT-ZYN OF UIT-WEZEN, *moliri aliquid; venari quid*; ÉRGENDS VOOR-WEZEN, *rem aliquam patrocinari*; en UIT-ZYN, UIT-WEZEN, *abesse; vacuum esse; & evanuisse*. Het oude *Prat.*: *Part.*: GEWEZEN gebruikt men nog altijd, wanneer men 't voor een *Adject.*: van nooden heeft, als DE GEWEZENE MAN VAN &c, dog nooit de *geweeſte man*; by *Melis Stoke* vind men ook pag: 113. had hi ghespn / voor HAD HY GEWEEST, en pag: 121, ſt hadden ghespn / voor ZY HADDEN GEWEEST, en pag: 109, hi had gewefen / voor HY HAD GEWEEST. In ons *Prat.*: *Indicat.*: is ook groote verandering van Wortel-deelen, als Ik BEN, (in praetael ook Ik BIN) Gy en GYL: ZYT; HY IS; WY en ZY ZYN (dog in praetael ook wel WY en ZY BENNEN of BINNEN, Gy en GYL: BENT of BINT.) In 't *Prat.*: *Subj.*: Ik en HY ZY, &c. 't overige zie men by onze Onregelmatige *Verba*, in 't agtste Hoofdstuk. Dit *Verbum* ZYN vereifcht een *Genit.*: *persona*, als het den zin verkrijgt van *bezitten in eigendom*, of *toebehooren*, als DIT IS ZYNES, MYNES, en DAT IS GODES, &c.

M-G, Wifan/was (in *Plur.*: 1. *perf.*: weig wifum / en in *Subj.*: 3 *perf.*: Sing: ig wiefi) / in *Prat.*: *Part.*: weifichg / VI. CL: 8, of Onregelmat.: *esse, manere*. In 't *Prat.*: *Indic.*: ik hu / ſum; du ig / es; ig iſt en wifich / est; weig ſjum / ſumus; juſ ſjud / eſtis; eis ſind en weifind / ſunt. In 't *Prat.*: *Subj.*: ſjiau / ſjais / ſjai; in *Plur.*: ſjaitna en wifan / ſjaitch / ſjaitna / ſim &c; dus mede M-G, thaitch-wifan / VI. CL: 8, *manere*.

F-TH, wifan / wifan en ſim of ſin / in *Prat.*: was en war (in *Subj.*: wart), in *Prat.*: *Part.*: gtwefan / VI. CL: of Onreg: No. 1,

esse. In 't *Prat.*: *Ind.*: ich bin of bin / ſum; thu biſt / es; her iſt of ig / est & erit; wir ſin of ſin / en bitumes / en AL: pirones / ſamus & erimus; ic ſit of ſit / en bitut en AL: bitut / eſtis; ſie ſind / ſint en ſin / ſum; in *Subj.*: ich ſi / ſim; thu ſiſt of ſig / ſis; her ſi / ſi en wiſt / ſit; wir ſin / ſimus; ic ſit / ſiſis; ſie ſin / ſur; en dus mede AL: durub-wifan / VI. CL: No. 1, *perseverare*; en ferra-wifan / VI. CL: No. 1, *praesse*.

A-S, wifan / en f wofan / en beon; in *Prat.*: was en was / esse; In den *Infini.*: *obliquus* A-S, to beonne en to wifanne; en in 't *Prat.*: & *Fut.*: *Indic.*: ic eon / thu eart / he ig; in *Plur.*: we / ge / en hig ſum / ſum & ero &c; dog ook in *Fut.*: *Indic.*: ic beo / thu biſt of bpiſt / he bpiſt of biſt; in *Plur.*: we / ge / en hi beo / ero &c; in *Subj.*: *Prat.*: & *Fut.*: ic / thu / en he beo of ſi; in *Plur.*: we / ge / en hig beon of ſin / ſim & fuero &c; in *Prat.*: *Indic.*: ic en he woſ of was / thu woſe; in *Plur.*: we / ge / en hig worron / eram &c; in *Prat.*: *Subj.*: ic / thu / en he woſe; we / ge / en hi worron / fuerim &c; in *Part.*: *Prat.*: wiefende. Wijders in 't Engeliſch to be / esse; in 't *Prat.*: *Ind.*: t am / thouart / he ig; we / je / en thep are / ſum, &c; in *Subj.*: t bee / thou beeft / he bee; we / je / en thep bee / ſim &c; *Prater.*: *Indic.*: t en he was / thou waſt; we / je / en thep were / eram &c; in *Subj.*: t en he were / thou wert / we / je / en thep were / fuerim; *Part.*: *Prat.*: beting / ans; en *Part.*: *Prater.*: been. Zie de A-S, V. CL: of Onregelmat.: No. 2.

H-D, ſepn / in *Prat.*: war (in *Subj.*: wære) in *Prat.*: *Part.*: gewef en gewefen / esse; No. 2, onder de Hulpwoorden, agter de H-D, *Verba* van de I. CL: in 't *Prat.*: *Indic.*: ich bin / du biſt / er iſt; in *Plur.*: wit en ſie ſind of ſepnd / thr ſepnd / ſum &c; in *Subj.*: ich en er ſep / du ſepst / wir en ſie ſepn / thr ſepst / ſim, &c; in *Prater.*: *Imperf.*: ich en er war / en in *Subj.*: wære / eram & fuerim.

Yll: vera / esse; in *Imperf.*: var / (in *Subj.*: hore); zie by de Yll: hulpwoorden No. 2, in 't XXXV. Hoofddeel. In 't *Prat.*: *Indic.*: eg er (ſum), thu est / harn er; in *Plur.*: vier erum (ſumus), thier erud / thier eru; en in *Subj.*: eg ſie / thu ſtert / harn ſie; vier ſieum / thier ſieud / thier ſieu / ſim, &c; in *Prater.*: *Indic.*: eg var / thu varſt / harn var /

WE.

bar/ vier borum/ thier borud/ theit born/ eram &c; in Subj: eg/ thu en hann bore; vier borum/ thier bornu/ theit bore/ &c.

Land-Fries, wezzen/ esse; in Præt: woter en was/ in Præt: Part: weest en weesten.

Onder alle de Onregelmatige Verba van den gantschen Kimbrischen en Duitschen tacl-tak zijn 'er genen, die thans meerder of zo veel uit den haek loopen, als dit Verbum: egter is het 'er, uit kragte van de betekenis en dienst, zoodanig een, dat men 't zelve onder de eerste taelmaking noodig had, en overzulks onder de alleroudste Verba's te rekenen heeft. Niettemin gaet het zeer ongeregelt, zelfs mede onder 't Latijn, en andere taeltakken, die we onder het Keltisch betrokken hebben, waerom we dit wat nader zullen inzien, en mijne opmerkingen ter beschouwinge voorbrengen.

Vóoreerst zie ik dit Verbum aen als een mengsel van vele woordtakken uit verscheidene stammen gesproken, die elk eene zelfde of gelijkwaardige betekenis hadden, en, na hare Dialect, geregelt liepen in hare eerste geboorte. De vier voornaemsten zijn.

No. 1. ons WEZEN, F-TH, wifan/ wefan; A-S, wesan; M-G, wifan; L-Fries wezzen/ esse; en daer van ons Præt: Imperf: WAS; M-G, was; F-TH, was; A-S, was en was; Angl: en L-Fr: was/ eram; en ons Præt: Part: † GEWEZEN, GEWEEST, M-G, weesth; F-TH, gtwefan/ L-F, weest en weesten; en in 't Præt: Part: ons WEZENDE, M-G, wifand; F-TH, wifande; A-S, wesende/ &c; ens. En overmits de W eene voorletter is, die dikwijls onder den Kimbrischen tak, en nog meer onder den Keltischen, word agtergelaten, zo stemt ook vry net hier mede overeen het Latijnsche esse; beneffens het Oud-Latijnsche *superescit* voor *supererit* (uit *Ennius* door *Festus* aengehaelt, zie *Author: Ling: Lat: pag: 183 en 455*), en *escit* voor *erit* (ook aldaer pag: 283); als mede *esum* voor *sum*, en zoo verder *esis*, *esit*; *esumus*, *esitis*, *esunt* (zie *Vossii Etymolog: in voce Sum*); gelijk ook het Grieksche *εἶς*, *es*; *εἶς*, *est*; *εἶομαι*, *ero*; &c, en *εἶο* en *εἶω*, *esto*; by ons WEEZ, &c. En, op gelyken voet, zonder W voorop, ons IS, M-G, ist;

F-TH, ist en is/ A-S, is en is; Angl: is/ H-D, ist/ est.

No. 2, ons verlorene † WEREN, Yl: wera/ esse; waer van nog overig is ons Præt: WAER (in Subj: WARE), 't F-TH, war (in Subj: wart)/ 't H-D, war (in Subj: wāre); 't Yl: war (in Subj: wāre); L-Fr: waler/ eram; en 't A-S, thu wāre/ eras; en A-S, wāre/ Angl: wāre/ *fuerm*; en 't Yl: wer/ esto; wer/ estote; en berande/ ens; enz. Gelyk ook, volgens de gemelde voorafzatinge van W, het Latijnsche *eram*, & *ero*, &c; beneffens het Yl: er/ est; *erum*/ *sumus*; en thu ett/ es; en A-S, thu eart/ es & eris; en Angl: thu att/ es; en weate/ *sumus*; &c; en, zoo 't my toefchijnt, verschilt slegts hier van in Dialect het F-TH, btraum en btrumeg/ *sumus* & *erimus*; &c, zijnde het even wettig, of men de B hier aenzie als het bekende voorwerpel BE, of als een Dialect-verwant van de W.

No. 3. ons ZYN, of oul: † GEZYN, † ZYJEN of † ZINNEN;

F-TH, sin/ sin/ H-D, sepn/ esse; waer van ons Gy en GYL: ZYT, es, & estis; M-G, jug sijuth/ estis; F-TH, it sif of sit/ estis; en in Plur: Wy ZYN; M-G, weis sijnm/ F-TH, wit sijn of sin; A-S, we sind; H-D, wit sind of seynd/ *sumus*; &c; en in het gantsche Præt: Subj: dezelfde tak ZY; M-G, sijnst/ F-TH, sit of si; A-S; si/ sp en sig; H-D, sepe/ Yl: sie/ *sim* vel *si*; &c. en in praet-tael, schoon niet in schrijftael, zaid men nog daeglijks IK ZIN, *sum*; WE en ZE ZINNEN, *sumus* & *sunt*; en JYL: ZINT, *estis*. Ondertusschen komt ook met dezen stam overeen het Latijnsche *Sum*, *sumus*, & *sunt*; en in 't Præt: Subj: *Sim*, *sis*, *sit*; *simus*, *sitis*, *sint*. En, gelijk de S of Z, in zeer vele gevallen tot een Voorwerpel verstrekt, en alhier op die wijze ook mogelijk heeft plaets gekregen, vermits in 't M-G, tm/ en A-S, eom/ Angl: am/ *sum*, zo past niet qualijk hierop het Grieksche *εἶμι*, *Eol: ημι*, *Dor: εἶμι*, *sum*; en 't Gr: *εἶμαι*, *esse*; &c, uit welken hoofde het toefchijnt, dat 'er ook wel eer een Verbum † INNEN of † YNNEN voor ZYN of † ZINNEN geweest zy.

No. 4. ons † BINNEN of † BENNEN. of contr: † BYN, of † BEEN voor ZYN; waer van nog overig is ons IK BÉN of BIN; F-TH,

WE.

ich bin; H-D, ich bin / *sum*; en 't F-TH; thu bist / H-D, du bist / en by ons ook oul: DU BIST, *es*; beneffens het gemelde WY en ZY BINNEN OF BENNEN, *sumus* & *sunt*; en GY en GYL: BINT OF BENT, *es*, & *estis*; gelijk mede het A-S, *beon* / Angl: *to be* / *esse*; en *in casu obliquo Infinit*: A-S, *to beonne*; en daerenboven het A-S, *ic beo* / *ero*; *thu bist* / *eris*; *he byth* / *erit*; en *we* / *ge* / en *hi beoth* / *erimus*, &c; en in 't *Præs*: *Subj*: *ic* / *thu* / en *he beo* / *sim* &c; en *we* / *ge* en *hi beon* / *simus* &c; en in 't Engelsch, *i bee* / *thou beest* / *he bee* / *sim*, *sis*, *fit*; *we* / *je* / *thep bee* / *simus* &c; en *being* / *ens*; en in *Præs*: *Part*: *been*. En, dewijle de B, in plaets van ons onafscheidelijk voorzetsel. BE te mets voorkomt, 't gene ook hier zo mag aengezien worden, te meer om dat ook, gelijk reeds gemeld hebbe, in 't F-TH, *bitu* / voor 't M-G, *im* (*sum*) zig vertoont, zo zoude men dit † BYN, en 't vorige ZYN, enz, of de stamwortels van No. 3 en 4, als slegts in voorwerpels verschillende mogen rekenen. In 't Grieksch neemt ook de *Æolische* en *Lacedemonische Dialect* by verscheidene woorden de B voorop; als *Bpōda* voor *pōda*; *Bixov* voor *ixov*; *Bayos* voor *ayos*, en *Bpadivos* voor *padivos* &c. Wijders zoude men mooglijk, volgens den eersten opslag, het F-TH, A-S, H-D, en ons oude *du bist* / het allereigenst agten by No. 1, om dat 'er de S by gevonden word; dog dat zou misgetast zijn, dewijl de S of ST, in dezen eene *Terminatie* is van de tweede *Perf*: *Singul*:, die gewoonlijk by de *Verba's* van alle onze Taelverwanten komt.

Zie daer eene ontwarring en oploffing van yder letterverandering van de Zakelijke deelen dezer allerongeregelte *Verba*, zo by 't M-G, F-TH, A-S, H-D, Yst.; 't Latijn, en Grieksch, en gevolglijk by de voornaemsten van den *Duitschen*, *Kimbrischen*, en by ons zoo-genaemden *Keltischen* tak. En vermoede ik niet, dat 'er buiten deze weg, eene andere geregelde te vinden zal zijn, om zo volledige oploffing van zulk eene wonderlijke verandering te geven.

Maer, dewijle twee zeer oude takken naemlijk het Grieksch en Latijn, zo wel hier op passen, zo zou men niet ten onregt ook wel eenige Proeven van 't Oud-Brittannisch,

WE.

en zijne Verwantten, als 't *Armorisch*, *Cornubisch*, *Wallisch* en *Iersch*, zijnde voornaem overblijffels van het *Oud-Keltisch*, hier by mogen wenschen; te meer om dat we by onze *Aenmerkingen* agter in onze *Bylage* No. 1, in 't breede gesproken hebben van de gemeenschap dezer takken met de *Kimbrische* en *Ten-tonische*; welke blijk van gemeenschap ten uiterste versterkt zou worden, zo ze ook proef hield by dit allerongeregelte *Verbum*. Tot voldoeninge van deze begeerte en dit onderzoek, heb ik dit volgende uit de *Archæologia Britannica* naegespoort en byeengehaelt; als,

In 't *Armorisch*;
Beza (*esse*), *me a so* (*sum*), *te a so* (*es*), *en a so* (*est*), *ni a so* (*sumus*), *c'hu a so* (*estis*), *y a so* (*sunt*); dat met onze No. 3 of ZYN overeenkomt: en in *Imperf*: *me a oua* (*eram*), *te a oua* (*eras*); enz, 't gene naest aen ons WAS, gelijkt; zoo mede in den *Aorist*: *me a oue*, &c. Wijders in *Præs*: *Perf*: *me so bet* (*fui*), *te so bet* (*fuisi*); &c, by ons IK BENGeweest, zijnde het *Armor*: *Bet*, alhier 't *Præter*: *Part*: van 't gemelde *Beza* (*esse*); verder in *Præs*: *plusquam perf*: *me a oua bet* (*fueram*); in gelijke vervoeginge als by ons IK WAS GEweest; Voorts het *Futurum*, *me a vezo* (*ero*), *te a vezo* (*eris*); &c. In *Imperat*: *Bez* (*esto*), *bezit* (*estote*); by ons WEEST; en in *Præter*: *Imperf*: *Optat*: *me a vifed* of *vife* (*fuerim*); in *Infinit*: *beza* (*esse*); en *beza bet* (*fuisse*); by ons GEweest ZYN; en in *Partic*: *Præs*: *da veza* by ons WEZENDE, *ens*; in al het welke ons No. 1, of WEZEN klaerlijk doorsteekt; want B en V zijn nae-verwant-letters van de W, wordende een en ander door de lippen gevormt; behalven dat in 't *conjugeren* de B en V, in 't *Armorisch* by een zelfde *Verbum* verwisselen (zie *Archæol*: *Britann*: p: 194, en p: 19); en dat ten anderen W en B en V, elk alhier als Voorwerpels kunnen aangemerkt worden, gelijk men op die wijze nog ook in 't *Armorisch* gebruikt *ezidoûn* (*sum*), en *ezedôn* (*eram*), *ezedos* (*eras*), *ezedo* (*erat*); *ezedomp* (*eramus*), *ezedoc'h* (*eratis*), *ezedont* (*erant*); alwaer nogte B, nogte V, vooropkoint, schoon anders dit woord zeer gelijkvormig is aen ons WEZEN. Eindelinge heeft men ook in 't *Armorisch* in *Subj*: & *Optat*: *e ven*, *e vez*, *e ve* (*sim*, *sis*, *fit*); en *vemp*, *vec'h*, *vent* (*simus*, *sitis*, *sint*); en *beo* (*existens*);

WE.

stens, & alimentum); waer mede ons IK BÉN, sum, en 't A-S, heon / esse, of die van No. 4, overeenkomen. Dit *Armorische* zie in *Archeol: Britann: pag: 185.*

In 't *Cornubisch* of *Corn-Wallisch*, Böz, en † bos (esse; id: *Ansb: pag: 226 en 245*), en *thu a fyth* (eris), 't gene men lezen moet als *ti a vydb*, pag: 227; en *beu* (alimentum), in den verbogen *caf: Ven: pag: 230*, en *boet*, (fit); p: 233. Wijders in 't *Cornub: Ov*, en *offav*, en † *offam* (sum), oz, *assaz*, en † *ydboz* (es); *ez yfy* en † *ydzhi* (est); *asson* (sumus); &c, en in *Imperf: ezen* (eram), *ezzez* (eras); &c; en in *perfect: Bym*, en *me a vye* (fui); *beste*, en *zu a veste* (fuiſti); *be* (fuit); *byan* of *ni vyan* (fuimus); &c. in *plusquam perf: Beazen* of *me veadzben* (fueram); *beazez*, (fueras); *beaze* (fueras); *beazen* (fueramus); *beazeb* (fueratis); *beazenz* (fuerant); en in *futuro* *Bydb* (erit); &c: zie pag: 245: welke overeenkomt met de onzen van No. 1, 3 en 4, als WEZEN, ZYN, en † BYN, 't zy met of zonder de W, Z of B, ligtelijk op te maken is.

In 't *Wallisch*,

zyv of *y vi fy*, en *mi y fy* (sum, *Hisp: yo ſt*) *kyt*, (es); † *yſyd*, (est); en † *ys ydunt*, (sunt); p: 268, en *böd*, (esse); p: 17; gelijkaerdig aen onze No. 1 en 3, als WEZEN en ZYN, mits zonder W voorop, als by 't *Latijnsche esse*; en dit *Wall: Böd*, is vry gelijkvormig aen die van onze No. 4, als 't A-S, heon / en ons † BYN.

In 't *Ierlandsch*,

Beith, (esse); *ar mbeith* (existens, & existentia), *Beo* (existens; & alimentum ex quo vivimus, & existentiam adipiscimur); *beodba*, (vividus); als mede het *Ierlandſche is*, (sum); en *as*, (sum & est); en *be*, en *sa*, en *ſe*, en *ifi*, (est); en *do bbi me*, en *bim*, en *binn*, (eram); en *bi* (erat); en *bus*, (ero); en *ni bbinuſi*, (von fueram); en *bioth*, (mundus); om de duering even als ons WERELD; gelijk ook in 't *Ierſch*, *bioth-bhun*, (aternus); *bioth-bhuaine*, (aternitas); en *ſioth-bhuai*, en *ſior-abaidb*, en *ſioth-bhe*, (perpetuus); alles in de *Iriſch-Engliſch Dictionary*, agter by de gemelde *Archeologia Britann: In dit Ierſch* is wederom een overeenſtemming met de *Zakelijke* deelen van ons No. 4, als † BYN, en 't A-S, heon / Angl: to be; en van No. 3, als ZYN; of van No. 1, als WEZEN, mits zonder de W.

WE.

Dus vertoonen zig deze *Verba*, die zo wel by deze *Keltiſche* taelſtronken, als by al de andere voorgemelde van *Duiſchen* en *Kimbrischen* ſtamme, Ongeregelt gaen, met een geringe *Dialect*-verandering, zoo gelijkaerdig aen de vorige *Zakelijke* deelen, dat het ten uiterſte verwondering verdient; voornaemlijk omtrent deze *Brittiſche* overblijffels, vermits hare *Dialecten* veel meer vervorming van *Conſonanten* onderworpen zijn, dan die van 't *Kimbrisch* en *Duiſch*, zulks dat ze in de *Verbuiging* en *Afleiding* de *conſonanten* op een zeldſame en onverwagte wijze veranderen, verwiffelende de *b* in *bb*, en in *mb*, &c; terwijl, 't gene nog te vreemder komt, deze *bb* en *mb*, omtrent als *V* moeten uitgesproken worden; behalven dat ook de letterſpelling en uitspraek, voornaemlijk in 't *Ierſch* verſchillig is, zie *Archeolog: Britann: p: 19*, en 300.

Maer de wel-verdiende verwondering over deze overeenkomst zal nog behooren toe te nemen, als men ziet, dat deze gelijkaerdigheid zig ook zelf onder den *Slavoenſchen* tak uitbreid; als

In 't *Ruffiſch*,

Buiti, (esse); zijnde de *t*, eene gewoone *terminatie* van de *Ruffiſche Infinitivi*; voorts *ieſt*, (est); en *bui*, (fit); en in *Præt: ia buil*, & *ia buila*, (fui); *tui buil*, & *tui buila*, (fuiſti); *on buil*, & *on buila*, (fuit); zijnde deze *terminatie L*, om by het *Manlijke* geſlacht, en de *uitgang LA*, om by het *Vrouwelijke* in den *Singul: van 't Præter: te gebruiken*; welk onderscheid wederom by den *Plural: ophoud*, als *mui*, *vui*, & *oni buili*, (fuimus, fuiſtis, fuerunt); Wijders in *Futuro*, *budu*, (ero); *budſch*, (eris); *budet*, (erit); *budem*, (erimus); *budette*, (eritis); *budut*, (erunt); en in *Imperat: budi*, (esto); en *budite*, (estote); (zie *H. W. Ludolſi Grammat: Ruffica, Oxon: 1696*, in 8: pag. 28.) passende alle deze voorbeelden op op het A-S, heon / en ons *BIN*. &c, naemlijk die van onze No. 4.

Dus blijkt uit dit bygebragte, dat de gemeenſchap zig niet in 't enge heeft laten bepalen, maer genoegſaem over gantsch *Europa* verspreid heeft. Dog laet ons nu overgaen tot de takken van deze onze gemelde vierderlijke *Wortelſtammen*.

WE.

Tot het Wortel-deel WEEZ of WEES, hebbende den *Infinis*: tot een *Substant*: gemaakt, behoort ons WEZEN, *n: status, conditio*; & *olim transl: gestus, mores*; uit welken ouden zin van *gebaerden en manieren*, ontleent is, ons † WEZENLYK, *modestè, decens*; verder ons WEZEN, of UITERLYK WEZEN, *n: vultus, facies*; als welks uitwendige gedaente en trekken gemeenlijk een ken-teeken van de innerlijke gemoedsbewegingen mede brengen; en ons WEZEN ÉRGENS AF HÉBBEN, *affici aliqua re*; alwaer WEZEN, *affectio*, voor zulk eene geneigtheid komt, die door de uiterlijke beweging van het aen-gezicht of deszelfs leden word aengeduid; waer toe ook WEZENTLYK, *affectuum signa praebens*; 't welk men toepast aen jonge zuigelingen, die teekenen beginnen te geven van dat ze ergens wezen af krijgen. Dog eenvoudijg in den zin van 't *zyn*; komt HET WEZEN, *n: praesentia ipsa*, & *ipsius existendi actus vel passio*; en BY-WEZEN, *adistentia*, & *praesentia*; AF-WEZEN, *absentia*; waer toe mede ons WEZENDLYK, *essentialiter*; en WEZENDHEID, *f: essentia, qualitas existendi*; en Sax: en Geld: VEURWEZER, *m: magister, custos, procurator*; en AF-WEZIG, *absens*; en BY-WEZIG, *praesens*.

Met I (als by 't M-G, *wisjan / esse*), het A-S, *ed-wist / substantia*; en F-TH, *wist / consistentia*; gelijk men ook hier toe betrekken kan het M-G, *wisg / tranquillitas*; als wordende ongesteurt in zijn wezen gelaten; en mooglijk ook ons WIS, GEWIS, *certè, certus*; en WIS-KONST, *f: mathesis*; als of men zeide zekerlijk zo als iets is, hoewel dit WIS, met gelijk regt uit het *Prat*: van WETEN kon ontleent geweest zijn, gelijk we by 't Wortel-deel WEEET, in deze Proeve vermeld hebben. En 't is eenigfints vermoedelijc of niet uit het *Prat*: *Part*: ontleent zy ons WÉSTEN, WÉST, *n: A-S, west / westen / N, Yñ: westur / N. H-D, west / M, occidens*; en A-S, *westan-wind / favonius*, om 't ondergaen van de Zon, en de plaets van haer GEWEEST ZYN; en ziende op het wezen van Land-streken zo hier als daer, waer men 't nemen mogte, ons GEWÉST, GEWÉSTE, *n: plaga mundi, regio, ora, tractus, clima, regiones caeli*.

WE.

Dog uit het 2. Wortel-deel met R (gelijk ons *Prater*: WAER, *eram, &c*), ontleen ik ons *Adject*: WAER, en † GEWAER, AL: *war / F-TH, waer / getwaer / H-D, war / verus*, Ital: *vero*; als de egte gesteltheit en wezendheid, zodanig als iets waer of was; gelijk ook het Latijnsche *verus* ten eenemaal met dezen tak overeenstemt, dewijl men ia die taet geene W, maer wel V tegen 't onze moet verwagten. Hier van verder ons VOORWAER, *certè, sanè*; en WAERLYK, AL: *hetwaer / rewaer / re ipsa, certè*; WAERAGTIG, *verax, verus, certus*; en WAERHEID, *f: F-TH, waerheide en waerheid / AL: waerhaft / f: veritas*; waer van ons BEWAERHEIDEN, I. CL: *certificare, verificare, testare*; en F-TH, *bewaren / I. CL: demonstrare, certificare*; en WAER-SCHYNLYK, *verisimilis*; en A-S, *war-logan / mendaces*, als die de waerheid verdraeijen; en ons oude † WAYRIDE, *veritas, testimonium veritatis*; 't welk eenige malen in een *privilegie* van onzen Graef Willem, IV. van A°. 1340, zig ver-toont, te zien in het Dienstboek der Stad Leiden, A°. 1602, uitgegeven; Voorts ons WAER-ZÉGGEN, I. CL: *augurare*; eene naem, niet om de daed, maer om het voorgeven; als ziende niet op Propheten, met den Geest Gods bestraelt om het toekomstige te voorzeggen, maer op de Heidensche wichelarye, of bedrieglijke Starre-lezing, beuzelagtige handkijker-rye, en verfoeilijke zoogenaemde Duiveljaefsters, die het ligt- en by-geloovige gemeen om de neus leiden, en logens voor waerheid verkoopen: zo dat beter op haer passen zou de naem van 't AL: *un-ha-wara / improbus*, en zur-wartda / *scandala*. Ondertuffchen mag dit woord WAER by ons geene inkortinge velen, als wel by 't gemelde AL: *war / en H-D, war / verus*, of 't vervalt in eene quade be-tekenis; en zedekundig mag men ook zeggen dat WAERHEID (*veritas*) als men die te kort afsbijt en te korzelig voordraegt, verandert in WARHEID (*contentio, dissidium*). En by ons ver-toont zig ook in dezelfde gedaente als dit *Prater*: ons WAER, *ubi, quo*; te weten daer een zaek is, of was, of waer; en WAER-OM? *quare?* en WAEROM, *m: ratio, causa movens*; en WAEROM, *itaque*; maer al-zoo men hier tegen vind het M-G, *hwadre / hwar / Yñ: hwar / A-S, hwær / hwar / AL: hwar*

WE.

huor / Angl: *wytere* / H-D, *wo* / *abi, quò*, zo twijfel ik of dezen alhier wel t'huis hooren.

Wijders voegt mede by dezen Stam ons WARE, WAER, *f*: A-S, *ware* / *morx*; als welks *ware* gesteltheit overwogen en geschat word, om 'er ander goed of geld tegen in te wisselen: waer van † ONTWAREN, I. CL: *renunciare merces*; als om de slechte gesteltheit zig den koop onttrekkende.

En, met den uitgang DE of D, agter dit Wortel-deel, ons WAERD, WAERDIG, en WÉERD, WÉERDIG, M-G, *waerth* / A-S, *weorth* / F-TH, *werthig* / AL: *wiedig* / Kimbr: *werde* / Ysl: *verdur* / Dan: *werdig* / Angl: *woerthe* / *dignus, charus, & pretiosus*; en WAERDE, WÉERDE, *f*: WAERDYE, *f*: A-S, *weorthe* / *worthe* / *wurthe* / M-G, *andwaerth* / N. *pretium, aestimatio rerum, dignitas & valor*; ontleent uit de schatting en prijsstelling van de waeren of Koopmanschappen, of anders als opgemaekt uit de ware gesteltheit, dienst, en 't nut der zaken, in vergelijkinge van iet anders; en M-G, *ga-waerth* / *pax*; als by uitstek waerdig; waer van verder ons † WAERDEN, I. CL: en nu met een Walschen staert WAERDEREN, I. CL: A-S, *werethian* / I. CL: F-TH, *werdan* / I. CL: *appretiare, aestimare*; en F-TH, *ga-werdan* / I. CL: by ons GEWÉERDIGEN, en VERWAERDIGEN, I. CL: *dignari*; en ons VER-ONTWAERDIGEN, I. CL: *indignari, contemnere*. Dat de D of *th* hier een *terminatie* is, en niet eigentlijk tot het Wortel-deel behoorende, word bevestigt in het M-G, *nn-werjan* / I. CL: 1, *indignari*; en 't M-G, *tuß-werjan* / I. CL: 1, *hesitare*, als in schatting en keure twijfelagtig staende; alwaer de *d* nog *th* niet gevonden word: gelijk dan ook mooglijk, met eene voorwerping van *g* / hier toe het M-G, *swet* / *pretiosus*; & *in honore*; en daer van het M-G, *swetan* / I. CL: 2, *honorare*; *ga-swetan* / I. CL: 2, *glorificare*; en A-S, *swatian* / I. CL: *revereri*; en M-G, *nn-swetan* / I. CL: 2, *inhonorare*.

Maer ook verder met E, (als by 't verouderde † WEREN, *esse*, of andersints uit eene *Dialect*-verandering en onderschilligheid van A en E, wanneer ze voor de R komen, als by onze *Grondst. I. Verhand. §. XX.*) schijnt hier van ontleent te zijn, in den zin van *esse, of manere*, ons WERELD, WEERELD, en

WE.

† WAERELD, *f*: *mundus*; & *olim seculum*; als zinspelende op het langdurige zijn van eeuw tot eeuw, terwijl alle ander leven, dat 'er op of in de Wereld komt, in 't korte vergaet; dus mede A-S, *weorold* / *weoruld* / *wetold* / *weruld* / *woruld* / *world* / *wurld* en *wepld* / F. F-TH, en AL: *werauld* / *werauld* / F, H-D, *welt* / F, Angl: *world* / *mundus*, & *orbis terra*; welk H-D, *welt* / indien het hier de *e* niet verloren heeft, maer tot eén andren Stam behoort, zijn uitlegging mede kan vinden by ons Wortel-deel WELT, in de II. Proeve, alwaer we spreken van 't A-S, *weltan* / *volvere*, enz, als ziende op den omloop der tijden en zaken op en in het gantsche wereldgestel; gelijk ook dit A-S, *woruld* / *et* / en 't F-TH, *werauld* / *et* / zeer gemeenzaem onder de Oudheid komt in den zin van *Eeuw*; als A-S. on *woruld* / *in Evum*, in *thiffere worulde* / *in hoc saeculo*; en on *worulda woruld* / en on *worulda woruld* / *in secula saeculorum*; en *woruld-cund* en *worold-cunde* / *secularis, mundanus*; als mede F-TH, *zi werolte* / *in secula*; *werauld* / *werold* / *seculum*; en *er wereldem* / *ante secula*; en *son weerde* / *à seculo*; en *werulstichem* / *secularibus*; wordende ook even als by 't Latijnsche *secularis*, dat van *seculum* komt, het gebruik der Eeuwen, en de gewoone senter der meeste menschen uitgedrukt door 't gemelde A-S, *weoruld-cund* / en 't F-TH, *werulstich* / en ons WEERELDIJK of WEERELDSGEZIND. Dezen uitgang OLD, ALD of ELD, kan men aenmerken, als bestaende uit twee agtereen-geschotene *terminatiem*, namelijk uit eene D of T, die gewoonlijk *Feminin* is, gelijk ook by dit woord; en uit EL of OL, zijnde een *terminatie* om den aerd te kennen te geven, en waer uit gewoonlijk *frequentativa* gevormt worden; als wanneer de eerste zin en kracht van WEERELD, *seculum, mundus*; zo veel zou zijn, als *het gedurige wezen en beloop der tyden*; terwijl het *frequentat*: EL op de Afdeeling en menigvuldigheid der Eeuwen zou zien; en de verdere uitgang D, die van ouds het zelfde als nu ons HÉID beteekende, dat gantsche bestel als onder eene denkbeeldige wezendheid betrok: of ten andere kan men dit OLD, of ALD of ULD, gelijk het by de Ouden zig vertoont; ook aenzien, als ontleent van het

Ad-

WE.

Adject: † OLD of † ALD, *vetus*; in welken gevalle WEERELD zoude beteekenen *oud van duering*, of *oud en egter blyvende dueren*; hoewel te denken is, dat zoo de Voorvaderen dit laetste gemeent hadden, zy OLD- of ALD-WEER, na den aert der *Theutonische* samenstelling, in plaets van WEEROLD zouden gezeyt hebben.

Tot † WEER, in den zin van *zyn en blyven*, past ook ons † WEEREN, † GEWEEREN, en † WEREN, I. CL: *durare*; en † WEERIG, † WERIG, en † GEWEERIG, *durabilis*; waer toe mede betreklijk is, vermits de hardigheid veel tot de duering der dingen doet, ons WÉER en WEER, *n: A-S, wear/wear-te / war / callus, nodus, tuber*; en WÉEROOGE, en † WEERN- of † WÉRN-OOGE, *bordeolum, callosum tuberculum exiguum circa oculos*; waer van WEEREN, VERWEEREN, I. CL: *callere, callescere*; hoewel ook dit A-S, tot ons WERR, in de II. Proeve kan t'huis gebragt worden.

Tot ons 3. Wortel-deel ZYN of † GEZYN, *esse*, vertoont zig het M-G, *sintemo*/A-S, *sinnhyte / semper*; en A-S, *singale / continuo*; en A-S, *sin-grene / en sin-fulle / semper vivum*; om de dueringe van 't zyn. En, M-G, *sintha* / by ons SINTS, strekkende tot een agtervoegsel, als ons GÉÉNSINTS, *nullo modo*; en M-G, *twaim-sinham* / by ons TWEE-SINTS, *bis, duplici modo*; als op tweederhande wijze zijnde; als mede ons † T'ZINDERT, SINDERT, T'ZIND, *Euphon: SINT*, en ook SEDERT en † SIDENT, *ab illo tempore, deinde*. A-S, *siothan / sithan* en *siththau / deinde, post*; als nae eenig zyn; en Yñ: *spdan / postea*; en *spdre / posterior*; en A-S, *spdest / Yñ: spdst / postremus*; gelijk ook op de vordering en wisseling van 't zyn past het AL: *sinda / sinde / itinera*; en A-S, *sith / iter*; waer van het A-S, *sithian* / I. CL: *venire, ire*; en A-S, *sith-fcet / semita*; als de voetstap waer men geweest is; en A-S, *sithe / vice*; en 't Kimbr: *ad sinne / semel, una vice*; als eens geweest zijnde; tot welken zin ook gevoeglijk komt het bovengemelde *postpositiv: SINTS*, als TWEE-SINTS, voor *twee-keurig*. Wijders by het M-G, *sineigs / sc-nex*, als lang hier op aerde geweest zijnde, vind ook het Latijnsche *senex* aldus uit

WE.

de oude gelijkstammigheid gemakkelijker zyne oplofing, als by de gewoone Latijnsche Afleiding by *Vossii Etymologia* vermeld.

Voorders, als ziende op 't gemeene beloop, en zeer gewoonlijke gebruik van iet dus of zoo te doen, zo ook met de *terminatie DE*, agter 't Wortel-deel *si* / het Yñ: *sidur* / AL: *sire / mos*, A-S, *sida / mores*, en AL: *sitiu hewonanemo / more solito*, en ons ZEDE, *mos, consuetudo, & mores*, die tot dit ons 3. Wortel-deel ZYN, of † ZYJEN schijnen te behooren; en daer van, als zinspelende op de eenvoudige levenswijze der Ouden, ons ZEDIG, † GEZEDIG, *modestus*; even gelijk ook 't Latijnsche *Modestus* van *Modus, mos*; en verder ons ZEDEKUNDE, *ethica*; en A-S, *sibelice / apse*; *sidedull / pudicus*; en AL: *unsida / mala actiones*; en *unsidum / incompositis*; en *unsidelic / incompositis*; en zoo voort.

Eindeling tot het 4. Wortel-deel (als 't A-S, *heon / esse*; en A-S, *heoth / sis, &c*; en ons BÉN en BIN, *sum*; &c.) vind ik onder onze Duitsche nogte Kimbrische stammen geene takken, of 't moefte zijn het M-G, *biuth / mos, consuetudo*; dat, even als te mets ons WÉRELD, en het vorige ZEDE voor gebruik, het beloop en 't zyn der gebruiken afschildert.

De Zaek- of Wortel-deelen.

WÉEZ, in WEEZE, WEEZELING, *pupillus*; en † VERWEEZEN, *orbare*; zie daer van by WYZ, in deze Pr.

WÉF, in WÉFFEL, *vibex*; by WEEV, in deze Pr.

WÉG, in WÉG, *via*; & *apage, a, ab*; WÉG-BREE, *plantago*; WÉGGE, *cunneus; massa; panis triticeus*; † WÉGGEN, *movere*; † WÉGGELLEN, *motitare*; en † WÉGSEL, *permutatio*; by WEEG, in deze Proeve.

WEID, in WEIDE, *exta*; en WEIDEN, *exenterare*; en WEIDE: *pascua*; en WEIDEN, *pascere*; en WEID-BOOM, *salix*;

WE.

salix; † HER-GEWEIDE, *vestitus ac apparatus belli* &c; zie daer van by WEED, in de II. Pr.

WEIF, in WEIFELEN, *fluctuare*; &c; by ZWYV, in de II. Pr.

WEIG, in WEIGEREN, *abnuere, recusare*; by WEEG, in deze Pr.

WEIK, in WEIKEN, *emollire, macerare*; &c, by WYK, in deze Pr.

WEIN, in WEINIG, *paucus*; en WEINEN, *lugere*; zie daer van by QUYN, in deze Proeve.

† WEIR, in WEIRWOLF, *lycaanthropos*; en † VERWEIREN, *defendere*; by WEER, in de II. Proeve.

WEIV, in WEIVEL, *viator, stator, pedatum profectus*; by ZWYV, in de II. Proeve.

WEK, in WÉKKEN, *inscitare*; &c, by WAEK, in de II. Pr.

WEL, in † WÉLLING, *puls, junculum*; en † WÉLLE, *ballisio, ebullisio, fluctus, unda, cylindrus, palanga, volutus; occa; vertigo capitis*; en WÉL, WÉLLE, *fons, scatebra; arena instabilis astu convolvens*; en WÉLLEN, *volvere, volutare; fervere, ebullire; olim undare*; en DE MÉLK WÉLLEN, *lac tepefacere conficiendo caseo*; en GEWÉLLE, *zurunda accipitrum*; zie by WELL, in de II. Pr. en in ons WÉL, *benè*; en † VERWÉLLEN, *eligere*; zie by WIL, in deze I. Pr. of by WEEL, in de II. Pr.

WÉLD, in GEWÉLD, *vis, potentia*; enz; by WELD, in de II. Pr.

WÉLF, in WÉLF, WÉLFSEL, VERWÉLFTE, *concameratio, fornix* &c; zie daer van by WELL, in de II. Pr.

WÉLK, in † WÉLKE, *pustula*; en VER-II. Deel.

WE.

WÉLKEN, *marcescere*; zie daer van by WELK, in de II. Pr.

WÉLL, zie WÉL.

WÉLT, in 't Geld: WÉLTEREN, *volutare*; by WELT, in de II. Pr.

WÉLV, in VERWÉLVEN, *fornicare, concamerare*; &c, zie daer van bij WELL, in de II. Proeve.

WÉN, in † WÉNNE, † DAGWÉNNE, *pensum*; GEWÉNNEN, *assuescere*; WÉNST, † GEWÉNTE, *consuetudo*; en WÉN, WÉNNE, *struma, verruca*; zie daer van by WINN, in deze Proeve; en in † WÉNEN, *ablactare*; zie daer van by QUYN, in deze Proeve.

WÉND, in † WÉNDEN, II. CL: 5, *volvere, torquere, vertere*; en † WÉNDIG, *versatilis*; WÉNDEN, *vertere, invertere*; † WÉNDEL, *fascia, involucrium*; WÉNTELEN, *circumvolvere*; &c, by WIND, in deze Pr.

WÉNK, in WÉNKEN, *nuere*; &c, zie daer van by ZWENK, in deze Pr.

WÉNSCH, in WÉNSCHEN, *sperare*; &c, zie daer van bij WINN, in deze Pr.

WÉNT, in WÉNTELEN, *volutare, circumvolvere*; by WIND, in deze Pr.

WÉR, in WÉRREN, *intricare*; en † WÉRRE, *contentio, bellum*; WÉRMOES, *olus coctivum*; en WÉRTE, *mustum, cervisia mustea* &c tepida; zie daer van by WERR, in de II. Proeve.

† WÉRD, in † WÉRD, † WÉRDER, *insula, propugnaculum, septum*; zie daer van bij WEER, in de II. Proeve, dog van een ander WERD, zie aenstonds hier agter volgende in deze I. Proeve.

WE.

WE.

De Wortel-deelen.

WERD, of WORD, &c, in ons WERDEN of WORDEN, in *Præter*: WIERD, by sommigen WERD, en oul: † WARD, in *Præter Part*: GEWORDEN, III. CL: 6, of IV. CL: 3, *feri*; & *olim esse*; en met een *Dat*: *Porson*: ons GEWORDEN, *accipere*, *adipisci*, *frui*; als MY IS GEWORDEN, *accipi*; en LAET MY GEWORDEN, *mitte me*, *vel fac ut accipiam*, *quin etiam*, *sine me facere quod institueram*; wijders ons VERWORDEN, *deterior fieri*, *corrumpi*, *infici*, *in perniciem verti*.

M-G, waerthan / waerth (in *Subj*: waerthan) / waerthans / II. CL: 6, *feri*. F-TH, werdan (werthan / gewerthan) / ward (in *Subj*: wurde) / gwordan of gwordan / II. CL: 4, *esse*, *feri*; en F-TH, ar-en-fur-werdan / II. CL: 4, *perire*. A-S, weor-than (worthan / wurthan) / word / worden / II. CL: 5, *esse*; & *feri*; en A-S, for-wor-dan / II. CL: 5, *interire*, *perire*, *corrumpi*; en A-S, or-ge-wor-den / *increatus*; zo veel als van eeuwigheid, en nooit geworden. H-D, werden / ward / geworden / III. CL: 2, *feri*; en Yl: verda / vard / vordenn / II. CL: 4, *feri*.

Onze tegenwoordige zin van WORDEN, *feri*, drukt eigenlijk uit een *beginzel van Zyn*; maer van ouds gold ook dit woord, even als by 't A-S, en F-TH voor ZYN, in welken zin nog eenige Takken onder ons overig zijn; als TEGENWOORDIG, † TEGENWORDIG, F-TH, antwarte / AL: he-hagan-warta / A-S, andwotd / *presens*; en F-TH, antwarde / antwartidu / antwarta / en antwurti / *presentia*; waer van ons VERTEGENWOORDIGEN, I. CL: *presentem se exhibere*, *in conspectu adesse*; beteekenende het A-S, and / en F-TH, ant / en AL: he-hagan / het zelfde als ons TEGEN, *contra*; en zinnestelt dit op het gene tegen over ymand en voor zijn oogen is, gelijk ook op dezelfde wijze in 't M-G, and-waerthig / *contra*, en M-G, and-waerthj / *facies*, *species*, *persona*; naemlijk het aengezicht van een ander 't

gene tegen ons over is, en wy aenzien, waerom het ook den naem van Aengezicht by ons draegt. Verder F-TH, abwarte / *absentium*; en zuowarta / *futurum*; en M-G, and-waertho / *futurum*; welk M-G, and-waerthig / ook betrokken kan worden tot een tak van onzen stamboom WEER, in de II. Proeve. Dog in den zin van VERWORDEN, *corrumpi*, uit een Tak van dit *Verbum*, het M-G, fratwardjan / I. CL: 1, *corrumpere*; en fra-waerthjan / I. CL: 1, *corrumpere*, *exterminare*; en F-TH of AL: far-wurti / *interitum*.

Maer, onder den zin van ZYN, past mede niet qualijk tot dezen stamboom, ons WOORD en WÓORD, n: M-G, waurd / N. F-TH, word en woert / N. A-S, word / N, H-D, wort / N. Yl: wurd / N; en Kimbr: en Dan: en Zw: ord / Angl: word / *verbum*, *vocabulum*, *dictio*, *nomen*; als eene letterverzameling of klankmaking om het zyn eener zake daer mede uit te beelden. Ondertusschen dient men 't niet qualijk te nemen van Kiliaen, dat hy, als een vroomhertige Naemreden bybrengt, de bedenking als of WORDEN en WOORD daerom eenstammig zouden zijn, om dat alles wat 'er geschapen is door 't Goddelijke WOORD gemaakt is; want, hoewel die naemreden geene proef houd, vermits dan WORDEN van WOORD, en gevolgtijk een Ongelijkvloeiend *Verbum*, een *Primitive Stam*, van een Tak zoude moeten gesproten zijn; zo is, behalven dat, ook die benaming ongetwijffelt zeer vele Eeuwen ouder, dan 't voortplanten van 't Christendom in deze hoeken, gelijk ze ook al onder 't oud Heidenisch Kimbrisch, schoon zonder W voorop, gevonden word, voor welken tijd nogtans onze Voorvaderen zo heilig een Afscheiding, door onkunde van de H. Schrift, niet verzinnen konden. Van WOORD komt *transl*: ons WOORD, WOORDTEKEN, leuze, *symbolum*, *bellicum symbolum*; en is verdet gevormt ons *Verbum BEWOORDEN*, I. CL: *verbis exprimere*; en ANDWOORD, of ANTWÓORD, N: *olim F*: M-G, anda-waurdi / N, F-TH, antwurti / N. A-S, andwotd / N, H-D, antwort / F. *responsum*; beteekenende eigentlijk een WEDERWOORD, alwaer ook dit oude

WE.

de AND of ANT voor *contra* by ons komt; en hier van wederom ons ANTWOORDEN, I. CL: F-TH; antwoordan / antwootten / I. CL: *respondere*; en *gi-ant-woordan* / I. CL: *parare*, & *respondere*; en verder M-G, *uiff-waardjan* / I. CL: 1, *malè loqui*; en A-S, *woer-woorda* / *pramonitio*; als een woord tot waerfchouwinge; en A-S, *woord-croedene* / en *woordeg-tinga* / *verbi gratia*; en *woordeg-gefera* / *adverbium*; *woord-foft* / *verax*; *woord-loca* / *dialectica*; en A-S, *woord-wa-nette* / *maledicus*; als die ymands eere door zijne woorden vermindert en beschadigt, want A-S, *wantan* / *minuere*, *demere*, en *wantige* / *damnum*; verder A-S, *woord-wi-fe* / *sophista*; en *woorthan* / *wordan* / I. CL: *praecipere*; en *woordunge* / *praepcepta*; en *woord-lian* / I. CL: *sermocinari*; en ons † VOLWOORD, *assertio*, *assensus*; en † VOLWOORDEN, I. CL: *affirmare*, *asserere*, *approbare*. Dat nu dit onze en der anderen WOORD *ne-trius generis* genomen is geweest, fchrijf ik toe aen de generale beteekenis, als zeggende *alles dat het Zyn beschryft*; dog 't H-D, *antwoort* vertoont zig in 't *Feminin*; gelijk men ook het onze in de Holl: Rijkmkron: van *Melis Stoke* alzoo mede ontmoet by *Graef Will: II. Reg: 539*, als mede by de *Staten Bybel 2. Reg: XXII. 20*, en *Luk: XX. 26*. en te mets ook by *Voudel*, als by *Hr. Hoogstratens* naemlijft van de geflagten te zien is.

Het Zakelijke Deel.

WÉRF, in WÉRF, *vice*; ÉÉN-WÉRF, *se-mel, una vice*; WÉRF, *area, locus am-plus, quo quid fabricari possit*; en WÉRF-HÓUT, *genus salicis aquaria*; † WÉRF, *acta, crepida littoris, ripa*; en † GEWÉRF, *actio, negotiatio*; GEWÉRF DER LEDEN, *vertebra*; zie by 't volg: WERV, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

WÉRK en WRÓCHT, &c. in ons WÉR-KEN, in *Prat: † WORÓCHT* en by omzet WRÓCHT, nu meest WERKTE, en in *Prat: Pari: † GEWÓRCHT* en GE-

WE.

WRÓCHT, nu meest GEWERKT, Onreg: No. 6; en als V. CL: en als I. CL: *operari, agere, laborare, conficere, perficere*; en ons VERWÉKKEN, *infusione materiam operi*; & *impedire labori*; en VOLWÉKKEN, *perficere*; in *Prat: Pari: VOLWRÓCHT, absolutus, perfectus*. Voords M-G, *waurchjan* / *waurch-ta* / *waurchtang* / V. CL: 2, *operari, laborare, agere, perficere, conficere*; en M-G, *gawauuchjan* / V. CL: 2, *facere, conficere*; en *fra-wauuchjan* / V. CL: 2, *peccare*; al-waer het M-G, *fra* / even als te mets ons VER voor *qualyk* komt, gelijk ook voormæls by ons † VERWÉKKEN, *delinquere, peccare*, & *incurrere multam*; waer tegens wederom M-G, *ug-wauuchjan* / V. CL: 2, *benefacere*; als zinspelende op het uitwerken ten volle zoodanig als het behoort. F-TH, *wothjan* en *witthjan* / *wothta* / *gitwocht* en *gitwocht* / IV. CL: *operari*; en *eban-wit-tichon* / IV. CL: *cooperari*; en *cht-wit-tichan* / IV. CL: *facere*. A-S, *woortcan* en *woortcan* / *woortte* / *gewoortte* / IV. CL: *operari*; en Angl: *to wech* / in *Prat: wrought* / *operari*.

Het Wortel-deel van 't *Prat: bevind* zig in ons WÉRK, *n*: en † GEWÉRK, *n*: F-TH, *werc* / N, AL: *wereh* / *werah* / A-S, *werec* / N, Yfl: *wech* / N, H-D, *witth* / N. *opus, labor, negotium, actus*, Græc: *εργον*, waer van ons gemelde WÉKKEN, I. CL: *operari*; H-D, *witthjen* / I. CL: *operari*, & *laborare*; & in *specie Texere*; en Yfl: *trita* / I. CL: *terram laborare*; & *carmen facere*; na den Kimbrischen trant zonder W voorop; en ons WÉRK-SCHOEN, *m*: *voetmate, voet, pes, mensura genus*; als op welks mate men werkt en werken aenbesteed; en WÉRK-TUIG, *n*: H-D, *werk-zeng* / *instrumenta, organa, machina*; en WÉRKER, WÉRK-MAN, *m*: A-S, *wurhta* en *werhta* / H-D, *werk-mann* / M, AL: *werech-man* / *operarius; opifex*; en BEELD-WÉRK, *n*: H-D, *bild-werk* / *imagines, picturae*; en BÓL-WÉRK, *n*: H-D, *boll-werk* / *propugnaculum*; en A-S, *werc* / *castellum*; en Yfl: *bitche* / N. *vallum*; en onze spreekwijze van By DE WÉKKEN ZYN, *ad promptum esse, praesens esse*; ontleent van de Opzienders van groote Werken, die gedurig zig daer by moeten laten vinden, om vaerdig

WE.

alle voorvallen by der hand te wezen, en de zaken te kunnen reddén; en WÉRK MAKEN VAN EENIGE ZAEK, *laborare de aliqua re; magnifacere*; en 't Kimbr: *werh-lundar-madur* / *bomo laboriosus*; beteekenende lund in 't Kimbr: zo veel als *ingenium, indoles*, en *madur* / *bomo*. Wijders ons WÉRK, *n*: H-D, *werh* en *af-werh* / *N. stupa, limum five lana crassa, lini purgamentum*; als het grove en uit- of af-gewerkte gedeekte van het vlas, in het toebereiden afgescheiden van dat fijnder deel, dat voor vlas kan verkocht worden. En, in de oude F-TH, gedaente, mits met een omzet van de R (even als by 't *Præter*: WROCHT) ons GEWRICHT, *n*: *vertebra, junctura artus quibus membra junguntur*; als door welke beweging de werkingen volbragt worden, en *transl*: 'T GEWRICHT VAN ZAKEN, *rerum machinamentum, & momentum*; als waer op het gantsche werk beweegt en draeit.

Tot het Wortel-deel uit het *Præter*: ons GEWRÓCHT, *n*: *opus, factum, & productum operis*; als door Werken voortgebracht; gelijk mede, opzigt hebbende op de vrugten en 't loon van den arbeid, het AL: *pi-wraht* / en *ke-wraht* / *merita*; en, om 't qualijk-werken, het M-G, *fra-waucht* / *M. peccator*; en in tegendeel M-G, *ug-waucht* / *M. justus*; als werkende zo als 't behoort; en ook zonder *h* of *k* / mooglijk om de *Euphonia*, het M-G, *waurstu* / *opus*; en *waurstwa* / *operarius*; en zoo voort.

De Zaek- of Wortel-deelen.

WÉRM, in WÉRMEN, *calefacere, & incallescere*; enz, zie daer van bij WEER, en by WER, beiden in de II. Proeve.

WÉRN, in † WÉRN-OOGE, *bordeolum*; zie daer van by WEEZ, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

WÉRP, &c, in ons WÉRPEN (en † WÖRPEN), in *Prat*: WIERP en WÖRP

WE.

(en oul: † WARP), in *Prat*: *Part*: GEWÖRPEN, IV. CL: 3, *jacere, projicere, eicere, mittere, jaculari*; en JONGEN WÉRPEN, IV. CL: 3, *edere factum*; BEWÉRPEN en ONTWÉRPEN, IV. CL: 3, *summam comprehendere, principium operi quodammodo informe & inpositum dare, delineare, adumbrare*; en ðM-WÉRPEN, IV. CL: 3, *subvertere*; ONDER-WÉRPEN, IV. CL: 3, *subjicere, infra ponere*; met een *Præpos*: *separ*: en gevolglijk in *Prat*: *Part*: ONDER GEWÖRPEN, *infra positum vel projectum*; dog ZIG ONDERWÉRPEN, IV. CL: 3, *se submittere, subdere*; met een *Præpos*: *insepar*: en derhalven ONDERWÖRPEN, *subjectus, submissus*; waerom ook 't eerste den hoofdklem op ON, en 't laetste op WÉRP ontfaht: verder ons OP-WÉRPEN, IV. CL: 3, *subjectare, in altum jacere, superinjicere, & objicere*; ZICH OPWÉRPEN TOT EEN OVERSTE, *se ingerere dominio, regimini, subdere sibi dominium*; en VEURWÉRPEN, *objicere*; en VERWÉRPEN, IV. CL: 3, *objicere, aspernari, respue*; enz.

M-G, *waerpan* / *ga-waerpan* / in *Prat*: *warp* (in *Plur*: *waerpum* / in *Subj*: *waerpau*) / in *Prat*: *Part*: *waerpang* / II. CL: 6: *projicere*. F-TH, *wersan* / *wersphan* en *forwersan* / in *Prat*: *warf* (in *Subj*: *würfe*) / in *Prat*: *Part*: *güworsan* / *güworsan* / II. CL: 4: *projicere*; en *ar-wersan* / *abjicere*; *uz-wersphan* / *ejicere*; en *zi-wersan* / *destruere*; A-S, *weorpan* en *woerpan* / *woerpan* / *wourpan* / in *Prat*: *worþ* / in *Prat*: *Part*: *worpen* / *geworpen* / II. CL: 4, *projicere*; H-D, *wersan* / *warf* (in *Subj*: *würfe*) / *getworsen* / III. CL: 2, *jacere, & projicere*.

Dewijle de *Vocalen*, als ze voor de R komen, zig niet ontwart houden, zullen we de takken hier van ook slegts onderéén verhandelen. Hier toe dan ons WÉRP, WÖRP en WURP, *m*: A-S, *worþ* / *jactus, & tr: pulsatio, & fetus*; Yñ: *warp* / *N. pulsatio, & ora calcei*; en ons WÉRP, WÉRPTE, *f*: † WAERPTE, WÉRP-DRAED, WÉRP-GAREN, H-D, *warf* / *M*, en *werst* / *flamen*; als de scheerdraed, tusschen welken de inslag word doorgeworpen met de schietpoele; gelijk ook A-S, *wearp* / *flamen*; & *vimen*; en *wearp-fæt* / *qualus*; en *wearp-fic* / *jaculum*; en A-L: *a-werf* / *abjectio*; en ons WÉR-

WE.

WÉRP, WORPEL, *m*: H-D, wúrfel / M, *alea, tessera*; en 't Vlaemsche WÉRP-*AERZEN*, I. CL: *recalcitrare*; en ons WORPELING, *m*: *factus*; & *catulus*; & *repticulus*; en VERWORPELING, VERWÉRPING, *m*: *repticulus*; en het F-TH, worpethan / I. CL: *ejicere*; en, met voorzetsels voorop, ons BEWÉRP, BEWOP, *n*: *summarium, breviarium, & adumbratio, lineamentum*; en ONTWÉRP, *n*: *adumbratio, lineamentum*; ONDER-WÉRP, *n*: *subjectum, materia rerum*; en VOORWÉRP, *n*: *objectum*; enz: en F-TH of AL: untartoorfant / *subjectio*; en, by de oude F-TH, en AL: *Catecheticis Theoticis* door Hr. Eccard uitgegeven pag: 84, agter 't Onze Vader, (dog ziende op de Kristelijke Geloofsbelijdenisse, bekend onder den naem van 't *symbolum Apostolorum*) zegt Kero in zijn Oud-AL: *Paraphraf: Difen Salmon heizen wort Gewérf* / wanda in die Heiligen Doren gisaminoten / unde ce samine gdwurfen; dat is „ Dezen Lofzang heeten wy een GEWÉRP, „ want hem de Heilige Boden of Gezanten „ verzamelden, ende te zamen worpen; gelijk ook pag: 80, in *Notkeri versio theotisca Orat: Dom: & Confess: Fidei, daz Graci chedent symbolum, Latini collationem, daz cheden wort Gewérf* / wanda iz *Apostolige samenotun* / unde ze sammine gdwurfen; d: is. „ Dat de Grieken noemden *symbolum*, de „ Latijnen *collatio*, dat noemen wy GEWÉRP, want het de Apostelen verzamelden, en te zamen worpen. Beide Kero en *Notker* waren zeer vermaerde Monniken in de IX. Eeuw.

De Zack- of Wortel-deelen.

WÉRR, zie WER.

WÉRS, in WÉRS, *contrarius, adversus*; WÉRSELHÓOPD, *refractorius, contumex*; en † WÉRSELEN, *reluctari*; &c, zie daer van by WERR, in de II. Pr.

WÉRT, in † WÉRTE, *verruca*; en WÉRTE, *mustum, cervisia mustea & tepida*; zie daer van by WERR, in de II. Pr.

WE.

Het Wortel-deel.

WÉRV of WÉRF, &c, in ons WÉRVEN, WIERF en WORF, GEWORVEN, IV. CL: 3, en II. CL: 6, *vertere, convertere*; & *conquirere*; & *olim agere, petere, negotiari, huc & illuc se vertere*, & *solicitare*; en VOLK WÉRVEN, IV. CL: 3. II. CL: 6, *militis conducere, colligere hinc & illinc*; en † BEWÉRVEN en VERWÉRVEN, VI. CL: 3. en II. CL: 6, *impetrare, & acquirere cum labore ac molestia*; in den ouden zin van *agere, petere, negotiari*, alwaer ons VER *affirmative* komt, omtrent in gelijke kragt als OVER; als bekomende iet na eenig ernstig verzoek of vooraf verrigte zaak of verdienste.

F-TH, werban en hwoerfan / warb en hwarf (in *Subj: wurbi en hwurfi*) / ghwourban en ghwourfan / II. CL: 4, *vertere*; en wudar-werban / II. CL: 4, *revertere*; dog ook F-TH, werban / ghwourban / I. CL: en AL: hwerban / hwarban / *convertere, revertere*.

A-S, hwoerfan en hwoerfan / hwoerf / hwoerfen / II. CL: 4, *vertere, errare, & contexere*.

H-D, werben / warb / geworben / III. CL: 2, *negotiari*; en erwerben / III. CL: 2, *acquirere, impetrare*.

Yn: hwerba / hwarb (in *Plur: hworbum*) / hworbenn / II. CL: 4, *evanescere*; en Kimbr: ad hwerfa aptur / *reverti*; en ad hwerfa til einig / *oculari*.

ONS ZWÉRVEN, II. CL: 6. verschilt, mijnes agtens, van dezen stam alleenlijk in 't voorzetsel Z of S; komende ook de zin vry net overeen met dien van 't gemelde A-S, hwoerfan / *errare*. Egter zullen we dit ZWÉRV bezonder verhandelen.

Hier toe, in den zin van *keeren*, ons WÉRF, WÉRVE, *f: vice*; als ÉENWÉRF, *semel*; TWÉEWÉRF, *bis*; DIKWÉRF, *sepe*; A-S, hwerstum / *vicissim*; enz: en ons WÉRF, WÉRVE, *f: arca, locus amplius, quo quid agi possit, ac vehiculum vel machinamentum impedire converti*; als een keer-en-werk-plaets; waer toe ons BOEREN-WÉRF, *arca*.

V. v. 3.

WE.

area domus rustici; als ook SCHEEPSTIMMER-
WÉRF, *fabrica navium*; en, om de gelijkheid
aen die ruimtens en voorlanden by het water,
voegt hier by ons WÉRF, WÉRVE, f: A-S,
hwœrfa / *acta, crepida littoris, ripa*; en ons
WÉRVENHÓWT, WÉRF-HÓUT, *genus salicis
aquariae*; als wordende veel al by 't water op
de boerenwerven gevoegt; en A-S, *hwœrf
spatium*; en F-TH, of AL: *gt-hwœrftiga
conversio*; en Kimbr: *hwœrfing / theatrum*.
Wijders ook nog in dezen ouden zin van *agere*,
ons † GEWÉRF, *n: actio, negotiatio*; en van
beids, zo in dezen zin, als dien van *keeren*,
ons GEWÉRF DER LEDEN, WÉRVEL-
DE-
NEN, *ligatura, nodus articularum, spondyli,
vertebra*; en WÉRVEL, WORVEL, *m: A-S,
hwœrfa / verticillum, repagulum*; en WÉR-
VEL DES HOÓFDS, *vertex capitis*; waer van
ons WÉRVELLEN, I. CL: *vertere, in gyros
agere*; *Et verticillo claudere*; en waer toe
ons WÉRVEL-ZIEK, *apiosus*; en WÉRVEL,
m: gyrus, vortex; en AL: *wœrbo / vortex*;
en AL: *wœrbo* / A-S, *hwœrf-pole / charyb-
dis, vorago*; en in den zin van volk wer-
ven het A-S, *hwœrf / miles*, als een gewor-
vene.

Voorts tot dezen stamboom mede het ge-
melde F-TH, *wœrban / ghwœrban* / I. CL:
revertere, convertere; benevens het M-G,
hwœrban / I. CL: 3, *ire, praterire, ambu-
lare*; en 't M-G, *hi-hwœrban* / I. CL: 2,
circumcingere; gelijk ook het woord *wegen-
wœrff / latrocinium*, 't gene men by *Siccama
in Leg: Frisonum pag: 146*, uit de *Longobard:*
Wetten vind aengehaelt, betrekkelijk is op
het Zwerven en Waren der struikroovers on-
der het loeren op buit; waer mede overeen-
stemt het A-S, *hwœrf* en *hwœrfstung / er-
ror*; en *hwœrfend / erro*; en Kimbr: *hwœrf
clandestina furta, ignoto fure*. Eindelings
by den Oud-Vriezen gold ook † *wœrf* en
† *wœrf* voor *judicium, conventus publicus*;
en in 't Zweedsch ook *wœrf / concilium com-
mune totius gentis*; ziende op den handel,
en 't regtsgeging op de Oud-Duitsche Land-
dagen, en op 't heen en wederkeeren: en
A-S, *hwœrf / hwœrfolung / commutatio*;
enz.

WE.

De Zaak-en Wortel-deelen.

WÉST, in *WISSEN, acadens*; en *GWIS-
TE, plaga, ars, regio*; zie daer van by
WÉEZ, in deze Pr.

WÉT, in *WÉT, lex*; en *WÉTTE, malta*;
zie by WÉET, en by WYF, beiden
in deze Pr: en in WÉTTE, *acure*; by
WÉTT, in de H. Pr: en in WÉT, *a-
quarium*; by WAED, in de II. Pr.

WÉTT, in *WÉTTE, acure*; by WÉTT,
in de II. Proeve.

WEUN, in *WEUNE, WEUNING, villa;
mura; habitatio*; zie daer van by WINN,
in deze Proeve.

WI.

WICH, in *WICHELEN, hariolari*; *Et hin-
nure*; &c, zie daer van by WEEG, in
deze Proeve.

WICHT of WIGT, in *WIGT, WICHT,
pondus*; *Et infans, puer*; † *WIGTEN;
librare*; en *BOOSWICHT, nequam*; zie
by WEEG, in deze Pr.

WIE, in *WIE-WÓUWEN, en WIE-WÓUTER*,
zie daer van by WEEG, in deze Pr.

WIED, in † *WIEDE, salix, vimen, virga*;
WIED-HAMME, salicetum; *WIEDERIK,
salicaria*; en 't Geld: *WIEDE, funis,
restis*; en *WIEDEN, eruncare*; en *WIEDE-
MAEND, Junius mensis*; zie daer van by
WEED, in de II. Proeve.

WIEG, in *WIEGE, incunabula*; en *WIE-
GEN, motare, movere cunas*; *Et venti-
lare*; en † *WIEG, bellum*; by WEEG,
in deze Pr.

WIEK, in *WIEKE, ala*; *Et turunda, peni-
culus, cuneolus*; zie by WEEG, in de-
ze Proeve.

WIEL,

WI.

WIEL, in WIEL, WIELING, *gurgis*; en WIEL, *rosa*; WIELKEN, *pumis collyra*; *et trochlea*; WIEL-ËSSCHE, *urnus*; WIEL, WIEL-DOEK, *velum sacrarum virginum, velamen*; † WIELEN, *velare*; *caput tegere velo*; † WIELIG, *salix*; zie daer van bij WELL, in de II. Pr.

WIEN, in WIEN, *cruciare, purgare*; zie by WEED, in de II. Pr.

† WIEP, by † ZWAEP, in de II. Pr.

WIER, in WIER, *alga marina*; *et nodus intricatus*; *et callus*; enz, zie by WERR, in de II. Proeve.

WIERT, by WÉRD, en by ZUL, beiden in deze I. Proeve.

WIERF, by WÉRV, in deze Pr.

WIERP, by WÉRP, in deze Pr.

WIES, in WIESE, *pratium*; zie daer van bij WAS, in deze Pr.

WIESGH by WASCH, in deze Pr: en in WASCHE, *pratium*; by WAS, in deze Proeve.

† WIET, in † WITE, *cognitio, scientia*; † WITIG, *sciens, prudens*; † WITVROUWE, † WITKE WIF, *saga, maga*; † AEL-WITE, *mulier inepta, insana*; † AEL-WITIG, *infans, insipidus*; † WITING, *magus, sciens, sciolus*; en † WITTE, *lex*; en † WITELYK, *legitimus*; by WEET, in deze Pr.

WIFT, in WIFT EN LICHT, *levis et tomvarius*; zie by WUIF, in de II. Pr.

WIG, in WIGGE, *cuneus*; en † WIGGEN, *movere, librare*; WIGGELEN, *motitare, vacillare*; *et volvere, involvere*; en WIG-VIER, *lignum cariosum*; by WEEG, in deze Pr.

WIGT, zie WICHT.

WI.

WY, in WY-WOUWEN, WY-WOÛTER, WYWE, en KIEKEN-WYE, zie daer van bij WEEG, in deze Pr.

WYCH of WYG, in † WYCHELEN, *bariolari*; *et binnire*; en † WYCH of † WYs, *pratium*; zie daer van bij WEEG, in deze Proeve.

WYD, in WYDE, *salix*; WYD-HAMME, *salicetum*; en WYDERIK, *salicaria*; zie daer van by WEED, en ook iets by WELL, beiden in de II. Pr.

WYF, *uxor, conjux, femina*; zie daer van bij WEEV, in deze Pr.

WYG, zie WYCH.

Het Worstel-deel.

WYK, &c, in ons WYKEN, WEEK (en ook: ook in *Sing*: † WEIK, en † WÉEK) GEWEKEN, II. CL: I, *cedere, decedere, de loco movere*; en ONTWYKEN, II. CL: I, *effugere, evitare, evadere*.

F-TH, *wtichan / wtich* (in *Subj*: *wtich*) *gtwtichan* / II. CL: I, *cedere, recedere*; en *unt-wtichan / henan-wtichan* / II. CL: I, *cedere, recedere*. A-S, *wtican* en *getwtican* / *wtacen wtac* (in *Subj*: *wtice*) / *wticen* en *getwticen* / III. CL: I, *cedere, recedere*. H-D, *wtichtchen / wtich* / *getwtichen* / II. CL: I, *cedere*. Yl: *wtich* / *wtich* en *wtich* (in *Subj*: *wtiche*) / *wtichenn* / II. CL: I, *cedere*. L-Fr: *wtich* / *wtich* of *wtiche* / *wtichen* / *cedere*.

Uit het Wortel-deel met Y, als by 't *Pref*: ons WYK, *f*: en *m*: *perforium, propugnaculum, et recessus, flexio*; *et vicus*. M-G, *wtich* / N, *castellum, vicus*; A-S, *wtic-stoto* / *castra*; en A-S, *wtic*. F, *vicus*; en *butan* *tha wtic* (buiten het vlek, Marc: VIII. 23.) en A-S, *wtic* / *wtice* / F. Yl: *wtch* / *wtch* / N; by ons een WYK, INWYK, *m*: *sinus terre, ripa, litus sinuosum*; en Kimbr: *wtina* / I. CL: *inflecti vel infirmari*. En verder, 't zy men zie op den zin van WYK voor een vlek of voor een *inboezem*, beide past het op ons BEVERWYK, ten einde van den boezem van 't Ye

WI.

WI.

Ye of Wykmeer gelegen, terwijl de Voornaem van BEVER word toegeschreven aen de berugte Bè-vaerden derwaerts na St: Aegtenkerk; gelijk ook dat vlek of diesteê, wel eer St. AEGTENKERK heette; en den naem van WYK, *castellum*, voegt op ons WYK TE DUERSTEDÉ, *batavodurum*; liggende in het Sticht aen de Lek tusschen Rhenen en Kullenburg, zijnde in de negende Eeuwe door Keizer Lodewijk de Vroome, aen den Bischof van Utrecht geschonken, alwaer toen die Bischoppen nog lang haer Hof hebben gehouden, gelijk aldaer tot op huiden bezienswaardige oude Overblijffelen van een groot Slot of Kasteel te vinden zijn. Wijders deelt men ook de groote plaetsen en steden af in WYKEN, elk onder haren Opziender en Meester, waer van ons WYK, *urbis regio, vel tractus, & jurisdictio, ditio*; en WYK-MÉESTER, *vici magister, praefectus regionis in urbe, tribunus*; en WYK-WYZIG, *regionatim*; en A-S, *wic-geræfa* / *villa praepositus*; dat is WYK-GRAVE; en 't oude Geldersche en Sax: † WYK-BEELD, *n: territorium, jurisdictio civitatis, que lignea crucis statua erecta designari solet*; en WYKBEELD-RÉCHT, *jus municipale*; en A-S, *wicenga* / *incola*; en A-S, *wician* / *wician* / I. CL: *habitare, manere*.

Op het oude *Prater*: met ÉÉ of EI past ons WÉÉK, WEIK, A-S, *wac* / *wace* / *waac* / Angl: *weak* / Yfl: *weikur* / H-D, *wepch* / Sax: *weke* / *mollis, flexibilis, infirmus, languidus*; en WÉÉKLYK, A-S, *wælice* / *tepidè, languidè*; als wijkende en wegschietende by den minsten aen- of in-druk; waer van ons WEEKEN, WEIKEN, I. CL: *emollire, macerare, marcescere, & madeferi*; en F-TH, *chj-wethjan* / I. CL: *liquefacere*; en H-D, *weichen* / *erweichen* / I. CL: *emollire*; waer toe mede ons WEIKE, WEEKÉ, *f: maceratio*; en Yfl: *kuetk* / *prima cervisia materia*; alzo 't graen eerst in warm water uitgeweekt word, eer men 't bier daer van kookt. Dog in den zin van *doen wyken* het A-S, *wæcean* / I. CL: *premere, opprimere*.

Wijders in de A-S, *Dialect* met A, ons WAK VOOR WÉÉK, A-S, *wac* / *wace* / *debilis, uvidus, mollis*; en A-S, *wac-mod* / *pusillanimis*; en mooglijk, het Geld: WA-

KEL, *ulcus*; en WAKELAGTIG, *ulcerosus*; om 't vloeijen en de wackheid der wonden, of om de verzwakking die ze toebrengen; waer by mede niet qualijk voegt ons † WAKS, † WACHS, nu WAS, *cera*; vermits by uitstek gedweeg; dog zie ook hier van by ons vorige WAS, in deze Proeve.

Daerenboven met de AL: K voorop, ons KWAK of QUAK, *debilis*; waer van verder KWAKKEN, QUAKKEN, QUAKKELEN, en † QUÉKSEN, I. CL: *languere*; en wederom met ÉÉ of EI, ons QUEEKEN of KWEEKEN en † QUEIKEN en OP-QUEEKEN, I. CL: *nutrire, fovere*; als de zwakheid opkoestende; en † VERQUEIKEN, I. CL: *resocillare*; waer voor wy nu VERQUIKKEN gebruiken, 't gene wy by WEEG hier voor gebragt hebben; waer toe dit QUEEKEN en QUEIKEN mede betreklijk schijnt; gelijk ook op de koeftering of broeiende weekmaking past het Yfl: *kuetke* / I. CL: *accendo*.

Maer met onze zagte lange E, als by 't *Prater*: *Subj*: of ons hedendaegsche *Prater*: *Indic*: komt by Ons overeen ingedaente ons WEKE, WEEK, *f: A-S, wice* / dog ook A-S, *wæoc* / *wuca* en *uca* / F. en Angl: *weke* / Sax: *weke* / AL: *wæhcha* / Kimbr: *wiku* / en Dan: *uge* / H-D, *woche* / F. *septimana, hebdomas*; en A-S, *wic-dagað* / *dies nundinarum*; en M-G, *witko* / F. *ordo rerum vicibus suis recurrentium*, Græc: *τακην* 700 word in 't M-G, *Euaugeliium* Luc: 1. 8, de Dag-orde of Priesterlijke tijdbeurte van *Abias* (die, zoo men rekent, ná een verloop van 168 dagen inviel) met den naem van *Witko* benoemt. Dog eenige der Taelverwantten hebben hier een u of o / die eigenlijk by dezen stamboom, dat is by de Ongelijkvloeiende *Verba* van onze II. CL: op Y *accenterende*, niet en passen, ten ware dit by verloop gekomen mogt zijn, even gelijk dit gebeurt is by vele van de Engelsche *Verba* tot die *Classis* behoorende. En, ten opzigte van den zin heb ik geen minder twijffeling, vermits de gemeenschap tusschen de beteekenis van dit WEEK en WYKEN zo duister voorkomt; het naefte dat ik daer toe als nog weet uit te denken, is dat men de eerste beteekenis neme voor zulk eene orde en tijdverdeeling van dagen, waer by des Werk-of Land-of Ampt-mans bezigheid eens op-

WI.

ophoud of op nieuws weder begint, en dat, des eenes oppassen ten einde zijnde, hy afwijkt en plaets maekt voor een ander, even als hier by 't M-G *totto* / dat op de Priesterlijke dagordens en tijdbeurten van *Abias* word toegepalt, waer uit met eenen blijkt dat 'er in 't eerste niet, gelijk als nu, het Zevendaegsche verloop mede gemeent is geweest; 't gene ook eenigfints te besluiten is uit het A-S, *uit-dag* / *dies nundinarum*; want het zy men het Latijnsche *nundinae* in zijnen eersten zin neemt, van 9 tot 9 dagen, of in een later zin van *Faermarkten*, 't komt egter niet net uit met onze tegenwoordige beteekenis van WEEK. Niettemin zou dit Latijnsche *nundinae* in zynen eersten zin, nog iets ter dezer zake kunnen bybrengen, als men ziet op 't gene *Vossius* in zijne *Etymolog*: uit *Macrobius* aenhaelt, als dat de oude Romeinen deze *Nundinas* ingestelt hebben, op dat de Landlieden agt dagen lang haer werk volvoeren zouden, en op den negenden dat staken, en dan in de Stad, dat is, te Romen komen, om hare waren uit te venten, en met eene de nieuwe Wetten te hooren of te ontvangen, ten eindealzo de Voorstellen en Besluiten van den Raed, gedurende de driemaal negen dagen, temeerder behoorders zouden hebben, als mede te lichter verspreid en van elk geweten mogten worden. In gelijker voege kon ook onder onze Volkeren, die de Marktdagen om de zeven dagen genomen hebben, deze naem WEEK voor een zeven-daegsche tijdverzameling in gebruik geraekt zijn; en waerschijnlijk heeft die week-rekening al voor het planten van het Kristen-geloof onder ons stand gegrepen gehad; want, hoewel *Scaliger* in zijne *Emendat: Tempor: Libr: 1. pag: 6, A*, zegt, dat de Zevendaegsche telling onder al de Oostersche volkeren van de oudste geheugenis af, dog onder ons *Europæers* naeulijks na 't vesten van 't Kristendom, in gebruik geweest is, egter gedenkt *Olaus Wormius* inteedeel daer van in zijne *Fasti Danici Libr: 1. Cap: XV*, onder 't Heidendom in Runische Oudheden; 't welk bevestigt word met het gene ik onlangs, uit het 37. Boek van den Historieschrijver *Dion Cassius* (die omtrent 150 jaren na *Augustus*, onder de Keizers *Adrianus* en *Antoninus* geleefd heeft) vond aengetrokken, naemlijk dat de *Grieken*, die eerst

II. Deel.

WI.

de maenden in driemaal tien dagen deelden, de zevendaegsche week-telling van de *Egyptenaers* geleert hebben, en dat ook dit gebruik onder de Romeinen ten zijnen tijde, toen 't Heidendom aldaer nog voogd was, mede is aengenomen geweest; gelijk het ook verder, tot onder de Duitschen en Noordelingen overgebragt is; en dat zelfs al een wijle tijds eer dan 't Kristendom daer doordrong, 't gene ik besluit uit de nog hedendaegsche WEEK-DAGS-NAMEN (*singularum septimanae dierum nomina*) die uit het Noordsch- en Duitsch-Heidensche Godendom of de Planeten ontleent zijn; want de Monniken, verre van zulke gebruiken en namen in te voeren ofiets dat na 't Heidensche rook te begunstigen, zouden niet nagelaten hebben, zo ik vermoede, die uit te roeijen, by aldien zedat gebruik niet reets te vast gewortelt hadden gevonden: welke namen (waer van we ook by 't Wortel-deel DING in deze Proeve gesproken hebben) aldus waren en zijn; als het A-S, *sumnan-dag* / *Kimbr: soldag* en *sumudag* / by ons ZONDAG, *dies Solis*; de eerste Wet van het vieren van den Zondag voor een algemeenen rustdag door het gantsche Roomsche Rijk, stelt men Ao. 321, door Keizer *Constantyn de Grootte* gegeven te zijn, volgens *L. 3. Cod: de Feriis*, en A-S, *Monan-dag* / *Kimbr: Maendag* / by ons MAENDAG, *dies Lune*; en A-S, *Titweg-dag* / *Kimbr: Titg-dag* / by ons DINGSdag, *dies Martis*; van ons DING, *Kimbr: Titg* / *Tisa* of *Tisa*, op het Krijgs- of Regts-geding ziende (als blijkt by ons Wortel-deel DING, in deze Pr.); en A-S, *Wodnes-dag* / *Kimbr: Onsdag* en *Midtwite* / by ons WOENSDAG, *oul: WODENSDAG, dies Mercurii*; van *Woden* / *Kimbr: Wodin* en *Odin* / den oppersten der Noordsche Godheden, den God van Overwinning en Deugd, waer van breeder te zien is by ons Wortel-deel WOED, in de II. Pr.; En A-S, *Thunres dag* / *Thurs-dag* / *Kimbr: Thorsdag* / by ons DONDERDAG, komende 't *Kimbr: van Thor* / den God van Donder &c; en A-S, *Frise dag* / *Kimbr: Fredag* / by ons VRYDAG, *dies Veneris*; van *Freja* / *Frigga* of *Frigo* / by sommigen voor een God, dog by de meesten voor een Godinne der Liefde en voor de Huisvrouw van *Woden* gehouden; waer van we ook gemeld

XIX

meld

WI.

meld hebben by ons Wortel-deel VRYD, in deze I. Proeve; en A-S, *Saternef-dag* / *Kimbr: Loberdag* / by ons ZATURDAG, *dies Saturni*; *Olaus Wormius* in zijne *Fasti Dan: Cap: XV*, leid dit Kimbrische af van *Lobe* / by ons waschen, vermits de dag en tijd van het badstoven en 't waschen in die Noorder Landen: dog ons ZATURDAG schijnt my van *Saturnus* in naevolving van 't Latijnsche, tot vervulling van den zevenden dag, ontleent geweest te zijn; en, schoon men in 't Oud-Iersch † *Seathbar* voor God en † *Seathbarda* voor Goddelyk vind, egter vermoede ik daerom niet, dat desgelijks weleer by ons de naem van SATER eenen God zou beteekent hebben; zelf schijnt my toe, dat in dit Oud-Iersch de Latijnsche *Saturnus* daer mede gemeent is geweest, gelijk ook nog in 't Iersch *Sathairin* en *Sathairn* (*Saturninus*); en *Dia Sathairn*, (*dies Saturni*); te meer om dat de *Iersehe Dialect* en de *Latijnsche* beiden zeer byzonderlijk met de *Aelstische* overeenkomen, als breed genoeg blijkt in onze I. *Bylage*, by onze *Aenmerkingen over de Proeven der Eeropsche spraken*, als mede by onze *Uitbreiding over 't Wortel-deel WEEZ*, in deze I. Proeve; welke gemeenschap tusschen de oude *Ieren* en *Latynen* een wettig vermoeden geeft, van dat zy ook beiden *Saturnus* als eenen God geëert hebben. Dog deze onte giffing wegens de naemrede van ons WEEK agte men slegts als op de leije gezet, tot dat men eene beter hebbe, hoewel de bygebragte overwegingen daerom hare waarde niet zullen verliezen; ondertusschen zullen we van dit WEEK nog een andere giffing van ons inbrengen by het Wortel-deel WAEK, in de II. Proeve, daer 't verschil tusschen de e en o of u een gemakliker uitlegging bekoma.

De Zaek- of Wortel-deelen.

WYL, in WYLE, *velum sacramm virginum*; WYLE, *momentum, spatium temporis*; WYLEN, † WYLENT, † WYLENTS, *praeteritus, defunctus, olim*; ONDERWYLEN, *interim*; KORTSWYLE, *jocus, oblectamentum*; en BYWYLEN, *vicius*; † WYLING, *vicijsitudo*; WYBEN, VERWYLEN, *remorari, manere*,

WL.

requiescere; zie daer van bij WELL, in de II. Proeve.

WYN, in WYNAND, *Winandus* &c; ALEWYN, *Alowinus* &c; BOUDEWYN, *Baldwinus* &c; en WYN, *vinum*; &c, zie daer van by VRYD, en by WINN, beiden in deze Pr.

WYP, in † WYP, *lux micans, fax*; zie daer van by WEEV, in deze Pr.

WYS, in ONDERWYS, *instructio*; GEWYSD, *sententia*; WYS, *sapiens, prudens*; &c *modus, ratio, forma*, &c; zie by WYZ, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

WYT, &c, in ons WYTEN, WEET, GEWETEN, II. CL: 1, *adscribere, imputare*; YMAND DANK WYTEN, *alicui imputare animo grato*; en VERWYTEN, II. CL: 1, *imputare, inculpare*. Dog van ons ander Zakelijk deel WEET, *scio*, en GEWETEN, *novus*, zie hier voor by WEET, in deze Pr.

Onder de Taelverwantten vind ik het volgende; als M-G, *in-weltan* / *in-waait* (in *Plur: in-weltan* / en in *Sing: van 't Praet: Subjs in-weltan*) / in *Praet: Part: in-weltan* / II. CL: 1, *adorare, se prosternere*; niet in *Infinit: in-weltan* / gelijk *Junius* in zijn *Glossar: Gothicum* by mislag gestelt heeft; want het *Infinitivum*, zo by 't M-G, als alle de andere Taelverwantten heeft altoos het zelfde Zakelijke of Wortel-deel in, als de *Infinit*; en dus heeft men *Luc: IV. 8. Sedes throna in-weltan / Deum suum adorabis*; en ten andere zo verandert dit *Praet: in Sing: in et in Plur: in / 't gene ook niet, dan by dezen van de II. CL: 1, op et aenlaende, plaats heeft; en dus Matth: VIII. 2, en IX. 18; en Marc: V. 6, in-waait (na) / adorabat eum; en Marc: XV. 19, in-weltan (na) / adorabant eum. Nog heeft men in 't M-G, *fa-weltan* / *fa-waait* (in *Subjs: fa-weltan*) / *fa-weltan* / II. CL: 1, *justitiam facere, vindicare, ultisci alterius injuriam, juvare*; welk woord men vind *Luc: XVIII. 3. daer eene Vrouwe word ingevoert, die eenen Godloosen Regter afwerdiging van regt abid,**

WI.

afbid, zeggende *fratweitt miff ana anda* *stathja meinamma / vindica me ab adversario meo; ἐνδικησόν με ἀπὸ τῆ ἀντιδικῆς μου*; alwaer hy vers 5, op antwoord *fratweitta thjo / vindicabo vel jurabo illam; ἐνδικήσω αὐτήν*; en, dat ook dit *Verbum* van de II. CL: 1, en Ongelijkvloeiend is, kan ik, schoon my andere voorbeelden ontbreken, uit den gemelden *Imperativ*: weten, dewijl ik 't alleenlijk aen de Ongelijkvloeiende *Verba's* in 't M-G eigen gevonden heb, van in den *Sing: Imperat*: geenen staert agter 't Wortel-deel te hebben; waer uit dan volgt, dat het tot deze II. CL: 1 behoort, vermits alleenlijk daer by de Ongelijkvloeienden met et zig laten vinden.

A-S, *witān / wat* (in *Subj: witte*) / *witēn* en *gewitēn* / III. CL: 1, *inrepare, culpare*; en A-S, of *witān* / III. CL: 1, *revereri*; en A-S, *are witān / honorem exhibere*; als mede A-S, *gewitān / gewat / gewitēn* / III. CL: 1, en I. CL: *decidere; decedere, mori*.

De gedaente dezer *Verba's*, na yders *Dialect* te rekenen, is wel zoo volledig overeenkomende, dat 'er omtrent hare gelijkstammigheid geene twijffeling overschiet; dog aengaenden den zin mag men met rede wel vragen, hoe 'er gemeenschap te vinden zy tussehen *wyten, verwyten, aenbidden, regt doen of wreken, en ontvallen of sterfen*? Niettemin, schoon ze by uitstek duister is, heb ik 'er nog eene bedenking op, die de onmogelijkheid wegneemt, en alleen voor een beter vinding te wijken zal hebben, naemlijk deze; dat men de eerste gemeene grondbeteekenis onderstelle geweest te zijn *iet voorwerpen of nederwerpen*, als wanneer ten eerste natuerlijk daer uit vloeijt de overdragtelijke zin van het M-G, *intwētan / adorare, se prosternere*; als zig nederwerpente voorover op de *Aziatische* en *Ooster-Europische* wijze van aenbidding; ten andere kan hier ook ligtelijk uit gesproken zijn onze zin van *WYTEN, adscribere, imputare*; namelijk ymand iet-toeschrijvende en voorwerpente, zo wel ten goede als ten quade; gelijk 't ook plaats heeft by ons *WYTEN, als ymand dank wyten*, voor bedanken, dank weten; en ten andere *den schuld op ymand wyzen*, voor den schuld op ymand werpen; dog alleenlijk ten quade strekt ons *VERWYTEN,*

en 't A-S, *twittan / increpare, inculpare*. Maer het A-S, *gewittan / decedere, decidere, mori*, schijnt hier verder van te verschillen; egter, dunkt my, is het ook uit eene *neder-valling* ontleent, hoewel onder eene zinspeeling van zwakheid, vermits ook in 't A-S, *gewittendlice / caducus*, en *gewittig* en *gewit-seot / demoniacus*, als met een vallende ziekte behebt; gelijk men 't mede by *Lac: IX. 12.* (alwaer van 't vallen van den avond, of liever van 't bezwijken of nederdalen van het daglicht gesproken word) vind in 't A-S, *thja gewat se dag forth / dat is, toen begon de dag te dalen; zo dat de zin van decedere, mori, in het A-S, tot het bezwijken en neder-vallen behoort.*

Nu schiet 'er alleen het gemelde M-G, *fratweitan* nog over, welks zin, zo men 't voor *helpen* opneemt, vry nae aen ons *QUYTEN* gelijkt, waerom ik ook by ons Wortel-deel *QUYT* daer van gesproken heb; egter, als men ziet op het Grieksche *ἐνδικειν, ulcisci, vindicare*, waer van dit M-G, *fratweitan* een overzetsel is, zo schijnt, uit den zin van *VERWYTEN* of 't *beschuldigen van onregt*, alhier dit M-G woord overdragtelijk op den Griekschen trant, in den zin van *wraekoeffenen* genomen geweest te zijn, want het Grieksch is ook van het *ongelyk* afgeleid, naemlijk uit *ἐκ, ἐξ ex*; en *δίκη, justitia*; en *ἐνδίκος, injustus, ἔξ Subst: ultor*; en *ἐνδίκη, ultio*; en *ἐνδικω, injustè*; en *ἐνδικέω, ulciscor, vindico*; aldus krijgt dit M-G, *fratweitan* weder gemeenschap met ons *VERWYTEN*, even als wreken met de beschuldiging van onregt, dat ook in 't Grieksch slegts in overdragt verschilt; en zoo zullen we ook straks etlijke voorname takken van dezen stam, in 't F-TH en A-S, in den zin van *straffen* hier by vertoonen. Ondertusssen verdient het zijne opmerking, dat het *wraek plegen* en het *onregt doen* hier als egte kinderen van een zelfde geboorte komen: en de ervarentheid in de Zedekunde heeft ook altijd geleert, dat men niet ligtelijk de maete van *Regtvaardigheid* zal vinden by ymand die zelf zijn ontfangene ongelijk wreken wil; waerom ook by alle geregelde volkeren de *wraekoeffening* aen den onderdaen verboden is, en opgedragen aen de Overheid en Regters als onpartijdigen, of liever, volgens de beschryving van

WI.

van den H. *Paulus*, als Magten van wegen Gode, dien eigentlijk de wrake toekomt, daer toe gestelt. Maer, ó alderheiligste Kristelijke Wetten, die, om 't quaed tot in den grond toe uit te roeijen, ons leeren onzen vijand, in steê vop te wreken, met goed te doen en goed toe te wenschen, te overwinnen.

Maer laet ons nu tot de Afleidinge der takken overgaen, en, die van byzonderen zin zijn, gescheiden houden, of we in de gissing van gelijkstammigheid mogten misgetast hebben.

In den zin van *nederdalen* of *nederwallen*, vertoonen zig het F-TH; 31 *hell-wiz31* / *descensus ad inferos*; 't welk gevonden word by de *Catechesi: Theosifica* door Hr. *Eccard* uitgegeven p: 71. en A-S, *gewiteneffe* en *gewitnedneffe* / *decessus*; en *gewitend* / *gewitendilte* / *caducus*; en *gewittig* / *gewit-seoc* / *demoniacus*; reeds hier voor al aengercoert.

En in de beteekenis van het M-G, *in-wet-tan* / *adorare*, en 't A-S, *are witan* / *honorem exhibere*, kan uit een Zakelijk deel van 't M-G, *Prater: Subj:* ontleent zijn het M-G, *witan* / I. CL: 2, *reuereri, obseruare*; en, onder een eerbiedig aenzien, uit het *Prat:* met *ei* / het M-G, *fair-weltjan* / I. CL: 1, *iniscere oculos*; en uit het *Prat:* het A-S, *wa-tu* / *amita*; als eene geëerde, of die men met eerbied aenzien moet.

Maer in den zin van VERWYTEN, beschuldigen, uit het Wortel-deel van 't *Prat:* ons † WYTE, *f:* VERWYT, *n:* AL: *itwiz* / A-S, *ed-wit* en *witte* / *inculpatio, inculpato, opprobrium*; waer van ook het M-G, *id-weltjan* / I. CL: 1, en A-S, *id-witan* / I. CL: *exprobrare*; en F-TH, *it-wiz3on* / *it-wiz3on* / I. CL: *exprobrare, ejicere*; en tot het *Prat:* is, by eene inkortinge van E, ook hier toe, als medetot den volgenden zin van *straffen*, of ook wel tot het bovengemelde *eerbiedig gade slaen* (in 't M-G *witan* / I. CL: 2,) betrekkelijk, ons WÉT, *f:* *lex*; enz: vermits vereischende een eerbiedig oppassen, alzoo ze strekt tot eene beschuldiging en straffe over 't wanbedrijf; gelijk ook *Kimbr: wijte* / N, *peccatum contra leges contubernii*; en het Sax: *withe* / Geld: WÉTTE, GEWÉTTE, *multa secundum Leges denunciata*; en † WÉTEN, I. CL: *multare*; hoewel dit woord WÉT met goed regt,

WI.

mede van ons WETEN, om het afkondigen en doen weten, kan ontleent geweest zijn; gelijk we daer van by ons Wortel-deel WEET, in deze Proeve breeder vermeld hebben.

Dog tot den zin van *straffen* uit de beschuldiging by overdragt gevloeijt, behoort uit het *Prat:* ons † WYTE, en uit het *Prat:* het gemelde Geld: WÉTTE, *f:* *multa, unde uulgò Wita*; en het A-S, *wite* / *Magistratus*; als Heeren van de Wet, en Magthebbers van de straffe; als mede het A-S, *wite* / AL: *wiz31* / *poena, poenas*; en A-S, *wite-hug* / *suppliciorum domus*; en A-S, *witgyna bearn* / *excussorum filii*; waer van weder het F-TH, *wiz3on* / *gtwiz3on* / I. CL: *torquere, cruciare*; en AL: *gt-hwiz3not* / *cruciatu*; en A-S, *gewitnian* / I. CL: *pumire, percutere*; en uit het *Prat:* het gemelde † WÉTEN, I. CL: *multare*.

Van een ander WYT, in WYTING, zie by WEET, in deze Pr.

Het Zakelijke Deel.

WYV, in † WYVE, *uxor, femina*; † WYVEN, *uxorem ducere*; en VERWYVEN, *mulierari*; & *nimis appetere feminam*; zie daer van by WEEV, in deze Pr.

De Wortel-deelen.

WYZ of WYS &c, in ons WYZEN; in *Prat:* WEES (oul: in *Sing:* † WÉÉS, in *Subj:* WEZE), in *Prat:* Part: GEWEZEN, II. CL: 1, *indicare, monstrare*; & *tr: olim judicare*; en BEWYZEN, II. CL: 1, *demonstrare, probare*; en ONDERWYZEN, II. CL: 1, *docere, instruere*; en VERWYZEN, II. CL: 1, *damnare, & condemnare*; en UIT-WYZEN, II. CL: 1, *demonstrare, significare exactè*; & *enunciare sententiam*; enz.

H-D, *wesen* / *wies3* / *gewiesen* / II. CL: 1, *ostendere*; *beweisen* en *erweisen* / II. CL: 1, *probare*. Dog Yñ: *vpfede* / *monstravit*; I. CL: zie *Arngr: Jonas Specim: Island: Hiflor: p: 65*. In 't A-S heeft men ook *wisan* en *wisian* / *docere, monere*; maer of dit eerste Ongelijkvloeiend, als die van de III. CL: 1, in de A-S,

WI.

A-S, schriften zig vertoon, vind ik onder mijne *notulen* niet, hoewel ik voor 't naefte zulks gissen zou; dog dat het laefte *wiffian* / als van de I. CL: zy, blijkt uit de *terminatie* tan.

Tot het Wortel-deel van 't *Prasens* ons WYS, H-D, *wetf3* / Sax: *wotfe* / A-S, *wotg* / *wotfe* / Yfl: *wpg* / *sapiens*, *prudens*, *cautus*, *caus*, *confultus*; als in ftaet zijnde om anderen aen te wijzen wat men doen moet, en A-S, *wotfa* / *rector*; en Kimbr: *wiffa* / F, *admonitio*; en ons ONDERWYS, n: *instructio*; waer van verder het F-TH, *wiffan* / I. CL: *monstrare*; het gemelde Yfl: *wpfade* / *monstravit*, en 't A-S, *wiffian* / I. CL: *docere*, *monere*; en A-S, *wiffian* / I. CL: *regere*; en ons, † WYZEN, I. CL: *judicare*, *judicium ferre*, *decernere*; waer van nog in gebruik is ons woord GEWYSDE, n: *sententia*, *res judicata*. Voorts ons WYZE, WYS, f: en † GEWYZE, n: A-S, *wotfa* / F, F-TH, *wotfu* / *wotfa* / F. H-D, *wotfe* / F, Angl: *gypfe* / *modus*, *mos*; *res*, *ratio*, *forma*, *ritus*, *solennitas*; unde Hisp: en Ital: *guifa*, en Gall: *guife*; en ons DER- of DIER-WYZE, *tali moda*; en 't *postpositivum*-WYS, -WYZIG, -GE-WYZE, *infar*, *formis*; en ons WYSMAKEN, *doctum facere*; en HET WYS MAKEN, *persuadere rem aliquam*; en WYZE VRÓUW, *mulier sapiens*; † *tr: obstetrix*; en WYZER, m: *monstrator*; *index*; † *digitus index*, † *index horologii*; † *olim iudex*; en WYS-GÉÉR, *philosophus*.

Maer met de gedaente van het oude *Prat*: WÉÉS komt overeen ons WÉÉS, WEEZE, WÉÉS-KIND, WEEZELING, H-D, *wetf3* / *watfe* en *watgling* / Saxon: *wotfe* / *pupillus*, *orphannus*; en WÉÉS-HUIS, n: *orphantropium*; zijnde mooglijk uit dezen ftam ontleent, vermits ze, om de minderjarigheid of om 't gebrek van verftand, onder Voogden ftanen, en de onderwijzing, of een wijzer beftier nog noodig hebben, of anders, vermits van regts wegen, of by de uiterfte wille van de Ouders, aen het opzicht van Voogden toegewezen; en, zinspelende op de ouderloosheid der Weezen, mede hier toe ons † VERWEEZEN, I. CL: *orbare*; en VERWÉEST, *arbatus parentibus*; enz.

WL.

Het Zakelijke Deel.

WIK, in WIK-BOONE, *lupinus*; WIKKE, *vitia*; *libratio*, *involutio*, † *ponderis super manus examinatio*; WIKKEN, *pondus manibus examinare*; † *animo perpendere*; WIKKELEN, *motitare*, *volvere*; INWIKKELEN, *involvere*; en WIKKER, *ponderator*; † *tr: augur*; enz. zie by WEEG, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

WIL, &c, in ons WILLEN (oul: ook † WOLLEN), in *Prat*: WOUDE, *contr: WOU*, en WILDE (oul: † WOLDE), in *Prat*: *Part: GEWILT*. Onreg: No. 7. en ook I. CL: *velle*, *cupere*; en in de 3. *perf*: van 't *Prat*: *Ind: Hy wil*, niet by *Wilt*.

M-G, *wiffjan* / *velle*; in *Prat*: *wotfa* / VI. CL: No. 7. F-TH, *wiffan* / AL: *wiffan*; in *Prat*: *wotda* en *wotfa* / VI. CL: No. 2. en het *will* / *vult*; dog ook F-TH, *wotfan* / I. CL: *velle*. A-S, *wiffan* / in *Prat*: *wotfa* / V. CL: of Onreg: No. 4, *velle*; en ic en he *wotfe* / *volo* † *vult*. H-D, *wotfan* / *wotfe* / *gewolt* (ook wel in *Prat*: *Part: wotfan* / volgens *Schootel*: en *Bödiker*) in 't *Prat*: *sch* en *er will* / Onreg: No. 23. *velle*. Yfl: *wiffa* / *velle*; in *Prat*: *wiffde* / *volui*; in 't *Prat*: *Ind: eg wiff* / *volo*; en *hann wiff* / *vult*; zie by de Yfl: hulpwoorden in 't XXXV. Hoofdd. van onze *Rangfchikking der Verba*. En in 't Land-Friefch *wollen* / *woe* / *wollen* / *velle*.

Ondertuffchen vertoonen zig het Latijnsche *Volo* (Græc: *βυλωμαι*) en 't *perf: Volui*, in *Inf: Velle*, zeer gelijkvormig aen ons † WOLLEN en WILLEN, en zijn, mijnes agtens, voor gelijkftammig te rekenen van de oudfte tijden af; zelfs ook het Griekfche *Θελαυ*, *velle*, als men 't overbrengt in de *Æolifche Dialect*, die Θ veel al in Φ of β verwiffelde; waer in de Latijnen, van wegen de zeer voorname volkplanting der *Æolifche* Grieken in Italiën, haer opvolgen.

Uit het Wortel-deel met I, ons WILLE, m: en f: M-G, *wiffa* / M. F-TH, *wiffa* / *wiffa*.

WI.

willa / M. AL: willi en willio / A-S, willa / M. H-D, will / M. en Yñ: willd. F. *voluntas*; en ons EEN-WILLIG, F-TH, *einwillig / obstinatus*; en WILLE-KEURE, f: *edictum*; & olim *Arbitriam, electio libera, & consensus*; waer van ons WILLEKEUREN, I. CL: *consentire; suffragari; & edicere*; en † VERWILLEKEUREN, I. CL: *arbitrio permittere; sponsonem agere*; verder ons *Postpositivum WILLE, gratia*; en WILLIG, GEWILLIG, *voluntarius, libens*; waer van ons INWILLIGEN, I. CL: en VERWILLIGEN, I. CL: *consentire, ratum habere*; en ons † WILLIGEN, † VERWILLIGEN, † GEWILLIGEN, I. CL: *voluntarium facilemque reddere*; en WILLIGEN, I. CL: *in pretium augeri, & magis desiderari*; en 't A-S, *willian / I. CL: desiderare*; en WILLENS EN WETENS OF AL WILLENS, *volens sciensque*. Maer ook heeft men de E in plaets van de I gebruikt, gelijk als AL: ni welle / *nolit*; ni wellentiu / *wolentes*; zie *Gloss: Kerobis* by *Goldastus* in zijne *Rerum Allamannic: Script:*; waer op dan mede past ons woordtje WÉL, M-G, *wasla / AL: wela / wel / well / bene, optime*; als eene volkomene toestemming van onze keure of wil; en † VERWÉLLEN, † VERWELEN, I. CL: *eligere*; als 't nemende na zijn zin of wil; en, als ymand geroepen word, antwoordt men dikwils met een vragtoon, WÉL? *quid vis? voor wat wilt gy?* daerenboven bedient men zig, in een voorbereidend toestaen, dog dat van eenige zwaarigheid of onderscheiding staet gevolgt te worden, van het woordtje WEL, *bene quidem*; als wanneer dit geen nadruk ontfangt, en de scherpe E daer door in een zachte E verandert, als 'T is WEL ZOO, *DOS, est quidem ita, sed*; dog de scherpe E laet zig weder hooren, by ons HOEWÉL, *quamvis*; en WÉL-AEN, *age, sodes*; en ons WÉL-KOM, ook † WIL-KOM, A-S, *willuma / Angl: welcome / adventu grato*, Gall: *bien venu*; waer van ons VERWÉLKOMMEN, I. CL: A-S, *willannian / I. CL: adventum gratulari*; en WÉL-LUST, *m: voluptas*. Desgelijks vertoonen zig ook met E en EE, ons † WÉLDE, nu WEELDE, *voluptas*; en WELIG en † WÉLDIG, *facilis, opulentus, opimus, & petulans*; en WEELDERIG, *opimus; petulans, lascivus*; en daer van VERWEELDIGEN, VERWEELDRIGEN, I. CL: *laf-*

WI.

civire. A-S, *wela / felicitas; woeleth / dives*; *welan / opes; welig / opimus*; en daer van 't A-S, *weligan / I. CL: locupletare*; dog dezen konnen met gelijk regt by het Wortel-deel WEEL, in de II. Proeve gefchikt worden.

Met O, vertoont zig het F-TH *wolne / age, sodes*; even als met E ons gemelde WÉL-AEN.

En met den uitgang D zoude ook hier toe betrekkelijk schijnen ons WILD, A-S, *willd / H-D, willd / Angl: willd / ferus, effrenus, fivestris*; als of het zag op de woeste dirsten van den wil zonder 't bestier van de rede, gelijk de dierlijke hertstogten; en met O, ons † WÓLD of WÓUD, *sylva*; alwaer het wilde vee zig onthoud: alleentijk heb ik hier nog tegen, dat de *terminatie D* beter tot een *Subst:* als een *Adject:* behoort, en dat onder de Oudheid nog twee andre stammen zig vertoonen, die geen minder regt daer op schijnen te hebben, waerom we 't zelve plaetsen zullen by ons WELD, en WELL, beiden in de II. Proeve.

Van een ander WIL, in WILLIG, *salix*, en WILLE, *malleus major fabri ferrarii*, zie by WELL, in de II. Pr.

Het Zakelijke deel.

WILD, *ferus &c*; zie daer van bij WIL, in deze Pr: en by WELD en WELL, in de II. Proeve.

Het Wortel-deel.

WIND, &c, ja ons WINDEN (voormaels ook † WENDEN), WOND (ook ont: † WAND), GEWONDEN, II. CL: *5, volvere, torquere; versare, vertere; & fasciis involvere, glomerare, & trochlea sustollere*; ande Gall: *Guinder*; en OP-WINDEN, II. CL: *5, glomerare, sustollere*; en ONDERWINDEN, II. CL: *5, implicare, involvere; innectere*; alwaer 't Voorzetfel afscheidelijk komt, en gevolglijk met den hoofd-accent voorzien, en in *Prat: Part:* GE, agter zig, als

WI.

als ONDER-GEWONDEN, *implicatus, innoxus*; dog overdragtelijk, met het Voorzetfel onafscheidelijk, en den hoofdklem op WIND, komt ZIG ONDERWINDEN, II. CL: 5, *se immiscere alicui rei, negotio*; & *vindicare, sibi assumere*; in *Prat: Part: ONDERWONDEN*; verder ons † BEWINDEN, II. CL: 5, bedienen, *administrare, tractare*; komende overdragtelijk van ons BEWINDEN, II. CL: 5, en † VERWINDEN, II. CL: 5, *involvere, implicare, intricare*; enz.

M-G, *windan* / *wand* (in *Subj: woundan*) / *wouwang* / II. CL: 2, *volvere, implicare*. F-TH, *windan* (en *wintan* / *gwtintan*) / *wand* (in *Subj: woundt*) / *gwtoundan* / II. CL: 3, *volvere, convertere*; en *wtintan* / II. CL: 3, *convolvere*; en *sich undarwundan* / II. CL: 3, *se involvere, se ingerere*. A-S, *windan* en *woundan* / *wand* (in *Subj: wounde*) / *wunden* / II. CL: 2, *plectere, torquere, vertere*. Angl: *to wind* / *wound* / *wound* / *item*. H-D, *windin* / *wand* (in *Subj: wuinde*) / *gewunden* / III. CL: 1, *torquere, vincire*; en uit de verloopene VI. CL: het H-D, *wenden* / *wandte* en *wendete* / *gewandte* en *gewendet* / *vertere*. Yfl: *winda* / in *Prat: hatt* (*Euphon: voor hand*) / en volgens de anderen van die *Classis in Prat: Part: wunden* / II. CL: 3, *glomerare*. Land-Fries *winden* / *wouwen* / *wouwone* / *volvere, torquere*.

Spruitelngen van het Wortel-deel met I, of onl: ook met É, zijn ons WINDE, f: H-D, *winde* / F. *convolutulus, helixine*; als windende zig om de takken, stammen, en struiken; en † Yfl: *windur* / *carvus*; en H-D, *wende* / F. *conversio*; *ora*, *extremitas, finis*; en ons † WÉNDE, † WÉNDTE, f: *versatio, volutio*; en † WÉNDIG, † WÉNDELYK, *versatilis*; en kn-WÉNDIG, *internus*; en UIT-WÉNDIG, *externus, extrinsecus*; & *exteriore ornatu se vendicans, luxuriosus, amplus, superbus*; en Sax: en Geld: UITWÉNDIG, by Ons, van buiten, *memoriter*; waer van verder ons hendaegsche WÉNDEN, I. CL: A-S, *wendan* / I. CL: F-TH, *wendan* / I. CL: H-D, *wenden* / I. CL: Yfl: *wenda* / I. CL: *vertere, invertere*; en F-TH, *wentan* / *gwtentan* / I. CL: of ook uit het *Prat: met a* / *gwtantan* / I. CL: *convertere*; en F-TH, *wibaran*

/ I. CL: *avertere*; waer toe mede ons WENDING, f: A-S, *wending* / *permutatio, commutatio, versio, & inflexio*; en GEWÉNDT-BRÓÓD, n: *Lovan: GEWONDEN BRÓÓD, panis ovis maceratus, panis dulcarius*; als in 't eijer-beslag gewentelt, en dan in de panne gebakken; en GEWÉNDE DES AKKERS, *porca in agro*; als 't gene door den ploeg is omgewentelt; en Sax: † GEWÉNDETE, † GEWÉNDE, morgen lands, *fundus sexaginta decempedum*; als bequaemlijk in eenen dag kunnende omgeploegt worden: en VOORWINDEN, I. CL: *pretendere, pratexere*; en WÉNDER, WINDER, *anas mas*; als een afwender en beschermer voor 't leed, terwijl 't wijfje zit te broeijen, behalven dat ook ganzen en endvogels gewoon zijn te quaek-roepen, als 'er vreemde menschen of beesten omtrent haer verblijf komen: hoewel ook deze naam, voor zo ver hy het manlijke alleen aenduid, tot onzen stamboom WINN, in deze Pr: betreklijk schijnt, waerom we ook aldaer van 't zelve spreken zullen. Wijders agter WIND, WÉNDE, en WÉNDETE, den uitgang EL of SEL gevoegt hebbende, bekomt men daer uit ons WINDEE, *trochlea*; en WINDEE, f: WÉNDEL, f: WINDSEL, n: H-D, *windel* / F. *fascia, involucrum*; waer van ons WINDELEN, I. CL: H-D, *windeln* / I. CL: *fasciis involvere*; en † WINDTELEN, nu WÉNDETELEN, *Euphon: WÉNTELEN*, I. CL: *circumvolvere, volutare*; waer toe mede het A-S, *windel* / *windil* / *sporta, canistrum*; en *windonge* / *vimina*; om het draeijen der tien by 't vlegten der korven en manden, even als by 't gemelde H-D, *winden* / III. CL: 1, *vincire*; en met K of Q voorop, ons KWÉNDEL of QUÉNDEL, wilde thym, H D, *quendel* / *serpillum*; om 't kronkelig groeijen, hoewel ook dit laetste tot ons QUYN betreklijk schijnt. Voorts ons WÉNDEL of WÉNDEL-TRAP, m: by anderen ook WÉNDELSTÉEN, WÉNDEL- en WÉNDEL-GRAED, en *Flandr: WÉNDEL- en WÉNDEL-STEEGER, scale cochlides, in gyrum scansiles*; en WÉNDEYZER, n: *cratenterium, ferrum in quo veru vertitur*; en wederom met I, ons † WINDE, nu WIND-ASSE, f: nu *Euphon: WINDAES*, n: Angl: *windl-asse* / *trochlea, rechemus*; waer mede men iets opwind; en WIND-AESBOGE, *arcubalista, catapulta, arcus quitrochlea*

WI.

lea tenditur; en WIND-AES-VOET, *chelonta*; de posten van een Windaes of kraenwinde, en WINDE-BÓOM, WINDELBÓOM, *m: WINDEL-STANGE*, *f:* en WINDEL-STANGEL, *m: vectis trochlea*; en WINDEL-STÓK, GARENWINDE, *girgillus*; en WIND-BÓOM, *ergata*; en WINDBÓOM, WENDELBÓOM, *liciatorium*; als mede, ziende op de beteekenis van het gemeelde BEWINDEN, *involvere*; *Et olim administrare*; ons BEWIND, *n:* en ONDERWIND, *n: administratio*; *Et olim involucrum*; waer toe ons BEWIND HEBBEN, *curare, administrare*; en de naem van BEWIND-HÉBBER, *m: curator, administrator*, welken men thans als een agtbaren titel aen de Opperste bestierders van de wijdvermaerde Oost- en West-Indische Maetschappye geeft: en ons ONDERWINDER, *administrator ultroncus*.

Ook schijnt uit dezen tak ontleent te kunnen zijn ons WIND, *m: M-G, winds*; / M. F-TH, *wind* / M. A-S, *wind* / M, Angl: *wind* / Yfl: *vindur* / M, H-D, *wind* / M. *ventus, aeris fluxus, circumvolutio, Et flatus*, Gall: *vent*, Ital: en Hisp: *vento*; als zinspelende op de ongestadigheid der winden, nu uit dezen dan uit dien hoek blazende, waerom ook de uiterste onstandvastigheid by den Wind vergeleken word; daerenboven past hier op de natuerkundige rede, vermits zonder wenteling der lugtdeelen geene wind-dryving geschied; egter hebben we van dit woord mede iets vermeld by ons Wortel-deel WAERY, in deze Proeve. Ondertusschen is van WIND gesproken ons † WINDEN, I. CL: A-S, *windwan* / I. CL: I, *ventilare, flare, spirare*; en 't M-G, *winthigaura* / *ventilabrum*; om door 't opschudden in den wind het kaf van het beste af te scheiden; en M-G, *dis-winthjan* / I. CL: I, *dispergere, comminuerere*; gelijk als men iet door den wind verstroot en verijdt. Wijders overdragtelijk ook ons WIND, WINDHOND, *m: canis venaticus*; om zijn nistekende snelheid by den wind vergeleken; en WIND-LICHT, *n: fax, tæda*; vermits de toortsen uit een brandstofte bestaan, die door den wind niet uitgeblazen word, gelijk wel een kaerse of lamplicht: en WINDVANG, *m: spiritalis machina fodina*; om in de Mijnen gestadig frisse lucht te krijgen, en de quade dampen te lo-

zen; en WINDVANG, *m: obstaculum venti*; om den wind af te keeren.

WI.

Ten opzigte van den zin zou men ook hier uit ontleent kunnen agten het M-G, *wintrug* / M, en A-S, *winter* / M, en Yfl: *betur* / M, *annus, Et byems*; dus Luc: II. 37, heeft men in 't Yfl: *fiora Detur um aatrodt* / *quatuor annos Et octoginta*; dog in 't M-G, *jere ahtautehund jah sidwoor* / *annos octoginta Et quatuor*; en in 't A-S, *feower and hund-eahtatig geara* / *quatuor Et octoginta annos*; en wederom Luc: II. 42. in 't M-G, *twalib wintrug* / A-S, *twelf winter* / dog Yfl: *tofff aara* / *duodecim annorum*; zo dat jaer en winter-by elk in den zelfden zin gebruikt worden; en verder ons WINTER, *m: F-TH, en AL: wintar* / *winter* / M. H-D, *winter* / M, Angl: *wpnter* / Dan: *vinter* / Kimbr: *betr* / *byems*; en Yfl: *thad bettar* / I. CL: *byemescit*; want het zy men dit woord in den ouden zin neme, voor een jaer-tyd, gelijk de Oud-Duitschen en Noordelingen hare jaren by de Winters rekenden, of na de hedendaegsche beteekenis, voor het *konde saisoen*, zo word 'er in beiden eenevoorname *tyd-keering* of *omwegang* aangewezen: dog de uitlegging van sommigen, die op 't windige weder deze naemredeuiden, voldoet niet aen de ondervinding, dewijl in deze Landen, daer die naem in zwang gaet, het windige Saisoen eigentlijk in Herfst en Voorjaer is, en het 's Winters, by gewoone Vorst-tijd, doorgaends niet meerder waeyt dan des Zomers, verre van meerder dan by de Herfst en Voorjaer. Maer 't gene my egter nog in vermoeden houd, dat ook zelf deze stam WIND den oorspronk van dit woord niet waerlijk vervat, is dit, dat men hier by allen de T, in plaetse van D vind, het welk, zo 't al als eene AL: of H-D, *Dialect*-verandering, en deswegen ook by Ons, mogte ingefchikt worden, egter niet wel verschooning heeft by 't M-G, A-S, en Kimbrisch. Ondertusschen verdient het zijne opmerking, hoe ons ÉNTER, ÉNTER-DIER, *hornus*, als een eenjarig beest, behoorende is tot de Land-Friesche *Dialect*, welke inter zeit voor *ten-winter* / of eenjarig; en *twinter* voor *twi-winter* of tweejarig, en *trinter* voor *tri-winter* of drie-

WI.

WI.

driejarig, volgens 't *Glossar: Gotbic*: van *Janus*.

Wijders, met de voorwerping van S of Z, (volgens onze *Grondst. I. Verband: §. XXIX*, en *XXXI*.) vertoont zig mede ons ZWINDEL, ZWINDLING, *vertigo*; A-S, *wendend* / *vertigo*; waer van ons ZWINDELLEN, I. CL: *vertigine laborare*; gelijk mede op de snelle beweging van 't omgieren of op de sterke drift van den wind past ons † ZWINDE, *vehemens*; en GEZWIND, *celer, cito*; en M-G, *stouthg* / *validus, fortis*; waer van 't M-G, *stouthgnon* / I. CL: 3, *confortari*; en, op de groote samenrotting van volk by Jaermarkten en Hoogtijden, draeiende en zwierende onder-een als bijen in de korf, ons ZWINDIG VOLK, *populus frequens & copiosus*; als eene menigte welks gewoel ymand de oogen kan doen zwindelen; dog van een ander ZWIND, zie by onze volgende II. Proeve.

Dog, belangende de takken uit het *Prater*: met A, hier toe hebben we (behalven de reedsgemelde *Prater*: met a / by 't H-D, *wenden* / *wandte* / *getwandt* / VI. CL: en 't F-TH, of AL: *güwantan* / I. CL: *convertere*) niet alleen het M-G, *wandjan* / *gawandjan* / I. CL: 1, *vertere, mutari, & resistere*; en *ügwandjan* / I. CL: 1, *averti, avertere se*; Zweedsch *wända* / *vertere, & versare*; maer ook ons DAG-WAND, *m: modius agri; versus; id quod uno die arari aut verti potest*; en WANDEL, † WANDER, *m: H-D, wandel* / M; *ambulatio, conversatio*; waer van ons WANDELEN, en † WANDEREN, I. CL: H-D, *wanderen* en *wandelen* / I. CL: *ambulare, huc & illuc se convertere recreandi gratia, unde Ital: andare*; en A-S, *wandrian* / I. CL: Angl: *wandert* / *wagari, discurrere, errare*; en ons † WANDELEN, I. CL: *mutare*; en 't A-S, *wandlung* / *mutabilitas*; en ons VERWANDELEN, I. CL: *deambulare; demutare, transfigurari*. Nog ook A-S, *wand* en *wonde* / *talpa*; alzoó de mol de aerde omkeert en opwerpt met zijn muil, waerom hy ook in 't H-D, *maulwerff* / en Sax: en Geld: WIND-WORP, en WIND-WORM heet: en, in den zin van 't H-D, *winden* / *vincire*; het Angl: *wand* / Yll: *wändur* / *virga, vimen*; even gelijk het voor-

gemelde A-S, *windongge* / *vimina*. Daerboven ons WAND, *m: en f: H-D, wand* / F, *paries, lutamentum*; welke naem, schoón hy thans, sedert het maken van zware gebouwen, ook aen steene mueren of haer bestrijfel is overgedragen, egter, zo 't my toefchijnt, eigenlijk voegt en zinnelspeelt op den ouden toefstel van de stulp-wanden by der Voorvaderen eenvoudigen tijd, bestaende slegts uit gevlogten en gedraejt tienwerk, dat met kleij wierd gevult en aengestrekten; waerom ook, vermits in dat tien-werk of ander hout-beschot de weeg-luizen, zo ze 'er zijn, zig gaerne schuil houden, hier van de naem komt van WAND-LUIZE, H-D, *wantze* / *wantzke* / *wand-laug* en *wentel* / *cimex*; welk laetste om zijne gedaente, deze naemreden bevestigt, te meer om dat dit ongedierte niet zo zeer in steenen mueren nestelt; en WANDLUIS-KRUID. *n: xyris, iris filvestris, spatula foetida*; wiens bladen, zo ze gekneult en tusschen de vingers gewreven worden, een stank van zig geven, even als de gekneusde weegluizen; en WAND-SCHOT, wagenschot. *materia incrustatio ex ligno*; waer van WANDSCHOTTEN, I. CL: Angl: *wandscotte* / *vestire parietes tabulis*. Desgelijks word ook het touwwerk en spanfel van de schepen, by ons het WAND, *n: of SCHIP-GEWAND, n: (armamenta navis)* genaemt, 't zy om de vlegting en binding, of, om dat het los zijnde, in een gerolt word: als mede in 't H-D, *wände* / Geldr: WAND, *rete, cassis, plaga, indago, series plagarum saltus cingentium & feras includentium*; en van 't H-D, *wand* / *paries*, komt het H-D, † *wanden* / I. CL: *parietem tangere, vicinum esse*; an-wanden / I. CL: *adherere parieti, conterminum esse*; waer van 't H-D, *berwandet* / *berwant* / by ons mede VERWANDT, *junctus, vicinus, affines*; en ons VERWANDSCHAP, *f: affinitas*; met gelijke overdragt van WAND ontleent, als het Latijnsche *affines*, van *ad* en *finis*. Wijders kan ook ons † WAND, † GEWAND, *velum, pannus, & vestis*, tot het oprollen betrokken worden; of anderstohet omslaen en ombinden der kleederen als van ouds, gelijk ook ons GEWAED, dat het zelfde beteekent, tot een even gelijken zin behoort, (zie daer van bij WEED, in de II. Pr.) en daer van het † WAND-SCHEEREN,

Y y y

draog-

WI.

WI.

droogfcheeren, *soudas* & *preparare pauanus*; en † WAND-SNYDER, kleermaker, *Sartor*; en † WAND-BORSTEL, kleef-borstel, *mas-carium setaceum*; en † NEDER-GEWANDE, nu broek, *bracha, subligar, perixoma*; en mooglijk ook WANDIE, WANTE, *f: chyrotibeca, manica, nude vulgò Ganta*; als eene omkleeding om de handen, of als van kleed-stoffe gemaakt; waer van *transl: WANTE, duelli tessera*; vermits men by het uildagen in *duel* gewoon is zijn party een handschoen aen te bieden of toe te zenden: en ons INGE-WAND, *n: intestinum*, kan zien op de vlegting, omringing, beslotenheid en inwendig te gelijk, behalven dat men van 't gedarmte snaren en windfels maakt.

Tot het *Prater*: met O, of hare gelijk-waardige U, het gemelde A-S, *wonde / salpa*; vermits het omkeeren en wentel-wroeten in de aerde; en A-S, *wonde-meerpe / grumulus salpatrius*; benevens het gedachte Yl: *bondux / virga, vimen*, in den zin van 't H-D, *winden / vincire*. Gelijk ook met het *Prater*: *Subj*: overeenkomt het A-S, *wound* / by ons WONDE, WOND, *f: M-G, wound* en *wond* / AL: *solinta / wound* / H-D, *wonde / wounde* / F. Angl: *wound* / Kimbr: *urtha / vulnus, alens*; als ziende voornaement-lijk op zulke quetfingen, die ter genezinge met windfels omwonden worden; en A-S, *woundela / vulnera, ulcera*; en WOND-KRUID, *n: solidago; symphitum; & crassula major*; als heitzame kruiden tot genezinge der wonden; en M-G, *woundufusa / plaga*; zijnde ondertusschen van WOND gekomen ons WONDEN, VERWONDEN, I. CL: M-G, *gawondon* / I. CL: 3, A-S, *wundian* / I. CL: H-D, *wunden* / I. CL: *vulnerare, inferre vulnus vel plagam*. Maer dit Zakelijke deel laet zig ook vinden in ons WONDER, *n: H-D, wouder* / N, A-S, *wouder / wouder* en *woundad* voor *woundad* / en Angl: *wouder / mirum, res mira; ostentum, miraculum*; en WONDER-WERK, *miraculum*; en WONDER-TEEKEN, *prodigium, portentum*; WONDER-REDEN, WONDERSPREUKE, *paradoxum*; en 't *Adject*: WONDER, Yl: *undarlegur / mirus*; als 't gene anders voorkomt of een anderen uitflag en wending of keer genomen heeft dan men verwagte; of

anderints als 't gene welker middel-oornak bedekt of voor ons verstand bewonden is; of insgelijks zou ook in 't eerste de zin wel kunnen gezien hebben of op de wonden der Noordfche en Oud-Duitsche Krijgshelden, die hoog geacht wierden, en afgemeten na de menigvuldige wonden den vyand toegespragt, of anders op de Goddelijke plagen en straffen, gelijk by *Pharao's* tijden. als of het zinpoelde op het voorgemelde WOND, *vulnus, plaga*; waer mede eenigints overeenkomt het A-S, *woundada* voor *woundada / flagitium*; gelijk ook *Festus* van 't Latijnsche *Miracula* getuigt, *qua nunc digna admiratione dicimus, antiquis in rebus turpibus utebantur*, zie *Author: Lingua: Lat: p: 320*. En, zoo deze giffinge wel is, zou ons WONDER naemts moeten gepast zijn geweest, zo wel by 't fracie als 't ongevallige, op alles dat onzen geest heel onverwagt en vreemd of onbevattelijk te voren komt: hier van nu wederom ons WONDER-BOOM, H-D, *wunderbaum* Sax: *wunderbaum / risinus*; als welke plant dit wonderlijks heeft, dat hare bladen, die 't voert van den wortel afzijn, de grootste zijn, terwijl andere planten het tegendeel hebben; daerenboven zijn 'er die wanen, dat van zulk eene plante de wonderboom voor *Jonas* den Propheet wel eer opgeschoten zy geweest. Voorts het *Verbum* WONDEREN, ZIG VERWONDEREN, I. CL: H-D, *wundern / bewundern* / I. CL: F-TH, *wunderen / wunderen* / en *wunderen / wunteren* / I. CL: A-S, *wundrian / wundrigean* / I. CL: en Yl: *wundra* / I. CL: en Zweedsch, *färandra / mirari, admirari*; en A-S, *wundran* / I. CL: *mirificare*. Dog voor de benaming van de WONDERDADEN, die ons in de Heilige boeken beschreven worden, als blijken van Godes hand, en tot bevestiging van zijn Woord, overmits zy alle mogentheid van eenig scheinfel, en 't algemeene beloop en de streekhoudende kragten der geschapene natuer te boven gaen, gebruikt men thans veeltijds het basterd-woord *Mirakulen*, waer door die Heilige wonderdaden van andere menschelijke bedryven, die eenige verwondering verkrijgen of verdienen, eenigermate onderscheiden worden.

WINK,

WI.

Het Zakelijke deel.

WINK, in **WINK**, *natus*; **WINKEN**, *nare*; en **WINKEL**, *angulus*; *et tabernaculum mercium*; en **WINKEL-HAEC**, *norma, regula rectangularis*; en **WINKEL-TANDEN**, *dentes angulares*; *intimi, genuini*; zie daer van by 't volgende **ZWENK**, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

WINN, &c, in ons **WINNEN**, **WON** (ook oul: in *Singul.*: † **WAN**), **GEWONNEN**, II. CL: 5, *mereri, proficere, rem facere, acquirere*; **DE KOST WINNEN**, II. CL: 5, *victum quaritare*; † **WINNEN**, † **LANDWINNEN**, II. CL: 5, *colere agrum*; **WINNEN**, **GEWINNEN**, *lucrari*; **OVER-WINNEN**, *lucrari ultra pensum*; **KINDEREN GEWINNEN** of **OVER-WINNEN**, II. CL: 5, *suscipere, procreare liberos*; en **WINNEN**, **VERWINNEN**, **OVERWINNEN**, II. CL: 5, *vincere, superare*; het eerste **OVER** is afscheidelijk, en krijgt een hoofd-*accent*, en **GE** in *Præt. Part.*: agter zig, als **OVER-GEWONNEN**, *procuratus, et lucratus*; dog het laatste **OVER** komt in dit alles anders, als **OVERWONNEN**, *victus*; en het laatste, namelijk het **OVERWINNEN**, onderstelt altijd een strijd, en het te boven komen van dien strijd; dog het eerste namelijk **OVER-WINNEN**, ziet op geen strijd, maer op een bezigheid van arbeid, of koopmanschap, of op een teelt, en verder op het overfchot van gewin daer uit spruitende.

M-G, **winnan/wan** (in *Subj.*: *winnati*)/**woumang**/ II. CL: 1, *pati, tolerare, dolere*. **F-TH**, **winnan/wan** (in *Subj.*: *winni*)/**gewouman**/ II. CL: 3, *certare, vincere*; en **gewinnan/berwinnan/ubarwinnan**/ II. CL: 3, *certare, vincere*; en **AL**: **ca-winnan**/ II. CL: 3, *consequi, assequi*; en **ar-winnan**/ II. CL: 3, *lucrari*. **A-S**, **winnan/wan** (in *Subj.*: *wunne*)/**wunnen/ gewunnen**/ II. CL: 2, *laborare, colere agrum; et pugnare; et vincere*; en **Angl.**: **to winn/wan/wunne/lucrari**. **H-D**, **winnen** en **windan/wan** (in *Subj.*: *wunne*)/**gewonnen**/ III. CL: 1, *vincere*; **gewinnen**/ III. CL: 1, *lucrari*; en **uwerwinden**/ III. CL: 1, *victoriam reportare*. **Yl.**: **winna/wann**/ en, volgens de anderen

WI.

van die *Class.*: in *Præt. Part.*: **winneent**/ II. CL: 3, *laborare*. En **Dan.**: **winde/vincere**; *acquirere, lucrari*; en in 't Land-Friesch **winnen/woe/wunne/lucrari, et vincere**.

De zin van dezen is in eenigen opzigte al vry verscheiden; dog voor de eerste grond-beteekenis zou ik houden *bet landwinnen en bewerken van akkers en boeven*, als in 't **A-S**, en oul: by **Ons**; en daer uit, als ziende op de moeite by den Landbouw verzelt, en op de tegenstribbelingen van weer en wind, onkruid, en ongedierte, de zin van 't *naerstig en moeilijk slooven*, en 't *stryden*, als by 't **M-G**, **F-TH**, en **A-S**; ten derde, van wegen de vrugten van werk en naerstigheid, het **Gewinnen**, *lucrari*; als by 't **AL**: **Angl.**: **H-D**, **Yl.**: **Deensch**, **L-Fr.**: en **Ons**; en verder, opzigt hebbende op het te boven komen van alle moeilijkheid, het **Overwinnen**, *vincere, superare*, als by 't **F-TH**, **A-S**, **H-D**, en 't **Onze** &c; volgens de Latijnsche spreuke van *labor improbus omnia vincit*.

Tot het Wortel-deel met **I**, en uit den eersten zin van 't bewerken van **Akkers** en **Landhoeven**, ons † **WINNE**, *f.*: † **WINHOF**, *n.*: *villa*; en **WINNEND LAND**, *n.*: *arvum, ager colonus*; en **A-S**, **wong** en **wang/campus**, *arvum*; en **M-G**, **winja/pascua**; en ons † **WIN**, † **WINNE**, *m.*: † **LAND-WINNER**, *m.*: *agricola, colonus*; en ten andere ziende op den arbeid, moeilijkheid en strijd, het **A-S**, **witt/witte/labor**; en **winstull/laboriosus, et industrius**; en **A-S**, **wimmung/palea, zizania**; als vele moeite barende aen den **Landman**; en verder **A-S**, **witt/witt/bellum**. Dog veel lieflijker uitzicht geven onze derde en vierde zin, als, die van **WINST**, *f.*: **GEWIN**, *n.*: *lucrum*; en die van **WINNAER**, **OVERWINNAER**, *m.*: *victor*; maet, ziende op de overwinst van nazact, ons † **WINNENDE LEDEN**, *genitalia membra*; en † **WINNER**, *m.*: *genitor*; en mooglijk ook **WINDER**, **WENDER**, *anas mas*; als of *Euphon.*: **ND** voor **NN** quame; dog zie ook hier van by 't vorige **WIND**, in deze Proeve.

En, gelijk alle winst het herte vervrolkt, zo past ook hier by het **A-S**, **winne/gaudium**; en by ons, uit het *Præt.*: ons † **WONNE**, † **WUNNE**, *f.*: **F-TH**, **wunne/gaudium**, *Yyy 2*

WI.

gratia, letitia; en F-TH, *wonne* / *letus*; en AL: *wonniluft* / *voluptas*; even als de vreugd van den inoogft of eene of andre overwinft; waer uit dan verder, om de lieflijkheid by de vreugde verzelt, het A-S, *wine* / *dilectus, gratus*; F-TH, *wino* / Yfl: *winur* / *dilectus, amicus*; en Zweedfch *wän* / *amicus, & anima*; als wiens by-zijn vreugde geeft, of, als winnende het harte van een menfch; en daer toe het A-S, *winsum* / *wensum* / *juvundus*; en *wineleas* / *ingratus, moleftus*; en *win-magas* / *cognati*; even als ons BLOEDVRIENDEN; en Yfl: *winatta* / *amica*; en Yfl: *win-fkapur* / M. Zw: *wän-fkap* / *amicitia*; en Yfl: *o-winfkapur* / *inimicitia*; en A-S, *wine-fcipe* / *collegium, cœtus*; als een gezelfchap van onderlinge vrienden: in welken zin van liefde dit WIN of WYN ook voormaels onder de eigennamen, zoo in voor-als agter-voeging gebruikt is geweest, als by WYNAND, *Winandus, scil: amicus vel amans*; met den ouden uitgang AND voor END, uit het *Præf: Partic.*; en WYN-TJE, *Winanda, fc: amica, vel dilecta, vel mulier amabilis*; en ALEWYN, *Alowinus*; *omnibus gratus, vel amicus omnium*; BALDEWYN, *Balduinus*; *vel amans audaciam*; als mede F-TH, *winemar* en *winerecht* / *clarus amicus*; en zoo voort; waer van ook verder te zien is by ons Wortel-deel VRYD, in deze I. Proeve. Wijders, ten opzichte van de oude gedaente, en ook ten aenzien van den zin, als men op het aengename of op 't gewin van den wijn-akker ziet, zou mede hier by wel paffen, ons WYN, *m: M-G, wein* / N. F-TH, *win* / M. A-S, *win* / N. Angl: *wine* / AL: *win* / Kimbr: *win* / Dan: en Yfl: *win* / N, H-D, *wein* / M. Sax: *win* / *vinum*, Gall: *vin*, *Cambrobric: Gwin*, Hifp: en Ital: *vino*. Græc: *divoc*; en WYN-GAERD, *m: F-TH, wingardo* / M. A-S, *wingard* / M. H-D, *weingart* / M, *vinea*; en WYN-RUITE, *f: ruta bortenfis minor*, als wordende in wijn of wiju-edik vermengt, en ongemeen kragtig gefchat tegen alle vergift; en WYN-STÉEN, *m: en n: lapidosa concretio ex vino in dolis, vulgò Tartarum*; en WYN-STÉENTJES, *vinacea, orum*; egter is 't, mijns bedunkens, waerfchijnlijker, dat tefens met den wijnftok zelfs ons die naem door de Romeinen of Franschen is mede ge-

WI.

deelt; hoewel hy te gereeder ingang kon gevonden hebben, om zijne beteekenis van *lieflykheid*; dog 't ware te wenschen dat dit edele druivenat, dat zo heilzaam is als het spaerzaam gebruikt word, wat minder de harten trok van velen, die niet en schroomen haer dierbaer verftand om eene ydele teng te verwiffelen.

Maer, alzo dit foort van Ongelykvl: *Verba's* op I, veel-al ook E voor I, als tweederhande *Dialekt* heeft, (even gelijk het voorgemelde A-S, *winsum* / *wensum* / *dilectus*, en volgens onze *Grondf: I. Verband: §. IX.*) zo kan mede uit dezen ftam ontleent geweest zijn, het A-S, *wena* / *spes*; en uit het *Præf:* het AL: *wan* / Yfl: *won* / *spes*; en met den uitgang SCH daer agter, ons WÉNSCH, *m: en oul: † WUNSCH*, AL: *wunfche* / H-D, *wunfch* / *spes*; als ziende op de gefladige hope, die den Akkerman in zijnen arbeid lewendig houd, of anders, van wegen 'tvoorgemelde † WUN, *gandium*, als iets dat verblijden zoude; waer van verder het M-G, *wenjan* / *gawenjan* / I. CL: 1, en *ug-wenan* / I. CL: 2, *sperare*; en A-S, *wenan* / I. CL: *sperare*; en F-TH, en AL: *wanan* / en *zur-wanan* / I. CL: *sperare mercedem*, en ons WÉNSCHEN, † WUNSCHEN, I. CL: H-D, *wunfchen* / I. CL: L-Fr: *wunfchjen* / *sperare*. Dog, even gelijk de hope by vele zaken flegts in een meining of waen van verwagting beftaet, en, volgens het zeggen van den deftigen Dichter, *gelyk men 's hoopt, zo waent men ligt een ding te wezen*, zo voegt overdragtelijk hier op de zin van ons WAEN, *m: en f: A-S, wena* / *wene* / *fuspicio, opinio, conjectura*; waer van het M-G, *wenjan* / *gawenjan* / I. CL: 1, en A-S, *wenan* / I. CL: Angl: *wene* / of uit het *Præf:* met a / het F-TH, en AL: *wanan* / I. CL: en ons WANEN, I. CL: *patere, astimare, opinari*; en A-S, *wenende* / *fuspiciofus*; en met o / uit het *Præf:* A-S, *wona* / *opinio*. Wijders, ziende op den arbeid van 't landwerk, ons † WÉNNE, † DAG-WENNE, *f: dagwerk, pensum*; en daer toe, om de gefladigheid en 't menigvuldig doen van eenerlijke zaak, ons WÉNNEN, GÉWÉNNEN, I. CL: A-S, *wenian* / *wenigan* / en *gewunian* / I. CL: Zw: *wänia* / *affuefacere*; en Yfl: *wen* / *affuefacio*; in *Præf:* *bande* / IV. CL.; zijnde van die verloopenen *Class: welkes*

WI.

welks *Præter*: uit een tak met a/ als by ons oude *Præter*: ontleent schijnt; en ONRWÉNEN, I. CL: *desuescere*.

Gelijk ook, met onzen uitgang ST en TE hier van ons WÉNST, f: en † GEWÉNTEN en † WÉNSSEL, n: *consuetudo*; en met O, of de gelijkwaardige U, uit het *Præter*: (even als by 't reetsgemelde A-S, *gewuntian* / I. CL: *assuefacere*) ons † WOON, GEWOON, *assuetus*; en GEWOON ZYN, AL: *hitwoonan* / I. CL: *assuetum esse, solere*; en GEWOONTE, f: A-S, *wouna* / *gewouna* / F-TH of AL: *ketwonaheit* en *gitwoon* / F. H-D, *gewoontheit* / *consuetudo*. En, wederom met E, mooglijk ook hier toe ons WÉNNE, WÉN, A-S, *wenn* / *strama, verruca*; als een vrug-agtig krop- of klier-gezwel, dat door langheid van tijd is aengegroeyt, en onverzettelijk blijft nestelen.

Uit het *Præter*: met O, of de gelijkwaardige U of EU, (behalven 't reetsgemelde A-S, *woung* / *campus, aruum*, en ons † WONNE, † WUNNE, en F-TH, *woune* / *gaudium*, en F-TH, *woune* / *letus*, en AL: *woumiluft* / *voluptas*; en Yl: *bon* / F, AL: *wounske* / H-D, *wounsch* / en ons † WUNSCH, *spes*, en 't H-D, *wounschen* en ons † WUNSCHEN, *sperare*; en 't A-S, *wona* / *opinio*; en 't A-S, *gewuntian* / *assuefacere*, en † WOON, GEWOON, *assuetus*; GEWOON ZYN, *assuetum esse*; en GEWOONTE, A-S, *wouna* / *gewouna* / *consuetudo*) blijkt ook ontleent geweest te zijn, in den zelfden zin als ons voorgemelde † WINNE, *villa*, ons † WONE, † WEUN, nu WONING, WEUNING, f: *villa*; als eene landhoeve tot gewin aengelegt: welk woord by die van Zuidholland gemeender is dan onder ons: waer op wederom, als men denkt dat de oude Voorvaderen, volgens de getuigenis van *Tacitus*, niet in steden, maer op 't land meest-al hun verblijf hadden, toepasselijk komt ons WOON, WONE, WONING, en † WEUNE, f: *mansio, habitatio*; en by den Zuidhollander WONING, WEUNING, f: *domus rustica*; waer van nu ons WONEN, † WEUNEN, I. CL: H-D, *wonen* / I. CL: A S, *wuntian* / *wuntgean* / I. CL: F-TH, *wounan* / *wounan* en *gitwoonan* / I. CL: *manere, habitare*; en 't F-TH, *thucuhwounan* / I. CL: *permanere, persevere-*

WI.

rare; met welke laetste beteekenis wederom ons vorige. GEWOONTE, en GEWOON ZYN eenige gemeenschap krijgen. Dog tot het voorgemelde † WUNNE, *gaudium*, enz, behoort het F-TH, *woumi-manoch* / *mays mensis*; dat is † WONNE-MAEND, omdevriendelijke vrolijkheid van den Mey-maend, ende bloeybeloften van gewin, welken naem men zegt dat Keizer *Charlemagne* aen dien maend zoude gegeven hebben.

Eindeling tot het oude *Præter*: de voorgemelden met A, als A-S, *woung* / *campus, aruum*; en Zw: *wân* / *amicus*, & *anima*; en Zw: *wânghap* / *amicitia*; en AL: *wan* / *spes*; en AL: *wanan* / *zurwanan* / *sperare mercedem*; en ons WAEN, m: en H-D, *wahn* / M, *opinio, conjectura, suspicio*; en het F-TH, en AL: *wanen* / en ons WANEN, I. CL: *putare, astimare, opinari*; waer toe ook † VERWANEN, I. CL: *reputare, credere*; en † VERWAENT, *creditus*; † OVER-WAEN, m: *gloriatio*; en † OVER-WAEND, nu VERWAEND, *gloriabundus, arrogans*, & *olim laszivus*; en † VERWANEN, I. CL: *gloriaris*; en † VERWÉENT, *gloriosus*; beneffens het Zw: *mânia* / *assuefacere*; en 't Yl: *bande* / *assuetus sum*.

De Zaek- of Wortel-deelen.

WINST, *lucrum*, by 't vorige WINN, in deze Proeve.

WINT, in WINTER, *hyems*, zie iets daer van by WIND, in deze Pr.

WIP, in WIPPE, *tollenow*; en WIPPEN, *in altum tollere*; zie daer van by WEEV, in deze Pr.

WIR, by WÉRR, in de II. Pr.

† WIRS, *contentiosus, contrarius*; by WÉRR, in de II. Proeve.

WIS, in WISSE, *vimen*, & *restis*; zie daer van by WAS; en in WISSEL, *permutatio*; & *collybus*; &c, by WEEG; en in GEWISSE, *conscientia*; en Wis, GE-

WI.

WIS, *terre*; en WISKONST, *mathesis*; by WEET, en van de lactien ook by WEEZ, allen in deze Pr.

WISCH, in WISCH, WISCHE, *pratum*; zie daer van by WAS; en in WISCH, *peniculus*; en WISCHEN, *deserere*; by WASCH, beiden in deze Pr.

WIST, &c. by WEET, in deze I. Pr.

WIT, in † WITTE, *cognitio, scientia, notio*; † WITHEER, *avis*; † WITTIG, *sciens, prudens, ingeniosus*; en VERWITTIGEN, *dennunciare*; en † WIT-VROUWE, † AELWITTE, *saga, maga, mulier inepta, insana*; † WITTIGER, *uaticinator, propheta*; † WITTIGEN, *uaticinori*; † WITTING, *magus, sciens, sciulus*; en † WIT, *lex*; en WIT, OGGWIT, *scopus*; en WIT, *albus*; WITTEN, *dealtbare*; en † WITTE, † WITVROUWE, *uidna*; en † WITMAN, *uiduus*; en WITTEBRÓOD, *panis ex tritico absque alio farfare*; WITTE DONDERDAG en WITTE VRIJDAG, *pridie pasceves*; en WITTE ZONDAG, *octava Pascha*; † Flandr: *Dominica pentecostes*; en WITTING, *alburnus*; † *afellus mollis*; enz, zie daer van bij WEET, in deze Pr.

WO.

WOED, in WOEDEN, *astuare*; &c. by WOED, in de II. Pr: en ook iets daer van by WAey, in deze Pr.

WOEG, in WOEGSTAERTJE, *motacilla, hirandinis cauda*; † *subscus*; by WEEG, in deze Proeve.

WOEY, by WAey, in deze Pr.

WOEK, zie by WAEK, in de II. Pr. en in WOEKER, *foenus*; &c, zie by OOK, in de II. Proeve.

WOEL, in WOELEN, *scaturire, tumultuari*; *volutare*, † *fune constringere*; by WELL, in de II. Pr.

WO.

WOELT, in WOELTEREN, *volutare*; by WELT, in de II. Pr.

WOEN, in WOENSDAG, *dies mercurii*; by WOED, in de II. Pr: en by WYK, in deze I. Pr.

† WOEP, by † ZWAEP, in de II. Pr.

WOER, *ultra marina*; zie daer van by WERR, in de II. Pr.

WOEST, in WOEST, *desertus*; WOESTNE, *eremus*; VERWOESTEN, *exterminare*; zie daer van bij WOED, in de II. Proeve.

† WOF, zie WEEV, in deze Pr.

† WOK, zie WAEK, in de II. Pr.

† WOL, in † WOLLEN, *vell*; by WIL, in deze Pr: .

WOL, in WOLER, *lana*; en WOLLEN, *lanas*; en WOLLINK, *farracum*; zie daer van by WELL, in de II. Pr.

WOLD, *sylva*; zie daer van by WELD, en † WELL, in de II. Pr.

WOLF of WOLV, in † WOLF, *ignum convexum*; WOLVENDAK, *ignum apiforme*; en WOLF, *tinea apiaria*; † *lupus*; † *phagedana, cancri genus*; WOLFS-WORTEL, *aconitum*; WOLVEMÉLK, *tibymallus*; by WELL, in de II. Pr: en in WEERWOLF, *lycanthropos*; by WEER, in de II. Pr.

WOLK, in WOLK, *nubes*; &c, zie daer van by WELK, in de II. Pr.

WOLT, in WOLTEREN, *volutare*, by WELT, in de II. Pr.

WOLV, zie WOLF.

WON, in WON, GEWONNEN, *verbuigfels van WINNEN*, en in † WONNE, *gan-dium*;

WO.

- diuum*; en † WONNEMAEND, *majus mensis*; by WINN, in deze Pr.
- WOND, in WOND, GEWONDEN, verbuigfels van WINDEN, en in WONDE, *volnus*; en WONDER, *miram esse*; enz, zie daer van by WIND, in deze Pr.
- WONK, in WONK, *nickus oculi*; by ZWENK, in deze Pr.
- † WOOD, in WODENSDAG, *dies Mercurii*; by WOED, in de II. Pr.
- † WOOF, zie † WUIF, in de II. Pr.
- WOON, in WOON, GEWOON, *assuetus*; GEWOONTE, *consuetudo*; † WONE, WONING, *villa*; † *habitatio*, *mora*; en WONEN, *habitare*; zie daer van by WINN, in deze Proeve.
- † WOOP, zie WUIF, in de II. Pr.
- WOORD en WOORD, *verbum, sermo, nomen, dictio*; en ANDWOORD, *responsum*; &c, zie daer van by WERD, in deze Proeve.
- WOOS, in WOSEN, *aqua bulliendo decrescente aliam infundere*; zie daer van by WASCH, in deze Pr.
- † WOR, by WERR, in de II. Pr.
- † WÓRCHT, † GEWÓRCHT, zie by WERK, in deze Pr.
- WORD, in WORDEN, *fieri*; GEWORDEN, *frui*; † TEGENWORDIG, *praesens*; by WERD, in deze Pr.
- WORF, by WÉRV, in deze Proeve.
- WORG, in WORG, *angina*; en WORGEN, *strangulare*; † *stringere*, *premere*; zie daer van by WERR, in de II. Pr.
- WORM, in WORM, *vermis, lumbricus*; WORMTE, *absinthium*; en WORMKRUID, *parthenium mas*; † *absin-*

WO.

- thium*; by WERR, in de II. Proeve.
- WORP, in WORP, GEWORPEN, verbuigfels van WÉRPEN; en in WORP, *jacens*; *pullatio*, *foetus*; WORPEL, *alea, tessera*; VERWORPELING, *repticulus*; BEWORP, *breviarium, adumbratio*; &c, by WERP, in deze Pr.
- WORS, in † WORSELEN, *obniti, reluctari*; en WORSE, *decoctum*; zie by WERR, in de II. Proeve.
- WORST, in WORST, *lucanica*; en WORSTELLEN, *luctari*; zie daer van bij WERR, in de II. Proeve.
- WORT, in WORTE, *mastrum, cervisia musca & sepida*; † *decoctum*; † *olim radix*, † *Flandr: verruca*; en WORTTEL, *radix*; enz: zie by WERR, in de II. Proeve.
- WORV, in GEWORVEN, † *Prat: Pars*; van WÉRVEN, en in WORVEL, *verticillum*; by WERV, in deze Pr.
- WOS, † *Prat:* zie by WAS, in deze Pr.
- WOSCH, † *Prater:* zie by WASCH, in deze Proeve.
- WÓU, in WÓUDE, WÓU, † *Prater:* van WILLEN, by WIL, in deze Pr.
- WÓUD, in WÓUD, *fylos*; &c, zie daer van by WIL, in deze Pr: en by WELD, en by WELL, in de II. Proeve.
- WÓUT, in WÓUTEREN, *volutare, &c*; zie by WELT, in de II. Proeve.
- WÓUW, in Brabandsche WÓUWER, *piccina*; zie daer van by WAED, in de II. Proeve, en in WÓUWE, WÓUWER, KIEKEN-WÓUWE, *milvus*; en WY- of WIE-WÓUTER, *papilio*; en in WÓUWEN, *inseo colore tingere*; zie daer van by WEEG, in deze Proeve.
- WRAEK,

WRA.

WRAEK, in WRAKE, *ultio, vindicta*; & *repulsa, rejeccio mercium*; en WRAKEN, *reiscere, improbam denotare*; &c, by WREEK, in deze Pr.

WRAK, in † WRAK, het oude *Prat:* van WREKEN; en in WRAK GOED, *merk improba*; en WRAK, *naufragio deserta navis*; en WRAK, *falsus, subsalsus*; zie daer van bij WREEK, in deze I. Proeve.

WRANG, in † WRANGE, *volubilis, smilax levis*; & *castusba*; en WRANG, *acediosus, acerbus*; by VRING, in deze Proeve.

WRANSCH, in 't Vla: WRANSCH, *acerbus* &c; by VRING, in deze Pr.

WRAT, *verruca*; zie daer van by WÉRR, in de II. Proeve.

WRE.

WRÉED, *sevus*; by † WRYD, in de II. Proeve.

WREEF, by VRYV, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

WREEK &c, in ons WREKEN, in *Prat:* nu WROOK en WREEKTE (oul: † WRAK, in *Plur:* † WRAKEN), in *Prat:* *Part:* GEWROKEN, II. CL: 4, *vindicare, ulcisci, persequi injurias*; ons WREEKTE is al een verloop tot de I. *Classis*.

M-G, *wrikan* of *ga-wrikan* / *wrak* (in *Subj:* *wrekan*) / *wrikang* / II. CL: 3, *ulcisci, persequi, execrari*. A-S, *a-wreca* / *a-wrocc* of *a-wrac* / *a-wreca* of *a-wrocca* / III. CL: 3, *ulcisci*; en *ge-wreca* / III. CL: 3, *ulcisci*; gelijk ook A-S, *for-wreca* / *peregrinus*; uit welk *Prat:* *Part:* ligtelijk opte maken is, dat de *Infinitivus* ook voor uitdrijven gebruikt is. Wijders zonder W voorop, in 't H-D, *rechen* en *râchen* / *rach* en *roch* / *getoehen* / III. CL: 2, *vindictam sumere*; en AL: *rechen* / *richen* / *vindicare*; en Yfl: *reka* / *rak* / *rekem* / III. CL: 1,

pellere, & *PELLI*; en mooglijk ook het Yfl: *hrekia* / *jactare*, in *Prat:* *hrakte* / in *Prat:* *Part:* *hrakem* / IV. CL: 1, zijnde van eene verloopene *Classis*: Dit Latijnsche *jactare*, 't gene *Run:* *Jonas* in zijne Yfl: *Grammatica* tot vertalinge van dit *hrekia* zet, word niet alleen voor *dikwyls werpen* en *dryven*, maer ook wel voor *ymand plagen* en *moeylyk vallen* genomen, waerom die zin niet qualijk hier by past, gelijk ook de volgende takken zulks bevestigen zullen.

De eerste grondbetekenis schijnt my het *verwerpen* en *uitdrijven* te wezen, even als by 't A-S, en Yfl:; en daer uit verder *beswraek-oeffenen*, 't gene na betamelijkheid aen geene andere menschen dan aen den Rechter toekomt, hoewel by onze Heidenfche Voorvaders, in hare heete driften en onkunde omtrent de ware deugd, elk Geslagte, volgens de getuigenisse van *Tacitus*, gezamentlijker hand *wraek* nam over 't leed aen Ouders of Magen bedreven, tot de volle verzoeninge toe. En uit dit *wreken* en *vervolgen*, dat als nog onder 't gemeen der zoogenaemde Kristenen, bedekt en onbedekt, zo verre, de overigheid zulks niet verhindert, te jammerlijk gepleegt word, volgt ligtelijk die heethoofdige drift van *vervloeken*, die ook in 't M-G, *wrikan* / *execrari*, word uitgebeeld.

Met E, als by 't Wortel-deel van 't *Præfens*, ons WREKINGE, *f:* A-S, *wrecc* en *wreccing* / *ultio*; en ons WREKER, *m:* AL: *rechar* / en H-D, *râchet* / M. *ultor*; en by ons EEN WREKER, *longurio, homo vasta magnitudinis*; & *lictor*; en H-D, *rechet* / M. *torzor, licitor*; dog dit H-D, past niet minder wel by ons RAKKER, 't gene we by ons TREK, in deze Proeve geplaetst hebben; hoewel ook dit beneffens ons † RÊKKEN, en † RAKKEN, I. CL: *torquere*, onder eene voorafslatinge van W, gelijk by 't H-D, tot dezen stam kan betrokken worden; waer by men voegen kan ons † WREIKEN, † WREKEN, en WRIKKEN UIT DE HANDEN, I. CL: *extorquere, eripere è manibus*; hoewel deze EI by 't eene, zonder verloop hier geen plaats kan hebben. Wijders in den zin van *uitdrijven* en *verwerpen* het A-S, *wrecca* / *exul, miser*; waer by men voegen mag het Yfl: *hrek-jootur* / en *hrek-bis* / *fallax*; als liggend in

WRE.

In verdraeijden en verwerpelijken handel.

Tot het *Præter*: met de ingekorte *ó*, ons WRÓK en VRÓK, *m: & f: simultas, odium*; als eene quade begeerte van wrake by zig dragende; waer van ons WRÓKKEN, VRÓKKEN, I. CL: *simultatem & vindictam animo gerere*.

Dog met *A*, als by 't oude *Præter*: ons WRAKE, WRAEK, *f: H-D, rache / F, ultio, vindicta*; waer van het H-D, rachen / I. CL: *vindicare*; en M-G, wrakja / *F. repulsa; & persecutio*; en A-S, wræc / wræce / wræce / wracu / *vindicta, ultio; & exilium; & dolor*; en wræcca / *exul, & miser*; waer van het A-S, wræcan / wræcean / I. CL: *vindicare*; en wracan / wracian / I. CL: *exulare*; en met *f* / in steê van *w* / het A-S, fræc / fræc / *profugus; fræcedung / fræcedung / periculum, voratio*; en fræcþu / *inipis*; en fræcethu / *ignominia*; en fræcþ-bæde / *maleficium*; gelijk ook in den zin van *verwerpen*, ons WRAKE, *f: repulsa, rejectio; & mercium ut improbarum denotatio*; waer van ons WRAKEN, I. CL: *rejicere, improban denotare*; en WRAEK-GOED, WRAK- en VRAK-GOED, *merx improba*; als mede Kimbr: en Ysl: hrak / *res contempta*; en hraklegur / *vitiosus*; en mooglijk mede overdragtelijk ons VRAK, VRÉK, *avarus, sordidus*; als die om zijne vrekheid van elk geschuwt of verworpen word. Nog ook, met de ingekorte *A*, ons WRASSE, *f: WRAK en VRAK, n: naufragio relicta, deserta, & rupta navis*; als een verlaten en door storm weg-geworpen schip; en hier op zinspelende past ook ons *Adjelt*: WRAK, of, nu meest met het voorwerpsel *B* in plaetse van *W*, ons BRAK, *subsalus*; als by koopmanschappen, die door 't zee-water belopen zijn; gelijk ook de *B*, in steê van *W* of *V*, vooropkomt in 't Saxon: hrak / *improbus, rejiculus, vilis*; hoewel ons BRAK met gelijk regt uit ons BREEK, (in deze Proeve) kan ontleent geweest zijn. Wyders wederom, in den zin van *uitwerpen*, dog by ons zonder *W* voorop, ons RAKE, *f: H-D, rach / rache / rachen / F-TH, hracha / sublinguisum, rumen*; en A-S, hraca / *Angl: boreal: whreah / fauces; & tuffis*; om het uitwerpen der slijm-quallen; gelijk ook II. Deel.

WRE.

Ysl: hræke / *spatum*; en by ons, dog mede met *CH* voor *K*, volgens de *AL*: en *H-D*, *Dialect*, ons RACCHEL, *f: ook oul: † RÉKSENINGE, spatum, pblegma*; waer van ons RACCHELEN, I. CL: ook † RÉKSENEN, I. CL: A-S, hræcan / I. CL: *screeare*: gelijk ook met de korte zagte *O*, ons ROCCHEL, *f: roncbiffatio*; waer van ons ROCCHELEN, I. CL: en RUCCHELEN, I. CL: *H-D, tóchelen / I. CL: rbonciffare, screeare cum murmure; & tr: murmurare*; waer van weder ons ROCCHELAER, *m: homo screans, & tuffiens rauca voce*; en ROCHEL-MÉRKT, *f: turba, tumultus, murmur*; met welk ROCCHELEN zeer nae overeenkomt het *Sax*: en *Geld*: ROEKEN, I. CL: *ruktare*; A-S, roccetan / roccutian / I. CL: *ruktare*. Dog van een ander RAEK zullen we handelen by 't Wortel-deel REEK, in de II. Proeve.

De Zaak- of Wortel-deelen.

WREEV, in WREVE, GEWREVEN, verbuigfels van WRYVEN; en in WREVEL, *contentiosus*; en WREVELEN, *fricare, palpitare, &c*; by VRYV, in deze Pr.

† WREID, *sevus*; by † WRYD, in de II. Proeve.

WREIK, in † WREIKEN, *extorquere*; zie by WREEK, in deze Pr.

† WRÉNG, in † WRÉNGEN, *contorquere*; by VRING, in deze Pr.

WRI.

WRICHT, in GEWRICHT, *vertebra, junctura membrorum; & serum machinamentum*; by WERK, in deze Pr.

† WRIEG, by de II. Proeve.

† WRYD, by de II. Proeve.

WRYV, by VRYV, in deze Pr.

WRYT, in 't *Geld*: WRYTEN, *torquere, &c*; by WRYD, in de II. Pr.

Zzz

WRYV,

WRI:

WRYV, by VRYV, in deze Pr: verhandelt.

WRIK, in WRIKKEN, *extorquere*; zie by WREEK, in deze Pr.

WRING, by VRING, in deze Pr: verhandelt.

WRINK, in † WRINKELLEN, *rugare, crispare, & contorquere*; by VRING, in deze Proeve.

WRIT, in WRITSELEN, *motitare &c*; zie daer van by RYD, in deze Pr. en by WRYD, in de II. Pr.

WRIV, in WRIVVELEN, *palpitare, affricare*; by VRYV, in deze Pr.

WRO.

WRÓCHT, het *Prat:* van WÉRKEN, en in GEWRÓCHT, *factum; & productum operis*; by WERK, in deze Pr.

WROEG, in WROEGEN, *accusare; & conscientiam vellicari*; zie daer van bij † REEK, en by † WRIEG, beiden in de II. Pr.

WROET, in WROETEN, zie daer van bij † RIET, in de II. Pr.

WRÓK, in WRÓK, *odium, similtas*; en WRÓKKEN, *similtatem & vindictam animo gerere*; by WREEK, in deze Pr.

WRONG, in WRONG, *torso; ruga, spira; & cinnus; & similtas & odium*; WRONGEL, *cinnus; & lac sciston, & examen vermium*; en WRONGELEN, *coagulari, concrefcere*; by VRING, in deze Proeve.

WRONK, in WRONK, *contorsio; spira; ruga; & similtas*; en WRONKELEN, *contorquere, rugare; &c*, by VRING, in deze Pr.

† WROOG, by † WRIEG, in de II. Pr.

WRO.

WROOK, in WROOK, GEWROKEN, by WREEK, in deze Pr.

WRU.

† WRUIG, by † WRIEG, in de II. Pr.

WU.

† WUEP, in † WUPELEN, *vociferare, exclamare*; zie by WUIF, in de II. Pr.

WUFT, in WUFT EN LICHT, *levis & temerarius*; by WUIF, in de II. Pr.

WUIF, in WUIFEN, WUIFELEN, *vociferare, exclamare*; zie daer van by WUIF, in de II. Pr.

† WUIP, by WUIF, in de II. Pr.

WUIV, in WUIVEN, *vociferare*; zie daer van bij WUIF, in de II. Pr.

WULF en WULV, in WULF, WULFSEL, VERWULFTE, *concameratio, fornic, signum convexum*; enz: zie daer van by WÉLL, in de II. Pr.

† WUN, in † WUNNE, *gaudium, gratia*; zie daer van bij WINN, in deze Pr.

† WUNSCH, in † WUNSCH, *spes*; en † WUNSCHEN, *sperare*; zie daer van by WINN, in deze Pr.

WURG, in WURGEN, *strangulare*; zie daer van bij WERR, in de II. Pr.

WURM, in WURM, *vermis, lumbricus; & tr: homo operose laborans*; en WURMEN, *laboribus improbis, negotiis vel unguis se intricare*; zie by WERR, in de II. Proeve.

WURP, *jactus; pallasio; fetus*; by WERP, in deze Pr.

1719^I/_m

Y,

Y, Zock by I.

Z.

ZA.

De Zack- of Wortel-deelen.

ZACH, 't *Præter*: van ZIEN; en in GEZACH, en ONTZACH, *auctoritas, reverentia, respectus; metus, timor*; by ZICH, in deze Pr.

ZAD, in ZAD, *satur*; &c, zie by † ZAD, in de II. Pr.

ZAED, in † ZADEN, VERZADEN, *saturare*; en BEZADIGT, *sedatus*; &c, by ZAD, in de II. Pr: en in ZAED, *semen, & fors*; en † ZADEN, *seminare*; &c, by ZAEY, in de II. Proeve.

ZAEG, in ZAGEN, de *Plur*: van 't *Præter*: van ZIEN, en † ZAGE, *cum timore*; en in † ZAGE, *dictio, narratio*; by ZICH, in deze Pr.

ZAEY, in ZAYEN, *serere*; &c, by ZAEY, in de II. Pr.

ZAEK, in ZAKE, *Res, causa, ratio; & olim Lis, controversia*; OORZAKE, *causa, origo, occasio*; en VERZAKEN, *renunciare, abnegare*; by ZAEK, in de II. Proeve.

ZAEL, in ZALE, *aula, atrium, coenaculum*; en ZALIG, *felix*; RAMPZALIG, *miser, infelix*; &c, zie daer van bij ZICH, in deze I. Pr: en van de laetsten ook by ZEEL, in de II. Pr.

ZA.

ZAEM, in TE ZAMEN, GEZAMENTLYK, *simul, pariter*; en ZAMELEN, VERZAMELEN, *colligere*; DEUGDZAEM, *pius*; enz, by ZAEM, in de II. Pr.

ZAET, in ZATEN, de *Plur*: van 't *Præter*: van ZITTEN, en in VOORZAET, *antecessor*; LANDZATEN, *subditi*; en 't Geld: BEZAET, *retentio, manus injectio*; en ONTZAET, *remissio, absolutio*; en † ZATIG, *modestus*; en † ZATEN, *confidere*; en ZATE, *sessio; portus &c*; enz. by ZIT, in deze Proeve, en in † ZATEN, *satiare*; zie by ZAD, in de II. Pr.

ZAG, in het *Præter*: van ZIEN, en in GEZAG, ONTZAG, *auctoritas, reverentia, respectus, timor*; en † GEZAG, *dictum*; &c, by ZICH, in deze Pr.

ZAK, in DE ZAK GEVEN, *dimittere renunciare, deserere*, zie daer van by ZAEK, in de II. Pr. en in ZAK, *saccus; cilicium; pera; cloaca, alvus, venter, stomachus; & mensura fragmenti*; en ZAKKEN, I. CL: *deorsum ferri; & colare; & indere sacco & diripere, depradari*; &c, zie daer van by ZYG, in deze Pr.

ZAL, als een *Futur*: van ZULLEN, by ZUL, in deze I. Pr: en van een ander † ZAL, by ZEEL, in de II. Pr.

ZAND, in ZAND, het oude *Præter*: van ZËNDEN, en in GEZANDTE, *legatus, nuntius, Apostolus*; & *olim Missio*; en † ZANDAEL, *findon*; en in † ZAND, *Zzz a are*

ZA.

arena; zie daer van bij ZEND, in deze I. Proeve.

ZANG, in 't oude *Præt*: van ZINGEN; en in ZANG, *cantus, cantio, modulatio*; GEZANG, *carmen, canticum*; &c, en 't Geldersche ZANGE, *fasciculus spicarum*; by ZING, in deze Pr.

ZAT, in 't *Præt*: van ZITTEN, by ZIT, in deze Pr.; en in ZAT, *satur*, zie daer van by ZAD, in de II. Pr.

ZE.

ZÉE en † ZÉEUW, *mare*, & olim *lacus*; en in † BE-ZÉEUWEN, *maleseri aqua marina*; en ZÉEUW, *Zelandia incolus*; zie daer van bij ZYG, in deze Pr.

ZEED, in ZEDE, *mos, consuetudo*; ZEDIG, *modestus*; en ZEDEKUNDE, *esbica*; zie daer van bij WEEZ, in deze Pr. en van een ander † ZEED, by † ZAD, in de II. Proeve.

ZEEF, in ZEEF, *cribrum*; & *distinctio*; zie daer van bij ZYG, in deze Pr.

ZEEG, in ZÉGE, *victoria*; † ZEGEN, *vincere*; ZEGEWORTEL, *victoralis longa*; en ZEGEN, *bona precatio*; ZEGENEN, *bonè precari*; zie daer van by ZICH, en in ZEEG, GEZEGEN, verbuigfels van ZYGEN, en in † ZEGEL, *velum*; en † ZEGELEN, *velificare*; zie daer van bij ZYG, beiden in deze Pr.

ZÉEK, in ZEKKE, *losium*; zie by ZYG, in deze Proeve.

ZEEL, by de II. Proeve.

ZEEL, in ZÉEL, BIND-ZEELE, *lorum*; RAEZÉEL, *funis quo antenna ad malum adstringitur*; en † ZEELEN, *ligare fune*; by ZEEL, in de II. Pr.

ZEEN, in 't Geld: ZENE, by ons ZENUWE, *nervus*; ZENE-GROEN, *bugula*,

ZE.

prunella, solidago; en ZENE-SCHALK, *praepositus familia, & praefectus provincia*; zie daer van by ZIN, in deze I. Proeve.

ZEET, in ZEET, ZETE, *sedes, stasio*; & olim *positura*; en 't Vlaemsche ZETE, GEZETE, *sedes, culus, anus*; en ons ZETEL, *sedile*; zbronius; en ZETE, *pecten rusticalis*; by ZIT, in deze Pr.

ZEEV, in ZEVE, *exibrum*; en † ZEVEN, *cribrare*; BEZEVEN, *discernere*; by ZYG, in deze Proeve.

ZÉEUW, zie ZÉE.

ZÉF, in † ZÉF, *cribrum*; BEZÉFFEN, *discernere, &c*; en ZÉFFENS, *pariter*; &c, zie by ZYG, in deze Pr.

ZÉG, in ZÉGGEN, *dicere*; &c, zie daer van by ZICH, in deze Proeve; en by ZAEK, in de II. Pr.

ZEID of ZEIT, voor ZÉGT &c, zie daer van by ZICH, in deze Pr.

† ZEY, in † ZEYEN, *serere*; by ZAEY, in de II. Proeve.

ZEIK, in † ZEIKEN, *mejere*; ZEIK-WORM, *formica*; zie by ZYG, in deze Proeve.

ZEIL, in ZEIL, *velum*; en ZEILEN, *velificare*; zie daer van by ZYG, in deze Proeve.

ZEIN, in 't Vlaemsche ZEINEN, *bonè precari*; zie daer van by ZICH, in deze Proeve.

ZÉL, in † ZÉLLEN, *vendere*; by ZEEL, in de II. Pr.

ZÉM, by ZAEM, in de II. Pr.

ZEND,

ZE.

ZE.

Het Wortel-deel.

ZËND, &c, in ons ZËNDEN, ZOND (en ook in *Sing*: ZAND), GEZONDEN, II. CL: 6, *mittere*; en de verdere *Composita*. Dog in 't F-TH, *sentan* en *sendan* / *santa* en *sendida* / *giventit* en *chisfendit* / V. CL: en I. CL: *mittere*. H-D, *senden* / *sandte* en *sendete* / *gesandt* en *gesendet* / VI. CL: en I. CL: *mittere*. En, gelijk by dezen reeds het verloop zig vertoont, zo vind men ook al in 't M-G, *sandjan* / I. CL: 3, *mittere*; en A-S, *sendan* / I. CL: *mittere*, *destinare*; hoewel in 't A-S, *Prater*: meesten tijd by in-kortinge *sende* voor *sendode* / en in *Prater*: *Partic*: veeltijds *send* of *gesend* voor *gesendede*: en Ysl: *senda* / I. CL: *mittere*; zo dat, onder alle dezen, de oud-egte Ongelijkvloeiendheid by ons alleen nog ongeschonden gebleven is; 't gene bij een ander wederom te mets in 't zijne gebeurt.

Tot het *Præfens* met E, het Vlaemsche † ZËNDE, *f*: † GEZËNDE, *m*: Kimbr: *sendin-gat* / *donum*, *quod mittitur*; en het gemelde F-TH, *sendan* / I. CL: A-S, *sendan* / I. CL: H-D, *senden* / I. CL: en Ysl: *senda* / I. CL: *mittere*; en ons ZËNDING, *f*: A-S, *send-nesse* / *missio*; en † ZËND-FEESTE, *pentecoste*; als het Feest der zendinge des H. Geestes. Wijders, of ons † ZËNDE, † ZINDE, *f*: *synodus*, vermits meestendeel bestaende uit bezendingen van velerhande plaetsen, en ons † ZËNDAEL, † ZANDAEL, † ZINDAEL, *sin-don*, als sijn lijnwaed tot bezending of ver-eering gebruikt wordende, of, zeg ik, deze van 't Latijn, of van onzen eigen stam af-komstig moeten gerekent worden, komt mij twijffelagtig voor; de E, en A, pleiten wat voor 't laatste.

Uit het *Præter*: met A, komt het A-S, *sand* / *missio*, *Daps*, *Xenium*; en het M-G, *sandjan* / I. CL: *mittere*; benevens de ver-dere gemelde verbuigfels, als het F-TH, *santa* / H-D, *sandte* / *misit*; als mede ons † GEZANDTE, *f*: *missio*, *legatio*; nu GEZANDTE, *m*: A-S, *sandes-man* / *legatus*, *Apostolus*, *missus nuntius*; en GEZANDSCHAP,

m: *legatio*. En, mogelijk ook hier uit ons ZAND, *m*: A-S, *sand* en *sond* / Angl: *sand* / H-D, *sand* / Ysl: *sandur* / M. *arena*; als ziende voornamelijk op dat gene, dat door de zee-baren aen strand word opgezonden, gelijk ook A-S, *sand-gewecorp* / *lyrtes*; en *sond-hyllag* / *alga*, *aggeres*; waer van ons BEZANDEN, I. CL: *arena conspergere*, *contegere*; en VERZANDEN, I. CL: *arena gravari*, *obrua*.

Voorts, dewijl alle afzending een onderling afscheid veronderstelt, zo zou het kunnen wezen dat de eerste grondbetekenis van ons ZËNDEN eene *afscheiding* mogte behelst hebben, welke giffing door eenige volgende takken, van gelijke gedaente als het *Præter*: met O, vry wat begunstigt word, vermits de zin van *afscheiding* op die zeer toepasselijk komt, als ons ZONDER, H-D, *sonder* / A-S, *sunder* / *sundor* / *a*, *ab*, *absque*, *sine*; en ZONDER-EINDE, kruisdistel, *eryngium*; als zo wijd in den grond zig verspreidende, dat men 'er naeulijks eind aen vinden kan; en BEZONDER, *singularis*; en 't daer van afgeleide AF-ZONDEREN, I. CL: A-S, *sundrian* / *sundrian* / *a-sundrian* / I. CL: H-D, *son-deru* / I. CL: *segregare*, *dimittere*, *separare*; en F-TH, *sunder* / *suntar* / *sed*; als eene af-scheiding in de redenering; en Ysl: *sundur-brioota* / *diffringere*; beteekenende het Ysl: *brioota* / *frangere*; en Ysl: *sundur-linde* / *dissensio*; en M-G, *sundro* / by ons BEZONDER, *segregatim*, *sejunctim*, *seorsum*; en A-S, *onsundran* / *onsundron* / Angl: *asun-der* / AL: *suntrigo* / *seorsum*; en A-S, *sun-drig* en *spndrig* / *privatus*, *peculiaris*; en A-S, *sunder-spæce* / *colloquium privatum*; en A-S, *sundrung* / *divisio*; en ons ZONDERLING, H-D, *sonderlich* / *singularis*, *præcipuus*, *ex-rarus*; en 't *adverbium* INZONDERHEID, *præ-fertim*, *distinctè*, *præcipuè*, *particulatim*; en 't H-D, *sonderling* / *lepra affectus*; als om de melaetsheid verbannen van de menschelij-ke gemeenschap; en A-S, *sunder-gife* / *sun-der-freedom* / *privilegium*; als een bijzonder voorrecht; en A-S, *sundat-halgan* / *phari-sæi*; als zig zelf byzonder heilig schattende, en daerom zig bijzonder en afgeschieden hou-dende van andere menschen. Nog ook A-S, *sunder* / *sundor* / *spuma metalli*; als het onrei-

ZE.

ZE.

ne zijnde, dat in 't stoken door het vier zig van het goede metael afzondert; gelijk ook A-S, *sinder / sindor / putredo lignorum vel ferri*; als door verrotting of roelt zig ontbindende en van een scheidende; en A-S, *sinderome / ferrugo*. Daerenboven schijnt ook hier toe te behooren ons ZOND, ZUND, f: Yfl: *funda / H-D, fund / M, fretum*; vermits eene engte die twee groote en breede wateren of twee voorname landen van een scheid.

Wijders kunnen de afscheidingen drierhande opzigt hebben, 1. Eerstelijk als natuerlijk of onverschillig, zonder betrekking tot quaed of goed, gelijk by de meeste der bovenstaende voorbeelden; ten 2. als ten goede, of ook wel met een voorwendfel van uitstekend goed te zijn, als by 't bovengemelde A-S, *fundat-halgan / pharisai*; waer by men eenigfints voegen mag ons GEZOND, A-S, *fund / fund-full / sanus, integer, prosperus, incolumi & saluber*; dat is gaef en zuiver, gelijk de dingen die men elkander ter vereeringe toezend; of liever, zoo rein en zuiver, als het Heilige dat afgezondert word; gelijk ook daer van de spreekwijze van een GEZONDE LEE-RE, *doctrina orthodoxa, sancta, verax, salubris*; komende verder ook van 't A-S, *fund-full / sanus, prosperè*; het A-S, *fund-fullian / I. CL: prosperari*; en het Oud-Sax: † GEZONDE, *corpus & membra hominis*; zou op dien voet zo veel kunnen beteekenen, als het Lichaem, en besondere ziels-verblijf, waer door elk mensch van den ander of van iet anders, als iet byzonders, afgescheiden word. Maer ten 3. geschied ook de afzondering om 't gebrek en 't quade; gelijk het gemelde H-D, *sonderling / lepra affectus*; waer by ook verder palt ons ZONDE, f: H-D, *sünde / F, A-S, spnne / spnn / sinne / Angl: sinne / F-TH, funda / funta / peccatum, delictum*; een woord tot de Theologie behoorende om aen te duiden onze gebreken en mislagen tegen de Goddelijke bevelen, waer door we ons van de Hemelsche gunste, en van 't betamelijke leven onder de Kerkelijke gemeente als afzonderen, en waer over we, zo 't van belang was, en ten strengste genomen, eene ultzeiting of opschorting van broederschap zouden verdienen; of eene straffe van den Hemel; waer van de dagen van Noach een verschrikkelijk voorbeeld ga-

ven in den bekenden ZOND-VLOED, m: *diluvium*; om der menschen zonden alzo ge-naemt: verder van ZONDE quam ZONDIG, AL: *suntigo / A-S, spnng / reus, peccans*; en A-S, *spnlic / impius*; en A-S, *spn-leas / sine peccato*; gelijk weder van ZONDIG gekomen is ons ZONDIGEN, I. CL: Yfl: *spnnga / I. CL: A-S, spngian / singian / I. CL: F-TH, en AL: sundigan / I. CL: peccare, delinquere*; gelijk ook 't Latijnsche *delinquere* van *linquere* afdaelt.

Maer, dit A-S, vertoont zig hier telkens met *nn / of n / in stee* van Onze, de H-D, en de Yfl: ND, 't gene ik *Euphonicè* neem, gelijk by ons wel de NN voor onze ND inspringt. Zo deze *Euphoniche* verandering mede op andere woorden mag toegepast worden, zou ook verder uit dezen stam gesproten schijnen het Kimbr: *fann / Dan: sand / Yfl: fannur / samur-legur / M-G, sunjeins / verns, bonus*; en M-G, *bifunjat / verè*; en M-G, *sunja / Kimbr: samind / veritas*; en M-G, *sunja / sanctitas*; waer van 't M-G, *gasunjon / I. CL: 3, justificare, sanctificare*; alles in den zin van 't bijzonder goede, reine en Heilige, even als ons vorige GEZOND; en mooglijk verder ook ons ZONNE, f: M-G, *sunno / F, A-S, sunna / sunne / F, F-TH, sunna / sunne / sun / F; H-D, some / F, Angl: sun / en Yfl: sunna en sol / F. sol*; vermits, om hare rein- en heil-zaemheid van byna al het Heidendom aengebeden of geëert. Dog, ten opzigte van het Naemgeslagte; dat ZON hier by allen *Feminin* komt, terwijl MAEN by die allen weleer als *Masculin* zig vertoonde, schoon thans by ons als *Feminin*, regt anders als by 't Latijn, zal mooglijk die genen allervreemdft voorkomen, welker denkbeelden zo enkelijk op de Latijnsche en Grieksche leeft schoeijen, dat ze, zelf met een kleinagting, zig verwonderen over alles wat daer van verschilt, even of onze Voorouderen by de geslagtchikking der naemwoorden in dat school te rade moesten gegaen zijn, dat zeker te verre van de billijkheid afwijkt. De Romeinen en Grieken hebben 't geslagt van hare namen voor Zon en Maen uit hare fabulen opgemaakt, even gelijk ook de Duitsche en Noordsche Voorouderen uit de hare; van welk laetste ons de *Edda Islandorum* (het voornaemste overschot van 't Noord-

ZE.

Noordsche Fabel- en Goden-werk) kan opening geven, alwaer *Mytholog: IX*, gezeit word. *Þá Þadur er nefndur Þundur-fare* (een man die genaemt word *Þundur-fare*) *er átte tvis horn / so fogur og styrð /* (hy hadde twee kinderen zo schoon en minlijk), *ad hann kallade Son sinn Þurður / enn Þottur spna ÞOL* (dat hy noemde zinnen Zone MAAN, en zijne Dogter ZONNE). De geleerde *Thom: Marechal* trekt in zijne *Observat: agter 't Euang: Gothic: p: 513*, ook aen uit *Pocock*, dat in 't *Arabisch* insgelijks aen de Zonne het Vrouwelijke, en aen de Maen het Mannelijke geslagt word toegepast. Wijders van ons ZONDAG, *dies solis*, en de verdre namen van yder dag der weke, zie by 't vorige WYK, in deze Proeve; dog van deze takken met ZON, en van de meeste met ZOND &c. zie mede verder by ons volgende ZINN, vermits die stam ook gelijk regt daer toe schijnt te hebben.

De Zack- of Wortel-deelen.

ZENG, in ZÉNGEN, *leviter urere, torrere, ustulare*; en ZÉNGEL, *frictura, scintilla, & scoria ferri*; en ZÉNGELEN, *ustulare*; &c, by ZING, in deze Pr.

ZÉNK, in † ZÉNKEN, *in fundum ire*; en ZÉNKEL, *perpendicularum*; bij ZINK, in deze Proeve.

ZÉT, in † ZÉT, *sedes, culus, anus; & positura*; & *pecten rusticus*; en ZÉTTEEN, *ponere*; ZIG ZÉTTEEN, *quiescere, desiderare*; en † ZÉTTEEN, *consere*; † BEDEZÉTTER, *ensor*; en zoo voort veel andre *Composita* of Voorzettingen; bij ZIT, in deze Pr.

† ZEUD, in † ZEUDE, *ebullitio*; bij ZIED, in deze Pr.

ZEUG, in ZEUGE, *sus, scropha*; bij ZUIG, in deze Pr.

ZI.

De Wortel- of Zack-deelen.

ZICH of ZIG, en ZACH of ZAG, en ZIEN, &c, in ons ZIEN (oul: † ZICHEN), in *Prater: ZAG* (in *Plur: ZAGEN*), in *Prat: Part: nu GEZIEN* (oul: GEZICHEN), Onreg: No. 8, *videre oculis, & mente, Æol: œouai* voor *œouai, video*. Dit ons ZIEN voor *videre*, als het een andren *Infinitivus* tot onderwerp heeft, vereischt daer geen TE tusschen beiden, als IK ZIE LOOPEN; dog daerenboven word het ook gebruikt in den zin van *betragten, voornemens zyn, of na gelegentheid omzien om iet te doen*; in welken gevalle de volgende *Infinitivus* in *casu obliquo* met TE voorop moet komen, als IK ZAL ZIEN TE KOOPEN, of, HY MAG HET ZIEN TE KRYGEN, enz: waer van breeder bescheid te vinden is by onze 14 *Redewiss: alwaer gehandelt is van de reden en oorzaak van dit onderscheid*.

M-G, *faithwan / faithw* (in *Subj: fehtwau*) / *faithwang* / III. CL: 5, *videre*; of anders *fatgan* / &c, vermits het M-G-Letterteeken O, by anderen met htw / en by ons te mets met Q of QU beantwoord word: dus ook M-G, *gasathwan / videre*; and-*faithwan / adspicere*; bi-*faithwan / circumspicere*; ug-*faithwan / videre, suspicere*; in-*faithwan / respicere, intneri*; en at-*faithwan / attendere*; allen III. CL: 5.

F-TH, *sehan (gisehan) / sah* (in *Subj: saht*) / *gisehan* / III. CL: 1, *videre*; en ana-*sthan* / III. CL: 1, *adspicere*. A-S, *sewan (contr: sean / seon)* / in *Prat: seaw / saw / sag / seah* en *seh* / in *Prat: Part: sewen / gefewen* / III. CL: 3, *videre*. Angl: *to see / saw / seen / videre*. H-D, *sehen / sah* (in *Subj: sähe*) / *gesehen* / IV. CL: 4, *videre*. En in 't Land-Friesch *stoen / stean* / in *Prat: stoe / soeg* en *seag* / in *Prat: Part: stoen / videre*.

Verder onze *Composita* of Voorzettingen, als AEN-ZIEN, *adspicere*; AF-ZIEN, *despicere, deorsum aspicere*; & *aversari*; en IET AF-ZIEN, *amulandi gratia oculos in rem aliquam desigere*; BEZIEN, A-S, *beseon / intueri, lustrare, contemplari*; BY-ZIEN, *propius videre*; DOOR-ZIEN, A-S, *thurh-seon / perspicere,*

ZI.

ZI.

spicere, perlustrare; IN-ZIEN, *inspicere*; & *attentè considerare*; en A-S, *ongeseon / intueri*; en ons ONTZIEN, *reuereri, timere*; en A-S, *ontoseon / aspicere*; en ons OPZIEEN, A-S, *up-beseon / sursum respicere*; en OVERZIEEN, *summatim perlegere*; & *prætermittere negligentia, non advertere*; met een *Præpof: Inseparab:* en daerom ook in *Præt: Part: OVERZIEEN*, zonder GE tusschen beiden, en met den klemtoon op ZIEN; dog alles recht anders by OVER-ZIEN, *ulterius videre*; & *examinare, perlustrare*; in *Præt: Part: OVERGEZIEN*. Wijders A-S, *ofet seon / inspicere, respicere*; en ons TOE-ZIEN, *prospicere, capessere oculis, attentè observare*; A-S, *to-geseon / adspicere, intueri*; en VERRE-ZIEN, *VER-ZIEN, de longinquo visu capessere*; met een *Præp: separab:*, dog met een onafscheidelijk Voorzetsel ZIG VERZIEN VAN IET, *consulere sibi, instruere se re necessaria*; en ZIG VERZIEN VAN IET, *non advertere, malè observare rem aliquam*; zonder GE in *Præter: Part:*, A-S, *forsetwan / forseon / negligere, & contemnere*; en ons VOORZIEN, *prospicere, providere, & præcauere*; insgelijks zonder GE in *Præt: Part:* en den accent op ZIEN; en ons UIT-ZIEN, *prospicere, prospectare, speculari*; en 'ER UIT-ZIEN, *præbere speciem*; en WEDER-ZIEN, *iterum videre*; in *Præt: Part: WEDER-GEZIEN, iterum visus*; en † WEDERZIEN, *respicere, contemnere*; in *Præt: Part: † WEDERZIEN, despectus, contemptus*.

Dat de H of CH, en W, ten einde der *accent-silbe*, alhier by ons en de andere Taelverwanten als Ver&snelt-letters komen, blijkt uit de bygebragte voorbeelden.

Uit het oude Wortel-deel ZICH of ZIG, ons ONZICH, *n: respectus, auctoritas, & reverentia*; en met den uitgang TE of T agterop, zijn nog by ons overig ons † ZICHT, GEZICHT, *n: A-S. sîhthe / sîhthe / gesphth / gesîhthe / Angl: sight / H-D, gesicht / N. visus, prospectus; visio; aspectus, vultus, facies*; AL: *ka-sîhthe / hi sîht / aspectus*; en ons AENGEZICHT, AENZICHT, *n: H-D, angesicht / N. facies & vultus hominis*; AFZICHT, *n: deformitas*; † BEZICHT, *n: intuitus*; waer van † BEZIGTIG, en daer van we-

der ons BEZIGTIGEN, I. CL: *insueri, col-lustrare*; en DOORZIGTIG, *perspicax, perlucidus*; GEZICHT-EINDER, ZICHT-EINDER, *m: horizon; IN-ZICHT, n: intuitus; inspectio; consideratio*; & *scopus*; OMZIGTIG, *circum-spectè*; ONZIGTBAER, *invisibilis*; OP-ZIGT, *n: actus sursum respiciendi; & visus; & observantia*; en TEN OPZIGTIE, *respectu*; en † OPZIGTIG, *venerandus, spectandus*; en OPZIGTIG, *fastosus, hominum intuitum movens & attrahens*; TOE-ZICHT, *n: TOE-VERZIGT, m: en f: observatio, cautio*; UIT-ZIGT, *n: prospectus; & vultus*; en VOOR-UIT-ZICHT, *n: providentia*; VOORZIGTIG, *prudens, providens*; en van † ZIGT is ook gevormt geweest het oude † ZIGTEN, † ZIGTIGEN, I. CL: *conspicere*.

Het Zakelijke deel van het *Præt: ZACH*, of ZAG (of in *Subj:*, gelijk in den *Plur:* van den *Indicat:*, ZAEG) vertoont zig in ons GEZAG, *n: (over een ander) of ONTZAG, n: (onder anderen) auctoritas, reverentia, & respectus; & metus, timor*; en ONTZACH, *n: voor ymand, respectus, reverentia; & metus, timor*; waer van ons ONTZACHLYK, *formidabilis*; en overdragtelijk † SAGE, † ZAGE, *f: metus, pavor, horror*; en † SAEG, *pavidus*; als of het quame voor T'ZAGE, *cum timore*; waer van het H D. zagen, I. CL: *timere, horrere*; en 't H-D, verzagen / I. CL: en ons VERTZAGEN, VERSAGEN, I. CL: *metu frangi*; en ONVERTZAEGT, *nullo metu fractus*.

Uit den ingekorten *Infinis:* ons AEN-ZIEN, *n: aspectus, respectus; dignitas, auctoritas*; AENZIENLYK, *venerandus, non contemnendus*; TEN AENZIEN, *respectu, quod attinet*; AFZIEN, *n: aversio*; AFZIENLYK, *deformis*; IN-ZIEN, *n: intuitus; inspectio; & scopus*; en VOORZIENIGHEID, *f: Providentia*; aen welken Tak ook gelijkt het M-G, *siung / visio, visus; & species*; en *sumjog / testes oculati*; en A-S, *sean-eagan / F-TH, seha / pupilla oculi*; en 't Yl: *spna / I. CL: monstrare*; als doende zien. En met den uitgang ER of DER, ons AENZIENDER VAN PERSONEN, *respicens personam, aliorum vultus circum-spectans*.

ZIENDE,

ZI.

Dog uit het *Part: Pres: ons Adject: BZ-
ZIENDE*, *myopia quadantenus laborans*; en
STIKZIENDE, *myops*; tusschen welke twee-
derhande gezichten men dit onderscheid
maakt, dat men *Byzienden* noemt de zulken,
die, schoon gantsch niet scherp van verre
ziede, egter klein gedrukt schrift, ruim een
voet ver van 't oog af, bequamslyk konden
lezen, dog *Stikzienden* die genen, welke het
schrift digte by de neus, en nauwlyks vier of
vyf duim van het oog af, om te lezen hou-
den. Voorts *VÉRRE ZIENDE*, *VÉR-ZIENDE*,
lynceus, vobementer perspicax; & *tr: homo
longè in postero perspicax*.

Het *Prater: Partic:* is oorspronk van ons
Adject: GEZIEN, *visus*; & *respectus*; waer
van ons *GEZIEN ZYN*, *visum esse*; & *respicit*;
& *gratia & auctoritate pollere*; en *ONGE-
ZIEN*, *non visus*; & *deformis; ingratus oculis*;
en *ONZO conjunctioes*, *AENGEZIEN*, *quom-
iam, quis*; en *ONAENGEZIEN*, *quamquam*;
en 't *A-S*, *gestuente / visibilis*; enz.

Uit den *Imperativ:* het *M-G*, *zet / AL:*
se / sehe / H-D, *sehe /* by ons *ZIE*, of in
Plur: ZIET, ecce?

Wijders vind men ook met den uitgang
EL of *L* of *LE* (en by sommigen desgelijks
met *W* of *U*, even als by den *A-S*, *Wor-
telstam*) het *A-S*, *saal / saul / saul /
saut / F. M-G*, *saalala / F*, *Angl: soule /
anima*; waer voor by ons *ZIELE*, *ZIEL*, *f:*
Yn: saal / F, *AL: sele / sele / F*, *F-TH*,
fela / F, *H-D*, *seel / seel / F*; *Dan: stel /
Zw: stäl / anima*; en, op de Hebreusche
wijze, ook overdragtelijk het *Bloed* voor
Ziele genomen zijnde, het *A-S*, *or-saale /
exsanguis*; dit alles te zamen geeft klaer
genoeg te kennen, dat *EL* of *L*, of *LE*,
althier als een *Terminatie* komt; en, deze ver-
scheideneit van 't *Zakelijke Deel* *saal /
saut / saal / se / se / stäl /* of *ZIE*, past volle-
dig en ten eenemael op 't *Pres:* of *Prat:* of
den *Imperat:* van dezen stam, zoodanig dat
men geene beter oplossing van zulk een ver-
schil in een andren *Wortelstam* dan dezen be-
hoeft te zoeken. Ea zekerlyk konden de
Voorouderen niet wel fraeijer dan van zulk
een stam deze benaming afgeleid hebben, als

II. Deel.

ZI.

zijnde een bewijs van hare regtzinnige gedag-
ten, dat de *Ziele* of *Geest* of *irruwendige wo-
ter* (want het onderscheid tusschen *Ziel* en
Geest dat by sommigen gemaakt word, zou
ik onder onze Heidensche Voorvaders niet
zoeken) de innerlijke ziender en beschouwer
is van de gewaerwordingen en aendoeningen,
terwijl het *Lichamelijke oog*, en de andere
werktuigen der uiterlijke zinnen, als wete-
looze deelen, sleges tot hulpmiddelen ten
dienste van haer verstreken: eene beschou-
wing, die by vele Heidenen de grondslag is
gewest van de *Ziele* als onstoffelyk, en ver-
der, als onsterfelyk aen te merken, en daer op
te bouwen de pligten van deugd en Gods-
dienst, en eene belooning en straffe nae dit
leven. Wijders komt van *ZIEL*, ons *ZIEL-
TOGEN*, *I. CL:* en *ZIEL-BRAKEN*, *I. CL:*
agero animam, sub agone jacere; *ZIEL-ZOE-
KEN*, *V. CL:* *velle occidere, quæere animam*;
en daer van *ZIEL-ZOEKER*, moordprijem,
fisa; en 't *Roomsch-Kerkelijke ZIELEN-DAG*,
feria pro defunctorum manibus; en *ZIEL-MIS-
SE*, *piaculare sacrum, vulgè Missa pro de-
functis*.

Gelijk dan ook verder overdragtelijk op
den goeden staet der *ziele* betrekkelijk schijnt
het *H-D*, *setig / beatus, felix*; en *M-G*, *self
setja / A-S*, *set / bonus*; *M-G*, *unsetel / ne-
quitia*; en *A-S*, *setlig / gesetlig / Dan:* en
Zw: salig / Yn: set; en by ons ook met *A*,
ZALIG, *beatus, felix*; waer van ons *ZALI-
GEN*, *I. CL: beatum facere*. Dog het onte
heeft niet altijd alleen het gelukkige beteekent,
dog is ook wel by het tegendeel gevoegt, even
gelijk ook een en ander de *ziele* te beurt kan
vallen, en daer van ons *RAMP-ZALIG*, en
† DRUK-ZALIG, *miser, infelix; miseris obru-
tus*; gelijk hier toe mede het *A-S*, *setlan /
gesetan / I. CL: accidere, provenire*; in een
breeden zin, schoon meest ten goede; waer
van wederom het *A-S*, *setlha / gesetlha /
fortuna, casus, & res prosperæ*; en in een
goeden zin het *Kimbr: kongsaalut / qui sub
bono rege beatè vivunt*. Of, verkieftmen de
overdragt liever niet uit *ZIEL*, maer onmid-
delijk uit *ZIEN* te hebben, zo kan men 't ne-
men voor zulk een opzigtelijken staet, die,
om zijne uitstekentheid, 't zy van geluk of
ongeluk, de oogen der andre menschen op
ymand trekt. Egter is 'er nog een ander *Za-
kelijk*

Aaaa

ZI.

ZI.

kelijk deel ZAEL, welks overdragt, zo het slegts hier toe behoort, uit de bovengemelde beschouwing over de ziele (als wonende, en haer verblijf slegts voor een tijd houdende in dit broesse Lichaem) gereeder schijnt te vloeijen, dan uit die van 't zien; dit Zake-lijke Deel vertoont zig in het M-G, *saljan / us-saljan* / I. CL: *hospitari, divertere*; en M-G, *salithwo / mansio*; A-S, *seid / seido / mansio, sedes*; AL: *selitha / selida / tabernaculum*; en A-S, *spil / tensorium*; en Yñ: *sel / mappalia, tentoria*; en AL: *dselidun beto kesteo / cella hospitum*; Kimbr: *sal / salur / Dan: sal / atrium*; by ons ZAEL, ZALE, *f: diverforium, coenaculum, & olim aula, atrium*. Dog van dit ZALIG zie ook by 't Wortel-deel ZÉEL, in de II. Proeve; hoewel we deze beiderhande takken van ZAEL niet hooger opgeven, dan voor een giffing, die na een verbetering wagt.

Daerenboven komt het my zeer bedenkelijk te voren, dat ook uit dezen stam, even gelijk het voorgemelde † SAGE, *metus*, wel eer ontleent zy geweest, het A-S, *saga / sage / testimonium*; en *sageman / delator*, als eene getuige van 't gene hy gezien heeft; gelijk ook zelf in den zin van *iet te voorzien*, het A-S, *sage* / en ons † VEURZAGE, *praesagium*; en 't AL: *fora-segin / en fora-sakun / propheta*; en aldus verder overdragtelijk alle verhael, als A-S, *saga / dictum*; en A-S, *gesaga / narratio*; AL: en F-TH, *saga / H-D, sage / F, Kimbr: saga*; en ons † ZAGE, † ZÉGE, *dictio, narratio*; & *historia*; en M-G, *insajt / narratio*; en Zw: *sage / fabula*; en by Kiliaen ook nog † AVE-SAEGHE, *absurda narratio, fabula anilis*; beteekenende † AVE, *mulier delira*: waer van wederom het H-D, *sagen* / I. CL: F-TH, *sagan / gesagan* / I. CL: A-S, *sægan / secgan / sægan* / I. CL: *dicere, narrare, nunciare*; F-TH, *bersagan* / I. CL: *interdicere*; en H-D, *bersagen* / I. CL: *abnuere, refragari*; en † AVE-SAGEN, I. CL: *absurda & inepta narrare*; by ons mede met E, ons ZÉGGEN, I. CL: *dicere*; en ons † GEZÉGGEN, I. CL: *edicere, jubere*; en ZIG LATEN GEZÉGGEN, *acquiescere monitis alicujus*; en OP-ZÉGGEN, *recitare*; en OP-ZÉGGEN, AF-ZÉGGEN, *abnegare*; en † OP-ZÉGGEN, *indicare, denuntiare*; en TOE-

ZÉGGEN, *addicere; stipulari; & promittere*; en AF-ZÉGGEN, *denegare, renunciare*; † VER-ZÉGGEN, *referre; & interdicerere, & recusare, negare*; en nu VERZÉGGEN, *devovere*; en VOORT-ZÉGGEN, *referre ulterius*; dog *Emphonicè* verwisselt de EG, als 'er T of D agter komt, in EYT of EYD, als by de 3 *Perf:* in 't *Præt: Indic: HY ZEYT, dicit*; en by 't gantsche *Præt: Imp:*, als ZEYDE, *dicibam &c*; en A-S, *soede* voor *soegde / &c*, gelijk we in onze V. *Dialect-regel* wegens de EI, pag: 197, en in onze *Grondst: I. Verband: §. XXIII*, vermeld hebben; aldus zou ZÉGGEN zo veel beteekenen als Verhalen 't gene men gezien heeft, of anders verklaren hoe we de zaken met onze oogen des verstands beschouwen. Verder hier toe ons GEZÉG, en † GEZAG, *n: A-S, segene / dictio, dictum*; en ONTZÉG, *n: negatio, recusatio*; & *interdictio*; waer toe ONTZÉGGEN, *recusare; & interdicerere*; en † ONTZÉG, *n: indictio belli, provocatio*; als een ontzeg van vriendschap, of aenzegging van vyandschap; waer toe † ONTZÉGGEN, *provocare, indicere bellum*; en VOORZÉGGEN, I. CL: *praenuntiare*; en VOOR-ZÉGGEN, I. CL: *praerere verbis, dictare*; en VOLZÉGGEN, I. CL: *perorare*; in *Præt: Partic: VOLZÉGT of VOLZEIT*; en UIT-ZÉGGEN, I. CL: *eloqui; & olim proscribere, relegare*. In 't Yñ: vind men de ei en a van beids, als Yñ: *seige / dico*; in *Præt: sagde / IV. CL: 1. dog* zie hier van ook iets by ZAEK, in de II. Proeve; en in gevalle deze onze giffingen mogten misgetaft zijn, zo zoudé egter dit Yñ: Ongelijkvloeiende, schoon van eene verloopene *Classis*, voor een herstel-stam van deze takken mogen verstrekken.

Wijders schijnt ook hier toe betrekkelijk te zijn met E of I, ons ZEGE, *f: en m: † ZIGE, H-D, sieg / M. A-S, sige / Yñ: figur / M. victoria*; als iet dat opmerkelijk is, en elks opzigt tot zig trekt, of iets, waer van tongen en schriften verhael doen, met gelijke overdragt als 't bovengemelde ZÉGGEN, &c, en verder daer van weder het *Verbum † ZEGEN, I. CL: H-D, siegen / I. CL: vincere*; en † ZÉGER, *m: victor*; en ons ZEGE-WORTEL, *victoralis longa*; een soort van berg-look, dat het venijn der slangebeten verwint;

ZI.

en A-S, *figore / palma*; als waer mede de overwinnaers gekroont worden: en A-S, *figot / triumphus*; waer van het A-S, *figerian / figtian* / I. CL: *triumbare*; en voorder, ziende op de Heilwenschingen met welken men de overwinnaers begroet, of op der Ouden agtbare bede en wensich tot heil en overwinning, schijnt wederom hier uit gevloeijt te zijn, ons ZEGEN, *m*: H-D, *segen / M, bona precatio, benedictio*; waer van ons ZEGENEN, I. CL: F-TH, *segenon / gifegenon* / I. CL: H-D, *segenen / segnen* / I. CL: *benè precari*; waer voor *Euphon: & contr:* het Vla: ZEYNEN, I. CL: *benè precari*.

De Zaek- of Wortel-deelen.

ZICHT, in GEZICHT, *visus &c*; AENGEZICHT, *facies*; BEZIGTIGEN, I. CL: *inueri &c*; en zoo vele anderen, by ZICH, hier voor in deze I. Pr.

ZIE, *ecce*; by ZICH, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

ZIED, &c, in ons ZIEDEN, ZOOD (oul: in *Sing: ZóóD*), GEZODEN, II. CL: 3, *bullire, fervere*; & *olim elixare, & aqua coquere*; en OP-ZIEDEN, II. CL: 3, *decoquere, & ebullire*. A-S, *seothan / seodan* / in *Prat: seath* of *sead* / in *Prat: Part: sothen* of *gesoden* / II. CL: 1, *ebullire, coquere*; en A-S, a-*seothan* / II. CL: 1, *coquere*; Engl: to *seeth / sod / sodden* en *seethed / ebullire, coquere*. H-D, *sieden / fott* (in *Subj: fótte*) / *gefotten* / II. CL: 2, *fervere*. Yl: *stoda / saud* / en in *Prat: Part: volgens de anderen van die Classis sodenn* / II. CL: 2, *coquere*. Ook vind men in 't AL: by de *Glossa Keronis* *stafotaner / coctus*; en *stafotania zuei muaz / cocta duo pulmentaria*; waer uit blijkt dat 'er mede een AL: *stutan / F-TH, stuthan / coquere*, van de II. CL: 2, en Onge-lijkvloeiend geweest is.

Het Wortel-deel van 't *Prat:* vertoont zig in ons ZIED-PÓT, *lebas, cacabns*; en ZIE-

ZI.

DING, *f*: H-D, *zieding* / F. *ebullitio, fervor, & Estuatio*; enz.

Tot het *Prater:* met O, of de gelijkwaerdige OE of EU, ons ZODE, Zóð, *f*: ook † ZEUDE, † ZOEDE, *f*: H-D, *soede* / F. Sax: *sooh* / Angl: *sobde / ebullitio*; & *ador, fervor stomachi*; en Yl: *sod* / N. *jusculum*; eene gekookte of gesodene sop; en by ons EENE ZODE VISCH, *portio piscium coctui destinata*; en overdragtelijk ZODE, *f*: *acerulus rerum diversarum*; als zinspelende op het Duitsche gebruik van velerhande visch, vleesch, of snoes in eenen zelfden ketel te zieden of te koken: en ons † ZODE, † ZOODE, en † ZOUWE, *f*: *cloaca, puteus, sentina, stillicidium*; en A-S, *seath / puteus, fovea*; als op de broeiende opziedinge en stank ziende; waer by men voegen kan het A-S, *sooth / soote* / Yl: *foot* / N, *fuligo*; als ontstaende van 't zieden en koken: en mooglijk ook ons ZODE, ZOYE, † ZOEW, en † ZOEDZE en ZUWE, *caspes, gleba*; zijnde laeg of moerig veen-land, dat zelden droog rackt; zo dat 'er de ouden zin van *excolare* best op passen zou; dog zie daer van mede by ZAEY, in de II. Proeve.

Het *Prat: Part:* vertoont zig in ons GEZODEN EN GEBRADEN, *cocta & assa*; & *tr: epula*; alzoo de Voorvaderen in hunne zinnige tijd zig met een enkel tafelgerecht konden genoegen, houdende het opdijschen van gekookt en gebraden op eene zelfde tijd voor een Hoflijk gastnael: nog ook uit het *Prat: Part:* het gemelde AL: *stafotania zuei muaz / cocta duo pulmentaria*; en 't A-S, *gesoden / elixus*; en *asoden / decoctus*.

De Zaek- of Wortel-deelen.

ZIEK, in ZIEK, *agrotus*; GÉLD-ZIEK, *avarus*; SPEEL-ZIEK, *cupidus ludi*; &c; zie daer van by ZUIG, in deze I. Pr.

ZIEL, in ZIELE, *anima*; zie daer van bij ZICH, in deze Pr.

† ZIELT, zie by ZOUT, in deze Pr. ZIEN

Aaaa 2

ZI.

ZIEN, in **ZAEN**, *videre*; & *monse percipere*, &c; **HET AENZIEEN**, *respectus*, *dignitas* &c; **AENGEZIEN**, *quoniam*; en zoo voort, by **ZICH**, in deze I. Pr.

ZIET, *esse*; by **ZICH**, in deze Pr.

ZIF, in **ZIFTEN**, *cernere*; ena: by **ZYG**, in deze Proeve.

ZIG, by **ZICH**, in deze I. Pr.

ZIGT, in **GEZIGT**, *visus*; *prospectus*; *facies*; **AENGEZICHT**, *outens*, *facies*; en zoo voort by **ZICH**, in deze Pr.

ZY, in † **ZYEN**, *esse*; en **Zy**, *fit*; by **WEEZ**, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

ZYG, &c, in ons **ZYGEN**, **ZEEG**, **GEZEGEN**, II. CL: 1, *deorsum ferri*; & tr: *viribus deficere*; *quin etiam colare*, & tr: *mejere*; **AF-ZYGEN**, II. CL: 1, *eliquare*, *excolare*; **DEUR-ZYGEN**, II. CL: 1, *persolare*; en **NEDER-ZYGEN**, II. CL: 1, *delabi*, *defectu virium*.

M-G, *figan* en *gafigan* / *fag* en *gafag* / *figans* en *gafigans* / III. CL: 3, *delabi*, *deorsum ferri*, *occidere*; **F-TH** of **AL**: *figen* / (*gesigen* / *nedersigen*) / *feig* / *gesigen* / II. CL: 1, *cadere*, *labi*, *deficere*, *inclinare*. **A-S**, *figan* (constr: *fean*) / *fag* / *figen* / III. CL: 1, *labi*, *occidere*; & *percolare*; en *gesigan* / *nikherfigan* / en *onfigan* / III. CL: 1, *dilabi*, *occidere*. **H-D**, *seigen* en *seihen* / *steg* en *setete* / *gestegen* en *gesteiget* / II. CL: 1. en I. CL: *colare*; waer van ook het **H-D**, *berstegen* / *excolatus*. **Kimbr**: en **Yl**: *figa* / *feig* en *ste* / en volgens de anderen van die *Classis in Præf. Part: figann* / II. CL: 1, *deorsum ferri*.

Ons *Nederzygen*, beneffens het **M-G**, **Kimbr**: en **Yl**: vervatten, mijnes agtens, de eerste grondbetoekenis, terwilt het *af*- en *deur-zygen* daer uit overdragtelijk voortkomt.

Tot het Wortel-deel van 't *Præfens* ons

ZI.

ZYGE, f: **H-D**, *fige* / *saige* / **F**, *colare*, *quoniam*; en **A-S**, *figus* / *desconfus*; en *feohcy colationum*; en 't gemelde **H-D**, *schon* / I. CL: **Sax**: *sichten* / I. CL: *colare*. Gelijk ook met de **K** in steê van **G**, ons **ZAKEN**, I. CL: *mejere*; en **BEZYKEN**, I. CL: *inmejere*; als mede **A-S**, *lac* / *lacuna*; een pool daer 't water na toe zijgt; en gelijk het gewaerlijk is in eenen pool te vervallen, zo past hier op het Vlaemsche **VERZEK**, n: *periculum*; en **VERZEKELYK**, *periculosus*.

Dog **ZEES**, † **Zéks**, en † **ZEIG**, het Zekelijke deel van het *Præter*: vertoont zig in ons † **ZEIGEN**, I. CL: *colare*; en † **ZEIGER**, *turbidus*; als 't onklare doorgezegene water; en met **K**, in plaats van **G**, het Vlaemsche **ZEEKE**, **ZEIKE**, *lotium*, *urina*; waer van **ZEIKEN**, **ZEIKEN**, I. CL: *mejere*; en **ZEIKE**, **ZEIK-WORM**, **MIER-ZEIKE**, *formica*; als kruipende na de zijg-gronden: dog wederom met **G**, en met den uitgang **EL**, in ons † **ZEGEL**, constr: † **ZÉGL**, nu *Euphon*: **ZEYL**, n: **A-S**, *sepel* / *seigel* / *segl* / **H-D**, *saghel* / *seghel* / **M**, **Sax**: *segel* / **Angl**: *saple* / *velum*, *carbajus*; als ziende mooglijk op des winds drukking in 't zeil, en de daeruit spruitende overhelling en voortschieting van 't schip, in den zin van *inclinare*, *deorsum ferri*; of anders, opzigt hebbende op het water, daer 'er, tot beter spanning, tegen aan gehooft word, en in-door-en af-zijgt; zijnde verder hier van weder gevormt ons † **ZEGELEN**, nu **ZEYLEN**, I. CL: **H-D**, *seylan* / *seylan* / I. CL: **A-S**, *seylan* / I. CL: *velificare*; en *transl*: **ZEILEN**, I. CL: *singeren*, *huc* & *illuc de-ferre instar navigii*; en **VERZEYLEN**, I. CL: *errare velificando*; wegens onze *Euphon*: vermetelinge van **EDEL** in **EYL**, hebben wehooorder gesproken in onze *Grondsl: I. Verhand: 6. XXIII*. en in onze *V. Dialect-regal* wegens de **EY**: Voorts ons **ZEIL-STÉEN**, n: *magnus*; alzo de *Compas-naelde*, aen den zeilsteen gestreken, door hare wijzing ten Noorden de grondslag is van de gantche zeilk onst in de ruime zee.

Tot het oude *Præter*: met **A**, en met eene verandering van **G** in **K**, schijnt te behooren ons **ZAKEN**, **NEDERZAKEN**, I. CL: *deorsum*

ZI.

sum ferri; sensum delabi, descendere, deficere; in den zelfden zin als ons *zygen, nederzygen*. En dewijle men door haire doeken of zakken den wijn en andere vogten doorzigt of laet doorzakken, zo past hier niet qualijk op ons † ZAKKEN, I. CL: *colare sacco*; en ZAK-WYN, *vinum percolatum, vulgò Saccatum*; en als een werktuig van doorzijing ons ZAK, *m: M-G, sakkus / M, F-TH, en AL: sac / sakt / A-S, sacc / face / sac / sacc / H-D, sacht / Zw: sacht / Dan: sacht / cilicium, saccus, Græc: σακκος, Gall: sac, It: en Hisp: sacco, Hebr: sak, Wal: en Armor: sâch, Cornub: zâb, Hibern: sak, Cantabr: sacur, en Hungar: saak; en ons † ZAKKEL, H-D, seckel / Angl: sachtel / sacculus, pera, crumena; Slavon: sakel, en Carniol: sbakel.* Zo 't onze hier zijn waeren oorspronk treft, is 't al zeer opmerkelijk, dat de overeenkomst van dit woord in zo velerhande talen, welke ik aen de oude gemeenschap toeschrijf, by ons nog een eerste ontworteling kan vinden, 't gene ik by geen en van de anderen ontmoet heb. Ondertusschen komt van ZAK ons ZAKKEN, I. CL: *indere sacco; & farcire; & convasare; & furto abscondere*; en overdragtelijk ons ZAK, *m: cloaca, alvus, stomachus, venter*; als zakvormig, of vermits het vogt daer na toe zakt; en *rr: ZAK, f: hoere, scortum, lupus*; en ZAKKEDRAGER, *doffuarius, saccharius*; en ZAK-NÉT, *n: genus retis, quo aves capiuntur*; en ZAKKE-PYP, *f: tibia utricularis*; en ZAK-MAN, *m: sacularius, populator, fur*, Gall: *saccageur*, Hisp: *sacomano*; vermits de luiden aenrandende, en hare zakken beroovande, of ziende op een Ital: of Spaensc gebruik van sroopers, die de luiden met zandzakken slaen, en overmeesteren; waer toe verder ons † ZAKKEN, ZAKKAGEREN, I. CL: *diripere, depredari*, Gall: *saccager*, Hisp: *saccheggiare*. Eindeling ons ZAK voor een mate, makende by ons de 36 zakken een last korens uit.

Maer, vermits de G, ten einde der *Accent-sbe* komende, te mets agteraf gelaten word, zo schijnt alzo mede hier toe betrekkelijk te zijn het A-S. *se / se / sed / en sege en seeg / F, Angl: sea / en ons ZEE, ook † ZEEUW, f: Yll: stoor / M: mare, & olim lacus; en H-D, see / F, M-G, salu / M: F-TH,*

ZI.

sed en setwe / M. en F, lacus, stagnum; als waer na toe het water van de Landen afzigt en afzakt; en daer van wederom ons † BezéEUWEN, I. CL: *madefieri aquâ marina*; en ZÉEUW, ZEELANDER, *Zelandia incola*; en VERZÉEUWEN, I. CL: *laborare nausea marina; & tr: languere stomacho.* Het A-S, *sege* en *seeg* / vertoont ook als nog de *g /* tot bevestiging van deze gissing; gelijk ook hier niet tegen strijd, dat by 't M-G, F-TH, en ons Oude, ook *w* gevonden word, om dat 'er by 't M-G, en voornaemelijk by 't A-S, de *w* te mets *per Euphoniâ* weder inspringt, als de D of G van agter 't Zakelijke deel is afgelaten.

Desgelijks in diergelijken zin als het vorige ZYGE, *colum*, dog met den uitgang F of VE, ons † ZEF, † ZIF en nu ZEVE, *f: en ook met TE* daer achter, ons ZIFTE, *f: H-D, sb / Sax: sichte / Angl: sbe / sste / A-S, sif / sse / sst / cribrum*; waer van ons † ZEVEN, en ZIFTEN, I. CL: *A-S, sstam / I. CL: Sax: sichten / I. CL: cribrare; cernere*; en overdragtelijk † ZÉFFEN en † SÉFFEN, nu BezÉFFEN, BESÉFFEN en † BEZEVEN, I. CL: *discernere, comprehendere*; als ziftende en onderscheidende met het verstand; en ZEVE, ZEEF, *gustus distinctio*; A-S, *sefa / sensus*; en ziende op het mengen door middel van de zeven, ook hier toe ons ZÉFFENS, T'ZÉFFENS, T'ZEVEN, SÉFFENS en SEVENS, *pariter, unâ*; en † ZÉFFEN, I. CL: *smal capere*. By 't Sax: &c: is nog de *st /* die onze G beantwoordt.

De Zaak- of Wortel-deelen.

ZYK, in 't Vla: *VERZYK, periculum*; &c, by ZYG, in deze Pr.

ZYN, &c, zie daer van by ons *Wortel-deel WEEZ*, in deze Proeve.

ZYT, by WEEZ, in deze Pr.

ZILT, in ZILT, ZILTIGHEID, &c, zie by ZOUT, in deze Pr.

ZIN, in praettael Ik ZIN, *sum*; &c. by WEEZ,

ZI.

WEEZ, in deze Pr: en in BEZINNEN, II. CL: 1, *meditari, perpendere, animo volvere*; enz, en in ZIN, *sensus, meus, animus, affectio*; BEZINNEN, I. CL: *adamare*; ZINLYK, *singulari curâ mundatus*; & *olim affectus animo*; & *ingeniosus*; en GEZINTE, *societas*, & *ecclesiarum secta*; GEZIN, HUISGEZIN, *familia*; en † ZINNE-SCHALK, *propositus familie*, & *praefectus provincia*; enz. by ZINN, in deze Pr.

† ZIND, in † ZINDE, *synodus*; † ZINDAEL, *synodus*; zie daer van by ZEND, in deze Pr: en in † ZINDE-SCHALK, *propositus familie* &c; zie daer van by ZINN, in deze Proeve.

Het Wortel-deel.

ZING, &c, in ons ZINGEN, ZONG (oul: ook in *Singul: † ZANG*), GEZONGEN, II. CL: 5, *cantare, modulari*. M-G, *siggwan / saggw* (in *Subj: saggwau*) / *saggwang* / II. CL: 2, *legere, recitare*; en M-G, *us-siggwan* / II. CL: 2, *legere*; dog voor *gg* lees *ng* / op den trant der Grieken, waer van de Mæso-Gotthen, toen ze in Mæsen zaten, vry nae gebueren waren. F-TH, *singan* (AL: *singan* en *sinhan*) / in *Præter: sang* (in *Subj: sungi*) / in *Præter: Part: gisungan* / II. CL: 3, *canere, & recitare*; in den laetsten zin vind men het F-TH, *thiz gi-bet singan / hanc precationem recitare*, (*vide Eccard: Catech: Theotist: p: 62 en 63*). A-S, *singan* en *singan / sang* (in *Subj: sungi*) / *sungen / gesungen* / II. CL: 2, *cantare*. H-D, *singen / sang* en *sung / gesungen* / III. CL: 1, *canere*. Yfl. *singia / saung* of *sang* / en volgens de anderen van die *Class:*, in *Præter: Part: sungem* / II. CL: 3, *cantare*.

De eerste grondbetekenis schijnt het lezen geweest te zijn, als by het M-G, en met een ook by het F-TH; en, vermits de stemleiding niet alleen in 't spreken, maer voornaemlijk in 't lezen een zekertoongezang agtervolgt, zo schijnt overdragtelijk hier uit de betekenis van het *zangerige* ontleent geweest te zijn.

ZI.

Met I, als by 't *Præf:* ons ZINGER, m: H-D, *singer* / M. *cantator, musicus*; GEZING, n: *cantatio frequens*; en † ZINGER, m: *bombarda major*; als een sterken dreun, en kragtig toon-geluid makende, in tegenstelling van 't vorige schietgeweer en pijlwerk der Ouden, dat stil, of slegts met een gesnor, van de boge afvloog; en, in gelijkaerdigen zin, ons ZING-ROER, ZÉNG-ROER, en ZINK-ROER, n: *bombarda minor, sclopus fistula igniflua*; welks agterste lid ontleent is van ROER, n: *fistula, calamus*; om de holpijigheid van de yzere loopbuize. Ondertuschen past ook tot dezen stam ons † ZÉNGE, f: *ustulatio levis, sonans edens remissum*; vermits de vlamschroeiing een zeker zis-geluid verwekt; of, vermits het dus gezengde leder &c, by 't buigen en roeren een kraekgeluid maekt, terwijl het buiten dat, zig lenig en klankeloos laet buigen: hier van nu ons ZÉNGEN, I. CL: H-D, *sengen* / I. CL: *leviter urere, torrere, ustulare*; en † ONTZÉNGEN, I. CL: *incendere, suscitare*; en VERZÉNGEN, I. CL: *adurere, ustulare*; en overdragtelijk ZÉNGEN HET VÉRKEN, *calidâ perfundere aqua & glabrare suem mactatam*; als zengende of schroeiende het vel, om de haren te lossen te hebben in 't schrappen; en, wederom van ZÉNGEN komt, om het knapgeluid der vonken, ons ZÉNGEL, ZINGEL, *frictura, squama sive scintilla à candente ferro malleis suso emicantes*; & *cineres carbonum saxeorum*; & *scoria ferri*; waer van weder ZÉNGELEN, ZINGELEN, † VERZINGELEN, I. CL: *ustulare*; dat hier E voor I, in deze takken komt, is niet ongewoon aen die van deze *Classis*, gelijk ik in onze *Grondsl: II. Verband: §. IX.* heb aangewezen.

Maer ook met A, uit het oude *Præter:*, in den zelfden zin als deze laetstgemelden met E, het H-D, *sange* / F. *crusta, panis tostus, frumentum tostum, & fruges tostæ*; en H-D, *opfer-sangen / libum*; en H-D, *gemeine sangen / arsolaganus*; een zeker hartkorstig gebak; en A-S, *sangan* / I. CL: *ustulare*; als mede het Geld: ZANGE, Angl: *songe / fasciculus spicarum*; als welke halmbossen men gebruikt om door een kleine en kortduerende vlam iet te zengen. Dog wederom in den gemeenen zin van stem-leiding en toon-making,

ZI.

king, ons ZANG, *m*: AL: *fang / canens, canio, modulatio*; en GEZANG, *n*: A-S, *fang/AL: fans / carmen, canticum*; en ZANGKONST, *f*: A-S, *fang-croeft / musica, ars cantandi*; en F-TH, *thaz fangleich / N, cansilema*; en ons ZANGER, LIEDZANGER, *m*: *cantator; per plateas cantando victum quarens*; en ZANGSTER, *f*: *cantatrix, cantando victum quarens*; en ZANGMEESTER, *m*: *pbonascus; & musicus, psaltes*; A-S, *fangere / M, AL: fangart / M. H-D, fanger / M, cantator, musicus*; en A-S, *fangstere / F, H-D, fangerim / F, by ons ZANGERESSE, f: cantatrix*; en met O het A-S, *fang / consentus*; dog weder met *α / eu* in den zin van lezen (als by 't M-G) het Yl: *fang / E, lectus*.

Het Wortel-deel.

ZINK, &c, in ons ZINKEN (en † ZENKEN), ZONK, GEZONKEN, II. CL: *z, ire in fundum, deorsum labi; mergi, demergi*; & *mergere, demergere*; en VERZINKEN, II. CL: *z, pessum ire*; en † ZINKEN DEN DOODEN, II. CL: *z, inbumare mortuum*; ziende, op het laten nederzakken van de lijk-kist.

M-G, *figuan / fagg / fugquans / II. CL: z, mergi*; het M-G, letterteeken U, dat in dezen de *accent-filbe* sluit, word by 't A-S, doorgaends beantwoord: met *rw / en* by ons andren met *qu / en* als men deze *g / die* daer voorafgaet, eveneens uitspreekt als de Grieksche *g* voor een *k* staende, namelijk als een *n* (gelijk de M-Gotthen, vermits digte by de Grieken wonende, in meer dingen haer naevolgen) zo is de schijnstrydigheid, tusschen 't M-G, en 't onze hier weggenomen. Verder A-S, *sinca / sanc* (in *Subj: sunce*) / *gesuncen / II. CL: z, Angl: to sink / sunk / sunk / mergi*. H-D, *suncken / sanken sunk / gesunken / III. CL: i, decidere, mergi*. En, Yl: *sack / mergor*; in *Prat: sack / Onregelm: No. 4* In 't Yl: word ligtelijk de *n / als* ze voor een *k* zou komen, uitgelaten.

Tot het Wortel-deel met I of E, als by 't *Prat: f*, vooreerst ons † ZINKE, ZENKE, *praecipitatio, submersio*; waer van het A-S, *sen-*

ZI.

can / I. CL: H-D, *senken / I. CL: en met* † het Yl: *sackua / I. CL: mergere, demergere*; en F-TH, *bisencan / I. CL: precipitare in aquam*; verder ons ZINKLOOT, *n: bolis, perpendicularum nauticum*; als 't welke men laet zinken met een snoer om de diepte der zee-gronden te peilen: en ons ZINK-LOOT, *n*: en 't Geld: ZENKEL, ZENKEL-SNOER, *perpendicularum, amussis linea*; als hebbende eenige zwaarte aen een snoer hangen, 't genomen laet zinken, om daer uit verder het loot-regt, en wijders, door behulp van den regthoek, het waterpas af te meten: en, uit de gelijkheid aen een zink-snoer, het Sax: *senkel / nestel, ligula*; verder ons ZINK-POEL, *m: gurgis limosus*; en ZINK-RYS, *n: fascis virgultorum, quibus in fundum demissis terra superingeritur adversus aquarum impetum*; en ZINK-ZAND, *n: arena aestuans*; als waer in door de roering van 't wél alles wegzinkt; waer op ook past het A-S, *senca / I. CL: estuare*; en ons ZINKSEL, *n: fax, sordes, & omne densum in liquidis fundum petens*; en ons ZINKER, *m: immergor*; en overdragtelijk ZINKER, *tubus subterraneus*; als welken men onder in den grond laet zinken, om 'er water of modder, of eenige andere vloeiende vuiligheid te laten doorspoelen; waer toe ons † ZINKE, *f: Angl: sink / cloaca, latrina*; als hebbende zulk eene zink-buize tot afleiding en wegspoelinge.

Het Wortel-deel.

ZINN, &c, in ons † ZINNEN, † ZONN, † GEZONNEN, II. CL: *z, cogitare, sentire*; 't welk nu al verouderd is, dog zijnde nog zeer gemeensfaem ons BEZINNEN, BEZONN, BEZONNEN, II. CL: *z, meditari, perpendere, volvere animo*; en VERZINNEN, II. CL: *z, mente concipere; praemeditari; & trs fingere*; en ZIG VERZINNEN, II. CL: *z, labi, mente falli*; in 't laetste komt VER in een quaden zin, dog by 't eerste slegts als OVER, en † UITZINNEN, † ONTZINNEN, II. CL: *z, mente capi*.

H-D, *sinnen / sann en som / gesunnen / of gesonnen / III. CL: i, exposcere aliquid; & animo volvere, fingere, meditari*; en *aitz sinnen / III. CL: i, postulare, expetere*; en *heez*

ZL

ZL

besluten / beestunen / III. CL: *z*, *penſare*, *meminiſſe*, *cogitatione complacti*; en eestunen / III. CL: *z*, *invenire*, *ſugere*; en beestunen / III. CL: *z*, *labi*, *monte falli*.

Tot het Wortel-deel van het *Præf.* ons ZIN, *m*: H-D, *ſinn* / M. *ſenſus*; en DE VFF ZINNEN, *quinque ſenſus*; en ZIN, *m*: H-D, *ſinn* / M. F-TH, *ſin* / M. *ſenſus*, *animus*; waer van ERGENS OP ZINNEN, I. CL: *aliquid perpendere*; *commeminiſſe*, *radigere in memoriam*; en ons ZIN, *m*: *affectio*; waer van ons BEZINNEN, I. CL: *adamare*, *animo affectum eſſe*, *amore proſequi*; en GEZINT, *animo affectus*; en het *Subſt.* GEZINTE, *m*: *ſocietas*; en GEZINTE, *f*: en GEZINTEHEID, *f*: *acceſſarium ſecta*; *ejuſdem doctrine ſocii*, *ſectatores*; als van eenerhande zin en huis-houding in het Kerkelijke; en M-G, *gaſtitiæ* / *comitatus*; en verder DE ZIN DER WOORDEN, *verborum ſenſus*, *argumentum*, *ſcopus*, *intentia*; ZIN HEBBEN IN IET, *affectione alienus rei percusi, moveri*; en IET IN DEN ZIN HEBBEN, *concupere*, *moliri aliquid*; en ons † ZINLYK, H-D, *ſinnlich* / *ſinnig* / en *ſinnlich* / *affectus animo*; & *ingonioſus*, & *ſolers*; en ons ZINLYK, ZINDELYK, *mundus*, *nitidus*, *ſingulari curâ mundatus*, *politus*; en 't H-D, *ſinnlichkeit* / *ſinnigkeit* / F. *ſolertia*, *indoles*, *docilitas*; by ons ZINLIKHEID, & *affectus*; & *olectio animi*; & *mundities animos afficiens*; ZINNELOOS, ONZINNIG, en UITZINNIG, H-D, *unſinnig* / *inſanus*; en 't Geld: BY-ZINNIG, *amens*, *demens*; dog by ons † BYZINNIG, *prudens*, *confideratus*; als wel by zijne zinnen zijnde. Verder paſt ook tot dezen tak, met het zelfde regt als het bovengemelde GEZINTE, *ſocietas*, &c, het A-S, *ſin-ſette* / *carnalis copulatio*, *libido*; en 't A-S, *ſin-ſette* / *conjugium*; als een geregteelijke huwelijks verbintenis van twee egtgezinden, of die elkander bezinnen; gelijk ook A-S, *ſin-ſittan* / *conjuges*; en ons GEZIN, *m*: † ZINDE, GEZINDE, HUISGEZIN, *m*: *familia*; ziende op de egtgenooten, kinderen, en onderhoorige dienſtboden en gezeſſchap; en wijders ons ZINDE-SCHALK; † ZINNESCHALK, en ZENESCHALK, *m*: *praepoſitus familia*; & *praefectus provincia*; unde vulgè *ſeneſchalens*, en Gall: *ſeneſchal*, en Ital: *ſineſcalca*. De E en I, verſchillen ſlegts in *Dialect* by dit ſoort van *Verba's*, volgens on-

ze *Grondſt.* II. *Verband*: §. IX; waerom ook deze verandering van I in E, by ZINDE, ZINE, ZENE, ons als met de hand wijſt, even als na loten van een zelfden tak, na het A-S, *ſinu* / *ſtonu* / *ſentwe* / *ſintwe* / Angl: *ſinetwe*; H-D, *ſene* / Saxon: *ſene* / en *ſenader* / en 't Geld: ZENE, ZEEN, en ons ZENUWE, *f*: *nervus*; welker zin zo wel als gedaente op dezen ſtam paſt, alzoo door middel van de zenuwen onze vijfderlei werktuigen der zinnen aen onzen geeſt berigt brengen van de uiterlijke aendoeningen; waer toe verder het A-S, *ſina-ſette* / *dolor nervorum*; en *ſinechte* / *nervofus*; en ons ZENE-GROEN, *m*: *bugula*, *prunella*, *ſolidago*, een kruid dat de zenuwtrekkingen, zo men agt, geneeft.

Dog het Zakelijke deel ZON, uit het *Præf.* ver-toont zig in ons ZONNE, ZON, *f*: M-G, *ſunno* / F. A-S, *ſunna* / *ſunne* / F. F-TH, *ſunna* / *ſunne* / *ſun* / F, H-D, *ſonne* / F, Angl: *ſun* / Yl: *ſunna* en *ſot* / F. *ſol*; moog-lijk uit dezen tak, in den zin van *gevoelen*, ontleent, vermits by uitſtek onder al 't geſternte die gene zijnde, waer van de kragtige uitwerking op onzen Aerdtkloot, voor elk ontwijffelbaer en gevoelig is, en de zinnen byzonderlijk aendoet, terwijle die van de Maen betwiftelijk, en die van 't andere geſtarnte, by meest al de verſtandigſten als beuzelpraet gerekent word; of anders miſſchien uit de beteekenis van *bezinnen*, om 't aengename en van yder zo beminde Zonnelicht: gelijk ook, met een verlangde *voeael*, tot dien zin betrekkelijk ſchijnt ons Zoon, ZONE, *m*: M-G, *ſunna* / M. A-S, *ſuna* / *ſune* / *ſunni* / M. F-TH, *ſun* / *ſune* / M. Yl: *ſonur* / M. H-D, *ſohn* / M. *ſilius*; als doorgaends het meest bezinde kind, overmits de Ouders zig gewoonlijk meer over de geboorte van eenen zoon, dan over die van een dogter verheugen. Wijders nog ook met u / of ook met a / die mede tot deze *Præterita* paſt, het M-G, *ſunſeinſ* / Yl: *ſannur* / Kimbr: *ſann* / Dan: *ſand* / *verus*, *bonus*; en M-G, *ſunja* / *veritas*, & *ſauſbitas*; &c, als 't gens met onzen zin, en met de waerheid der gedagten overeenkomt. Voorts ver-toont zig met i / of p / als by 't *Præf.* het A-S, *ſinnis* / *ſinne* / *ſpim* / Angl: *ſinne*, *peccatum*; en by ons en anderen, als by 't *Præter.* met o / of u / en met

ZL

met d daer agter, het F-TH, *sunda* / en AL: *sunta* / H-D, *sunde* / F, en ons ZONDE, *f: peccatum, delictum morale*; als uit eene involging van de drijf der dierlijke zinnen ontstaende; en daer van weder ZONDIGEN, I. CL: F-TH, en AL: *sundigan* / I. CL: A-S, *singian* / *spngian* / I. CL: *peccare, delinquere*; gelijk ook uit de verdeeltheit van zin de strijden ontfaen, waer op toepasselijk schijnt het Ki: *simma* / *fenna* / *lis*, *discordia*; en *simma-folk* / *pralium*. En mooglijk ook verder tot dezen tak ons GEZOND, A-S, *sund* en *sundfull* / *sannus, integer, saluber*; en A-S, *gespunto* / *salubritas*; als tierig en vrolijk; de wenschelijkste staet na den lichame, en 't meeste na elks zin en genoeg; en het oude Sax: † GEZONDE (*corpus & membra hominis*) schijnt zo veel te zeggen als het lichaem of dat gene waer in de zinnen gehuisvest zijn: terwijl ons ZONDER, A-S, *sunder* / *sundor* (*a, abs, sine*), en BEZONDER, *singularis*, en AFZONDEREN, I. CL: A-S, *spondrian* / *sindrian* / *sundrean* / I. CL: *segregare, separare, seligere*, geduid kan worden tot eene afscheiding ontstaende uit eene verdeeltheit van keur of zin omtrent eenige zaken. Dog van deze takken met ZON, en ZOND, zie mede breeder hy het vorige ZEND, alwaer ze omtrent even wettig geplaetst schijnen.

Het Wortel-deel.

ZIT, &c, in ZITTEN (oul: † ZETEN), in *Prat: ZAT* (in *Plur: ZATEN*, en in *Subj: ZATE*), in *Prat: Pars: GEZETEN*, IV. CL: 2, en, volgens 't oude, III. CL: 1, *sedere, residere, considerare, desiderare*; BY-ZITTEN, *concumbere illegitimè, cohabitare illegitimè*; en BEZITTEN, *possidere, occupare, tenere*; eene overdragt, gelijkaerdig aen die van 't Latijnsche *possidere* mede van *sedere* ontleent, als toepasselijk op de ruwe behandeling van ymand, die tot bewaring of bescherminge van eenig goed, op het zelve gaet zitten, afwagtende of een ander het met geweld van onder hem zal kunnen of durven weghalen: en oul: † BEZITTEN EENE STAD, *obfidere civitatem*; en OP-ZITTEN, *insidere*; YMAND DOEN OP-ZITTEN, *constringere aliquem, ut gratiam vel inducias petat, veniamve*. II. Deel.

ZL

alienius facti; zo als men met de hondtjes handelt; en VERZITTEN, *alio confidere loco*; & *olim sedere loco*; allen van gelijke *Classis* als 't gemelde ZITTEN.

M-G, *sitan* / *sat* / *sitans* / III. CL: 3, *sedere*; *ga-sitan* / III. CL: 3, *sedere*; en *ug-sitan* / III. CL: 3, *residere*. F-TH, *sizan* / *sizzan* / *gwiszan* en *setan* / *sat* of *saz* / *gwiszzan* / III. CL: 1, *sedere*; en *bi-sizan* / *bisizzan* / III. CL: 1, *possidere*. A-S, *sitan* / *sat* / *geseten* / *sedere*, agter de II. CL: 5; en *besittan* / agter de II. CL: 5, *obfidere*; en Angl: *to sit* / *sate* / *sitten* en *sit* / *sedere*. H-D, *sitzen* / *safz* / *gesessen* / *Onreg: No. 16, sedere*; en *besitzen* / *possidere*. Yll: *sitta* / *sat* / en volgens de anderen van die *Classis* in *Prat: Pars: setem* / *sedere*; agter de II. CL: 4.

Dewijle, zo wel by het A-S, F-TH, en H-D, en Yll: als by Ons, de oude natuerlijk langvocalige Wortel-sib van den *Infinitiv*: namelijk † ZEET, of † ZIET, &c, al in een kortvocalige verlopen is, zo blijkt dat dit al van oude tijden her, en voor de Verspreiding dier takken geschied is. Wijders vetoont het Latijnsche *sedere* groote gemeenschap te hebben met onzen Stamboom, voornamelijk als men hem in zijn ouder gedaente herstelt.

Tot het verouderde Wortel-deel met E, ons ZEET, ZETE, *f: sedes, locus, statio, & temporaria habitatio*; en ons ZEET, *m: mansio, sedes*; H-D, *sitz* / M, *sedes*; en Saxon: *GEZETE, femoralia, subligaculum*; als waer op men zitten gaet; en Flandr: ZETE, GEZETE, † ZÉT, A-S, *setl* / *sedes, culus, a-was*; en A-S, *setol* / *seotole* / M-G, *sitz* / M, by ons ZEFEL, *m: sedile, cathedra, thronus*; en A-S, *gesetl* / *scamnum*; en A-S, *setunge* / *setunge* / *insidia*; als ergens te schuil zittende (even gelijk het Latijnsche *insidia* van *sedere*); en A-S, *setere* / *setere* / *insidiator*; en ons ZETE, ZÉT, ZÉTTE, *pecten rusticus denticulatus*; waer mede de aerde gevorent word om 'er plant-erten en bonen &c, in te zetten: wijders ons † ZETE, nu *comtr: ZÉT, positura*; van welk ingekortene ons ZÉTTEN, I. CL: Yll: *setta* / I. CL: H-D, *setzen* / I. CL: A-S, *settan* / *asettan* / en a *setan* / *setian* / *gesettian* / I. CL: *ponere, statuere, collocare, plantare, destinare*; dog uit

Bbbb

het

ZI.

ZI.

het *Prat*: met a / het M-G, *fatjan / gafatjan / I. CL: i, collocare, ponere*; en uit het *Prat*: en *Prat*: tegelijkhet F-TH, *sezzan gisezzan / in Prat: sezta / sayta en setzida / in Prat: Part: gisezzit / V. CL: en I. CL: ponere*; en F-TH, *arfezzan / V. CL: restituere*; en AL: *kisezzan / V. CL: constituere*. Nog ook het A-S, *gefettan / I. CL: substituere, restaurare*; en *setnung / sezzio; setnpg / traditio*; en *settere / latro*; en *setnian / I. CL: insidiari*; en by ons **ZIG ZÉT**TEN, *quiescere, desiderare*; & *capere sedem*; en **oul: † ZÉT**TEN, I. CL: *schatten, censere, in censum redigere*; waer toe ons † **BEDE-ZÉT**TEN, *m: censor*; verder ons **BEZÉT**TEN, I. CL: *circumdare, obsidere*; & *conserere, intertexere, munire*; & *olim constituere, componere*; † **BEZÉT**TEN TOT EEN TĒSTAMENT, *legare*; † **BEZÉT**TEN, *m: testator legati*; **DEN PANDE BEZÉT**TEN, I. CL: *pignora persequi*; en **BEZÉT**TEN EN **BESLAEN DEN PANDE**, *auctoritate iudicis bona detinere, convincere*; en **BEZÉT**TEN **GOEDEREN**, *bona sequestrata & retenta*; en **BEZÉT**, *n: hypotheca, & sequestratio*; en 't *Adject*: † **BEZÉT**, *compositus, aptus*; & *conseruus, intextus*; waer toe het oude † **BEZÉT**HEID, *f: condecencia*; dog nu ook **BEZÉT**, *occupatus*; en **BEZÉT**HEID, *f: occupatio*; en **NAEUW-BEZÉT**, *NAEUW-GEZÉT, contractus, tenax, perquam parvus*; voordr ons **GEZÉT**TEN, **INZÉT**TINGEN, *leges, constitutiones*; **GEZÉT LÓÓN**, *certum & statutum pretium*; en ons **IN-ZÉT**TEN, I. CL: *imponere, constituere; substituere*; **AEN-ZÉT**TEN, I. CL: *apponere, adducere*; & *incitare; impressionem facere*; **AF-ZÉT**TEN, I. CL: *deponere, movere loco; amovere, tollere, abolere, abrogare*; & *spoliare*; en **AF-ZÉT**TEN **MET VERWEN**, I. CL: *depingere typum variis coloribus, non oleo sed aqua mixtis*; **LEMAND NAE-ZÉT**TEN, I. CL: *prosequi aliquem*; **DM-ZÉT**TEN, I. CL: *vertere*; & *traducere in aliam sententiam*; met een *Prapof: separ*: en in *Prater: Part: OMGEZÉT*; dog **OMZÉT**TEN, I. CL: *obsidere, circumponere, includere, circumdare*, met een onafcheidelijk Voorzetsel, en in *Prat: Part: OMZÉT*; nog ook ons **ONTZÉT**TEN, I. CL: *verlossen, suppetias ferre, liberare, solvere*; en **ZIG ONTZÉT**TEN, I. CL: *ontfelt raken, stupescere, expavescere*; en **LEMANDIET ONTZÉT**TEN, **AF-ZÉT**TEN, I. CL: *adimere ali-*

quid alicui; en **ONTZÉT**, *n: suppetia*; en 't *Adject*: **ONTZÉT**, *liberatus; quin etiam, perturbatus*; daerenboven ons **OPZÉT**, *n: consilium, propositum*; & *olim insidia*; en **OPZÉT**TEN, I. CL: *imponere, insituere, constituere, proponere*; & *erigere, in altum elevare*; **HET GÉLD OP-ZÉT**TEN, I. CL: *nummorum valorem augere*; en **OP-OF-OPEN-ZÉT**TEN, I. CL: *pandere*; **OVER-ZÉT**TEN, I. CL: *trajicere*; & *transferre, interpretari*; **VERZÉT**TEN, I. CL: *translocare*; & *oppignorare*; en **VERZÉT STAEN**, *conferuari*; even gelijk ymand, die op 't schiekelijk zien en ontmoeten van iet onverwagts door ontroerenis agteruit-treed, en zig verzet; **VEUR-ZÉT**TEN, I. CL: *apponere, praepone*; en **VOORT-ZÉT**TEN, I. CL: *propellere, urgere*; & *promovere*; en **UIT-ZÉT**TEN, I. CL: *exponere*; & *dilatate*; waer toe ons **UIT-ZÉT**, *m: UITZÉTTING, *f: expositio; dilatio*; en het oude † **UIT-ZÉT**, *n: lepra*; en † **UITZÉT**TIG, *leprosus*; of om dat de Melaetschen buiten de menschelijke gemeenschap verſchoven en als uitgezet worden, of vermits de quael zelf een uitslag of uitzetting op het vel is; en **UIT-ZÉT**TEN **TEN HOUWELYKE**, I. CL: *collocare nuptui, elocare, dotare*; en **UITZÉT**, *m: UITZÉTTING, *f: † UITZÉTSEL, *n: dos, elocatio*; en **GÉLD UIT-ZÉT**TEN, I. CL: *favori locare pecuniam*; en † **UITZÉT**TEN, I. CL: *uitstellen, differre*; waer toe ons † **UITZÉT**, † **UITZÉT**SEL, *n: dilatio, procrastinatio*.***

Dog wederom met de lange zagte E, uit het *Prater: Partic*: ons **BEZETEN**, *possessus*; & *tr: demoniacus*; A-S, *beseten / obsessus*; en ons **GEZETEN ZYN**, *habitare, sedere*; en † **GEZETENE WYN**, *vinum defacatum*; als welks droefftem bereids is gestreken of gaen zitten: en A-S, *seten / planta*; als welke men ingezet heeft; en A-S, *setine / propagines*; als voorzetsels; en A-S, *setena / by ons INGEZETENEN, incola*.

Maer uit het tegenwoordige *Præsens* met I, ons † **ZITTE**, *sedes*; **ZIT-BANK**, **ZITTING**, *sedile*; **ZIT-DAG**, *m: dies fastus, quo Prator pro tribunali sedens jus dicit*; en H-D, *stz / M. sedes, habitatio, possessio*; en ons **BEZIT**, *n: possessio, & olim obsessio*; en **BYZIT**, *f: concubina*; en **BYZITTER**, *assessor, & Consiliarius*.

Dog

ZI.

Dog uit het *Præter*: met A, het gemelde M-G, *fatjan / gafatjan / I. CL: i, ponere*; &c, en 't A-S, *setenga / infidia*; *setere / infidiator*; en *Yñ: sete / N, sedes*; en het H-D, *fasz / bepsasz / M. incola*; A-S, *seta / coloni, habitatores*. H-D, *etbsasz / hereditarius*; en *frepsasz / libertate donatum pradium possidens*; en ons † HUIS-ZATE, † HUIS-ZETE, *domesticus familiaris*; VOORZAET, *m*: en *f*: H-D, *vozsasz / antecessor*, & *generis auctor*; NAEZAET, *m*: en *f*: H-D, *nach-sasz / successor*; en LANDZATEN, H-D, *landsassen / subditi*; en OMZATEN, *circumhabitantes*; en ONDERZAET, *subditus, subjectus, cliens*; en M-G, *saithwe / A-S, setelgang / occasus solis*; als waer de Zon zig nederzet en onderduikt volgens het verhoog van 't gezicht. Voorts A-S, *setung / occupatio, possessio, aucupatio*; en † AF-ZAET, *m: podium, projecta*; als vooruit afhingende gezet; en 't Geld: BEZAET, beslag, *retentio, manus injectio, vulgò Arrestum*; en ONTZAET, ontlaging, *remissio, absolutio*; en † GEZAET, † GEZATIG, en † ZATIG, *modestus, tranquillus, placidus*; als bedaert, en in vergelijking van de troebele vogten, als gestreken, in tegenstelling van de opgeslingen der jonge jeugd; en † ONGEZAET, *ferus, immanis*. Wijders het Vla: ZATE, *f*: Angl: *seat / sessio, sedile, statio, portus, navale*; en ons † ZATEN, I. CL: *sedere, confidere*. De lange A, in deze onze genoemde Takken behoort eigentlijk tot het *Præter: Subjunctivi*.

ZO.

De Zack-en Wortel-deelen.

ZOCHT, by 't volgende ZOEK, in deze Proeve.

ZOED, in † ZOEDE, *ebullitio*; by ZIED, in deze Pr: en in † ZOEDSE, *caespes*; zie daer van bij ZAEY, in de II. Pr: en by 't gemelde ZIED, in deze Pr.

ZOEF, in † ZOEFFEN, *serbere*; zie by ZUIP, in deze Pr.

ZO.

De Wortel- en Zaek-deelen.

ZOEK en ZOCHT, in ons ZOEKEN, ZOCHT, GEZOCHT, V. CL: *querere, requirere*; VERZOEKEN, V. CL: *precari, requirere*; & *tentare; degustare; & olim visitare*; ONDERZOEKEN, V. CL: *inquirere, examinare*; met een *Præpos: inseparab*: en in *Præter: Part: zonder GE*; en ONDER-ZOEKEN, V. CL: *querere infra, subter*; met een *Præpos: separ*: in *Præter: Part: ONDER-GEZOCHT*; en BEZOEKEN, en † BEZUEKEN, V. CL: *visitare; & visere; & tentare*; en UIT-ZOEKEN, V. CL: *seligere*.

A-S, *secan (secan / soecan) / sohje / gesohjt / IV. CL: querere, scrutari*; *gesecan en gesoecan / IV. CL: appellare; sequi*; *roedsecan / IV. CL: consilium petere*; *thurchsecan / IV. CL: conquirere*. Angl: *to seck / sought / querere*; *to beseck; besought / precari*. Kimbr: *seckia / querere*; in *Præter: sohtte / adiit, querebat*; en *Yñ: sochtie / adfero*; in *Præter: sohtte / Onreg: No. 5*, deze zin van 't *Yñ*: is wat duister om dien met de anderen over-een te brengen; waerom ik dit liever schikke by 't Wortel-deel ZAEK, in de II. Pr.

Dog Gelijkvloeiend vertoonen zig deze Stam-takken by 't M-G, *sohjan / sohida / sohthg / I. CL: i, querere*. F-TH, *suochan / AL: suahhan / suohta / gisuohht / I. CL: petere, querere, requirere*; en *AL: zua-hesuahhan / I. CL: adquirere*; en *hesuahhan / I. CL: reperiri, & probare*; en *er-suahhan / I. CL: examinare, & exigere*; *zar-suahhan / I. CL: scrutari*; en *suahhan / I. CL: visitare*. H-D, *suchen / suchte / gesuchet / I. CL: querere*; en *besuchen / I. CL: visere, invisere*; *durch-suchen / I. CL: perscrutari*; *ersuchen / I. CL: sollicitare; versuchen / I. CL: tentare; untersuchen / I. CL: disquirere*; *voersuchen / I. CL: expromere, proferre*; *zersuchen / I. CL: pervestigando fatigari*. En ook A-S, *secan / I. CL: querere*; uit welks *Præter: Part: outleent* is het A-S, *gesecednusse / inquisitio*.

Tot het Wortel-deel ZOEK, ons BEZOEK, *n: visitatio*; AEN-ZOEK, *m: sollicitatio*; ONDERZOEK, *n: perquisitio*; en VERZOEK, *n: petitio; & tentatio; & olim visitatio*. De reden waerom dit tweede *Masculin*, en de anderen

ZO.

Neutra zijn, vind zig opgelost in onze 12. *Redewissel*: §. XLVII. alwaer van dit edele onderscheid in 't breede gehandelt word. Wijders ons ZOEKER, *m: indagator*; *Et tr: barpago*; en A-S, *soch / soene / quaestio*. De overige Takken van dezen Boom, die niet vele zijn, verdienen geen stil-staen nog opmerking.

De Zaek- of Wortel-deelen.

† ZOEP, in † ZOEPEN, *haustus, ecligma*; en † ZOEPEN, *forbere*; by ZUIP, in deze Proeve.

† ZOEW, in † ZOEWEN, *castes*; zie daer van by ZIED, in de I. en by ZAEY, in de II. Pr.

ZOF, in † ZOFFEN, *forbere*; by ZUIP, in deze Proeve.

ZOG, in ZOG, *n: succus*; *Et sulcus navis*; en ZOG, *f: sus, seropha*; by ZUIG, in deze Pr.

† ZOK, by ZAEK, in de II. Pr.

• ZOLD, in BEZOLDING, *stipendium*; BEZOLDENAER, *miles stipendiarius*; &c, by ZUL, in deze Pr.

ZOLT, in † ZOLT, *sal*; en † ZOLTEN, *salire*; zie by ZOUT, in deze Pr.

ZOM, in † ZOM, ZOMMIG, *aliquis*; T'ZOMWYLE, *aliquando, interdum*; † ZOMME, *onus*; † ZOMBÉEST, *jumentum sarcinarium*; † ZOM-ZADEL, *sella dosuaria jumentorum*; en † ZOMMIER, *jumentum sarcinarium*; zie daer van by ZAEM, in de II. Pr.

ZON, in ZONNE, *sol*; ZONDAG, *dies solis*; zie daer van by ZEND, en by ZINN, beiden in deze Pr: en in BEZON, BEZONNEN &c, by 't laetste.

ZOND, in ZOND, GEZONDEN, by ZEND, in deze Pr: en in ZONDER, *sine Et*;

ZO.

BEZONDER, *singularis*; AFZONDEREN, *segregare*; ZOND, *freuum*; GEZOND, *sanus*; ZONDE, *peccatum*; enz, by 't zelfde ZEND, en by ZINN, in deze Proeve.

ZONG, by ZING, in deze Pr.

ZONK, by ZINK, in deze I. Pr.

ZOOD, in ZODE, *ebullitio; arder stomachi; acervantes rotula diversorum*; *Et olim putens, slouca*; *Et castes, gleba*; en GEZODEN EN GEBRATEN, *cocta Et affus*; *Et tr: epala*; zie daer van by ZIED, in deze Pr: en van 't eerste ook tot by ZAEY, in de II. Pr.

† ZÓOD, in † ZOODE, *slouca, patens, summa, stilicidium*; zie by ZIED, in deze Proeve.

ZOOG, in † ZOGE, *sus, seropha*; en ZOOG, GEZOGEN, by ZUIG, in deze Proeve.

ZOOG, in † ZÓOG, *sucus lactans*; en ZOOGEN, *lactare*; &c, by ZUIG, in deze Proeve.

ZOOY, in ZOYE, *castes, gleba*; zie by ZIED, in deze, en by ZAEY, in de II. Proeve.

ZOOM, in ZOMER, *estas*; &c, en ZOME, *onus quod jumentum ferre potest*; zie daer van by ZAEM, in de II. Pr.

ZOON, in ZONE, *filius*; zie daer van by ZINN, in deze Pr.

ZOOP, in ZOPE, *haustus*; *Et olim jasculum*; by ZUIP, in deze Pr.

ZÓOP, in ZÓOP, *haustus*; en ZÓOPJE, *portunculula vini adusti*; by ZUIP, in deze I. Proeve.

ZÓU, in 't *Præ*: van ZULLEN, by ZUL, in deze Proeve.

ZOUD,

ZO.

ZOUD, in ZOUDE, 't *Prat:* van ZULLEN, by ZUL, in deze Pr.

De Wortel-deelen.

ZOUT, ZOLT, ZULT en ZILT, in ons ZOUTEN (oul: ZOLTEN) in *Prat:* ZOUTTE (oul: † ZIELT, *contr:* † ZILT), in *Prat:* *Part:* GEZOUTEN (oul: GEZOLTEN), VI. CL: oul: III. CL: 6, *sale condire*; en VERZOUTEN, VI. CL: *nimum salire*; M-G, saltan / in *Prat:* *Part:* saltans / III. CL: 1, *sale condire*; en H-D, saltzen / *sale condire*; en gefaltzen / *salsus*; zie IV. CL: 2. De verandering van *a* en *u* by 't Lat: *sal*, en *insulsus*, schijnen aen te wijzen, dat het van overouds, voor de Verspreiding, mede van een diergelijk ongelijkvloeiend *Verbum* gesproten zy geweest, hoewel het geen *s* voert, gelijk onze stammen en takken.

Tot ons Wortel-deel uit het *Præsens* ons ZOUT, † ZOLT, *n:* M-G, salt / N, Yſ: salt / N, A-S, sealt / N, H-D, saltz / N, Angl: salt / *sal*; en A-S, salt-erne / *locus ubi sal fit*; en onze oude spreekwijze van ZOUT en BROOD ETEN, *offam judicalem edere*; alzoo men uit Bygeloovigheid, in de middel-eeuwen, den beschuldigde een bezworen brood met zout te eten gaf, wanende, dat niemand, die zig des quaeds bewust was, zulk een brood verzwelgen kon; zie *Kil:* 1599. Voorts ons † ZOLTE, nu nog ZULTE. ZULT, en uit het *Prat:* met I, ook † ZILTE, ZILT, *n:* muria, *salsugo*; en ZULT-SPÉK, *n:* *lardum conditum*; waer van ons ZULTEN, I. CL: *muria condire*; en 't Sax: sulte / *salina*; en H-D, sultze / F. *viscera, intestina, opsonia condita*.

Tot het *Prat:* met I, ons gemelde † ZILTE, ZILT, *salsugo, muria*; waer van ons ZILTIGHEID, *f:* *salsugo*; en 't Yſ: spild / F. *halec*; vermits ingezouten; en 't F-TH, spitzen / I. CL: en A-S, spitzen / I. CL: *sale condire*.

Tot het *Prat:* *Part:* het M-G, insaltan /

ZO.

insulsus; en ons ONGEZOUTEN, *insulsus*; & *tr:* *ingratus, incivilis*.

De Zack- of Wortel-deelen.

ZOUW, in ZOUWE, *sus*; by ZUIG; en in ZOUWE, *cloaca*; by ZIED, in deze Proeve.

ZU.

ZUCHT of ZUGT, in ZUGT, *languor, tabes*; ZUCHT, *capedo, & suspirium praecapeditine*; en ZUCHTEN, *languere*; & *suspirare praecapeditine*; by ZUIG, in deze Proeve.

† ZUEK, in † ZUKE, *morbus, egritudo*; by ZUIG, in deze Pr.

ZUGT, zie ZUCHT, hier boven.

Het Wortel-deel.

ZUIG, &c, in ons ZUIGEN, ZOOG (oul: ook in *Sing:* † ZOOG), GEZOGEN, II. CL: 2, *sugere, lingere*. F-TH, sugan / soug of suog (in *Subj:* sugi) / gisogan / II. CL: 2, *sugere*. A-S, sugan en sucen en spran / seag (in *Subj:* suge) / fogen / II. CL: 1, *sugere*. H-D, saugen / sog (in *Subj:* söge) / gesogen / II. CL: 4, *sugere*. Yſ: suga / en volgens de anderen van die *Classis* in *Præse* saug / en in *Prat:* *Part:* sogenn / II. CL: 2, *sorbere*.

Met onzen Wortel-stam komt het Latijnsche zeer nae overeen; en met het Latijnsche wederom het Ital: *sugare, succiare*, en 't Fransche *sucber*.

Het Worteldeel van 't *Præsens* vertoont zig in 't Onze en 't Geld: ZUIG-AMME, *f:* *nutrix*; ZUIG-LAM, *n:* *subramus*; ZUIGELING, *lactens*; en ZUIGER, *n:* *suctor*; & *sanguisuga*.

Uit het oude *Prat:* met OO, ons † ZOOG, *succus lactens*; waer van ons ZOOGEN, I. CL: F-TH, sugan / I. CL: *lactare*; dat is, Zog
Bbbb 3 ge

ZU.

geven: en AL: *chiffaugghan* / I. CL: *ablactare*; dat is Zog onthouden; en H-D, *saugen* / I. CL: *lactare*; waer toe mede ons ZOOGELING, *m*: of *f*: *lactens, collactaneus*; en ZOOGSEL, *n*: *succus lacteus*.

Maer tot het andere *Prat: Indicat: of Subj:* het H-D, *seugen* / I. CL: *lactare*; en ons † ZOG, *f*: nu ZOG, *n*: A-S, *sogotha* / *soggethe* / *succus*; en ons ZOG, † ZOG, † ZOEGE, en ZEUGE, en † ZOUWE, *f*: A-S, *suga* / *sugu* / Angl: *sawe* / *sus, scropha*; als vrugbaer van zog om vele jongen te voeden, of ook, mooglijk, om 't slobberend wroeten in de moddergronden; en ZEUGE-BROOD, *n*: *cyclaminos, panis porcinus*; om dat de wortelen van dezen aerd-appel graeg van de verkens gegeten worden, schoon 'er de wolven en vossen den dood in vinden zouden; en *transl:* † ZOEG, *afellus, & porcellus, piscium genus*; namelijk 't snoetige soort van visch; als kabeljaeuw en post, die by 't openen van den mond, den verkenssnoet als naebootfen. Voeg hier by ons ZOG, *n*: ook † ZOK, *n*: A-S, *sich* / *sulcus navis*; als de vlakke van sroom, die agter 't varende schip, door de weder-toezuiging van het water, gemaakt word.

En uit het *Prat: Part:* het A-S, *foefogen* / *lassus, viribus fractus*; als wiens levensappen ten deele verspilt raken.

Welke overdragt van zin ook verder aenleiding geeft, om tot dezen Stam te betrekken ons ZIEK, † ZUIK, M-G, *stuck* / AL: *stuch* / *stoh* / *stech*; A-S, *seoc* / *stoc* / *seac* / H-D, *stech*; Dan: *stug* / Angl: *sick*; Yf: *stuhur* / *infirmus, languens, agrotus*; wanneer, by gebrek van een behoorlijke kleinzing of van vereischte uitwaseming, de fijnste vogthuizen met verkeerde of ongetemperde sappen als toegezogen en zo verre bezet raken, dat de lijder het gebruik der ledematen en zijne kragten verliest; waer van verder ons ZIEKELYK, en 't Vla: ZIEKERTIEREN, *morbosus, valetudinarius*; en het F-TH, *stichon* / I. CL: en ons ZIEKEN, I. CL: *languere, agrotare*; en 't M-G, *stuhands* / *male habens*; beneffens het M-G, *stuhel* / F. F-TH, of AL: *stuhchu* / Yf: *sphe* / by ons ZIEKTE, *f*: *oul*; ook † ZUIKTE, † ZUKTE, en † ZUKKE, en † ZUKE, *f*: *morbosus, agri-*

ZU.

tudo; en mede met G of CH, ons ZUOT, *f*: H-D, *sucht* / F, *languor, tabes ex diuturno morbo*; & *olim morbus*; F-TH, *suhcti* / F. Yf: *soott* / F, *morbosus, languor*; M-G, *suhctei* / F, *infirmitas, languor*; en AL: *suhctig* / *morbidosus*; en by ons ZUCHTIG, *languens, morbosus*; waer mede men nu by Ons voornamelijk meent de opzwellende en opgestopte vogten in eenige ledematen, zijnde gewoonlijk of voorloopers of gevolgen van ziekten: En, gelijk de ziekelijken ligtelijk aen 't adem-zugten vervallen, zo komt hier van ons ZUGTEN, I. CL: Angl: *sighe* / *languere*; & *pra languore vel arumnis suspirare*; en ons VERZUCHTEN, I. CL: *ingemiscere, suspiria ducere*. Voorts het H-D, *sieken* en *sicheln* / I. CL: *valeudinarium esse*; en het H-D, *seuche* / F, *morbosus contagiosus*; waer van het H-D, *seucheln* / I. CL: *morbo tabescere*; gelijk ook A-S, *sican* / I. CL: *agrotare*. Dat men hier by ons en eenige anderen de IE in steef van UI vind, is niet on-eigen aen die van deze *Classis*; 't gene insgelijks door 't bovengemelde † ZUIKTE voor ZIEKTE, bevestigt word: ten andere, dat ook by sommigen alhier K in steef van G of CH komt, word met het A-S, *sugan* en *sucan*, *sugere*, en met vele andere gelijkstammige voorbeelden, gelijk ook met ons eigene ZUGT en † ZUKTE, in dezen gewettigt. Daerenboven blijkt het overtuiglijk uit deze veranderingen van IE, UI en U, dat deze Takken uit een diergelijk Ongelijkvloeiend *Verbum* van de II. CL: 2 of 3, moeten gesproten zijn; behalven dat valt 'er ook nog minder wegens deze Overdragt te twiiffelen, als men overweegt, dat zelf ons ZIEK en ZUGT tevens in zulk een andren zin by ons gelden, die vry net by dezen Wortelstam toepasselijk komt; want, gelijk door het *Zuigen* een aantrekking van vloeibare vogten word gemeent, zo word ook by Overdragt, de Vierige begeerte en trek na iets, door deze gemelde woorden, voornamelijk in agterlating, te kennen gegeven, als ZUCHT, *f*: *cupedo*; en ZOCHT, *m*: *suspirium pra cupedine*; waer van ons ZUCHTEN, I. CL: A-S, *sican* / *siccetan* / I. CL: *suspirare pra cupedine*; en ons ZUCHT, *m*: GEZUCHT, *n*: H-D, *sufftze* / Angl: *sicht* / *suspirium, gemitus*; en † VER-

ZU.

ZU.

† VERZUKKINGE, *f: ecstasis, excessus mentis*; en ons GÉLD-ZIEK en GÉLD-ZUCHTIG, *avarus*; en GÉLD-ZUCHT, GÉLD-ZIEKTE, *avaritia*; SPEEL-ZIEK, *cupidus ludi*; en MAN-ZIEK, *virī appetens*; enz. En, zoo my de scherpe S niet weerhield, zou ik ligtelijk in dit ziekenhuis ook een plaetsje toegeschikt hebben aen ons SUKKELEN, SOKKELEN, I. CL: *arumose vitam trahere, sive morbum morbo succedente, sive afflicus paupertate vel miseris*; terwijl ik nu, voor 't naest, dit overdragtelijk ontleent schatte van ons † SUKKELEN, † SOKKELEN, I. CL: *calcipitare, vacillare, offendere ad stipitem*; Ital: *socco, sipes*; en VERSUKKELEN, I. CL: *propellere, & propelli; & vagare*; 't gene de menigvoudige tegenspoed vry nettelijk verbeelden kan, en 't welk ook (even gelijk ons *struikelen* van *struik*) gevoeglijk afgeleid word van ons SOKKE, A-S, *soc / H-D, sock-schuch / Angl: socke / calcus, soccus, pedale*; zijnde eertijds slegts voetzolen in steê van schoenen, om den voet voor den aenstoot der struiken te beschermen, in gebruik geweest.

Ondertusschen ter gelegenheid van deze gemelde UI by 't Wortel-deel, en van de C of K, in steê van g/ by 't A-S, *sucan* en *sugan / sugere*, zo schiet my te binnen, dat men voor het Latijnsche *saccharum*, by deszelfs Bastertkinderen en anderen, in de *accent-silbe* niet de *a* vind, maer doorgaends de verre daer van verschillende *u*, als Gall: *sucre*, Ital: *sucbero, succaro*, Hisp: *azucar*; en mede in 't Angl: *sugar* / en 't H-D, *sucker* / en by ons SUIKER, *f:* en by sommigen ZUIKER, *f:* even als of dezen niet zo zeer van dat *saccharum* (waer voor in 't Grieksch *σάκχαρ*, en Arab: *sacchar*) als wel van 't Latijnsche *sugere*, Ital: *succiare*, en Gall: *sucher*, of van takken van het Oud-Duitsche *sugen* of *slugan* ontleent ware; als zinspelende op het gebruik der ouden van haer *saccharum* uit riet te zuigen, volgens de woorden van *Lucanus*.

Quique bibunt tenera dulces ab arundine succos. Of anders van 't Latijnsche *succus*, vermits de hedendaegsche Suiker een afgekookt sap is uit een zeker Indiaensch riet: zijnde middelwijze mede by ons meestal de scherpe S, en minst de zachte Z, by dit woord in gebruik, waer van ik de rede meene te zijn, dat aller-

eerst deze naem, zo wel als de zaak, door telgen van de *Romansche* sprake, als het *Spaensch, Portng: Ital: of Fransch*, tot ons overgekomen is. Wijders in plaets van de Suiker, die nu by onzen tijd zo gemeen is, gebruikten van ouds de Grieken en Romeinen en andre *Europische* volkeren den honing, en dat oude *saccharum* diende slegts voor een geneesmiddel om open lijf te maken, en is, volgens het vermaen van *Vossius* in zijn *Etymolog: in voce Saccharum* voor wat anders te houden als onze hedendaegsche SUIKER; want, schoon uit *Varro* (by *Isidorus*) te vernemen is, dat het Oost-Indiaensche suikerriet niet ongehoort by de *Europiënen* was, volgens deze woorden,

Indica non magna nimis arbore crescit arundo;

Illius è lewis premitur radicibus humor,

♦ *Dulcia, cui nequeat succo contendere mellas*

egter getuigt *Plinius* van het *saccharum*, dat het is, *in arundinibus collectum, gummiis modo, candidum, dentibus fragile, amplissimum nucis avellanae magnitudine, ad Medicinæ tantum usum*; zo dat dit *saccharum* en dat zoete Indiaensche riet-vogt vry wat van elkander verschilden, en ook beiden van onze hedendaegsche Suiker, alzo de *Saccharum* volgens *Plinius*, gommig en bros was, en in rieten vergadert wierd, terwijl 't andere Indiaensche vogt, dat uit het riet geperst wierd, vloeijbaer was volgens dit versje; en schoon dit riet al 't zelve soort als 't nu bekende suikerriet mogte geweest zijn, egter was de konst van dit sap te koken, te zuiveren, en te doen stremmen tot korrels of kristal-klonten, den Ouden onbekent; gelijk dat daerom ook onder de nieuwe uitvindingen van onze later eeuwen, sedert de ontdekking van de Oost- en West-Indiën getelt word. Ondertusschen word deze gemelde kristal-klontige by ons ook genaemt STÓK-SUIKER, *f: saccharum cristallinum*; vermits gewoonlijk aen stokjes, in de vormpotten liggende, aongestolt, hoewel men sedert eenige weinige jaren herwaerts begonnen heeft touwtjes of draedjes in steê van stokjes daer toe te nemen, blijvende egter die naem nog volgens 't eerste en oude gebruik in wezen. Van SUIKER komt ook

ZU.

ook ons SUIKEREM, I. CL: *imbure faccharo*, *soude faccharo*; en SUIKER-PEEM, *carum*, *carvi*; als leverende deze wortelplant een bruin-agtig zaed, omtrent als Anijs, 't gene de Suiker-bakkers gewoon zijn te omsuikeren, en dan de naem krijgt van SUIKER-KARVY, of ook wel muize-keutels, vermits van die grootte, dog wit zijnde; en SUIKER-WORTEL, *fifarum*; een witte wortel die in de keuken-spijs gebruikt word, en zoet van smaak is.

Eindeling ons SUIKEREY en SICHOREY, schoon dit zeer na het bovengemelde SUIKER gelijkt, is niettemin van een andere afkomst, namelijk van 't Latijnsche *cichorea* of 't Fransche *chicorée*.

Het Zakelijke deel.

ZUIK, in † ZUIKTE, *morbis*, *agritudo*; en ZUIKER, *saccharum*; zie daer van by 't vorige ZUIG, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

ZUIP, &c, in ons ZUIPEN, ZOOP (oal: ook in Sing: ZÓOP), GEZOPEN, II. CL: 2, *Sorbere*, *potare*; & *nunc usitatus*, *Immodicè potare*; en VERZUIPEN, II. CL: 2, *submergere*, & *submergi*; en ZIG VERZUIPEN, II. CL: 2, *nimio potatione consumi*; & *aquis se submergere*.

F-TH, *suifan* / *souf* en *suof* / *gisofoan* / II. CL: 2, *mergere*. H-D, *fauffen* / *sof* (in *Subj: söffe*) / *gesoffen* / II. CL: 4, *potare*.

Yll: *supa* / *saup* / en volgens de anderen van die *Classis* in *Præs: Part: sopern* / II. CL: 2, *sorbere*.

A-S, *supan* en *span* / *potare*, *sorbere*; gisse van de II. CL: 1. dog de voorbeelden ontbreken my.

Tot het Wortel-deel van 't *Præsens* ons ZUIPE, *f: Haustus*; & *pulmentarium*; *forbillum*, *cyceon*, & *miscellanea posio*; & *rusticis Lac*; A-S, *suppe* / *forbillum*; en ZUIP-PEER, *f: sorbum*; hebbende gemeenschap met dezen stam, even als 't Latijnsche *forbum* met *sorbere*: deze vrugt van den suip-peer-boom, ook

ZU.

forbeboom genaemt, is, gelijk de mispelen, schoon ze al rijp is, in 't eerst nog te wrang om te eten, dog gemeukt zijnde, kan men 't binnenste daar uit zuigen of sloppen; waer op eigenlijk de naem van suip-peer ziet: dog de wilde sorbeboomen brengen een soort van bessen en geen peeren voort; volgens *Gabbe-ma* in zijne *Friesche Lustguerde* p: 50.

Het oude *Præsens*: met OÓ vertoont zig in ons ZÓOP, *m: haustus*; & *tr: vinum adustum haustu destinatum*; en ons ZÓOPJE, *f: porriuncula vini adusti*; en 't Yll: *saup* / N, *forbillum*; en het AL: *pi-sauffan* / I. CL: *absorbere*.

Dog uit het andere *Præs: Indic:* en *Subj:* met O by ons, het Yll: *soupe* / M. en ons ZOPE, ZOOP, en † ZOEPJE, *f: haustus, oculig-ma, sorbiuncula*; waer van ons † ZORPEN, en in een H-D *Dialect* ook † ZOEPFEN, † ZORFEN, I. CL: *sorbere*; en 't H-D, *suppe* / F, by ons † ZOPE, en nu mede in de H-D, *Dialect*, met de scherpe S, het Vrijsche SOEPE, botermelk, *lac serasum, ex quo butyrum confectum est*; en ons SÓP, *n: SÓPPE*, *f: jus, jusculum, liquamen, sorbillum, unde Gall: soupe*; en SÓP, *f: Angl: soupe / panis è jure, offa è jure, unde vulgò suppa*, *Hisp: sopa*, *Ital: suppa*; en A-S, *sup-wella* / *offarum fons*; waer van verder ons SÓPPEN, I. CL: *panem intingere in jus, insucare*; en 't H-D, *supfen* / I. CL: *sorbere*; en 't M-G, *ga-supon* / I. CL: 3, *condire*; als of het zeide Oversoppen; maer in den zin van 't drinken het H-D, *seufen* / I. CL: *ad potum invitare alium*.

En, overmits de P en B, F en V, by de minste *Dialect*-verandering, elkanders plaets innemen, zo schijnen tot dezen stam ook te behooren, ons ZUIVEL, *n: lactarium*; en A-S, *spfel* / *spsting* / *sufol* / *sufte* en *sust* / *pulmentarium, obsonium*, als sloppkoft; thans noemt men by ons ook ZUIVEL, al wat van de melk gemaakt word, gelijk ook de melk zelf by sommigen ZUIPE heet. Wijders, als men ziet op de reinheid, voornamelijk die van den drank, of van de soppen en lepelkoft van haer droesem en gift-schuim wel gescheiden zijnde, zo vertoont zig ook niet ongevoeglijk hier toe ons ZUIKEL, H-D, *sauber* / *man-*

ZU.

mundus, purus; & tr. castus; en A-S, spfor / spfre / sifer / sifre / sobrius, castus; en AL: unsubsro / sordidè; waer van verder ons ZUIVEREN, I. CL: F-TH, suberan / gisuberan / I. CL: H-D, saubern / I. CL: mundare; en F-TH, bt-un-subitan / I. CL: con-taminare.

De Zaek- of Wortel-deelen.

ZUIV, in ZUIVEL, *lactarium &c; ZUIVER, purus; zie daer van by ZUIP, in deze Pr.*

† ZUK, in † ZUKKE, *morbis; aegritudo; en † VERZUKKING, ecstasis; zie daer van bij ZUIG, in deze Pr.*

De Wortel- of Zaek-deelen.

ZUL en ZAL en ZÓUD, in ons ZULLEN (oul: SCHULLEN, *debere*), in *Prat: ZÓUDE* oul: ZÓLDE, Onreg: No. 7. 't gene tegenwoordig by ons alleenlijk dient om tot een Hulpwoord te verstreken by 't *Futurum*, en 't hachelijke of toekomstige *Imperf: Subjunct: &c.*

In onze 10. *Redewisseling* hebben we al verhael gedaen, eerstelijk dat van ouds, zo by die van Duitschen als ook by die van Kimbrischen Stamme, het *Futurum* eveneens als het *Præsens* by de schriften gebruikt wierd, zonder eenig verschil van *Terminatie*, of eenig Hulpwoord tot onderscheid, gelijk Wij en al de andere Verwantten als nog geen byzonderen uitgang daer toe hebben, maer wel dit gemelde hulpwoord ZULLEN; enten andere, dat eerst in de Middel-eeuwsche tijden onder de Duitche en Noordche volkeren het gebruik van dit Hulpwoord is doorgedrongen, 't welk in zijn grond zo veel als *moeten* of *schuldig zyn* beteekende: In 't M-G van de IV. Eeuw, vind men al eenige voorbeelden daer van, dog schaers; desgelijks ook zeldsaem by het F-TH, in *Tatiani Harmon: Euangel:*, en by de A-S, vertalinge, die nevens 't *Euangel: Gothicum:* gevoegt is en dan nog doorgaends in de beteekenis van het

II. Deel.

ZU.

pligtige, gelijk ook de H-Duitscher tot nog toe zijn sollen (*oportere*) alzoog gebruikt, terwijl zijn werden / even als ons ZULLEN, voor 't gemeene *Futurum* opkomt. Dog in 't F-TH, by *Willer: Abbat: Paraphras: in Cantic: Cantico:* van omtrent de X. Eeuw, komt dit Hulpwoord sculan al in dezelfde kracht als thans by Ons; gelijk ook in 't hedendaegsche Yfi: eg skal / &c.

Om nu de gedaente van 't eerste af op te halen, en de vergelijking netter by-een te hebben, zullen we die van de oude en hedendaegsche Verwantten hier by een schikken.

M-G, it skal / *debeo, oportet me; skalt / debes; skulda / debebat; skuldedum / debebamus; en skal gaswiltan / debet mori; saet skulda quinan / qui venturus est; skulda gadauthnan / esset moriturus; skuli gangan / iturus est; en skuli wairthan / erit, fiet; VI. CL: of Onregelm: No. 9.*

F-TH, skulan of sculan / *debere; in 't Praef: Indic: ich en her skal; in Plur: wit sculan; en in 't Praef: Subj: ich en her sculde / VI. CL: of Onreg: No. 3.* Dog by *Willeraem*, als gezegt, komt het al in den zelfden zin als ons ZAL &c.

A-S, sceolan of sceoldan / *debere; in 't Praef: Indic: ic en he sceal; in Plur: we sceolan; en in Praef: Subj: ic en he sceole of scule; in 't Praeter: Indic: ic en he sceold / en Subj: ic en he sceolde. V. CL: of Onregelm: No. 7.*

H-D, sollen / *oportere; in Praef: Indic: ich en er soll / in Plur: wit sollen / &c. in Imperf: Indic: ich en er solte / in Subj: ich en er solte. Onregelm: No. 17.*

Yfi: in *Praef: Indic: eg en hann skal* (als by ons IK en HY ZAL) in *Plur: wiet skulum / &c. in Praef: Subj: eg en hann skule / in Praet: Imperf: eg en hann skilde. Zie No. 6, onder de Hulpwoorden, in 't XXXV. Hoofddeel.*

Dog by Ons op de volgende wijze. In *Praef: Indic: IK en HY ZAL* (oul: SCHAL), WY ZULLEN (oul: † SCHULLEN) GY en GYL: ZULT, dienende tot een algemeen hulpwoord van 't *Futurum*, wanneer het voor den *Infin: van eenig Verbum* geplaatst word; als IK ZAL GAEN, *ibo; &c.*

Cccc

In

ZU.

ZU.

In *Prat. Imperf.*: IK en HY ZÓUDE, *constr.*: ZÓU (oul: † SCHÓLDE, en † ZÓLDE) &c, tot Hulpwoord van het toekomstige *Imperf. Subjunctiv.*: als IK ZÓUDE GAEN, *irem*; enz.

In *Infin.*: ZULLEN (oul: † SCHULLEN), en in *casu oblig.*: TE ZULLEN, tot Hulpwoord van 't *Futurum Infin.*: als ZULLEN GAEN, en in *casu Obl.*: TE ZULLEN GAEN.

In *Partic. Praes.*: ZULLENDE, tot Hulpwoord van 't *Futur. Partic.*: als ZULLENDE GAEN, *iturus*.

En dewijl dit *Verbum*, beneffens ons MOGEN en KUNNEN by den *Sing.*: van 't *Praes. Indic.*: een Vocaelwisseling in A krijgt, zo spruiten hier uit drierhande Zakelijke Deelen voor Ons, als ZAL (oul: † SCHAL), ZÓUD of ZÓU (oul: † SCHÓLD), en ZUL (oul: † SCHUL of † SCHÓL).

Ondertusschen vind ik het opmerkens-waerdig, dat ik in 't doorlezen van de *Edda Islandorum*, behelzende de Fabulen van de oude Noordelingen, de drie schik-Godinnen genoemd zag *Urd / Verande / en Skuld*; 't gene zo veel zeld als WIERD, WEZENDE, en ZULLENDE; zijnde deze *Skuld* die gene, die de Toekomstige zaken bestiert, terwijl de Middelste de Tegenwoordige, en de Eerste de Voorledene waerneemt. Uit welke benamingen niet duisterlijk blijkt, dat ook de Oude Noordelingen niet alleen uit het bedrijf hunner oude Helden-vorsten hare Fabelen gesmeed, maer ook, even als de Grieken en andere Heidenen, met eenige natuerkundige beschouwingen die verrijkt hebben: ten andere ziet men hier in al een voorbereidsel van dit *skulan* voor een *toekomend* tegebruiken, dat zig sedert zo verre over *Europa* verspreid heeft.

In den ouden zin van 't *Plijtige* of *moeten* schijnt tot dezen stam be-rekkelijk, even zo wel als tot ons Wortel-deel SCHELD, in deze I. Proeve, ons SCHULD, † SCHÓLD, en † SCHÓUD, *debitum*, & *culpa*; en de verdere takken daer toe behoorende, en daer ter plaetse aengehaelt.

Tot het Zakelijke Deel uit het oude *Praes.*: † SCHAL, en met den uitgang K, mogelijk ons SCHALK, *m: A-S, scalc / scalc / servus,*

servulus, minister; en AL: schalch / M; M-G, schalk / M; *servus, puer*; als een onvrijen-, of die alles schuldpligtig doet: en 't schijnt dat al van ouds de Hofbedienden zig met dien naem genoemd hebben, gelijk men nu uit beleeftheid *Uw Dienaer* zegt, om door een verhoog van schuldpligtige nedrigheid haren Vorst te vleijen, vermits men ook by eenige Hofbedieningen van aenzien dezen slaem ontmoet; als MAER-SCHALK, *minister equorum, praefectus equitum, & castrorum praefectus fiduciarius*, Gall: *Mareschal de Camp*; ZINNE-SCHALK, *Minister familiae, & praefectus provincia, unde vulgò Sinescalcus*; schoon ook in een lager zin het oude † MAER-SCHALK, hoef-ruit, *equina solea faber*, Gall: *Mareschal*; en gelijk de paerden met vele qualen behebt zijn, en de hoefmeden daer in voor geneesmeesters spelen, zo hebben ook in de Middel-eeuwen de Bygeloo-vigen hare Heiligen om zieken te genezen MAERSCHALKEN genoemd, als St. Anthony, *Maresbaleum ignis sacri*; d: 1: Maerschalk van de roosziekte of 't St. Anthonis vier; en St. Rochus, *Maresbaleum pestis* &c, d: 1: Maerschalk van de pest. Wijders alzo de Slaef-sche knechten, gelijk ook vele Hofbedienden met list omgaen, zo past hier op ons overdragtelijke SCHALK, *astutus, vaser*; *unde Ital: scaltro*; en Zw: *schalk / nebulo*: en zo vind men ook by *Terentius* dat hy in zijne *Comedien* meest alle schalkheid door een knecht of slaef laet uitvoeren; waer van ons VERSCHALKEN, I. CL: *provenire astutia*.

En by het nieuwe *Praes.*: ZÓUD of † ZÓLD schijnt te behooren ons ballertvormige † SÓUD, ZÓLD, SÓLDY, SÓUDY en BAZÓLDINGE, *f: H-D, sold / Stipendium militare, unde vulgò Soldum, solarium*, en Gall: *soulde*, Ital: *soldo*, Hisp: *sueldo*; als een schuld of loon, waer voor ymand tot de krijgsdienst of vaert verbonden is, en VERSÓUDEN, VERSÓUDYËN, I. CL: *auctorare militum*; en verder ons SÓLDAET, † SÓUDAET, SÓUDENIER, en BEZÓLDENAER, *m: H-D, soldat / Angl: souldier / Miles stipendiarius; vulgò Soldarius, soldarius, & solidarius*; Gall: *souldat*, Ital: *soldado*; alleenlijk heb ik tegens deze mijne Afleiding dit nog, dat in de Mid-

del-

ZU.

del-eeuwen, toen men dit zoogenaemde Latijnsche *soldarius* en *solidarius* invoerde, nog *scoldo* / en niet *solde* / zeide, en dit gevolglijk *scoldarius* behoorde te zijn; waerom ik niet baiten vermoeden ben, of niet het Latijnsche *solidum* voor een loon van krijgscienst mogte genomen, en daer van deze woorden ontleent geweest zijn. Verder is van ons *ZOLD* gevormt ons *BEZOLDEN*, I. CL: *solvere stipendium*.

De Zaak- of Wortel-deelen.

ZULT, in *ZULT*, *ZULTEN*, &c, zie by *ZOUT*, in deze Pr. en in *GYZULT*, als een *Fut.*; zie by *ZUL*, in deze Pr.

ZUW, in *ZUWE*, *caespes*, *gleba*; zie daer van by *ZIED*, in deze Proeve.

ZWA.

ZWACHT, in *ZWACHTEL*, *fascia*; &c, zie daer van by *WEEG*, in deze Pr.

ZWAD, in *ZWADDEREN*, *fluctuare*, & *turbare aquas*, & *strepere*; en *GEZWADDER*, *cohors*, *turma*; & *strepitus*; zie daer van by *WAED*, in de II. Pr.

ZWAED, in † *ZWADEL*, *fascia*; *ZWADE*, *secula*, *falx*, & *ordo demessi feni*; en *ZWADEN*, *vibrare more fenisecium*; &c, zie daer van by *WAEY*, in deze I. Pr: en by *WEED*, in de II. Proeve, en in † *ZWADEMEN*, *vaporare*; by *WOED*, in de II. Proeve.

ZWAEY, in *ZWAEY*, *gyrus*; *ZWAYE*, *secula*, *falx*; en *ZWAEYEN*, *gyrare*; zie daer van by *WAEY*, in deze I. Proeve, en by *WEED*, in de II. Pr.

† **ZWAEP**, in de II. Pr.

ZWAER, in *ZWAER*, *gravis*; &c, zie daer van by *WEER*, in de II. Proeve, en in † *ZWAER*, *alcas*; by *ZWEER*, in deze Proeve.

ZWA.

ZWAERD, in *ZWAERD*, *gladius*; en *ZWAERDMAGEN*, *cognati ex parte patris*; zie daer van bij *WEER*, in de II. Proeve.

ZWAERK, in † *ZWAERK*, *nebula*; zie by *ZWERK*, in de II. Pr.

ZWAEV, in *ZWAVEL*, *sulphur*; zie daer van bij *ZWYV*, in de II. Pr.

ZWAK, in *ZWAR*, *debilis*, *infirmus*; &c, zie daer van by *WEEG*, en by *ZWYK*, beiden in deze Pr.

ZWALK, in *BEZWALKEN*, *obnubilare*; by *WELK*, in de II. Pr.

ZWALP, in *ZWALPEN*, *fluctuare*; en *ZWALP-EY*, *ovum putidum*; by *WELL*, in de II. Pr.

ZWALT, by *ZWÉLT*, in de II. Pr.

ZWAM, in *ZWAMME*, *spongia*; & *taber fungosum in arboribus*; en *ZWAM-STÉENTJE*, *spongites*, *lapis qui in spongiis invenitur*; zie daer van bij *ZWEM*, in deze Proeve; en in 't Vlaemsche *ZWAMME*, *fomes ignavus*; zie daer van by *ZWYM*, in deze Pr.

ZWANG, in *IN ZWANG ZYN*, *asa prevalere*; en *ZWANGER*, *gravidus*; zie daer van by *ZWENK*, in deze I. Pr.

ZWANK, in *ZWANK*, *nutus*, *vacillatio*, *vibratio*; en *ZWANKEN*, *librare*, *vibrare*, &c; enz, by *ZWENK*, in deze Proeve.

† **ZWARK**, in † *ZWARK*, *nebula*; zie daer van by *ZWERK*. in de II. Pr.

ZWE.

† **ZWEED**, by † *ZWYD*, in de II. Pr.

ZWÉEF, in *ZWÉEF-STÉRRE*, *planeta*; by *ZWYV*, in de II. Pr.

Cccc 2

ZWEEG,

ZWE.

ZWEEG, by ZWYG, in deze Pr.

ZWEEK, by ZWYK, in deze Pr.

ZWEEL, in ZWELEN HET HOOY, *versare fœnum furcillis*; zie daer van by WELL, in de II. Pr.

ZWEEM, by ZWYM, in deze Pr.

ZWÉEM, in ZWÉEM, *somniosa similitudo*; & *gallinago minor*; enz: by ZWYM, in deze Pr.

ZWÉEP, *flagrum*; zie daer van by † ZWAEP, in de II. Pr.

Het Wortel-deel.

ZWEER &c. in ons ZWEREN (en ZWEEREN), ZWOER en ZWOOR, GEZWOREN, IV. CL: 4, *jurare*; & *ulcerare*; AF-ZWEREN, IV. CL: 4, *sacramentum negare*; en BEZWEREN, IV. CL: 4, *juramento confirmare*; & *incantare, imprecari*; & *exorcizare*; en VERZWEREN, IV. CL: 4, *dejerare, devovere, & pejerare*; & *suppurare, & in pus converti*.

M-G, swaran / swor / swarang / III. CL: 4, *jurare*; en farswaran / III. CL: 4, *perjurare*; en 't M-G, swor (*insidiabatur*) by Marc: VI. 19, word gezeit van Herodias, die, even driftig als of het ware geweest by een opset van samenzwering, Johannes den Dooper belaegde. om hem met de eerste gelegentheid van kant te helpen: het Grieksche *svexev* (*ungere, instare*) waer uit dit M-G vertaelt is geweest, vlijt niet qualijk op dezen zin, gelijk ook by *Pausanias* *Ἐβέχεσθαι τοῖς ὄρκιοις* voor *obstringi jurejurando* komt.

F-TH, fueran (besuetan en suaran) / suor / gisuoran / *jurare*; zie agter de II. CL: 5. AL: swetran / II. CL: 5, *jurare*; en pifwerran / *obsecrare*; en F-TH, sich furswaran / II. CL: 5, *perjurare*. A-S, swetan / swor / gesworen / II. CL: 5, *jurare*; Angl: to sweat / sware (of swoore) / sworn / *jurare*. H-D, schwoeren / schwor en schwur (in Subj: schwürte) / geschworen / II. CL: 3, *jurare*;

ZWE.

en H-D, schwâten / schwoor / geschworen / II. CL: 3, *ulcerosum fieri*. Yfl: eg swet / juro; in Præ: soot voor swoot / zie by de II. CL: 4.

Onder de oude Verwantten, als het M-G, F-TH, en A-S, vertoont zig de zin niet van wondzweringen; en hoe deze uit de beteekenis van 't eedzweren of dit van dat kan gesproten zijn, weet ik nog niet op te lossen, of men moeste het naeuw verbonden of gedrongen worden voor de grondbeteekenis nemen, even als het bovengenoemde Grieksche *svexev*, dat in 't M-G, door *Ulpilas* met swatan vertaelt is; alzoo men by het eedzweren zig naeuw verbind, en ten andere, vermits 'er by 't zweren der wonden een pijnlijke drang is van 't opspannende ettervogt.

Tot het Wortel-deel met E, in den zin van eedzweringe komt ons BEZWERINGE, f: *adjuratio*; *exorcismus*; & *incantatio*. Dog in den zin van etterzwering ons ZWEER, GEZWERE, ZWERING, en VERZWERING, f: en † ZWAER, *apostema, ulcus, pus*; en in den zin van drang of pranging ons † ZWERE, † ZWEIR, *dolor*; waer toe ook HóóFDZWEER, *dolor capitis*; & *crapula, gravedo capitis è patu nata*. Deze zin bevestigt onze vorige giffing.

Wijders tot het Præter: Partic: VERZWOREN, *abjuratus*; dog in den 2. zin van ettering, ons VERZWOREN BLOED, *pus*; en in den eersten zin van eedverbinten is, ons † VERZWOREN MAENDAG, *Dies lune primus post regalia, quod tunc in Magistratum electi jusjurandum præstent, vide Kilian: Diction: Impr: 1599*; en GEZWORENEN VAN DEN AMBACHTEN, *censores jurati officiorum*; GEZWORENEN VAN DER STAD, *tribuni plebis, jurati civitatis judices, senatores*; GEZWOREN VYAND, *inimicus certus*; VERZWOREN ÉÉD, *perjurium*.

De Zaek- of Wortel-deelen.

ZWÉER, in ZWEEREN, *jurare, & ulcerare*; &c, by ZWEER, in deze I. Pr. ZWEEV,

ZWE.

ZWEEV en ZWÉÉV, in ZWEEVEN, en ZWEVEN, *fluctuare, ferri, sublimari*; en ZWEVEL, *sulphur*; by † ZWYV, in de II. Pr.

† ZWEID, in † ZWEIDELER, *mantica visoribus in usu*; zie daer van by WEED, in de II. Pr.

† ZWEIF, in ZWEIF-STÉRRE, *planeta*; by † ZWYV, in de II. Proeve.

† ZWEIV, in ZWEIVEN, *vagari, ferri*; by † ZWYV, in de II. Pr.

† ZWEIM, in † ZWEIMEN, *similitudinem alicujus rei referre*; by ZWYM, in de Z. Proeve.

Het Wortel-deel.

ZWÉL, &c, in ons ZWÉLLEN (en † ZWILLEN), ZWOL, GEZWOLLEN, *intumescere*; II. CL: 6. A-S, *swellan* / *swal* (of *swol*) / *swollen* / II. CL: 3, *zumere*; en A-S, *to-swellan* / *grandescere*. H-D, *schwellen* / *schwall* / *geschwoffen* / III. CL: 2, *inflare*. Deze stam schijnt groote gemeenschap te hebben met ons † WÉLLEN, II. CL: 6, *zieden*, *ebullire*; even of Z, alhier een Voorwerpzel ware, gelijk ook, volgens *Kiliac's Diction*: de *Kampenaers* ZWÉLLEN VOOR WÉLLEN (*fervere, bullire*) in gebruik hebben of hadden; waer van we by WELL, in de II. Proeve spreken zullen.

Tot het Wortel-deel van 't *Præsens* ons GEZWÉL, † GEZWIL, *n*: en † ZWÉL, *n*: † ZWIL, *n*: en ZWÉLLINGE, *f*: H-D, *schwolele* / *tumor, callus*; en ons E-ZWÉL, *callum aprugnum*; en A-S, *swel* / *swil* / *swille* / *swip-le* / *pestis, asthma, tumor*; en ons ZWÉL-BUIK, *ascites, tympanites*; een soort van waterzucht, die den buik opspant: en Yll: *stoff* / *N, lactes*; om de bolle zwelling der homvaten.

Tot het *Præter*: het A-S, *swol* / *swole* / *swolotha* / *swoloth* / *swoloth* / *astus*; en

ZWE.

swaloth / *calor*; als ook uit het *Præs*: A-S, *swilic* / *calidus*; als zulke warmte die de vogten doet opzwellen, en benaeuwt maekt; waer toe mede ons ZWOEL, *tempus calidissimum*; hoewel ook deze tot WELL, in de II. Proeve konden betrokken worden.

Uit het *Præter*: *Particip*: ons GEZWOLLENTHEID, *f*: *intumescencia*.

Het Wortel-deel.

ZWÉLG, &c, in ons ZWELGEN (ook † ZWILGEN), ZWOLG, GEZWOLGEN, II. CL: 5 en 6, *vorare, glutire, sorbere*; en VERZWÉLGEN, II. CL: 6, *devorare, deglutire, & absorbere*. A-S, *swelgan* / *swalg* of *swolg* / *swolgen* / II. CL: 4, *vorare*; Angl: *swallobde* / *vorare*.

Uit het Wortel-deel van 't *Præs*: het Vlaemsche ZWÉLG, *m*: *fauces, frumen*; als het werktuig om 'er mee te zwelgen, en ZWÉLGERY, *f*: *belluatio*; en A-S, *swelgend* / *vorax*; en *swelgnpffe* / *gorges*; en A-S, *swelgende drenc* / *catapotia*; als pillen of andre geneesmiddelen die men met eenige drank, zonder kaeuwen, doorzweigt. En tot het *Præs*: het A-S, *swolgettan* / I. CL: *gargarizare*.

De Zaek- of Wortel-deelen.

† ZWÉLK, in † ZWÉLKEN, *premere, pressari*; zie daer van by WELK, in de II. Proeve.

ZWÉLT, in 't Vla: ZWÉLTE, *cadaver sub dio projectus*; en ZWÉLTEN, *deficere, satisficere*; by ZWELT, in de II. Proeve.

Het Wortel-deel.

ZWÉM, &c, in ons ZWÉMMEN (ook † ZWIMMEN), ZWOM, (en oul: ook in *Sing*: † ZWAM), GEZWOMMEN, II. CL: 5 en 6, *natate*. A-S, *swimman* of *swimman* / *swam* of *swom* / *swommen* / II. CL: 3

ZWE.

II. CL: 2, *natare*; Engl: to *swim* / *swom* / *swum* en *swummed* / *natars*. H-D, *schwimmen* / *schwamm* / *geschwommen* en *geschwommen* / III. CL: 1, *natars*.

Tot het *Præs*: ons † ZWÉMME, ZWÉM-PLAETS, H-D, *schwemne* / F, *natasile*; en ZWÉMME, *m*: *natator*; en ZWÉMME, *m*: duiker, *urnator*: en ZWÉMME-GANS, Sax: *schwemgoes* / *phalacrocorax*; namelijk een duikgans; en 't H-D, *schwimmen* / I. CL: *adaquare*; als de beesten na de zwem-plaets brengende.

Uit het *Præs*: met A, ons ZWAMME, *f*: en ZWAM, *m*: M-G, *swamg* / M, H-D, *schwamm* / M. *spongia*; als een zee-en rots-gewas, dat op het water drijven kan, terwijl meest alle andere zaken op de zee-rotsen groei-jende, wegens hare zwaarte zinken: waer toe verder ons ZWAM-STÉENTJE, *spongites*, *lapis qui in spongiis invenitur*; en verder, zo 't my toeschijnt om de spons-agtige gedaente, ons ZWAMME aen den boom, H-D, *schwamm* / A-S, *swam* en *suom* / *tuber fungosum in arboribus*; waer van weder het H-D, *schwammen* / I. CL: *tumere*, & *fermentare*.

Dog uit het *Præter*: met O, of de gelijk-waerdige U, het M-G, *swumst* / N, *piscina*, *natatorium*.

Het Zakelijke deel.

† ZWÉNG, in † ZWÉNGE, *quassorium*, *pertica*; enz: zie daer van by 't volgende ZWENK, in deze Pr.

Het Wortel-deel.

ZWÉNK, &c, in ons ZWÉNKEN (en † ZWINKEN), in *Præs*: † ZWONK en † ZWANK, nu meest ZWENKTE, in *Præs*: *Part*: † GEZWONKEN, nu meest GEZWENKT, II. CL: 5 en 6; en I. CL: *inverti*, & *invertere*, & *labare*.

A-S, *swincan* of *swyncan* / *swanc* / *swoncen* / II. CL: 2, *laborare*; dit ziet mooglijk

ZWE.

op het Landwerk, 't zy van den ploeg, of den dorschlegel. Ook schijnt het my toe, dat met eene *Dialect*-verandering van NK in NG hier toe gelijkstammig komt het A-S, *swingan* (*swingan*) / *swang* / *swungen* en *swongen* / II. CL: 2, *quassare*, *cedere*, *vibrare*, & *laborare*; Angl: to *swing* / *swung* / *swung* / *vibrare*; en 't H-D, *schwungen* / *schwung* / *geschwungen* / III. CL: 1, *natars*. Zo dat de *been*- en *wel*- of *half*-omdraeyende beweging de grondbeteekenis zoude zijn.

Tot het *Præsens* met NK, ons ZWINK, ZWÉNK, *n*: ook uit het *Præs*: ZWANK en ZWONK, *n*: *nutus*, *vacillatio*, & *libratio*; waer van ons gemelde ZWÉNKEN, I. CL: *invertere*, & *inverti*, & *labare*; en overdragtelijk MET EEN ZWÉNK, ZWINK of ZWONK, *momento temporis*; namelijk zo snel verrigt als een zwenk van 't lichaam. En in den zin van *arbeiden* het A-S, *swinc* / *labor*; en *swinc-full* / *laboriosus*.

En zonder Z voorop, die hier een voorwerpsel schijnt te wezen (als by onze *Grondst*: I. *Verband*: §. XXXI.) het A-S, *wence* / *girgillus*, *volatorium*; als waer mede men door omdraeyen iets opwind; en ons WÉNK, WINK, *m*: *nutus*; en H-D, *wink* en *wunk* / M, *nutus*, *nicus oculi*; by ons mede uit het *Præs*: WONK, *m*: *nutus*; waer van ons WÉNKEN, WINKEN, en † WONKEN, I. CL: en WINK-OOGEN, I. CL: en A-S, *wincian* / I. CL: H-D, *winken* / I. CL: *nuere*; en ons WINKÉT, *n*: *portula*, *foricula*; om 't omdraeyen; en WINKÉT, *fenestella*, *unde per Euphoniam*, Angl: *wicket* / en Gall: *guichet*; 't zy om 't omdraeyen als 't een houten venster is, 't zy om 't winken, als 't een yzer traliewerk is; en A-S, *wincian* / *cochlea*; om de draeywendingen. En, om de wending en hoek-keering, betrek ik ook hier toe ons WINKEL, *m*: A-S, *winkel* / H-D, *winkel* / M, *angulus*; en WINKEL-HAEK, *m*: WINKEL-MAET, *f*: *norma*, *regula*, *rectangulum explorans*; en WINKEL-TANDEN, *dentes angulares*, *intimi*, *genuini*; en verder overdragtelijk ons WINKEL, *m*: *taberna*, *ubi merces exponuntur*, *pergula*, *ergasterium*, *opificis officina*; als oprigt hebbende op de hoekige

ZWE.

kige form der winkels in de voorhuizen, of ten andere op het stelsel der koopwaren dat de verkoper uitzet op of aen het venster, tot een proeve van de koopmanschap die hy veilt, vermits dat stelsel gewoonlijk hoekig gemaakt word, om alzo van verscheidene zijden des voorbygangers oog te trekken; of ten derde, op het gebruik der kraemwinkeliers, die den voorbyganger toewenken en noodigen om hare waren te zien, en iet daer van te koopen.

Tot het *Præs:* met NG, ons † ZWÉNGE, ZWINGE, A-S, *swing* / Angl: *swinging* / *flagellum*, *quassorium*, *perica*; & *gladius major*, *spatba*; *lorum*, *habena*; en A-S, *sweng* / *ictus*; en ons ZWINGE van de wagen, *lignum transversum temonis*; en ZWINGE, Angl: *winge* / *ala accipitris*, aut *alsterius*, id genus avis; alles om de zwenkbeweging; waer van ons ZWÉNGEN, ZWINGEN, I. CL: *vibrare*; en ZWINGEL, ZWÉNGEL, A-S, *swingla* / *swingle* / *verbera*, *flagella*; en ZWÉNGEL, ZWINGEL, *sollenon*; en DOUW-ZWÉNGEL, *palar*; de slingerende douw- of voel-quabbe van den Os; waer van ons ZWINGELEN, I. CL: *laborare*, *flagellare*, *cadere*; en Yll: *swingl* / N, A-S, *swinglung* / *vertigo*. En, ziende op de konstige stemdraeying in 't zingen, het A-S, *swingung* / *melodia*; en *swingung-craeft* / *musica*.

Dog tot het *Præter:* met NK, behalven ons gemelde ZWANK en ZWONK, *m: vibratio*, *vacillatio*, & *natus*; & *tr: momentum temporis*, en zonder Z, ons WANK, WÉNK, WINK, *m: momentum temporis*, zo snel als een omkeer, slingerang, of oogenblik; en WONK, *nictus oculorum*; zo hebben we ook nog ons ZWONK, *versatile manubrium*; waer van verder ons ZWANKEN, I. CL: † ZWANKELLEN, I. CL: A-S, *swangettan* / I. CL: *librare*, *vibrare*, *quaterere*; & *vacillare*, *titubare*; & *fluctuare*; en A-S, *swancan* / I. CL: *laborare*; waer toe ook zonder Z, voorop, ons WANKEN, en WANKELLEN, I. CL: *nutare*, *vacillare*, *titubare*; en 't A-S, *wonela* / *dubia*; als waggelend in 't besluit, dog zie daer van insgelijks by QUYN, in de II. Proeve.

En tot het *Præter:* met NG, ons Zwons

ZWE.

en ZWONK, *versatile manubrium*; en ons IN ZWANG ZYN, *usu prevalere*; als in zulk een trant van beweging en doorgang geraekt zijnde; en 't reetsgemelde A-S, *swangettan* / I. CL: *vacillare*, *fluctuare*; en *swangettung* / *fluctuatio*; en mooglijk ook ons ZWANGER, *gravida*, *quasi præ foetu vacillans*; desgelijks vind men 't A-S, *swongor* / *somniculosus*; als ziende, zo 't my toefschijnt op het knikgebollen van de genen, die op een stoel zittende in slaep vallen; waer toe A-S, *swongerruyste* / *somnolentia*, *tadium*, *cessatio*; en *swong* / *cruciatu*; welke moeilijkheid op den Land-arbeid in 't dorfschen schijnt te zien.

De Zaek- of Wortel-deelen.

ZWÉR, in 't Geld: ZWÉRRE, *vermis porcinus*; zie daer van by WERR, in de II. Proeve.

ZWÉRF, by 't volgende ZWERV, in deze Proeve.

ZWÉRK, *nubis*; &c, by ZWÉRK, in de II. Proeve.

ZWÉRM, *examen apum glomeratum*; & *coitio*; enz, zie daer van by WERR, in de II. Pr.

Het Wortel-deel.

ZWÉRV of ZWÉRF, &c, in ons ZWERVEN, ZWORF (in *Subj:* ZWORVE), GEZWORVEN, II. CL: 6, *errare*, *vagari*, & *olim fluctuare*.

M-G, *bt-swirban* / *bt-swarb* (in *Subj:* *bt-swurbau*) / *bt-swurbang* / II. CL: 2, *tergere*, *abstergere*. AL: of F-TH, *swerban* / *tergere*, *extergere*; gisse mede van de II. CL: 4, dog de voorbeelden ontbreken my. Yll: *swerba* / *swarb* / en volgens de anderen van die *Class:* in *Præt: Part:* *swurbaun* / II. CL: 4, *limare*.

Het *been- en weër-bewegen*, als dat van een hand-dweil, is een grondbetekenis, die op alle

ZWE.

alle deze drie past: en de gemeenschap van zin en gedaente tusschen dezen stam en ons WÉRVEN, II. CL: 6, doet my vermoeden, dat de Z alhier een voorwerp is; egter hebben we dat WERV, met zijne takken, in deze Proeve hier voor verhandelt.

Tot het *Præsens* ons ZWÉRVER, *m: vagator, errabundus*; en ZWÉRVER, *fundus; genus piscatorii retis, quod in orbem spargitur*; en op den ouden zin van afvagen, als by 't A-S, schijnt toepasselijk te zyn het A-S, *swprf / spuma*.

De Zaek- en Wortel-deelen.

ZWÉT, in 't Geld: ZWÉTTE, *piscina, vivarium*; zie daer van by WAED, in de II. Proeve

ZWI.

ZWICHT, in ZWICHTEN, *cedere &c*; zie daer van by ZWYK, in deze Pr.

ZWIED, in ZWIEDIG, *valdè*; by † ZWYD, in de II. Pr.

† ZWIEG, by † ZWUIG, in de II. Pr.

ZWIEP, *flagrum*; zie daer van by † ZWAEP, in de II. Pr.

ZWIER, in ZWIEREN, *gyrare, vagari*; en ZWIERIG, *vagans*; & *amicus vestimentis laxis*; zie daer van by WERR, in de II. Pr.

† ZWIERK, zie ZWÉRK, in de II. Proeve.

ZWYD, in ZWYDIG, *valdè*; by ZWYD, in de II. Proeve.

Het Wortel-deel.

ZWYG, &c, in ons ZWYGEN, ZWEEG, GEZWEGEN, II. CL: I. ta-

ZWI.

cere, filere. A-S, *swigan en swoggan / swag / swigen / III. CL: I, filere*; dog in 't A-S, *Vocabul*: vind men ook *gestwogen / filens*; en *swugian / I. CL: filere*; 't gene ik vermoede dat uit Schrijvers zal getrokken zijn, die een verloopene, en niet de gemeene *Dialekt* gebruikten, zulk een *Dialekt* namentlijk, waer uit het hedendaegsche Engelsch heeft overgeërft het gebruik van *o* in *Præt*: by eenige van de *Verba* van deze *Classis*. Verder in 't H-D, *schweigen / schwieg / geschwiegen / II. CL: I, filere*.

Tot het *Præsens* ons ZWYGER, *m: taciturnus*; en A-S, *swig / swige / by ons ZWYGING, f: AL: swikilp / silentium*; & *taciturnitas*; waer toe verder ook het F-TH, *swigan / I. CL: en AL: swihan / I. CL: en A-S, geswigean / I. CL: tacere*; en 't H-D, *schweigen / I. CL: silentium imponere*.

Het Wortel-deel.

ZWYK, &c, in ons BEZWYKEN, BEZWEEK, BEZWEKEN, II. CL: I, *deficere, doorsum flecti, labefactare, labascere*; het onze gebruikt men meest by een ontvalling van Lichaemelijke kragten, maer by anderen vind men 't ook in een afvallig of afwijking in trouw en goedwilligheid; als

AL: en F-TH, *biswihan / biswach / biswihan / II. CL: I, deficere, fatiscere*; & *scandalizare*; en AL: *swihon / vagari*. A-S, *swican en geswican / swac / swicen / III. CL: I, Desistere, cessare, quiescere; quin etiam Decipere, fallere, & prodere*; en A-S, *beswican / III. CL: I, evadere*; & *decipere*; Yfl: *suphia / svelk*; en volgens de anderen van die *Class*: in *Præt: Part: swikenn / II. CL: I, fallere*.

Onze zin van *deficere* komt vry nae overeen met die van ons WYKEN, zo dat de Z hier wel een voorwerp kon zijn.

Tot het Wortel-deel van 't *Præsens* ons BEZWYKING, en † ZWYK, *defectus, labefactatio, & deliquium animi*; en 't Vla: ZWYKSLAEN, *deficere*; en mooglijk ook ons ZWIK, *labefactatio*; waer van ons ZWIKKEN, I. CL: *motitare, vibrare, librare, & titubare*; dog zie daer

ZWL

daer van ook by ons WEEG in deze Proeve: En, in een *Alleman: Dialect* van CH voor K schijnt ook hier by te passen, met den uitgang T agter 't Wortel-deel, ons ZWICHTEN, I. CL: *defistere, desinere, cessare, cedere*; & *olim sedare, pacare*. Verder in den zin van omloopen, dwalen, als by 't F-TH, &c, het AL: *swiðhonte / vagi*; en *swiðhara / gyrovagum*; en in den zin van bedriegen of vyandelyk af- of aen-vallen het YD: *svik / N, insidia*; en A-S, *swpca / deceptor*; en *swicolæsse / fraudulentia*; en *swpce / swice / offensa*; *swic-dom / seductio*; en 't F-TH, a-swiholan / I. CL: *scandalum pati*; waer toe ook 't A-S, *swicenesse / penitentia*.

En uit het *Prater*: met A, mooglijk ook ons ZWAK, *deficiens, debilis, vacillans*; en ZWAK, buiglaem, *lentus*; waer van ons ZWAKKEN, VERZWAKKEN, I. CL: *debilitare, & infirmari, & vibrare*; dog hier van ook iets by WEEG, in deze Pr.

Dog tot het *Prat*: met E behoort het Vriesche ZWEKEN, I. CL: *infirmare, labefactare, deficere*.

Het Wortel-deel.

ZWYM, &c, in ons ZWYMEN, ZWEEM (oul: ook in *Sing*: † ZWEÏM, en † ZWÊÏM) † GEZWEMEN, II. CL: I, *deliquium animi pati; deficere animo*; en 't gene gemeenzamer is, ons BEZWYMEN, II. CL: I, en I. CL: *deficere animo*; en VERZWYMEN, II. CL: I, en I. CL: *ballucinari*.

Tot het Wortel-deel met Y, ons ZWYM, f: ZWYMEL, m: H-D, *schweimel / M. versigo capitis; deliquium animi*; waer van ons ZWYMEN, BEZWYMEN, I. CL: en † ZWYMSLAEN, H-D, *schweimen / I. CL: animo linqui*; en ZWYMEL, m: ZWYMEILING, f: *levis somnis, sopor; & tr: phantasma, imaginatio falsa, quales sunt quas dormientes videre sibi videntur*; waer toe ons ZWYMELEN, I. CL: *caspitare; vertigine laborare; & falsa dormientium instar imaginari*; ONTZWYMELEN, I. CL: *expergisce*.

II. Deel.

ZWL

Dog tot het oude *Prat*: ons ZWÊÏM, † ZWEÏM, m: *somniosa similitudo*; een flacuewe verbeelding van gelijkheid, als by de denking in 't zwymeldroomen; waer van verder ÉRGENS NA ZWEEMEN, † ZWEÏMEN, I. CL: *similitudinem alicujus rei referre*.

En uit het *Prater*: met A, gelijk de A-S, *Dialect* medebrenghet, mooglijk het Vlaemsche ZWAMME, vonk, of vonkstoffe, *fomes ignarins; materia arida qua de facili ignitur*; als ligtelijk ontvonkende, en drae weder bezwijkende of vervallende, hoewel ook dit niet qualijk past by ons ZWAMME, *tuber fungosum in arboribus*; waer van we by ZWEM in deze Proeve gesproken hebben, vermits men die boomzwammen ook in steê van tontel gebruikt: voorts ons ZWÊÏM, ZWEEMER, m: *houtspijpe, rusticula minor, gallinago minor*; vermits zweemende na den patrys-vogel, dog den bek wat langer hebbende.

En, zonder Z, in den zin van *bezwymen*, mooglijk ook het A-S, *wæmme / wem / labes, vitium*; en *wæmme / wam / livor*; als mede ons WEMELEN, I. CL: *frequentius & leviter movere*; een schemer-beweging makende, even als by de droom- en zwijmel-schemeringe; gelijk ook de schemerdraeijing plaats heeft by 't Sax: en Geld: WEMELEN, I. CL: *perforare terebra*; waer toe haer WEME, by ons spykerboor, *terebra*.

De Zaak-en Wortel-deelen.

ZWYN, in ZWYNEN, *tabescere, &c*; zie by QUYN, in deze Pr,

† ZWYV, by de II. Pr.

ZWIK, in ZWIK, *flagrum; & vibratio; & veruculum*; ZWIKKEN, *agitare, motitare, vibrare, librare, titubare*; en ZWIKKEI, *terebra major*; zie daer van bij WEEG, en ook by ZWYK, beiden in deze Pr.

† ZWIL, in † ZWILLEN, *intumescere*; by ZWEL, in deze Pr.

Dddd

† ZWILG,

ZWI.

† ZWILG, in ZWILGEN, *glacis*; by ZWELG, in deze Pr.

ZWILK, *zela cannabina levigata*, zie daer van by WELK, in de II. Pr.

† ZWIM, in † ZWIMMEN, *natare*; by ZWEM, in deze Pr.

ZWIND, in ZWINDELEN, *vertigine laborare*; GEZWIND, *celer*; ZWINDIG VÖLK, *populus frequens*; zie daer van by WIND, in deze I. Proeve, en in † ZWINDEN, VERZWINDEN, *tabescere*, *ovalescere*; zie by ZWIND, in de II. Pr.

ZWING, in ZWINGE, *flagellum*; *gladius*, *spatha*, *lorum*, *habea*; *lignum transversum temonis*; & *ala accipitris*; ZWINGEN, *vibrare*; en ZWINGELEN, *laborare*; *flagellare*, *cedere*; &c, zie daer van by ZWENK, in deze Pr.

ZWINK, in † ZWINKEN, *invertere*, & *inverti*; en ZWINK, *nutus*, *vacillatio*, *vibratio*; &c, by ZWENK, in deze Pr.

ZWO.

ZWOEG, in ZWOEGEN, *anbellare graviter*; zie daervan by WEEG, in deze Proeve, en by † ZWUIG, in de II. Pr.

ZWOEL, *tempus calidissimum*; zie daer van

ZWO.

bij ZWEL, in deze Pr.

† ZWOEP, by † ZWAEP, in de II. Pr.

ZWOER, by ZWEER, in deze Pr.

ZWOL, in GEZWOLLENTHEID, *intumescencia*; by ZWEL, in deze Proeve.

ZWOLG, by ZWELG, in deze Pr.

† ZWOLT, by ZWÉLT, in de II. Pr.

ZWOM, by ZWÉM, in deze Pr.

† ZWOND, by † ZWIND, in de II. Pr.

ZWONG, in ZWONG, *versatile manubrium*; by ZWENK, in deze Proeve.

ZWONK, *vibratio*; *nutus*, & *versatile manubrium*; by ZWENK, in deze Pr.

† ZWOOG, by † ZWUIG, in de II. Pr.

ZWOOR, by ZWEER, in deze Pr.

ZWORF, by ZWÉRV, in deze Pr.

† ZWORK, by ZWÉRK, in de II. Pr.

ZWORV, by ZWÉRV, in deze Pr.

† ZWUIG, in de II. Proeve.

TWEEDE PROEVE

Van

GEREGELDE AFLEIDING,

Hebbende tot Onderwerp de

ONGEMEENZAME OUDE

ONGELYKVLOEYENDE

V E R B A,

Uit de Gelykstammige Talen byeen-
-gezamelt en herstelt.

Dddd 2

TWEE.

TWEEDE PROEVE

Van

GEREGELDE AFLEIDING,

Hebbende tot Onderwerp de

ONGEMEENZAME OUDE

ONGELYKVLOEYENDE *VERBA*,

Uit de Gelykftammige Talen by-een-verzamelt
en herstelt.

1716¹/_m

V O O R - B E R I C H T.

En opzigte van de orde zullen we de onze van de EERSTE PROEVE blijven vervolgen, en onze Wortel-deelen, na vereisch van yders *Dialect*-verandering herstelt, na 't vervolg van 't A-Bee vooraenplaetsen; alleenlijk met dit onderscheid, dat deze PROEVE niet dan haer eigene soort van Wortel-deelen vervat, terwijl de eerste Proeve de Wortel-deelen inheeft van beide de PROEVEN na den rang van 't A-Bee geschikt; waer door dan de eerste en niet deze PROEVE voor een Zoek-lijst kan verstreken van al 't gene dat men in deze beide PROEVEN wegens de AFLEIDINGE begeert nae te zoeken. Het getal van deze Ongemeenzame en Verouderde ONGELYKVLOEYENDE *VERBA*, die ik, onder het naespooren en 't verdeelen onzer Werkwoorden in *Classes* ontmoet heb, is vry groot, en weinig minder in hoop dan

Dddd 3

dan de Gemeenzame, die by ons nog in gebruik en in onze **EERSTE PROEVE** verhandelt zijn. Ik stel hier by-één, alle die gesen welke by niet ontlipt zijn. Van meest allen gaat 'er nog enige Takken onder ons in zwang; dog van sommigen kennik by Ons geene spruiten; egter laet ik die énk hier hare plaats bekleden, op dat ook anderen bereid timmerhout en gereede Stamwoorden voor zig hebben, om te beproeven, of zy ook eigene telgen daer toe weten uit te vorschen. Wijders, gelijk 'er tot het bewerpen van deze Afleidingen scherper doorzicht vereischt wierd, zo behoort 'er ook een scherper toeverzicht toe om niet misleid te worden; 't gene dan den Lezer in dezen word aanbevolen.

T W E E

vlnus, by ons WONDE; Yñ: *obut* / *insanus*, by
 ons WOEDEN, I. CL: *furere*; Yñ: *irita* / I. CL:
terram colere, by ons WERKEN, A-S, *woer-*
tan / *laborare*; Yñ: *auha* / in *Prat*: *toth* /
angere; by ons WOEKER ook † OEKER,
augmentum; Yñ: *aan* / *defectus*; by ons
 WAN, *deficiens*; Yñ: *ord* / *verbum*; by ons
 WOORD; Yñ: *orm* / *vermis*, by ons WORM;
 Yñ: *oop* / *ejulatio*, A-S, *woopan* / *flere*;
 Yñ: *ulffur* / M-G, *wulfg* / A-S, *wulf* / by
 ons WOLF, *lupus*; Yñ: *ull* / A-S, *wulle* /
 Angl: *wool* / bij ons WOL, *lana*; enz:) zo

AEL, EEL, OOL of OEL, in 't Yñ:
ala / *alere*; ool / *alui*; en el / *aleo*; II. CL: I,
 M-G, *aljan* / I. CL: *saginare*.
 Hier toe schijnt vooreerst betreklijk het
 Engelsche en Noordsche woord AEL, *ÉEL*,
cervisia mastea; A-S, *eale* / *eala* / Yñ: *el* /
cervisia; als zijnde zwaer, vet, en voedfaem
 bier; waer toe het A-S, *eal-hug* / *cervisia-*
rium. Ingelijks ons AEL ook owl: † *EL*,
m: A-S, *al* / *el* / H-D; *ahj* / M. Angl: *eale* /
anguilla; om zijne bijzondere vet-gevoedheid;
 waer toe het H-D, *ahjen* / I. CL: *captare an-*
guillas;

A.

guillas; en ons AEL-GÉÉR, ÉL-GÉÉR, *constr*: ÉL-GER, *refuscina tridens*; waer mede de vergaderde Ael word gevangen; en verder ons AELKE, *n*: *graculus*, *monedula*; om zijne vettigheid. Mooglijk ook hier toe ons † AEL-MAGTIG, *impotens*; als mat en traeg, even als een mensch, die zig al te zeer gemest heeft. En, zo ons † AEL-WITTE, *f*: *mulier ignava*, *petulans*, & *insipiens*, en ons AEL-WEERIG, *protervus*, *petulans*, ook hier uit voortgekomen zijn, zou de zinspeling moeten wezen, even als by ons BRÓD-DRÓNKEN, *protervus*, *petulans*; voor al te weeldrig, en ongemaaniert, of al te zeer gemest.

Dit AEL vind men ook by ons AEL-BEZIËN, AEL-BÉSEN, *nva ursina*, *acinus ribis*; *acinus ultramarinus*; en zou, zo 't hier een tak van was, zo veel zeggen als *voed-be-*

zien; evenwel weet ik niet hoe eene bijzondere voedzaamheid aen die is toe te schrijven.

Ons oude † AEL, A-S, *eale* / H-D, *ahj* / Gall: *aleue*, Angl: *atole* / by ons ook AEL-ZENE, ÉL-ZENE, ÉLS, *f*: *subula*, zijnde een schoenmakers steeknaelde, kan ik niet tot dezen stam overbrengen, niettegenstaende de gedaente overeenkomt.

Nog hebben we dit AEL, in ons AEL-MOES, *f*: H-D, *almuse* / Angl: *almesse* / *eleimofyna*, Gall: *aumone*, † *almofne*; dog dat houd ik voor een baltterkind van 't Grieksch; hoevel het, indien 't van ons AEL, voor *voeding*, en ons MOES, dat *spyzs* beteekent, waer te zamen gezet geweest, nog geene zeer quade zinspeling gekregen zoude hebben.

1716²/_m

B.

BE.

De Wortel-deelen.

BEER, BAR en BOR enz: in ons oude † BEERËN en † BERËN, in *Imperf*: † BAR of † BOR, in *Prat*: *Part*: GEBORËN oul: ook † GEBOOREN, IV. CL: 1, *ferre*, *portare*; *proferre*, *gignere*. Het *Prat*: *Part*: GEBORËN, *natus*, is, beneffens vele andere uitgesprotenen telgen, nog in daeglijkschen gang onder ons.

Onder de Oudheid vind men by alle de Verwantten dit Werkwoord nog volledig; als M-G, *ga-baitan* / *ga-bar* (in *Subj*: *ga-be-tau*) / *ga-baurang* / II. CL: 5, *parere*; en M-G, *fra-baitan* / *ug-baitan* / II. CL: 5, *portare*; & *respondere*, *quasi verba proferre*; M-G, *at-baitan* / II. CL: 5, *afferre*; M-G, *thairh-baitan* / II. CL: 5, *perferre*; en M-G, *un-baitan* / II. CL: 5, *sterilem esse*; II. CL: 5, *sterilem esse*. F-TH, *beran* en *giberan* / *bar* (in *Subj*: *bari*) / *giboran* / II. CL: 5, *ferre*, *proferre*, *gignere*;

BE.

A-S, *beran* of *boran* en *beatan*; *bor* (of *bar*) / *boren* en *geboren* / II. CL: 5, *ferre*, *portare*, & *tr*: *pasi*; en A-S, *a-boten* / *gestatus*; en *botan* / *natus*; Angl: *to bear* / *bare* of *bore* / *horn* of *beated* / *ferre*, *parere*, & *pasi*; H-D, *ge-behren* en *gebâren* / *gebar* / *geböhren* / III. CL: 2, *parere*; Yñ: *bera* / *bar* (in *Subj*: *barre*) / *boren* / II. CL: 3, *portare*.

De eerste grondbeteekenis is *dragen*, *bren-gen*; de tweede en overdragtelijke is *voors-bren-gen*, even als by ons *wragten dragen*; en in 't A-Saxisch en Engelsch is 'er nog eene derde, als A-S, *beran* / *forberan* / *forbōran* / Angl: *to beare* / *forbeare* / *pasi*, *perferre*; gelijk ook by ons *verdragen van dragen*: op dezelfde wijze komen in 't Latijn *proferre* en *perferre* van *ferre*. En, even gelijk de beteekenis van dit woord menigvuldig in 's menschen leven en bedrijf te pas komt, zo zijn 'er ook vele Takken uit dezen Stam uitgeschoten.

Onze harde lange EE in BEERËN wordbevestigd in 't M-G, *baitan* / A-S, *boran* en *bea-*

BE.

BE.

bearen / Angl: to beat/ en H-D, gebären: dog onze zagte lange E, in BEREN, by de andere Gelykflammigen.

Schoon het oude *Præter*: zo wel AR als OR heeft, egter, dewijl ook de A en E, voor de R staende, slegts een *Dialekt*-verschil geeft (zie *Grondsl. I. Verband: §. XX.*) zo kan men de volgende takken mer AR en ER, zo wel van 't *Præfens*, als van 't *Præter*: *Imperf*: afkomstig rekenen.

Onze EE en ÊÊ, in het Wortel-deel van ons *Præfens* vervat, vertoonen zig in ons BÉÉR, *m: aper*; A-S, bære / bær / Angl: boate / aper; en A-S, bær-spreot / venabulum; en ons BÉÉR, BEER, † BERE, † BEIR, † BAER, en ook † BÉRS, † BORS, *m: A-S, bera / bere / bpre / Yñ: biörn / H-D, bär / Angl: bere / nifus*; en ons BÉÉR, *m: BÉÉR-VÉRKEN, n: Sax: behet / Angl: boate / verres, porcus non castratus*; alles om de ongemeene geilheid en teeldrift, waerom ook daer van het spreekwoord TEN BEERE GAEN, *subare*. Welke gedaente met een inkrimping van de *vocael* en een toelafch van een *consonant* zig mede verthoont in 't A-S, bearug / bearg / beary / berg / H-D, barg / L-F, barg / Angl: barrouue / by ons BÉRG, BARG, majalis, *porcus castratus*; als zinspelende, zo 't my toefchijnt, op 't overige van die drift, en de ontijdige beweging die den gesnedenen te mets overkomt. Verder 't M-G, berustja / parens; en A-S, berend / ferax, *effortus, generala*; uit het *Partic: Præs*: van het A-S, bezan. Wijders ons † BEERE, † BEIRE, *f: H-D, beet / beete / F: A-S, betien / bpre / bergen en berg / acinus, bacca*; en A-S, beria / wua (by ons nu meest al BÉS, BEZIE, BEYE) *acinus, bacca*; verdienende dit dezen naem, om de zekere vrugtbaerheid, om 't rijkelyk troffen, en 't ligtelyk voortteelen. Ook ziet op het voortbrengen het M-G, barn / A-S, bearn / F-TH, barn / bern / AL: barn / kumbr: barn / Fric: bern / infans, filius, puer; en M-G, un-barn-ahs / non habens pueros; en A-S, berthling / puerperium; en A-S, bitd / pullus; en A-S, byrthor / fetus; F-TH, berde / fructus, fetura; als mede het A-S, bere / bordenum; als by den Voor-Ouderen en ook nog een voor-naem veldgewas en vrugtbaer gewin tot voed-

fel; waer van 't A-S, bere-gafot / redditus *bordeacens*; voor een Land-ichatting, bestaende in een gedeelte van ymands gerst-gewin; en 't A-S, bere-flor / area; als waer op de gerst gedorsicht word; en A-S, bere-bleaf / panis *bordeacens*; M-G, bartzeinang blaibang / panes *bordeacos*; by ons gerstebrood genaemt: gelyk mede in 't *Cambrobriann: Bara (panis)*; Græc: βopα, pabulum, esca, cidus; en A-S, bere-wic / villa *frumentaria*; en F-TH, beres-boto / zizania; te samen gezet van 't F-TH, boto / M-G, baud / insipidus, fatuus, en 't F-TH, bett / frumentum; en, om 't ingaderen der vrugten het A-S, bern / borreum; H-D, barnen / borreum; en Yñ: buw / promptarium; en 't H-D, bärne / F, acervi *messis*; waer van 't H-D, baren en barnen / I. CL: *frumenta in peculiares acervos distinguere & ordinare*. Wijders schijnt, uit de zinspeling op het vrugt-gewin, en 't gebruik daer van, gesproten te zijn ons † BEEREN, † BEREN, ook uit het *Præter*: † BAREN en † BOREN, allen I. CL: *uti, in usu habere, fructum capere*; zo veel als de vrugt genieten, en ten nutte brengen; waer van ons OORBEREN, ORBEREN, † OORBAREN, en † ORBOREN, I. CL: *utilitatem capere alicujus rei*; waer van ons OORBAER, ORBER, *n: utilitas, fructus, usus, commodum, emolumentum*; en onze spreekwijze van TEN OORBAER (of TEN ORBER) BRÉNGEN, *omnem fructum percipere, in totum frui*; en OORBAREN HET LAND, *exercere tellurem, ut fructus reddat*; en OORBAERLYK ZYN, *ex usu esse, conducere*; en verder ons ONTBEREN, ONT-BEEREN, I. CL: H-D, ontbären / I. CL: *indigere*; waer van ons ONT-BEER, *n: defectus, indigentia*. Op ons † BEREN, *uti, in usu habere*, is toepasselyk het Vlaemsche BERE-LÉGGER, voor-kooper, *propolis*; als op voorraed koopende, tegen dat het ten nutte kome. Ook schijnt hier toe gehoorig ons † BÉRSCH, *properatio, acceleratio*; waer van ons † BÉRSCHEN, I. CL: *properare, accelerare*; als schielijk iet voortbrengende; even gelyk uit het *Præter*: ons VOOR-BAERIG, *promptitudine praeclens*; & *praeftans*; voeg hier by ons † BÉRSCH, *colluvies, congeries sordium*; waer van ons † BERSCHEN, I. CL: *confluere*; 't zy zinspelende op het toeschieten en naeschieten der onreinigheid

Eccc

nigheid

BE.

nigheid in 't jongen werpen, of op eenen byeengebragten hoop van mest of drek, of op 't vry wegdragen der vuiligheid.

Dog klaerder steekt de beteekenis uit van het dragen en vervoeren in het A-S, *beate* / *beate* / *grabbatum*, *feretrum*; by ons BÉRIE, BURRIE, † BERIE, † BÉERVE, en † BÉRF, *f*: Angl: *beate* / *ieretrum*, Gall: *biere*; en by ons † BERIE, HEILIGDOMS-BERIE, *f*: *stensa*; als om iet op te dragen: en wederom tot het oorbaere, of tot de verdraegsaemheid zou ik thuisbrengen het SAX: en Friesche BÉERVE, *quietus*, *tranquillus*, *placidus*, *modestus*, *probus* Dog ons † BERE, en nu met den uitgang KE daer agter, ons BÉRKE, BARKE, *f*: H-D, en Eng: *barke* / *f*: en met een Wal-fche balterd-terminatie by ons ook BÉRGIE, BARGIE, *navigium actuarium*, *vulgo Barca*, Gall: *barque*; Ital: en Hisp: *barca*; als om te vervoeren. Verder ons † BÉÉR, STORM-BÉÉR, *m*: *vinea*, *instrumentum bellicum*; een krijgstuig der Ouden, met een scherpruggig verdek, waer in en waer mede de stormers tot aen de mueren gevoert wierden: en daer toe mede ons BÉÉR, *m*: *agger lapideus fluxus obiectus*, zijnde van vorm als de oude storm-beeren, en met eenen gestelt om den slag van 't buitenwater te dragen en af te keeren.

Op den zin van 't opdragen, opheffen, en opwerpen ziet mooglijk het A-S, *beate* / *beate* / *bior* / *beore* / *cervisia*, *hydromelum*, *mulsum*; Yst: *bioor* / M. H-D, *bier* / N. Angl: *beet* / *biere* / by ons BIER, *n*: *cervisia*, *vulgo Bera*, *biria*, Gall: *biere*; een drank onzer Oude Voorvaderen; gelijk ook Tacitus in de Zeden der Germanen vermeld, dat hunne drank is het vocht uit garst of tarwe, uitgegest dat het eenigstins na wyn gelykt, voerende dus met regt dien naem om de opdracht en uitwerping van gest; 't welk bevestigt word in 't A-S, *beorma* / *beorma* en *barin* / Angl: *barin* / *berin* / *fermentum*, *chylus*; en ons BAERM, BÉRM, *f*: *spuma cervisia*; even gelijk ook in 't Latijn *fermentum* van *ferre*; en by Luc: l. 15. word in 't A-S, *beor* voor 't Latijnsche *ficera* of Grieksche *σίνερα* of allerlei sterken drank gebruikt, gelijk ook in 't *Vocabul*: A-S, voor *Hydromelum*, dat is een

BE.

drank van honing en water. Dat nu by ons BIER de IE in steel van *éé* gevonden word, schijnt een overblijfsel te zijn van de Noordsche en Friesche *Dialect*, even als ons ten voor *één*, *stien* voor *STÉÉN*, en even als by ons *VIER*, *quatuor*, voor 't oude *VÉÉR*, als by ons *VÉERTIEN*, *quatuordecim*, enz. Tot dit BIER behoort ons BIER-BANK, *f*: *sedile potorium*; BIER-STEKER, BIER-TAPPER, *m*: *zythopola*; BIER-VLIEG, BIER-BUIS, BIER-BUIK, *m*: *bibax*, *potator cervisia*; enz: benevens 't A-S, *beor-scipe* / *convivium*; en 't A-S, *byre* / *byre* / *puccerna*, *pacillator*, by ons Schenker.

Uit de beteekenis van † BEEREN, *ferre*, *gerere*, even als by ons GEDRAGEN, komt ons † BEEAE, † BARE, † GEBAEERE, *gestus*; als het gedrag vertoonende; waer van ons † BEEREN, † BAEREN, † GEBEEREN, I. CL: *gestire*; waer toe ons GEBAEERDE, meest in *Plur*: gebruikelijk, als GEBAEERDEN, GEBÉERDEN, *gestus*, *gesticulationes*; H-D, *gebejeden* / *gehärd* / *gebarung* / *bejrdung* / *bejrdung* / F-I H, *gebare* / *gestus*; waer van het H-D, *bejrden* / *härden* / L. CL: *fastu quodam incedere*. Hier toe verder ons † GEBAEERDIENSTEN, *ceremonia*; en MIS-BAER, *n*: *gestus*, *vel vox indecens*; waer van ons † MIS-BAEREN, I. CL: *incompositè se gerere*; en ons HAND-GEBÉÉR, HAND-GEBAER, *n*: *exercitatio*, *occupatio*; als eene bezigheid daer de handen wat te dragen of te roeren hebben: en 't gemelde VOOR-BAERIG, *olim praestans*, *praeclens*, *insignis*, *nunc nimis promptus*.

Overdragtelijk hebben we ook BAEREN, † GEBAEEREN, BÉEREN, I. CL: H-D, *barren* / I. CL: *barritum edere*, *vociferare*, *et sumtuari*; A-S, *beorcan* / *byrcan* / I. CL: *latrare*, *vociferare*; by Kiliaen vind men ook † BARENTÈREN, *Flands: perterrere*; als doop béeren iemand een schrik aenjagen: gelijk ook de Vlaming, met een Zakelijk deel uit het oude *Præter*: BOR genomen, zegt BORLEN, I. CL: *clamare*, *vociferare*; 't zy om dat het schreeuwen in barens-nood eigen is, of dat dit *Verbum* ontleent is van BÉÉR, † BAER, *ursus*, *aper*, *verres*; om hun hinderlijk gebéer en getier; of dat het een klanknabootend woord zy; want het woord

BERE

BE.

BÉÉREN, **BAEREN** maakt een schreeuw-ge-
luid. Dog of en hoe het Vlaemſche **BEREN**,
I. CL: *depsere, subigere*, uit dezen ſtam ge-
komen zy, weet ik niet aen te toonen. Dus
verre van de takken die met het Wortel-deel
van het *Præſens* overeenkomen.

Het Zackelijke Deel van 't *Præteris*: *Im-
perf*: vertoont zig met A, dog meefal met de
verlangde A, niet alleenlijk in ons reetsge-
melde † **BAER**, *urſus*; † **BAERG**, *majalis*;
† **BAEREN**, *uti*; *geſtire*; *vociſerare*; **OOR-
BAER**, *utilis*; **GEBÆRDEN**, *geſtus*; **MIS-
BAER**, *geſtus indecens*; **VOORBAERIG**, *præ-
cipitans &c*; en **BAERM**, **BARM**, *ſpuma*,
cerviſia; en; maer ook in ons **BAER**, **BARE**, *f*:
A-S, *barre* / Angl: *beare* / *feretrum*; en
Angl: *barrota* / *vehiculum traſatile*; en ons
BAERE, **DOOD-BAER**, *f*: F-TH, *bara* / F.
H-D, *todten-baar* / F. *feretrum*, *ſtygius*
lectus, Ital: *bara*; als werktuigen om iets me-
de voort te dragen; en ons † **BAERE**, *f*: H-D,
barre / *bâr* / *bahr* / *repagulum*, *veſtis*, *obex*,
Gall: & Angl: *barre* / Hiſp: *barra*; als een
werktuig om op te heffen: en ons **BAER**,
BARE, **WATER-BARE**, *f*: H-D, *bahr* / *bahr-
te* / F. *unda*; om den ophef, en de opdracht
van de golving, of ook om 't op- en neder-
voeren van 't gene op het water drijft; waer
van ons **BAER-WYZIG**, *undatim*.

Oulinks ook met M agterop, ons
† **BAERM**, *ſuſtus*, *unda*; als mede **BAERM**,
BARM, **BÉRM**, **BARMTE**, en **BÉRMTE**, *f*:
agger, *ripa*, *crepido*, *quam aqua alluit*;
Kimb: *barimur* / *margo*, *ora*, *labrum*; als
waer tegen de baeren ſpoelen, en die derzel-
ver ſlag moet afkeeren en dragen: of anders
ook, vermits beſtaende uit eenen te ſaem ge-
dragen hoop van klei of ſteen; en verder ons
BAERM, **BARM**, **BÉRM**, *m*: *congeries*; en
EEN BÉRM, **BARM** of **BAERM HOOYS**, *meta-
ſæmi*; als een te ſaemgedragen hoop; waer
op ook ſchijnt te zinspelen ons † **BARM**,
† **BÉRM**, *m*: F-TH, *barm* / M-G, *barm* /
A-S, *bearn* / *barm* / *barm* / M, *gremium*,
ſinus; als waer in gedragen en vergadert
word. Wijders tot dit † **BARM**, **BÉRM**, of
liever tot het bovengemelde † **BAERM**, *fer-
mentum*, ſchijnt wel eenigſints betreklijk ons
BÉRM-of **BARM-HERTIG**, *mifericors*; en **ER-**

BE.

BARMEN, **ER-BÉRMEN**, I. CL: H-D, *er-
barmen* / I. CL: *mifereri*; als innerlijk in den
boezem en de ingewanden ontroert zijnde, of
als ymand in zijnen ſchoot ontvangende: Dog
hoe fraeij men dit afleiden dunken mogt, niette-
min zo wijft ons de Oudheid aen, dat dit eigent-
lijkſt behoort tot ons † **ARMEN**, **BE-ARMEN**,
I. CL: M-G, *armjan* / I. CL: A-S, *ofer-
armian* / I. CL: *mifereri*; waer toe 't F-TH,
arm-herzida / M-G, *arna-harttitha* / *mi-
ſericordia*; en 't A-S, *earn-heort* / by ons
BARM-HERTIG VOET **BE-ARM-HERTIG**, *miſe-
ricors*; welke waerſchijnlijk afdalen van ons
ARM, *mifer*; of **ARM**, M-G, *armg* / A-S,
earn / F-TH, *arm* / *brachium*; als of 't
ware, *met mededoogen ombelzen en om-armen*;
waer van we nader zullen ſpreken by 't Wor-
tel-deel **ER**, in deze Proeve

Maer de geboorte en 't in 't ligt brengen
der dingen vind men uitgebeeld in ons † **BÆ-
RE**, *f*: *fractus*, *partus*; en † **GEBÆER**, *n*:
partus, *paritura*; waer van ons tegenwoor-
dige **BAREN** en † **GEBAREN**, I. CL: *parere*,
gignere, *procreare*; *edere in lucem, eniti*;
ons **MIS-BAREN**, I. CL: H-D, *niſ-gebä-
ren* / I. CL: *abortire*; hier toe ons **BARING**,
f: *nixus*; en **BAER-MOEDER**, *f*: *uterus*, *ma-
trix*; **BAER-WATER**, *n*: *ſecunda*, *arum*; en
† **MIS-BAERTE**, *f*: *abortus*; als ook het bo-
vengemelde M-G, *barm* / &c, *infans*; gelijk
ook uit dit Wortel-deel **BAER**, om de vrugt-
baerheid, ontleent ſchijnt ons **BAERS**, *f*:
H-D, *bars* / *berſch* / en *perſe* / F. *perca*, *piscis*;
en A-S, *bars* / *lupus*, *piscis*; vermits men
daer van in 't Vlaemſch heeft **BAERSEN**, **BAER-
STEN**, I. CL: *parere*, *gignere*. Wijders ons
BAER, **BAERLYK**, *nudus*, *manifeſtus*, *evidens*;
en **OPENBAER**, *manifeſtus*, *publicus*; naemlijk
onbedekt, gelijk men eerſt ter wereld komt
en voor 't licht gebracht word; waer toe ons
† **BAER-VOET**, † **BAERSCHER-BÉÉN**, *nudipes*,
planipes; en **EEN BARVOETER**, **BARVOET-
BROEDER**, *m*: A-S, *bær-ſot* / *frater minor*,
Franciſcanus; als barrevoets loopende: en
† **BAER-HOOFDS**, *nudo capite*; en mooglijk
ook hier toe ons † **BAERE**, *cenotaphium*,
vacuum ſepulcrum, *tumulus honorarius*; als
of 't zeide *een bloot graf*; en verder **BAER-
SCHULDIG**, *manifeſte reus*; en **BAER-BLYKE-
LYK**, *manifeſtus*, *evidens*; waer van ook

Eeee 2 ons

BE.

BE.

ons † BAEREN, I. CL: *ostendere, manifestare*; en † H-D, *bar-schafft* / F. *bona praesentia, argumentum praesens*; en ons BAER GELD, *n: praesens pecunia, numerata*; als blood en gereed geld, met opene zakken, zo men zegt; waer van † BAER GELD GEVEN, *repraesentare praesentem pecuniam*; en MET BAER GELD KOOPEN, *mercari graca fide*; *i: e: numerata pecunia*; dat is niet in wisseling van waeren of briefjes, maer met zuiver gereed geldkoopende. Voorts ons agtervoegsel BAER, A-S, *boere* / *bet* / H-D, *bar* / als in ons BLYKBAER, *manifestus*; VRUGT-BAER, *ferax, fertilis*; ÉÉR-BAER, *bonesta, proba, bonorabilis*; RUGT-BAER, *famosus*; enz: (waer van zie in onze *Grondsl. II. Verband: §. LXXVI.*); beteekenende eigentlijk zo veel als iet dragende of voortbrengende; en *translat: ook* ziende op de mooglijkheid en 't gebeurlijke, even als ons GEBEUREN mede uit dezen Wortelstam komt, gelijk we straks zullen aentoonen; dus ons EET-BAER, *edulus, esui aptus*; voor 't gene gegeten kan worden; enz. Belangende het even te vorgemelde ÉÉRBAER valt ook aen te merken, dat men thans gewoon is 't zelve alleenlijk aen de Vrouwe-namen toetepassen, terwijl men by die der Mannen voegt ÉÉR-ZAEM; niet dat BAER alleenlijk by 't Vrouwelijke behoort, nogte ZAEM alleenlijk voor 't Manlijke, gelijk ymand meende opgemerkt te hebben, want men zeit EERBARE EN DEUGTZAME JONKVROUWE; en wederom EDELE AGTBARE HÉÉR, de eenigste rede is het gebruik, *sic mos, sic voluit usus.*

Wijders, of ons BAERD, *m: A-S, beard* / H-D, *bart* / M. Angl: *bearde* / *barba*, met eenen toelafsch van D, uit dezen stam van BEREN, *ferre, portare*, of 't oude overdragtelijke † BAREN, *gestire*, gekomen zy, om dat de Ouden, gelijk bekend is, veel statie en pronk voerden in 't dragen hunner baerden, even als ook by ons GEBARDE, H-D, *gebard* / *gestus*, en 't H-D, *bården* / *superbire*, is niet ongerijmt te denken; en 't gene bevestigt dat de D hier een *terminatie* is, is het H-D, *barne* / F, by ons ook BERMER, BARMER, barbeel, *mullus barbatus*, om zijn baerdkneveltjes alzo genaemt, alwaer de M de uitgang vervult. Van dit BAERD is gesproten ons BAERDEN, I. CL: *pubescere*; om

om 't uitbotten van den baerd te dier tijd; en overdragtelijk is 'er mede by ons BAERD, *m: arista*; om de haer-gelijkende uistekende vezels.

En, mooglijk ziet ook op den zin van het statelijk dragen ons oude † BARDEN, cierlijke behangfels van paerden, *phalera*, Gall: *bardes*; en 't oude Vla: BARDE VAN MYRRE, *fasciculus myrrha*; en BARDE, BARDE-AKSE, HALLE-OF HÉLLE-BARD, *dolabra. ascia, bipennis quiris*, vulgò *Halebarda, albarda*, unde Ital: *Hispe albarda*, Gall: *halebarde*, H-D, *halebarten* / als een tweesnijdende bijl-spicts by de Staatelijke Hofwagters in de hand gedragen wordende; en waer van ons HÉLLE-BARDIER, *miles praetorianus*; welk voorste lid HALLE of HÉLLE zijn uitlegging vind, in het oude † HAL voor Hof, als ook A-S, *healle* / Ysl: *hjal* / Angl: *hal* / H-D, *hal* / *aula*; ondertusschen word ook gemeenlijk, of tot dit BARDEN, of tot BAERDEN 'thuis gebragt de befaemde volkernaem LONGEBARDEN, A-S, *lang-beardag* / *longobardi*; Duitsehe volkeren die in de 6. Eeuw *Italien* ingenomen en tot den tijd van *Charlemagne* toe beheerscht hebben; de eerste oplossing zou *lange-byl-voerders*, en de laetste *langebaerd-dragers* beteekenen: dog de *Hiltorien* zouden 't een of 't ander moeten bevestigen, zo hier in iets zekerers te vinden waer: tot een byzonderen naem behoort een besonder eigen.

Nog hebben we dit Wortel-lid BAR of BAER in ons † BAERE, † BAREN-SPÉL, *ludus gymnicus*; waer van † DE BAERE JAGEN, *curfu ad metas contendere*; dit schijnt my van † BAERE, BÉÉR, *ursus*, ontleent te zijn, even als ons jongens-spel, WOLFJE genaemt, waer by de eene voor den Wolf speelt, die de anderen binnen een bepaelt perk in 't doorloopen moet opvangen. Voorts ons BAR, † BÉR, *asper, austerus*; *inops, miser*; en BARSCH, BÉRSCH, H-D, *barsch* / *inaffabilis, torvus*; maer duister is hier van de evenredigheid, ten zy men gissen mogt, dat dit BAR van 't oude † BER, BEER, † BAR, *aper, verres, ursus*, by zinspeling ontleent ware om de ruwheid en onhandelbaerheid dier beesten; of van BAER, *nudus*; als zo gevoelig treffende even of het op het naekte lijf aenquam; en BARSCH van BAREN, *barritum* *ede-*

BE.

edere; als of BARRE WIND beteekenende een *ruiſſchende razende wind*, en dit BARSCH zo veel zeide, als *razende en tierende op de minſte aenspraek*; of *al te moedig en trotsch van gedrag*, als of het quame voor BARDSCH van 't H-D, *bården* / *superbire*.

Dat ook by de *Verba* van de IV. CL: I, Takken met EU en O zijn uitgesproten, heb ik aengetoont in onze *Grondslags II, Verband: S. XIII.* en de zulken vertoonen zig mede hier; als ons † BEURE, † BORE, *f: elevatio, portatus*; & *tr: acceptio*; waer van ons BEUREN, † BOREN, I. CL: F-TH, *buren* / I. CL: Angl: *beare* / *portare*, *gerere*, *gestare*; *elavare*, *tollere*; en OP-BEUREN, I. CL: *attollere*; en overdragtelijk ons BEUREN, I. CL: *recipere*, *accipere in promptu*; willende zo veel zeggen als *mede-dragen*; dus GÉLD BEUREN, *nummos accipere*; ÉRF BEUREN, *accipere hereditatem*; en in tegendeel ons † MIS-BEUREN, en † VERBOREN nu VERBEUREN, I. CL: *incidere in mulctam*. Nog ook overdragtelijk ons BEUREN, GEBEUREN, I. CL: F-TH, *geburan* / AL: *he-puran* / I. CL: A-S, *gebrān* / I. CL: *accidere*, *contingere*, *evenire*; als zinspelende op 't gene de tijd medebrengt, en nae de zaken zig gedragen; waer van ons BEURTE, BEURT, *f: en † GEBEURTE*, *vices*, & *olim eventus*; en † BEURTIG, BY BEURTEN, *alternatim*. En gelijk het gebeurlijke onder 't hacchelijke getelt word, zo vond men in 't A-S dit woord ook al voor een hacchelijk *futurum* in gebruik, of voor het *Imperf: Subjunct: als A-S, ne gebrede the gemisthtan?* (en zoud gy u niet ontfermen?) *Matth: XVIII. 33. en XXV. 27. en thag thing eotw gebrede to donne* (deze dingen zoud gyl: doen, of behoorden gyl: te doen) *Lnc: XI. 42.*

Wijders met de beteekenis van † BEREN, *gignere*, hebben wy niet alleen uit het *Præt: Partic: ons GEBOREN, natus*; maer ook uit het *Præt: Indic: of Subj: ons GEBÓORTE, f: M-G, gabaurtha* / F. A-S, *beorth* / *hprd* / *hprde* / *borempffe* / F-TH, *giburti* / F. H-D, *gebührt* / *geburt* / F. Ysl: *burdur* / *nativitas*; en A-S, *in-byrdling* / *civis*; en ons WEDER-GEBÓORTE, *f: H-D, wledergeburt* / F. *regeneratio*; ons MIS-GEBÓORTE,

f: H-D, mis-gebürt / F. *abortus*; ons NAE-GEBÓORTE, *f: secunda*; ons GEBÓORTIG, H-D, *gebürtig* / *burtig* / *prognatus, oriundus*; en ons † VEURST-BORIG, *illustri sanguine natus*.

Den zin van 't *opdragen, opgeffen &c.* vinden we in ons BORREL, † BORDEL, † BORTE, en † BORTEL, *exaestuatio*; waer van ons BORRELEN, BORLEN, † BORDELEN, BORTELEN, OPBORLEN, en OPBORTELEN, allen I. CL: *exaestuari, tumultuari*; en ons † BORBELEN, I. CL: *scaturire*. Tot † BORDELEN behoort ons BORDÉEL, *n: ganea, vulgò Bordellum*, Gall: *bordel* & *bordeau*, Ital: *bordello*, Hisp: *burdel*; en het Vlaemsche BORLEN, I. CL: *clamare, vociferare*, zou, volgens dezen zin, eigenlijk op een *schielyk en wild roepen* zien, even gelijk ons vorige BAEREN, BEEREN, *vociferare*, & *tumultuari*. Nog ook, met de *terminatie D*, ons BÓRD, *n: ook † Bór, cholera, felliflua passio, tormina intestinorum*; als eene geweldige opgesting en opzetting in de ingewanden zijnde.

In dezelfde gedaente, dog met den zin van 't *dragen*, vertoont zig ons † BORDE, † BURDE, *f: ook † BORRENE, onus, fascis, sarcina, pondus*; AL: *purdi* / *onus*; A-S, *berthen* / *hprdene* / *hprthenne* / *onus, pondus*; F-TH, *burd-ref* / *pera, onus gestans*; H-D, *burde* / *båre* / *here* / Angl: *burden* / *onus*; waer van ons † BORDENEN, I. CL: H-D, *bürden* / *bebürden* / I. CL: *onerare*; en Sax: en Sicambr: *VUL-BORD, plena potestas, & consensus*; als een volle overeendraging, volmagt, en toestemming: ook vind ik by *Kiliaen BOERDINK*, Sax: *carabus, genus navis*; van welke kleine lastschuitjes *Isidor: Libr: XIX, cap: 1.* schrijft dat ze bestonden uit tienwerk met rouw leder overtoen: verder ons BORD-EZEL, *m: burdo, mulus ex equo & asina natus*; zeggende zo veel als *draeg- of last-ezel*, hoewel hem die naem ook niet quaelijk past om 't onverwagte gat-lijgen en quaedaerdig agter uitlaen, dat hen byzonderlijk eigen is. Hier tegen zou men wel mogen denken, dat dit BORD van 't Latijnsche *burdo* ontleent zy; maer, alzoo men, volgens *Ambros: Calepinus*, dit woord niet ouder vind

B E .

dan by *Ulpianus*, zijnde een Regtsgeleerde geweest, die ten tijde van Keizer *Adrianus* 't bestier in *Galliën* gehad heeft, zo is 't niet onwaerschijnlijk, dat dit *burdo* van de Oude Gallen en Duitschers afkomstig zy geweest.

Hier by kan men voegen ons **BÓRD**, **BÉRD**, en by omzet † **BRÉD**, *n*: *asser, tabula, planca*; † *orbis*; M-G; **baurd** / N, A-S, **bord** / **brod** / **bred**; Kimbr: **brod** / AL: en H-D, **brēt** / N, Angl: **board** / *asser, tabula*; als om iets te dragen; en ons **BOORD**, *m*: en *n*: H-D, **bord** / M, *margo, ora, extremitas alicujus rei*; † *navis latera*; A-S, **bord** / *margo*; Ysl: **bard** / N, *extremitas*; alzo de kanten van vaten en schotels verhevene randen hebben, of alzo de kanten der dingen 't meest moeten uitstaen, en te verdragen hebben: hoewel 't ook eenigen schijn heeft, of ons **BOORD** niet voor **be-oord** kome, vermits mede † **OORD**, *extremitas alicujus rei*; dog zo dat waer was, is het te denken, dat wel eenige Oudheid dit voorzetsel **BE** volledig vertoonen zou. Van dit **BOORD** is gesproken ons **BOORDEN**, I. CL: *praeferre fimbrias*, Gall: *border*; waer van 't Fransche *bordure*; en 't Hisp: *bordadura*; by ons **BORDUERSEL**, *limbus vestimenti, opus phrygium*; en ons **BORDUEREN**, I. CL: *pingere acu*; Gall: *broder*, Hisp: *bordar*; Angl: *embroder*.

Op het *dragen* schijnt ook betrekkelijk te zijn ons **BEURZE**, **BORZE**, **BEURS**, *f*: *crumena, vulgo Bursa*; Græc: *βύρσα, i: e: corium*; Gall: *bourse*, Ital: *borse*, Angl: *purse*; als een middel om iet in te dragen; en overdragtelijk ons **BEURS**, *f*: † **BORZE DER KÓOP-LIEDEN**, H-D, **börse** / F. *mercatorum conventus, basilica, jani-medium*; verdienende dezen naem, om dat aldaer eertijds en ook nog wel de Proeven der waeren in beurzen te veil gebracht wierden; gelijk ook in 't A-S, **bore** / *forum*, om 't samenbrengen van 't goed: egter verhaelt men dat dit **BEURS** alereerst zijnen oorspronk zou gekregen hebben, ter zake dat te Brugge in Vlaenderen, een der oudste Koopsteden in de Nederlanden, een zeer vermaerde herberg was, daer de **Beurze** in 't uithang-berd stond, alwaer daeglijks de meeste en voornaemste Kooplieden om hunnen handel by een quamen; waer van ook *Kiliaen* gedenkt in 't woord **BORZE**,

B E .

vulgo Bursa, ab ampla domo, burse five crumena signo insignita, Brugis Flandorum sic primo dicta.

Ons **BEURSCH**, † **BORSCH**, **BEURZIG**, *putridus, putrescens*, en ons **BOOR**, *f*: H-D, **börel** / **böret** / M, *terebra*, Hisp: *barrena*, en A-S, **byrg** en **bor** / *scalprum*, wijzen ons, volgens de gedaente, mede tot dezen Stam; niettemin, of 't eerste zulk een naem gekregen heeft, als zinspelende op de onnuttigheid van 't beurzige, vermits niet te goed om op den mefhoop weg te brengen; en het laetste om het opwerpen van het uitboorsel durf ik niet zo wel verzekeeren, dan dat dit **BOOR** de moeder is van ons **BOOREN**, **BOREN**, I. CL: A-S, **botian** / I. CL: H-D, **boren** / I. CL: *perforare, terebrare*.

Hoe, en waerom ik voor 't naeste gisse, dat uit **BOR**, met den toelafch **ST**, gevormt en gesproken zy ons **BORST**, *f*: *pectus, thorax*; † *mamma*; F-TH, **brust** en **brust** / AL: **prusti** / F. M-G, **brustg** / F, A-S, **breost** / Angl: **breast** / *Dan: bryst* / Kimbr: **bríost** / H-D, **brust** / F. *pectus*; heb ik al vermeld by ons Wortel-deel **BERST**, in de I. Proeve; naemlijk om het gedrag, en 't kenteeken van moed'ghheid daer in gewoonlijk uitblinkende; even gelijk by 't voorgenoemde **GEBAEERDE**, *gestus*; enz: en even gelijk van 't H-D, **brust** / *pectus*, gemaekt is het H-D, **brüsten** / I. CL: *superbire, efflare, intumescere*; waerom ook hier op toepasselijk is de overdragtelijke beteekenis van ons **BORST**, *m*: H-D, **brustsch** / M. *juvenis*; en by ons **EEN BRAEF BORST**, *juvenis decorus*; als een jongman van goed gedrag; en ons **ADEL-BORST**, *m*: *miles generosus*; als van een moedig gedrag. Men zou in 't eerst wel mogen denken of **BORST**, *f*: *mamma*, de eerste beteekenis, als zinspelende op 't baren en 't voeden van 't geborene, mogte vervatten, en dat **BORST**, *pectus*, daer uit overdragtelijk ontleent ware; maer dan zou ons **BORST**, *juvenis*, eene al te verkeerde overdragt gekregen hebben, vermits die naem dan niet als by **Vrouwspersonen** voegde.

Wijders onze toelafch van **K** (op den ouden Alamannischen trant agter 't Wortel-deel komende in plaats van **ICH** of **IG**) heeft zig

BE.

al vertoont in ons voormelde BARK, BÉRK, *scapba genus*, en 't A-S, *bprcan/ beorcan/* in stee van ons BEEREN, BAE-REN, *vociferare*; welke gedaente ook aenleidinge geeft, om hier te plaetsen ons BÉRK, *m: BÉRKEN, m: BÉRKEN-BOOM, m: en BÉR-KELEK, m: H-D, bitck/ F. A-S, beorce/ betce/ bitce/ bprc/ Angl: bprche/ bezula*; zijnde, volgens de getuigenis van *Plinius*, een schoone Gallische boom, van ouds af van grooten dienst. Om de buigsaemheid der takken maekte men daer hoepen en korven af, en de korven verstreken voor draegmanden; in dit stuk is het † BEREN (*portare*) hier toe betrekkelijk. De Franschen kookten 'er ook harfch uit, waer om ze dien boom *Bouleau* heeten. Hy is onder de eersten in de Lente met overvloed van sap voorzien; zulks dat het uit de wonden van den boom als klaer water vloeijt, 't gene de Herders, in de Wouden door dorst aangedreven, voor drank nuttigen; in de Zonne gezet zijnde, werkt het ook als most, en kan daer nae een rond jaer goed blijven; daerenboven groeijt deze boom welig uit zijn eigen zaet; op dit alles past ons † BEREN, *proferre*. De bast wierd voormaels in stee van schrijf-papier gebruikt, en dient nu ook by eenige Italiaenen, die hem in-eenkrullen, tot nagtligten; waerom de Napolitauen dezen boom ook *candolice* noemen; dit gebruik van den bast schijnt mede onder de Duitschen plaets gehad te hebben, vermits het H-D. *bock/ bark/ F, Angl: barkie/* en ons † BÉRK, † BÉRKE, † BÓRK, en † BARK, *f: cortex, crusta*; waer van ons † BÉRKEN, † BARKEN, I. CL: *arbores decorticare, & cortices purgare*; zie verder de eigenschappen van dezen boom in *Ga:bema's Friesche Lust-gaerde p: 117*. Tot dit BÉRKEN, *betula*; behoort wijders ons BÉRKENMEY, *f: ramus betulaccus*; en BÉRKEN-MEYER, *m: poculum fagineum*; want al van ouds wierden van 't berkenhout ook bekens gemaekt: verder ons BÉRK HOUTEN, gordingen van 't schip, *subligaculum, zona navis*; om de tacijsheid daer toe gebruikt: Voeg hier by ons WAF-BÉRKEN, *cedrus mauritania*; als of men zeide de Walsch of Uitlandsch-berken; zijnde bont gespikkelt van hout; waer op zinspeelt ons *Adject: WAL-BÉRKEN, dertel, moribus pe-*

BE.

talans, bac & illuc vagans; even gelijk de wild verspreide spikkelen van dat hout. Dog op den eersten zin van *dragen* past ons † BORKEL, *slippe, peniculamentum, lacinia*; als wordende van een lijfknecht gedragen.

In 't Ylandsch vind ik nog een *Verbum*, welks *Participium* mede op emm uitgaende, de oude Ongelijkvloeiendheid aenwijst; dog in 't *Prat: Indicat: is* het thans al met *de/* even als die van de I. CL: naemlijk Yl: *bet/ pulso; barde/ pulsavi; barena/ casus; IV. CL: De zin schijnt eenige gemeenschap te hebben met ons BEEREN, † BAEREN, I. CL: vociferare*. Dus verre van de zekere en onzekere Takken van dit verouderde BEREN.

Het Wortel-deel.

BÉLG, in ons BÉLGEN, † BOLG (of † BALG), † GEBOLGEN, II. CL: 6, *irasci, indignari; F-TH, belgan/ gt-belgan/ balg (in Subj: bulgi)/ gt-bolgan/ II. CL: 4, AL: er-pelgan/ II. CL: 4, A-S, belgan/ abelgan/ bealh (of balg)/ bolgen en gebolgen/ II. CL: 3, irasci, indignari*. Van ons *Compositum † VER-BÉLGEN, II. CL: 6, bilem alicui movere*, is nog gebruikelijk het *Prat: Part: VERBÓLGEN, iratus, indignabundus*; waer van ons *Subst: VERBÓLGENTHEID, f: indignatio, iracundia*; en † BÓLGENSCHAP, *offensa, culpa; AL: erpolganet/ iratus; AL: arbultiti/ en a-balg/ ira; en F-TH, gt-bulijti/ en abulgi/ ira, iracundia*.

Uit het Wortel-deel van het *Prasens is* gesproten het tegenwoordige BÉLGEN, BÉLGDE, GEBÉLGT, I. CL: *indignari, stomachari*; gelijk ook uit het *Pras: en uit het Prat: het A-S, a-belgan/ I. CL: en a-bolgan/ I. CL: indignari; en A-S, gebelgan/ I. CL: irasci; en F-TH, far-belgan/ I. CL: exacerbare*; waer toe ook 't A-S, *æbplgthe/ offensio; bæplignisse/ injuria; æbplignisse/ gebelge/ gebelh/ gebealge/ offensa. ira*; en gelijk uit BÉLGEN: dikwijls vegten ontstaet, voornaemlijk eertijds, toen 't nog gemeender was, van opgevatten of geleden hoon niet

ZOR-

BE.

zonder kampen te mogen laten doorschieten, zo is mede hier uit genomen ons † BÉLGEN, en † BALGEN, I. CL: *irasci, pugnare; duellari*; H-D, balgen / I. CL: *pugnare*; en H-D, er-balgen / I. CL: *decertando lucrari*; en A-S, ebligā / œbligian / I. CL: *uxare*.

Met het Wortel-deel van het *Prater*: met O komt overeen ons † BOLGE, † BULGE, f: Yñ: *bilgia* / F, *fluctus maris, unda, proaella*; om 't woeden van het water, dat by zinspeling als verbolgen en opgeblazen is: en met het Wortel-deel van 't *Prater*: op A, ons BALG, m: H-D, balg / M. Eng: bealip / bellip / *venter, alvus, stomachus, corpus, truncum*; Yñ: *belgur* / *uter*; A-S, *bplg / bpliga* / *uter*; waer van onze spreekwijze DEN BALG VULLEN, *curare cuticulam*. De gedaente van dit woord schijnt klaer genoeg alhier thuis te behooren, maer de overdragt van zin blijft duister, ten zy men bedenke, dat de genen, die den buik dienen, ligtelijk belging onderhavig zijn; zulks dat hier de zeldte overdragt zinspeelt, als in 't Latijnsche *stomachari*, dat eigenlijk zo veel zeit als *ontroert en als opgespannen worden in de ingewanden of maeg en buid*. Immers, dat de gramfchap in die partijen een geweldigen storm verwekt, is op het gevoel kenb. er genoeg; als makende verwarde bewegingen, in zoo verre, dat ze door de inkropping het bloed in de uiterste takken van de huid opgespannen houd, en de menschen doet rood worden; of zo de gramfchap nog heviger gaet, en door de geweldige pranging op de buitenste deelen, al 't bloed van daer na binnen perst, zo maekt ze den mensch bleek: dat alles zonder ontfeltenisse in 't lichaem nooit toegaet.

Uit de gelijkheid van aert, of gedaente, of dienst, schijnt deze benaming ook overgedragen te zijn op andere hol- en buik-agtige dingen of die men opblazen kan; als ons BALG, BLAES-BALG, m: Yñ: *belgur* / M, A-S, *bplg / bpliga / billg / follis*; en ons † BALG, m: H-D, balg / M, *pellis, cutis, corium*; waer van 't H-D, ab-balgen / aug-balgen / I. CL: *descorticare, deglubere*; en A-S, *bplgas / bean-balg / bean-boelg* / H-D, *bot-*

BE.

gen / Alique; en A-S, *boelge / belg / boelg / belig* / H-D, *bulgen / bulga, pera*; Ital: *bolgia*, Hisp: *bolfa*, Gall: *bougette*, Angl: *bowget*; en M-G, *mati-balg / A-S, mete-boelig / pera, manica*; van 't M-G, *matg* / A-S, *mete / cibus*; en 't M-G, *balg / A-S, boelig / bulga*; zijnde ook dit Latijnsche *bulga* van 't Duitfch of oude Gallifch ontleent, volgens de getuigenis van den oud-vermaerden *Sexi: Pompejus Festus*, zeggende *Bulgas Galli sacculos scorteos appellant*; d: r: *bulgen* noemen de Gallen hare ledere zakken. (Zie *Auctores Linguae Latinae* p: 261. uit *Festus*, en p: 527 uit *Nomius Marcellus*, alwaer *bulga* ook *transl*: voor *uter matris* uit *Luc: Libr: XXVI*. word aengehaelt. Deze getuigenis van *Festus* word bevelligt in 't Oud-Britifche *bylgan*, en Irland: *bolg, bolgan, (bulga, pera)* zie *Archæolog: Britann: Tit: II*.

Van dit bovengemelde † BALG, *pellis, cutis, corium*, schijnt ook overdragtelijk ontleent te zijn ons † BALG, *scirrhus*; als zijnde een hard knobbelgezwel aen de huid van 't lichaem; en het scheld-woord † BALG, f: H-D, *balg / pellex, scortium*; met dezelfde zinspeling als men eene hoer een *stegt stuk vel* of ook wel *dik-leder* noemt, gelijk men deze laerste benaming in de kleine *Calepinus* by 't woord *scortum* vind; en verder, op gelijken voet van veragtelijkheid, ons † BALG, m: *puer, nebulo*.

Ten opzigte van dit BALG, *venter; uter; follis; & bulga*; heb ik nog een kleene twijffeling in te brengen, naemlijk dat ook, vermits de zin van het holbuikige in alle die beteeckenissen ietwes uitsteekt, dit BALG uit het *Prater*: van het volgende † BÉLLEN, † BAL (of BOL), *GEBOLLEN, latrare, &c*; met dezelfde overdragt als ons BAL en BOLL, mits met toevoeging van de *terminatie G*; zou kunnen afgeleid worden; gelijk ook in 't Engelsch *bealip / bellip / venter &c*, zonder g gevonden word; dog dewijl dit Engelsche van het A-S, *boelig / bulga*, meer in spelling als in klank verschillig is te agten, zo blijf ik, alles overwegende, de eerste Afleidinge nog verkiezen.

BELL;

BE.

BE.

De Wortel- of Zaek-deelen.

BÉLL, BAL en BOL, in 't H-D, *bellen* / *boil* (ook *ball* en *bull* / in *Subj: bölle*) / *gebollen* / II. CL: 3, *gannire*, *latrare*, *glancitare*; & tr: *verbis contendere*, *altercari*. Dog mede gelijkvloeiend het H-D, *angebellen* / I. CL: *allatrare*; en 't H-D, *ausbellen* / I. CL: *cessare à latrando*. Dus vind men ook by *Kiliaen* † *BÉLLEN*, *Germ: Sax: Fris: by Ons nu Bassen*, *latrare*; en A-S, *bellan* / *mugire*, *boare*. De grondbeteekenis schijnt te zien op alle luitrugtig geraes, getier, gerammel.

Tot het Wortel-deel van het *Præfens* behoort het H-D, *gebelle* / N. *latratns*; H-D, *beller* / M. *cunicula*; als of men zeide een keffertje, een blaffertje: en 't H-D, *belfern* / I. CL: *sepisculè latrare*; waer van 't H-D, *gebelfere* / N, *oblatratns*; en ons † *BÉLEWITTE*, *hefse*, *lamia*; om haer rammelend bullebaks geraes; nog ook by ons, uit een verstenen *Substans*: met den uitgang K agter 't Wortel-deel, ons † *BÉLKEN*, I. CL: *mugire*, *boare*; en zonder die *terminatie* ons *BÉLLE*, *BÉL*, f: *Angl: bel / nola*, *vulgò bel-la*; waer van ons *BÉLLE-MAN*, m: *qui funus prævia nola edicit*; en *BÉL-HAMEL*, m: *vervex scæarius*; *dux gregis*; als hebbende eene bel om de hals hangen, om de andere kudde op dat geluid te doen volgen: en overdragtelijk hier toe ons *BÉL-HAMEL*, m: *coryphæus*; als door wiens aenstoken de anderen in oproer gehouden worden: wijders het A-S, *bel-sipse* / *tympani vellus*; en 't A-S, *bell* / *campana*; om 't geraes en gerammel; waer van ons *BÉLLEN*, I. CL: *tintinnabulum atrabere*, *pulsare*; & *latrare*; en *LEMANDBÉLLEN*, I. CL: *steek-kind maken*, *bonis prodigo interdicerere*; als geschiedende by openbare afluiding. Ook schijnt het dat de A-Saxen een soort van klinkende armringen gedragen hebben, vermits het A-S, *hælf* / *armilla*.

Maer, als ik gedenk, hoe al van overoude tijden af de Bellen of schellen, tot een Godsdienschtig gebruik zijn aengelegt geweest, en hoe ook nog de Roomsche-Katholijken gewoon zijn by 't omvoeren hunner Heiligen II. Deel.

een belleman of schelledrager vooruit te laten loopen, tot waerschouwinge voor het volk om tijdig genoeg te kunnen knielen, en eerbied te bewijzen, zo twijffel ik of niet hier uit ontleent zy, met den uitgang D, of oulinks *td* of *ith* of *ad* agter 't Zakelijke deel, het F-TH, *bilid* / N. AL: *pilad* / A-S, *bilith* / *imago*, *species*, *forma*, *exemplar*; als eigenlijk een voorlopende aenwijzing, die door 't klinken van een schel ons berigt, wat men doen moet; en daer van verder F-TH, *bilithlich* / *exemplaris*; en F-TH, *wort-bilidu* / *parabola*; en AL: *ke-pilidan* / I. CL: *conformare*; en F-TH, *bilsethan* / *gebilsethan* / I. CL: *imitari*; als mede dat wijders, vermits ook de beelden zelf geschikt waren tot opwekkinge, om die vertoonde Heiligen in haren wandel nae te volgen, die naem al-zoo overgebracht zy op de afbeeldfels zelf, en daer van ons † *BILD*, † *BÉLD*, nu *BEELD*, n: H-D, *bild* / N. *simulacrum*; en *VOORBEELD*, n: *exemplar*; waer van weder ons *AF-BEELDEN*, *UIT-BEELDEN* en *VERBEELDEN*, I. CL: *depingere*, *effingere*, *effigiem formare*; en *ZIG IN-BEELDEN*, *VERBEELDEN*, I. CL: *imaginari*; enz: en *AN-BEELD*, *AEN-BEELD*, *Incus*, & *olim Effigies*; als waer op men de stempelbeelden inslaet.

Uit het *Præf:* op O en U mogelijk ons *BULLE*, *BUL*, ook † *BOL*, m: H-D, *bulle* / *bul* / en *bollen* / M. *taurus*, *bos*; en A-S, *bulluce* / *vitulus*; om het kragtige geloeij; gelijk ook in 't H-D, *erd-bulle* / by ons een *ROER-DOMP*, *ardea stellaris*; om 't sterke geraes met den bck, zo kragtig als dat van de krijgstrompet: verder ons *BULLEMAN*, m: *qui taurum circumducit*; en *BULLE-GÉLD*, *BOLLEGÉLD*, *merces*, *pro admiffura tauri*; & tr: *multa pecuniaria illegitimi concubitus*, dat ook *BOELGELD* heet, dog van dit *BOEL*, zie verder by 't volgende *BOUW*; en *BULLEMAN*, *BULLEBAK*, *persona*, *larva*, *spectrum*, *manducus*; om het mis baer daer men de kinderen meê vervaert maekt: Wijders, met een toelafch van K, ons *BOLKEN*, *BULKEN*, I. CL: *mugire*, *boare*; en zonder toegevoegde *terminatie* ons † *BÓL*, rammelklap, *garrulitas*; waer van † *BÓLLEN*, I. CL: *nugari*, *effutire*; en *UIT-BÓLLEN DE WOORDEN*, *effundere verba*; waer van † *BÓLLAERD*, *fnap*

B E .

fnappert, rammelaer, *homo futilis, fabulator*; en 't Ysl: *hólf* / *maledictum*; als mede † BÓLLER, donderbuste, *balista*; om 't zwaere geraes. Voorts met den uitgang D, agter 't Wortel-deel, ons † BALD, † BÓLD, en nu *Euphon*: BÓUD, *intonans, imobediens*; & *audax*, & *confidens*, unde Ital: *baldo*; A-S, bald / beald / Angl: bould / *audax*; en A-S, beide / beldo / en bilge / *audacia*; en daer van ons † VERBÓUDEN, I. CL: *audaciam sumere*; en ons † BULD, † BOLD, *lustratus, intonatio, sonus vehemens*; waer van ons BULDEREN, † BOLDEREN, I. CL: *blaterare, intonare, verbis altercari*; & *debauchari*; waer van ons BULDER-BAS, *m: intonator*; als een woest mensch, die ligtelijk scheld, vloekt en raest: gelijk mede, om 't sterke geluid, uit dezen stam ontleent is ons † BULZE, *f: pulsatio, sonus vehemens*; waer van ons † BULZEN, I. CL: *pulsare*; & *inspire*.

Ook betrek ik tot dezen stonk, met eene *Euphon*: verwisseling van ons OLT of ALT in OUT (zie daer van *Grondsl: I. Verband: §. XXIII.*) ons BOUT, *m: ook † BÓLT*, Angl: *bolte* / *obex*; nu veelal een KLINK genaemt, om dat men voormaels (en als nog veeltijds op het Land en in de kleine Steden, en in winkelhuizen) met het opligten van den klink of bout, als men in een huis ging, rammelde, zijnde die doorgaends van yzer gemaekt, of met een bel of schel daer aen. En gelijk deze bouten of klinken ook dienden tot de sluiting, zo is die naem van BÓUT mede verder overgegaen op alle groote plat-ronde yzere staven, die men thans tot voorzorg en beter sluiting tegens dievery gebruikt; welke tevens, zo ze nedervallen, een sterk geraes maken.

Maer gelijk de bellen en schellen hol en rond-verheven van vorm genomen worden, om 't geluid zijne krachten by te zetten, zo schijnt om de gelijkheid van gedaente deze benaming ook overgedragen te zijn op vele andere ronde en rondagtige Lichamen, en dat zo wel uit het Wortel-deel van 't *Præf*: met E, als uit dat van 't *Præf*: met O of U of A. Dus ons BÉL, BÉLLE, *f: Ysl: boola* / *F, A-S, hule* / *bulia*; zijnde waterbobbels door de kragt van inwendige dunne

B E .

Lucht in bestand gehouden, en in gedaente aen de klink-bellen gelijkvormig: of nu de Latijnen van hunne eerste Voorouders uit gelijken oorspronk dit *bulia* gekregen hebben, ofte dat de overeenkomst toevallig zy, laet ik voor anderen over om te onderzoeken; immers, dat het onze niet van 't hunne gesproten is, leert onze *accent-E*, die niet gewoon is in balterdwoorden de Latijnsche *u* te beantwoorden.

Wijders ons BAL, KAETS-BAL, *m: Angl: bal* / *H-D, ball* / *M. pila, pila lusoria, globus, testiculus*, Ital: *balla, palla*, Gall: *bale*, Hisp: *bala, bola*; om de ronde en bel-formige gedaente; en ons BAL DER OOGEN, *pupilla*; om gelijke rede; als mede ons BALENÉT, *n: rete rotundum, pensum*; en BAL VAN DE HAND, *metacarpium*; en BAL VAN DEN VOET, *inferior pars pedis, planta pedis*; om de holverheventheid. Voorts ons BÓL, *m: H-D, bol* / *M. globus, sphaera*, & *tr: caput*; Ital: *balla*, Hisp: *bola*, Gall: *boule*; en ons BÓL, *m: panis rotundus*; als mede overdragtelijk EEN ZOETE BÓL, EEN ZOET BÓLLEKEN, *lepidum caput*; en ons HÓLBÓLLIG, *indomitus*; als 't hoofd op hol hebbende; en ons BÓL-WÉRK, *n: propugnaculum*, Gall: *boulevard*; als een hoofdwerk van bescherming: verder 't A-S, *bolle* / *cyathus, bamina*; en 't A-S, *beallucag* / Angl: *ballucke* / en by ons † BALLÓUTER, *testiculi*; en ons BÓL of KNOBBEL DES BÓOMS, *caudex, truncus capitis*.

En gelijk de ronde dingen eigenlijk ro'len, zo koint van BÓL, *globus, sphaera*, ons BÓLLEN, I. CL: *H-D, bollen* / I. CL: *volvère, rotare*, Hisp: *bolner*; en BÓLLEN, I. CL: *volvère, jactare globum*; waer toe mede ons BÓL-AERZEN, † BÓLT-AERZEN, † BÓUT-AERZEN, I. CL: en BÓLTA-SPELEN, *in caput devolvère, precipitare; invertère: ut & Gall: Bouleverfer (invertère)*.

Onder diergelijke 'zinspeling, en met de *Terminatie*. T daer agter, vertoont zig mede ons † BÓLT, † BÓUT, A-S, *holt* / *bolta* / *H-D, boltz* / Angl: *bolte* / *sagitta capitata, pilum catapulticum*; en ons † BÓLT, nu *Euphon*: BÓUT, *m: femur, coxa, clunis*; om den knobbel en ból aen het hoofd van het dye-been: waer van men by overdragt EEN BÓUT zegt tegen 't gantsche stuk vleesch met been

BE.

been met al, 't gene aan de boven-dijgeplaett is: dus EEN SCHAPEN-BÓUT, *m: femur ovillum*; GANZEN-BÓUT, *m: femur anserinum*; en gelijk een GEBRADEN BÓUT voor gasten-koit en allemans gading gerekent word, zo noemt men ook by overdragt BÓUTEN, of KERMIS-BÓUTEN onze Garnaeten, *garnari*; als zijnde niet alleen een graeg kostje voor de menschen, maar met eenen een lekker aes om andere visschen mede te vangen: desgelijks dient daer toe mede een soort van pultenbysters ROM-BÓUTEN, en KOORN-BÓUTEN (*libella, mordella*) genaemt, voortkomende uit een zeker wattergewormte, enz. Voorts ons † BÓLTEN-BÓOM, vlierboom, *sambucus*; eensdeels om de knobbelhoofdigheid der Takken, en anderdeels om de hol-pijpigheid an 't hout, waeromhy ook oal: HÓLDER- HÓLLER- en HOLEN-TERE genaemt is geweest. Nog ook om de dikke knobbel- of holligheid ons BULT, *m: gibbus, & tuber; bubo; panus inguinis; & tr: truncus corporis; thorax*; waer van ons BULTIG, BULT-ACHTIG, *gibbosus, gibber*; en BULTE, *f: BULT-ZAK, m: calcitra stramentitia, cervical, segestria; & pelles nauticae, quibus indormitant*; en BULT-KUSSEKEN, *n: analectis*; allen om de bult-agtige holligheid: ook heeft men deze b. naming met de terminatie K of KE in steê van T, als † BULKE, *thorax*; waer van ons † BULKEN, I. CL: *inclinare se*; naemlijk de lendenen en rug krom-bultig maken; en zelf met TE daer wederom agter, ons † BULKTE, *calcitra stramentitia*. Wijders ook met de terminatie STER agter het Wortel-deel, mits met de zachte O, ons BULSTER, BOLSTER, *m: en f: calcitra stramentitia, culeola; cervical*; A-S, *bolster / bolstre / AL: polstar / cervical*; en ons BOLSTER, *momentum, stramenta*; als waer mede men de bulsters opvult; en BOLSTER, BULSTER, peulawe-schil, *siliqua, gluma, folliculus grami*; waer van ons BOLSTEREN, I. CL: *de-mere siliquas, cortices, calleolas*. Voorder, zonder toegevoegde terminatie, en mede met de zachte korte O, ons BOL, H-D, *bol / tumidus, fungosus, cavernosus, fistulosus, multicaevis*; als rond en opgeblazen door wind of vogt in de holligheden; waer toe ons † BOL-HÓOFD, *hydrocephalon, caput aereo humore tumidum*; en by overdragt ons † BOL-

BE.

STER, *lijvig, pinguis corpore, habitior; & bucculentus, malis plenioribus & inflatis*; en EEN BOLLE JONGEN, *puer corpore pinguis, lenis*; en VAN BOLLEN AERD, *mansuetus, simplex*; zijnde inschikkelijk en toegevende, even gelijk de bolle dingen; waer op ook past het A-S, *hpl-wit / bil-wit / mansuetus*; en A-S. *hile-wite / simplex*; regt anders van zin als ons gemelde † BELE-WITTE, *lamia*; bedriegsters en rammelende bullebakken voor ligtgeloovigen en kinderen, een schuim dat vol van alle quaedaerdigheid is: maer op de bolligheid of dikte schijnt te zien ons BOLLING, BOLG, en BOLK, *afellus, piscis*.

Onder 't zelfde zinnebeeld van hol- en rond-agtigheid als by ons BULTE, BULKE, BULT-ZAK, en BOLSTER, vertoont zig mede het Wortel- of Zakelijke-deel BAL, als by ons † BAL, † BALLE, nu BALE, BAEL, *f: Fasis mercium, sarcina convoluta, vulgò Bala, bala*; Gall: *balle, bale*, Ital: *balla*; strekkende om iets in te sluiten; ter zake van welke dienst deze naem verder schijnt overgebragt te zijn tot velerhande afsluitingen, als † BALIE, *f: kuipe, vat, cupa, tixa, dolium*; BALIE, omheining, *consepium, vallum, septum*; † BALIE (hier voor ook BÓUT of KLINK genaemt) *revagulum, obex versatilis*; † BALIE, draeij-boom, *ergata*; BALIE, hek, *cataracta*; BALIE, leuning, *podium*; BALIE, strijd-en wandel perk, *Hippodromus*; & *arena, locus quo pugnant gladiatores*; & *Xylum, ambulacrum subdiale*; welker aller zin op 't afsluiten opzigt heeft; gelijk ook daer van ons BALIEN, I. CL: *consepire, concludere*. Of nu ons BALK, *m: H-D, balk / M. Yst: btalke / M. trabs, tignum*, zijn naem gekregen hebbe, om dat hy het getimmerde te zamen sluit en verbind, en ons † BALINK, trechter, *infundibulum*, om dat hy het in-te-gietene omsluit en maniert, geef ik niet hooger op, dan voor een schemeragtige gifting.

Maer, als men met de gedagten weder keert tot de eerste grondbeteekenis van 't Wortel-deel BELL, BAL, BOL, naemlijk het geracs, gerammel, en deszelfs hinderlijkheid, zo schijnt ook overdragtelijk hier uit ontleent ons † BAL, † BAEL, *malus, molestus, inutilis*; F-TH, *ballo / AL: palo / A-S,*
Ffff 2

BE.

BE.

A-S, *bato* / *beato* / *malum, nefas, pernicius, dolus*; en Yll: *bet* / *adversitas*; vermits het razen en tieren veelal uit stoutigheid, quaedaerdigheid, of ydelheid spruit: waer van gesproten schijnt het F-TH, *balutwe* / *malitia*; en het M-G, en F-TH, *balwojan* / I. CL: *torquere, cruciare*; en waer toe verder ons reeds-gemelde † *BALD*, † *BOLD*, *Euphon*: *BOUD*, *audax*; daer toe zeer vele Eigennamen, van ouds in gebruik, en met dezen uitgang pronkende, behooren; als mede ons *RABOUD*, *Scelestus* & *audax homo*, *unde vulgò Ribaldus*, Ital: *ribaldo*, & Gall: *ribaud*; en ons † *BALDAED*, f: F-TH, *beldida* / AL: *palo-tati* / *maleficium, audacia*; waer van ons *BALDAG*, stout, *insolens, malus, & audax*; en ons *BAL-OORIG*, en † *BAL-HOORIG*, *inobediens*; en ons *BAL-OORIG MAKEN*, I. CL: *obtundere alicujus aures, & inobedientem facere*; als door geraes, gerammel en gebengel of gedurig getalm ymand de ooren vermoeijen, en verstoort maken. Verder ons † *BAL-MONDEN*, † *BAEL-MONDEN*, † *VERBAEL-MONDEN*, I. CL: *perdere bona pupilli*; als zijn mondberfch ap of voogdye qualijk aenleggen tot schade van 't weeskind: en ons *BAL-EAST*, m: *saburra*; als een ydele of verkeerde last, die geene vrugt of gewin geeft, beslaende gewoonlijk uit slegte steen, of eenig rouw ontuig, strekkende alleenlijk ten dienste van het schip, om ter bequamer diepte te gaen, en te beter te kunnen zeilen.

Wijders staet het twijffelagtig, of, door eene toevoeging van den uitgang *UWE* of *UE*, agter 't Wortel-deel *BEL*, hier uit gesproten zy ons † *BELUWE*, † *BELUE*, *belua, belua*; en alzoö genaemt om de quaedaerdigheid en 't yselijke geraes dier schrikdiere, even als by 't F-TH, *balutwe* / *malitia*; en F-TH, en M-G, *balwojan* / I. CL: *torquere, cruciare*; dan of dit *BELUWE* van 't Latijnsche *Belua* ontleent, of dat de overeenkomst toevallig zy, of dat een en ander weleer uit eene zelfde moeder voortquamen. Hoe bezwaerlijk voor 't Latijnsche *belua* een oorspronk uit te vinden is, kan men zien in *Vossii Etymologicum*; 't is egter geen jong nog middel-eeuwsch Latijn, en derhalven niet onwaerschijnlijk, al voor de Europische volkscheiding afkomstig van een Tak of Stam, die in 't Latijn al 't zoek

is. Hier, by Ons, komt de Afsieding vry ongewrongen; en de *terminatie*, beneffens de zin, word 'er niet alleen bevestigt in 't F-TH, *balutwe* en *balwojan* / maer ook in 't H-D, *beßern* / I. CL: *sapinscule latrare*; waer by F; die 't zelfde als deze onze *UWE* of *VE* zeit, mede agter dit Wortel-deel komt.

Groot en menigvuldig zijn derhalven de uitsgesprotenen Telgen van dit gering schijnende Boomtje; dat met nog eene uitcheutejvermeerdert word, zo men daer by moet voegen het Vlaemsche † *BAEL*, *praefectus, tutor, & tutela*; & olim *Franco-Gallis, Baillic* (*dominatio, auctoritas, regimon, tutela*); waer toe ons *BAELJU*, *BALJU*, *BAILLIU*, m: *nomarcha, praetor, qui jus dicit inter penegrinos, & ruri causas audis; vulgò Balivus, unde Gall: bailli, baillif; Angl: bailife / statelles, stator, & villicus, & villa gubernator*; en ons *BALJUSCHAP*, n: *Prætura, vulgò Ballia, ballionatus*. Maer, schoon ik minst twijffel of dit Wortel-deel zij van Duitschen stamme, en, naer den schijn der gedaente, van dezen Tak afkomstig, egter wil my het geleide van dien oorspronk en overdragt tot mijn genoegen niet invallen.

Nog ook hebben we dit Zaekelijke Deel *BAEL*, in ons *BAEL-NOOT*, *balanus, glans, & nux muscata selecta*; dog gantschelijk bastaerd houd ik dit voorste lid, en afkomstig van 't Latijnsche *Balanus*, 't gene wederom van het Grieksche *Βάλανος, glans*, gesproten is, en weder dat waerschijnlijk van 't *Pheenicisch*, volgens *Vossii Etymolog*:

De Wortel-deelen.

BERN, *BARN* en *BORN*, en per *Matthæi* *BREN*, *BRAN*, en *BRON* (of *BRUN*), in 't M-G, *brimman* / *bran* (in *Subj: brunnan*) / *brunnang* / II. CL: 2, en M-G, *uf-brimnan* / II. CL: 2, *were, exastuare, ardere*; A-S, *bernan* (of *brnan*) / *bernan* / *gebennan* / *gebennan*) / *barn* (of *bearn* / in *Subj: burne*) / *geboren* en *geburnen* / II. CL: 3, *ardere*; H-D, *brennen* / in *Imperf: oul: Brann* en *Brunn* / nu *brantte* en *brentte* / in *Præt: Part: gebrunnen* en *gebrannet* of *gebrennet* / VI. CL: en I. CL: (en volgens 't oude van de III. CL: 2),

at-

BE.

ardere; Yfl: *brenna* / in *Præf: brenn* / II. CL: 3, *uri*. By ons tegenwoordig BERNEN, BARNEN, I. CL: *ardere*; en, of ook 't F-TH, *brennan* / *briunan* / *urere*, *ardere*, Gelijk- of Ongelijk-vloeiend zy, kan ik, by gebrek van voorbeelden, niet vast itellen.

Dat de letterverschuiving zelden by onze Voorouders gebruikt is, of, zo die al geschiedde, dat zulks voornamelijk by onze R, als ze voor of agter eenige *consonant* quam, gebeurde, heb ik in onze *Grondsl: I. Verband: §. XXIV* al vermaent, en daer by gevoegt, dat we in onze Afleidingen niet ligtelijk tot die verschikking onze toevlugt moeten nemen. Egter is ze in sommige gevallen onweder-spreeklijk, gelijk als by dit *Verbum* volgens aenwijzing van de Oudheid, 't gene ook niet minder klaer zal blijken uit de spruitelingen.

De algemeene grondbeteekenis agt ik te zijn een opzeden van vogtige of van vierige stof-deelen.

De woorden, die op ER of AR *accentu- ren*, worden in ons Nederduitsch met A of E, en by sommigen ook met O, in schrijfen spreek-tael onverschillig gebruikt, gelijk ik in mijne *Grondsl: I. Verband: §. XX*. vermeld heb. Hier door kan men niet wel verzekeren, of de Takken van dit *Verbum*, die de A voeren, wezendijk van 't oude *Imperf: gesproten*, dan of ze slegts by een *Dialect- verskil* de A gekregen hebben; hoewel het laetste wel 't waerschijnlijkst is, om dat alle deze telgen met AR en ER van beids, en onverschillig in zwang gaen. De keure is ook van geen belang, waerom we, zonder verdere bemoeienis omtrent de nette acnwijzing van oorspronk ten opzigte van 't *Præsens* en *Imperf:*, alleenlijk hier vooraf indagtig maken zullen, dat die met E, allereigenst tot het Wortel-deel van het *Præsens*, die met A, tot het zelfde, of tot dat van 't *Imperf:* en die met de O, voornaemlijk tot het Wortel-deel van 't *Imperf: Indic:* of *Subj:* behooren.

Van het Wortel-deel uit het *Præs:* of *Imperf:* zijn vooreerst gevormt eenige *Verba* van de I. CL: als ons BERNEN, BARNEN, en † BORNEN, I. CL: H-D, *brennen* / *barnen* en *bernen* / L. CL: Yfl: *brenna* / I. CL: *an-*

BE.

dere; A-S, *birnan* / I. CL: *comburere*; M-G, *in-brannjan* / I. CL: *ardere*; H-D, *barn- sen* / I. CL: *urere*, *vexare hominem*; en BERN-OOGEN, I. CL: *oculis ardentibus intue- ri*; en daerenboven eenige *Subst:* als A-S, *bernette* / *ustio*; A-S, *brenning* / *crematio*; A-S, *brpne* / *incendium*; en A-S, *gebœrn- lîm* / *calx urva*; als of 't by ons ware BRAND- LYM, vermits ontvlammende, zo dra 'er wa- ter onder komt; ons BERN-MAYE, BERN- VLIEGE, *f: cicindela*, *lampyris*; zijnde een wurmtje en vliege, gevende by nacht een licht van zig als een wit vlammetje: en BAR- NINGE, BERNINGE, ook BRANDINGE, *f: æstus maris fervens*, & *transl: brevia*, *vado- sa maris loca*, *ubi mare arenarum æstu fervet*; en zoo voort: waer toe mede betreklijk schijnt ons † BERN, † BÉRNE, melt, *merda*, *stercus*; om hare sterke verhitting, en ver- warming aen de Aerde; waer van ons † BERN- STEKEN, IV. CL: 1, *stercora tollere*, *latri- nas purgare*; en BERN-STEKER, *m: copro- phorus*, *purgator latinarum*; en 't H-D, *bern-heuter* / *M. homo iners*, *ignavus*.

En, met de *terminatie* D daer agter, ons BRAND, *m: H-D*, *brand* / *M. incendium*, *ustio*, *adustio*, *inflammatio*, *fervor*; en † BRAND, *m: BRAND-KOLE*, *f: torris*, *titio*; Yfl: *brandur* / *Titio*, & *tr: poetice Gladins*; om de vierigheid van dien die 't gebruikt; en ons † BRAND, *uredo*, *fungus*, *clavus*, *pa- zella*; & *rubigo*, *carbunculus*, *ustilago*; zyn- de een gebrek aen boomen en graengewas, uit eene verzenging, zo men acht, ontstaen- de. Wijders onze *Composita* BRAND-BRAES- SEM, *m: melanurus*; om de brand-bruine staert; en BRAND-HÉRT, *n: tragelaphus*, *cervus villis nigricantibus*; BRAND-MEEZE, *f: parus ater*; *carbonarius*, *fringillago*; BRAND-VOGEL, *m: larus niger*, *fulica*, & *Ibis*; BRAND-VÓSCH, *m: vulpes nigricans*; BRAND-SLANGE, *f: vipera atra*; allen om de donker-bruine kleur. Verder ons BRAND- KÓRREL, *f: frumentum uredine tactum*; zijnde een terwe-korrel, hebbende van binnen een donkerbruine stof in plaats van meel, 't welk gekneust zijnde het goede graen besmet, en 't bemoezelde den naem van smet-terwe- byzet: ons BRAND-LATOÛWE, *f: hoefbladeren*, *Tussilago*, *populago*; vulgò *Ungula Caballi*; een kruid, welks bladeren, met honing-ver- mengt,

BE.

mengt, tegen alle brand-ontsteking en 't koud-
vier zeer heilzaam geagt worden: ons BRAND-
KRUID, *n*: toortien-kruid, H-D, *brenn-
kraut* / *brenn-wurtz* / *verbasum*, *flammula*,
clenialis urens; om zijne brandige en heete
kracht. VOORTS ONS BRAND-MALE, *f*: BRAND-
TEEKEN, *n*: BRAND-MÉRK, *n*: *stigma*; ons
BRAND-ZIEKTE, *f*: BERNENDE HITTE, *f*: *fe-
bris ardens*; F-TH; *brennende siebet* / *febris
ardens*; M-G, *brinno* / F-A-S, *brune-adl* /
febris. Mitsgaders ons BRAND-ZILVER, *n*:
argentum excoctum; F-TH, *branda siluer* /
argentum igne probatum; ons BRANDE-WYN,
m: H-D, *brante-wein* / M. *aqua ardens*,
aqua viva, *vinum ardens*, *liquor stillatiuus*;
't gene meer als eene rede heeft tot die be-
naaming; Door 't vier word hy overgehaelt;
scherp en brandig is hy op de tong; het bloed
verhit en ontsteekt hy voor een wij; en eindelijk
kan hy ook vlam vatten en branden, waerom
men in 't stoken van den Brandewijn moet op-
houden, wanneer het laetste van het over-
haesfel reeds zo veel waterigs by zig krijgt,
dat het niet ontvlammen kan. Behalven de-
ze zijn 'er nog vele andere *Composita* om
werktuigen tot ontsteking of tot vlamblussing
te verbeelden, en onder die mede ons BRAND-
STOK, *m*: *fax*, *torris*; A-S, *brond* / *fax*;
ons BRAND-STÉÉN, BARN-BÉRN-en oul: ook
† BORN-STÉÉN, *n*: en *m*: H-D, *barn-ben-
en brenn-stein* / *succinum*, *glessum*; zijnde
van kleur als de vlam, en brandende gelijk
harst; BRAND-GLAS, *n*: H-D, *brenn-glas* /
N *vitrum causticum*; en BRAND-SPIEGEL,
m: *speculum urens*; en ZÉÉ-BRAND, *m*: ZÉÉ-
VLAMME, *flamma marina*; 't zy ziende op de
schitterende lichtgeving in 't donker by 't bre-
ken der slijmziltige zee-baren op 't strand, 't
zy ziende op den slijmerigen zee-damp, die als
een mist te landewaert zig verspreidende, de
groene bladeren der boomen verdort even als
een schroeiende vlamme. En van het *Substant*:
BRAND is wederom gemaekt het *Verbum*
BRANDEN, I. CL: *urere*; *deurere*; *uri*, *com-
buri*; & *ardere*, *flavare*; en ONTBRANDEN,
I. CL: *exardere*; F-TH *fur-brantor* / I. CL:
astuare, *comburi*; ons VERBRANDEN, I. CL:
igne consumere; en 't H-D, *brentzelen* /
I. CL: *ustulare*; en ons BRANDIG; *flagrans*,
urens; en † BRANDER, † BRANDELER, *ful-
crum focarium*.

BE.

Ook komt my niet onwaerschijnlijk tevo-
ren, dat de Franschen, als zinspelende op de
schielijke sikkering, uitschieting en heen- en
weer-slingering van de vlam, hun *Brandir*, &
Brandiller (*librare*), uit het oude Frankisch
ontleent hebben; waer van mede 't Fransche
Brandon (*ignis fatuus*, *ignis erraticus*), by ons
ook DWAEEL-LICHT, om zijn dwael-schitte-
rige beweging boven den grond, als mede
STALLICHT en STALKÉERSE genaemt, ver-
mits het meest omtrent de stallen, van wegen
de broeijingen en salpeterige mestdampen, ge-
zien word: en verder, by inkrimping het
Fransche *Brantier* voor *Brandiller* (*uncillare*);
en ons BRANDERÉEL, *oclis*, *tragula*, *glans
revocabilis*; zijnde een eijkel-vormige klomp
loot, aen een touw vast verbonden, by de
Ouden in den krijg gebruikt, om onder den
vyand geworpen, en wederom te rug getrok-
ken te konnen worden.

Wijders, op de verhitting en brand zien
ons BRINSEN, I. CL: *binnire*; als een teeken
van dertele bruinstigheid; en met de *termina-
tie* ST (in plaats van deze S of SE, by BRIN-
SEN) het H-D, *brunst* / F. *ardor*, *servor*,
flamma; & *tr*: *subatio*, *catulatio*; en H-D,
brunstig / *ardens*, *servens*; & *tr*: *lascivus*;
en ons BRUNSTIG ZYN, *ardere in venerem*,
catulire, *subare*; het M-G, *all-brunst* / *bo-
locanma*; by ons BRAND-OFFER; en 't
F-TH, *wij-rauh brunst* / *incensum tbn-
ris*.

Voorts nog ook met de U in steê van O,
het Y: *brume* / M. *astus*, *astio*; en by ons
† BRUNE, of met een ligt verloop van Land-
Dialect ons BRUINE, *f*: H-D, *brune* / F.
angina, *synanche*; zijnde een groote brand
en ontsteking in de keel; gelijk mede BRU-
NE, *f*: *vulgo Brunella*; zijnde een hitzigheid
in den mond, die de tong doet zwellen, en
brandig maekt tot zwart-woorden toe; welke
naem van BRUINE en BRUINELLE *f*: ook ge-
geven word aen dat kruid, het welk byzon-
der dienstig daer voor geagt word, gewoon-
lijk *Brunella*, & *Prunella herba* genoemt.
Verder ons *Adject*: BRUIN, BRUIN-KLEURIG,
A-S, *brun* / *brune* / Angl: *braton* / Sax:
brupne / H-D, *brun* / *braun* / *Fuscus*, *sub-
niger*; unde *vulgo Brunus*, en Gallic: *brun*,
Ital: & Hisp: *bruno*; zeggende zo veel als
brand-kolenrig, en zijnde eigenlijk die geel-
zwarte

BE.

zwarte donkere kleur, welke uit rooſting en branding ontſtaet, waer toe mede ons BRUIN-HEILIG, ook Ment, Munt, en Kruisnunt genaemt, *mentha vulgata*, *mentha rubra*, vulg. *Fuſca ſacra*; om de bruinroode ſteel, hebbende den toenaem van Heilig, vermits het om de lieflijke reuk op Feeftdagen onder de kerk-beſtrooiſfels vermengt wierd; en ons BRUIN-VISCH, *m: turſio*, *tyrſio*, *phocana*; om zijne bruinigheid; enz. Vorders komt van ons BRUIN, met een Walfchen ſtaert, ons BRUINEREN, I. CL: *infuſcare*, *offuſcare*; *Et tr: polire*, *expolire metalla*; unde Gall: *Brunir*, *Et Ital: imbrunire*; en ons BRUINERSEL, *m: politura*; en verder alle *Compoſita* en *derivativa* daer ons BRUIN by paſt. Dus verre van de takken, die op 't branden hun opzigt hebben.

Ook zijn 'er eenigen by welke de beteekenis zinspeelt van *opzieden* en *opwellen*, aen vogtige en vloeijbare ſtoffen eigen, als ons BORNE, †BURNE, en BRON, *m: BRONNE*, *f: aqua ſiliens*, *fontana*; kimbr: *brunn*. M-G, *brunna* / M. F-TH, *brunno* / M. AL: *pruno* / H-D, *born* / *bron* / *brunn* / M, Angl: *burne* / *fons*; en A-S, *born* / *burn* / *burna* / *bruna* en *bruma* / F. *fons*, *torrens*; en Yſ: *brune* / M. *aſtus*; als by welchen het van onderen geſtadig opbobbelt en opwelt in de gedaente van kokend water; behalven dat 'er ook onder de natuerlijke bronnen niet weinigen gevonden worden, die heet water opgeven. Hier van nu ons †BORNEN, I. CL: drenken, Yſ: *brunna* / I. CL: *adaquare*; en ons BORN-WATER, *n: Aqua puteana*; *quin Et Aqua fontana, qua vino ſaccharoque mixta, ebullit ac fermentat*; waer van ons Walfchtaertige BORNEREN, I. CL: *aquâ fontanâ vino ſaccharoque mixtâ uti*. Dog tot het H-D, *brunn* / behoort het H-D, *bruntz* en *brintzelen* / M. *urina*; waer van 't H-D, *bruntzen* / *brintzelen* / I. CL: *urinam reddere*; enz.

BI.

De Wortel-deelen.

BYD, BEED (of BEID), &c; in het M-G, *beidan* / *baid* / *bidang* / II. CL: I,

BI.

expectare; F-TH, *bidan* (of *bitan* / AL: *piton*) / *beid* (in *Subj: bidi*) / *gibidan* / II. CL: I, *expectare*; A-S, *a-bidan* / *a-bad* (in *Subj: a-bidi*) / *a-biden* / III. CL: I, *morari*; Yſ: *bidia* (of *byda*) / *beid* / *bidem* / II. CL: I, *expectare*; Angl: *a-bide* / in *Præ: Imp: a-bode* / in *Præ: Part: a-bid* of *a-bided*: 't gene in onze *Dialect* was †BYDEN, †BÉED (of BEID), †GEBEDEN, II. CL: I, *morari*, *remorari*; waer van te zien is in onze *Grondſt: I. Verband: §. XIX*.

Uit het Wortel-deel van het *Præſens* is in 't A-Saxiſch een *Verbum* gemaekt van de I. CL: als A-S, *ge-ambidan* / I. CL: *expectare*; want *Job: V. §. 3* heeft men 't A-S, *ge-ambidedon* / *expectabant*.

Dat het oude *Imperf: Indic: in Singul: van dit foort van Verba's* in 't M-G, *ai* / in 't A-S, *a* / in 't F-TH en Yſ: *et* / en by ons eertijds *ÉÉ* of *EI* voerde, heb ik onze *Grondſt: II. Verband: §. VI*. breed genoeg aengetoont. Dus ſpruiten ook hier uit het oude *Imperfect: deze gelijkvloeiende Verba*, als F-TH, *beidan* / *beitan* en *beitan* / AL: *peitan* / I. CL: *expectare*; unde Ital: *badare*; en 't by ons gebruikelijke BEIDEN, VERBEIDEN, I. CL: en 't H-D, *beiten* / I. CL: *expectare*, *cunctari*, *morari*.

Verder ons AR-BEIDEN, I. CL: M-G, *ar-baidjan* / I. CL: F-TH, *arbitan* / AL: *ar-rabitan* / I. CL: H-D, *arbeiten* / I. CL: *laborare*, *operam dare*, *niti*; beteekenende zo veel als zig ophouden en vertoeven in 't werk en de moeilijke bezigheid tot 's levens beſtand en onderhoud; want eertijds quam †AR of †ER voor Moeite, Bezigheid, *labor*, *ſudor*, *meſſis*, *Et ſubſtantia cura*; gelijk ook A-S, *ar* / *ſubſtantia*, *cura*; en A-S, *ar* / *ſtipendium*, *poſſeſſio*, *uſus*; waer van ons ARNE, ERNE, *f: A-S, erntz* / *meſſis*, *ſeges*; en ons ARNEN, ERNEN, I. CL: *metere ſegetem*; F-TH, *arnon* / I. CL: *labore mereri*; en F-TH, *in-arnon* / I. CL: *metere*; en A-S, *arnan* / *arnian* / I. CL: *currere*; als mede ons †ERIEEN, †EEREN, I. CL: M-G, *ar-jan* / I. CL: A-S, *erian* / I. CL: Yſ: *eria* / I. CL: *arare*; gelijk ook ons ARM, A-S, *erma* / *mifer*; als afgeſlooft in den arbeid, en door nood tot werken gedwongen; als me-

BI.

mede ons ARM, *m*: M-G, arms / M. A-S, arm / *brachium*; als waer mede men werkt. En tot ons *Verbum* AR-BEIDEN behoort ons *Substant*: ARBEID, *m*: labor, sudor, opera; *Œ* *tr*: nixus, partus, labor parturientium; F-TH, arbeit / F. *pressura, gravis dolor, tribulatio*; H-D, arbeit / F. labor, opera, molestia; en A-S, ear-bettje / *molestia*; en A-S, ear-bettice / *difficile*; zijnde dit A-S, uit de zagte *t* of *e* in *Subj*: ontleent.

Tot het *Imperf*: met de E schijnt betrekkelijk te zijn, mids onder eene *Vocals* inkrimping, ons BÉD, *n*: F-TH, bedde / *betti* / AL: pet / N. Yñ: bed / N, H-D, bett / N, A-S, bed / *bedd* / *bedde* / N, *lectus, cubile, pulvillus*; als waer op men rust en vertoeft: waer van ons † BÉDDEN, I. CL: H-D, betten / I. CL: *in lecto collocare*; A-S, *beddian* / I. CL: *sternere*; en ons VERBÉDDEN, I. CL: *mutare lectum*; en † GEBÉDDET, † GEBÉDTE, *decumbens ex partus dolore*; als mede ons *Subst*: † BÉDDER, *m*: BÉD-LEGERIGE, *clenicus*; en † BÉDDERIK, BÉDGENÓOT, *comfors thalami*; met de verdere *Composita*; gelijk ook 't A-S, *ge-bedstipe* / *concupitus*.

Wijders met A, het M-G, hadi / N, *lectus*; gelijk ook 't A-S, bad / *pignus*; als een vertoevend onderpand; waer van 't A-S, *hadian* / I. CL: *pignus dare*; *Œ* *auferre pignus*.

Met dit A-S, bad / en 't M-G, hadi / komt in 't Zakelijke Deel overeen ons BAD, *oul*: ook † BADE, † BAED, *n*: *balneum*; in *Plur*: als nog BADEN en in *casu obliquo* van den *Sing*: ook BADE. Yñ: bad / N, H-D, bad / N, A-S, bath / *bath* / Angl: bad / *balneum*; als zijnde een plaets om zig van zijnen arbeid te verquikken, om 't zweet af te spoelen, en om zig wat uit te broeden en te koesteren: even gelijk ook in *Vossii Ezymologicum* het Latijnsche woord *balneum* van 't Grieksche *αποβάλλειν τὰς αυλάς* (d: 1: verdrijven de smerten en moeilijkheden) word afgeleid, vermits de baden tot dien einde gebruikt wierden. En van BAD of BAED komt wederom ons BADEN, *Euphon*: BAeyEN, I. CL: F-TH, bathon / I. CL: A-S, bathan / I. CL: en bathian / I. CL: en H-D, baden / I. CL: *lavare, rigare*; gelijk ook

BI.

A-S, bethian / I. CL: *fomentare*; en mooglijk ook ons BAeyE, *f*: *sinus maris, status navium*; Hijs: Baia, Gall: baie; niet zo zeer als een zwem- of baedplaets in de warme Landen, alwaer deze naem ook veel in zwang gaet, als wel vermits een vertoeft-plaets voor de schepen: gelijk ook 't Ital: Bada, Bado, een vertoeving beteekent.

BL.

Het Wortel-deel.

BLIND (of BLEND), en BLOND (of BLAND), in 't A-S, *blindan* en *blendan* (be-*blendan* en *ge-blendan*) / *bland* / *gebionden* en *blonden* / II. CL: 3, *inficere, miscere, tingere*; 't welk, in onze *Dialect* herstelt zijnde, maekt † BLINDEN (of BLÉNDEN), BLOND (of † BLAND), † GEBLONDEN. In een goeden zin beteekent het *verwen*, en *eenige kleur geven of bebben*; en in een quaden zin, *iet besmetten, bemorsen, bevuilen, troebel maken, en bederven*.

Tot de laetste beteekenissen is betrekkelijk, ons BLIND, by den Vlaming BLÉND, M-G, *blinda* / Kimbr: *blinde* / A-S, *blind* / F-TH, en AL: *blind* / *blint* / *blinter* / *blinto* / Dan: *blind* / Yñ: *blindur* / Angl: *blinde* / H-D, *blind* / L-Fr: *blpn* / *caecus*; als zijnde het vogt of verglaeft van de oogen besmet en bedorven: waer van ons BLINDEN, VERBLINDEN, I. CL: M-G, *blindjan* / *ge-blindjan* / I. CL: A-S, *a-blendan* / *ge-blendan* / *for-blindan* / I. CL: *excacare, occacare*; H-D, *blinden* / *ex-blinden* / I. CL: *caecum fieri, visu ladi*; en H-D, *blenden* / *ver-blenden* / I. CL: *caecum reddere*. Hier toe mede ons BLINDE DARM, *m*: A-S, *blind-thearm* / *intestinum caecum*; om dat die aen 't eene einde geene doortogt heeft; BLINDE HÓOFD-ZWÉÉR, *n*: *vertigo*; als bedwelmende de kracht van 't gezigt; BLINDE MUEER, *m*: *paries caecus*; als zonder venster of uitzicht; BLINDE-NETEL, *f*: doove netel, A-S, *blind-netle* / *archangelica, lamium*; EEN BLIND VÉNSTER, *n*: *riscus*; als belemmert van uitzicht; BLIND-SLEIKER, *m*: *caecula, serpentis genus caeci*; in

BL.

in 't H-D, *blind-fchleche* / M. Voorts ons **BLIND-SPEL**, **BLINDE-MANNETJE**, *myrinda*, *puerilis ludus obstructis oculis*; en **BLINDHÖRKEN**, I. CL: *proprie, Collocare in tenebris*; *metaphor: Obstruere visum, mentem; fallere oculos, effascinare*; verder ons **MÖL-BLIND**, *caecior talpa*; om dat by de meesten dit dier voor blind gehouden word; ons **STÖK-BLIND**, **STEKE-BLIND**, *oculorum lumine cassum*; als gaende met een stok, om langs den grond vooruit te voelen, of 'er kuilen of water of iet anders in de weg zy. Daerenboven ons *Subst: BLIND*, *n: fokke, voorzeil, dolus*; als belemmerende het gezigt in 't varen; ons **BLIND**, *n: een luik voor de glazen, operculum luminis*; en ons **BLINDELINGS**, *clausis oculis*; en **BLINDELS**, *n: obfuscaamentum oculorum*; waer van ons **BLINDELSLEN**, I. CL: H-D, *blintzelen / blintzern / en blingen* / I. CL: *caecitiro, caligare*; en zoo voort.

Tot het *Præterit:* behoort ons **BLOND**, *subflavus*; unde Gall: *blond*, Ital: *biando*; zinspelende op de eerste betekenis van *eenige kleur geven of hebben*; waer op ook ziet het A-S, *blonde / mixtus*; als met eenige kleur vermengt; en ons **BLOND-HAIR**, *n: vlas-verwig hair, Xerampelinus, subflavus, flavicomis*; ook A-S, *blanden- en blonden-feax / flavicomes*; beteekenende het A-S, *feax* / het zelfde als ons *hair* of *hairlokken*.

De Wortel- of Zaak-deelen.

† **BLING** of † **BLIEUW**, † **BLANG** of † **BLAUW**, † **BLONG** of † **BLOUW**; in het M-G, *blingwan* (of *blingwan*); *blangw* / (of *blangw*) / *blungwang* of *blungwang* / II. CL: 2, *cadere, flagellare*; en M-G, *us-blingwan* of *us-blingwan* / II. CL: 2, *flagellis cadere, percutere*. Dat de *ng* of *gg* op de *wo* overrolt, als hier, behoort onder de Duitsch-stammige *Dialecten* alleen tot het M-Gottisch. Hier tegen vind men in 't F-TH, *blunwan / concutere*; en 't AL: *sin-na-pwan / vapulent, sine concussi*, dat in 't *Glossar* van *Kero* staet, bewijst met zijne *terminatie* an in *Præter: Parisic*; dat het mede onder de **ONGELYKVOEYENDE VERBA** bc-II. Deel.

BL.

hoort. By ons hebben we daer tegen met een Wortel-deel uit het *Præter:* ons † **BLÓUWE**, *f: alapa*; waer van ons **BLÓUWEN**, I. CL: *alapas impingere; batuere; punire; susti vel malleo percutere; & brachia quatere calefaciendi gratia*; en **HET VLAS BLÓUWEN**, I. CL: H-D, *plutwen* / I. CL: *flagellare, mollire linam*; waer van ons **BLÓUWEL**, *m: malleus*; gelijk ook in een verder **AL:** verloop ons **VER-BLUFFEN**, I. CL: *verbis obruere, profigere*; als verslaen met woorden. Verder ons **BLÓUWEN**, **BLAUWEN**, † **BLAFUWEN**, I. CL: H-D, *blauen / bleuen / plauen / pleuen* / I. CL: *percutere; voxare; laceffere*; en **BLAEUWIGHEID VAN SLAGEN**, *insignita*. Hier toe mede 't F-TH, *blaufstar / blofstar / sacrificium, libamen*; by ons eigenlijk *flag-offer*: nog ook, zonder B voorop, ons † **LÓUWEN**, I. CL: *verberare, punire, multare*; waer uit blijkt dat de B hier een voorwerpfel is.

Maer dewijle, uit het staen van 't lichaem, Blauwe plekken, door verstroming van het bloed in de verkneusde deelen, ontstaen, zo word niet duisterlijk ons hier de oorspronk aengewezen van ons **BLAEUW** en † **BLÓUW**, H-D, *blau / color lividus*; & *tr: caruleus*; unde Gall: *bleu*, Ital: *biano*; en A-S, *bleo* / Angl: *blewe / color caruleus*; en A-S, *blæwen / perseus calor*; waer van ons **BLAEUWEN**, I. CL: H-D, *blauen* / I. CL: *lividum ex contusione fieri; & caruleum fieri; & inficere caruleo colore*. Wijders ons **BLAEUWE OGEN**, H-D, *blauwe augen / oculi carulei*; & *oculi ex ictu sugillati*; en **BLOND EN BLAEUW GESLAGEN**, *sugillatus*; en **BLAEUWSCHUIT**, *n: schuur-buit, stomacace*; om de blauwe plekken van het Lichaem, even of het geslagen ware: en **BLAEUW-VOET**, *m: aquila stellaris*; om de blauwe voeten: als mede ons **HEMELS-BLAEUW**, *caruleus*; en **ONDER DEN BLAEUWEN HEMEL**, *sub dio, aperto caelo*; en zoo voort.

Het A-S, *flingan* / III. CL: 3, *projicere*; 't gene we by **VLING**, in deze *Pr.* zullen verhandelen, schijnt ook groote gemeenschap met dezen stamboom te hebben.

BO.

BO.

Het Wortel-deel.

BOOT (*contr.*: BOT en BUT), en BIET; in het A-S, *beatan* / *beot* / *ge-beatan* / III. CL: 4, *verberare*; Angl: *to beat* / *verberare*; en *beaten* / *beat* / *verberatus*.

De A-S, ea beantwoord onze OO of O, en de A-S, eo onze IE: 't welk dan in onze *Dialect* moet gemaakt hebben † BOOTEN (of † BOTEN), BIET, GEBOOTEN of GEBOTEN, III. CL: 6, even als ons *Loopen*, *liep*, *geloopen*, III. CL: 6.

Tot het Wortel-deel van het *Prat.*: behoort het A-S, *beatian* / *beatian* / I. CL: *verberare*, *minari*, *imminere*; *beot* / *mina*; *beotunge* / *fastigatio*; en A-S, *btotul* / *baculus*; en mooglijk ook hier toe ons BIETE-BAUW, *manducus*, *larva*, *spectrum*; om 't bonzen en razen van die gemaakte spoken.

Voor het Wortel-deel van 't *Præfens* heeft men het A-S, *beatere* / *pugil*; met welken stam ook overeenkomt het Fransche *bastre*, (*verberare*, *configere*), en 't Fransche *bataille* Angl: *beating* / by ons mede † BATTING, nu meest BATTALJE, *f.*: *certamen*, *conflictus*; en 't A-S, *bat* / *batt* / *fnstis*, Gallis *bason*.

Dog met OO, ons † BOOT, *m.*: *ictus*; en BOT, BOTTE, *f.*: *impulsus*, *ictus*, *protrusio*; & *resultus*, unde Gall: *boutee*; en BOOT-HAMER, *m.*: A-S. *hptle* / *malleus*; waer van het Vlaemsche BOOTEN, I. CL: *malleo contundere*; & *pinfere*; en † BÓOT, tonne, *contr.*: BOTTE, BUTTE, A-S, *butte* / *hpt* / *hptte* / Angl: *butte* / H-D, *butten* / *cadus*, *dolium*, *orca*, *cupa*; unde Ital: *botte*, Hisp: *bota*; als door aenlaen van hoepels verbonden: in een Geldersche *Dialect* vind men ook BODDE voor dit BOTTE, waer toe mede het Geld: BODDEKER, *n.*: *kuiper*, *doliarius*; om 't aenlaen der hoepels. Wijders ons BOOT, *f.*: *monile*; als met den hamer beslagen; en met de *terminatie* SE agter 't Wortel-deel ons BÓTSE, † BUTSE, ook *Expbon.*: BÓSSE, *f.*: *pulsus*; *concuſſus*, *ictus*, *contusio*; en BOTSE, BOETSE, en BUTSE, *f.*: *tumor è lapsu*, *sive ictu*, Gall: *boſſe*; waer van ons BÓTSEN,

† BUTSEN, *Expbon.*: BÓSSEN, I. CL: *pulsare*, *concutere*; *pellere*, *impellere*, *protrudere*; *quassare*, *contundere*; *arietare*; unde Ital: *Buffare*; en † BOESEN, I. CL: *impetuosè pulsare*; en by den Vriefch ook BOES-MAN, *larva*, *spectrum*; om 't bonsgeraes, even als by 't bovengemelde BITEBAUW; waer by niet quaelijk schijnt te voegen ons BOTSIG-LAND, *palus*; alzoo 't gedroogde moer-land gewoon is sterk te schudden en dreunen als 'er wagens over rijden.

Dat de lange O, al in eene korte O en U verwandelt is, blijkt uit het vorige. Dus ook hier toe, met de *terminatie* ER agter 't Wortel-deel, ons BOTER, BOTTER, BUTTER, *f.*: A-S, *butere* / H-D, en Eng: *butter* / F. Ital: *battiro*, Gall: *beurre*, Lat: *butyrum*, Græc: *Bétypos*; als wordende de olieagtige deelen uit de melk afgescheiden, door 't geduerig klutſen en op- en neer-slaen van de karn; waer nae dit butterige in eene mout of bak by een gezamelt zijnde, met de handen of vuiften louter gekneust, geklopt, en gekneed word, om het verder te zuiveren van de waterige of karnemelk-agtige deeltjes; en hoe meer de BOTER aldus geklutſt en bewerkt word, hoe meer ze aenwint in deugd en duurzaamheid: ze word dan uit klutſen geboren en volmaekt, en is derhalven met regt hare benaming uit dezen Stam ontleent. Ze dwalen, die met *Vossius* haer van 't Latijnsche *butyrum*, en dat weder van het Grieksch *asteiden*, willende dat het Grieksch *Bétypos* een samenzetſel zy van *Bé*, *bos*, en *typos*, *caſens*, en aldus eigentlijk beteekenen zou *kaes van koeyen*; dog jammerlijk komt het denkbeeld van zulk eene oneigene samenlapping, aengezien de BUTTER gantsch geen kaes gelijk, nogte in aert, gedaente, en deugd, nogte in bewerking, waerom daer aen de naem van kaes in geen deele voegt, en des te minder die van koeijenkaes, als of ze in tegenstelling van andere quam. Dog, behalven dit, is de BOTTER een vreemd en ongevoond ding geweest by Grieken en Romeinen; gelijk ook *Plinius*, die van de eerſten onder de Romeinen is, die van dit woord *butyrum* gedenken, zulks getuigt, „ zeg, „ gende, *è lacte fit butyrum Barbarum* „ *genium laudatissimus cibus*; d: 1: uit „ melk

BO.

„ melk word **BOTER** gewrocht, eene over-
 „ heerlijke spijs der **Barbaren** of **Buitenland-**
 „ **ſche** volkeren; en *Galenus* vertelt van de
BOTER als van iet ongemeens, *dat by die zelf*
gezien bad. Ook is 't aenmerkelyk 't gene
 dezelfde *Plinius* verhaelt, *Libr. XI. Cap. XLI.*
 „ *Miram barbaras gentes, &c.* 'T is te ver-
 „ wonderen, zeit hy, dat de **Uitlanders** of
 „ **Barbaren**, die van melk leven, zo vele
 „ **Eeuwen** lang onkundig of te ſlof zijn ge-
 „ weeft om **KAES** te maken, hoewel ze uit
 „ de melk eene geurige en lijvig-vette **BOTER**
 „ weten toe te ſtellen: 't is een ſchuim van
 „ de melk, en te dik om wey te heeten: ook
 „ moet ik niet overſlaen, dat 'er eene olie-
 „ kragt inzit, en dat alle **Barbaren**, en ook
 „ onze **Kinderen** daer mede beſmeert worden
 „ Hier uit blijkt, dat het **kaes**-maken zo
 yreemd by onze **Voorouderen** was, als het
BOTTER-MAKEN by den **Griek** of **Romein**:
 waerom ook onze benaming, beneffens de
 toebereidinge en 't gebruik van **KAES**, te hou-
 den is, als door de **ROMEINEN** ons toege-
 bracht; gelijk die naem van **BOTER** uit onzen
Noorder-hoek na 't **Zuiden** is overgewaeyt.
 Ook is de **BOTER** eigen aen de **koelder**-lan-
 den, en by uitſtek aen ons **HOLLAND**, daer
 de **wijdberoemſte** **butter** gemaakt word; zulks
 dat ze wel bewerkt zijnde een rond jaer goed
 en lieflijk kan blijven; dog in **warmer** land-ſtre-
 ken ſinelt ze, en word **ſterk** en **oneetbaar**.
 De heerlijkheid en dienſt van de **BOTER** is zo
 groot, dat ze onder de **Roomſgezinden** den
 bynaem van **ONZE LIEVE VROUWE** gekregen
 heeft; vermits dienſtig in alle toebereidinge
 van ſpijs; even gelijk ſommigen in alles hare
 toevlugt tot **ONZE L: VROUWE** nemen. **On-**
dertuſſchen is van ons **BOTER** &c, gekomen
 ons **BOTEREN**, **BOTTEREN**, **BUTTEREN**,
 I. CL: *linere, ſive condire butyro*; en †
BOTEREN, I. CL: *butyrum conficere, lac agi-*
tando extrudere butyrum; en onze **Compoſita**
 † **BOTER**-STANDE, **BOTER**-KÉRNE, f: *vas in*
quo lac agitatur, & butyrum cogitur; **BOT-**
TER-TANDEN, *dentes primores, incisores*; als
 welke, in het eten van een **boter**-ſtuk, zig
 netjes in de **butter** ingedrukt vertoonen; ons
BOTER-HAM, f: en 't **Vlaemſche** **BOTER**-
BRUGGE, *panis butyro illitus*; **BOTER**-MÉLK,
 f: *lac ſeroſum, ſecundarium, preſſum, ex quo*
butyrum confectum eſt; **BOTER**-SCHITTE,

BO.

BOTER-VLIEGE, f: **A-S**, **butter**-ſtege/ *papi-*
lio; en **BOTER**-BLOEME, f: *ranunculus*; als
 welker gemeene geele koleur aen de **botter**
 gelijkt. En zoo meer anderen.

Wijders uit ons **BOT**, **BOTTE**, f: *iſtus,*
impulſus, reſultus, protruſio, & expulſio; is ge-
 komen ons **BOTTEN**, I. CL: *trudere, protrudere;*
reſultare, & reſilire; waer toe ook moog-
 lijk ons **BOT** VANGEN, *repulſum paſi*; en **UIT-**
BOTTEN, I. CL: *gemmae, fructicare, extra-*
berare; en onze ſpreekwijze **OP ÉÉN** **BÓT**,
uno iſtu; en **OP ÉEN** **BOT**, **BOTTELINK**, *ſu-*
bito, repente; unde *Ital: di botto*. Verder ons
BOTTE, **BUTSE**, **bobbel**, **knobbel**, *papula,*
tuber, & hydrops, tumor ſtrumofus ovium,
ulcus peſtilens; en in 't **Oud**-**Frieſch**, **hottel**/
proceſſus inteſtinorum ex vulnere; in *Leg: Friſ:*
Botiellus, zie *Siccama* in *Leg: Friſ: p: 130*,
 vermits een uitbotting van 't **gedarmte**; en
BOTTE, *gemma, germen, oculus, unde Gall:*
Bouton, *Hiſp: boton*; om de **knobbelige** uit-
 ſcheute, die van 't **eerſte** **groeiſap** voortge-
 ſtuwt word; waer toe ons **BOTTEN**, **UIT-**
BOTTEN, I. CL: *gemmae, fructicare, pullu-*
lare; trudere gemmas; **BOTTEN** ALS **EEN** **GE-**
ZWÉL, *caput facere*; *Gall: aboutir*; en **BOT-**
TEN, I. CL: *edere, exponere, ejicere, ſter-*
nere, pellere, propellere, impellere; waer toe
 ons **BÓT** **GEVEN**, **BÓT** **VIEREN**, iets toege-
 ven, laten ſchieten, *laxare pedem, laxare fu-*
nem, remittere; gelijk ook de naem van
BOT, *os, offis*, aen zulk **gebeente** gegeven
 word, welks einden met **knobbels** bezet zijn;
 Voorts ons **BOTTEL**-BOOM, **kornoelje**, *corn-*
nus; om het **vroeg** **uitbotten**. En, zinspe-
 lende op het voortſtooten, het *Verbum* **BOT-**
TEN, I. CL: *fraudenter extrudere aleas,*
taxillos mittere compoſitos; waer van ons
 † **BOTTER**, *m: valfche ſpeelder, deceptor,*
impoſtor, aleator improbus; waer op ook
 ſchijnt te zien het **Vlaemſche** **BOTTEN**, I. CL:
fallere, imponere.

Ons **BOTE**, f: **BOTEN**-SCHOEN, *m: pero,*
calceus ruſticus è crudo corio, *Ital: bottes,*
Hiſp: botes, i: e: ocrea, ſchijnt my van 't
 hard beſlaen der **zolen** haeren naem gekregen
 te hebben; waer van ons † **BOT**-AERZEN,
 I. CL: *ocrea, affere, vel rudente ferire naies.*

En, gelijk door het ſlaen de dingen van
 gebondene of harde ſtoffe eene **plattigheid**,

BO.

BO.

en de scherpe dingen eene stompigheid krijgen, zo past hier op by zinspelinge ons **BOT**, *f*: H-D, **butte** / *F. rhombus, passer piscis; planus, latus, & extensus*; ook om dezelfde rede by ons Platvisch genoemd: wijders ons *Adject.*: **BOT**, plomp, stomp, *stupidus, hebes, obtusus, rudis*; *unde* *Hisp.*: *boto*; waer toe ons **BOT-MAKEN**, **VERBOTTEN**, *I. CL.*: *retundere, obtundere, hebetare*; even gelijk ook 't Latijnsche *obtundere*, *d*: *i*: stompmaken van *sundere*, *d*: *i*: kloppen, slaen, ontleent is. Hier toe onze spreekwijze **HY IS ZO BOT NOG ZO PLAT NIET**, *non ita stupidus est ingenio*; en **BOT-BYL**, *m*: *imperitus & obtusus faber lignarius*; en **BOT-MUIL**, **BOT-GÓR**, **BOT-AERD**, **BOTTERD** en **BOTTERIK**, *baoticus, homo obtusus, pingui iudicio*.

Van ons **BÓÓT**, *m*: *f*: & *n*: H-D, **bot** / *M* en *N*, *Yfl.*: **baatur** / *M.* A-S, **bata** / *bate* / **batt** / *bat* / *Angl.*: **bote** / *boate* / *navicula, navigium actuarium, acacium, lembus, cymba, unde vulgò Bota*, (waer toe ons **BÓÓTS-GEZÉL**, *m*: *naviculator remex, socius navalis*; en **BÓÓTS-MAN**, **BÓÓTS-VAERDER**, *m*: A-S, **butse-catte** / *epibata*) schoon het, volgens de gedaente, tot dezen stam gehoorig schijnt, weet ik het beloop der Afsleidinge of overdragt nog niet tot mijn genoegen uit te vinden; mijn naeste giffing is, of het ontleent mogte zijn van 't uitwerpen, gelijk ook † **BOTEN**, **BOTTEN**, *ejicere, projicere, exponere*; aengezien de **BOOTEN** gedurende de reize opgehaelt zijn, en weder by de minste gelegenheid met der haest en vaerdig worden uitgeworpen in zee; 't zy om het anker uit te leggen of in te halen, 't zy om ymand aen Land of op een ander schip over te brengen, of om verder vereisch van scheepsdienst te verrigten; zo dit regt ware, zou het eigentlijk beteekenen een gereed uitwerp-schuitje.

Wijders, of het om de knobbeligheid van den bast, of om den aert der uitbottinge is, dat we ook hebben **BOITEL**, **BUTTEL**, haegappelboom, *arbutum, unedo*, en † **BÓTTEL-DOREN**, braembeziën-boom, *rubus*, durf ik niet verzekeren; gelijk ook niet, of ons **BOTTE**, **BUTTE**, *f*: draegkorf, marsje, H-D, **butte** / **botte** / **hütte** / *corbis dossuaria, cophinus, orca*, van een valsche-speelders marsje ontleent zy, dan of het overdragtelijk kome van ons voorgemelde **BUTTE**, **BOTTE**,

vat, dolium, orca, cupa, als beiden dienende om iets in te besluiten, te dragen, of teervoeren: immers de zin van besluiten past ook verder op ons **BOTTEL**, en met een Walschen staert-klem **BOTTÉLJE**, *f*: *lanega*; *unde* & *Gall.*: *Bonteille*; ook A-S, **bute-ruce** / *lanega*; en by ons † **BUTSÉEL**, *nter, vas vinarium*. Van ons **BOTTEL** is gekomen **BOTTELLERY**, *f*: *promptuarium; celia penaria, vinaria; unde vulgò Botteleria*, *Gall.*: *bouteillerie*, *Ital.*: *boteleria*, *Hisp.*: *bottileria*, *Angl.*: *butterie* / *buttrp*; waer toe ons **BOTTELIER**, *m*: *promus*; *unde* *Gall.*: *bouteillier*, *Ital.*: *bottigliere*, *Hisp.*: *botiler*, en *Angl.*: **Butler**.

En, gelijkerwijs uit **BOTSE**, **BUTSE**, *pulsus, concussus*, gemaakt is ons **BOTSEN**, **BUTSEN**, *Euphon.*: **BÓSSEN**, **BUSSEN**, *I. CL.*: in 't Vlaemsch ook **BUISSEN**, *I. CL.*: *pulsare, contundere, quassare*, *Ital.*: *bussare*, en **BOETSE**, **BUTSE**, **BOTSE**, *tumor è lapsu sive ictu*, *Gall.*: *basse*, als hier voor al gemeld is, zo vermoede ik mede hier toe te behooren ons **BOSSE**, **BUSSE**, beukeler, *umbo, eminentior pars media clypei*; om de slagen af te keeren, of om de hooger uitschietende verheventheid; gelijk ook by ons **BUSSE**, *f*: *bullae; ornamentum rotundum & concavum ex metallo confectum*; en **WIND-BUSSE**, *f*: *cucurbita, vulgò ventosa*; en ons **BOSSING**, **BUSSING**, de middelste uitsprong van een pannel, *eminentior pars media tympani tabellae*. Voorts met den uitgang **TE**, agter 't veranderde Wortel-deel ons † **BOSTE**, † **BOOSTE**, † **BOEST**, en **BOSTELE**, **BUSTEL**, *Flandr.*: **BUISTEL**, *filiqua, folliculus*; *Gall.*: *boiste (cistula)*, als welken, droog zijnde, met den klepel geslagen en gedorscht worden, om 'er de erten uit te doen rollen; waer van ons † **BOOSTEN**, **BOSTELEN**, *I. CL.*: *pellen, decorticare, deglabrere*.

Dog ons † **BUTSEN**, † **BOETSEN**, *I. CL.*: *sarcire*, gelijkt my niet van dezen stam, maer van elders afkomstig te zijn, naemlijk van **BOETE**, *resarcinatio, melioratio*. En ons **BUSSE**, *f*: A-S, **boxe** / *pyxis, fistula, balista*; en **BUSSE**, **BUIS**, *fistula*; als mede ons **BUS-BÓOM**, **BOS-BÓOM**, *m*: A-S, **box-treow** / H-D, **buchß-baum** / *M.* *Angl.*: **boxe** / *buxus*; *Ital.*: *buxo, buxo*; *Hisp.*: *boxo, box*, agt ik van 't Latijnsche ontleent te zijn, vermits daer

VAN

BO.

van de doozen en buffen gemaakt wierden: gelijk ook in 't H-D, de chg / en in 't A-S, en 't Eng: de x zig vertoont, dat niet wesen zou, zo 't van dezen onzen stam waer gesproten.

Hier ik hier afscheide, heb ik wegens het Latijnsche *batuere* (slaen) 't gene in zin en gedaente zo veel gelijkheid aen dit A-S, *ba-tan* / III. CL: 4, heeft, nog aen te merken, dat, aengezien dit A-Saxische Ongelijkvloeyend, en gevolglijk onrecht en niet ontleent is, derhalven, zo de overenkomst niet toevallig is, dit Latijnsche, beneffens meer andere woorden, niet onwaerschijnlijk van 't Oud-Gaetsch of Oud-Duitsch zal afgedaelt zijn: te meer om dat de oorspronk in 't Latijn of Grieksch zeer verre te zoeken is, zoo men zien zal op *Vossii Etymologicum*.

Het Wortel-deel.

BÓUW en BIEW; in het Yfl: *bua* / in *Pras*: *bioo* / in *Pras*: *eg bp* / III. CL: 2, *habitare*. Dat dit *Verbum* onder de ONGELYKVLOEYENDEN behoort, blijkt uit het *Prater*: *bioo* / 't gene andersints *bude* volgens den *Enfant*: moest zijn: zo dat wel eer in ons *Dialect* dit gemaakt heeft, BÓUWEN, † BIEWW, † GEBÓUWEN, III. CL: 6, nu BÓUWEN, I. CL: gelijk my dit *Verbum* in het M-G, F-TH, AL: A-S, &c, mede al van de I. CL: is voorgekomen; en dat onder drierhande betekenissen, eerstelijk, als ziende op het *woonen* en *verblyf houden*, en voornaemlijk op het *Land-bewoonen*, der Oud-Duitschen gemeene gebruik, alzoo het Stede-bouwen, volgens getuigenis van *Tacitus*, by hen in geene gewoonte was; ten tweede, het *waernemen van 's Landwerk en vrugtegewin* en ten derde, een betekenis die op beiden betrekkelijk is, naemlijk *vastigbeden tot verblyf maken, timmeren*.

De zin van 't *woonen*, die de oudste is, vertoont zig in het M-G, *bauan* / *ga-bauan* / I. CL: F-TH, *boutwan* / *botwan* / I. CL: AL: *buen* / *puan* / *puarre* / Dan: *bæ* / *habitare*; en A-S, *hpan* / I. CL: *habitare*, & *possidere*; gelijk ook in 't M-G, *bauain* / *domicilium*; A-S, *hpe* / Yfl: *hpgd* / *habitation*; Yfl: *het* / *habitationum*, vel *villa*; Yfl:

BO.

het / *ciuitas*; M-G, *ug-baujan* / I. CL: *ouerrere*; en A-S, *buend* / *incola*; als mede A-S, *gebur* / *gebure* / *vicinus*; AL: *he-purum* / *vicinus*; H-D, *nach-bauer* / *contra nach-bar* / M. by ons BUER, GEBUER, en NAE-BUER, *m: vicinus*; als by elkander hân verblyf of wooning hebbende; waer toe mede ons BUERT, BUERTE, *f: vicinia, vicini, vicinorum cohabitatio*; en A-S, *bur* / *bure* / *conclave*; en 't Geldersche en Saxische BUER, *casa, tugurium, appendix domus; edificium alteri adjunctum*; en Sax: VOGEL-BUER, *ca-vea*; enz.

Of met den uitgang DE, het Sax: en Geld: en Ons † BOEDE, † BODE en † BOEYE, *domuncula, casa, tugurium*; en daer van met de *terminatio* EL ons BOEDEL, IN-BOEDEL, IM-BOEDEL, *contr: BOEL, IN-BOEL, IMBOEL, m: facultates, supellex*; ziende voornaemlijk op het huusraed, 't gene ymand bezit; of mer der dood ontruimt; hoe-wel ook onder dien naem dikmaels alle nalatenschap betrokken word: op welken zin het A-S, *hpan* / I. CL: *habitare*, & *possidere*, volkomentlijk past. En hier toe mogelijk ons † BOEL, *ancilla, facaria*; en BOEL, † TOEBOEL en BOELKEN, *concubinus, concubina*; als een byzit die in huis genomen word: en daer van † BOELEN, I. CL: nu BOELEREN, I. CL: *amare, scortari*; en VERBOELEN, I. CL: *amovibus consumere*.

Den zin van 't *landwerk waernemen*, dat aen 't Landwoonen vast hing, vind men in ons † BÓUWE, *f: BÓUW, m: H-D, bau* / M. *messis, aruum, agricultura*; en LAND BÓUW, *m: agricultura*; waer van ons BÓUWEN, I. CL: H-D, *bauen* / I. CL: *terram colere, subigere; agros curare, arare; colere agrum*. A-S, *biggan* / *began* / *bigan* / I. CL: *colere*; A-S, *buend* en *biggend* / *colens*; A-S, *buendra-leag* / *incultus*; A-S, *gebund* en *gebun-land* / *terra culta*; A-S, *begang* / *big-gang* / *bigonge* / *cultus, exercitatio, studium*; en A-S, *big-leofa* / *annonia*; als bouw-gewin tot levens onderhoud. Waer van verder ons BÓUWEL, *n: agricultura*; en 't Geld: en Sax: BÓUW-MAEND, *m: Augustus*, als de Oogsttijd van 't Landgewin; en BÓUW-MAN, *colonus, agricola*; en † BÓUWER, *contr: † BOUR, nu BOER, m: H-D, baut* / M, Sax:

BO.

Sax: buer / Yfl: buce / A-S, gebure / gebur / en buend / colonus, colens, agricola; & rusticus; en BOERIN, voor † BOUWERIN, f: H-D, beuerin / f: rustica; waer van ons BOEREN, I. CL: rusticari; colere agrum; en BOEREN, I. CL: BOERTERY DOEN, butyrum sive caseos conficere; en ons BOERSCH, H-D, beurisch / agrestis, incivilis; waer toe ook BOERTE, † BOERDE, f: nugæ, jocus; unde Gall: bourde; waer in zig ymand boersch veinst, of met eenes anders boersheid zoetelijk spot; waer van ons BOERTEN, † BOERDEN, I. CL: jocari, nugari; Gall: bourder; en BOERTIG, jocosus, facetus; en BOERTERY, f: facetiæ; enz.

De derde beteekenis, uit de twee anderen gesproten, laet zig zien in ons BOUW, m: H-D, bau / M. edificatio, agger, opus, structura, fabrica; waer van ons BOUWEN, I. CL: H-D, bauen / I. CL: A-S, byggan / byggan / I. CL: Dan: bygge / edificare; waer van ons BOUWER, m: H-D, bauer / M. edificator, architectus; ons BOUWSEL, n: edificatio; GEBOUW, n: edificium; A-S, bigels / camera; en ons BOUW-VALLIG, ruinofus, valetudinarius; als een gebouw dat op 't vallen staet; en † BOUWIG, welonderhouden, fartus tectus; en † BOUWIG MAKEN, instaurare; enz.

De huizingtjes en hutten der Voorouderen bestonden eertijds meest uit gevlogten teenwerk, met kley of kalk digt aengestopt, besmeert, en bestreken; welke toetelling vry nettelijk in zin overeenstemt met het Grieksche Bûev, obstruere; dat ook toevallig in gedaente zo wel aen dit Yfl: bua / habitare, gelijk. Steenen huizen waren wat zeldsaems, en wierden op het Land allereerst gezet door rijken Adel, die dezelve met graften of sloten omgroeven, tot bescherminge van hen zelf, en hunne onderhoorigen: welke Adelijke woningen veeltijds den toenaem kregen van Steyn; gelijk men 'er onder de Adelijke Landhuizen in de Nederlanden ontalijken met dien toenaem ontmoet, meest allen onder en sedert der Graven tijd gebouwt.

BR.

Het Wortel-deel.

BRÉED of BREID, BRAD en BROD (of BRUD en BRUID); in het A-S, brædan of bredan / brad of bræd (in Subj: brude) / gebroden en gebreden / II. CL: 5, en III. CL: 3, extendere, propalare; auferre; en A-S, a-bredan / extendere; abredan / auferre; a-brad / extensi; a-broden / extractus; æt-brædan / liberare; æt-breden / ablatus; en æt-brudon / abstulerunt (Jofua, VII. 11); gebrædan / exere; of-bredan / transferre, surripere; oth-brædan / demere; oth-broden / demptus; en up- en upp-abroden / elatus; en AL: preitida / elatio.

Voor de eerste grondbeteekenis kieze ik uit alle dezen *het uitbreiden; lossen, en vryer maken*; en overdragtelijk ook daer van *het wegnemen*.

In den laetsten zin vind men ook het A-S, brægdan / bregdan / II. CL: 3, eximere, diripere; bregden / ablatus; a-brogden / exemptus, extractus, avulsus, eratus; thurch-brogden / trajectus; en up-abrogden / raptus; die van het voorgemelde A-S, brædan / bredan / alleenlijk daer in verschillen dat 'er de g tusschen inkomt, 't gene my slegts een *Dialekt-verschil* toefchijnt. Zoo men deze A-S, g / alhier uitspreekt als de p of t / na den nog levenden trant der Duitschers omtrent de Oostzee, van waer ook de Angel-Saxen herkomstig gerekent worden, zo verschilt dit A-S, bregdan en bredan / omtrent zo min als ons BRÉED en BREID, die beiden even gangbaer zijn. Voeg hier by dat de G, stuitende voor D of T, (zelf by ons, die de G geheel anders uitspreken dan de J of Y) *Euphonicè* in Y of I verwisselt, als ZEYT voor ZEGT, enz.

Ook zijn 'er enige spruiten, die te kennen geven dat dit A-S, brædan / bredan / brægdan / bregdan / eximere, auferre, liberare, mede zijn opzicht heeft op *wegnemen met list, baest, of geweld*; vermits A-S, bred / frans; A-S, gebrægdas / fraudes; A-S, gebrægd-nisse / astutia; Yfl: bragd / deceptio; Yfl: braadur / festinus; en Yfl: bræde / furor.

De A-S, æ of a / beantwoord onze EI of

BR.

of *éé*, of ook wel A. Dus vind men in 't Wortel-deel *brød* / *brad* / ons BRÉÉD, † BREID, M-G, *braids* / Yñ: *breidur* / F-TH, *breid* / *breit* / AL: *preit* / A-S, *brøde* / *brade* / *brad* en *brede* / Angl: *broad* / H-D, *breit* / *latus*, *amplus*, *extensus*, *diffusus*; en A-S, *un-brad* / *arctus*; waer van ons BREENEN, † BREIDEN, VERBREEDEN; en UITBREIDEN, I. CL: F-TH, *3e-breidan* / I. CL: *dilatate*, *extendere*; en VERBREIDEN, I. CL: *divulgare*; H-D, *breiten* / I. CL: AL: *preittan* / I. CL: A-S, *gebrōdan* / *gebredan* / I. CL: *dilatate*, *extendere*; A-S, *ofer-brōdēdan* / I. CL: *operire*, *velare*; waer van 't A-S, *brōdels* / *stragulum*; en *ofer-brōdēlse* / *operimentum*; en A-S, *under-brōdan* / I. CL: *substernere*; en A-S, *to-brōdan* / I. CL: *ampliare*; overdrachtelijk is hier van ontleent ons BREIDEN, I. CL: *Empho*: BREYEN, en volgens de oude *Dialect*, BRAEYEN, I. CL: F-TH, *brēdan* / I. CL: *contexere rete*, *vittam*, &c; *nectere telam*; om dat zulk geweesel zo bijzonderlijk kan meê-geven; waerom men ook zeit, *Het kan rekken als gebreyde boezen en netten*. Hier toe mede ons BREIDEL, m: H-D, *breidel* / M. A-S, *bridel* / *bridl* / *bridels* / *brēdplg* / Angl: *bridle* / *frenum*, *habena*, *retinaculum*, *unde* & Gall: *bride*, & Ital: *briglia*; vermits vlegt-wijzig gemaakt of gebreid: waer van verder ons BREIDELLEN, waer voor men ook by *Kiliaen* vind BRILLEN, I. CL: A-S, *briddian* / *briddigan* / I. CL: *frenare*, *refrenare*; Gall: *brider*, Ital: *brigliare*; waer toe mede ons BREID-NAET, *sutura nexilis*, *reticulata*; enz. Van BRÉÉD, BREID, komt ook ons BRÉÉDTE, BREIDTE, f: en BRÉÉDHEID, f: H-D, *breite* / F. *latitudo*, *amplitudo*; A-S, *brēde* / *extractio*; en A-S, *brøde* / *brōdnisse* / *longitudo*; en onze *Composita* BRÉÉD-BYLE, f: *ascia*; BRÉÉD-VOET, m: *pansa*, *lazines*; BREEDEN-RAED, m: *publicum concilium*, *Senatus pratorianus*; *Consilium pratorianum*, *aulicum*, *publicum*; enz.

Maer onder een *Allem: Dialect* van P in plaats van B, gelijk by 't reetsgemelde AL: *preit* / *latus*, en *preitan* / *extendere*, *dilatate*, kan ook, met een voorvoeginge van S, ontleent geweest zijn ons SPREIDEN, † SPREE-

BR.

DEN, I. CL: A-S, *sprōdan* / *spredan* / I. CL: *extendere*, *dilatate*, *spargere*, Gall: *esparde*, Angl: *spreade*; en ons SPREIDELINKS, *sparsim*, *passim*; en SPRÉÉD, BED-SPRÉÉD, en SPREID en SPRIED, n: *Fris*: SPREEDER, m: *toralium*; om 't overspreiden, AL: *3e-spreetan* / I. CL: *dispergere*. Gelijk ook uit het *Prater*: met O, of de gelijkwaardige OE, op gelijke wijze kan gevormt zijn ons BESPROEDEN, *Empho*: BESPROEYEN, I. CL: *aspergere*, *inspergere*.

Als men dit woord BREIDEN, BREYEN, aen dien, die de R niet onbelemmert kan voortbrengen, vergt om nae te zeggen, zo ontdekt zig terstond zeer kragtig zijn gebrek; welke zaak uit boerterije dikwijls gedaen word, voornaemlijk omtrent kinderen. Hier toe derhalven gevoeglijk ons BREIDEN, BREYEN, I. CL: *literam R inarticulatè*, *ineffigiatè proferre*; 't gene uit dezen hoofde mede onder de klank-nabootfende woorden kan getelt worden.

De verandering van de A in 't *Prater*: ver- toont zig insgelijks in ons BRADE, BRAEYE, f: *kuit*, *venter cruris*; dat ook vermits hare breedte, hier toe gevoeglijk komt.

Van 't A-S, *brud* / het Wortel-deel van 't *Prater*: *Subj*: zijn 'er mede Gelijkvloeiende *Verba* gesproken, als A-S, *at-brudan* / I. CL: *anferre*; A-S, *on-brudan* / I. CL: *expergisci*; en A-S, *on-brud* voor *on-bruded* / *suscitatus*; als mede A-S, *brudan* / *ot-brudan* / I. CL: *liberare*.

Maer dit zelfde *brud* / in onze *Dialect* overgebracht zijnde, maekt ook † BRUED, BRUID. Dus vinden we hier in geen onwaerschijnlijken oorspronk van ons BRUID, f: A-S, *brūd* / *brīd* / F-TH, en AL: *brut* / Dan: *brud* / Angl: *bride* / Sax: *brude* / H-D, *braut* / F, L-Fr: *breed* / *brēpd* / F, *sponsa*, als eene uitgeleide en verloste uit het huis der Ouders, even gelijk in 't A-S, *brūd* / *sponsa*, en *brūde* / *extractio*; of anders, ziende op de eerste grondbeteekenis van het *uitbreiden*, als eene dogter die ten huwelijk word uitgegeven om het geslagt te vermeederen. Deze uitlegging blijft ook hare waarde behouden

by

BR.

by het M-G, *bruths* / F. *filii uxoris*; *Es marus*; en 't oude Kimbr: *brudur* / F. *poëticè, qualibet femina (juxta OL: Wormianum, Liter: Dav: in 40. p. 211.)* Hier toe verder ons zamenzetfel BRUIDE-GOM, m: F-TH, *bruth-gomo* / M, Yl: *brud-guma* / M. A-S, *brud-guma* / *brud-guma* / *brud-guman* / M. H-D, *brauti-gam* / *breuti-gam* / *breut-gam* / M. Sax: *brude-gam* / L-Fr: *brigeman* / M. en Angl: *bride-groom* / *sponsus*; betoekenen de deze *terminatie GOM, gomo / gume / guma* / en *gam* &c, *eenen aengenomen man, opziender, bezorger, en bestierder*; gelijk M-G, *gumem / marem*; M-G *guma-kundis / masculinus*; F-TH, *gomo / gome / goma* / AL: *comunen / maritus, vir*; A-S, *guma / homo, vir, Es vigilans*; mede eertijds by ons † GOEM, † GOOM, *observatio, custodia, consideratio, cura*; en derhalven niet alleen een man, maer ook een bezorger en voogd; gelijk mede hier van ons † GOMEN, † GOOMEN, I. CL: en † GOOM NEMEN, *curare, observare, considerare; custodire*; M-G, *gaumjan* / I. CL: *videre*; A-S, *guman / gooman* / *leguman* / I. CL: in 't Zwitsersich *gaunen* / I. CL: *curare, observare; Es gubernare*; waer van ook ons † GOOMER, † GOMER, *Zwitsch: gauner / M. curator, custos, vulgò Gomarus*. Het M-G, *brud-fathis* / M, *sponsus*, heeft eene even dietgelijke betoekenis, vermits het M-G, *fads* of *fathis* in agterlatinge zo veel zeit als een *bestierder, bezorger*, gelijk ik in onze *Grandst: I. Verband: S. VIII*, heb aangewezen.

De *Composita* van ons BRUID tyn ons BRUID-GAVE, f: BRUID-STUK, m: *sponsale munus, parapherna*; eene gifte aen de Bruid boven het huwelijksgoed; BRUID-LÖFTE, contr: BRUILÖST, f: F-TH, *brat-louffit* / F, A-S, *brud-loppa* / H-D, *braut-lauff* / M. *nuptia, convivium nuptiale*; van † LÖFTE, *promissio*; wordende gewoonlijk, ten minste in onze Steden, van de Bruids-zijde bekolligt, en daerom met regt BRUID-LÖFTE, en niet *Bruidgoms-lofte* geheeten. Wijders BRUIDLEIDER, m: *paranympus, ductor sponsae*; en BRUIDLEIDSTER, f: *promuba, comos sponsae*; en BRUID-SCHAT, m: *dos, dotis*; huwelijks goed van de bruids-kant.

Maer by ons wil ook het woordje BRUID

BR.

vog eene gantsch andere betoekenis, strijdig met alle de vorige lieflijkheden; naemlijk BRUID, *colluvio, colluvies ex vasis, quae percis datur; Es tr: sterens liquida*; als zijnde allerhande ruigte, drek en slobbering, die men slegts de morsige varkens voorwerpt. Zo dit tot dezen Staat behoort, is het te betrekken tot het *Præf: Subj: van 't A-S, bredan* / II. of III. CL: *auferro*; als om weg te werpen; met dezelfde overdragt als ons † BERN, *colluvies, Es tr: sterens liquidum*, van ons † BEREN, *ferre*. Dog of de Wortel-deelen BRIED en BRUID &c, waer van we straks zullen spreken, niet vry wat meerder regt op deze BRUID hebben, zou ik twijfselen; en zo 't zoo is, dan moet 'er de BRUIDLEIDER, m: de bern-bleker of nacht-werker, *copropborus*, mede by.

Het Wortel-deel:

BRIED of BRIET, BRUID of BRUIT, enz.: Van beids met T en D vind ik de Oude stammen hier toe behoorig; andersints agt ik het niet veilig de eene voor de andere te nemen. Dus Yl: *brinota / braut* (in *Subj: bruti*) / *bratenus* / II. CL: 2, *frangere*; in 't *Præf: eg brpt / frango*; waer tegen men in een overdragigen zin, (even als by ons BAKKEN, *frangere*, en GEBREKEN, *deficere*), wederom ontmoet het A-S, *a-breothan / a-breath / a-breothan* / II. CL: 1, *deficere*; als mede met de t (in plaats van de th / die eigenlijk onze D beantwoord) het A-S, *a-breotan / a-breot / a-breotan* / II. CL: 1, *torpescere*; zijnde de vadrigheid eenegewoone ramp by 't verarmen en gebrekkig worden: gelijk men ook zo wel met t als th vind het A-S, *a-breotan / socors*; en 't A-S, *a-breothan / nugax, degener*; en A-S, *a-breothapfle / ignavia*. In 't Ylandsch vertoont zig mede nog de d / in steē van de t / in het Yl: *brid / confringo dantibus*, in *Præf: brudde* / in *Par: Pass: brudur* / IV. CL: 2, welk *Præter: wel hier in de gedaente van de Geleijkvloeienden met den uitgang de komt, dog egter, vermits brid in 't Præfens eene vocaelwisseling aenwijst, met reden aen te zien is, voor een verloopend Præter; ontloent van*

BR.

BR.

van 't *Prater*: *Subj*: in dien tijd; toen 't bovengemelde *brïoota* ook nog met *ð* gebruikt wierd: 't welk de affpruitelingen mede zullen bevestigen. Dit alles in ouze *Dialect* herstelt zijnde, komt daer uit † *BRIEDEN* (of † *BRUIDEN*), † *BRÓÓD* (of † *BROOD*), † *GEBROEDEN*, II. CL: 3, of ook † *BRIETEN* OF *BRUITEN*, &c, II. CL: 3. Want *UI* en *IE* beantwoorden beiden de *A-S*, *eo* / en passen elk by dit soort van *Verba's*, volgens onze *Grondsl: II. Verband: §. VII.*

Tot het *Wortel-deel* van het *Præsens* behoort vooreerst het *Yñ*: *brite* / *M. partitor*; en tot een diergelyk *Substant*: het *A-S*, *brītan* / *brptan* / *for-brptan* / *forbrētan* / I. CL: *frangere*, *difsecare*, *conterere*, *friare*; en met eene inkorting van *i* / het *Engelsche* *brittle* / *fragilis*; en ons † *BRITTE*, in 't *Geldersche* *BRËTTE*, *BRETE*, *f*: *frustum sive pars cespitis*; *H-D*, *breter-holz* / *lignum asseribus scindendis idoneum*; Wijders het *Geldersche* *BRIDSEL*, *krakeling*, *spira*; om zijne brosheid en 't kraken of knappen: gelyk mede, zo 't my toeschijnt, ons *BRYZEL*, *mica*, & *olim friabilis*, welluidenshalve gekomen is voor † *BRIDSEL* OF *BRITSEL*; waer van weder ons *BRYZELEN*, I. CL: *in micis frangere*; en *VERBRYZELEN*, I. CL: *A-S*, *brpsan* / I. CL: *conterere*, *Gall*: *brifer*; hoewel het veranderen van *IE* in *Y*, vermits buiten den gemeenen trant loopende, onder geene *Dialect*-regel behoort, maer alhier uit de *Euphonic* zou moeten gebooren zijn; gelyk ook voor het bovengenoemde *Geldersche* *BRIDSEL* met eenen by *Kiliaen* gevonden word *BRYZELINK*, *krakeling*, *spira*. Vorder schijnt ook (met dezelfde overdragt als by ons *BROEK*, *bracca*, van *BREKEN*, *frangere*) van dezen stamme afkomstig te zijn ons *BRIDSE*, † *BRÉDSE*, *bracca*; & *tr*: *Subligar*; *quin etiam Coleus*; waer van ons *BRIDSE SLAEN*, *solea pulsare nates*; en *BRÉDS-RIEKEN*, *olere bircum*; dog hier aen hapert nog, dat men ook voor de *E* of *I* by dit woord de *A* heeft als *BRADSE*, *BRADDE*, *coleus*, *testiculus*; 't gene by dezen stam niet wel en vijt: mijn vermoeden is, dat ze tot het vorige Stam-woord *BREED* &c. zullen behooren, dog de zins-overdragt kan ik daer nog niet op uitvinden na genoeg.

II. Deel.

Maer ten opzichte van het bovengemelde *A-S*, *brptan* / heb ik nog by te brengen, dat hier mede in 't *Zakelijke* ten vollen overeenkomt het *A-S*, *brptas* / *Britanni*; *brptene* / *brpten-land* / *brpt-land* / en *brptta-eiland* / *Britannia*; even of het zeggen wilde, *het Eiland van Oud-Gallien afgescheyt*; gelyk by sommigen het *Canael* voor eenen inbreuk van den *Oceaan* is gehouden. Dog aengezien de naem van *Britannia* etlijke Eeuwen ouder is, dan de komste der *Angel-Sakfen* op dat Eiland, zo is de oorspronk van dat woord niet in hunne tael, maer in de *Oud-Brittsche* of *Oud-Gallische* te zoeken, waer van het *Kornisch*, *Wallisch*, en *Armorisch* nog overblijffels zijn. *Pezron* verhaelt in zijne *Antiqu: de la Nation & de la Langue des Celtes ou Gaulois*, p: 379, dat in 't *Armorisch* *Britt* of *Bridb* zo veel zeit als by *Ons* *beschildert*, en *Tan* of *Stan*, by ons een *landstreek*: dit zou overeenkomen met het bekende verhael, dat de *Oude Britten* met *blauwe* verwe hunne *Lichamen* en *Schilden* bestreken, beteekende dus *Brptas* het zelfde als 't *Latijnsche* *Picti*, zo als de *Romeinen* hen noemden: waerom ook het kruut *Britannica*, welks sapt tot die *blauw*schildering diende, in het *A-S*, *hæwen-hydele* genoemd word, d: *i*, *blauw-huiden-kruut*; want *A-S*, *hæwen* / *glaucus*, *color caruleus*, & *colum*; en *A-S*, *hpd* / *hpdde* / *coriwn*, *pellis*, *cutis*. 'T is derhalven niet waerschijnlijk dat deze naem *Britannia* uit het *A-S*, *brptan* zou afdaelen.

Dog, om weder te keeren tot de egte spruiten, men vind uit het *Prater*: het *F-TH*, *brothe* / *AL*: *prodi* / *fragilitas*; *Yñ*: *brōt* / *N*, *fractio*; & *tr*: *delictum*; en ons *BRÓÓD*, *w*: *Yñ*: *braud* / *N*, *F-TH*, *brot* / *broot* / *N*; *A-S*, *breod* / *AL*: *proti* / *H-D*, *brod* / *brot* / *N*, *Angl*: *bread* / *panis*; hebbende dezen naem met regt, niet alleen, vermits gemaekt van verbroken of gemalen graen, maer ook voornaemlijk, om het algemeene oude en nog by velen levende gebruik der volkeren, van, het brood meer te breken als te snijden; gelyk ook van de *Apostelen* verhaelt word *Acto: II. 42. Dat ze volberdeden in de brekinge des broods*. By overdragt neemt men ook ons *BROOD*, als by uitstek het edelste

H h h h

ste

BR.

ste aller spijzen, voor alle levens-onderhoud, *victum & amicum*; als ZYN BRÓÓD WINNEN, *questum querere*; omtrent met gelijke zinspellinge als by 't Grieksche *βρωτός, panis, esca*; en 't *βρωτός, comestibilis*; waer op ook ziet ons † BRÓÓDLING, H-D, *brötter* / en *brötting* / *convictor, domesticus*; een huisbediende die van zijnen Heer en Meester onderhouden word; en ons BRÓÓD-DRONKEN, *proterous, fortuna dulci ebrius*; als te weeldrig door overvloed; en BROODELOÓS, *carens pane*; en BROODELOOZE KONSTJES, *artes steriles, faciles, nihil ad farinam facientes*.

Ook ziet op het breken het Vlaemsche BRÓÓTSE, by ons Houweel, *bipalium*; om 'er de Aerde meê te breken, om te roeren en brosch te maken; en ons † BRUTTE, *frustum sive pars caespitis*; F-TH, *bruttan* / I. CL: *frangere*; als mede ons † BROOTSCH, † BRÓDSCH, *Euphon: BROOSCH* en BRÓÓSCH, en BRÓSCH, BRÓS, en † BREUSCH, F-TH, *bruzij* / *fragilis, caducus*; en ons BRÓSHEID, F-TH, *bruzzi* / *fragilitas*; en by verzagtinge van de S in Z, ons † BROZEL, † BREUZEL, en † BROZEM, *mica*; & *friabilis*; waer van ons † BROZELEN, † BREUZELLEN, en † BROZEMEN, I. CL: H-D, *bröfelen* / I. CL: *in micas frangere*; als mede BROZEKEN, BROSKEN, *colburnus, unde Gall: brodequin*, en Ital: *borzachino*; als halve of afgebrokene herten.

Dog op 't gebrekkige, 't armmoedige, en vadsige heeft zijn opzigt niet alleen het reets-gemelde A-S, a-brothen / a-broten / *socors, nugax, degener*; en 't A-S, a-brothenpffe / *ignavia*; uit het *Prater: Particip: ontleent*, maer ook uit het *Imperf: Indic: of Subj: ons* † BRÓDDE, armelijk, slordig, vuil en beuzelig, *faedus, indecornus, turpis*; & *sordes, turpitude*; waer van ons BRÓDDEN, BRÓDDELEN, I. CL: *olim Refarcire res veteres & obsoletas, nunc Ineptè operari*; en A-S, *brogmian* / I. CL: *corrumpere*; waer toe ons BRÓDDER, BRÓDDELAER, *m: ineptus operator*; en † BRÓDDIER, *podex turpis, annus stercore foedatus*.

En, in den zelden zin, met UI, uit het

BR.

Wortel-deel van het *Præfens*, ons BRUID, *drek, colluvies, sordes, & stercola liquida*; waer toe ons BRUID-LEIDER, nacht-werker, *soprophornus*; welke woorden my hier toe eigender schijnen, dan tot het Wortel-deel BRÉÉD hier voor vermeld. Verder hier toe mede ons BRUIDEN, BRUYEN, BRUUSEN, *Euphon: BRUSSEN*, I. CL: H-D, *brühen* / I. CL: vullaerdig quellen, *vexare*; waer toe ons *Adject: BRUSCH, BRUSK*, ook oul: † BROSCH, en † BREUSCH, *seron, præcept*; als mede 't *Verbum HEEN-BRUSSEN, HEENBRUYEN*, I. CL: H-D, *hntweg-britschen* / I. CL: *terga dare, nates præbere; immodestè aufugere*; en † WINDS-BRUID, *ventus vorticosus, procella; & vortex aquarum*; als door zijne kragt byna alles verbrekende.

Het Wortel-deel.

BRUIK en BROOK; in het A-S, *brucan* en *brucan* / *breac* en *brec* (in *Subj: bruce*) / *brocen* en *gedbrocen* / II. CL: I, *frui, occupare, digerere, prodesse*; dat in onze *Dialect* maekt BRUIKEN, † BROOK, † GEBROKEN.

Hier toe behoort ons † BRUIK, nu GEBRUIK, *m: A-S, broce* / *brec* / H-D, *gebrauch* / M. AL: *bruchi* / *fractus, usus*; waer van ons † BRUIKEN, nu GEBRUIKEN, I. CL: F-TH, *bruchan* / *gebruchan* / I. CL: AL: *bruchan* / *bruchan* / I. CL: H-D, *brauchen* / I. CL: *frui, uti, fungi*; waer toe ons BRUIKLYK, GEBRUIKLYK, H-D, *breuchlich* / *gebreuchlich* / *solidè*; A-S, *brucinge* / *functio, frustio, occupatio*; en A-S, *bruce* / *utilis*; en ons BRUIKBAER, *usui aptus*; en ONBRUIKBAER, *ineptus usus*. Wijders het A-S, *brucian* / *brucean* / *brucian* / *brucian* / I. CL: *prodesse*; A-S, *brec* / *incrum*; en 't AL: *bruchi wesan* / *prodesse*; als mede 't AL: *he-bruchicht wesan* / *fungi*.

In het *Prater*: en *Præf*: vind ook zijnsprong ons † BROKE, BREUKE, † BRUIK, *consuetudo, usus*; waer van † KOREN EN BROKEN, of KEUREN EN BRUTKEN, *leges & consuetudines*; welke spreekwijze ook by *Kiliaen* te vinden is.

† BUICH,

toe ons BRUIKBAER / gebreuchlyk / *utilis*; en ons BRUIKBAER / *utilis*; en ONBRUIKBAER / *inutilis*; anders het A-S, *brucian* / *brucian* / *brucian* / *brucian* / I. CL: *prodeffe*; A-S, *brucian* / *brucian* / *brucian* / *brucian* / *brucian*; en 't AL: *brucian* / *brucian* / *brucian* / *brucian* / *brucian*; als mede 't AL: *brucian* / *brucian* / *brucian* / *brucian* / *brucian*; In het Praet: en Praet: *brucian* / *brucian* / *brucian* / *brucian* / *brucian*; spronk ons † BROKE, BREK, *brucian* / *brucian* / *brucian* / *brucian* / *brucian*; *confuetudo*, *usus*; waer van: *brucian* / *brucian* / *brucian* / *brucian* / *brucian*; BROKEN, of KEUREN EN BREKEN, *brucian* / *brucian* / *brucian* / *brucian* / *brucian*; *confuetudines*; welke spreekwijze de *Kiliaen* te vinden is.

DAEF of DAEV, en DIEF, in 't A-S, *deafan* / *deaf* / *gedafan* / III. CL: 2, *oportere*; 't welk overgebracht zijnde in onze *Dialect*, zou maken DAVEN, DIEF, GEDAVEN, III. CL: 2.

Hier toe het A-S, *dafnath* / *deces*; uit het Kimbrische *passivum*, dat de ii agter 't Wortel-deel neemt, gevormt; en 't A-S, *dafnath* / *deces*; *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf*; *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf*; *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf*; *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf*; en *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf*; waer toe ons DÉFTELYK, *optimè*, *opportundè*; en DÉFTIG, *DÉFTELYK*, *gravis commitate con-*

deaf / *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf*; *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf*; waer toe volkomen passivum onze vreemdschijnende spreekwijze, wanneer men zijn genoegen wil uitdrukken over 't gene ymand voor ons doet, zeggende, 'T IS DUBBELD ONDIEFT, *optimè*; *quam maximè convenit*; hebbende 't onze de T agtersen; gelijk het bovengemelde A-S, *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf*; en komende dit vreemde ON, niet als ons *privativum*, maer even als het A-S, *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf*; strekkende tot zinstijving, of betekenende zo veel als AEN of IN by Ons, zijnde het A-S, *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf* / *deaf*; *negativum* UR en niet ON.

Kiliaen meld ook in zijn Woordenboek van 't Saxon: DAVEN, *furere*, *infruire*; en
Hhhh 2 van

DA.

van † DAVEN, *nutare*; waer van gesproken is ons † DAVEREN, I. CL: *olim Nutare, vacillare, tremere, contremiscere; quin etiam Vibrare, coruscare, & micare*; nu gewoonlijk by ons DAVEREN, I. CL: *contremiscere magno fremitu*; voor Dreunen met een zwaer gedruisch. Dog alle dezen vertoonen geene de minste gemeenschap van zin met dit A-S, *ðafan* / III. CL: 2, even zo weinig als ook de beteekenis van ons DIEF, A-S, *theof / fur*, met deszelfs *Præterit*;, zo dat, mijnes agtens, voor die eenen anderen oorspronk op te zoeken is; passende dit laatste beter by ons volgende DUIV, in deze Proeve.

DE.

De Wortel- en Zaek-deelen.

DEY, DOO (of DOOD); in 't Yfl: *depa / doo / daaen* / III. CL: 2, *mori*; Angl: *to die / mori*; to *be dead / mortuum esse*; en A-S, *ðpdan / mori*; en *gedead / mortuus, defunctus*.

By dit Yfl: is eenigfints een onregelmatig verloop van klinkers, zo dat de *Dialects*-overbrenging niet volkomenlijk past opeeninge *Classis* van onze ONGELYKVLOEYENDE *VERBA*. Ook schijnt 'er, volgens de takken, eene *Exphonische* agterlating van de *d* of *th* / ten einde van de *accent-silb* stand gegrepen te hebben; 't gene ook zeer gemeen is onder Ons. Met heritellinge van deze *D*, vind men eenigfints gelijkformig aen den ontleenden tak uit het *Præterit*: ons DÓÓD, *m*: en *f*: M-G, *dauthus* / M, Yfl: *daude* / M. F-TH, en AL: *tod* en *dad* / A-S, *death* / L-Fr: *dead* / Angl: *death* / H-D, *tod* / M, *mors*; en ons DÓÓD, M-G, *dauths* / Kimbr: en Yfl: *daudur* / F-TH, en AL: *toot / dood* / A-S, en Angl: *dead / death* / *Dau*: *død* / H-D, *tdt* / *mortuus*; waer van ons DOODEN, I. CL: M-G, *ga-dauthjan* / I. CL: Yfl: *deida* / I. CL: H-D, *tdten* / I. CL: L-Fr: *depen / occidere*; en 't M-G, *af-dauthjan* / I. CL: *morti tradere*; en 't M-G, *passivum*, *gadauthnan / mori*. De harde lange *oo*, by ons DÓÓD, welke in onze Gemeenlandsche *Dialect* plaats heeft, word bevestigd

met de M-G, *au* / de A-S, en Engl: *ea* / en zelf ook met de Kimbr: en Yfl: *au*; waerom ik ook gisse, dat in dit stuk het Yfl: *Præterit*: met zijne *oo* / die eigenlijkst onze langezachte *oo* of *oe*, beantwoord, verlopen is. Het *genus* van ons *Substantivum* DÓÓD is al van ouds *Mascul*: en *Femin*: van beids geweest, volgens de oude spreekwijzen *TER DÓÓD TOE*, en *IN DEN DÓÓD*; by onze Taelverwanten egter vertoont het zig *Masculinum*.

Onder de vele *Composita* van ons DÓÓD zijn 'er ook eenigen van opmerkelijke beteekenis, als het Vlaemsche † DÓÓD-KÉÉRSE, nu stal-licht, *ignis fatuus*; uit hoofde van der Ouden bygeloovigheid, die zulke salpetrige stal-lichtjes als voortteekens van ymands dood rekenden: en WEDER-DÓÓD, *trichomanes*; een kruid van veelderhande kragt, en waer van zelf voorgegeven word, dat het de doodelijke kragt van 't vergift wederstaen kan; en ons DÓÓD-MALE, *f: livor, macula livida*; en DÓÓD-MAEL, *n: convivium post exequias, in honorem defuncti*; ons DÓÓD-NEPE, *f: vellicatio mortifera*; en † DÓÓD-NEPE, *f: livor, sive macula lurida*; als weike, zonder wonde of smerte aen eenig deel van 's menschen Lichaem verschijnende, van 't Gemeen geschat word als eene voorbode van de dood eenes bloedvriends: ons DÓÓD-VÉRWE, *f: color lividus, luridus*; wordende ook deze naem by de Schilders gebruikt voor de eerste ruuwe, en niet genoegsaem gedekte schildering, wanneer het uitgebeelde de vereischte gloed en levendigheid van *Coloriet* nog niet ontfangen heeft. Wijders ons DÓÓD-VYAND, *m: hostis capitalis*; beteekenende dit thans wel een vyand in een zeer hoogen graed, dog evenwel zoo niet dat 'er, na de letter, zekerlijk onder verstaen moet worden, als of de hater den dood zijner weerparty betragten, of wezendlijk begeeren zou; want men past het zelf op levenlooze dingen; dus zeit men *HY IS EEN DÓÓDVYAND VAN DRINKEN*, enz. Voorts, onze spreekwijze van *IN DOODER HAND STELLEN HET GOED*, *humano commercio eximere prædia; demortua manus jus concedere, vulgò amortificare, vide Kilianum*; enz.

Uit eenen Tak van het Yfl: *Præsens* is ontleent het Yfl: *deide / occido*; in *Præt*: *deidde / occi-*

DE.

occidi; waer by ook de afgelatene **d** gevonden word.

Wijders is wel waerdig te overwegen of niet voormaels de alleroudste grondbeteekenis mogte geweest zijn, *ontbonden worden* (vermits het sterven de ontbinding van eenig levend schepsel aenduid), of anders, *overgaen tot eene andere gedaente*, gelijkkerwijs uit het A-S, *þpðan / mori*, ontleent schijnt het A-S, *þpðerian / I. CL: transfigurare*; en 't A-S, *þpðrunga / phantasmata*.

In dezer beider zin zou ook ons † DOODEN, † ONTDOODEN, nu *Euphon: DOOYEN, DOYEN*, en ONT-DOOYEN, I. CL: Angl: *thawe / gelu resolvere; resolvi calore, liquefcere*, beneffens het Yfl: *thþdur / egelidus*, en 't Yfl: *thad thþdnar / I. CL: resolvitur, quod gelu frigidum erat*, hier zijnen oorspronk konnen vinden. En mooglijk ook ons † DODER, DOYER, *contr: DOOR, DORE, n: en m: A-S, ægeg-þpðrin / H-D, dutter / luteum ovi, vitellus*; indien men gisse mogte, dat onze Voorouders in het geven van dezen naem mede van dezelfde gedagten geweest waren, als sommige hedendaegsche *Philosophen*, naemlijk, dat door eene ontvouwing van de leden van het kleine leven in een Ey, 't welk uit den doyer zijn voedsel ontleent, het kieken geformeert word; waer by ook eenigfints toepasselijk komt de zin van het DOYEN, *resolvi calore*, overmits zonder de warmte van broeijing zulk eene ontbinding niet te wege gebracht kan worden; of, zo de Voorouderen zo veer-uit niet mogten gezien hebben, gelijk voor 't naefte in dezen wel te denken is, egter voegt de beteikenis van 't *overgaen tot eene andere gedaente* hier niet qualijk op, dewijle uit het ey op eene gantsch verwonderlijke wijze een levendig schepsel voortkomt. En 't gene deze giffing bevestigt, is, dat het bovengemelde A-S, *ægeg-þpðrin / by ons EY-DORE of DOYER*, zo net met het A-S, *Præfens*, als het onze met onzen tak uit het *Præterit: overeenkomt*, terwijl ze tevens eenen zelfden zin hebben; behalven dat ook 't A-S, *þpðerian (transfigurare)* met zin en gedaente hier zijn item toe geeft.

DE.

De Wortel- of Zaek-deelen.

† DEYG, † DOOG, of † DOEG &c, in 't Onregelmatige Yfl: *thþige / taceo; thþgde / tacui*; IV. CL: No. 1.

Hier mede komen overeen het M-G, *thþhan / ga-thþhan / I. CL: tacere*; het Kimbr: *thugn / silentium*; 't Yfl: *thogul en thþg-mælfstut / taciturnus*; het F-TH, *þoþþhne / doicþhne / arcana, signa occulta*; het AL: *toucnio / taugno / clam, tacitè*; en *taugantu / occulta, arcana*; en F-TH, *tougola / tougolo / in dougli / in tougalnessi / occultè, clam, tacitè, in absconso*; en *tougli / occultus*; en A-S, *deagle / deagol / deahle / latens*; *deagolice / secretè; deagolnesse / latebra*; en *thþaht / velctus*. De A-S, *ea / de F-TH en AL: ou of au / de Yfl: o / en de Kimbr: u / bewijzen*, dat dit Yfl: *thþige / thþgde / eene onregelmatige verloopene verbuiging heeft*, en voormaels onder een andren.rang van geregelde Ongelijkvloeienden behoorde; andersints had ik ligtelijk in twijffel getrokken, of dit Yflandfch niet een basterdwoord ware, zo zeer gelijk 'er 't Latijnsche nae; hoewel ook de *t* van de *th* en *þ* verschilt.

Voor Ons weet ik hier toe geenetakken op te speuren.

De Wortel- of Zaek-deelen.

DÉMP, DAMP, DOMP; in het F-TH, *thþemphan of bi-thþemfan / thþamsta / gi-thþemfit / V. CL: suffocare, operire*. De verwisseling van *e* in *a* is een teeken van Ongelijkvloeiendheid, dog met eene, zoo 't my uit Onze en de H-Duitsche hier toe behoorende takken toefchijnt, een verloopene verwisseling, uit een verleten *Verbum* van de II. CL: dat de *e / die* in *Infm: is*, oulinks in *Præter: voor a of o / en in Præ: Part: voor o of u / verruilde*; zulks dat dan dit *thþamsta* een overgebleven *Præter: zoude zijn* van een tusschentak *thþamfan / I. CL: uit het oudste Præter: thþamf ontleent*, en dit *gi-thþemfit / een Præ: Part: van een anderen tusschentak thþemfen / uit het Wortel-deel van 't Præfens gevormt*; immers daer heen wijzen ons onze woorden DAMP, voormaels ook

Hhhh 3

ook

D E.

ook volgens *Kiliaen*, † *DÉMP*, en † *DOMP*, *m: vapor*, &c; beteekenende in 't algemeen alle zigtbare uitwaseming. Maer deze word zigtbaer, en zelf tot een vogt en in droppels vergaert, wanneer de warme opwalming met een deksel besloten is, of door een nieuwe koeler lugt van boven word nederwaerts geslagen; Dit middel van 't besluiten der dampen in eene pot of ketel gebruikt men ook om 't eetbare te stoven en week te maken: gelijk men mede, wanneer de damp of rook van brandstofte te hevig is, en tot eene gevaerlijke ontvlaming overslaet, zig van 't dekken en smooren bedient om den brand te blussen; en van alle deze beteekenissen, die op de bedomptheid zien, vertoonen zig takken onder Ons zo met als zonder P: (1) De Zigtbare Opwalming in ons bovengenoemde *DAMP*, † *DÉMP*, † *DOMP*, *m: ook † DOM*, en *DOOM*, *m: H-D, dampf. M, vapor, exhalatio, terræ anhelitus*; Yl: *thamb / thomb / N. extensio, tentigo*; waer van ons *DAMPEN*, † *DAMPEN*, en *DOMEN*, I. CL: *H-D, dämpfen / I. CL: vaporare, fumare*; en *DAMPIG*, *DOMPIG*, † *DÉMPIG*, en *BEDOMPT*, *H-D, dämpficht / vapidus, humidus, vapore obstructus*; en ons † *DAMPIG*, † *DÉMPIG*, *H-D, dämpficht / nu by ons kort-ademig, inspiriosus, asthmaticus*; als tedergevoelig en benauewt van den minsten damp of bedomptheid van Lucht; even gelijk ook by 't *H-D, dumpf / M, mucor, fitus*; als uit eene bedompte broeijing ontsaende; waer van het *H-D, dämpfen / I. CL: murescere, fitu corrumpi*. (2) Ten andere de weekheid en stoving door 't bedekken, in het Vlaemsche *DAMP*, *morw, mollis*; en 't daer uit gesprotene *DAMPEN*, I. CL: *vermorwen, mollire, mollescere ex vaporibus*. Nog ook zonder P, om de bedomptheid van licht of belemmering voor 't gezicht, het *A-S, dūn / dūm / dūngend* en *dūmlic / tenebrosus, caliginosus; dūmnes / caligo*; *dūmhof / dūmhol / antrum*; en waer toe ons † *BEDEEMEN*, *BEDEMEN*, I. CL: en † *BEDEEMSTEREN*, I. CL: *obscurare*; en † *DEEMSTER*, † *DÉMSTER*, † *DIMSTER*, † *DÉMSTIG*, en † *DEIMSTER*, *obscurus*; en Yl: *thad dūmmer / I. CL: tenebrae oboritur*. Voorts ons *DAM-BEERE*, *DAM-BEZIE*, *bacca juniperi*; vermits, tot zuivering van de Lucht, op 't vierde dampen gelegd wordende,

D E.

of vermits slaep verwekkende, gelijk zelf de schaduw van den boom geacht word den geest te bezwaren. Insgelijks, om de doffheid en belemmering van gehoor of spraek, of bedompte geesteloosheid van verstand, ons *DOM*, *H-D, dum / obtusus, stupidus, stolidus, mente capus*; en † *DOM*, *H-D, dum / surdus, surdaster*; en *H-D, dum werden / obsurdescere*; en *A-S, dumb / mutus*; *M-G, dumba / dumbg / AL: tumb / Kimbr: dumbr / Dan: dum / Angl: dumb / mutus*; en *A-S, dummes / loquendi impositia*; en ons *DOMMELEN*, I. CL: *sopore, & quasi vapore obratus, affici*; en *DOMMELIG*, *sopore obratus*; even gelijk ook by *Livius* voor een byna uitgedompt vier *ignis sopitus* gezet word: verder ook om de bedomptheid van 't geluid, gelijk in holle en bestotene vaten, ons *DOMMELEN*, I. CL: *bombum edere, strepere*; en *DOMMELING*, *GEDOMMEL*, *bombus, murmur; strepitus*: Nog ook, ofom de damplicht, of als bedompt in 't Lichaem liggende, het *Sax: ingedom*, by ons ingewand, *intestina, viscera*. (3) En wijders de overdrachtelijke vernieling en verzwelging, even als by eene opflaende vlam en schadelijken damp, in 't oude † *DÉMP*, *voracitas, belluatio*; waer van *DÉMPEN*, I. CL: *belluari, prodigere, vertere in fumum & cinerem, pergracari*. (4) En eindeling de volkomene smooring en uitbluffing in ons *DÉMPEN*, *DOMPEN*, I. CL: *blussen, toestoppen*, *H-D, dämpfen / I. CL: extinguere, suffocare, vapores coercere*; en ons *BEDOMPEN*, I. CL: *suffocare, operire*; en *DÉMP-HOREN*, *DOMP-HOREN*, *DOMPER*, *m: sormu, quo candela extinguitur, vaporque obstruitur*; en overdrachtelijk *DOMP-HOREN*, *DOMPER*, en *DOMP-NEUS*, *nasus aquilinus propendens*; als spotsgewijze by eenen kaers-domper vergeleken: en *DOMP-HOREN*, *ardea stellaris*; om zijn langen bek, en 't dompen van dien in 't water om 'er een sterk geluid te doen uitbrommen: gelijk mede op het uitbluffchen van vonken of kleene vlammen met den voet zijne betrekking heeft het Vlaemsche *DAMPELEN*, I. CL: *conculcare*; en *DÉMPEN*, I. CL: *Gerim: Sax: Sic: conculcare, conserere*; &c; 't gene by *Kiliaen* te vinden is. Nog ook, om de volkome smooring van waterloop, ons *DAM*, *m: H-D, dam / M. cho-*

ma,

DE.

ma, agger, agulus fluminibus vel aquis obiectus; & emissarium, casaracha claustrum; en daer van ons DAMMEN, BEDAMMEN, I. CL: H-D, dämmen / I. CL: en A-S, demman / I. CL: obturare, obstruere fluctus aggere vel aggello; en DAM-LOOPER, m: navigium oblongum & angustum, pristis; als een final scheepje, om door de Dam-sluizingen te konnen doorschieten. En of ons DAM, DAMSTUK, † DAME, scrupulus, calculus Inforius, vulgò Domina & in mediis ævis Dama, van de gelijkvormigheid der sloot-dammen, of van 't verbasterde Dama ontleent zy, vind ik twijffelagtig, hoewel ik het laetste voor 't naeste gissen zoude; ondertusschen is van dit DAM weder gevormt ons DAMMEN, I. CL: ludere scrupulis duodecim, vulgò ludere ad Dominas. Dog wat minder als de volkomene smooring is begrepen in ons DOMPELEN, ONDER-DOMPELEN, I. CL: caput alicujus brevis tempore in aqua submergere; zijnde eene korte onderdrukking onder 't water, die, zo ze lang duerde, tot eene volle verstikking zou overgaen.

De Wortel- of Zaak-deelen.

DEN, DIN, DAN, DON, DUN of DEUN; vooreerst in het Ysl: then / extendo; thande / extendi; thandur / extensus; IV. CL: r, dat ik voor een verloopenefoort aenzie; want de vocaelfwisseling in Præter: toont de oude Ongelijkvloeiendheid, en de terminatie de / die by de Gelijkvloeienden past, wederom het verloop. Hier uit gis ik, dat het oudste Ongelijkvl: Verbum in Præs: de e of t / in Imperf: de a of o / en in Præt: Part: de o of u / even als by die van onze II. CL: s, zal gehad hebben; 't gene de volgende takken bevestigen zullen.

Eerstelijk het F-TH, thenan / at-thenan / AL: denan / I. CL: extendere; en fora-denannan / I. CL: protendere; en H-D, dehnen / I. CL: extendere, torquere; uit een tak van 't Præsens ontleent. Tot het Præsens betrek ik mede ons DÉNNE, f: DÉNNENBOOM, m: en tot het Præt: het H-D, danne / tanne / F, dammenbaum / tannenbaum / M. abies, pinus, teda; om zijne hooge uitgestrektheid

DE.

even als het Gricksche ελάτη, abies, van ελαω, promoveo, exagito, word afgeleid: zijnde deze om zijne regtheid zeer bequaemen gemeen tot vloerplanken; waer door by uitsteek de beplante grond dien naem ontfangen heeft; behalven dat ook een harde en effene grond, om zijne vlakke uitgestrektheid dien zelfden naem verdient; hier van derhalven ons DÉNNE, f: H-D, denne / tenne / F, area, pavimentum, tabulatum; DÉNNEN VAN 'T SCHIP, fori, tabulata navium; DÉNNENBERD, m: asper abiegnus, levigatus. In de Noordfche Landen is de Denne de gemeene bos-boom, waer door 't geen wonder is, dat ook de A-Saxen dien naem aen de boschagtige Valteijen gegeven hebben, als A-S, dæne / dem / denne / vallis, locus silvestris.

De oudverlorene U in 't Præterit: schijnt zig nog te vertoonen in ons DUN, by den Vlaming DIN. H-D, dun / Ysl: thunnur / Angl: thin / A-S, thinnæ / thyn / thynne / tenuis, exilis; & vr: liquidus, fluidus, quin etiam rarus; want de ranke dingen zijn of schijnen lang uitgerekt, en de vloeijbare, zoo ze niet ergens in besloten gehouden worden, strekken zig allerwegen breed en vlak uit; even gelijk ook Vossius het Latijnsche tenuis met gelijk regt afleid van het Gr: τελευν, tendere; waer van ons DUNNEN, VERDUNNEN, I. CL: A-S, thunnan / I. CL: tenuare, attenuare, macerare, liquefcere; voeg hier by ons † DUNNE, † DUNNE, f: slaepvan 't hoofd, A-S, thur-wanga / tempora capitis; om de verduuning van het been aldaer, 'ten waer het om de klopping van 't bloed akdaer zo genaemt was, gelijk het ook de slag van 't hoofd heet: die zin van klopping vertoont zig ook in 't volgende DEUNEN, DONEN, DONSEN. Voeg hier by het Geldersche DUNNE, f: inguen; het zy vermits aen 't dunne van den buik, of vermits naby den dunnæ omgewonden darm gelegen. Dat nu in 't A-S, thinne / thunnan / en 't Vlaemsche DIN, de t in steef van onze U komt, is niet om dat die elkander in Dialect beantwoorden, maer zulks wijst aen, dat de eene van een Præsens met e of t / en de andere uit een Præter: met o of u / ontleent is; 't gene overeenkomt met onze voorgemelde giffing omtrent den oudsten Wortelstem.

Wij-

D E.

D E.

Wijders heeft men ook met O in steê van U het H-D, *don/ done/ F, genus tendicula ex fetis equinis torta ad aves captandas*; om de gespannenheid der vogelstrikken, gelijk men zeit, *de strikken spannen*: en verder met den uitgang S of SE of ST agterop, ons DONS, DONSE, DONST, en † DUNST, f: H-D, *dun en donst/ lanugo, lanugo plummarum*; Yfl: *duun/ M. pluma*; Angl: *doun/ plume lanuginosa, flocculi carduorum arescantium*; als of men zeide pluis-wol, pluis-vedertjes; welke, in kussens gevult zijnde, zig bol en wijd uitstrekken: en om de gelijkheid aen de pluiswol noemt men ook alzoo de wollige fijne ruigte boven aen de dodde-rietsstokken, waer van ons DONSE, f: *dodde*, H-D, *donse/ F. typha, clava typhae, sceptrum morionis*; die men spotsgewijze in steê van eenen scepter ymand in de hand sloopt; en waer mee men uit boertery, dewijl ze te ligt zijn om ymand zeer te doen, elkander op den rug slaet; waer van ons DONSEN, I. CL: *pugno sine typha clava in dorso percutere*. Voofts schijnen het Geldersche DONST, en het H-D, *dunst/ M, vapor, nebula*, waer van het H-D, *dunsten/ dünnen/ I. CL: vapores emittere, en verdunnen/ I. CL: evaporare*, mede, om de fijne dunheid der dampen, of om hun vaerdig uitspreiden, hier van ontleent te zijn; gelijk ook ons DONST, DUNST, *similago, medulla tritici, flos, pollen*; 't zy om de dunne fijnigheid en ligte verstuiving, 't zy vermits door dons-dreuningen van 't grover meel afgezift. En, in gelijker voege, en om dezelfde rede mogelijk, met K agter 't Wortel-deel ons DUNKEL-en DINKEL-KOREN, n: Sax: en Geld: *dinkel/ far, ador*; als waer van fijn meel gemaekt word, en ons AMEL-DONK, *amylum, farina sine mola facta*.

Nog hebben we ons DAN, *tum, igitur, sed; & quam, præterquam*; en DOEN, *tum, tunc*; M-G, *than/ cum, ergo, autem*; AL: *denne/ tunc, adhuc, quam*; F-TH, *thane/ A-S, thonne/ inde, tum*; als aenwijzing doende op eene uitstrekking van tijd, of plaets, of redegeving; zijnde mogelijk ook hier toe t'huis te wijzen.

Maer de uitstrekking der dingen kan men

ook zo wel allerwegen heen, by wijze van op- en uit-zwelling, aenmerken, als alleenig in 't lang. Indien dit weleer plaets gehad heeft omtrent de spruitelingen van dezen stam, zo is ten andere, met goeden schijn, het A S, *thindan of a-thindan/ thand/ gehunden en thunden/ II. CL: 2, sumescere*, mede hier toe te betrekken, en voor gelijkstammig, niet voor afkomstig, te rekenen; als vervattende dien byzonderen zin, en komende ten vollen overeen met onzen begiften oudsten Wortelstam; uitgezondert in de D, dat weinig of niet geven kan in dit stuk, dewijl de ND of NN, veeltijds onverschillig in 't gebruik vallen, voornaemlijk in de Land-Dialect. Dus ook A-S, *thuntan/ thunnan/ I. CL: tonare, crepere*; A-S, *dpanan/ strepere*; en *dpn/ sonus, sonitus*; en *dununge/ crepitus*; en *dinne/ procellosus*; Zw: *don/ fragor, fremitus*; en *dona/ intonare*; en Yfl: *dpn/ tono*; *dunde/ tonavi*; IV. CL: 2, en *dunur/ fremitus*; en 't H-D, *dönen/ I. CL: clangere, intonare*; en by ons † DONE, † DEUNE, *tonus, sonus*; allerwelker oorspronk gevoeglijk uit het Præter: is af te leiden, dewijl de klankmaking zijne kragt verkrijgt by 't inprangen der Lugtdeelen in eene opzwellende holligheid, en 't schielijk weder uitbersten van dezelve: en voornaemlijk bromt het geluid in 't holle vaetwerk. Hier van ons † DEUNEN, † DONEN, en DONSEN, I. CL: *tonare, strepere, crepitare*; en met en zonder d/ het A-S, *thunor/ thuner/ en thunder/ F-TH, thonar/ Angl: thunder/ H-D, donner/ M*, by ons DONDER, m: *tonitru*; waer van wederom het A-S, *thunoran/ thunran/ I. CL: Angl: to thunder/ H-D, donnern/ I. CL: en by ons DONDEREN, I. CL: tonitruare*; en Yfl: *thad dunar/ I. CL: tonat*. By de Oude Saxen noemde men ook den Donder-God met eenen naem hier van ontleent, als A-S, *thunor/ contr: thur en thor/ Jupiter*; en A-S, *thunres-dæg/ thors-dæg/ by ons DONDER-DAG, dies Jovis*: Volgens *Thom: Bensonis vocabularium Anglo-Saxon*: zou de Zonne mée voor dezen God mogen aengesehen worden, dewijl ik aldaer vind A-S, *thunres-moder/ en thures-moder/ Latona*, die in de Grieksche en Latijnsche Fabulen voor de moeder van *Apol* en *Diana* te boek staet:

DE.

staet: dog of deze voorbeelden uit geleerde of uit onkundige Angel-Saxische schrijvers getrokken zijn, vermeld ons *Benson* niet, dies zoude ik aen dit *Latona* twijffelen; dewijl de Noordsche Fabelen der Goden, met die der Grieken en Romeinen niet veel overeenstemmen, en van geene *Latona* onder de Noordsche of Duitsche my te voren staet. Van de andere benamingen onzer week-dagen, zie by 't Wortel-deel DING, in de I. Proeve. Tot dezen tak behoort mede ons DONDERSCH, *borribilis*, *abominabilis*, & *valdè*; 't gene sommigen niet alleenlijk in gramschap en 't schelden, maer ook losselijk voor een algemeen by-naem van yver gebruiken; zulks dat *dondersch*, *duivelsch* en *verloekt* niet anders onder hen beduid dan *uitnemend* of *zeer*; en deze wan-tael schijnt eenigen van die zoodanig te kittelen, dat ze eene zedige en gemanierde taelvoering voor laf en zouteloos uitmaken: maer zekerlijk zo dat zout mag heeten, zo is 't van zulk soort, dat nergens toe dient dan om buiten geworpen te werden. Verder mede hier toe ons DONDERBAERD, DONDER-BLADEREN, huislook, A-S, *thunor-wurt* / *sedum majus*, *semper vivum*, *hypogesson*, *barba Jovis*; uit een oud by-gelooft, dat alle dak, waer op dit groeide, Donder-vry was. Voorts ons DONDER-BUSSE, *f: bombardæ*; om 't grove donder-geluid: en DONDER-STÉEN, *m: ceraunia*; een soort van kei-stenen, welke men voorgeeft, dat met de donderbuijen in de wolken geformeert en van daer nedergeslagen worden. Zo 't al waer is, dat niet dan met donder en bliksem zulke steenen gebooren worden, 't gene egter beter onderzoek dan toestemming verdient, zou ik liever gissen, dat dit gebeurde wanneer de bliksemstralen de keijge aerde of het zand op een kort punt by een als in een draeijkolk komende te treffen, etlijke van die deelen snellijk tot een kleinen steen onder een smolt; waer by ook ligtelijk met eene geschieden kon, dat die door dezelfde schichtige en woelende bliksemkracht verder van daer wierd voortgesmeten. Waerschijnlijker keure ik dit, dan dat boven in de wolkstreek zulke kei-stenen gevormt zouden worden.

In een zagter zin van geluid hebben we ook het zelfde Zakelijke deel DON, met een *Dia-*
II. Deel.

DE.

lett-verschil van EU voor O, als DEUNE, DEUN, *m: tonus, sonus, modulus*; & *transl: actus, gestus, ludus, facetiæ*; zijnde eigenlijk het beloop der *accent*-klanken, waer uit de *voys* of zang-wijze word onderkent; en de overdragtelijke boertery ziet op zulke die eenigzints half-zingende toegaet; waer van ons DEUNEN MET YMAND, I. CL: *jacari, mugari cum aliquo*.

Dog ons *Adjectivum* DEUN, *parcus*, & *avarus*, schoon gelijkvormig van gedaente, schijnt my gantich niet van dezen stam te zijn; 't en ware het op eene begeerte of zorge zag, die al te ver wierd uitgestrekt, of al te sterk wierd ingespaunen, als te kommerlijk zijnde voor 't verdunnen van den geldzak.

De Wortel-deelen.

DÉT, DAT, DOT of DUT, in het Yñ: *dett / cado*; in *Præt: datt / cecidi*; even als die van de Yñ: II. CL: 4, volgens onze verdeeling, hebbende in *Præt: Partic: de o*; welke beantwoord word met onze II. CL: 6, en die volgens de overdragt van *Dialect* maken zoude, DÉTTEN, DAT of DOT, GEDOTTEN, of ook wel met eene enkele T.

Tot een tak van 't *Præterit: is* betrekkelijk ons DUT, *m: ook † DOTE, † DOTELORE, f: mentis delirium, error, insania*; waer van ons DUTTEN, VERDUTTEN, I. CL: *oul: ook † DOTEN, † VERDOTEN, I. CL: sussen, Angl: dote / delirare, desipere, unde & Gallic: radoter*; als zijnde een misval in 't verstand. Voeg hier by ons DOTESCHE of DOTESCHE VYGE, *Angl: figge dote / marisca*; 't zy om de sinakeloosheid of vermits te laf zoet, gelijk de al te rijpe en afgevallene vygen. Wijders ons DUT, *n: levis somnus*; eigenlijk een dunne slaep, die na den eten of na vermoeijden arbeid, by 't siilzitten, ligtelijk ymand overvalt, zulks dat hoofd en lichaem afzakken, zoo ze niet ergens steun aen hebben; waer van ons DUTTEN, I. CL: *levi sopore obrutum esse*; nog ook met O, ons DÓTIERIG, DÓDDERIG, *soporatus, somnolentus*; als mede het verlorene *Substant: DÓT*, waer van ons BEDÓTTEN, BEDÓDDEN, I. CL: *fallere, imponere alicui*; eigentlijk door verstricking of bedrog ymand tot een misgreep of

DE.

of val brengen, en † VERDUTTEN, I. CL: *obstundere*; † *obstundi*; als door val of slag stomp worden, of zinspelende op de stomphoed van verstand als men in een dat geraekt.

DI.

De Wortel-deelen.

DIG, DAG of DOG, in 't Yfl: *thiggia* / *accipere*; in *Præter*: *thaa* / *Empho*: voor *thag* / III. CL: 1, hebbende overeenkomst met onze II. CL: 6, of met onze IV. CL: 1, die in *Imperf*: A of O, en in *Præt*: *Part*: de O voert.

Takken hier van zijn het A-S, *thigan* / *thigean* / I. CL: *accipere*; en het Yfl: *thogd* / *bone placitum*; en 't Yfl: *thogut* / *gratus*; met gelijke overdragt als ons AENGENAEM van NEMEN, en als 't Latijnsche *acceptus* van *accipere*.

Indien ons DAG, *m: dies, lux diei*, niet van DYGEN gesproken is, waer van ik by DYG, in de I. Proeve gesproken heb, zal mooglijk in dezen tak uit het *Præter*: geen ongevoeglijken oorspronk daer van te vinden zijn; dewijl de DAG of het DAGLIEHT by uitstek aengenaem en verquiklijk is, voor al wat leven ontfangen heeft, zoo menschen, wee, als kruiden.

Ons DÓG, *é-dós, sed, saltum, fodes*, en 't A-S, *deag* / *licet, est*, heeft ook een gedaente en zin, die met dit veranderde Wortel-deel overeenkomt, in welken gevalle de grondbeteekenis omtrent zoo veel zou willen, als *neemt het zoo*; 't zy men 't aenmerke als eene tegenwerping, gelijk by ons DÓG, *maer, stó*; of als een verzoek van toegeving of inschikking, als by ons DÓG, voor slegts of eijlieve, *licet, saltum, fodes*.

De Wortel-deelen.

DY of DYD, en DUD, in 't Yfl: *dy* / *quasso*; in *Præter*: *dubbe* / *quassavi*; IV. CL: 2. Hier toe ken ik geene takken onder ons.

DI.

De Wortel- of Zaek-deelen.

DIL en DUL of DOL, eerstelijk in 't Yfl: *dil* / *celo*; *dulbe* / *celavi*; IV. CL: 2, en ten andere in 't Yfl: *thil* / *confuse reciso*; in *Præter*: *thulbe* / mede IV. CL: 2.

Dat nu de *th* der Ouden eigenlijk onze D beantwoord, is in mijne *Dialect-regels* aengewezen; en dat men te mets *th* voor D / of deze voor die, in 't M-G, F-TH, A-S, en Yfl: ontmoet, kan men dra bevinden, als men zig in die talen oeffent. In 't Yfl: heb ik deze voorbeelden gereed, 't Yfl: *docht* / *subwiger*; en *thota* / *caligo*; en 't Yfl: *thot* en *thpfsna* / *audacia*; enz. Zo dat van wegen de gedaente dit Yfl: *dil* en *thil* wel van eenerleije geboorte mogte gerekent worden: dog de gemeenschap van zin is evenwel wat duister.

De *i* en *u* in 't Yfl: betoonen de Ongeleijkvloeiende afkomst, dog de *terminatie* de in 't *Præter*: het verloop.

Tot het Wortel-deel van het *Præter* van het Yfl: *thil* / *confuse reciso*, hebben we ons † DILLE, DILLEREN, klappeije, *garrula*; om de sammelpaet; waer van † DILLEN, I. CL: klappeijen, H-D, *dallen* / *dalen* / *dalmen* / I. CL: *garrare*; En ons *Compositum* BEDILLEN, I. CL: *arguere*, en BEDILLEN, *aditare, imperitare*, schijnen ook van dit oude † DILLEN ontleent te zijn, dewijl de bezel-agtige berisping, en 't lastige beschiek en bemoeij-al by 't klappeijen zoo gemeen is. Dog ons DILLE, *f: A-S, dille* / *Angl: dill* / *anethum*, hebbende 't zelve Wortel-deel, weet ik niet tot *dil* / *celo*, nogte tot *thil* / *confuse reciso*, 't huis te brengen, of 't moeste zien op het eerste, namelijk op het bedekken der groene Zonne-schermen, die men wel-eer gewoon was daer van te maken.

Dat U en O, van eenerhanden oorspronk zijn, is onder de *Dialect-regels* vermeld. Op dezen voet zou nu met den uitgang K, ook met *g* / agter DOL, ons DÓLK, *m: Pagine, fica, dolon, & sranst: olim Exisium, Kisti dalle*, O-Fr: en F-TH, *doig* / *volnus*, F-TH, *doicre* / *exisium, mors*, A-S, *doig* / *doij* / *volnus, acatrin*, tot het Yfl: *dil* / *celo*, betrekkelijk.

DL

treklijk schijnen, vermits ons DOLK een kort geweer is, dat onder de kleederen verborgen word; 't en ware men liever 't Latijnsche *dolap* voor de Moeder daer van rekende. Wijders of ook ons DOL, DUL, *furibundus*, *insanus*, op het Yf: *dū / celo*, ziet, vermits men de dollen vast zet, en verborgen houdt, of op het Yf: *thil / confusè recito*, om de ongerijmde praet der dollen, durf ik in goen van beiden vast stellen: by den laetsten zin past al zo wel het A-S, *dollice / dollice / stultè*; en A-S, *dol-scipe / stultitia, error*; waer aen zig wederom zeer nae vermaegtschap toonen ons DOLEN, I. CL: *errare*; en DOOL-HOF, † DOL-HOF, *n: labyrinthus*. Maer ruim zo zeker schijnt my, dat het oude † DOL, DOLE, en † DALE, *Germs: Sax: Sisamb: nu* by ons een Kacuwe, *graculus, monedula*, om 't klappeij-geluid, tot het Yf: *thil / confusè recito*, behoort; benevens het Vlaemsche DOLIK, DOLK, *lolium*, Gall: *ivraye*, als zijnde een zaed van onkruid in 't koren wassende, dat, volgens *Lemery*, de kracht heeft van dronken, en zot, en gevolgtijk malklappig te maken, wanneer het wat rijkelijk onder 't gebakene brood geraekt is.

De Wortel-of Zaek-deelen.

DIN, DUN, DON, in 't Yf: *dina / toso*; en *dande / tomari*; en 't A S, *thindan / H. CL: 2, sumescere*; zie daer van hier voor by 't Wortel-deel DEN, in deze Proeve.

De Wortel- of Zaek-deelen.

DINS, DANS, DONS, in het M-G, *thinsan / thans (in Subj: thinsan) / thansan / H. CL: 2, trahere, attrahere*; M-G, *afar thinsan / H. CL: 2, detrahere*. F-TH, *thinsan of thinsan / dans of thans / gebuften of gebuften / H. CL: 3, trahere*; en F-TH, of AL: *ar thinsan / thinsan / H. CL: 3, extrahere*; 't gene in onze *Dialekt* overgebragt zijnde, zou maken DINSEN, DANS of DONS, GEDONSEN, H. CL: 5.

In het oude *Præter*: vertoont zig ons DANE,

DL

m: Yf: dang / M, H-D, en Zw: dantz / Choreia, tripudium; saltatio; unde vulgò Danfa, Ital: danza, Hisp: danza, Gall: danse, Angl: daunce / als opzigt hebbende op den reij-dans, en het trekken hand aen hand. Hier van ons DANSEN, I. CL: Angl: to daunte / Choreas ducere, tripudiare, saltare, unde vulgò Dansare, Gall: danser, Ital: danzare, Hisp: dançar.

Het Zakelijke deel van 't *Præter*: met O, vertoont zig in ons DONS, *m: GEDONS, n: tremitus, tonitus, saltando vel pulsando excitatus*; waer van ons DONZEN, I. CL: *saltando vel pulsando intonare*; hoewel ook dit DONS uit een toevoeging van de *terminatie S* agter 't Zakelijke deel DON, waer van we in 't Wortel-deel DEN gewagen, en 't gene gelijkstammig met het Zw: *dona / en A-S, thuntan / thuman / tonare, intonare*, is, zoude kunnen geboren geweest zijn.

Ons DONS, † DONST, *lanugo, & plumula subalares molliores*, als zijnde de pluuswol, of de pluus-vedertjes, die men plukt en uittrekt om 'er kostelijke beddekuffens mede op te vullen, en ons DONST, *m: H-D, dunst / M, vapor, nebula*, als welke opwaerts trekt, zou men, ten opzichte van de gedaente en beteekenis, omtrent met gelijk regt, zo wel hier van, als van de voorge-melde Wortel-deelen DEN, DAN, DON, &c, afkomstig kunnen rekenen; 't en ware hier tegen pleiten het H-D, *dun / Yf: duny / en Engl: dunst / lanugo*; die zonder § zijn, en gevolgtijk van dezen Stam niet afgedaekt.

Het Yf: *thig / festinasse & impetuose ceda*, in *Præter: thusif / IV. CL: 2*, 't gene, ten aenzien van de t en n / zijne oud-egte Ongelijkvloeiendheid, en ten opzichte van den uitgang te in 't *Præter*: zijn verloop vertoont, zou ik bynas vermoeden, of het niet tot dezen zekken Stam geoorlogt zy; aengezien de verandering van n voors een *consonans*, ten minste voor een k of t / niet ongemeen is by het Yf: als Yf: *doctar* by ons DONKER, Yf: *thoka* by ons DONKERHEID, en Yf: *doctar* by ons DRINKEN, enz. De zin zoude dan zijn, een haestige gang met geweldige rukken en trekkingen.

DR.

De Wortel- of Zaek-deelen.

DRAE, DRAED of DRAEY, in het A-S, *thraowan* / *throw* of *threw* / *gethrawen* en *threwen* / III CL: 2, *torquere*, *rotare*, *crispere*; & *jacere*; Angl: *to throw* / in *Prat*: † *throw* / in *Prat*: *Part*: *throwne* / *projicere*; naemlijk werpen met een draeij of sflingering.

Te mets vind men onder de oude Taet-verwanten de *w* tusschen twee *vocalen* ten sinde der klemfilbe, waer voor men by ons en anderen de *g* heeft, dog zulk eene *g* / die men gantschelijk mag weg laten smelten, of wel-luidenshalven de *Y* of *D* daer voor weder inplaetsen; gelijk M-G, *spetwan* / F-TH, en A-S-*spitwan* / by ons SPYGEN, en nog gemeenzamer SPYEN, H-D, *spepen* / enz: 'T zelfde lot heeft ook hier plaets; en in 't A-S, heeft men mede de *g* by 't *Partic*: *Præf*: van dit zelfde *Verbum*, als A-S, *thregend* / *torquens*; en *threag* / *tormentum*.

In dezer voege word het Wortel-deel van het *Præsens* beantwoord met ons DRAEY, *m*: *torfio*, *contorfio*, *circumactio*, *gyratio*, & *torus*; waer van ons DRAEYEN, I. CL: H-D, *drehen* / I. CL: F-TH, *thraian* / I. CL: *torquere*, *torrare*, *gyrare*, *circum-agere*; het H-D, schijnt uit eenen tak van 't *Præt*: ontleent te zijn. Verder de *Composita*, welker voornaemste onder ons zijn, BEDRAEYEN, *involvere*; BEDRAEYT STAEN, *perplexum esse*; YMAND IET AEN-DRAYEN, *ex insidiis aliquid alicui tendere*; ONTDRAYEN, *detorquere*, *extorquere*, *exungulare*; en VERDRAYEN, *distorquere*, & *torquendo corrumpere*; EEN VERDRAEIT GESLAGT, *genus mente* & *animo perturbatum*. Voeg hier by ons GEDRAEY, *m*: *commotio*; en het A-S, *thrauw* / *argutia*; als listige verstriek-redenen om ymand bedraeit te maken.

Wederom met de *D* agter aen, zo wel uit het *Præt*: als *Præsens*, het A-S, *thrad* / *thred* / Angl: *thread* / H-D, *drat* / M, by ons DRAED, *m*: *filum*, *stamen*; vermits al draeiende gesponnen. Hier van ons † DRADEN EENE NAELEDE, *acum filo trajicere*. Nog ook ons DRADE, DRAE, en † DRAEY, † GEDRAEY,

DR.

statim, *subito*, *cito*, *celeriter*; F-TH, *thraw* / *drata* / *vehementer*, *celer* & *nimis*; te weten zo schielijk en gezwind als een om-draeij; even-gelijk ons RAD, *celer*, *cito* en RAD, *rota* van eenerleijen oorspronk zijn.

Agter 't Wortel-deel DRAE de *Terminatie* EL of L gevoegt zijnde, zoo schijnt mede hier uit gesproken ons DRAEL, waer van ons DRAELEN, I. CL: *cunctari*, *nectere moram*; en GEDRAEL, *n*: *dilatio*; als be-teikenende eene gezochte vertoeving van ymand die bedraeit staet, of te leuteren, als niet wetende wat hy wil, of waer toe hy zig keeren zal. En met den uitgang SEL of ZEL agter DRAE, ons † DRAZELEN, I. CL: *ober-rare*, *circumerrare*, *vagari*; en DRAZELER, DRAEYELER, *tornio*, *torenta*; en met SF agter 't Wortel-deel het A-S, *thraetan* / *torquere*; waer aen zeer nae komt het Sax: en Geld: DRÉSSELER, *tornio*; F-TH, *thre-lete* / *thralete* / *tormenta*; en ons † DRES-SOOR, *n*: *abacus*, *repositorium*, Angl: *dress-soure* / *dresser*; om de gedraeide tralien, die gewoonlijk aen de spijskas zijn; en daer toe mogelijk mede het F-TH of AL: *tristwen* / I. CL: *thejanrizare*.

Tot een tak van 't *Præt*: behoort het A-S, *throwan* / I. CL: *agonizare*; om de wringing en 't draeijen der oogen in dien strijd: En agter 't veranderde Wortel-deel DRIE, 't gene op dit *Præt*: slaet, dezelfde *terminatie* EL of L, als hier boven by DRAEL, geschikt zijnde, zo vertoont zig ons oude † DRIELE, nu *contr*: DRILLE, *f*: en DRIL, *m*: *torus*, *gyrus*, *vagatio*, *verticulum*, & *trepandum*, *terebrum*, &c, *unde vulgò Trivellum*, Ital: *trivello*; en A-S, *thriþ-hug* / *toratorium*; waer toe onze spreekwijze OP DEN DRIL GAEN, *obambulare*, *ultrò citroque vagari*. Wijders DRILLE, ook in een scherper H-D, *Dialect*; die ons anders ongewoon is, TRILLE, *rhombus*, *quo fila deducuntur*, & *genus tela*; om het draeijen: en † DRILLE, *foramen inforatum*; naemlijk door draeijen of drilling uitgeboort: en *transl*: DRILLE, *f*: *mulier vaga*, *levis*, *metrix*; als op den dril loopende; van een en ander komt ons † DRIELEN, DRILLEN, I. CL: *mositare*, *ultrò citroque curfitare*, *vagari*; en † DRIELEN, † DRILLEN, † TRILLEN, I. CL: H-D, *drillen* / I. CL: *gyros* *age-*

DR.

agere; in orbem versari, rotare; tramam rumbom glomerare, conglomerare fila; en DRILLEN, I. CL: terebrare, sornare; Ital: trivellare; dit woord word meest gebruikt omtrent het slijpen en af- en uit-booren van fijn gesteente of glas, met Amaril enz. Daerenboven overdrachtelijk, ter zake van de beving die by het drill-boren verzeelt gaet, ons DRILLEN, TRILLEN, I. CL: beven, tremere; als mede ons DRILLEN HET KRYGSOVLK, H-D, trillen / I. CL: milites exercere; doende hen slinks en regts om, op allerhande maten, in orde zig wenden en keeren.

Met den Wortel-kinker van het *Præfens* past hier ook niet qualijk by, ons DRAL, *agilis, quoquo versus promptus*; als vaerdig tot allerhande draeiing en roering der leden.

Wijders met de O, die men by 't Engelsche vind, ons † DRÓL, *n: grove draed, filum rude*; als gedraeit; † DRÓL, draeijtof, turbo; om te draejen; en DRÓL, *m: H-D, drol / M, res convoluta, teres rotunda; & tr: stercus duriusculum, pila stercoraria*; als draeiing zijnde; en DRÓL, *gesticulator*; & *tr: pygmeus, homuncio; & ficti demonis genus pumilum, vulgo drollus, trullus, unde & Gall: drol*; om zijne potfige draeijen, quinkslagen, en gebaerden; waer van ons DRÓLLIG, *lepidus, festivus*; als mede het *Verbum* DRÓLLEN, I. CL: H-D, trollet en drollen / I. CL: Angl: trole / *volvare, vultare, & conglobare, & fila rudia & duranere; quin etiam stercus duriusculum egerere; ac insuper, gesticulari, facetum & latum se exhibere*; Gall: droler; en op den zin van dit potfige draeijen en quinkslag maken past ook ons DRAEL- of † DREIL-GAST, *canipeta, umbra*; vermits die tafelbezems gewoonlijk om hunne koddigheid worden aengehaelt; hoewel ook de zin van *dralen*, hier voor genoemt, daer op niet ongevoeglijk komt, alzo dat slag van gasten, dikwijls zo lang by hare begunstigers blijft dralen, tot dat de tafel gedekt is, om mede aen den disch genoodigt te worden.

Agter dit zelfde Wortel-deel DRO, of deszelfs gelijkwaardige DREU, eerst de uitgang T, en dan verder ook die van EL of L gevoegt zijnde, zo krijgt men hier den zin

DR.

van draeiing in ons † DROTEL, DREUTEL, *pilula stercoraria*; en by boertige overdragt ons DREUTELKEN, DREUTELMANNEKEN, *n: pumilio*; waer van ons DREUTELEN, I. CL: *pumilionis passus facere*. Dog zie hier van ook by DRIET, in de I. Proeve.

De Wortel-deelen.

DRÉK en DRÓCHT, in het A-S, *drecan / droht / gedroht / IV. CL: vexare, molestare*; of ook met th voor d: Deze A-Saksische *Classis* komt overeen met onze vijfde, even als by DÉNKEN, DÓCHT; ZOEKEN, ZÓCHT, &c; en alzo, by herstelling van 't verlorene, zou dit alhier maken † DRÉKKEN, † DRÓCHT, † GEDRÓCHT.

In 't Wortel-deel van het *Præfens* is te vinden ons DRÉK, *m: H-D, dreck / M. sordes, illuvies, squalor; excrementum, lutum, cænum*; als hinderlijk van wegen den stank, en de onreinigheid, gelijk ook Yfl: *dregg / F, fax, facis; Zw: drácht / drágg / Angl: dreggs / fax, sedimentum, crassamen*. En van diergelijk een *Substantivum*, of anders by verloop, is ook gesproken het A-S, *drecan / thriccan / I. CL: opprimere, comprimere, vexare*; waer van 't A-S, *drecing / tribulatio*; en 't A-S, *thricnasse / gedrecednesse / gethrecednasse / tribulatio, oppressio*; en *thrpced / gethrcped / pressus, oppressus*.

In dat van 't *Præfens* of *Partic*: schijnt te steken ons GEDRÓCHT, *n: monstrum; & spectrum*; als tot schrik en quellinge geschapen of verziert; en het M-G, *gabtrauhtis / milites*, geeft hier geen onaerdige zinspeling op den krijgsman: dog zie daer van ook by DRAEG, in de I. Proeve.

In het A-Saxisch vind ik ook de p in steef van de e of i / by sommige takken; welke tweederhande *Dialect* my doet giffen, dat ook hier uit gesproken zy ons DRUK, *m: H-D, druck / M. compressio, pressura, oppressio; impressio; & tr: tristitia*; waer van ons DRUKKEN, I. CL: F-TH, *thruccan / truuchan / I. CL: A-S, thrpccan / thriccan / I. CL:*

DR.

I. CL: H-D, drücken / I. CL: *comprimere, unprimere, opprimere*; en HET DRUK OF DRÓK HEBBEN, *occupationibus premi*; en † DRUK-ZALIG, *afflictus, miser*.

De Wortel-deelen.

DREP, DRAP, in 't Yfl: *drepa / drap / drepenn* / III. CL: 1, *occidere, interficere*; 't welk onze III. CL: beantwoord.

Tot het *Prater*; behoort het Yfl: *draap / wax, internecio*.

Onder Ons, nogte onder de Taelverwanten vind ik hier toe geene verdere takken.

De Wortel-deelen.

DRÉSCH, DRÓSCH, en by yerschikking van de R, DÉRSCH en DÓRSCH, in het H-D, *dréschen (treschen) / drésch* en *drósch* (in *Subj: drósche / gedróschen*) / III. CL: 2, *pulsare, ferire; trisurare; frumenta flagellare*.

Uit een Wortel- of Zakelijk-deel van het *Prasens* of *Prater*: het F-TH, *thruscan / drusean* / I. CL: *quassare, excutere*; en A-S, *tharscan / tharscan / thearscan / en therscan* / I. CL: *Dan: tarska / Angl: thresh* / by ons † DRÉSCHEN en † DÉRSCHEN, nu DÓRSCHEN, I. CL: *verbonare; trisurare, messes flagellis excutere*; waer toe ons DÓRSCH-VLOER, *m: DÓRSCH-NERE, f: M-G, gathrasht / area*; en DÓRSCH-VLEGEL, *m: A-S, therscel / tritonzium, flagellum frumentarium*; en DÓRSCH-WAGEN, *m: tribulum*; AL: *drasca / tritura*; H-D, *träsung* / by ons DÓRSCHING, *f: tritura*; met dit Wortel-deel DÉRSCH &c. schijnt van ouder geboorte eenige overeenkomst te hebben het Griekische *baipen, verharare*.

De Wortel-deelen.

DRÉV of DRÉF, en DRAV of DRAF, in het A-S., *drepan* / in *Pras: draap / sendere, vergere*; zie by de VI. CL: zo mede F-TH, *oer-drepan* / VI. CL: *supinare*; deze schijnen eigentlijk tot de III. CL: te

DR.

behooren: en dit in onze *Dialect* overgebracht zijnde, zou maken † DREVEN, † DRAF (in *Subj: DRAVE*), † GEDREVEN, III. CL: 1.

Het Wortel-deel van 't *Prasens* vertoont zig in ons DREVEL, *m: schommelknaep*, Angl: *drbill / mediastinus, seruus*; als wien men herwaerts en derwaerts op den loopzand; waer van ons † DREVELEN, I. CL: H-D, *dreulen* / I. CL: *itare, frequenter ire*. Dog zie ook hier van by DRYV, in de I. Proeve.

Uit het *Prater*: is te vinden ons DRAF, *m: † DRAVE, cursus effusus, succussus, succussatio*; een schokkende gang der paerden &c. H-D, *trah* / M, *cursus strenuus*; waer van ons DRAVEN, I. CL: *succussare*; H-D, *trahen* / I. CL: *currere, cursu effuso efferi*; &c. *assidue ambulare*; en, by 't M-G, *thragjan* / I. CL: 1, *currere*, en *bi-thragjan* / I. CL: 1, *praccurrere*, schijnt 'er een verloop te zijn van F in G. Dog van dezelfde gedaente zijn ons DRAF, *m: en n: filiqua excocta, excussura sedimentum*; en † DRAVIK, wilde haver, wilde opscheuten, *festucago, agilops*; dog ook van dezen zie by 't Wortel-deel DRYV, in de I. Proeve.

Maer, met een *Allemannische Dialect*-verandering van F in B, past by 't voorgemelde DRAVEN, ons † DRABEN, I. CL: *curstare, itare*; en † DRABBERS, schoenen, *calcei*; als ten dienste van 't gaen; en wederom met V of W, mooglijk mede ons † DRAVANT, H-D, *trabant* / Sax: *drabant* / en by verloop nu by ons TRAWANT en TROUWANT, *m: svelles, succussator*; als een die voor zijn Heer en Meester draven en omloopen moet; en LYF-TRAWANT, *m: satelles*; die met zijn Vorst overal mede gaet als tot lijfbescherming: gelijk mede, in den zin van Loopen, het oude † TRAWANT, † TROUWANT, *vagabundus, otiose vagans, scurra, vulgo Trutanus*, Gall: *truant*, Hisp: *truban*, (even gelijk dit middeleeuwfche *Trutanus* van ons TROTTEEN, *curfare, succussare, vulgo trottare*); ondertuschen ook hier van 't oude † TRAWANTEN, † TROUWANTEN, I. CL: *otiose vagari*, Hisp: *trubunwar*.

Het Engelsche te *thras / throve / thriev / proficere, augere, disticere*, te zien by de A-S,

DR.

A-S, II. CL: 1, heeft eenige overeenkomst van zin met het bovengemelde F-TH, *oberephtjan / superare*; als zikende op de vordeering en voorspoed van eenig doen of gaen.

Het Wortel-deel.

DREUN, in 't Yfl: *drun / boo*, in *Præter: drunde* / IV. CL: 2, waer van de Ongelijkvloeiendheid uit de p en u blijkt, en 't verloop uit de terminatie de agter 't *Præter*:

De U in EU of O, volgens de gelijkwaerdige *Dialect* verwisselt zijnde, vertoont zig in 't *Præter*: ons DREUN, m: † DROON, *wemor, & concussus magno sonore*; mooglijk om den dreunklank, en de overeenkomst van grofheid van toon, tusschen 't geluid der zolderdreuning en dat der bulkingen: hier van ons DRETEN, † DRONEN, I. CL: H-D, *dröuen* / I. CL: *concussare, contremiscere gravi sonore*. Overdragtelijk neemt men ook ons DREUN, m: *mos eundi cum aliquo concussa; mos agendi singularis, & modalus cantilenæ, tonus emphaticus*.

De Wortel-deelen.

DRYG en DRÉYG, in 't M-G, *threthjan / threth* (in *Subj: threthau*) / *threthang* / II. CL: 1, *comprimere*; dat in onze *Dialect* maekt † DRYGEN, † DRÉEG of † DREIG, † GEDREGEN, II. CL: 1.

Van 't Zakelijke deel van 't *Præter: DREIG* schijnt afkomstig te zijn ons DREIGEN, I. CL: en Flandr: DREEGEN, I. CL: *minari*; F-TH, *threthwan* / I. CL: *comminari*; H-D, *dreuen / drauen / drohen* / en *trauwen* / I. CL: *minari*; als zijnde alle bedreiging om ymand te drukken of ter neer te zetten, door schrik of vervaring. De M-G, h en onze g agter in de *accent-silbe* zijn als versmeltletters, voor welken *per Euphoniæ* ligtelijk de w weder inspringt, als by 't F-TH, *threthwan* / en dus vind men ook by *Kiliaen* DREUWEN, DRÖUWEN, *minari*. Voorts het A-S, *threagan / threagan* / *threigan* / I. CL: *incredare, corrèpere*; en *threaginge / correptio*. Dog by her oude Friesche † DREIG-BRÖÖD, n: *panis ve-nus*, schijnt my DREIG, volgens eene Frie-

DR.

sche Land-*Dialect*, voor ons *dröög* te komen; gelijk ook A-S, *drage / drige / foccus, aridas*. Maer het M-G, *salhu-thraitjna / mammon* (beteekenende 't M-G, *salhu / opes, possessio, pecunia*, en *thraitjna / compressus*) verbeeld dus niet onaerdig den *Mammon* (welken te dienen ons verboden word) als eenett die door de menigte der goederen overdrukt is.

Het A-S, *ge-thruwen / compactus*, 't gene ik agter de A-S, II. CL: geplaetst heb; alzoo ik het nette beloop van dat Ongelijkvl: *Verbam* niet en vond, zou ten opzichte van den zin, en ook, zoo 't *ge-thruwen ware*, ten aenzien van de gedaente, hier wel by passen; dog de u in *Præter: Part: vlijt* niet al te wel met deze Ongelijkvloeiende *Verba*, die in *Infim*: in 't M-G, *et / of* by ons Y hebben; hoewel men 't in 't Engelsch wel vind, gelijk ook het bovengemelde DRÖUWEN, en 't H-D, *drohen* / insoeffiks al de u vertoont, die met de u gelijkstammig is: ten welken opzichte het A-S, *threthjan / threthgan* / I. CL: F-TH, *threthjan* / I. CL: *pasi*, met den eersten zin van 't M-G, vermits de lijdre bedrkt is, vry nae overeenstemt: gelijk weder ook op dien zin niet quallyk past ons † DROEVEN, BEDROEVEN, I. CL: *dolere, tristari, & turbare*; en DRÖEVIG; *mestus, dolens*; DROEFNIS, A-S, *beofupffe / tristitia, turbulentia*; en 't M-G, *drohen* / I. CL: *turbare*; in *passivo*, *gedroevon / indrohen* / *animo turbari*; en F-TH of A-S, *truoban / he-truaban* / I. CL: *petturbare*; dog zie van dit DRÖEV, ook by DER, in de I. Proeve.

De Wortel-deelen.

DRYM, DRUM, DROM, in 't Yfl: *thrym / sub onere daro*; in *Præter: thrynde* / IV. CL: 2, zijnde meê al van die verloopene *Classis*.

Veel zekers beken ik hier toe niet te hebben. Zoo de oudste grondbeteekenis is *in een gedrukt te worden*, en overdragtelijk de Yfl: zin daer uit ontleent is geweest, dewijl de kort-in-een-gedrongene dingen best derlast verdueren kunnen, zo schijnt in 't Wortel-deel van 't *Præter*: te zitten ons DROM;

D R.

m: pressura; en † DROM, H-D, *drom* / M, *trabs*; also de balken tot verbinding der wanden zijn, om 't uitspatten van wegen de drukking te verhoeden; en DROM, DROMMEL, *m: res simul compacta & densa, res compactiles*; EEN DROM of DROMMEL VAN HUIZEN, *viculus, domus aliquot contigua*; DROMMEL, DROMMELER, *m: strigo; homo corpore quadrato, compactove*; en overdragtelijk ook DROMMEL, *m: spectrum, demon, diabolus*; om dat men tot te meerder verfoeilijkheid die bullebakken zo kortgedrogtelijk gewoon is af te schilderen. Einding van DROM komt het Vlaemsche DROMMEN, DRUMMEN, I. CL: *premere, pressare, obtetere, stipare*; waer van 't GEDROM, *n: pressura*; en mooglijk ook hier van (even als 't vorige † DROM, *trabs*) ons DREMPPEL, DRUMPEL, *limen*; om de drukking van 't gebouw te onderschooren, of om het druk betreden der zelve: dog zie daer van ook iets by TRIMP, in deze Proeve. Hier toe schijnt nog mede te kunnen betrokken worden het F-TH, *drumbo* / *trumbo* / H-D, *troune* / F, *tuba*; by ons mede in de zeer zeldsamen verscherpte H-Duitsche *Dialect* met T in plaats van D, TROMPE, *f: tuba, cornu venatorium, vulgò Tromba, unde Ital: tromba, Hisp: trompa, Gall: trompe*; en 't F-TH, *trumbata* / *tibicines*; waer van ons † TROMPEN, I. CL: *modulari crembalo, canere tuba*; als bequaem om door dit kragtige geluid de menschen in eenen drom by een te zamelen, of om 't volk stout en verhart te maken tot den aenval in den krijg. Insgelijks om dezelfde rede het A-S, *drum* / H-D, *trummel* / *trommel* / F, en ook wederom by ons met T voor D, TROMMEL, *f: tympanum*; waer van ons TROMMELN, I. CL: *tympanizare*; voorts ons TROMPÉT, *f: H-D, tromnette* / *trompete* en *drommet* / Angl: *trumpet* / *tuba bellica, vulgò Trompeta, unde Ital: trombeta, trompetta, Hisp: trompeta*; waer van ons TROMPÉTEN, I. CL: H-D, *trommetten* / *trompeten* / en *drommetten* / I. CL: *tuba canere, clangere*. Van wege de gelijkheid der gedaente noemt men ook den snuit van een Olifant met den naem van TROMPE, *f: proboscis*. Maer, gelijk men in een spreekwijze zegt, *y mand by de neus hebben*, voor *y mand bedotten*, zoo mede met gelijke over-

D R.

dragt ons † TROMPE, *f: fallacia*; en TROMPEN VERKOOPEN, *fallere, dare verba*; waer van ook ons † TROMPEN, BETROMPEN, I. CL: *fallere, circumvenire fallaciis, unde vulgò Trompare, & Gall: tromper*. Dog alle dezen, voor zo verre men op 't geluid ziet, vinden nog ruim zo wel hare Afsceiding by 't volgende RUIM, in deze II. Proeve.

Wederom met D, schijnt hier toe te behooren ons DROM, *m: DROMGAREN, n: H-D, truum* / M, *licium, licii resegmen, caput filorum, festuca*; als te leur gaende endens van de scheering, gering van waarde, om slegts in eenen drom onderen te doen, of waer aen ook wel de wevers het garen knopen. Maer, dewijl men mede in 't H-D, heeft *truum* / M, *frustum, truncus, zignum*, en ein *truum* licht / *frustum candelae*, waer van het H-D, *trümmern* / I. CL: *frangere, frangere, terere, comminere, prosternere*, zo twijffel ik, of dit ons DROM niet eigentlijkst op de afgebroketheid der enden zie, en alzoo met dit H-D, *truum* / *frustum*, van nog een anderen stam, my onbekent, afkomstig te rekenen zy.

De Wortel-deelen.

DRUIS en DROOS, in 't M-G, *druisan* en *gadruisan* / *draug* / *drußang* / II. CL: 4, *cadere, ruere*; 't gene in onze *Dialect* overgebragt zijnde, maekt DRUISEN, DROOS, GEDROSEN.

In 't Wortel-deel van 't *Præsens*, mits met den uitgang SCH of CH voor IG, vertoont zig ons † DRUISCH, *gravior strepitus, fremitus, impetus*; waer van ons DRUISCHEN, I. CL: *strepere*; & *magno strepitu cadere, ruere, irruere*; en GEDRUISCH, *n: strepitus, fragor, cadentium ac irruentium soni instar*.

Van 't *Præter*: *drauß* komt het M-G, *drauß* / M, *ruina*; en daer van 't M-G, *draußjan* / *gadraußjan* / *af-draußjan* / I. CL: *ex alto deorsum præcipitare, deturbare*; en in 't H-D, *dreuschen* / I. CL: *dispergere aquam cum sonitu*; & *transl: bluterare, effutire*; dat tot het andere volgende *Præter*: behoort.

Tot

DR.

Tot het *Præter*: met de zachte O, of hare gelijkwaardige OE of U, past mede ons DROES, *m*: DROESSEM, *m*: A-S, *drogne*/*fax*, *precipitatum*; om 't nederzinken; en gelijk, wanneer 'er in de klier- en zijper- of vogt-vatjes eene verstoppende droeslemstrijking komt, daer door een verdikt gewel of verharding of zweering ontlaet, zo schijnt daer uit ontleent te zijn ons DROES, † DROEZE, *f*: *apostema*, *panus*, *balcus*; en wederom op 't vallen schijnt te zien ons † DROESSEL, † DROSSEL, † DROESTEL, en † DROSTEL, H-D, *troschel*/*turdela*, *turdus minor*; een soort van lijsters of sneppen vallende by troepen op de braeklanden: en, mooglijk zinspelende op de geweldigheid van 't vallen, ons † DROESTIG, † DRUSTIG, *violentus*, *impetuosus*: desgelijks; om de kracht van aenval of overvalling, misschien ons DROES, *m*: *gigas*, *homo valens membris* & *mole*, *fortis bellator*; & *sr*: *diabolus*: hoewel men doorgaends dezen naem verkieft af te leiden van *Drusus*, den Broeder van Keizer *Tiberius*, die dapper tegens de oude Duitschers in de wêr is geweest.

Wijders schijnt tot den zin van *cadere* ook betrekkelijk te zijn ons † DROOSEN, I. CL: *dormitare*, *dormiscere*; als ziende op het gestadig knikkebollen en voorovervallen van de genen die zittende aen 't druilen geraken, en daer toe weder het A-S, *draag*/*barioli*; vermits de oude waerzeggers zig bedienden van droomerijen.

DU.

De Wortel-deelen.

DUIV of DUIF, en DOOV of DOOF; in 't A-S, *dusan*/*deaf*/*dofen* of *gedofen*/ II. CL: 1, *mergere*, *urinare*; 't gene in onze *Dialect* maekt † DUIVEN, † DOOF, † GE-DOVEN, als de II CL: 2. Van 't oude *Præterit*: *Partic*: is by ons nog overig BEDOVEN, *obmersus*, *opertus*, *tectus*, & *quodammodo suffocatus*. In 't F-TH of AL: vind men mede *pi-tuiffit*/*mergit*.

Het Wortel-deel van 't *Præterit* vervat ons DUIF, DUIVE, *f*: M-G, *dubo*/ F, F-TH, II. Deel.

DU.

en AL: *duba*/*tuba*/ F. A-S, *duba*/ Y: *dufa*/ F. *Dun*: *due*/ Angl: *dobe*/ H-1, *daube*/*taube*/ F. *columba*; als gaerne tot v rkoelinge zig dompelende in waterplassen; met het zelfde recht als het Latijnsche *columba* zijnen oorspronk of gemeenschap vind in het Grieksche *κολυμβᾶν*, *urinare*, *aquam subire*; Hier van nu ons DUIVEN-KERVEL, DUIVEN-KRÓP, *fumaria*, *capnos*; een zeker kruid ook *eera-rook* genaemt, en volgens den naem een byzondere werking doende op de duiven; en ons LUIVEN-MÉLKER, *m*: *columbarum allector*, *qui alit* & *curat columbas*; zijnde dit woord MÉLKER spotsgewijze daer by, om dat die liefhebbers met zulk een ernst hunnen tijd daer in verslijten, als of het veel gewin opbragt, dat egter zo min geeft, als of ze de bokken molken, zo *Kiliaen* zeit. Tot een tak van 't *Præterit* behoort mede het A-S, *dustan*/ I. CL: *mergere*, *immergere*.

Uit het *Præterit*: dog by ons met de korte O, hebben wy ook den byzonderen naem van 't manneken, als DOFFER, *m*: in sommiger *Dialect*, DOEFER en DUIVER, *m*: H-D, *tauber*/ M *columbus*.

ONS DUIF, in DUIF-STÉÉN, DUF-STÉÉN, en TUF-STÉÉN, *tophus*, Græc: *Τόφος*, houde ik voor een basterdkind van 't Latijn of Grieksch: en voor een basterd mag men ook aenzien ons † DUIVEN-KATER, DEUVEKATER, *panis aut libi genus*, *quod strenx loco datur natalitii Christi*; als komende mooglijk door 't Walsch, Vlaemsch, of Brabandsch, van *deux fois quater*, vermits zinnespelende op de vier krullen, twee onder en twee boven, welke aen ieder der twee spitse punten van deze Kerstijdbrooden, als ze wat groot zijn, gemaakt worden: immers zoo was de giffing van een mijner vrienden; en is dit, dunkt my, ruim zo goed, als 't gene ik 'er te voren twijfelagtig van vermoedde, naemlijk, of 'er wel eer byzonderlijk eene duive en kater op mogte gebakken, en daer van denaem ontleent geweest zijn, even gelijk als nog die Kerstijdbrooden by ons met allerhande gebakene mannetjes en beesjes, tot vermaak der kinderen, zijn opgeschikt.

Macr, gelijk door 't onderdompelen in het water de vierige kolen worden uitgedoofd, Kkkk en

DU.

en mede ons gezigt, gehoor, en ademing, kunnen bedwelmt en als bedoven raken, zo vertoont zig ook die zin van *bedekken, verstikken, bedommelen, en stomp en kragteloos zyn*, by vele takken van 't oude *Præteris*: als M-G, *daubg* / *cœcatus, lumine cassus*; hier neemt men de bedwelming op de oogten; dog by ons en anderen op de ooren, als H-D, *daub* / *taub* / A-S, *deaf* / *a-deaf* / Angl: *deaffe* / Ysl: *daufur* / by ons DóóF, *surdus*; en DóóF-AGTIG, DOOVERIK, *surdaster, graviter audiens, subsurdus*; en DóóF ZYN, H-D, *taub sepn* / *surdere*; DóóF WORDEN, H-D, *taub werden* / *surdescere*. Wijders ons DOOVE KOLE, *f: carbo*; als uitgebluscht; DOOVE NETEL, *f: H-D, daub nessen* / *F. arctica iners*; als zonder stekende kragt; DOOVE NEUT, *f: H-D, taube nuff* / *F, nux vitiosa*; en A-S, *deaf-corn* / *vitium frumenti*; als inwendig in den groei verstikt. DóóF RóUT, *n: lignum cariosum*; en DOOVE contr: DOFFE VÉRWE, *f: color surdus, lentus, austerus, non vividus*, als zonder gloed, leven of kragt. Nog ook DóóF, contr: DOF VAN ZINNEN, *DOF-GÉÉSTIG, vivacitate deficiens, utcumque melancholicus*; DUFFE, DOFFE LUCHT, *aër vaporens, vapor suffocans*; als den geest en de ademing eenigints bedwelvende, by gebrek van de vrije uitwaseming. Voorts ons DOOVE VINGER, *m: digitus sensu distincto privatus*; en 't M-G, *daubitha haitting* / by ons VERDóóFTHEID DES HÉRTEN, *verstoktheid, cordis induratio*; en ons DOOVE, *dotde, typha; palustris typhæ superior pars*; alzo men agt dat de ruige dons van dezelve, zo hy in 't oor komt, doofheid aenbrengt: en Ysl: *doffe* / *M. stupor*. Van ons DOOF, DOOVE, komt ons DOOVEN, UIT-DOOVEN, I. CL: *extinguere*; en BEDOOVEN, I. CL: *suffocare, operire*; het M-G, *ga-daubjan* / I. CL: *indurare*; 't A-S, *a-deafjan* / I. CL: *surdescere*; en Oud-Fries *Daba* / *surdum reddere, & obstupescere*; als *Dabid hem sijn haud der san* / *si caput ex eo surdum reddatur*; vide *Siccama in Leg: Frision: p: 128.* en het H-D, *teuben* / *be-teuben* / I. CL: *exsurdare, obtundere*; & transl: *domare*; als mede ons † DOOVEN, I. CL: H-D, *tauben* en *toben* / I. CL: *insanire, delirare*; en 't A-S, *bofung* / F-TH, *tobung* / H-D, *tobung* / F, *deliramentum*; ge-

lijk by menschen, die eene verstikking van uitwaseming, en daer door een verhitting krijgen, welke hen de rust beneemt, de heeren ontstelt, en onzinnig maekt.

Wijders, in de lettervorming op de tong verschillen de B en P zeer luttel van V en F, waer door ze by de minste *Dialects*-verandering elkanders plaats innemen: de B, vind men al in deze takken by 't bovengenoemde M-G, *duba* / *daubg* en *daubjan*; 't F-TH, en AL: *duba* / *tuba* / en 't H-D, *taub* en *teuben*: dog ook de P vertoont zig in 't A-S, *dippan* / *dyppan* / I. CL: *mergere, tingere, intingere*: A-S, *dop-fugel* / *mergus*; *dopetan* / I. CL: *mersare*; en *doppettan* / I. CL: *tingere*; en 't A-S, *deaping* / *immersio, tinctura*; en ons DóóP, *m: IN-DÓÓPSEL, n: sause, intinctus, condimentum, embanama*; en DóóP, *m: DÓÓPSEL, n: M-G, daupeing* / *baptismus, immersio, ablutio*; en M-G, *daupeing stike* / *ablusiones calicum*; voor welke P wederom de f of ph komt by 't H-D, *tause* / F, en F-TH, of AL: *dauf* / *douph* / *doupha* / *douphe* / *tauff* en *tauf* / F. *baptismus*: komende wijders van DóóP, ons DOOPEN, I. CL: M-G, *daupjan* / I. CL: F-TH, en AL: *doufen* / *taufan* / *taufan* / I. CL: H-D, *taufen* / *teufen* / I. CL: A-S, *depan* / I. CL: *baptizare*; en ons IN-DOOPEN, I. CL: *intingere*; en UIT-DOOPEN, I. CL: *condimentum absumere intingendo*; en 't Vlaemsche DOPPEN, I. CL: *intingere*.

Voorts, overwegende dat UI en IE gelijkstammig zijn, waer van ik berigt gedaen heb in onze *Grondsl: II. Verband: §. VII.* zo komt ons (mits behoudende deze P by 't Wortel-deel van 't *Præteris*) alhier, als nazijn oorspronk zoekende, te voren, ons DIEP en † DUIP, A-S, *dioop* / *deop* / Angl: *drape* / F-TH, *tuuf* / H-D, *tief* / *profundus*; A-S, *diopan dalo* / *infernum*; als zinspelende op de bedektheid en de onderzinking na den grond van 't water: waer van ons DIEPEN, VERDIEPEN, I. CL: M-G, *diupjan* / *ga-diupjan* / I. CL: H-D, *tiefen* / I. CL: *profundum reddere*; en ons DIEPTE, *f: M-G, diupthja* / F. A-S, *dyppa* / F, H-D, *tiefe* / F, *profunditas*; en 't A-S, *deoppnffe* / *profun-*

DU.

funditas, abyssus; en *diapnife / mysteria, & chaos*. By dit F-TH, en H-D, vertoont zig mede de oorspronkelijke F. By 't verouderde † DUIP, *profundus*, past ons † DUIPEN, I. CL: *verticem capitis dimittere, latentes proripere*; als nedergedoken met het hoofd; en daer van † DUIPER, *homo obstipio capite terram spectans*. Dog by 't Praetor: voegt ons DOPPE, DUPPE, DOPPE, DOPPE, *f: olla*; DOPPE, *f: putamen, siliqua*; *testa & bulla*; als iets bedekkende, besluitende, of bedoovende: en overdragtelijk om de gelijkvormigheid DOPPE, TÓPPE, *turbo*; van 't eerste nu komt ons DOPPEN, I. CL: *exuere putamina, cortices &c*; en DOPPEN HET ZILVER, *argentum in aspredines excindere & calare*; en van 't lactste komt DÓPPEN, I. CL: *ludera trocho*; en verder overdragtelijk tot het eerste ons DÓPPEMAKER, *barastro, decoctor*; als die zijn goed verspilt en doorbrengt, dat 'er niet als ydele doppen overschiet.

In tegendeel vind men wederom by Ons, en by 't A S, AL: en YH: de F of ph, dog daer voor by 't M-G, F-TH, en H-D, de h / in ons DIEF, *m: A-S, theof / thpf / theaf / M. YH: thtoffut / M. fur*; en AL: *diufa / thiuph / dieph / A-S, thpsth / furtum*; dog M-G, *diubg / M. AL: theob / thiub / H-D, dieb / M, fur*; en F-TH, *thiubheit / furta*; en M-G, *thiubjo / clam, in occulto*; waer van ons † DIEVEN en ONTDIEVEN, I. CL: A-S, *theofian / getheofian / forthiofan / I. CL: furari*; en ons DIEF-EGGE, *f: fursemina*; en DIEFTE, *f: DIEF-STAL, m: en n: furtum*. Deze schijnen ten opzichte van de gedaente ook tot dezen stam te behooren; in welken gevalle de beteekenis zou zinspelen op het bedoken en bedekt te werk gaen der dieverijen; even gelijk men by ons zegt, *iets onder water deurbalen*; voor *bedekt en ter snik iets inhalen*; en volgens 't gemelde M-G, *thiubjo / clam, in occulto*.

DW.

De Wortel-deelen.

DWAEG, DWEEG, DWOOG, in 't M-G, *thwahan / thwoh / thwohans / III. CL: 4, lavare*; en M-G, *af- en us- thwahan / III. CL: 4, aluere*; I-TH, *thwagan* en *thwahan / thwoh / gethwagen* of *gethwagen / III. CL: 3, lavare*; A-S, *thwoagan* (*contr: thwoen*), *thwoh / gethwogen / I. CL: 1, lavare*; en nog ook A-S, *thwoagen* (*thwoagen / thwoagan / thwochan / contr: thwoen*) / *thwoog / gethwagen* en *gethwogen* en *gethwogen / III. CL: 2, lavare, ungere*; en A-S, *a-thwochan / III. CL: 2, baptizare*; waer van het A-S, *a-thwoed / sacramentam, sc: Baptismi*. YH: *thwa / thwoede / thwoegem / lavare*; in *Pras: eg thwo / lavo*; Onreg: No. 5. en by Ons ook voormaels † DWARGEN, † DWEGEN, *contr: † DWAEN, † DWOOG, † GLEDWOGEN, II. CL: 4, lavare, tergere, abstergere, madefacere*; en † AF-DWAEN, II. CL: 4, *abstergere, & eluere*; zie by *Kiliaen*; dog allen zijn ze nu reeds by ons versten.

Met den uitgang EL of LE, agter 't ingekorte Deel, hebben we het A-S, *thwoaf / thwoale / lotio, dilatio, ablacio*; 't A-S, *thwoalu / lavacra*; het A-S, *thwoate / unguentum*; 't AL: *duete / hant-tuele / ons † DWAELE, † DWEELE, f: en ook met h / het AL: dwahila / H-D, zwähel / Angl: towell / mappa, mappula, linteum, mantile, manutergium, penicillus; unde vulgo Tobalia, Ital: touaglia, Hisp: touaia, Gall: touaille*; en wederom met de G, in 't volle Wortel-deel, by 't A-S, *thwoegemppse / lotio*; en ons † DWEGEL, *contr: DWEGEL, Euphon: nu DWEYL, m: penicillus*; zie onze V. regel wegens de EY; waer van ons DWEYLEN, I. CL: *abstergere, tergere, mundare mappa vel penicillo*; voeg hier by 't H-D, *zwagen / I. CL: lixivio defricare, aqua perfundere*; alles tot reiniging en afwassching.

Als men op het heen-en weder-vegen van de Dweilen (oul: ook DWALEN genaecht) zijne gedagen vest, zo schijnt hier uit ligtelijk gesproken te kunnen zijn ons *Verbum DWALEN, I. CL: errare*; egter gisse ik, dat het volgende Wortel-deel DWEL, DWAL, ruim zo veel regt daer toe heeft, waerom wy 'er aldaer van zullen handelen.

Kkkk 2

DWEL,

DW.

De Wortel-deelen.

DWEL, DWAL; in het Yfl: *duelia* / *morari*; in *Præf*: *eg duel* / in *Præter*: *dualde* / IV. CL: 2, en, na de anderen van die *Classis* af te leiden, moet het Yfl: *Præter*: *Partic*: *dwalenn* zijn. Angl: *to dwell* / *commorari*, *habitare*; en *dwelt* of *dwelled* / *commoratus*. De Ongelijkvloeiendheid van 't Yflandsche blijkt uit de *e* en *a* in de *accent-silben*, en 't verloop uit den uitgang *de* agter 't *Præteritum*. Het oudste Ongelijkvloeiende *Præteritum* gis ik dat een *a* of *u* gevoert heeft, vermits in 't Yfl: *duel* / *F. mora*; waer op ook schijnt te passen het F-TH of AL: *ar-twalun* / *torpebant*; als door traegheid zig ophoudende; alwaer dit *Imperf*: mede zonder *de* komt, volgens den oud-egten trant der ONGELYKVLOEYENDEN.

Met het Wortel-deel van dit *Verbum* komt overeen in gedaente het A-S, *dwala* / *du-bium*; en de zin zou dus zien op ymand die als suffende in twijffeling zig ophoud, niet wetende wat hy doen zal; waerom zulk een, zo zulk doen hem gemeen is, ligtelijk den naem van een dwael-geest of zot verkrijgt; gelijk dan ook M-G, *dwala* / *stultus*; en A-S, *dwola* / *gedwol* en *gedwold* / *error*;

1716²/_m

E.

E.

De Wortel-deelen.

EIG, ACHT, of ECHT, &c; in het M-G, *aigan* / in *Præter*: *ahta* / VI. CL: 5, *habere*, *possidere*. Yfl: *eiga* / in *Præter*: *aatte* / onder de Yfl: hulpwoorden No. 8. *habere*. AL: *eigan* / Kimbr: *eiga* / A-S, *aigan* / *agan* / *habere*, *possidere*. Het F-TH of AL: *eigan* / *habere*, is mede wel-ecr;

DW.

en A-S, *dwol-man* / *dwollie* / *hereticus*; waer van verder ons DWALEN, I. CL: *errare*, *vagari*, *insanire*; en A-S, *dwellan* / *dwollan* / *ge-dwellan* / I. CL: AL: *dwellan* / *errare*, *decipere*, *seducere*, *delirare*.

Met den uitgang *M* agter 't Wortel-deel heeft men ook den zelfden zin, als F-TH, of AL: *dwalm* / *caligo mentis*, *quodam veluti stupore correpta*; waer toe 't M-G, *dwalm* / I. CL: *insanire*; en ons BEDWELMEN, I. CL: *vertigine corripit*; BEDWELMTHEID, *caligo mentis*; en DWALM, *m*: DWALMTE, *f*: *vapor ex qua facillè caligo mentis exsurgit*.

Van ons DWALEN zie ook eenige bedenk-king by het voorgaende Wortel-deel DWÆG, in deze Proeve.

De Wortel-deelen.

† DWYT en † DWEET; in het A-S, *thwitan* / *thwat* / *thwiten* en *gethwiten* / III. CL: 1, *excidere*; en in *Præter*: *a-thwat* / *frustratus*; 't gene in onze *Dialect* zou gemaakt hebben † DWYTEN, † DWEET, † GE-DWETEN, II. CL: 1.

Hier toe ken ik onder ons geene spruiten-lingen.

E.

Schoon zelden, als ons hulpwoord HEBBEN gebruikt; dus in de oude *Catechesis Theotisca*, p: 72. alle man *ci arstandanne eigan* (alle menschen hebben op te staen, of moeten op staen), en pag: 74. *Wanta ic den Christan nom intfangun eigut* (want gyl: den Christen-naem ontfangen hebt).

Tot het Wortel-deel van het *Præteritum* behoort ons *Subst*: EIGEN, *n*: en † EEGEN, M-G, *aigin* en *ahtn* / N. A-S, *agen* / F-TH, *en*

B.

en AL: *eigan* / H-D, *eigen* / N, Kimbr: *eiga* / Yñ: *eiga* / F, en *eign* / F. *Danis eget*. N, Angl: *awon* en *own* / *propria*, *possessio*; en ons *Adject*: EIGEN, A-S, *agen* / *proprius*; en verder 't *Adject*: als *Subst*: genomen zijnde ons EIGEN, *n*: *proprium*; en 'T GEVOECLYKE EIGEN, *n*: *cuiusque rei proprium*, *decorum*, *congruum*; waer toe mede ons EIGENTLYK, A-S, *agendlice* / *proprie*; ons EIGEN-DOM, *m*: *et n*: *propriam*, *proprium* *Dominium*; dog A-S, *agenne-dom* / *agene-rupte* / *liberum arbitrium*; ons EIGEN-SCHAP, *f*: *proprietas*; ZYN EIGEN-ZELF, *se ipsam*; EIGEN-ZINNIG, *morosus*, *nimis sua sententia tenax*; EIGEN-WYS, *sibi sapiens*; EIGEN-WILLIG, *spontaneus*; *quin etiam*, *morosus*, *obstinatus*. Van ons EIGEN nu komt EIGENEN, I. CL: *appropriare*; *et vendicare*; en TOE-EIGENEN, I. CL: ook † EIGENEN en † EECHENEN, *addicere*, *dedicare*; en 't A-S, *egnian* / I. CL: *possidere*; en daer van wederom ons EIGENING, *f*: A-S, *egenunge* / *vindicatio*; en ons EIGENAER, *m*: *proprietarius*, *possessor*.

Maer, vermits dit oude *eigan* / *egan* &c, onder een eenigfints verloopene *Classis* behoort, en onze *terminatie* IG of ICH (als by DOORNIG, *spinosus*, voor *hebbende doorwen*) net den zin van dezen Stam uitdrukt, zo mag men gissen, dat dit IG in steek van EIG uit dezen Stam gesproten zy geweest, 't zy door verloop van EI in I, 't zy uit een verloren tak, die de I in steek van EI voerde; even gelijk ook by 't volgende A-S, *eht* en *iht* (als A-S, *flestecht* / *carneus*, van *flest* / *caro*, en *horicht* / *crinosus*, van *hor* / *crines*); en 't H-D, *icht* (als H-D, *adericht* en *aderig* / *venosus*, van *ader* / *vena*) die mede, mijns agtens, uit dezen Stam gesproten zijn, dezelve invlijng van I heeft plaets gekregen; dat te ligter by verloop zou kunnen gebeurt zijn, om dat deze uitgang zonder sterken *accent* was, waer door dan 't onderscheid tusschen *eht* en *ig* van zelf onvermerkbaer wierd.

Het Wortel-deel van 't *Præterit*: laet zig zien in 't A-S, *eht* / *ehte* / F-TH en AL: *ehhti* / *ehhti* / *eht* / *Substantia*, *res familiaris*, *bona*, *possiones*; en A-S, *ehhte-man* / *colonus*; A-S, *ahhte-swaan* / *porcarinus*; een zwijn-

E.

hoeder; en A-S, *ahht* / *quid*; en A-S, *achtige* / *divites*; en A-S, *on-achte* / *inops*: alles om de bezittinge en eigendom. Hier toemede onze *terminatie* ACHTIG of AGTIG, H-D; *echtig*; als by ons VRÉES-ACHTIG, *timidus*; voor *vreeze hebbende*, of *ligtelyk onderhevig*. Zie verder van dit ACHTIG by onze *Grondsl*: II. *Verband*: §. LXXV. Dit zelfde Wortel-deel ACHT of ECHT vertoont zig mede in 't M-G, *ahtron* / I. CL: *mendicare*; als verzoeken om iets te mogen hebben; en in ons † ACHTE, *f*: A-S, *eahte* / *astimatio*, *existimatio*; als zijnde een oordeel hoe de zaken bestaen en zig hebben, even gelijk ook in 't Latijn *existimatio* van *existere*; van dit ACHTE quam wederom ons ACHTEN, I. CL: H-D, *achten* / I. CL: A-S, *ehtian* / I. CL: *astimare*, *putare*; en 't A-S, *eahtunge* / by ons AGTING, *f*: *astimatio*, *existimatio*; en by enger zin-betrekking ons † ACHTE, ACHTING, *respectus*, *observatio*; als achtlinge waerdig houdende; waer van ons ACHTEN, I. CL: *in pretio habere*; en VER-ACHTEN, I. CL: H-D, *ver-achten* / I. CL: *spernere*, *contemnere*. Wijders ons ACHTE, ACHT, *f*: H-D, *acht* / F. *cura*, *solicitudo*; zijnde de zorge en toeverzicht een natuerlijk gevolg by bezittinge en eigendom van zaken die men acht: waer van ons † ACHTEN, I. CL: *curam habere*; F-TH, *ahton* / I. CL: *cura conservare*; H-D, *be-ob-achten* / I. CL: *curam gerere*; en zo 't schijnt ook F-TH, *for-ahtan* / *fur-ahtan* / *furihtan* / I. CL: *timere*; en M-G, *agjan* / I. CL: *timere*; M-G, *in-agjan* / I. CL: *comminari*; en M-G, *ug-agjan* / I. CL: *gravi timore percusi*; dog dit M-G, *agjan* / I. CL: dat zonder t komt, zal ruim zo wel voegen by ons volgende OCH, in deze II. Proeve; en hoe dit F-TH, *for-ahtan* in *forhtan* of dit in dat kan verwandelt zijn, zullen we een weinig verder verhandelen. Tot dit ons ACHT, *cura*, behooren ons ACHT HEBBEN, ACHT GEVEN, ACHT NEMEN, en ACHT SLAEN OP IET, *cura habere rem aliquam*; ons ACHTELÓOS, ON-ACHTSAEM, H-D, *achtloos* / *unachtsam* / *negligens*; waer van VERONACHTZAE-MEN, I. CL: *negligere*; en ACHTBAER, H-D, *achtbar* / *astimabilis*, *specabilis*, *re-verendus*; en AGTBAERHEID, *f*: H-D, *achtbarheit* / F. *authoritas*, *dignitas*. Hier toe is mede

E.

mede behoorende ons † ACHTE, † ÉCHTE, f: H-D, acht. F, *proscriptio, sententia imperialis; annotatio Rei absentis requirendi*; zijnde eene gerechtelijke uitschrijving om een afwezig in te dagen en voor den Regter te hebben: waer van † ACHTEN, † ÉCHTEN, I. CL: H-D, áchten / I. CL: *proscribere, persequi, citare reum, ad purgandum*; en IN DE ACHTE DOEN, *proscribere; notare exquisivendum reum, & boskem judicare imperii Romani*; en † ONDER-ACHTE, f: *prima annotatio; & relegatio, exterminatio*; en † OVER-ACHTE, *proscriptionis renovatio; annotatio secunda post annum & diem; capitis proscriptio*; gelijk ook A-S, ehtan / I. CL: en F-TH en AL: ahtan / ehtan / ahton / I. CL: *persequi*; en wanneer de personen of zaken voor den Rechter gezuivert waren, zo behoorden die onder den naem van GE-ÉCHT, of (volgens de Vriesche *Dialect* zonder GE voor 't *Prat. Partic.*) ÉCHT, voor goed *geacht*; waer toe dan verder by overdragt in een algemeenen zin ons *Adjectivum* ÉCHT, ÉGT, H-D, ácht / echt / *legitimus, justus, purus*; en ons *Substant.*: ÉCHT, m: ook ÉCHTEN-STAET, ook Flandr: HÉCHTEN-STAET, m: *matrimonium, conjugium legitimum*; en † ÉGTE, f: *lex*; waer van ÉGTEN, I. CL: *legitimare*. Wijders ons † ÉCHTE, † ACHTE, *proscriptio hostilis*; als zijnde eene uitdaging in tweestrijd by den Voorvaderen, die de Heidensche misbruiken nog niet afgestorven waren, weleer voor wettelijke besliffingen van geschil, of vergoeding van geledene smaect of hoon, gehouden: by sommige Noordschen liep dit zo verre, dat men ymand om 't bezit dergoederen mogt uitdagen, en de verwinnaer voor wettig bezitter wierd gerekent: zie van dit gebruik eenige voorvallen in *Arngr: Jonas specimen Historiæ Islandicæ, pag: 18, 39 en 60*. Wijders ons † ACHT, † ÉCHT, en met eene voorblazing van de H, ook † HACHT, † HÉCHT, *nodus, vinculum*; om de vastigheid in 't hebben en houden (even als ons † HART, nu HÉFT, *nodus, vinculum, matrimonium*, van † HAFEN, † HAVEN, † HEFEN, en † HEVEN nu HÉBBEN, *habere*), waer toe ons HÉCHT, sterk vasthoudende, *fixus*; waer van ook het Vlaemsche ÉCHTEN en ons † HACHTEN, nu by ons HÉCHTEN, I. CL: even gelijk ook † HAFTEN en HÉ-

E.

TEN, I. CL: als mede in de Vlaemsche *Dialect* HICHTEN, *apprehendere, tenere, figere,nectere, alligare*. Tot dit ÉCHTEN is mede betrekkelijk ons ÉCHTER en † ÉFTER, *samen; & olim iterum, praterea*; als zijnde eene aenhechting in 't bewijzen en 't redegeven: en ons † ÉCHTER, nu ACHTER, *post, retrò*; Flandr: BACHTEN, *retro*; mooglijk voor BE-ACHTEN, als digtby agtereengevoegt of gehecht; waer van ons † AGTEREN, nu VER-AGTEREN, I. CL: *retardari, & postponere, retrocedere*; en ons † ÉGTEREN, I. CL: H-D, áchten / I. CL: *calumniare*; als agter den rug kwaad sprekende, en ymands eere veragterende.

Ons ACHT, *ocho*; M-G, ahtau / F-TH en AL: aht / A-S, achta / ehta / eahtha / H-D, acht / Angl: eight. Kimbr: atta / Yl: aatta / Dan: att / Zw: otta / (Gr: *ὄττω*, Lat: *ocho*, Ital: *otto*, Hisp: *ocho*, Cambrobitannis *wyth, unde & Gall: huit*), heeft wel een zelfde Wortel-deel als ons voorgemelde ACHT, dog, hoe 't hier toe te betrekken zy, is my nog onbekent; zie verder ook hier van p: 76, in 't Eerste Deel by onze *Aenmerkingen in de Bylage No. 1*, alwaer we van de getallen handelen. Uit de overeenkomst tusschen alle deze *Europische* takken schijnt de oorspronk ouder te zijn dan de eerste scheidung dier Volkeren.

Ik vind ook by een voornaem Hoogduitsch *Grammaticus* het H-D, betrachten / I. CL: by ons BETRACHTEN, I. CL: *meditari, conari*, voor een insmelting gerekent van 't H-D, *besser-achten* / by ons BETER-ACHTEN, *magis estimare*. De gedaente vlijt by ons nog merkelyk beter als by 't H-D, dog de zin gaet in beiden even mank; en zulk een insmelting is al te grof voor den aert van 't Duitsch: ook word de *accent*, die op ons Wortel-deel BEET of BET, in BETER komt, hier gantsch niet in *betrachten* gehoort, 't gene by zulk een insmelting egter zou moeten gebleven zijn, alzo onze Voorouders al te naeukeurig op den *accent* pasten, om zulks over te slaen, gelijk men dien *accent* nog sterk uithoort in ons BÉT-ACHTEN, I. CL: *multum vel magis estimare*. Behatven dit is 't al te klaer, dat ons BETRACHTEN komt van TRACHTEN, *conari*; zo dat 'er eigentlijk zou moeten aengetoont worden hoe *trach-*

E.

E.

trachten van achten kon gekomen zijn, indien men 't zo begeerde, 't gene ik niet en wete, hoe dat goed te maken is. Om 't gewigt der Aenmerkingen hebben wy hier van gesproken, anders is 't buiten ons oogmerk eenig gebrek van ymand aen te halen.

Dog eerder en met beter schijn was te gifsen, dat van het bovengemelde F-TH of AL: forahitan / furahitan / furihitan / I. CL: *timere, terrere, & revereri*, by insineltinge gesproten zy, het F-TH, forhtan / gifforhtan / I. CL: *timere*; en F-TH, at-forhtan / I. CL: *consternare*; M-G, faurhtan / I. CL: *timere, formidare, pavere*; A-S, forhtan / forhtigan / I. CL: *formidare, pavere*; H-D, furchtan / fôbchtan / I. CL: *timere*; Dan: frpcte / *pertimescere*; en by ons † VORCHTEN, † VURCHTEN, en by verschuiving van de R, ons † VRUGTEN, I. CL: *timere*; waer toe het A-S, forhting / frphting / F-TH, forahita / forhta / F, H-D, furcht en forcht / F. Dan: frpct / en ons † VORCHT, † VURCHT, † VRUCHT. f: *timor, terror, trepidatio*; en F-TH, nachtvorhta / *nocturni timores*; F-TH, vorhtsan / *terribilis*; en H-D, Gotes-furcht / F, F-TH, Gotes-forahita / en ons GODS-VRUCHT, f: en GOD-VRUGTROHEID, f: *pietas, timor erga Deum*; en M-G, guda-faurhts / by ons GOD-VRUGTIG, *Deum timens, religiosus*. Dat nu dit forahitan en forhtan / en verder alle dezen gelijktanmig zijn, is wel bedenkelijk, maer nog een twijfeling blijft 'er by my overig, of niet deze middel-a by het F-TH of AL: forahitan / welluidenshalven mogt ingeslopen, en alzoo forhtan het oudste zijn, aengezien by geene van de anderen, zelf niet by 't oude M-G, deze a / die andersints tot het eerste Wortel-lid zou behooren, zig opdoet; hoewel het Zakelijke deel ag met de betekenis van *voezen*, zig ook al veroot in 'tbovenaengehaelde M-G, agjan / I. CL: *timere*; enz.

Maer nog schiet my eene giffing tebinen, hoewel ruim zo twijffelachtig, of niet het agterste lid by 't M-G, andbahts / A-S, embiht en embihtmon / *minister*, Yl: ambaat / *ancilla*, en ons AMBACHT, n: *functio*, gekomen zy voor ACHTE; BE-ACHT, van ons AGTE, AEF, *cura, sollicitudo*; als eene be-

zorger van 's Meesters zaken, of van ons † AGTE, *nodus, vinculum*; als aenden dienst van zijnen Heer of Eigenaer verbonden. Immers het Latijnsche *Ambactus, servus*, is, volgens *Jul: Caesar*, en *Festus*, van het Oude Gallisch ontleent. Van ons AMBACHT is, by afknibbeling, sedert ook gesproten ons AMBT, AMPT, of AMT, n: dog thans met deze zin-onderscheidinge, dat men AMBACHT noemt de bediening der werkluiden, *functio opificum*; en AMBT of AMT, die van bestier, *ministerium, officium, functio*; dog by samenstelling komt AM-BACHT op zijne oude plooi, als by ons AMBACHTS-HEEREN, AMPTENAERS, AMPTMANNEN, en † AMMANS, *praefecti, illustres viri penes quos Dominatus in municipiis*; en AMBACHTS-LIEDEN, *opifices*. Verder van 't Subst: AMBACHT komt het M-G, andbahtjan / I. CL: F-TH, ambahitan / ambehitan / I. CL: A-S, ambihitan / I. CL: *ministrare*; en 't Middel-euwische *Ambasciare, legationi fungere*; waer van *Ambasciator*, het Fransche *Ambassadeur*, en ons AMBASSADEUR, *legatus*.

De Wortel-deelen.

ÉR, AR, OR of UR, in 't A-S, smett of prnen / arn / urnen of ge-urnen / II. CL: 2, *surrere*; en 't Yl: ir / eruo (Græc: *ἐξέρω, ἐξαιρέω*) in *Prater: urde* / IV. CL: 2. De verandering van de *vocael* in 't Yl: toont de Ongelijkvloeiendheid, en de *Terminatie* de by 't *Prater*: wijst aen, dat dit van de verloopene foort is.

Als ik de velerhande takken, die dit zelfde Wortel-deel AR of ER in hebben, in hare kracht overwege, dunkt my schier dat de eerste grondbetekenis hare opzigt had op der Ouden bezigheid tot des levens onderhoud, bestaende in loopen, zaeijen, spitten, poeten, planten, ploegen; en dat de A-Saxische zin op het eerste, en de Ylandsche voornaemlijk op het laetste ziet. Zoo deze van verreziende giffing wel is, zou de agter 't Wortel-deel by 't A-S, eenetoeuwerping zijn, als bij de Kimbrische *passiva's*; gelijk ook 't A-S, are / en arne / *stipendium*, meten zonder n / het zelfde zeggen: en ER, AR, OR of UR zouden dan de oudste Wortel-deelen zijn.

E.

E.

zijn, na hare Ongelijkvloeiende verandering, als by die van onze II. CL: 6, of IV. CL: 3. Wijders, overmits de R, na de verscheidentheid der *Dialecten*, met haer verloopende *vocaël* vry veranderlijk speelt, zo kan men van de spruiten weinig verzekeren, of ze van 't *Præsens* of van 't *Präter*: afdalen; waerom we dan dit onderscheid in dezen zullen overslaen.

Tot het Wortel-deel ER of AR hebben we ons † ER, † AR, *labor, sudor, messis*; & *substantia cura*; A-S, *ar* / *substantia; cura*; en A-S, *are* / *stipendium, possessio, usus*; waer van het M-G, *arjan*. I. CL: A-S, *ertan* / I. CL: Yñ: *eria* / I. CL: en ons † ERIEN, † ERRIEN, † EEREN, en † AREN, I. CL: *arare, colere agrum*, Græc: *αργυ*; alles voornaemlijk ziende op de moeilijke bezigheid van ploeg- en land-werk; en met gelijk regt ook hier toe het Kimbr: *aar* / *annonæ proventus*; waer van overdragtelijk het Kimbr: Yñ: en Dan: *aar* / N. Zw: *âhr* / *annus*; by ons en andren van Duitfchen Stamme met eene voorwerping van J, of in 't A-S, de *g* / omtrent als onze J klinkende; dus M-G, Jer. N. F-TH, en AL: *jar* N. A-S, *ger* / *gear* / N. Angl: *pear* / *peer* / H-D, *jahr* / N. en by ons JAER, *n: annus*; want, schoon de Oud Duitfchen en Noordelingen den ouderdom gemeenlijk by de Winters telden, eger was ook de deeling van Oogsttijd tot Oogsttijd een bequame jaersronde, dewijl men in 't Noorden maer eenen Oogst in 't jaer heeft. Van deze zeldsamen voorwerpinge van J, zie in onze *Grondst. II. Verhand.*: §. XXVI. Van JAER komt ons VERJAEREN, I. CL: *redire anni spatium*; *differe* & *differrî in annum*; & *perennare*. Voorts het zelfde AR in ons AR-BEID, *m: labor, sudor, opera*; & *tr: nixus, partus, labor parturientium*; F-TH, *arbeit* / F, *presura*; *gravis dolor, tribulatio*; H-D, *arbeit*. F. *labor, opera, molestia*; en A-S, *ear* / *be-the* / *molestia*; en *earbethyllice* / *difficile*; waer van ons ARBEIDEN, I. CL: M-G, *arbeitsan* / I. CL: F-TH, *arbeitan* / *arbeitsan* / AL: *arbeitsan* / I. CL: H-D, *arbeiten* / I. CL: *laborare, operam dare, niti*; van welken wy by 't Wortel-deel BYD in deze II. Proeve mede gehandelt hebben. Dog op de beteekenis van *loopen*; *omloopen*; schijnt te

zien ons † ERREN, † IRREN, I. CL: H-D, *irren* / I. CL: Angl: *erre* / *errare*, Gall: *errer*; F-TH, *irran* / *ge-irran* / I. CL: *deperdere, defletere à via*; waer toe betrekkelijk is het A-S, *eatn* / H-D, *arn* / M; Yñ: *orn* / M en F, maer by Ons (met den uitgang van het *Partic: Præsens*) AREND, *m: aquila*; als wij dan verre heen zwervende.

Vorders ons † ÈRE, † AERE, en met het voorwepfel N, (zie onze *Grondst. II. Verhand.*: §. XXX) ook NERE, NEERE, *area, pavimentum*; & *taberna, officina*; als de plaets daer de arbeid van kostwinning word waergenomen; gelijk ook † NEERE, NEERING, *f: H-D*; *uarung* / *uictus, quæstus opificium, commercium, pragma*; waer van ook ons † NEEREN, GENEEREN, I. CL: en ERNEEREN, H-D, *neten* / *uictum* & *facultates quærere*, & *olim pascere, nutrire*; en F-TH, *netan* / I. CL: *alere*.

Wijders het Wortel-deel ERN of ARN, vertoont zig in ons † ERNE, † ARNE, *f: A-S*, *erntj* / *messis, seges*; en † ARENE, † ERENE, *arvum, ager, arvus*; en 't A-S, *arne* / *stipendium*; waer van ons † ÉRNEN, † ARNEN, I. CL: *metere segetem*; F-TH, *arnon* / I. CL: *labore mereri*; F-TH, *in-arnon* / I. CL: *metere*; en A-S, *arnan* / *arnian* en *iornan* / I. CL: *currere*; A-S, *earnian* / *arnian* / I. CL: *promereri*; en A-S, *earnan* / I. CL: *fructum ferre*; en Sax: en Geld: WYN AKRENT, by ons wijnoogst, *vindemia*; en A-S, *earnunge* / *arnunge* / *stipendium, meritum*; en *arne-weg* / *via cursui equorum apta*. Hier vind men ook *loopen, werken, verdienen, vrugten opbrengen en oogsten*, onder een zelfde Zakelijk deel uitgedrukt, en alles op den Landbouw toepasselijk; en † ÉRNE, *extremitas attenuata asseris sive tigni, quæ alteri in iuncta, accommodatur firmaturque clavo ligneo*; om de gelijkheid dezer groeven aen de vorens die met den ploeg gemaakt worden; waerom ook thans de Timmerman dit zijn werk met den naem van *in-ploegen* uitbeed.

Agter het Zakelijke Deel ER of AR, de *terminatie M* gevoegt zijnde, zo vind men daer door ons *Subst: ARM, m: M-G, armg* / M,

E.

E.

M, F-TH, arm / M. H-D, arm / M, A-S, earm / arme / eorm / brachium; als ons voor-naemste lid tot den arbeid: en *transl.*: ons ARM VAN DE ZEE, *brachium maris*; om het langwerpig uitsteken als een arm. Voorts ons *Adjectiv.*: ARM, A-S, erma / erma / earne / miser, pauper; of van † ARREN, † ERREN, omzwerfen; of anders ziende op de moeilijkheid van den Landbouw, daer men met angstig zweet zijn brood moet winnen. Hier van wederom ons ARMOEDE, *f.*: A-S, ermtij / pauperies; en ARM-HÉRTIG, ARM-MOEDIG, miser, *pufflanimis*; hoewel men ook zetten kan AR-MOEDE, dewijl ons AR voor *angstig* en *kommerlyk* mede in gebruik is by de zeg-wijze IN ARREN MOEDE, *animo necessitate coactio*; en verder het M-G, armjan / I. CL: A-S, ofer-armjan / I. CL: *misereri*; en ons † ARMEN, † BE-ARMEN, I. CL: nu in 't H-D, en by Ons, ER-BARMEN, I. CL: *misereri*; als mede het A-S; earm-heort / *misericors*; by ons BARM-HERTIG voor † BE-ARMHÉRTIG, *misericors*; en 't M-G, arma-hairtitha / F, F-TH, armi-hersida / F, by ons BARMHÉRTIGHEID, *f.*: *misericordia*; 't zy dezen ontleent zijn van ARM, *miser*, als een teder hert over enes anders Armoede of ellende hebbende, 't zy van ARM, *brachium*, als uit meêdoogen met de armen omhelzende; (zie van deze woorden ook iets by BEER, in deze II. Proeve), alle welke gemelde woorden by ons ook E in plaets van A hebben.

Maer, onder eene Allemannische *Dialect*, kan ook ons KARMEN, KÉRMEN, I. CL: *lamentari*, unde Gall: *Guermenter*, hier van ontleent zijn, als gestadig oeb arm roepende: het Fransche bevestigt, dat onze K hier voor G of GE, komt, zijnde de *u* aldaer alleenlijk om, volgens die spelling, den vereischten klank van onze G te bewaren, en om niet in dien van de enkelde Fransche *g*, die als *zje* by ons klinkt, te vervallen.

Verder de uitgang IG of G gevoegt zijnde agter 't Zakelijke Deel AR of ER, voor een moeilyke en lastige staet, zo krijgt men ons † ARRIG, † ÉRRIG, nu ARG, ÉRG, A-S, arg / malus, miser; waer van ons ARG-WAEN, ÉRG-WAEN, *m.*: *suspicio*; en ARGER, ÉRGER, *pejor*; waer van ons ARGEREN, ÉRGEREN, I. CL: *pejor fieri*, in II. Deel.

gravefcere; & *corrumpere*, *ingravare*, *offendere*; en F-TH, ge-argeran / I. CL: *corrumpere*; en verder overdragtelijk ons ARG, ÉRG, *astutus*; want armoede maekt list; hoewel ook de vadfigheid niet zelden by verouderde armoede plaets heeft, en dikwijls daer uit ontstaet; waer op dan past het A-S, earg / *desidiosus*, *ignavus*; waer van het A-S, eargian / I. CL: *torpescere*; gelijk ook in 't Yll: argur en armur / *piger*. Dit ons ARG, ÉRG, vind men ook, zonder dezen uitgang IG of G daer agter, by 't Oud- of Land-Friesch, als in de Friesche Wetten, Wirt hem dia spreka da siarndeel ara / dat is, word hem de sprake een vierendeel erg of erger; en wederom, wirt dio da helfta ara (word die de helfte erg of erger) zie *Siccama in Leg. Frison*: p: 129 en 130.

Ook schijnt uit ER, het Wortel-deel van † ÉRREN, *vagari*, met gelijke G daer agter, weleer een *Verbum* I. CL: gevormt geweest te zijn, dewijl we met ENDS of *contr.*: ENS (zijnde de uitgang van het *Particip.*: *Præs.*: met eene S agterop, die het woord tot een *Adverbium* maekt) in gebruik hebben ons ÉRGENDS, ÉRGENS, *alibi*, *aliquo loco indefinito*; zeggende dus, in een onbepaalden zin, zo veel als *waer men gaen of zwerfen mogt*; gelijk ook A-S, erne / *locus aliquis indefinitus*; met den uitgang *ne*.

Wijders komt de *Terminatie* ST, agter 't Wortel-deel ÉRN, in ons ÉRNST, *m.*: *serium*, *res seria*; H-D, ernst / M, *severitas*; F-TH, ernost / N, *vehementia*; en erunst / F, *agonia*; en A-S, eornest / *studiosus*; & *duellum*; eorn-sullice / *studiosè*; en eornost / *cornosillice* / *serius*; by ons ÉRNSTIG, *serius*, *sedulus*; en ÉRNST-HAFTIG, *serius*, *severus*, *gravis*; en daer van inede ons † ÉRNSTEN, I. CL: *studere*, *niti*; alles ziende op den yver en bestendigen deurzet in de bezigheid en 't werk.

Nog ook met het voorzetsel N, (even als hier voor by ERE en NERE &c) in den zelfden zin van yver, ons † NERNST en † NÉRST, † NÉERNST en † NÉÉRST en † NAERNST en † NAERNST, *sedulitas*, *studium*; waer van ons † NERNSTIG, nu NÉERNSTIG en NAERNSTIG, *diligens*, *navus*, *impiger*; en daer van weder ons BENAERSTIGEN, BENÉERNÉER-

E.

NÉERSTIGEN, I. CL: *diligentiam adhibere, navare operam, satagere*; 't is hier van beids, agter 't Wortel-deel ER en ERN &c, en past des te beter op dezen stam.

Uit het Zakelijke Deel van ons † AEREN, † EEREN, *colere agrum* &c, schijnt ook met den uitgang DE gesproten te zijn ons AERDE, † ÉERDE, † ÉRDE, f: M-G, airttha / F, A-S, éarth / eorthe / eortj en eord / F, F-TH en AL: *erda / erdo / herba / en arthe / ertha / hertha / F. H-D, erbe / F, terra*; als die bebouwt en bewerkt word, en waer in des levens onderhoud te zoeken is; gelijk ook A-S, *earth-ling / agricola*; en Yil: *ardur / aratram*; en M-G, *aurtjang / coloni*; en A-S, *irtjling / prtjling / arator*; en prtj / prtjland / *fundus arabilis, novale*. Van ons AERDE komt het *Adject*: AERDEN, H-D, *erden / terreus*; beneffens vele *Composita*. Daerenboven, gelijk de Heidenen in 't algemeen dat gene, waer van ze de grootste nuttigheid ontvingen, Goddelijke eere bewezen, zo hebben ook de Oud-Duitsche Voorouderen, volgens de getuigenis van Tacitus (*van de zeden der Germanen cap: 40*) HERTHA, dat is, DE AERDE gedient, als de Moeder en Voedster van alle vleesch, die ons als op of in haren schoot koestert, verblijft, en rust verleent. In een engen zin gebruiken ook de Vlamingen dit AERDE voor merkt, als KOREN-AERDE, korenmerkt, *forum framentarium, vide Kilianum*. Maer, gelijk de aerde der menschen-kinderen woonplaats is, zo is ook hier uit ontleent het F-TH, en AL: *ardon / arton / I. CL: en A-S, eardian / eardigan / eardigan / I. CL: habitare*; en 't A-S, *earb / patria, locus natalitius*. En, even als alle kruid en leven, na 't verschil van zijnen geboorte-grond en voedsel, eenige byzonderheid inheeft, en min of meer tierig is of niet, zo behoort ook hier toe ons AERDEN, I. CL: *indolem & naturam sequi*; NA DEN VADER AERDEN, *patrissare*; *moribus respondere patris*; ONT-AERDEN, I. CL: *degenerare*; en WÉL OF QUALYK ÉRGENS KONNEN AERDEN, *casu prospero vel adverso, rectè vel agrè valere aliquo loco*; en ons *Substant*: AERD, m: of AERT, H-D, *art / F, natura, ingenium, genus, gemus, indoles*; waer van AERDIG, *ingeniosus, solers, venum-*

E.

stus, elegans; even gelijk het Latijnsche *ingeniosus* van *ingenium*.

Edog, gelijk Tacitus ook getuigt van onze Voorouderen, *dat de menigte van vee hunne eenigste en aengenaemste rykdom was, dat ze geene bewakde steden, nóg ze zaemgevoegde wooningen leden, borwende afgezonderd naar eigen geliefte, zonder aeuwenbechtiging der wyken, elks huize met eens ruimte omringt*, zo blijkt genoegsaem dat in akker en hoeve hunne schatten bestonden; gelijk ook uit het reeds-gemelde A-S, *écht / possessio*, en *échte-man / colonus*; zo dat derhalven niet ten onrecht uit ER, AR of AER, het *Verbum* † AEREN, † EEREN, en † ÉRRIEN, I. CL: *colere agrum*, en met den uitgang VE of F by Ons daer agter, de naem voor eene Hoeve en Akker is afgeleid geweest; als ons ÉRVE, ÉRF, n: *pradium, possessio, fundus; res soli, aedes agri, fundi, & cetera immobiles solo conjunctæ*; en H-D, *erbe / N. pradium rusticum*. Wijders dewijle dit genoegsaem de eenige nalaeting der Voorouderen was, (want *van geld bedienden zy zig niet, zegt Tacitus, maer de handeling bestond in mengeling van waren, en voor zilveren en aerdenen vaten hadden ze gelyke kleinagting, waer op hy ook zedekundig toepast van niet te weten of gunstige dan of vergramde Goden ben zilver en goud geweigert hebben*) zo ging ook die naem over op de nalaetenschap, en hier van is die sedert op alles, wat met de dood ontruimt word, zo roerende als onroerende, in gebruik gebleven; als ÉRVE, ÉRF, n: ÉRFENIS, f: ÉRF-GOED, n: M-G, *arbi / N, Yil: arffur / M. H-D, erb / N, en erbout / N. A-S, prfe / hereditas*; en zelf op den persoon die 't krijgt, als ÉRVE, ÉRFGENAEM, m: of f: H-D, *erb / M, erbe / F, M-G, arbja / arbtuumja / A-S, prfenuma / heres*; waer van ons ÉRVEN, I. CL: H-D, *erben / I. CL: hereditate acquirere; & olim transmittere alteri hereditatem*; en zoo voort.

Maer, onder diergelijke gedaente, mits ook met g in 't H-D, en T of TE by Ons, daer agter, komt ons mede te voren ons † ÉRWETEN, † ÉRWETEN, † ORWETEN, en ÉRTEN, ORTEN, Flandr: † ÉRTINGE, H-D, *erbsen / erben / pisa*; zulks dat dit betrekkelijk schijnt

tot

E.

tot het Wortel-deel ER, 't gene 't A-S, *trnan / currere*, beantwoord, dewijl men eigentlijk ÉRTEN noemt zulke peulvrugten, die niet plat-agtig als de boonen, maer rond zijn, zo dat ze by de minste schuinte afrollen en loopen. Dog of ons † ÉRVE, vitse, *eruum, erobus*, Hisp: *yervo*, Græc: *εροβος*, ook hier van afgedaelt, of van ouds gelijkstammig zy met het Grieksch of Latijn, of anders een basterkind van die, komt my elkeven onzeker voor. Wijders schijnt hier uit ook ontleent te zijn ons ÉRF, ÉRVE, en, met een voorliefch van N, ook NÉRF, NÉRVE, *f: superficies cavis aut pellis, pilo adempto, praparata; grana in coriis;*

als zijnde de korrel- of ert-agtige zijde van het vel of bereide leder; en daer van weder ÉRVE, ERF, hoofdzeer, H-D, *erbrind / porrigo, acbor*; om de korlige klier- of huidknobbeltjes, en daer uit spruitende schilferingen.

Zie daer de aerdige overeenkomst van alle deze deelen, die my aenleiding gaven tot onze voorgemelde giffing wegens de gemeenschap van dit A-S, *trnan / trnan / currere*, en 't Ysl: *tr / eruo*; hoewel ik toetlae, dat het vry veel gepraet is, ten deele op een eenigints onvasten grond, schoon niet qualijk ter inee, zo ik my vleije.

E.

F.

F.

De Wortel-deelen.

FUIK of FIEK, FOOK of FOK, als mede FYK, in 't Ysl: *fiuka / Il. CL: 2. vento ferri*; in *Præf: eg spk / in Præter: fauk / en volgens dezelve Classis, in Præf: Part: fokum*: Dus ook van gelijke natuer het Ysl: *spkur / ningit vehementer*; in *Præf: fauk*. 't gene in onze *Dialect* maekt † FUIKEN of † FIEKEN, † FOOK, † GEFOKEN, als by onze *Il. CL: 2 en 3*.

Behalven het Ysl: *fiuk / tempestas nivosa*, is het Wortel-deel van 't Ysl: *Præfens* met p/ en van onzen *Infin*: met UI of IE, nog overig in ons † FYK, † FUIK, *pulsus, icus*; als ziende zo ik gisse op de voortstooting, gelijk by een kragtigen wind: waer van ons † FYKEN, † FUIKEN, *I. CL: pulsare, pellere, trudere; protrudere, quater*; als mede *Zeland: FIEKEN, I. CL: jactare, jacere*; en *FYKEN, FIKKEN, FIKKELEN, I. CL: ferire, leviter virgis percutere*; H-D, *fiçhen / I. CL: prurire, fricare*; en A-S, *fiçol / inconstans*; onstandvastig als de drift des winds. Dog ons

F.

FUIK, *f: excipulus*, waer in men met list de visschen opvangt, schijnt my afkomstig van 't Latijnsche *fucus*; gelijk mede ons † FYKEN, † FIEKEN, *I. CL: vasthechten, van 't Lat: figere*; en *FYK*; † FIK, *vyg-wratte*; A-S, *fiçe / ficus morbus*, van 't Lat: *Ficus*.

Het Wortel-deel van 't *Præf: Subj*: word beantwoord met ons † FÓK, *propulsus*; en FÓK, FÓKKE, *f: artemon, dolon, minimum velum ad proram*; strekkende, als 't alleenig om hoog is, om 't schip slegts zagties door den wind te doen voortschieten, of, zo 't groote zeil met eenen is opgehaelt, om de voortstuwung te bevorderen. By een boertige overdragt noemt men ook den *bril op den neus staende* een FÓK, *perspicillam*; om 't vooropstaen, zo 't schijnt, terwijl de neus dan tot een voorsteven verstrekt. Van FÓK nu komt FÓKKEN, *I. CL: olim trudere, velificare, vela dare, & transl: fugere; nunc vadedere, ire*; en het H-D, *fuchten / I. CL: mercaturam per mare navibus exercere*; waer van het H-D, *fuchter / M*, by ons † FÓKKER, *m: pantopola*; en in 't H-D, *ein reicher fuchter*; by ons EEN RYKE FÓKKER, *magnus negotiator, qui multa possidet*. Nog hebben we

LIII 2

† FÓK-

F.

† FÓKKE, *tunica superior*; als die door den wind heen en weer-slingert en opwaait. Dog ons FOKKEN, AENFOKKEN, I. CL: *accommodare, adaptare, fovere, nutrire*; en transl:

PAERDEN FÓKKEN, *equos educare, nutrire*, schijnt my te zijn een verscharpte *Dialect* van ons VOEGEN, waer van we by ons Wortel-deel VEEG in deze Proeve spreken zullen.

F.

G.

GA.

De Wortel-deelen.

GAER of GIER, GAR of GER, GOOR of GOR, in het H-D, *gären / gieren / gar of gur* (in *Subj. göre*) / *gegoren / facem emittere, digesti, effervere*; Onregelm: No. 4. Zweemende na die van de III. CL: 2, die in *Infin*: de E, en in *Imperf*: A en O, voeren. Overdragtelijk beteekent ook *gären / iuwebere in aliquem maffitando, ita ut reprehensiones istae, ex levissima occasione arrepta, quam sapissimè repetantur*; en de *Composita*, H-D, *aug-gären / despumare feces*; en H-D, *ber-gären / extra ebullitionem positum esse, quiescere*.

Tot het Wortel-deel van't *Prasens* behoort ons GAER, H-D, *gar / maturus, percoctus; ad usum paratus*; als hebbende zijn schuim en onrein uitgeest, en daer door ten gebruike bequaem zijnde: waer van ons GAERMAKEN, *percoquere*; *Et tr: apparare, perficere*; welke overdragtelijke zin een oorspronk schijnt aen te wijzen van het F-TH, *garan / garowan / I. CL: parare*; en *bore garowan / I. CL: preparare*; en *gi-garowan / I. CL: prabere*; en AL: *ke-caruwan / I. CL: exhibere*; en by Ons † GAERWEN, GÉRWEN, GÉRVEN, I. CL: A-S, *gearwan / I. CL: en gearcian / I. CL: preparare, adornare, conficere*; waer toe ons GAERW-GÉRW-en GÉRF-KAMER, *sacrarium, locus in templo, quo sacerdos se preparat vestibus sacris*; en ons ONTGAERWEN, ONTGERWEN, ONTGER-

GA.

VEN, I. CL: *indumenta exnere*; en 'T LEDER GAERWEN, *pelles conficere, perficere, macerare, depfere, subigere*; en GAERWER, *coriarius, coriorum concinnator*; en † GAERWE, † GARWE, GARVE, GÉRVE, GÉRF, *f: merges, manipulus spicarum*; als een by-eengeschikte bundel, toebereid om na de schuere te brengen; hoewel dit GAERWE ook van GAREN, *colligere*, kan ontleent zijn. Dog mooglijk ziende op de ontroering in 't afgrijzen, mede hier toe ons GÉRZELEN, I. CL: *horrorem habere, horrere*; en wederom met den zin van 't vuilgestige ook hier toe ons † GARST, † GÉRST, H-D, *garst / M, rancor, sordes, corruptela*; en † VERGARSTEN, I. CL: *rancefcere*; en ons GARSTIG, GÉRSTIG, en mede uit het *Prater*: GÓRTIG, H-D, *garstig / rancidus, grandinosus, feculentus, putidus, spurcus*; GARSTIG of GÓRTIG SPÉK, *rancidum lardum*; en † GÉRSTÉ, † GÉRST, H-D, *garst / garst / F, crithe, grando in margine superioris palpebrae arumpens*; waer van het H-D, *garsten / I. CL: inquinare*; en *ont-garsten / I. CL: purgare*. Dog van ons GARST, GÉRST, *hordeum*, zie by GROEY, in deze II. Proeve. Wijders, gelijk by ons KIEZEN ook † KIEREN, en VERLIEZEN ook † VERLIEREN, de Sen R gelijkwaardig komen, of, gelijk voor de rē slegts r gevonden word by 't A-S, *georstandeg / garstandeg / garstandeg / en gestandeg / berj*, en *geasteric / besternus*, zo komt bedenkelijk of, op gelijken zeldsamen voet, niet hier uit gesproten zy ons GÉST, GIST, *f: A-S, gist / gist / H-D, gäst / gesticht* / en by sommigen als nog *gesticht / M, spuma*,

GA.

ma, fax, sanies, crassamentum; waer van ons GÉSTEN, GISTEN, I. CL: *facem emittere*; gelijk ook F-TH, *gesan*/ I. CL: *excoquere*. Maer, meerder buiten twijffel, komt hier toe ons † GERIK, *viscera*; als lichtelijk géstende; en GEREN, I. CL: *infacem converti*; & *condituram facis recipere*; en met IE, ons GIEREN, I. CL: *excreare*; en wederom met E, en den uitgang M, het H-D, *germ*/ M, *fermentum*; *germicht*/ *fermento tumefactus*; by ons † GERM, *ovis matrix*; waer van 't H-D, *germen*/ I. CL: *fermento tumefieri*; by ons † GÉRMEN, I. CL: *movere*.

Uit het *Prater*: het A-S, *got* / *gore* / *simus, lutum, tabum, sanguis*; het Vlaemsche GOOR, *limus, lutum, caenum*; het Leuvenfche GOOR, *sordes edium*; ons † GORRE, *sordidus*, & *tr: valde avarus*; en † GOOR, A-S, *gyra* / *palus, locus paludosus*; vermits de stiftaende slijmerigheid een moeder is van de gesting; en ons † GOOR, *terra nova alluvione luti accrescens*. Nog ook ons zeer gemeene *Adject*: GOOR, *putidus, odore subacido* & *tetrido, fermenti instar*; en GOOR RIEKEN, *putere, rancere, subacidum odorem emittere*; en VERGOOREN, VERGOREN, I. CL: *subacere stagnando*; en met UE, gelijkwaardig aen O, ons GUER, *subacidus*; & *tr: immitis, austerus*; deze allen in een hinderlijken zin; maer, gelijk de giftende dingen hunne reuk-geesten uitwerpen, zo komt ook in een aengenamer zin te voren, ons † GORE, nu GEUR, *f: vapor, fragrantia, odor, nidor*; & *tr: sapor, vigor*; waer van ons GEUREN, I. CL: *GEUR GEVEN, odorem sive nidorem emittere*; en ons GEURIG, *odore sive sapore suavi fragrans*.

Maer mede uit het *Prater*: dog wederom met den hinderlijken zin, en met den uitgang T, het bovengenoemde GÓRTIG, *rancidus, grandinosus*; beneffens HET GÓRT, *n: of DE GÓRTIGHEID, f: chalasa, grando, lepra, qua porci infestantur*; 't en ware dit GÓRT en GÓRTIG van GÓRT, GRUT, *alioa, grutum*, Græc: *γῆρα*, Gall: *gruan*, van wegen de gort-gelijkende stippels mogte oñtleent geweest zijn.

Uit het *Prater: Partic*: het *Adject*: H-D,

GA.

unbegornet / un-begornet / faculentus, non fossi defocatus.

GI.

De Wortel-deelen.

GYN, GEEN, in 't Yf: *gina* / in *Prater: genn* / en gevolgtijk in *Prater: Part: ginenn* / II. CL: *i, biare*; 't gene in onze *Dialect* maecte † GYNEN, † GEEN, † GEGENEN.

Uit het Wortel-deel van 't *Præsens* het Yf: *gias* / F, *biatus torra*; A-S, *gin* / *riccus*; *ginnisse* / *intercapado*; en *gimme* / *amplus*; als mede ons † GYNEN, I. CL: H-D, *ginen* / I. CL: *biare, biscere, oscitare*; en A-S, *ginan* / *ginian* / *geonan* / *geonian* / *gynan* / *gynian* / I. CL: *biare, barrire, garrire*.

En uit het Zakelijke Deel van 't *Prater*: het Over-Yfsefche GEENEN, GEMEN, I. CL: *fabridere*; en 't H-D, *gänen* / en oul: *ganen* / I. CL: A-S, *ganian* / *genian* / I. CL: *biare, biscere, oscitare*.

De Wortel-deelen.

GILL, GAL of GAEL, en GOL, in het Yf: *giell* / *vociferor*; in *Prater: gall* / II. CL: *4*, en na de andren van die *Class*: in *Prater: Part: gollenn*: ik vind ook in 't Yf: *Mattb: XXVI. 74. og got hanen* / en in 't Zwoedsch och *gool hanen* / & *castavit gallus*. Dit overgebragt zijnde in onze *Dialect* maect † GILLEN of † GËLLEN, † GAL of † GOL, † GEGOLLEN, II. CL: *5 of 6, sonum edere vehementem*.

Tot het Wortel-deel van 't *Præsens* ons GIL, *m: sonus acutus, vehemens*, H-D, *gell*. M, *sonus resonans*; waer van ons GILLEN, I. CL: H-D, *gellen* / I. CL: *clamitare, ut aures tinniant*.

Tot het *Prater*: het H-D, *gall*. M, *clangor + clamor, sonus vehemens, resultans*; en ons PYPEN-GAEL, *m: vebiculum trusatile minus*; als welks rad in 't voortschuijen krijt, even of 'er kinderen op een sluitepijpe speelden; en *voicedet-gall / echo*; waer van het

GI.

H-D, gassen / I. CL: *clamitare, ut aures tinniant*; Yfl: gala / I. CL: Angl: paul / *vociferari*; L-Fr: galjen / *vociferari; ejulare*; en A-S, galan / *galian* / I. CL: *incantare*; ziende op de Oud-tijdsche grillen, en zotte Toovergezangen, en 't bygaende getier, onder de Noordsche Volkeren weleer zeer gemeen: waer van ook 't A-S, galbor / *incantatio*; en Yfl: galbur / *magia*; en A-S, galere / *galdere / incantator, angur*; en waer op, om 't bullebakfche bedrog en gefchreeuw, met regt toepasselijk is het Yfl: goof / *ululatus*; en Yfl: galen / *injanus, vejanus*. Maer een zin van aengenamer geluid word aangewezen in het A-S, gale / *incinia*; by ons NACHTE-GAEL, m: H-D, nachtigall / M, ook A-S, nehtogale / *nichtgale* / Angl: *nichtingale / incinia, philomela*; als zingende by uitstek aengenaem, kragtig, en veranderlijk, 's morgens vroeg, en ook laet op den avond, die by de Oud-Duitschen onder de nacht betrokken wierd: en overdragtelijk ook † NACHTE-GAEL, *genus bombarde majoris, vulgè duplicana*; om 't uitstekende galm-geluid.

Wijders, met den uitgang M agteraen, ons GALM, m: H-D, galm / M. *clangor, clamor, sonus vehemens, resulsans*; AL: calm / *sonitus*; en ons WEDER-GALM, *echo*; waer van ons GALMEN, I. CL: H-D, galmen / *gelmen* / I. CL: *implere clamoribus aures; resonare*. Wijders met P agterop, ons GALP, m: *gannitus vulpis*; waer van ons GALPEN, I. CL: *gannire instar vulpis*; en ook met V, ons † GALVEREN, I. CL: *gannire, nugari, jocari*.

Ook schijnt uit het blijde geluid ontleent te zijn het M-G, gollan / I. CL: *salutare*; en het Fransche GALANT, *festivus*; als vrolijk, blygeestig, en op de Fransche wijze by den weg zingende. Wijders het Fransche gaillard, en op den zeliden basterd-vo. t het H-D, gallard / en ons GALJARD, *letus, hilaris, festivus*; en 't Fransche gaillarde, H-D, gallard / by ons EEN GALJAERDTJE, *chorea lepida*; en misschien ook hier toe met o / het Yfl: jol / *saturnalibus*; waer uit het Fransche joli, by ons in basterd-vorme JO-LYD, *letus, festivus*; en VERJOLYEN, I. CL: *recreare*; en mede om de blijdschap

GI.

het A-S, geol / *Natalitia Domini Jesu Christi*.

GN.

Het Wortel-deel.

GNYD, &c, in het A-S, gnidan en ggnidan / *gnad / gegniden* / III. CL: I, *fri-care, conficere*.

Hier van het A-S, gnidill / *pisillum*; vermits de stampers dienen tot kneuzing en vryving.

In plaetse van gn / na onze *Dialect* genomen zijnde KN, zo schijnt tot zulk een Wortel-deel uit het *Prat*: betrekkelijk te zijn ons KNEDEN, I. CL: A-S, cneðan / *cneðan* / I. CL: H-D, knetten / I. CL: Angl: *kneðe / depere, manibus subigere*; dus vind men ook A-S, gnegan / *rodere*, tegen ons KNAGEN, en A-S, gnornian / *murmurare, gemere*, tegen ons KNORREN, enz.

GR.

De Wortel-deelen.

GRIER of GRIES, of GRUIS of GRYS, en GROOR of GROOS, in het A-S, grotan of grotan (en grotan of grotan) / *groat* en grotan / *grotan* en grotan; II. CL: I, *borrere*. 'T gene in onze *Dialect* maakt † GRIEREN en † GRIEZEN of GRUIZEN, † GROOR en † GROOS, † GEGROREN en † GEGROZEN. Dat men S en R van beids vind by de *Verba's* op IEREN, is niet ongemeen; dus ook A-S, hreosan en hreoran / II. CL: I, *ruere, irruere*; en by ons VRIEZEN, ook oul: VRIEREN, nu nog VROOS en VROOR, GEVROZEN en GEVROREN, ook A-S, freosan en freoran / *gelare*; zo mede by Ons VERLIEZEN, oul: mede VERLIEREN, waer van nog overig is 't *Prat*: *Part*: VERLOREN; gelijk ook A-S, leosan en leoran / *perdere*; enz.

Tot

GR.

Tot het *Præfens* met Y (als by 't A-S, *grifan* / *grifan*) of met IE of UI tegen de A-S, *eo* / behooren het A-S, *grate* / H-D, *grijsel* / M, *horror*, *pavor*; en A-S, *gripelle* / *grifentlic* / *grifendic* / *agrifentlic* / en *griflic* / *borridus*; by ons † *Grylslyk*, *Afgryslyk*, *borridus*, *borribilis*; en ons *Af-gryzen*, I. CL: H-D, *griesselen* / I. CL: A-S, a *grifan* / *abborrere*; en met E het Sax: en Geld: *GREZEN*, I. CL: *terrere*, *perterrefacere*; en ons *Gryzen*, I. CL: *ringere*, *os depravare*, *stere*, *fremere*, *frendere*; † *perborrere*; en *Gryzekom*, *Gryzekond*, *fumus terra*; *fumaria*; een kruid welks sap, op de oogengelegt zijnde, de tranen sterk doet uitschieten; nog ook A-S, *grif-bitan* / *grif-bitan* / *frendere*; om het hinderlijk knerffen; gelijk ook A-S, *grifile* / *grifile* / *grifile* / en *grifil-ban* / *cartilago*; by ons knersbeen. Verder ons *Gruis*, n: † *Gries*, † *Greus*, H-D, *gries* / M, *rudus*, *lapidum fragmenta*, *pulvis*; als hinderlijk en afgrijslijk knersfende, wanneer het tuffchen de tanden of in de malinge komt; waer van ons *Gruizen*, I. CL: H-D, *griefen* / I. CL: *radigere in rudus*; en *Gruizig*, *glareofus*, *recremen-tius*, *sordidus*; en met OE, ons *Groezig*, *sordidus*, *cænosus*, uit het *Præter*; en overdragtelijk ook † *Gruis*, *surfur*; als klein verbrijzelt, gelijk het gruis, even als ook A-S, *grift* / *molitura*; waer toe ons *Griezeltje*, *minima pulveris portiuacula*; *atomus*; en 't Vlaemfche *Gruis-bier*, H-D, *grieg-bier* / *cervisia tenuis ex surfuribus cocta*. Dog zie ook by 't volgende *KRIEST*, in deze II. Proeve.

Uit het *Præter*: *Pars*: komt het *Adject*: A-S, *begroten* / *borridus*.

Ten opzigte van de Y in ons *Gryzen*, en E in 't Geldersche *GREZEN*, komt een vermoeden of 'er niet eigenlijkft een andere ftamboom toe behoort, op Y accenterende, als by de onzen van de II. CL: 1, hoewel van gelijke beteekenis, even gelijk 'er van ouds ook *TIEGEN* of *TUIGEN*, II. CL: 3 en 2, en *TYGEN*, II. CL: 1, in een zelfde beteekenis geweest is. En of ons *Grys*, *Gryze*, *color pallus*, *cinerens*, *canus*, vulgò *Grijsus*, *unde* Gall: *gris*, en Ital: *griso*, waer van ons *Gryzen*, I. CL: *canescere*, niet en kome, als zinspelende op het oude afgrijslijke we-

GR.

nen, van in zak en affche te zitten om zijn overmatige droefheid te toonen, verdient zijn bedenken.

Het Wortel-deel.

GRYV, &c, in het A-S, *grifan* (a-*grifan*) / *graf* en *græf* / *grifenn* / III. CL: 1, *sculptere*, *radere*.

Wanneer men de G als een voorwerpsel aenmerkt, zo komt dit *Verbum* in kracht en gedaente overeen met ons *Ryven*, II. CL: 1, als mede, zoo men de S hier voorwerpt, dat ook by de Voorouderen niet ongemeen was (zie in onze *Grondst*: II. *Verband*: §. XXIX), zo vind men hier 't gelijkftammige van ons *Schryven*, II. CL: 1, *scribere*, *olim radere*, *sculptere*; gelijk ook A-S, *scrifan* / III. CL: 1, *refecare*; en A-S, *for scrifan* / III. CL: 1, *corradere*. De eerste of oudste wijze van fchrijven gefchiedde by inkrabbing of ingriffien in walch, of hout, of fteen, of baften van boomen.

Hoe nu van dit † *Gryven*, II. CL: 1, ons *Gréffie*, *Grieffie*, f: *Gréft*, f: Angl: *graffe* / *infutum*, *stylus*, *graphium*, Gall: *greffe*, en A-S, *græf* / *græfte* / *penicillus*, en A-S, *græftag* / *sculptilia*, en M-G, *ga-græfts* / *mandatum Caesaris*, ons *Gréffie*, *Grieffie*, f: *exedra scribarum*, *Grieffier*, *grapharius*, *scriba*, Gall: *greffier*, en *Grieffien*, *In-grieffien*, I. CL: *inferere*, *inoculare*, als mede hoe ons *GRAEV*, *GRAVE*, † *GREVE*, H-D, *graf* / A-S, *græfa* / *grebe* / *græf* / F-TH, *gravo* / *comes*, *judex*, *præfectus*, *præpositus*, *commentariensis*, *exactor*, &c, zo wel hier van als van ons *GRAVEN* konnen afgeleid worden, behoeft geen nader bewijs, als 't gene reeds by de I. Proeve op 't Wortel-deel *GRAEV* verhandelt is.

De Wortel-deelen.

GRIND, en *GROND*, in het A-S, *grindan* en *grindan* / *grand* (in *Subj*: *grunde*) / *grunden* of *gronden* / II. CL: 2, *molare*; uitmakende in onze *Dialect* † *Grinden* of † *Grenden*, † *Grond*, † *Gegronden*, II. CL: 5.

Tot

GR.

Tot het Wortel-deel van het *Prasens* het A-S, *grindere / molitor*; en volgens de gedaente past ook hier op ons GRÉNDEL, † GRINDEL, *m*: F-TH, en A-S, *grindel / M*, H-D, *grendel / pessulus, obex, ergata, vectis*; waer van ons GRÉNDELEN, I CL: H-D, *grendelen / of ook uit het Præter: gründelen / I. CL: obdere pessulum ostio vel fenestra*. Deze naem, zou ik gissen, zal allereerst toegepast zijn op zulke grendels, die men onder aen deuren en hekken maekt, om, tot vastigheid van die, in den grond te schuiven, even gelijk we ook straks de benaming van GROND, uit het *Præter*: zullen afleiden, en gelijk ook 't gemelde H-D *grendelen / uit het Prasens, en gründelen, uit het Præter*:; zig van beids hier vertoonen.

Dog, gelijk het malen strekt om de dingen tot gruis en stof te maken, of, gelijk de weg en 't gene 'er op legt, tot stof en slijk gemalen word, zo is met goed regt tot het *Præter*: betrekkelijk ons GROND, *m*: en *f*: Angl: *ground / H-D, grund / M*, A-S en Yfl: *grund / F. AL: grunt / terra, fundus*; en, dewijle men onder de wateren, en tot diep in de Mijnen zulke gruis-aerde ontmoet, zo is ook overdragtelijk het diepe, en al de vastigheid waer op gebouwt word, met dien naem benoemt, even gelijk van 't Latijnsche *fundus, fundare, & fundamentum*; dus ons GROND, *m*: & *f*: H-D, *grund / M-G, grund / Kimbr: grunne / fundum, solum, vadum, fundamentum, profunditas*; & *tr: basis, substructio, & imum cuiusque rei cum materialis, tum mentalis*; en GROND-VÊSTE, GROND-SLAG, *fundamentum*; GRONDENAER, GRONDHEÉR, *m*: *dominus fundi*; GROND-CYNS, *census feudi*; GROND-SÓP, *fax fundi, sedimentum*; GROND-LÓÓT, *bolis*; en M-G, *af-grunditha / by ons AF-GROND, m: abyssus*; AL: *ab-crunte / profundum*; Kimbr: *grunne / A-S, grund-leag / by ons GRONDELÓOS, non habens fundum, abyssus*; en A-S, *grundlinga / funditus*; by ons GRONDDELYK, *funditus, penitus*; en GRONDIG, *profundus, intimus*; en † GROND-DIEF, † GRONDIGE DIEF, *furax natura & indole*; en M-G, *grundu-waddju / en A-S, grund-wealle / fundamentum*; waer van het A-S, *grund-weallan / I. CL: fundare*; by ons

GR.

GRONDEN, I. CL: en GROND LEGGEN, H-D, *grunden / I. CL: fundare, fundum tangere*; en ons † VERGRONDEN, I. CL: TE GRONDE GAEN, NA DE GROND STRYKEN, *fidere, subfidere, pessum ire*; en overdragtelijk ons GRONDEN, I. CL: en met een Walschen staert GRONDÉREN, I. CL: H-D, *grunden / I. CL: perquirere, fundum vel fontes rei scrutari*; Yfl: *grunda / I. CL: meditari*; als na den grond der zaken zoeken; en ons DOORGRONDEN en † VERGRONDEN, I. CL: H-D, *durch-grunden / I. CL: perscrutari*; als den grond der zaken uitvinden. Verder mede hier toe het Vlaemsche GRONDEN, I. CL: *waden, vadum transire*; en GRONDAGTIG, *vadofus*; en ons GRONDEL, GRUNDEL, *m*: H-D, *grindel en gründling / M. piscis, gobius fluviatilis, vulgo fundulus*; als laeg by den grond azende en zig onthoudende, enz.

De Wortel-deelen.

GROEY en GROEN, &c, in 't Yfl: *grooa / grete / grooenn / in 't Pras: ey groa / Onreg: No. 3, germinare*. De *terminatie* enn by 't *Pras: Part*: bewijst de oorspronkelijke Ongelijkvloeiendheid, en 't *Imperf: grete* zijn ongeregeld verloop: zulks dat de nette overdragt van *Dialect* hier op t'zoek is; zijnde egter buiten twijffel, dat onze Wortel-deelen GROEY en GROEN daer toe behooren. Eng to *groto / crescere*; i *greto / crevi; groton / cretum*.

Tot het Wortel-deel van den *Infin*: ons GROEY, *m*: *vigor, incrementum, augmentum*; waer van ons GROEYEN, I. CL: F-TH, *gruotan / I. CL: A-S, greowan / growan / I. CL: crescere, germinare, &c*; en, met den uitgang SEL, ons GROEISEL, *n: germen*; met SE, het Vlaemsche GROESE, *f: vigor, augmentum*; en met da / het A-S, *grodas / gramina*; en verder met den uitgang EN of N, om het voort aen te wijzen, ons *Adject: GROEN, † GRUEN, A-S, groen / grene / grene / Yfl: grœnn / Angl: green / grene / H-D, grün / viridis, & tr: nondum maturus, erudus*; A-S, *groeg-groen / by ons GRAS-GROEN, gramineus, berbidus, frondens*;

GR.

dens; en ons *Subst*: GROEN, *n*: *herba, olus, gramen*; waer van ons GROENEN, I. CL: F-TH, *gruonan* / I. CL: H-D, *grünen* / I. CL: *virere, virefcere, germinare*; en ons GROENTE, *f*: GROENSEL, *n*: *herba, olus, viridia gramina*; A-S, *gremng* en *growng* / *viriditas*; en GROEN-DRAVE, *ladera*; een klim-op, die 's winters ook groen blijft: en GROEN-ZIEKTE, *cachexia*; een quade gesteltheit, waer door ymand groen-deluwig 'er uitziet: en SPAENSCH-GROEN, *n*: *chalcantbum, vitriolum*; een verwe van koperoeft of vitriool toebereid; en uit Spanjen veel herwaerts gezonden: en GROENSEL, GROENLING, GROENVINKE, *chloris*; als groen gepluimt; en GROENINK, *m*: *mali genus viride*; *et juvenis temerarius*; gelijk ook by ons † GROENSE, en † GROESE, *caespes viridis, caespes gramineus*; en ook met A, in beantwoording van de Yfl: en A-S, *α* / ons † GRAZE, *caespes viridis, caespes gramineus*; en verder Yfl: *grtoon*. N. Angl: *graine / fruges*; en by ons weder met ÆE en EI, ons GRAEN en † GREIN, *n*: *fruges, frugum semen, et c*; indien 't Latijnsche *granum*, of Gall: *grain*, Ital: *grano*, slegts maegschap en geen moeder van het onzezy.

In 't A-S, hebben we hier doorgaends de *α* en *ε* / in beantwoording van de Yfl: *α* uit het *Præf*., en de Yfl: *ε* uit het *Præter*.; gelijk ook de A in ons bovengemelde † GRAZE, *caespes viridis, gramineus*. Hier door worden we van zelf gewezen tot een gevoeglijken oorspronk van het M-G, *gras* / N, *berba, olus*, betekenende alle moes en groente; maer in een enger zin by ons GRAS, *n*: en, by verschuivinge van R, ook † GARS, † GÉRS en † GÓRS, H-D, *gras* / N. Yfl: *gras* / N, F-TH, en AL: *gras* en *cras* / A-S, *gras* en *græs* / N, Angl: *grasse / gramen*; Græc: *γρᾱσις vel ἡρᾱσις, gramen, ἄ γρᾱω, comedo*; en GRASMUSCHE, *f*: H-D, *gorse* en *grasstück* / *curruca*; en 't Oud-Friesche *gers-fallich* / *manus abscissa*; waer van *Siccama in Leg: Frisiorum*: p: 130 gedenkt, namelijk wanneer in 't vechten of andersints ymands hand zoodanig werd afgehouden dat ze op den grond of in 't gras valle; waer toe mede verder ons † GÓRS, *Zeelandisch GARZE*, II. Deel.

GR.

f: *viridis gramine ripa*; en ons GRAZIG, ook † GARZIG, *gramineus, herbidos*; en 't Vlaemsche GARZINGE, *pascua herboja viridantia*; en ons *Verbum* GRAZEN, I. CL: *depascere gramina*; *et gramine aspergere*; en A-S, *grastan* / I. CL: *pasci*; en ons GRAS-BOTER, GRAZEBOTER, *butyrum gramineus*; als van koeijen, die in 't gras te weiden gaen, en niet gelijk des Winters, met hooi gespijft worden. GRASDUINEN, *colles sive aggeres graminosi*; en daer van de spreekwijze van IN GRASDUINEN GAEN, *exhilarari*; ontleent van 't veedat in versche grashoopen zig vermaekt, of van de kinderen die spelende zig daer in omwentelen; en GRAS-ANGELIEREN, *caryophyllus*; als zijnde grasagtig van bladen en stelen, en dunder en kleinder dan de gewoone; en GRAS-HÓPPER, *locusta, cicada*; als rijkelijk in 't gras zig onthoudende; en GRAS-I.ÓÓK, *porrum*; met smalle en korte bladen als 't gras; en GRAS-WORM, *bruchus, eruca*; als het gras op-etende; en GRAS-MAEND, *mensis Aprilis*; in welken het gras in kragt wederom aangroeit; en by *Kiliaen* vind ik ook GRAS-DIER, *byana*; maer dewijl 't een vreemd uitlandisch dier is, Wolf- en Vosagtig van stal, en wreed van aerd, verscheurend en vleeschvretend, zo weet ik niet hoe 't aen dien Nederduitschen naem zou gekomen zijn, even of het by uitstek gras at, 't gene ik onder de beschrijving van dat dier nog niet gevonden heb. Wijders ook het F-TH, *grast* / N. *gramen, et fœnum*; en dus de R hier mede verschoven zijnde, schijnt ook daer uit gesproten te zijn ons GARST, GÉRST, *f*: A-S, *gerst* / H-D, *gärst / gerst* / F. *bordeum*; als 't voornaemste graen en groente-gewas onzer Voorouderen, waer van hunne drank wierd toebereid.

GU.

De Wortel-deelen.

GUNN en GON, in het A-S, *unnan* / in *Præter*: *uththe* / in *Præf*: *ic an* / V. CL: 6, *concedere; dare, donare*; en mede Yfl: *unnaf* / in *Præf*: *unne* / in *Præf*: *eg ann* / Onreg: M m m m No.

GU.

No. 2, *favere, amare*; en ook A-S, *ge-unnan / concedere*. Ze hebben beiden van 't onregelmatige verloop; dog het zekere, in onze *Dialect* overgebracht zijnde, maakt de Wortel-deelen UN en ON, en met GE voorop, ons GUN en GON; en ook uit het *Præf*: AN; even als by ons KONNEN en KUNNEN, KON, GEKONNEN, in *Præf*: IK KAN, posse, seire; ook A-S, *cunnan / cuthge* / in *Præf*: ic can / V. CL: 6, seire; en Yñ: *kunna / kunnæ* / in *Præfens* eg *haan* / Onreg: No. 2.

Uit het *Præf*: met den uigang st / het M-G, *anst / F-TH*, en AL: *anst / anst / Yñ: aasi / F, gratia*; en AL: *ab-anst / invidia*; en AL: *ab-anst / invidens homo*. In welk an of *anst* ook te vinden is de beteekenis der Oud-Duitsche Nansen *Ang-std / paai favens*; *Anstik* / en met g voorop, *Genserk / gratia dives*; *Ang-prand / gratia fervens*; enz: gelijk ook, met het zelfde zegt de Gouthen hare Regenten *Anseg* / volgens *Jornandes*, noemden, even als men in onze Eeuwen de Vorsten *Genadige Heeren* noemt.

En mooglijk ook hier van met eene voorwerping van H, onze spreekwijze van GROOTE HANSEN, *Domini prapotentis*; als uitdeels van gunst en genade. En ons † HANSE, *f: societas*; en † HANSE-STEDEN, *civitates libera & mutuo associate ad mercaturam propagandam*, waer van ons † HANSEN, † HËNSEN, I. CL: *in numerum civium aut sociorum recipere, & satisfacere juri societatis*, schijnt hier toe mede betrekking te hebben, vermits deze verbintenissen een onderlinge genegenheid en voorregt van gunst tot onderwerp hebben: Egter schijnt ook dit woord HANSE wel eer by 't F-TH, slegts voor een enkele verzameling of hoop volks gebruikt geweest te zijn, als F-TH, *alla thia hanfa / univiersam cohortem*; *Tat: Harm: p: 200.* als

GU.

mede in 't M-G, *hanfa / cohorts*; En uit het Vlaemsche VER-GANSEN, I. CL: *inaugurari societas aut collegio*, blijkt dat H en G hier beiden als voorwerpsels te schatten zijn.

Maer wederom uit het Wortel-deel UN, het A-S, *unne / licentia, venia, libertas, permissio*; het AL: *unst / favor*; gelijk ook Zw: *af-und / AL: ab-unst / invidia*; en met het voorvoegsel GE of G, ons GUNNEN, GONNEN, I. CL: voor GE-UNNEN, ook oul: † ONNEN, I. CL: en in 't Vlaemsch JONNEN, I. CL: ook A-S, *ge-unnan / H-D, gûnnen* / I. CL: *favere*; en VERGONNEN, VERGUNNEN, I. CL: *favere, & concedere*; en oulinks met VER, in een quaden zin, † VERGUNNEN, I. CL: *invidere, malè favere*; en GUNST, GONST, *f: in 't Vlaemsch JONSTE, H-D, gunst / F, favor, gratia*; en ons AF-GUNST, WANGUNST, *invidia*; ONGUNST, *offensio*; en GUNSTIG, H-D, *gûnstig / favorabilis, propitijs*; waer van ons BEGUNSTIGEN, I. CL: H-D, *gunsten / begunsten / begunstigen* / I. CL: *favore complecti*.

Dog uit AN of EN schijnt mede gesproken te kunnen zijn ons † GËNT, JËNT, en met den Walschen staert GËNTIEL, JËNTIEL (de G of J op zijn Fransch uitgesproken) *amabilis, concinnus, elegans, unde vulgò Gentilis*, Gall: *gent, gentil*, Hisp: *gentil*, Angl: *gentle*; en ons † VERJËNTEN, I. CL: *concinnare*; hoewel het ook niet qualijk past by 't oude *Gentiles*, als zijnde by de Romeinen geweest de voornaemste geslachten der *Patricii* of Edelen.

Deze Wortel-deelen schoon eigentlijk op U behoorende, zetten we, tot gemak van 't zoeken, hier onder G, om dat die met het Wortel-deel tot eene silbe ineen smelt, en om dat onze takken nooit zonder deze G zig vertoonen.

H.

HE.

HE.

De Wortel-deelen.

HEM, HAM, of HAEM, &c, in 't Yff: hem / cicero; & continuo; in Prieter: hamde / IV. CL: 1. zijde van die verloopene *Class*; die in 't *Prat: Part*: de *em* voert gelijk alle de rechte *Ongelijkv*: *Verba*, en die in *Prat: Indic*: van *Vocael* verwisselt gelijk ook hier de e in a / schoon, tot blijk van verloop, de *terminatio* de daer agter komt. Ten opzichte van de grondbeteekenis schat ik *bet in- of vast-bonden* de eerste, en *bet temmen*, dat door wederhoudinge geschied, een gevolg en overdragt daer van te zijn.

De zin van *in- of tegenbouden* vertoont zig in 't afkomstige H-D, hemmen / I. CL: *sistere, inhibere, impedimento esse*; en H-D, eine sache hemmen / I. CL: *obicere difficultatem alicui rei*; etnhemmen / I. CL: *sufflaminare*; en hemnkette / *sufflamen*; en loghemmen / I. CL: *expedire, tollere suffamina, impedimenta*; gelijk ook hier toe past ons roep-woordtje om ymand stil te doen staen, Hém! heus! *siste*; waer van ons HEMMEN, I. CL: *prateruntem vel abeuntem sistere, revocare*; en *transl*: HEMMEN, HUMMEN, I. CL: *omutare, simplicem edere vocem*; een zagten hem-kuch makende.

Onder den zin van *inboudinge* schijnt ook tot dit Wortel-deel HEM of HEEM betrekkelijk te zijn, mits met den uitgang D, ons HEMD, n: *interala, tunica intima, vulgè camisia*; als omsluitende het lichaem; en, met den uitgang EL by Ons, ons HEMEL, m: M-G, himing / M. Yff: himem, M, F-TH, himil / M. H-D, himmel / M. *caelum*; als den Aerdkloot omvattende; waer van ons † HEMELEN, I. CL: *petere caelum*; en HEMELINGEN, *caelesti, angeli*; waer van mede, om het schoone, reine, en heldere ver-

toog van de Lucht en 't gesternte, ons Op-HEMELEN, I. CL: *mundare, ornare, concinnare*; en, om de wulft-agtige gedaente, mede by overdragt ons HEMEL, GEHEMELTE, *velamentum concavum ab inferiore parte, & convexum à superiore; ac porro, ante tegmen superioris cubilis aut sponde*; en VERHEMELTE, n: GEHEMELTE DES MONDS, n: *palatum, oris calum*; en hier van HEMELEN, VERHEMELEN, I. CL: *concamerare, convexum facere instar caeli*; en, gelijk men voormaels onder in de verwalste kelders, voornaemlijk in de hooge Landen, zijne goederen plag te verbergen, zo past ook hier toe ons † HEMELEN, † VERHEMELEN, I. CL: ook met EI, ons † HEIMELEN, I. CL: H-D, heimeln / I. CL: *abscondere, velare, tegere, celare*; waer van ons † HEMELYK, nu HEIMLYK, H-D, heimlich / *clam*; en 't Leuven-sche HEMELINGEN, *cineres abstrusum ignem foventes*; als besluitende en verbergende het ingerekende vier. Maer, dat hier EI en E uit eenen zelfden tak komen, maekt bedenkelijk, dat het onverloopene Yff: *Verbum* van de II. CL: 1. zal geweest zijn, met p in *Infiv*; met et in *Prat*; en met i in *Prat: Part*; welke foort van onze Y in onze II. CL: 1. met E in *Imperf*: (en oulinks in *Sing*: ook kē of EI, of A) beantwoord word; en in 't A-S; met i in *Inf*: & *Prat: Part*; en met a in *Prat: Ind*: 't gene dan in onze *Dialect* zou gemaekt hebben † HYMEN, † HEEM (ook † HEEM, † HEIM, of † HAM), † GEHEMEN, II. CL: 1. Dit word desgelijks bevestigt met de volgende andere takken tot ons HEIM, in 't A-S, ham / hœm geboorig, waer by de zin van *besluiten, affluiten* overal doorsteekt: als in ons † HEIM, M en F, *sepes, septum*; AL: heim / H-D, heim / M, Kimbr: heim / Dan: hjemue / A-S, ham / hœm / Angl: hom / home / *domus, habitatio, vicus, civitas, monasterium, possessio quævis, villa, pradium; quin etiam*
M m m m 2 com-

HE.

communis quorumvis popularium patria; M-G, *haima* / F. *castellum, vicus, ager*; en M-G, *haimothala* / *agros*; en Kimbr: *heimdrott* / *domestica familia*; en 't Sax: en Geld: HEIMSTIER, *dos*; 't gene door den Vader van de Bruid, na 't voltrekken van 't huwelijk, tot een bruidschat aen 't huis van den Bruidegom of nieuw-getrouwden Zwager wordgestiert; en † HEIM-ZOEKEN, *visitare*; & *tr: vi irrumperere alicujus ades*; en van ons HEIM weder HEIMEN, I. CL: *sepire, obvallare, pallare*; en HEIMSEL, *n: sepes, septum*; alles betrekkelijk op het besluiten en bevangen, dat, ten opzichte van eenig erf of gebied, van ouds door palen gewoonlijk geschiedde: voeg hier by ons † HEIMET, *f: H-D, heint / heimat* / F. *patria, locus natalis*; en HEIM-RAED, HÉEM-RAED, *m: praefectus aggeribus curandis*; & *communis terra consiliarius*; verder 't *Adject: HEIM, GEHEIM, occultus, secretus*; en 't *Subst: GEHEIM, n: secretum, quin etiam tr: lairina*; en † HEIMSCH, nu IN-HÉEMSCH, *indigena*; UIT-HÉEMSCH, UITHEIMSCH, *peregrinus*; gelijk ook ons HEIMEL, HEIMKE, en HÉEMKEN, *krekel, H-D, heime* / F, en *heimke* / *gryllus domesticus; cicada*; als in de huizen zingende.

Tot het Wortel-deel HAM, het Kimbr: *ein-hamur* / *qui, iratus, non furebat*; als zig zelf, en den onmaet zijner gramschap in toom houdende: eene zeer verhevene en Kristenen-waerdige deugd. Zoo mede, om het besluiten, het Vlaemsche HAM, *m: en HAMMERIK, ook zonder H, AMME, AM, H-D, ham* / F, *pratium, pascuum, & salicetum*; en ons IN-HAM, *m: sinus maris, littus incurvum*; UIT-HAM, *m: terrae lingua*; en † HAMME, † KOEHAMME, *pranger, numella*; en HAMMEYE, *f: HAMEY-BOOM, m: repagulum*; een hek of boom om af te sluiten: en wederom, op zulk eene afsluitinge of op de huizingen ziende, HAMMEYE, *f: gehucht, viculus, unde Gall: hameau*. En eindeling ons HAEM agter in LICHAEM, *n: omne corpus*; & *olim cadaver*; F-TH, *itchamo* / M. *caro, corpus*; & *cadaver*; A-S, *lichama* / M, *cadaver*; H-D, *leichnam* / M, *cadaver*; en M-G, *leish* / N, A-S, *lice* / *lic* / *corpus, caro, cadaver*; en Yfl: *lysh* / N. H-D, *leiche* / F. en nu by ons LYK, *n: funus*; zo dat ons

HE.

LICHAEM niet onbequaemlijk het gedaentelijke en het tastelijke of stoffelijke huis beteekent, even gelijk by 't A-S, *ham* / *domus*; zijnde sedert onder den naem van LICHAEM alle tastelijke of stoffelijke bestaenlijkheid betrokken.

HI.

De Wortel-deelen.

HINK, HÉNK, HONK en HANK, in 't H-D, *hincken* / *hunch* / *gehunchen* / III. CL: *1, claudicare*; 't gene in onze *Dialect* maekt HINKEN of † HENKEN, † HONK of † HANK, † GEHONKEN of † GEHUNKEN, II. CL: *5*.

Uit het *Præs*: is het Wortel-deel, waer van het H-D, *hincken* / I. CL: en ons HINKEN, I. CL: *claudicare*; en ons *Frequentativum* HINKELLEN, I. CL: *unico pede procedere, saltare*; en met I voor E, of ook uit het *Præs*: met A, ons † HÉNKE, † HANKE, *f: coxa, coxendix; unde vulgò banca*; Ital: en Hisp: *anca*, Angl: *haunce*; als uit welker gebrek een hinking ontlaet.

HO.

De Wortel-deelen.

HÓÓZ en † ÓÓZ, &c: in 't Yfl: *ausa* / *toog* / *aufem* / III. CL: *2, haurire*; in 't *Præs*: *eg eis* / *haurio*; dit maekt in onze *Dialect* † OOOZEN of † HOOZEN, † IES of † HIES; † GEHOOZEN, III. CL: *6*.

Tot het Wortel-deel van 't *Præs*: behoort ons Hóós, † óós, *exhaustio aqua, turbine aërea excitata*; HOOZE, OOZE, *f: gieter, baustrum*; Hóós-VAT, óós-VAT, *n: capula, baustrum*; Hóós-DRUP, óós-DRUP, *suggrundia*; en DAK-OOZEN, *projectura tecti, fillicidia*; als onderscheppende de droppels. Waer van verder ons HOOZEN, OOZEN, I. CL: *haurire, exhaurire, exantlare. & aspergere, capulare, capulá dispergere*. En, of niet hier van komt het M-G, *auso* / *auris*; als

HO.

als een klankschepper; en daer van, met voorwerpinge van h/ als by ons, het M-G, haugjan/ I. CL: *audire, quasi auribus haurire sonitum*, verdient zijne bedenking: immers dus ook in 't Latijn de spreekwijze *oculis auribusque haurire*; by ons ZIEN EN HOOREN.

HO.

Ons Hoze, f: A-S, hofa/ H-D, hofen/ F, *ocrea, caliga, nude* Gall: *bouveau*, voerende de zagte lange O, moet wel hier van onderscheiden geagt worden; gelijk ook by 't A-S, en H-D, de zagte O, beantwoord word.

1716¹²₂₃

J.

J.

De Wortel-deelen.

JIECH en **JACH**, in 't F-TH, *hhan/* (*jehan/* en *bi-jhan* *contr: bejan*) / *jah/ bi-jah/ gesthan* en *bejhan* / III. CL: I, *profiteri, confiteri*. In 't AL: vind men mede g/ in steê van deze j, als by *Kero gehan/ confiteri*; welke g in 't Noord-Duitsch weinig van onze J in klank verschilt.

Tot het Wortel-deel van het *Præsens* het AL: *bi-gthti/ promissio, & sponsio*; en *bi-giht/ confessio*; en ons † **BE-JICHTE**, nu by insmeltinge **BIECHTE**, ook † **BICHTE**, f: H-D, *beichte/ F. confessio delictorum coram sacerdote*; waer van ons **BIECHTEN**, I. CL: en † **BICHTEN**, en H-D, *beichten/ I. CL: confiteri, animi sui pondus exponere*; en **BIECHTVADER**, *presbyter à sacris confessionibus*. En, op dat men over deze onze insmelting niet hebbe te twijfelen, zullen we breeder getuigenisse aenhalen. In 't Geldersch heeft men **GICHTEN**, I. CL: *testari*; zie *Kiliaen 1599*, en *Pronks Aenmerk: over 't Landrecht van Veluwen*, p: 43 en 76, en in 't Oud-Friesch, *jeff hy 't jecht/ si illud confitetur*; en, *des jehyga/ quod in confesso est; Siccama Leg: Frisionum* p: 80. H-D, *jichtig* en *gichtig/ patefactus confessione*; *ur-jicht* en *ur-gicht/ F. confessio per torturam*; en Sax: *gichter/ tortor, carnifex*; als die de belijdenis 'er uitwringt: en AL: by *Kero he-gehane sint/ pro-*

J.

fessi sunt; en *giht/ confitebitur*; F-TH, en AL: *thaz wit bi-jehameg/ ut confitemur*; *zi pi-gihame/ profitendum*; *ih gihu/ en so gt ih/ confiteor*; en *ih wirdu bi-gichtig/ confiteor*; zie *Catech: Theor: p: 70, 75, 95, 96: 97 en 98*; *thaz bijahin/ ut profitentur*; *Tas: p: 17. bijah/ confessus est*; *ibid: p: 36. en bi-gehente/ confitentes*; *ibid: p: 34. en by Kero, AL: za heham/ ad confitendum*, waer voor ik lezen zoude *za gehan/ of za jehan*. En de insmeltinge schijnt zig ook al te vertoonen in 't F-TH, *hichnan/ I. CL: testari, cognoscere*. Maer, gelijk de wereldlijke Rechter de misdadigers, die onwillig zijn hare feiten te biechten, door pijniging de bekentenis asperst, gelijk by het H-D, *gichten/ I. CL: questionem, tormentum adhibere*, en *gichter/ tortor, carnifex*, zo past wederom hier op, om de trekking der pezen en pijnelijke wringing, ons **GICHT**, **JICHT**, f: H-D, *gicht/ F, articularis morbus, arthritis*; & *paralysis, nervorum resolutio*; en **VERGICHT** OF **VERJICHT ZYN**, *paralysi laborare*.

Tot het Wortel-deel van 't *Præti*: met A, behoort het F-TH, *jahen/ I. CL: profiteri, confiteri*; H-D, *bejahn/ ver-jahn/ I. CL: en † bejahzen/ I. CL: affirmare, confiteri, ratum habere*; H-D, *bejaher/ M, testis confirmans, asseverans*; ook Kimbr: *ja/ affirmare, attribuere*; en 't Kimbr: spreekwoord *ja du thiu einu i dag/ er tu pdeast ej a morgun/ confirma hoc solum hodie, cujus te non paniteat cras*; en Ysl: *jaatta/ I. CL: confiteri*.

M m m m 3

teric

J.

J.

keri; als mede ons JA, M-G, ja / jat / jah / sand, str, ins, & etiam; als eene belijdenis
 F-T-H, ja / AL: joh / A-S, gea / gra / pa en bevestiging coner zake; waer van ons Ba-
 en ja / Angl: gea / pga / H-D, ja / certo, JAEN, I. CL: *affirmare*.

1716

K.

KI.

KI.

De Wortel-deelen.

K IEL of KIL en KOEL, in 't Ysl: *hísl / gelu aduror*; in 't Præ: *haal / III*.
 CL: 2, en Ysl: *thad hoolnar / frigesit*; 't
 welk in onze *Dialect* geeft de Wortel- of
 Zaak-deelen KIEL of KUIL, KOOL of KOEL,
 als by onze II. CL: 2 en 3.

Op het Præ: past ten volle ons KIL, *algi-
 dus*; zijnde die scherppuntige koude, welke,
 zo ze onverwagt en puntwizig ons aen 't lijf
 geraekt, even als de steek van een naelde,
 ons 't getroffene lid doet te rug halen: en op
 iet diergelijks, of anders op de kil, die ymand,
 als hy onverwagts schrikt of angstig word,
 bevaugt, schijnt te zien het Vrielsche KÉL,
perterritus, pavidus, 't gene by *Kiliaen* ge-
 vonden word: en verder van 't onze ons
 KIL, KILLE, KILLING, f; en KILDE, f: in
 een Vlaemsche *Dialect* KÉLDE, A-S, *cele /
 cie / cite / cple / algor, frigus intensissimum*;
 waer van ons KILLEN, † KILDEN, † VER-
 KILDEN, en † KELDEN, I. CL: A-S, *celan /
 Angl: thyl / algere, berrere, uri frigore*; en
 't Gelderische KÉLDE, *gelu, frigus*; waer by
 zeer eigen komt onze benaming van KÉLDER,
 KÉLLER, m: H-D, *heller / M. AL: cello /
 cella, cellarium*; A-S, *cealte / celing* en
coelnes / frigidarium, & refrigerium; waer
 van ook KÉLLEREN, KÉLDEREN, I. CL:
reponere cellario; in welk A-S, de eigenschap
 en dienst der kelders, als bergplaetsen om
 spijs en drank, door koelte, voor bederf zo
 lang mooglijk te bewaren, word afgeschil-
 dert. Deze overeenkomst van 't Latijnsche
 en 't onze schijnt toevallig; het Latijnsche

word afgeleid van *celare*, verbergen; en by
 aldien dat de moeder van 't Onze waer, zou
 na den gemeenen loop het Onze en 't H-D,
fæmin: of Neutr: moeten zijn, dat nu anders
 is. Verder, ook mooglijk hier toe ons KIL-
 LE, f: *diepte, profundum*; als waer by de koelte en
 killing te vinden is, en, om diergelijkerede,
 met UI, ons KUIL, m: *fovea, puteus*, KUIL-MUS-
 SCHE, *pimpel-meeza, parus minor*, in gaten
 en holen zig onthoudende; Ysl: *hpl / M. pu-
 teus*; gelijk wederom met IE, ons KIEL,
 f: H-D, *hiel / hehl / m: Ysl: hialur / carina
 navis*; & tr: KIEL, *navis carinata*; & olim
triremis; A-S, *ceol / navis*; waer van ons
 † KIELEN, I. CL: *verboodmen, vedigal par-
 titori solvere*; en A-S, *ceola / stega, locus in
 navi connectus*; en, als een inham van Zee of
 Rivier, alwaer de kielen of schepen (hoewel
 iets minder veilig als in een haven) zig kon-
 nen onthouden, het Geld: en Friesche KIEL,
 KILLE, *statio, locus in littore sinuosus*.

Tot het Wortel-deel van het Præter: met
 den uitgang DE of D, ons † KÓLD, nu *Euph-
 on: KÓUD*, M-G, *halde / Ysl: hall-
 dur / Kimbr: hallt / AL: chalt / A-S,
 ceald / H-D, halt / Dan: haald / Angl: cold
 en cald / L-Fr: had / frigidus*; en ons *Subst:*
 † KÓLDE, nu *Euph: KÓUDE, KÓU, f: H-D,
 hálde / hálte / F, Ysl: hulde / M, frigus*;
 waer van ons VERKÓUDEN, I. CL: H-D,
*verhálten en er-hálten / I. CL: frigore ladi,
 gravedinem contrabere frigore*; en KÓUDE-
 SCHAEEL, f: † KÓLDE-SCHAEEL, *forbitiuncula ce-
 revisiaria saccharo ac vino mixta non colta ve-
 que calida*; als wordende kout uit schalen
 gelepelt; en verder het Ysl: *halda / F, by
 ons*

KI.

ons † KOUDE, Koud-wék, f: H-D, kaltwehe / F. febris; en zonder de D, het A-S, colgan / I. CL: algere. Dog ook in een matiger beteekenis by ons met OE, ons KOEL, A-S, cole / Angl: cool / H-D, küll / *subfrigidus, temperatè frigidus*; waer van ons KOELLEN, I. CL: H-D, küllen / I. CL: Angl: to coole / en A-S, colan / collan / I. CL: frigerare, frigeſcere, frigeſcere leviter; en ons KOELTE, f: H-D, küle / F. frigus moderatum, & aura; en ons KOEL-MOEDIG, ſedatus, animo tranquillus; en 't Sax: KOELTER, clavus navis, paſt niet quaſijk by 't bovengemelde A-S, ceola / ſtega; enz.

Onder deze drie beteekeniffen is KIL de ſcherpſte, KOUDE wat ragter, en KOEL de gematigſte van kragt.

Maer ook met de zachte lange O, in ſteed van dezelfs gelijkwaerdige OE, vertoont zig ons KOLE, KOOL, f: A-S, col / toll / Angl: cool / cool / H-D, kole / kol / F. carbo; naemlijk eene uitgedoofde of bekoelde kool; dog als die glimmende of gloeiende is word 'er eigentlich de bynaem by vereiſcht, te weten EEN GLOEYENDE KOLE, ook H-D, glühende kole / pruua; hoewel men by verkortinge, als men weet dat men van vuur ſpreekt, veeltijds ook 't enquete woord KOOL daer voor gebruikt. In tegendeel hebben we met de harde lange OÓ ons KÓOL, m: en f: A-S, caul / camel / Yſ: kaal / N. Angl: hale / H-D, höhl / M. coulis, M; als afkomstig van 't Latijnsche; wordende de au der Ouden met onze OÓ beantwoord: zie verder van dit KOOL en KÓOL, en elks toebehoorigen, by onze V. en VII. *Dialect-regel* wegens de OO en OÓ, Bylage No. 3. En van KOLE komt KOOL-MÉÉSJE, *parus ater, carbonarius*; om zijn koolzwarte koleur ook A-S, colmaſe genaemt.

KN.

Het Wortel-deel.

KNAEG, &c: in 't A-S, gnagan / rodere; en for-gnagen / *corroſus*; zie agter de III. CL.: Na de anderen van die *Classis* te rekenen is in *Pras*: een o of z te begiffen, dog het voorbeeld ontbreekt my. 'T verſchil van G by 't A-S, en K by ons, wijft aen, dat ze beiden hier voorwerpfels zijn, gelijk ook verder zal blijken.

Tot het *Pras*: of het Wortel-deel KNAEG behoort ons KNAGEN, I. CL: rodere, ambedere; en zonder 't voorvoegfel K, het Yſ: naga / I. CL: rodere; en 't H-D, nagen / gnagen en knagen / I. CL: rodere, & radere; waer van ons KNAGER, m: H-D, nager en knager / M, rofor; en met den uitgang EL, en mede zonder K, ons NAGEL, m: F-TM, nagal / A-S, noçl / negel / Yſ: nagle / M. H-D, nagel / M. Angl: nail / unguis; & clavus; als 't een nagel van menſchen beteekent, heeft de benaming haertrede, eerſtelijk en voornamelijk als een werktuig: om te krauwen volgens den zin van het gemelde H-D, nagen / radere, en ten andere omdat men voormaels, by gebrek van knipschaer of ander beknopt ſnijtuig, dezelve afknagde, om 't kloven of opſcheuren of ander hinderte voorkomen; gelijk ook nog ſommige kinderen, zo wel als de apen, zig op die wijze behelpen: dog by de beeſten, voornamelijk by 't rooſgedierte mag het te regt een nagel heeten, om den dienſt in 't kluiven, ſcheuren, en vaſthouden: en, als het een ſpijker beteekent, is de zin betreklijk op het inknagen of liever ophet vaſt inklauwen in 't hout, of ook op de gedaente, zo men de kromte over 't hoofd ziet. Hier van nu ons NAGELLEN, I. CL: ſpijkeren, A-S, gemegellan / I. CL: H-D, nagen / I. CL: clavus figere, clavum intrudere. Maer van dit NAGEL, ſpijker, is om de gelijkheid van gedaente ook ontleent ons NAGEL, KRUIDNAGEL, m: caryophyllum; en NAGEL IN 'T OGG, pterygium; en NAGEL-KRUID, n: caryophyllata; als wolke wortel ook na kruidnagels raikt; NAGELBOOR, ſpijkerboor, F. terebra; en NAGELVRIEND, NAGELMAGE, *confanguineus in ſep-*

KN.

timo gradu; eo enim unguis non membrum reperitur; atque ideo cognatio ibi terminatur; sic ex speculo Saxon: profert Kilianus. Deze verwantschap van den 7. graed komt wel uit, als men voor 't 1. lid rekent de arm- of schouder-pijp, voor het 2. lid de ellepijp, voor het 3. den handpalm, voor het 4. des vingers grootste of agterste lid, voor het 5, het middel-lid, voor het 6, het voorste of top-lid, waer in en aen ten 7. de nagel vast is. Dog op dien voet schijnt die maegschap op 't zijdelinkfche te moeten zien, dewijl de telling met den arm begint. Verder ons DWANG-NYD- of NYP-NAGEL, *m: reduvia*; waer van iets meer te zien is by ons KNYP, in de I. Proeve. Eindeling voeg ik hier by 't Ysl: *nagg/ rixa*; even gelijk ook ons KNIBBELLEN en KNABELLEN zig gelijkstammig vertoonen by ons KNYP, in de I. Proeve.

De Wortel-deelen.

† KNAEUW en † KNIEUW, in 't A-S, *cnawan/ cneow/ gecnawen en cnawen/ III. CL: 2, noscere, cognoscere*; Engl: *to know/ knew/ knoton/ noscere*.

Hier toe ken ik onder ons, nogte onder de andere vermaegtschapten, geene makkers nog gelijkaerdige takken.

Dog van ons Wortel-deel KNAUW, in KNAEUWEN, *rodere*, hebben we by ons KNYP en KNUIV, in de I. Pr. gesproken.

De Wortel-deelen.

† KNIET, † KNUIT en † KNOOT, of ook elk zonder K, in 't Ysl: *hnutota/ hnaut/ II. CL: 2, pedem offendere*; in 't Prae: *eg hnut*; en volgens die *Classis*, in Prae: *Part: hnotem*.

Deze *Kimbr*: voorwerping van h voor n/ beantwoordt ons voorvoegfel GE, of in een AL: *Dialect K*, die by vele woorden af- en aen-gelaten word, zonder verschil; zie daer van onze *Grondsl: II. Verband: §. XXVIII*.

De naeste takken met K, die voor scheuten kunnen gaen van het oude Prae: zijn ons † KNOTEN, *radices trunca, stirpes, stipites,*

KN.

nodi arborum; als doende den voetganger, zo ze in den weg liggen, gelijk veeltijds geschied, ligtelijk struikelen; waerom ook ons *struikelen* en *stronkelen* van *struik* en *stronk* ontleent zijn: waer toe ook ons KNÓOTWILGE, *f: salix nodosa & trunca*. Maer mede tot het Prae: *Subj: met de U of ingekor-te O*, ons KNÓTTE, † KNUITTE, *f: nodus arboris*; Angl: *cnotte/ A-S, cnotta/ cnytt/ nodus, nexus*; waer van eensdeels ons † KNOTTEN, ook wel † KNODDEN, I. CL: Angl: *knotte/ A-S, cnittan/ cnyttan/ I. CL: nodare, neckere, alligare*; en anderdeels ons KNÓTTEN, AFKNÓTTEN, I. CL: *destruncare*. Verder 't Geld: *KNUTTEL, tuber, panus; & fustis nodosus*; en ons KNÓTSE, gewoonlijk KNÓDSE, ook † KNUDSE of † KNUITSE, *f: clava nodosa*; als met *stronk-knoopen*, en voraen met een dikte voorzien: en dewijle de knods-tronken ook dienen om 'er iets mede te beuken, zo behoort daer toe ons KNÓDSEN, KNUDSEN, I. CL: *contundere, batuere*; waer uit mooglijk *Euphonicè* gesproten is ons KNEUZEN, Fris: *KNOZEN*, I. CL: *F-TH, knusan/ knisan/ I. CL: contundere, terere, quassare, frangere*; AL: *chnusan/ chnuffan/ I. CL: allidere*; en A-S, *cnifan/ cnyfan/ cnyffan/ I. CL: H-D, knisichen/ I. CL: percutere, quassare, deji-cere*; en wijders ook met OE, of uit het Prae: met UI, mits met den uitgang ST, mooglijk ons KNOETST, *Euph: KNOEST* en † KNUIST, *m: als mede zonder K en zelfs ook zonder N*, ons † NOEST, en † NOOST en † OEST, A-S, *ost/ nodus, vel tuber arboris*; hoewel ik, om al deze letterverandering vry wat hier aen twijffelen zoude. Nog ook zonder K, hier toe, zo 't schijnt, ons † NIETEN, *stooten, offendere; & tr: arietare aut cornu petere*; en uit het Prae: ons NÓT, pees-haek aen den boog, *uncus sive hamus balista qui nervum retinet*; en NÓT, NEUT, *f: balksteun, mutulus, caput trabis in muro exstans*; om het knoestig uitsteken; en NÓT, NEUT, deksel van de kolom, *epistylum*; ook om 't dikker uitsteken: Dog dit NOT, NEUT past, dunkt my, nog ruim zo wel bij ons NIET, in de I. Proeve.

KRAEY,

KR.

Het Wortel-deel.

KRAEY, &c, in 't A-S, *cratwan/crotto/gecratwen* / III. CL: 2, *cantare*; Angl: *to crow/croto/crown* en *crotob*. Dit ziet op 't geschreeuw of gekraei der vogelen, meer als op 't gezang, volgens uitwijs der Takken.

Tot het *Præf*: ons KRAEY, *m*: Angl: *crotto/galli cantus*; waer van ons KRAEYEN, I. CL: F-TH, *cratan* / I. CL: H-D, *krähen* / I. CL: *cucurrere, cantare instar galli, vociferari, & proclamare*; als mede Angl: *crowe* / by ons KRAEY, *f*: H-D, *krä* en *krähe* / F. *cornix*; om 't geschreeuw, dat tevens niet qualijk aen den naem gelijkt: waer van ons KRAEYEN, I. CL: H-D, *krähen* / I. CL: *cornicari*, Græc: *κράειν*; en 't kruid KRAEYE-VOET, *n*: *coronopus*; vermits de bladen zweemen na de klacuwen van de kraeij of raven; en KRAEYEN-ÓOG, *exter-oog, clavus*; een eeltige korrel aen de teenen uitgroejende, van forin als een kraeijsoog; maer waerom KRAEY-BLOEMKEN, *flos armarius*, en KRAEY-APPEL, galnoot, *galla*, dit KRAEY voorop hebben, is my nog niet bekend: en verder KRAEY-GEWAND, KRAEY-WEYE, en by omzet KARWEYE, en *Eupb*: KORREYE, *exta animalium mactatorium, vulgò cornix*, Gall: *corde, courde, & tr: opera quæ gratis aut parva mercede factitatur*; also 't ingewand der gellagte beesten veeltijds, voornaemlijk in 't leger, of van ouds in de offerhanden, als van geene waerde wierd weggevoeren, en een verval voor de kraeijen en roofvogels wierd; van ons WEIDE, WEYE, *exta animalium*; zie by 't volgende WEED, in deze Proeve: Nog ook A-S, *cratwe/graculus, monedula*; unde Hisp: *grajo*; by ons Kacuwe genaemt, zijnde deze met de kraeij en rave omtrent van gelijke soort en geschreeuw; waerom ook A-S, *cratwe/corvus*; en A-S, *cratjetan* / I. CL: *crocitare*; dog ook met *f* / *u* / of *b* / in steê van *w* / het A-S, *ræfen* / en *hræfn* en *hræfen* / Yñ: *hræfn* / M, Angl: *raben* / H-D, *rabe* / M, en mede by Ons zonder K, RAVEN, *m*: en *f*: *corvus*; 't en ware dit RAVEN mogte zinspeelen op de kragt van 't Yñ: *ræf* / M, *erratio*; II. Deel.

KR.

ræstur / *lupus, furiosus*, en A-S, *rawan/findere*; als wanneer hier meê den zwervende roofvogel gemeent zoude zijn; maer, dat het A-S, *cratwe/corvus*, zo net met het A-S, *cratwe/graculus*, overeenkomt, doet ons hellen na deze eerste uitlegging: dog de zin van 't rooven treft nog beter 't *caracter* van dien vogel, waerom wy dezen tak ook plaetsen by ons RYV, in de I. Proeve.

De Wortel-deelen.

KRÉNG, of KRING, en KRENK of KRANK, in 't A-S, *ge-crangan/gecrong* of *gecrang/gecrungen* / II. CL: 2, *obire, mori*.

Hier toe past niet qualijk, mits met K agteraen in steê van Q, ons KRANK, *debilis, infirmus; periculose egrotans, morbo consumptus; & olim leprosus*; H-D, *krank/agrotans*; en ons KRANKTE, KRANKHEID, en † KRANKTE, *f: morbus periculosus*; en KRANKZINNIG, *insanus, amens*; waer van ons KRANKEN, nu KRÉNKEN, I. CL: H-D, *krankhen* / I. CL: *debilitare*; en H-D, *krankhen* / I. CL: *agrotare*; en H-D, *krankelen* / I. CL: *viribus deficere*; dit alles als een voorbereiding van versterven; en *transl*: op de smaek ziende ook KRANKBIER, *cerevisia insipida*; als slap en zwak van smaek en zonder geest. Maer met G agteraen, en voor volkomen dood, komt in 't veld, ons KRÉNG, *n: morticinium, bestia cadaver foetidum*; insgelijks uit het *Præf*: met O, ons † KRONJE, en *per metathes*: † KORNE, *f: cadaver, ovis vetula, rejecula*, Angl: *crone* / waer van het Fransche *charogne* (*morticinium*), *cadaver* Angl: *carrapne*; zijnde sedert van dit bastaerdkind het vrouwelijke kiffwoord KARONJE, *mulier vana, putida*, gemaekt, gelijk ook ons KRÉNG voor een scheldnaem dient, dog meest tegen kleene balddadige jongens, of misdoende honden.

De Wortel-deelen.

† KRÉV of † KRÉF, en † KRAF, in 't Yñ: *kræf/expostulo*; in *Præter*: *kræfde* / in *Præf*: *Part*: *kræfeun* IV. CL: 1, blijkende Nnnn de

KR.

KR.

de Ongelijkvloeiendheid uit de verwisselde a en den uitgang emm in 't *Prat: Part:*; en 't verloop is te zien uit de terminatie de in 't *Prat:*

Tot het Wortel-deel van 't *Prater:* behooren het A-S, *crastian* / I. CL: en 't Angl: *crabe* / *ragare, postulare.*

In onzen hof vinde ik hier toe geene taken.

De Wortel-deelen.

† KRIEST, of † KRUIST en † KROOST, in 't M-G, *krustan* / *krauft* (in *Subj: krusstau*) / *krustang* / II. CL: 4, *frendere.*

Hier mede heeft eenige overeenkomst het A-S, *grist* / *molutura*; *gristbitan* / *frendere*; en *gristle* / *grisle* / *grist-ban* / *carzilago*; en A-S, *hriftian* / I. CL: *crepere, strapere*; H-D, *kritzen* / *kritzelen* / I. CL: *fridere, frendere*; by ons met Q, als in 't *Prater:* † KROSPEN, I. CL: *concrepare dentibus*; en † KROSPEL-BÉEN ook † KRUSPEL-BÉEN, *n: knersbeen, carzilago*; als mede ons KRYSSEZEN, I. CL: *frendere, infrendere dentibus*; hoewel het H-D, met *t* en dit ons laetste met *Y*, also wel past by ons KRYTEN: en het andere zou een verloop van ST in SP onderstellen, dat al wat verre gaet. Zie ook verder ons Wortel-deel GRIER of GRLES, in deze Proeve.

De Wortel-deelen.

KRIT en KROT, in het Yfl: *krit* / *decerpo*; in *Prat: krutte* / IV. CL: 2, zijnde meê van de verloopene soort, welke allernaest past op onze II. CL: 2 en 3, die in den *Infus:* de UI of IE, en in *Prat:* de O, voeren. Zie ook 't M-G, *dis-kruttan* / II. CL: 1, en *dis-krutnon* / I. CL: 3, *scindere*, by ons Wortel-deel RYT aengehaelt.

Op de UI zou eenigints voegen, mits met eene verzagting van T in D, ons KRUID, *n: herba, olus, aromasa*; en tot beantwoording van het *Prater:* het H-D, *kraut* / in *Plur: kreuter* / *herba, planta, olus*; als wordende ter spijzinge afgeplukt; waer van het H-D,

kreutelen / I. CL: *herbescere*; & *herbas colligere*; & *artis botanica studio teneri*; en ons KRUIDEN, I. CL: *imbuerere sive condire aromatibus vel herbis*; en ON-KRUID, *n: zizania*; en behalven andere gewassen met den naem van KRUID pronkende, ook ons KRUIDTJE ROER MY NIET, *persicaria siliquosa*; & *tr: homo irritabilis, iracundus*; hebbende dit kruid in zijne zaed-huisjes een vederagtig krussel, 't welk dezelve, zo dra het zaed rijp is, met de minste aenraking doet ontspringen, werpende het zaed na buiten; en LIEF-KRUID, KRUIDTJE LOOP MY NAE, *philtrum, poculum amatorium, herba medeides, pharmacum amorem excitans*; en ons TOE-KRUID, *n: herba condimentaria, qua lactuca aliisve oleribus condimenti loco adjicitur.*

Tot de IE, of ingekorte I, misschien ons KRITSE, *f: KRITSEL, f:* en *Eupb: KRIEZELTJE, n: festuca; palea; acus, aceris*; & *minutissima mica, atomus*; als een gering pluisje, of een gering afkrasje; en KRÉTSE, *f: echinus ex filis cupreis tenuissimis*; waer van ons † KRITSEN, KRÉTSEN, I. CL: *purgare & scabere metalla echino ex filis cupreis*; en KRÉTSER, *m: ruimstok, baculus ruforius bombarde sive tormenti arei*; en KRÉTSE, kaerde, *carduus fullonum*; als wordende gebruikt om de wol-vezeltjes door de distelpunten der kaerde op te kemmen; waer van KRÉTSEN, I. CL: *kaerden, carpere, purgare lanam carduis fullonum.* Wijders met A, ons KRATSEN, *Eupbon: KRASSEN, I. CL: Angl: crathe / scrathe / scabere, Gall: graser*; als iets afschrapende; gelijk ook H-D, *krätzen* / I. CL: *frioare, scalpere, radere*; & *tr: divitias corrudere*; en H-D, *krätze* / F, *scabies*; & *ramentum lotionis collectum.* Maer, aen deze Afleiding schort nog, dat de A nog E niet eigen zijn by de II. CL: 2 en 3; weshalven zie liever hier van by RYT.

Dog ook met O, die hier beter by vlijt, het Vlaemsche KRÓTTE, *kladde, lutum vestibus adherens, Gall: crotte*; als moetende afgeborstelt worden; waer van het Vlaemsche KRÓTTEN, I. CL: *afkladderen, penicillo detergere lutum vestibus adherens*; en KRÓTTER, *scopula lutoria*; waer aen eenigints gelijkt het M-G, *galkrotuda* / *conquaf-*
labi-

KR.

labitur; en 't F-T H, thurah-cruzt / *percussus*; maer nog ruim zo nae, het Engl: to crush in *pieces* / *friare*.

De Wortel-deelen.

KRUIJ of KRIEM, en KRUM, in 't A-S, a-crpmā en a-cruman / *friare*, in *micas frangerē*; & *farcire* s: *micas*; In *Prat*: *Part*: a-crutumē / in *micas fractus*; agter de III. CL: Uit dit *Prat*: *Part*: met den uitgang en blijkt de Ongelijkvloeiendheid, voegende, volgens onze *Dialect*, hier best toe, die van onze II. CL: 2 en 3. hebbende in *Infiv*: UI of IE, en in *Prat*: O, die by de takken uit den *Subj*: veeltijds in U verwisselt.

Hier toe derhalven het A-S, *crōma* / *crūma* / Angl: *tromme* / *crumme* / by ons KRUIJ, s: KRUMEL en KRUMMEL, s: H-D, *krum* / *krume* / F. *mica*; en ons KRUIJ, n: *medulla panis*; waer van ons KRUIJEN, KRUIJELLEN, en KRUMMELLEN; I. CL: H-D, *krūmeln* / I. CL: *friare*, *mi-*

KR.

mere, in *micas frangerē*; en ons EEN KRUMMEL, s: KRUIJELTJE, KRIEMELTJE, n: H-D, *krumel* en *krūmeln* / *mica*; & *cr*: *minutissima pars rei*; maer ook overdragtelijk ons KRUMMELLEN, I. CL: en Frit: KRIEMEN, I. CL: *quavelum esse*; als vitten-de op het minste krummeltje: en met G in steē van K, vertoont zig ook het Vlaernstete GROMMELING, s: *rudera*, *glareā*, *sursures*, *mica*. Ook zeit men het KRIEMELTJE of KRIEMELT DAER VAN VOLK, *abundus illis populo*; dus ook H-D, *krūmmeln* / I. CL: *scatere*, *abundare*, *refertum esse*; *per turbas mobilisari*; als zinspelende op de ontelbare menigte der ondereen-rollende krummels, als men 't drooge brood klein vrijft: in gelijkervoegde is mede van ons † KRIEL, † KRIELKEN, *parvulus*, *parvulus*, ontleent ons KRIELLEN, I. CL: *scatere*, *squalere*, *abundare*, *refertum esse*, *scaturire*, *crebrescere*. En dat by uitslatinge, ons KRIEL voor KRIEMEL komt, zou hier wel schijn hebben, zo diergelijke uitslating van M, by andere voorbeelden onder ons bevestigd wierd; daer ik nu nog niet bewust van ben.

12
1716

L.

LA.

De Wortel-deelen.

LAET en LÉT, in 't Yñ: *let* / *pigrum facio*; in *Prat*: *latte* / IV. CL: 1, ook Oud-Kimbr: *letia* / in *Prat*: *latte* / à *propósito retrahere*, *dissuadere*, *impedimento esse*; vide *Ol: Wormii Lexic: Ranicum*; zijnde van die *Classis*, waer van de vocaelverandering de Oude Ongelijkvloeiendheid, en de *terminat*: te in 't *Prat*: het verloop aenwijft: En is volgens de *Dialect*-regel hier uit te vinden

LA.

onze Wortel-of Zakelijke Deelen LAET en LET, met den zin van *vertraging* of *agterlykheid*, of *wederhouding*.

Tot het Wortel-of Zaekelijke Deel LAET en LET, vertoont zig het Yñ: *latut* / *piger*; en ons LAET, Angl: *late* / A-S, *læte* / *serd*, *serus*, *tardus*; en in *Comparat*: LATER, *senior*, gelijk ook in 't Oud-Fries die *lettera* / *subsequens*, *secunda*; en in *Superlat*: ons LAETST, H-D, *letzt* / by ons ook *Euphon*: LAEST en LÉST, *ulimus*, *extremus*, *novissimus*; en onder dezelfde *Euphonie* het Yñ: *leste* / *segnities*. Van LAET komt ons VER-

Nnnn 2

LATEN,

LA.

LATEN, I. CL: later stellen, *prolongare, differre, procrastinare*; en M-G, latjan / I. CL: F-TH, lazzan / I. CL: *tardare, morari*; en ons LÉT, LÉTTE, nu meest BELÉT en VERLÉT, *n*: Angl: let / lette / *impedimentum, interpellatio, dilatio*; waer van ons LÉTTEN, BELÉTTEN, VERLÉTTEN, I. CL: A-S, lettan / I. CL: *tardare, morari, impedire*; en LÉTTEN, I. CL: H-D, letzen / I. CL: *obesse, nocere*; en daer toe ons LÉTSEL, *n*: *impedimentum, damnum, vitium*; † LÉTSOEN, Flandr: LITSOEN, *merx corrupta, vitiosa*; als waer aen het schort: dog in den zin van laet of laetst, ons LAETSTEND, Euphon: LÉSTEND, *nuper*; en LÉTSTE, † LÉTSE, en Euphon: LÉSEJE, *f*: *fooi, vinum profectitium, cœna profectitia*; als voor 't laetste tot een eerlijk afscheid; waer van het H-D, letzen / I. CL: *valedicere; veniam dare & accipere*. En mooglijk hier toe ons LÉTSE, LITSE, LUTSE, en Euphon: LÉSE en LIS en LWS, *f*: H-D, litze / F. *nexus, ligamentum*; en H-D, latz / M. *fascia pectoralis*; als om iets aen te verbinden of te wederhouden: Voorts ons LÉTJEN, OPLÉTJEN, I. CL: *intantum esse alicui rei*; als zijn aendacht ergens op stilhoudende.

Dat dit verloopene Ysl: *Verbum* wel eer eigenlijk tot den stam van ons LATEN, LIET, GELATEN, III. CL: 2, *omittere*, behoort heeft, zou ik wel gissen, alzo de vertragung en 't later uitstellen een zekere ophouding insluit, in welken gevalle dit LAET tot het *Præs*: en LÉT, mits met eenig verloop, tot het *Præs*: betrekkelijk zou zijn; en, deze gifting word bevestigd met ons † VERLÉT, *n*: *omissio; & pratermissio; dilatio, procrastinatio*; en ONVERLÉT STELLEN EN DAG GEVEREN, *sine præjudicio spatium & dilationem dare, diem liberum dare*; waer van ons † VERLÉTJEN, I. CL: *omittere, pratermittere; differre, interpellare; & procrastinare*; alwaer de zin van *afslaten en ophouden* nog levendiger doorsteekt, en dat in dezelfde gedaente van LÉT.

LE.

De Wortel-deelen.

LFEK, LEK, LIK en LAK, in 't Ysl: leka / lak / lekenn / III. CL: *oi, stillare*; 't gene in onze *Dialect* maekt † LEKEN, † LAK, † GELEKEN:

Uit het Wortel-deel van den *Isfin*: LEEK, *contr*: LÉK, het A-S, hlece / H-D, lech / lich / en met K voorop, het Geld: KLÉK, *rimosus*; als door welker reten iets uitlekt; en ons LEKE, *f*: nu LÉK, *n*: *rima, vel foramen debiscens*; en ons *Adj*: LÉK, dog Flandr: uit het *Præs*: LAK, *emanans, stillans, persuens*; en ons EEN LÉK SCHIP, *navis rimosa debiscens*; en LÉKKE, *f*: *lixivium excolatum à cineribus*; LÉK-WYN, *m*: *vappa*; &c: waer van ons LEKEN, LÉKKEN, I. CL: *stillare, manare, paulatim effluere*; H-D, lechen / lekken / lîkhen / I. CL: en 't Geld: KLÉKKEN, I. CL: *rimas agere*; en A-S, lectian / I. CL: *rigare*; en ons KLIKJEN, I. CL: *coryceum agere, insidiari*; als door reten ymand beloevende. En, overdragtelijk ons LÉKKEN, LIKKEN, ook Flandr: LAKKEN, I. CL: A-S, liccian / I. CL: Angl: lîche / H-D, lîkhen / I. CL: *lingere, lambere*, Græc: *λειχειν*, Gall: *licher*, Ital: *leccare*; als ziende op de opfeiling met de tong, gelijk sommigen gewoon zijn, als 'er iet bezijden den mond loopt; en 't M-G, latgwoon / bilatgwoon / I. CL: *lingere*, dunkt my, dat ook herwaerts wil: gelijk ook, als zinspelende op het lik-zuigen der vogelaers in 't lokken, ons overdragtelijke † BELAKKEN, † VERLAKKEN, I. CL: *allectare, fallere illecebris*; byna op dezelfde wijze als by ons LÖKKEN van LUIK word afgeleid. Verder hier toe ons LÉKSPITTEN, I. CL: *ligurire*; als een die zo grätig is op 't gebraed, dat hy 't spit naelekt; en LIKKE- of LÉKKE-BAERDEN, I. CL: *os, labia, barbamve lingere*; en ons *Adj*: LÉKKER, *lautus, delicatus*; dit vind zijn uitlegging in onze spreekwijze 't is zo lekker, *men zou 'er de vingers van naelikken*; en daer toe ons LÉKKERNYE, *f*: *deliciae*; en ons *Subst*: † LÉKKER, † LAKKER, LÉKKER-TAND, LÉKKER-BÉK, *m*: *linctor, nimum palati delictor*.

LE.

lectu gaudens; & gulofus; A-S, liceta / licetere / gulofus; enz.

Maer, onder de gemeene voorwerping van S, kan ook van ons LIKKEN zeer gemakkelijk gekomen zijn ons SLIKKEN, I. CL: en H-D, uit het *Prat: schlakken / I. CL: ingurgitare, absorbere.* Dog ons SLOKKEN, I. CL: en 't H-D, *schlukken / schlukken / ingurgitare, deglutire*, schijnen gelijkstammig met dit SLIKKEN, en de O nog u / behoren tot dezen stam niet; waerom we deze takken ook by het Wortel-deel LUIK, in de I. Proeve geplaatst hebben; hoewel ook by dezen wederom een zwaarigheid is, dat het gemelde H-D, *schlakken* de a. voert, die wederom by den stamboom van LUIK niet past: mooglijk behooren die met a bijzonderlijk tot dezen Stam, en die met O of u tot den anderen, en die met I tot beiden even nae.

Uit het *Prater:* het voorgemelde Vlaemsche LAK, *manans*; en LAKKEN, I. CL: H-D, *lâcken / I. CL: lingere, lambere.* En; indien ons † LAK, † LAEK, *lacus*, Græc: *λάκκος*, H-D, *lâche / F. lacuna*, niet van 't Latijnsche afdaelt, zo zou het zeer wel zinspelen op haren oorspronk, als ontstaende uit een t'zamengaring van wateren, aflekkende van beekjes, of van hooger Landen of Rivieren; en tot bevestiging, dat dit LAK of LAEK ons eigen en niet een bastert-kind is, kan dienen, dat we dit LAEK ook in een andere beteekenis hebben, die mede op 't lekken ziet, en gantschelijk by 't Latijnsche *lacus* niet en past, als ons † LAKKE, pekkel, H-D, *lâke / F. muria, falsugo*; als lekwijsig gesmolten; en 't Vlaemsche LAKE, *f: echel*, A-S, *læte / birudo, sanguisuga*; om 't uitleken van 't bloed. Maer gelijk lekwijs, of anders een lek in eenig vaetwerk, met regt voor gebrekkig gehouden word, of ook vermits de lek-striemen of droppels besinnetten en ontreinigen 't gene daer van belooopen word, zo schijnt ook deze zin overgedragen te zijn op † LAKKE, † LAKE, LAK, *defectus, vitium, & tr: vituperium, detractio*; als eenige vermindering van gezondheid of smet in de eere toebrengende; en daer van ons LAKEN, I. CL: *minuere, pau-*

LE.

*latim deficere; deesse, decrefcere; en-LAKEN, I. CL: vituperare; A-S, læctan / I. CL: comprehendere, perstringere; en A-S, læcting / redargutio; en ons LAKAEDZIE of LAKAGIE, en LÊKKAGIE, f: diminutio, detrimentum; en mooglijk ook hier van ons LAKEN, n: doek, pannus; om het eerder slijten dan de vorige kleederen der Voorouderen, uit beestenvellen bestaende; gelijk d't woord eertijds zo wel voor linnene als wollene kleeding of dekfel genomen wierd, als F-TH, *lahhan / N, pallium, chlamys, & velum*; en linn'tuin *lachan / linteamina*; en *fuets-lahhan / sudarium; A-S, lach / chlamys*; en ook nog by ons EEN LAKEN of LINNEN-LAKEN, SLAEP-LAKEN, n: *toral*; en TAFEL-LAKEN, n: *linteum, quod mensa infertitur*; Dog ons LAKEN, voor de stoffe genomen zijnde, ziet nu alleen op wolle, in welk geval dezenaem ook zeer eigen komt, als men aanmerkt, dat het laken by uitstek krimpt, wanneer het gevult word. Verder, (zo 't geen basterd is van 't Grieksche *λακκα*) ons LAK, *f: rubrum flindum*; en LAK, n: en *f: LAK-WERK, n: electuarium, delinctorium, illinctus, cera hispanica, lacca arabum*; om de vloeibaerheid, of anders om 't glad-maken; waer van ons LAKKEN, VERLAKKEN, I. CL: *electuario illinere*; dog zo dit van de gladdigheid ontleent is, zou het nog nader tot ons LYK, in de I. Pr: by LYKEN, II. CL: 1, behooren; waer van ons LIKKEN en LÊKKEN, *polire, planum facere*, komt, en waer van het A-S, *Prat: de a* voert.*

Wijders in plaetse van ons LAK, *vituperium, detractio*; heeft men ook met de *Allemann:* voorwerping van K, ons KLAK, n: *vituperium, maculatio*; waer toe het Vlaemsche KLAKKEN, I. CL: *detergere lutum*; en KLAKKER, m: *peniculus*; als om de kladdes af te borstelen; en H-D, *hêst / macula atramenti*; waer van 't H-D, *hêcken / I. CL: maculas atramenti facere*; en H-D, *hêkpapier / charta lituaria, rejectanea*; of ook met I, ons KLIKKEN, BEKLIKKEN en VERKLIKKEN, I. CL: *accusare, deserre, & insidiari*; als ymand een klak aenvrijvende; en daer toe KLIKKER, VERKLIKKER, KLIK-SPAEN; *de-lator*; en KLIK-SPILE, KLIK-OYE, *malier-garrula*; hoewel dit KLIKKEN ook overdragtelijk

Nnnn 3.

telijk

LE.

telijk van 't vorige KLIKKEN, by dezen stam, kan ontleent zijn, dewijl 't beloeren en verklappen by-een passen.

Het Wortel-doel.

† LEIK. in 't M-G, *lathan* / *lathath* / *lathang* / IV. CL: *exaltare*; en *bi-lathan* / IV. CL: *illudere*. Dit is van de zeldsame M-G, *Classis*: niettemin past volgens de *Dialect-regels* de M-G, al tegen onze en de Kimbr: *ei* / gelijk ook Kimbr: en Yfl: *ad letitia* / *ludere*, en *letitaur* / *lusus*. By ons ken ik geene takken hier toe; want dat ons LACCHEN hier mede niet gemeent is, blijkt uit het M-G, *ghahjan* / III. CL: *x*, *ridere*.

De Wortel-deelen.

LÉM en LAM, in het Yfl: *lem* / *cedo*, in *Prater*: *lamde* / IV. CL: *i*, zijnde van die verloopene *Classis*, welker vocaelwisseling het oude Ongelijkvloeijen, en welker uitgang *de* in 't *Prat*: het verloop aenwijst. Niettegenstaende dit gebrek zijn 'er de Wortel- of Zakelijke deelen LEM en LAM klaer genoeg in te vinden; en volgens uitwijzing van E en A, in een zelfde *Verbum*, ook waerschijnlijk LOM.

Hier toe mooglijk het Leuvenfche LEME, *spina*, *arista piscis*; als waer mede de visch slaet; het Vlaemfche LEME, kaf, *purgamentum lini*, *acus*, *palea*; als 't gene afgeslagen is of word; ons LÉMMER, LÉMMET, *n: verusum*, *lamina gladii vel cultri*; als waer mede men slaet of keelt; of anders vermits plat geslagen; gelijk ook overdragtelijk ons LÉMMER, LÉMMERSTUK, *lendenhaes*, *pars carnis delicatioris in bove*; zijnde zo kort van draed als of het louter gekneust en geslagen waer. Verder ons LAM, † LAEM, *mancus*, *mutilis*, *elumbis*, *enervis*, *languidus*, *imbecillus*; & *olim claudus*; als zinspelende op gekneusde of geslagene spieren, waer door de beweging zeer gebrekking of traeg of gantsch belemmert is: en met O, ons LOME, LOOM, *tardus*, *piger*; als men thans van de lamheid spreekt meent men doorgaends het

LE.

belemmerde lid, naemlijk een volkomen onvermogen van 't zelve: en dus LAMME LEDEN, *membra dissoluta*; en LAM, A-S, *lam* / *lama* / F-TH, *lam* / *paralyticus*; en H-D, *lame* / *paralysis*; en ons VERLAMMEN, VERLÉMMEN, † VERLEMEN, I. CL: *mutilare*, *enervare verberibus*; dog als zwak of verminkt het A-S, *lam* / *lama* / *lame* / H-D, *lam* / *claudus*; en ons † LAMEN, I. CL: *diminuerere*, & *mutilare*; en H-D, *lamen* / I. CL: *luxare*, *membrum intorquere*; en H-D, *lamen* / *berlamen* / I. CL: *luxari pedibus*; en 't Vlaemfche LÉMPPE, *f: depravatio oris*; en A-S, *lim* / *membrum*; en ons † LEME, † LAME, † LAEMTE, LÉMTE en LÉMPTE, *f: defectus*, *vitium*, *mutilatio*, *distortio*, *debilitas*; A-S, *lemp-healt* / *limp-halt* / *claudus*; en ons LÉMMER, *n: † LAMMER*, en met S ons SLOMMER, *impedimentum*, *nocumentum*, *molestia*; als tot verzwakkinge en verandering; en daer van ons BELÉMMEREN, † BELAMMEREN, I. CL: *interturbare*, *impedire*; zo mede met S VOOTOP, ons † SLAMMEREN, † SLOMMEREN, BESLOMMEREN, I. CL: *impedire*, *interturbare*; gelijk ook ons SLÉM, SLIM, en † SLOM, *obtortus*, *obliquus*; en SLIM, *perversus*, *pravus*, *dolosus*; & *vilis*; in *comparativo* SLIMMER, waer van ons VERSLIMMEREN, I. CL: *pejorescere*; verder als slap, ons LAM-ÓOR, *flaccus*. Dog van eenige beweging of handeling sprekende gebruikt men 't om de slap-zwak- of traegheid uit te beelden; dus ons LAM, H-D, *lentè*, *tardè*, *tractè*; EEN LAMME ZANG, *inepta cantio* & *incondita*; LAMME KÓUT, *sermo insulsus*, *frigidus*, *qui parum habet vehementia*; en A-S, *lemppte* / *lenitas*. Men neme ook in overweging of niet ons LAM, † LAMB, *n: M-G*, *lamb* / N, F-TH, *lamp* / A-S, *lamb* / Yfl: *lamb* / N, H-D, *lamin* / N. *agnus*, mede hier mag plaats vinden, vermits zijne zwakheid, en min vierige beweging, of vermits van 't eerste en oudste tot slachtoffer gebruikt, in gelijken zin als mede 't Latijnsche *cadere* voor dooden gaet, als *cadere agnum Junoni*; *i: e*, *immolare*; waer van weder ons LAMMEN, I. CL: *agnellos edere vel parere*; en verder overdragtelijk ons LAMMETJES LEVEN, *vita voluptaria*, *vacua curis cœn laboribus*.

Wij-

LE.

Wijders voor ons † LAME, *defectus, vitium*, de B, in steê van BE, gevoegt zijnde, kan men ook hier uit vinden ons BLAME, BLAEM, *f: Angl: blame / calumnia, vituperium*, als eene quetsing van eer zijnde, met ymand eenig quaed gebrek toe te schrijven; waer van ons BLAMEN, I. CL: *vituperare*; waer voor men nu gemeenlijk met een Walschen staert gebruikt BLAMÈREN, I. CL. Deze afleiding heeft egter dit onzekers, dat, van 't Latijnsche *blasphemare* gesproten zijnde het Italiaensche *blasfemare*, en *blasfemare*, en mogelijk ook 't Fransche *blasmer*, benefens het *Subst: blasme*, 't gene in de uitspraak met ons BLAME overeenkomt, insgelijks dit onze door dien weg kan herwaerts gekomen zijn; te meer om dat het *blamèren*, met de Oud-tijdsche loslijke zeden, die *Tacitus* van de Voorouderen verhaelt, niet zeer overeenkomt; waerom ik voor 't naest dit BLAMÈREN voor een bastaerdkind houde.

De Wortel-deelen.

LÉP, LIP en LAP, in het Ys: *lept / lingua*, in *Prat: lapte / IV. CL: 1*, zijnde meê al van die verloopene *Classis*, als by 't vorige LEM.

Tot het Zakelijke deel LÉP of EIP, ons LIP, LIPPE, Flandr: LÉP, LÉPPE, *f: Angl: lippe / AL: leffa / H-D, lefzen / labium, labrum*; om de sluiting en nootzakelijken dienst in 't slobberen; en LIPPEN HÓL, *n: nympa cavum inferioris labri*; LIP-VÓRKJE, *n: lacuna, philtrum, cavum in labro superiore sub naribus*; en met K voorop, mogelijk ook ons KLÉPPE, KLIPPE, *f: postomis*; een prange of kin-ketting om de lip van het paerd, en met de verlangde E en den uitgang EL ons LEPÉL, *f: cochlear*; mede om den dienst van 't slobberen; en LEPÉL-KRUID, LEPÉL-BLADEREN, *cochlearia*; om de lepelvormigheid der bladeren; en LEPÉLAER, LEPÉLGANS, *pellicanus*; wiens bek volgens de uitbeelding aen eene lepel gelijkt; maer ook LEPÉLAER, *ciconia*; als klepperende met zijn bek, even als of men met twee lepels op elkander sloeg en rammelde. Dog wederom in den eersten en onoverdragtelijken zin ons † LÉPSEN, † LAP-SAKKEN, I. CL: nu LÉP-

LE.

PEREN, I. CL: *lallare, pitissare, delibare summis labris, degustare liquorem, paulatim bibere*; en † LAPPEN, † LAPEN, I. CL: H-D, *lappen / I. CL: A-S, lapian / lapptan / I. CL: Angl: lappe / lambere, lingere*; Gall: *laper*, Græc: *λάπειν*; *sorbendo haurire*. En, mogelijk om de gelijkheid van gedaente aen lip of tong, hier toe ons LAP, *m: en f: A-S, loepe / lappe / particula, ora, lacinia; assumendum; abscissa pars*; † *particula dependens*; waer van ons LAPPEN, I. CL: *pangere, impingere*; † *consuere frustra*; en LAP-ZALVEN; I. CL: *assuere, reficere*, † *circulatorum medicinis usi*.

En in een *Allem: Dialect* van B in steê van P, ons † LABBEN, I. CL: *lambere, lingere*; en met een Walschen staert het oude Vlaemsche † LABBAEYE, *f: epulum*; en *transl: † LABBAEYE*, een blank, *dipondius, nummus epularis*; voor welke een mensch, toen 't geld nog zo schaers was, eens slempen en brasfen kon; en 't Brusselsche LABBEY-BRÓÓD, *panis epularis*; waer van verder het *Verbum* † LABBAEYEN, I. CL: *epulari*; † *parasitari*; en misschien *transl: LABBEN, LABBEREN*, I. CL: *vana loqui, blaterare, resonare*; dewijl de brasmalen daer van schateren; nog ook met eene voorvoeging van S, ons SLABBEN, I. CL: *lambere, lambendo bibere*; † *tr: fundere inter sorbendum*; en SLABBEN en SLOBBEREN, I. CL: Angl: *slabber / liquoris jus tepidum*; en SLABBE, *f: SLAB-DOEK, m: rricula, fascia pituitaria*.

Dog wederom met P, en de vooraenneming van K, komt in gedaente wel overeen ons † KLÉP, † KLIP, KLAP, *m: H-D, klapff / M. sonus, resonans, crepitatio, crotalistris*; † *garrulitas*; mogelijk om 't lip-enmond-roeren, voornamelijk op de slemmalen; en ons KLARPE, KLÉPPE, en † KLIPPE, *f: crotalum, flagellum*; om de gelijkaerdigheid van beweging en geluid; waer van ons † KLÉPPEN, † KLIPPEN, nu meest KLAPPEN, I. CL: *crepitare, sonare, resonare*; en KLAPPEN, UIT-LAPPEN, I. CL: *garrare, blaterare, fabulari*, † *deferre, accusare*; en BEKLAPPEN, † BEKLÉPPEN, † BEKLIPPEN, I. CL: *deferre, accusare*; A-S, *clappan / I. CL: palpitare*; waer van ons KLÉPPER, *sonipes*; en KLAPPER, *m: garrulus, corycæus, delator*; waer van

L E.

van ons KLÉPPEREN, KLAPPEREN, I. CL: *crepitare*; KLÉPPER- of KLAPPER-TAND, *m*: of *f*: *denticrepus*; waer van ons KLÉPPER- of KLAPPER-TANDEN, I. CL: *crepitare dentibus*; gelijk ook KLÉPPENTER, *crotalus*; *tr*: *homo loquax*; *tr*: *crotalistraciconia*; waer van KLÉPPENTEREN, I. CL: *glororare, clangere voce ciconia*; en KLAP-ROOZE, *f*: *papaver rhaea*; om dat de kinderen, uit tijdkorting, de blaeden tot een blaesje hebbende toegevouwen, dezelve voor het voorhoofd aen stukken slaen, dat een klap-geluid verwekt: en KLÉPPE, † KLIPPE, *decipulum, transenna*; om 't schielijk toeklappen, zo dra 'er eenige vogel inkomt; Verder KLAPS, † KLÉPS, KLAP-AGTIG, *dicax, loquax, inutilis*; KLAPGEZÉL, *congerro*; en met een Walschen staert ons KLAPPÉYE, *f*: *garrula*; waer van KLAPPÉYEN, I. CL: *garrire instar mulierum*: Voorts ons KLEPEL, *m*: *malleus tintinnabuli; baculus, tr*: *flagellum*; *tr*: *lingua loquax*; Voeg hier by ons KLAP-HOUT, *n*: *tabulae quernae minores*; als wordende tot vaet- of tonne-werk gebruikt, en daer toe in dunne platingen gespleten, 't gene een klap-geluid verwekt; en KLAP-MUTSE, *pileus planus*; hebbende een omslag aen den rand, en zijnde gelijkvormig aen een muts, die de kinderen van papier vouwen, om onder 't uitslingeren in de lucht een sterk klap-geluid te maken. Nog ook KLAP, *m*: FLABBE, *f*: LAP OM DE QORE, ÓORLAP, *m*: H-D, *schlapp / alapa, colaphus sonum edens*; als mede met het voorzetsel F, ons FLABBE, *f*: Angl: *flappe / muscarium*; als waer mede men de vliegen, al klappende, doodslaet; en FLABBE, FLÉBBE, *vitta puellaris*; als weleer boven het voorhoofd een lap hebbende gelijkvormig aen de vliegen-flabbe; en ons FLAP-KAN, KLAPKAN, *f*: *aenophorum*; een groote tinnene wijnkan, wier deksel zwaer klapt in het toedoen; en † KLAP-ÓOR, *bubo venerens, unde Gall: clapporre*; als verklappende de misgangen; en KLAP-STÓK, *m*: *baculus calendarius, temporum designator, agricolis tr illiteratis passim loco calendarii*; en KLAP-STÓK, *m*: *delator*; en † KLAP-VEKEN, KLAP-DEUR, KLAPHÉK, *vectis, cateracta in agro se ultrò claudens cum strepitu tr fragore*.

Maer, aengezien we in steê van 't boven-

L E.

gemelde SLABBEREN, *ligurire jus tepidum*, ook zeggen SLOBBEREN, en dat ons KLÓP, *m*: *pulsus sonum edens* (waer van ons KLÓPEN, I. CL: F-TH, *clופן* / I. CL: H-D, *klופן* / I. CL: Angl: *cluppe / pulsare, cum strepitu, unde per metath: Ital: colpire, Hisp: golpear; beneffens ons KLÉPPEL, KLIPPEL, † KLÓPPEL, en KLUPPEL, Angl: clubbe / baculus, clava, fustis; en KLÉPPEL-KLIPPEL-VEERSJE, n: *versus rhythmicus, simili sono desinens, versus leoninus*) al te nae met ons bovengenoemde KLAP en KLEPEL in zin en gedaente overeenkomen, om die niet eenstammig te rekenen, zo mag dit ons doen gissen, dat men de rechte volle herstelling der Wortel-deelen zou moeten zoeken in een *Classis*, die van E in A en O verwisselt, gelijk die van onze IV. CL: 1, by *Nemen, Nam, Genomen trc*. En dat in 't Ysl; waer uit wy ons LÉP en LAP ten deele herstelt hebben, de O nogte U zig niet vertoont, kan eigenlijk die gissing niet verzwakken, dewijl het Ysl: *lep / lapte* / van eene verloopene *Classis* is, gelijk ik reets vermeld heb. Dat dan deze allen met KLÉP of KLEÉP, KLAP, KLÓP of KLUP, gezamentlijk tot een zelfden stamboom behooren, is wel waerschijnlijk genoeg, maer twijffelagtiger is het, of die eigenlijk eenstammig zijn met dit ons LÉP of LAP, waer aen ik al vry wat twijffel, om dat ze alle te zeer zinspelen op het geluidmaken, 't gene hier niet anders als veer-overdragtig kan plaats krijgen, terwijl geen van die den wortel-zin van *leppen, lepperen* of *slobberen* vertoont; waerom ik voor 't naest zoude gissen, dat al deze KLÉP, KLIP, KLAP, KLÓP &c, alleen klank-nabootzende woorden zijn, die tot geen eersten stamboom zijn t'huis te wijzen. Dog hoe twijffelagtig ik zelf deze mijne ingebragte Afleiding te boek stelle, egter kan ik niet zeggen, dat ze onmogelijk is, vermits nergens in den geregelden Grondslag te buiten gaende, waerom ik mijne bedenking en tegenredenen, als strekkende tot opscherping van oordeel, verkoos niet over te slaen; te meer om dat het in de Afleiding niet onaengenaem is, eene vergaaring van gelijkstammige takken by een te hebben, schoon de eerste Wortelstam onzeker blijve.*

LESCH,

LE.

Het Wortel-deel.

LËSCH, &c, in 't H-D, leschen / ook loschen / verloschen / *extinguere, evanescere*; in *Prat: Ind: losch* en *verlosch* (in *Subj: lösche*) / in *Prat: Part: erloschen / extinctus*; Onreg: No. 10. Dog ook loschen en leschen / I. CL: *refringere, extinguere*.

Dat de *ē* hier onder de stammen komt, die in *ø* of *u* veranderen, is wat zeldsaems en ongeregels; egter vertoonen ze zig ook beiden onder onze Takken.

Tot die met *E* hebben we ons LËSSCHEN, I. CL; ook † BLËSSCHEN, I. CL: F-TH, leschan / lieschan / erleschan en er-leschan / *extinguere, refringere*; *refringere, compescere flammam*; en LËSCH-TRÖG, *m: lacus, alveus in quo faber ferrum candens aqua refringit*; en LËSCH-WATER, *n: aqua ferraria, quā candens extinguatur ferrum*.

En met *U*, mits beneffens de voorwerping van *B*, als ook hier boven, ons BLUSSCHEN, I. CL: *extinguere, refringere*; enz.

LI.

Het Wortel-deel.

† LIET, en LOOT, &c, in het F-TH, liuzan of liozan / louz of luoz of los / gilozzan / II. CL: 2, *sortiri*; en si er-lozzan / *sortiatur*; en *Yñ: hlioota / hlaut* / II. CL: 2, *sortiri*; en volgens de anderen van die *Classis*, in *Prat: Part: hlotem*. Dat in onze *Dialect* maakt † LIETEN (of † LUITEN), † LOOT, † GELOTEN.

Tot het *Prat: of den Infir: het A-S, hliete / fors*; en, of het A-S, hleotan / hliptan / *sortiri*, gelijk- of Ongelijk-vloeiend zy geweest, daer van ontbreken my Proeven. De verder takken egter pleiten sterker voor 't laetste.

Want ook uit het *Prat: het A-S, lot / hlot / fors, tributum, portio*; en *Yñ: hlutur / portio, res*; en *lutur / res*; en *Yñ: hlutthare skiltingg / particeps rationis*; waer van het A-S, hlotan en hlutan / I. CL: *sortiri*. Zoo mede by ons LÖT, *n: H-D, losz / N*, II. Deel.

LI.

fors; ook oulinks by ons in *Sing: † LOTE*, waer van nog in *Plur: LOTEN*, als mede het *Verbum LOTEN*, I. CL: H-D, losen / I. CL: *sortiri*; nog ook F-TH, eban-lozzon / *consortes*; en ons LÖT, *fortilegii numerus scedula expressus*; en LOTER, *m: sortitor*; en LOTERYE, *f: sortilegium*; en ons † LÖT, *census, tributum*; waer van SCHÖT EN LÖT GEVEN, *census solvere*. Maer, gelijk onder de lotingen, die men dobbelen en spelen noemt, vele listigheid gebruikt word, zo schijnt dit rede gegeven te hebben tot het A-S, *lote / callidus, perversus*; en A-S, lot-wrencaß / *versutia*; en ons † LEUTEREN, † LOTEREN, I. CL: *fallere, decipere*. Dog, om de wisselvalligheid, want niets is 'er wankelbaerder dan het lot, ons † LOTEREN, LEUTEREN, I. CL: *labefactare, vacillare*; & *tr: negligerter agere*; en verder overdragtelijk ons † LOTEREN, LEUTEREN, I. CL: en Flandr: LUTSEN, I. CL: *morari, cunctari*; want het lot houd menig op door ydele hope; en 't dobbelspel is een groote tijd-dief; gevende daerenboven veel gekijf, waer op ook zien kan het oude Sax: † LOTEREN, † LEUTEREN, I. CL: *appellare, provocare ad iudicem*; behalven dat ook het pleitwerk eene zekere loting mag heeten, hachlijk van uitkomst, en lang van vertraging, voornaemlijk in gevalle van *appel*. Van een en ander komt ons † LOTERER, LEUTERAER, *m: cunctator*; & *olim fallax*; en † LOTERING, LEUTERING, *cunctatio, mora, & labefactatio*; & *olim appellatio*.

Tot het oude *Prat: behoort het M-G, hlautg / fors*.

Onder de Oudheid is 'er nog een Stam, die zo gelijk is aen dezen, dat men den een voor den ander zoude aenzien, zo de zin zo wél gemeenschap hadde, als de gedaente: naemlijk het *Yñ: liuta / laut / lotem* / II. CL: 2, en 't A-S, lutan en hlutan / *leat / loten* / II. CL: 1, *procumbere, se deorsum curvare*; 't gene insgelijks in onze *Dialect* maakt † LUITEN (of † LIETEN) LOOT, † GELOTEN; dog om dat de zin my te moeilijk schijnt om overeen te brengen, zo plaetse ik die met hare takken by het volgende Wortel-deel LUIT.

LI.

LI.

De Wortel-deelen.

LIEV en LOOV, &c, in het F-TH, *Hu-* van of *Huwan* / *louf* (luof of lof) / *gloouan* / I. CL: 2, *concedere, consentire*; 't gene in onze *Dialect* moet geweest zijn † LIEVEN (of † LUIVEN), † LOOF, † GELOVEN, III. CL: 2 of 3, onder de grondbeteekenis van *toegeven, toestaan met genegenheid; ergens toe overbellen en gestrekt zyn.*

Hier vertoont zig een stamboom met vele aenvallige takken.

Tot het Wortel-deel LIEV of LIEF, het A-S, *lyfan* / *lyfan* / *aliefan* / en *aliefan* / I. CL: *concedere, permittere*; en *lyfmyffe* / *venia*; en A-S, *leof* / *dominus*; als die het verlos aen zijne dienaers of onderhoorigen moet geven; en ons *Subst*: LIEF, *amicus vel amica*; A-S, *lof* / *amicus*; als tot wien men geneigt is, aen welken men ligtelijk iets toestaet, en waer mee men overeenkomt; en ons *Adj*: LIEF, LIEVE, M-G, *luf* / A-S, *lof* / F-TH, en AL: *lof* / *lib* / *lof* / *lof* / *lof* / Saxon: *lof* / H-D, *lof* / *charus, amabilis, dilectus, gratiosus*; in den oorspronkelijken zin *toegevende met genegenheid*, en overdragtelijk *aengenaem en minnehyk*; want wat is 'er aantrekkelijker als de toegevendheid, die liefde verwekt en aenqueekt; waerom dan ook hier van, ons LIEVEN, I. CL: LIEF-HÉBEN, H-D, *heben* / I. CL: Sax: *leben* / I. CL: *amare, diligere, amore prosequi*; en uit het *Prat*: *Subj*: het A-S, *lyfan* / I. CL: *amare, favere, & complacere*; en *lyfan* / I. CL: *desiderare*. Dog wederom tot LIEV of LIEF, ons EYLIEVE! *amabo, fides, obsecro! blandientis particula*; als eene afbedding van toestaan; en EYLIEVE! *estne ita! admirantis vel honeste concedentis particula*; en met den uitgang DE, ons LIEPDE, f: A-S, *lyse* / *lysa* / *lyfu* / Angl: *love* / H-D, *lyse* / F, Sax: *lyse* / *amor, charitas, dilectio, favor*. Verder ons BELIEVEN, GELIEVEN, I. CL: H-D, *belieben* / *gelieben* / I. CL: *collibere, consentire, placere*; F-TH, *gelieban* / I. CL: *complacere*; waer van ons BELIEFTE, GELIEFTE, f: *placitum*; voorts ons VERLIEVEN, I. CL: H-D, *berlieben* / I. CL: *uri amore*; en ons LIEF-KOOZEN,

† LIEF-LAFFEN, I. CL: A-S, *lyffetan* / *lyffetan* / I. CL: en H-D, *lieblen* / I. CL: *blan-diri, adulari*; en LIEF-OOGEN, I. CL: *venustis aspicere oculis*; en LIEFKENS-KRUID, LIEFKENS-DRANK, *phyltrum, poculum amatorium*; een mengsel van kruiden of toebe-reidsel van drank, uit de schole van *Circe*, om diereijke liefde te verwekken: zoo 'er een bekent waere, bequaem om een Kristelij-ke liefde te verwekken in Landen of Steden die volkrijk zijn, en daer gevolglijk de we-reld heerscht, zulk een was noodiger en waer-diger dan goed te schatten. Nog ook de eigen-naem LIEVE, zeggende zo veel als *min-zaam, toegeeflyk*; en F-TH, *lyuun* / *lyuun* / *lyuun* / waer van ons LEVYN, *Levinus*; van 't F-TH, *lyb* / *lyb* / *amor, vel amabilis*; en *lyb* / *amicus*; als een vriend van liefde en toegeeflijkheid.

Maer, gelijk onder dezen zin zig al takken ver-toont hebben uit het *Prat*: *Subj*:, te we-ten het A-S, *lyse* / *lysa* / *lyfu* / Angl: *love* / *amor, dilectio, favor*; en A-S, *lyfan* / *ama-re, favere*; *lyfan* / *desiderare*; en *lyffetan* / *adulari*; zoo komt mede uit het oude *Prat*: *Indic*: met de harde lange óó, het Zakelijke deel LÓOV of LÓOF, dog in een eenigzints andren zin, hoewel insgelijks spruitende uit de *toegeving of toestemming* en 't *ergens toe overbellen*; namelijk ons † LOOVEN, GE-LOOVEN, I. CL: M-G, *galaubjan* / I. CL: F-TH, *glouban* / I. CL: AL: *chlauban* / I. CL: A-S, *leasan* / *gellefan* / *gelyfan* / en *lyfan* / I. CL: H-D, *glauben* en *gleuben* / I. CL: *credere*; als bestaende in een *toestemming en vertrouwen des herten*; waer toe ons GE-LÓOF, GELOOVE, n: M-G, *galaubens* / F-TH, *gloubo* / *gloube* / *gelubi* / AL: *hi-lauba* / *hilaupa* / *ta-laube* en *globe* / A-S, *geleasa* / *getpfa* en *lyse* / H-D, *glau-be* / M. *fides, consensus unanims*. Hoe fraei hebben 't onze Voorouderen getroffen, met die twee Kristelijke Hoofddeugden uit eenen stam te ontleenen en hoe wel komt dit over-een met het denkbeeld van den H. *Paulus*, als hy zeit, *Dat de liefde alles ten beste duid, geloof, hoop en verdraegt*. I. *Corinth*: XIII. 7.

Dog in den vorigen onoverdragtelijken zin van *toestaan, toegeven*, heeft men ook uit het oude

LL.

oude *Præter*: het H-D, laub / M, laube F, A-S, leafe / geleaf / leafneffe / *venia*, *permissio*, *consensus*; en A-S, geleafful / *licentia*; waer van het M-G, ug-laubjan / I. CL: F-TH, ar-lauban / I. CL: AL: ar-lauban / er-laubpan / I. CL: H-D, er-lauben / be-lauben / I. CL: *permittere*, *licentiam dare*, *licere*; maer by Ons nit het *Præter*: met de zachte lange O, ons † VERLOVEN, I. CL: VERLOO-LOVEN, I. CL: Angl: to allow / Yk: losa / I. CL: en Yk: losa / I. CL: *permittere*; waer toe ons † LOVE, † LÓF, nu VERLÓF, *n*: en OGLÓF, *w*: *venia*, *permissio*, *consensus*.

En; gelijk het Latijnsche *permittere* & *promittere* beiden van eenen stam komen, zo mede, met gelijke overdragt van *iet toe te staen*, ons † LOVEN en † GELOVEN, nu BELOVEN, I. CL: F-TH, be-lauban / I. CL: Yk: losa / I. CL: H-D, geloben / I. CL: *promittere*, *vovere*; waer van ons † LÓFTE, nu BELÓFTE, *f*: *promissio*; want alle belofing vervat een zekere *toestemming* en betuiging van *ergens toe genezen en gestrekt te zyn*, schoon 'er eenige voorwaerde aen geketent mogte zyn of niet; dus ook BRUID-LÓFT, *Euph*: BRUHLÓFT, *f*: F-TH, brut-loufti / F. *nuptia*; als of 't zeide, een maeltijd ter eere van de trouw, van bruids-wege belooft of toegestaan; en ons VERLOVEN, I. CL: H-D, be-lauben / I. CL: *devovere*; & *promittere matrimonium*; en AEN YMAND VERLOOFT ZYN, *desponsatum esse*; en VERLOVEN, I. CL: *devovere*; & *olim prohibere, negare*.

Nog ook ons LÓF, † LOVE, *f*: *astimatio*; waer van ons LOVEN, I. CL: H-D, loben / I. CL: *taxare*, *liceri*, *indicare pretium*; als op prijs en voorwaerde stellen, waer voor men iet wil laten volgen, en genezen is over te geven, even gelijk ook 't Latijnsche *liceri* van *licere*: zoo mede ons TE LÓF ENTE BÓD ZYN, *de pretio mercium tractare*; en OVERLOVEN en † VERLOVEN, I. CL: *pluris indicare quam par est*; enz.

Maer, gelijk alle prijzing eene betuiging is van *goeakenring en toestemming en geneigtheid*; zoo mede hier van ons † LOVE, nu LÓF. *n*: & *m*: Yk: los / N, H-D, lob / N, AL: lob en lop / A-S, los / losfe / *laus*, *hymnus*; waer van ons LOVEN, I. CL: Yk: lo-

LI.

sa / I. CL: A-S, loslan / losan / I. CL: F-TH, loben / loban / I. CL: H-D, loben / I. CL: *laudare*, *magnificare*, & *hymnos cantare*; en ons † BELOVEN, I. CL: *laudare*, *approbare*, & *gratias agere*; enz.

Zie daer uit den stamboom van *Toegeestlykheid*, *de liefde*, 't gelooven, 't verloven, *het beloven*, *het loven en bieden*, en *indeling het pryzen gesproken*; alles gevallen en aenminlijk: en, zoo men de zedekundige vrugren trekt van de deugdelijke Hoofdtakken LIEFDE en GELÓOF, zo geniet men van den boom des levens.

Edog, alvorens we hier afscheiden, heb ik nog in te brengen, dat, gelijkerwijs de dagelijksche ervarentheid leert, hoe *de liefde alles bedekt*, alzo mede uit de grondbeteekenis van *ergens toe overbellen*, deze zin van *bedekken* op eenige takken schijnt overgedragen te zyn, als ons † LÓOF, † LOOVE, † LUEVE, ook LUIF, LUIVE, en LUIFFEL, *f*: A-S, leafe / H-D, laude / F, *umbraclum*, *prosecta*, *pergula*, *porticus*, *compluvium*; en H-D, leude / F. *tabernaculum*; als zijnde een vooruitgestrekt en vooroverhellend dak van een gallery of stoep, tot dekking voor regen &c; waer by men onder een *Allemannische Dialect*-verandering van F of V in P, mede byvoegen kan ons LUIPEN, GLUIPEN, en † GLOEPEN, I. CL: *insidiari*, & *intueri tactis ac retortis oculis, pileo vel fronte in palpebras contracto*; en daer van LUIPERD, GLUIPERD, *m*: *insidiator*, *fucus*, *pileo in palpebras contracto*; 't welk hier nog ruim zo wel past, als by ons LAED in de I. Proeve, vermits de naem van GLUIPERD byzonderlijk ziet op het slinks en bedektelijk zien met den hoed diep in de oogen getrokken. Zoo mede hier toe met S voorop, ons † SLOOF, SLOOVE en † SLUIVE, *f*: *velum*, *tegmen*, *folliculus*, *lobus*; & *replicatio*; en † SLOOVEN, I. CL: *velare*, *tegere*, *operire*; allen namelijk ziende op het bedekken. Dat men hier ook by Ons UI vind, wederspreekt deze gissing niet, maer bevestigt die, vermits onze UI en IE van gelijke geboorte zyn, gelijk ik in onze *Grondfst. II. Verband*: §. VII vermeld heb; zulks dat dan dit LUIVE mede tot het *Pras*: behooren zou. Immers blijkt hieruit zeker genoeg, dat dit LOOVE en LUIVE van

LI.

eenzeker † LUIVEN of † LIEVEN, II. CL: 2 of 3 is afgedaelt geweest; dog, van zulk een stam, in een andren zin als onze voorgemelde, die *toegeven of toestaen en ergens toe overbellen* beteekent, heb ik onder alle de Oudheid geen bliken gevonden; en zelf, schoon dit my ontslipt ware, en m'er een mogte vinden met den zin van *bedekken*, men zou rede hebben van te gelooven, dat dezen slegts in overdragt en niet in geboorte verschilden; want, gelijkvormige woorden van ongelijke kracht zijn al te oneigen in de grondlegging eener tale, en past derhalven niet by de Ongelijkvloeiende *Verba*, die oud-egte en onafgeleide stamboomnen zijn, gelijk ik in onze *Grondslag* klaer genoeg meene aangewezen te hebben. Om dan dit voetspoor te vervolgen, zo behoort wederom tot dit LÓOF, ons LÓOF, *contr: LÓF, n: M-G, lauf/ N, en lauba/ F, A-S, leafe/ leaf en lof/ F-TH, en AL: loub en louf/ N. Kimbr: lauf/ Angl: leafe/ Dan: løff/ H-D, laub/ N, frons, coma arborum, folia; en F-TH, twin-loub/ N. H-D, wein-laub/ N, palmes, pampinus, vitis folia; als zijnde de vooroverhellende bladen, de koesterende lommer, en 't overdeksel niet alléen voor mensch en vee, maer ook voor de vrugten zelf, die zonder dat verquijnen; waer van verder het H-D, lauben/ ab-lauben/ I. CL: by ons LÓOF-STROOPEN, I. CL: defrondare, stringere frondes; en ons LÓOF-WURM, m: ruple, campe; dog A-S, leaf-wurme/ arugo; zijnde een blader-gebrek, dat het loof ineet, even als de roest het yzer, waer door het tot een vuil stof word, als men het vrijft: verder ons LÓOF-STIL, tranquillus omnino; zoo stil namelijk dat men geen blad hoort ritfelen, nogte ziet bewegen: nog ook om de gedaente der bladeren ons LÓOF, bractea, lamella metalli, instar folii tenuis; LÓOFWÉRK, LOOVERWÉRK en LÓFWÉRK, pictura vel sculptura foliacea, opus frondarium, acanthi; en LÓOF-HUTTE, scena, casa frondea; en ons † LOOVEREN, frondes, folia; en LOOVEREN, bractea aenea; instar foliorum figurata; en LOOVERIK, m: fascis ex frondibus; en LOOVERIK, m: frondator, avis in frondibus habitans isque vescens; en van LOOVER, ons ONT-LOOVEREN, I. CL: frondes amputare, stringere; en ook met S, en met de zagte O, uit het andere*

LI.

*Præ: het Geldersche SLOVEN, I. CL: patere arbores. Dog, ons LÓOF, LOOVE, lassus, defessus, weet ik hier niet t'huis te brengen, zo het niet en zie, of eensdeels op de reizigers en landlieden, die na de vermoeienis en verhitting van arbeid en Zonnenschijn, de lommer en 't verdek van hutte of loover zoeken; of andersints, op zulk een verzwakking van kragten, dat de vermoeide niet meer rustig op zijne beenen kan staen of gaen, dog telkens vooroverbelt, strompelt, en struikelt: en in dezen zin van vermoeienis hebben we insgelijks, met de voorwerping van S, ons SLOOVEN, ZIG AF-SLOOVEN, I. CL: laboribus se frangere; en SLOOVE, SLÓOF, f: laboribus afflicta mulier; dog tevens ook met den zin van *bedekken* het reetsgemelde SLOOVEN, I. CL: velare, tegere, operire; en OS-SLOOVEN, AF-SLOOVEN, I. CL: retogere, denudare, id quod tectum erat; waer toe ons SLOOVE, SLÓOF, een arme vrouw, mulier detritis vestibus; als behoeftig aen-deksel, of liever, als eene die uit armoede zig louter moet afloooven om de kost. Insgelijks, uit het *Præ: met de zagte O, of de gelijkwaerdige OE, vind men by Kiliaen ons SLOEF, sordidula penula; en SLOEF, homo sordido cultu, ac, qua sepiissime conjunguntur, moribus incompositis, lentus & piger; Angl: stowe/ en A-S, sleaw/ tardus; als mede ons † SLOEF, nu SLOF, sordidatus olim, nunc inobservans, dissolutis moribus. Dog alle dezen met S voorop, kunnen ruim zo net tot ons Wortel-deet SLUIP worden t'huis gebragt. Maer, wederom zonder S, gelijk de Wortelstam, en in de oude grondbeteekenis van ergens toe overbellen en gestrekt zyn, ons LOEF, f: voor de overhellende gestrektheid van de korte stevige huidhaeren van eenig beest, of de schuine strekking van 't geweene trijpwerk, dus MET of TEGEN DE LOEF STRYKEN, pilibus secundis vel adversis stringere; en verder ons LOEF, LOEVE, latus navis depressum; en LOEFWAERT, ad illam navis partem qua declinat; en LOEVEN, I. CL: destectere sine declinare navigio; cedere. En vermits in sloop-strijd elk met zijn schip of jagt den ander de LOEVING zoekt af te winnen, zo is hier van het spreekwoord van YMAND DE LOEF AF STEREN, certando aliquem superare. Eendeling van dit LOEVEN met een Walschen**

staert

LI.

staert ons † LOEVÉREN, I. CL: *tum ad hanc tum ad illam navis partem deflectere, cursumque obliquare*; en zoo voort.

De Wortel-deelen.

† LY en † LEE, &c, in het H-D, *leihen* / *heh* / *geliehen* / II. CL: I, *mutuo dare*; en *verleihen* / II. CL: I, *concedere*; en Yñ: *lia* / *liebe* / *liedur* / *commodare*; in't *Præs*: *eg lic* / Onreg: No. I. dit maekte in onze *Dialekt* † LYEN, † LÉÉ of † LEE, † GELEÉN, II. CL: I. Ook vind men in't M-G, *leihwan* of *leiquan* / *mutuare, fœnerari*; 't gene ik wel onder de I. CL: 2 heb geplæetst, dog daer by gevoegt, of *liever* II. CL: I, vermits de M-G, ei/tegen onze Y, in de II. CL: komt: egter ontbreken my de voorbeelden, om zulks te verzekeren; zoo mede omtrent het A-S, *lihan* / AL: *lihan* / Kimbr: *leige* / *mutuare*; en 't F-TH, *forlihan* / *concedere*.

Van het oude *Præter*: met de harde lange *éé* hebben we, met den uitgang N, ons LÉÉN, n: H-D, *lehen* / N, Yñ: *laan* / N, A-S, *hlœn* / *lœna* / en *lehan* / *mutuum*; en ons LÉÉN, n: Kimbr: *len* / N, *lendum*; waer van ons LEENEN, I. CL: A-S, *lœnan* / *hlœnan* / I. CL: *mutuo dare, credere*; en ONTLEENEN, I. CL: *mutuari*; en VERLEENEN, I. CL: *concedere*. Onderscheiden van zin en gedaente is ons LENEN, I. CL: ook † LEINEN, I. CL: A-S, *hlinan* / I. CL: F-TH, *linan* / *gelinan* / I. CL: Angl: *leanne* / *innisi, incumbere*; van welker afleiding wy iets ingebracht hebben by ons † LYD; dog egter kunnen die ruim zo wel tot dezen slamboom, en deszèlfs *Præter*: met de zachte lange E betrok en worden; want behalven dat de gedaente hier vollediger komt, zo is ook alle leening (*accommodatio*) voor een zekere ondersteuning te houden, ja zelf, ten naeuste genomen, zou men 't helpen en onderschragen voor het oogmerk en de eerste grondbeteekenis van het te leen geven en 't leenheffen mogen rekenen. Enz.

LI.

De Wortel-deelen.

LIMP of LÉMP, LAMP, LOMP, &c, in 't A-S, *limpan* (*lympan* en *gelimpan*) / *lamp* (in *Subj*: *lumpe*) / *lumpen* / II. CL: 2, *accidere, coningere, attingere, attinere, pertinere*; en ook A-S, *limpian* / I. CL: *perstinere*; zoo vind ik mede F-TH of AL: *ungalmslich* / *absurdum*; als ongevoeglijk en niet onder 't gebeurlijke; en AL: *he-limfit* / *concedet, convenit*; en *ka-limfan* / *competere, parem esse, convenire*; en *ka-limfanteem* / *competentibus*; en *ka-limflichan* / *congruam*; dog geen van allen geeft blijk of dit AL: *ka-limfan* / *Gelijk- of Ongelijk-vloeiend zy geweest*, hoewel ik het laetste voor waerschijnlijkst houde, overmits de gedaente nog zo onverbogen is.

Tot het *Præsens* of het Wortel-deel van den *Infim*: het H-D, *glimpf* / M. *decentia, modestia*; en *unglimpf* M. *absurditas, ruditas, inconuenientia, unglimplich/indecenter, rudis*; en *bet-un-glimpfen* / I. CL: *conviciari, criminari*; alles ziende op den zin van *perstinere*; en ons LÉMPDE voor † LÉMPTE, f: *fama*; als een gerucht van het gebeurde, waer voor uit het *Præt*: *Subj*: het H-D, *lumbde* / F, *fama*; ziende op den zin van *coningere*.

En mooglijk ook uit het *Præt*: ons LOMP, en Angl: *lump* / of met een *Allem*: voorwerping van P, ons PLOMP, *incongruus, impositus, rudis*; als of 't zeide zo als 't geval geeft, onbeschaeft, ruuw, en stordig, onder den zin van *accidere*; want zo 't op *conuenire* zag, zou men 'er ons ON voorop gevoegt hebben, gelijk by 't H-D, *unglimpf* / hier boven: hier toe nu ons LOMP-AERD, PLOMP-AERD, m: *rusticus, homo vilis, moribus rudis*. Dog op den zin van *attinere, attingere*, schijnt te zien ons LOMPE, *linteum attritum, vestis lacera, cuius partes quadam pendulae*; en daer toe ons LOMPEN, vodden, lappen van oud linnen of laken, Angl: *lompe* / *lumpe* / *frusta, segmenta, absissa partes lini aut lane*; en LOMPE, *lonte, fomes ignarius*; als van zulke stoffe gemaekt; en LOMPEN, en LOMP-HALZEN, I. CL: *collabos infringere*; als of 't ware, met de lommen om de ooren of in den nek slaen; of y-

LI.

mand lomp en rouw aentaften. Voeg hier by ons LOMPE, aelquabbe, *holothuria*, *mufzela fluviatilis*, vulgè *borbochia*; Angl: lomp / lump / *zeus*, *faber piscis*; om de lompe gedaente. Gelijk ook zig met S en met K voorop vertoonen ons † SLOMPE nu KLOMPE, *f. calo*, *calopodium*; om de rouwe lomphed, en SLOMPHOZE, *caliga follicans*; om de flordigheid; dog zie van dit KLOMPE Insgelijks by KLEEM, in de I. Proeve.

De Wortel-deelen.

LING of LÉNG, LANG of LONG, in 't H-D, *gelingen* / *gelang* of *gelung* (in *Sulj*: *gelings*) / *gelungen* / III. CL: I, *abtingere*, *contingere*, *accidere*, *evenire*; *sed afitatus*, *benè succedere*, *ex voto obtingere*, *opatum firmo serti*. Onder ons is wel een spreekwijze van WÉL SLAGEN, WÉL MESLAEN, *benè succedere*; en op dien voet zou de grondbeteekenis van dit oude LINGEN voor slaan kunnen genomen worden; waer op eenighints paffen zou het M-G, *blingwan* / *blingen* / *blingwan* / II. CL: 2, *cadere*, *flagellare*; 't gene ik by 't Wortel-deel BLING, in deze Proeve verhandelt heb. Maer dit voldoet my nog niet, vermits in onze spreekwijze van WÉLSLAGEN zig geen naekte zin vertoont, maer een overdragtelijke zig schuil houd, die, na mijne giffing, voor *gebeuren* komt, gelijk ik ook dat voor de grondbeteekenis van dit LINGEN, II. CL: *penzie*, 't gene ook van de volgende takten bevestigt word.

Tot het Wortel-deel LING, het H-D, *gelingen* / F, en *gelingen* / N, *eventus*, *succellus*; en *gelingend* / *accidens*, *succedens*; en ons † GELINGEN, *contingere*, *attingere*, *pertingere*; *et secundare*, *succedere*; als mede onze *terminatie* LING, als in VONDELING, als een hachelijk gevondene, of aen wien 't gebeurt is, dat men hem vond; en ZONDERLING, als waer by iet byzonders geschied, of anders, in den overdragtelijken zin van *attingere*, *attinere* voor *contingere*, zo veel als *beboorende tot het vinden*, tot het *bezonderde etc.* Zoo mede onze uitgang LINGS, waer

LI.

van verder te zien is in onze *Grondl. II. Verband*: § LXXII en LXXIII.

Maer, gelijk de onastfelijke zaken door overdragt van eenige gelijkenis hare naemen ontleent hebben van tastelijke of zichtbare dingen of bewegingen, zo hebben de Voorouderen, om een naem voor *geschieden* uit te vinden, velerhande ontteeningen genomen; gelijk by ons GEBEUREN, *evenire*, van BEUREN, *ferre*, *portare*; ons KOMEN, *accidere*, van KOMEN, *venire*; gelijk ook 't Latijnsche *evenire* van *venire*; ons GEVAL, *casus*, *eventus*, en VOORVALLEN, *accidere*, van VALLEN, *cadere*; gelijk ook 't Latijnsche *accidere* van *cadere*; en 't Latijnsche *contingere* van *tangere*, enz. Welke veelvuldigheid van overdragt my toeschijnt hier gesproken te zijn uit de ware moeilijkheid om door overdragt een regte naem van algemeene goedkeuring voor 't *geschieden* uit te vinden. Vermits geen van dezen nog ten volle te prijzen is, in 't Latijn zo min als by Ons, dewijl deze overdragten niet zoo eenvoudig en klaer zijn als 't wel behoort: niettemin, by gebrek van beter, hebben ze metter tijd hare kracht van beteekenis gekregen, die nu ook gelden moet.

Onze takten zijn meest uit LANG of LÉNG genomen: en onder de grondbeteekenis van *gebeuren* is ons † LANGEN, I. CL: ook H-D, *langen* / I. CL: *contingere*; waer op ook paff ons VERLANGEN, I. CL: (en uit het *Praef*: het Vlaemsche LINGEN), H-D, *verlangen* / I. CL: A-S, *kengien* / *langien* / I. CL: *percipero*, *desiderare opatum adventum vel succellum*; en ons VERLANGST, *f*: en 't Vla: LINGENISSE, *f*: en Yfl: *effedangan* / F. *desiderium*; als een wensch en eene uitgestrektheid na eenig verhoopt geval: en op 't *verkrygen* zelf ziende, ons † LANGEN, I. CL: H-D, *langen* / I. CL: *assequi*; en ons ERLANGEN, I. CL: H-D, *erlangen* / I. CL: *consequi*, *adipisci*. Verder, gelijk het Latijnsche *contingere*, *attingere* *et tangere* eenflammig zijn, zoo mede overdragtelijk ons † LANGEN, I. CL: H-D, *langen* / I. CL: *attingere*; waer toe ons BELANGEN, I. CL: *attingere*, *pertinere*; BELANGENDE, *attinens*; † BELANG, *proximus*, *vicinus*, *et affinis*; en ons BELANG, *n*: GELANG, *n*: en † VERLANG, *n*: *quan-*

LI.

quantum alitai quid refert, momentum optati finis; waer op ook zien kan het F-TH, *antlingan* / *antlingan* / I. CL: *respondere*; als belangende het voorstel weder iets inbrengen. Nog ook ons LANGEN, I. CL: *TOE-LANGEN*, I. CL: *dare, porrigere, porrecta manu tradere*; en VOORT-LANGEN, I. CL: *promerere*; als makende dat men ict verkrijgt of bereikt. Maer, zinspelende op de uitgestrekte begeerte in 't verlangen, of op de rekking in het toereiken, zo gaf dit ook rede tot ons LANG, ook *Euphon: LANK*, en † LÉNG, Yſ: *laangur* / *laangur* / H-D, *lang* / F-TH of AL: *lanc* / *lang* / *leng* / A-S, *læng* / *leng* / *lang* / *lange* / *long* en *lenc* / *porrectus, longus, prolixus, protentus; tempore longus, tardus*; & *adverbialiter longè, diu*; waer van ons LANGEN, LÉNGEN, VERLANGEN, VERLÉNGEN. I. CL: H-D, *bedlångern* / *långern* / I. CL: Yſ: *lenga* / I. CL: A-S, *langan* / *langian* / I. CL: *prolongare, producere, protrahere, accrescere*; en LANKE, F-TH, *lantha* / *ilica, inguen*; de lange-darm, Gall: *stancs*, Ital: *fianci*, Angl: *stankes*; waer van ons LANK-EUVEL, n: *ilias, vulvulus, vulgè iliacca passio*, & *miserere mei*; als een krimpwee in dat gedarmte: en ons LANGS, *juxta, per*; en LANGTE, LÉNGTE, f: H-D, *långge* / F, A-S, *længe* / *tenge* / *leng* / *longitudo, statara; spatium, intervallum*; en A-S, *gelaug* / *mora, temporis protractio*; en H-D, *gelenge* / *districtus*; en ons LANGSAEM, Yſ: *langsamur* / A-S, *langsum* / *tardus, lentus, diuturnus*; en ons LANKMOEDIG, A-S, *lang-mod* / *longanimis*; en A-S, *longung* / *longanimitas*; en gelijk alle uitstel en langwagten verdrietig valt, zoo mede hier toe het A-S, *longian* / I. CL: *tadere*. Verder ons ONLANGS, *nuper, brevi*; en ALLÉNGSKENS, *duclim, paulatim, longiusculè*; als mede ons LÉNGE, † LINGE, *pisces ex asellorum genere oblongus*; een soort van langworpige Kabeljauw, die de Noordelingen tot stokvisch maken, en LÉNG genoemd word in tegenstelling van een ander soort, dat korter valt, en rond-visch heet. Voorts het A-S, *længten* / *længten* / *længten-tide* / *ver*; by ons *Euphonice* LÉNTE, f: en H-D, *lents* en *glents* / *ver*; en LÉNTE-VÉL, *anguina vernatio; exuviam serpentis, pellis quam serpens verho tempore exuv*; en A-S, *længten-able* / *febris*; al-

LI.

zoo in 't voorjaer ligtelijk koortſen ontſtaen; en AL: *lengsin-month* / H-D, *lentje-month* / by ons LENTEMAEND, *Martius mensis*; 't zy ziende op het merkelyk verlengen der dagen, 't zy op het begin van de zoeteen lang-verlangde zomertijd. En, gelijk de gantsche natuer op die tijd wederom zig ontsluit en als ontbonden raekt, zo schijnt daer op te zien het AL: *he-lengan* / I. CL: *relaxare*; dog zie van LÉNTE ook iets by 't volgende LINN.

Tot het *Præ:* met de zachte O of U, uit den *Subj:*, heb ik hier al bygebragt het A-S, *long* / *longus*; *longung* / *longanimitas*; en *longian* / I. CL: *tadere*; gelijk ook A-S, *longung* / *tadium*. Daarenboven is 'er nog ons LONGE, f: A-S, *lungena* / F-TH of AL: *lungan* / Yſ: *lunga* / N, Angl: *lunges* / H-D, *lunges* / F, *pulmo, unde Ital: lungia*. Dog uit welk een zin dit ontleent zy, schijnt duister; mijne naeste bedenking valt op de *ontbinding en nitzetting*, als welke aen de long byzonder eigen is; en waer mede het reetſgermelde AL: *he-lengati* / I. CL: *relaxare*; zeer wel overeenstemt.

Door lengte van tijd is dit LANG en LÉNE in zo velerhande beteekenis vervallen, dat ik derzelver gelijkheid van oorspronk niet en wilt te ontwarren, zonder eene byzondere orde en schikking van foorten by een, die my zoo lang ophield, dat ik al na 't einde verlangde.

De Wortel-deelen.

LINN, LAN, LON of LUN, in het F-TH, *bi-linnan* (AL: *pi-linnan*) *bi-lan* (in *Subj: bi-lunni*) / *bi-lunnen* of *bi-lotnan* / II. CL: 3, *cessare*; en A-S, *blinnan* (*a-blinnan* en *ge-blinnan*) / *blan* (in *Subj: blunne*) / *blunnen* of *blonnen* / II. CL: 2, *cessare; definire*.

Hier van 't A-S, *blinne* / *blinnesse* / *a-blan* / en *a-blinnesse* / *cessatio*; en 't AL: *unbilinnantibus* / *incessabiliter*; ons LÉNDE, LÉNDENE, f: H-D, *lende* / Angl: *lopie* / F-TH, *lenda* / *lumbus*; en AL: *lunni* / en A-S, *lendena* / en AL: *lenti-braton* / *renes*; en A-S, *lende-beed* / *lumbulus*; en A-S, *lendu-*

L I .

L I .

slavis; misschien vermits het bovenlijf en de ruggegraed daer begint op te houden. En uit LUND of LOND of LÉND, hebbende den uitgang D agter 't Zakelijke deel, schijnt geproten ons LUNDEREN, I. CL: *cunctari, morari, differre, & cunctanter agere*; en LONDSE, LUNDSE, LONSE en LENZE, *f: paxillus axis, obex rota praefixus*; als belettende het uitschieten van het rad: en mooglijk ook ons † GELÉNTE, GLÉNTE, † GELINTE, GLINTE, *n: sepes, sepimentum fabrilis, & paries concratitius*; als afschuttende, en 't inloopen of uitloopen belettende.

Wijders tot LIN, of in een andre *Dialect* LEN, zou wel toepasselijk schijnen ons LÉNTE, H-D, *glentz / lentz / ver*; als zinspelende op 't ontlaten van de aerde, en 't vertrek van den Winter, even gelijk 't Latijnsche versje *solvitur acris byems, &c*: dog dan dient men niet te weten, dat de Oudheid LÉNGTE voor LÉNTE had, als A-S, *lengten / lencten / lengtentide / ver*; en AL: *lengtzin-monath / martius mensis*. Hierom heb ik dit woord liever by het vorige LING gevoegt. En ons LINNEN, † LYNEN, *linens, lintens*, en LINT, *fascia, tania*, afkomstig van † LYN, *linum*, Gall: *lin*, houde ik voor een basterd-kind, door de Latijnsche en Fransche weg tot ons gekomen, te gelijk met de kennis van 't vlas en lijn-waed, alzo der Oud-Duitschen gebruik was, volgens *Tacitus Cap: XVII. 3*, meest met beestvelen zig te bekleeden.

Tot LAN, mits met den uitgang T daer agter, schijnt betrekkelijk ons † LANTSAEM, *lentus, tardus*; en LANTEREN ook LÉNTEREN, I. CL: of ook met S voorop, ons SLÉNTEREN, I. CL: *lentè & ignavè agere, cunctari*, Gall: *lanterner*; en LÉNTERAER, SLÉNTERAER, LANTERFANT, *m: cunctator, cunctabundus, lentus, ignavus, tardus*; welk agterste FANT my toefchijnt van gelijke afkomst te zijn als het L-Friesche *sepnt / juvenis*; en daer van ons LANTER-FANTEN, I. CL: *otiose vagari*. En, indien met den uitgang D, mede van dit LAN of LEN, ons LAND, *n: M-G, H-D, Dan: en A-S*, en Angl: *land / N, AL: lant / consinens, ager, rus, & regio*, en A-S, *lend-wald / dominus*

provincia, en ons † VERLANDEN, I. CL: *redigi in continentem*, en ons LAND-SCHAP, *n: F-TH, lantsheffe / F, regio*, en H-D, *landschafft / F, regio*, ontleent is geweest, 't welk met het Latijnsche *continens* vry wel overeenstemt, en nogte onmoglijk, nogte gants onwaerschijnlijk is, zo zou dit, mijns bedunkens, zijn rede hebben, vermits de menschen daer op wonen en vertoeven; of, vermits het watergeweld der Rivieren en Zeën door 't Land word beperkt, ingeteugelt, en wederhouden; of, uit eene Zeemans zinspelende, vermits hy in zijne reize daer vertoeft, en word opgehouden, waer op ook eenigfints past het A-S, *gelandian / I. CL: appellere, accedere; & fundis vel praediis locupletare*; en onze spreekwijze ÉRGENS BELANDEN, I. CL: *terra positi, appellere regionem*; want eigenlijk zeit men dit, wanneerymand ergens aenkomt, en zig eenigfints ophoudt: waer mede overeenstemt het Vlaemsche BELÉNDEN, I. CL: *finem capere, evadere; pervenire*; voor ten einde komen, ophouden: nog zeid men ook van Landerijen dat ze BELÉND ZYN AEN DIT OF DAT LAND, dat is, met haer uiterstens daer aen strekken en naeft gepaelt zijn: waer toe ook ons † GELANDE, *consors terra, agri, prati; & confinis, conterminus*; en de spreekwijze NA GELANDE, *pro parte rata*; dat is zo veel als ymand betreft of rackt.

En, ingevalle ons LINK, voor LINNIG of LINNIK komt, zo zou ons LINKS, of ook met S, ons SLINKS, *sinister, perversus*, van de vertraging schijnen ontleent te zijn; gelijk ook de LINKER-OF SLINKER-HAND doorgaends lam en traeg in 't bewegen der leden is, in vergelijking van de RÉGTER-HAND, die van 't vermogen in 't bestier zijnen naem ontleent: dus word ook meestal het Latijnsche *sinister* van *sinere* afgeleid. Dog ons SLINK is ook eenigfints toepasselijk op ons SLINKEN, II. CL: *diminuere*; dewijl de slinkerhand, van de genen die werken, gemeenlijk schraelder en dunder is dan de regter, waer van we gesproken hebben by ons SLINK, in de I. Proeve. En, gelijk dit LINKS of SLINKS eene verkeerde beweging maakt, zo hebben we ook ons SLINKS, *perversus*; en SLINKS GEVAL, *casus infelix*; en ons

LI.

ONS LINKERT, *asatus homo, perversis qui nititur mediis; cur.*

LU.

De Wortel-deelen.

LUIT en LOOT, &c, in 't A-S, lutan (glutan en a-lutan) / leat (in Subj: lute) / loten / II. CL: I, *procumbere, provolvere, inclinare*; waer toe het A-S, a-lotene / pronms; en forth-loten / *incurvus*; Yll: luta (of luta of liota) / laut / II. CL: 2 *se deorsum decurvare*; in 'Præs: eg lpt / en volgens de anderen van die Class: in 'Prat: Part: lotem / ook Oud-Kimbr: ad luta / *demittere, incurvare se*; en lotning / F, *reverentia, quæ fit genuflectione, ac similibus subjectionum signis*. Dit maekt in onze *Dialect* † LUITEN, † LÓÓR of † LOOT, † GELOTEN; en van een diergelijk † LIETEN of † LUITEN, zie mede by 't vorige † LIET, in deze Proeve.

Hier uit schijnt gesproten ons † LUIITE, pondpeer, *pyrum liberale*; die by 't gewicht verkocht word, om hare zwaerte, welke zo veel was, dat ze de loten nederboog; en † LUIITE, † LUITENHOUT, maeshoutenboom, *acer*; om zijne taeijgheid, lang-rijzige hart-scheut, en hangende loten; en daer van mooglijk ons LUIITE, *f: lyra*; als zijnde van zulk hout het bovendecksel gemaekt, vermits de pees-draden van dat hout iterk en vast, en het tassenmerg zegt is, 't welk dienstig is voor de klank-ondersteuning in de kas, terwijl sijn hout, dat dooréén even hard of even zegt valt, daer onbequaem toe is: deze naem zou méé wel op de krom-holligheid kunnen zien, gelijk ook in 't Latijn *testudo* genaemt, vermits schildpad-vormig. Verder ons LUITEN-KRAGE, *jugum, cervix, cithara*; mede vermits van dat taeije hout gemaekt; of om de krombogtigheid. Wijders schijnt ook eene voorwerping van F hier plaats gekregen te hebben, by ons † FLUIITE, † LUIITE, *f: zalea, furculus, malleolus*; als jonge frisse buigfame uitscheuten, die van wegen hare zwakheid zig krommen en vooroverbuigen; gelijk mede AL: *leotanter / pullulans*; en II. Decl.

LU.

M-G, *liudith / increfcis*: dog gemeenzamer is nu by ons die naem uit het 'Prater: ontleent, en zonder die vooraepneming van F; en van dit FLUIITE kan men ook nader zien by FLUIT, in de I. Proeve.

Dus tot het 'Prat: ons † LÓÓT, LOOT, *contr: LÓT, furculus, zalea, malleolus; vinearum nodus*; in 'Plur: als nog, LOOTEN of LOTEN; F-TH, middel-lotje / N, *medius furculus*; waer op ook zinnespelt, zo 't schijnt, het M-G, -lauds of -lauths / *postpositivum genus insinuans*; als van een zelfde lootscheute zijnde; gelijk mede ons MAL-LOOTE, *f: inepta mulier, ambubaja*; als of het zeide een mal-opgeschotene of mal-opgegroeit vroumensch. Nog ook ons LÓÓT, *n:* of mede met D (gelijk het bovengemelde M-G, liudith / en F-TH, middel lotje) ons LÓÓD, *n:* H-D, lot / N, A-S, loed / leade / *plumbum*; vermits het buiglaemste onder alle de metalen, en krommende zig overal na toe: hier van verder, vermits tot zulk gewigt eertijds dienende, ons LÓÓT, *n:* H-D, lot of lotj / N, *semiuncia*; en ons LÓÓT, DIEPLOÓT, *n:* H-D, lotj / N, Yll: lood / N, *bolis, glans, plumbum in modum glandis formatum*; als het bequaemste, tot de pijling der diepte van 't water, vermits het zwaerste onder de geringe metalen; en daer van LÓÓTS, LÓÓTSMAN, of met het *Alemann: voorzetsel* Pl, ook PILOOTE, *m: expertus nauta, qui bolide altitudinem maris explorat; unde vulgò Pilota*, Gall: *pilote*, Angl: *pilot* / waer van ons † LOOTEN, I. CL: *bolide navigare*; hoewel dit PILÓÓT, als by inkrimping zou kunnen genomen worden voor PYL-LÓÓT, als een die met het loot de dieptens peilt; dog dit zou eenigfints strijden tegen onzen gewoonen trant van samenstelling, dewijl het dan eerder LÓÓT-PYLDER behoorde te wezen; en dan zou 'er nog al iets aen haperen, vermits niet het loot, maer met het loot het water gepeilt word; dies houde ik het eerste PILÓÓT, gelijk de Oudheid het vertoont, voor 't beste; hoewel men nog twijffelen zou mogen of PILÓÓT niet quam van 't Fransche *pelotte*, Hisp: *pelota*, by ons ook † PLOTTE, bal, en die van 't Lat: *pila*; als ziende op den looden klomp, die in 't waterpeilen gebruikt word. Verder van LÓÓT of LÓÓD, ons Pppp *Adject:*

LU

Adject.: LOODENE of LOOTENE BUIZE, *substantivus plumbens*; A-S, leaden / loedenic / *plumbens*; en LÓÓT-GIETER, *m.*: A-S, lead-gota / *plumbarius*; en ons † LOOTEN, † LOODEN, VERLOOTEN, VERLOODEN, I. CL: *plumbare*; en ONTLOOTEN, I. CL: *replumbare*; en ons LÓÓT-WIT, *n.*: *cerussa*; als zijnde gemaekt van dunne plaetjes loot, en door aazijn verbeten tot een witte verfstoffe.

Hier by heb ik eindeling nog eene invallende giffing te voegen, of niet, dit buigen en krommen voor een eerbiedige onderwerping genomen zijnde, gelijk het Oud-Kimbr: dien zinn vertoont, alzoo mede uit dit *Pret: Subj:* entleent kan wezen ons LUTTEL, LITTEL,

LU

en in een Vlaemsche *Dialect* van E voor I, ook LÉTTTEL, *modicus, exiguus, parvus*; *et*: *tr: aliquantulum, paullulum*; gelijk ook F-TH: of AL: *luzilo / luzzil / luzhil / parvus*; *luzic / luzilo / modicè; etn-luzze / singuli; etn-luzzihhe / singulatum*; en uit het *Pref:* het A-S, lpttel / litpl / litel / *parvus, et modicus*; waer van het A-S, *littion* / I. CL: *minuere*; en Yl: *litell / parvus*; en lptt / *minuere / minust / parvus, minor, minus*; als zinspelende op de nederige geringheid van de onderwerping; of anders ook op de geringheid en zwakte der danne buigfame looten, in vergelijking van de stevige en vastbeklonkene takken of den stam van den boom.

2
1772

M.

MA:

De Wortel-deelen.

MAEY of MAED, en MOEY of MOED, in het A-S, *matvan* / *Angl: mowe / secare*; en A-S, *meotwen* / *Angl: molwen / falcatus, messus*; agter de III. CL: De *es* of *o* by het *Pret: Partic:* even als in 't *Prater: Imperf:* vind men, hoewel zeldsaem, meer by die van de III. CL: in 't A-S: De Oude Ongelijkvloeiendheid blijkt niet alleen uit de vocael-wisseling, maer ook uit de *terminatie en* in 't *Pret: Part:* De onzen van de III. CL: passen 't naest hier op om dit te beantwoorden, en können daer uit berisfelt worden onze Wortel-deelen MAEY of MAED, en MOEY of MOED. De grondbeteekenis mogt wel zijn *af- of in-snyden en kerven*.

MA:

Tot MAEY of MAED behoort ons † MAED, † MADE, A-S, *maeth / falsatio*; en A-S, *moed / moede / pratium, pascuum*; als om af te mayen, 't zy dat men zie op het hooimacien, of op 't afknagen van 't gras door het veer; gelijk ook A-S, *moed-moeth / Falus moethis*, by ons Hooimend; en MADE-LIEVE, *f: bellis, flos bellidis*; als lieve weide-bloemen, waer mee de maegden wel eer zig oppronkten, gelijk men daarom wel MARG-DE-LIEVE sctijft; ook wel MATELIEVE, om dat z'er kranjes voor hare maet-gezellen vlogten. Voorts van MAED en MAEY ons MAYEN, en † MADEN, I. CL: H-D, *maepen* / I. CL: *metere, defecare fenum, tondere prata*; en † MAEY-LAND, *n: pratium*; en MAEI-HOOP, *schove, manipulus*; MAEY-TYD, *messis, et faenificium*; en MAEI-VOET, *m: valens, in exteriorum partem pedes florens, messoris. inspar*: En mooglijk ook hier toe ons MADE, MAEYE, *f: H-D, made / F, M-G,*

MA.

M-G, matha / F, AL: made / Kimbr: matha / Yf: madkur / Angl: maggot / *vermis*, *vermiculus*; en A-S, matha / *insectum*; en mathu / *cimex*; passende de zin van *inkerving*, even als het Lat: *insectum*, zo wel op de lijf-deeling der bloedlooze vilgen, als op de schild-agtige dwarskerwen van 't lijf hunner maden of wurmtjes; of anders, vermits deze laatste soort het groen der bladen afscheert: gelijk ook hier niet qualijk by voegt ons † MADÉLGER, H-D, modelget / *gentiana major*; een kruid zeer dienstig geſchat om de inwendige wormen of mayen te verdelgen: stemmende de *o* by 't H-D, zeer wel overeen met het bovengemelde oude *Prat*:

Tot het *Prater*: het A-S, mōwe / *mutua* / *aceruus*; namelijk een afgemaede hooi- of gras-hoop; en daerenboven (even gelijk het bovenstaende A-S, matha / by ons MAEYE) alzo met het zelfde rept ook A-S, moth / Angl: moth / by ons † MōDTE, nu *Euphon*: MōTTE, MōT, *f: tinea*, unde Gall: *motte* & *mite*; en ons † GEMōT, MōTTIG, MōT-AGTIG, *timeosus*; en MōTERRUID, *n: chrysolome*, *verbasum*, vulgd *timearia*, *blattaria*; als tegens de mot gebruikt wordende; en VERMōTTEN, I. CL: *timeis unedi*, *corrumpi*.

ME.

De Wortel-deelen.

MÉÉT of MÉT, en MAT, in het M-G, maitan / *malmait* / *maitang* / IV. CL: 2, *secare*, *concidere*; en af-maitan / IV. CL: 2, *abscindere*; en bi-maitan / IV. CL: 2, *circumcidere*; zijnde van die *Classis*, die alleenlijk onder alle Oud-Duitschen eenigints op den Griekſchen trant verlopen is. De M-G, ai word beantwoord met onze *Ei* of *ké*, *constr: é*, of ook wel *A*, volgens de takken.

Hier tegen dan vooreerst het H-D, meiffel / *M. scalprum*, *fabrike*, *tornus*; waer van 't H-D, meiffeln / I. CL: *torno excidere*; Kimbr: meiffelberg / *mons praeruptus*; als afgesneden,

ME.

of met kloven en teten; gelijk ook ons † MEETE; *f: kerve*, *crena*; en MEETE, weedekruid, *glastum*; zijnde een soort van weegbladeren by den Ouden gebruikt om 'er 't lichaam mede te beſineeren, en in de kerwen en lijktokens in te wrijven, zie *Voffii Etymolog*: by 't woord *Glustum*. Verder met de korte *é*, ons † MÉTS, nu *Euphon*: MÉs, *n: H-D, messer* / *N, culter*; als om te snijden of hakken; A-S, mettac / *mattuc* / en meottac / *bipalium*, *ligo*; als strekkende de spade of bouweel om de aerde uit- of af- te ſteken, by wijze van breede ſnijding of inkerving; en ook met *A*, het H-D, matzen / *mätzen* / *mätzeln* / en matschen / *metschen* / I. CL: Flandr: † MATEN, I. CL: *maclare*, *occidere*, *jugulare*, *difficere*, Hisp: *masar*; en MATSHAMER, *malleus militaris*; als hebbende eene ſcharpe zijde om mede te hakken en houwen. Nog ook ons MAT, doof van glans, *radis*, *impolius*, unde Gall: *mat*, *masse*; meest by de metaelſtoffen in gebruik; wordende verwekt door 't ſnijdend inbijten der ſcherpe ſcheid-wateren, of gemaekt door grijnèring of ſijne inkerving. Voeg hier by ons † MATTE, † MATTEN, H-D, matten / *lac scibston*, *caſcoſa pars lactis ab aqua parte separata*, Gall: *mattons*; als welke men wegens de dikheid ſnijden kan: en wederom met *E*, ons † MÉT, † MÉTTE, *carnes porcinae delicatiores*; als welke klein gehakt, en tot worſten toebereid word, waer van ons MÉT-WORST, *lucanica*, *farcimen ex carne porcina*.

Maer, gelijk de meeste ſpijze gekorven of geſneden word, zo ſchijnt overdragtelijk deze naem al van ouds gebruikt geweest te zijn, om de ſpijze in 't algemeen te verbeelden, want dus M-G, matjan / *gamatjan* / I. CL: *i*, *manducare*; en M-G, matg / Yf: matut / A-S, mæte / *mete* / *cibus*; en A-S, mete-gabel / *cibariorum veſtigal*; *mete-leaft* / *cibi inopia*; *mete-ſoen* / *appetitus*; *met-ſear* / *cuttellus*, voor een ſpijs-mes; en A-S, metsan / *metsian* / I. CL: *cibare*; en mooglijk mede met *S* voorop, ons † SMÉTS, *comestatio*, *epulum*; en † SMÉTSEN, † SMÉTSCHEN, I. CL: *epulari*, *commessari*, *indulgere ingenio*; SMÉTS-DAGEN, *bacchanalia*; en † SMÉTS, *namſam provocans nimia dulcedine*, *praductis*; 't en ware dit op het beſnullen en beſmetten

ME.

van 't schoone lijnwaed zag, dat by de grootte slemplalen plaats heeft; zie daer van by SMYT, in de I. Proeve. Zoo schijnt ook op de spijsz en de verzadiging van die te zien het Ys: *mettur / satur*; en ons † MATTE, H-D, *matte / F, pratum*; om 't af te mayenne gras tot spijsz voor 't vee: en mooglijk ook ons Zee-mans woord MAET, † GEMAET, *socius*; als een spijs- en disch-genoot; waer van verder MAET-SCHAPPY, *fi: societas*; en MAET, MAETTROOS, *m: remex, unde Gall: matelot*; en MAETRAS, *n: anaclintorium, vulgò Materassa, unde Gall: materas, Ital: materasso, Hisp: matelaz, Angl: matresse / beteckende by ons RAS, sericum rasilè, bombycina levis*. Wijders ons oude † MATE, *vilis, non magni pretii, vulgò Matas*; als afgesneden en verworpen; en ons † MATEMAN, H-D, *matz / homo vilis, pauper, & nullius pretii*, schijnt eigentlijk een mensch te beduiden die van alle gemeenschap afgesneden is; gelijk ook 't oude Antwerpsche † MATEMAN, *cellita*. Voorts ons MAT, H-D, *matt / fessus, defessus, defatigatus, labore fractus*, Gall: *mat*, waer van ons † MATEN, nu MATTEN, AF-MATTEN, I. CL: H-D, *abmatten / I. CL: defatigare, frangere labore*, schijnt eenigzints te zinspelen op het voorgemelde Vlaemsche † MATEN, *occidere, disseccare*, en op de vermoeyenis daer uit spruitende; vermits de groote krijgdrift der Oude Duirschen, als welker voornaemste leven (volgens de getuigenis van Tacitus cap: 14, en van *Ful: Caesar, lib: VI*) in de jagt en krijgsoeffeningen bestond.

Dog wederom met E, en mooglijk op de uit- en af-houwing ziende, zou hier uit zo wel als uit het vorige Wortel-deel MEET in de I. Proeve, kunnen gesproken zijn het H-D, *metz / sicut metz / M. commentum*; als in de Mijnen uitgestoken of afgehouden; en daer van het H-D, *metzen / metzelen / I. CL: by ons † MÉTZEN, nu MÉTZELEN, I. CL: extruere muros*; als of het zag op de bergkalk van ouds daer toe gebruikt, en ook nog in vele plaatsen gemeen, of op het menigvuldig afslaan en afhouden der metselsteenen.

Maer van 't Latijn dunkt my ontkeent te zija ons MATTE, *matta, teges vilior exjanis, aut stramentis*; gelijk ook ons MÉTTEN;

ME.

MÉTTENEN, *bor a five praces matutina, vel nocturnalibus*; als ziende op de *matutina* in de kloosters; en daer van de spreekwijze van YMAND DE MÉTTEN VOORLEZEN, *objurgare aliquem*; zo veel als ymand een ongevallige les gevende; en insgelijks het *Verbum* ONDER-MÉTTEN, I. CL: *merendam sumere*; als tegens den nagt etende om te beter geferkt te wezen tegens de Metten in 't Klooster.

De Wortel-deelen.

MEIN of MÉÉN, MAEN of MAN, MON of MUN, in het M-G, *ga-munan / in Prat: ga-munda / in Praef: ik ga-man / VI. CL: recordari*; dog ook M-G, *munan / I. CL: 2 in Prat: munaida / cogitare, putare*; en *ufar-munnon / I. CL: 3, obivisci*. Voorts A-S, *munan / V. CL: reminisci*; en *munden / memoratus*. Ys: *mana / in Prat: munde / in Praef: eg mann / Onreg: No. 2*, en Angl: *mind / reminisci*. Het beloop van dit *Verbum* heeft veel gemeenschap met ons en der anderen KUNNEN, KONNEN, zo dat vooreerst de takken MUN en MON, en uit het Praef: MAN, en verder met een klein verloop van *Dialect* ook MÉÉN of MEIN en MÈN hier uit gesproten kunnen zija.

Onder den allereersten zin van *denken, gedenken*, hebben we tegens de A uit het Praef: de ÉÉ of EI, in ons MEINEN, MEENEN, I. CL: A-S, *menan / I. CL: F-TH, en AL: mepan / meion en chi-metnan / I. CL: putare, sentire, computare*; even gelijk uit het Wortel-deel MUN het reetsgemelde M-G; *munan / I. CL: 2, cogitare, putare*; &c.

Tot de takken MUN of MON en MAEN, het A-S, *munegan / munigan / monian / monigan / mynegian / mihnegian / en manian / manigan / I. CL: en by ons MANEN, en † BEMANEN, nu VERMANEN, I. CL: ook † MONIGEN, en † MUINIGEN, I. CL: en F-TH, manan / manon / I. CL: admonere, commovere*; als doende ergens aen gedenken, en † BEMANEN, † UIT-MANEN, I. CL: *adjurare, conjurare, exorcizare*; als door bezweringe vermanende de quade geesten om te verrekken: en † MANEN, I. CL: *citare, vocare*.

ME.

re, vulgd *Manire, Mannire, in Lege Salica*; en F-TH of AL: *far-manon* / I. CL: *con-temnere*; als verwerpende de vermaninge; maer ook met den uitgang D, het A-S, *mund* / *memoria*; en AL: *gt-muntigon* / I. CL: *memorare*.

En overdragtelijk, ziende op de vermaning en 't ordentelijke bestier met den uitgang D agterop, ook A-S, *mund* / *potestas tutelaris*; waer van A-S, *mundan* / *mundian* / I. CL: *tueri, pacare*; en A-S, *mundiend* en *mund-bora* / *patronus, tutar*; en by ons † *MOND-BOOR*, † *MOND-BEUR*, *MONDBER*, *Eupb: MOMBER*, *m: tutor, papilli defensor, vulgd Manburuus*; als die de vermaningen ten beste voordraegt, en de bezittingen of goederen van ymand bestiert gedurende deszelfs onmondigheid; zoo mede † *VER-MONDSCHAP*, *m: tutela, administratio*; en ons *MONDIG*, *pu-ber, sui juris, major annis*; als die reets de wettige jaren of staet bereikt heeft om zig zelf en zijn eigene zaken te bestieren: dog ons *BE-VEUR-MONDEN*, I. CL: *tueri papillum, agere tutorem*, schijnt eigentliker een voor-spraak te verbeelden, en dezen tak van 't vol-gende *MOND* te willen afleiden.

Want ook schijnt ons *MOND*, *m: M-G, muntis* / *M*, *Yfl: munnar* / *M*, *H-D, mund* / *M*, *A-S, muth* en *muotij* / *Angl: mouth* / *os, oris*, hier van ontleent te zijn, vermits het voornaemste werktuig van vermaning en bescherming, en om onze meening en gedagten uit te drukken, voornaemlijk by de Ouden, soen 't schrijven nog schaers of onbekent was; gelijk dan ook daer toe ons *MOND-HOUT*, *n: lignstrum*; wiens bladen gekaewt zijnde de wonden in den mond genezen; en ons *MONDIG*, *loquax*; en het oude † *MONDEN*, † *VERMONDEN*, I. CL: *fari, loqui, dicere, narrare, mentionem facere*; en mooglijk ook † *MONDPELEN*, nu *Eupb: MOMPPELEN* en *MOMMELEN*, *MUMMELEN*, I. CL: *mussitare*; hoewel dezen ook om de lipbeweging, onder de naeboots-woorden konden gestelt worden. Dog gelijk ook de *MOND* van den smaek der dingen ons berigt, zo sproot metter tijd mede hier uit het *Verbum* *MONDEN*, I. CL: *facere ad palatum*; en *WEL* of *QUALYK MONDEN*, I. CL: *palato placere vel displicere*. En verder gelijk ook de *MOND*

ME.

de voornaemste ingang en opening tot het binnenste van 't Lichaem is, zo gaf dit rede tot die gelijkaerdige overdragt van den voor-naemsten ingang van eenige Rivier of Haven, of buize, pijp, of zak &c, ook met den naem van *MOND*, *A-S, muth* / *H-D, münde* / *F, os, ostium fluminis, &c*: te verbeelden, en daer van onze plaetsen met *-MOND* of *-MUND* agteraen, als *YSELMONDE*, *ROERMUNDE* of *ROERMOND*; of ook wel zonder *N*, en op den *A-S*, trant in steel van *muth* / ons *MUIDEN*, *Muda*; *Holland: oppidum ad ostium Vectæ amnis*.

Maer, onze gedagten wederom keerende tot den zin van *vermanen* of *doen gedenken*; zo vinden we ook in ons *MAEN* uit het *Præf* of volgens 't *H-D, A-S*, en *Eng: in mon* / uit den *Infin: den* gevoeglijken oorspronk van ons *MAEN*, *f: F-TH, mano* / *M*, *Yfl: mane* / *M*, *A-S, mona* / *mpna* / *M*, *Angl: moone* / *H-D, mon* en *mond* / *M. luna*, *Græc: μνη, Doricè μανα*; als uit welcher verschijning van af- en aen-wasch de Ouden al-lerceerst hare afdeeling en vermaning der tijden geleert hebben, gelijk ook *Virgilius* zegt, *Ipse Pater statuit quid menstrua luna moneret*; en daer van verder ons *MAEND*, *m: en f: en* het *M-G, menath* / *menoth* / *M*, *Yfl: maanadur* / *A-S, monath* / *monoth* / *monthef* / *M*, *F-TH, maneth* / *manod* / *M*, *H-D, monat* / *mond* / *M*. Deensch, *maaned* / *mensis*. Maer van *MAENE, luna*, ook *transl: ons † MAENE, wegge, libum lunatum*; en verder alles wat na een wassende of krimpende maen gelijk; en *MAEN-DAG, dies luna, septimana secunda*; en *MAEN-KIND, m: partus lunaris, quarta silentique luna conceptus*; *Et Saxon: mola, informis caro in utero graviditatis opinionem adferens*; *MAEN-KRUID, m: lunaria, herba cujus folia dimidia- ta luna formam præbent*; en *MAENE* in 't *HÓOFD, insania, furor, lunaticus morbus*; *Græc: μανια*; en *MAENIG, MAENZIEK, MAENZUCHTIG, lunaticus, qui statis luna- temporibus insania vexatur*, *Græc: μανικός*; en *MAENZUCHT, MAEN-en MAEND-STON- DEN, menstrua muliebria, profluvium mulie- rum, virus lunare*. Maer ook nog heeft men by ons *MAENE, MAEN-ZAED, MAEN-KOP, papaver*, 't gene my, schoon *Virgiel* het *le- thæum*

ME.

stuum papaver noemt, en de vergetenis tegen onze grondbeteekenis van *gebengon* strijd, egter uit dezen zelfden stam schijnt gesproken te zijn. 't zy vermits dit slaep- en droomkruid, als aen de Maen, de Godinne van de nachten, toegewijd gerekent word, 't zy vermits by 't droomen in den slaep het geheugen alleen zijne werkzaamheid pleegt, terwijl al de uiterlijke zinnen aen den band liggen; en de vergetenheid by den slaep is eigenlijk alleen betrekkelijk op het missen van de ware en aenengeschakelde aendoeningen van de uiterlijke zinnen.

Wijders uit MAN, (of in een gelijkwaardige *Dialect* MEN), onder den zin van *bestieren*, even gelijk by de voorgemelde takken met MOND &c, laet zig ook vinden ons MAN, *m*: M-G, manna / M, F-TH, en Zw: man / M, A-S, man en man / M, Ysl: madur / M, voor mandur / In *Genit*: mang / en H-D, mam / M. Dan: mand / homo, vir; als by uitstek voogd en opperste van den aerdbodem. De *Plur*: wierd certijds ook met E gebruikt; dus A-S, men en menn / *homines*; en dus, enkel op het *bestier* ziende, hier van ons MÉNNEN, I. CL: *duere, agere, vehere, unde* Gall: *Mener*, Ital: *menare*; hoewel het thans doorgaends op het *bestieren* van beesten met eenig toom word toegepast; Voeg hier by het Middel-eeuwsche *Mannire, manire*, 't gene, volgens *Nuenerius*, in de *Leg: Salic: Francor*: voor *bestieren, dirigere, administrare*, gevonden word, en waer van het Fransche *Manier (administrare)*, en ons MANIER, *f*: *ordo, mos*; en daer van ons MANIEREN, I. CL: *dirigere, moribus instruere*; gelijk ook M-G, mantujan / *gamantujan* / I. CL: *parare, preparare*. En mooglijk ook hier toe ons MAENE, MAEN, *f*: H-D, mähne / F, juba, *equorum crines à collo penduli*; vermits van ouds voor den ruiters zeer dienstig tot *bestier* van 't paerd en zig zelf; of anders overdragtig van 't voorgemelde MANE, luna; vermits een halve-maentrek op den krommen hals van 't paerd verbeeldende; gelijk ze ook alzooy by *Martiael* genoemt word *Juba lunata*. Van ons MAN komt verder ons MANLYK, *virilis*; en het M-G, manaleik / manleik / A-S, monitaf *imago, satua*; vermits aen een mensch gelij-

ME.

kende; en ons † MANNEN, † BEMANNEN, I. CL: *nubere viro*; en † MANNEN, BEMANNEN EEN STAD, I. CL: *urbem manuire viris*; en OVERMANNEN, I. CL: *superare, vincere*; en A-S, mannian / I. CL: *propugnare*; waer in de zin van *beseberming* en *bestier* weer naaktelijk doorspeelt; en MANBAER, *ephebus, subtilis*; MANSCHAP, *hominium, clientela*; † viri, *homines, clientes*; en MANZIEK, *virii appetens*; MANSLACH, *m*: *homicidium*; en MANNINNE, *virago*; en † VERMANNEN, I. CL: *nubere viro*; en VERMANNEN, I. CL: *vincere, superare*; en ZDG VERMANNEN; I. CL: *conspere animum viri lom*.

Uit MEN de *Plur*: is vooreerst ons algemeene MEN, *multi vel omnes homines in plurali sensu, & in singulari figura*, Gall: *om*; als MEN ZEYT oul: ook † MAN ZEYT, *dicunt, dicitur*; en 't M-G, manhun / *nemo*; en ten andere met de *Adjectivale terminatie* ISCH ons † MÉNNISCH, nu MÉNSCH, *m*: en *n*: M-G, mannik / AL: of F-TH, mannik / *mannisk / mennisk / M, H-D, mensch / M, homo, olim humanus*; gelijk ook A-S, mænisc / mennisc / *humanus*; ziende, vermits uit het meervoud ontleent, op Man en Vrouw te gelijk; en ons MANSOOREN, *asarnum*, Gall: *oreille des hommes*; alzooy de bladeren een gestalte maken van menschen-ooren; en MANS-BLOED, *n*: *androsemum*; ter zake de bladen en bloemen rood sap als menschen-bloed uitgeven. Van dit MÉNSCH en MAN, zie ook verder by onze XII. *Redewiss: §. XI.*, en XIII. *Redewiss: p: §. XXXVII*; en onze *Grondst: II. Verband: §. LX.* Nog ook, als men op de veelheid denkt, zoo behoort hier toe het Oud Vlaemsche † MENE, en ons MÉNNIG, MENIG en † MANNIG, en † MEINKEL, en A-S, menig / mænig en manig / M-G, manag / F-TH, manig / *multus, multi*; waer van ons MENIGTE, MÉNNIGTE, *contr*: † MÉNIGE, en † MENIE, *f*: F-TH, meniga / *menige / F, M-G, managet / F. A-S, mænigeo / meniges / F. en H-D, menige / F. multitudo*; en ons MERIGVULDIG, *multiplax*; waer van ons MERIGVULDIGEN, I. CL: A-S, manig-fuldian / I. CL: F-TH, manig-fuldian / I. CL: *multiplacare*; en MERIGVULDIG

ME

multiplex; en MENIGVÓUDE, *f: arbutus, bœnis ventriculus*; van wegen de menigvuldige vlieds-bladen, waerom het ook de *burse*, en 't *boek met al de bladen* heet.

Wijders by inkrimping van MING voor MÉNNIG, ons MÉNGEN en † MÉNGELEN, I. CL: A-S, *mengion / mengion / mengion / I. CL: H-D, menghen / I. CL: Angl: mingie / miferere*; als veel onder-een doende; gelijk ook Sax: Frif: Sic: MANK, *inter*. Edog, gelijk der ouden koophandel voornamelijk in een wisseling en vermenging van waren bestond, zo is ook hier toe betrekkelijk ons † MÉNGER, † MANGER, *m: A-S, mangere / permutator, & mercator*; waer toe mede 't A-S, *mangion / I. CL: en 't H-D, en ons † MANGEREN, MANGELN, I. CL: manare, commutare; & mercataram facere*; en overdragtelijk MANGELN HET LYNWAED, I. CL: *circumvolvare ac polire lintea*; om 't menigvuldig heen- en weder-sollen; en, om de wisseling van woorden of van slagen, ook † MANGELN, I. CL: *commutare verba, litigare; & tr: certare, & pugnare*; waer by niet qualijk voegt ons † MANGE, *f: † MANGENÉEL, n: balista bellica, qua tela, lapides & ignes in hostium urbes jaculari solent, vulgò Mānga, māngama, mango, māngauellum, māgnellus*; als mede *Holvet: māngge / torcular; & polissara; & fullonica*; waer van *Halvet: māngen / I. CL: exersere fulloniam*; en *māngget / fullo*. Ons MÉNGELE, MINGELE, *f: en n: bemiurarum mensura*, schijnt uit een schep- of tap-kan, die om te mengen gebruikt wierd, de benaming gekregen te hebben; en gelijk zulk gereedichap by elk niet even kloek valt, zo is ook die mate van een MINGELE by den een wel tweemaal zo groot dan by den ander; in *Brabant* is het slechts een pint, by ons en sommige andren twee pint, &c. Ons MÉNGE, ODER-MINGE, *f: agrimonia, aspatonium*, zo 't geen basterd is, kan zijn naem gekregen hebben van de menigte der Wortel-vezelen, wijd heen door den grond zig verspreidende.

Nog ook onder den zin van *veelheid*, (dog wederom met *g* of *a* / of *ei* / gelijk ook het voorgenoemde A-S, *manig / manig* en *manigeo*, het F-T-H, *manag*, en M-G, *manag* en *managet* / waer op onze *EE* of *EI*,

ME

past) het M-G, *ga-manag / F-T-H, gi-metn / A-S, mone / getuene* / by ons GEMEIN, GEMEEN, *communis*; en M-G, *ga-manun / sociis*; en A-S, *gemana / consortium*; waer van ons GEMEENTE, GEMEINTE, GEMEENSCHAP, GEMEINSCHAP, *f: communio, societas, ecclesia, consortium*; en 't Oud-Vlaemsche GEMEEN-TÓGT, *genus; & univcrsum, universitas*; en 't A-S, *mānsun / Al: ka-man-sam / ca-main-sam / en ke-mein-sam / by ons GEMEENZAEM, communis, familiaris*; waer van het A-S, *mānsunan / I. CL: en AL: al-mein-sanon / I. CL: communicare*. Verder ons MEENTE en † GEMEINTE, † GEMEENTE, *f: of in eene Vrietsche Dialect MIENT, f: ager civibus communis*; als waer in een yder burger vry staet een zeker tal beesten ter weide te zenden; en † GEMEINTENAER, *m: plebi favens, populumque colens*. By die van *Worms* is *Al-menne / Al-mende / locus silva, agri, territorii, vel civitatis, communis aut publicus*. Dat wel-eer onder de Oud-Duitsche Volkeren voor elk in 't bezonder geen vasten eigendom van grond of woonstee was, maer een onderlinge gemeenschap, en jaerlijksche beurtwisseling van bouw-akkers, wordende door hunne Overheden de uitdeeling bestiert, en yder geseft by den ander geschikt, zulks vermeld *Tacitus*, in zijn *Germania, Cap: XXVI. en Julius Caesar, Libr: VI. waer uit Georg: Eccard in zijne Catech: Theotisca, p: 113 en 114. niet ongeleerdelijk gitt, dat de oude naem van Al-mannen / als Volkeren die een onderlinge gemeenschap van Land hadden, moegt gesproken zijn.*

Dog, gelijk het Heilige; om den eerbied niet te benadeelen, afgezonderd, en voor weinigen handelbaer geschat en gehouden word, zo is al van ouds het gemeenzaame voor on-rein, en als besmet gerekent, waer van dan het M-G, *ga-manun* en *ga-gamatsun / I. CL: I, profanum reddere, coinquinare*. Gemeen goed word ook doorgaends hegt gehavent, en gaet veeltijds verloren; ja zelfs heeft het ook weleer ten volle den zin van *quaed* gekregen, gelijk in ons † MEIN, H-D, *meiu* of *main* / en A-S, *mone / communis; & malus*; en A-S, *man / frau, facinus, foelus; man-weort / malum, nefas; man-full, nefandes, publicani*; en A-S, *man*.

ME.

man-ath / mæn-ath / en man-swara / F-TH, meîn-éda / H-D, meîn-éda / by ons MEIN-ÉED, *m: perjurium*; en A-S, man-swærian / I. CL: *pejerare*; en A-S, man-summunge / *excommunicatio*.

Waer toe verder met den uitgang G, agter 't Zakelijke Deel, ons MANGEL, *n: H-D, mangel / M. defectus, vitium, unde Gall: manque, en daer van ons MANGELN, I. CL: H-D, mangelen / I. CL: deficere, deesse, carere*; en met den uitgang K past ook hier op, ons MANK, *claudus, mancus, deficiens, Gall: manchot, Ital: en Hisp: manco*; waer van † MANKEN, I. CL: *claudicare*; en mooglijk van overoude tijden uit een zelfden tak het Latijnsche *mancus*, vermits, zo verre het my voorkomt, niet gemakkelijk tot eenig Latijnsch *Verbum* thuis te brengen. Immers ons MANK, *deficiens*, en daer van † MANKEN, I. CL: nu met een Walschen basterstaert MANKËREN, I. CL: *deficere, carere, vulgò Mancare, unde Gall: manquer, Ital: mancare, en transl: MANKËREN, I. CL: cedere foro*, voegen beter op het onze als op 't Latijnsche. Tot MANK, *deficiens*, en † MËNKE, † MÏNKE, *defectus, mutilatio, lesio*, behoort ook ons † MANKEN, † MËNKEN, † MÏNKEN, I. CL: nu VERMËNKEN, en in een Vlaemsche *Dialect* nemende I voor E, VERMÏNKEN, I. CL: *mutilare*; en MÏNK-YZER, *n: murex, tribulus, asteriscus aculeatus*; yzere starpunten met vierkantige spitsen, welke gestrooit worden op dat 'er de vyanden in treden zouden, en de voeten quetsen: en *transl: MÏNK-YZER, tribulus aquaticus*; om de doornpunten aen deszelfs vrugt, gelijkende na de voorgemelde Minkyzers.

De Wortel-deelen.

MER of MEER, MAR of MAER, in 't Yfl: *mer / minutim dissipò*; in *Præt: marde / IV. CL: 1*, zijnde van de verloopenen *Classis*; uit welke egter de Zakelijke Deelen MAR of MER of MAER of MEER, volgens onze *Dialect* zig naekt genoeg vertoonen.

Tot een en ander (want A of E voor de R komende loopen veeltijds onder een zelfde

ME.

Dialect) schijnt vooreerst betreklijk ons MARE, MAER, *f: F-TH, of AL: maara / marida en marthe / F, M-G, meritha / F. H-D, märe / F, rumor, fama, celebritas; A-S, marth / magnitudo, majestas, celebratio, gloria*; en A-S, märe / *magnus, clarus*; en märeth / *celeberrimus*; vermits het gerucht zig allengskens herwaerts en derwaerts verspreid; en daer van ons † MAREN, nu VERMAREN, I. CL: AL: en F-TH, maran / ar-maran / I. CL: A-S, gemeran / I. CL: M-G, merjan en ug-merjan / I. CL: *divulgare, præsare*; en AL: of F-TH, eht-marjan / I. CL: *declarare*; en M-G, wailla-merjan / I. CL: *euangelizare*; en M-G, waja-merjan / I. CL: *blasphemare*, van 't M-G, wai (*væ*, by ons WEE); en F-TH, gi-marjan / I. CL: *diffamare*; M-G, marzjan / ga-marzjan / af-marzjan / I. CL: 1, *scandalizare*. Kimbr: maeta / *carmine celebrare*; en maerd / *carmen encomiasticum*; Yfl: mærd / F, *eloquentia*; en A-S, martha / *mirabilia*; en uit het *Præter: Part: ons Adj: VERMAERT, celebris*.

Ten andere, dewijl de afloopende of afsijperende wateren, in een laegte van grooten omtrek verzamelen, zig in een breedten plas verspreiden, zo schijnt ook niet ongevoeglijk hier uit gesproten te zijn ons MEER, en † MËR, † MEIR, en † MAER, *f: en n: lacus, stagnum, & olim palus, & piscina; F-TH, mere / mare; A-S, mere / M. palus, locus, & mare; M-G, marei / F. lacus, & mare*; en marisaw / *stagnum*; insgelijks het H-D, meer / Sax: maere / N. mare, Gall: mer, Hisp: mar; als zinspelende op het instorten der Rivieren, die zig aldaer in 't breede verspreiden; gelijk ook A-S, merding / *effusio*; en verder ons † MAER-, nu MEER-MÏNNE, A-S, mere-men / *syrena, nereides, marina venus*; en MEER- en ook † MAER-KATTE, MAERTE, *cercopithecus, simia caudata, Gall: marmotte, Flandr: marrotte*; als van over zee met de Indische schepen aengebracht, en van 't gemeen, om zijn staert en klauteren een kat genaemt, of voor een vreemde kat aengezien; en MEER- en † MAER-SPÏNNE, *sepia, piscis*; MEER- en † MAER-ZWYN, A-S, mere swpn / *delphinus, ursio, unde Gall: marjonin*; en MEER-
en

ME.

en MAER-KOET, *fulica*; een soort van waterhoenders, aen moerassen en meren zig onthoudende; ook is 'er een soort by de Vriezen markhol / *Sicanobr*: maerhoff genaemt, *pica glandaria*, vulgò *Marcolphus*; en MEER-ook † MAER-WORTEEL, *eryngium marinum*; een kruid dat de Zee-lucht bemint, en daerom ook welig groeit op Eilanden aen Zee; en MEER-RADYS, MEER-REDIK, en *Euphor*: MIERIK, f: H-D, *meer-rhettich* / *raphanus marinus*, *sinapi perficum*; als van over-zee eerst aengevoert. Voorts ons † MAERTSCHE, MAERASCH, MERSCHE, MEERSCHE, MARSE en MAERSE (*palus*; † *pratium palustre*, Gall: *marez*, *maresage*, A-S, *metse* / en Angl: *marishe* / *marisch*); en 't H-D, *meer-shate* / Angl: *squate* / *squatina piscis planus cartilagineus*. Dat het Latijnsche *mare* aen dit H-D, zo nae komt, is mooglijk nog een overblijffel van de Oude gemeenschap voor de verspreiding; immers de oorspronk van 't Latijnsche, zo veel ik uit *Vossii Etymologicum* kan bemerken, is dyster, en niet als van verre te halen.

Maer, gelijk de wateren, uit eene engte in eene groote breedte vervallende, aldaer of zeer vertragen, of vertoeven in haren loop, (gelijk by ons MAER-WATER, *aqua stagnans*, *refes*), zo gaf ook dit aenleiding tot ons *Verbun* MARREN, MÉRREN, I. CL: ook † MAREN, † MEREN, I. CL: *remorari*, *tardare*, *desinere*, † *alligare*; en 't A-S, *metan* / I. CL: *impedire*; en A-S, *maran-land* / *terra firma*; en † ONTMEREN, † ONTMAREN HET SCHIP, *solvere navem*; Gall: *desmaren*. En mooglijk ook † MAERE, NACHT-MÉRRIE, f: A-S, *mara* / *incubus*, *epibiales*; een zeer benaede spanning aen 't middelrif even of 'er een allerzwaerite last op den buik van den lijder perste, die hem de vrije en tedere ademhaling in den slaep weerhoud, en daer door schijnt te verstikken; komende, na mijn vermoeden deze quael te ligter by nagt om de doorneling van 't verstand in den slaep; want schoon de dierlijke bediening van den adem, buiten 't verstands-behulp, en daerom ook in den slaep, haren gang gaet, egter is ze niet t'eenemaal (gelijk wel de beweging van het hart, den bloedloop, en darmschuiving &c.) van alle wils-bestier vry, maer kan ook versterkt en verzwakt, en zelf ook voor een tijd

II. Deel.

ME.

in- of op-gehouden worden na onze keur: Gewoonlijk word dit woord afgeleid van † MARE, MERRIE, A-S, *marra* / *metre* / *equa*; 't zy vermits de paerden dik daer mee gequelt zijn, zo men voorgeeft, 't zy vermits de buikpersing zo zwaer schijnt als of ons een paerd op 't lijf ware gevallen; dog onze uitlegging, ziende op 't belet van de ademhaling, dunkt my, schildert de quael nog netter af. Voorts ons rede-wikkend MAER, NE-MAER, NÉÉN-MAER-ÓÓK, en † MÉR, *at*, *ast*, *sed*, *atqui*, *unde* Gall: *mais*, Ital: *ma*, Hijs: *mar*; als stuitende en verminderende het vorige gewigt van redenen; en overdragtelijk op de vermindering of weinigheid voornaemlijk ziende, ons MAER, *tantummodo*; MAER ÉÉNS, *semel tantum*; DOE HET MAER, *fac solummodo*; zijnde dit tegenstellende MAER (*sed*) in de uitspraak ligtelijk van de anderen te onderkennen, dewijl het een merklijken *accent* ontfangt, en die niet. Voeg hier by ons MARE-TAKKEN, *viscus vel muscus quercinus*; een soort van grooten mosch, van welks kleine beziën vogellijm gemaakt word, waer op dan de zin van ons gemelde † MAREN, *desinere* † *alligare*, past. Niets was 'er Heiliger by de Oud-Gallische Druïden dan de maretakken, en de eikeboom waer op ze groeiden. Men wil, dat het zaed van dezen mosch niet voort-telen zal, 't en ware het eerst in den buik of 't gedarmte van een lijster of een ringduif eene verdouwing ontfangen hebbe; en dewijl de lijsters zeer gratig zijn op deze beziën, van welke de lijm daer ze mede gevangen worden, word toebereid, zo zeit *Plantus* niet onaerdig hier op, *turdus exitum sibi cacat*. Om van deze beziën lijm te bereiden, plukt men dezelve groen, droogt en stampt haer, daer na twaelf etmaal in 't water geweekt en gerot zijnde, zuivert men die tot alle vuil daer uit zy, blijvende 't overige de vogellijm. Voorts ons MARREN-VLUCHT, MAR-VLUCHTE, f: *trica*; *capilli pedibus pallorum gallinaceorum involvati*, *quibus gressus impediti soles*. Als mede om 't vertoeven is wederom hier toe betreklijk ons MÉRLYN, f: en, met vooraenneming van de S, ons SMERLYN, *m: aefalo*, vulgò *Smerlinus*, † *Merlina*; *unde* Gall: *esmerillon*, † *smerlin*, Angl: *meripn* / een soort van kleine havikken, omtrent onze

Q q q q

Ne

ME.

Nederduitsche oorden verblijvende, terwijl de andere havikken, tegens den Winter na elders vertrekken. Dog ons MÉRLE, *f. me-rula*, Gall: *merle*; schijnt my van 't Latijnsche afkomstig te zijn.

MI.

De Wortel-deelen.

MIR, MUR of MOR, in het Yll: *mirt / mardo*; in *Præter: murde* / IV. CL: 2, zijnde mee van de verloopene *Classis*.

Met het Zakelijke Deel MOR of MUR komt overeen, vooreerst ons † MORRE, *f. os cum prominentibus labris*; en met den uitgang F of V, ons MURF, MORF, MURVE, *os cum maxillis*; ziende voornaemlijk op den bek der beesten; waer van ons † MORFEN, † MORFELN, I. CL: *ruminare instar epræ, mandere, remandere*; als herkaeuwend de de spijs: en verder overdragtelijk het H-D, en Geldersche MORRE, MOR en † MOOR, *porca, seropha*; als by uitstek met de murf in den drek wroetende. En wederom, vermits gelijkende aen 't ongeneuglijke knorren der

ME.

uwijnen, niet onsegen hier uit ons MORDEN, † MURREN en † MURRELEN, I. CL: *gru-wire, murmurare*; dog in een nageet om het F-T-H, *murdan* / I. CL: *ait. A-S, murran* / I. CL: *lagere, machina esse*; en het M-G, *murdan* / I. CL: *ait. curru-torgabri*. So dewijl de venkens by uittek merdig vallen, zo past hier op ons † BEMOREN, BEMORSEN, I. CL: *maculare: laco, et confuscare*; en MOASSE, *fridibus*. Voorts op het kleinbijstien, even als by 't kaeuwen, past ons † MORSEEL, en MOORSELKEN, *fr. angli: morsel / bulas; frustum, vulgò ulonsalvria, unde Gall: morceus*; en MORSEHE, *f. micæ, frustalva*; waer van ons MORSELEN, I. CL: VERMORSELEN, I. CL: *fricare, frangere in micæ; et tr: conterere, in pulverem redigere*. Wijders gelijk men de spijze kaadt om die met het speksel tot eene zage by te maken, alzo mede met den uitgang W, ons ADJE MORW, MORW, *mollis, molis, tener*; A-S, *moerw / moerwa / moerw / vover*; en daer van ons MORWEN, MURWEN, VERMURWEN, I. CL: *mollire, emollire, mitigare*; het A-S, past op een tak van 't *Præter: ten* opzichte van de p en v / dog op het verloopene *Præter: ten* aanzien van de er.

1717⁴/_m

O.

O.

De Wortel-deelen.

OCH, OG, of UCH, in 't M-G, *ogant / uhta en uhta* / V. CL: 4, *metuere*.

Op het Wortel-deel OG of OCH past in zin en gedaente ons OCH! en ACH! *vab, va, den*! Maer deze klankvorming is een zo algemeene uitroep van elk, die door eene verbaezende vreeze bevangen word, dat men met

O.

goed regt dit OCH! of OG! voor een klanknabootfend Wortel-deel mag aenzien; in welken gevalle dit M-G, *ogant* voor een afgeleiden tak te houden zou zijn; die *Euphonic* V. CL: 4 in steek van I. CL: geworden ware. Dog wat 'er van zy, of ons OCH van OGANT kome of dit van dat, het is egter klaer genoeg, dat tot het taetsbe behoort het A-S, *oga / terror, metus*; Yll: *ogant / terror vehementissimus*; en 't Kimbr: *ugga / timere*; en *uggur / metus*.

Maer

O.

O.

genus, vide *Kilham*; en YS-BOUT, *pyram a-*
sidulum, post-autumnale; als een late herfst-
 peer, die kil en koud als ys in de maeg valt.
 Het Leuvenfche YS-DOP, *trochus missilis*;
 als een drijftol met welken men op het ys
 speelt, om een effene baan te hebben daer
 hy laag op dracijen kan; en YZEL, †HYZEL,
 m: en n: *pruina glacialis*; en daer van YZEL-
 LEN, †HYZELEN, I. CL: *pluere pruinae*
glacialems.

Dog wederkerende tot het Wortel-deel
 OCH of UCH, zo schijnt ook hier toe be-
 trekkelijk het A-S, uht / *tempus matutinum,*
mane; en met END, den uitgang van een
Particip., agteraen, ons OCHTEND, UCH-
 TEND, m: OCHTEND-STOND EN UCHTEND-
 STOND, m: † f: *tempus matutinum*; en ons 'S OG-

te voren in het Yst: *eth / angia*; in *Prater:*
 look / in *Infin:* *auha / angere*; III. CL: 2.

Tot het Wortel-deel uit den *Infin:* ons
 OOK, A-S, *oac / ac / AL: auh / F-TH,*
puh / M-G, ouh / etiam, & adde, & olim
quippe, anim, sed; beteekenende in den grond
 zo veel als *bygevoegt, daeremboven, te meer-*
der; waer van het A-S, *oacan / ocan / I. CL:*
AL: auchon / auhhan / I. CL: F-TH, ouh-
han / I. CL: angere; en F-TH, *zuo-gi-ouh-*
han / I. CL: adiacere; en 't A-S, *oaca / pra-*
fidia, usura; gelijk ook A-S, *oene / foecun-*
das; en *oacane / foetus*; waer van 't A-S,
oacian / I. CL: concipere in utero.

Dog beantwoordende onze zagte O of OE
 (even als by 't Yst: *Prater:* look) het Dan:
 og en Angl: *eth / etiam, &*; en 't A-S,
oacan / ocan / ocan / pcean / I. CL: angere;
 het

Q999 2

van /
 n zin
 re,
 al-
 vcr-
 met

goed regt dit Oen! of de! van en hant
 nabootfend Wortel-deel mogt worden
 ken gevalle dit M-G, ocan
 den tak te houden zou ugh. de bewo-
 V. CL: 4 in steel van I. CL: gerozen van
 Dog wat 'er van zy, of ons oer en og
 kome of dit van dat, her is ser: is ser
 noeg, dat tot het lachse behoort het
 oga / *terror, metus*; Yst: *oyn*
bementiffimus; en 't Kimber: *oyn*
 en *oynus / metus.*

O.

O.

het Yñ: pñia / I. CL: *exaggerare*; en ons † OEKEN, I. CL: *angere*; waer van ons † OEKER, nu WOEKER, *m*: en *n*: H-D, wuchet / M, *olim fructus, usura, foenus; nunc Usura plusquam debita*; en Flandr: WOEKER, *usurarii taberna*; F-TH, wocher / AL: wachet / N, A-S, wocot / woctre / *fructus autumnalis, fruges; foenus, & usura*; en daer van ons WOEKEREN, I. CL: *fenerrare olim, nunc illicitam usuram facere*. Ook vind men by Kiliaen met H, in plaets van W voorop het oude HOEKER, *n*: *foenus*; waer toe het Geld: HOEKER, HUKKER, *m*: Angl: houhester / hucster / *caupo, propola*; en ons UIT-HEUKEREN, I. CL: *in exiguas partes distrabere merces, majoris lucri causa*. Verder het oude Gelderfche † OKER nu AKER, *f*: *glans*; als de vrugt waer van de eerste Voor-ouderen leefden; dus ook M-G, akran / N. *fructus*; en ons OKER-NOOT en † OEKERNOOT, *f*: *juglans, nux basilica, regia*; om hare uitstekende grootheid; waer toe het oude Vlaemsche † OKELER, *m*: by ons OKERNOTEBOOM, *m*: *arbor juglandis ferens*.

Dog het Angl: oke / A-S, ac / eac / oec / *quercus*, waer voor wy en andren (even als by 't Yñ: *Præf: etñ*) de EI of onze gelijkwaerdige éé hebben, als by ons EIK, ÉÉK, *m*: & *f*: H-D, epeh en etñ / M. Yñ: etñe / F. *quercus, Jovis arbor*, en Yñ: etñ / F, *arbor*, past mede hier toe, om des booms byzondere kloekheid, of ook om zijne akervrugten, waer van de Voor-ouderen bestonden, en zig niet alleen tot spijsze, maer ook in den drank bedienden; waer van het A-S, ac-bronc / en ac-brinc / *potus ex glandibus*. Wijders van EIK, ÉÉK, komt ons EIKEL, EEKEL, en † AKEL, *m*: en *f*: en AKER, *f*: Sax: echer / *glans*; en AERD-AKER, *f*: AERDEEKEL, *m*: & *f*: *bulbocastanum, terra glandes, laebyris repens tuberosus*; als mede het A-S, actern / *scirra, sciurus*; van 't A-S, ac / *quercus*, en etwern / *mola* (by ons ook † QUÉRNE, een

handmolen), als of men zéde eikel-braker; zijnde bekend dat de Etkhorens' voornaemlijk van de akers en noten leven, en die tegens den Winter in voortaed vergaderen: waer omtrent vry wel geground is de giffing van Junius, dat ons EIK-HORN, *m*: AL: etñhorn / Dan: eggetu / *sciurus*, by eenig verloop, en *Euphonicè*, gekomen zy voor EIK-QUERN.

Daerenboven schijnt met den uitgang ST, ons OEGST, *m*: *messis*, voor † oest gekomen te zijn, als een landgewin en woeker van 't veld; of met de harde OÓ, even als by 't Wortel-deel van den *Insiv*: ons OÓGST, *m*: *messis*; van welke beiden ons OÓGSTEN, en OEGSTEN, I. CL: *fruges colligere*, Gall: *aouster*. Hoewel ook, met geen minder goeden schijn, dit OÓGST van 't Latijnsche *angustus mensis*, Gall: *aoust*, by ons OÓGSTMAEND, gelijk ook Yñ: haust / *autumnus*, en Yñ: haustar / I. CL: *estas adolescit*, kan afgeleid worden. Dog met ons OEGST, dewijl op de Latijnsche *an* onze OÓ past, schijnt men dan verlegen te staen, 't en ware dit door het Fransche Kanael van *aoust* gekomen zy geweest.

Eindeling kan ook, onder een voorwerping van N, zonder dat die eenige zin-verandering toebrengt (zie daer van onze *Grondst: II. Verband: §. XXXIV*) hier uit op een gevoeglijke wijze ontleent zijn, in den zelfden zin, als het voorgemelde toevoegend woordtje Oók, *etiam*, ons Nóch, Nóg, M-G, nauh / nauhtau / AL: noh / nu noh / tuti noh / *adnuc, etiamnum, atque*, en ons Nóchmaels, *etiamnum*; hebbende den uitgang CH of G, in plaets van K, even als 't AL: auch / en F-TH, auch / *etiam*; &c. Dog ons *Negativum* Nóch, Nóchte, A-S, noht / nocht / M-G, nih / AL: noh / nohni / indinoh / H-D, noch / *nec, neque, non*, komt van het oude NO, A-S, en Angl: no / *non, nec, neque*; met den uitgang CH of G en TE.

1717 $\frac{9}{m}$

PYP,

P.

Pl.

De Wortel- of Zakelijke Deelen.

PYP, † PEEP, &c, in het H-D, *pfetsfen / pfiff / gepfiffen* / II. CL: I, *fistulare*; dat in onze *Dialect* maakte † PYPEN, † PEEP, † GEPEPEN, II. CL: I, *tibia canere*.

Tot het Wortel-deel van den *Infinit*: ons PYP, PYPE, *f*: H-D, *pfetsfe* / F. Ysl: *pipa* / F, Angl: *pppe* / A-S, *pipe* / *fistula*, *calamus*; & *omnis tubus*; unde Gall: *pipe*, Ital: *pisara*; en † PYPE, *f*: *mentula*; en 't oude Vlaemsche PYPE, *caulis pennae*; en BÉEN-PYPE, *os tibiae*; en ZAKKE-PYP, *f*: *tibia utricularis*; en † PYPER, A-S, *pipere* / *fistulator*; en ons PYP-TÓUWEN, I. CL: orgelen, *organum tractare musicum*; en PYPEN STÉLLEN, *immodeste se gerere*; *circumcuritare*, *discurrere crotalis*, *fistulis*, *aliisque instrumentis strepitum proferentibus*; naemlijk onder een rommelgeraes den baes spelen, of anders, ziende op het geraes by 't verstellen der orgelpijpen: en NA YMANDS PYPEN DANSEN, *se accommodare ad ingenium alicujus*; en PYPEN-GAEL, *m*: *vehiculum trusatile minus*; vermits krijtende in 't voortschuiven van het rad, even of 'er kinderen op een fluitpijpie speelden; Wijders PYP-KRUID, *n*: *cicuta*; vermits holpijpie aen den stronk; en PYPE, WYNPYP, *f*: *dolium oblongum*, *vas vinarium seres*; en PYPE-STAVEN, duigenhout, *tabulae quernae minores*; als waer van de wijn-pijpen en ander vaetwerk gemaakt worden.

Ons † PYPEN, nu PIEPEN, I. CL: *pipire*, *pipilare*, *sibilum edere*, Gall: *piper*, Angl: *piep* / *pipe* / zou wel in zin en gedaente by 't fluit- of pijp-werk niet qualijk passen, dog dewijle PIEP zulk een gantsch natuerlijk klanknabootsend woord van het piepgeluid is,

Pl.

zou ik voor 't naeste denken, dat het onze, beneffens het Latijnsche &c van dien klank ontleent zij geweest.

Maer, met de ingekorte I, even als by 't H-D, *Præterit*:; vertoont zig ook het H-D, *pfiff* / *pfips* en *pipf* / by ons PIP, PIPPE, PIPSE, *f*: Angl: *pippe* / *pituita*, *gallinarum morbus*, unde Gall: *pepie*, Hijs: *pepita*; zinspelende, zo 't my toeschijnt, op 't gewone geneesmiddel by de hoenders, als ze snoterig zijn, naemlijk het steken van een stroohalmpijp door de neusgaten: waer van verder PIPS, PIPSIG, *pituitosus*; *mucosus*, & *tr: valetudinarius*, *morbosus*; en 't H-D, *psipfen* / *psipfen* / I. CL: by ons PIPS ZYN, *pituita laborare*.

Verder tot † PEEP, uit het *Præter*: schijnt te behooren ons PÉPEL, *m*: *vliindertje*, *papilio*; om de holpijpiegheit van den snuit, waer mede hy zijn voedsel uit de bloemen zoekt; hoewel men om eenige gelijkheid dergedaente van 't woord zou mogen twijffelen of het niet van 't Latijnsche *papilio* quam; dog het H-D, *pfepf-holber* / M, *papilio*; dat de holpijpiegheit naectelijk uitdrukt, neemt die twijffeling weder weg; en zo de gifling van *Vossius* wegens *papilio*, *quia papet*, *hoc est*, *edat* & *exsugat olera*, wel getroffen is, komt die en onze naem uit eenerlije grondbeteekenis. Verder overdragtelijk PÉPEL-KRUID, *n*: *ornithes folio levi*, *papilionis alas referens*; en PÉPELINK, *m*: *homo temellus*, *imbecillis*; by vergrootinge gesproken, zo zwak en gering als een pepeltje: en PÉPEL-ZÓF, *delirius*; alzoo de vliindertjes, gevangen zijnde, zottelijk omwoelen, zig afmatten, en gantschelijk hare vlerken schenden: en PEPERLINK, H-D, *pfiffertling* / *fungus*; mooglijk om de holpijpiegheit der paddestoelen.

1717²

Q999 3

† QUEED,

Q.

Q.

Q.

De Wortel- of Zakelijke Deelen.

† QUEED en † QUAD (of met KW); in 't M-G, quithan / (of kwithan) / quath / quithang / III. CL: 3, dicere; en M-G, sig-ga-quithan / III. CL: 3, oondicere inter se, conspirare; fra-quithan / III. CL: 3, maledicere; af- en and-quithan / III. CL: 3, romansiare; far- en faur-quithan / III. CL: 3, excusare; en fauca-quithan / III. CL: 3, prophetare. F-TH, quedan (quethan / quithan / AL: ghwedan / ghwetan) / quedian / en cwethan) / quad / gequedan of gequidan / III. CL: 1, dicere. A-S, cwethan of cwedan / cwæd / cwedan of gecwedan / III. CL: 3, dicere. A-S, a-cwethan / III. CL: 3, respondere; for-cwethan / III. CL: 3, increpare; fore-cwethan / III. CL: 3, prædicere, & proponere; mis-cwedan / III. CL: 3, non rectè dicere, maledicere; pfe-cwethan / III. CL: 3, maledicere; on-ge-cwedan / III. CL: 3, indicere; to-cwedan / III. CL: 3, inbibere; witi-cwethan / III. CL: 3, contradicere; AL: hwetan / salutare; en ook A-S, cwithan / cwipthan / lamentari; in tegendeel in een vrolijker zin het Kimbr: en Yñ: kveda / kwad / III. CL: 1, canere, & olim dicere; en volgens de anderen van die *Class*: in *Præt. Part*: kvedem: gelijk ook uit een verlopen tak hier van het Yñ: kveda / kwadde / kwaddur / IV. CL: valedicere. Dit alles maekte in onze *Dialect*, † QUEDEN (of † KWEDEN), † QUAD, † GEQUEDEN, II. CL: 1, dicere.

Tot het Wortel-deel van den *Infinitiv*: het A-S, cwede / dictum; AL: ka-ghuit / sententia; A-S, cwide / sententia, & testamentum; Yñ: kuæde / F, Kimbr: quæde / F, cantilena; en Yñ: kveda / F, salutis nuncium; en Kimbr: quedia / F, valedictio; en Kimbr: quidur / M, promulgatum testi-

monium; en quittur / M, fama; en A-S, cwipdung / sermo; en cwipdol / cwipdol / maledicus; en A-S, quidol / dica; by ons made † QUEDEL, f: dica, garrula; & avis garrula & dulce querens; waer van ons † QUEDLEN, III. CL: contr: QUELEN of KWÉLEN, I. CL: garrire; & in: canere, modulati, gutture vernare, dulce queri; onze overdragtelijke zin, die meest op 't zoete gezang der vogeltjes word toegepast, komt met die van 't Ylandisch overeen; dog in den eersten zin schijnt onder een AL: *Dialect*, verscherpende de D in T, ook hier van te zyn ons QUETTEREN, I. CL: garrire, ineptè loqui.

Uit het *Præt. Part*: is ontkeent het A-S, mis-cweden / solacismus.

De Wortel- of Zakelijke Deelen.

QUEEL (of QUÉL) en QUÆL of QUAL) in het Yñ: kbel / crucia; in *Præt*: kbalde / IV. CL: zijnde van die verloopene soort, welks vocaelwisseling in *Præt*: de oude Ongelijkvloeiendheid, en welks *terminasie* de het verloop aenwijst. Dit verloop vinden we niet alleen vervult in 't Yñ: kbol / N, cruciatus, zijnde een tak van 't oude *Verbum*, maer herstelt in 't A-S, cwel- lan of cwelan / cwal / gecwoellen (of gecwoelen) / II. CL: 3, occidere; dus ook A-S, a-cwellan / II. CL: 3, en ook I. CL: occidere; als A-S, a-cwolen / en a-cwelled / gecwelled / occisus; a-quald / necatus; en a-cwelan / mori; en oty-cwolen / mortuus. 'T gene in onze *Dialect* maekt QUELEN (of QUELLEN), QUÆL (of † QUAL), † GEQUOLLEN (of † GEQUOLLEN), IV. CL: 1.

Tot QUÉL of KWÉL, behoort ons afgeleide *Verbum* QUÉLLEN of KWÉLLEN, I. CL: F-TH, quelan / I. CL: vexare, molestare, cruciare; en ons QUÉLLING, molestia, vexatio; agonia, phrenesis; en QUÉL-AGIIG,

mo-

Q.

Q.

molestosus; QUÉLLIG, *olim morosus, irritabilis*; *nunc molestosus*; QUÉL-YZER, *m: homo molestus, difficilis, fastidiosus*; A-S, *ctwelen* / *carnifex*; en ons QUÉL-BUIK, *m: ventrosa puerorum moles*; en met een Walschen staert QUELLAEDZIE, QUELLAGIE, *f: molestatio*; dog van een ander † QUÉLLEN, WÉLLEN, *scaturire*, zie by 't volgende WEL, in deze Pr.

Tot QUEEL, ons † QUELE, *langnor*; en daer van ons QUÉLEN, of KWELLEN, I. CL: *langnore tabescere*; en QUÉELING, QUÉLENDE ZIEKTE, Kimbr: *Wœlling / quellinga* / F. *langnor, morbus epidemicus, crucians, struthinus*; en A-S, *kwelan* / I. CL: *constabescere, putrescere*.

En tot het Prater: ons QUÆL, QUÆLE, *f: of KWÆL, f: langnor*; en 't oude Vlaemsche QUÆLE, *f: malitia, nequicia, vexatio*; en ons QUALIK, *agrè, peruersè, malle, molestè*; & *tr: vix, diffenleer*; en 'ER QUALIK AEN ZYN, *afflictus esse conditione, valetudine, &c.*; QUALIK NEMEN, *agrè ferre*; QUALIKVAERD, *f: aduersa valetudo*; & *infortunium*; en QUALIKHEID, *f: langnor, & nauſea*; en mooglijk ook het Zeeuwſche QUALER, *negotiaror callidus; polytropus, quales sunt minati quidam & ignobiles*; als moeilijk om mede te handelen. Dog in een strenger zin het A-S, *ctwæle / ctwæle / mex*; en met den uitgang *m* / het A-S, *ctwælm* en *ctwælm / mors*; en *ctwælm-bere / persecutor, & mortiferus*; en *ctwælm-pſſe / cruciatus*; ook uit het Præs: 't A-S, *ctwælmian / ctwælmian* / I. CL: *occidere, cruciare*; dog mede, zonder *c* voorop, uit het Prater: het A-S, *wæ / wæll / wæte / wæle / strages, caedes, lues, clades*; gelijk ook A-S, *wæled / wæld / vexatus*; *wælcricg / wal-cricge / bellona*; on-wæc *ſpilan* / I. CL: *stragem facere*; *wæc*-en *wæc*-reaf / *spolium, manubria*; *wæc*-grimme / *cruentus, ſeuus*; en met den uitgang *m* / A-S, *wælm* /

ſeuus; dog dezen zonder *C* voorop, kunnen ook te pas komen by ons volgende Wortel-deel WELL, in deze Proeve.

De Wortel-deelen.

† QUYD, † QUEED (of † QUEID of QUAED); in 't Yſ: *kybda / agrè babere*; in Præs: *kybd / II. CL: 1*, volgens de anderen van die Claſſ: in Prater: *Ruus: kyttdem*; dat in onze Dialect is † QUYDEN, † QUÉED of † QUEID (of op den A-S want QUAED), † GEQUEDEN, II. CL: 1.

Geene andre takken weet ik hier toe voor ons, als 't *Adjell*: QUAED of KWAED, *malus, prauus, peruersus, malignus, nocens*; en 't *Subſt*: QUAED, *n: malum, infortunium*; 'T QUAED-VIER, *eryſipelas, ſacer ignis*; ook by ons de Rooze, en St. ANTHONIS vier genemt. 'T QUAED HEBBEN, *urgeri, affigi*; TE QUAED HEBBEN, *imparem eſſe labori, beſti, &c.*; het Vlaemsche QUAED-BELEID, *m: meynam, prodigus*; en 't Vlaemsche QUAED-BELEID, *n: cyceon, miſcelhouſa potio, forbiuncube, delicatiſſime genus, ex vino, malis, uinis & farina &c.*; om dat de lekkerny-drinkjes niet behooren gemeen te zyn in huishoudens van goed beleid; en 't Vla: QUADER-TIEREN, *malignus, malus*; in tegenſtelling van Goedertieren; en 't Leuvenſche QUADE-MÉESTER, *febris*; enz.

En met een Ingekorte *ſ* ons † QUÉDS, *malum*; en † QUÉDS of *Euphonicè* † QUÉTS, *malus, nocens*; waer toe ook 't Vlaemsche QUÉTSE of KWÉTSE, of met een Franschen ſtaert ons QUETSURE, *f: leſio, vulnus*; & *olim offenſo, dolor, malum*: waer van ons QUÉTSEN, KWÉTSEN, I. CL: *ladere, offendere*; & *ulnerare*.

E717²/_m

RAUW,

Q.

Q.

De Wortel-of Zakelijke Deelen.

† QUEED en † QUAD (of met KW); in 't M-G, *quithan* / (of *kwethan*) / *quath* / *quithans* / III. CL: 3; *dicere*; en M-G, *fig-ga-quithan* / III. CL: 3; *condicere inter se*, *conspirare*; *fra-quithan* / III. CL: 3; *maledicere*; *af-en-and-quithan* / III. CL: 3; *remansiare*; *far-en-faur-quithan* / III. CL: 3; *excusare*; en *faura-quithan* / III. CL: 3; *prophetare*. F-TH, *quedan* (*quethan* / *quithan* / AL: *ghweden* / *ghwethan* / *quethan* / en *kwethan*) / *quad* / *gequedan* of *gequidan* / III. CL: 1; *dicere*. A-S, *kwethan* of *kwedan* / *kwed* / *kwedan* of *gewedan* / III. CL: 3; *dicere*. A-S, *kwethan* / III. CL: 3; *respondere*; *for-kwethan* / III. CL: 3; *incipere*; *for-kwethan* / III. CL: 3; *predicere*, & *proponere*; *mis-kwedan* / III. CL: 3; *non rectè dicere*, *maledicere*; *pfel-kwethan* / III. CL: 3; *maledicere*; *on-ge-kwedan* / III. CL: 3; *indicere*; *to-kwedan* / III. CL: 3; *inhibere*; *wit-kwethan* / III. CL: 3; *contradicere*; AL: *hwetan* / *salutare*; en ook A-S, *kwethan* / *kwethan* / *lamentari*; in tegendeel in een vrolijker zin het Kimbr: en Yñ: *kweda* / *kwad* / III. CL: 1; *canere*, & *olim dicere*; en volgens de anderen van die *Class*: in *Prat. Part*: *kwedem*: gelijk ook uit een verloopend tak hier van het Yñ: *kwedia* / *kwadde* / *kwaddur* / IV. CL: *valedicere*. Dit alles maakte in onze *Dialect*, † QUEDEN (of † KWEDEN), † QUAD, † GEQUEDEN, II. CL: 1; *dicere*.

Tot het Wortel-deel van den *Infinitiv*: het A-S, *kwede* / *dictum*; AL: *ka-ghuit* / *sententia*; A-S, *kwede* / *sententia*, & *testamentum*; Yñ: *kwede* / F, Kimbr: *quede* / F, *cantilena*; en Yñ: *kwedia* / F, *salutis nuncium*; en Kimbr: *quedia* / F, *valedictio*; en Kimbr: *quidur* / M, *promulgatum testi-*

Q.

monium; en *quittur* / M, *fama*; en A-S, *kwopdung* / *sermo*; en *kwoidol* / *kwupdol* / *maledicus*; en A-S, *quedol* / *dica*; by ons *made* † QUEDEL, *f: dica*, *garrula*; & *avis garrula* & *dulce querens*; *wax* van ons † QUEDLEN, nu *contr*: QUELEN of KWELLEN, I. CL: *garrire*; & *tr: canere*, *modulari*, *gutturare*, *vernare*, *dulce queri*; onze overdragtelijke zin, die meest op 't zoete gezag der vogeltjes word toegepast, komt met die van 't Vlaandsch overeen; dog in den eersten zin schijnt onder een AL: *Dialect*, verſcherpende de D in T, ook hier van te zyn ons QUETTEREN, I. CL: *garrire*, *incepit loqui*.

Uit het *Prat. Part*: is ontleent het A-S, *mis-kwedan* / *salacissimus*.

De Wortel-of Zakelijke Deelen.

QUEEL (of QUÉL) en QUÆL of QUAL) in het Yñ: *kwel* / *crasus*; in *Prat. kwalde* / IV. CL: zijnde van die verloopene ſoort, welks vocaelwiffeling in *Prat*: de oude Ongelijkvloeiendheid, en welks *sermo variatio* de het verloop aenwijft. Dit verloop vinden we niet alleen vervult in 't Yñ: *kwel* / N, *cruciatas*, zijnde een tak van 't oude *Verbum*, maer herſtelt in 't A-S, *kweljan* of *kwetan* / *kwel* / *gewollen* (of *gewollen*) / II. CL: 3; *occidere*; dus ook A-S, *kwellan* / II. CL: 3; en ook I. CL: *occidere*; als A-S, *kwellen* / en *kwelled* / *gewelled* / *occisus*; *kwald* / *necatus*; en *kwelan* / *mori*; en *oth-kwelen* / *mortuus*. 'T gene in onze *Dialect* maakt QUELEN (of QUELLEN), QUÆL (of † QUAL), † GEQUOLLEN (of † GEQUOLLEN), IV. CL: 1.

Tot QUÉL of KWÉL, behoort ons afgeleide *Verbum* QUELLEN of KWÉLLEN, I. CL: F-TH, *kwelan* / I. CL: *vexare*, *molestare*, *cruciare*; en ons QUÉLLING, *molestia*, *vexatio*; *agonia*, *phrenesis*; en QUÉL-AGTIG, *me-*

al

or;
k te
l W

Wc

QU
IAE
st: h
die
nze
UEN
EQUI
eebe
, als
pra
Sm
UAE
ne c
it.
QUAI
het
, p
ID,
delic
rina
cho
oed
vns,
ten;
febr
mel
; ei
, no
SE O
ONS
fens
EN,
g' vi

7/2

R.

RA.

De Wortel- of Zakelijke Deelen.

R AUW of ROUW of RIEUW, in het A-S, *ratwan / findere, infindere*; en *ge-roetwen / segmentatus*; agter de III. CL: geplaeft. Hier van zijn 'er in 't A-S, takken met *eo* of *p* / die tot het *Prater*: behooren. De *terminatie* en in *Prat*: bewijst dat dit *Verbum* onder de Ongelijkvloeienden was; en de overeenkomst tusschen de *accent-vocalem a* en *æ* geven aen de hand, dat het van die *Classis* was, welke niet anders dan in *Prat*: *Imperf*: van vocaelverwiffelde; zo dat volgens onze *Dialect* hier tegen past RAUW of RAEUW of ROUW, en uit het *Prater*: RIEUW, gelijk by die van onze III. CL: 6.

Hier toe, onder den zin van 't *ruuw-af-scheuren*, ons ROUW, RUUW, en † RAUW, H-D, *rauto / rudis, & asper*; & *tr: præcept* & *immoderatus*; even als 't gene vaneengescheurt is; en met den uitgang ST, dog *Euphonicè* met agterlating van de W, ons † ROEST, *rudis, impositus*; & *tr: præcept, immoderatus*; waer by voegt, om de rouwheid, ons † ROEST, *m: & f: H-D*, Sic: en *Angl: rost / Sax: en A-S, rust / AL: rosom / rubigo*; waer van ons ROESTEN. I. CL: *rubiginem contrahere*. Verder ons RAEUW, A-S, *hreatw / crudus*; namelijk ongekookt, gelijk het wilde gevogelte den roofverscheurt en opvreet; en ons RAEUW, *Angl: ratwe / immaturus*; gelijk wanneer men de vrugten, voor ze rijp zijn, al te gratig van den boom scheurt; en zo 't my toeschijnt, ook RAUWELER, *m: olla fictilis*; om de grofheid der potten van onze pot-aerde gebakken, in tegenstelling van andere fijne aerde, als porcelein &c; en Rouw, A-S, *hreatw / hreatw-lic / crudelis*; even als de verscheurvogels; wijders, gelijk men het ruuwe laken kemt

RA.

en toebereid met de oprabbende haekpunten der distel-kaerden, zo is ook hier van ons ROUWEN, I. CL: *rudem pannum in villos assollere*; en A-S, *ratwe / capillamenta*. En, met den uitgang CH of G, mooglijk ook hier toe, in plaets van *ruwig* / ons RUIG, RUICH, *Sax: ruch / rjo / M-G, rihg / A-S, rig / rug / ruh / Dan: rug / Angl: rough / AL: ruher / rudis, impositus, hirsutus, asper, hispida, villosus*; en A-S, *hruh / hrühge / scaber*; waer van ons RUICHTE, RUIGTE, *f: raditas; & tesqua; & locus hispida spinis, herbis, aut fraticibus*.

Maer uit de zinspeling op de afzienlijkheid van het rouwe, of op 't scheuren van kleederen of uittrekken van hoofdhaeren by zware droeffnisse, schijnt niet ongevoeglijk ontleent te zijn ons ROUWE, ROUW, *f: F-TH, ruomo / rutwe, en ruowa / AL: hrime / A-S, hreatwe / luctus, poenitentia, dolor*; en A-S, *reowa / reowe / contritio*; en *reowlic / miser*; en ROUWE, ROUW, *f: funus, & pompa funebri*; A-S, *hratwlic / funebre*; en *hrptwlic / funestus*; en A-S, *reowa / reowe* / by ons ROUW-KLÉÉD, *læna*; dus is men al van ouds in 't rouw-dragen gewoon geweest, zig niet vrolijk nog aenminnig op te tooijen, maer met een droevig, morsig, en onoogzienlijk kleed te overdekken; en by de Oosterfche of Asia-tische Volkeren, die op de uiterlijkheid der gebaerden nog meerder agt geven, had men, by groote bedroeftheid en leedwezen, 't gebruik van baerd, hairen en kleederen te rukken en te scheuren, te vasten, met een zak zig te bedekken, en 't hoofd met asfche te bestrooijen, gelijk ook onze Zaligmaker hierom van *Tyrus* en *Sidon* getuigt, dat ze zig zouden in zak en asfche bekeert hebben, ter zake van 't leedwezen over hare zonden, indien aldaer die wonderdaden waren geschied, als in *Chorazin* en *Bethsaida*, *Matth: XI. 21*, Van dit tweederhande ROUW, komt nu ons ROU-

RA.

RÓUWEN, I. CL: † GERÓUWEN, I. CL: *pœnitere*; & *deslere*, *lugere*; & *pallatum incedere*, *vestes lugubres gestare*; AL: *hrtuon* / I. CL: en A-S, *hrtowan* / *hrtwan* / *rotuflan* / *rotuflan* / *hrtowflan* en *hrtwflan* / I. CL: *pœnitere*, *deslere*, *lamentari*; en ons BERÓUWEN, I. CL: *pœnitere*; waer toe ons RÓUW-KÓÓP, *m: pœnitudo*; & *tr: pretium sine multa rescissa emptionis*; dus RÓUWKÓÓP HÉBBEN, *se pœnitere emptionis*; en ROUWKÓÓP GEVEN, *rescindere emptionem certo pretio*; nog ook hier toe A-S, *rotu* / *hrtu* / *hrtaw* / *cadaver*; en by Ons, in gelijke *Dialect* als by 't A-S, ons † RÉÉUW, † RÉÉUWSEL, nu BRÉÉUWSEL, *n: by anderen ook † FREYSSEL, n: spuma lethalis*; en daer van † RÉÉUWEN, I. CL: *cadavera curare*; *pollinere*; & *curare peste infectos*.

Op dit voorgemelde afgrijslijke rouw-bedrijven past ook zeer wel, met het voorwerpsel G voorop, ons GRÓUW, *m: GRÓUWEL*, *GRUWEL, m: horror*; waer van ons GRÓUWEN, GRUWEN, GRÓUWELEN, en GRUWELEN, I. CL: *horrere*; en mogelijk ook (even als ons GRYS, *cannus*, van GRYZEN, *fiere*, & *horrere*), alzo ons † GRÓUW, GRAEUW en † GRAUW, H-D, *graw* / Angl: *grape* / *color cinereus*, *pullus*, *fuscus*; *cannus*; als voornaemlijk ziende op het afschouwelijke be-aschte hoofd en gewaad, waer van ons † GRAEUWEN, I. CL: *canescere*; waer toe verder ons GRÓUW, GRÓUWKEN, GRAEUWKEN en GRÓUWTKEN, *apud minutula*, *pisciculi minuti*, *elixatiles*; en GRAEUWKEN, *asellus minor*; om de graeuwigheid; en GRAEUW PAPIER, *charta coloris cinerei*; en 't Vla: † GRAEUW WÉRKER, *pellio*; alzo 't meeste bontwerk graeuw valt; en GRAEUWE MONNIK, *monachus cinereo veste*, *lencophæus*, *Franciscanus*; hebbende die orde zulk een grof en graeuw kleed aengenomen, om dat het geringste volk in dien ouden tijd zo meest gekleed ging, gelijk ook nog het graeuw de gemeenzaemste kleur is, by de lage en flegte gemeente, vermits de flegte grove wol zonder verwen dien kleur uitlevert; waer op dan ook past ons GRAEUW, *n: popellus*, *sex plebis*; als doorgaends in 't graeuw gekleed, maer daerenboven ook nog, vermits graeuwend van ommevang en levenswijze, of vermits grouwelijk als hunne woede gaende is; welk

II. Deel.

RA.

GRAEUWEN of † GRÓUWEN, I. CL: *procciter laceffere*, *exposulare*, & *verbis procellare*, op deze levenswijze van 't graeuw past, of anders ook uit een klanknabootsing zou kunnen gesproten zijn; gelijk ook verder tot GRAEUW, *sex plebis*, ons † GRAEUW, GRAEUWKEN, *carcer plebeius*. Maer, met V in plaats van W, op 't end, en in den zelfden zin als het gemelde RÓUW (*rudis* & c:) of anders, als ziende op de grofheid van 't rouwgewaed, of op de afzienlijkheid van 't grove, schijnt ook hier te voegen ons GROVE, GROF, *rudis*, *asper*, *impositus*, *densus*, *crassus*; & *tr: stolidus*, *insulsus*, *hebes*; en GROVE STEMME, *vox gravis*, *rudis*; waer van weder ons GROVEN, VERGROVEN, VERGRÓVVEN, I. CL: *crasfescere*, *ingrandescere*.

Dog wederom, in den eersten zin van *krabben*, *afschuren*, vertoont zig mede, met eene *Allemanische* voorwerping van K, in steê van ons GE, ons KRAUWE, KRÓUWE, *f: vibex*, *incisura*; zijnde een inhaking en opscheuring van 't vel door een nagel of iet ander rouws; waer van ons KRAUWEN, KRÓUWEN, I. CL: *scabere*, *scalpere*, *radere* *anguibus*; & *tr: harpagare*; en KRAUWEL, *m: unguis*, *ungula*; & *f: fuscina*; als een werktuig om mede te krauwen; en KRAUWSTÉÉN, *n: puimsteen*, *puimex*; alzo men daer mede van ouds het eelt onder van de gewassene voeten afkrawde; wordende ook nog veel tot afschuering van metaelstoffen enz. gebruikt; wijders ons KRAUWSEL, *n: of met een Franschen bastertstaert*, gelijk 't eene Fransche ziekte is, KRAUWAGIE, *f: scabies*, *prurigo*.

Voorts, met eene voorlâssing van B in steê van BE, schijnt ook hier toe betrekkelijk, ons BRAEUW, *f: funis*, *vel stupa obsoleta*, & *detricata*; & *defectu huius*, *musci coma*, *ad navium commissuras reparandas*; waer van ons BRAEUWEN, I. CL: *commissuras navium ferruminare*, *stupa detricatâ vel musci comâ*. En, of ook ons † BRAEUW, † BRÓUW, WENK-BRAEUW, WENK-BRÓUW, A-S, *bræwe* / *bretwe* / *brutwe* / H-D, *brauen* / *braue* / *supercilium*, van de gelijkheid aen de braeuw, of aen iets dat uitgerafelt is, ontleent

R I I I

zy,

RA.

zy, dunkt my twijfelachtig te zijn. Desgelijks is 't ook van oude tijden af tot nu toe in gebruik geweest de zoomen van kleederen of behangfels voor een opschik gerafeld of met rafelige franje of bont te maken, waer op dan past ons BRAEUWE, BRAUW, ora, *extemus ambitus, ora è pelle lanata, limbus pellicens*; gelijk ook † BRAUWE, *area in hortis*; als ziende op de franje-agtige palm-trekken in de bloemperken; en verder overdragtelijk, als ziende op al dien sierlijken opschik, mooglijk ons † BRAUWE, BRAEVE, BRAEF, *compatus, bellus, ornatus, unde Gall: brave*; waer van weder ons † BRAUWEN, I. CL: *ornare, comere*; dog zie ook hier van by DER, in de I. Proeve.

RE.

De Wortel- of Zakelijke Deelen.

REEK, REK of RAEK en ROEK of RÓCHT, in 't A-S, *reccan* of *reccan* / *rohste* / *gezocht* / IV. CL: *curare, regere; aestimare; evanescere, suppurare; et narrare*; of nu in alle deze beteekenissen het A-S, *reccan* / *reccan* / *zig* Ongelijkvloeiend vertoont; is my nog niet genoeg gebleken om te kunnen verzekeren. By ons 'op het Land, en in Zuid-Holland gebruikt men ook nog RAKEN, in *Prat: RÓCHT*, in *Prat: Part: GERÓCHT*; *tangere, attingere; attinere*; waer in my dunkt dat de eerste grondbeteekenis nog te bespeuren is; terwijl de andere verscheidenen, die in 't A-S, en ook in eenige takken by ons, gevonden worden, overdragtelijk daer van kunnen ontleent zijn, want ymand, die iet bezorgt, bestiert, waerdeert, rekent, en verbaelt, moet de onderlinge aengelegenheid en 't belang der dingen overwegen en verhandelen: gelijk ook de vrage, *Wat raekt dat u?* den zelfden zin vervat, als *waer mede bekomert gy u? Wat is a daer aen gelegen?*

In den zin van zorgen komt ons † ROEK en † RUKK, f: F-TH, en AL: *ruoh* en *ruah* / *cura, attentio, consideratio*; waer van ons † ROEKEN, en in een *Allem: Dialect* † ROCH-

RE.

TEN, † RUCHTEN, I. CL: F-TH, *mochan* / I. CL: *curare, procurare, attendere, considerare, aestimare*; en ons nog gebruikelijke ROEKELÓD en RUEKELÓD, A-S, *reccaleas* / AL: *ruahhalofa* / *inconsiderans, remissus, negligentex*; waer van 't AL: *ruahhalofa* / I. CL: by ons VERROEKELOOZEN, I. CL: *negligere*. Nog ook 't Zeeuwfche ROEK, m: *delator, licitor, pratorianus minister*; als wien dat oppassen is aenbevolen. Dog ons ROEKROEKEN, I. CL: *korsen, conlabarum mare vocem edere; Et tr: inepd garrins*, schijnt my een klanknabootfand woord te zijn.

Maer, gelijk de zin van *beklagen over iet dat hem raekt* (als by 't Zeeuwfche ROEK) uit het ampt van oppassen vloeit, zo schijnt ook hier van gekomen te zijn, ons oude † ROEGEN, of met W voorop, ook WROEGEN, I. CL: M-G, *vroegian* / I. CL: r, A-S, *vroegan* / *vroegan* / *vroegan* / I. CL: F-TH, *ruogan* / I. CL: H-D, *ruigen* / *ruigen* / I. CL: *olim Accusare, Et nobis nunt, Conscientiá tanqueri, mordere, vellicari*; waer van het A-S, *vrocht* / *accusatio*; en ons WROEGINGE DES GEMOEDS, *vellicatio conscientie*; zijnde een innerlijke zorg, rekening en aenklagte rakende onze eigen gemoeds gestalte: ook AL: *ent-rathon* / I. CL: *excusare*; en M-G, *fravroghian* / I. CL: r, *diffamare*; als door beschuldiging in een quaden naem brengen: op welk rugtbaer maken, of anders op de gemene achting 'toordeel en 't verhael der meeste menschen, zinnelpeelt ons GERUCHT, w en † RUCHT; f: en in een *Allem: Dialect* † GERUFT, w: Yff: *rúhte* / N. ook H-D, *rucht* / E: en *gerucht* / N, *fama, rumor; Et alim accusatio*; waer van ons RUCHTBAER, RUGTIG, H-D, *ruchtbar* en *rúchtig* / *famosus, rumore disparus*; waer van het H-D, *rúchtigen* / I. CL: *famam dissipare*.

De grondbeteekenis van *aengelogen zyn*, en *aenraken*, vertoont zig in ons RAEK, *attactus*; waer van ons RAKEN, GERAKEN, I. CL: en REKEN, TOEREKEN, I. CL: AL: *ruo-he-reihhan* / I. CL: *attingere, attinere*; en GERAEKTHEID, *apoplexia, sideratio*; als van de hand Gods geraekt; en ÉRGENS AEN GERAKEN, *conquirere aliquid*; en REKEN, I. CL: Angl: *reache* /

RE.

stje / A-S, *reccan* / I. CL: AL: *reghan* / I. CL: *porrigere, extendere, & tendere*; en BEKEIKEN, I. CL: A-S, *reccan* / *pertingere, attingere*; enz. Dog in den zin van *Bezorging, byeen-en in orde-bouding*; ons † REKE, † RAKE, f: *colleccio, reparatio, instructio, dispositio, ordo, series, versus, linea*; en † GEREKE, GEREK, *ornatus, apparatus, cultus*; & *instrumentum, armatura, arma*; en † GERÉLIK, *docens, ornatu; probus, gravis, severus*; en † HUIS-GEREK, m: *supellex, utensilia*; en ZYN GERAK EN GEMAK HEBBEN, *utensilia quotidiana in pramtu habere*; waer mede over-eenkomt ons REEKSE, REEKSE, f: *dispositio, ordo, series*; en A-S, *recc* / *cura*; en *race* / *ratio, allegatio, tractatus*; waer toe ons † REKEN, I. CL: *reparare, reficere, instruere, aptare*; en † ONT-REKEN, I. CL: *destruere*; en † REKEN, † RAKEN, nu REKĒNEN, INREKĒNEN HET VIER, I. CL: *condere sive occultare ignem cineribus*; en † RAEK-KUIL, † RAEK-DOBBE, *scrobiculus in quo ignis conservatur*. Voeg hier by ons REKĒ, RAKE, en † REIKE, f: A-S, *recc* en *rechen* / H-D, *tâche* / en *rechen* / M, *rastrum*; & *preben*; en Yfl: *reha* / F, *ligo*; als om de dingen te havenen, en in orde te schikken; en 't Vla: RAEK-ROEYEN, I. CL: *altercari, lites movere*; zo als men nu ook zegt, elkander leelijk havenen, of hekelen; waer van ons † REKEN, † ROKEN EN RAKEN, I. CL: A-S, *reccan* / I. CL: H-D, *rechen* / *rechenen* / I. CL: Angl: *take* / *colligere rastrum, corrado-ro, verrere, & radere humum*; & *gramen resectum colligere*; beneffens ons RAKEL en ROKEL, m: Angl: *take* / *rastrum*, & *ratabulum*; waer van ons RAKĒLEN en ROKĒLEN, I. CL: *farculare, abradere, unde Gall: *racler*, Angl: *take**. Dog op het byeenschrappen schijnt te zien ons REKEL, m: *canis rusticus, minime generosus*; & sr: *homo avarus, cavilio*. Maer 't Yfl: *rehall* / M, *vetus calumniator, satana*, schijnt my van andreit oorspronk te zijn, en te samengezet van het Yfl: *hall* / M, *senex*, en mooglijk van 't Yfl: *re* / *remigo*; als of het een ouden roeiboef zeide. Wijders ons † REKEN, H-D, *rechen* / *colleccio, series, ordo rerum*; A-S, *recc* / *ratio*; AL: *recca* / *reccan* / *causa, res*; waer van ons REKĒNEN, I. CL: A-S, *reccan* / M-G, *reghjan* / *ga-reghjan* / I. CL: *com-*

RE.

putare, enumerare, supputare; dat is de orde en schikking der dingen beschouwen; en TOE-REKENEN, I. CL: *imputare*; en F-TH, *reching* / *ratio*; en ons REKENING, f: *Ysk retharungus / computatio, dica, & rationes*; gelijk ook tot den zin van 't AL: *recca* / *causa, res*, te betrekken is het bovengenoemde Vla: RAEK-ROEYEN, *lites movere*. En gelijk ons VERTĒLLEN, *narrare*, van TĒLLEN, *numerare*, ontleent is, zoo mede A-S, *recc* / *reccan* / *historia*; en ons † VERREIK, *narratio*; en † RAEK, *eventus, casus rerum*; waer van ons † WAN-RAEK, *casus fortuitus*; en ons † GERAKEN, I. CL: *contingere, provenire, succedere*; en het A-S, *reccan* / *reccan* / I. CL: *narrare*; F-TH, *reccan* / *reccan* / I. CL: *exponere, interpretari*; en F-TH, *reccan* / *expositio*; en ons † VERREIKEN, I. CL: *narratione liquide probare, exponere*; en AL: *chi-reghon* / *ar-reghon* / I. CL: *enarrare*; dat is, de zaken verhandelen, zo als ze aen elkander geketent en gebeurt zijn geweest; en VERREIKT VAN SCHULD, *convictus debiti*; en VERREIKT EN UITGEWONNEN GOED, *bona in usum, possessionemque jure data*. Dog van een ander RAKE, *ramen*, zie by WREEK, in de I. Proeve.

Eindelijk voegt ook by het bovengemelde RAKEN, † ROKEN, *colligere rastrum*; & *gramen resectum colligere*, en ROKĒLEN, *farculare*, het A-S, *recc* / *meta, strues*; als ziende op het byeenschikken; zoo mede ons † ROKE, *contr: † ROK, cumulus, acervus, meta fani*; waer van de Plur: ROKĒN nog zeer gemeen in gebruik is, als zijnde elk bekent wat het zeit, HET HOOP OP ROKEN STĒLLEN, *farum in metas struere*; gelijk weder hier toe, niet alleen om de byeenvergadering, maer ook om de gelijkheid vande dante, toepasselijk is, ons ROK, m: en ROKSEL, m: *pensum, lana limoe manipulus colo agrestus, qui in fila carpitur*; en ROKĒREN, SPINROKKEN, m: f: & m: H-D, *reccan* / *spirocken* / M. Angl: *roche* / *colus, unde vulgo rocca*; Ital: *Rocca*, Hisp: *rucca*; en daer van ons ROKĒN, I. CL: *pensum struere, aptare colo pensum*; en als gelijke form vertoonende, ons ROK, VROUWEN ROK, m: *amiculam ventrem indum pedesque*

RE.

obvelans; en RÓKKELING, RÓKKELIN, koor-
kleed, *amiculum linteum, tunicella*, apud
Eccles: vulgò Rochetum, unde Gall: en Angl:
rochet, Ital: *rochetto*, *quin etiam* Gall: *ro-
quet, supparus*; en verder mede, om de ge-
lijkheid van ouds, vermits men eertijds de
mans rokken zo ruim als nu een linnen kiel
droeg, ons RÓK, MANSRÓK, m: F-TH,
rókche/ H-D, rok/ M, A-S, rocc/ rooc/
*tunica, amiculum truncum corporis circum-
dans*; en Græc: *panos, pannus crassus* & *vi-
lis*, & *vestis pannosa*; en BORST-RÓK, m:
tunica pectoralis, pectus ut lorica muniens.

RE.

De Wortel- of Zakelijke Deelen.

† RIES, RUIS of † RIER, en † ROOS
of † ROOR &c, in 't A-S, *hrosan/ hro-
fan* en *hrocan/* in *Præt: hreag* en *hreat* (in
Subj: u voor *ea*)/ in *Præter: Part: gehrosen*
en *gehroren/* II. CL: 1, en ook zonder h
voorop, *reosan/ ruere, cadere, irruere, e-
labi*, & *desolare*. By dezen komen g en r/
ten einde van de *accensib* onverschillig, dat
meer in 't A-S gebeurt; gelijk ook by ons
KIEZEN en † KIEREN, VERLIEZEN en † VER-
LIEREN, enz. De onzen van de II. CL: 2
en 3, hebbende in *Infu: IE* en *UI*, en in
Præter: O, beantwoorden die van deze A-S,
Classis.

Tot het Wortel-deel van den *Infu: is* be-
treklijk ons † RIES, *temerarius, inconside-
ratus, effrenus*; en † RIESHEID, *temeritas*;
en † RIEZEN, I. CL: *temerè agere*; om den
geweldigen of onbezonnen aenval; 'ten ware
dezen tot ons Wortel-deel RYS mogten be-
hooren, alwaer wy deswegen ook gedacht
hebben. Verder het A-S, *hryre/ ruina*;
waer toe het A-S, *hryran/ gehryfan/ ge-
hryeran/ en gehryran/* I. CL: *movere, agi-
zare, coagitare, nutare*; M-G, *teitan/*
I. CL: 2, *movere, tremere*.

En met *UI*, ons † RUISCH, GERUISCH,
m: *strepitus nimè excitatus*; waer van ons
RUISSCHEN, I. CL: en uit het *Præter: 't*
Saxon: *ruschen/* I. CL: H-D, *rauschen/*

RI.

I. CL: Angl: *tusche/ fragorem edere*; & *olim*
irruere, grassari, impetum facere; waer van
ons † RUISCHER, *grassator*; en, om 't ge-
luid, ons RUISCH-PYPE, *tibia atricularis*;
en RUISSELEN, I. CL: en RUIS-MUIZEN,
I. CL: *strepere, perstrepere*; en RUISCHE,
RUISSIE, † RUESCHE, H-D, *reusche/ alveus*
apum, unde Gall: *rucbe*; om 't geruis der byën:
en RUISSEN, I. CL: *catulire*; 't zy om de
ruischende beweging van 't heen- en weer-
loopen, 't zy om den hevigen aenval van
drift: en, met BE of B, of P voorop, zou
ook ons BRUISCHEN, I. CL: en Flandr:
PRUISCHEN, I. CL: *exastuare, strepere*, &
tr: lascivire, hier uit niet ongevoeglijk kon-
nen voortgekomen zijn: dog zie daer van me-
de iets by BROUW, in de I. Proeve.

Het *Præter: met de zachte O*, of hare ge-
lijkwaardige OE of U of EU, vertoont zig
in ons ROES, m: *potio immodica*; als door on-
matigheid den roes-drinker doende vallen, of
anders om 't geruisch, geraelch en gerammel,
dat de dronkaerts maken als ze eenen roes
weg hebben; en ROEZIE, RUZIE, RUIZIE,
f: *strepitus, alsercatio, molestia*; waer
mede overeenkomt het Yll: *raus/ verborum*
prodigalitas; en ons ROEZE-BOEZEN, I. CL:
excitare strepitum magnum; A-S, *hristan/*
hristlan/ strepere. Verder het Saxon: *tusch/*
en M-G, *raus/* en Angl: *tushe/ A-S, rusc/*
en *tisca/* en Fris: *RUSCH*, by ons met R,
† ROER, ook AL: *torrium/ Yll: reir/ arun-
do, junctus*; vermits ruischende by de minste
windbeweging; waer toe ons RUSCHE,
RUISCHE, *nassa, ex viminibus vel juncis con-
texta*; en RUSCH-KLÉÉD, *incerniculum jun-
ceum sive linteum*; en 't Geld: en Sax:
RUSCH-DYK, *arundinetum junceum*; en
RUISSIE, *bleye, alburnus*; vermits veel onder
de biezen en 't riet zig onthoudende. En ver-
der met R ons ROER, n: ROERPYPE, f: riet-
pijpe, *tubus, tubulus, & canalis*; om de
holligheid van 't riet: en ROER, n: SCHIET-
ROER, n: ZÉNG-ROER, n: *sclopus, fistula*
ignivoma; en ROER-DOMP, m: *ardea stella-
ris*: verkeerende onder 't riet, en met zijn
bek een sterk geluid makende, gelijk men ook
noemt ROER-DOMP, m: *onocrotalus*, een an-
dren breedbekkigen vogel, die mede den bek
in 't water stekende een geluid maekt als 't
ge-

krachtigen aénval; en zo dit wel getroffen is; zou het Vriesche RIES, *gigas*, uit dezen tak van 't *Præsens* immers zo wel, als van ons Wortel-deel RYS, alwaar we 'er ook van gesproken hebben, kunnen genomen geweest zijn.

Dog buiten twijffel behoort tot dit A-S, *Præter*: *reag* / het A-S, *reasan* / I. CL: *ruere*; *breasan* / I. CL: *corruere*; beneffens het gemelde Yst: *raug* / *verborum prodigalitas*; en 't M-G: *raug* / *arundo*; gelijk ook 't H-D, *rauschen* / I. CL: *fragorem edere*.

Tot het *Præter*: *Partic*: het A-S, *hroten* / *dehapsus*, *gehroren* / *desolatio vel potius desolatus*; *offhroten* / *obrutus*; *to-hroten* / *destructus*.

destruere, *vastare*, *eruere*; *runcare*, *sarculari*; en 't Lovensche RUITER, *m: scarabeus cineraceus*; gisse om 't afknagen van 't groen, of om 't gonzen in het vliegen: en RUITEN EN ROOVEN, *pradari*, *populari*, *grassari*, *vastare*, *diripere*; waer van ons RUITER, *m: H-D*, *teuter* / *M. eques, miles*. Zo dat deze onze naem meer schrik als lof verdient, en 't ruitelijke leven slegtjes afschildert: verder van dit RUITEN, *transl: RUITER*, *homo scitus & bellus*; en RUITERSKRUID, *n: sedum aquaticum, militaris Aizoides, stratiotes*; als by den Krijgsmann veel in gebruik tot verfrissing; en RUITERS BLANK, elf penningen, om dat de ruiters voor haer maeltijd, uitgezondert den drank, niet meer betaelden, schoon Keizer Karel Ao. 1544

RI.

gestatueert had, dat een Ruiter op 't Land 2 grooten of 1 st. en in Stad 2; groote Vlaems, dat is 1½ st. of een brassennink geven moest: Voorts RUITERLYK, *militaris; more militum; & strenuè; & liberaliter*; en ons RUITINK, *machera, gladius longus ab altera tantum parte acutus*; en RUITINK, *lamina gladii*; als zulk een vernielend krijgsgeweer; gelijk ook, om de wonden daer van komende, uit het *Præter*., het A-S, rotung / *ulcus*.

Op de sterke beweging past ook, uit het *Præter*: met O of U, het Yfl: rot / N, *rotus*; en rutur / *brutur / aries*; en A-S, rot-bund / *molossus*; en ons RÓTTE, RATTE, *m: mors major*; hoewel dit met A, ruim zo wel voegt by ons RYT, in de I. Pr.: en mogelijk ook ons RÓTSE, † ROOTSE, † ROETSE, † RUTSE, *f: rupes*, Gall: *roche*; als waer van men ligtelijk, om hare brokkelige steite, van boven af geworpen word; welke zij ook heerscht in 't daer van afgeleide *Verbum* † RÓTSEN, † RUTSEN, I. CL: *labi, prolabi*. Wijders, gelijk de menschen by groote blijdschap woelig en sterk van beweging worden, zo voegt ook hier toe het A-S, rott / *bilaris*; en rötlice / *bilariter*; en uit het *Præf*: ons RUITEN, I. CL: *modulari, garrire more avium*; en wederom uit het *Præter*: ons ROTEL, *m: crepitaculum*; als passende by dat gewoel en geraes; waer van ons ROTELLEN, REUTELLEN, I. CL: *garrire, movere aut quatere cum sonitu, crepitare*; en, dewijl die vrolijkheid makkers begeert, of anders ziende op de Ruiterlijke beenden of op 't sterke ofhevige gewoel, ons RÓT, *n: † ROTE, f: grex hominum*; & *turma militum, decuria*; waer van het Wals-Vlaemsche CONROTE, *multitudo, congregatio, frequentia hominum*; en ons RÓTGEZEL, *n: contubernalis*; RÓTMÉESTER, *m: dux militum, ductor ordinum*; & *decanus, decurio*; waer van ons RÓTTEN, SAMEN-RÓTTEN, I. CL: *congregari, colligi in contubernia*; en met een Walschen Raert RÓTTÉYEN, I. CL: *concurfare, pervagari terras*.

Dog van droevigen uitzicht zijn 'er takken, even als by de F-TH, beteekenis, daer de jammerzang doorsteekt: als A-S, rot / *strifis*; beantwoordende de A-S, r / ook onze OE;

RI.

en Yfl: rot / N; *deliquium animi*; en ons † ROTEL, REUTEL, *f: grunnitus ac reciprocus moribundi sonitus*; waer van ons † ROTELLEN, REUTELLEN, I. CL: *grunnire, marmillare ut moribundi*.

We hebben ook wel de Zakelijke Deelen RÓT, ROET en ROOT, in ons RÓT, *n: Yfl: rot / A-S, rot / putredo, marcor, caries*; en 't *Adj*: RÓT, *putris*; en ons RÓTTE, RÓTTE, *fossa in qua linum maceratur*; waer van ons RÓTTEN, I. CL: A-S, rotan / *rotian* / I. CL: Angl: *rotts / putrescere*; en ons RÓTTEN, ROTEN, I. CL: *macerare linum, ut comprutescat cortex*; en verder ons ROEF, *n: H-D, ruff / fuligo*; A-S, hrot / *lordes, colluvies*; aller welker gedaentens net genoeg op dezen stam vlijen: Dog de overeenkomst van zin weet ik nog niet ongewrongen uit te vinden; de naeste neem ik uit het Yfl: rot / *deliquium animi*; om dat ook het rottende in gestalte bezwijkt en vervalt; of anders uit de zinspelinge op de vuiligheid en drek, waer mede wel eer de misbaermakenden harerouwkleederen mogten bemorfen, om de F-TH, beteekenis van het rouw-bedrijven; onder tusschen behoort tot ROET, *fuligo*, ons ROETAERD, *m: pica glandaria, garrulus*; om zijn roet-koleurige borst; gelijk weder hier van, om 't gefnater van dit soort van Exters, ons ROETAERDEN, I. CL: *garrire instar graculi, obstrepere*; & *tr: inania profundere verba*.

Wijders, in den eersten zin van *krachtige beweging*, vertoont zig insgelijks, dog met V of W voorop, ons VROETEN, WROETEN, I. CL: *suffodere rostro hamum, servari rostro*; & *tr: operose in aliqua re versari*; welke beteekenis veel gemeenschap heeft met het reetsgemelde † RUITEN, *rumcare, sarcularare*; gelijk ook A-S, wrótan / I. CL: *subigere, versare rostro*.

De Wortel- of Zaak-deelen.

RYN en REEN of REIN, in 't A-S, rīnan en hrīnan / ran en hrīn / getīnen en hrīnen / III. CL: r, *tangere*; zoo mede A-S, getīnan en gerīnan / III. CL: r, *tangere*; en getīnan / III. CL: r, *consingere*; en

RI.

en on-hoorn en on-hornen / III. CL: I, *astingere*; 't gene in onze *Dialect* maakte † RYNNEN, † RĒEN of † REIN, † GEREMEN, H. CL: I.

Tot het Wortel-deel van den *Infinit.*, of anders het A-S, *Prater: Subj.*, want dit voerde meê de *i* / het A-S, *hrine* en *hrineneffe* / *actus*.

Tot het oude *Prater:* met EI of ĒĒ het Geldersche, Saxon: en ons † REIN, † RĒEN, *m: H-D, rann / M. limes, terminus, confinium*; als de afscheiding alwaer de Landen of Landersjen van verscheiden eigendom of gebied elkander aenraken; en † RĒEN-BŌOM, Saxon: *reimbom / arbor terminalis, finalis*; en RĒENGENŌBT, *m: conterminus, confinis in agris*; en RĒEN-STĒEN, *m: lapis terminalis*; en daer van † REENEN, I. CL: *conterminum esse, & terminum constituere*.

Ook mag men danke my eenigzints hier toe betrekken, ons REIN, † RĒEN en † REINIG, M-G, *hrains / Khrdr: en Yfl: hreim / F-TH, en AL: reiti en hrein / A-S, en H-D, rein / purus, mundus, castus*; vermits onbesmet, en dat van de Heiligsten mag aengerækt worden; waer van ons REINIGEN, I. CL: M-G *hrainjan / gahrainjan / I. CL: r. F-TH, repton / ge-repnan / I. CL: H-D, reinigen / I. CL: mundare, purificare, purgare, & expiare*; en AL: *hreinan / I. CL: castigare*; en un-hreinan / I. CL: *violare*; en uit een tak van 't *Præs:* het A-S, *hrinan / I. CL: ornare*; dog weder uit het *Prater:* ons REINSCH, *purus, sincerus, absque dolo*; en ons REIN-VAREN, *m: H-D, rein-farn / parthenium mas*; als heilzaam geschat om de ingewanden van wormen te reinigen; en REIN-WILGE, REIN-WEIDE, *ligustrum*; als tot-reiniging van den mond, waerom het ook *mondhou* heet; en REIN-BLOEM, *eliobryson*; vermits openend en reinigend; en REIN-BE-ZIEN, Angl: *reinberres / spina infectoria, rhamnus catharticus, solutus Recentiorum*; om haer-zulverende en ontbindende kragt. Van welk REIN we ook iets gemeld hebben by ons RYG, in de I. Proeve.

RE.

De Wortel- of Zack-deelen.

RIND, RAND of ROND, in 't Yfl: *hrinda / in Præs: Euphan: hratt* (voor *hrant*) in *Plur: hrundum*; en volgens de anderen van die *Classis* in *Præs: Pars: hrundem / II. CL: 3, pellere, propellere*. Dit *Euphan:* verloop van *att* voor *and* in 't *Prater:* heeft ook plaets by 't Yfl: *hrinda / hatt* (voor *hand*) *hrundem / II. CL: 3, ligare*; en zoo nog meer anderen by die *Classis* nae te zien. Het A-S, *hrendan / lacarare, en tendan / succedere, en hrond spatwa / passeris genus*, geven wel uit de gedaente eenigen schein, of dit A-S, *Verbum* ook Ongelijkvloeiend geweest zy; dog 't zou zekerder wzen, als de beteekenis van het A-S, *hrond spatwa* onnetter beschreven was; en andere voorbeelden tot vervulling van dat gebrek ontbereny.

Om het geweldig aenstooten en toedringen van stier, koe, of os, zou hieruit kunnen ontlaent geweest zijn onzagelachtzaam RIND en RUND, *m: H-D, rind / Tanrus, bos, & vacca*; waer toe RIND-, RUND- en Flandr: RĒND- VLĒSCH, *caro bubala*; dog zie ook hier van by ons RĒN, in de I. Proeve.

Met het *Prater:* RAND komt in gedaente overeen ons † RAND UITHĒDEN, en † RANDEN, I. CL: *immittere inficitum opus, susperfedere opere*; als of het zeggen wilde, zijn werk den schop geven, om te gaan rinkelroyen; gelijk ook op dien zin past het Vlaemsche RANDEN, I. CL: *nugari, inappire*; en *insanire, delirare*; en † RANDUINEN, I. CL: *currere cum impetu, effuse vel confuse currere, unde Gall: Randonner*; en nog allernetst met den Ylandschen zin gelijkvormig ons YMAND AEN-RANDEN, I. CL: *aggradi, invadere, impetere, laserare aliquam*; gelijk ook met SCH VOUTOP, by 't gemelde A-S; *hrendan / lacarare*; past ons † SCHRANDESE, *f: fractio, comminatio; ruptura, scissura*; en daer van SCHRANSEN, SCHRANTSEN, I. CL: *olim frangere, frondere, rumpere; dentibus frangere; nunc beluari*; en ziende op de scherpe punten van 't hakige paalwerk by de schansen, het Vlaemsche SCHRAN-

SE,

RI.

SE, *f: munimentum, vallum*; en daer van 't Vlaemsche SCHRANTSEN, I. CL: *emunire*; als mede om de scherpzinnigheid het Geld: en Friis: SCHRAND by ons SCHRANDER, *acer, subtilis, ingenio acutus*. Dog van deze takken met RAND zie ook by ons Wortel-deel REN, in de I. Proeve.

Met SCH voorop (zie onze *Grondslags II. Verband: §. XXIX*) schijnt vry wel te sluiten op de beteekenis van het A-S, *hrendan / lacereare*, ons † SCHRINDE, † SCHRUNDE, † SCHRONDE, *f: rima*; waer van † SCHRINDEN, † SCHRONDEN, I. CL: *rimas agere, findi*.

En wederom op den zin van *aendryuen*, met een voorlaffing van ST (zie daer van by onze *Grondsl: II. Verband: §. XXX*) mooglijk mede ons STRAND, *m: f: S n: H-D, strand / M. A-S, strand / streond / Angl: strand / Yfl: strönd. F, litus, litoris ora, acta*; naemlijk de landzoom waer op de dingen uit zee worden aangeworpen; ook noemt men aen eene Rivier het STRAND die zijde aen welke, van wegens de kromte, de wiuft en aenspoeling van grond komt, terwijl de andere zyde daer hy steit afneemt het SCHOORLAND genaemt word. Zie *Simon Stevins. Wisconsfige werken, I. Deel in zyn Eerthloot-schrijfts 2. boek, elfde Voorstel, p: 64*; gelijk ook in dien zin ons STRANDEN, I. CL: H-D, *strand / I. CL: appellere ad litoris oram, S facere naufragium*. Hoewel insgelijks ST, gevoegt zijnde voor ons RAND, *margo*, gelijk ik zulks by ons Wortel-deel REN gedaen heb, mede geen quaden zin oplevert.

De Wortel- of Zaek-deelen.

RING en RANG of RONG, in 't A-S; *ringen (hringan) / tang (en hrang) / rungen (en hrungen) / II. CL: 2, tinnire, sonare, campanare, pulsare*; Angl: *to ring / rang rung / pulsare*.

'T is twijfelachtig of niet ons RING, *m: RINK, m: H-D, ring / M, Angl: rpnge / annulus, circulus*, enz: ook hier uit gesproten zy, vermits weleer tot rammeling in ge-

RI.

bruik, en ook nog wel op vele plaetsen aen de deuren voor kloppers of schelle verstrekkende: hoewel de beteekenis van hare gedaente en omloop zig beter vlijt met onzen slammwortel REN, RIN, by 't welke wy daer van mede gesproken hebben. Dog ook voeren de platte en hoekige snippels van blik, met een spijkergat doorslagen, by ons den naem van RINGKEL, RINKEL, *m: bractea ramentum*, op welke gedaente de zin van omloop niet te pas komt; maer, haer rammelgeluid, om welks wille de kinderen hunne hoepels daer mede beslaen, maekt hen eigen voor dezen slamm: gelijk ook ons † RINGKEL, † RINKEL, *m: nola, tintinnabulum, crotalum, crepitaculum*; waer van ons RINKEL-ROYEN, I. CL: *discurrere cum erotalis, nolis, cremnalis aut annulis*; als mede ons † RINGEN, I. CL; RINGELEN, I. CL: *sonare, pulsare, tinnire*. Van een verder RING, GERING en OMRINGEN &c, zie by REN, in de I. Pr; en van † RINGER, *luctator*, en RINGPLAETS, *palaestra*, zie by VRING, mede in de I. Pr.

Tot het *Prater*: mooglijk ons RONGE, *f: trabale*; de balk die 't voorite en agterste deel van den wagen aeneen verbind, als ziende op de kopere rammelschalen by de Landwagens onder aen dien balk gehecht.

RO.

De Wortel- of Zaek-deelen.

ROEY en ROER, in 't Yfl: *rooa / in Prat: rete / in Prat: Part: rooenn / Onreg: No. 3, remigare*; in 't *Pras: eg rø*. In 't A-S, *retwan / rotwan / remigare*; en *rotwesse / en rotwutte / navigium*; dog van welke *Classis* dit A-S, geweest zy, is my nog niet gebleken.

Hier toe vooreerst het Yfl: *rooa / canda*; als waer mede de visschen, vogels en andere gediertens zig bestieren in hare beweging. Voorts wanneer de *accentifilb*, gelijk hier by 't Yfl: *roo / geen vaste consonant* agter zig heeft, komt welluidenshalven gewoonlijk by Ons de D of Y, en by 't A-S, de *w* of *th* / of *d* / die plaets te vervullen; dus vind men

RO,

't ook by deze takken, als A-S, *broth/compotia*; met th agtessen, en de grondbe-teekenis van 't roeijen, namelijk de beweging; vervattende; en A-S, *rod/rode/cruis*; een roede of staf tot stut en bestier: en, om dege-lijkheden der gedaente tusschen den wandelstaf met een dwars handvat en tusschen het kruis, zo vind men ook in 't A-S, *rod-galgan/cruis, patibulum*; en *rode-hengemie/pati-bulum*; en *rod-tacu/crucis signum*; dog zien-de op de oogschijnlijke gestadige beweging of op 't bestier van het gestarte des Hemels, het A-S, *rodor/rodore/firmamentum, olympus*; en *rodorlic/caelestis*. Voorts ons ROEDE, ROE, *f: H-D, rute/ruthe/Sax: rode/Angl: rodde/virga, radius*; als 't eerste werktuig om te roeijen of bewegen; en, vermits ook gebruikt tot straf-oeffening en ont-zag, ons ROEDE, ROE, *f: flagellum, verbe-ra*; waer toe het Brab: ROE- of ROEDE- of ROEY-PARRD, *n: equus sinister in curru*; moog-lijk om dat men met de roede of *n* weep daer ag-ter zit: en in een beschaffder gedaente ons ROE-DE, ROE, *virga, sceptrum imperii, & Justitie signum*; De ROODE ROE, *Quaestor, Prator rerum capitalium qui rubram virgam genero-solat*; en ROE-DRAGER, *apparitor, qui Sena-torum mandata ad alios transfert, cui moris erat gestare virgas*; op welke overdragtelijk past ons † ROEDEN, † RODEN, † ROEYEN, † ROYEN, UITROEDEN, UITROEYEN, en UITROYEN, I. CL: en met een Walschen staert ROYEREN, I. CL: Saxon: *roden* / I. CL: *extirpare, delere, expungere*; als of 't zeide met de roede verdrijven, en AL: *ut riuo/exstirpator*; mitsgaders OPROYEN, † OPRO-DEN, ook met UI, OPRUYEN, I. CL: *impellere, instigare*; als of 't ware, met de roede aendrijven. Maar 't waren ook afge-deelde roeden, waer mede men de akkers en de inhouden van 't vaetwerk afmat, en daer van ROEDE, ROE, *f: virga geometrorum de-cempeda, qua agros, & radius quo dotia me-siuntur*; waer van ons ROEDEN, ROEYEN, † RODEN, ROYEN, I. CL: *radius sive virga copacitatem dolii sentare*; en ROYEN, I. CL: *mensurare*; & *tr: oculos in scopum intendere*; en ROOY-MEESTER, ROEDMEESTER, *m: erf-scheider, Aedilis*. Nog ook overdragtelijk van ons ROEDE (virga) ons ROEDE, † RODE, *f: virga virilis, penis*; waer-uit ontleent

II. Deel.

RO.

schijnt ons † RODE, REUDE, REU, *m: ra-nis mas*; en daer van † RODEN, † REUDEN, † ROYEN, I. CL: *casulire; pervagare terras*; en RINKEL-ROYEN, I. CL: *circumcurfure & personare concussis molis*. Eindelink in den bezonderen zin, als by 't Yf: ons † ROEDE, † ROEY, *f: riem, remus, sonfa, instrumen-tum qua navis agitur*; waer van ons † ROE-DEN, ROEYEN, I. CL: A-S, *rotman/te-waan* / Angl: *rotte/remigare, remam agere*; en daer toe ons ROEYER, † ROEDER, *m*; Angl: *rotter* / A-S, *rottra* / H-D, *rudera knecht* / M, *remax*; en ons † ROEDER, riem, H-D, *rudex* / A-S, *rotter/rotter* / Yf: *roodur* / Angl: *rudder/remus*; en ons † ROEDER, *m*: nu ROER, *n*: H-D, *rudex* / Sax: *roder* / Angl: *rotter/roder/clavus, gubernaculum*; by welk ROER de R agter-aen natuerlijk komt, welke 't Yf: *Praters* tere niet dan by verloop gekregen heeft. En, aengezien dit ROER alleenlijk dient om te be-wegen, en den voortgang te bestieren, zo kan even zo gevoeglijk hier van, als van 't vorige Wortel-deel † RIER worden afgeleid, ons ROEREN, † RUEREN, I. CL: *movere, agitare*; neffens ons BEROEREN, AENROE-REN, en de verdere Takken by 't vorige RIER of RIES bygebragt.

Wijders voegt by dezen stam nog ruim zo-wel, als by 't vorige RIET, om redenen al-daer gemeld, ons RIET, *n*: A-S, *broed/teod/teu* / N. Sax: *rettij* / H-D, *ried* / N. Angl: *reede* / *arunda, calamus, juncus, carex*; hebbende by ons den uitgang T, dog by de-anderen de D, die van gelijke betekenis is: En gelijk IE en UI gelijkstammig zijn, zo past de IE in dezen alzo wel by dezen stam als het voorgenoemde OPRUIDEN. Onder-tusschen komt deze gedaente van 't woord RIET, voornacmlijk als men D voor T neemt, zeer nae overeen met die van 't vori-ge ROEDE, even gelijk ook de zin by elkander gelijkt, het zy men zie op de gedaente van een roede, en die van 't riet; 't zy op de beweging. Verder hier toe ons RIET-KOLVE, RIETDONDE, *typha*; als op een stevige riet-steel staende, RIETPYPE, *calamus*; RIET-SPIERE, *balbus arundinis*; en RIET-MEEZE, *parus palustris*; RIET-MUSCH, *passer arundi-naceus*; RIET-SNEP, *perdis canina*; en RIET-

S s s s

RIET-

RO.

RIET-VÓRSCH, *calamita*; als kiezende deze beestjes haer verblijf in 't riet te nemen; en RIET-PEER, *pyrum testaceum*; zo ik vermoede, of om de graeuwe riet-koleur, of om de famentrekking, smakende iets na 't gene men door riet zuigt.

Maer de UI, by 't voorgemelde OPRUYEN voor OPROYEN, doet my ook vermoeden, of niet RUYE voor ROEYE (*radius*) gegolden hebbe; en dat alzoo, vermits men de lichtglazen in de vensters tusschen yzere of houtene roeden, kruis- of tralie-wijzig gevogten, inzet, hier van met de *terminatie* IE, om 't generael te verbeelden, ontleent zy ons RUYTE, *f: tessella, tessella vitrea; rhombus; & figura quadrata*; beekkenende ook het vierkante roede-spanfel, dog voornamelijk het glas dat 'er in staet, gelijk mede overdragtelijk alle ruitwijzige figuer dien naem voert.

RU.

De Wortel- of Zaek-deelen.

RUY en RUIN, &c, in het Kimbr: en Ysl: *rpa/ eruere, evellere*; in *Prat: Partic: ruitin/ evulsus*; en *runing/ evulsio*; 't welk te vinden is in de Voorreden van de *Edda Islandorum*.

Eerstelijk vind men in dezen zin ook nog by *Kiliaen* ons † RUYEN, *ruere, eruere, jacere*.

Ten andere past op een tak met N agter-aen, even als het *Prat: Part: ruitin (evulsus)*, ons RUIN, *equus castratus, canberius*; en daer van weder ons RUINEN, I. CL: *castrare, evirare, emasculare*; als ziende op de berooving. Gelijk ook wijders (dewijl men in de eerste oude tijden de letteren by inrijving of uitrijving maekte, waerom ook al de benamingen van schrijven, van diergelijke stammen ontleent zijn) zo wel tot dit *Prat: Partic:* als tot dat van ons REN by de I. Proeve kan betrokken worden het Kimbr: *runar/ vetus litteratura, item magia*; en Ysl: *run/ F-TH/ A-S, runstaba/ A-S, runstafag*; Kimbr: *runa/ occulti characteres, Englogia, & incantationes*; en ziende op de bygeloovi-

RU.

ge verborgene kragten, die men aen sommige letters en woorden toe-schreef, en op 't bygaende mompelen der tooverzangen, ook daer toe het M-G, *runa/ F-TH, runa/ A-S, rune/ run/ mysterium*; en F-TH, en AL: *geruni en caruni/ A-S, gerpne/ mysteria*; en daer van 't AL: *runen/ I. CL: A-S, runtan/ I. CL: en ons en 't Geld: † REUNEN, † RUENEN, † RUINEN en † ROENEN, I. CL: obscuro murmure aliquid loqui, susurrare, & incantare*; en ons † RUINER, AL: *runazzari/ susurro*. Waer van verdedte zien is by ons REN, in de I. Proeve.

De Wortel- of Zaek-deelen.

† RUIM, ROEM, ROM of RUM, in 't Ysl: *rpm/ submissam & raucam vocem edo*; in *Prater: ruinde/ IV. CL: 2*, zijnde van die verloopene foort, welker verwisseling van vocael ons van de oude Ongelijkvloeiendheid, en welks uitgang de in *Prater:* van 't verloop berigt geeft. Waer tegen 't naeste past een *Verbum* van Ons uit de II. CL: 2 of 3, met UI of IE in *Infinitiv:*, en met O in *Prater:*, of met hare gelijkwaardige OE of U: gelijk in 't A-S zig takken vertoonen met eo of p/ die ook onze IE of UI, en met ea/ die onze OO uit het oude *Prater:* beantwoorden.

Dus A-S, *reomend/ maffitans*; en *hrpman en ruman/ I. CL: clamare*; en *hream/ clamatio, ejulatio*; en by ons ROMMELE, *trochus*; mooglijk om 't gongsgeluid; en ROMMEL, *m: strepitus raucus, bombus*; Ital: *rombo*; waer van ons ROMMELEN, I. CL: *strepitum edere gravem, insonare, turbare*; en ROM-BOUT, *f: libella, mordella*; ook koorn-bouten genaemt, een foort van puistebijters, uit een watergewormte voortkomende, hebbende harde koppen, en scherpe tanden, en makende, als men ze wat te hard drukt of rijpt, eenig piepend geluid.

En met B, in steef van BE voorop, ons BROM, *m: clangor grauis*; en 't Geldersche en Sax: BRUMMEN, BRUMMELEN, I. CL: *ragire, mugire*; en by Ons † BROEMEN, nu meest BROMMEN, I. CL: *clangorem edere gravem; & tr: parasitari*. En, in gelijke overdracht van zin, zonder 't voorvoegsel B, ons

RU.

ONS ROEMEN, I. CL: AL: *bruoian* / I. CL: *parasitari*; *ostentare*, *gloriar*; waer toe ons ROEM, *m*: F-TH, *tuom* / M, AL: *tuam* / H-D, *ruh* / M, *gloria*, *jaclantia*; en ROEMER, *m*: *jaclator*; maer ook, zo 't my toefchijnt, ons ROEMER, † ROMER, *m*: *calix*, *vas potorium*; vermits onder den beker het roemen vlot gaet: of mooglijk hebben de kleine en gemeene roemers haren naem van de groote ontleent, die de drinkhelden uit ydelen roem elkander toebrengen.

Dog met eene voorlaffching van T (waer van zie in onze *Grondf: II. Verband: §. XXX*) vind men ook het bromgeluid aengewezen in ons TROMMEL, *m*: H-D, *trummel* / A-S, *drum* / Angl: *drumme* / *sympannum*; waer van ons TROMMELEN, I. CL: *sympannizare*; en TROMPE, *f*: H-D, *trompe* / F-TH, *drumbo* / *trumbo* / *tuba*, *cornu vatorium*; en F-TH, *trumbare* / *tibicen*; waer van ons † TROMPEN, *canere tuba*; † *modulari crembalo*; zoo mede TROMPETTE, *f*: H-D, *trounette* / *troupete* / Angl: *trumpet* / *tuba bellica*; waer van ons TROMPETTEN, I. CL: H-D, *trounetten* / *troupeten* / I. CL: *tubā canere*, *clangere*. En uit de overeenstemming van gedaente ons TROMPE, *f*: Olijfants-snoet, *proboscis*; gelijk mede, om het trompettig geluid dat men met de neus kan maken, ons TROMP, *nasus hominis*; waer uit wederom overdragtelijk, als zinspelende op de spreekwijze van *ymand by den neus te leiden*, ons † TROMPE, *f*: *fallacia*; en daer van ons TROMPEN VERKOOPEN, † TROMPEN, BETROMPEN, I. CL: *fallere*, *dare verba*, *fallaciis circumvenire*, unde *vulgò Trompare*, Gall: *tromper*; alle welken nog ruim zo wel met dezen stamboom vlijen als met het vorige DRYM, alwaer 'er ook van te zien is.

RU.

Eindeling, met een voorlaffch van G, in steē van GE, past ook hier toe ons GROMMEN, GROMMELEN, I. CL: en met een AL: *Dialect* KRUMMELEN, I. CL: *grunnire*, *murmurare*, *mutire*, unde Gall: *gromeler*.

De Wortel-en Zaak-deelen.

RUK en ROK &c, in 't Ysl: *hröck* / *cum impetu quodam moveor*; in *Præf: Indici* *hröck* / en in *Præf: Part: hröcktur* / zijnde onder de Ongeregelden No. 4, welks verloop uit deze voorbeelden niet is op te maken, waerom dit alleen voor een aanwijzing van ons RUK en ROK kan verstrekken, hoewel ook het Ysl: *hrökia* / *hrakte* / *hrakenn* / IV. CL: *jaclare*, in zin en gedaente hier mede vry wat gemeenschap heeft, 't gene ik egter by ons Wortel-deel WREEK voege.

Dus dan hier toe ons RUK, *m*: H-D, *ruck* / M, *atractus cum impetu quodam*; waer van ons RUKKEN, I. CL: H-D, *rücken* / I. CL: *movere* † *trabere cum quodam impetu*; en † RÖKKEN en † OPRUKKEN, nu RÖKKENEN, OP-RÖKKENEN, I. CL: *instigare*; en RÖKVINK, *auctor barbarum*; en RUK-AERZEN, I. CL: *clunagitare*, *clunes movere*; en VER-RUKKEN, I. CL: *movere*, *vel dimovere loco*, *divellere*, *avellere*, † *luxare*; en OP-RUKKEN, I. CL: *suffollere cum impetu*; A-S, *hreconlic* / *reconlic* / *cið*; als of 't ware met een ruk. Maer dewijl dit Ysl: *Verbam* zo Ongeregelt is, dat 'er geen zekere oude Ongelijkvloeiendheid uit te besluiten is, zotwijfel ik of niet zo wel het Ysl: als 't Onze tot ons Wortel-deel van TREKKEN, TROK, GETROKKEN, mogte behooren, zie verder by TREK, in de I. Proeve.

II
1717—
m

S.

SCHA.

SCHA.

De Wortel- of Zack-deelen.

SCHAERK en **SCHOEK** of **SCHOK** &c. In het A-S, *scacan* of *scacan* / *scoc* of *scacen* / III. CL: 4, *excutere*, *quatere*, *convellere*, *elabi*; Angl: *to shak* / *shoke* / *shaken* of *shook* / *excutere*; en Yl: *shaka* / *shook* / en in *Præf: Part.*, volgens de anderen van die *Class: shakun* / III. CL: 2, *quassare*; in *Præf: ex shak*. 'T gene in onze *Dialect* vervormt zijnde, maakt **SCHAKEN**, † **SCHOEK** of † **SCHOK** of † **SCHERK**, **GESCHAKEN**, III. CL: 2 en 3. De grondbetekenis is *schudden*, *nitschudden*.

Tot het *Præf: ons* † **SCHAERK**, *n:* H-D, *schach* / M, F-TH, of AL: *scachis* / *capina*, *spolium*, *latrocinium*; *et n:* *raptus virgineus*, *unde vulgò Scachus, scacas*; alzo de roovers gewoon zijn zak en pak van die goeden, die in hunne handen vervallen, uit te schudden; waer van ook onze spreekwijze van *ymand uit te schudden*, voor *ymand te berooven*, ontleent is; en hier van weder het *Verbum* **SCHAKEN**, I. CL: *raptus*; en overdragtelijk **SCHAKEN**, **ONTSCHAKEN**, I. CL: *vincere virginem*; als geweldelijk de eers ontroovende; en **SCHAKER**, *m:* H-D, *schächer* / M, *latro*, *prædo*; en A-S, *scacote* / *latro*, *sedisiosus*; uit welk H-Duitsche gesproten schijnt het H-D, *schächer* / I. CL: en by ons mede, volgens de H-D, *Dialect*, **SCHACCHEREN**, I. CL: *lucrum capere ultra decoram*; ziende voornaemlijk op dezulken, die eenen ander, terwijl hy verlegen is, boven behooren en gewoonte winst of woeker afnevelt, en van de gelegenheid zig als een roover bedient. Voorts ook A-S, *scac* / *piger*; om het luye roovers leven; en vermits dit flegte volk, om niet, by gebrek van bezigheid, elkenen verderf te brouwen, een tijd verdrijf

behoefde, zo schijnt allereerst onder hen het spel verzonnen te zijn, dat niet qualijk het strijden van twee krijgtskopen verbeeld, en als harentwegen zijn naem zou voeren; te weten ons **SCHAERE**, **SCHAERK-SCHYVE**, *f:* H-D, *schachstein* / Angl: *chessman* / *latrunculus*, *calculus*, *unde vulgò Scacus*; en Ital: *scacchi*, en Gall: *eschec*, *eschec*; en **SCHAERK-SPEL**, *n:* Yl: *shach* / F, H-D, *schacht* en *schachtspel* / *ludus latruncularum*, *prælia latronum*; *ludus sedecim scruporum gemina acie utrumque directorum*. *Cum gemini inter se Reges, abususque nigerque, pro lance oppositi, certant bicoloribus armis; quibus adjuvat duo Regina, quatuor Equites, sedecim pedites, quatuor satellites, totidem centuriones*; waer van ons *Verbum* **SCHAKEN**, I. CL: en **SCHAERK-SPELEN**, I. CL: H-D, *schachten* / I. CL: *latruncalis ludere*. Dog, alzo de Arabieren van oudtijds groote roovers geweest zijn, zo konnt ook in bedenken, of niet door 't Arab: en Perf: *Scach* (*schach*) dit schaekspel van die volkeren eerst ontleent zy geweest, als ziende op de wederzijdsche koningen in dat spel; te meer om dat, zomen zelt, in die taal **SCHAERK-MAT** te zeggen zou zijn, *de Koning is geëmbraffect*, waer voor in 't Fransch nu *eschec et mat*, en by ons **SCHAERKEMAT** gezeld word; hoewel ons **MAT**, *desessus*, *fastidius*, *abstissus*; geëmbraffect minder goeden uitleg daer op schijnt te geven.

Maer, gelijk de perken van deze schaekberden, beneffens de schijven der strijdende partyen, van verschillende koleur zijn, zo is ook hier van ontleent ons basterdtaertige **SCHAKEREN**, I. CL: H-D, *schächen* / I. CL: *variegare*, *alternare*, *variare*; *unde vulgò Scacare*; waer toe mede het H-D, *schach* / M, en *schache* / *schäche* / F. *pica*, *equus et equa versicolor*. En, gelijk de roovers zig schuil houden in de bosschen en holen, zo schijnt ook hier toe betreklijk het H-D, *schacht* /

SCHA.

SCHA.

schacht / M, fossa, puteus, cavea; & tr: fodina metallica; waer van het H-D, schacht-ten / I. CL: effodere; en uit het Præter: het Yll: schoogur / Dan: skob / sylva; en Kimbr: skogur madr / exul in sylvis latitans; en skoglar hapa / pallium sage; wordende hier niet t'ouregt de roovers en bosch- of toover-heksen met eene zelfde verw afgeschildert, vermits men al van ouds geweten heeft, dat die spookeryen veeltijds om het rooven wierden aengelegt: maer, dewijl het gemeene volk dit aen des Duivels konst toeschreef, zovind men insgelijks hier toe het M-G, skohsta / demones; en het A-S, scucca / scurce / en sceocca / demon, satanas, inimica; hoewel ook deze laetste benamingen, met gelijke rede, van het schudden en schokken der bezetenen kunnen ontleent geweest zijn.

Op het schudden en slaen is mede betrekkelijk ons SCHACHT, f: en SCHAFT, f: & m: H-D, schafft / M. caulis, calamus, hastile, arundo, sagitta, scapus; als de roede en stevigheid die het slaen en schudden van den wind moet uitstaen: zoo mede Yll: shaft / N. scapus; & manubrium; en by ons ook verder SCHACHT en SCHAFT, van de pen, caulis penna, zijnde eigentlich de zware slagpennen van een vleugel; en overdragtelijk SCHACHT, coles, hasta sive virga membri virilis; nog ook SCHACHT voor een roede in het Vlaemsche en Zeeusche SCHACHT LANDS, by ons een roede Lands; by alle welken de CH of F, in steel van de K komt, volgens de H-D, Dialect.

Dog wederom met de oorspronkelijke K of C, het A-S, sceacel / plectrum; als de kam of 't boogje eener viool, opgerigt om eene vrye schudding aen de snaren te laten, en met eenen de dreuning van het bovendecksel, tot versterking van den klank, te beyorderen: en by ons mede † SCHAKEL, m: & f: cetra; een Spaensche schud-schildeken, om 'er mede te kunnen slaen en slagen op afkeeren; gelijk ook, om 't aen elkander slaen, baken en bechten, ons SCHAKEL, m: en f: annulus catena, hamus; & fibula; hoewel ook de zin van 't heen-en-weer-schudden hier by past, vermits de dingen aen schakels gehegt zeer gereedelijk slingeren; waer toe mede het A-S, sceacul / sceacul / scecel / columbar, genus vinculi; en Angl: shackle / compes, vinculum ferreum;

als door schakels aengehegt: en van dezen ons SCHAKELN, I. CL: concatenare; & connectere, involvere, circumvolvete. Verder ons SCHAKEL, m: & f: macula, retis foramen ubi plectitur; als schakelvormig; en SCHAKEL-NÉT, n: tragula; aen welks schakel-zoom kurk-brokken gehegt zijn, om het zinken van de eene zijde van 't net te verhinderen, en daer mede de visschen in een breed en diep water te kunnen bezetten en betrekken; nog ook ons SCHAKEL, van den heugel, gradus sive annulus climacteris; waer van ons SCHAKELN, I. CL: hooger opschorten, gradatim ferre vel attollere.

Tot het Præter: niet alleen waerschijnlijk het reeds genoemde Yll: schoogur / Kimbr: skogur en skoglar / M-G, skohsta / en 't A-S, scucca / scucca / en sceocca / maer voornamentlijk, en buiten alle twijffel ons SCHOK, m: & f: concussus, succussatio; waer van ons SCHOKKEN, I. CL: quassare, quatesfacere, collidere, concutere, succussare, & offendere; unde Ital: scossar; en VERSCHOKKEN, I. CL: concutere, & quassando luxare. Nog ook vertoopt zig dit Zakelijke deel in ons SCHOK, n: H-D, schock / N. sexagesa, numerus sexaginta continens; zo 't my toefschijnt, eerst gebruikt by dingen, die tot beter vervoering, gewoonlijk tot zestig stuks, digt in een geschud of gepakt wierden; welke rede van in-een-pakken ook toepasselijk is op ons † SCHOKKE, f: Angl: shocke / meta, strues; waer yan het oude † SCHOKKEN, I. CL: ceacervare, extruere in aceruum; en † SCHOKKE, f: cespitis genus in tessellas conformatum similibulo constans, interspersis, quisquiliis straminis, arundinum, fanique, ad solem excocto.

Maer, gelijk by 't net inpakken, niet alleen een schudding, dog ook een zekere schikking; en orde voegt, om de plaatsvulling; 't gene de zin van 't evengemelde SCHOK: reeds ook al medebrengt, zo schikt niet quallyk by het oude Præter:; mits onder eene inkorting van IE in I, ons SCHIK, m: accommodatio, dispositio, ordo; waer van ons SCHIKKEN, I. CL: accommodare, adaptare, construere, dispenere, ordipare; en BESCHIKKEN, I. CL: ordinare, construere; & proce-
rere;

SCHA.

ware; en SCHIKKEN, TOE-SCHIKKEN, I. CL: *destinare, mittere*; en IN-SCHIKKEN, I. CL: *concedere, admittere, indulgere*; en VER-SCHIKKEN, I. CL: *commutare; removere*. En, gelijk elk doorgaends wel vernoegt is, wanneer zijne schikking word ingevolgt, zo sproot mede hier uit, onze spreekwijze van IN ZYN SCHIK ZYN, *bilarem esse, ac consento animo*. Dog de primitive zin van *schudding en staen*, of liever 't geraes of geschater daer uit spruitende, past op ons † SCHIKKEREN, I. CL: *schateren, stridere, crepare, resonare; effundere vocem*.

SCHE.

De Wortel- en Zaek-deelen.

SCHÉL. SCHAL, SCHOL, &c, in 't F-TH, *skellan / skäl / geskollen* / II. CL: 4, *clangere, sonare, tinnire*; en 't F-TH, *it-skal / increpuit*. H-D, *erschallen / erscholl en erschalte / erschollen en erschallet* / II. CL: 4 en I. CL: *resonare, patiesieri*. Yl: *skell / sam sono claudor & illidor*; in *Præter: skäll / en in Præter: Pars: volgens de anderen van die Classis skollenn / zie agter de Yl: II. CL: 4*. Welk alles in onze *Dialect* herstelt zijnde, maekt SCHÉLLEN, † SCHOL of SCHAL, † GESCHOLLEN, II. CL: 6, *resonare*.

Tot het Wortel-deel van het *Præf:* behoort ons *Adject:* SCHÉL en SCHAL, H-D, *schäl-üg en schallend* / *Angl: sopl / sonorus, argurus, canorus, resonans*; en ons *Substant:* † WEDERSCHAL, *m: echo, reflexio soni*; en SCHÉLLE, SCHÉL, *f: H-D, schelle / F, tinninabulum, unde vulgò Schella, & squilla; utut legitur in lege Salica; & Hisp: esquilla, Ital: squilla*; waer van ons SCHÉLLEN, I. CL: *pulsare tinninabulum*; en † VEURSCHÉLLIG, *pracellens, & antevertens*; als ontleent van het vooruit loopen met een schelletje om de komste van iet waerdigs te verwittigen: en H-D, *schellen en schillen* / I. CL: *clangere, tinnire*; en H-D, *schellen* / I. CL: *cum clangore rumpi*; & *tr: vociferari, reprehendere, taxare*; waer toe het Geld: SCHÉLLIG, H-D, *schällig / clamorosus, iracundus, stomachosus*;

SCHE.

en 't H-D, *schälling / lis, controversia*; en ons † IN-SCHÉLLIG, *furibundus*; alwaer ons IN voor INNIG of uitermaten komt, gelijk in veel andere gevallen van voorzetting. Dir zelfde Wortel-deel vertoont zig mede in ons SCHÉLLING, *m: F-TH, scelling / solidus argenteus, apud varios diversi valoris*; in 't A-S, heeft men *Luc: XV. 8, scpling / M, drachma*, *Græc: δραγμα*; en nog ook in 't *Vocabul: A-S, Thom: Bensonis A-S, scelling / solidus, & drachma*; en H-D, *schilling / solidus, & assis*. Niet alleen na de verscheidenheid der plaetsen, maer ook na de die der tijden verschilt de waerde van de SCHÉLLING, waer van te zien is, by *Cbrist: Cellarii Antiquitates Romanae in Append: p: 80, impress: Hale-Magdeb: MDCCX*, en by *Sybr: siccamia in Leg: Frifionum p: 115-120*. Maer onder alle de Oudheden is 'er naeulijks iets duisterder, dan dat van de gelden en munten, en haere waerde; en onder alle die duisterheid is dit nog 't naeste dat ik 'er uit wift op te maken; naemlijk, dat van ouds, zo 't my toeschijnt, het goud en zilver eerst by 't gewigt en niet by gemunt geld in de handeling verstrekt heeft; waer van nog overig is de naem van ponden, *libra*; die nimmer, van ouds zo min als nu, in geld bestonden, maer slegts in waerde geschat wierden; dog sedert, door der vorsten voortorg, en tot verzekering van egte en behoorlijke metaelmenging, de munting opkomende, wierd de waerde van een pond, voornaemlijk in de Middel-eeuwen, doorgaends in 20 *solidi* verdeelt; voor welk woord *solidum* wy, beneffens de F-TH, en A-S, het woord SCHÉLLING gebruikten, als zijnde, volgens mijn vermoeden, van 't oudste en eerst-gemunte geld onder ons geweest, dat van klinkend metael gemaakt is; waer mede de Latijnsche naem van *solidus*, dat ook, even als de onze, *vastbeklonken* beduid, niet qualijk overeenstemt. Maer, gelijk de ponden, *libra*, waer van ons gewoone teeken *℔* of *℥*, na tijd en plaets verschilden, zoo mede de *solidi*. Vooreerst vind men gemeld van drierhande oude Frankische ponden, als het grootste, het middelbare, en 't kleine ook Vrijsche pond genaemt. Het oudste en grootste pond, by de *Salische Franken*, wierd gerekent op 20 *solidi* (waer van ons teeken *℔*) en yder *solidi*: op 40 *denarii* (waer van het

SCHE.

het teeken §) dat is 800 *den*: in een pond: dog door dit *solidus* word *solidus aureus* verstaen; van welk woord *aureus*, by vertaling onze naem van GULDEN ontleent is geweest, schoon thans in een andere waerde, hoewel egter onze GULDEN zig nu nog, even als die *solid: aureus*, in 40 *den*: of Grooten afdeelt. Het middelbare Frankische pond hield mede 20 *solid*: en yder *solid: 12 den*: , dat is 240 *den*: in 1 ss ; welke verdeeling en onderdeeling overeenstemt met de hedendaegsche Engelse en Vlaemsche pond-deeling, alwaer 1 L houd 20 *schell*: , en 1 ss , weder 12 *den*: By het kleine of Vriesche pond, mede van 20 *schell*: , maekten 3 *denar*: 1 *solid*: ; dog tusschen 't *Vlie* en *Sinkfal*, en *Laubach* en de *Wezer*, deed 1 *sol*: of SCHÉLLING 2 nieuwe *denar*: of grooten; welke laetste deeling gelijkredig komt met de hedendaegsche Hoogduitsche, daer een schilling twee *denar*: of *grossen* uitmaekt, gelijk ook de Fransche *sous* oulinks *sols* genaemt, en van 't Latijnsche *solid*: ontleent. Maer, schoon aldus de oude deeling zig by den een of den ander als nog gelijkredig vertoont, de waerde was egter gants verschillig; want de *denarie*, waer by deze vergeleken zijn, was een Roomsche munt van 10 Roomsche *asses*, en word by sommigen geschat op omtrent $3\frac{1}{2}$ van onze tegenwoordige Hollandische stuivers, *sestertii*; dat is, omtrent 7 grooten of een *reael*; zo dat op dien voet de Friesche schelling van 3 *den*: tegen $10\frac{1}{2}$ stuiver van ons opmugt; en 20 zulke schellingen, of zulk een pond, bedroeg derhalven omtrent $10\frac{1}{2}$ van onze guldens, zijnde net omtrent dezelfde waerde als de hedendaegsche *ponden sterlings*, waer by men in *Engeland* rekent, die mede yder in 20 *spyllings* / en yder *spylling* in 12 *den*: zig verdeelen. De middelbare oude Frankische *solidus aureus* van 12 *den*: , bedroeg dus omtrent net 2 guldens van ons, of een *kroon*, dat met de waerde van een oude *fransche scild* / van sedert 2 of 3 eeuwen, zeer wel overeenkomt: welk woord *scild* bedenkelijk maekt, of niet van ouds ons SCHÉLLING voor *schild*ling mogte gekomen zijn, als ziende op het *schild* en Vorstelijke wapen van de munt; dog onder de alleroudste gedaentens, als in 't E-T.H., ofte in 't A-S, komt my dit woord.

SCHE.

in die form niet te voren, maer al-aen zonder *D* / even als nu: Wijders het pond van 20 zulke Frankische *solid*: maekte derhalven omtrent 40 onzer guldens uit; 't gene *vry* nae overeenkomt met de tegenwoordige waerde van een pond zilver van gemeen al-looy. Dog het gemelde groote oude Frank: pond van 800 *denar*: beliep op dien voet omtrent 140 onzer tegenwoordige guldens, en yder van zijne *sol*: gevolglijk omtrent 7 guldens. Merkwaardig is de Ongelijkheid van zulk een *oud Frankisch pond (libra)* en de hedendaegsche *Fransche livre*, die naeuiljks vier vijfde van een onzer guldens of 16 onzer stuivers bedraegt; en, welk een verschil van waerde vind men tusschen dezelve benamingen zo van ouds als nu! dewijl de H-D, *schilling* en de Fransche *sous* thans naeuiljks voor eenen *stuiver* of twee grooten gaet, en onze en de Vlaemsche SCHÉLLING voor zes *stuivers* of 12 grooten: en by *Kiliaen* word een SCHÉLLING Brabands gerekent op 4 stuivers of 8 grooten; terwijl een *Engelsche* SCHÉLLING *steerlings* nu nog omtrent $10\frac{1}{2}$ stuiver van ons halen mag. Van een ander Zaeklijk Deel SCHÉL, zie by SCHEID, in de I. Proeve.

Uit het *Præter*: met A, ons reeds genoemde SCHAL, ook SCHÉL, *sonorus*; en 't H-D, *schal* / M. by ons GESCHAL, *n: sonor, sonitus, innitus, clangor canorus, resonans & argutus*; en ons † SCHALLE, nu SCHÉLLE, *sinnabulum*; en 't Geld: SCHAL-BAER, *famosus, divulgatus*; en 't H-D, *schallren* / I. CL: *objurgare, calumniari*. Van een ander SCHAL, zie by SCHEID, in de I. Proeve.

Maer, gelijk de S als een voorwerp sel kam aengemerkt worden (volgens onze *Grondfl: II. Verband: §. XXIX*) welke, zoo ze voor een G komt, die zelve in een CH, of volgens sommiger *Dialect*, in een K welluidenshalven verscherpt, zo schijnt ook als gelijkstammig met dit Ongelijkvloeiende Yll: *shella*: op te komen het Yll: *gtell / vociferor*; in *Præter: gass* / II. CL: 4, waer van we gesproken hebben by ons Wortel-deel GILL, in deze II. Proeve.

SCHIE

SCHL.

SCHL.

De Wortel- of Zaek-deelen.

SCHIE of SCHIED, of SCHIECH en SCHACH, &c, in het F-TH, *geschahan / geschach* en *geschiede / geschieden* / III. CL: 1, *accidere*. H-D, *geschehen / geschach / geschehen* / III. CL: 4, *accidere, fieri*. Dat, met zijn voorzetsel GE, in onze *Dialect* maakt GESCHIËN (of GESCHIEDEN of † GESCHIECHEN), † GESCHACH (nu GESCHIEDDE), † GESCHIËN of † GESCHICHEN, nu GESCHIED, *fieri, accidere*; nu van de I. CL: dog oulinks even als ZIEN (of † ZICHEN), ZACH, GEZIEN (of † GEZICHEN), Onregelm: No. 8.

Tot SCHIE of SCHIED, ons GESCHIEDEN, I. CL: *fieri, accidere*; gelijk ook het F-TH, *Prater: geschiede / accidit*; en ons † BRSCHIEN, † MAG-SCHIEN, en † MISCCHIEN, nu MIS-SCHIEN, *fortè, forsan*; en ons † MIS-SCHIEDEN, *malè evenire, sinistra accidere*; en † VOL-SCHIEDEN, *confici, perfici*. Voorder ons GESCHIEDENISSE, *f: eventus, acta, res gesta, actum, factum*; en, met de oude CH, en den uitgang T agterop, ons † GESCHICHT, H-D, *geschicht* / F. *historia*; en ons GESCHICHT-SCHRYVER, *m: H-D, geschichter / geschichtschreiber* / M, *historiographus*. Het zelfde Zaeklijke deel vertoont zig in ons SCHICHT, *m: & f: en † GESCHICHT, n: jaculum*; mooglijk, om het snel wegschieten, ontleent uit het vlugge verloop des Tijds, die Meter der geschiedenissen; gelijk ook het *snel ontvolgen* blijft zinnespelen in het daer van afgeleide *Adject: SCHICHTIG, schouw, velocissime au fugiens; pavidus*; dus mede, om de vaerdigheid; dog zonder deze CH of CHT, ons SCHIELYK, of met R agter-aen, ook SCHIERLYK, *subitus, repentinus*; en † SCHIER, *cittè, mox, statim, brevi, nuper, modo*; en nu *transl: SCHIER, penè, ferè, propè*; als men spreekt van let dat weinig scheelde, of het zou geschied geweest zijn; voorts de spreekwijze van SCHIER OF MORGEN, *odie aut eras, nunc aut post*; en A-S, *scortlice / breviter, momentaneus*. Van een ander SCHIE en SCHIER en SCHIED zie mede by ons Wortel-

deel SCHEID, in de I. Proeve; en van ons SCHIELYK mede by SCHUIV, in de I. Proeve.

SCHR.

De Wortel- of Zaek-deelen.

† SCHRYD, † SCHREËD of SCHREID of SCHREY &c, in het H-D, *schreiben / schrie / geschriehen* / II. CL: 1, *plorare, clamare, vociferare*; 't gene in onze *Dialect* geweest moet zijn † SCHRYDEN of † SCHRYËN, † SCHREËD of † SCHREID, † GESCHREDEN, II. CL: 1, *plorare, flere*; Maer is nu versten; dog uit het oude *Prater: met de EI, is ons hedendaegsche † SCHREY, m: GESCHREY, n: H-D, geschrey / N. clamor, & fetus*; en daer van ons SCHREIDEN, SCHREYEN, I. CL: *plorare, flere, gesproten*; en in den zin van *geroep*, schoon zelf een vreugdegeroep, hebben we nog overig ons VREUGD-GESCHREY, *n: jubulum*; en met den uitgang UW of W, agter 't Zakelijke deel SCHREË, uit het *Prater:*, ons SCHREËUW, *m: GESCHREËUW, n: clamor*; waer van ons SCHREËUWEN, I. CL: *clamare, vociferari*. In een andren zin van *overdekken en oversperren* is 'er by ons nog een Ongelijkvloeiend SCHRYDEN, II. CL: 1, in gang; en, hoe weleer door overdragt de zin van *weenen* daer uit zou konnen ontleent geweest zijn, hebben we by ons Wortel-deel SCHRYD, in de I. Proeve vermeld; ook hebben we daer van gesproken by ons Wortel-deel KRYT, in de I. Proeve.

SLI.

De Wortel- en Zaek-deelen.

SLYK of SLIK, SLEËK of SLEIK, en SLAK, in 't AL: of F-TH, *sichan / sichan / slich / gestichan* / II. CL: 1, *reperè*; waer van het AL: *untar-sichanera / subrep-ta*; en H-D, *schleichen / schlich / geschlichen* /

SLI.

tyca / II. CL: I, *reperere, tortuosos facere flexus*; & tr: *senfim illabi, clauculum ingredi*; het gene in onze *Dialect* was † SLYKEN, † SLEEK (of in *Sing*: † SLÉEK of † SLEIK, of volgens de A-S, *Dialect* ook SLAK), GESLEKEN, II. CL: I.

Met de Y of ingekorte I, volgens het *Præs*., hebben we hier van ons SLYK, *contr*: SLIK, *m*: & *f*: *caenum, lutum*; alzo de kruipende dieren in slijk en slijm leven en omzwerven; waer van het *Adje*.: SLYKIG, SLYKERIG, SLIKKERIG, *caenosus, lutosus*; en H-D, *slich* / M. *reptans, gradus formicinus; mollities gressus*; & *subreptio fucosa, palpatio, simulatio*. Van een ander Zakelijk deel SLIK, zie by LUIK, in de I. en by LEEK, in deze Pr.

Met de ingekorte E, uit het *Præter*: ons SLÉK ook SLAK, *f*: *limax, cochlea, ebelis, softudo*; als by uittek slijmerig en traeg voortkruipende: en SLÉKKE, of SLAKKE LÓOTS, *scoria, lamella plumbi*; als het uitkruipende en slakvormige vuil van 't loot; en SLÉKKE ZILVERS, *belcysma, scoria argenti*; om gelijke rede.

Dog met ÉE of EI, uit het oude *Præter*: ons † SLÉEK, SLEIK, *humis repens; planus, aquus*; H-D, *blind stetje* / F. *cacilia repens*; en daer toe mede ons SLEIKEN, I. CL: *reperere, reptare, serpere humi*; en 't oude † SLEIKER, *m*: *vulpes*; als listelijk bekruijpende.

Tot het *Præter*: met A, volgens de A-S, *Dialect* ons gemelde SLAK, ook SLÉK, *limax, etc*; en, uit de slappe en zeer traege beweging der slijken en slijk-dieren, schijnt my ontleent te zijn ons SLAEK, en 't Vlaemsche SLAK, *Angl*: *slacke* / A-S, *slac / steac / stec-mod* / en Yl: *slakur / segnis, piger, tardus, remissus*; en A-S, *slac-full* / *somnolentus*; om de slappe slaperige beweging; gelijk ook hier van het A-S, *steacan / steac-trian* / I. CL: *pigrescere, laxare*; en ons SLAKEN, en ONTSLAKEN, I. CL: *Angl*: *slacke / laxare, dissolvere*; als slap latende glijden.

II. Deel.

SLI.

De Wortel- en Zaak-deelen.

SLING, SLANG en SLONG, in het A-S, *slingan / slang* (in *Subj*: *slunge*) / *slungen* / II. CL: 2, *torquere*; *Angl*: *to sling / slung / slung / torquere*. H-D, *schlingen / schlang* en *slung* (in *Subj*: *schlünge*) / *geschlungen* / III. CL: I, *flexibus tortuosis necitere*; & tr: *deglutire*; dat in onze *Dialect* overgebracht zijnde, maekt ons oude † SLINGEN, † SLANG of † SLONG, † GESLONGEN, II. CL: I. In 't A-S vind ik ook *sincan / repere*; dog van welke *Classis* is my nog niet gebleken. Wegens de schijnbare eenstammigheid van dit † SLINGEN, en ons SLINKEN, II. CL: I, hebben we by ons Wortel-deel SLINK, in de I. Proeve gesproken.

Het Wortel-deel van het *Præsens* verdoont zig in het H-D, *schlinge* / F. *nodus, nexus, obliquus orbiculus*; en ons oude † SLINGE, *f*: nu SLINGER, *m*: *Angl*: *slinge* / Sax: *stenge* / H-D, *schlinge* en *schlenke* / F. *funda, balearis funda*; en ons SLINGER, *m*: *circumvolutio*; waer van ons SLINGEREN, I. CL: ook † SLINGEN, I. CL: en H-D, *schlingern* / I. CL: *funda jacere, torquere, vibrare*; gelijk ook om de kronkelbeweging ons † SLINGEN, en † SLINGEREN, I. CL: *serpere*; en A-S, *sincend / repens, reptile*; en 't Brabandsche SLINGEREN, I. CL: *keilen, tessulam aut lamellam disstringere super aquor aquae; lamellâ quaterere aquas*; en SLINGERVUISTEN, I. CL: *pugnis contendere*; en SLINGER-SLANGER, *m*: *spira*; en SLINGER-SLIPPEN, I. CL: *lacinias circumagere sive circumvolvere*; en SLINGEN-VOET, *m*: *loripes*; en Yl: *slingur / versatus*; als van verdraeiden handel en omwegen zig bedienende; evengelijk ons SLINGER-SLAG, *m*: *dolus, circumvolutio improvisa*. Verder met E, die by deze soort gelijkstammig is met I, het H-D, *schlenken* en *schlenken* / I. CL: *projicere, trudere cum impetu; librare, vibrare*.

Tot het oude *Præter*: met A, ons SLANGE, *f*: H-D, *schlange* / F. *serpens, anguis, coluber*; & *vipera, excetra*; om de kronkelbeweging; gelijk ook het Lovensche SLANGE, *krakeling, spira*; om de kronkelgedaente

T t t

SME.

smorre / risus; en 't A-S, *smearcian / smeartian* / I. CL: *subridere*; beneffens onze spreekwijze van een SMEERIGE LACH; *m: subrisus, risus vituperio mixtus*; en, met de inkorting van E, en agteraenvoeging van den uitgang TE, vind aldus hier ook, zo 't schijnt, geen quaden uitleg ons SMÉRTE, SMARTE, *s*; Angl: *smatte* / H-D, *schmartzen / dolor, intertrigo, attritus*; dewijl de bespottinge zeer gevoelig treft, of anders ook vermits men de smert-plaetsen aan het Lichaem met smeersalven verzagt; en daer van ons SMÉRTEN, SMARTEN, I. CL: A-S, *smiertan* / I. CL: *dolere, urere, urgere*; en VERSMÉRTEN, VERSMARTEN, I. CL: *intertrigine atteri*.

Met EU en OO hebben we ons † SMEUREN, I. CL: *linere*; *tr: belmare, vorare*; in den zelfden zin als ons vorige SMEEREN. Maer, gelijk de smeerige dingen een sterke dampvlucht en reuk van zig geven; zo past hier toe ons † SMÓOR en SMOOR, *fumus, vapor*; waer van ons † SMOOREN, SMOREN, en † SMEUREN, I. CL: *fumare, vapore, exhalare*; en SMOREN of SMOOREN DE POKKEN, of IN 't SMÉÉR-BÉD RAKEN, *exudare morbum gallicum*; en overdragtelijk het SMOOREN EN STAMPEN, *ventose minari, insonare verbis*; als woorden uitbrakende vol van ydelen damp en rook. En wederom, gelijk men, om de hinderlijkheid der dampen te beletten, gewoon is die te dekken, of ook, vermits men in het voorbereiden van spijs daer vet of boter in gedaen is, die toedekt en zagties stoof, om de dampen en kragt daer van te beter byeen te houden, zo gaf dit rede tot ons overdragtelijke SMOOREN, SMOREN, I. CL: H-D, *schmoren / schmürren* / I. CL: *stoven, fovere, suffire, tepidare, in olla opperta aliquid coquere*; en SMOOREN, SMOREN, I. CL: A-S, *smoran* / I. CL: H-D, *schmoren / schmürren* / I. CL: *dempfen, suffocare*; en ons VERSMOOREN, I. CL: *extinguere, enecare*; *tr: mergere, submergere*; en H-D, *schmorren en schmorchen* / I. CL: *inedia consumi, enecari fame*; en VERSMOORT- of SMOORIG- of SMOOR-DRONKEN, *vino sepultus, obrutus potu*; en SMOORIG VERLIEFT ZYN, *insanire amore, perditè amare*.

By alle deze takken van ons komt dezagte en harde lange E en O, elk op 't zelfde

SME.

woord van beids, als SMEER en SMÉÉR, en SMOOR en SMÓOR, na de tweederhande Inlandsche *Dialect*, even gelijk by ons SCHEREN en ZWEREN.

SMU.

De Wortel- en Zaek-deelen.

SMUIG en SMUIK, &c, in het Yst: *smuga / smaug* / en, volgens de anderen van die *Class: smogem* / II. CL: 2, *angustias penetrare*; in 't *Præs: eg smug*. Makende alzoo in onze *Dialect* † SMUIGEN of † SMIEGEN, † SMOOG, † GESMOGEN, II. CL: 1, of ook wel K voor G, volgens de vermoedelijke takken.

Tot het *Præsens* schijnt te behooren ons SMUIGEN, SMUIKEN, I. CL:; en tot het oude *Præter: het H-D, schmauchen* / I. CL: *malitiosè simulare, abditè insidias struere; fumum vendere; tectum & retrusum esse*; en SMUIGERD, SMUIKERD, *m: H-D, schmauch / en schmaucher* / *M. homo dolosus, absconditus, clanculum agens, tenebrio, clandestinus impostor*; als ligtelijk eenes anders geheimen zoekende na te vorschen en te onderkruipen, en zijne eigene gedagten uit schaemte verbergende: gelijk ook A-S, *smugan / serpere*; als eene slang kruipende, en in de engte en argste holen zig verschuilende; waer toe mede A-S, *smoega- en smegma-wyrme / herpes, Græc: ἕρπης, ulcus vel tumor contra naturam, à serpendo nomen habens*.

Dog verder uit het *Præter: ons SMOKKELLEN*, I. CL: *clandestinè agere*; *tr: merces ingerere census non solutis*; en zonder S, het H-D, † *mauchten en meucheln* / I. CL: *dolosè agere, decipere*; en H-D, *meuchelisch / meuchelisch* / *clancularius, clandestinus, fallax*; en H-D, *meuchlings / clanculo, dolosè*; in den zelfden zin als ons bovengemelde SMUIKEN, en 't H-D, *schmauchen*. Maer in een fraeijer zin het A-S, *smegagan / smeagan* / *contr: smeagan* / I. CL: en ook uit het *Præs: A-S, smeagan* / I. CL: *meditari, pensare, contemplare, scrutari*; als tragende met de gedagten het innerlijke en 't geheimste

SMU.

der zaken te doordringen; waer toe mede het A-S, *smeaunge* / *smeatoung* en *smeatoung* / *meditatio*, *contemplatio*, & *argumentatio*.

Wijders mede ons SMOOK of Smóók, en Flandr: SMUIK, *m*: H-D, *schmauch* / M, *fumus crassior*; en A-S, *smeo* / *smeoc* / *smeoca* / *smeoc* / *fumus*, & *vapor*; alzo de rook, zo hy niet optrekt, zig verspreid, en in alle hoeken en engtens indringt; waer van ons SMOKEN en SMOOKEN, I. CL: Angl: *smoke* / en A-S, *smeoan* / *smeocan* / *smoecan* / I. CL: *fumare*, *vaporare*; en H-D, *schmauchen* en *schmeuchen* / I. CL: *fumo suffocare*; en met U, uit het *Pras*: ons SMUIKENDE KOLEN, *carbones non profusus igniti*, *ignis sopitus*, *non apparens*, *occulus*, *obnubilata pruna*; en SMUIKEND WEDER, *n*: *aër nubilus*; om de bedomptheid; en wederom met O en U, uit het *Prater*: ons SMOOK-GAT, *n*: *vaporarium*, & *infumibulum*; en † SMOOKE, *m*: *cinislo*, *mediastinus*, *mancipium abjectum*; als wiens werk in 't smookhuis is; en verder *contr*: ons BESMOKKELEN, I. CL: *maculare*, *inquinare*; zo veel als berookt en vuil maken; en SMOKKEN, OP-SMOKKEN en OP-SMUKKEN, I. CL: *rem obnubilare*, *obfuscare*, & *adornare*; als de gebreken der dingen wat bemoezelende en bezwalkende, om het overige te beter schijn te geven.

SNE.

De Wortel- en Zaek-deelen.

SNÉEU, SNUUW, † SNOUW, en † SNEER, in 't Yf: *snua* / in *Prat*: *snere* / in *Prat*: *Part*: *snenn*. Onregelm: No. 3, *vertere*; in 't *Pras*: *eg sup*. Dit soort valt zo ongeregeld, dat ik 'er niet wel een peil van *Dial:Es*-overdragt op weet uit te vinden: ons SNUEW en SNOUW zijn 'er wel de naesten toe. In 't M-G, vind ik *du-atsnwan* / *appulerunt*; en *ei snwaith* / *ut cati*; *fau-snau* / *prevenit*; en derhalven *snwan* / III. CL: of *snetwan* / II. CL: *ire*, *venire*, & *strenuè rem aliquem aggredi*; welke voorbeelden ik agter de VI. CL: of Onregelmatigen geplaetst heb. Zo nu dit M-G, en Yf: ge-

SNE.

lijktstammig is, dan vertoont 'er zig een zwatverloop van gedaente onder 't Yf: (voornaemlijk by 't *Prater*:) en onze Wortel- of Zaeklijke Deelen SNEEV of SNEEU of † SNEYV, zouden vooreerst dan hier by passen, benevens het M-G, *snurujan* / I. CL: *festinare*; en *snurundo* / *festinante*; en AL: *snumo* / *propere*, *cito*; en Kimbr: *snemma* / *maturè*, *subito*; welk M-G, en AL: wederom ons SNUUW of SNEUW, gelijk het Yf: aenwijzen. Het Yf: *Prater*: met R, zou my dan wel een brok van een anderen ouden stam schijnen te zijn; waer toe egter wederom ons SNAR of SNAER of SNOER eenigints toepasselijk zouden komen: hoewel dit alles vry onzeker.

Op dezen voet van naeste giffing past by SNEEU of SNEEV, ons DOOR-SNEVEN, I. CL: *festinante progredi*; dog naeft in zin en gedaente aen 't M-G, *snwan*. Maer, gelijk een al te groote spoed, of een al te stoute onderneming ons ligtelijk in rampen en struikeling doet vervallen, zo voegt weder hier by de zin van ons † SNEVEL, *casus adversus*; en † SNEVEN, I. CL: *labi*, *vacillare*, *frustrari*; en overdragtelijk SNEVELEN, SNEUVELEN, en 't Geld: SNOVELEN, I. CL: *malis avibus morte obrui*, *animam amittere*; en H-D, *schnobben* / I. CL: *precipitem agi*, *casitare*. Dat nu alhier dezelfde takken zig tevens met EU, en O en E vertoonen, terwijl, buiten een ongeregeld verloop, de E nooit met EU of O gelijkstammig is, bevestigt de giffing, dat ze by dit ongeregelde Yf: *snua* / en M-G, *snwan* / niet qualijk geplaetst zijn. Deze zelfde bewijsrede geldt ook ten andere by ons SNÉEUW, SNÉE, *m*: *f*: & *n*:, ook volgens de praettael SNUUW, M-G, *snaitog* / M. A-S, *snau* / *snautu* / Angl: *snow* / *snaw* / Yf: *snioot* / M. H-D, *schnee* / M. *nix*; ziende op den zin van 't M-G, *snwan* / *ire* & c; en willende dus zo veel zeggen, als de vaste regenstof, waer op en waer over men gaen en keeren kan, en snellijk doorsneven; in tegenstelling van het vloeibare regenwater, dat de wegen onbruikbaar maakt, en alle spoed verhindert: hier van nu ons SNÉEUWEN, SNUUWEN, I. CL: A-S, *snwan* en *snatwan* / I. CL: *mingere*; en Angl: *to snow* / in *Prat*: *snow* / en in *Prat*:

SNE.

Prat: Part: snobd en snown / ninger; en Ysl: thad snooar / ningit. Maer, zoo men op de Engelsche *Dialect* wat bouwen mogt, 't gene men niet wel mag, zo zou dit Eng: *snown* in *Prat: Part:* Ichijnen aen te wijzen, dat dit wel eer een Ongelijkvloeiend en gevolgljik een *primitivum*. of onafgeleid *Verbum* geweest ware, 't gene ik tot een nader onderzoek voor anderen overlate.

Ten derde geld ook de genoemde bewijsrede by ons SNAER, SNARE, *f:* H-D, *schnarre / F. fides, chorda, nervus;* en ons SNOER, *f:* H-D, *schnur / schnure / F, Sax: schnor / F, favis, restis, ligamen;* en Ysl: *snöre / N. restis;* mooglijk ziende op den zin van 't Ysl: *Prater: snere / verti;* vermits de snaren en snoeren door omdraeijen en keeren gemaekt worden; en, om 't snel, spoedig, en sterk heen- en weer-bewegen der snaren, ons SNARIG, *celer, agilis;* en, om het gonzen der snaren, schijnt daer ook van ontleent te zijn het H-D, *schnarre / F, fremitus, strepitus;* waer van het H-D, *schnarren / I. CL: en ons † SNARREN en SNORREN, I. CL: stridorem aliquem edere, susurrare, fremere, & bombilare; & tr: jurgare;* en GESNOR, *n: bombylus, apes bombylantes; & tr: turba vilioris populi, fax civitatis;* en met K agter 't Zakelijke Deel ons SNORK, *m: ronchus;* waer van ons SNORKEN, I. CL: Angl: *snorke / H-D, snarchen / schnarklen / I. CL: ronchissare; stertere, singultire, & proflare pectore somnum;* & *tr: crepare verbis; proflare fastum, minus, iram;* en VERSNORKEN, I. CL: *obruere minus, jactantia;* en daer van SNORKER, *m: miles gloriosus, thrafo.* Dog van SNOER komt ons SNOEREN, I. CL: H-D, *schnüren / I. CL: constringere, contrabere juniculo; & filo trajicere, conjungere;* en DEN MOND SNOEREN, I. CL: *compefcere labellum;* en mooglijk ook tot dezen zin van SNOER ons SNAER, ook oul: † SNORRE, † SNURRE. *f: H-D schnur / F, en A-S, snore / snuru / nurus, filii uxor;* als door huwlijk aen 't geslagt gesnaert of verbonden; gelijk mede † SNORRE, † SNURRE, *pellax, pallaca;* vermits door een onegten, en onbetamelijken band aen ymand verbonden.

SPE.

De Wortel- en Zaek-deelen.

SPEUR en SPOOR, &c, in 't Ysl: *spit / interrogo, quero, inquiri, investigo;* in *Prater: spurde / in Infin: spurtia / IV. CL: 2,* zijnde mede van de verloopenen *Class:* als blijkt by de *termin: de* in 't *Prat:*, en de nevensgaende vocaelwisseling, die van de oude Ongelijkvloeiendheid bewijs geeft. Voor onze naeste Wortel- of Zaek-deelen tot dezen stam neem ik SPEUR of SPOOR, onder de grond-beteekenis van *sets vernemen en naevorschen,* voornaemlijk om iet te agterhalen, gelijk by de jagt, en 't naesporen van het wild.

Hier toe dan vooreerst het A-S, *spor / investigatio, & vestigium;* H-D, *spur / F, en gespur / indagatio, vestigatio, documentum, & experimentum;* en Ysl: *spor / N. F-TH, spor / spore / N. vestigium;* en ons SPOOR, † SPEUR, *n: via indaganda; & vestigium;* zijnde de naevorsching, mijnes agtens, de eerste zin, en 't spoor of de voetstappen de overdragtelijke; ontleent uit de jagt en wildvangst, daer men uit de voetstappen den weg verneemt van 't gezogte wild: gelijk ook SPEUR-HOND, *m: ichnobotas, canis, qui vestigiorum odore feras exploratas & repertas latratu prodit;* en SPEURIG, *sagax;* en hier van ons afgeleide *Verbum* SPEUREN, OPSPEUREN, NAE-SPEUREN, en SPOREN, OPSPOREN, en NAE-SPOREN, I. CL: H-D, *spüren / I. CL: A-S. spurtian / spurtian / spurtian / spurtian en spurtigan / I. CL: F-TH, spuran / spurrant / I. CL: indagare, exquirere, investigare, scrutari;* 't zy men dit neme enkelijk in den eersten zin van *naevorschen,* of overdragtelijk als een naevolging van een zeker spoor of voetstap, de zin en kragt van afleiding blijft in dezelfde waerde: dog alleenlijk is het eerste uitgedrukt in het Schotsche to *speet / en Angl: boreal: to sporr / interrogare, querere;* en op de voltrekking van 't naevorschen ziet ons BE-SPEUREN, I. CL: H-D, *spüren / I. CL: exploratum habere, perspicere, cognoscere.* Voorts ons SPOOR, *m: SPORE, f: en † SPEURE, f: H-D, sporn / M. en spor / F. Ysl: spore / M. A-S, spora / spura / spur / en Angl: spurce / spoore / incitamentum, stimulus, calcar; unde Gall: spe-*

SPE.

esperon, Ital: *sperone*, Hisp: *espuela*; als tot aenprikkeling in 't naesporen van 't wild; waer toe het H-D, *spornen* / I. CL: *calcaribus se armare*; en het H-D, *an-spornen* / I. CL: en A-S, *spornan* / *spurnan* / *spornettan* / *spurnettan* / I. CL: en ons SPOREN, AEN-SPOREN, I. CL: en DE SPOREN GEVEN, *stimulare*, *pungere*, *calcare*, & *subdere calcaria equo*; en SPOORSLAGS RENNEN, *calcaribus subditis effreno equo ferri*. Verder ons RIDDER-SPORE, *f: cuminum silvestre, flos calcaris*; om de spoorvormige gedaente van deze bloemen; en ons YS-SPORE, *f: encenctris; stapes ferrens, quo utuntur, qui lubricam glaciem calcant*; deze strekken niet tot naevoriching, nogte tot aensporing, maer tot stevigheid op het gladde ys, waer in deze yzere punten indringen, en een voetspoor naelaten; zo dat aldus deze naem uit het voetspoor ontleent zou schijnen; hoewel ook de yzere punten, om hare gelijkheid aen dery-spoore, rede tot dezen naem kunnen gegeven hebben; welk laetste het *genus* schijnt te bevestigen, als zijnde *Femin*: gelijk dat van de RY-SPOOR, en niet *Neutr*: gelijk dat van het VOET-SPOOR. Maer, gelijk men op de jagt in 't naesporen van 't wild door struik en heggen ligtelijk en menigwerf met den voet komt aenstoet te lijden, zo schijnt hier op te zien het F-TH, *bi-spurnan* / I. CL: *offendere pedem*; en 't A-S, *spornere* / *spurnet* / *offensor*.

En, mooglijk behoort ook tot dezen stam, met K agter 't Wortel-deel, ons † SPÓRKELE, en † SPÓRKELEMAEND, nu by omzet van de R, ons SPRÓKKELEMAEND, *f: Februarius*; om de Wintersjagt, vermits als dan doorgaends de Velden en Landen met sneeuw bedekt zijn, en de voetstappen van 't wild te gereeder om nae te sporen; te meer om dat het lage groen, en de bladerlooze struiken hen als dan voor geen berg-plaets kunnen verstreken, en 't gebrek van voedsel hen uit de hollen en schuilhoeken drijft: zo dat op deze wijze ons SPRÓKKELEMAEND zo veel als *Jagt-maend* zou beteekenen: en daer toe wederom SPÓRKELE-BLOEM, *f: narcissus*; als in *February* al bloeiende.

STI.

De Wortel- en Zaek-deelen.

STIG, STAG, STOG en STUG, in 't M-G, *stigtwan* / *stigtwo* (in *Subj*: *stigtwau*) / *stigtwang* / II. CL: 2, *procedere*, *pergero*, *vadere*, *progredi*; en M-G, *bi-stigtwan* / II. CL: 2, *irruere*; en *ga-stigtwan* / II. CL: 2, *caespitare*, *pedem offendere*; dat, in onze *Dialect* overgebracht zijnde, maekt † STIGGEN, STAG of STOG of STUG, † GESTOGGEN.

Tot STIG, het Yl: *stiggur* / *qui se capi non patitur*; als overal doorbrekende envoortschietende; en in den zin van het M-G, *ga-stigtwan* / het Yl: *stigd* / *offensio*.

Tot STAG kan men betrekken ons STAGGEREN, STAGGELEN, I. CL: H-D, *stagglen* / I. CL: en Angl: *stagger* / *titubare*, *vacillare pedibus*, *caespitare*; in de beteekenis van het M-G, *ga-stigtwan*: waer toe mede TE STAGGELEN STAEN, *morari caespitantis aut dubitantis instar quid faceret*; dog van dezen zie ook by ons STAND en STYG, beiden in de I. Proeve.

Dog uit de andere *Prater*: met U of O, ons STUG en STOG, *austerus, nulla ratione deducibilis*; als stijf en onverzettelijk zijn opgezette voornemen en gang vervolgende, dog ook dit is mede tot STAND betrekkelijk.

De Wortel- en Zaek-deelen.

† STYN en † STUN, &c, in 't Yl: *styn* / *doleo*; in *Prat*: *stunde* / IV. CL: 2, zijnde van die verloopene *Classis*, even gelijk het voorgemelde Yl: *stnpt* / *ango*, in *Prat*: *stnurde* / IV. CL: 2, waer toe ons SMEER en SMEREN betrekkelijk is, en waer van we by ons Worteld: SMEUR gehandelt hebben; zo dat ook, met gelijk regt, uit het oude onverloopene zou kunnen gesproten zijn ons STENEN, I. CL: *agras ore ciere voces, gemere*, Græc: *τέλειν*; welke E alhier niet zeer wel voegen zou, zo 'er geen blijk van 't verloop in 't Yl: waer, nogte zoo de rest van de gedaente en zin zulks niet ten volle waerfchijnlijk maekte.

† STING,

STI.

STR.

De Wortel- of Zaek-deelen.

† STING, STANG en † STUNG &c, in 't M-G, *stingan / stang* (in *Subj: stungau*) / *stungang* / II. CL: 2, *pungere, ferire*; het M-Gottisch heeft, volgens de spelling der Grieken, hare oude geburen, *gg* voor *ng*. A-S, *stingan / stang* (in *Subj: stunge*) / *stungen* / II. CL: 2, *pungere*; en Yfl: *stinga* / in *Prat: Euphō: stach* (voor *stang*) / en volgens de anderen van die *Class: in Prat: Part: stungenn* / II. CL: 3, *pungere*.

Hier op past het A-S, *stinge* / *ictus scorpionis*; en *stinge* / *aculeus*; en ons STANGE, STÉNGE, *f: Flandr: STINGE*, H-D, *stange* / A-S, *steng* / *steng* en *stenge* / *stipes, pertica, vectis, contus, hastile*; unde Ital: *stanga*; als puntig gevormt om in den grond te steken, en iets anders daer aen vast te hegten, gelijk ook Yfl: *staung* / *F, hasta*, in *Plur: steingur* / *hastæ*; en ons STANGE, *ramus*; *Et malis navis*; en STANGEN, *admicula, prosutula; rami in cervorum cornibus, qui impendent ante frontem*; en STANGEN, aen 't paerde-toom, *peritica freni*; en STANGEL, STÉNGEL, *m: H-D, stängel* / *stengel* / *M, stipes, caulis, scapus*; als stang-vorming; waer van het H-D, *stängel* / I. CL: *palare, pertica firmare, statuminare*. Hoewel we van deze takken ook gesproken hebben ten einde van ons Wortel-deel STAND, by de I. Proeve.

Tot het *Prater:* behoort het AL: *stuncnissi / compunctio*.

STR.

De Wortel- en Zaek-deelen.

STRÉNG, of STRING, -STRANG en STRONG, in 't A-S, *strengan / strang* (in *Subj: strunge*) / *strungen* / *strongen* / II. CL: 3, *torquere*; Angl: *to string* / in *Prat: strung* / *contorquere*. 'T gene in onze *Dialect* maekte STRÉNGEN (of STRINGEN), † STRONG (of † STRANG), † GESTRONGEN, II. CL: 5 en 6. Wanneer men de ST, als een

voorwerpsel aenmerkt, gelijk ze meermalen is, zo past hier zeer wel by, het H-D, *ringen / rang / gerungen* / II. CL: 1, *luctari*; en zoo ons andere voorwerpsel W, daer wederom voorschiet, krijgen we ook hier toe ons WRINGEN, WRONG, GEWRONGEN, II. CL: 5, *torquere, luctari*. Hoewel het mogelijk is, en tevens my niet onwaerschijnlijk voorkomt, dat deze weleer van gelijke geboorte mogten geweest zijn, egter zal ik deze twee voor ons Wortel-deel VRING of WRING overlaten. De beteekenis van dit STRÉNGEN ziet voornaemlijk op zulk wringen, en draeijen, 't gene geschied om iets te versterken; als by 't maken van touwen en snoeren, &c; zo dat de sterkte, 't zy tot bedwang, 't zy tot wederstand, de eigentlijke zinspeling vervat, gelijk ook verder uit de takken blijken zal.

Uit het *Prat:* met E of I, en uit het *Prat:* met A, hebben we ons STRÉNG en † STRANG, H-D, *streng* / *F-TH, streng* / *A-S, strang* / *streng* en *strong* / Angl: *strong* / en Yfl: *straangur* / *arctus, strictus, vehemens, Et fortis*; *Et tr: austerus, durus, rigidus, asper, sevus*; en in een loffelijken zin ons STRÉNG, GESTRÉNG, dapper en vroom, H-D, *streng* / *gestreng* / *strenuus, gnavus, fortis, ad res gerendas promptus*; en Yfl: *strange* / *generosus*; dus noemt men lieden van staets-bewind EDELE GESTRÉNGE HEEREN, *nobilissimi, generosissimi ac strenuissimi Domini*; als welker roem bestaet in magtig, dapper, en vaerdig te zijn in 't bestier en bevorderen van 's Lands welstand en dien van 't Gemeen, en met eenen gestreng en onpartijdig in de Rechtsplegingen, en in de behoorlijke straffe der rustverstoorders, en onverzettelijk voor omkoopning en geschenken: zo dat hier kracht en edelmoedigheid tot uitvoer van 't goede, en tot weering van 't quade in deze GESTRÉNGHEID verbeeld word. Dus ook verder STRÉNG RÉCHT, *ius summum*; en STRÉNGE KOUDE, *f: frigus intensum*; gelijk ook STRÉNGE, STRINGE, *f: en † STRANG, m: H-D, strang* / *M, A-S, streng* / *streng* en *strene* / Angl: *stringe* / *funis, vestis, nervus, chorda, vinculum, lorum*, unde Ital: *stringa, strenga*; vermits gedraajt tot sterkte, en wordende zelf wederom met slingerdraeijen tot vastigheid om iet anders heen

STR.

heen gewonden; en STRÉNGE of STRINGE, ook wel STRENE GARENS, A-S, streng/fitene / *Spira filacea, filorum congeries*; en STRÉNG of STRINGE HAERS, *cirtus, capillus contortus*; waer van ons † STRÉNGEN, † STRINGEN, I. CL: en † STRANGEN, I. CL: Angl: *streigne / strapne / stringere, constringere, arctare*, Gall: *estraindre*, Hisp: *estrechar*; en VERSTRÉNGEN, I. CL: *constringere, coarctare, congregare*; en F-TH, strangan / I. CL: en gi-fitengison / I. CL: en A-S, strangan / gistrangan / I. CL: *corroborare, confortari*; en A-S, strangan / I. CL: *pravalere*; en A-S, strangan / I. CL: *vigere*; om den kragtigen en bloeienden staet; en H-D, strangan / I. CL: *instigare, incitare, & irritare*; als zinspelende op de voortsluwing met zweepen. Verder ons STRÉNGTE, f: H-D, stenge / F. *rigor, severitas, avarities*; en A-S, strengthe / strength / F, *vis, nervus, virtus*; en of ealre strengthe / *ex totis viribus*; en A-S, strangunge / firmatio; en strangnusse / *vigor*, en stronghilde / *pugil*; en overdragtelijk het H-D, strang/angustia, & difficultas; waer van het H-D, strangeln / I. CL: , by ons balstervormig STRANGULÉREN, I. CL: *strangulare, suffocare, faucibus premi*; hebbende het Latijnsche, schoon van *stringere* afkomstig, alhier mede de a gelijk by ons oude *Prater*:. Nog ook by ons STRÉNGEL, m: H-D, strengel / M. *catarrus equorum cum anbelius difficultate, vulgò Strangulina, & strangulio*; waer van het H-D, strengeln / I. CL: *ex tali catbarro laborare*; dog in een andren zin mede by ons STRÉNGEL, m: *funis contextus*; waer van ons STRÉNGELEN, I. CL: *contexere nervos*; & internecltere; als doorvlochten tot sterkte en verbintenis. Wijders het H-D, strang / M, en by ons † STRANGE, *brachium maris, vel fluvii, sinus maris estuarium, & littus, ora maris*; als ziende, mijns bedunkens, op de kromtens, of op den strengen aendrang van 't water op die plaetsen; op welk laetste best past, het daer van afgeleide † STRANGEN, I. CL: *appellere ad oram maris*; & *facere naufragium*; gelijk ook A-S, strangre ea / *fluvius rapidus*.

Als zinspelende op de sterkte, zou ook hier betrekkelijk schijnen ons STRONK, STRUNK,

STR.

m: of zonder S, ook TRONK, m: *truncus, radix trunca*; & tr: *stirps, trogemis*; nude Gall: *tronc*, & Ital: & Hisp: *tronco*; waer van ons STRONKEN, TRONKEN, I. CL: *truncare, detruncare*; en TRONKELEN, TRUNKELLEN, STRONKELEN, I. CL: *castigare*; als die genen welker voeten aen de stronkwortels aenstooten. Dog 't Latijnsche *truncus* komt zo volstemmig met dit overeen, dat men dat, of voor den oorspronk, of gelijkstammig dient te rekenen: gelijk ook het bovengemelde Latijnsche *stringere* & *strangulare*, in kracht en gedaente zo wonderlijk net gelijkt aen onzen Ongelijkvloeienden stamboom, dat ze my nog overgeblevene takken schijnen van den ouden tijd voor de verspreiding van de Keltische, Kiinbrische en onze Oud-Duitsche Voorvaderen.

De Wortel- of Zaek-deelen.

STRUÏ of STRUID, en STROOD, &c, in het A-S, strudan en strpdan / *stread / stoden* / II. CL: 1, *spoliare, diripere*; 't gene in onze *Dialect* maekt † STRUIDEN, † STROOD, † GESTRODEN, II. CL: 2; of, by uitlating van deze versmelt-letter D, ook † STRUYEN, en STROO, &c: en wederom by de gewoonlyke *Euphon*: inlaffchingen van Y, ook STROOY, &c. Uit het A-S, *strodinne / dispersus*, blijkt niet duilter, dat dit A-S, strudan wel eer ook voor *dispergere* gebruikt is geweest.

Hier toe betrek ik ons STROO en STROOY, n: H-D, straw / *stramen, stramentum*; eensdeels als het overschot van den halm, wanneer die van het graen berooft is; 't welk op den zin van *spoliare, diripere* past; maer anderdeels nog netter en eigender dunkt my komt hier de zin van *dispergere*, vermits het stroo voornamelijk tot onderspreiding gebruikt word. Voorts A-S, *strew / stre / festuca, calamus*; en *streatw / strioto / streton / stramen, foenum*; AL: *ha-streuui / stramenta*; waer van ons *Adject*: STROOYEN, STROYEN, A-S, *strewene / stramineus*; en STROO-BOTER, hooij-boter, *butyrum byemale*; als de beesten op stal hooi en stroo in plaets van gras eten; en Flandr: STROO-MAEL, *genus mensurae exiguae*; uit de stroo-breette ontleent in tegen-

STR.

tegenstelling van 't Vla: Duim-mael en Vinger-mael; en 't Vla: STROOKEN WOPPEN, halm-schieten, *vendere fundos, patrimonium &c*; na de oude wijze, met het overgeven van een stroohalm &c: en vermits het stroo tot overspreiding van gronden en bedlegers gebruikt word, zo mede hier van ons *Verbum* STROOYEN, STROYEN, I. CL: M-G, strawjan/ga-strawjan / I. CL: 1, F-TH, gi-streuuan / I. CL: *sternere, spargere, dispergere*; en F-TH, 3i-strudan / I. CL: by ons VERSTROOYEN, I. CL: *distruere, dispergere*; en A-S, stragdan / I. CL: *spargere*; en streawian / I. CL: *sternere*; waer toe mede het A-S, strea- of streaw- of streaw-berian / *fraga*; alsoo de aerd-beziën, vermits hare ondiepe wortels, en warrige scheuttakjes, een bestrooijing van aerde en mest vereischen, om niet te dorren by droog weder, en op dat de jonge uitloopjes wortel mogen vatten.

Uit het *Prat: Pars*: is ook het reedsge-dachte *Adject*: A-S, strodpinne / *dispersus*; te kennen gevende dat ook het A-S, strudan / II. CL: 1, voor *strooijen, verstrooijen* gegaen heeft, een daed die aen 't rooffspel eigen is; gelijk ook uit het *Prat: Pars*: het A-S, strubend / *strudere* / en *strudere* / *director, grassator, lucio, raptor, & prodigus*; dog zulk een leven vind men niet zonder bedrog, en daer toe het A-S, strodu / *fraudes*. Einde-ling, of het Vlaemsche basterdtaertige STRUWIEN, I. CL: *dispergere*, hier van af-komstig zy, dan of het eenstammig kome met ons basterdkind VER-DISTRUËREN, I. CL: *distruere*, Gall: *distruer*, dat van 't Latijnsche of Fransche is afgedaelt, vind ik twijfelachtig.

De Wortel- en Zaek-deelen.

: STRUIK en STRÓÓK, &c, in het Yl: *struika / strauk* / en in *Prat: Part*: volgens de anderen van die *Class*: *strokiem* / II. CL: 2,

STR.

itare; in 't *Prat*: eg *struik* / 't gene in onze *Dialect* uitmaekt, † STRUIKEN, † STRÓÓK, † GESTROKEN, II. CL: 2. Dus dan, gelijk we SPYGEN, II. CL: 1, en SPUIGEN, II. CL: 2, *spuere*, in een zelfden zin ontmoeten, en gelijk we TYGEN, II. CL: 1, en † TUIGEN, II. CL: 2, *tendere, vergere*, van gelijke be-teekenis hebben; zo schijnt 'er mede een ge-lijkwaardige *stam* in de II. CL: 2, zig op te doen tegen ons HEEN STRYKEN, II. CL: 1, hebbende beiden tot grondbetekenis een *ge-lykstreeksche voortgang of gedaente*.

Tot het *Prasens* vind ik betrekkelijk ons STRUIKE, f: en STRUIK, m: in 't H-D, uit het oude *Prater*: *strauch* / M. in *Plur*: *struichen / stirps, frutex, planta firmitate praedita*; als eigenlijk zijnde de dikke vaste steel eener plante, gelijk-streeks opgaende, in tegenstellinge van de bladen, die zig in 't bree-de verspreiden; waer van ons STRUIKEN; I. CL: *stirpes emittere*; en STRUIK-ROOVER, m: *grassator, subessor*; als die zig agter de struiken verschuilt. En, gelijk een reiziger of wandelaer, zo hy niet voorzigtig op zyne voeten past, ligtelijk aen de struiken aenstoot lijd, zo komt hier van ons † STRUIKSEL, w: *offendiculum*; en † STRUIKEL, *caespitatio*; waer van ons STRUIKELEN, I. CL: H-D, *strauchelen* / I. CL: *caespitare, talipedare, offendere pedem*; & *tr: errare, peccare verbis vel actis*; met gelijk recht als ons STRONKELEN van STRONK, en het Latijnsche *caespitare* van *caespis* ontleent is geweest.

Tot het oude *Prater*: ons STRÓÓK, m: *segmentum oblongum*; als langstrekig ergens van afgescheurt of afgedaelt; waer van ons STROO-KEN, I. CL: *abstergere uno tractu*; & *segmenta facere oblonga*; waer toe ook de spreek-wijze van DAT WIL NIET STROOKEN, of DAT STRÓÓKT NIET WEL, *non bene succedit*, wanneer iets tegen ons oogmerk of uitvalt of niet voert wil; ontleent van het ongelukkig inscheuren tegens vermoeden, by 't afdeelen van strooken.

8
1718—
m

T.

TE.

De Wortel- of Zaak-deelen.

TEER of TÉR, TAR en TOR, in het M-G, *tairan* (*gatairan / distairan*) / *tar / taurang* / II. CL: 6, *disrumpere*, *disolvere*. A-S, *teran* of *totran* / *tar* of *tort* / *toeren* of *getoren* / I. CL: 5, *lacerare*, *rumpere*; Angl: *to teat* / *tare* of *tore* / *torn* / *dilacerare*; 't gene in onze *Dialect* maekte † TEREN, † TAR, † GETOREN, IV. CL: 1, of † TÈRREN, † TAR of † TOR, † GETORREN, II. CL: 6.

Tot TER of TAR of TOR, ons TOR, TORRE, f: *scarabens*, *cantharis*; vermits verscheurende en vernielende door afknaging; als mede ons † TÈRREN, † TARREN, I. CL: *diloricare*, *dirimere*, *lacerare*, *dilacerare*; en † TÈRREN, I. CL: H-D, *zerren* / I. CL: *diducere*; en 't A-S, *taran* / *bisicus*; en TAR-BOT, TÈR-BOT, en TARW-BOT, *rhombus pifeis*, Gall: *tarbot*, *zurbus*; om de scherp-veligheid van dezen visch, in tegenstelling van de andere kleine bot, die zagt en glad is; en 't oude H-D, *taran* / *bisrix*; om de scheur-én stekelpennen van het doorn-zwijn; gelijk ook op den doorn-punt in het schild, by de ouden veel in gebruik, de naem past van † TARGIE, † TÉRGIE, † TARSCHÉ, f: A-S, *targa* / H-D, *tartsche* / Angl: *targat* / *parma*, *cestra*, vulgò *Targia*, unde Gall: *zarge*, Ital: *zarga*, Hisp: *tarja*; & Gall: *antiquos scuta patria THIREOS vocasse, eademque bodie TARIAN Britannis dici, testatur Guill: Camdenus*; en mooglijk ook het Vlaemsche TARRYN-VOGEL, *thropis*, *thraupis*, Gall: *tarrin*, *zerin*; om de spitse bek van dit kleine groene vogeltje, niet qualijk na een cijsje gelijkende: gelijk mede voorts het A-S, *tort* / *fluxio*; als uitbrekende; en A-S, *tate* / *teot* en *teotwe* / Sax: *teet* / Angl: *tatte* / by ons † TÈRRE, † TARRE, en nu TEER, f: *pix liquida*, *pix fluida*; vloeijende of uitberstende uit den ber-

TE.

kenboom; en TÈRRE-WYN, *vinum picatum*; waer van ons † TÈRREN en TEREN, I. CL: *linere pice*; waer toe ook, om de gelijkaerdige kleverigheid, het A-S, *tero* / *gluten*, *gummi*; en ons TÈRRE, vogellijm, *viscus*, *viscum*; en † TÈR-ROEDE, *-viscatum vimen*; en mooglijk ook hier van, met den uitgang SE of SCH, het H-D, *torttschen* / Angl: *tortche* / by ons TOORTSE, TORTSE, f: *fax*, *tada*, *torris*; unde Gall: *Torche*, Ital: *torchio*, *torcia*, Hisp: *antorcha*; vermits uit harts en pik voornaemlijk toegestelt, 't en ware dit van 't Latijnsche *torris* ontleent zy geweest; dog zo 't hier behoort, past ook hier by ons TOORTSE-KRUID, m: *verbascum*, *candela regia*; *plomos*; alzo de steel tot lamppit word gebruikt. Voorts wederom in den eersten zin het M-G, *gataura* / F, *sciffura*; en met den uitgang N agterop, ons TÈRN, TARN en TORN, *sutura vestis discissa*; waer van weder ons TÈRREN, TARNEN, TÓRNNEN, I. CL: H-D, *trennen* / I. CL: *discindere suturam*; en ons AF-TÈRNNEN, I. CL: *abscindere*, *abrumpere*, *diffuere*; en M-G, *af-taurajan* en *distaurajan* / L. CL: *rumpi*; Waer op verder overdragtelijk ook toepasselijk is het A-S, *torn* / H-D, *zorn* / M, Sax: *torn* / *torne* / en ons † TÓRN, nu TOORN, m: en TOORNIGHEID, f: *ira*; als een korte dolle drift die de vrindschap, dien edelen band der menschelijke maetschappy, verbreekt, en zoo die in woeste beesten valt, ligtelijk alles van één rijt en verscheurt; hier van wederom ons *Verbum* VERTOORNEN, I. CL: H-D, *ziurnen* / I. CL: *effendere*, & *irasci*; waer mede vry nae overeenkomt, dog zonder N, het H-D, *zerren* / I. CL: *impetuose trahere*, *laniare*, & *irritare*; en by ons met den uitgang G agter TÈR, ook TÈRGEN, I. CL: *irritare*, *provocare ad iram*, *impetuose trahendo* &c; of mede in de H-D, *Dialect* ons TSARREN en SARREN, I. CL: *irritare*, *impetuose trahendo* &c; enz.

TEI

.TE.

.TE.

De Wortel- of Zaak-deelen.

TEI en TAA, &c, in 't Yfl: *toia/ taas* de/ *taahm/ IV. CL: i, lanam corpere*; in 't *Prat: eg to.*

Hier mede komt eenigzints overeen het M-G, *tahjan/ I. CL: lacerare, discerpere*; en *dis-tahjan/ I. CL: dispergere*; 't genebevestigt word in het H-D, *tacht/ M en N, elychnisus è lana tractum*. In 't Engelsch heeft men ook *tugge/ vallicare*; en om 't knijpen, het Geld: *TÉGGER, m: wmwelle*; en met het M-G komt gelijkvormig ons † *TAGGEN* en † *TÉGGEN, I. CL: disceptare, litigare*; en *TAGGER, altercator*; en 't Fransche *Tagnaret (Lat: pernes)* een soort van valken, een roofvogel; en 't balsterstaartige *TAGRYN, homo litigans*.

De Wortel- en Zaak-deelen.

† *TÉK, TIK, TAK, TUK* of *TOK*, in 't M-G, *tehan/ taitok/ tehang/ IV. CL: i, tangere, attingere*; Græc: *tau, tau, accipio, prebendo*, in *Prat: titana*; en dus ook M-G, *atthan/ IV. CL: i, attingere*; zijnde dit M-G, uit hoofde van de nabuerschap, na den Griekschcn trant verlopen; dog geregelder vind men 't nog in 't A-S, *toetan/ toc/ toren/ III. CL: 2, capere*; en 't Angl: *take/ took/ taket/ capere*; en 't Yfl: *taha/ took/ en volgens de anderen van die Class: in Prat: Part: takem/ III. CL: 2, sumere*.

Met I hebben we ons *TIK, salus punctiformis*; waer van ons *TIKKEN, I. CL: punctim tangere*; dog ons *TIK-TAKKEN, I. CL: ladere scrupis*, agt ik eigenlijk een klank nabootsend woord te zijn, ontleent van het tiktak-geluid by 't klappen met de schijven; hoewel dit *TAKKEN*, in den zin van *capere*, als by 't A-S, by 't Engl: en Yfl: genomen zijnde, niet ongevoeglijk zou konnen zinspelen op de menigvuldige opneming der schijven, daer het neerklappen op volgt. Met E, vertoont zig het H-D; *zahn/ lappa, berbaege*

nas ochinatum; by ons kliffen genaemt, om 't aenhegten aen de kleederen.

Voorts met A, ons † *TAK, salus*; waer van ons † *TAKKEN, I. CL: H-D, takhen/ zacken/ I. CL: tangere, attingere, prebendere, arripere, apprehendere, capere, figere*; en mooglijk hier toe ons *TAK, m: H-D, tak/ zakh/ M, ramus, brachium arboris*; als waer aen men grijpt en zig vast houd in 't beklimmen der boomen, en 't plukken der vrugten; of ook, waer aen men ict vast maakt; gelijk ook in 't Oud-Vlaemisch *GE-TAKEN, capere, apprehendere*; waer van weder ons † *TAKKEN, I. CL: suspendere de arbore*; en *TAKKEN, I. CL: ramos producere*; en † *TAKKEN, I. CL: ramos amputare*; en † *TAKKEN, I. CL: H-D, zakkem/ I. CL: percussere, ledere, vexare, stimulare*; en *A-S, tuccian/ I. CL: panice*; ziende mooglijk op het geesfelen of aenprikkelien met rijs-takken. Verder het Sax: en Geld: *TAKNEL*, by ons met de verlangde A, *TAKEL, m: romulcus*; als een lang touw, ergens aen gehecht, om ict anders daer aen voort-of overte halen, waer van ons *TAKELN, I. CL: alligare*; en *navem majorem scapha trahere*; en ons *UIT-TAKELN, I. CL: navem majorem trahere scapha*; en H-D, *tackelen/ I. CL: trahere famibus*; en *antackelen/ I. CL: affigere, wickere*; waer toe mede ons *TAKEL, m: rudens, funis nauticus major*; en *TAKEL, TAKELING, Angl: tachtie/ tacheling/ armamentarium, ut funes, anchora, vela*; waer van *TAKELN*, en *OP- en UIT-TAKELN* HET SCHIP, *armamentis instruere navem*; en van dit sloop-werk is ontleent, voor alle menigvuldige toebereiding van opschik, ons *TOE-TAKELN, I. CL: adornare, instruere*. Wijders kan ook, met en zonder de *terminatie S*, uit dezen tak gesproten zijn, ons *TAEK, m: en TAKS, f: pensum*; als 't gene ymand op zig genomen heeft, of 't gene hy gehonden is binnen een gezette tijdstaende; en † *TAEK, sloop, poculum majus*; als een gezette drinkmaet van een werkman voor yder dag: en overdragtelijk mede † *TAKSE, f: tributum, taxatio*; als iets dat ymand oplegt word te doen of zijnentwegen te laten doen of betalen; waer uit wederom het

V V V V 2

Walfsch-

T E .

Walsch-staertige TAKSEREN, TAXEREN, I. CL: *taxare, tributum vel pretium imponere*; waer mede het Latijnsche *taxare* overeenkomt, dat ook, beneffens het Latijnsche *tango, tetigi, tactum*, en 't gemelde Grieksche *ταξω, τετανα* voor van ouds gelijkstammig met het M-G, A-S, Yñ: en 't Onze kan aengemerkt worden.

Dog met O of U vertoonen zig het genoemde A-S, tucclan / I. CL: *punire*; en ons † TUK, † TOK, *m: tactus, ictus, pulsus frontis*; waer van ons † TOKKEN, † TUKKEN, I. CL: Angl: *toucher / tangere, icere*; unde Gall: *Toucher*, Ital: *toccare*, Hisp: *tocar*; gelijk ook wederom van 't Fransche *toucher* door 't Walsche Kanael tot ons is gekomen ons TOETSE, *f: attachus*; & *tr: coticula, lydius lapis*, Germ: *tugstein* / Gall: *pietre de touche*, Ital: *pietra del tocco*, Hisp: *toque*, Angl: *toucher-stone*; en ons TOETSEN, I. CL: *tangere, atrectare, tentare*, & *explorare coticula argenti aurive bonitatem*; verder ons TUK-NOETEN, I. CL: *impetere nucem*; of ook in den voorgemelden zin van *captare*, het Vrijsche, Sax: en Geld: TOKKEN, I. CL: H-D, *zukken* / I. CL: *aenlokken, allicere, pellicere*; en, ziende op het speelwijzige aenraken en tikken, ons TOKKEN, † TOKEN, † TOKELLEN, en TOKKELEN, TUKKELEN, I. CL: *ludere, ex joco tangere, trudere*; waer toe mede TUK-AGTIG, *petulcus*; maer ook oulinks in harder zin † TOKEN, I. CL: en TIKKE- TOKKE- en TUKKE-BOLLEN, I. CL: *trudere capitibus, arietari*; ontleent van 't speel-stooten der bokken en geiten; en 't Frijsche TUKKELE, *ys-kegel, stiria*; als hard in de aenstooting, of anders, vermits door aenraking blijvende hangen; Maer insgelijks overdragtelijk, in den zin van ymand tevangen en verstrikken, het oude † TUK, H-D, *tuk / fallacia*, *fraus, insidia, machinatio*; waer toe ons † TUK-REIZE, *f: aggressio fraudulenta, excursio*; en † TUK-AGTIG, *fallax, & fraudulentus*.

T E .

De Wortel- of Zaek-deelen.

TÉL en TAL, of TAEL, in het F-TH, *zellan / zalta* of *zalda / gizelit* / V. CL: *vocare*; *numerare, computare*; en *zellan* / V. CL: *argumentare*; en *ax-zellan* / V. CL: *numerare*; *bi-zellan* / V. CL: *computare, deputare*; en *AL: he-zellan* / V. CL: *computare*. Yñ: *tel / numero*; in *Prat: talde* / en in *Prat: Part: volgens de anderen van die Class: tallenn. IV. CL: 1.* Deze beide *Classes* zijn vermengfels van Gelijk- en Ongelijk-vloeiende *Verba's*, gelijk ook de verandering van de *vocael* in 't *Prat: de oude Ongelijkvloeiendheid* te kennen geeft; en, schoon 't eerste beloop daer van verloren is, egter hebben we hier in berigt genoeg voor onze Wortel-deelen TEL en TAL of TAEL.

Hier toe, uit TEL, *f: numeratio, numerus*; ons TÉLLEN, I. CL: ook oul: † TALEN, I. CL: H-D, *zellen* / I. CL: A-S, *zellan* / I. CL: *numerare*; en A-S, *tellan* / I. CL: *deputare, estimare, applicare*; en wederom met A, ons TAL, *n: en GETAL, n: Yñ: tal / N, H-D, zahl / F. numerus*; en OVERTAL, *n: numerus superfluus*; en Brab: OVERTALLIG, OVERTÉLLIG, by ons OVERTÓLLIG, *superfluus, supervacaneus*; welke O, by ons nog een overblijffel schijnt van het oud-verlorene *Prater: even gelijk het volgende Yñ: tolungur* en ons TOLK; op welken voet ons TÓL, *m: & f: H-D, zoll / A-S, toll / Angl: tole / vestigal, tributum*, Græc: *τέλος*, (waer van ons TÓLLEN, VERTÓLLEN, I. CL: *pendere vestigal*, en TÓLLENAER, *publicanus*, en TOL-HUIS, *telonium*) om het toe-tellen van 't geld, mede alhier toepasselijk komt. Voorts wederom met A, ons TALHOUT, *n: talea*; als hout, dat by 't getal verkogt word; en TAL-SCHRIFT, *n: versus chronographicus*; waer by door eenige uitgekopte hoofd-letters, na de Romeinsche talorde, een zeker begeert jaergetal word aengewezen. En met de verlangde A, ons TAEL, TALE, *f: Angl: talke / lingua, oratio, loquela, idioma*; uit den ouden zin van *vocare* ontleent, als behelzende yder dings benaming en uitspraak: zoo mede TAEL EN

AND-

TE.

ANDWOORD, *interrogatio* & *responsio*; en ons † TALEN, I. CL: A-S, *tellan* / I. CL: Yñ: *tala* / I. CL: Angl: *tel* / *loqui, dicere*; ons VERTALEN, I. CL: *interpretari*; en † WEDERTALEN, I. CL: *respondere*, & *contradicere*; waer toe onze spreekwijze van ERGENS NA TALEN, I. CL: *inquirere, loqui de aliqua re*, & *aspirare aliquid*; en † OOGEN-TALE, *palpebra, gena*; als taelmannen van de driit-veranderingen, voornamelijk by 't vergrammen en by 't lief-lonken; en A-S, *talu* / *fabula*; en *talan* / *talian* / I. CL: *astimare, reputare*, & *ostendere*; en *tale* / *testimonium*, & *quarela*; gelijk mede ons TAE-LMAN, *olim Orator, Advocatus, Patronus*; & *nunc interpres*; en Yñ: *tolungur* / *loquax, disertus*; welke ō zig mede vertoont, dog met K agterop, in ons TÓLK (ook VERTALER) *Interpres*, Germ: *tol-metscher*; waer van ons TOLKEN, VERTOLKEN, I. CL: H-D, *tolmetschen* / I. CL: *interpretari*. Wederom met E in den zin van *tellen*, ons † TÊL, *f: & m: incessus ad numerum*; en TÊLLE, † TÊLDE, Sax: *teldet* / H-D, *zeltmet* / *equus tolutarius*; als op een tel-tred na de maer gaende; waer van † TÊLLEN, † TÊLDEN, I. CL: *tolluim incedere, ad numerum colligere unguis*; voorts ons *reflectivum* ZIG VERTÊLLEN, I. CL: *errare in numero*. Maer, in den zin van *noemen, spreken, en in orde schikken*, ook ons VERTÊLLEN, en in 't Oud-Vlaemsch † TÊLLEN, en † VERTALEN, I. CL: A-S, *tellan* / I. CL: *narrare, eloqui, efferre*; als de nette orde en schikking der dingen verhalende: en op de schikking in tal-ordens past het F-TH, *gezeldo* / *chori castrorum*; en *zelt-scara* / *tentoria*; en 't H-D, *zelt* / Sax: *telte* / en by ons † TÊLDE, † GETÊLDE, *n: tentorium*. Dog wederom met A, in den zin van *rekenen, zoe-rekenen en toetellen*, even als 't bovenge-noemde † TALEN, *numerare*; ons BETALEN, I. CL: *solvere debitum, satisfacere, adnumerare pecuniam*. En, dewijl het rekenen van ouds wat zeldsaems, en by de meeste menschen een moeilijk en lankwijlig werk was, zo kan, met de agterlating van den uitgang M, ook hier uit ontleent zijn ons TALM, *m: & f: homo prolixè, & fastidiosè ratiocinans, absque conclusione argumentans*; waer by de zin van 't F-TH, *zellan* / *argu-*

mentare, toepasselijk komt; en van TALM, komt TALMEN, I. CL: *prolixè argumentari, fastidiosè rationes computare, sine conclusione deliberare*.

De Wortel-of Zaek-deelen.

TÊM, TAM en TAEM, &c, in 't Yñ: *temia* / *tainde* / *tainem* / IV. CL: 1, *domare* (Græc: *δαμν*); zijnde van die verloopenne *Classis*, wiens *terminatie em* / in *Præt: Part:*, benevens de vocaelwisseling van e in a / de oude Ongelijkvloeiendheid aenwijst, terwijl uit de *terminatie de* / in 't *Præter*: het verloop blijkt: Egter zijn hier uit genoeg te herstellen onze Wortel-of Zaek-deelen TÊM of TEEM, en TAM of TAEM.

Gelijk dan ook hier van ons *Adject: TAM* ook † TÊM, A-S, *tam* / H-D, *zam* / *cicur, mansuetus, domitus*; waer van ons † TAMMEN, nu TÊMMEN, I. CL: M-G, *tamjan* / *gatamjan* / I. CL: F-TH, *gizeman* / I. CL: A-S, *temian* / *teminan* / I. CL: Angl: *tame* / *domare*. Maer ook oul: † TAEM, *mansuetus, cicur*; waer van ons † TAMEN, nu BETAMEN, I. CL: H-D, *ziemen* / I. CL: *decere, convenire*; en † TAMIG, nu TAMELYK, BETAMELYK, *decens, conveniens, temperans, & temperatus*; nu geld ons TAMELYK meestentijd voor *by nae zo als 's beboort, dog niet ten allervolste, of zoo niet, dat m'er over roemen mag*. Wijders dunkt my, dat mede uit dezen stam kan gesproten zijn ons TEMEN, I. CL: *nimia mansuetudine, nimis prolixè verba proferre*; als al te tam van uitspraek; en uit den H-D, *Dialect* (die 3 tegen onze T voert, en die uitspreekt als wy de TS), ook TSAMMELEN, of *Euphon: SAMMELEN, SÊMMELEN*, I. CL: *cunctari, morari, segnius tractare negotium*.

TRL.

De Wortel-deelen.

TRIMP of TRÊMP, TRAMP of TROMP of TRUMP, in 't M-G, *anacrimpan* / *ana-tramp* / *ana-trumpang* / II. CL: 2, *irruere in aliquem*. Dit word *Luc: V. 1,*

TRI.

gebruikt voor het sterk komen aanblijven of overreden der schare om het woord Gods te hooren uit den mond van onzen Heiland: in 't Deensch heeft men trämpe / *incedere cum quadam suppositione pedum*. By ons hebben we mede in den zin van treden, trappelen, ons TRÉMPEN, TRAMPEN en TRAMPELEN, I. CL: *pedibus proculcare*. En met eene uitlating van de P vertoont zig ook hier toe het Vrietsche TRAME, spörte, *climacter, gradus scale*. Wijders, zoo men de D voor de T mogte nemen, 't gene onder Ons niet ligtelijk plaess vind, men zoude ons DRÉMPEL, DRUMPEL, *limen*, als ziende op de optrede aen den ingang van 't huis, mede by dezen stam mogen voegen; dog nu dunkt my dat dit ruim zo eigen komt by het vorige Wortel-deel DRYM, in deze Proeve.

T W I.

De Wortel-deelen.

TWYG, TWY, TWÉE en TWAE, enz: in het A-S, *twigan* of *twigan* / in *Prater*: *twag* (*twag* / *twa* of *twor*) / en in *Prat*: *Part*: *twigen* / *getwigen* / III. CL: I, in *dubio esse, bipartitum, separatim esse*; & *litigare*; 't gene in onze *Dialect* beantwoord word met † TWYGEN of † TWYÉN, † TWÉEG (of † TWÉE, † TWEI, † TWEE), † GETWÉGEN, II. CL: I.

Tot TWYG of TWY, het Wortel-deel van 't *Præfens* of den *Infin*., ons † TWY, A-S, *twot* / *twig* / *twes* / *twop* / en M-G, *twain* / *duo, duplex*; en A-S, *twowa* / *bis*; *twop-sproce* / *bilinguis*; *twig-sprec* / *equivocatio*; en *twop-ræde* / *divisus*; en *twes* / *dubium*; waer van A-S, *twegon* / I. CL: *dubitare*; F-TH, *zwehon* / *zwehon* / I. CL: *dubitare*; en A-S, *twig* / *twigga* / by ons TWYG, *f: ramus, virga, vimen, virgultum, palme*; als uit-scheuten daer de tak zig in tweeën verspreid, waer van ons TWYGEN, I. CL: *plantare, inferere vimina, inoculare, pangere*; en † TWYGER, *frutex*. En, met den uitgang N, agter TWY, TWI, het Oud-Frietsche *twon* / *duo*; het A-S, *getwin* / ge-

T W I.

twonde / *bini*; *gemelli*; en F-TH, *zwinde* / *gemelli*; en ons TWYN, A-S, *twonne* / *twon* / Angl: *twine* / Yl: *twinne* / M, *filum duplex, retortum, vulgò duplarium*; om 't verduubeld indraijen van 't garen; waer van ons TWYNE, I. CL: A-S, *twinan* / I. CL: *duplicare, conduplicare fila*; en ONTTWYNE, I. CL: *retexere, etexere*; gelijk ook A-S, *twoon* / *twyn* / *dubium*; waer van 't A-S, *twoman* / *twonian* / *twinnigan* en *twonian* / I. CL: *dubitare*; waer voor by ons met F, TWYFEL, *m: & f: dubium*, H-D, *zweiffel* / M, waer van ons TWYFELEN, I. CL: H-D, *zweiffeln* / I. CL: F-TH, *zweiflan* / I. CL: *dubitare*; AL: *zuitbal* / *zuitbalung* / *dubitatio*; als tusschen tweeën staende; en A-S, *twiflung* / *diverticulum*; en ons VERTWYFELEN, I. CL: *desperare, oberrare, prorsus delirare; & infatuare, incantare, & pellicere*; en uit het *Prater*: het Vla: VERTWEEBELEN, I. CL: *blanditiis fallere, pellicere*; gelijk ook 't Vla: TWEEFELEN, I. CL: *blandiri, delinire*. Voorts, met de ingekorte I, ons TWINTIG, † TWYNTIG, A-S, *twintig* / *twontig* / *viginti*; voor tweemaal tien, zijnde de *terminatie* TIG by elke tiental, waer van breeder te zien is, by ons TYG, in de I. Proeve. En, met ST agteraan, ons † TWIST, Angl: *twyft* / *filum duplex, retortum*; by ons nu TWYN, als hier boven gemeld, en daer van † TWISTEN, I. CL: *wijnen, contorquere fila, duplicare*; als mede † TWIST DER BOOMEN, *ramalia, rami abscissi*, hier boven TWYG genaemt; en nu nog TWIST, *m: & f: dissidium, discordia*; als een verdeeltheit; waer van TWISTEN, I. CL: *litigare*; Voeg hier by ons † TWISSCHEN, nu *Euphon*: TUSCHEN, AL: *zwischen* / H-D, *zwischen* / Sax: *twischen* / A-S, *betwux* / *betweor* / *betux* / *betwun* / *betwif* / *betwi* / Angl: *betwixt* / *between* / *inter, inter duo, in medio duorum*; en AL: *zwischen* / *bini*.

Tot het *Prater*: met EI, ÉE of E, of op de A-Sakon: wijze met A, het M-G, *twa* / *twa* / A-S, *twa* / *tua* / *twes* / *twop* en *twegen* / F-TH, en AL: *zwei* / *zwei* / *zua* / *zweio* / *zwo* / *zwein* / H-D, *zwey* / *zwo* / *zween* / Yl: *twet* / en ons TWÉE, en oul: † TWAE, † TWEI, en na de Vrietsche *Dialect* TWIE, *duo, bini*; waer van ons TWEEDE, *se-*

TWI.

secundus; A-S, *tweede* / *partes binæ*; en ons † **TWEËN**, I. CL: *discrepare*; en † **GE-TWEËDE** of † **GEIWEËDT**- of † **TWIET-BROEDER**, *frater ex uno parvum*; nu genaemt halve-broeder: en A-S, *tweeman* / I. CL: *separare*; en *tweemth* / *discordia*; en ons **TWËE-DRACHT**, *f*: **TWËE-SPALT**, *f*: *dissidium*; en † **TWËE-LICHT**, † **TWIE-LICHT**, A-S, *tweone-lecht* / Angl: *twæ-lichte* / *lux dubia*, *crepusculum*; en ons **TWËE-LING**, *gemellus*; en **TWËEMAEL**, **TWËES**, *bis*; en **TWËE-BLAD**, *bifolium*, *gramen parnassi*; **TWËE-BAK**, *m*: *panis nauticus*, *bis coctus*; Gall: *biscuit*; en *contr*: Friſ: **TWËENTER-DIER**, **TWINTER-DIER**, A-S, *twap-twintred* / *animal binum*; een beest van twee winters of twee jaren oud, alzo de Noordelingen en Oud-Duitschen by de Winters den ouderdom

TWI.

en de jaren telden. Voorts † **TWËE**, **TWËERN**, **TWËRN**, *filum duplex*; waer van † **TWËINEN**, **TWËËRNEN**, **TWËRNEN**, I. CL: *duplicare fila*; en ons † **TWËEPEL**, *dubium*; en † **TWËENTIG**, † **TWËËNTIG**, nu by ons **TWINTIG**, M-G, *twaintig* / A-S, *twentig* / *twēontig* / AL: *zweintzig* / H-D, *zwentzig* / Angl: *twentpe* / *viginti*. Als mede † **TWËE-LIF**, † **TWAE-LIF**, † **TWËËLF**, nu **TWAE-LF**, M-G, *twalif* / *twalib* / AL: en F-TH, *zwelif* / *zuelif* / H-D, *zwolff* / A-S, *twelff* / Angl: *twelbe* / *duodecim*; als twee over of boven het eerste Tiental; van welke *terminatio* **LIF** breeder te zien is by **BLYV**, in de I. Proeve. Nog ook met A, ons † **TWANTE-LEN**, I. CL: *dubitare*, *fluctuare animo*; en met **ËË** het VIa: **TWËEFELEN**, I. CL: *blandiri*, *delinire*; &c: hier voor reeds vermeld.

1718²/₂₂

V.

VE.

De Wortel- of Zaek-deelen.

VEEG, VAG of VAEG, by 't F-TH, *gi-fehan* en *gifehan* / *gifah* / *gifehan* / III. CL: 1, *letari*, *gaudere*; A-S, *fegan* en *fagan* / *fah* en *fah* / *fagen* en *gifehan* / III. CL: 3, *pangere*, & *letari*; 't welk in onze *Dialect* maekt † **VEGEN**, † **VAG** of † **VAEG**, † **GEVEGEN**, III. CL: 1.

Hier toe het Yl: *feigen* / *letatus*; en *feigne* / *fagne* / *letus*, *a*, *um*; A-S, *fagen* / *letus*; M-G, *salheds* en *salheid* / *gaudium*; en *contr*: A-S, *fean* / *gandia*; en 't afgeleide A-S, *fagan* / *fagnian* / I. CL: M-G, *fagnion* / I. CL: 3, *gaudere*; Ki: *fagna* / *letari*; en Yl: *fagnadur* en *fagnadur* / *letitia*,

VE.

gaudium; en A-S, *fagnung* / *exultatio*; en *fagnisse* / *jubilatio*; M-G, *mith-fagnion* / I. CL: 3, *congratulari*. Dog het ſchijnt my toe, dat met die vrolijkheid eene zulke gemeent word, die uit het fraeje en 't vriendelijke, het ſchoone, 't nutte en het betamelijke, 't veranderlijke en 't welgemaekte geboren word, volgens het A-S, *fagnian* / *fagnian* / I. CL: *blandiri*; *fagnisse* / *ornamentum*; en *fag* / *variabilis*; waer van 't A-S, *fagan* / I. CL: *variare*; het Vlaemſche **VËV**, *vegetus* & *vigen*; en ons † **VAEG**, *vigor*; en 't M-G, *fulla-fahian* / I. CL: *satisfacere*; en met den uitgang **ER**, ons † **VAGER**, † **VEGER**, *m*: *homo ad quidvis faciendum apertus* & *promptus*; en M-G, *fagt* / Angl: *falt* / *idoneus*, *utilis*, *appositus*, *apertus*; en M-G, *unfalt* / *ingratus*; A-S, *foget* / *foget* / *foget* / *foget* / en *contr*: *foet* / *puſcher*, *ſpectioſus*; en Yl:

VE.

Yfl: *fagur* / *føgar* / *fagett* / *amœnus*, *a*, *um*; en *segurd* / *amœnitas*; en F-TH, *fagari* / *fagatnessi* / F, *claritas*, *gloria*; waer van het A-S, *afægrian* / *gefægrian* / I. CL: *ornare*, *perpolire*; en 't M-G, *ga-fahrjan* / I. CL: *consummare*; waer op mede past het M-G, *faithwoug* / *mundus*; om de schoon- te, heerlijkheid, verandering, en aenvallig- heid van dit wonderlijk gefchapene wereld- geftel; door welken naem het nog vollediger afgebeeld word, dan door 't Latijnsche *mun- dus*, als men 't van *mundare* (reinen) afleid. Gelijk ook op de aenminnelijke zuiverheid en reinheid, in eenigen der gemelde takken uitgedrukt, zijn opzigt heeft ons hier van af- komstige VEEG en VAEG, waer van ons VEGEN, † VAGEN, I. CL: H-D, *fegen* / I. CL: *mundare*, *purgare*; & *speciatim* *Ver- rere ornandi gratia*; en VEGER, † VAGER, *m*: *purgator*, & *expiator*; en VAGEVIER, *purgatorium*, *ignis purgatorius*; enz.

Wijders, in het vorenstaende Yfl: *føgun- dur* / *gaudium*, *letitia*, en Yfl: *føgar* / *amœ- na*, hebben we ook hier een teeken, dat het oud-verlorene *Præteris*: mede weleer een O of OE gevoert heeft; waerom uit de boven- gemelde betekenissen van 't aengename, wel- voeglijke en bequame, met regt kan ontleent geweest zijn ons VOEGE, VOEG, *f*: *decentia*, *opportunitas*, *commoditas*; en † VOEGE, *dis- positio*, *similitudo*, *modus*, *ratio*, *ritus*, *mos*; It: *foggia*; waer van onze spreekwijze IN DE- ZER VOEGE, *hoc modo*, *hac ratione*; *hoc pac- to*, *hoc casu*; Voorts ons VOEGE, VOEG, *f*: A-S, *fog* / *junctio*, *conjunctio*, *junctura*, *compages*; en A-S, *fegting* / *compositio*; ge- lijk ook 't A-S, *fogeta* / *procus*; *foeta* / *so- tius*; *foeteld* / *cognata*; waer van verder ons VOEGEN, † GEVOEGEN, I. CL: H-D, *fün- gen* / I. CL: *decere*, *convenire*, *decorum esse*; *aptare*, *accommodare*, *applicare*; *jungere*, *componere*, *disponere*, *committere*; F-TH, *bougan* / *bogan* / I. CL: *jungere*, *conjungere*; ons VERVOEGEN, I. CL: *accommodare*, *applica- re*; ZIG VERVOEGEN, I. CL: *adire*, *adjungere se*; en ons GEVOEG, *n*: *commoditas*, *commodum*; & *tr*: *exoneratio alvi*; en GEVOEGLYK, *com- modus*, *aptus*, *opportunus*; en 't WELVOEG- LYK EIGEN, *n*: *decorum*, & *intrinsicarum harmonica dispositio*; gelijk men ook in een

VE.

scherper Walsche *Dialect* by Kiliaen vind FORKEN en FOKKËREN, I. CL: *accommoda- re*, *aptare*, *decere*, & *convenire*; van wel- ken we ook by ons FUIK, in deze II. Pr. iets gemeld hebben. Edog, uit dit voornoem- de VOEGEN schijnt verder gesproken te zijn ons † VOEGED, † VOGED, † VOEGD, nu *contr*: VOOGD en † VOGT, *m*: Sax: *voget* / AL: *vogt* / *voget* / *curator*, *prator*, *tutor*, *educator*, *nutritor*; als die 't behoorlijke en gevoeglijke verzorgt en bestiert: de Middell- eeuwsche Latynisten hebben dit VOGED ook met *Advocatus* vertaelt, ik gisse dewijl dat woord en de bediening niet qualijk daer na gelijken; ondertusschen hier van verder ons VOOGDYE, † VOGDYE, *f*: H-D, *vogthep* / F, *tutela*, & *olim praefectura*, *jurisdictio*, Græc: *βονδεία*; en † VOOGD-DING, † VOGT- DING, † VOGT-GENACHTE, en † VOGT-DAG, *judicium Comitum à Pratore agi solitum*, *certis anni temporibus*; *dies comitalis*; waer van verder ons † BEVOOGDEN, nu BEVOEGDEN, I. CL: *tutorem pupillo constituerè*; & *tutari pupillum*; en † VOGTEN, † VOOGDEN, I. CL: *gubernare*, *tueri*, *curare*, & *educa- re*, *fovere*, *nutrire*; en gelijk als † VOGT- DING, *judicium*, zo vind men ook by eenige oude boeken (volgens Kiliaen) † VOGTNIS- SE, † VOGNISSE, waer voor nu *Euphonicè* VONNISSE, *f*: *judicium*, *sententia*; gelijk ook † VOGTNISSER, *judex*; waer van † VOGT- NISSEN, nu VONNISSEN, I. CL: *judicare*; hoewel 't andersints uit de gedaente ook twijf- felachtig schijnt, of ons VONNISSEN niet voor VONDNISSEN van VINDEN afquame, gelijk we by ons Wortel-deel VIND ver- meld hebben. Nog ook past niet qualijk by dit VOEGEN, het Brab: VOEGT, VOEGTIG, by Ons VOGT, VOGTIG en † VUGT, † VUECHT, A-S, *fuht* / *fuhtend* / H-D, *feucht* / Sax: *foucht* / *humidus*, waer van 't Brab: BEVOEGTIGEN, by Ons BEVOGTIGEN, I. CL: F-TH, *fuhtan* / I. CL: *humectare*; vermits de vogte vloeibare deelen zig onder- ling aeneen-, overal omheen- of tusschenin-, en teffens tegen alles aenvoegen.

Maer, door een *Euphoniche* verwande- ling van GEL of GL in YL (zie onze V. *Dialect* regel wegens de EY of EI, en onze *Grondst. I. Verband*: §. XXIII) zou, mijns be-

VE.

bedunkens, in plaats van † VAGEL, † VEGEL, † VEEGL, † VÉGL, ook hier uit gesproten kunnen zijn ons VEIL, VEILIG, *suavis, pervius, securus*; als ziende op een weg die wegens struikroovers schoon-gevaegt is; waer van weder ons VEILIGEN, I. CL: *securum reddere, secura reddere itinera*; gelijk ook, vermits de verkoopbare dingen gewoonlijk schoon en reinlijk opgeschikt worden voorgebracht, ons VEIL, † VEËL, *venalis*, H-D, *feil*; waer van weder VEILEN, † VEËLEN, I. CL: *vennum exponere*; en daer toe ons VEILE, VEIL, *f: & n:* en † VEELE, † VAELE, *hedera, herba venale vinum indicans*; dewijl de houtene kroesjes, uit de wortels van dezen klim-op gemaakt, gebruikt worden tot aanwijzing of de wijn te waterig of met water vervalscht zy of niet, alzo het water door dat kroesje heen zijpert, terwijl de wijn in 't zelve staen blijft

VLA.

De Wortel-of Zaak-deelen.

VLAE of VLAED, of VLAEG, en VLOE of VLOO &c, in het Yl: *flaa* (voor *flaga*)/ *flou* / *steigern* / III. CL: 2, *cutem detrabere*; waer tegen, by Onsvoormaels, en in 't Vlaemsch † VLADEN, † VLAGEN, *contr:* † VLAEN, in *Prater:* † VLOED of † VLOEG, in *Prat: Part:* † GEVLADEN of † GEVLAGEN, III. CL: 3, *deglubere, pellem detrabere, excoriare*. Dit *Verbum* in *Infim:* vind men nog in *Kiliaens Dictionar:*, gelijk ook het *Prater: Part:*, met een Vlaemsche *Dialect*, die by deze soort de E in stee van de A neemt, GEVLEGEN, *excoriatus, deglubitus*; en A-S, *flean* / *Angl: to flea / excoriare*; A-S, *be-flean / decorticare*; dog dit af-villen of af-schillen schijnt my voornamelijk te zien op het gene door slaen en beuken, als by 't vlas-breken en dorschen, geschied; waer op dan ook past het A-S, *geflogen / percussus*; zo dat dit A-S, *flean* voor *flegan* mede onder de Ongelijkvloeienden zoude behooren; gelijk ook het AL: *flagan / percutere*; als blijkt by de 3 *perf: sing: Imperf: Subjunct:* by *Ozfrid ver nan thame fluagt / quisnam cum nunc per-*
II. Deel.

VLA.

cafferit; zie *Junii Glossarium Gothic: in Appendixe p: 424*, by *fastokun*.

Tot het Wortel-deel met A schijnt my betrekkelijk, vooreerst het Brab: VLAEDE, VLAEYE, VLAE, *f:* pannekoek H-D, *fladen* / *Sax: flade / placenta, scriblita, libum artolaganum, & panis testaceus*, Gall: *flan*; als of het zeide, een struifgebak of pannekoek zo dun als een afgeschild vel of vlies; zijnde by ons ook in gebruik een kooksel of gebak van eijeren en melk tot een stevig stremfel gewelt, en met kanceel en suiker overstrooit, VLADE, VLAE genaemt: waer van weder het Brab: VLADEN, en ons VLEIDEN, VLEYEN, I. CL: en VLEI-BAERDEN, I. CL: AL: *flegan* / I. CL: *adulari*; als ymand met zoetigheid of wat aengenaems believende, even als ons spreekwoord van *ymawd bonig om den mond te smeeren*; ten andere het H-D, *flachs* / *M. Sax: flasz. A-S, fleax / flex* / *Angl: flare* / en ons † VLACHS, nu VLASCH en VLAS, *n: linum*; vermits dit heestergewas te broeijen gelegd word, om 'er de huid-vellekens gemakkelijk af te schillen door beuken en hekelen by den Vriesch ook VLAKEN genaemt, om aldus de taeije pees-draden van dit lang-dradige kruid daer zuiver van afgescheiden te krijgen: hoewel dit VLAKEN ook tot ons VLAK SLAEN betrekkelijk schijnt: waer van verder het Vlaemsche en Ons VLASCH-BEUKEN, I. CL: *demulcere linum, & tr: blandiri, demulcere caput*; welke overdrachtelijke zin met het evengemelde VLADEN, VLEIDEN, groote gemeenschap heeft.

En, met E, in den zin van *slaen*, ook hiet toe ons VLEGEL, *m: AL: flegel* / *H-D, flegel* / *M, flagellum frumentarium*; gelijk ook door dit vlegel-kloppen het graen uit zijne bolster- of hulze-vellen gescheiden word; waer van ons VLEGELLEN, I. CL: *flagello triturare*; gelijk ook wederom uit den zin van *slaen*, met A, ons VLAEG, *f: ictus; repentina & praecipua procella, tempestas*: en mogelijk ook VLAG, *f: aplustrum, vexillum navale*; om 't gedurig wapperen en slaen, of vermits by windvlagen de meeste floddering makende.

Dog met O of OE, als by 't *Prat:* mogelijk ons VLOEG, *f: stric, striges, canaliculi*;
XIII als

VLA.

als of men zeide, Huidstrepen of striemen, even gelijk by de geslagene of afgestroopte dingen; waer van ook de spreekwijze van MET DE VLOEG, *striatu conveniens*. Maer met den uitgang M, komt wederom in den vollen en eersten zin van *afschillen* het Sax: en Geld: VLOME, *f: squama piscis*; als welke men afschraept of 't vel afstroopt; waer van wederom VLOMEN, I. CL: *desquamare piscem*. En wederom zonder M vertoont zig gelijkvormig aen 't *Prater*: ons VLOO, VLOOY, *f: H-D, sloh en sloch / M. A-S, flea / fleah / sloh en flie / Ysl: floo / F. pullex*; waer van ons VLOYEN, I. CL: H-D, *slöhén* / I. CL: *captare pulices*: maer de zin van *slaen*, nog *villen* of *onschillen*, weet ik op deze benaming niet thuis te brengen; waerom ze my nog beter dunkt te komen by ons VLIED, in de I. Proeve verhandelt: En ons VLOYEN, I. CL: (*scrinium sive marsupium alicujus compilare; exenterare marsupium, manticulari*) is wel nader met dien zin overeen te brengen, als of by gelijkenis, de huid of de beurs zelf van den buit of 't ingewand wierd afgetrokken: dog ook dit komt nog vry wat gewrongen, gelijk ook onze spreekwijze van *iemand de beurs luizen*, 't gene 't zelfde beteekent, te kennen geeft, dat die zeg-wijzen van de huis en vloot ontleent zijn, even als of de zinspelinge zag op ymand, die, onder den dekmantel van eenen ander eene luis of vloot van 't kleed af te halen, ondertusschen hem het geld uit de beurze ligte: waerom ik nog voor 't naeste dit VLOYEN voor een Overdragt van het eerstgenoemde VLOYEN, *venari pulices*; zou aenzien.

VLE.

De Wortel-of Zaek-deelen.

VLEEK en VLOEK, &c, in 't M-G, *stehan / saifloh / stehang* / IV. CL: 1, *lugere, plangere*; zijnde van die *Classis*, die uit nabuerschchap tusschen de M-Gothen en Grieken, een voorzetsel, na 't gebruik van de laetsten, in *Prater*: aengenomen heeft, en van onzer aller Duitschen aerd hier in is afgeweken; egter zijn de Wortel- of Zaek-deelen VLEEK en VLOEK hier uit nog op te maken.

VLE.

De zin vervat eigentlijk, mijnes agtens, het oude Heidensche, Joodsche, en nog by de Turken en andere Asiaten in gebruik zijnde, beweenen en misbaer maken by de dooden; schreeuwende, razende, vloekende, scheurende zig de kleederen van 't lijf, en trekken- de zig de hairen by vlokken uit het hoofd: waer op mede past het Ysl: *stph / lacera vestis*; en op het qualijk spreken en tieren tegens de ziekten of vyauden, die middel-oorzaeken van de dood waren, schijnt te zien ons VLOEK, *m: F-TH, fluoch / fluogen fluogh / M. H-D, stuch / M. maledictio, execratio*; waer van ons VLOEKEN, I. CL: F-TH, *fluochon / fluoh- jon* / I. CL: AL: *fluahhan* / I. CL: H-D, *stuchen* / I. CL: *imprecari, execrari*; en VERVLOEKEN, I. CL: *detestari, abominari*: en, op het uittrekken van het hair ziet mogelijk, ons VLÓK, FLÓK en LÓKKE, *f: H-D, flock* / Angl: *stocce / foccus*, Gall: *flocq, floquet*, Ital: *fiocco*, en VLÓKKE, *tomentum*; A-S, *stoh / fragmen*; als een afgescheurt stuk; en VLÓK-WOLLE, *lanugo*; als by vlokken in één-groeiende; en VLÓK-HAER, *lanugo, tenera lanugo*; beneffens het daer van afgeleide VLÓKKEN, I. CL: *ningere*, Ital: *fiocare*; als in de gedaente van wol-vlokjes nedervallende; en VLÓKKERD, *homo fluxus, ignavus, languidus, desloccatus*: Dog van dit VLORKE zie ook by LUIK, in de I. Pr.

Van een ander VLEEK, zie by VLIEG, in de I. Proeve.

De Wortel-of Zaek-deelen.

VLET en VLAT, &c, in 't Ysl: *stet / statte / stattu* / IV. CL: 1, *explano, exentzero*; zijnde van een verloopene *Classis*, waer uit nogtans te herstellen zijn ons VLET en VLAT. De eerste grondbeteekenis schijnt my te zijn, iets vlak en plat maken, *planum reddere, explanare*; en daer van overdragtelijk die van ontweijen, *exenterare*; om dat het uitnemen der ingewanden den buik van den visch doet invallen en plat worden, met gelijk regt van zinspelinge als de Latijnsche spreekwijze van *exenterare marsupium*.

Op den eersten zin dan, zo 't my toefschijnt, ons oude † VLAET, *appendix domus*; als een uit-

VLE.

uitspek met een plat dek, en ons † ONVLATIO, rouw, oneffen, onrein, *obscævus, sordidus, impurus*; en † ONVLAET, *m: obscœnitas; excrementum*; & *homo impurus, nequam*; gelijk ook hier toe, mits onder een *Alleman: Dialect* van P voor V of F, past ons PLAT, ook oul: † PLÉT, Angl: *flat* / Yñ: *statur* / *planus*, unde Gall: *plat*, Ital: *piatto*; en ons PLATE, *f: A-S, plating* / H-D, *blat en platte* / F, *lamina*; en PLATE, bank in zee, *pulvinus, vadosa loca maris*; om de vlakke hoogte, in tegenstelling van de klippen; en † PLATE, *planca*; en PLATTE BEURZE, *cramena vacua, marsupium exenteratum*; PLATTE KRUIN, *vertex rufus*; PLATTE PEER, *pyrum fracidum*; als die men met den vinger plat kan duuwen; PLAT-BROEK, *eunuchus*; PLATLUIJ, *pediculus inguinalis*, Ital: *piattole, a planitie corporis*; en PLAT-UIT, *planè, & apertè*; en PLAT, *n: contignatio plana culmini domus superinstructa*; en met een balfertstaert ons PLATÉEL, *n: H-D, blatten en platten* / *patina*, unde Gall: *plat*, Ital: *piato, & piatello*; en PLATTYS, PLADDYS, *f: Fla: PLATE, passer, piscis planus, vulgò Platusa*; en PLATTYN, *calceus ligneus, calopodium*, Gall: *patin*, Angl: *pate*; als waer mede men den grond vlak en plat treed; en PLATTY-WACHTER, *leno*; om 't oppassen. Wijders, ook met E, van † PLÉT, *planum*; ons PLÉT-TEN, I. CL: *planum facere, contundere, comprimere, & conculcare*; en PLÉTTEREN, VERPLÉTTEREN, I. CL: *obterere, conterere*; en PLÉTSEN, I. CL: *palma quatere, depere, subigere*; waer toe mede ons † PLÉTSE, nu PLAETSE, *f: H-D, platz* / F, Angl: *place* / *locus planus, area*; & *nunc tr: omnis locus*; unde Gall: *place*, Ital: *piazza*, Hisp: *plaza*; en PLAETSE, † PLÉTSE, *f: area, impluvium, locus ab edificio purus*; en A-S, *stet* / *area, domus, casa*; waer van wederom ons PLAETSEN, I. CL: *locare*; en verder om de plattigheid het Lovensche PLÉTSE, FLÉTSE, vlade, *scriblita*; en om de plat-en breedheid het Brabandsche PLEITE, PLEIT, *f: flata, navis larga & plana*.

Dog op den zin van *exentero* voegt het Geld: PLÉTSE, penszak, *pantex, omasum*; als wordende zuiver en schoon van 't onreine ontledigt, en plat afgeschraept; en wijders in groote lappen gesneden, om die met gekor-

ven vleesch vol te stoppen, toe te nseijen, en alzo pens-rollen daer van te bereiden; waer toe ons † PLÉTSE, een lap, H-D, *stet* / *pars, segmentum*; en daer van 't *Verbum* † PLÉTSEN, I. CL: *consuere*; ziende op het gemelde toenaaijen. En op de Latijnsche spreekwijze van *exenterare marsupium* past niet qualijk ons † FLÉTSEN, † FLÉTTEREN, I. CL:; of ook met een Walschen *accent* op den staert, ons FLATTÉREN, I. CL: *adulari, & adornare*, unde & Gall: *flatter*, & Angl: *flatter*; alzo 't vleijen al veeltijs om 't genot, en minst uit reden of opregte genegtheid geschied; hoewel de andere zin van *essen en glad maken om een zaak op te schikken* daer ook in besloten ligt; of, het gene is: niet minder waerschijnlijk voorkomt, ziende op 't bovengenoemde FLÉTSE, *scriblita*, als met iet aengenaems ymand believende, even gelijk van VLADE, *scriblita*, het Brab: VLADEN en ons VLEIDEN, *adulari*, hier voor by VLAE, in deze Pr: vermeld. En vermits het steten of vleijen niet zelden met opgesmukte onwaarheid gepaert is, zo dunkt my, dat onder een Vlaemsche Dialect-verandering van E in I, hier van ontleent kan zijn ons FLITSE, *f: mendacium blandum, adornatio fallax*; en daer van ons FLITSEN, I. CL: *fallere verbis*; Van een ander FLITSEN, zie by VLIED, in de I. Pr.

VLI.

De Wortel- en Zaek-deelen.

VLIJES, VLOES, &c, in 't Yñ: *stet* / *disquamo, detraho quod extimum est*; in *Prater: stuste* / IV. CL: 2, zijnde van de verloopene *Classis*; waer tegen we niet nader weten te stellen als onze Zaek- of Wortel-deelen VLIJES en VLOES.

Tot het eerste vertoont zig ons VLIJES, *n: A-S, steg* / *stese* / *stise* / *stipse* / Angl: *steese* / Sax: *stug* / *vellus*, & *pellis cum villis*; & *membranum, & crustula*; als 't buitenste, dat afgetrokken kan worden; en VLIJES HEEREN; *equites torquati*; en VLIJES, *numus aureus & argenteus vellere insignitus*; en † VLIJZEN het schaep, I. CL: *vellus demere ovi, & ton-*

VLI.

dere ovem; en VLIES-STÉÉN, vuersteen, *fi-lex*; mooglijk om dat hy in schilfers gespleten word, om tot de vier-flagen te dienen; dog *Kiliaen* zet *q: d: lapis aurei velleris*; dog dat raekt de goudzoekers, die 'er 't goud meenen in te zullen vinden en door konstig stoken af te scheiden.

De Wortel- en Zaek-deelen.

VLYT en VLEET, &c, in het H-D, *steiffen* (besteiffen) / *flüz* / *gefliffen* / II. CL: 1, *diligentiam adhibere*; 't gene in onze *Dialect* maekte †VLYTEN, †VLEET, †GEVLETEN, II. CL: 1. F-TH, *flizan* (AL: *flizzan*) / *fleiz* / *giffizan* / II. CL: 1, *diligentiam adhibere*, *contendere*, *emiti*, *studere*.

Met Y, als in *Infinis*: hebben we ons VLYT, *m: f:* ook †VLIET, F-TH, *fliz* / M, H-D, *fleiz* / M, *diligentia*, *studium*, *conamen*, *contentio*; waer toe ons VLYTIG, en †VLIETIG, AL: of F-TH, *flizech* / *sedulo*, *studiose*, *alacer*, *acer*; en daer van ons BEVLYTIGEN, I. CL: H-D, *besteiffigen* / I. CL: *diligentiam adhibere*, *conari*; en A-S, *flitan* / *geflitan* / *contendere*, *certare*; en *geflite* / *certamen*, *disputatio*; en *geflitice* / *certatim*; en ons VERVLYTIGEN, I. CL: *alacrem fieri*.

De Wortel- en Zaek-deelen.

VLING, VLANG of VLONG, in 't A-S, *flingan* / *flang* / *geflungen* / III. CL: 2, *projicere*; Angl: to *fling* / *flung* / *flong* / *projicere*; 't gene in onze *Dialect* maekt †VLINGEN, †VLONG of †VLANG, †GEVLONGEN, II. CL: 5.

Hier toe ken ik geene takken onder ons, 't en ware uit het *Præter*: onder een *Allem*: of A-S, *Dialect* van F voor onze V; als FLANK, *m: latus propugnaculi*; als waer uit men den vyand bewerpt of beschiet, terwyl die de vesting tragt te bespringen; gelijk ook Yñ: *flang* / N, *insultatio*; voornamelijk een overvalling van ter zijde of verradelings; waer toe mede het H-D, *einem in die flanke gehen* / by ons IN DE FLANKEN VALLEN, *impressionem facere in latus, exercitupetrum*.

VLI.

pere; en 't H-D, *flanchitron* / I. CL: *globulis petere*; en ons FLOK, *m: alapa à latere*; en uit het *Præf*: mooglijk ook ons FLINK, *optimè*; als of het zeide *wel getroffen*.

Het M-G, *blingwan* / II. CL: 2, *cadere*, *flagellare*, by ons vorige BLING in deze Proeve verhandelt, vertoont vry wat gemeenschap met dezen Stamboom: dus ook, waer voor men *Marc*: XII. 5, in 't M-G, *uß blingwan* / *cadere*, vind, staet aldaer in 't Yñ: *hud-strpha* / I. CL: en in 't Zweedsch *hud-flankia* / I. CL: dat is, op de huid ymand afstrijken of slaen.

VRA.

De Wortel- of Zaek-deelen:

†VRAED en VROED, in 't M-G, *frathjan* / *froth* / *frathjang* / III. CL: 1, *scire*, *cognoscere*; 't gene, in onze *Dialect* herstelt zijnde, maekt †VRADEN, VROED, †GEVRADEN, III. CL: 3.

Men zou wel de V of F alhier kunnen aenmerken als een voorwerpfel, en dan ons RADEN, III. CL: 2, *consulere*, *divinare*, gelijkstammig mogen rekenen, vermits men om raed by de Wetenden gaet. Wyders tot het *Præterit*: hebben we nog met V voorop ons VROED, A-S, *frode* / AL: *fruo* / Yñ: *frödu* / M-G, *fröde* / *frugi*, *sapiens*, *industrius*, *parcus*; & *attentus ad rem*; en M-G, *fröde* / F, *sapientia*, Græc: *φρόνη*, *prudentia*, *cognitio*; en 't Vlaemsche VROED-DOM, *m: prudentia*, *sapientia*, *judicium*; VROED-VROUWE, H-D, *fröde-frau* / F, *obstetrix*; als om hare bedreventheid in dien arbeid ook wel de *wyze vrouw* genaemt. Daerenboven het Vlaemsche VROED-SCHAP, *f: sapientia*, *frugalitas*, *parcimoniam*; en ons VROED-SCHAP, *f: senatus urbis*, *magistratus*, *concilium*. Van VROED, nu komt †VROEDEN, I. CL: H-D, *fröden* / I. CL: *sapere*, & *judicare*; en ons BEVROEDEN, I. CL: *sapere*, *animadvertere*, *sapienter secum putare*; en A-S, *fredan* / I. CL: *sentire*. Voeg hier by het AL: *fruat* / *gravitas*; en un-fruat / *stultus*; en 't Yñ: *frödeleikur* / *eruditio*; en uit het *Præf*: het Yñ: *fröde* / F, *informatio*, & *doctrina*.

Met

VRA.

Met agterlatinge van de ligtelijk wogfnel-
tende D, zou ook hier uit dit *Præter*: ontleent
konnen geweest zijn (immers beter stam ken
ik 'er nog niet toe) ons † VRO, † VRO-
NE, AL: fro / frono / A-S, fra / M-G,
frauja / *Dominus, berus*; en A-S, folc-frea /
Princeps populi; en AL: frono / froniſſa /
dominicus; en frono ca-petes / *Dominica o-
rationis*; en H-D, fron-leichnam / *corpus
Dom: Noſtri* J: CHR.; en in 't Oud-Fries
volgens *Siccama in Leg: Friſ: p: 102 en 134*,
frana / *judex vicarius*; en Sax: fronte / *ſa-
piens*; als ziende op dien guldentijd toen men
de Heeren en gebieders om hare wijsheid ver-
koos; en hoe wenschelijk zou 't zijn, zo nu
nog elk, die na gebied stond, vooraf naestig
waer om vroed te wezen. Ondertuſſehen is
van 't M-G, frauja gekomen het M-G,
ſtauſinon / I. CL: 3, *dominari*; gelijk ook
by ons, met den uitgang WE of UWE, ons
VRÓUWE, f: F-TH, vrouu / Yſ: fru /
Dan: fru; H-D, frau / F, *Domina, hera*;
matrona, & tr: *famina*; en HUIS-VRÓUWE,
Kimbr: hug-frepa / *materfamilias*, & tr: *x-
xor*; en nu ook nog ME-VRÓUW, *hera, Do-
mina*; en JONK-VRÓUW, en by verloop JON-
FER, JUFFRÓUW, JUFFER en ME-JUFFER,
H-D, jungfrau / jungfer / junfer / *Domina
junior, virgo*; hoewel thans de naem van
JUFFRÓUW aen getrouden en ongetrouwden
gegeven word, die van geen hoogen ſtaet zijn:
overdragtelijk noemt men ook JOFFERKEN,
w: *diabellia*; een ſijn ſchaeſje om net juffer-
werk mee te maken.

Maer tot VRO, VRONE, *Dominus*, be-
hoort ook ons † VRON, † FRON, *summus*,
præcipuus; en † FRON-BODE, *præco, miniſter
publicus*; als van 's Heeren wegen; en † FRON-
AUTAER, *præcipuum altare*; en † FRONE,
† VROENTE, † VRUNTE, † FRON-GEWALD,
judiciaria potestas; & tr: *custodia*; † FRON-
RÉCHT, *jus ſacrum, divinum*; † FRON-VAS-
TEN, *jejunium quadrageſimale*; † FRON-
DIENST, *ſervitium*; als Heerendienſt; en
† FRONE, † VRONE, † VROONE, *veſtigal
quod Principi penditur*; en 't Zeeuwſche
VROONHEER, *Dominus ſive poſſeſſor fundi ab
omeribus liberi*; zo veel als vryheer; en VROO-
NE, VROON-LAND, *pradium, alodium, nulli
cenſui obnoxium*; en † VRUNTE, † VROEN-
TE, *ager compaſcuus, paſcuum publicum*; als

VRA.

van 's Heeren wegen ten dienſte van 't gemeen
geſchikt of geſchonken. Dog in 't H-D,
frou / frondienſt / fron-arbeit / *opera tributa-
ria*; als een dienſt aen den Heer; en H-D,
fron-acker / *ager ſervitiis & cenſubus obnoxius*;
en fron-ſuhre / *anguria*; en daer van 't H-D,
fronen / fronen / I. CL: *Domino ſervire*, &
operam gratuitam Domino tribuere.

VRE.

De Wortel- en Zaek-deelen.

† VRÉM, † VRAM, &c, in 't Yſ:
frem / *uſurpo*; in *Imperi*: framde / in *Præ-
Part*: framem / IV. CL: 1, zijnde van de
verloopene *Classis* met de in 't *Imperi*: tot
blijk van 't verloop; en met een in *Præ-
Part*: beneffens de verandering van e in a:
tot blijk van de oude Ongelijkvloeiendheid;
zo dat we nog genoeg hebben tot de herſtel-
ling van de Wortel- of Zaek-deelen VREM-
en VRAM.

De eigentlijke zin ſchijnt my te wezen,
*iets van een ander ſtouselyk tot zyn gebruik ne-
men*; vermits Yſ: framur / *audaculus*; als
zinspelende op het *ſtous onnemen*; en M-G,
ſtamathg / AL: fremder / *alienus*; zinspe-
lende op het gene eenes anders is; en by ons
mede VREEMD, VRÉMD, A-S, fremd /
fremd / fremth / Dan: fremmede / *alienus,
peregrinus, exoticus, hoſpes*; waer van het
A-S, fremdian / I. CL: *alienum ſacere*; en
ons † VREEMDEN, † VRÉMDEN, nu VER-
VREEMDEN, VERVRÉMDEN, I. CL: *abalien-
ware*; en ONTVREEMDEN, ONTVRÉMDEN,
I. CL: *abalienare, diripere, adimere*. En
gelijk de dingen, van vreemde plaetſen ko-
mende, doorgaends of zeldſaem en verwon-
derlijk, of aengenæm en prijswaardiggeſchat
worden, zo paſt hier op de overdragt van ons
VREEMD, *mirandus*; en het Yſ: fremd / *res
laude digna*: zo prijft men ook by ons in
konſtſtukken onder den naem van VREEMD:
de vindingen en gedagten van een Werk-
meester, als ze ongemeen en niet ontleent;
dog egter goed zijn. Wijders paſt op den zin
van *ten gebuike zyn* het Vlaemſche VRAME,
ook VROME, f: *commodum, fructus, utili-*

VRE.

zui, *asfructus*; en ONVROME, *damnum*; waer van het Vlaemsche † VRAMEN, nu VROMEN, I. CL: A-S, *framān* / *stemian* / *stemman* / *stemian* / *framān* en *stemman* / I. CL: *prodesse*, *proficere*, *efficere*, *formare*, *invalescere*; *corroborare*, & *animum augere*; en VERVROMEN, I. CL: *augeri vigore*, *virtute*, *animo*; en ons VROOM en † VROEM, H-D, *from* / Sax: *fram* / A-S, *frome* / *frugi*, *probus*, *strenuus*; *quin etiam pius*; en ONVROOM, *impius*; dus mede Ysl: *stroomur* / *probus*; en F-TH, *gefruman* / I. CL: *proferre*, *proficere*, *efficere*, *operari*; en *gifesteman* / I. CL: *invalescere vigore aut virtute*; en AL: *unstroma* / *detrimentum*; en ort-*stroma* / ort-*stroma* / *autoritas*; A-S, *ordstroma* / *auctor*; en M-G, *stroma* / A-S, *stromo* / *initium*, *principium*; M-G, *stromist* / *primus*, en *stromistja* / *prin-*

VRE.

cipium; en Ysl: *framē* / *promotio*; en F-TH, *frammett* / *porro*, *ulterior*; en *stromen* / *longinquus*; als verder voort zijnde; en F-TH, *thuruh-steman* / I. CL: *consummare*; *stromman* / I. CL: *componere*; *thi-stromman* / I. CL: *creare*.

VRI.

De Wortel- of Zaek-deelen.

† VRYN en † VREEN, &c, in 't A-S, *stinan* / *fran* / *gestinen* / III. CL: 1, *querere*, *interrogare*; dat in onze *Dialect* zou maken † VRYNEN, † VREEN, † GEVRENEK, II. CL: 1, waer toe ik geene takken vind.

1718¹¹
12

W.

WA.

De Wortel- en Zaek-deelen.

WAED en WOED, &c, in 't H-D, *waden* / *wud* (en *wadete*) / *gewadete* / *vadare*; Onregelm: No. 1, en als van de I. CL: . En Ysl: *bada* / in *Præt*: *bod* of *sood* / en volgens de anderen van die *Class*: in *Præt*: *Parr*: *badem* / III. CL: 2, *vadere*, in *Præt*: *eg* *ved*: en Ki: *bada* / *vadere*, in *Præt*: *od*. In 't A-S, ook *wadan* / *vadare*, *vadum transire*; dog of dit Gelijk- of Ongelijkvloeiend komt, is my nog niet gebleken. Deze Wortel-takken, in onze *Dialect* overgebracht zijnde, leveren uit ons WAED en WOED.

Tot het Wortel-deel met A behoort ons WADDE, † WADE, *f*: en WAD, *v*: A-S,

WA.

wad / Ysl: *bad* / N, *vadum*, Hisp: *vado*, Ital: *guado*; waer van ons WADEN, DOORWADEN, I. CL: ook † WADDEN, I. CL: Angl: *wade* / H-D, *waden* / I. CL: *vadare*, *unde* Ital: *guadare*, Hisp: *vadear*, Gall: † *guayer*, *guer*; de gelijkheid tusschen dezen van Keltischen en Duitschen stamme, zou ik aen de oude Gemeenschap toeschrijven. Voorts met S of Z voorop, ons ZWADDEREN, I. CL: *stuctuare*, *turbare aquas*; en GEZWADDER, *colluvies*; dog zonder S of Z schijnt ook tot dezen stam te behooren het M-G, *grundu-wadjuß* / *fundamentum*; als het wel- en waed-zand, gelijk ook het A-S, *grundweall* / *Luc*: VI. 48, en XIV. 29, daer tegen zig vertoont. Daerenboven het H-D, *wade* / F, *tragula*, *sagena*; een treknet, waer mede men langs den grond wadende, visch vangt; en mooglijk het Geldersche
WA-

WA.

WADE; WAYE, *f*: AL: *wado*/H-D, *wapet*/F, *sura*; alzoó in waedbaer water gewoonlijk de kuit even bevochtig word; en 't Geldersche WADE, WAYE, *f*: Brab: WOUWER, H-D, *wepet* en *zwette*/ ook Geld: ZWETTE, *f*: *pijcina*; als van waedbare diepte; als mede het H-D, en Geld: WÉTTE, *f*: by ons mede met T, volgens de H-D *Dialect*, WÉT, *n*: *aquarium*; hoewel ik twijfel of dit WÉTTE, WÉT niet gelijkstammig zy met ons WATER, 't gene ik ter zake van de T onder dezen itam niet durf plaersen, vermits by dit woord, zo in 't M-G, als 't F-TH, A-S, en H-D &c; geen D maer T (of ZZ volgens de F-TH en H-D *Dialect*) gevonden word. In tengedeel voegt hier by, het oude Vlaemsche † WADEN, I. CL: als mede uit het *Præter*: † WOEDEN, I. CL: *fluere, effluere*; waer toe het Geld: WADDEKE, *serum lactis*.

Dog van een ander WAED, zie by WAEY in de I. Proeve, en hier nae in deze zelfde II. Proeve by WEED; en van een ander WOED, by WOED, mede in deze Pr.

De Wortel- en Zaek-deelen.

WAEK en WÉK, &c, in het F-TH, *wechan*/ *wachta*/ *gfwechit*/ V. CL: *suscitare*; en AL: *erwehchan*/ *erwechan*/ *suscitare*; en for: *erwehchan*/ *promovere*; zijnde van de vermengde *Classis*, welker oude Ongelijkvloeiendheid slegts ten deele zig in de e en a vertoont; maer vollediger oudheid is 'er overig in het A-S, *wacan* (en *wocan*) *woc*/ *gewacen* of *wacen*/ III. CL: 2, *expurgisci*; waer mede in 't *Præter*: en in den *Infin*: overeenstemt het Engelsche to *wake*/ *wake*/ *waked*/ *expurgisci*, & *vigilare*. Wijders Yñ: *wék*/ *excito*; in *Præter*: *wakte*/ IV. CL: 1, welk Yñ: het zelfde verloop als het F-TH geleden heeft. Ondertusschen, deze Wortel- of Zaek-deelen, in onze *Dialect* overgebracht zijnde, leveren ons wederom uit ons WAEK (of ook met E), en † WOEK, of † WOK.

De grondbeteekenis is *wakker maken*, of *wakker zyn*, of *zig wakker houden*.

Tot den zin van *wakker maken* behoort het M-G, *wak*/ A-S, *wac* en *wec*/ en 't H-D,

WA.

en ons WÉK, waer uit gevormt is het M-G, *wakjan*/ *gawakjan*/ I. CL: 1, by ons WÉKKEN, OP-WÉKKEN, en VERWÉKKEN, I. CL: A-S, *wacian*/ *wacigan*/ *woccan* en *wecan*/ I. CL: H-D, *wecchen*/ *aufwecchen*/ *erwecchen*/ I. CL: *suscitare, excitare*; en ons WÉKKER, *m*: *suscitator*; & *horologium excitatorium*. En, in den zin van *wakker zyn* of *zig wakker houden*, ook met A, ons WAKE, *f*: A-S, *wacca*/ *wocce*/ *vigilie, excubie*; waer van ons WAKEN, I. CL: M-G, *wakan*/ *gawakan*/ en *thathwakan*/ I. CL: 2, F-TH, *wachan*/ *wachon*/ *wahhan*/ I. CL: A-S, *wacian*/ *wacigan* en *woccean*/ I. CL: H-D, *wachen*/ I. CL: *vigilare, excubare*; en M-G, *gawaknan*/ I. CL: 2, *evigilare*; als mede onze spreekwijze van WAKEN EN BRAKEN, *frangere se vigiliis*; dog van een ander Zake-lijk Deel WAEK, zie by WYK, in de I. Proeve. Wijders met de ingekorte A, ons WAKKER, A-S, *wacul*/ *wocol*/ *wacot*/ en *wacotlice*/ *vigilans, insomnis*; & *ir: gnavus, strenuus; vegetus, vividus*; en daer van weder VERWAKKEREN, I. CL: *excitare*; *evigilare*; & *motu accrescere*; en WAKKERHEID, *f*: *vigilantia* & *agilitas*.

En, met den uitgang *ta*/ *paft* ook hier toe het F-TH, en AL: *wakta*/ *wahto*/ *vigilie*; gelijk inede in dezelfde *Dialect* van h of GH of G voor K, het M-G, *wachtg*/ *vigilie*; en ons WACHTE, WAGTE, *f*: H-D, *wachte*/ *custodia; vigilie*; & *statio, locus ad excubias agendas designatus*; en DE WAGT, *m*: & *f*: *alicujus Urbis vel Vici nocturni vigiles*; waer van ons † WAGTEN, I. CL: DE WACHT HOUDEN, H-D, *wachten*/ I. CL: Angl: *matche*/ *excubare, custodire*; en overdragtelijk ZIG WAGTEN, I. CL: *se cavere, continere, & abstinere*; en WAGTEN, INWAGTEN, en VERWAGTEN, I. CL: *expectare, morari*; even gelijk ook het Latijnsche *expectare* van 't uitzien der wachters ontleent is. De schippers zijn te sloop gewoon het etmael van 24 uren in 6 Wachten te verdeelen yder van 4 uren; als van 's avonds ten 4 uren af tot 8 uren de PLATVOET-WAGT, om dat alles dan nog op de been en aen 't drentelen is; van 8 tot 12 uren de VOORNACHT-WACHT; van 's middernagts tot 4 uren de NAENAGTS-WACHT; van 4 tot 8 uren.

WA.

ueren des morgens de HONDEWAGT, omdat dan de honden aen 't blaffen raken, en de overige 8 ueren worden ten halve gedeelt in in VGOR- en NAE-MIDDAG-WACHT.

Tot het *Prater*: met O het A-S, *woct-
tice* / *vigilanter*.

Maer, overmits, in steel van E by ons WEKE, *f: septimana*, de O en U komt by 't H-D, *woche* / en 't A-S, *woce* / *wuca* / en *uca*; hoewel ook A-S, *wice* / en Kimbr: *vikū* / en Sax: en Angl: *weke* / *septimana*; zo past deze verandering van e en a niet qualijk op dezen stam, en, ten dezen opzichte, ruim zo wel als by 't vorige WYK, in de I. Proeve, alwaer we onze gissing over dit woord hebben ingebragt; in welken gevalle wel schijnen zou of deze naem van ouds uit een zekere afdeeling van waektijd of wachthouding, of een wektijd of inleiding van gemeene marktdagen (gelijk nu nog de groote jaermarkten ingeluid worden) mogte ontleent geweest zijn; dog by dezen stam voegt wederom de *f* niet, die by 't voorgemelde A-S, *wice* / en Kimbr: *vikū* / *septimana*, als mede by het gelijkstammige M-G, *wotho* / *ordorerum vicibus suis recurrentium*, zig vertoont; waerom we ook deze onze gissing, zo wel als de vorige by WYK, daer we breeder over dit woord, en over de oudheid en namender WEEKDAGEN gesproken hebben, na een zekerder Afceiding laten wagten.

Het Wortel-deel.

WAET, &c, in het Oud-Vlaemsche † VERWATEN, *relinquere*, *deserere*, & *interdicere sacris*; dat by *Kiliaen* nog te vinden is; waer van het *Prater*: *Pari*: VERWATEN, *infamis*, *excommunicatus*, *cui sacris interdictum est*, nog heden by ons en anderen niet gantschelijk buiten gebruik is: uit welk *Prat*: *Pars*: blijkt, dat het welker tot zulk een Ongelykvloeiende *Classis* behoorde, die alleen in *Imperf*: van *vocael* verwisselde, namelijk tot onze III. CL: 2 of 3, en derhalven in *Imperf*: met IE of OE.

Dog onder de Oudheid ende Taelverwanten ken ik geene andere Takken hier toe, dan het gemelde *Adject*: VERWATEN, *infamis*;

WA.

en 't verdere Oud-Vlaemsche † VERWAET, en † VERWATENISSE, ban, *anathema*, *excommunicatio*; & *relictio*, *desertio*.

WE.

De Wortel- of Zaak-deelen.

WEED en WAD of WAED, &c, in het M-G, *ga-withan* / *ga-wath* / *ga-withang* / III. CL: 3, *conjungere*, *copulare*; 't gene in onze *Dialect* zou maken † WEDEN, † WAD, † GEWEDEN, III. CL: 1. Maer, het eenige waer uit dit *Verbum* word opgemaakt, is het *Prat*: *gawath* / *conjunxit*, *copulavit*, dat by *Marc*: X, 9. gevonden word; het gene ook genoeg daer toe is; dog vermits eenigetakken hier toe passende, in 't H-D, met *ei* / en by ons met Y zig vertoonen, zo zou men vermoeden mogen, of niet, by een mislag van pen of letterzetting, alhier *gawath* voor *gawath* mogte geselt geweest zijn, als wanneer de *Inf*: *gawethan* / II. CL: 1, zou moeten wezen, en gevolglijk daer tegen in onze *Dialect* † WYDEN, † WEED, † GEWEDEN. Egter, deze gissing overslaende, zullen we ons voor als nog by het eerste houden.

Tot het Wortel-deel met E (of ook wel met I of IE, of Y) vertoonen zig ons † WEDE, † WYDE, † WEID-BOOM, en in 't Geld: en Saxon: † WIEDE, Angl: *withte* / AL: *woide* / A-S, *withig* / H-D, *wiede* en *woide* / *Dan*: *vidde* / *salix*, *vimen*, *virga*; Ysl: *vidad* / *vallis salicum*; en ons WIED-, WEED- of WYD-HAMME, *salicetum*; als ziende voornaemlijk op Wilgen en ander hout, welks dunne takjes en uit-scheuten tot bind-tienen gebruikt worden; gelijk dan ook *Dan*: *vidde* / *copula viminea*; en AL: *with* / *sorsa*; en Ysl: *vidur* / *arbor*, *lignum*; en ons WEDERIK, WIEDERIK en WYDERIK, *salicaria*; een kruid wiens bladen aen die van de wilgen gelijkt: en, nademael men van het bind-hout krancken maekt, zoo mede A-S, *withthe* / *circulus*; en *tune-withthe* / *diadema*; als eene Koninklijke hoofdkrans; en ons WEDERWINDE, *badera*; als zig overal om- en aen- vleg-

WE.

vliegtende. Maer, als zinspelende op het krom- en rontom-ombuigen der kranzen; hoe- pels, en bind-tienen, past ook hier toe ons WEDER, WEDEROM, *contr:* WEËROM, *ite- rum, denuò* (gelijk ook 't Latijnsche *iterum* tot het Latijnsche *stare* behoort), als mede het M-G, *withra / circa, & ad*; en A-S, *withj / pro, circa, in, super, cum & apud*; als by-om- of-aen-gevoegt; en, toëpaffelijk op het twijf- felkeurige omtrent twee by-een-gevoegde za- ken, het H-D, *weder / utrum*; en, ziende, op de tegenkeerige en strijdige samenvoeging der enden van gevlogetene tien-kranzen, voegt hier by het M-G, *withra / AL*: en F-TH, *widra / with / A-S, wither / with / en ons WEDER, contr: WEËR, contra, ad- versus*; en AL: *widartwanti / contrario*; en *widar diu / è diverso*; waer van het A-S, *widertian / withertian / I. CL: by ons † WE- DEREN, I. CL: nu contr: WEËREN of WË- REN, I. CL: resistere, certare*; en F-TH, *widaran / I. CL: avertere, resistere*; en A-S, *wider-stal / by ons WEDER-STAND, m: re- sistencia*; waer van het A-S, *wither-standan / by ons WEDERSTAEN, † WEDERSTANDEN, resistere*; en WEDERPARTY, *adversarius, & pars adversa*; en † WEDER-RAEDEN, *dissua- dere*; en WEDER-WOORD, *responsio; & con- tradictio*; en † WEDERSCHAP, *contrarietas*; waer by men voegen mag het Kimbr: *Widar / Odinnus, vel Filius Odini, Deus vindictæ*; en Kimbr: *Widrig bondur / Ozbini virgam, poët: pro gladio*. Daerenboven, om het weder- stand bieden met zijne hoërens, terwijl het schaep ganfch weerloos is, ons † WE- DER, *contr: WEËR, m: aries, vervex, & a- ries castratus*; A-S, *wethj / H-D, wider / widdet / Sax: weder / Angl: wether / weder / Zweedfch wadder / aries*; en gelijk de weër- lammetjes meest ter slag-bank gaen, zokomt hier van ons WEËREN-VLÉÉSCH, *n: caro ver- vecina & ovilla*; en WEËR-NAT, *n: en WEËRNAT-SÓP, n: jus carnis vervecina & ovilla*; en WEËRS-HÓÓFD, *n: turbo*; een kort in-een-gedraeid wolkje, van form om- trent als een ramshoofd, dat een voorteken van onweër geschat word. Dog van een an- der WEËR zie ook by ons Wortel-deel WEEZ, in de I. Proeve, en by 't volgende WEËR, in deze Proeve; en van een ander

II. Deel.

WE.

Zakelijk deel WEED, zie by WAËY en by WEET in de I. Proeve, en by WOED in deze Proeve.

Maer, wederom ziende op de eerste grond- betekenis van *verbinden*, past mede tot de- zen slam het Geld; en Sax: WIEDE, *funis, restis*; of ook uit het Præt: het Yfl: *badur / funis*; en A-S, *wæder- en weder-tape / ru- dens*; gelijk op een woordelijke of wettige verbintenisse ziet het A-S, *wedding / matri- monium*; en A-S, *wede / wed / wedde / fo- dus*; en ons † WEDDE, *fides data, sponsio; & dos, unde vulgò Guadia, wadia, wadium*; waer toe het A-S, *weddian / I. CL: pacisci, spondere*; en 't oude Vlaem- sche † WËDDEN, I. CL: *spondere, & vadi- monium constituere, unde vulgò Guadiare, & wadiare*; gelijk ook nog by Ons geld de be- woording van EENE JAERLYKSCHË WËDDE, *f: annum premium, merces*; als eene vaste belofte van premie of inkomsten, waer tegens wederom ymands jaerlijksche dienst verbonden is; Voeg hier by ons † WËDDE, *multa*; 't gene ymand verbonden is te beta- len tot boete van eenige misdaed; en † WËD- DE-BODE, *m: exactor rei judicate*; en † WËDDE, *m: fidejussor, vas*; als die voor- eenen ander instaat en verbonden is; dog, het zy op de onderlinge verbintenis en verpan- dinge, of op de tegenpartyfchap ziende, ook hier toe het Sax: WËDDE, *curriculum, sta- dium*; en ons WËDLÓÓP, *m: cursus in sta- dio*; en WËD-SPËL, *n: certamen*; waer van ons WËDDEN, I. CL: *decertare pretio, de- posito pignore certare*; en, zinspelende op den verzamelden hoop, onder eene zelfde verbint- enis zijnde, voegt mede hier by het M-G, *wethi / grex, ovile*.

En mooglijk ook hier toe met EI, ons WEIDE, WEY, *f: F-TH, weithje / F, H-D, weid / F, pascua, pratum*; vermits door groeven of waterflooden gewoonlijk afgeperkt, om, zonder veehoeder daer by noodig te heb- ben, het vee byeen geschaert te houden; waer van wederom ons WEIDEN en † WEE- DEN, I. CL: F-TH, *weithenan / I. CL: H-D, weiden / I. CL: pascere, & pasci-pra- tis*; en † WEIDER, *pastor*; waer op ook zien kan het reeds genoemde † WEID-BÓOM, H-D, *waid-baum / salix*; vermits men in de hoo-

Yyyy

ge

WE.

WE.

ge landen veektijds wilgen langs de groef-scheidingen of staketfels der weiden plant: en † WEID-HUIS, *magnificum edificium in rusticis pradiis*, & *villa urbana*. Nog ook past niet qualijk op den zin van *verbinden* ons WEIDE, f: GEWEIDE, IN-GEWEIDE, n: *animalium extra*; vermits de verbondene omwinding, gelijk ook het gedarmte tot bindfels dient; waer van weder ons WEIDEN, UITWEIDEN, ONT-WEIDEN, I. CL: *excensurare*.

Wijders, aengezien het meeste onkruid, ten minste het voornaemste, waer onder is het zoogenaemde Duivels-naeijgaren, gantsch wijd en zijd en kronkelig langs den grond groeit, met eene omslingering zig aen de andere gewassen verbindende, zo schijnt ook tot dezen stam te passen het A-S, *wæob* / *herba noxia*; waer van het A-S, *wæodian* / I. CL: *wæde* / Sax: *wædan* / en ons WIEDEN, contr: WIEN, I. CL: *erancare*, & *purgare*; overmits men het onkruid, dat de goede gewassen in den groeijs verlijkt, verplicht is uit te roeijen; waer toe verder ons WIEDE-MAEND, † WEID-MAEND en † WEDE-MAEND, *Junius mensis*; en A-S, *wæodmonath* / *Augustus mensis*; om dat 'er in die beide maenden veel te wieden valt, hoewel ook 't A-S voor hooimaend kan gerekent worden, vermits ook in 't A-S, *wæob* / *faenum*; 't gene insgelijks tot dezen stam betrekkelijk is, gemerkt het hooi, voornamelijk in den krijg, ook in bundels gebonden word.

Tot het *Prater*: met A, of volgens de A-S, *Dialect* met æ / betrek ik 't A-S, *wæde* / *gewæde* / en *wæde*; AL: *watt* / *ka-watt* / *hit-watt* / *gewæde* / *vestis*, *vestitus*, *indumentum*; als ziende op alle kleeding of stoffe, die gebonden word of om het lijf geslagen; waer van het AL: of F-TH, *watan* / *gîwatan* / en *intwatan* en *watten* / I. CL: *vestire*, *induere*; en waer toe verder het AL: *wæth-huse* / *vestiarium*; het A-S, *wæd-bræc* / *perizomata*; en A-S, *wæda-leag* / *nudus*; en ons WADDING, f: *sepimentum aggeris*, *litoris*, *sive ripæ*. Desgelijks ook by ons † WADE, nu GEWAED, n: *vestis*, *indumentum*; en ons † HER-GEWADE en † HER-GEWE-

DE, † HER-GEWEIDE, n: *vestitus ac apparatus Belli*, *nempe gladius, equus sella instructus; arma & reliqua ad militiam spectantia*, valig *HEREOTUM*; *primis temporibus Domini tributum*, *cujus loco postea pecunia facta exacta*; *atque hinc translative, Homini symbolon, redemptionis fendi testimonium; id quod novus vasallus patrono prestat; renovatio emphyteutica*; waer toe ons VERHERGEWADEN HED LÉEN, I. CL: *investituram petere à Domino fendi*; gelijk ook ons † GEWAED DER VEMSTEREN, *jugamenta, compagine*, vermits gebindsels, bevestigt, dat de haem van die † WAED op het binden ziet; en verder ons LYN-WAED, n: *pannus lineus, lineum, lineamenta*; en WEID- en WAED-ZAK, Sax: *wætscher* / *hyppopera*; en † WADENER, † WADDENER, *parazonium, pugna de zona pendens*. Van een ander WAED en WAED, zie by 't vorige WAED, in deze Proeve. En het M-G; *wæstja* / *vestimentum*; en *wæstjan* / *gabragjan* / I. CL: 1; *vestire*; *aperire*; en *and-wæstjan* / I. CL: 1; *exuere vestimenta*; schoon weinig verschillende, komt my egter nog niet nab genoeg in gedaente hie mede overeen, ont het gelijkstammig: te rekenen, aengezien ik in het M-G zulke oene verandering van D in S niet en ken, schijnende my eerder toe dat deze M-G; met het Latijnsche *vestis*, en 't Græc: *ἑσθη*, vermaegenschap zijn.

Maer met S of Z voorop (volgens onze *Grondst. It. Verband*: §, XXXI) komroep den zin van 't binden ten volle toepasselijk het A-S, *swæthan* / *beswæthan* / *ligare*, *fasciare*; en A-S, *swæthil* / *swæthele* en *swæthil* / by ons † ZWADEL, *fascia*; en met EI, ook † ZWEIDELER, *mantica viatoribus in usu*; als een reis-mantel die toegebonden of toegeknoopt kan worden; de EI en A in deze voorbeelden beantwoorden zeer wel de oude *Prater*: van dit soort als ons stamwoord; de EI namelijk als by 't *Præ*: van 't F-TH, &c, en de A als by dat van 't A-S. En op de samenvoeging past ook het Geld: GEZWADE, GEZWADDER, *manipulus, cohors, agmen, turba*; en, uit het ruischende gewoel van deze, ons GEZWADDER, *strepitus*; en ZWADDEREN, I. CL: *strepere*. Wijders hier uit

WE.

uit mooglijk ook ZWADE, *Enchou*: ZWAËYE, *secula, falx*; om de winkelhoekige samen-voeging van de zeissenen: ten minstedaer van weder ZWADE, *Angl: swathe / ordo demessi fami, ita ut stratum in pascuis jacet*; betievent ons *Verbum* † ZWADEN, ZWAEYEN, I. CL: *gyrare, vibrare mare fœnificium*; dog zie daer van ook by WAEY, in de I. Proeve, en by WAED, in deze Pr.

De Wortel- of Zaak-deelen.

WEEL en WAEL, &c, in 't Yſ: *del / eligo*; in 't *Prat: valde / in Prat: Part: valtem*. IV. CL: 1, uit welke vocael-wisseling van e in a/ als mede uit de *terminatie* *tum* in *Prat: Part: de* oude Ongelijkvloeijsheid blijkt, terwijl de uitgang *de* in 't *Imperf: bewijs* geeft van 't verloop dezer *Classis*. En, schoon ons nu het regte oude ontbreekt, egter vinden we hier in nog genoeg tot de herstelling van onze Zakelijke deelen WEEL en WAEL.

Met E of A vertoonen zig hier toe gehoor- rig het AL: *wala / en etwelcti / H-D, wahl / F, by ons † WALE, electio*; waer van het M-G, *wasjan / gatwasjan / I. CL: r. F-TH, etwelan / I. CL: AL: welen / etwelan / I. CL: H-D, wahlen / I. CL: Dan: vaal / Slavon: woltti / eligere*; en F-TH, *erweld- da / electa*; en AL: *in wodar-waitem / in adverbis*; en † VERWELLEN, † VERWELLEN, I. CL: *eligere*. Gelijk 't ook in zin en gedaente hier even goed uitkomt, of men ons WÊL, (gelijk ook in 't Oud-Vlaemsch † WAEL, *benè*, en WÊELDE, *voluptas*, A-S, *wella / felicitas*, als overeenkomstig met de verkiezing, en 't A-S, *welan / opes*, en ons WEELDERIG, *petulans. lascivus, opimus*, en WELIG, A-S, *welig en tototic / opulentus, opimus*; en A-S, *weligan / I. CL: locupletare*), hier van aflei- de, of van 't vorige WIL, in de I. Proeve; alleenlijk dat het Oud-Vlaemsche † WAEL, (*benè*) wegens de A alhier beter past: en van een ander WÊL, *gurgis, vertex aquarum*; zie by 't volgende WÊLL, in deze Pr.

Ondertuffchen is 't bedenkelijk, of niet de eerste grondbeteekenis van dezen stam het *omloopen* mogte geweest zijn, gelijkvormig

WE.

den ons WALEN, † WALEN, I. CL: *pera- grinari, errare, vagare*; en † WELLEN, † WALEN; en † VERWELLEN, † VERWAL- LEN, *volvere, versere; mutare*; overmits, alvorens het verkiezen, doorgaends, ten min- ste by sedenering, een zekere omloop van ge- dagten voorafloopt, even gelijk ook in 't Latijn *volo, volui*, en *volvo, volui*, &c, zeer grootte gelijkvormigheid hebben: in welken gevalle ook het verder volgende Wortel-deel WÊLL zeer naby hier mede zou overeen- stemmen.

De Wortel- of Zaak-deelen.

WEER en WAER, &c, in 't Yſ: *bet / defende*; in *Prat: valde / en volgens de an- deren van die Classis, in Prat: Part: valtem / IV. CL: 1*. Uit deze, hoewel verlooperde *Classis* kunnen we egter onze Zakelijke deelen WEER en WAER, in den zin van *besebermen*, herstellen.

Uit het Zakelijke Deel WEER, komt het F-TH, *toere / F, Yſ: born / F, defensio*; A-S, *weredu / castra*; H-D, *weyce / F, wix*; en ons en 't Vlaemsche WEER, WE- RE, *f: A-S, wœt / wœt / sepimentum, val- lum, palatio*; en H-D, *war / agger in fluvio vim fluctuum frangens*; waer van ons WÊ- REN, I. CL: en het F-TH, *wetran / I. CL: A-S, wëran / wergan / wërtan / I. CL: Kimbr: wëria / H-D, wërtan / I. CL: pro- hibere, arceere; & castodire; & prestare*, Græc: *ἐπιχειν, arcere, prohibere*; en Sax: en Geld: WERE, GEWERE, *possessio justa; tu- zela, & tutoris potestas; & prescriptio bono- rum; & cautio fidejussoria; & assertor vin- dex, auctor fundi venditi*; en Sax: GEWEE- REN, I. CL: *prescribere*; en onze spreek- wijze van VROEG IN DE WEER ZYN, *tempore matutino, vel ante tempus, se preparare*; en VERWEREN, † VERWEIREN, I. CL: *defendere, & olim usucapere*; en † VEUR-WEREN, I. CL: *propugnare*; en ons GEWEER, † GEWEIR, *n: Yſ: wëria / F, arma ad resistendum*. Maer, ook zou, zo wel van gedaentenswe- gen als zinshalven, hier oogenschijnlijk wel by voegen ons WÊER, *contra*; en WÊER, *aries*; en WEREN, WÊREN, † GEWÊEREN, I. CL:

Yyyy 2

WE.

I. CL: *resistere, certare*; waer van we by 't vorige WEED, in deze Proeve gesproken hebben, indien niet de andere taelverwachten, beneffens onze eigene daer gemelde voorbeelden ons leerden, dat dezen met WEER by insineltige van WEDER af dalen. En van nog een ander WEER zie ook by ons WEEZ, in de I. Proeve.

Dog tot dezen stam zou ik betrekken het M-G, waer/ Kimbr: *birdar* / AL: *wet* / en waer / Armor: *ur* / *vir*; beneffens het Latijnsche gelijkaerdige *Vir*, als of het zeide een beschermmer; gelijk ook weleer by de Oud-Duitschen het verwandschap van de manlijke zijde de *Zwaerd-magen*, en die van de Vrouwelijke zijde de *Spille-magen* genoemd wierd. Dus ook Kimbr: *beriar* / *homines patriam defendentes*; en A-S, *werelt* / *virilis*; en 't A-S, *were* / *pretium quo vir aestimatur*; en 't Middeleeuwische WERE-GELD, A-S, *wergeld* / *wet-geld* / *capitis aestimatio, multa homicidii*; eene boete van Manslag aen 't magtschap van den gevelden te geven tot verzoeninge, om 'er de wederwrake mede af te weren; waer toe ook verder ons WEERWOLF, † WEIR-WOLF, *lycantropos, versipellis, mytherobius*, Gall: *loup garrous*, Picard: *loup warous*; en A-S, *wetewulf* / *lycantropus, & diabolus*. Dit WEER komt hier voor een mensch, gelijk ook 't Grieksche en gemelde Gall: en Picard: bestaet uit *λύκος, lupus*, Gall: en Pic: *loup*, EEN WOLF, en uit *ἄνθρωπος, homo*; hier in 't Gall: *garrous*, en Picard: *Warous*, even als ons WEER en † WEIR, uit dezen stam voor een MAN of MENSCH ontleent; en derhalven toepasselijk op menschen, die met eene beklaglijke inbeelding bezet, zig zelf voor een Wolf houden; of ook wel gebruikelijk onder de spooknamen, gelijkerwijs deswegen de Duivel ook in 't A-S, niet ten onrecht, vermits een ware verslinder van der Menschen zielen, onder dien naem zig vertoont. En wederom in den zin van bewaren en beschermen, het M-G, *watilo* / en in 't Oud-Friesch *wet* / *labium*; als bewarende de tanden en mond; benevens het Oud-Friesche *wet hresta* / *labri raptura*; waer van *Siccama* in zijne aenteekeningen over de Oud-Friesche wetten p: 129 vermeld.

WE.

Maer, in den zin van *afweren*, en met A, vertoont zig het M-G, *warjen* / I. CL: *z, probibere*; en ons WEDER-WARIG en WEDERWERIG, *repugnans, rebellis*; en A-S, *wearne* / *repugnantis*; en in tegendeel MEDE-WARIG, AL: en F-TH, *mitiware* / *mitiware* / *misericors, mansuetas, misis, suavis*; & *olim comis, affabilis*; en AL: *mitiware* / *mansuetudo*. En, mooglijk ook met S of Z voorop, ons ZWAER, A-S, *swor* / AL: *swar* / H-D, *schwar* / *difficilis, gravis*; om het belet, hinder, en tegenstand in beweging; waer van verder BEZWAREN, I. CL: F-TH, *beswaran* / I. CL: *degruware*; enz. Wijders in den zin van *beschermen*, het A-S, *woran* / *wergan* / *warigan* / *warigan* / *warnian* / en *warnian* / I. CL: F-TH, *bewaran* / I. CL: H-D, *wahren* / I. CL: Sax: *waren* / L-F, *bewearjen* / by ons BEWAREN, I. CL: *defendere, custodire, servare*; en † WAREN, nu WAER-NEMEN, *advertere, observare, curam habere*; VERWAER-LOOZEN, I. CL: *negligere*; en GEWAER WORDEN, *speculando animadvertere, persenscere, deprehendere, percipere*; waer toe ons GEWAERWORDING, *affectio, sensus*; en ons † WAREN, I. CL: *observare, speculari*; en WAER-SCHOUWEN, I. CL: en † WAERNEN, I. CL: A-S, *warnian* / *warnian* / I. CL: *admonere, pramonere*; en † ACHTER- en † VER-WAREN, I. CL: *conseruare, reservare, custodire*; en ACHTER- en † VER-WAERSTER, *curatrix, puerpera*. En, gelijk de genen die op de wagt ter bewaringe van eenige plaets of huis gestelt worden, gewoonlijk heen en weder drementelen, zo noemt men zulk eene beweging mede WAREN, I. CL: *perambulare*; en F-TH, *gelwaran* / I. CL: *perambulare, pererrare*; en ons WARING, *pergula, ambulacrum*; Vorder, als instaeende en behoedende voor schade, ons WAREN, VRY-WAREN, I. CL: *vindicare, asserere, indemmervare*; en WAERSCHAP, A-S, *warscipe* en *waerscipe* / *cautio, cautela*; † WAERDER, WAER-GELD, *n: auctoramentum, arrha*; WAER-BORGE, *m: A-S, waer-en-wer-borh* / *assertor, auctor*; en A-S, *ware* / *wære* / H-D, *wäre* / F, *cautio*; waer van het H-D, *gelwären* / I. CL: *stare promissis*; en ons † WAREN, † GEWAREN, † GEWEEREN, I. CL: *probam esse mercedem*
spou-

WE.

spondere & *immunem servare*; en A-S, *woer/waerlic* / *cantus*; en ons † GEWARIG, *ratus*; waer van ons GEWARIGEN, I. CL: *ratum facere*. Maer ook, met de oude *terminatie* AND, uit het *Part: Praes*: het Walsche † WARANDE, *custodia, defensio, cautio, indemnitas, fidejussio*; unde vulgò *Warandia*; en WARANDE, *vivarium, roborarium*; als een afgeheinde plaets om 'er wild vee in te bewaren; en † WARANDE, Angl: *warrantie* / *assessor*; *fidejussor*, *defensor*; unde vulgò *Warantus*, *waranda*, & *warandator*, en Gall: *guarand*; waer van verder het Walschstaertige † WAKANDEREN, GUARANDEREN of GARANDEREN; I. CL: Angl: *warente* / *defendere*, *protegere*, *tavere*, *vindicare*, *assertere*, *indemnem servare*; unde vulgò *Warandire*, *guaretare*, *warantizare*, & *guarantizare*; Ital: *guarentare*, en Gall: *garantir*. Van een ander Zakelijk deel WAER is 'er ook te zien by ons WEEZ, in de I. Pr.

Voorts, met den uitgang DE of D, agter het Zakelijke Deel WAER, ons † WAERDE, † WARDE, † GEWARDE, *f*: A-S, *weard* / Angl: *warde* / *custodia*, & *vigilia*; & *cautio*, unde vulgò *Gaardia*, en Ital: *guardia*, en Gall: *garde*; of in de Walsche *Dialect* ook GAERDE, GARDE, *f*: *custodia*, & *praetoria cohors*; & *praesidium*, unde vulgò *Guardia*, en Gall: *garde*, Ital: *guardia*, Hisp: *guarda*; en GARDIAEN, *m*: *custos*, unde vulgò *Gardianus* en Gall: *gardien*, Ital: *guardiano*, Hisp: *guardador*; en GARNIZOEN, *n*: *praemunitio, praesidium*, & *milites limitanei*, unde Gall: *garnison*; en DIERGAERDE, *f*: *roborarium*; waer in men 't gedierte bewaert; en van WARDE, verder in 't M-G, *wardjan* / I. CL: A-S, *weardan* en *weardian* en *werdan* / I. CL: F-TH, *wardan* en *wartan* / I. CL: H-D, *warten* / I. CL: *cavere instar vigili, attendere, observare, prospicere; custodire, curare, tueri*; en A-S, *werdan* / I. CL: *prohiberi*; en F-TH, *ver-waerdan* / I. CL: *negligere, corrumpere, illaqueare*; en VOORWAERDE, *f*: *praescriptio, conditio*; waer van ons BE-VOORWAERDEN, I. CL: *condicere, pacisci*; waer toe verder het M-G, *daurawards* / AL: *durtwart* / by ons DEURWAERDER, *ostiarus*; en Kimbr: *wardur* / *ruffos*; & *custodia*; en ons † GEWAERDER

HAND, *manus sequestra*; en het Geld: WAERDE, WÉERDE, WAERDE-TOREN, en † WAERDER, A-S, *weard-fetl* / *weard-fetl* / *specula, pharus*; en ons † WÉRD, † WÉRDER, *m*: WÉÉRD, *f*: *insula*, & *propugnaculum septium*; en H-D, *werder* / *wadret* / M. *agger*, *aggesta in altum terra, contra vim fluminis*; en A-S, *waroth* / *warath* en *warth* en *wearth* / *littus*; namelijk bedijkt of hoog strand, dat het water afweert.

En, verder in 'den zin van *tegen-werig* ons *postpositivum* WAERDS; WAERD OF WAERT, M-G, *waitthg* / *versus, contra*; en M-G, *jaindwaitthg* / by ons GINDWAERDS, *illuc*; en A-S, *weard* en *werd* / *versus*; A-S, *eastweard* / by ons OOST-WAERD, *orientem versus*; AL: *helmwartes* / by ons THUISWAERT, *domum versus*; en M-G, *witthra-waitthg* en *and-waitthg* / *contra*; en ons WEDERWAERDIGHEID, *f*: *adversitas, infortunium, mala fortuna*; En, met de gemeene voorwerping van S of Z voor WAERD OF WÉÉRD, past ook vry wel hier toe ons ZWAERD, ZWÉÉRD, *n*: A-S, *sturd* / N, Ysl: *sverd* / N, H-D, *schwert* / N, *ensis, gladius*; als een voornaem beschermgeweer: waer toe dan ons ZWAERD-MAGEN, *cognatio ex parte patris*; in tegenstelling van SPILLEMAGEN, van de Moeders zijde, vermits hier de Mannen door het zwaerd, de Vrouwen door de spil of spinrokke, worden uitgebeeld. Nog ook A-S. *weard* / *word* en *weardman* / *custos*; en ons WAERD, WÉÉRD, *m*: H-D, *wirt* / *hospes*; als onder wiens bescherminge men zig begeeft; waer toe weder WÉÉRD-SCHAP, † GEWÉÉRDSCHAP, *n*: *convivium, epulum*; waer van weder † GEWÉÉRDSCHAPPEN. I. CL: *epulari*.

Dog van een ander WAERD, zie by WEEZ; in onze I. Proeve.

Daerenboven is 't niet onmogelijk, schoon twijfelachtig, dat, onder eene zinspelning op de bewaring en koestering van 't lijf door dikke kleederen of veel dekfel, en met een toevoeging van den uitgang M agter 't Zakelijke deel, mede hier uit ontleent zy geweest ons † WAERM, nu WARMEN WÉRM, A-S, *worm* / *wearm* / *worm* / AL: *warm* / H-D, en Angl: *warm* / Ysl: *vermaur* / Dan: *varm* / *calidus*; waer van weder ons † WAERMEN, nu WARMEN en WÉRMEN,

Yyyy 3

I. CL;

W E .

I. CL: M-G , warmjan / I. CL: F-TH , warmjan / werman / I. CL: A-S , wearman en witman / I. CL: calefacere , incallescere; waer toe ook 't Yfl: barme / by ons WARMTE , f: calor; en 't M-G , hwarmitha of quarmitha / humor calida , sata molens ac fovens. Dog zie ook van dit WARM , by WERR , in deze Pr.

De Wortel- of Zaek-deelen.

WÉLD of WILD , en † WALD of † WÓLD en WÓUD , in het M-G , wistwan / waltu (in Subj: wultwan) / wultwang / II. CL: 2 , rapere , arripere; en dig-wistwan / fra-wistwan / II. CL: 2 , rapere , arripere; waer by ik voege het Yfl: wist / levando onerisum; in Prat: Part: wist / en in Infiv: wistba / II. CL: 4 , welk affigten in deze Latijnsche vertaling van den Yflandschen grammaticus Runolph Jonas een overdragtelijken zin kan krijgen van geweldiger hand ies ontrooven of wegnemen: zo dat deze voorbeelden my gelijkstammig schijnen; ny meer om dat zo wel onze als de Yfl: Dialect meer een d als w agter de L bemint; waerom we ook hier voor in 't onze herstellen zonden † WÉLDEN of † WILDEN , in Praet: † WALD of † WOLD , in Prat: Part: † GEWOLDEN , als II. CL: 6 , onder eene grondbeteekenis van affigten , en verder die van geweldiger hand overmagtigen , of dwang en overmagt gebruiken , of den baes spelen; 't en ware het M-G een overdragtelijken zin had , ontleent van het ondrachten , ontwringen , ontwentelen door overmagt; waer toe het M-G , waltwan / afwiltwan / I. CL: volvere , devolvere , dat , volgens de gedaente , uit het Praet: waltwagesproten is , grooten schijn geeft; in welken gevalle dit M-G , wistwan / nader by het volgende Wortel-deel WELL , in deze Proeve zoude behooren.

Als takken tot het Praet: en Prat: , in den zin van 't overmagtige , ons † WÉLD , GEWÉLD , n: F-TH , geweld / N , A-S , anweald / N en M , en H-D , geweld / F , en ook A-S , wald / Dan: wold / vis , potentia , violentia; en Yfl: wistde / N , potentia; waer van het M-G , waldan / gatwiltwan / I. CL: 2 , F-TH , waldan / I. CL: A-S , wealdan en

W E .

waldan / I. CL: AL: walden / I. CL: H-D , walden / I. CL: dominari , regere , potestatem habere; en A-S , waldan / I. CL: praesse , regere; en M-G , waldusiu / potestas; en ons WÉLDIG , GEWÉLDIG , Dan: weldig / violentus; waer van weder ons OVER-WÉLDIGEN , I. CL: violare , vim inferre , vi dominari , opprimere; en AL: hwaltdu / dominatio; en F-TH , ale-weldig / omnipotens; en gwalte / potestas; en eben-weldig en eben-weldig / equali potestate; en 't Geld: AENWALD , legatus , orator; † procurator litis , causidicus.

Maer ook met I , gelijk het reeds gemelde A-S , waldan / praesse , regere , schijnt hier toe evenwettig als tot ons WIL , in de I. Pr: betrekkelijk te wezen ons WILD , A-S , H-D , en Angl: wild / ferus , effrenus , furens , vagus; als zinspelende op de woelbeweging der roovers en geweldplegers; of anders , vermits in het wilde woud het roofgedierte den baes speelt; of mooglijk ook , om dat de magtige heerschers het gebruik en rogt van wouden en bosschen gewoonlijk zig alleenlijk aenmatigen; en WILD-YANG , m: accipiter forus , junior , indomitus. † vagabundus , qui nidum relinquens , ab aempe capitur atque dominatur; † transl: Homo juvenis , temerarius; WILD-VIER , pbylona , fera papule; en 't Geld: en Sax: WILDE WAGE , f: stagnum amplum quod vento movetur absque procellis; en WILDELING , wilde appel , arbutum; en WILDERNISSE , f: eremus; gelijk ook , om dezelfde redenen , uit het Praet: hier toe past ons † WÓLD en † WALD , n: nu Euphon: WÓUD , n: H-D , wald / M , A-S , Weald / sylva , eremus; AL: wald / eremus; en waldichet / eremita; en ons WÓUD-BROEDER , eremita; en WÓUD-HÉER , sylvarum praefectus; en WÓUDHERMANNEKE , faunus , spectrum , terriculum; alzo de bygeloovigen waenen , dat zuik bullebakvolkje in de wouden zig ophoud en voogd is: ziende verder desgelijks op de magt ons † GEWALD , nu GEWÓUD , n: vis , potentia , dominatio; en Flandr: GEWÓUD , n: ditio , regio , tractus. Ondertusschen is van WILD gevormt ons VERWILDEREN , I. CL: sylvescere , † efferrari; en WILDERNISSE , f: eremus , solitudo; daerenboven word ook ons WILD , n: fera , als een Substantivum , in begoetelling van alle

WE.

alle tam gedierte, gebruikt; dog zie nog verder ook hier van by 't volgende WELL, in deze Proeve.

De Wortel- en Zaak-deelen.

WELK, WALK en WOLK, in 't A-S, *wealcian / weolc / wealcen* / III. CL: 4, *volvere, volutare*; 't gene in onze *Dialect* overgebragt en herstelt zijnde, maekt † WÉLKEN, † WALK of † WOLK, † GEWOLKEN, II. CL: 6, of, † WALKEN, † WIELK of † WOLK, † GEWALKEN, III. CL: 3.

Tot WELK schijnt betrekkelijk ons † WÉLKE, *f*: Angl: *whetthe / pustula*; als waer by de klier-vogten, door eene verdikking als in een rollende, eene verstopping en daer uit volgende ontfeking verwekken; gelijk ook A-S, *wealc / revolutio*. En, als zinspelende op den natuerlijken omloop van al het groeibare, bestaende voornamelijk in het toe- en af-nemen, weder-keerende eerlang tot ydele stoffe en asche, mooglijk hier uif ons † WÉLK, Sax: *waelt / vietus, flaccidus, marcidus, fracidus*; waer van verder ons † WÉLKEN, VERWÉLKEN, I. CL: *marcere, marcescere, elangere / elangescere*. In 't A-S, vertoont zig ook *wealcete* / en in 't Geld: WALKER, *m: fullo*, om het wentelen van de lakens; waer toe het Geld: WALKEN, I. CL: *fullonitam arsem exercere*; en 't Vlaemsche WALKEN, I. CL: *calcere, obtinere*; ziende op het trampel-treden by het lakenvullen; en met S of Z voorop (volgens onze *Grondst. II. Verband: §. XXXI.*) ons † ZWÉLKEN, I. CL: *premere, pressare*; en † HAND-ZWÉLKEN, I. CL: *manu premere*; en ZWÉLKEN-HOUT, *sambucus aquaticus*; zo ik vermoede, vermits het zachte fijne hout van deze watervlier gebruikt word, om 'er gefnedene drukplaten van te maken, als mede ons ZWILK, *n: tela cannabina levigata*; als zijnde door rol-perfinge glad gemaakt.

Wijders om de wenteling en rolling past ook tot dezen stam het A-S, *wolc / wolce / wolcen / wolcn / wolcpi / nubes, nimbus, & Æther*; en A-S, *welcn / Æther*; het eerste vermits de wolken uit omwentelende dampen bestaende, door den wind al rollen-

WE.

de voortgedreven worden, het laatste als opzigt hebbende, op den oogfchijnlijken omloop van den starren-hemel; en dus mede by ons WOLK, *f*: H-D, *wulk / wolke / F, nubes, nubium; unda aërie*; waer van ons WOLKEN, I. CL: *nubilare, & nubilari*; en wederom ook uit het *Præt*: met A, en met S of Z voorop, ons BEZWALKEN, I. CL: *obnubilare*. Nog ook, om de wentel-vormige draeijen der flek-horens, het A-S, *wecloc / wofloc en weole / involucrum; cochlea; murex*; waer toe het A-S, *welcen-read / wolcen-read / en weolc-read / coccinum*; zijnde het kostelijke en oud-vermaerde purper-rood, dat men, alvorens het hedendaegsche gebruik van de West-Indische *couthenilje*, afrok uit den slijm-wisfch van een zekeren flekhoren, by den ouden *murex* genaemt, waer van *Virgilius* zingt, *Tyrioque ardebat marice lana*; hoewel dit A-S, ook afgeleid kan worden van het volgende WELL, in deze Proeve, indien men *oc* of *e* / als een *terminatie* aanmerkt.

De Wortel- en Zaak-deelen.

WELL, WAL en WOL, &c, in het A-S, *weallan / weoll (of woll) / weallan* / III. CL: 4, *ebullire, asquare, furere*; *forweallan* / II. CL: 4, *coquere*; *betweallan* / III. CL: 4, *coquere*. Dog in 't H-D, met *qu* / die uit het AL: voorzetsel *ke* of *ke* voor de *ur* / gesproten is, het H-D, *quellen, quall en quoll / gequollen* / III. CL: 2, *scaturire*. En Yt: *bell / ebullio*, in *Præt*: *vall* en volgens de anderen van die *Glass*: in *Præt*: *Part: vollen* / II. CL: 4. Tot nog toe is de zin van alle drie overstemmend; ziende voornamentlijk op de wentelende draeijingen, en op- en om-looping van de vogt-deelen, by het zieden, of by 't opspuiten van fonteynen en bron-wellen. Maer op de bespating en besmetting, daer uit ontsaende, schijnt zijn opzigt te hebben het F-TH, *bitwollan / inquinare*, in *Præt*: *bitwoll* / en in *Præter*: *Part: bitwollan* / 't gene ik agter aen de VI. CL: by de Onreg: No. 6, geplactst heb, gemerkt die *Infw*: met *o* / zo als hy zig by *Willeram*: *p: 90*, vertoont, onder geene anderen

WE.

deren van de Ongelijkvloeiende *Classes* voegde; hoewel ik vermoede, dat de *Infin*: met *e* zal moeten zijn, en by de F-T H, II. CL: 4 behooren. Wijders kan men by dezen stam voegen het M-G, *wilwan* / *walw* / *wulwans* / II. CL: 2, *rapere*, *diripere*; en *dig-wilwan* / *fra-wilwan* / II. CL: 2, *rapere*, *diripere*; welke berooving voornaemlijk schijnt te zien op het gewelddadig ontwringen of sliks omdraeijen, overmits het M-G, *waltwan* / *afwaltwan* / I. CL: 1, *volvere*, *devolvere*, 't gene beneffens het A-S, *wal-wian* / I. CL: *volvere*, *volutare*, een kind van dit *Præf*: *walw* gelijkt, enkelijk de zîn van omdraeijing en omwenteling vervat: waerom ik dan dit M-G hier niet minder eigen reken als by het vorige WELD in deze Proeve.

Ondertuffchen zou by 't herstellen van dezen stam in onze *Dialect* wederom hier uit voortkomen ons WÉLLEN (of † WILLEN), † WOL of † WAL, † GEWOLLEN, II. CL: 5 of 6. Dat we de I zo wel als E in dezen stellen, is niet alleen welvoeglijk by die soort van de II. CL:; maer zal ook bevestigd worden by etlijke volgende takken van dezen stamboom. Wijders als men de S of Z by ons ZWÉLLEN, II. CL: 5 en 6, als een voorwerpsel aenmerkt, volgens onze *Grondsl. II. Verband*: §. XXXI, zo zal men dit en dat wel voor eenstammig mogen rekenen.

Hier toe nu, in den zin van *opzieden* en *roken*, gelijk by 't A-S, komt vooreerst het Vlaemsche en Geld: WÉLLING, *jus*, *jusculum*, *puls*; beneffens eenige A-S, *Verba* van de I. *Class*: uit dit Wortel-deel † WIL of WEL afgeleid, als A-S, *a-willan* / I. CL: *decoquere*; en *wellan* en *gewillan* / I. CL: *coquere*; en *ofer-willan* / I. CL: *effervere*. Verder ons † WELLE, † WALLE, *f*: *bullitio*, *ebullitio*; dienende ook dit woord om een zeer zagte opkooking aen te duiden; waer toe ons MÊLK WÉLLEN, I. CL: *lac tepesacere conficiendo caseo*; en GEWÉLLE, *n*: *turunda accipitrum*, *instar olivæ oblonga, quæ accipitribus & falconibus datur*; en met den uitgang K, het Geld: WALK, *laeuw*, *tepidus*. En in den zin van *opborrelen*, als by de bron-aderen, het A-S, *wille-burne* / *wille-*

WE.

fluid / *fons*, *scatebra*, *torrens*; en A-S, *welle* / *wælla* / *wæll-gespring* / Angl: *welle* / H-D, *quelle* / F, by ons WÉLLE, WÉL, *f*: en † WALLE, *fons*, *scatebra*, *scaturigo*; en A-S, *wplle* / M, *puteus aquæ vivæ*; & *torrens*; en om de draeijingen het A-S, *wæll-wæll* / *vortex aquarum*; en ons † WÉLLE, † WALLE, en † WATER-WALLE, *f*: H-D, *welle* / *fluctus*; & *unda*; beneffens ons WÉL, *n*: WÉL-ZAND, *n*: *drifzand* of *zinkzand*, *arena instabilis*, *astu convolvens*, & *omnia absorbens*; en 't VASTE WÉLZAND, *n*: *arena scaturiens*; waer op men hier te lande de heimasten inslaet, dat pal staet, en altijd met welwater bezet is; en † WÉLLE, *cylindrus*, *palangæ*, *occa*, *volvulus*; *lignum teres instar cylindari, quo voluto aequatur solum*; en WÉL-BÓRD VAN 'T ORGEL, *pinax*, *summa tabula foraminosa organi pneumatici*; als waer in de cylinder-pijpen geplaetsd worden; nog ook het Vlaemsche † WÉLLE, *vertigo capitis*; om de zwijmel-draeijing: Van welk een en ander nu ontleent is ons WÉLLEN, † WALLEN, I. CL: *volvere*, *volutare*; en † VERWÉLLEN, † VERWALLEN, I. CL: *vertere*, *invertere*, *mutare*; en † WALVAERT, *f*: *peregrinatio*; en Angl: *wallowe* / en 't A-S, *wplewan* en *waltwan* / I. CL: *volvere*, *volutare*; en M-G, *waltwan* / I. CL: 1, *volvere*; af *waltwan* / I. CL: 1, *devolvere*; en *faur-waltwan* / I. CL: 1, *ad-volvere*; gelijk ook ons WÉLLEN, † WALLEN, I. CL: en H-D, *wellen* / I. CL: *fervere*, *bullire*, *ebullire*, *scaturire*, *crumpere*; & *olim undare*; als mede ons YZER WÉLLEN, I. CL: *accudere*, *conflare ferrum candens*; gelijk de finid het gloeiende ijzer, al wentelende, door beuken kneed, en verscheidene stukken aen elkander vast- en ineen-welt; vertoonende zig wijders ook met Z voorop, het Kamper ZWÉLLEN, bij ons WÉLLEN, zieden, *fervere*, *bullire*. Ondertuffchen hebben het Latijnsche *volvere* & *volutare* en 't Gr: *άλίσω*, *volvo*, *voluto*, en *ἐλαίνω*, *versare*, *circumagere*, mitsgaders, met Z voorop, ons ZWELEN HET HOOY, *versare fenum furcillis*, zeer groote gemeenschap met dezen stam.

Wijders met A, behalven de zulken, reets ge-

WE.

genoemt, ook hier toe het A-S, *grundweall / fundamentum*; en ons WAEL, WÉEL en WIEL, WIELING, *gurgis*; en ons † WALLE, *f*: † WAL, *m*: A-S, *wœl / abyssus, profundum*; als ziende op de diepte der welbronnen, of die van 't vaste welzand waer op men de heimaften inslaet; en ons WAL, waterkant, *ripa, ora terra quam aqua alluit*; en WALLE, WAL, *m*: *Œ* *f*: *fossa, Œ vallum, vallatum*; waer van ons BEWALLEN, I. CL: *cingere aut munire vallo*; en 't Vlaemsche WALHUIS, *n*: *praetorium, domus ampla extra urbem, fossis cincta*; en ons BURG-WAL, *urbis fossa*; als zulke uitgegravene gragten, gelijk men wel eer gewoon was om de burgten te maken; en WAL-ook WAEL-WORTEL, H-D, *waelmurtz / symphitum, consolida major, alus Gallicus*; vermits veelal aen de slootwallen groeiende; en om dezelfde rede A-S, *wal-wort / ebulus, sambucus humilis*; als beminnde vogtige en waterige plaetsen; hoewel dit onze met WAEL ook tot het volgende WAEL, (*Gallus*) kan betrokken worden, vermits in 't Latijn ook *alus Gallicus* genaemt; daerenboven zou de naem van dit WAEL-WORTEL ook kunnen zien op de kragt van 't zamenwellen, gelijk het in 't H-D ook *heintwellen* heet, ter zake dat de wortel of bladen, door middel van haer lijmgien aert, wanneer die in een pot, met stukken kalfsvleesch gekookt worden, de verdeelde stukken vleesch, zo men zegt, zo vast aen-een-welt, of ze nooit verdeelt geweest waren, zo dat ze met een mes van elkander moeten gesneden worden; de wortel en bladen van 't kruid kalfsvoet berygt men my dat gelijke kragt hebben. Voorts om het omloopen, ook by ons † WALLE, *ambitus turris aut templi, peribolus*; en ons WALLE, *f*: WAL, *m*: A-S, *wal / weall / wealle / agger, vallum, munitio castrorum ac urbium, Œ murus ex cespitibus*; als eene opgeworpene hoogte om de stad, tot afkeeringe van vyand en water: ondertusschen komt dit Latijnsche aen 't onze zeer gelijkvormig, waerom men vermoeden zou mogen, of onze Voorvaderen van de Romeinen het wal-maken, en daer mede ook den naem mogten ontleent hebben; egter gis ik dat dit of toevallig, of nog een overblijffel van de

H. Deel.

WE.

oude Gemeenschap is, overmits het onze, zo in zijne gedaente als beteekenis, natuerlijk en eenvoudig uit onzen eigen' Wortelstam vloeit; terwijl de Latijnsche *Etymologiften* wegens het hare niet als moeilijke en van verre gehaelde oploffingen bybrengen, volgens *Vossii Etymologicon, in voce Vallum*.

Nog ook hebben we 't woord WAL, in den zin van 't *opwellen en spuiten als een fontein*, by ons WAL-VISCH, *m*: of ook oulinks enkelijk † WAL, *m*: Ysl: *hbalur / M, A-S, hwal / hwoel / cetus*; om het opsputten der waterstralen door de twee neus-garen zo geweldig als een zware fonteinsprong; ja temets zo sterk dat men het zeer ver kan hooren; of, zo hy gequetst is aen de levens-aderen blaest hy 't bloed even zo rijkelijk en kragtig uit; waerom hy dan ook met regt weleer den naem voerde van SPUIT-WAL, *m*: *cetus*. De gemeenste soorten van Walvisschen, die men by de Groenlandsche Visschery vangt, zo wel die van 't West- en Zuid-ys, als de Noord-kaper, beneffens de Vin-visch, zijn tandeloos, en zulken waer van de baleinbaerden uit den mond vergadert worden. De Vinvisch is mede een soort van walvisschen, spuitende wel van het allerhoogst, dog is merkelyk dunder dan de anderen, met een groote vin op den rug, waer van hy dien naem voert, wordende ook, vermitskoelder van bloed, dikwijls verder op na de warme luchtstreken gevonden. Maer nog een ander soort van Walvisschen is 'er, die in steef van baleinen, in de onderste kaek 48 groote tanden heeft, dooréén yder omtrent 1½ *Œ* zwaer, en omtrent 3 duim van elkander staende, wordende ook genaemt *Castilior*-of *Castilior*-of ook wel *Pót*-visch en *l'óts-wal*, om zijn uitstekend groote hoofd, zijnde omtrent $\frac{1}{3}$ van de lengte van dengantschen visch, die gemeenlijk van 50 tot 100 voeten lang valt: Uit het hoofd van zulk een Walvisch of *Castilior*-visch, die voorleden jaer A°. 1718 levendig gevangen en slegts omtrent 56 voeten groot was, is ruim 18 quartelen of 36 tonnen brein gehaelt: zijnde dit harsenbrein, dat befaemde en zoo genaemde WAL-SCHÓT, *sperma ceti*, dat men by onkunde tot onzen tijd toe, heeft aengezien gehad voor het teelzaet van den Walvisch, ter zake dat men 't

Zzzz

ge-

W E .

gewoonlijk niet anders vond, als drijvende hoven op 't zee-water, wanneer het uit zulk een verdwaelden en verstorven visch van elders derwaerts was komen aenschieten. 'T is ook by dit soort van Walvisschen met tanden, welke zig mede in de Indiën en onder de warmer climaten vertoonen, dat men dikmaels een soort van *Amber gris* vind in de maeg, waer uit het gevoelen van sommigen gesproten is, als of deze kostelijke gom- of hars-stoffe in den buik van dat beest hare geboorte kreeg; van welke *Amber* een breeder verhael te zien is in de beschrijving van de *Amboinsche Rariteit-kamer*. En, of ons WÉLBER, H-D, *weller / silurus*, zijnde een groote visch, in Zee en vooraen in de Rivieren verkeerende, dezen naem voert, om 't strael-sputten, of om 't wentelen van zijn lichaem, of om de gelijkaerdigheid van gestalte aen den Walvisch, hoewel merkelyk kleinder dan die zijnde, is my niet regt bekend.

Maer, tot de grondbeteekenis van *omloopen*, en de wisselvallige verandering, behoort mede ons † VERWALLEN, † VERWÉLLEN, en † WALEN. I. CL: *volvere, uertere, mutare*; en † WALLEN, † WALEN, I. CL: A-S, *weallian* / I. CL: H-D, *wallen* / I. CL: *peregrinari, vagari; extra patriam morari*; gelijk ook met † het Yll: *bilfa* / F, *error*; en *bilfur* / *errore capsis*; als herwaerds en derwaerds omzwervende: Tot welk *Verbum* genoegsaem eik der *Etymologiften* betreft ons WALE, WAEL, Gallus, Gallus Belga, vulgò *Wallus* & *Walo*; en gevoeglijk ons WAL-NOOT, WALSCHENOOT, H-D, *wal-nut / juglans basilica; nux à Perfide in Italiam & Galliam translata*; en WALBÉKEN, *cedrus Mauritana*; zijnde met wild-verspreide spikkels in het hout besprengt; op welker wildheid ziende, overdragtelijk daer van ontleent is ons WALBÉKEN, *petulans, moribus vagis*; dus komt ook in den zin van Uitlandsch of vreemd, het A-S, *weat* / *advena*; en A-S, *wealh / walch / walh / barbarus, exoticus, peregrinus; quin etiam Cambrobritannus*; en A-S, *wal-hymne / wealh-theod / Walli, Cambri, gens Wallica*; en A-S, *weallag / Britanni*; en A-S, *wilisc-mon / Cambricus, Wallus*; gelijk ook de vermaerde *Gall: Cambdenns* aen den naem van de Brittonische WALEN zulk een uitlegging geeft,

W E .

zeggende *WELSCH dicitur id, quod exterum & peregrinum est, unde etiam WAL-LONES in Belgica, en WALLACHI ad Darwubium nomina traxerunt*; zie *Kil: Dict: Teuton: Ao. 1599*. welke afleiding ik gaerne voor voldoende zoude aennemen, wanneer tevens by de *Historien* bleek, dat deze volkeren, meer dan anderen hare gebueren, van elders verdreven of daer ter zete gekomen waren, en tevens met den naem van Uitlanders hadden willen pronken, daer grootelijks aen te twijfelen is, want wat Volk zou zig zelf met een ongeagten naem benoemen? Dog nu, geen de minste blijk daer van hebbende, zou ik liever, indien men uit zulk een stam als deze die benamingen van WAEL en WALEN moet affeiden, die betrekken tot den zin van ons WAL, *ora, littus, & circumitus*; vermids de Brabandsche en Vlaemsche WALEN de Belgische en Franksche grenzen bewoonen, en de Brittsche WALEN aen de Engelsche zeekust gezeten zijn. Dezelfde redenen wederhouden my ook van 't gevoelen der genen, die den naem der oude GALLEN affeiden van 't gemelde WALLI, *exteri*; stellende met eenen dat G en W hier slegts in *Dialect* verschillen; hoewel we dit laetste niet ontkennen, dog zelf tot bevestiging van die *Dialect*-verandering daer ook konnen byvoege uit *Edw: Lhuys Archeolog: Britann: p. 9*, dat niet alleen in 't *Fransch, Spaensh* en *Italiaensh*, maer ook in de *Brittsche* taeltakken (Nae-verwantten, zo ik vermoede, van het *Oud-Gallisch*) de Gu of G gemeen is by zulke woorden, die in 't *Duitsch* met W, of in 't *Latyn* met V, of in 't *Iersch* met F beginnen, als Lat: *vagina*; Irl: *saigbin*; Wall: *guain*; en Ital: *guaina*. Lat: *vesper*; Irl: *feafkor*; Wall: *gospur*; en Armor: *guesper*. Lat: *vinum*; Irl: *fin*; by ons WYN, en Wall: *guin*, enz. Maer dewijl in dit zelfde *Armorisch* en *Iersch* by 't woord van ons onderwerp dit onderstele *Dialect*-verschil zig niet en vertoont, vermids in 't Irl: *Gall, Gallia (vir gallicus)* en in 't Armor: *Galek (Gallicus)*, zo twijffel ik zeer of men zig in dit geval wel te regt van dezen *Dialect*-sprong bedient; te meer om dat ook de A-Sakfen, die al vroeg in de Middel-eeuwen nae- en overbueren van de oude Gallen geworden waren, in dezen naem de G en niet de W gebruikten, als A-S, *Galle* /

WE.

le/ en gallia-rijske/ *Gallia regnum*; en *Gallia-cyrensis* / *Gallus*; terwijl ze onderscheidtlijk de w stelden, om de Brittonische WALLEN uit te drukken, volgens onze voorgemelde voorbeelden. Daerenboven, indien al van ouds deze naam van GALLEN voor WALLEN mogte gekomen zijn, en tot dezen stam behoort hebben, zou ik ook egter liever dien ontleent agten van WAL, *ora*, *littus* (vermits de oude Gallen bewoonders waren van een zeer voornaem gedeelte van den zee-wal van *Europa*), dan van den zin van WAEL, *barbarus*, *exoticus*, *peregrinus*, dien ik niet kan zien, hoe daer op toe te passen zy. We hebben wat breeder hier in uitgeleid, om de wijze van 't onderzoek en de redegevingen, die in meer andere gevallen kunnen te passe komen; andersints, belangende deze Volk- of Land-naem zelf, kan 't ons luttel of niet verschelen, van waer men die verkieze af te leiden.

Wijders met OE of O, gelijkaerdig aen 't *Præter*; en in den zin van *omdrayen* of *omloopen*, en 't *rykelyk toevloeyen* gelijk in bronwellen, ons WOEL, *scaturigo*; *tumultuatio*; *contorsio*, *constrictio*; waer van ons WOELLEN, I. CL: *scaturire*, *scatere*, *abundare*; *tumultuari*; *volutare*; *fune constringere*, *torquere*; en † WOELDIG, *abundans*; en mogelijk ook hier toe ons WOLLE, WOL, f: H-D, wull / wolle / F, A-S, wul / wulle / Angl: wolle / wool / Yl: ull / F, lana; vermits de kort-omloopende krulling de wol van ander hair onderscheid; en hier van weder ons *Adject*: WOLLENE, A-S, wullen / wullen / *lanæus*; waer toe wederom WOL-BLAD, WOL-KRUID, *verbascum*; om de wol-agtige ruigheid der bladeren. Dog op het omroeren en 't opwellen schijnt te zien ons WOLLINK, *sarracenum*, *edulium ex alica farris*.

Maer ook, in gelijken zin van *omloopen* of *omdraeyen*, en met IE (als by 't vorige WIELE, WIELING en WAEL, *gurgis*, *vortex*) ons WIEL, n: A-S, *hwæol* / *rota*; en WIEL, SPINNEWIEL, *rhombus*, *girgillus*; en AL: *willa* / *vertex*, *vortex*; en A-S, *wille-burne* / *wille-stod* / *fons*, *scatebra*, *torrens*; en verder het Bra: of Via: WIELKEN, WIEL-

WE.

BRÓOD, n: *panis collyra*; een dun-ringig en gedraeit gebak, by ons krakeling genaemt; en ons WIEL, n: katrol, *trochlea*; en A-S, *witoloc* / *willoc* / *cochlea*; en *willoc*-en *witoluc-stel* / *conchylium*; om de wentel-draeyingen van den zee-horen; en daer van overdragtelijk A-S, *witoloc* / *witoloc* / *coctum*, *murex*; also 't eerstbemaemde kostelijke purperrood met het sap van een zekeren zeehoren-slek geverwt wierd, gelijk ook A-S, *witoloc-tread* / *coccinum*, *coctum bis coctum*; hoewel dezen insgelijks tot het voorgemelde Wortel-deel WELK in deze Proeve kunnen betrokken worden. Dog byzonderlijk tot dezen Stam schijnt te behooren, met de ingekorte I, ons † WILLE, f: *malleus major fabri ferrarii*; als of het zeide een wel-hamer, waer mede de smid het gloeiende yzer aen-een-welt, of vast in-een-smeed; en ons WIEL-ESSCHE, *ornus*; alzo daer van velerhande draeywerk word gemaekt; gelijk men ook WIEL-DRAEYERS noemt, die de spinnewielen en ander grof draeywerk van hout maken. Daerenboven ons WIEL, f: WIELDOEK, m: en † WYLE, f: *velum*, *sacrarum virginum velamen*; een zeker dekkleed over 't hoofd, dat by de schouwers een omdraeying krijgt; waer van weder ons † WIELEN, I. CL: *velare*, *tegere caput velo*. Voorder nog ook, vermits het om zijne uitstekende dun-taeij- en lénigheid gebruikt word tot binding en vlegting om takken, vaet-en pak-werk, het M-G, *walus* / *virga*; en 't A-S, *welle* / *wellige* / en *willig* / by ons † WIELIG, nu WILLIG, m: *salix*; waer van het A-S, *wilan* / I. CL: *connektere*; en daer toe mede het A-S, *willa* / *wulle* / *sporta*, *corbis*; vermits het mandewerk van willige takken gevlogten word; gelijk ook in het H-D, een *welle holtz*, *fascis lignorum*; als een takke-bosch met een ander twijgje onvlogten en t'laemgebonden; en H-D, *reb-wellen* / *ligna vitiginea*; en, schoon ons WILLIG, *salix*, vermits zeer gereedelijk aen het water, en slegts van ingestokene takjes, voortgroeiende, geen quade beteekenis zou hebben in ons WILLIG, *luben* (dat van WILLEN, *welle*, afdaelt) egter heeft my de vergelijking van de Oudheid by de andere Taelverwanten geleert, dat die naam van het ombinden komt, gelijk ook

WE.

daerom de Willige-boom tevens den naem voert van WYDE, WEDE, WIEDE, A-S, *withig* / AL: *wide* / Dan: *bidde* / H-D, *weide* / *salix*; 't gene afkomt van het oude A-S, *withan* / III. CL: 3, *copulare, conjugere*; waer van we by ons vorige WEED, in deze Pr: gemeld hebben. Maer ook schijnt tot den zin van *omloopen, omkeeren*, te passen, mits met Y (even als 't vorige WYLE, *velum*) ons WYLE, *f: momentum, spatium temporis*; A-S. *hwille* / AL: *hwilla* / *willa* / en M-G, *hwella* / *bara*, *tempus*, & *spatium temporis*; waer van ons WYLEN, VERWYLEN, I. CL: M-G, *ga-hweilan* of *ga-wellan* / I. CL: 2, *manere, remorari, quiescere*; en F-TH, *willingan* / I. CL: *tempore perire*; waer toe mede ons † WYLINGE, *vicissitudo*; BYWYLEN, *vicibus, interdum*; TERWYLE, *dum*; MIDLERWYLE en ONDERWYLEN, *interim*; en KORTS-WYLE, *tijkortinge, jocus, oblectamentum*; en 't Vlaemsche † HANDWYLE, *momentum temporis*; en † HANDSWYLE, *vicissim, interdum*; alleenlijk doet in dezen de M-G, *et* / die volgens de streekhoudende *Dialektregel* niet en voegt by dezen stam, maer wel by *Verba's* van de II. CL: in 't M-G, &c, my vermoeden, dat dezen uit zulk een andren stam, aen my nog onbekend, mogren gesproten zijn.

Tot het *Prater: Part:* behoort het Vlaemsche † VERWALLEN WEDER, *aura fervens*; waer uit de oude Ongelijkvloeiendheid van dezen stamboom onder onze Voorvaderen nog blijkende is.

Wijders geeft ook de zin van † WALEN voor *omloopen, omzwerwen*, en die van 't gemelde Yſ: *billa* / *error*, en *bistut* / *errore captus*, ons eenige aanleiding en rede om te denken, of niet, onder eene toevoeging van den uitgang D, ons WILD, *ferus* & *vagus*, vermits het woest omloopen, en † WALD, † WÓLD, *Euphon: WÓUD, n: sylva, saltus*, als een verblijfplaats van het wilde en zwervende gedierte, zo wel hier van ontleent kon zijn, als van ons voorgemelde WIL, in de I. Pr: of van WELD, in deze II. Pr.

Nog ook schijnen tot dezen stam te passen, mits onder eenen toelafsch van silbelooze uitgangen, vooreerst met G agter WAL, ons

WE.

WALG, *f: nausea*; van wegen de opwelling, draeijing en wringing in de maeg, om het gene 'er in is, by de keel op, of uit te werpen, waer van ons WALGEN, I. CL: H-D, *walgen* / I. CL: *nauseare*; en 't H-D, *walgeren* / I. CL: *stomachum evertere, nausea molestiam suscipere*; en VERWALGEN, I. CL: *fastidire*. Ten andere, in den zin van wellen en opzieden, 't zy heet, warm, of laeuw, en met den uitgang K, het reetsgemelde Geld: WALK, *sepidus*; als mede, met den uitgang M, ons WALM, en KWALM of QUALM, *m: vapor humidus calore productus*; waer van ons WALMEN, I. CL: *evaporare*; en OPWALMEN, I. CL: *subvesfacere*; en als 't Kimbr: *passivum* met n agter het Worteldeel, het Yſ: *bolnat* / *incalescit*; in *Prater: bolnade* / I. CL: dog in 't A-S heeft het eene beteekenis van grooter hitte, als A-S, *waltn* / *wœltn* / *welme* / *wplm* en *wplme* / *fervor, astus*; & *tr: furor*; en verder, 't zy men op de hitte en schielijke ontvlaming ziet, of op de samenbinding (als by 't reedsgemelde H-D, *reb-wellen* en *welle-holts* / het M-G, *walus* / en ons WILLIG) zo mede hier toe ons † WALM, *m: fasciculus straminis, & fascis straminis ardentis*; en WALM-ASSCHEN, *favilla straminea*. Gelijk ook met Z voorop en met den uitgang P, ons ZWALP, *f: fluctus, unda* (in den zelfden zin als het reedsgemelde † WÉLLE, † WALLE, *fluctus, unda*); waer van weder ons ZWALPEN, I. CL: *fluctuare, jactari fluctibus, undare*; en ZWALP-EY, *ovum putidum*; als niet zinkende, maer bovendrijvende.

Daerenboven vertoonen zig met E, A, O en U, in 't Zakelijke deel, welke allen op dezen stam passen, en met den uitgang V of F, het A-S, *hwalf* en *hwolf* / *convexus*; & *signum convexum*; en ons WÉLF, GEWÉLF, WOLF, WULF, *n: convexum signum, concameratio*; en Yſ: *hwolff* / N. *lacunar*; en H-D, *gewelbe* / N, *fornix*; om den krommen omloop en bogt van 't welfsel, mijnes agtens, alzo genaemt: waer toe ook verder ons WOLFENDAK, of WULFTE-DAK, *n: signum apsisforme*; en waer van WÉLVEN, VERWÉLVEN, OVERWÉLVEN, en WULVEN, VERWULVEN, I. CL: A-S, *hwalfian* / I. CL: *concamerare, fornicare*; en, met den uitgang TE of SEL, weder daer van ons WÉLFSEL,

WE.

SEL, WULFSEL, *n*: en WÉLFT, VERWÉLFT, *n*: en VERWULFT, *n*: *concameratio, fornicus, testudo, arcus, apsis*; waer toe ook betrekkelijk schijnt ons WOLF, *m*: *tinea apiaria, aranea instar telam texans convexam*. En, mooglijk mede ter zake van het omzwerven op roof, of om de dolle en wreede vernieling (in den zin van 't voorgemelde A-S, stamwoord, als A-S, weallan/ in *Prat*: weol of wol/ *furere*) ons WOLF, *m*: in *Plur*: WOLVEN, en M-G, wulfſ/ M. F-TH en AL: wolf/ A-S, wulf/ M, H-D, wolf/ wulf/ M. Angl: wolffe/ Kimbr: en Dan: ulf/ M, en Yſl: ulffur/ M. *lupus*; en WOLFS-WORTEL, WOLFS-KRUID, H-D, wolffſwurtz/ *aconitum*; waer van men zeit dat het eenen wolf, als hy 'er op treed, eene krimpung der zenuwen verwekt, zulks dat hy 'er van sterft; alzoo het een vinnig vergif is; waerom het onder Grieken en Romeinen een vaerdige toevlucht was voor wanhopige Slaven; en A-S, weere-wolf/ *diabolus*; & *lycan-zhropos*; by ons mede WEER-WOLF, *lycan-zhropos*; van welk woord we ook breeder gesproken hebben by ons WEER, in deze Proeve; en Kimbr: ulf-hale/ M, *lupicanda, hominem denotans à quo nil nisi malum expectandum*; en Kimbr: ulfhub/ F, *ſavitia*; gelijk ook verder veel invretende en schielijk voortloopende qualen by ons den naem van WOLF voeren, als WOLF, *m*: *phagedena, ulcus depascens, vulgò lupus, cancri genus*; als wegvretende het vel en 't onderliggende vleesch tot het gebeente toe; en WOLF, *m*: H-D, wolff/ M. *intertrigo; morbi genua cum simul membra interteruntur & confricuntur, atque sudore accedente excoquantur*; en WOLVE-MÉLK, *tithymallus*; om het melkagtige ſap, dat uit het gewonde kruid uitvloeit, zijnde ſcherp invretend, en het vel verbijtende, waerom het ook tegens de vratten gebruikt word; en WOLFS-BEZIËN, *uva lupina, uva urſi*; als bemint van wolven en beeren; en WOLFS-KLAEUWE, *lycopodium*; om dat men eenige gelijkheid reket te zijn tusschen de takken van deze kruipende plant; en des wolfs poten; en WOLVE-MAEND, *December*; vermits de Wolven dan sterker uitkomen en woeden; en WOLVE-SCHEET, *f: lycoperdon, lupi crepitus*; een blaes-agtige paddestoel, die,

WE.

wanneer die stukkend getreden word, een drek-stank van zig geeft; en WOLFS-TANDEN, *dentes lupini sive silvestres; dentes parvi qui postrema parte maxillae equorum adnascuntur*.

Midlerwijle brengt deze overdragtelijke betekenis van woedend verderf en vernieling ons wederom tijdig op den zin van het eerstgemelde M-G, wilwan/ II. CL: 2, *rapere, diripere*; 't welk we, mits onder eenen uitleg van geweldige ontwringing, tot dezen stam mede betrokken hebben; gelijk ook met *œ/ a/ ea/ oe en o/* die allen op dezen stam welpassen, zig in 't A-S, om 't schadelijke en den Wolfs-aert aen te duiden, zig vertoonen, (hoewel we ook van dezen by ons Wortel-deel QUEEL gesproken hebben), het A-S. wæl/ wæle/ *caedes, clades, lues*; wæl crig/ wæl crigge/ en wilſen en wippen/ *bellona; wol-cyrge/ furia*; en wæl-hyrtian/ *Gorgones*; namelijk die verschrikkelijke fabeltooveressen *Medusa, Stheno, en Euryale*, dochters van *Phorcus*, welke drie eenen ygelijk, die haer aenzag, in steen verwisselden; verder nog ook A-S, wæll/ *strages*; en wale/ wol/ *caedes, pestis, lues*; en wole/ wolgewinne/ *pestis, lues*; wole-becend/ *pestifer*; wolic/ *pravus*; wolicce/ *injuste, indirecte*; en Yſl: wæl/ *fallacia*; waer van ook het A-S, wælan/ wælian/ I. CL: *venare*; wælan/ I. CL: *inficere*; en nog A-S, wælian/ I. CL: *evellere*. En schoon deze stoffe hier mede nog niet afgehandelt is, egter zullen we van dezen stam afscheiden, om niet te lang te zijn, en tot ons volgende Wortel-deel WELT nu overgaen.

De Wortel- en Zack-deelen.

WÉLT, WALT en WÓLT &c, in het F-TH, wælan/ wælza/ wælwælit/ V. CL: *volvere*; en ar-wælan/ V. CL: *revolvere*; en zuo-gt-wælan/ V. CL: *advolvere*; zijnde van die verloopene *Classis*, welkes vocaelswisseling alleen het teeken van de oude Ongelijkvloeiendheid nog over behouden heeft. In 't A-S, is 'er wælan/ *volvere*, en gewælan/ *provolutus*; by ons agter de III. CL: geplaest; welks *Prat*: *Part*: nog en voert tot een bewijs van de oude Ongelijkvloeiendheid, maer van het

Zzzz 3

Prat:

WE.

Prat: Imperf: ontbreken my voorbeelden; ik vermoede dat het **wolt** of **woelt** zal moeten zijn. Wijders *Yfl: valltt / volvor*; in *Prat: Imperf: valltt / II. CL: 4*, en volgens de anderen van die *Class: in Præter: Part: voltem*.

Hier toe het H-D, **walze** / *F. phalanga, lignum teres*; om het rollen; en 't *Yfl: vallttur / vacillans in rebus, & sermone fallax*; overdragtelijk zinspelende op het verloop van 't rollende, als telkens van standplaats en van aenzien veranderende; en A-S, **sine wealt** / *F-TH, sino-wolde / rotundus, teres, versatilis*; waer van het A-S, **sine-wealtjan** / *I. CL: vacillare*; en **sine-wealtneffe** / *globositas*; en het M-G, **waltjan** / *I. CL: 1, magno impetu advolvere*; en **uſ-waltjan** / *I. CL: 1, evertere provocando*; en H-D, **waltzen** / **weltzen** / *I. CL: volvere, versare*; en H-D, **welzern** / *I. CL: Geld: WÉLTEREN, I. CL: en by ons WÓLTEREN, I. CL: en Euphon: ÓUT VOOR ÓLT, ook WÓUTEREN, I. CL: volutare*; & *tr: WÓUTEREN, succedere, bene accidere vel malè*; en **WOELTEREN** IN 'T SLYK, *volutare in luto*; en **WÓUTER-BLOK**, **WÓUTER-STÉEN**, *volvulus, cylindrus*, *Sax: wolteſtein / wolteblok / walter*; waer by de Latijnsche en Duitsche takken weder een blijk vinden van hare oude verwantschap.

Ondertuſſchen verdient het zijne opmerking dat verscheidene Ongelijkvloeiende Hoofdstammen, als **WÉLK**, **WÉLL**, en dit **WÉLT**, allen het wentelen en omloopen tot hare voornaemste grondbeteekenis hebben; waer by men ook ons **WIL**, en 't vorige **WEEL**, beiden uit de I. Proeve, zou kunnen byvoegen, dewijl het willen en verkiezen een besluit is van keure na 't overwegen en omloopen van de gedagten.

En, indien het H-D, **welt** / *mundus*, (waer voor in 't F-TH en A-S, **werold** / &c, by ons **WERELD**, en waer van, we by ons Wortel-deel **WEEZ**, in de I. Proeve gesproken hebben) volledig is, en geen r verloren heeft, maer van een anderen stam afkomstig is, als 't onze, en 't F-TH en A-S, zo zou het schijnen tot dezen stam te behooren, en te zien op den wisselvalligen omloop der tijden en zaken zo van 't onder- als boven-Maensche van dit ons **Wereld**-gestel.

WE.

De Wortel-of Zaek-deelen.

WERR, **WIR**, **WIER**, en **WAR** of **WOR**, &c, in 't H-D, **verwirren** / in *Prat: verwor* en **verwirrete** / en in *Præter: Parte verworren* en **verwirret** / *II. CL: 3*, en *I. CL: illigare, intricare, & turbare*; 't gene in onze *Dialect* herfelt zijnde wederom uitlevert ons versletene **WÉRREN**, † **WOR** of † **WIER** of † **WAR**, † **GEWORREN**, *IV. CL: 3, intricare*.

In de *II. Verband: van onzen Grondst: van Gereg: Afleiding §. XV*, hebben we een groot deel onzer takken, tot dezen stam behoorende, aengehaelt; als uit het *Præf: en Prat: ons WER* en **WAR**, en † **WÉRRE**, † **WARRE**, *f: A-S, war / wer / Angl: warre / tri-cæ*; & *olim tr: contentio, bellum*; unde *vulgè Werra, Guerra, & Hisp: & Ital: guerra, Gall: guerre*; waer van ons **WÉRREN**, **WARREN**, **VERWÉRREN**, **VERWARREN**, *I. CL: H-D, wirren / verwirren / I. CL: intricare, turbare, confundere, contendere*; en met den uitgang te het *Sax: wartegeld / auctoramentum, stipendium, quo miles obligatur*; als het geld op hand, waer door ymand aen de war, en aen den krijg verbonden raekt.

Het slegte gezelschap en gevolg van **deverwerring** en krijg word ook uitgebeeld in 't A-S, **wprneſſe** / *pravitas*; en 't M-G, **wairſa** / *AL: wirſ / Angl: worſſe / warſſe / Dan: verſt / malus*; en ons **WÉRS**, **WARS** en † **WIRS**, *contrarius, adversus, contentiosus, malus, & nequam*; waer van ons † **WÉRSELHÓOFD**, *n: contumax, refractarius*; en † **WÉRSELEN**, † **WORSELEN**, *I. CL: obuiti, reluctari*; en † **VERWÉRSELEN**, *I. CL: intricare*; en verder M-G, **wairſa** / *A-S, wprſ* en **werra** / *pejor*; en A-S, **werſ** / *peſſimus*; en A-S, **weria** en **wærgad** / *malignus*; en **wertend** / *bellator*; **worn** / *grex*; **turba**; **weorthig** en **worthige** / *cohors*; en **werod** / *weored / exercitus, agmen*; **welker** affchouwlijke gevolgen zijn het A-S, **woerthjan** en **woerthjan** / *I. CL: affligere, & redigi*; en **woroljt** / *abominatio*; **wærging** / **wærgung** / *maledictio, miseria, molestia*; en **we**

WE.

woecian / woecian / woecian / woecian / woecian /
 gan / en woegian / woegian / woegian /
 I. CL: *laceffere, malignari, maledicere, excu-
 crari*; en 't M-G, woegian en galwoegian /
 I. CL: *i, dammare.*

Maer, hoewel in zaken van 't gemoed of den geest alle verwarring een wezendlijk quaed is, ogter in andere dingen, als gewal-
 fen, kruiden, enz., die een gemengde verdee-
 ling hebben, of uit velen onder een bestaen,
 kan 'er verwarring plaats hebben zonder quaed
 of zware gebrekkelijkheid, gelijk onder dezen is
 het A-S, weat / war / en 't Vlaemsche † WIER,
nodus intricatus; † *callus*; en A-S, weat /
 weat / by ons WIER, *n*: en † WEERTE,
 Zeeland: WOER, *alga marina*; een zee-kroos,
 dat by ondiepe drooge gronden waft, en by
 uitstek warrig is; waerom het ook wel Zee-
 nestelen heet; en ons WAR-MOES, WÉR-
 MOES, *n: olus coctivum, esculentorum herba-
 rum commixtura*; namelijk uit een mengsel
 van verscheidene kruiden bestaende, als of
 men zeide *Mengelmoes*; dog die genen, die
 WARM-MOES zetten, als meenende dat het van
 WARM ontleent is, zullen oplossing dienen
 te zoeken, waerom deze spijs-groente boven
 alle ander moes, dat gewoonlijk onvermengt,
 dog even zo wel warm gegeten word, dien
 naem zou voeren.

Verder met den uitgang T, het A-S,
 wprtt / wprtt / weort / *berba, aroma*; en
 wprtt-gemang / *aromata, pigmenta*; gelijk
 mede A-S, wprtt / wprtt / weort / en ons
 WÉRTE, WORTE, *f: mustum, cervisia musta
 † tepida*; te weten het eerste omgeroerde
 mengsel van de brouw-granen, als haver,
 mout, &c, op warm water te trekken staen-
 de, waer van verder het bier gekookt word,
 gelijk ook ons WORSE, WORTE, *decoctum*.
 Desgelijks tot dezen stam ons WARTEL, *f:
 intricatio, trica*; en † WORTE, nu WOR-
 TEL, *m: † f: M-G, waurts / F, A-S,
 wprtt-rum en wprttwel / M, H-D, wurtzen
 wurtzel / F, radix*; en *Meeclin: WORTEL,
 fiser, carota subalbida*; en AL: wurtz-hafter /
radicitus; ter oorzaak van de war-vezels der
 wortel-takjes; waer van ons WORTELEN,
 I. CL: H-D, wurtzen en wurtzeln / I. CL:
radicare; en F-TH, ar-wortzalan / I. CL:

WE.

eradicare; en IN-WORTELEN, VERWORTE-
 LEN, I. CL: *radicari, se ingerere, intricare,
 † penetrare*; dog op 'tvoorgenoemde meng-
 sel van sijne kruiden past het F-TH, arzat-
 wourze / by ons ARTS-WORTEL, *mandrago-
 ra*; F-TH, fals-wertz / *nardus*; wourz-bedde /
areola aromatisibus facta; en stank-wourze /
aromata, pigmenta odore suavi; en thet wout-
 zide wprtt / *vinum aromatisibus conditum*. Nog
 ook, vermits een vezel- en wortel-agtige uit-
 groeijsinge van 't vel, het A-S, weart en
 weart / en het Vlaemsche WORTE, ook
 † WÉRTE, † WARTE, en † WAERTE, Sax:
 en Angl: warte / H-D, wurtze / F, dog by
 ons met een verzet van de R, nu WRATTE,
f: verruca.

Wijders, met den uitgang ST, ons
 WORST, *f: H-D, wurst / lucanica*; zijnde
 een verwarde mengeling van gehakt of gekor-
 ven vleesch, met sijne kruiden onderreen,
 in schoongemaekte beesten-darmen gestopt.
 Insgelijks hier toe, even als het voorgemelde
 † WORSELEN, *obniti, reluctari*; of ook om
 de verwarde strengeling van twee menschen,
 die handgemeen zijn, ons WORSTEL, *lucan-
 zio*; waer van ons WORSTELLEN, I. CL: en
 † WRASTELLEN, I. CL: A-S, wroestilian /
 wroestilian / I. CL: *luctari*; en A-S, wroestilic /
 wroestilic / *palastricus.*

Daerenboven, met den uitgang M, het
 M-G, waurms / M, *serpens*; en ons
 WORM, WURM, *m: AL: wurm / H-D,
 wurm / M, Angl: worme / en A-S, worm
 en wprtt / vermis, † lambricus*; en GE-
 WORMTE, *n: vermis, † insecta*; om zijne
 kromwarrige beweging, of ook om zijne
 wonderlijke inkruiping en inwikkeling, in de
 aerde, in het hout, en in de vruchten &c,
 waer van ons VERWORMEN, I. CL: *vermi-
 culari, vermibus corrumpi*; en overdragtelijk
 noemt men mede by ons een Mensch, die in
 de menigte van bezigheden verward zit, voor-
 naemlijk als 't grof werk is, of geringe za-
 ken, die zulk eene moeite niet verdienen,
 een WURM, *m: homo operose laborans*; waer
 van ons WURMEN, I. CL: *laboribus impro-
 bis, negotiis vel magis se intricare*; verder ook
 A-S, worms en wprtt / *pus, tabes, pu-
 tredo*; en wprtt / *putridus*; alzoo de
 wormstekige dingen ligtelijk aen 't rotten ge-
 raken,

W E .

taken, of anders om de wormwijzige voortkrupping dezer bederving, welke laetste uitlegging best past by ons WORMIG PÉERD, *jumentum sarcimiosum*; *cui fistulis quibusdam subtercutaneis corruptus humor manat, plurimasque toto corpore collectiones patitur*: en A-S, *worm-wort* / Geld: WORMTE, *f*: by ons WORM-KRUID, *n*: *absinthium*; vermits de alssem zeer heilzaam tegen de wormen geschat word, waerom het ook den naem voert van † WORM-OED, † WÉRM-OED, en † WORM-WOED, H-D, *wormut* / Angl: *worm-woode* / als woedende tegen de wormen, en de ingewanden daer van ontledigende, volgens deze *terminatie* OED en WOED; en daer toe WORMTE-WYN, alssemwijn, *absynthites*; gelijk men mede het *Reinwaren*, om dat het de wurmen afdrijft, noemt WORM-KRUID, *n*: *parthenium mas*; en WORMING, WORMENE, *laquear*; & *calmen domus, fastigium*; zo ik gisse om de warrige byéngaring der gebinten van het dak. En, met A, mooglijk ook tot dezen stam, ons WARM, WÉRM, *calidus*; &c, als opzigt hebbende op de broeijing van 't warrige wol-hair; dog zie ook hier van by 't vorige WEER, in deze Pr.

Daerenboven zou ik ook tot dezen stam betrekken, met den uitgang G agter 't Zakelijke deel, ons WORG, *f*: *angina, synanche*; om de verstikkende wringing in de kele; en daer van verder ons † WORGEN, I. CL: *stringere, premere*; en nu WORGEN, WURGEN, VERWURGEN, I. CL: *strangulare, obstringere fauces*; en H-D, *worgen* / I. CL: *difficiliter deglutire, interstringere gulam*; en *würgen* / I. CL: *strangulare, & trucidare*.

Eindeling, met eene voorlassing van S of Z, (zie onze *Grondsl. II. Verhand. §. XXXI*) schijnt my ook hier toe te behooren het Gelderische ZWÉRRE, *vermis porcinus*; om gelijke rede als ons vorige WORM; en ons ZWIER, *m*: *gyrus, vibratio*; & *circumvolusio vaga*; & *tr*: *pompa*; om de wartelbeweging; waer van ons ZWIERN, I. CL: *gyrare, vagari*; & *tr*: *pomposum agere*; en daer toe ons ZWIERIG, *vagans*; & *amicus vestimentis laxis & pomposis, ad ostentationem magis quam ad usum*; als mede zonder

W E .

Z voorop, ons † WIERN, I. CL: *gyrare, circumire*; & *lustrare, circumspicere, oculis ambire*; unde & Gall: *viver*; en ons † BEWIERN, I. CL: *lustrare, circumspicere*. Dog wederom met de Z vooran en met den uitgang M, ons ZWERM, *m*: ZWÉRMSEL, † GEZWÉRM, *n*: H-D, *schwarm* / Angl: *swarme* / *examen apium glomeratum*; als eene verwarde mengeling; even als zonder S het A-S, *weotud* / *examen apium*; en *weored* / *weotod* / *exercitus, agmen*; en ons † ZWÉRM, *coitio*; waer van verder ons ZWÉRMEN, I. CL: Angl: *swarme* / *agminatim volare*; & *confluere, scaterere*; & *vagari*; en ZWÉRMER, H-D, *schwärmert* / *homo phanaticus, vesanus, errans*; & *vertigine laborans*; en ZWÉRM-KRUID, *n*: *bryonia*; als dienstig geschat voor duizeling, draeijing en bedweltheid.

De Wortel-en Zack-deelen.

WÉTT en WAT, &c, by het Yñ: *hwett* / *incito, acuo*; in *Prat*: *hwatte* / IV. CL: I. dog ook zonder *h* en *u* / in 't Yñ: *et* / *incito*; in *Prat*: *atte* / IV. CL: I: zo dat het schijnt of niet alleen de *h* / dat meermalen gebeurt, maer ook de *u* / alhier een voorwerpsel zoude zijn: en, schoon nu dit een en ander van een verloopene *Classis* zy, egter kunnen we hier uit nog herstellen ons WÉTT, en WAT.

Hier toe nu ons WÉTTE, † WATE, † WAET, *acumen, acies*; en † WÉTtig, † WATig, *acutus*; waer van ons WÉTten, I. CL: H-D, *wetzen* / I. CL: *acuere*; en WÉT-STÉEN, *m*: *cos, lapis cuius in acuendo ferro est usus*; en A-S, *hwéttan* / I. CL: Angl: *whette* / *acuere, & instigare*; als mede Yñ: *hwatur* / *incitatus, promptus, servidus*; en A-S, *hwæt* / *hwæte* / *alacer, festinus*; en *hwætllice* / *gnaviser*; en *hwæt* / *virtus, & celeritas*; en AL: *wassiro* / *acrior*. Wijders ons WATTE, gekeerde wolle, *lana carminata*; als door scherppuntige hekelkammen getrokken, tot zuivering.

Dog van een ander Zacklijk deel WÉT, zie by ons WEET en WYT, beiden in onze I. Proeve.

WIR,

WO.

De Wortel- en Zaak-deelen.

WOED, WOOD, WEED, en WAED, &c, in 't A-S, *wedan* / *wad* (of *wood*) / *weder* of *woeden* / III. CL: 3, *insanire*, *astuare*; zoo mede A-S, *a-wedan* / III. CL: 3, *apostatare*, *debauchari*; 't welk wederom overgebracht word in onze *Dialect* met † *WEDEN*, † *WOOD* of *WOED*, † *GEWODEN*, II. CL: 4. Van een ander *WEED* hebben we ook hier voor gemeld by *WEED*, in deze Proeve; en van een ander *WOED*, by *WAEY*, in de I. Proeve.

Tot dit Wortel-deel van 't *Præf*: het *Yfl*: *huda* / *F. impetus*; en 't A-S, *wedan* / I. CL: *insanire*; en A-S, *wede-hund* / *canis rabidas*; en *wede-thistle* / *cicuta*; gelijk ook uit een tak met *ü* / gelijkwaerdig aen *O*, het H-D, *wütterich* / *cicuta*; vermits het de beesten, als ze 'er van gegeten hebben, dol maakt en woedend, waerom het ook by ons *dolle kervel* heet. Mooglijk behoort ook tot dezen tak het M-G, *withon* / I. CL: 3, *movere*, *quassare capita*, 't gene *Marc*: XV, 29, gebruikt word wegens die voorbygaenden, welke, terwijl onze Heiland aen 't kruis hing, tot een bevestiging van haer vergramt, verwoed, en lasterdristig gemoed, met hare hoofden schuddeden.

Maer, vermits de dingen niet zelden van de hevigste byzonderheden haeren naem ontfangen, gelijk ook het Latijnsche *tempestas* teffens woedend en ander weër beteekent, zo is ook met *E* hier toe betrekkelijk ons *WEDER*, *contr*: *WEËR*, *n*: *tempestas*, *aër*, *aura*; als 't gene te mets geweldig woeden kan; de verdere takken hier van zie by *WAEY*, in onze I. Pr: alwaer we die breeder verhandelt hebben, dewijl 'er die stam gelijk regt toe schijnt te hebben.

Met *A*, als by 't A-S, *Præterit*:; vertoont zig hier toe betrekkelijk het M-G, *hwathjan* / I. CL: 1, *ore spumas agere instar furiofi*, als zinspelende op de woede; dog op den zin van *astuare* voegt wederom, mits met den uitgang *SEM* en *EM*, ons *WAEDSEM*, II. Deel.

WO.

WAESEM, en met *Z* voorop, ook † *ZWADEM*, *m*: *vapor*; als uit opzieding ontsaende; waer van weder de *Verba*, *WAEDSEMEN*, *WAESEMEN*, I. CL: en 't *Sax*: en *Geld*: † *ZWADEMEN*, I. CL: *vaporare*.

Tot het *Præf*: met *O* of *OE*, het A-S, *wod* / *woda* / *woede* / *Yfl*: en *Kimbr*: *odur* / *insanus*, *sevus*, *energumenus*; M-G, *wods* / *dæmoniacus*; *Yfl*: *wode* / *periculum*; en A-S, *wodnusse* / by ons *WOEDE*, *f*: *furor*, *rabies*, *insania*; en A-S, *wodend* / *bacchans*; waer van ons *WOEDEN*, I. CL: H-D, *wuetei* / I. CL: *Angl*: *woode* / *furere*; en ons *VERWOED*, *insanus*; en A-S, *wodian* / I. CL: *extirpare*; en ons † *WOEDER*, *Sax*: *woetet* / *tyrannus*; als woest en wreed tegen zijne onderdanen. En, by aldien ons *WOEST*, A-S, *weste* / *desertus*, en *WOESTYNE*, *WOESTYNE*, *f*: A-S, *westene* / *eremus*, *desertum*, *secessus*, beneffens het F-TH, *ar-wostan* / I. CL: en ons *VERWOESTEN*, I. CL: *exterminare*, en 't *Yfl*: *thad hveffet* / I. CL: *ventus sevirie incipit*, mede uit dezen Tak gesproten zijn, zou het *Euphonicè* voor *WOEDST* moeten komen, dat egter my eenigfints twijffelagtig voorkomt, vermits ik geen Oudheid ken, die dat bevestigt.

Dog wederkeerende tot het Wortel-deel *WOED* of *WOOD*, zo past ten eenemael hier toe, der oude Voorvaderen zoogenaemden God † *WODEN*, waer van ons † *WODENS-DAG*, nu *contr*: *WOENSDAG*, *m*: A-S, *Wodnes-dæg* / *Angl*: *Wodnes-dag* en *Wensdag* / *Kimbr*: *Othingsdag* en *contr*: *Onsdag* / *dies Mercurii*; gelijk ook A-S, *Woden* / *Mercurius*; en in de F-TH, *Cateches*: door *Hr*: *Eccard* uitgegeven p: 78, *end ec forsa cho Wodenen Saren Ote* / *Et ego renuncio Wodano & Saxonica Otino*. Het voorafaten van de *w* is eigen aen de *Kimbrische Dialect*, waer uit wederom met het voorwerpsel *G*, ook † *GODEN* voor *WODEN*, en † *GODENS-DAG*, † *GOENS-DAG* voor *WOENSDAG* gesproten is. Wijders schoon in 't eerste benoemen der weekdagen de Noordfche en Duitfche Voorvaderen dezen Gode-naem tegens dien van *Mercurius* in 't Latijn gestelt hebben, egter moet men daerom niet denken, dat ze, even als de Ro-

WO.

WO.

meinen, daer mede eenen God van de koopmanschap en dieven gemeent hebben, maer, even gelijk de Romeinen een *Mercurius* de Zangkunst, en Welsprekendheid, beneffens het maken van Vree-verbonden en stilstand van wapenen toeschreven, en hem rekenden voor een God van de worstelaers, zo quam in zoo verre het denkbeeld der Noordelingen en Duitschers wegens hunnen God WODEN of ODIN met dien *Mercurius* wel overeen, als blijkt uit de Fabel-beschrjving der Noordische Goden, welke allervolledigst te vinden is in de *Edda Islandorum*, waer by ook vermeld word, *Thesr Othin h. mikim spadam. Hona hang het Frigida er bir haullum. Frig/ Et.* welke woorden in 't Latijn aldus vertaelt en vervolgt staen, *Hic OTHINUS multa habuit vaticinia: Uxor ipsius vocabatur Frigida, quam nos appellamus Frig. Illa versus * Septentriones iter suscepit cum magnis copiis, Et ingenti thesauro; Et quocumque ibant, multi magnique apparebant, Disque quam hominibus similiores: zie Tb. Marefchalli Observat: agtes 2. Evang: Gothicum p: 513.* Dog niet alleen zagen de Noordelingen en Duitschers dezen WODEN aen, als voor zo verre een *Mercurius* gelijk, maer daerenboven nog, als een Vader der andere Goden, en als een God van Overwinning en van alle Dapperheid en Deugd, en derhalven als den voornaemsten der Goden, vermits by haer de Dapperheid voor de edelste alier deugdenging, en alle Krijgsbedrijf haer grootste roem was. In dezen zin vertaet ik *Tacitus* als hy in zijn Boek *de Germanis: Cap: IX.* zegt, *Deorum maximè Mercurium colunt; cui certis diebus, humanis quoque hostiis, litare fas habent. Herculem ac Martem concessis animalibus placent,* als meenende met dezen *Mercurius* onzen gemelden WODEN of ODIN, en door *Hercules* of *Mars* den zelfden, of een andren God *Thor* of *Thornet* / waer van ons Donderdag afdaelt; vermits WODEN ook om Overwinninge wierd aengeboden, en gewapent als *Mars* verbeeld wierd, maer *THOR* met een sceptor als *Jupiter*, gelijk we straks nader uit de Schrijvers zullen toonen. Dog van de eigentlijke namen *Mercurius*, *Hercules*, of *Mars* vind ik onder de Oud-Duitschen en Noordelingen geen de minste egte blijk; en

* *Sollicit in Asia, juxta Eddam.*

worden die alhier, volgens de gewoonte der Grieken en Romeinen, by overdragt door *Tacitus* gebruikt, als naest van gelijken aert gerekent zijnde. Het heldhaftige gedigt vanden vermaerden Deenschen Koning *Regner Lodbrog*, die nog Heidenfch was, 't gene we in onze *z. Bylage* vertaelt hebben, spreekt alints en oeniglijk van *Odin* / als een Opperster der Goden en bestierder van Hemel en Aerde; gelijk ook *Ol: Worm:* in zijne *Fasti Danici p: 37.* uit Middel-eeuwsche Schrijvers, die de Noordelingen nog ten deele als Heidenen van naby kenden, dit volgende aentrekt, als, uit *Paulus Diaconus* (die in de IX. eeuw leefde) *Libr: I. Cap: 8. Accedentes Wandali ad WODAN vicioriam de Winilis postulaverunt;* en uit *Estherwerdus* (die in de XI. eeuw leefde) volgens het uittreksel van *Cambdenus*, aldus, *In tanta seductione oppressi sunt Aquilonares increduli, ut WODAN sicut Dominum colant in hodiernum diem Dani, Normanni, Et Sævi; en elders, WODAN Barbari ut Deum honorarent, sacrificiumque obtulerunt pagani, victoria causa sive virtutis.* En uit *Adam Bremenfis* (in de IX. Eeuw), *WODAN vero scalpunt armatum, sicut nostri Martem sculpsere solent. THOR autem cum sceptris Jovis exprimere videntur.* Of na die wapenen en sceptor aen beelden van menschelijke gedaente toegepast zijn, of slegts aen rouw-afgehakte tronken van boomen, volgens de nog Heidenfche overblijfsels onder de Noordische Laplanders, blijkt uit deze woorden niet. Immers in de oude Heidenfche tijd waren onze Duitfche Voorvaderen, volgens de getuigenis van *Tacitus*, de *Germanis: Cap: IX.* tegen de uitbeelding der Goden onder menschelijke gestalte, en gevolglijk in dat stuk beter van oordeel dan de Grieken en Romeinen, zeggende van haer, *ceterum nec cohibere parietibus Deos, neque in ullam humanioris speciem assimulare, ex magnitudine caelestium arbitrantur.* Wijders 't gene we hier van den zoogenaemden *Mercurius* of liever WODEN onder de Duitschen en Noordelingen gezegt hebben, dunkt my dat ook toepassing heeft op de woorden van *Julius Caesar*, sprekende van de oude Gallen in zijn VI. Boek der *Commentar: de Br Gallis Deum maximè Mercurium colant, hujus sunt plurimi.*

WO.

*ma simulacra; hunc omnium inventorem ar-
tium ferunt; hunc viarum atque itinerum du-
cem; hunc ad quosvis pecunie, mercaturasque
habere vim maximè arbitrantur.* Waer in
egter, zo *Cesar* dit wel heeft, de *Gallen* ee-
nigermate van de Duitschen verschilt hebben,
voor zo veel ze dien God ook aanbieden om
geld en koopmanschaps-gewin, meldende
niets van de krijgs-eer; daer in tegendeel de
Oud-Duitschen hare glorie als 't opperste be-
zinden, met een klein-agting voor geld en
koophandel; waerom ook deswegen *Tacitus*
in zijn *V. Cap. de Germanis* zegt, „te twijf-
„felen of gunstige of gramme Goden hen
„zilver en goud geweeigert hebben; als me-
„de, dat ze zilvere vaten, tot geschenk aen
„hunne Vorsten gegeven, even zo luttel ag-
„teden dan steene potten. En 't is nog he-
dendaags te zien, dat de Duitsche Krijgsman
doorgaends een smadelijk hart draegt, niet
tegens 't geld, want dat is al te zeer gewilt
aen Wereldlijke zo wel als aen Goetelijke
hoven, maer tegens den Koopman, vermits
het belang en de genegtheid onder dezen en
dien zo verschillig is. Eindeling, zo men een
natuerkundig denkbeeld aen de Fabel van
Othia mag overdragen, daer de *Edda* goe-
den schijn toe geeft, zou men daer mede het
vier, en de levens-kragten der natuere mogen
rekenen, hoewel ik zulke zinspelingen niet
voor de eerste aenleidingen der Fabelen aen-
zie; dog schijnt het my in tegendeel toe, dat
zo wel deze als alle andere verzierfelen van
't Heidensche Godendom allereerst gesproken
zijn uit een slaeffchen eerbied voor de eerste
roemrugtige Rijks-Vorsten, en uit de Lof-
gezangen over haer bedrijf; voornaemlijk na
haeren dood, toen de rouwpligten, tot bewijs
van eerbied en liefde voor den verstorvene,
als in een Godsdienstigheid veranderden, 'en
alzo aen de Priesteren gelegenheid gaven om
'er voor haer een gebouw van *politie* en ge-
win op te vesten; tot dat verder, om luister
aen die zaak te geven, de Poëten dat werk
voltooiden onder een vierlijken opschik, ver-
rijkt met vele nieuwe verbloemde byvindingen,
beneffens eenige staet-lesfen en natuer-
kundige zinspelingen. En, schoon elke
Landaerd zijne eigene grootste Rijks-vorsten
tot Goden verhief, egter, dewijl de driften,

WO.

en aerd van bestier elkander ligtelijk in iet
voornaems gelijken konden, of dewijl deby-
vindingen, uit de natuer ontleent, dikwijls
moesten overeenkomen, zo is 't geen won-
der, dat elk, onder een vreemden Landaerd
komende, daer een of ander hunner Goden
scheen te vinden, even gelijk *Tacitus* der
Duitschen WODEN voor *Mercurius* heeft aen-
generkt.

Maer van een ander WOED in † WOD-
DEN, *fluere*, zie by WAED, in deze II.
Proeve.

WR.

De Wortel-of Zaak-deelen.

WRIEG of WRUIG, en WROOG of
WROEG, in 't A-S, *wroegan* (en *wro-
gan* / *contr: wrocon*) / in *Prat: wroag* of
wroah en *wroh* / in *Prat: Part: gewrogon*
of *wrogon* / II. CL: 1, *velare, tegere, obrue-
re*; zoo mede A-S, *betwigan* (*contr: bes-
wrocon*) / II. CL: 1, *tegere, obruere*; a-*wro-
gan* / en a-*wrocon* en *on-wrogan* / en *on-
wrocon* / II. CL: 1, *revelare, explicare*; en
ofer-wropan / *ofer-wrocon* / II. CL: 1, *tegere,
vestire*.

Hier toe weet ik tot nog toe geene takken,
't en ware tot het *Prater: ons WROEGEN*,
I. CL: en ook zonder W, † ROEGEN, I. CL:
M-G, *wrohjan* / I. CL: 1, A-S, *wrogan* /
wrogean / *wrohan* en *wroegan* / I. CL: en
F-TH, *ruogan* / I. CL: en H-D, *rügen* /
rügen / I. CL: *accusare, Et conscientia mor-
deri*; als of het voormaels eene bedekte be-
schuldiging had willen aenduiden; en M-G,
fratorhjan / I. CL: 1, *diffamare*; waer van
we ook by 't vorige REEK, in deze Proeve
gesproken hebben. Dog op dezen voet zou
de A-S, w alhier een voorwerpseel moeten
zijn.

De Wortel-en Zaak-deelen.

WRYD en WRÉED of WREID, &c,
in 't A-S, *writhan* / *wrath* (in *Subj: wri-
the*)
A a a a 2

W E .

daerom de Willige-boom tevens den naem voert van WYDE, WEDE, WIEDE, A-S, *withig* / AL: *wide* / Dan: *vidde* / H-D, *weide* / *salix*; 't gene afkomt van het oude A-S, *withan* / III. CL: 3, *copulare, conjugere*; waer van we by ons vorige WEED, in deze Pr: gemeld hebben. Maer ook schijnt tot den zin van *omloopen, omkeeren*, te passen, mits met Y (even als 't vorige WYLE, *velum*) ons WYLE, *f: momentum, spatium temporis*; A-S. *hwile* / AL: *hwilla* / *willa* / en M-G; *hwella* / *bora, tempus, & spatium temporis*; waer van ons WYLEN, VERWYLEN, I. CL: M-G, *ga-hweilan* of *ga-wellan* / I. CL: 2, *manere, remorari, quiescere*; en F-TH, *willingan* / I. CL: *tempore perire*; waer toe mede ons † WYLINGE, *vicissitudo*; BYWYLEN, *vicibus, interdum*; TERWYLE, *dum*; MIDLERWYLE en ONDERWYLEN, *interim*; en KORTSWYLE, *tijdkortinge, jocus, oblectamentum*; en 't Vlaemsche † HANDWYLE, *momentum temporis*; en † HANDSWYLE, *vicissim, interdum*; alleenlijk doet in dezen de M-G, et / die volgens de streekhoudende *Dialectregel* niet en voegt by dezen stam, maer wel by *Verba's* van de II. CL: in 't M-G, &c, my vermoeden, dat dezen uit zulk een andren stam, aen my nog onbekend, mogten gesproten zijn.

Tot het *Prater: Part:* behoort het Vlaemsche † VERWALLEN WEDER, *aura fervens*; waer uit de oude Ongelijkvloeiendheid van dezen stamboom onder onze Voorvaderen nog blijkende is.

Wijders geeft ook de zin van † WALEN voor *omloopen, omzwerfen*, en die van 't gemelde Yl: *billa* / *error*, en *biltur* / *errore captus*, ons eenige aenleiding en rede om te denken, of niet, onder eene toevoeging van den uitgang D, ons WILD, *ferus & vagus*, vermits het woest omloopen, en † WALD, † WÓLD, *Euphon: WÓUD, n: sylva, saltus*, als een verblijfplaats van het wilde en zwerfende gedierte, zo wel hier van ontleent kon zijn, als van ons voorgemelde WIL, in de I. Pr: of van WELD, in deze II. Pr.

Nog ook schijnen tot dezen stam te passen, mits onder eenen toelafsch van silbelooze uitgangen, vooreerst met G agter WAL, ons

W E .

WALG, *f: nausea*; van wegen de opwelling, draeijing en wringing in de maeg, om het gene 'er in is, by de keel op, of uit te werpen, waer van ons WALGEN, I. CL: H-D, *walgen* / I. CL: *nauseare*; en 't H-D, *walgeren* / I. CL: *stomachum evertere, nausea molestiam suscipere*; en VERWALGEN, I. CL: *fastidire*. Ten andere, in den zin van wellen en opzieden, 't zy heet, warm, of laeuw, en met den uitgang K, het reetsgemelde Geld: WALK, *tepidus*; als mede, met den uitgang M, ons WALM, en KWALM of QUALM, *m: vapor humidus calore productus*; waer van ons WALMEN, I. CL: *evaporare*; en OPWALMEN, I. CL: *subferoefacere*; en als 't Kimbr: *passivum* met n agter het Worteldeel, het Yl: *bolnat* / *incalescit*; in *Prater: bolnade* / I. CL: dog in 't A-S heeft het eene beteekenis van groeter hitte, als A-S, *walm* / *wœlm* / *welme* / *wplm* en *wplme* / *fervor, astus*; & *tr: furor*; en verder, 't zy men op de hitte en schielijke ontvlaming ziet, of op de samenbinding (als by 't reeds gemelde H-D, *reb-wellen* en *welle-holts* / het M-G, *walug* / en ons WILLIG) zo mede hier toe ons † WALM, *m: fasciculus straminis, & fascis straminis ardentis*; en WALM-ASSCHEN, *favilla straminea*. Gelijk ook met Z voorop en met den uitgang P, ons ZWALP, *f: fluctus, unda* (in den zelfden zin als het reeds gemelde † WÉLLE, † WALLE, *fluctus, unda*); waer van weder ons ZWALPEN, I. CL: *fluctuare, jaculari fluctibus, undare*; en ZWALP-EY, *ovum putidum*; als niet zinkende, maer bovendrijvende.

Daerenboven vertoonen zig met E, A, O en U, in 't Zakelijke deel, welke allen op dezen stam passen, en met den uitgang V of F, het A-S, *hwalf* en *hwolf* / *convexus*; & *signum convexum*; en ons WÉLF, GEWÉLF, WOLF, WULF, *n: convexum signum, concameratio*; en Yl: *hbolff* / N. *lacunar*; en H-D, *gewelbe* / N, *fornix*; om den krommen omloop en bogt van 't wellfel, mijnes agtens, alzo genaemt: waer toe ook verder ons WOLVENDAK, of WULFTE-DAK, *n: signum apsisforme*; en waer van WÉLVEN, VERWÉLVEN, OVERWÉLVEN, en WULVEN, VERWULVEN, I. CL: A-S, *hwalfian* / I. CL: *concamerare, fornicare*; en, met den uitgang TE of SEL, weder daer van ons WÉLF-

SEL,

Dierend. O en U, in 't Zakelijke de; wolf
 op dezen Stam passen. en met den wijg
 of F, het A-S, htwalf en htwolf / *conca-*
& tignum contextum; en ons WELF, Ge-
 WÉLF, WOLF, WULF, *n. concameratio*
concameratio; en Yf: htwolf / *N. lacus*
 en H-D, gewelbe / *N. fornis*; en de
 krommen omloop en bogt van 't wél-
 mijnes agtens, alzoó genaemt: waer oer-
 verder ons WOLVENDAK, of WULFEN-
n. tignum apiforme; en waer van WELTEN,
 VERWELVEN, OVERWELVEN, en WELTEN,
 VERWULVEN. I. CL: A-S, htwaldan / I. CL:
concamerare, fornicare; en, met die oer-
 TE of SEL, weder daer van ons WÉ-

WOLVE-MELK, *tithymallus*; om het melk-
 agtige sap, dat uit het gewonde kruid uitvloeit,
 zijnde scherp invretend, en het vel verbijten-
 de, waerom het ook tegens de vratten ge-
 bruikt word; en WOLFS-BEZIËN, *uva lupina*,
uva urfi; als bemint van wolven en beeren;
 en WOLFS-KLAEUWE, *lycopodium*; om dat
 men eenige gelijkheid rekent te zijn tusschen
 de takken van deze kruipende plant; en des
 wolfs poten; en WOLVE-MAEND, *December*;
 vermits de Wolven dan sterker uitkomen en
 woeden; en WOLVE-SCHEET, *f: lycoperdon*,
lupi crepitus; een blaas-agtige paddestoel, die,

De Wortel- en Zaak-deelen.

WÉLT, WALT en WÓLT &c, in het
 F-TH, welzan / walza / gtwelzit / V. CL:
volvare; en ar-welzan / V. CL: *revolvare*;
 en zuo-gt-welzan / V. CL: *advolvare*; zijnde
 van die verloopene *Classis*, welkes vocael-
 wisseling alleen het teeken van de oude On-
 gelijkvloeiendheid nog overbehouden heeft. In
 't A-S, is 'er woelzan / *volvare*, en getwoelzan / *pro-*
volvatus; by ons agter de III. CL: geplaeft; welks
Prat: Part: nog en voert tot een bewijs van
 de oude Ongelijkvloeiendheid, maer van het
 Zzzz 3 *Prat:*

WE.

Prat: Imperf: ontbreken my voorbeelden; ik vermoede dat het wolt of woelt zal moeten zijn. Wijders Yñ: *belltt / volvor*; in *Prat: Imperf:* *balltt / II. CL: 4*, en volgens de anderen van die *Class:* in *Prater: Part: voltemu*.

Hier toe het H-D, *walze / F. phalanga, lignum teres*; om het rollen; en 't Yñ: *ballttut / vacillans in rebus, & sermone fallax*; overdragtelijk zinspelende op het verloop van 't rollende, als telkens van handplaatsen van aenzien veranderende; en A-S, *sine-wealt / F-TH, sine-wolde / rotundus, teres, versatilis*; waer van het A-S, *sine-wealtian / I. CL: vacillare*; en *sine-wealtneffe / globositas*; en het M-G, *waltjan / I. CL: 1, magno impetu advolvare*; en *ug-waltjan / I. CL: 1, evertere provocando*; en H-D, *waltzen / waltzen / I. CL: volvere, versare*; en H-D, *weltern / I. CL: Geld: WELTEREN, I. CL: en by ons WÖLTEREN, I. CL: en Euphon: ÖUT VOOR ÖLT, ook WÖUTEREN, I. CL: volutare*; & *tr: WÖUTEREN, succedere, bene accidere vel lato*; en *WOELTEREN IN 'T SLYK, volutare in lato*; en *WÖUTER-BLÖK, WÖUTER-STÉEN, volvulus, cylindrus, Sax: woltsstein / wolteblok / walter / waer by de Latijnsche en Duitsche takken weder een blijk vinden van hare oude verwantschap.*

Ondertusschen verdient het zijne opmerking dat verscheidene Ongelijkvloeiende Hoofdstammen, als *WÉLK, WÉLL*, en dit *WÉLT*, allen het wentelen en omloopen tot hare voornaemste grondbeteekenis hebben; waer by men ook ons *WIL*, en 't vorige *WEEL*, beiden uit de I. Proeve, zou kunnen byvoegen, dewijl het willen en verkiezen een besluit is van keure na 't overwegen en omloopen van de gedagten.

En, indien het H-D, *welt / mundus*, (waer voor in 't F-TH en A-S, *werold / &c*, by ons *WERELD*, en waer van, we by ons Wortel-deel *WEEZ*, in de I. Proeve gesproken hebben) volledig is, en geen r verloren heeft, maer van een anderen stam afkomstig is, als 't onze, en 't F-TH en A-S, zou het schijnen tot dezen stam te behooren, en te zien op den wisselvalligen omloop der tijden en zaken zo van 't onder- als boven-Macassche van die ons *Wereld-gesfel*.

WE.

De Wortel-of Zaak-deelen.

WERR, WIR, WIER, en WAR of *WOR*, &c, in 't H-D, *betwitten / in Prat: betwoor en betwoirret / en in Prater: Part: betwoorten en betwoirret / II. CL: 3, en I. CL: illigare, intricare, & turbare*; 't gene in onze *Dialect* herstelt zijnde wederom uitlevert ons versletene *WÉAREN*, † *WOR* of † *WIER* of † *WAR*, † *GEWORREN, IV. CL: 3, intricare*.

In de *II. Verband:* van onzen *Grondst: van Gereg: Afsleiding §. XV*, hebben we een groot deel onzer takken, tot dezen stam behoorende, aengehaelt; als uit het *Prat:* en *Prat:* ons *WÉR* en *WAR*, en † *WÉRRE*, † *WARRE*, f: A-S, *woer / woet / Angl: warre / trica*; & *olim tr: contentio, bellum; unde valgt Werra, Guerra, & Hisp: & Ital: guerra, Gall: guerre*; waer van ons *WÉRREN, WARREN, VERWÉRREN, VERWARREN, I. CL: H-D, witteren / betwitten / I. CL: intricare, turbare, confundere, contendere*; en met den uitgang te het *Sax: wartegeld / auctoramentum, stipendium, quo miles obligatur*; als het geld op hand, waer door ymand aen de war, en aen den krijg verbonden raekt.

Het slegte gezelschap en gevolg van de verwerring en krijg word ook uitgebeeld in 't A-S, *wopneffe / pravitas*; en 't M-G, *waitsg / AL: wotg / Angl: woofse / waifse / Dan: werst / malus*; en ons *WÉRS, WARS* en † *WIRS, contrarius, adversus, contentiosus, malus, & nequam*; waer van ons † *WÉRSELHÓOFD, n: contumax, refractarius*; en † *WÉRSELEN, † WORSELEN, I. CL: obniti, reluctari*; en † *VERWÉRSELEN, I. CL: intricare*; en verder M-G, *waitsza / A-S, wopg en wotta / pejor*; en A-S, *werst / pessimus*; en A-S, *wertia en woergad / malignus*; en *wertend / bellator; worta / grex; tarba; woerthig en woerthige / cohors*; en *woerod / woerod / exercitus, agmen*; welker afchouwlijke gevolgen zijn het A-S, *woerthan en woerthan / I. CL: affligere, & redigi*; en *woeroh / abominatio; woerging / woerging / maledictio, miseria, molestia*; en *we*

verkie-
wegen
ndus,
D/ &c,
v ons
espro-
loren
mstg
o, zo
oren,
p der
vee-

malus, & negum; waer van
SELHOOFD, *m: contumax, refractarius;*
† WERSELEN, † WORSLEN, *I. CL: re-*
tractari; en † VERWERSLEN, *I. CL: re-*
tractare; en verder M-G, *tristis;* A-S,
topes en toetra / peyor; en A-S, *tristis;*
peffimus; en A-S, *toetia en toetia;*
lignus; en *toetend / bellator;* *toet-*
tarba; *toetichg en toetichg / caler;*
toetod / toetod / exercitus; *toet-*
arichouwlijke gevolgen zijn het A-S *toet-*
than en *toetthan / I. CL: affligere;*
toetzi; en *toetacht / abominatio;* *toet-*
toetgung / maledictio, miseria, maled-

mout, &c, op warm water te trekken staen-
de, waer van verder het bier gekookt word,
gelijk ook ons WORSE, WORTE, *decoctum.*
Desgelijks tot dezen stam ons WARTEL, *f:*
intricatio, trice; en † WORTE, nu WOR-
TEL, *m: & f: M-G, waurts / F, A-S,*
toprt-rum en toetwiel / M, H-D, wurtzen
wurtzel / F, radix; en *Mecblin: WORTEL,*
sifer, carota subalbida; en *AL: wurtz-hafter /*
radicitus; ter oorzaak van de war-vezels der
wortel-takjes; waer van ons WORTELEN,
I. CL: H-D, wurtzen en wurtzeln / I. CL:
radicare; en *F-TH, ar-worzalan / I. CL:*

wonderlijke inkruiping en inwikkeling, in de
aerde, in het hout, en in de vrugten &c,
waer van ons VERWORMEN, *I. CL: vermi-*
culari, vermibus corrumpi; en overdragtelijk
noemt men mede by ons een Mensch, die in
de menigte van bezigheden verward zit, voor-
naemlijk als 't grof werk is, of geringe za-
ken, die zulk eene moeite niet verdienen,
een WURM, *m: homo operose laborans:* waer
van ons WURMEN, *I. CL: laboribus impro-*
bis, negotiis vel magis se intricare; verder ook
A-S, worms en wormg / pus, sabs, pu-
tredo; en *wormsig / putridus;* alzo de
wormstekige dingen ligtelijk aen 't rotten ge-
raken,

WR.

the) / writhen / III. CL: 1, *torquere, alligare*. De zin ziet op een kragtige vasthouding of geweldige binding als die van den scherprechter, of als zulk een die met een strijd of grammoedigheid verzelt gaet, gelijk uit het A-S, un-writhan / III. CL: 1, *disfringere gladium*, en un-writhen / *invulneratus*, en voornaemelijk uit de andere volgende takken blijkende is. Dit Ongelijkvloeiende in onze *Dialekt* overgebracht zijnde maakt † WRYDEN, WRÉED (of WREID en WREED), † GEWREDEN, II. CL: 1. Waer tegen zig in een H-D *Dialekt*-verloop, verwisselende D in T, zig vertoont het Geld: WRYTEN en VRYTEN, I. CL: en II. CL: *torquere, intorquere, obvolvare*; en waer van het Geld: WRYTER, VRYTER, by ons draeijer, *tornio*; en 't *frequentat*: WRITSELEN, I. CL: *torquere, intorquere, involvere*.

Tot den zin van vastigheid en kragtige verbintenis van gebouw-werk, het A-S, wræthe / *ignum parietem sustinens*; en wrattha / *wrathe / columna*; beiden uit het *Præter*: *Indic*: waer toe mede het A-S, wræthian / I. CL: *fulcire*. Dog ziende op de sterke binding met touw, zeel, of riem &c, het A-S, writhels / en wræth / *fascia*; en wræd / *ligamen*; en writha / *lorum*; waer van het A-S, ge-writhæan / I. CL: *alligare*. En tot de grammoedigheid behoort het A-S, wræth / *wrath / wratthe / indignatio, ira*; Angl: *wrath / ira*; en Angl: *wroth / iratus*; en Zweedsch *wrede / ira*; waer tegen men ook vind het Yñ: *reide / ira*; en het A-S, rethe / *rethig / en rethlice / sævus, atrox*; hoewel dit Yñ: en A-S, ook van ons Wortel-deel RYD, in de I. Proeve kan afgeleid worden, gelijk we aldaer gedaen hebben. Ondertusfchen komt van 't A-S, wrath het A-S, wrathian / I. CL: *indignari*; uit welke gramfleurigheid ligtelijk eene strafheid, moeilijke quelling en strijd ontstaet; waer mede overeenstemt, mits uit het *Præter*: met êk of EI, ons † WREID, nu WRÉED, Sax: *wreith / sævus, atrox, torvus*; en WREEDELYK, *atrociter*; en A-S, wrathlic / *infestus*; waer toe weder het A-S, wræthian / I. CL: *infestare*; terwijl het booze gevolg daer van, als strijd en wonding,

WR.

al in de voorgemelde Ongelijkvloeiende stammen is aengeduid.

WU.

De Wortel- en Zaek-deelen.

WUIF of WUIP, WOOF of WOOP, en WUEP, in het A-S, woepan en woepan / in *Præter*: *woep* of *woop* (in *Subj*: *wuope*) / in *Præter*: *Pari*: *woepen* / II. CL: 1, *flere, lugere*; Angl: *to weep / lugere*. En F-TH, woofen / *plorare, flere, lugere, lamentare*; in *Præter*: *wouf* en *wiof* / VI. CL: No. 7. 'T gene in onze *Dialekt* maakte † WUIFEN of † WIEFEN, † WOOF, † GEWOFEN, II. CL: 2 of 3, of ook met P, in plaats van F, als by 't A-S, woepan. In 't M-G vind men ook *hufum / lamentavimus*, by ons agter de IV. CL: geplaetst, en derhalven in *Infm*: *hufan* / III. CL: 7, of *hufan* / II. CL: 4, dog niet *haisfan* / gelijk de geleerde *Junius* in zijn *Glossar: Gothicum*, by mislag, deswegen gegift heeft; alzo in 't M-G, geen *Infinit*: op al slaet, die in den *Plur*: van 't *Præter*: eene u uitlevert. Dit M-G voert egter alhier de h tegens de w by anderen, 't gene ik door geene *Dialekt*-regel weet op te lossen; hoewel het zijn kon; dat w en h hier elk als Voorzetsels quamen; andersints zou ik dit M-G hier niet gelijkstammig schatten, daer ik nu nog eenigfints een twijffele; waerom ik ook het zelve alhier heb bygebracht.

Uit een tak van 't *Præter* schijnt ontteent te zijn ons nog overige WUIFEN, WUIVEN en WUIFELEN, I. CL: *vociferare, exclamare*, zijnde nog in gebruik by de Zeelieden, voor *van verre roepen* om hulp, voornaemelijk in nood, ten welken einde men daerenboven veelal met den hoed over 't hoofd zwaait, om ook van verre te kunnen gezien worden: Dog van de woefte zinnen der zulkén, die buiten nut of nood, een straetgeschreeuw maken als of ze in gevaer waren, zeit men, dat ze WULPS en WUFT, of WUFT en LICHT, of volgens *Kiliaen* WIFT en LICHT (*leves & temerarii*) zijn, ko-

WU.

komende de T hier als een *terminatie*, en behoorende de I tot het *Præf*: en de U tot het *Præf*:. En ten opzichte van het woeste gefchreeuw van fommigen, die 's Winters als dolzinnig met de narreflede om ftrijd rijden langs de grachten, mag men te regt zeggen,

Hoe baert de wufte jengd by 't narrig Nar-gekamp!
Ze baert vast buiten nood, en baart vast nood en ramp.

WU.

Wijders nog ook uithet *Præf*: het M-G, *woopjan* en *at-woopjan* / I. CL: 1, *clamare*, *advocare*; en *uf-woopjan* en *ubuh-woopjan* / I. CL: 1, *exclamare*; en AL: *wofen* / *clamare*; en het oud-Vlaemfche † *WUEPELEN*, I. CL: *vociferare*, *exclamare*; en A-S, *wope* / *woop* / *fletus*, *lamentatio*; en *woptic* / *flebilis*; en A-S, *woffunge* / *deliramentum*, *blasphemia*; als mede uit het andere *Præf*: met A, het AL: *wafum* / *fletibus*; *waffe* / *gemitu*; en *waft* / *luctus*; en zoo voort.

2
1719^m

Z.

ZA.

De Wortel- en Zaek-deelen.

ZAD of ZAED en † ZEED, in het Yfl: *fedia* / *fasio*; in *Præf*: *fadde*; en in 't *Præf*: *eg fed*; en volgens de anderen van die *Classis* in *Præf*: *Part*: *fadenn* en *faddur* / IV. CL: 1. En, fchoon dit van een verloopene *Classis* is, waer van de verandering van *z* in *a* de oude Ongelijkvloeiendheid, en de *terminatie* *de* in 't *Præf*: het verloop nu aenwijft, egter kunnen we hier uit de Wortel- of Zaek-deelen ZAED of ZAD en † ZEED herstellen. De Latijnsche ftam komt ook met dezen vry nae overeen, waerfchijnlijk ter zake van de oude gelijkheid van oorfpronk van voor de Verfpreiding af.

Tot het Wortel-deel ZAD of ZAED, ons ZAD of ZAT, *fatun*, *plenus*; en ZAD-SAEM, *petulans*, *ex faturitate protervus*; als dertel en brood-dronken; en 't M-G, *fad itan* / AL: *fat werdan* / by ons ZAD WORDEN, *fatunari*, *implere ventrem*; waer van ons † ZATEN, † ZADEN, VERZADEN

ZA.

en VERZADIGEN, I. CL: F-TH, of AL: *fatun* / I. CL: en M-G, *sothjan* / *gasothjan* / I. CL: 1, *satunare*; en M-G, *fatun* / I. CL: 1, *satunari*; en Yfl: *faddur* / *satunatus*; en Angl: *am fated* / *repletus sum*. En, als zinspelende op de ftilte en bedaertheid van 't gefpijste en verzadigde vee, fchijnt hier uit gefproten ons BEZADIGT, *sedatus*, *temperatus*, *modestus*. Het M-G, met *o* / geeft te kennen, dat het oude *Præf*:, bevorens het verloop, eene *o* gevoert heeft.

Van een ander ZAED zie ook by 't volgende ZAEY in deze Pr:, en van een ander ZEED, by WEEZ in de I. Pr.

De Wortel-deelen.

ZAEY en ZAED, &c, in het M-G, *fatun* / *fatun* / *fatun* / IV. CL: 1, *seminare*; zijnde van die *Classis*, welke zig fchikt na den trant der Grieken, geburen der M-Gotthen, in *Præf*: met een verdubbelde *ilb* voorop. Dog A-S, *fatun* en *sewan* / *setu* en *sebe* / *gefaten* / III. CL: 2, *serere*; Angl: *to fow* / *sewa* / *foun*

Aaaaa 3

Z A .

zwaan en zwaerd / *serere*. F-TH, *zatoan* / *zata* / *giffatuit* / agter de VI. CL: *seminare*; welk F-TH, in het *Prat*: ook al eenig verloop geleden heeft. Dit alles in onze *Dialect* herleedt zijnde levert ons de Wortel- en Zaek-deelen ZAEY (of ook ZAED), en † ZOOY of † ZOOD; want Y en W komen hier onverschillig, en gevolglijk ook de D, gelijk de takken desgelijks verder zullen aenwijzen.

Uit het Wortel-deel A, ons ZAED, *z*: Yñ: *saad* / F, en *soede* / N. A-S, *soed* en *sed* / H-D, *saat* / F. *semen*, *seges*, *gramm*; waer van ons † ZADEN, ZAEYEN en † ZEYEN, I. CL: Yñ: *sa* / I. CL: *serere*, *seminare*; en daer toe weder ZAEYER, † ZADER, *z*: A-S, *soedere* / *soedere* / en *soewere* / *soewere* / M. H-D, *saet* / M, *seminator*, *sator*; en OVERZAEIT of OVERZAEED VERKEN, *porcus grandinosus*; Gall: *sursemè*; als met witte plekjes in 't spek bezaeit, waerom men 't ook gemeenlijk by ons *gortig* noemt. En, als zinspelende op de vereischte bequaemheid der tijden, zo van 't inzaijen als inzameljen van 't zaed-graen, schijnt uit dezen Stam ontleent te zijn het Hisp: *sazon*, en Franche *saison*, in naevolving van welke *Dialect* gekomen is ons SAYZOEN, *tempora serendi* & *agram colendi*; & *anni temporum vices*, *ut Ver, Aestas, Autumnus, Hyems*; ook vind ik by *Kiliaen* het overdragtelijke ZAED, *z*: *sors*, *summa five caput* & *prima pecunia, qua agger conficitur*, *ut inde lacrum fiat*; *Metaphora sumta à semine in terram iacta, ut plurima inde nascantur grana*.

Tot het *Prater*: met O zou zig vertoonen ons ZODE, ZOYE, † ZOEW E en † ZOEDSE, *f*: *caespes*, *gleba*, *qua agger conficitur*; als ten dienste van 't gezaeij tot verbetering van 't Land strekkende; 't en ware deze beter tot het Wortel-deel ZIED, in de I. Proeve mogten behooren, alwaer we mede van dit woord gesproken hebben.

De Wortel- en Zaek-deelen.

ZAEK, ZOK en ZOEK, in 't M-G, *zahan* en *gafahan* / *soh* / *zahan* / III. CL: 4, *arguere*, *objurgare*, *comminari*; en *ambahan* / III. CL: 4, *contradicere*. En, F-TH,

Z A .

sur-sahhan (*sur-saghen*) / *fun-fush* / *sur-saghan* / III. CL: 3, *negare*, *renunciare*, *abnegare*; en AL: *wider-saghan* / III. CL: 3, *renunciare*. A-S, *facan* / *foe* / *gafacu* / III. CL: 2, *accusare*, *contendere*, *objurgare*; Angt: *foefake* / *foefook* / *foefaken* / *desorere*; en Yñ: *sochit* / Onteg: No. 5, *adfero*; in *Prat*: *sohtte*.

De grondbetoekenis is eigenlijk in *geschil* of *twist* over iet zyn; en daer van verder die van *arguere*, & *accusare*, & *comminari*, alzo de twistenden getsedelijk tot berisping, gekijf, en bedreiging overlaen; en de zin van *negare*, *abnegare*, *renunciare*, *deserere*, in 't F-TH, *sur-facan* / en A-S, *foefake* / heeft het oog op ymand die verklaert van in den schuld of in den aenhang of *twist* geen deel te hebben.

Ondertusschen vind men hier in voor ons de Wortel-deelen ZAEK en † ZOEK en † ZOK.

Uit het *Prater*: het Yñ: *soh* / *causa*, *accusatio*; zie *Luc*: VI, 7. En tot het Wortel-deel met A, ons ZAKE, ZAEK, *f*: F-TH, *zaha* / *zahha* / F, A-S, *zaf* / *zaca* / *zake*; H-D, *zach* / *zache* / F. *res*, *causa*, *ratio*; & *olim lis*, *controversia*; AL: *secha* / *sechta* / *rixia*; als 't Hoofdstuk, waer nit het geschil ontspruit, of waerop het aenkomt, even gelijk ons DING, *res*, van DINGEN, II. CL: *arguere*, *pretendere*, *lisigare*, ontleent is; ondertusschen geeft die AL: *secho* / *sechta* my eenig bedenken, of niet mede met eene verandering van E voor A, en G voor K, alhier uit gesproken moegt zijn ons ZEGGEN, d. CL: F-TH, *zagan* / *zagan* / I. CL: A-S, *zagan* / *zagan* / I. CL: H-D, *zagan* / I. CL: *dicere*, *narrare*, *affirmare*; Yñ: *setge* / *dico*; in *Prat*: *saghe* / IV. CL: 1, als opzigt hebbende op het gene de partyen van wederzijden bevestigen; dog zie daer van nog breeder by 't Wortel-deel ZICH, in de I. Pr. Maar verder tot ZAEK behoort ons OORZAKE, *f*: *causa*, *origo*, *occafio*; als mede ons † WEDERZAKE, † WEDERZAKER, *z*: en AL: *wider-sacco* / en A-S, *wider-saca* / M, *adversarius*; en AL: *zafacchio* / M, *causator*, *adversarius*; in den *twist*-zin; gelijk ook het AL: *wider-sachant* / *officinos*; en *soete* / *suggerat*; en *hisa*

ZA.

ZA.

blasphemare (A) *objurgatur*; en 't A-S, *totbet-facan* / *blasphemare*; en A-S, *face* / *sedicio*, *zumulus*; & *objurgatio*; en A-S, *fac-leas* / *sine causâ*, *sine culpâ*; en † ZAEK-WÉLDIG, handdadig, *reus criminis*. Dog in den zin van *verloochenen*, ons † ONTZAKEN, I. CL: *negare*; en VERTZAKEN, I. CL: *renunciare*, *abnegare*; en ZIG ZÉLF VERTZAKEN, I. CL: *abnegare semet ipsum*; dat is, zijne vleesche-lijke lusten en wereldlijke inzigten verlaten, om zig zelf aen de Goddelijke wille en wet-ten over te geven; zijnde dit de rechte Christe-lijke twist en strijd met zig zelf, en 't ware middel om onder de Goddelijke hulpe, alle andere twist en onrust van buiten te ver-ydelen.

Wijders schijnt ook niet qualijk te passen (mits by eene inkorting van de lange AE in A, als reeds by eenigen der bovengemelde voorbeelden) op dezen zelfden zin van *ver-laten* of *de zaak overgeven*, onze gemeene spreekwijze van DE ZAK GEVEN, *dimittere renunciare*, *deserere*, even of ZAK hier voor † ZAEK; *controversia*, *lis*, *quame*; 't en ware dit zeggen ontleent mogte zijn geweest uit een oud en my onbekend gebruik van, by af-stand, eenen zak te overhandigen, 't geno-men giften zou mogen, indien ZAK hier een buidel beteekende.

Het Wortel-deel:

ZAEM en ZEM, &c, in het Yf: *sem* / *lites dirimo*, in *Prater*: *samde* / in *Prat*: *Part*: *samem* / IV. CL: I. waer by de ver-andering van Wortelvoael, en de *termina-tie* een in *Prat*: *Part*: de oude Ongelijk-vloeiendheid, en de uitgang *de* in 't *Prat*: het verloop van deze *Classis* aenwijst; kunnen-de ondertusschen onze Wortel- of Zaek-dee-len ZAEM en † ZEM hier uit herstelt wor-den, als mede ZOM, vermits de takken van dit soort van Yf: *Verba*, te mets de 0 heb-ben. De grondbeteekenis agt ik te bestaen in de *vereeniging*, *overeenkomst* en *gelykheid*; en daer van overdragtelijk de Yflandsche zin van *geschillen te vereenigen*.

Het Wortel- of Zaek-deel ZAEM ver-

toort zig in ons ZAMEN, GEZAMENTLYK, TE ZAMEN, T'SAMEN, en *Euphon*: SAMEN, M-G, *saman* / *samana* / A-S, *samo* / *samod* / *same*; AL: en F-TH, *sama so* / en *samet* / H-D, *samt* / *simul*, *pariter*, *una*, *conjunctim*; waer van ons † ZAMEN, ZAME-LEN, VERZAMELEN, en IN-ZAMELEN, I. CL: F-TH, *samenan* / *gisamanon* / *insamanon* / I. CL: A-S, *sammian* / *sammian* / en *som-nian* en *smaan* / I. CL: *colligere*, *congrega-re*; en verder ons *postpositivum* ZAEM of SAEM, van gelijke beteekenis als het *post-positiv*: LYK, als DEUGDZAEM en DEUGD-LYK, *pius*; enz: waer van we in onze *Grondstr II. Verhandel*: §. LXXVII, breeder gesproken hebben. Nog ook M-G, *samaletis* / *simi-lis*; en M-G, *samo* / *idem*, *ipsum*; en F-TH en AL: *so sama* / *sama* / *samo* / *ficus*, *tam*, *quam*, *quasi*, *etiam*; en F-TH, en AL: *samaaunga* / *gesamenunga* / F, *ecclesia*, *congregatio*, *coenobium*; A-S, *sammung* / F, *synagoga*; en Yf: *sam-lyude* / *consensus*. Het Latijnsche *simul* & *similis* is desgelijksbeiden van eenerleije afkomst, vertoonende mede groote gemeenschap met dezen stam te heb-ben: en, of het H-D, *samen* / *semen*, hier van, om 't verzamelen van 't graen, of van 't Latijnsche afgedaelt zy, laet ik als onzeker in 't midden.

En tot het Wortel-deel ZOM (gelijk we hier boven al het A-S, *somman* voor verga-deren gehad hebben) het A-S, *som* / *somte* / *concordia*; en *somed* / *somod* / *somud* / *simul*; en *som-lywan* / *conjuges*; en ons ZOMMIG, † ZOM, † T'ZOMMIG, en *Euphon*: SOMMIG, F-TH, *sumelich* / AL: *sumet* / M-G, *sums* / A-S, *sum* / *sume* / *sum-lywple* / *aliquis*, *quidam*, & *aliquid*; hebbende zijn opzigt op-eenigen onder velen, dog onbepaelt hoe veel en wie of wat; en T'ZOMWYLE, *Euphon*: SOM-WYLE, SOMTYDS, A-S, *som-lywple* / *aliquando*, *interdum*; en A-S, *som* / *sive*.

En mogelijk, mede ons ZOMER, m: H-D, *summet* / M. A-S, *sumet* / *sumot* / *sumera* / Angl: *summer* / AL: *sumar* / Yf: *sumar* / N, *astas*; vermits als dan de inzame tijd van vrugtgewin; en daer van weder ons ZOME-REN, OP-ZOMEREN, I. CL: *astivare*; en Yf: *thad sumwar* / *astas ingruis*; en VER-ZOME-

Z A .

ZOMEREN, I. CL: *estivo aëre corrumpi*; en ZOMERDRAED, *fila estiva, autumnalia*; draden die des Zomers en voornamelijk omtrent den herfsttijd van de gras-of land-wurmtjes en spinnetjes over de velden gesponnen worden, en by droog mooi weder, by den minsten wind, om hare ligtheid in de Lucht opgeheven worden, en aldaer een wijl blijven zweven.

Gelijk ook op de verzameling toepasselijk is, ons † ZOMME of † SOMME, † ZOME, H-D, som / saum / Saxon: some / A-S, seam / onus quod jumentum ferre potest, vulgò Sauma, summa, soma, unde Gall: somme, & Ital: soma; en waer toe ons SOM- of ZOM-ZADEL, *sella dosuarie jumentorum ad onera commodius gestanda*; en 't oud Vla: SOMMIER of ZOMMIER, *jumentum sarcinarium, unde Gall: sommier, & Ital: somiero*; en 't A-S, seme / sacculus; en seman / I. CL: *onerare*; uit welken zin van last gesproken schijnt ons SOMMÈREN, I. CL: *citare, interpellare, denuntiare*, Gall: *sommer*, zeggende zo veel als *belasten*: gelijk ik ook wijders twijfel of het Latijnsche of Ital: *summa*, Hisp: *suma*, Gall: *somme* by ons SOMME, Angl: *somme* / vermits eene verzameling en optel van verscheidene deelen, en waer van weder ons SOMMÈREN, I. CL: *in summam redigere, colligere*, Gall: *sommer*, welgevoeglijker afleiding zal kunnen vinden, dan in dezen of diergelijken stamboom. Voorts met E, niet alleen het evengemelde A-S, seme en seman / maer ook het A-S, semend / mediator; als die de verschillende partyen weder byeenbrengt, in den zelfden zin als dit Yñ: Wortelwoord.

Z E .

De Wortel- of Zaek-deelen.

ZEEL en † ZAL, in het F-TH, selan / salta / gisellit / V. CL: *trudere*; zijnde van de tweeslagtige *Classis*, uit het verloop van een Ongelijkvloeiend *Verbum* gesproken; waer uit egter de Zakelijke deelen ZEEL, en

Z E .

† ZAL volgens onze *Dialect* genoeg kunnen herstelt worden.

Uit een tak van het Wortel- of Zakelijke Deel met A schijnt gesproken te zijn het M-G, saljan / I. CL: 1, *trudere, offerre Deo, immolare*. En, met e en p het A-S, sellan / spilan / I. CL: *dare, tribuere, tradere*; en A-S, sald / datus; en waerschijnlijk mede ons † ZÉLLEN, I. CL: en het Yñ: sela / I. CL: A-S, sellan / I. CL: Angl: to sell / vendere; dewijl alle koop tot eene overgave verstrekt; en A-S, sal / sala / venditio; en selnes / traditio; zijnde van 't oude A-S. Ongelijkvloeiende *Præter. Part.*: met en nog overig het A-S, selene / datus; en 't *Substant.*: selene / donum; en selensse / donatio, traditio. Maer deze a / æ / e / en p / geven stof tot bedenking of het verlorene Ongelijkvloeiende *Verbum*, waer uit dit gemelde verloopen F-TH, gesproken is, welker in *Insula*: de t of by Ons de Y (gelijk by die van onze II. CL: 1, en F-TH, II. CL: 1, en M-G, II. CL: 1, en A-S, III. CL: 1.) in de *accent-silb* mogte gevoert hebben, dewijle die *Classis* eigenlijk zulke *vocael*-veranderingen uitlevert; te meer, om dat dan niet alleen eenige andere gelijk-vormige takken by het A-S, maer ook de M-G, al / de AL: el / en onze ÉÉ, die zig by die zelfde volgende takken vertoonen, mede hare oploffing zouden kunnen vinden, onder eene zins-overdragt van te binden tot vastigheid, of eene overbandiging, namelijk het A-S, sal / sala / sale / nexus, habena, lorum; AL: sel / seil / Saxon: sehel / restis, funis; by ons ZÉEL, n: BIND-ZÉEL, n: lorum, ligamen, vinculum; LEY-ZÉEL, n: habena; en RAE-ZÉEL, n: funis, quo ad malum antenna adstringitur; en ZÉEL-BÓOM, convolutum album, & funis pauperum; een kruid dat zig als een touw of Zeel om de Boomen wind, en dies ook winde heet; en ZÉEL-RYS, alcea, malva fistivestris genus, cujus caules cortice cannabis uestitur; en ZÉEL-BAST, chamaedaphne, laurus pusillus; hebbende een dubbelen bast, waer van de onderste taei is, en moeilijk om te breken, en des bequaem tot binden; waer van verder het M-G, insaljan / I. CL: 1, loris submittere; en A-S, geselan / I. CL: alligare; en un-selan / I. CL: solvere, dis-

ZA.

soloere; en *afced* / *affictus*; en *salu* / *victus*, *vincit* *sumibus*; en ons † ZERLEN, I. CL: *ligare fune*; en met de zagte E, ook ons † GE-ZELEN, I. CL: *configere*; als ziende op 't gevangen-nemen in den strijd.

En, als men 't Wortel-deel ZAEL in de beteekenis neemt van *hier of daer toe overgegeven zijn*, zo zou ook hier uitkonnen ontleent geweest zijn ons ZALIG, A-S, *salig* / *gesalig* / H-D, *selig* / *felix*, *beatus*; en 't M-G, *fel* / *selja* / A-S, *fel* / *bonus*; &c; want schoon dit thans by ons in een-wenschelijken zin genomen word, egter is 'er blijk dat het welker in den grond een onverschilliger staet beteekende, dewijl het ook by 't quade gevoegt is, als by ons RAMP-ZALIG, en H-D, *trub-felig* / *miser*, *calamitosus*; &c: dog zie mede daer van by 't Wortel-deel ZICH, in de I. Proeve.

ZWA.

De Wortel- en Zaek-deelen.

ZWAEP, ZWOEP, en WAEP &c, in het A-S, *swapan* / *swop* of *swcep* / *geswapen* / III. CL: 2, *vestire*; & *scopis fordes auferre*; zoo vind men mede in *Tb: Benson: Vocabul: Anglosaxow: em- en pmb-swapen* / *amicus*, *circumdatus*; *beswapen* / *selctus*; dog ook *in-swapen* / *instinctus*, *imbutus*; als ziende op het overtrekken met koleuren in een verw-kuip; en daerenboven *for-swapen* / *ejectus*; waer by wederom best passen zou het gemelde *swapan* / *scopis fordes auferre*. Dog hoe dit *bekleeden* en *nitvaegen* tot eene zelfde grondbeteekenis te brengen is, kan ik nog niet uitvinden. Ondertuffchen hebben we hier in, tot herstelling, na onze *Dialect*, de Zakelijke deelen † ZWAEP en † ZWOEP of ZWIEP, of ook zonder Z (die my hier om de volgende rede als een Voorwerpsel toefchijnt) ons † WAEP, † WOEP en † WIEP. Want op het A-S, *swop* / in *Præi*, in den laetsten zin van *nitvagen*, of *voort-dryven*, past

II. Deel.

ZWA.

vry net het A-S, *swiop* / *swipe* / *swiope* / en *hwcep* / by ons ZWIEP en ZWÉEP, *f: flagrum*, *flagellum*; waer van verder het A-S, *swcep* / *swppan* / I. CL: *vertere*; en A-S, *hwcep* / I. CL: en ons ZWEEPEN, I. CL: *flagellare*, welke verandering van *h* en *g* in 't A-S, toont, dat ze beiden in dezen als voorwerpsels komen.

Belangende nu de verdere takken, zo schijnt het A-S, *swapa* / *ruina*, tot de laetste beteekenis van *verdrijving* en *nitvaging* te behooren; zoo mede het A-S, *swcepung* / *actio verrendi*; behalven 't reetsgemelde A-S, *swiop* en *hwcep* &c. Dog met voorafattinge van *g* of *h* / past zo wel op den eersten zin van *bekleeden*, als op den laetsten van *verdriyven*, ons WAPEN, *n: M-G*, *wepna* / N, AL: *waffan* / A-S, *wœpnu* / *wœpna* / *wœpna* / *wopna* / en *wœpen* / *wœpn*. H-D, *waffen* / *wappen* / M. Ysl: *wopn* / N, Kimbr: *wopa*. Dan: *baaben* / Zw: *wapn* / *arma*, *clypeus*, *armatura*, *borax*, *galea*; *telum*, *gladius* &c; want eenige wapenen zijn tot bekleeding of dekking en bescherming, als helm, harnas en schild, anderen tot verdrijving of afwering van den vyand, als al het houw- steek- of schiet-geweer: waer van verder ons *Verbum* WAPENEN, I. CL: A-S, *wœpnan* / I. CL: H-D, *waffen* / I. CL: Zw: *wâpna* / *armare*; en Ysl: *wopnadur* / *armatus*; en A-S, *wœp-mann* / *vir*; om 't voeren van geweer en wapenen; gelijk ook in 't A-S, *wîf-mann* / *femina*, om 't waernemen van het weef- en spinne-werk. Wijders, vermits onder de Duitsche en Noordfche Volkeren een gebruik is geweest van de Wapenschilden, wanneer ymand iet dappers bedreven, of de gunst van den Vorst gewonnen had, niet slegts met een enkele koleur, als gemeenlijk, maer met een zinnebeeld te beschilderen, dat aen hem en zijn naefslacht, tot een teeken van adeldom, bevoorrecht bleef, zo is overdragtelijk hier van het woord WAPEN, *n: GESLAGT-WAPEN*, *n: symbolum clypei*, *gentilitia armorum insignia*; en schoon, volgens de fabel-zangen der oudste Grieksche Dichters, hunne helden in dien ouden tijd al met trotsse zinnebeelden op hunne schilden pronkten, egter is 't gebruik van Adellijke

Bbbbb

ZWA.

Geflagtwapens, dat nu door gantsch *Europa* zo gemeen is, niet ouder, zo veel ik weet, dan van de Middel-eeuwen af, na 't verval van 't Roomsche rijk, sedert dat de Gotthen, Wandalen, Franken, en Angel-Saxen meester zijn geworden van 't voornaemste van *Europa*, en zulk een gebruik hebben doen gel-den.

ZWE.

De Wortel- of Zaek-deelen.

ZWELT, ZWALT, en ZWOLT, in het M-G, *swiltan* en *gaswiltan* / *swalt* / *swultans* / II. CL: 2, *mori*, *obire mortem*; in het M-G: *Euangelium* vind men dit door-gaends in den gemeenen zin van *sterven* of *beginnen te sterven*; en in 't A-S, *sweltan* (*swæltan* en *swiptan*) / *swalt* of *swælt* / *ge-swolten* / II. CL: 3, *mori*, *obire*; *quiescens* *deficere*, & *languescere*; dit agterste schijnt te zien op zulk een quijnen dat gewoonlijk het sterven nae zig sleept. Dog van 't Yf: *sweltt* / *esurio*, in *Præ: Part:* *swaltt* / zie II. CL: 4, welke beteekenis my als zeer verlooppen te voren komt.

Tot het Wortel-deel met *e* of *i* / het A-S, *sweltende* / *moribundus*, & *languescens*; en *sweltendlic* / *moriturus*; en 't Vlaemsche *ZWÉLTE*, *cadaver sub dio projectus*; en in den zin van *quynen* het Vlaemsche † *ZWÉLTEN*, *deficere*, *languescere*, *fatiscere*; en *ZWÉLTE*, *f: puella languida*, *ignava*, *remissa*. Dog tot het *Præter: Subj:* het Deensche *sult* / *fames*; en *sulte* / *esurire*; in den zelfden zin als by het Yfandsch.

De Wortel- en Zaek-deelen.

ZWÉRK en ZWÖRK of ZWARK, &c, in het A-S, *sworcian* en *swprcan* /

ZWE.

swarc / *geswoccen* / II. CL: 4, *obscurare*; het gene in onze *Dialect* herstelt zijnde, maekt † *ZWÉRKEN*, † *ZWÖRK* of † *ZWARK* of † *ZWIERK*, † *GEZWÖRKEN*, II. CL: 6, of IV. CL: 3.

Tot het Wortel-deel met *E* en *A*, ons *ZWÉRK*, † *ZWAÉRK* en † *ZWARK*, *n: nubes*; als verduisterende, gelijk ook *A-S*, *sworc* / *caligo*; & *nubes*; waer van ons *BE-ZWÉRKEN*, † *BEZWARKEN*, † *BEZWÖRKEN*, I. CL: en het *A-S*, *sworcian* / I. CL: *obscurare*. En uit het *Præ: Part:* het *A-S*, *swoccen* / *obscurus*; en *swocceumpfe* / *caligo*.

ZWI.

De Wortel- en Zaek-deelen.

ZWYD, ZWEED, &c, in het A-S, *swithan* / *swath* / *swithen* / III. CL: 1, *vincere*; en *forstwithan* / III. CL: 1, *reprimere*; en *oferswithan* / III. CL: 1, *vincere*, & *sublimari*; die onze II. CL: 1, beantwoorden, en de Wortel- of Zaek-deelen *ZWYD* en *ZWEED* herstellen konnen.

Tot het *Præsens* het A-S, *switty* / *swithe* / by ons *ZWYDIG*, *ZWIEDIG*, *potis*, *valde*; en *A-S*, *swithe lang* / *prolongus*; en *AL:* *switho* / *nimis*; waer van het *A-S*, *swithean* / *oferswithian* / I. CL: *vincere*, *prævalere*; uit welks *Præter: Part:* gekomen is het *A-S*, *geswithed* / *prævalidus*; en *unoferswithed* / *inviçtus*; verder het *A-S*, *swithor* / *swithre* / *potior*, *potius*; en *swithran hand* / *manus dextera*; als de magtiger hand in tegenstelling van de Linker; waer van verder het *A-S*, *swithrian* / *swetharian* / I. CL: *invalescere*; & *mitigare*; als door overmagt een zwakker temnende; en wederom als verzwakt en overwonnen zijnde het *A-S*, *swethrean* / I. CL: *fatiscere*, *tabescere*.

ZWYV

ZWL

De Wortel- en Zaek-deelen.

ZWYV en ZWÉEV, &c, in het M-G, *swefan* / *swaif* / *swifang* / II. CL: 1, *quiescere, cessare*. Yfl: *sōfa* / in *Præter*: *swaf* / *dormire*; in *Præs*: *eg sef* / III. CL: 1, en volgens de anderen van die *Classis* in *Præt*: *Part*: *sōfenn* of *swōfenn*: dat de *u* in *Infin*: en 't *Præs*: hier agterblijft is een Yslandsche *Euphonic*-sprong. Maer, als zinspelende op de zwervende en ligtvloeiende gedachten der bedwelmden, slapenden, of droomenden, zoo komt mede overdragtelijk het A-S, *swifan* en *aswifan* / *swaf* (in *Subj*: *swifse*) / *swifsen* / III. CL: 1, *circumire, peragraré, exorbitare*; en *pmib-swifan* / III. CL: 1, *circumire, peragraré*; 't gene in onze *Dialect* herstelt zijnde, maakt †ZWYVEN, †ZWÉEF of †ZWEIF of †ZWEEF, GEZWEVEN, II. CL: 1.

Tot het *Præt*: *Indic*: & *Subj*: het Yfl: *swessin* / M. *somnium*; *swefungut* / *somnolentus*; en Kimbr: *kwold-swefur* / *qui circa vesperam somnolentus est*; en A-S, *swoesin* / *somnus*; en *swesen* / *somnium*; *swesen-wetecete* / *somniorum interpres*; en 't afgeleide A-S, *swæfian* / *swæfian* / *swæfian* / I. CL: en AL: *swæfen* / I. CL: *soporare, sopire, somniare, dormire*; en A-S, *swæfunga* / *sopor*; en verder in den overdragtelijken zin het F-TH, *swelbon* / I. CL: H-D, *schweiffen* / I. CL: en ook zonder *sch* / in 't H-D, *wæben* / I. CL: by ons †ZWEIVEN, ZWEEVEN, en ZWEVEN, I. CL: *fluctuare, ferri, vagari, & sublimari*; en ons ZWEIF- en ZWÉEF-STÉRRE, *Planeta*; gelijk ook zonder Z voorop (waerom ze ook tot ons Wortel-deel WEEV, in de I. Pr: betrokken kunnen worden), in. gelijken aert van zin zig vertoonen ons WEIFELEN, I. CL: *fluctuare, vagari*; & *tr*: *inconstantem esse; coludere cum utraque parte*: en †WEIFEL, †WEIVEL, †WEIFELER, H-D, *weibel* / *viator, stator, & apparitor*; en VELD-WEIVEL, *peditum praefectus; antesignanus*. Wijders, wederom met S voorop,

ZWI.

het zy ziende op het om-hoog-zweven, of op de bedwelms-kragt, hier toe het M-G, *swibla* / A-S, *swæfel* / *swefel* / *swest*; H-D, *schwibel* / *schwefel* / M, by Ons ZWEVEL; en met A, als by 't A-S: *Præter*: ook ZWAVEL, *m*: & *f*: *sulphur*; en GEZWAVELT, GEZWEVELT, *sulphuratus*; en om de suetheid der zweeving het A-S, *swift* / *celer*.

De Wortel- en Zaek-deelen.

ZWIND en ZWOND, &c, in het A-S, *swindan* en *swundān* / *swand* (in *Subj*: *swunde*) / *swonden* en *swunden* / II. CL: 2, *torpescere, consumere*; en H-D, *schwinden* / *schwand* of *schwond* / *geschwinden* / III. CL: 1, *tabescere*; en *verschwinden* / III. CL: 1, *evanescere*; en ons †ZWINDEN, *oul*: II. CL: 5, *tabescere, extenuare*; en 't Geld: VERZWINDEN, *evanescere, in auras ire, disparere*; waer van nog overig is ons *Præt*: *Part*: VERZWONDEN, *extenuatus, evanidus factus*. Waer toe verder het Sax: *schwind-suchte* / *phthis, tabes*; en tot een Tak uit het *Præs*: het H-D, *schwenden* / *verschwenden* / I. CL: en Ons †VERZWENDEN, *disipare, prodigere*. Dog in een gantsch andere beteekenis komt ons ZWINDIG, *frauens*; GEZWIND, *celer*; en 't M-G, *swinths* / *validus, fortis*; als mede ons ZWINDELEN, I. CL: *vertigine laborare*; 't gene ik by ons Wortel-deel WIND in de I. Pr: geplaatst heb.

ZWU.

De Wortel- en Zaek-deelen.

†ZWUIG of †ZWIEG en †ZWOOG of †ZWOEG, &c, in het A-S, *swegan* / *swag* (in *Subj*: *swuge*) / *swogen* / II. CL: 1, *prevalere, inundare; obducere, suffocare*; 't gene in onze *Dialect* zou maken †ZWUIGEN

Bbbbb 2

GEN

ZWU.

ZWU.

GEN of † ZWIEGEN, † ZWOOG, † GEZWO-
GEN, II. CL: 2 en 3.

In den zin van *met droefheid overstolpt*
zyn past tot dit *Prat*: het M-G, *gastwog-*
jan / uf-swogjan / I. CL: ingemiscere; en

mooglijk ook ons ZWOEGEN, I. CL: *ani-*
mam; molestè ducere; & anbelare graviter;
hoewel dit Onze ook schijnt betrokken te
kunnen worden tot ons WEEG by de I.
Proeve.

1719²_m

E I N D E V A N H E T
T W E E D E D E E L.

V E R.

VERBETERINGEN, by HET TWEEDE DEEL.

Pag:	Lin:	Col:	STAET.	LEES:	Pag:	Lin:	Col:	STAET.	LEES:
17.	21.	...	<i>Aleſtare.</i>	<i>Alleſtare.</i>	349.	45.	2.	<i>cercitus,</i>	<i>ercitus,</i>
18.	4.	...	Schrijftant,	Schrijf-trant;	351.	34.	1.	anden	andren
39.	30.	...	vedraeit	verdraeit	...	42.	1.	<i>-vius,</i>	<i>-vies,</i>
42.	36.	...	te <i>Creab /</i>	te <i>Creab /</i>	352.	<i>ult:</i>	2.	<i>radula,</i>	<i>radula;</i>
57.	18.	...	<i>exanire,</i>	<i>exinanire,</i>	381.	4.	2.	<i>cblatri,</i>	<i>clabtri;</i>
72.	24.	...	gebruik	gebruikt	401.	40.	2.	<i>oblaſtare,</i>	<i>ablaſtare;</i>
83.	7.	...	<i>Nativita;</i>	<i>Nativitas,</i>	402.	5.	1.	<i>ſimiles</i>	<i>ſimile</i>
124.	39.	1.	<i>alburnum;</i>	<i>alburnum;</i>	410.	8.	2.	voorkomen;	voortkomen;
160.	2.	2.	in de Proeve.	in de II. Pr.	487.	9.	2.	<i>rejjcere;</i>	<i>vincire;</i>
176.	<i>ult:</i>	2.	afgeſcheurde	afgeſchuerde	502.	9.	2.	<i>deſtinata;</i>	<i>deſtinatus;</i>
191.	20.	1.	gufu /	gufu /	504.	46.	2.	<i>coactum.</i>	<i>coacta.</i>
199.	15.	1.	} <i>diſtortus,</i>	} <i>diſtortum,</i>	538.	1.	2.	welker	welks
...	38.	2.			in	in 't			
202.	9.	1.	in deze Pr.	in de II. Pr.	550.	21.	1.	<i>-mi,</i>	<i>-mis,</i>
207.	2.	2.	<i>Hiracites</i>	<i>Hieracites</i>	555.	6.	2.	<i>ador,</i>	<i>ardor,</i>
217.	38.	2.	<i>menta</i>	<i>mente</i>	565.	14.	1.	ſchijnen	ſchijnt
222.	30.	2.	in deze Pr.	in de II. Pr.	572.	30.	1.	<i>urgere,</i>	<i>urgere,</i>
223.	24.	1.	<i>Ancupatio;</i>	<i>Ancupatio;</i>	605.	25.	1.	ons	ouze
306.	32.	1.	ontlent	ontleent	613.	22.	1.	giffe	giffen
309.	20.	2.	Yſ: npn /	Yſ: npu /	617.	37.	2.	Dur, <i>we</i>	Dur, <i>ms</i>
317.	23.	2.	en baſterd-	en 't baſterd-	651.	<i>ult:</i>	1.	is	zijn
345.	19.	2.	<i>ille</i>	<i>illi</i>	673.	48.	1.	den	de
349.	44.	2.	<i>E-</i>	<i>Ex-</i>					

I N V U L L I N G E N.

Pag: 10. Lin: 5. AGTER zijnde, ZET, zo ik giffe;
 12. AGTER dat dit, ZET, mijnes agtens,
 Pag: 268. Lin: *ult:* Col: 1. AGTER weg te gaen: ZET,
 of anders, om dat ze de honden uit der tijd hel-
 pen of dooden; zie ook daer van by 't volgende
 TYD of TYG, in deze Proeve.

